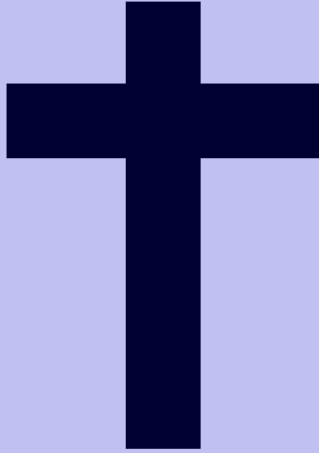

QARAAKYA QUA TIMWATORA

The New Testament in the Omwunra-Toqura (South Tairora)
Language of Papua New Guinea

QARAAKYA QUA TIMWATORA

The New Testament in the Omwunra-Toqura (South Tairora)

Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Omwurna-Toqura long Niugini

copyright © 2000 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Omwunra-Toqura (South Tairora) (Tairora, South)

Dialect: Omwunra-Toqura

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
73e2f29d-4ca4-50e6-a471-722ac8ab5666

Contents

FRT	1
Matiu	2
Maaki	63
Ruku	102
Ioni	163
Kyaiqa Varora	205
Romeni	260
1 Korinti	288
2 Korinti	316
Karesia	334
Epesaasi	345
Piripai	355
Korosi	362
1 Tesaronaika	369
2 Tesaronaika	375
1 Timoti	379
2 Timoti	387
Taitaasi	393
Pirimoni	397
Hivuru	399
Iemisi	422
1 Pitaa	430
2 Pitaa	438
1 Ioni	443
2 Ioni	450
3 Ioni	451
Iuti	453
Qovarama Kyora	456
Bible reading	488

Qaraakya Qua Timwatora
The New Testament in the Omwunra-Toqura (South Tairora)
language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Omwurna-Toqura long Niugini

Qaraakya Qua Timwatora

The New Testament in the Omwunra-Toqura (South Tairora) language of Papua New
Guinea
[omw]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2000, Bible League International

Print publication, 2000 by Bible League International

Web version

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

<http://www.Wycliffe.org>

<http://pngscriptures.org>

<http://www.ScriptureEarth.org>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Hini mpo mouku mwia nrutu

Omwunra-Toqura[tab]Pata nrutu

MATIU

Matiuva Iesusiva nrohurara tura

*Iesusi Karaisira okyara mwihua nyutu
(Ruku 3:23-28)*

¹ Iesusi Karaisira okyara mwataamama vahiho. Evarahaamuvavata Ntevitivavata mwitanahua mwia haivaqahuatana varura.

² Evarahaamuva Aisaakira qova varuvaro Aisaakiva Iaikopura qova varuvaro Iaikopuva lutaaravata mwia qata vakyaanramwu sova varuvaro

³ Iutaava Peresikya Saraakya sova varuvaro mwitanahua nyova Temaava varura.

Peresiva Hesaroninra qova varuvaro

Hesaroniva Raminra qova varuvaro

⁴ Ramiva Aminantaapura qova varuvaro

Aminantaapura Nasoninra qova varuvaro

Nasoniva Saramoninra qova varuvaro

⁵ Saramoniva Mpoasira qova varura.

Mpoasira mwia nrova Rehaapiva varura.

Mpoasiva Ompetira qova varura.

Ompetira mwia nrova Rutiva varura.

Ompetiva Iesira qova varuvaro

⁶ Iesiva Ntevitira qova varura.

Ntevitiva nronraqama viro vunyaa vaisivanto varura.

Ntevitiva Soromoninra qova varura.

Soromoninra nrova tauraqama kyero

Iuraiaara nraatavanto varura.

⁷ Soromoniva Riampoaminra qova varuvaro

Riampoamiva Apaisaara qova varuvaro

Apaisaava Esara qova varuvaro

⁸ Esava Sihosapatira qova varuvaro

Sihosapativa Soraaminra qova varuvaro

Soraamiva Asaiaara qova varuvaro

⁹ Asaiaava Sotaaminra qova varuvaro

Sotaamiva Ehaasira qova varuvaro

Ehaasiva Hesekaiaara qova varuvaro

¹⁰ Hesekaiaava Manasaara qova varuvaro

Manasaava Emosira qova varuvaro

Emosiva Sosaiaara qova varuvaro

¹¹ Sosaiaava Sekonaiaaravata mwia

qatanramwuvata sova varura.

Mwi entara mpo mwatanaahua

ekyaa Isareri rupa kyeta sitaqita

mwatukya mpo Papironini uro kyovaro

¹² Sekonaiaava Siatierira qova varuvaro

Siatieriva Serapaperira qova varuvaro

¹³ Serapaperiva Apaiaatira qova varuvaro

Apaiaativa Eraiaakiminra qova varuvaro

Eraiaakimiva Esora qova varuvaro

¹⁴ Esova Setokira qova varuvaro

Setokiva Ekiminra qova varuvaro

Ekimiva Eraiaatira qova varuvaro

¹⁵ Eraiaativa Eriesaara qova varuvaro

Eriesaava Mataaninra qova varuvaro

Maataniva Iaikopura qova varuvaro

¹⁶ Iaikopuva Iosepira qova varuvaro

Iosepiva Mariaara mwia vaativanto varura.

Mariaava Iesusira mwata tora.

(Tirenramwu Iesusirara Karaisirave, Mesaiaave, Kotiva titai vaisirave tunanra.)

¹⁷ Iesusi Karaisira kuaa okyara vahirero Evarahaamunraqaatairo Ntevitiraqaa mwia haivaqahua 14 nramwu mwi okyarahua varura. Ntevitiraqaa Papironini rupaqita uro kyo entaraqaa mwia haivaqahua 14 nramwu mwi okyarahua varura. Papironini rupaqita uro kyoraqaa Karaisiva qovara hu entaraqaa mwia haivaqahua 14 nramwu mwi okyarahua varura.

Iosepiva taqovaro Mariaava nraaqiara tuaqama vura

¹⁸ Iesusi Karaisira mwatato okyarava mwataamama vahiho. Mwia nronra Mariaara Iosepira qati titovaro hia mwikyantiri nrohu vakya Mariaava taqovaro Kotira mwanraquravanto mwia nraaqiara mwuvaro mwiva nraaqiara tuaqama vura.

¹⁹ Mwiva nraaqiara tuaqama viro varuvaro mwia vaativanto Iosepiva kyuqe vaisi ntapihi kyero nrohi varu vaisiva variqarora tiro, mwiva tiqaro, Nte nraakye qora suqaa Mariaara titaariro kyauruankyorave. Kyai mwia uqeta kyena titaariro quarive, tiro.

²⁰ Iosepiva mwitaama riero vaitero ruvaata taqe varuvaro Kotiva tito vaisiva, nyaamwunyaava mpovanto qovarama viro tiqaro, Ntevitira mwaaquo, Iosepio, hia aatu hiqara Mariaara varaante. Kotira mwanraqura mwiva nraahu mwia nraaqiara mwiharo mwiva nraaqiara tuaqama viho.

²¹ I nraatavanto qoraisi nraaqiara mwata tairara e mwia nrutu nteqarama Iesusirave qiante. Iesusiva nraakye qora kyaahaqama nyatero mwihua uqia hi kyaiqara uti quara nruka nyatero mwihua huvantu kyaaninranra tira, e mwia nrutu nteqara Iesusirave qiante, tura.

²² Haaru Kotiva nai poropeti vaisi nroqitairo timwa to quava qutaa vahiarive tiro, Kotiva tito vaisiva qovarama viro mwitaa tura. Haaru Kotira qua qovarama kye varuva, poropeti vaisivanto mwitaama tiro:

²³ Nraakiara hia qoraisivatama kyero nrohiari nraakyeva nraaqiara tuaqama viro nraaqiara mwataanrove. Mwihua mwianra Imaanuerivave tivarave, tura. (*Ais-iaa 7:14*)

Imaanueria mwi nruturu okyara vahirero mwataamama vahiho: Kotiva tirivata varivave, tura.

²⁴ Iosepiva vaitoraqitairo siviro mwiva Kotiva tito vaisiva tu quara riero mwiva tunte hiro Mariaara uro varatero varurama.

²⁵ Mwiva hia Mariaaravata nrohuvaro Mariaava qati variqiro viro uro qoraisi nraaqiara mwata tovaro Iosepiva mwia nrutu nteqaro, Iesusivave, tura.

2

Mpo okyara mpo okyara taqo vaisinramwuhua Iesusira uro taqora

¹ Herotiva nronraqama viro varu entara Mariaava Vetarahemini Iutia mwataqaa variqaro Iesusira mwata tero. Mwiva mwia mwata tero varuvata vaisi mponramwuvanto mpo okyara mpo okyara taqo vaisinramwuhua huari nri ntoro vevasaita Ierusalem nri ntoro.

² Mwinramwuhua nri nteta kyapara hita tiqata, Nraaqiara mpo Iutaaqaa ntaqikyiani vaisira tanave mwata taiharo variho? Tirenramwu huari nri ntainani variqata mwia qovora taqeta mwia nrutu tuaaherara nrunrahuave, tita.

³ Mwinramwuhua mwitaa tuvaro Herotiva mwivavata mwi quara riero nrihanrama viro mwiva mwianra airi nraato tiqaro varura. Ekyaa Ierusalem varuhuavata mwi quara rieta airi nraato tiqata varuvaro ⁴ Herotiva vaisi nronranramwuanra aakyara ntero. Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisinramwuhua vunyaahuave, mwaanra okyara ti varu vaisihuave, mwiva mwihuara aakyara ntovata nrita ntuvaantuama varuvaro Herotiva mwihua kyapara hiro tiqaro, Tanave Kotiva titairaro tumuani nraaqiarara Karaisira mwia nrova mwia mwata taani mwatava vaiho? tiro.

⁵ Herotiva mwitaa tuvata mwihua tiqata, Vetarahemi Iutia mwataqaaave. Haaru Kotira qua qovarama kye varu vaisiva mwaa quara qara ntumwa tero tiqaro:

⁶ Vetarahemi Iutia mwataqaa vahiaravave.

Nraakye qoravanto iara hia qumina mwatukyave tivarave.

Iqitairo nronra vaisivanto qovarama quaninranra tita, nraakye qoravanto iara nrutu vataa mwatukyave tivarave.

Iqitairo vunyaa vaisivanto qovarama viro mwiva Kotira nraakye qora Isareriqaa kyuqema kyero ntaqikyiqiro quaninrave, turave. (*Maikaa 5:2*)

Haaru poropeti vaisivanto mwitaa turara tita, tire.

Karaisirara Vetarahemiqi mwata taananrove turo, tita.

⁷ Mwihua mwitaa tuvaro Herotiva tugeta kyero mpo okyara mpo okyara taqo vaisinramwuhua nruhua nyaanrama kyero tiqaro, Taireve qovora mwiva qovarama viho? tiro.

⁸ Mwitaa tuvata mwinramwuhua Herotira timwa mwuvaro riero mwiva mwinramwuhua Vetarahemini sitero tiqaro, Nkyenramwu uqinrakyeye mwi nraaqiarara puua hirerata quate. Nkyenramwu mwiva puuama kye taqetama vaakyama nivata nrumu timwa mpivaqe ntevata uro nraaqiara mwiva nruvu tuaahera mwataankye, tiro.

⁹ Herotiva mwitaa tuvata mwihua aanraqaa vi varuvaro qovoravanto vaakya mwihua huarivanto nri ntonani variqata taqova mwihua vuni mwiva nraante vuva uro nraaqiara mwiva varuraqa ra kyero mwiaqa vahura.

¹⁰ Mwiaqaa vahuvata mwihua qovora mwiva taqeta mpoqama kyeta qamwatora. ¹¹ Mwinramwuhua nraamwuqi vera nteta taqovaro nraaqiara mwiva nai nronra Mari-aakyantiri varuvata mwihua taqetama mwatasata tori kyauru ravi variqata mwiva nruvu tuaahereqatama mwiva qamwata mwateta. Mwihua qamwata mwateta mwiaqaataita mpo inraikya mpo inraikya tuaqitai ohi kyeta koriqo ututo inraikyarave, munra kyuqe mwunta quani inraikyarave, vahamwenra kyugerave, ohi kyeta mwatora.

¹² Mwiva mwi kyeta varita vaite varuvaro Kotiva ruvaatakyaa mwihua timwa nyinro tiqaro, Hia Herotira uro timwa mwiate, tuvata mwihua sivita mpo aanraqaamateta nkyiari mwaatanianra nrumu ntanteta vurama.

Iesusira vitero Isipini aatu vurama

¹³ Mwihua vuvaro Iosepiva vaite varuvaro Kotiva tito vaisiva qovarama viro ruvaatakyaa mwiva timwa mwinro tiqaro, Sivira ena nrahesi nraaqiaravata sitera Isipini aatu quante. Mwini uro variraqe nte qakyo uro mponanre qianinra riaante. Herotiva i nraaqiara puuama kyero ru kyarero uti variho, tiro.

¹⁴ Mwitaa tuvaro Iosepiva siviro entaqi nraahu nai nraaqiaravata nai nraatavata sita varero Isipini nra vuva uro mwini ¹⁵ variqiro vi varuvaro Herotiva qutu vurama. Herotiva qutu vuvaro mwiaqaatairo haaru Kotiva qua qovarama kye varu vaisiva tu quava qutaa vahurama. Haaru mwiva Kotiva mwataama tiho tiro: Nte Isipisaina ntena maaqu nraanraanrinro mwiva nriananrove, tura. *(Hosaiaa 11:1)*

Herotiva nraaqiaranramwu ru kyora

¹⁶ Herotiva variqaro taqovata huari vu nri ntonanyaa vaisinramwu mwiva qua nteqakye hia mwiva timwa mwinraitita, vuvaro mwiva mpoqama kyero raraqa tovaro variqaro uro mpo hu vaisihua sitero tiqaro, Ekyaa qoraisi nraaqiara taara ihi varaahuave, hia taara ihi varaahuave, Vetarahemini variahuavata, mwiva vara ututu variahuavata, ekyaa ru taiga kyaate, tiro. Mwiva qovoravanto qovarama vu entara huari vu nri ntonanyaahua timwa mwito quara rieqaro taara ihi varehuavata, hia taara ihi varehuavata, ru taiga kyaate, tura.

¹⁷ Mwihua ru taiga kyaate tuvaro haaru Kotiva poropeti vaisi Ieremaiaara nroqitairo tu quava mwivauma vahiho. Mwataama tiro:

¹⁸ Ramaa mwatukyaqitairo nronraqama kyero ntate variani quara nraakye qora rievare.

Tiri taatova Reseriva nai nraisiara ntate variananrove.

Mwiva nraisi ekyaa qutu virara tiro, mwiva mwutukya qihaakya hiariva hia variraro mwiva nronraqama kyero ntate variananrove, tura. *(Ieremaiaa 31:15)*

Isipisairo nrunra

¹⁹ Herotiva variro qutu vuvaro Iosepiva Isipini varuvaro Kotiva titova qaiqaa qovarama viro Iosepiva ruvaatakyaa ²⁰ timwa mwinro tiqaro, Sivira nraaqiaravata, mwiva nronravata, sita varera Isareri mwata Lutiaani nrumu ntantera quante. I nraaqiara ru kyarera hiahua qutu quavo, tiro.

²¹ Mwitaa tuvaro Iosepiva siviro nraaqiaravata, mwiva nronravata, sita varero Isareriinra viro.

²² Mwiva mwinianra viqaro riovaro Akerausiva nai qora Herotira mwaata varero Lutiaqaa ntaqikiyi varuvaro Iosepiva mwini quaro tiro aatuma kyero varuvaro Kotiva ruvaatakyaa qaiqaa timwa mwuvaro mwiva hia Lutiaani virairo qaqira kyero

²³ Karirini uro mwatukya mpo Nasaretini nai nrahesi nraaqiaravata varura.

Nasaretini uro varuvaro haaru Kotiva nai poropeti vaisinramwu nroqitairo tu quava qutaa vahiho. Mwi quava Iesusirara mwataama tiro:

Nraakye qovoravanto mwianra Nasaretinyaa vaisive tivarave, tura.

3

Ioninra nramanri nyi varu vaisirara tura

(Maaki 1:2-8; Ruku 3:1-18; Ioni 1:19-28)

¹ Mwi entara Ioniva nramanri nyi varu vaisiva nri ntero Iutiaani qumina mwataqa variqaro nraakye qora timwa nyinro tiqaro, ² Nkye uaqia hi kyaiqara uti varira qaqira kyaate. Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikiyari entava qaumatoma vaiho, tura.

³ Haaru Ioniva hia varu entara Aisaiaava poropeti vaisivanto variqaro mwi vaisiva qovarama quanrove tura. Aisaiaava Ioninranra mwataama tiro:

Mwiva qumina mwtani variro aakyara ntero tiqaro,

Nronravanto quani aanranra terama mwtateta

mwia aanra avuqavuma mwataivaro mwiva mwivauma qio quarive qiananrove, tura.

(Aisaiaa 40:3)

⁴ Ioniva tuavaaqa ututova vahirero kameri quara mwia kyaahi nraahu vara kyero ututero reti tavaarana rupa tora. Mwiva hia kyara vara tu kyero nranraitiro, mwiva kainyaaqavata, voravanto kuruto nramanrinravata, nraahu nreanro varura.

⁵ Nkye qua timwa nyi varuvata nraakye qora Ierusalemisaitave, ekyaa Iutiasaitave, Iotaani nramanri tokya hini hini varuhuave, mwihua hisai hisai nutvaantuama vita

⁶ nkyiari qora kyaiqa varora timwa qovarama kyovaro Ioniva Iotaani nramanriqi variqaro nramanri nyi varura.

⁷ Ioniva variqaro taqovata Parisivantovata, Saitiusivantovata, nramanri vararerata mwiva hunani nruvaro mwiva mwihuara tiqaro, Nkye quaiha nraaqiaravantoma variavo. Kotiva nraakye qora rirera uti varihata tava nkyiara aatu ntuqema kyeta quate tihatave nkye mwaini nte hunani nriavo?

⁸ Nkye qutaqaama kyeta uaqia hi kyaiqara qaqira kyarerata uti varivera, nkye kyuqe kyaiqa varaivaqe tire taqaare.

⁹ Nkye hia nkyeta vaitutu hira qua tiqata, Evarahaamuva tiri tiqova varihata tita, tire qio varuro, qiate. Kotiva qiove tirera, ori mwaanramwuhua vaisi tuemwa vita Evarahaamunra nraisi varivarave.

¹⁰ Kotiva kyatari teqa kyarero kyaari okyaraq i terama taiho. Hia kyuqe tamwa riaaninra mwiva teqaqama kyero kyairaro qiama itamwa kyaananrove, tiro.

¹¹ Nkye uaqia hi aanranra qaqira kyeta kyuqe hiani aanranraqaa nraahu virekata utuavana nte qumina nramanri nkyi nyi varuqo. Ni naakiara nrianriva Kotira mwanraqura nkyi nyiananrove. Mwiva qia itaaninra votihira nkyi nyiananrove. Mwiva nronravanto ni naatara kyaariva nriananrove. Nte qumina vaisi variqananra tina, nte hia qio mwia kyqu nraamwu varaqina uro mwianinrave.

¹² Mwiva nai kyavoi kyauquqi tu varero kyakuma voti hira ntitata hirero uro ntero ntitatama kyero nronra nraahu nai kyavoiqotairo vaqitaqiro uro nai nraamwuqi vatero qumina kyapivata mwanrevata vaqitaqiro uro hia qipa quani qiarqi tuto kyairaro itamwa kyaananrove, tiro. Ioniva mwi quara turama.

Ioniva Iesusira nramanri mwunra

(Maaki 1:9-11; Ruku 3:21-22)

¹³ Ioniva nramanri nyi varuvaro mwi entara Iesusiva Karirisairo Ioniva mwia nramanri mwianrive tiro, mwiva varura Iotaani nramanriqi viro. ¹⁴ Mwiva mwini uro ntovaro Ioniva Iesusirara tiqaro, Qaqao, e nramanri ni mpiataara vaiharama e nianra nramanri ni mpiante ti variaro, tiro.

¹⁵ Ioniva mwitaa tuvaro Iesusiva nai timwa mwinro tiqaro, Mate qati kyera nramanri nraahu ni mpiante. Kotiva avuqavu hi quara timwa taira, mwi quara turetana riemwaqita virerave, tiro. Mwitaa tuvaro Ioniva eo timwa kyero Iesusira nramanri mwinro.

¹⁶ Nramanri mwuvaro Iesusiva nramanriqitairo qatinani mwaanri ntovaro mate mwiqara nyaamwuvanto qatua vuvaro Ioniva taqovaro Kotira mwanraquravanto nyaamwa minrunra voti huva tuminro Iesusiraqaa varuvaro ¹⁷ nyaamwusairo quavanto tiqaro, Mwaa ni maquve. Ni mutukyavanto mpoqama kyero mwianra vaiho. Nte mwianra qamwateqanama varuqo, tiro. Tura.

4

Iesusiva uaqia hi kyaiqara utuarive tiro Saataaniva mwia mwataara hura

(Maaki 1:12-13; Ruku 4:1-13)

¹ Iesusiva nramanri varovaro Saataaniva mwia mwataara hiarive tiro, Kotira mwanraquravanto Iesusira vitaqiro uro hia vaisivata varura quminasata kyora. ² Kyovaro Iesusiva mwini 40 entara variqaro hia kyaravata nrovoro kyara nraataa huvaro varura.

³ Kyara nraataa huvaru varuvaro Saataaniva nri ntero Iesusirara tiqaro, E qutaa Kotira mwaaquvanto varirera, ori mwaanramwunranra tiraro mpereti tuemwa virara nraante, tiro.

⁴ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwia nai timwa mwinro tiqaro, Qaqao, Kotira mpukuqi vahi quava tiqaro, Vaisivanto kyara nraaninranra nraahu riemwaqiro quariva hia qio qati variqiro quananrove. Mwiva ekyaa

Kotira nroqitairo qiani quara riemwaqiro viqaro qioma qati variqiro quananrove, turave, (Lo 8:3)

⁵ Iesusiva mwitaa tuvaro Saataaniva mwia vitaqiro Ierusaremini Kotira nraamwu qiata nai verani vahuraqa uro kyero mwiaqaa mwia mwaamwianrama tero ⁶ tiqaro, E qutaaqama kyera Kotira mwaaquvanto varirera, mwaaqaataira mpua mwatani hatohira quante. Kotira mpukuqi vahi quava tiqaro,

Kotiva iara rieqaro mwiva tirata nyaamwunyaahua iqaa kyuqema kyeta ntaqikyivarave, turave.

E ena kyuqu oriqi ntuteqa kyerorave tita, nyaamwunyaahua nkyiari kyauquqo i tu vareta vivarave, turave, tiro. (Ihi 91:11-12)

⁷ Saataaniva mwitaa tuvaro Iesusiva mwia nai timwa mwinro tiqaro, Qaqao, Kotira mpukuqi qua mpo vahiva tiqaro,

Nronravanto i mwanriqavanto varirera tira, e hia mwia mwataara hiante, turave, tiro. (Lo 6:16)

⁸ Iesusiva mwitaa tuvaro Saataaniva mwia vitaqiro uro taaqi nritarora qiataqaa kyero ekyaa vunyaa vaisivanto nkyiari mwata mpoqaa mpoqaa ntaqikyura ekyaa mwi mwata maatara mwia kepukya inraikya rirante nraamwutero tiqaro, ⁹ E ni kyuqu tarani tumu ntira variqara ni nutu nraahu tuaahera matairera, nte ekyaa mwi inraikyara i mwianinrave, tiro.

¹⁰ Mwitaa tuvaro Iesusiva nai timwa mwinro tiqaro, Qaqao, Saataanio, hiante quante, Kotira mpukuqi vahi quava tiqaro,

Mwanriqavanto Kotiva nronravanto varirera tira, e mwia nrtutu nraahu tuaahereqara mwia kyaiqa nraahu varaqira quante turave, tiro. (Lo 6:13)

¹¹ Iesusiva mwitaa tuvaro Saataaniva mwia mwini kyero vuvata nyaamwunyaahua tumu Iesusira kyaahaqa hura.

Iesusiva Karirini nai kyaiqa tohara tora

(Maaki 1:14-15; Ruku 4:14-15)

¹² Iesusiva riovata Ioninra ntavaaqavu kyeta karavuqi kyaavaro variho tuvaro riero, Iesusiva nrumu ntantero Karirini vura.

¹³ Mwiva mwini vuva hia uro Nasareti nai mwaatani variraitiro, uro Kapenaamini variqiro vura. Kapenaami mwiva Kariri kyaarera tokyasataa vahura. Mwi mwatava vahirero Sepiuraaninravata, Napatarairavata mwata vahura.

¹⁴ Iesusiva mwini uro varuvaro haaru Aisaiaava Kotira qua qovarama kyo quava qutaa mwivau vahura. Aisaiaava haaru mwataama tiro:

¹⁵ Nte Sepiuraaninra mwataravata, Napataraira mwataravata, tirerave.

Mwi mwatava kyaarera tokyani vahirave.

Iotaani nramanri vaiharo mwi mwatava uromwi vaihata mwi mwataraga Kariri mwataga mpo mwatanaa mpo mwatanaahua variarave.

¹⁶ Mwhua kyokiraqi variqita vita, mwiaqaataita omwavanto nronraqama kyero itaaninra tagevarave.

Mwhua kyokiraqi variavaro

qutu qua okyarava mwhua ntumwaqu kyaihata variavaro mwiaqaatairo omwavanto ntuvaahama nyatarero uti varirave, tura. (Aisaiaa 9:1-2)

¹⁷ Mwi entaraqaatairo Iesusiva nai kyaiqa toharama kyero nraakye qora timwa nyiqiro viro tiqaro, Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiariva qaumato vahirara tita, nkye uaqia hi aanranra qaqira kyaate, tiro. Turama.

Iesusiva vaisi taaratana taaratana nyaanrama kyero sitora

(Maaki 1:16-20)

¹⁸ Iesusiva Kariri kyaarera tokyasataa viqaro taqovata qate vakye taaratana varura. Vakyaava Saimoniva mwia mpo nrtutu Pitaava varuvaro mwia qatavanto Enturuva varura. Mwitanaahua tavukya kyaiqa vare varuhua variqatara tita, mwitanaahua nramanriqi vahe nte varura.

¹⁹ Mwitanahua vahe nte varuvaro Iesusiva mwitanahuara tiqaro, Nkyetana ni naakiara ni pataqita nriate. Nkye tavukya vahe ntamwa kyeta varaantema kyetama nkyetana ni pataqita nriavaqena nte nkyi nyaamwutaarita nkye vaisi sitevarave, tiro.

²⁰ Mwitaatuvata mate mwiqiarara mwitanahua nkyiari vahe mwini kyeta Iesusira vataqita vurama.

²¹ Mwitanahua mwia vataqita vuvaro Iesusiva pataqia viqaro taqovata vaisi mpotana Sepetira mwaaqutana Iemisivavata mwia qata Ionivavata varura. Mwitanahua mpotuqi variqata nkyiari sora Sepetiravatama kyeta vahe terahi varuvaro Iesusiva mwitanahua nyaanrama kyovata ²² mwitanahua mate mwiqiarara nkyiari mpotuvata nkyiari soravata mwini kyeta Iesusira vataqita vurama.

*Iesusiva qua mwakyaakya timwa nyinro nriqa vuhua kyuqema nyatora
(Ruku 6:17-19)*

²³ Iesusiva Karirini mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqaro mwaanra nraamwuqi vera ntero variqaro mwakyaakya timwa nyiqanro Kotiva nraakye qoraqa ntaqikyiani quara, kyuqe qua timwa nyiqiro vi varuvata tauma rumpuara utuhuave, nriqa vuhuave, mwihua varuvaro Iesusiva mwihua kyuqema kyovata qio varura.

²⁴ Iesusiva mwitaamaqiro vi varuvaro mwia quavanto ekyaa Siriaani vuvata mwi mwatanaahua nkyiari nraakye qoraqa mpo qara mpo qarama kyero nriqa vuhua, tauma rumpuara utuhuave, nronraqama kyero nriqa vuhuave, vaana kyapata varuhuave, mwamwanta ntrintiri hi varuhuave, hini mwamwanta gutu vu vaisihuave, mwihua mwihua ekyaa sitaqita Iesusiva hunani uro kyovaro mwiva mwihua kyuqema kyovata qio varura.

²⁵ Iesusiva aanrani vi varuvata nraakye qora airivanto mwia vataqita vi varura. Karirisairove, Ntekaporisi mwatukyanramwuqitairove, Ierusalemisairove, Iutiasairove, Iotaani nramanri qarahi hisataasairove, nraakye qoravanto hisai hisaita ntuvaantuama vita mwia vataqita vura.

5

Iesusiva taaqiqaa variqaro mwakyaakya timwa nyunra

¹ Iesusiva variqaro taqovata airi nraakye qora ntuvaantuama vita varuvaro mwia taaqiqaa uro mwatakya viro varuvata mwia nraaqiaranramwuvata mwiva varunani uro varuvaro

² Iesusiva mwakyaakya tohara tero mwiva nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro,

³ Nte Kotiva hi inraikyarara vehiqamama varuqo ti vari nraakye qorahua mwihua varivaro Kotiva mwihuama kyuqema nyataanarove.

Kotiva mwihuaqa ntaqikyiqiro vi varirata mwihua mwia nraakye qorama varivarave.

⁴ Mwutukya uaqia hirata nte varihua, mwihua varivaro Kotiva mwihuama kyuqema nyataanarove. Kotiva mwihua mwutukya qihaakyama nyataanarove.

⁵ Tirema variqata hia nkyiarivata uaqiama nyaterara riehua varivaro Kotiva mwihua kyuqema nyataanarove.

Kotiva mwaa mwatara mwihua kyaama tairara tita, mwihua mwia varevarave.

⁶ Ntapihi kye nrohi okyarara kyakya hiarihua, mwihua varivaro Kotiva mwihua kyuqema nyatero mwi okyararaqo mwihua qioqama nyataanarove.

⁷ Mpohuara po kye ti nraakye qorahua, mwihua varivaro Kotiva mwihua kyuqema nyatero mwihuara po kye timwa nyataanarove.

⁸ Qutaqama kye Kotira nraahu vataqi vihua, mwihua varivaro Kotiva mwihuama kyuqema nyataanarove.

Mwi nraakye qorahuama Kotira tagevarave.

⁹ Ntaqirera hivata vaitutu hi vari nraakye qorahua, mwihua varivaro Kotiva mwihua kyuqema nyataanarove.

Kotiva mwihuara ni nraaqiarave tiratama varivarave.

¹⁰ Kotirara rieqata ntapihi kye nrohi varivata mwia kyaara mwihua uaqiama nyate vari nraakye qorahua, mwihua varivaro Kotiva mwihua kyuqema nyataanarove.

Kotiva mwihuaqa ntaqikyiqiro vi varirata mwihua mwia nraakye qorama varivarave.

¹¹ Nkye ni pataqi vi varivata mwia kyaara nkyiara uaqia hi quara timwaqi vita, nkyi uaqiama nyateta, nkyiara mpo qua mpo qua unra quave, uaqia hi quarave, nkyiara timwaqi vi varivata, nkye ni pataqi vi varivaro Kotiva nkyi kyuqema nyataanarove.

¹² Nkyi uaqiama nyataantema kyeta haaruvata vaisi mpo uhua Kotira qua qovara hu vaisihua uaqiama nyatorave. Nkyi mwitaama kyeta uaqiama nyataivata nkye gamwateqa variate. Kotiva nkyi kyaiqa kyuqe kyaiqara rieqaro mwia qiata nyaamwuni kyuqe inraikya nkyini terama tairave.

*Nkye hore voti hiahuave tura**(Maaki 9:50; Ruku 14:34-35)*

¹³ Mwaa mwataraga nraakye qora variavata nkye mwihua utaqaa variqata nkye hore votima kyeta variavo. Horevanto uaqiama viro hia qiakyaa hirera, hia qio qaiqaa utu kyairaro qiakyaa hiananrove. Horevanto uaqiama virera, qio uaqiama virave timwa kyeta mwia qaqira kyaivata nraakye qoravanto mwiaqaa ntamwaqita vivarave.

*Nkye omwa voti hiahuave tura**(Maaki 4:21; Ruku 8:16, 11:33)*

¹⁴ Mwaa mwataraga nraakye qora variavata nkye omwavanto itaintema kyeta variavo. Mwatukya mpovanto taaqigaa vahiariva hia uqeta vahiananrove.

¹⁵ Hia mpovanto omwa qupi kyero tave vara kyero mwia ntumwaqu tairave. Qaqa, nraamwuqi variahuavata ekjaa taqaate tiro, omwa qupi kyero virira nyaamwuni hiritairave.

¹⁶ Nkye mwia votima kyeta nraakye qora suqaa qoqaa nrohiqata omwavanto itaintema kyeta variqita vivata mwihua nkye kyuqe kyaiqa vare varira taqeta, nkyi sova nyaamwuni varira mwia nrutu tuaaheraqita quate.

Mosesiva qua mwaanra timwa torara tura

¹⁷ Nkye nianra tiqata, Mosesiva timwato quaravata, poropeti vaisinramwuvanto timwato quaravata, vara qaqira kyarero nrivave, tivorave. Nkye nianra mwitaama kyeta nraato rievora. Hia nte mwihua qua qaqira taiqa kyarerave. Mwi quava qutaa mwivau vahiarive tina, ntevata nruvave.

¹⁸ Nte nkyi timwa nyianinra riaate. Nyaamwuvantovata mwatavantovata taiqa viraro ekjaa mwaanra qua mwiva qati nraahu vahiqiro quanarove. Mwi quaraqitairo ekjaa quave pata uapaa qua mwi quavavata vahiqiro viraro ekjaa inraikyavanto qovarama quanarove.

¹⁹ Mosesivavata poropeti vaisinramwuvantovata timwato quava vaiharo mpovanto mwi quaraqitairo pata uaqia nteqa kyero mpohuaravata tiqaro, Nkye mwi quara pata uaqia vahira qioma nteqa kyevarave, tirera, mwi vaisiva variro nyaamwuni Kotiva ntaqikyianinrani viraro Kotiva mwi vaisirara, E ni nraaqiara mwatumwi mpiato nraahu variaravama variaro, qiananrove. Vaisi mpovanto Mosesira quavata poropeti vaisi quavata riemwaqiro viqaro mpohuaravata mwi quara riemwaqita quate tirera, mwi vaisiva variro nyaamwuni Kotiva ntaqikyiani mwatukyariani viraro Kotiva mwianra, E ni nraaqiara nritarera virito variaravama variaro, qiananrove.

²⁰ Nte nkyi timwa nyinrenrave. Parisi vaisinramwuvata, mwaanra okyara qia vaisinramwuhavata, mwihua nkyiari riemwa kyeta tiqata, Tire Kotira qua rieqata ntapihi kye nrohi varuro, ti variarave. Nkye hia mwihua nraatara kyeta kyuqe aanraqaa vivera, nkye Kotiva ntaqikyiani mwatukyaraqi hia qio vivarave.

*Mpohua ru kye okyarara tura**(Ruku 12:57-59)*

²¹ Haaru Mosesiva nkyi haivaqahuara timwato quara nkye mwi quara riaarave. Mwataama tiro: Hia mpora ru kyaante. Mpora ru kyaari vaisiva, mwiva quaqaa variananrove, turave.

²² Mwiva mwitaa tura kyai nte qaiqaa nkyi timwa nyianri. Nai qata vakyaara raraqaa taariva, mwi vaisivavata mpora ru kyaiva quaqaa varintema kyero quaqaa variananrove. Nte qaiqaavata nkyi timwa nyinrenrave. Nai qata vakyaara mwaaquvantove qiani vaisira mwia vitaqira uro nronra kaanasorinramwuvanto varinani kyairaro mwiva qua varaarive. Nai qata vakyaara e uera vaisivanto hia vu nraatovata vahivave qiari vaisiva, mwivavata mpora ru kyero qua varaintema kyero qua varairaro mwia uro qutu quahua vi mwatara qiaqi tuto kyaanarove.

²³ Mwi quara rieqarama e mwaanra nraamwu nronraqi variqara mpo inraikya Kotira mwinra mwia qamwata mwatarera hira taqairaro i qata vakyaa mpovanto iqaa qua vataariva qati vahirera,

²⁴ Kotira mwinrenra hina inraikyara mwiaqaa qati vatera, uro ena qata vakyaa mwiaavata variqara mwi quara nraante timwa ntapihi kyera mwiaqaataira uro mwi inraikyara Kotira mwianra qamwata mwataante.

²⁵ Mpovanto iqaa qua vatarero i vita varero ko nraamwuqiara virara mwikyantiri aanrani viqarama qamwanrama kyerama mwi quara ntapihi kyaante. E hia mwitaa hiraitira, ko nraamwuqi viraro ko rie vari vaisiva iqaa qua vatero pipo titairaro i vitaqiro uro karavuqi kyaanarove.

²⁶ Nte qutaa qianinra riaante. E karavuqi variqira vira karavu kyoqaa hiqara hia ekyaa mwi munimanra kyairaro hia qio i qamwanrama titairara vinanrave, tiro. Iesusiva mwi quara turama.

Nraata vaati ntuqeqaa hi okyarara tura

²⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Haaru Mosesiva timwato quara mpo qua nkye riaarave. Mwi quava mwataama tiro: Hia mpora nraatavata mpora vaativata api nrohiante, turave. ²⁸ Kyai nte qaiqaa nkyi timwa nyiankye. Vaisivanto nraake taqero nai nraatoqitairo nraahu riero, Nte mwiaavata nrohina variataarave, qianinranra Kotiva tiqaro, E vaakyama nraata vaati ntuqema kyera hiaro, timwa kyero mwi vaisiraqaa qua vataanrove.

²⁹ Mwianra rieqara e kyaatutanyaa vuqotaira taqe variqara uaqia hi kyaiqara uti varirera, qaiqaavata mwitaamaqina quankyo tira, mwia vauru kyera qaqira kyaante. E vu kuaiku nraahu vahirara hia uaqia hi kyaiqara utiraitira, nyaamwuni qioma vinanrave. E vu taaratana vahiariva uaqia hi kyaiqara utuqira vira nraakiara qutu viraro i qia nronra itaaninraqi tuto kyaanrove.

³⁰ E kyauqu kyaatutaqotaira uaqia hi kyaiqara uti varirera, e mwitaamaqina quankyo tira, mwia teqa kyera qaqira kyaante. E kyauqu kuaiku vahiariva hia uaqia hi kyaiqara utiraitira, nyaamwuni qioma vinanrave. E kyauqu taaratana vahiariva uaqia hi kyaiqara utuqira viraro i qia nronra itaaninraqi tuto kyaanrove.

Nai nraata ekyaa titaani okyarara tura

³¹ Haaru Mosesiva timwato quava mwataama tiro: Vaisivanto nai nraata qaqira kyarero hiqaro nai nraata qara mpo mwinro, Nte mwia qaquirama kyauqo, timwa kyero qara mwianrove, turave.

³² Kyai nte qaiqaa nkyi timwa nyiankye. Mwia nraatavanto hia mpo vaisintiri api nrohirauro variraro mwia vaativanto mwia qaqira kyairaro mwia nraatavanto vaisi kyaata varairera, Kotiva mwitaama qiananro: Mwi nraakyeva qaraakya vaisintiri nrohiqaro nraata vaati ntuqema kyaihomaa qiananrove. Mwia vaati hoqarenaava mwia qaqira kyaiharo mwia kyaara mwitaa iho. Mwitaa ihana nte mwia vaati i tauraanaanraqa qua vatena qaraakya vaati mwiaqaavata qua vataaninrave, qiananrove, tiro. Iesusiva mwi quara turama.

Kyauqu nriqiqaa vate okyarara tura

³³ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva qua timwa nyiqiro viro tiqaro, Haaru Mosesiva qua mpo nkyi haivaqahuara timwato quara nkye mwi quaravata ntapihi kyaarave. Mwataama tiro: E kyauqu nriqiqaa vatera tiqara, Kotira vuqaa variqanama nte qutaama mwitaa hirerave, tina quara nteqa kyerorave. Kotira nrutu nteqara timwa tena quarara rieqara varaante, turave.

³⁴ Kyai nte qaiqaa nkyi timwa nyiankye. Kyauqu nriqiqaa vateqata, tire qutaa mwitaa hirerave, tiqatama hia Kotira nrutu nteqata mwitaa qiate. Hia mpo inraikya mpo inraikya nrutu nteqata, Tire qutaa mwitaa hirerave, qiate. Kotiva nyaamwuni mwatakya viro varirara tita, mwianra rieqatama hia nyaamwu nrutu nteqatama, Tire qutaa mwitaa hirerave, qiate.

³⁵ Kotiva nai kyuuqu tutu kyero mwaa mwataraaqaa mpiami vatero varirara tita, mwianra rieqatama hia mwaa mwataru nrutu nteqata, Tire qutaa mwitaa hirerave, qiate. Ierusalemivanto nronra vunyaa vaisivanto variari mwatukyava vahirara tita, mwianra rieqatama hia mwi mwatukyara nrutu nteqatama, Tire qutaa mwitaa hirerave, qiate.

³⁶ Hia nkyeta qiata nrutu nteqata, Tire qutaa mwitaa hirerave, qiate. Nkye hia qio nkyeta qiata kyaahiara, Eqara kyaahive, upi kyaahive, vahiante tivarave. Nkye hia qio mwitaa tirara tita, nkye qumina nkyeta qiata nrutu nteqata, Tire mwitaa hirerave, tivarave.

³⁷ Nkye variqata mwitaa hirerave tivera, nkye qati eo nraahu tiqatama mwitaa hiata. Hia mwitaa hivera, qati hiave nraahu qiata. Hia mpo qua mpo quanti qiate. Mpo qua mpo quavanto Saataaninraqaairo qovara hiananrove, tiro. Iesusiva mwitaa tura.

Ru vunti okyarara tura

(Ruku 6:29-30)

³⁸ Iesusiva mwitaa timwa kyero timwa nyiqiro viro tiqaro: Mosesiva qua mpo timwatoru nkyevata riaarave. Mwataama tiro: Mpovanto i vu vauru kyairara, e nai vuvata qioma vauru kyananrave. Mpovanto i vai ntuvihau kyairera, e nai vaivata qioma ntuvihau kyananrave, turave.

³⁹ Mwi quara vaihana kyai nte nkyi qaiqaa timwa nyiankye. Uaqia hiari vaisiva mpovanto nkyi uaqiama nyatairerata hiama nkye nai uaqiama mwataate. Mpovanto

i nraatokyai ntuteqa kyairera, hia nai ntugutiraitira, mwia qaqira kyairaro hini nraatokyavata ntuteqa kyaarive.

⁴⁰ Mpovanto i sioti vararero i vita varero ko nraamwuqi uro kyarero uti varirera, ena sioti mwiqanrama kyairaro i vaaqatuavata varaarive.

⁴¹ Mpovanto i antua kyero, Nte hu inraikyara quqira vaini mpona uro mataante, tirera, vara quqira uro nyianrani mwataante.

⁴² Mpovanto mpo inraikyara i kyapara hirera, mwia mwiate. Mpovanto iara mpo inraikya mpiraqe qakyo varaqina nrumu ina mwiankye tirera, eo tira mwia mwiate, tiro. Iesusiva turama.

Nkyeta nramwutaahuara mwutukya vahirata variate tura
(Ruku 6:27-28, 32-36)

⁴³ Iesusiva mwitaa timwa kyero timwa nyiqiro viro tiqaro: Haaru nkyi haivaqahua tu quara nkye riaarave. Mwiuhua mwataa turave: Ina nramwunaanranra nraahu i mwutukyavanto vahiarive. Nramwutaara uaqiama mwatena vu nraatova vahiarive, turave.

⁴⁴ Kyai nte qaiqaa nkyi timwa nyiankye. Nkyeta nramwutaa mwiuhua nkyi mwutukya vahirata variate. Nkyi uaqiama nyatehuara Kotira kyapara hivaro mwiva mwiuhua kyaahaqama nyataarive.

⁴⁵ Nkye mwitaa hiqatama nkye nkyi sova nyaamwuni varira mwia nraaqiarama varivarave. Kotiva tiharo huarivanto kyuqe vaisiqaa itero uaqia hia vaisihuaqaa itairave. Kotiva vati vara kyaiharo vativanto ntapihi kyeta nrohi varia vaisihuaqi tumihanro hia ntapihi kyeta nrohi varia vaisihuaqivata tuminrave. (Nkyevata nkyeta sova hintema kyeta kyuqe vaisiaravata qora vaisiaravata kyuqemaqita quate.)

⁴⁶ Nkyiara mwutukya vahiarihuara nraahu nkyi mwutukya vahirera, Kotiva nanra inraikyara riegarove nkyi kyuqema nyataanro? Taakisi vare variahua mwiuhua hia kyuqe vaisi variqatavata mwiuhua nkyiari hena vaisiara mwutukya vaihata varivarave.

⁴⁷ Nkye nkyeta nramwunaahua nraahu qua mwanteta kyaquq nyivera, nkye nanra kyuqe inraikyaqove Kotira qua hia riaahua nraatara kyevara? Nkye mwiuhua votima kyeta nraahuma varivarave.

⁴⁸ Nkyi sova nyaamwuni variva, mwiva hia uaqia hi kyaiqara utiraitiro, avuqavuma kyero nrohi varivave. Nkye mwia votima kyeta avuqavuma kyeta nrohiqata variqita quate tuqo, tiro. Iesusiva mwitaa turama.

6

Vehi nraakye qora kyaahaqama nyate quara tura

¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiuhua timwa nyiqiro viro tiqaro, Nkye mpohuara kyuqe hirerata, uqeta kyeta mwiuhua kyaahaqama nyataate. Hia qoqaa tiri mwahuta qiate tita mpohua kyaahaqama nyataate. Nkye vaisivanto taqaate tita, mpohua kyaahaqama nyataavera, nkyi sova nyaamwuni variva mwiva hia mwianra riegaro nkyi mpo inraikya nyiananrove.

² E mpovanto mwi quara riegara mpo inraikya vehi vaisi mwinrenra hiqara uqeta kyera mwiate. Hia nraakye qora suqaa nronraqama kyera aakyaqaitaira nraanrama kyera mwiate. Mpo vaisinramwuvanto kumwaanriqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahua, mwiuhua mwaanra nraamwuqi variqatave, aanrani viqatave, nraakye qora suqaa nronraqama kyeta ntoma vuategata nyaanrama kyeqata vehi nraakye qora munima nyi variarave. Mwiuhua hia vehi nraakye qora mwiuhua nronraqama kyeta riegata mwitaa hiavo. Mwiuhua tiri mwahuta qiate tiqata mwitaa hiarave. Nte nkyi timwa nyuqo. Mwiuhua nraakye qoravanto mwahuta timwa nyataavata vaakyama nkyiari kyoqaa vara kyaavo.

³ E mpovanto munimave, mpo inraikyave, vehi vaisi mwinrenra hiqara uqeta kyera mwiate. I nraaqani variarivavata hia mwia mwinanra taqaarive. ⁴ E mwitaa hiraro mwi inraikyava uqeta kyero vahiarive. Mwitaa hiraro i qova ekyaa uqeta vare varia kyaiqara taqe variva, mwia mwianra riegaro i kyuqema mwataanrove.

Mwataama kyeqata Kotiravata qua qiate tura

⁵ Nkye Kotiravata qua tirerata kumwaanriqama kyeta kyuqe kyaiqa vare variahua hia mwiuhua hiante hiate. Mwiuhua mwahuta tirara qamwateqata mwiuhua mwaanra nraamwuqive, nraakye qora ntuvaantuama vita varia aanranraqaave, variqata Kotirara aakyaara nte variarave. Nte qianinra riaate. Mwiuhua nraakye qoravanto mwahuta timwa nyataavata vaakyama nkyiari kyoqaa vara kyaavo.

⁶ E mpovanto ena qora Kotiravata qua tirera enanraa varirera ena nraamwuqi vera ntera qesa tita tera uqeta kyera i qova uqeta varira vatama kyera qua qiante. E mwitaa hiraro i qova ekyaa uqeta vare varia kyaiqara taqe variva, mwiva i kyuqema mwataanrove.

⁷ Nkye Kotiravata qua tiqata hia gumina airi qua ntikara qiante. Mpo mwatanaahua hia Kotira qesa raa nraake qorahua mwitaa ti variarave. Nkyevata mwihua hiante hivorave. Mwhua tiqata, Qaiqaavata qaiqaavata gumina qua qiararo tiri mwanriqavanto tiri qua qio riaanrove, qiarave. ⁸ Nkye hia mwihua nraantantaate. Nkye hia Kotirara ntumwa hiamwa hia entara Kotiva vaakya nkye ekyaa inraikyara aara ntaara ntapihy kyaiho. ⁹ Nkye qio mwataama kyeqata Kotiravata qua qiante: Tiri tiqova, e nyaamwuni variaravave.

Tire kyuqema kyeta i nrtutu kyuqera tuaaherauro.

¹⁰ E tiriqaa ntaqikyina entava qamwanrama nrianrive.

Nyaamwunyaahua i kyakya hira vataqi quantema kyera e tiri kyaahaqa hiraqe tire mwatani variarahuavata i kyakya hira vataqi quare.

¹¹ Tire mate kyara nraanra tiri timwiate.

¹² Tiri apiqama timwa taavata tire mwi quara qaqira kyaurantema kyera tire i apiqama mwatauna quara nruka timwa taante.

¹³ Uaqia hi kyaiqava tiri mwataara hiankyo tira, e tiri tivita vare viraqe tire kyuqe hi aanranraqaa quare.

E tiri kyaahaqa hi variraro Saataaniva hia tiri uaqiama timwataarive.

[E vunyaava kepukyaaqama kyera ntaqiky i variaravave. I nrtutu nraahu tuaaheraqi quararo i nrtuvanto qati nraahu vahiqiro quanarove. Qutaave.]

Mwitaa timwa kyeqata Kotiravata qua qiante, tiro. Iesusiva turama.

¹⁴ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Mphua nkyi uaqiama nyataivata nkye qaqira kyeta hia nkyiarivata uaqiama nyataivera, nkyi sova nyaamwuni variva, mwivavata nkyi uaqia hi quara qaqirama kyaanarove. ¹⁵ Nkye mwihua uaqia hi kyaiqara utirara qati nraahu riemwaqi vivera, nkyi sovavata nkye uaqia hi kyaiqara uti quara qati nraahu riemwaqi ro quanarove, tiro.

Kotirara rieqata kyara aurama te quara tura

¹⁶ Mwitaa timwa kyero Iesusiva tiqaro, Nkye kyara aurama tarera hita, hia unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare varia vaisihua hiante hiante. Nraake qoravanto mwihua kyara aurama tera taqeqata po qiante tita, mwihua ua viri rateqata nrohi variarave. Nte qianinra riaate. Mwhua nraake qoravanto po timwa nyataavata vaakyama nkyiari kyoqaa vara kyaavo.

¹⁷⁻¹⁸ E mpovanto kyara aurama tarera hiqara uqeta kyera aurama taante. Nraake qoravanto iara qatima kyara nre variho qiante tira, ena viri hiqama kyera qiata qaahi ntumwa kyera nrohiante. Mwitaa hiraro i qova uqeta variva ekyaa uqeta vare varia kyaiqara taqe variva, mwivama i kyuqema mwataanrove.

Nyaamwuni kyoqaa ntuvaantua hirara tura

(Ruku 12:33-34)

¹⁹ Hia mwaa mwataraga variqata kyoqaa ntuvaantuama taate. Mwaa mwataraga kyoqaa ntuvaantuama taavaro uapaa tove hakuavantove, puataqataivave, mwi inraikyara nramwa kyero vara uaqiama kye variarave. Mpuara vaisivantovata ntukuraa kyeqata mwi inraikyara vare variarave.

²⁰ Mwata mwaaqa vatera eqeta nyaamwuni uapaa tove hakuavantove, puataqataarive, mpuara vaisivantove, hia nkyi kyoqaa vara kyeta uaqiama kyenani vataate.

²¹ Nkye mwaa mwataraga kyoqaa ntuvaantuama taivera, nkye mwaa mwataraga vahiani inraikyarara nraahu mwutukya vahirata riemwaqi vivarave. Nkyi kyoqaa nyaamwuni ntuvaantuama viro vahirera, nkye nyaamwuni vahiani inraikyarara nraahu mwutukya vahirata nronraqama kyeta riemwaqi vivarave.

Vuvanto omwa votima kyero iteqaro mwamwanta ntuvaahama mwatero

(Ruku 11:34-36)

²² Vuvanto omwa votima kyero iteqaro mwamwanta ntuvaahama mwatero. I vuvanto kyuqema vahirera, ekyaa i mwamwantaqi kyuqema kyero ntuvaahaanrove.

²³ I vuvanto uaqia hirera, i mwamwantavanto kyokiraqima vahianarove. I utaqivata hia ntuvaaharaitiro kyokira rirera, qiky, i utaqi anoma kyero kyokira ruanarove.

Kotiravata munimanravata tura

(Ruku 16:13)

²⁴ Kyaiqa vaisi mpovanto hiamu qio kuaa vakya nronra vaisi taaratanaqaa kyaiqa varaananrove. Mwiva mwitaa hirera, mporara mwia mwutukya vahiraro mporara hia mwia mwutukya vahiananrove. Mwiva mpora qua riero mpora qua qoririma kyaananrove. E hiamu qio Kotiravata munimavata kuaa vakya vataqira vinanrove.

Hia mpo inraikyara uahivaro nkyi mwutukyavanto nronraqa hiarive tura (Ruku 12:22-31)

²⁵ Mwi quara rieganama nte nkyiara mwitaama tuqo, Nkye qati variqita virarave, kyara nrenranrave, nramanri nrenranrave, nkyeta nyamwantarave, tuavaaqa utirarave, hia mwi inraikyara mwi inraikyarara airi nraato tivaro nkyi mwutukyavanto nronraqa hiarive. Nkye qati variqi viva vuni vaiharo kyara nreva nraakiaranima vaiho. Nkyi mwamwamtavanto vuni vaiharo nkye tuavaaqa ututeva nraakiaranima vaiho.

²⁶ Nyaamwa hiteta nrohi variahuu taqaate. Mwihua hia kyara vara tu kyeta vantuqita uro nraamwuqi vate variarave. Nyaamwavanto variavaro nkyi sova nyaamwuni variva mwihua kyara ruara hirave. Nyaamwa qumina inraikyaqaavata Kotiva ntaqikyivi variva nkyi nraakye qoraqaa hiave Kotiva kyugema kyero ntaqikyiananro?

²⁷ Nkyiqitairo ta vaisivave nte qamwanrama qutu qiankyo tiro, qati variani entara mponramwu tomaqa taananrove? Hiamu qio vaisi mpovanto mwitaa hiananrove.

²⁸ Nkye nanraqamave nkyeta tuavaaqa utirara nronraqama kyeta rie variavo? Maunra paira mwukyauqi vahirara rieqata variate. Mwi inraikyava hia kyaanta huvu kyero tuavaaqa haqire varirave. ²⁹ Nte nkyi timwa nyuqo. Haaru Soromoniva kyugema kyero mwunruqama tova hia maunra pairavanto itero ntuvaaahaira nraatara kyairave.

³⁰ Kotiva mwivama uakukyaqi vahi maunranra mwunruqama mwatairave. Mwi maunrava mate vahirata hura qia qura kyaivaro itamwa kyaananrove. Qio Kotiva qumina uakukyaqi pataqia vahi maunranravata mwunruqama mwataivara tiro, mwiva hiave nkyivata kyugema kyero tuavaaqa utu nyataanarove? Qikye, Kotiva nkyi kyaahaqama nyate variva varihata nkye hia mwianra kepukyaqama kyeta riaavo.

³¹ Kotiva nkyi kyaahaqama nyate varirara tita, hia nkye nronraqama kye vu nraato tuqi viqata, Nanra kyarave nraananrave? Nanra nramanrive nraananrave? Nanra tuavaaqave utuananrave? timwaqita quata.

³² Kotira qua hia riaa nraakye qorahua, mwihua mwitaa timwaqita vi variarave. Nkye hia mwihua nraantantaate. Nkyi sova nyaamwuni variva nkye ekyaa mwi inraikyarara aara ntaara ntapihii kyeroma variho.

³³ Nkye Kotiva nkyiqa ntaqikyianinranravata, mwiva nkyiara avuqavuma kye nrohiate qianinranravata, nronraqama kye riemwaqita quate. Nkye mwitaa hivaro Kotiva nkye aara nte inraikyaravata hini mwi inraikyaravata nkyi nyiananrove.

³⁴ Hura qovara hiani inraikyarara hia nronraqama kyeta riaate. (Nkye mate mwaa iherara variahuave.) Hura vari nraakye qorahua hura qovara hiani inraikyarara qio riemwaqita vivarave. Kuaa enta kuaa enta mwiva nanrianra muaanravata nraahu vahivave, tiro. Iesusiva turama.

7

Nkye hia mpora kyaiqa pupiteqata mwia kyaiqa tukya hiate tura (Ruku 6:37-38, 41-42)

¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva timwa nyiqiro viro tiqaro, Kotiva nkyita kyaiqavata tukya hiankyo tita, nkye hia uaqiama vu nraato tiqata mpora kyaiqa tukyama kye mwiva mwitaa mwataa hivave qiate.

² Nkye mpora kyaiqa tukyama kyeta mwitaa mwataama vahirave tivaro Kotiva nkyita kyaiqavata tukyama kyero mwitaa mwataama vahiravema qiananrove. Nkye mpohua kyaiqa tukya hira kuaa mwivauma Kotiva nkyitavata tukya hiananrove.

³ E nanraqamave mwata mwumwuvanto ena qata vakyaa vuqi viqetaira taqeqarama hia ena vuqi kyatari aka nronravanto viqetaira taqera hiaro?

⁴ Kyatari aka nronravanto i vuqi viqetero vaihara nanraqamave ena qata vakyaara kyaaiqe i vuqitaina mwata mwumwu qatinani venta kyaankye ti variaro? Hia mwitaa qiante.

⁵ E kyuqe kyaiqa varauqo tiqara unraqanraa hi variaravave. Tauraqama kyera ena vuqitaira kyatari aka venta kyera mwiaqaataira kyugema kyera taqeqarama ena qata vakyaa vuqitairavata qio mwata mwumwu venta kyananrove.

⁶ (Mpo hia vaisihua quara vairi votima kyeta variarave.) Nkye Kotirani kyugema kyero kyotataqama vahiani inraikyara hia vairi mwiate. Nkye kyukyukyakaara hia quara hianani kyaate. Nkye mwitaa hivaro mwi inraikyara ntamwa ntautiqama kyero mwiaqaatairo tuqasaa viro nkyita kutuananrove.

*Iesusiva Kotira kyapara hiate tura
(Ruku 11:9-13)*

⁷ Nkye Kotira kyapara hivaro mwiva mwi inraikyara nkyi nyianrive. Nkye puamaqi vitama qio mwi inraikyara puama kyevarave. Nkye qesa ntuqutivaro Kotiva qatua nyataarive.

⁸ Kotira mpo inraikyara kyapara hiariva qioma varaananrove. Mpo inraikyara puamaqi ro quariva qioma taqaananrove. Qesa ntukuakua hiani vaisira qatuama mwataananrove.

⁹ Nkyi nraaqiara sohuaqitairo tavave mwia mwaaquvanto qamaanra nyaanru tiraro mwia qova ori mwiananro? Mwia qova hiamu mwitaa hiananro.

¹⁰ Mwia mwaaquvanto tavukyara nyaanru tiraro mwia qarurave mwiananro? Mwia-vata hiamu mwitaa hiananro.

¹¹ Nkye hia kyuqe hia nraakye qorahua variqatavata nkye nkyeta nraaqiara kyuqe inraikya nraahu nyi variarave. Nkyi sova Kotiva mpo? Nkyi sova nyaamwuni variva nkyi nraatara kyero mpo inraikyara nyaanru qiani vaisira kyuqe inraikya nraahu mantaquma kyeroma mwiananrove.

¹² Nkye mpohuara tiri mwitaa mwataama kyeta kyuqema timwataate tintema kyeta nkye mwihua mwitama nyataate. Mosesivavata poropeti vaisinramwuvata timwato quava mwia okyara mwitaamama vahiho.

*Aanra taaratananra tura
(Ruku 13:24)*

¹³ Qesa taaratana vahirave. Mpo pata vaiharo mpo nronra vahirave. Nkye qesa pata mwina nraahu quate. Nraakye qora ekyaa taiqa vinaniara qua aanrava, aanra nronra qihaakya hiva vaiharo mwi aanranraqaanaa qesavantovata nronra vaihata nraakye qora airivanto qesa mwina vi variarave.

¹⁴ Nraakye qora ekyaa enta kyuqema kyeta qati nraahu variqita quaniananra, vi qesava pataqia vaiharo mwinaamate qua aanravavata pataqia mwukyaari tukye qua aanrava vaihata kuaiqia kuaiqivanto nraahu mwi aanranra puama kyeta vi variarave.

*Unra qua timwa nyi vari vaisihuara tura
(Ruku 6:43-44, 13:25-27)*

¹⁵ Vaisi mponramwuvanto tiqata, Tire Kotira qua nkyi timwa nyi varuro, tiqata unra ti variahua mwihua nyaatu rauriqata variate. Mwihua sipisipi nraantantamwa kyeta nrohiqatavata mwihua mwaatira utaqi qaakyau vairima variarave.

¹⁶ Nkye mwihua nrohi varira taqetama mwihua qora okyara ntapihii kyevarave. Vaisivanto uaini tamwa hiqirero mwiva hia auqururoraqatairo hiqirave. Mwiva fiki tamwa hiqirero hia uvi auqu vataa kyatarikaatairo hiqirave.

¹⁷ Mwia votima kyero kyuqe kyatarivanto kyuqe tamwa nraahu rie vaiharo qora kyatarivanto qora tamwa nraahu rie varirave.

¹⁸ Kyuqe kyatarivanto hiamu qora tamwa riaananrove. Qora kyatarivanto hiamu kyuqe tamwa riaananrove. ¹⁹ Kyatari hia kyuqe tamwa riara mwia teqa kyeta qiaqi tuto kye variarave.

²⁰ Nte qaiqaa nkyi timwa nyuqo. (Unraqama kye tiqata, Tire Kotira qua timwa nyi varurahuave, qiahua nkye mwihua nrohi varira taqetama mwihua qora okyara ntapihii kyevarave, tiro.) Qio nkye mwi vaisihua varaqita vi kyaiqara taqetama nkye ntapihii kyeta mwihua qora kyaiqa taqevavarave tuqo.

²¹ Hia ekyaa nraakye qora nianra tiri nronravantove ti varihua Kotiva ntaqikyiani mwatukyaraqi vivarave. Ni kova nyaamwuni varira mwia qua riemwaqiro quariva, mwiva nraahuma mwia mwatukyaraqi quananrove.

²² Nraakiara ekyaa entaqa nraakye qora airivanto nianra tiqata, Po, nronrao, nronrao, i nrutu nteqata Kotira qua ti variavananrove. I nrutu nteqata tire vaisiqitai vaana airi siteta i nrutu nteqata nronra kyaiqa varaavananrove, tivarave. ²³ Mwihua mwitaa tivaqena nte, Qaqao, hia nkyi taqahuave. Nkye qora kyaiqa vare variahuave. Niqaataita nyianrani quate, qianinrave.

*Nraamwu taaratananra tura
(Ruku 6:47-49)*

²⁴ Ni qua riero nte tuntema kyero vare variani vaisira okyara nkyi timwa nyinrenrave. Mwi vaisiva vu nraato vataava kepukya nraamwu hoqa taani vaisira votima kyeroma variananrove.

²⁵ Mwi vaisiva oriqa nai nraamwu hoqa tairara tiro, vativantove, humwunravantove, toqa vaururuvantove, nronraqama kyero nteqaro mwia venta kyaaninrave tiharovata mwi nraamwuva hia tuma ntiraitiro, kepukyaqama vahirave.

²⁶ Ni qua riero qaqira kyero hia nte tuntema kyero variani vaisira okyara nkyi timwa nyinrenrave. Mwi vaisiva hia vu nraatovata vahiva nai nraamwu nruqasata hoqa taani vaisira votima kyero varianrove.

²⁷ Mwi vaisiva nai nraamwu nruqasata hoqa tairara tiro, vativantove, humwunravantove, toqa vaururuvantove, nronraqama kyero nteqaro mwia nraamwu venta kyaihara nraamwuvanto tuto ntiharo humwunravanto raaqu kyairarama tuqo, tiro.

²⁸ Iesusiva mwi quara mwi quara mwihua timwa nyi taiqa kyovata nraakye qora mwini ntuvaantuama vuhua tiqata, Qikye, mwiva nraahumwa mpo qarama kyero qua ti variho.

²⁹ Mwiva hia mwaanra okyara ti varia vaisihua timwa timwiantema kyero timwa timwiho. Mwiva nronra vaisivanto qiantema kyeroma ti variho, tita tura.

8

*Tauma rumpuaravanto uaqiama kyo vaisira Iesusiva kyuqema kyora
(Maaki 1:40-44; Ruku 5:12-14)*

¹ Iesusiva mwakyaakya timwa nyi taiqa kyero taaqi mwia mwini kyero tumi varuvata nraakye qora airivanto mwia nraakiara mwia vataqi vi varura. ² Vi varuvaro vaisi mpovanto tauma rumpuaravanto uaqiama kyova uro Iesusira vuqaa tori kyauro raviro variro tiqaro, Nronrao, e ni kyaahaqa hiataa hirera, e qioma ni rumpuara kyuqema matenanrave, tiro.

³ Mwitaa tuvaro Iesusiva nai kyaauqu mpiami mwia mwamwantaqaa vatero tiqaro, Nte kyaahaqa hiataa ihana nte i mwitaama mwatarerave. Nte i rumpuara tavanta quarive tuqo, tuvaro mwia rumpuaravanto mwia mwamwanta vauruqiro vuva qamwanrama kyero tavanta vuvaro mwiva qio varura.

⁴ Mwiva qio varuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Hia mpohua timwa nyinraitira, viraro Kotira kyaiqa vara mwate variari vaisiva i mwamwanta taqaarive. Mwiaqaataira e Mosesira mwaanra qua rieqarama munra quani qiara quratarata nraakye qoravanto iara tiqata, Qutaama mwia mwamwantavanto kyuqema viho, qiata, tiro.

*Iesusiva ntaqi varu vaisira mwia kyaiqa vaisi kyuqema mwatora
(Ruku 7:1-10)*

⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero Kapenaamini vuvaro Romeni vaisivanto 100 ntaqu vaisihuaqaa ntaqikiyi varuva Iesusira uro qintorama kyero po kye tiro tiqaro,

⁶ Nronrao, ni kyaiqa vaisi mwamwantavanto hia qakyaa iharo nronraqama kyero nriqa viharo variho, tiro.

⁷ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Qio nrinraquetana mwiva hinani quarahua nte uro mwia kyuqema kyaankye, tiro.

⁸ Mwitaa tuvaro nronra vaisi mwiva qaqaqo tiro, Nte kyuqe vaisi variariravauma e ni nraamwuqi qio vinanrave. E mwaini variqara mwianra kyuqema quante tiraro mwiva kyuqema quarive.

⁹ Nte i votima kyena vaisiqaa ntaqikiyi varuvave. Nte ntaqi vaisira mpora quante tuqaro mwiva virave. Nte mpora nriante tuqaro mwiva nrinrave. Nte ntena kyaiqa vaisiara mwitaa hiante tuqaro mwiva mwitaa hirave, tiro.

¹⁰ Vaisi mwiva mwitaa tuvaro Iesusiva qikye timwa kyero tuqasaa viro nraakye qora mwia vataqita nruhuara tiqaro, Nte nkyi timwa nyianinra riaate. Mwi vaisiva mpo mwatanaava variqaro nronraqama kyero nianra rieqaro nianra mwiva qioma ni kyaahaqama mataanarrove tirave. Hia nte mwiva tintema kyero qua ti vaisira Isareri vaisiqitaina mpo puama kyaauqo.

¹¹ Mwaa quara riaate. Nraakiara nyianra mponasai mponasaita nraakye qora airivanto Kotira mwatukyaqi nrumu variqata mwihua nkyi haivaqara Evarahaamunravata, Aisaakiravata, Iaikopuravata variqata kyara nrevarave.

¹² Mwihua varivata mwaa mwatanaahua tire Kotira nraakye qorama varuro ti vari-ahua, mwihua mwi kyarara uro nraanre tivaro mwihua ntavaaqavu kyero mwaaqani mwaati tuto kyairata mwihua kyokira ruaninraqi varita ntateqata nkyiari aanrai teti nreqata varivarave, tiro.

¹³ Iesusiva mwitaa timwa kyero nronra vaisi mwianra tiqaro, Ena mwaatani quante. E nianra ni kyaahaqama materavave qiananranra tiro, i quavanto mwivauma vahiananrove, tiro. Mwitaa tuvaro mate mwiqira mwia nrotuavata mwia kyaiqa vaisi nriqa vuva taiqa vuvaro qio varura.

*Pitaara nrinraatarara kyuqema kyora
(Maaki 1:29-31; Ruku 4:38-39)*

¹⁴ Iesusiva Pitaara nraamwuqi uro ntero taqovaro Pitaara nrinraatarara mwia mwamwanta qiara utovaro vaite varuvaro

¹⁵ Iesusiva uro mwia kyauguqaa tu varovaro mwia nriqa vuva taiqa vuvaro mwi nraakyeva siviro mwihua kyara uta nyinrenro uti varura.

*Nraakye qora airintikara kyuqema nyatora
(Maaki 1:32-34; Ruku 4:40-41)*

¹⁶ Iesusiva mwini varuvaro entama vuvata mwi mwtanaahua vaanavanto utaqi varuhua sitaqita Iesusiva varunani uro kyovaro Iesusiva quaqotairo vaana titamwa kyovata nritareta vuvaro Iesusiva nriqa vuhuvata kyuqema kyovata qio varura.

¹⁷ Iesusiva mwitaamaqi ro vuvaro Aisaiaava poropeti vaisivanto haaru timwato quava qutaa mwivau vahura. Aisaiaava Iesusira okyarara mwitaama tiro:

Mwi vaisiva tiri nriqa quaninra taiqa kyaananrove.

Mwiva tiri nriqa quaninra kyuqema kyaananrove, tura.

(Aisaiaa 53:4)

*Iesusira vataqi virevata uti varuhua
(Ruku 9:57-60)*

¹⁸ Iesusiva taqovata nraakye qora airivanto ntuvaantuama vita mwia vara ututu varuvaro Iesusiva tiqaro, Kyai kyaareraqaa qareta vutura hini tokyani uro variare, tura.

¹⁹ Qakyo mwini virera huvaro vaisi mpovanto mwaanra okyara ti varu vaisiva uro ntero Iesusirara tiqaro, Mwaanra ti variarao, nte i nraaqiara varirerave. E mpona mpona vinanra nte ivatama kyena nraahu virera teramama varuqo, tiro.

²⁰ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, (E ni pataqira virera hiqara paparuqa hirorave.) Qaakyau vairivanto nkyiari nruaunrutaruqi vaite variarave. Nyaamwavanto nkyiari nraamwuqi vaite variarave. Nte mwtani mwtatai nraaqiarava vaitaani nraamwua hia vaiho, tiro.

²¹ Iesusiva mwitaa tuvaro mwia vataqi rohi varu vaisiva mpovanto tiqaro, Nronrao, kyai nte ntena kora nraante uro quntamwa kyena nritarena i vataqi quanke, tuvaro ²² Iesusiva qaqao tiro, E ni pataqira nriante. Qutu qua vaisihua votima kye variahua qioma qutu quani vaisira quntamwa tevarave, tiro.

*Iesusiva toqa vaururuara qao tuvaro tirema vahura
(Maaki 4:36-41; Ruku 8:22-25)*

²³ Iesusiva mwitaa timwa kyero mpotuqi mwaanri ntovata mwia nraaqiaranramwuvanto mwiavatama kyeta vurama.

²⁴ Mwihua kyaarera mwiaqaa vi varuvaro mate mwiqiara toqa vauruvanto kyaareraqaa nronraqama kyero tiqaro nramanri ventaqiro nri vi varuvaro nramanrivanto mpotuqi mwaanri ntero mpotu rauru kyarero uti varura. Mwihua rauru kyaqara hi varuvaro Iesusiva mwiqi vaite varuvata ²⁵ mwia nraaqiaranramwu Iesusiva vaitonani uro mwia vaurama kyeta tiqata, Nronrao, sivira tiri kyaahaqa hianta. Tire nramanri nreta qutuarava pataqia vaiho, tita.

²⁶ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nkye nanraqamave aatu hiavo? Nkye nianra kepukyaqama kyeta riaataara vaihata hia mwitaa hiavo, tiro. Mwitaa timwa kyero Iesusiva siviro toqa vaururuaravata, nramanriaravata tiqaro, Qio eqaante, tuvaro nramanrivanto itomwi viro tirema vahurama.

²⁷ Tirema vahuvata mwia nraaqiaranramwuvanto nro qaqaama teta kyauqu ntukikin-raaqata kyeta tiqata, Qikye, mwiva nataa hi vaisivave variho? Toqa vaururuvantovata nramanrivantovata mwia qua rie variho, tura.

*Iesusiva vaisi taaratana utaqitairo vaana titamwa kyora
(Maaki 5:1-17; Ruku 8:26-37)*

²⁸ Mwihua mwitaa timwa kyetama mpotuqi vuhua vutura qarahi hini Kataraani uro ntovata vaisi taaratanavanto mwihua uro qintorama kyora. Mwitanaahua vaana kyapata varutanahua vaisi quntamwa tora ori ataamwuqi variqata mwitanahua mpoqama kyeta vaisi ntuqutirerata uti varuvata nraakye qoravanto mwitanahua nyaatu aatu hiqata hia mwitanahua varu aanranra mwini vi varura.

²⁹ Mwitanahua ori ataamwuqitaita uro Iesusira qintorama kyeta aakyara nteta tiqata, E Kotira mwaaguavantove. Tiritana nataa hirerarave nriano? Tiritana ruari entava hia nrihanra e gamwanrama kyera tiritana rirerarave nriano? tita.

³⁰ Mwitanahua mwitaa tuvaro vutura mposata quara airivanto uhiqa nre varuvata ³¹ vaisi taaratana utaqi varu vaanahua Iesusirara po tita tiqata, E tiri titairera e tiri titairaqa tire quaraqai uro variare, tita.

³² Mwitaa tuvaro Iesusiva qio quate tuvata mwihua nritareta uro quaraqı varuvata quara mwihua hianteta okai qoraqahuraqi tutontita nramanriqi ntumwa vita nramai nreta qutu vura.

³³ Mwitaa huvata quaraqa ntaqıkyı varuhua taqeta hianteta uro mwtukya nronraqı quara qutu vuhua timwa nyita vaana utaqı varu vaisitananravata timwa nyuvata ³⁴ mwi mwtukyaraqınaahua ekyaa mwihua Iesusira hunta kyarerata vuhua uro nteta mwianra tiqata, Po, e hia tiri mwaata mwaini variante. Sivira mwaaqaataira quante, tita.

9

Iesusiva hini mwamwanta qutu vu vaisira kyuqema kyora

(Maaki 2:1-12; Ruku 5:17-26)

¹ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mpotuqi mwaanri ntero nrumu ntantero nramanriqaama tero nai mwaatani uro ntora.

² Uro ntovata vaisi mponramwuvanto vaisi mpo hini mwamwanta qutu vura taintamaqıta Iesusiva varunani uro kyovaro Iesusiva ntapihi kyovata mwi vaisinramwuhua nkyiari nraahu tiqata, Qutaama mwi vaisira kyuqema kyaananrove, tu vaisihua varuvaro mwiva hini mwamwanta qutu vu vaisirara tiqaro, Ni maaquo, kepukyaqama kyera variante. E Kotira qua nteqa kyaananra nte nrukama mwatauqo, tiro.

³ Iesusiva mwitaa tuvata mwaanra okyara ti varu vaisinramwuhua qaqaqo timwa kyeta nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Mwaa vaisiva mwitaa tiqaroma Kotirara uaqia hi quarama ti variho, tita.

⁴ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua su nyaatoqi vahu quara ntapihi kyero mwihuara tiqaro, Nanraqamave nkye uaqia hi quara nkyeta su nyaatoqi mwitaama kyeta riaavo?

⁵ Nkye nianra tiqata, Mwiva qumina vaisi variqarora tiro, hiama qio nai hena vaisivanto Kotira qua nteqa kyaaninra nruka mwataanarove, qıarave. Qio mpo kyaiqa mpo? Qiove nte mwaa vaisira kyuqema kyaaninrave? Nkye ni timwa mpivaqe riaankye, tiro.

⁶ Iesusiva mwitaama kyero ntumwahiamwama nyatero mwihuara tiqaro, Nte mwatani mwataı nraaqıaravama varuqaro ni nronraqama kyaihana nte qioma mwatani variqana vaisivanto Kotira qua nteqa kyaaninra nruka mwataaninrave. Nkye ni quara qutaa quave qıate tina, nte mwaa vaisirara mwataa tirerave, tiro. Mwitaa timwa kyero Iesusiva hini mwamwanta qutu vu vaisira mwianra tiqaro, Sivira ena taintavata tu varera ena mwaatani quante, tiro.

⁷⁻⁸ Mwitaa tuvaro mwi vaisiva siviro nai mwaatani vuvata mwini ntuvaantuama vuhua mwi kyaiqara taqeta aatu hita Kotira nrutu tuaahereta tiqata, Kotiva mwi vaisira kepukyaqama kyaiharo mwi kyaiqara varaiho, tita turama.

Iesusiva Matiura nraanrama kyero vitora

(Maaki 2:13-17; Ruku 5:27-32)

⁹ Iesusiva mwiaqaatairo vuvu viqaro taqovaro vaisi mpovanto Matiuva taakisi vareqaro haraara nraamwuqi varuvaro mwiva mwianra tiqaro, Ni pataqira nriante, tuvaro Matiuva siviro mwia vataqiro vurama.

¹⁰ Mwia vataqiro vuvaro Iesusiva nai nraaqıaranramwu kyapata uro Matiura nraamwuqi kyara nre varuvata airi vaisi taakisi vare varuhuavata, uaqia hi kyaiqara uti varuhuavata, Iesusira vatama kyeta kyara nre varura.

¹¹ Nre varuvata Parisi vaisinramwuvanto mwihua taqeta Iesusira nraaqıaranramwuanra qaqaqo tita, Nanraqamave nkyi nronravanto taakisi vare variahuavata, uaqia hi kyaiqara uti variahuavata, kuaaqı kyara nre variho? tita.

¹² Mwinramwuhua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Qati varihua hia totaava hinani vi variarave. Nyıqa vihua nraahu totaava hinani vi variarave.

¹³ Tire ntapihi kyeta nrohi varurahuave qıahua hia nte mwihua nyaanranrenra tumuvave. Nte uaqia hi kyaiqara uti varia nraakye qorahua nyaanranrenrana tumuvave. Kotira mpukuqi qara ntumwato quava Kotirara mwitaama tiho:

Vaisivanto quara rukyero mpianinranra

hia nte mwianra qamwataaninrave.

Vaisivanto mporara po kye timwa mwateqaro kyaahaqama mwataaninra

nte mwianrama qamwataaninrave, turave.

(Hosaıaa 6:6)

Nkye mwi quara okyarara nraato tita uro puuama kyeta taqeta riemwaqıta quate, tiro.

Kyara aurama terara Iesusira kyapara hura

(Maaki 2:18-22; Ruku 5:33-39)

¹⁴ Iesusiva mwitaa tuvata Ioninra nraaqiaranramwuvanto Iesusiva hunani uro nteta mwia kyapara hita tiqata, Tirevata, Parisi vaisinramwuvantovata, kyara aurama te varuro. Nanraqamave i nraaqiaranramwuvantovata hia kyara aurama taraitita, qati kyara nre variavo? tita.

¹⁵ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nraakye varaari vaisiva nai vataahuavata varirera, tavave mwia vataahua mwihuara kyara aurama taate qiananro? Qaqa, hia mpovanto mwitaa qiananrove. Mpo enta nri ntairata mwihuaqitai nraakye varaani vaisira vara qatinani kyairata mwi entaraqaataitama mwia vataahua nteqata kyara aurama tevarave, tiro.

Hia haaruaa okyaravata qaraakya okyaravata kuaaqi tutaate tura

¹⁶ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyegaro timwa nyinro tiqaro, Mpovanto tuavaaqa nrihi ntupema vira haqirarero hiro hiana qaraakya tavuna toqa kyero mwiaqaa taaqau tero haqiraananrove. Nraakiara tuavaaqa mwia hiqairaro qaraakya tavuna haqirama taariva viro qiquqama viraro nrihi tuavaaqa mwivavata nronraqama kyero ntupe hiankyo tiro, hia mwitaa hirave.

¹⁷ Qaiqaa tirerave. Hia mpovanto qaraakya uaini tati kyero memenra pahigo ututai taqura haaruaa taquqi qaiqaa vara kyero raurirave. Mpovanto mwitaa hirera qaraakya uainivanto tapitero taqu mwia takuma viraro qatinani ntamwa viraro taqu mwivavata uaqiama qunanrove. Mwitaa hiankyo tiro vaisivanto memenra pahigo ututai taqura qaraakya taqu vara kyero qaraakya uaini rauri variharo uainivantovata taquvantovata qio vahirave, tiro.

Mwaanra nraamwuqaa ntaqikiyi varu vaisira nraamwunranravata nraakye mporavata tura

(Maaki 5:22-43; Ruku 8:41-56)

¹⁸ Iesusiva mwitaa ti varuvaro mwaanra nraamwuqaa ntaqikiyi varu vaisiva mpovanto uro Iesusira vuqaa tori kyauru raviro tiqaro, Ni naamwunravanto qutuma viho. E nrinra ena kyauqu mwiaqaa vatairaro qati siviro variarive, tiro.

¹⁹ Mwitaa tuvaro Iesusiva siviro nai nraaqiaranramwu kyapata mwi vaisira vataqiro viro.

²⁰ Aanraqaa vi varuvaro nraakye mpovanto nriqa vuvaro 12 ihia qati nraahu tora taqamwaqiro vu nraakyeva Iesusira mwoqani uro variqaro Iesusira vaaqa viti kyaatu kyero.

²¹ Mwi nraakyeva nai riero tiqaro, Nte mwia vaaqa viti kyaatu kyaariro ni nriqa viva taiga viraqe qioma varianinrave, timwa kyero Iesusira vaaqa viti kyaatu kyora.

²² Kyaatu kyovaro Iesusiva tuqasaa viro mwia taqero tiqaro, Ni naamwunrao, kepukyaqama kyera variante. E nianra ni kyaahaqa hiarivave qiararoma i mwamwuntavanto kyugema viho tuvaro mate mwiqira mwi nraakyeva kyugema viro varura.

²³ Iesusiva vuvu uro mwaanra nraamwuqaa ntaqikiyi varura mwia nraamwuqi vera ntero taqovata mpo uhua po kye tiqata ntate ntoma vaarara vuute varuvata mpo uhua nronraqama kyeta ntate varuvaro ²⁴ Iesusiva tiqaro, Nkye tumitaretate quate. Mwi qiaatarava hia qutu viho. Qati vaitema variho, tuvata mwihua nai mwianra nraahu raima mwatora.

²⁵ Iesusiva mwihua sitovata veva ntovaro mwi qiaatarara vatoraqi vera ntero mwia kyauquqa tu varovaro mwi qiaatarava qati sivura.

²⁶ Iesusiva mwitaa hu quava ekyaa mwi mwataraqi viro nrinro huvata ekyaa riemwa ntoro.

Iesusiva vaisi taaratana su qipa vuhua ntapairi kyora

²⁷ Iesusiva mwiaqaatairo aanraqaa vuvata vaisi taaratanavanto vu qipa vu tanahua mwia vataqi vita mwia nraanraqaita vita tiqata, Ntevitira mwaaquo, qati tiritananra po kye timwa timwataante, tita.

²⁸ Mwitahanua mwitaa timwaqita vuvaro Iesusiva nraamwuqi vera ntero varuvata mwitanahua mwiva varunani uro ntovaro Iesusiva mwitanahua kyapara hiro tiqaro, Nkyetana nianra qutaave mwiva tiritana tivu ntapairi timwataanaroveve qiaovo? Tivaqena riaankye, tuvata mwitanahua, Nronrao, eo, tita.

²⁹ Mwitahanua mwitaa tuvaro Iesusiva mwitanahua suqaa nai kyauqu vatero tiqaro, Nkyetana nianra qutaa mwitaa hiananrove qiavenama nkyitana su ntapairi nyatauqo, tuvaro ³⁰ mwitanahua suvanto ntapairi vuvata qio taqeta. Mwitahanua qio taqe varuvaro Iesusiva kepukyaqama kyero timwa nyinro tiqaro, Hia mwi quara mpohuavata timwa nyiate, tiro.

³¹ Iesusiva qao tu quara mwitanahua qaqira kyeta uro mwi quara mpohua mpohua timwa nyiqi vi varuvoro mwi quava mwi mwataraqi viro nrinroma vura.

Iesusiva hia qua tu vaisira kyuqema kyora

³² Mwitanaahua vuvata vaisi mponramwuvanto nkyiari hena vaisi mpo vitaqita uro Iesusiva varunani kyora. Vaanavanto mwi vaisiraqi varuvorora tiro, mwiva hia qua tuvata mwia vitaqita Iesusiva varunani uro kyovaro

³³ Iesusiva vaana mwia titovaro nritarovaro mwi vaisiva qua tuvata nraakye qora mwini ntuvaantuama vuhua, Qikye, tire Isarerivanto haaruvata hia mwataa hi kyaiqara taqaunanrave, tita.

³⁴ Mwhihua mwitaa tuvata Parisi vaisinramwuvanto qaqao, tita. Vaana vunyaava mwia kyaahaqa hi variharoma Iesusiva vaana site variho, tura.

Iesusiva nraakye qorara po timwa nyatora

³⁵ Iesusiva mpo mwatukya mpo mwatukya nronra mwatukyaqivata pata mwatukyaqivata nrohiqaro mwaanra nraamwuqi vera ntero variqaro Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiani quara kyuqe qua timwa nyiqiro viqaro mpo qara mpo qarama kyero nriqa vuhuvata kyuqemaqiro vura.

³⁶ Mwiva mwitaamaqiro vi varuvata nraakye qora airivanto mwiva hunani ntuvaantua hita vita nrita hi varuvoro Iesusiva mwutukyavanto mwihuara ua huvaro mwiva tiqaro, Po, vaisivanto hia ntaqiky vihariata sipispinramwu nkyiariara api nrohita hia qio nkyiari kyaahaqa hiraitita, pupohaijata varia sipispiphua votima kyetama mwaa nraakye qorahua nrohi variavo, timwa kyero mwihuara po kye timwa nyatero.

³⁷ Iesusiva nraakye qorara po kye timwa nyatero nai nraaqianramwuanra tiqaro, Taqaate, kyara airivanto keko tihata mwia vantu varetu nrihua hia airivanto variavo.

³⁸ Nkye aakyo qora kyapara hivaro mwiva kyaiqa vaisi mponramwuvata sitairata uro kyara vantuate, tiro. (Iesusiva kyara keko tiho tura mwiaqaa ntumwa kyero nraakye qorara tura.)

10

Iesusiva nraaqiara 12 nramwu nyutu

(Maaki 3:13-19; Ruku 6:12-16)

¹ Iesusiva nai nraaqiara 12 nramwu nyaanrama kyero sita vatero mwinramwuhua nraakye qoraqaita vaana siteta nataa nataama nriqa quarihuave kyuqema nyataate tiro, mwiva mwinramwuhua nronraqama kyora.

² Mwiva nronraqama kyo vaisihua nyutu vahirero:

Vuni Saimoninra. mwia nrutu mpo Pitaara,

mwia qata Enturura,

Sepetira mwaaqu Iemisira,

Iemisira qata Ioninra,

³ Piripira, Pataromiunra, Tomaasira,

Matiura taakisi vare varu vaisira, Arapiaasira mwaaqu Iemisira,

Tatiaasira,

⁴ Saimoninra. mwia nrutu mpo Serotira,

lutaasi Iskeriotira. mwiva Iesusiva nramwutaahua

suqaa qovarama kyo vaisira.

Iesusiva nai nraaqiara 12 nramwu kyaiqa nyinro sitovata vura

(Maaki 6:7-13; Ruku 9:1-5)

⁵ Iesusiva nai nraaqiara 12 nramwu sitero qua timwa nyinro tiqaro, Nkye vihuama hia mpo mwatanaa mwaatani quate. Hia Sameriaa nraakye qora mwatukyaqivata quate.

⁶ Nkye hia mwini viraitita nkye sipispivanto raupirima viva apiqama vintema kyeta variahua Isareri nraakye qoraqi nraahu quate.

⁷ Nkye uro variqata mwitaamama timwa nyiate. Kotiva nkyiqa ntaqikyiariva nkyi qaumatoma nri ntaiho, qiate.

⁸ Nkye nriqa vihua kyuqema nyataate. Nkye qutu vihua sivuma kyaate. Nkye mwamwanta vuruqiro quani tauma rumpuarava vaisiqaa vahianinra nruka nyataate. Nkye vaanavanto vaisi utaqi variahua sitaivata nritaraate. Nte hia nkyiara munimanra nyaanru tiraitina qati nkyi nronraqama kyaurara tita, nkyevata nraakye qora qatima kyuqema nyataate.

⁹ Hia nronra munimave, pata ori munimave, ntumwa varetu quate. ¹⁰ Nkye virera hita hia kyara tuaqi ntita, tuavaaqave, kyuqu nraamwuve, kyauruve, mwi inraikyara

hia vararatita, qatima quate. Nkye kyaahaqama nyatarera ihua mwihuama nkyiqa ntaqikyate.

¹¹ Nkye nronra mwatukyaqive, pata mwatukyaqive, uro ntetama nkyi qamwata nyataani vaisira puuama kyetama mwia nraamwuqi nraahu variqita vita mwi mwatukyara kyetama quate.

¹² Nkye nraamwuqi vera ntarera hita, mwiqi varihua qua mwantegatama, Nkyi mwutukyavanto qihaakya hirata variate, qiate. ¹³ Nkye mwitaa tivata mwiqi varihua nkyi kyuqema kyeta sita vataivera, Kotiva mwihua mwutukya qihaakyama nyataananrove. Mwiuhua hia nkyi kyuqema kyeta sita vataivera, Kotiva mwihuaqitairo mwutukya qihaakya hira mwia vara kyaananrove.

¹⁴ Mpo nraamwuqinaahuave, mpo mwatukyaqinaahuave, hia nkyi qamwata nyateta hia nkyi quavata riaivera, nkye nkyetaqaatai ntuvenrauma kyeta mwi mwatukyaraqi tuto kyeta quate.

¹⁵ Nte gutaqama kyena nkyi timwa nyianinra riaate. Nkyi qua hia rie nraakye qorahuaqaa Kotiva nronra muaanra vataananrove. Haaru Sotomiqi varuhuavata, Komoraqi varuhuavata, uaqia hi kyaiqara nraahu uti varurave. Nraakiara ekyaara entaqaa Kotiva ko tiqaroma mwi vaisihuaqaa pataqia qua vatero nkyi qua hia rie nraakye qorahua mwihuaqaa nronraqama kyeroma qua vataananrove, tiro. Iesusiva nai nraaqiaranramwu timwa nyunrama.

Iesusiva nraaqiaranramwu uaqama nyaterara tura

¹⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero timwa nyiqiro viro tiqaro, Nkye mwaa quara riaate. Nte nkyi sitaarita nkye sipisipi votima kyeta vivata mpo ihua qaakyau vairi votima kyeta nkyi uaqiama nyatarerata uti varivarave. Mwianra rieqatama nkye qaruravanto rauru kyeqaro nrohintema kyeta nrohiate. Nyaamwa mpohiva hia nai hena nyaamwavata ntaqintema kyeta nkyevata hia mpohua uaqiamaqita quate.

¹⁷ Nkye vaisi mponramwuanra rauriqata variate. Mwiuhua nkyi ntavaaqavuqita uro nkyiari kaanasori nraamwuqi kyeta nkyiqa qua vatevarave. Nkye mwaanra nraamwuqi varivata nkyi ntuqutu kyeta vatevarave.

¹⁸ Nkye ni kyaiqa vare varivata mwia kyaara nkyi ntavaaqavuqita uro nronra vaisi suqaavata, vunyaa vaisi suqaavata, kyevarave. Nkyi uro kyaiavata nkye mwihuavata mpo mwatanaa mpo mwatanaavata ni qua nraahu timwa nyiate.

¹⁹⁻²⁰ Mwi entara nkyi ntavaaqavuqita uro kyaiavata hia nkyi mwutukyavanto nronraqa hirata, Nanra quave qiananrove? qiate. Mwi entara hia nkye nkyeta nraato tu kyeta tiraitita varivaro nkyi sora mwanraquravanto nkyiara mwitaa mwitaa qiate tiqaro nkyi nroqitairo qua qiananrove.

²¹ Nraakiara mpo hihua nkyiari qatave nkyiari vakyaarave qovarama kyaiavata ru kyevarave. Mwiuhua qohua nkyiari nraaqiara qovarama kyaiavata ru kyevarave. Mwiuhua nraaqiaranramwuvanto nkyiari nyohua sohua qua hia riaraitita, mwihua ru kyaate tivata ru kyevarave.

²² Nkye ni kyaiqa vare varivata mwia kyaara nkyi qoririma nyatevarave. Mwitaaqita vivaro hia qamwanrama pupohairaro mpo enta mpo enta kepukyaqama kyero variqiro vi variari vaisiva, mwiva qio variraro ekyaara entaqaa Kotiva mwia vitaananrove.

²³ Nkye mwi mwatukyaraqi varivata nkyi qoraqama nyateqata nkyi ru kyarera utivera, nkye aatu ntuqema kyeta mpo mwatukyaqi quate. Nte qianinra riaate. Nkye Isareriqi nrohigata ni qua hia ekyaam mwatukyaqi timwa nyi taiqa kyaivaqena nte mwatani mwatatai nraaqiarava qaiqaa tumuaninrave.

²⁴ Qumwanraa vaisivanto nai qua mwaanra timwa mwi vari vaisira hia nraatara kyairave. Kyaiqa vaisivantovata hia nai nronra vaisi nraatara kyairave.

²⁵ Qumwanraa vaisivanto variqi viro nai qua mwaanra timwa mwi variani vaisira nraantantamwa viro mwiaqatairo mwiva nte qioma kuaa qarama varuqo qiananrove. Kyaiqa vaisivanto variqi viro nai nronra vaisi nraantantamwa viro mwiaqatairo mwiva nte qioma kuaa qarama varuqo qiananrove. Mwiuhua nianra e vaana vunyaava Pierisepuriva variaro qiarave. Mwiuhua vaakya uaqia hi nrutura mwia ni mpiahuara tita, mwihua nraakiara nkyi ni nraaqiaranramwuvata anoma kyeta uaqia hi nrutura nyivarave.

Kotirara nraahu aatu hiqata variate tura

(Ruku 12:2-7)

²⁶ Nkye mwi quara rieqatama hia vaisi nraatu aatu hiqata variate. Mpovanto taqaankyo tiro ntumwaqu taani inraikyara, nraakiara ekyaam mwi inraikyara qoqaa

nraahu qovarama kyaananrove. Mate uqeta taani inraikyara nraakiara qovarama kyairaro qoqaama vahiananrove.

²⁷ Mate nte kyokiraqi variqana nkyi timwa nyi varu quara nkye nraakiara ntuvaaahaan- inraqa variqata timwa nyiate. Mate nte tirema kyena nkyi timwa nyi varuqata rias quara nraakiara mwatukyaaqa variqata aakyara ntamwa kyeta qiate.

²⁸ Nkyi mwanraqura hia rukyaraitita mwamwanta nraahu rukye vaisihua hia mwihua nyaatu aatu hiate. Nkye Kotira nraatu aatu hiqata variate. Vaisivanto qutu viro qutu vihua qiaqi vinani viraro Kotiva mwia mwamwantavata mwia mwanraquravata qio ru taiqa kyaarivama variho.

²⁹ Qio qutaave vaisivanto pata munima kuaaru kyero uapaa nyaamwa varairave? Nkye uapaa nyaamwawe qiara Kotiva mwiaqaavata ntaqikyima variho. Kotiva hia qiove tirera, uapaa nyaamwa mwiva hiam qio tumu ntuananrove.

³⁰ Kotiva nkyiqa ntaqikyiqaroma nkyi okyara ekjaa taqe variva, mwiva nkyi qiata kyaahivata ekjaa kyaara ntumwa tairave.

³¹ Nkye uapaa nyaamwa nraatara kyaahuave. Kotiva uapaa nyaamwaaqa ntaqikyiqaro nkyiqaavata nritarero kyugema kyero ntaqikyivi varirara tita, hia aatu hiqata variqata quate, tiro.

*Hia aatu hiraitiro nte Iesusira nraaqiarama varuqo qiani vaisirara tura
(Ruku 12:8-9)*

³² Iesusiva mwitaa timwa kyero timwa nyiqiro viro tiqaro, Vaisi mpovanto nraakye qora suqaa variqaro nianra vutu kyero timwa nyinro tiqaro, Nte mwia nraaqiarama varuqo, tirera, ntevatani ni kova nyaamwuni varira vuqaa variqana vutu kyena tiqana, Nai mwi vaisivavata ni nraaqiarama variho, qianinrave.

³³ Mpovanto nraakye qora suqaa variqaro nianra tiqaro, Qaqao, hia nte mwia nraaqiarama varuqo, tirera, ntevatani tena kova nyaamwuni varira vuqaa variqana nai mwi vaisirara tiqana, Qaqao, mwiva hia ni nraaqiarama variho qianinrave.

*Nraakye qora ntainra kyarera tumuvave tura
(Ruku 12:51-53, 14:26-27)*

³⁴ Nkye nianra tiqatama, Mwiva tumu varihatara tita, nraakye qora mwatani varihua mwaateraqaama kyeqata variqata vivarave, qiavo. Nkye mwitaave qiavo? Qaqao, nte mwatani tumu varurara tita, mwatani varihua ni nramwutaaga hiqata varivaro nronraqama kyeta ntaqiqa qovara hiananrove.

³⁵ Ni kyaara qovavata mwaquvantovata nramwutaaga hiqata varivarave. Ni kyaara nrovavata nraamwunravantovata nramwutaaga hiqata varivarave. Ni kyaara mwia nraaqutuvanto nai nraaqutuntiri nramwutaaga hiqata varivarave.

³⁶ Vaisi mpovanto varirata mwia vataahua mwia nraamwuqi varihua mwihuama mwia nramwutaaga hivarave.

³⁷ Mpovanto nianra mwutukya vahianinravata nraatara kyero nai nronranrave, nai qorarave, mpoqiavata mwutukya vahiariva mwi vaisiva hiam qio ni nraaqiara variananrove. Mpovanto nianra mwutukya vahianinravata nraatara kyero nai mwaaquarave, nai nraamwunranrave, mpoqiavata mwutukya vahiariva mwi vaisiva hiam qio ni nraaqiara variananrove.

³⁸ Mpovanto hia nai rukye hirite kyatarira vara qu varero ni naakiara nrianriva, mwiva hiam qio ni nraaqiara variananrove.

³⁹ Vaisivanto nai mwatani qati varianinranra nraahu nronraqama kyero riariva, mwi vaisiva ekyaarama qutu quanrove. Vaisi mpovanto nianra riemwaqiro viqaro uro qutu quariva, mwi vaisiva ekjaa entama qati variqiro quanrove.

*Mwia qiata kyufe kyoqaa varerara tura
(Maaki 9:41)*

⁴⁰ Nte nkyi sitaarita vivaro vaisi mpovanto nkyi qamwata nyateqaro mwiva nivatama qamwata mataananrove. Mwiva ni qamwata mwateqaro ni kova ni titairavatama qamwata mwataanarove.

⁴¹ Kotira qua qovarama kyero timwa nyi variari vaisiva, poropeti vaisivanto nri ntararo vaisi mpovanto mwia qua riarera qamwata mwatairera, Kotiva poropeti vaisi mwia kyugema mwataintema kyero mwi vaisiravata kyugema mwataanarove. Avuqavuma kyero nrohi variari vaisiva nri ntararo vaisi mpovanto mwianra avuqavuma kyero nrohi vari vaisirave kyaiqe mwia qamwata mwataankye tirera, Kotiva avuqavuma kyero nrohi vari vaisira kyugema mwataintema kyero mwi vaisiravata kyugema mwataanarove.

⁴² Vaisi mpovanto ni nraaqiara pata mporu taqero mwiva Iesusira nraaqiarave timwa kyero qamwata mwateqaro antaani nramanrinra kyaqa kyero mwia mwinrenra, Kotiva hia mwi vaisira qaqira kyaraitiro, mwia kyoqaa kyuqema kyero mwataanrove, tiro. Iesusiva turama.

11

Ioniva nramanri nyi varuva nai nraaqiara mponramwu sitovata Iesusira kyapara hirerata vura

(Ruku 7:18-35)

¹ Iesusiva mwi quara nai nraaqiaranramwu timwa nyitero mwiva mwini kyero mwakyaakya nraakye qora timwa nyinrenro Karirini mpo mwatukya mpo mwatukyaqia vura.

² Iesusiva mwini kuvuro Ioniva karavuqi variqaro riovaro Kotiva tito vaisiva nronra kyaiaq vare varuvuro mwiva nai nraaqiaranramwu sitovata mwinramwuhua uro Iesusira ntumwahiamwa hita tiqata,

³ Kotiva titairaro nraakiara nrianriva qutaa e mwaa mwivave? Tire vaisi mpo veykave variananrave? tita.

⁴ Mwinramwuhua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkyenramwu mwaini nrumu variqata taqaarave, riaarave, nrumu ntanteta uro Ioninra timwa mwiate.

⁵ Vu qipa quahua qatima taqe variavo. Kyuqu uaqiama vihua qatima nrohi variavo. Rumpuara taumavanto mwamwanta nre vari nraakye qorahua mwamwanta tavanta vihatama variavo. Nraato tita vihua qaiqaa qioma riaavo. Qutu quahua sivita qatima variavo. Vehi nraakye qora Kotira qua kyuqe qua nrumu rie variavo. Mwi quara mwi quara uro Ioninra timwa mwiate.

⁶ Nianra hia taara nraato tiraitiro kepukyaqama kyero kuaa vu nraato nraahu riewaqiro vi variariva, mwivama qamwateqaro variananrove, tiro.

⁷ Iesusiva mwitaa tuvata Ioninra nraaqiaranramwuvanto nrumu ntante vi varuvuro Iesusiva nraakye qora ntuvaantuama vuhua Ioninranra timwa nyinro tiqaro, Nkye haaru nanra inraikya taqarerata qumina mwatani vurave? Toqavanto omwa ahikya tiharo hini viro hini nrinro hira taqarerata vurave?

⁸ Nkye hia mwia taqarerata viraitita, mpo nanra inraikya taqarerata vurave? Kyuqe tuavaaqa ututo vaisira taqarerata vurave? Qaqao, kyuqe tuavaaqa utute varia vaisihua hia qumina mwataqa variarave. Mwi vaisihua vunyaa vaisi nraamwuqi nraahu variarave.

⁹ Nkye nanra inraikya taqarerata vurave? Kotira qua qovarama kyaani vaisira poropeti vaisi taqarerata vurave? Eo, mwivave. Qio kyai nte nkyi timwa nyianrita riaate. Nkye mwi entara poropeti vaisi nraatara kyai vaisira taqorave.

¹⁰ Kotira mpukuqi Kotiva Ioninranra mwataama tiro:

Taqaante, ni qua timwa nyiani vaisira nte titaariro mwiva nraante i vuni viqaro i aanra terama mwataanrove turave, tiro.

(Marakai 3:1)

¹¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwihuara tiqaro, Kyai nte nkyi timwa nyianrita riaate. Mwatani mwataaa nraakye qorahua variavaro Ioniva nramanri nyi vari vaisiva ekyaa mwihua nraatara kyaivama variho. Ioniva mwitaama variharo nraakiara Kotiva ntaqikyiani nraakye qorahuaqitairo nai vara mwataniqa hiariva nraahuma Ioninra nraatara kyaanrove.

¹² Ioniva nramanri nyi varu vaisiva qovarama vu entaraqaatairo ntaqi varia vaisihua Kotiva ntaqikyiani quara ntumwaqu kyarerata Ioninra ntavaaqavu kyaahua mwaa entara nivata ntavaaqavu kyarerata uti variarave.

¹³ Haaru poropeti vaisinramwuvantovata, Mosesivavata, Kotiva ntaqikyiani quara timwa qovarama qi variavuro Ioniva qovarama vurave.

¹⁴ Ioniva varirero mwiva nkyi haivaqava Iraisava qaiqaa mwatani qovarama quari vaisivama variho. Nkye mwi quarara qutaave tivera, nkye Ioninranra mwiva Iraisavavema tivarave.

¹⁵ Nkyi nyaato vahirera, nkye mwi quarara nraato tita mwia okyara ntapihiate, tiro.

¹⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Mwaa entara varia nraakye qorahua, mwihua nanra inraikya votima kyetave variavo? Nte nanra quaqaa ntumwa kyena qiaritave nkye mwi quara ntapihia kyeta rieverave? Kyaiqe nkyi timwa nyiankye. Mwi hua nraaqiara uapaahua mwatukyaqaa ntuvaantuama vita ntarate variante hiaavo. Nkyiari hena nraaqiara mpo hiahua nyaanrama kyeta tiqata, ¹⁷ Tire ntoma vaara vuataurata nkye ihi ntaataara vaihatama nkye hia ihi ntaavo. Tire nteqatama ntate ihira turata nkye ntataataara vaihatama hia ntaavao qiarave. Mwaa entara varia nraakye qorahua mwihua votima kyeta variarave.

¹⁸ Ioniva nri ntero kyara aurama tero hia uainivata nrovata mwihua mwianra tiqata, Vaana kyapata varivave, turave. ¹⁹ Nte mwatani mwatatai nraaqiarava nri ntena kyaravata nramanrivata nrauqata mwihua nianra tiqata, Mwia taqaate. Mwiva mpoqama kyero kyara nre varivave. Mwiva uaini nreqanro uera nte varivave. Mwiva taakisi vare variahuavata, uaqia hia vaisihuavata, totiqahia varivave, qiarave. Mwihua nianra mwitaa ti variarave. Qio quavanto kyuqe qua vahirera, mwi quara riemwaqira virava taqairaro kyuqe qua nraahu vahiananrove, tiro.

Mpo mwatukyanramwuanra po kye timwa nyatora
(Ruku 10:13-15)

²⁰ Iesusiva mwatukya mwinramwunraqi airi kyaiqa nronra kyaiqa vara nyatovata mwi mwatanaahua hia uaqia hu aanranra qaqira kyaraitita varuvaro Iesusiva po kye timwa nyatoro mwi mwatanaahuara tiqaro, ²¹ Po, nkye Korasinivantovata Vetasaitaavantovata nkye taqevavave. Nte nkyi suqaa nronra kyaiqa varauntema kyero haaru mpovanto nronra kyaiqa Taiiaa mwatanaahuave Saitoni mwatanaahuave vara nyatarerave tutirio, mwi mwatanaahua mpo mwatanaahuara tita, vaakyama qainaama tuavaaqa ututeta nkyiari mwamwantaqa qaupa quteta uaqia hi aanranra qaqirama kyotirio.

²² Nte nkyi suqa nronra kyaiqa varauqata nkye hia uaqia hi aanranra qaqira kyera mwia kyaara ekyaara entaqaa Kotiva ko tiqaro Taiiaa mwatanaahuagaavata Saitoni mwatanaahuagaavata qua nronra vatero nkyiqa qua nronra mpoqiatavata vataananrove.

²³ Po, nkye Kapenaamiqi variahua nkye tiqata, Kotiva tiri nronraqama kyairaqeta nyaamwuni quanarave, qiavo. Qaqao, hiave. Kotiva nkyi vara kyero qaqira kyairata nkye qutu vihua varira qiaqima uro varivarave. Nte nkyi suqa nronra kyaiqa varauntema kyero haaru mpovanto Sotomi mwatukyaqi variqaro mwi mwatanaahua nronra kyaiqa vara nyataankye tutirio, mwi mwatanaahua uaqia hi aanranra qaqira kyovaro Kotiva hia mwi mwatukyara taiqa kyovaro mwaa entara mwi mwatukyava qatima vahitirio.

²⁴ Nte nkyi suqa nronra kyaiqa varauqata nkye hia uaqia hi aanranra qaqira kyera mwia kyaara nraakiara ekyaara entaqaa Kotiva ko tiqaroma Sotomi mwatanaahuaga qua nronra vatero nkyi Kapenaamiqinaahuaga qua nronra mpoqiatavata vataananrove, tiro.

Iesusiva nai qorara aakyara ntora
(Ruku 10:21-22)

²⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwi entara Kotirara aakyara ntero tiqaro, Ko, e nyaamwuqaavata mwataqaavata ntaqiki variavave. E mwi inraikyara mwi inraikyara uqeta tera nronra vaisi ekya okyara taqaa vaisihua hia nyaamwutaraitira, qumina nraakye qora nyaamwute variananranra tina, nte i nrutu tuaaherauqo.

²⁶ Eo, ko, qio e ena kyakya hiraqa mwitaa hiataa iharara tira, mwitaa hiaro, tiro.

²⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Ni kova nianra ekya inraikyaga ena ntaqikiyante tirave. Hia qumina vaisivanto ni mwia mwaaku okyara ntapihirave. Ni kova nai nraahu ni okyara ntapih kyairave. Hia qumina vaisivanto ni kora okyara ntapihirave. Nte mwia mwaquvanto nraahu mwia okyara ntapih kyaurave. Nte tahuave timwa nyiataa hiragena timwa nyianrihua mwihuavata ni kora okyara ntapih rieverave, tiro.

Niqaatai nrumu tekya hira varaate tura

²⁸ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nkye nronra muaanra ntai inraikyara ventaqu vaantaqu ihata vare variavaro pupohaihata variahua nte nkyiari tirerave. Nkye nte hiarinani nrivaqena nte nkyi qati varira nyianrita nkye tekya hiata, tuqo.

²⁹ (Purimakauvanto qua riarive tiro kyatari kofi kyero vaataariqaa rupatairaqaa ntumwa kyena tirerave.) Nkye kyatari nte nyianinra vara kyeta nkyeta qumwuqa vataivaqe nte ntena kyaiqa nkyi nyaamwu taankye. Hia nte ntena nutu tuaaheraraiti, nte qihaakyama kye varurara tita, nkye qioma tekya hivarave.

³⁰ Nte nkyi qumwuqa kyatari qu nyataariva kyuqema kyero vahiananrove. Nte nkyiqa muaanra vataariva vuvua taananrove, tiro. Iesusiva turama.

12

Mwaanra entara tura
(Maaki 2:23-28; Ruku 6:1-5)

¹ Mwi entara Iesusiva mwaanraqa aakyo utaqi kyakuma voti hura uiti tutoraqi nrohi varuvata mwia nraaqiaranramwu nraataa huvata uiti tamwa nteqa kyeta aru mwia

nre varura. ² Nre varuvata Parisi vaisinramwuvanto mwihua taqeta Iesusirara tiqata, Ena nraaqiaranramwu taqaante. Mwaanra entaqaa hia mwitaa hiate qiarama mwihua mwitaa hi variavo, tita.

³ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva nkyiari timwa nyinro tiqaro, Haaru nkyi haivaqava Ntevitivavata, mwia vatama kyeta nruhuavata, nraataa huvata varuvaro Ntevitiva mwi entara mwitaa hura mwi quara nkye hia qaraqia kyaara ntumwa kyeta riarave iho?

⁴ Mwi entara Ntevitiva Kotira nraamwuqi vera ntero mpereti Kotirani vatora vara kyero nreqanro nteqa kyero nai mwivatama kyeta nruhuavata hini nyuvata nronrave. Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua nraahu nraataara vahuvaro qumina vaisivanto hia qio nraananrove tu quara Ntevitiva qumina vaisivanto mwi kyarara nreqanronra tiro, mwi quara nteqa kyorave.

⁵ Nkye Mosesira qua mpo hia kyaara ntumwa kyeta riarave iho? Kotira kyaiqa vara mwate varia vaisihua mwaanra entaqaa Kotira nraamwuqi mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare variarave. Mwihua mwaanra entaqaa mwi kyaiqara varaqita viqata qao timwa taa quara nteqakye variavaro quavanto hia mwihuaqaa vahirave.

⁶ Nkye Kotira nraamwuanra nronraqama kyeta rie variarara nte nkyi timwa nyinrenrave. Kotira nraamwu nraatara kyauva nte mwainima varuqo. ⁷ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Vaisivanto quara rukyeqaro mpi kyaiqara hia mwi kyaiqarara ni mutukya ntihana varuqo. Vaisivanto mporara po kye timwa mwateqaro kyaahaqama mwataira, nte mwi kyaiqararama ni mutukya ntihana varuqo, turave.

(Hosaiaa 6:6)

Nkye mwi quara okyara ntapihi kyeta rieqata nrohiatirio, nkye hiana qati varia vaisihuaqaa qua vate variatirio.

⁸ Ni mwatani mwatatai nraaqiarara nronraqama kyaihana variqana nte mwaanra entaqaa ntaqikiyiqana qioma ntena kyakya hiani kyaiqara varaaninrave, tiro. Iesusiva turama.

Iesusiva vaisi mpo kyauqu kyuqema kyora
(Maaki 3:1-6; Ruku 6:6-11)

⁹ Iesusiva mwini kyero vuva mwi mwihua mwaanra nraamwu mpoqi varura. ¹⁰ Varuvaro vaisi mpovanto mwia kyauqu tapanra vuva varuvata mwiqi varuhua Iesusiraqaa qua vatarera uti variqata mwia ntumwahiamwa hita tiqata, Vaisivanto mwaanra entaqaa hena vaisi mwamwanta kyuqema mwatairera, mwiva mwitaa hiqaro tiri mwaanra qua nteqave kyaananro, hiave nteqa kyaananrove? tita.

¹¹ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva nkyiari timwa nyinro tiqaro, Nkyiqitairo vaisi mpo sipisipivanto mwaanraqa mwata quvuteraqi ntumwa virera, mwi vaisiva nai sipisipi pati mwaanri qatinani kyaananrove iho, hiave pati mwaanri kyaananrove? (Mwiva mwaanra entaqaa nai quara pati mwaanri kyaananrove.)

¹² Vaisivanto sipisipi nraatara kyairara tiro, vaisivanto mwaanra entaqaa vaisi mpo kyuqema mwatairera, hiana Mosesira mwaanra qua nteqa kyaananrove. Mwitaa hiqaro mwiva kyuqe kyaiqa varaananrove, tiro.

¹³ Mwitaa timwa kyero Iesusiva vaisi mwianra tiqaro, Ena kyauqu tutuante, tuvaro nai kyauqu tutuvaro mwia kyauquvanto kyuqema viro hini kyauqu votima viro vahura.

¹⁴ Mwaanra entaqaa mwia kyauqu kyuqema kyovata Parisi vaisinramwu veva nteta viqata Iesusira ru kye quara nai timwa mwi nai timwa mwi hi varura.

Kotiva Iesusirara ni kyaiqa vaisima variho timwa tora

¹⁵ Mwihua mwia ru kyarerata qua ti varura Iesusiva riero mwi mwatukyara kyero vuvata nraakye qora airivanto mwia vataqita vuvaro Iesusiva mwihuaqitai nriqa vuhua ekyaa kyuqema kyero ¹⁶ mwihuara tiqaro, Hia nte kyaiqa varaaninranra mpohua timwa nyiate, tiro.

¹⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwitaamaqiro vuvaro haaru Aisaiaava vetato entaqaa tu quava mwivau vahura. Aisaiaava Kotiva mwitaama tiho, tiro:

¹⁸ Ni kyaiqa vaisi taqaate.

Nte mwia vara mwaamwianra taurave.

Ni mutukyavanto mwianra vaihana

nte mwianra qamwateqana varuqo.

Nte ntena mwanraqura mwiaqaa vataariro

mwiva avuqavu hiani okyarara

mpo mwatanaa mpo mwatanaahua ekyaa timwa nyiananrove.

¹⁹ Mwiva hia antua qua tiraitiro,

hia aakyara ntamwa kyero timwaqiro virata
aanraqaaitavata nraakye qoravanto
hia mwia qua rievareve.

²⁰ Omwave quntove ntavaka viro vahianinra
mwiva hia mwini ekyaa nteqa kyaananrove.
Omwa qipa virera uti varianinra
hia mwiva ekyaa qipa kyaananrove.

Mwiva mwitaa hiqaro qihaakyama kyero variqiro viraro
avuqavu hiani okyarava nritarero vahiananrove.

²¹ Ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaahua mwia nrtutu
rieqatama mwiva nraahu tiri kyaahaqa hiarivave
tivarave, tura.

(Aisaiaa 42:1-4)

Kotiva mwitaa tiho timwa kyero haaru Aisaiaava mwitaa tura.

*Vaana mwihua vunyaava Iesusira kyaahaqa hi variho tura
(Maaki 3:20-30; Ruku 11:14-23, 12:10)*

²² Iesusiva varuvata mpo uhua vaisi mpo vita varetu nrunra. Vaanavanto mwia utaqi
varuvarora tiro, mwi vaisiva vu qipa vuva variqaro hia quavata tiraitiro varuvaro
Iesusiva mwia kyuqema kyovaro mwi vaisiva qio taqeqaro qio quavata ti varura.

²³ Mwitaa huvata nraakye qora mwini varuhua mwi kyaiqara taqeta nrihanrama vita
Iesusirara tiqata, Qikye, Ntevitira mwaquvanto qovara hiariva mwaa mwi vaisivave
iho? tita.

²⁴ Mwhua mwitaa tuvata Parisi vaisinramwuvanto mwi quara rieta qaqaqo tita,
Pierisepuriva vaana vunyaava Iesusira kyaahaqa hi variharora tiro, mwiva qio vaana
site varihata nritareta vi variavo, tita.

²⁵ Parisi vaisinramwuvanto mwitaa ti varuvaro Iesusiva mwihua su nyaato tura ntapihi
kyero mwihuara tiqaro, Kuaa mwatanaa variqaro tukyama viro nai ri nai ri hi variariva
qamwanramama taiga qunanrove. Ta mwatanaavave, ta mwatukyaraqinaavave, ta
nraamwunraqi varihuave mwitaa hivera, mwihua qamwanrama taiga vivarave.

²⁶ Saataaniva ntaqiki variari vaanahua utaqi ntainra vita nai ri nai ri hivera, nataama
kyerove Saataaniva mwihuaqaa ntaqikiqiro vi variraro kepukyaqama vahiananrove.

²⁷ Nkye nianra tiqata, Pierisepuriva mwia kepukyaqama kyaiharora tiro, mwiva vaana
site varivave. Nianra mwi quava qutaa vahirera, mpo tava nkyi vaisi mponramwu
kyaahaqa hi varihatave mwihuavata vaana site variavo? Nkye nianra qia quarara nkyi
sataqita nrohi varia vaisihuama unra quave tivarave. Nkyi sataqita nrohi varia vaisihua
ti quava nkyi tu varaananrove.

²⁸ Kotira mwanraquravanto ni kepukyaqama kyaihana nte vaana site varuqo. Mwi
quava qutaa qua vahirara tita, nkye mwianra rieqatama Kotiva tiriqaa ntaqikiyari entava
nri ntaiho qiate.

²⁹ Qaiqaavata nkyi timwa nyinrenrave. Nraamwu qova kepukya vaisivanto variraro
mpuara vaisivanto hia mwia rupataraitiro, mwia nraamwuqitairo hia qio mpuara
varaananrove.

³⁰ Hia nivatama kyero variariva, mwi vaisiva ni nramwutaama variananrove. Mpo-
vanto ni sipisipi hia nyaanrama kuaaqaa mataariva varirera, mwi vaisiva ni sipisipi
sataqiro uro mpona mpona raupirima kyaarivama variananrove.

³¹ Mwianra rieqanama nte nkyi timwa nyuqo. Nraakye qoravanto uaqia hi kyaiqara
mpo qara mpo qara hianinra utirave, uaqia hi quara mpo qara mpo qarama kye
mpohuara tirave, Kotiva ekyaa mwi quara nruka nyaterovata vaisivanto Kotira mwan-
raqurara uaqia hi quara qianinra hiana nruka mwataananrove.

³² Vaisi mpovanto ni mwatani mwatatai nraaqiarara uaqia hi quara tirera, Kotiva
mwi vaisira qua nruka mwataananrove. Vaisi mpovanto Kotira mwanraqurara uaqia
hi quara tirera, Kotiva mwaa entaravata, nraakiaravata, hia mwi vaisira qua nruka
mwataananrove.

*Uaqia hi kyatariva uaqia hi tamwanra nraahu riarave, tura
(Ruku 6:43-45)*

³³ Kyatarivanto kyuqe kyatari vahirera, kyuqe tamwa riaananrove. Uaqia hiari
kyatariva vahirera, uaqia hi tamwanra riaananrove. Vaisivanto kyatari tamwa mwia
taqeqaro mwi kyatarirara kyuqe kyatarive, uaqia hi kyatarirave, qiananrove.

³⁴ Nkye quaiha uaqia hira nraaqiarama variavo. Nkye uaqia hia vaisihua variqata
nkye nataama kyetave kyuqe qua tivarave? Mwia mwutukyaqive mwia nraatoqive mpo
inraikya varaariva vaiharo nrovanto timwa qovara hirave.

³⁵ Vaisi kyuqeva nai qiatagaitairove vu nraatoqitairove kyuqe kyaiqa varaariva vaiharora tiro, mwiva kyuqe kyaiqa nraahu vare varirave. Uaqia hi vaisiva nai qiatagaitairove vu nraatoqitairove uaqia hi kyaiqara utuariva vaiharora tiro, mwiva uaqia hi kyaiqara uti varirave.

³⁶ Nte qianinra riaate. Nraakiara ekyaara entaqaa Kotiva ko tiqaroma mwaa entara nkye mpo qua mpo qua qumina qua ti varirara riegaroma Kotiva nkyiara nkye nanraqamave mwi quara mwatani varu entara turave, qiananrove.

³⁷ Nkye mwaa entara kyuqe qua nraahu timwaqita vivera, mwi entara nkyita quavanto nkyi huvantu nyataananrove. Nkye mwaa entara uaqia hi quara timwaqita vivera, mwi entara nkyita quavanto nkyita rupaananrove, tiro. Iesusiva turama.

Nronra kyaiqa tinraamwutaante tura

(Maaki 8:11-12; Ruku 11:29-32)

³⁸ Iesusiva mwitaa timwa kyero varuvata Parisi vaisi hininramwuvata, mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, Iesusirara tiqata, Mwaanra ti variara vaisio, nronra kyaiqa tirinramwu tivuqaa varairagetama tire i okyara taqetama qutaama e Kotiva titaihora tumuanra vaisiva variaro qiare, tita.

³⁹ Mwinramwuhua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Uaqia hi kyaiqara nraahu uti variahuave, Kotirara qumimaqama kyeqata nrohi variahuave, mwitaa hiahuama nronra kyaiqa tinraamwutairaqeta qutaave qiare ti variarave. Hia nte nkyi suqaa nronra kyaiqa vararerave. Kotiva haaru nkyi haivaqara poropeti vaisi Ionaanra mwitaama kyontema kyero Kotiva nivata mwitaa hiananrove. Mwianra riegatama nkye nianra Kotiva titavave tivarave.

⁴⁰ Tavukya nronravanto mwia atahu kyovaro Ionaava taarampo enta entaqivata iheravata tavukya vikyokyaqi varurave. Kuaa qarama kyena ntevata mwatani mwataai nraaqiarava taarampo enta mwata utaqi variqina quaninrave.

⁴¹ Ionaava taarampo enta tavukya vikyokyaqi variro mwiaqaatairo uro Niniveqi varuhua Kotira qua timwa nyuvata mwi mwatanaahua qamwanrama kyeta mwia qua rieta uaqia hu aanranra qaqira kyeta varurave. Nraakiara ekyaara entaqaa mwi mwatanaahua Kotiravatama kyeta variqata nkyiqa qua vateqata mwitaama tivarave, Tire Ionaanra qua riegatama uaqia hi aanranra qaqira kyaavananrave. Ionaanra nraatara kyo vaisiva nkye varunani uro ntovata nkye hia mwia qua riorave, tivarave.

⁴² Haaruu vetato entaqaa nkyi haivaqava Soromoniva mpo okyara mpo okyara taqe varuva varuvaro vunyaa nraakye mpovanto mwia qua riarero veara nai nyianra taisairo uro Soromoninra qua riorave. Mwi nraakyeva mwitaa hurara tiro, mwivavata nraakiara ekyaara entaqaa nkyiqa qua vateqaro mwitaama qiananrove. Nte nyianrasaina Soromoninra qua riarerana nriavarave. Nkye haaru varuvoro Soromoninra nraatara kyo vaisiva varuvata nkye hia mwia qua riorave, qiananrove, tiro. Iesusiva turama.

Vaana okyarara tura

(Ruku 11:24-26)

⁴³ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Vaanavanto vaisi utaqitairo nritarero quariva aahara mwataqaa viqaro kyai nte ho hiankye timwa kyero taqairaro hia ho hiariva vahiraro ⁴⁴ mwiva nai tiqaro, Kyai nte nrumu ntantena vaakya qaqira kyau nraamwunra vaisi utaqi uro qaiqaa variankye, timwa kyero uro taqaiharo mwi nraamwuva qumina vaiharo ntupi kyero hiqama kyero avuqavuma taiva vahirave.

⁴⁵ Mwiaqaatairo vaana mwiva uro nai hena vaana 7 nramwu nai mwivavata nraatara kyeta uaqia hi kyaiqara uti variahuua nyaanrama kyero sita varero uro mwi vaisira utaqi varirave. Nraakiara mwi vaisiva vaana airi kyapata variqaro anoma kyero uaqiama viro varirarama tuqo. Mwaa entaravata uaqia hi kyaiqara uti varihua, mwihuavata uaqiama vita varivarave, tiro.

Iesusira nrovavata mwia qatanramwuvata mwia taqarerata nrunra

(Maaki 3:31-35; Ruku 8:19-21)

⁴⁶ Iesusiva mwi quara nraakye qora timwa nyi varuvata mwia nrovavata mwia qatanramwuvata nri nteta mwia qua timwa mwinrenrata mwaatani sivita varuvoro ⁴⁷ mpovanto Iesusira uro timwa mwinro tiqaro, I nrohua qata i qua timwa mwinrenrata nrumu mwaataqa variavo, tiro.

⁴⁸ Mwiva mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Tahuave ni ntohua kata pakya variavo? tiro.

⁴⁹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva nai nraaqiara mwinramwuhuaqa kyauqu tutiro tiqaro, Mwaahuama ni ntohua kata pakya variavo. ⁵⁰ Ni kova nyaamwuni varira mwia qua

riegata nrohi variahua, mwihuama ni kata pakyaa, ni nunra nakyaa, ni ntohua variavo, tiro.

13

Kyara humwu isaqiro vuraqa ntumwa kyero tura

(Maaki 4:1-9; Ruku 8:4-8)

¹ Kuaa mwi entara Iesusiva nraamwu mwiqitairo veva ntero uro kyaarera tokyasataa mwatakyya viro mwini variankye tuvata ² nraakye qora airivanto ntuvaantuama vita mwia ututuma tovarora tiro, mwiva qaqira kyero uro mpotuqi mwaanri ntero mwiqi mwatakyya viro nramanriqaa varuvata nraakye qoravanto nramanri tokyasataa varuvaro ³ Iesusiva mpo qua mpo quaqaa ntumwa kyeqaro timwa nyunra. Mwiva mwitaama tiro:

Vaisi mpovanto kyara humwu isarero vurave. ⁴ Mwiva kyara humwu isaqiro vuvaro mpo huva aanra tokyani tumu ntuvoro nyaamwawanto nrumu nramwa kyorave.

⁵ Mpo huva ori mwataqaa tumu ntuvoro mwatavanto hia vevatoqama vahu mwatava vahuvarora tiro, tumu ntiro gamwanrama qupiqa vuvaro ⁶ huarivanto nri ntero iteqaro aaharama kyovaro mwia tuqavanto hia mwataqi vevato vuvara tiro, aaharama vurave.

⁷ Mwitaa huvaro mpo huva uakukya uvi auquqahuva qupiqoragi tumu ntiro uakukya-vatama kyero qupiqa vuvaro uakukyavanto ntumwaqu kyovaro hia tamwa riorave.

⁸ Mwitaa huvaro kyara humwu hinivanto kyuqe hu mwataraqaa tumu ntiro kyuqema kyero qupiqeqaro uro kyuqe tamwa airi riemwa torave. Airi riemwa tovaro mpo huva mwiaavata nraatara kyero mpoqiavata riemwa tovaro qaiqaa mpo huva mwiaavata nai nraatara kyero nronraqama kyero riemwa torave.

⁹ Nkyi nyaato vahirera, mwi quara okyara ntapihi kyeta riaate, tiro.

Mpo quaqaa ntumwa kyeqaro timwa nyunra mwia okyara tura

(Maaki 4:10-12; Ruku 8:9-10)

¹⁰ Iesusiva mwi quaraqaa ntumwa kyero timwa nyuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwiva hunani nri nteta mwia ntumwahiamwa hita tiqata, E nanraqamave nraakye qora hia qua vutu kye timwa nyinraitira, mpo quaqaa ntumwa kyeqara timwa nyi variaro? tita.

¹¹ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva timwa nyinro tiqaro, Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiani quara uqetatai quara, mwi quara nkyiara mwihua qati kyairata mwi quara okyara riaate timwa kyero, qumina nraakye qorara hia mwi quara riaate turave. Mwitaa turara tina, nte mpo quaqaa ntumwa kyeqana mwihua timwa nyi varuqo.

¹² Kotira qua riariva variqiro viraro Kotiva mwia kyaahaqa hiraro mwia qua mpoqiavata riarive. Mwiva mwitamaqiro viqaro Kotira qua mpoqiavata riaanarove. Kotira qua hia riariva variqiro viraro mwiaqaatairo pataqia tutaaninra mwia ntavihikye varairaro mwiva qumina varianarove.

¹³ Nraakye qoravanto taqeqatavata hia ntapihi kyeta taqe variarave.

Mwihua qua riegatavata hia ntapihi kyeta riarave.

Mwihua mwitaa hiarara tina, nte mpo quaqaa ntumwa kyeqana mwihua timwa nyi varurave.

¹⁴ Nraakye qoravanto mwitaa hi variarara tiro, haaru vetato entaqaa Aisaiaava Kotira qua qovarama kyo quava mwaa entara mwivauma vahiro. Mwiva mwitaama tiro:

Mwaa mwatanaahua su nyaatovanto qumimaqama vihatara tita, mwihua qua riemwaqita viqatavata hia qua ntapihi riarave.

Mwihua taqamwaqita viqatavata

hia ntapihi kyeta taqaarave.

¹⁵ Mwihua su nyaato mwutukyavanto kepukaqama vihata mwihua nkyiari nyaato titateta nkyiari su qipateta variarave.

Mwihua hia mwitaa hiraitita, mwihua nkyiari suqotaita taqeqata

nkyiari nyaatoqotaita riegata

ni qua ntapihi kyeta riegata

uaqia hi aanranra qaqira kyaivaqenavauma

nte mwihua kyuqema kyaaninrave, turave.

(Aisaiaa 6:9-10)

Aisaiaava Kotiva mwitaama tiho, turave.

¹⁶ Qio, nkyenramwu vuqotaita kyuqema kyeta taqe variqata nraatoqo kyuqema kye rie variarara tita, nkye qamwateqatama varivarave.

¹⁷ Haaruvetato entaqaa poropeti vaisivantove, kyuqema kyeta nraahu kyuqe aanraqaa nrohi varu vaisihuave, mwihua nkye mate taqaa inraikyara taqaare tura hia taqorave. Mwihua nkye mate riaa quara riaare tura hia riorave, tiro.

*Kyara humwu isaqiro vura mwia okyara tura
(Maaki 4:13-20; Ruku 8:11-15)*

¹⁸ Mwitaa timwa kyero Iesusiva nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Nkyenramwu rie varivagena nte kyara humwu isaqiro vu vaisiraqaa ntumwa kyena timwa nyu quara, mwi quara okyara nkyi timwa nyiankye.

¹⁹ Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiani quara, vaisi mpovanto mwi quara hia ntapihiki kyero riaraitiro variharo Saataaniva nri ntero mwia mwutukya vu nraatogitairo mwi quara ntavihi kyero varairave. Mwi vaisiva kyara humwuvanto aanra tokyani tumu ntira votima kyeroma variho.

²⁰ Kyara humwu mpo huva ori mwataqaa tumu ntu okyarava vahirero mwataamama vahiro. Vaisi mpo hiahua Kotira qua rieta, mwi quarara qamwata kyeta variavaro ²¹ quavanto hia mwihua mwutukyaqi tuqa tuta kyero vaihata mwihua hia mpuhaama varigata mwi quara rieta. Mwi quara kyaara mwihua uaqiama nyatarera uti variavata mwihua tiri rivorave timwa kyeta Kotira qua qamwanrama kyeta qaqira kyaarave.

²² Kyara humwu mponramwuvanto uakukya uvi auqu vahuraqi tumu ntuva mwia okyaravanto vahirero mwataamama vahiro: Mpo hiahua Kotira qua rieta mwiaqataita mwihua mwatanyaa inraikyara nronraqama kyeta rieqata munimanrave mpo inraikya mpo inraikyara qamwateqata mwia varerara nraahu nronraqama kyeta riemwaqita viqata Kotira qua qaqira kyaavaro Kotira quavanto hia mwihuaqi vahiqiro virave.

²³ Kyara humwu mponramwuvanto kyuqe hu mwataraqaa tumu ntura okyaravanto vahirero mwataamama vahiro: Mpo hiahua Kotira qua ntapihiki kyeta rieta mwiaqataita mwihua Kotira qua riemwaqita viqata kyuqe kyaiqa Kotirani varaqita vi variavata mpohua Kotira qua riemwaqita viqata mwihuavata nraatara kyeta mpoqiyavata kyuqe kyaiqa varaqita vi variavata qaiqaa mpohua Kotira qua riemwaqita viqata mwihuavata nraatara kyeta Kotira kyaiqa varaarave, tiro. Iesusiva mwitaa turama.

Uaqia hi humwunravata uiti humwu hisoraqi hisorara tura

²⁴ Iesusiva variqaro mpo quaqaa ntumwa kyero nraakye qora timwa nyinro tiqaro, Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiariva vahirero mwaa quara votima kyero vaiho. Vaisi mpovanto kyuqe humwu uiti humwu nai utaqi isorave.

²⁵ Isatovata ekyaahua entaqi vaita vita hia taqovaro mwia nramwutaa mpovanto nri ntero uiti isatoraqi uakukyavata isatorave. (Mwi uakukyava vahirero mwia vekiavata mwanrevata uiti voti iharo mwia tamwa nraahu hia kuaa qara hirave.) Mwia nramwutaavanto uaqia hi humwunra isatero vuvaro ²⁶ uitivanto uakukya vatama kyero kuaaqi qupiqero qauma tamwa riarero utuvata mwia kyaiqa vaisinramwuvanto taqovaro mwi uakukyava uiti vatama kyero qupiqero vahurave.

²⁷ Taqeta mwia kyaiqa vaisinramwuvanto uro aakyo qora kyapara hita tiqata, Nronrao, e kyuqe humwu isataananrave iho? Taisairove mwi uakukyava qovarama viho? tita.

²⁸ Mwitaa tuvaro aakyo gova tiqaro, Qikye, ni nramwutaa mpovanto uakukya ni utaqi isataiho, tuvata mwia kyaiqa vaisinramwuvanto mwia kyapara hita tiqata, Qiove tire uro mwi uakukyara ntaru kyaananrave? tuvaro ²⁹ mwiva qaqao tiro, Hia uakukyava mwia ntaru kyaate. Nkye uakukya ntariqata uiti vatama kyeta ntaru kyevorave.

³⁰ Qati kyaivaro uitivantovata uakukyavantovata kuaaqi qupiqaarive. Uitivanto peqaqama viraqe nte ni kyara vantu vareqata nria vaisihuara mwitaama qianinrave, Nkye mwi uakukyara nraante teqa kye rupa kyeta varaqi uro qia quara tetama mwiaqataitama uiti teqa kyeta varaqita ni kyara nraamwuqi uro mataate, qianinrave, turave, tiro. Iesusiva mwi quaraqaa ntumwa kyero timwa nyunra.

*Maasiteti uruqaa ntumwa kyero timwa nyu quara
(Maaki 4:30-32; Ruku 13:18-19)*

³¹ Iesusiva variqaro nraakye qora mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiani quava mwaa quara votima kyeroma vaiho. Mwiva maasiteti uru votima kyeroma vaiho. Vaisivanto maasiteti uru varaqiro uro nai utaqi vara tutorave.

³² Mwiva uru mwiva pata uapaaqiani vahirave. Mwiva vara tutaiharo qupiqero kyatari nronraqama viro hini kyaravata nraatara kyero kyatari nronra vaiharo nyaamwuvanto mwiva kyaaraqi nraamwu hoqateta variarave, tura. Iesusiva mwi quaraqaa ntumwa kyero timwa nyunra.

*Taupatairaqaa ntumwa kyero timwa nyu quara
(Ruku 13:20-21)*

³³ Iesusiva variqaro nraakye qora mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiariva quava mwaa quara votima kyeroma vaiho. Mwiva

taupataira votima hirave. Nraakyevanto mpereti utarera hiqaro uiti parauaa vara kyero mwia kyotaarive tiro taupataira vara kyero parauaa vatama kyero tuqasaa kyaiharo taupataiva utaqi vaiharo mperetivanto uqenra viro kyota virave, tiro. Iesusiva mwi quaraqaa ntumwa kyero timwa nyunra.

Iesusiva nraakye qora mpo quaqaa ntumwa kyeqaro timwa nyu quara okyarara tura (Maaki 4:33-34)

³⁴ Iesusiva nraakye qora mpo qua mpo qua timwa nyinrenro mwiva hia vutu kyero timwa nyinraitiro, mwiva mpo quaqaa ntumwa kyeqaro nraahu timwa nyiqiro vura.

³⁵ Mwiva mwitaa timwaqiro vuvaro haaru vetato entaqaa poropetivanto tu quava qutaa mwivau vahura. Mwi quava mwataama tiro:

Nte nraakye qora qua timwa nyinrenra hina hia vutu kyena timwa nyinraitina, mpo quaqaa ntumwa kyeqana timwa nyinrenrave. Mwaa mwatara ututo entaraqaaairo qua uqeta kyero vataqiro vi quara hia riara nte mwi quara okyara nkyi timwa nyinrenrave, tura.

(Ihi 78:2)

Uaqia hi humwunra uiti isatoraqi hisora okyarara tura

³⁶ Iesusiva mpo quaqaa mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyiqiro viro mwiaqaatairo mwiva nraakye qora mwini kyero nraamwuqi vuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwiva varuraqi uro nteta Iesusirara tiqata, Vaakya qiana quara mwia nramwutaavanto uakukya mwia utaqi isato quara mwi quara okyara tiri timwa timwinraqe riaare, tita.

³⁷ Mwia nraaqiaranramwuvanto mwitaa tuvaro Iesusiva mwinramwuhua timwa nyinro tiqaro, Vaisi mpovanto kyuge humwu isai vaisirara tura nte mwatani mwatatai nraaqiarava nte mwaa mwivave.

³⁸ Vaisi mwia aakyo okyaravanto vahirero ekjaa mwaa mwatavama vaiho. Kyuge humwu mwia okyaravanto vahirero Kotira qua raa nraakye qorahuama variavo. Uakukya mwia okyaravanto vahirero hia Kotira qua raa nraakye qorahua Saataaninra nraaqiarama variavo.

³⁹ Mwia nramwutaavanto uakukya humwu isato vaisira okyaravanto vahirero mwiva Saataanivave. Kyara vantu vareta nru entara okyaravanto vahirero nraakiara mwaa mwatava taiqaani entavama vaiho. Kyara vantu vareta nru vaisihua okyaravanto vahirero mwihua nyaamwunyaaisirramwuve.

⁴⁰ Mwia kyaiqa vaisinramwuvanto uakukya teqa kye rupa kyeta varaqi uro qiaqi quara tontema kyero, nraakiara mwaa mwatava taiqaani entaraqaa mwitaa hiananrove.

⁴¹ Nte mwatani mwatatai nraaqiarava variqi vina mwaa mwatava taiqaani entaraqaa nte nyaamwunyaahua sitaarita mwihua uro nte ntaqiky mwtaraqaaaita hia kyuge nraakye qora ni nraaqiaranramwu uaqiama nyate varihuavata, ekjaa uaqia hi kyaiqara uti varihuavata, rupaqita ⁴² qia nronra itaaninraqi tuto kyaivata mwihua qiaqi variqa atura ntiqata ntataqi viqata nkyiari anrai teti nreqata varivarave.

⁴³ Mwihua mwini uro tuto kyaivata avuqavuma kyeta nrohi vari nraakye qorahua huarivanto itaintema kyeta itamwaqi vivaro Kotiva mwihua sova mwihuaqaa ntaqikyiqiro virata variqi vivarave. Nkyi nyaato vahirera, mwi quara okyara ntapihi kyeta riaate, tiro. Iesusiva mwitaa turama.

Nronra munima vahu inraikyara mwataqi tuqetato quaraqaa ntumwa kyero tura

⁴⁴ Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero nraakye qora timwa nyinro tiqaro, Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiariva mwaa quara votima kyeroma vaiho. Mwiva nronra munima vahi inraikyara uqeta taira votima kyeroma vaiho. Mwataqi mwi inraikyara uqeta taiva vaiharo vaisi mpovanto mwia puama kye taqero, mwiaqaatairo mwiva qamwata kyero mwi inraikyara qaiqaa uqeta tero uro mwi mwatara kyoqaa hiankye timwa kyero mwiva ekjaa nai vatai inraikyara nyinro munima vara kyero uro mwi mwatara kyoqaa kyero varero uro nronra munima vahi inraikyara uqeta taira mwivata varairave, tiro.

Kyau mwukyaari voti hiraqaa ntumwa kyero timwa nyu quara

⁴⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiariva mwaa quara votima kyeroma vaiho. Vaisi mpovanto kyau mwukyaari voti hira kyoqaa hirero mpo mwatukya mpo mwatukya puahi vari vaisira votima kyeroma vaiho.

⁴⁶ Mwi vaisiva nronra munima vahira mwi inraikyara puama kyero uro nai vatai inraikyara mpohua nyinro munima varaqiro uro mwiva vatai vaisira mwinro kyau mwukyaari voti hira nronra munima vahira mwiva varairave, tiro.

Vaheqaa ntumwa kyero timwa nyu quara

⁴⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikiyariva mwaa quara votima kyeroma vaiho. Vaisivanto vahe nramanri nronraqi mpiami kyaavata tavukya airi mpo qara mpo qara hiahua mwiqi viqetaa quara votima kyeroma vaiho. Vahe nramanri nronraqi mpiami kyaavata tavukya airivanto mwiqi viqeteta ⁴⁸ piqavita variavata vaisivanto vahe mwia ntanrauqita uro nramanri tokyani kyeta mwiqitai tukyama kyeta tavukya kyuqe hiahua vara kyeta mpo tuaqi ntumwa teta uaqia hiahua vara kyeta qaqira kyaarave.

⁴⁹ Nraakiara ekyaara entaqaa mwia votima kyero vahiananrove. Mwi entara nyaamwunyaahua tumu nteta nraakye qora tukyama kyeta ntapihi kyeta nrohi varihua qati kyeta, uaqia hi kyaiqara uti vari nraakye qorahua ⁵⁰ sitaqita uro qia nronra itaaninraqi tuto kyaivata mwihua mwiqi variqata atura ntita nteqata nkyiari aanrai kutiqata varivarave, tiro.

⁵¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero nai nraaqiaranramwu kyapara hiro tiqaro, Nkye mwi quara mwi quara nkyi timwa nyunra ntapihi kyetave riaavo? tuvata mwinramwuhua eo tuvaro ⁵² mwiva mwinramwuhua timwa nyinro tiqaro, Kotira haaruaa qua okyara timwa nyi vari vaisihuaqitairo mpovanto Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikiyani quararavata qutaave timwa kyero Kotira nraaqiarqama quariva, mwi vaisiva nraamwu mpo qova votima kyeroma variro. Mwi vaisiva nai nraamwuqi mpo inraikya mpo inraikya vatairaqitairo haaruaa inraikya kyuqe inraikyavata, qaraakya inraikya kyuqe inraikyavata, vare varirave, tiro.

Nasaretiqinaahua Iesusira qoririma mwatora
(Maaki 6:1-6; Ruku 4:16-30)

⁵³ Iesusiva nraakye qora mpo qua mpo quaqaa ntumwa kyeqaro timwa nyi taiqa kyero mwiva mwi mwtukyara kyero ⁵⁴ nai mwaatani nrumu ntantero uro mwaanra nraamwuqi variqaro mpo qua mpo qua timwa nyuvata nraakye qoravanto nrihanrama vita tiqata, Qikye, mwi vaisiva taisairove mwi quara mwi quara kyuqe qua riaiho? Tava mwia kepukya mwhanrove mwiva nronra kyaiqa vare variho? tita.

⁵⁵ Mwihua mwitaa timwa kyeta qaqaqo tita, Mwi vaisiva nraamwu hoqe vari vaisira mwaaguvantoma variho. Mariaava mwia nrovama variho. Iemisivavata, Iosepivavata, Saimonivavata, Iutaasivavata, mwinramwuhua mwia qatanramwuma variavo.

⁵⁶ Mwia nrunranramwu mwaini tirivata variavo. Taisairo mwiva mwi kyaiqara mwi kyaiqara okyara taqairave? tita.

⁵⁷ Mwitaa timwa kyeta mwihua Iesusirara tiqata, Mwiva hia nronra vaisive. Mwiva qumina mwaa mwtanaava nraahuma variho, timwa kyeta mwia qoririma mwatora.

Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Poropeti vaisivanto mpo mwatani iro variraro mwi mwtanaava mwianra nronra vaisive tiroma mwianra qamwata mwataanrove. Mwi vaisiva nai mwaatani uro nai nramwunaahua vatama kyero varirata mwia nramwunaahua mwianra qumina vaisima tiri votima kyero nraahuma variho tivarave, tiro.

⁵⁸ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwi mwtanaahua mwianra qumina vaisivanto hia tiri qio kyaahaqa hiarivave turara tiro, Iesusiva mwini variqaro nronra kyaiqa pataqiatana nraahu vara nyatora.

14

Ioninra nramanri nyi varu vaisira ru kyora
(Maaki 6:14-29; Ruku 3:19-20, 9:7-9)

¹ Mwi entara Herotiva vunyaa vaisivanto Kaririqaa ntaqikiyi variqaro nraakye qoravanto Iesusirara ti varu quara riora.

² Riero Herotiva nai kyaiqa vaisiara tiqaro, Qikye, mwi vaisiva Ionivave. Ioniva nramanri nyi varu vaisiva qutu vuraqitairo qaiqaa qati siviro nrohi variho. Mwiva qaiqaa qati siviro nrohiqarora tiro, mwiva nronra kyaiqa qio vare variho, tiro.

³⁻⁴ Tauraaqama Herotiva nai qata Piripira nraata Herotinamainra varero varuvoro Ioniva Herotira timwa mwinro tiqaro, E ena qata nraata hia varaataara vaiharama varaaro, tuvaro mwi quara kyaara Herotiva vaisi mpo titovaro Ioninra ntavaaqavu kyero mwia rupaqiro nrumu karavuqi kyora.

⁵ Herotiva Ioninra ru kyaataa huvaro nraakye qora nraatu aatu hiqaro hia mwia ru kyora. Nraakye qora Ioninranra poropeti vaisivantove tuvarora tiro, Herotiva nte mwia rukuhaarita ni inronra hivorave timwa kyero varura.

⁶ Mwitaamaqi viro Herotiva nai mwato entava qovara huvaro mwi entaraqaa vaisi mponramwuanra aakyara ntovata nrita ntuvaantuama vuvaro Herotinamainra

nraamwunravanto mwihua ihi ntamwa nyatovaro Herotiva mwia taqero mpoqama kyero qamwata mwatero ⁷ nai kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Nanra inraikyarave i mwutukya vahianinra ni timwa mpiraqe i mwiankye, tiro.

⁸ Mwitaa tuvaro mwi mwanraatava nai nronra kyapara huvaro mwia nrova mwi quara giante tuvaro mwi mwanraatava Herotirara tiqaro, Ioniva nramanri nyi vari vaisira mwia qiata taanuqa vatera varaqira nrumu ni mpiante, tiro.

⁹ Mwitaa tuvaro Herotiva vunyaava varuvaro mwia mwutukyavanto uaqia huvaro variqaro mwiva vaakya kyauqu nriqigaa vateqaro kyara nranrenrata nrumu varu vaisihua suqaa timwa to quarara rieqaro mwiva vaisi mpo titero mwi mwanraatava tintema kyera mwitaa hiante tuvaro ¹⁰ mwi vaisiva uro karavugitairo Ioninra nrunta pehi kyero ¹¹ Ioninra qiata taanuqa vatero varaqiro uro mwi mwanraatara mwuvaro mwiva nai nronra uro mwunrama.

¹² Ioninra vataqi nrohu vaisihua nrumu Ioninra mwamwanta varaqita uto quntamwa teta mwiaqaataita mwihua uro Iesusira timwa mwunra.

*Iesusiva kyara airiqama kyero 5,000 vaisi nyunra
(Maaki 6:31-44; Ruku 9:10-17; Ioni 6:1-13)*

¹³ Ioninranra Iesusira uro timwa mwuvaro Iesusiva mwi quara riero mwini kyero mpotuqi mwaanri ntero nai nraaqiaranramwu kyapata nkyiariaraa varirerata hia vaisi varunani vuvata nraakye qora airivanto mwihua vu quara rieta mpo mwatukya mpo mwatukyaqaitaita mwihua mwatantuna Iesusira vataqita vura.

¹⁴ Vuvaro Iesusiva mpotuqi nramanriqaa vuva uro ntero taqovata nraakye qora airivanto ntuvaantuama vita varuvaro mwiva mwihuara po kye timwa nyatero mwihuaqitairo nriqa vu nraakye qorahua kyuqema nyatora.

¹⁵ Iesusiva mwini varuvaro huarivanto tumi vuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwiva hunani uro nteta tiqata, Mwaini quminasatave. Enta hiankyorave. Nraakye qora mwaahua sitairata uro mwatukya vahianinraqaitaita kyara kyoqaaama kyeta nraate, tita.

¹⁶ Mwia nraaqiaranramwuvanto mwitaa tuvaro Iesusiva qaqaqo tiro, Hia mwihua sitaivata quate. Nkyetavanto mwihua kyara nyivata nraate, tiro.

¹⁷ Iesusiva mwitaa tuvata mwinramwuhua qaqaqo tita. Tire taqauraro mwaini mpereti kyauguruvata tavukya taaratanavata nraahuma vaiho, tita.

¹⁸ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwi kyarara mwaini vara ni mpiate timwa kyero ¹⁹ nraakye qorara mwukyausata mwatakyya vita variate timwa kyero mwiva mpereti kyauguruvata tavukya taaratanavata vara kyero nyaamwuni taqeqaro Kotirara kyuqeve timwa kyero mpereti nteqa kyero mwi kyarara nai nraaqiaranramwu nyuvata mwihua nraakye qora ekyaa tukyama kyeta nyuvata ²⁰ mwihua ekyaa qio nronra. Ekyaa nraakye qoravanto qio nrovata mwiaqaataita mwia nraaqiaranramwuvanto ntutantuto tuara tua nronra vareta mwihua nreqata viti vaati kyo kyarara utu kyeta tua 12 nramwu piqa kyora.

²¹ Mwi entara vaisi nraahu 5,000 vanto nrovata nraakye nraaqiara airivantovata mwi kyarara nronra.

*Iesusiva kyaareraqa kyuquqo ntamwaqiro vura
(Maaki 6:45-52; Ioni 6:16-21)*

²² Iesusiva kyara nyitero mwiaqaatairo nai nraaqiaranramwu sitero tiqaro, Nkye mpotuqi mwaanri nteta kyaareraqaama teta hini tokyani nkye nraante vi varivaqe nte nraakye qora sitaarita nkyiari mwaatani mwaatani quate, tiro.

²³ Mwitaa timwa kyero mwiva nraakye qora nkyiari mwaatani sitamwa kyero mwiaqaatairo Kotiravata qua tirero verara taqiqaa vuvaro entama vuvaro mwiva mwini nanrianraa varura.

²⁴ Varuvaro mpotuvanto nramanri utaqaa vuvaro toqavanto mwihua virera hunasairo nruvarora tiro, nramanrivanto mpotu ventaqiro vi varura.

²⁵ Toqa ti varuvaro nramanrivanto mpotu ventaqiro vi varuvaro qaumakyaa gaatarerero huvaro Iesusiva kyaarera mwutuqaa kyuquqo ntamwaqiro viro mwihua hunani vuvata ²⁶ mwia nraaqiaranramwuvanto taqovaro mwiva kyaarera mwutuqaa kyuquqo ntamwaqiro nruvata mwihua mpoqama kyero nyaatuqa tovata vaanave tiqata nronraqama kyeta aatu hi varigata qua aakyara nte varuvaro ²⁷ Iesusiva qamwanrama kyero mwihuara tiqaro, Kepukyaqama kyeta qati variate. Ntema nruqo. Hia aatu hiante, tiro.

²⁸ Iesusiva mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, Nronrao, qutaa e varirera, tiraqe ntevata kyaarera mwutuqaa kyuqu ntamwaqina e hiananrani quankye, tiro.

²⁹ Pitaava mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Qio nriante, tiro. Mwitaa tuvaro Pitaava mpo-tuqitairo mwaamwi ntero kyaarera mwutuqaa kyuquqo ntamwaqiro Iesusiva hunani viro.

³⁰ Mwiva mwini viqaroma qio quanirave timwa kyero taqovaro toqavanto nronraqama kyero tuvaro mwianra rieqaro mwiva aatu hi varuvaro mwia kyuquvanto nramanriqi mwataniaanra vi varuvaro mwiva Iesusirara aakyaara ntero tiqaro, Nronrao, ni tu varaante, tuvaro ³¹ Iesusiva qamwanrama nai kyaquqo viti kyero mwia tu varero tiqaro, E toqavanto tirara nraahu rieqara hiama nianra kepukyaqama kyera riarao. Nanraqamave e taara nraato tutaaro? tiro.

³² Iesusiva mwitaa timwa kyero mwikyantiri mpotuqi mwaanri ntovaro toqavanto qamwanrama taiqa vura.

³³ Mwitaa huvata mwia nraaqiaranramwu mpotuqi varuhua Iesusirara qamwateqata mwahuta timwa mwateta tiqata, E qutaama Kotira mwaaquvanto variaro, tura.

Kenesaretiqinaahua nriqa vuhua Iesusiva kyuqema nyatora

(Maaki 6:53-56)

³⁴ Mwinramwuhua mwitaa timwa kyeta mpotuqi nramanriqaamateta Kenesaretini uro ntoro.

³⁵ Uro ntovata mwi mwatanaahua Iesusira ntapihi kyeta taqeta qua vara kyovaro ekyaa mwia nraaqani vahu mwataraqi viro nrinro huvata ekyaa mwi mwatanaahua nriqa vu nraakye qorahua sitaqita nrumu Iesusiva varunani kyetama ³⁶ Iesusirara po tita tiqata, Kyairata mwihua i vaaqa vitiqaa kyaatu kyaivaro mwihua nyamwanta kyuqema quarive, tuvata Iesusira vaaqa vitiqaa tu varohua kyuqema nraahu vura.

15

Kotiva timwa tai quava nraaquhua taatohua quavata nraatara kyairave tura

(Maaki 7:1-13)

¹ Parisi vaisinramwuvata, mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, Iesusira taqarerata Ierusalemisaita nri nteta Iesusira kyapara hita tiqata, ² Nanraqamave i nraaqiaranramwuvanto tiri haivaqahua timwa to quara nteqa kye variavo? I nraaqiaranramwuvanto hia kyauqu hiqaraitita, kyara nre variarave, tita.

³ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva nkyiari timwa nyinro tiqaro, Nkye mpo, nanraqamave Kotiva vatai quara hia riaraitita, nkyeta qua nraahu riemwaqita vi variavo? ⁴ Kotiva mwitaama tiro: Ena nrohua qohua nrtutu tuaahera nyataante, timwa kyero Kotiva qaiqaa tiqaro, Nai nronra qorara uaqia hi quara ti variari vaisira ru kyaate, turave.

⁵ Kotiva mwitaa timwa to quava vaihata nkye mwi quara hia riaraitita, nkyeta riemwa kyeta nkye tiqata, Vaisi mpovanto nai nrohua qohuara tiqaro, Nte nkyitana kyaahaqa hiqana nyinrenra hiani munimanra hia nkyitana nyinraitina, Kotira mwinrenrave, tirera, ⁶ mwi vaisiva qioma nai nrohua qohua qaqira kyero hia mwitanahuaqaa ntaqikyiqiro quananrove, qiarave. Nkye unra qua timwa kyeqatama nkyi haivaqahua timwa to quara nraakye qora timwa nyiqata nkye Kotira qua ru kyeta hiavo.

⁷ Nkye unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahuave. Aisaiaava haaru variqaro nkyiara ntapihi kyero qua gara ntumwa torave. Aisaiaava Kotira qua qovarama kyeqaro Kotiva mwitaama tiho, tiro:

⁸ Mwaa mwatanaahua nroqitaita nraahu ni nutu tuaahere variavaro mwihua mwutukyavanto hia nianra vaihata variarave.

⁹ Mwihua mwaanra tiqatama nkyiari nraaquhua qua nraahu timwa nyiqatara tita, mwihua quminama ni nutu tuaahere variavo, turave. *(Aisaiaa 29:13)* Aisaiaava haaru nkyiara mwitaa turave, tiro.

Nanra inraikyavantove vaisi uaqiama kyaiharo hia kyotataqama viro varirave tura

(Maaki 7:14-23)

¹⁰ Iesusiva mwitaa timwa kyero nraakye qora nyaanrama kyero mwihuara tiqaro, Mwaa quara rieqatama ntapihi kyeta nraato tuate. ¹¹ Vaisi nroqi viqete vari inraikyava hia mwia vara uaqiama kyairave. Mwia nroqitairo nrinte vari inraikyava mwi inraikyava mwia vara uaqiama kye varirave, tiro.

¹² Iesusiva mwi quara timwa kyero varuvata mwia nraaqiaravanto mwiva hunani uro nteta tiqata, E hiave ntapihi kyera hiaro? Parisi vaisinramwuvanto e vaakya timwa nyiana quara rieta uaqia hi quarave timwa kyeta hia mwianra qamwataavo, tita.

¹³ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Ni kova nyaamwuni variva taqairaro mwiva hia vara tuani inraikyava quipiqairaro mwiva mwi inraikyara tuqa vatama kyero ntaru kyaananrove, tiro.

¹⁴ Mwitaa timwa kyero mwiva Parisi vaisiara tiqaro, Hia mwihuara nronraqama kyeta riaate. Mwiuhua vu qipa vihata variahua hia aanra taqaraitita variqata vu qipa quahua kyaata mponramwuvata aanra nyaamwutarerata uti variahuave. Vu qipa quari vaisiva nai hena vu qipa quani vaisira aanra nraamwutankye qianinra mwitanahuaqama ontiqi ntugutu vivarave, tiro.

¹⁵ Iesusiva mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, Vaakya nraakye qora mpo quaqa ntumwa kyera timwa nyiana quara tiri timwa timwinraqe tire mwi quara okyara ntapihhi kyeta riaare, tuvaro

¹⁶ Iesusiva tiqaro, Qikye, nkyevata mwinramwuhua votima kyeta hiave ntapihhi riaavo?

¹⁷ Nkye hia ntapihharave iho? Kyaravanto nroqima tero viva mwiaqaatairo raraq viro mwiqitairo qatinani tumi tarairave.

¹⁸ Vaisi mwutukyaqi vahi inraikyava nroqaatairo qatinani nrintaiva, mwi inraikyava vaisi vara uaqiama kyairave.

¹⁹ Vaisi vu nraato mwutukyaqitairo uaqia hi inraikyarara riaiva nri varirave. Vaisi rukyaarivave, mpora nraatara nrohiarivave, api qaraqiro nrohiarivave, mpuara varaarivave, unra qiarivave, mpora nrutu mwatani tumi quarive tiro unra qua qiarivave, mwiqitairo nri varirave.

²⁰ Mwi inraikyava mwi inraikyava vu nraato mwutukyaqitairo nri ntero vaisi vara uaqiama kyaiharo Kotiva mwi vaisirara uaqia hi vaisirave tirave. Vaisivanto hia kyauqu hiqama kyero kyara nraanriva hia mwia vara uaqiama kyairaro Kotiva mwianra uaqia hi vaisirave qiananrove, tiro.

*Iesusiva mpo mwatanaa nraakye kyaahaqama mwatora
(Maaki 7:24-30)*

²¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwi mwatara kyero uro mpo mwataqaa mwatukya taaratana Taiavaata Saitonivata vahu mwataraqaa varura.

²² Mwini uro varuvuro mwi mwataraqaanaa nraakye mpovanto Kenaani nraakyevanto Iesusiva varunani uro ntero Iesusirara nronraqama kyero aakyara ntero tiqaro, Nronrao, Ntevitira mwaaquo, nianra po timwa mataante. Vaanavanto ni naamwunra utaqi variharo mwiva uaqiama kyero variho, tiro.

²³ Mwi nraakyeva mwitaa tuvaro Iesusiva hia qua tiraitiro varuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwiva hunani uro vuavi raavira tita, tiqata, Mwi nraakya kyaahaqama kyairaro quarive. Mwiva tiri tivataqiro nriqanro aakyara ntamwaqiro nrihanro tiri pupohama timwiho, tita.

²⁴ Mwiuhua mwitaa tuvaro Iesusiva qaqa tiro, Isareri vaisivanto sipisipi votima kyeta raupirima quavaro Kotiva ni titaihana nte mwi mwatanaahua nraahu kyaahaqama nyatarerana tumuvave, tiro.

²⁵ Iesusiva mwitaa tuvaro mwi nraakyeva nrumu Iesusira vuqaa tumu ntiro variro tiqaro, Nronrao, qati ni kyaahaqama mataante, tuvaro ²⁶ Iesusiva qaqa tiro, Nte nraaqiara kyara vara kyena vairivanto hinani kyaankyorave, tiro.

²⁷ Iesusiva mpo quaqa ntumwa kyero mwitaa tuvaro mwi nraakyeva tiqaro, Nronrao, vaisivanto kyara nreqanro viti vaati kyaira qati vairivanto nrainrave, tiro.

²⁸ Nraakye mwiva mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, E nraakye nianra kepuqyaqama kyera riaaro. Nanra inraikyara i mwutukya vahiariva qutaa qovara hiananrove, tiro. Iesusiva mwitaa tuvaro mate mwiqiarara mwia nraamwunravanto kyugema viro varura.

Iesusiva airi nraakye qora kyugema nyatora

²⁹ Iesusiva mwi mwatara kyero Karirini kyaarera tokyasataa vuva uro taaqigaa mwaanri ntero mwatakya viro varuvata ³⁰ nraakye qora airivanto mwiva hunani vita. Mwiuhua kyuqu uaqiama vuhuave, vu qipa vuhuave, mwukyaari ntanrenra vuhuave, nro tita vuhuave, mpo qara mpo qarama kyero nriqa vuhuave, ekyaa mwihua sitaqita uro Iesusira kyuqutarasata kyovaro mwiva mwihua kyugema nyatora.

³¹ Iesusiva mwihua kyugema kyovata nraakye qoravanto taqovata nro tita vuhua qio qua tuvata, mwukyaari ntanrenra vuhua ntapihhi varuvata, kyuqu uaqiama vuhua qati varuvata, vu qipa vuhua qati taqe varuvata, nraakye qoravanto mwihua taqeta vaimwateta kyauqu ntukikinraaqateta Kotira nrutu tuaahereta tiqata, Qikye, Kotiva kyugema kyero Isareri vaisiqaa ntaqiky variho, tura.

*Iesusiva 4,000 vaisi kyara nyunra
(Maaki 8:1-10)*

³² Iesusiva nai nraaqiaranramwu nyaanrama kyero tiqaro, Nte nraakye qora ntuvaantuama vita variahuara nronraqama kyena po tuqo. Mwiuhua taarampo enta ni vatama

kyeta variqi viqatama mwihua nkyiari kyara nramwa taiqa kyaavo. Nte mwihua nkyiari mwaatani sitaarita vivaro kyara nraataa hirata tantu vaantuantakyaa vivorave, tiro.

³³ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto tiqata, Mwaa qumina mwataqaave. Taisaita kyara vara kyetave mwihua nyiananrave? Nraakye qora airintima mwaini variavo, tita.

³⁴ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua kyapara hiro tiqaro, Nataama mperetive ntumwa taavo? tuvata mwihua tiqata, Mpereti 7 nramwu vaihata tavukya pata mponramwuvata ntumwa tauro, tita.

³⁵ Mwitaa tuvaro Iesusiva nraakye qorara mwatasata mwatakyaa quate timwa kyero ³⁶ mpereti 7 nramwuvata tavukyavata vara kyero Kotirara kyugeve timwa kyero mwi kyarara nteqa kyero tukyama kyero nai nraaqiaranramwu nyuvata mwihua vara kyeta nraakye qora nyuvata ³⁷ ekyaa mwihua mwi kyarara qio nronra. Mwihua qio nrovata mwia nraaqiaranramwuvanto mwihua nreta viti vaati kyora utu kyeta ntutantuto tuara 7 nramwu piqa kyora.

³⁸ Mwi kyarara 4,000 vaisivanto nrovata nraakye nraaqiara airivantovata nronra. ³⁹ Mwihua kyara nramwa kyovaro Iesusiva mwihua nkyiari mwaatani sitovata vuvaro mwiva mpotuqi mwaanri ntero Makataaninianra kyaareraqaama tero vura.

16

*Nronra kyaiqa mpo tiri tinraamwutaante tura
(Maaki 8:11-13; Ruku 12:54-56)*

¹ Iesusiva mwini vuvata Parisi vaisinramwuvantovata, Saitiusi vaisinramwuvantovata, Iesusiva varunani uro neta kyai mwia mwataara hiqata taqaare timwa kyeta Iesusirara tiqata, E tiri tivuqaa nronra kyaiqa mpo tinraamwutairaqeta tire mwia taqetama tire iara tiqata qutaama Kotiva mwia titaiharo tumivave qiare, tita.

² Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye taqaavaro enraihanro vuhero vehoahara utihata nkye tiqata hura vuhaananrove qiarave. ³ Nkye toqaqi taqaavaro nyaamwuqi kyokira rutaihata mate vati ntuananrove qiarave. Nkye nyaamwuqi taqeqatama huari itaani okyararave, vati ntuanani okyararave, ntapihi taqeqatama nkye nanraqamave mwaa entara qovara hiani okyarara hia ntapihiavo?

⁴ Uaqia hi kyaiqara nraahu uti varia vaisihua Kotirara qumimaqama kyeta api nrohi variahuama nronra kyaiqa tinraamwutairaqeta i okyarara gutaave qiare ti variavo. Hia nte ntena okyara mwihua nyaamwutena nronra kyaiqa varaaninrave. Kotiva haaru nkyi haivaqara Ionaanra utuntema kyero nivata mwitaa hiananrove. Mwianra nraahu rieqatama nkye ni okyara taqetama nkye nianra Kotiva titai vaisivave tivarave, tiro.

Iesusiva mwitaa timwa kyero mwi vaisinramwuhua mwini kyero vurama.

Nkye Parisi vaisinramwuanravata Saitiusi vaisinramwuanravata rauriqata variate tura

(Maaki 8:14-21)

⁵ Iesusira nraaqiaranramwuvanto taunru kyeta hia mpereti vararaitita, qati kyaareraqaa qareta vura.

⁶ Iesusiva tiqaro, (Taupavanto utaqi viro mpereti vara uqenra kyaiharo kyotairave.) Parisi vaisivata Saitiusi vaisivata mwihua taupa mwia votima kyeta variavo. Nkyenramwu mwihuara rauriqata variate, tiro.

⁷ Iesusiva mwitaa tuvata mwinramwuhua Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyu quara hia ntapihiraitita, nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Nanra quave tiho? Mpereti hia vareta nrunanra mwianrave mwitaa tiho? tita.

⁸ Mwitaa ti varuvaro Iesusiva mwihua ti varu quara ntapihi kyero tiqaro, Qikye, nianra kepukyaqama kyeta riaataara vaihata nkye nianra hia kepukyaqama kyeta rie variavo. Nkye nanraqamave mpereti hia vare nrianra kyaara airi qua ti variavo?

⁹ Nkye hia ntapihi kyeta riaraitita, nkye taunruve kyaavo? Nte mpereti kyauquru vara kyena vaisi airi 5,000 vaisi nteqa kyena nyiavara nkye mwihua nreta kyora viti vaati utu kyeta nataama tua piqa kyorave? Hiave nkye mwianra riaavo?

¹⁰ Nte 4,000 vaisi mpereti 7 nramwu nteqa kyena nyiavara mwihua nreqata viti vaati kyo kyarara nkye utu kyeta nataama tua piqa kyorave? Nkye hiave mwianravata riaavo?

¹¹ Nte vaakya tu quara nkye nanraqamave hia ntapihi kyeta riaavo? Nte mpo quaqaa ntumwa kyena hia mperetiara tuqo. Nte nkyiara tiqana, Parisi vaisinramwuvata Saitiusi vaisinramwuvata mwihua taupa votima kyeta variarara tita, nkye mwihuara rauriqata variate tuqo, tiro.

¹² Iesusiva mwitaa tuvaro mwinramwuhua su nyaatovanto ntapihi vuvata riovaro Iesusiva hia mperetivatama kyeta utaara taupara tiraitiro, mwiva mpo quaqaa ntumwa

kyero timwa nyiganro Parisi vaisinramwuvata Saitiusi vaisinramwuvata timwa taa quara mwianrama rauriqata variate tiho, tita.

*Pitaava Iesusira okyarara tura
(Maaki 8:27-30; Ruku 9:18-21)*

¹³ Iesusiva mwatukya mpo Sisariaa Piripai nraaqani uro ntero nai nraaqiaranramwu kyapara hiro tiqaro, Ni mwatani mwatatai nraaqiarara nraakye qoravanto ta vaisivave tiqatave variavo? tiro.

¹⁴ Mwitaa tuvata mwinramwuhua tiqata, Mpo hiahua iara mwiva Ioniva nramanri nyi varuvave ti variavata, mpo hiahua iara mwiva tiri haivaqava Iraisaaavave ti variavata, mpo hiahua iara tiri haivaqava Ieremaiaavave, nraahumwa mpo poropetivanto qaiqaa govarama viro variho ti variavo, tita.

¹⁵ Mwinramwuhua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua kyapara hiro tiqaro, Qio nkyenramwu mpo? Nkyenramwu nianra ta vaisivave tiqatave variavo? tiro.

¹⁶ Iesusiva mwitaa tuvaro Saimoni Pitaava Iesusira timwa mwinro tiqaro, E Kotiva titai vaisiva Mesaiaavantove. Kotiva qati variqiro vi varira e mwia mwaaquvantoma varira hiaro, tiro.

¹⁷ Pitaava mwitaa tuvaro Iesusiva Pitaarara tiqaro, E Ioninra mwaaqu Saimonivave. E nianra mwitaa qiararo Kotiva iara qamwate variho. Hia qumina vaisivanto ni okyarara i vu nraato mwihanra ntapihianarave. Ni kova nyaamwuni variva, mwivama mwi quara i timwa mwihanra e ntapihianarave.

¹⁸ Nte iara mwitaa tireranave, I nrtutu Pitaavave. Orivave. Nte ori nronraqa ntena nraamwu hoqa tarerave. Mwi nraamwuva Kotira nraakye qoravantoma varivarave. Qutira inraikyavantovata hia qio mwi nraamwunra nraatara kyaanarove.

¹⁹ Nte i kiqa mwianrinra e nraante qesa qatua nyatairata nraakye qoravanto Kotiva ntaqikyianinraqi qio vivarave. E mwatani variqara mpo inraikya qora inraikyara qao timwa tairaro Kotivavata nyaamwuni variqaro i qua kuaa qua mwia vataqiro viqaro qao timwa taananrove. E mwatani variqara mpo inraikyara hia qao timwa tairaro Kotivavata nyaamwuni variqaro i qua kuaa qua mwia vataqiro viqaro hia mwi inraikyara qao qianarove, tiro.

²⁰ Iesusiva mwitaa timwa kyero nai nraaqiaranramwu kepukyaqama kyero timwa nyinro tiqaro, Hia mpohua timwa nyita nianra mwiva Kotiva titai vaisiva, Mesaiaavanto variho qiate, tiro.

*Iesusiva nai qutu quaninranra timwa nyunra
(Maaki 8:31-9:1; Ruku 9:22-27)*

²¹ Mwi entaraqatairo Iesusiva nai qutu quaninranra nai nraaqiaranramwu vutu kyero timwa nyinro tiqaro, Nte Ierusalemi quarita mwini nronra vaisinramwuvata, Kotira kyaiaqa vara mwate varia vaisihua vunyaa vaisinramwuvata, mwaaanra okyara ti varia vaisinramwuhuvata, mwihua ni uaqiamaqita vi varivaqena nte nriqa quani inraikyara varaqina quarita ni ru kyaivaqena nte qutu vina taarampo enta varina qaiqaa qati siquaninrave, tiro.

²² Iesusiva mwitaa tuvaro Pitaava mwia vita uhini kyero mwianra qaqao tiro, Nronrao, haunri Kotiva mwihua kyairata i mwitaama mwatevorave, tiro.

²³ Pitaava mwitaa tuvaro Iesusiva tuqasaa viro Pitaara inronra hiro tiqaro, Saataanio, nyianrani quante. Hia ni aanra antuaante. E hia Kotiva riaintema kyera rie variaro. E qati vaisivanto rie variantema kyerama rie variaro, tiro.

²⁴ Mwitaa timwa kyero Iesusiva nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Ni pataqiro nrianri vaisiva, mwiva nai mwutukya vahianinra qaqira kyero, nai ru kyeta hirite kyatarira vara qu varero ni naakiara nrianrive. ²⁵ Nai mwatani qati varianinranra nraahu nronraqama kyero riariva, mwi vaisiva ekyarama qutu quanarove. Vaisivanto nianra riemwaqiro viqaro uro qutu quariva, mwi vaisiva ekyaa enta qati variqiro quanarove.

²⁶ Vaisivanto mwatani variqiro viqaro ekyaa inraikya ntuvaantuama kyero vatero mwiaqatairo qutu viraro mwiva ntuvaantuama taani inraikyava mwia giove kyaahaqa hianro? Hia giove. Mwiva hia kyoqaa utu kyero qaiqaa qati variqiro quanarove.

²⁷ Nte mwatani mwatatai nraaqiarava nraakiara qaiqaa nyaamwusaina kepukyavanto uro ntantena tuminrenrave. Mwi entara ni kora okyara kyuqe hiariva niqatairo itero ntuvaahe variraqte nte nyaamwunyaahua kyapata tumu variqana ekyaa nraakye qoravanto kyaiaqa varerara rieqanama nkyiari kyoqaa nyianinrave.

²⁸ Nte qutaa qua qianinra riaate. Vaisi mponramwuvanto mate mwaa mwaini sivita variahua, mwihua hia vaakya qutu vivarave. Mwihua qati varivaqena nte mwatani mwatatai nraaqiarava nronraqama vina nte vunyaa vaisiqama vina variarita mwihua qutu vivarave tuqo, tiro.

17

Iesusira mwamwantavanto nai nraahumwa mpo mwamwanta kyuqe mwamwanta kyuqu vura

(Maaki 9:2-13; Ruku 9:28-36)

¹ Iesusiva mwitaa tuvaro 6 enta nritarovaro mwiva Pitaaravata, Iemisiravata, Iemisira mwia qata Ioninravata, mwinramwuhua sita varero taqiqqaa nkyiariaraa varirerata vura.

² Mwini uro varuvaro Iesusira mwamwantavanto nraahumwa mpo mwamwanta kyuqu vuvaro mwia virivanto huarivanto itaintema kyero ntuvaahe varuvaro mwia tuavaaqavata mpoqama kyero takyuqiro ntuvaahe varura.

³ Mwia mwamwantavanto mwitaama kyero kyuqu vuvaro varuvata mwia nraaqiara taaramponramwuvanto variqata taqovata Iraisaakya Mosesikya mwihua haivaqahu-atana qovarama vita variqata Iesusiravatama kyeta qua ti varura.

⁴ Mwitanahua Iesusiravatama kyeta qua ti varuvaro Pitaava Iesusirara tiqaro, Nronrao, kyuqemama tirenramwu i vatama kyeta mwaini varuro. E qiove tirera, tire haraara nraamwu taaramponramwu iara mpo, Mosesirara mpo, Iraisaarara mpo, hoqa nyataare, tiro.

⁵ Pitaava mwi quara qati nraahu ti varuvaro tonamwu takyuqiro ntuvaahe mwihua ntumwaqu kyovaro quavanto tonamwuqitairo tiqaro, Mwaa ni maaqu, ni mutukyavanto mwianra mpoqama kyero nti vari nraaqiaravama variho. Nte mwianra qamwate-qanama varuqo. Nkyenramwu mwia qua riaate, tiro.

⁶ Quavanto mwitaa tuvata mwia nraaqiara taaramponramwu mpoqama kyero nyaatuqa tovata virianasaita mwataqaa tumu ntita varuvaro ⁷ Iesusiva uro ntero nai kyauquqo mwihuaqa ti varero tiqaro, Mwaahuaao, siquate. Hia aatu hiqata variate, tuvata ⁸ mwinramwuhua tuaahera kyeta taqovaro Iesusiva nanrianraa varuvaro vaisi mpo mwitanahua hia varura.

⁹ Taaqi mwiaqaataita tumi varuvaro Iesusiva mwinramwuhua timwa nyinro tiqaro, Mateqa taqaa inraikyara hia mpohuavata timwa nyiate. Nte mwatani mwatatai nraaqiarava nraakiara nte qutu quaninraqitaina qaiqaa qati sivina varianinra mwi entaraqaataitama timwa nyiqita quate, tiro.

¹⁰ Iesusiva mwitaa tuvata mwinramwuhua mwia kyapara hita tiqata, Mwaanra okyara ti varia vaisihua mwitaama timwa nyita tiqata, Iraisaava tiri haivaqava nraante qovarama viro nri ntaananrove, ti variarave. Mwihua nanraqamave mwitaa ti variavo? tita.

¹¹ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Qio mwihua qutaa ti variarave. Iraisaava nraante nrumu ekyaa inraikyara ntapihiki kyero terama tarero nrianrivama variho.

¹² Qio nte nkyiara tiqana Iraisaava vaakya nrumu varurarama tuqo. Mwiva nrumu varuvata vaisi mpo uhua hia mwia ntapihiki kyeta taqaraitita, Iraisaara nkyiari kyakya huntama kyeta mwia qoraqama mwatorave. Mwi vaisihua ni mwatani mwatatai nraaqiaravata qoraqama matevarave, tiro.

¹³ Iesusiva mwitaa tuvaro mwihua nyaato ntutoraa vuvata riovaro Iesusiva Iraisaaraqaa ntumwa kyero Ioniva nramanri nyi varu vaisirara tura.

Iesusiva nyaako mpoqitairo vaana titamwa kyora

(Maaki 9:14-29; Ruku 9:37-42)

¹⁴ Mwinramwuhua taqiqqaatai tumu nte taqovata airi nraakye qora ntuvaaantuama vita varuvaro vaisi mpovanto uro Iesusira vuqaa tori kyauru raviro tiqaro, Nronrao, ni maaquara po kye timwa mwataante.

¹⁵ Mwiva ueraqama viro anoma kyero uaqiama viro variho. Airi enta mwiva qiaqi ntumwa viro nramanriqi ntumwa viro hi variho. ¹⁶ Nte mwia vitaqina nrumu i nraaqiaranramwuvanto varianani kyauqata mwihua mwia kyuqema mwataare tita taqaavaro hia qioqa hirave, tiro.

¹⁷ Vaisi mwiva mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nkye mwaa entara varia nraakye qorahua api nrohi variahuave. Nkye hia Kotirara qutaaqama kyeta rie variavo. Qikye, nkye ni qio pupohaira uti variavana nte nataa nataama entave nkyi kyapata variqina quaninrave? Nte nataa nataama entave variqana nkyi kyaahaqa hianinrave? Qio nraaqiara mwia viteta nte varura mwaqaqa nriate, tiro.

¹⁸ Timwa kyero Iesusiva vaana titamwa kyovaro nraaqiara mwia utaqtairo nritarero vuvaro mwiaqaatairo mwia mwamwantavanto kyuqema vuvaro qio varura.

¹⁹ Qio varuvata mwia nraakiara mwia nraaqiaranramwuvanto Iesusiva varunani uro nteta mwia kyapara hita tiqata, Tire vaana mwia titauro nanraqamave hia nritarero viho? tita.

²⁰ Mwinramwuhua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nkyenramwu hia Kotirara kepukyaqama kyeta rie variahuara tita, vaana titaavaro hia nritaraiho. Maasiteti uruve hovante pata uru qiani vahirave. Nkyenramwu Kotirara riemwaqita viva mwi urura votima kyero vahirera, nkyenramwu qioma mwaa taaqirara mwaaqaataira sivira vutuni quante tivaro taqivanto qunanrove. Nkye mwitaama kyeta Kotirara kepukyaqama kyeta riemwaqita vivera, nkye ekya kyaigqa qioma varevarave.

²¹ [Nkye hia Kotirara aakya nmeta kyaravata aurama teqata nkye hia qio mwi vaanahua sitevarave, tiro.] Mwitaa turama.

Iesusiva qaiqaa nai qutu viro qati siquaninranra vutu kyero timwa nyunra
(Maaki 9:30-32; Ruku 9:43-45)

²² Iesusira nraaqiaranramwuvanto Karirini ntuvaantuama vita varuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Mpovanto ni mwatani mwatatai nraaqiarara qovarama kyairata ni ntavaaqavugita ²³ uro vaisi kyauquqi kyaivata ni ru kyaivaqena qutu vina taarampo enta vari kyena qaiqaa qati siquaninrave, tiro.

Mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwu mwutukyavanto uaqia huvata varura.

Taakisi kyorara tura

²⁴ Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata Kapenaamini uro ntovata Kotira nraamwuqaa ntaqikyigata taakisi vare varuhua nri nteta Pitaara kyapara hita tiqata, I nronra vaisivantovata mwi taakisira kye varirave iho? tita.

²⁵ Tuvaro Pitaava eo tiro, Mwiavata kye varirave, tiro.

Mwitaa timwa kyero Pitaava nraamwuqi vuvaro Iesusiva nraante Pitaara ntumwahiamwa hiro tiqaro, Saimonio, Mwatani variahua mwihua vunyaahua ta mwatanaahuaqitaita taakisi vare variarave? Nkyiari mwatanaahuaqitaitave vare variavo? Mpo mwatanaahuaqitaitave vare variavo? Tiraqena riaankye, tiro.

²⁶ Iesusiva mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, Mwiuhua mpo mwatanaahuaqitaita taakisi vare variarave, tiro.

Tuvaro Iesusiva tiqaro, Tire hia mpo mwatanaahua variraitita, tire Kotira nramwunaavanto variqatara tita, tire taakisi kyaarava hiana vahirove. ²⁷ Qio mwihua tiriaara tivorave. Mwanra rieqarama uro kyaareraqi huku tuto kyairaro tauraaqama kyero tavukya nriariva nrumu ruvirara pati kyera mwia nro ntapahu kyera mwiqitaira munima vara kyera nianravata enanravata taakisiqaa hianta, tiro. Mwitaa turama.

18

Tavave tirinramwuqitairo nronraqama viro vunyaa vaisivanto variananrove tura
(Maaki 9:33-37; Ruku 9:46-48)

¹ Mwi entara Iesusira nraaqiaranramwuvanto Iesusiva varunani uro nteta tiqata, Kotiva ntaqikyiraqi tavave nronraqama viro vunyaa vaisivanto variho? tita.

² Mwiuhua mwitaa tuvaro Iesusiva nraaqiara pataru nraanrama kyero mwihua suqaa vatero ³ tiqaro, Nte qianinra riaate. Nkye hia nraaqiara mwaa votima vita varivera, nkye hiana qio Kotiva ntaqikyiani mwatukyaraqi vivarave.

⁴ Kotiva ntaqikyianinraqi vunyaa vaisivanto varirero hirera, mwiva nai nrutu vara mwataniqama kyero nraaqiara mwaa votima kyeroma variarive. Mwi nraaqiarara voti hiarivama vunyaa vaisivanto variananrove.

⁵ Vaisi mpovanto nraaqiara mwaa voti hianinra qamwata mwateqaro nivatama qamwata mataananrove.

Mpohua uaqia hi aanranra nyaamwutevorave tura
(Maaki 9:42-48; Ruku 17:1-2)

⁶ Nraaqiara pata mwaa voti hiariva ni qua riaariva variraro vaisi mpovanto nri ntero uaqia hi aanranra nraamwutairera, mwi vaisiraqaa qua nronraqama kyero vahiananrove. Mwi vaisiva hia nraaqiara mwia uaqia hi aanranra nraamwutaraitiro variraro mwia nruntaqi ori nronra kyaantaru kyero kyaareraqi tuto kyairaro ntaqutu viraqe huviqarave qiataarave.

⁷ Po, mwatani vari nraakye qorahua uaqia hi kyaigqara utuate tiro, mpo inraikya mpo inraikyavanto mwihua mwataara hiananrove. Uaqia hi kyaigqara qovarama kyaani vaisira po timwa mwatauqo. (Nraakiara mwi vaisiva taqaananrove.)

⁸ I kyauquvantove, i kyuquvantove, uaqia hi kyaigqara uti varirera, mwia teqa kyera qaqira kyaante. Mwiaqaataira kyauqu kuaiku vahiarivave, kyuuqu kuaiku vahiarivave, nyaamwuni vira qioma qati variqira vinanrave. Uaqia hi kyaigqara utiqarama kyuuqu taaratanave, kyauqu taaratanave, vahiariva variraro hia qipaani qiarraqi i tuto kyaanky-orave.

⁹ E vu hiniqotaira taqe variqara uaqia hi kyaiqara uti varirera, qaiqaavata mwitaa-maqira quankyorave tira, ena vu hini vauru kyera qaqira kyaante. E vu kuaiku nraahu vahirara hia uaqia hi kyaiqara utiraitira, qioma nyaamwuni vinanrave. E vu taaratana vahiariva uaqia hi kyaiqara utuqira virava nraakiara qutu viraro i qia nronraqi tuto kyaananrove.

¹⁰ Nkye taqeqata variate. Nraaqiara pata mwaahua varivata nkye mwihuaqitaita pata mporuara uagua tita mwianra gumina nraaqiararuve tivorave. Nyaamwunyaahua mwihuaqaa ntaqikyivi variahua hia mwihuara gumina nraaqiarave tiraitita, mwihuara rieqata ni kova nyaamwuni varira nraaqani variarave, tiro.

Sipisipi raupirima vuraqa ntumwa kyero tura
(Ruku 15:3-7)

¹¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, [Nte mwatani mwatatai nraaqiarava nte raupirima qua nraakye qorahua sitarera tumuvave.] ¹² Nte mwaa quara qianinra nkye nataamave riaavo? Vaisi mpovanto sipisipi 100 vataariva taqairaro sipisipi mpovanto raupirima virera, mwiva hiave 99 sipisipi hini mwinramwuhua qati varihua taaqigaa kyero raupirima quani sipisipira puua hirero quanarove? ¹³ Mwiva mwianra puuamaqiro viro uro mwia puuama kyairera, mwiva tiqaro, Raupirima kyaurama ntena puuama kyena vitauqo, timwa kyero mpoqama kyero mwianra qamwateqaro sipisipi 99 hia raupirima quahuara hia nronraqama qamwataananrove.

¹⁴ Mwia votima kyero ni kova nyaamwuni variva mwaa nraaqiaranramwuhuaqitairo mpovanto raupirima quankyo timwa kyeqaro varirave, tiro.

I qata vakyaavanto i uaqiama mwataaninranra tura

¹⁵ I qata vakyaa mpovanto i mpo inraikya uaqiama mwatairara e mwianra tirera hiqarama uro mwia vita kyera nkyetaraatana nraahu variqata mwi quara avuqavu hiata. Mwiva i qua riairera, mwia vita varera mwiaqaataitaitana nkye kyuqema kyeta kuaaqi qioma variqata vivarave. ¹⁶ Mwiva hia i qua riairera, uro vaisi kuaikuve taaratanave sitaqira nrinrata mwitanahuavata nrumu variqata i qua rieqatama qio qutaama tira hiaroma tivarave.

¹⁷ Mwitaamaqita vivaro mwi vaisiva nkyinramwu qua hia nraahu riairera, mwiaqaataira ekyaa Kotira nraakye qora ntuvaantuama kyera ena qua mwia ekyaa mwihuavata timwa nyiante. Mwi vaisiva Kotira nraakye qora ntuvaantuama tehuara hia riairera, ekyaa nraaku mwiaqaataita nkye mwi vaisira titeqatama tiqata, E mpo mwatanaa votima kyerama variaro. E taakisi vare varia vaisihua votima kyerama variaro, qiate.

¹⁸ Nte qianinra riaate. Nkye mwatani variqata mpo inraikya mpo inraikya uaqia hiani inraikyarara qao timwa taivararo Kotivavata nyaamwuni variqaro mwianra qao timwa taananrove. Nkye mwatani variqata mpo inraikya mpo inraikyarave hia qao timwa taivararo Kotivavata nyaamwuni variqaro hia mwi inraikyarara qao timwa taananrove, tiro.

¹⁹ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nte qaiqaa qianinra riaate. Nkyiqitai vaisi taaratanavanto kuaa vu nraato vateta Kotirara kyapara hivaro ni kova nyaamwuni variva mwitanahua tintema kyero nyiananrove. ²⁰ Taaratanave, taarampotanavantove, ni kyaiqarave tita ntuvaantua hivera, qio nte mwinramwuhua utaqaa varianinrave, tiro.

Nai hena vaisiqaa qua vahura hia qaqira kyo vaisiraqa ntumwa kyero tura

²¹ Iesusiva mwitaa tuvaro Pitaava uro Iesusira kyapara hiro tiqaro, Nronrao, ni kata pakyya mpovanto ni uaqiama matairera, nte nataama nanive mwianra hia iqaa qua vatena qaqira kyarerave qianinrave? Kyauquru hisai taara nanive mwitaa hianinrave?

²² Pitaava mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Hia nte iara kyauquru hisai taaranani mwia qua qaqira kyaante tuqo. Nte iara mwia qua 500 nani qaqira kyaantema tuqo, tiro.

²³ Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiariva mwaa quara votima kyeroma vaiho. Nronra vaisi mpovanto nai kyaiqa vaisinramwu nyito munimanra ntena vararerave turave.

²⁴ Timwa kyero tohara kyero vare varuvata mwia kyaiqa vaisi mpo vitaqita mwiva huraga kyovaro mwi vaisiva nronra munima 1,000,000 kinaa vara kyero nramwa kyova vahuvaro ²⁵ mwiva mwi munimanra nai mwianriva hia qioqama kyero vahuvaro mwia nronra vaisivanto tiqaro, Mwi vaisiravata mwia nraata nraaqiaravata, mwiva ekyaa inraikya vataaninravata, mpohua nyita munima varaqita nrumu ni mpivaqena nte mwiva vara nramwa kyai munimanra hiniqama ntena varaankye, tiro.

²⁶ Mwiva mwitaa tuvaro mwia kyaiqa vaisivanto tumu ntiro tori kyauru raviro po kye tiro tiqaro, E variraqena nte qakyoma kye mwi munimanra puuamaqina vina uro ekyaa puuama kyena ina mwiankye, tiro. ²⁷ Mwitaa tuvaro mwia nronra vaisivanto mwianra

po kye timwa mwatero tiqaro, Qio nte iara po kye timwa mwateqanama mwi munimanra qaqira kyauqo. Hia nina mpiante. Qaqira kyera quante, tiro.

²⁸ Mwitaa tuvaro mwi vaisiva veva ntero vuva uro taqovaro kyaiqa vaisi mpovanto nai mwia henava mwia munima 10 kinaa vara nramwa kyova nruvaro mwiva mwia uro nruntana tuteru ntaquti variro mwianra tiqaro, Ni munima nramwa kyaanra gamwanrama kyera nina mpiante, tiro.

²⁹ Mwitaa tuvaro mwia henava mwiva tumu ntiro tori kyauru raviro po kye tiro tiqaro, E variragen nte mwi munimanra qakyo puaama kyena i mwiankye, tuvaro ³⁰ mwi vaisiva hia mwia qua riaraitiro, nai hena vaisi mwia karavuqi kyero tiqaro, Ni munima nramwa kyaanra ekyaa nina mpiragenama i huvantu kyaanirave, tiro.

³¹ Mwitaa timwa kyero nai hena vaisi mwia karavuqi kyovata kyaiqa vaisi mponramwuvanto mwia taqovaro uaqia huvata e uaqiama hira hiaro timwa kyeta uro nronra vaisi timwa mwuvaro ³² mwia nronra vaisivanto nai kyaiqa vaisi nraanrama kyero timwa mwinro tiqaro, E uaqia hi kyaiqara uti variara vaisivama variaro. E nianra po kye timwa mataante qarana nte e nramwa kyaana munimanra nronra munima ekyaa qaqira kyena hia nina mpiante turave.

³³ Nte iara po tuntema kyera evata ena henanranra po timwa mwataataara vaihara hia mwitaa hiaro, tiro.

³⁴ Mwitaa timwa kyero mwia nronra vaisi mwia mpoqama kyero raraqa tovaro nai kyaiqa vaisi karavuqi kyero tiqaro, Mwiva karavuqi variqaro nai nramwa kyai munimanra ekyaa nina mpiarive, tiro.

³⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Nkye nkyeta mwutukyagitaita nkyeta sata sakyaahua nkyi uaqiama nyate quara hia qaqira kyaraitita qati nraahu riemwaqita vivera, nkyi sova nyaamwuni variva nkyeta uaqia hi kyaiqara utua quaravata qati nraahu riemwaqiro quanranrove, tiro. Iesusiva turama.

19

*Vaisivanto nai nraata qaqira kyaaninranra tura
(Maaki 10:1-12; Ruku 16:18)*

¹ Iesusiva mwi quara timwa nyi taiqa kyero Karirisairo Iutia mwata Iotaani nramanri qarahini vuvata ² nraakye qora airivanto mwia vataqita vuvaro mwiva mwini variqaro mwihua nriqa vuhua kyugema nyatora.

³ Iesusiva mwini varuvata Parisi vaisinramwuvanto mwiva hunani uro nteta Iesusirara api qua qarive tita mpo qua mwia kyapara hita tiqata, Qiove vaisivanto mpo qua mpo qua vahiraro mwi quara kyaara nai nraata qaqira kyaanranrove? Mwiva mwitaa hirera, mwiva tiri mwaanra qua nteqave kyaanranrove? Tiraqe riaare, tita.

⁴ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nkyenramwu hiave Mosesiva qara ntumwa to quara kyaara ntumwa kyeta riaavo? Mwi quava mwataamama vahiho. Nyaamwuvata mwatavata ututova, Kotiva tauraaqama kyero vaisivata nraakyevata utu kyero tiqaro, ⁵ Vaisivata nraakyevata ututaurara tiro, vaisivanto nai nrohua qohua kyero nai nraatan-tiri kuaaqi variqi vita mwitanahua kuaa mwamwanta varivarave turave.

⁶ Mwitanahua hia mpo mwamwanta mpo mwamwanta variraitita, kuaa mwamwanta nraahu variarave. Qio Kotiva mwitanahua kuaaqa taqau tairara tiro, mpovanto mwitanahua ntainra kyaankyorave, tiro.

⁷ Iesusiva mwitaa tuvata mwinramwuhua tiqata, Qutaa Kotiva mwitaa turave. Qio nanraqama Mosesiva mpo qua turave? Mosesiva timwa to quava mwataama tiho, Vaisivanto nai nraata qaqira kyaariva qaravata mwinro qioma qaqira kyaanranrove turave, Mosesiva nanraqama mwitaama kyero qua timwa torave? tita.

⁸ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua nkyiari timwa nyinro tiqaro, Mosesiva variqaro taqovaro nkyi haivaqahua mwutukyavanto kepukyaqa huvata hia Kotirara riorave. Mwitaa hi varuvarora tiro, Mosesiva qihaakyama kyero qio mwitaa hiave, timwa kyero mwi quara timwa torave. Haaru tauraaqama kyero mwata ututo entara hia mwitaama vahurave.

⁹ Nte nkyiara mwitaama tuqo, Nraakyevanto hia vaisi mpovatama kyero nrohiraitiro variraro mwia vaativanto mpo qua kyaara mwia qaqira kyero mpo nraakye varairera, mwi vaisiva qaraakya nraakyeentiri nrohiqaroma mwiva nraata vaati ntuqema kyeroma mwivata mpuaraqama kyeroma nrohianranrove tuqo, tiro.

¹⁰ Iesusiva mwitaa timwa kyero varuvata mwia nraaqiaranramwuvanto Iesusirara tiqata, Qikye, vaisivanto mwitaama kyero nraata varaariva vahirera, vaisivanto hia nraata vararaitiro qati variarive, tita.

¹¹ Mwia nraaqiaranramwuvanto mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Hia ekyaa vaisivanto nkye qiante hita hia nraata vararaitita qati varivarave. Kotiva kepukyaqama mwataari vaisiva mwiva nraahu qati variananrove.

¹² Mpo qara mpo qara hi okyara qaara mpohia vaisihua hia nraata varaarave. Mpohia vaisihua mwata kyaavaro mwihua mwamwanta hia kyuqema vaihatara tita, hia nraata varaarave. Mpohia vaisihua mwamwanta uaqiama kyaavata tita, mwihua hia nraata varaarave. Mpohia vaisihua Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyirara riegata tire Kotira kyaiqa vararerave timwa kyeta hia nraata varaarave. Mwi quara ntapihi kyero rie variariva, mwi vaisiva mwi quara riemwaqiro quananrove, tiro. Iesusiva turama.

*Iesusiva nraaqiaraqaa kyauqu vatero mwihua kyuqema nyatora
(Maaki 10:13-16; Ruku 18:15-17)*

¹³ Iesusiva varuvata nraakye qoravanto nkyiari nraaqiara sita vareta Iesusiva mwihuaqaa nai kyauqu vateqaro Kotirara aakya tiraro mwihua kyuqema nyataarive timwa kyeta Iesusiva varunani sitaqita uro kyarera utuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto mwihua inronra hi varura.

¹⁴ Mwitaa tuvaro Iesusiva qaqaqo tiro, Qati kyaiyata mwihua nte hunani nriate. Hia mwihua aanra antuaate. Kotiva ntaqikyari mwatukyava mwi nraaqiarahua voti hiahua mwihua mwatukyama vahiananrove, tiro.

¹⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero nai kyauqu nraaqiara mwihuaqaa vatero mwihua kyuqema nyatero vura.

*Qaraakya vaisivanto airi inraikya vatorara tura
(Maaki 10:17-31; Ruku 18:18-30)*

¹⁶ Mpo enta vaisi mpovanto Iesusiva varunani uro ntero tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, nte kyuqe kyaiqa nataa hianinra Kotira vara mwataaninraqaatainave nte ekyaa enta qati variqina quaninrave? tiro.

¹⁷ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, E nanraqamave kyuqe kyaiqara ni kyapara hira hiaro? Kotiva kuaikuvanto kyuqema varivave. I ekyaa enta qati variqira quataa hirara, e Kotiva timwa to quara ekyaa mwi quara riemwaqira quante, tiro.

¹⁸ Iesusiva mwitaa tuvaro mwi vaisiva kyapara hiro tiqaro, Qio nte nanra quave Kotiva timwa toraqitaina riemwaqina quaninrave? tuvaro Iesusiva timwa mwinro tiqaro, Mwaa quara timwa torave:

Hia vaisi ru kyaante. Hia mpora nraatavata nrohiante.

Hia mpuara varaante. Hia mpora unra qiante.

¹⁹ Ena nrohua qohua nrutu tuaahera nyataante.

(Kyatura 20:12-16)

E enanra i mwutukya vahintema kyera ena hena vaisiaravata

i mwutukya vahirara variante, turave.

(Wok Pris 19:18)

Mwi quara timwa tora riemwaqira quante, tiro.

²⁰ Iesusiva mwitaa tuvaro mwi vaisiva tiqaro, Nte ekyaa mwi quara qiananra riemwa ntapihi kyauvama varuqo. Nanra inraikyavantove qati vaihana nte hia qioqa huqo? tiro.

²¹ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, E mpoqiavata kyuqe vaisivanto varirera, uro ekyaa ena vatena inraikyara nyinra munima vara kyera hia mpo inraikya vate nraakye qorahua nyinranro nyaamwuni i kyoqaa vahiarive. Mwiaqaataira e ni pataqira nriante, tiro.

²² Iesusiva mwitaa tuvaro vaisi mwiva mwi quara riero airi inraikya vatovara tiro, mwia mwutukyavanto uaqia huvaro hia Iesusira qua riaraitiro, qaqira kyero vurama.

²³ Vuvaro Iesusiva nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, Nte qianinra, riaate. Airi inraikya vatehua Kotiva ntaqikyiani mwatukyaraqi mwukyaari tukyeqatama vivarave.

²⁴ Nte qaiqaa timwa nyianinra riaate. (Kameri quara nronravanto nataama kyerove vuqa uvintaqi/iriraqi ntuqiaraananrove? Hia qio mwitaa hiananrove.) Qio kamerivanto vuqa uvintaqi/iriraqi qio ntuqiaraaninravauma, airi inraikya vataari vaisiva Kotiva ntaqikyiani mwatukyaraqi qio quananrove, tiro.

²⁵ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwi quarara airi nraato tita tiqata, Qikye, airi inraikya vatehua Kotira mwatukyaraqi hia qio vivera, nai tavave qio mwini quananrove? tita.

²⁶ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua taqero tiqaro, Mwatani varihua mwihua nkyiari nraahu variqata hiama qio vivarave. Kotiva kyaahaqa hirata mwihua qioma vivarave. Kotiva ekyaa kyaiqa qio nraahu vare varivave, tiro.

²⁷ Mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, Taqaante, tirenramwu i vataqita virera hita, ekyaa inraikya mwini kyeta qatima nrunro. Tire mwia qiata nanra inraikyave varaananrave? tiro.

²⁸ Pitaava mwitaa tuvaro Iesusiva mwinramwuhuara tiqaro, Nte qianinra riaate. Hia nte nkye kyaiqa vare varirara taunru kyaaninrave. Ekyaa inraikya qaraakyaqama kyero

vahiani entaraqaa nte mwatani mwatatai nraaqiarava, nte mwi entara takyuqi varianii inraikyara peqa inraikyavatama kyena nyaamwuni nronra taintaqaa mwatakyaa vina variarita nkye ni nraaqiara 12 nramwuvanto ni pataqita nrhuhua, nkyevata tainta 12 nramwuuqaa mwatakyaa vita variqata Isareri vaisi 12 okyara mwihuaqaa ntaqikyiqata mwihua qua avuqavu hivarave.

²⁹ Vaisi mpovanto nai mwaatave, nai qata vakyaave, nai nrunra nrakyaave, nai nrohua qohuave, nai nraaqiarave, nai mwatave, qaqira kyero ni kyaiqarave tiro quariva, mwi vaisiva mwia qiata nai kyoqaa vareqaro hia kuaa nani varaananrove. Mwiva mpoqjavata vareqaro 100 nani varairaro mwia mwoqqa Kotiva mwianra e ekyaa enta ekyaa enta qati nraahu variqira quante qiananrove.

³⁰ Mate nraakye qora airivanto vuni variahua, qakyo mwihua tumitareta nraakiarani varivarave. Mate mwaa nraakiarani variahua, mwihua qakyo nritareta vunima varivarave, tiro.

20

Uaini vara tutoraqi varohuaqaa ntumwa kyero tura

¹ Kotiva ntaqikyiariva vahirero mwaa quaraqaa ntumwa kyena qiani quara votima kyero vaiho. Mwata airi vahu vaisiva vaakya toqa entaqi siviro nai uaini vara tutoraqi kyaiqa varaate tiro, kyaiqa vaisiara puua hirero vurave.

² Vuva uro vaisi mponramwu puuama kyero tiqaro, Nkyenramwu mate ni kyaiqa vara mataivaqe nte mwi entarara rieqana nkyi kuaiqia kuaiqia munima kuaa kinaa kuaa kinaa nyiankye, tuvata eo tuvoro nai aakyoqi sitaairo uro kyero.

³ Uro kyero varuvaro huarivanto nrinro viri sataqa huvaro mwiva maaketiqi vuva uro taqovata vaisi mponramwuvanto qumina varuvaro ⁴ mwiva mwihua tiqaro, Nkyevata uro ni aakyoqi ni kyaiqa vara mataivaqe nte nkyita kyaiqara rieqana kyoqaa nyiankye, tiro.

⁵ Tuvata mwihuvata mwini vuvaro mwiva varuvaro huarivanto virini qiataqa nrinro ihera mwutukyaqa huvarovata, huarivanto tuminro vititoqa huvarovata, mwiva vaisi sitarero vaakya hunte hiro.

⁶ Aakyo qova kyaiqa vaisi qati nraahu sitaairo vuvaro kyaiqa taiqeva qaumaqa huvaro qaiqaa maaketiqi uro taqovata vaisi mponramwuvanto qati nraahu sivita varuvaro mwihua kyapara hiro tiqaro, Nkye nanraqamave mate qumina varita hiavo? tuvata ⁷ mwihua mwia timwa mwita tiqata, Hia vaisi mpovanto tiriara kyaiqa varaate tihatama tire qumina varuro, tuvoro mwihua tiqaro, Qio nkyevata uro ni uaini aakyoqi kyaiqa varaate, tiro.

⁸ Mwitaa timwa kyero varuvaro enta hirero huvaro aakyo qova nai kyaiqaa ntaqikyua vaisirara tiqaro, Kyaiqa vaisi ekyaa nyaanrama kyera mwihua nkyiari kyoqaa nyiante. E nraakiara nria vaisihua nraante munima nyiqi vira uro vaakya vuni nria vaisihuaqaa taiqa kyaante, tiro.

⁹ Mwitaa tuvoro mwiva kyaiqa taiqarera hunani nruhua nraante munima kuaa kinaa kuaa kinaa nyinro.

¹⁰ Nyiqiro viro vaakya toqaqi nru vaisihua munima nyinrenro huvata mwihua tiqata, Tiri munima mpoqjavata timwiananrove, tuvoro mwiva mwihuvata kuaa kinaa kuaa kinaa nraahu nyinro.

¹¹ Kuaa qarama kye nyuvata mwihua mwi munimanra vareta aakyo qorara nruu nraunru/nrunru nraanru tita tiqata, ¹² Qaqao, kyaiqa taiqaarava qaumaqa ihata nria vaisihua kyaiqa pataqia nraahu vara kyetama kuaa kinaa kuaa kinaa varaavo. Tire vaakya toqaqi nrunrahua huari nronraqi kyaiqa varaqi vurarama e nraakiara nria vaisihua nyianranrema kyerama tirivata timwinra hiaro. Nanraqamave mwitaa hiaro? tita.

¹³ Mwihua mwitaa tuvoro aakyo qova vaisi mpورا tiqaro, Ni vaisio, hia nte i uaqiama mwataugo. Qio qutaa nte vaakya toqaqi iara ni kyaiqa varairaqe nte i kuaa kinaa mwiankye tuqara e eo qiananrove?

¹⁴ Ena munimavata varera ena mwaatani quante. Nte ivata nraakiara sita tauhuavata kuaa qarama kyena nyiataa ihana nyunrave.

¹⁵ Nte ntena munimanra tina, hiave nte ntena kyakya hianinraqa nkyi tukyama kyena nyianinrave? Nte qihaakyama kyena ntena munima nyuqanra nanraqamave e kyaruntira hiaro? turave, tiro.

¹⁶ Iesusiva mwi quaraqaa ntumwa kyero timwa nyinro taiqa kyarera hiro tiqaro, Mwia votima kyeta mwoqani varihua qakyo vuni utu vivarave. Vuni utu vihua qakyo mwoqani tumi vivarave, tiro.

Iesusiva taarampo nani nai qutu viro qati siquani quara vutu kyero timwa nyunra (Maaki 10:32-34; Ruku 18:31-33)

¹⁷ Iesusiva Ierusalemianra aanrani viqaro nai nraaqiara 12 mwinramwuhua nraahu sita kyero tirema timwa nyinro tiqaro,

¹⁸ Taqaate, tirenramwu Ierusalemianrama vi varuro. Nte mwatani mwatatai nraaqiarava mwini uro ntaariro ni qovarama kyero uro Kotira kyaiqa vara mwate varia vaisihua vunyaa vaisinramwuvata, mwaanra okyara ti varia vaisihuavata, nyiananrove. Nyinrata mwihua nianra mwia ru kyaate timwa kyeta ¹⁹ ni pitaqita mpo mwatanaahua kyaauquqi uro kyaivata mwihua nianra raima mateta kyaanta vara kyeta mwiaqotaita ni moqasata ntuteqaateqama mateta mwiaqaaita uro kyatarigaa ni rutaivaqena nte qutu vinama taarampo enta vari kyena qaiqaa qati siquaninrave, tiro. Iesusiva turama.

Imisikya Ionikya nronra vaisi varirara mwihua nyova Iesusira kyapara hura (Maaki 10:35-45)

²⁰ Mwi entara Sepetira mwaaqutana nyova mwitanahua sita varero Iesusiva hunani vuva uro mwia vuqaa variqaro kakataama viro mwataqi tumu ntiro variqaro nai kyaahaqama mwataaninranra Iesusira kyapara hura. ²¹ Iesusira kyapara huvaro mwiva mwia nai kyapara hiro tiqaro, Nanra inraikyarave qiaro? tiro.

Mwitaq tuvaro nraakye mwiva tiqaro, Qiove mate mwaa e eo timwa tairata nraakiara e nronraqama vira vunyaa vaisivanto varinanraqa ni maaqutana nronraqama kyairata mpovanto i kyaauqu kyaatutani variraro mpovanto i kyaauqu kyaantaagani variarive, tiro.

²² Mwi nraakyeva mwitaq tuvaro Iesusiva mwinramwuhua tiqaro, Nkyenramwu mwitaama kye ni kyapara hiqatama hia mwi quara okyara ntapihiraititama, mwitaq qiaivo. Nte nriqa quaninra nramanri voti hira nraaninra nkyetanavatave nrevarave? tuvata mwitanahua tiqata, Qioma nraananrave, tita.

²³ Mwitana mwitaq tuvaro Iesusiva tiqaro, Qutaama nkyetanavata mwi nramanrinra mwia nrevarave. Ni kyaauqu kyaatutanivata, kyaantaaganivata, mwata kyaavi varitana hia ni kyaiqa vahirave. Ni kova vaisi taaratana terama kyero vatai vaisitanama mwini mwata kyaavi varivarave, tiro.

²⁴ Iesusiva mwitaq tuvata mwia nraaqiara hini 10 mwinramwuhua mwi quara rieta mwi qate vakyetana inronra hura.

²⁵ Mwinramwuhua mwi vaisitana inronra hi varuvaro Iesusiva ekyaa mwinro mwaanro mwinramwuhua nyaanrama kyero qio egaate tiro, Mpo mwatanaahua ntaqikyiqi qua okyarara nkye riararave. Mwihua vunyaa vaisivanto nritare viritoqama variqata mwi kyaiqara mwaa kyaiqara tirini varaate ti variarave. Mwihua nronra vaisinramwuvanto tiqata, Nte nronravanto varuqo. Ni qua nraahu riemwaqi quate, ti variarave.

²⁶ Nkye hia mwihua hiante hiate. Nkyiqitairo mpovanto nronraqa hirero hiqaro mwiva nkyi kyaiqa vara nyataarive.

²⁷ Nkyiqitairo mpovanto nritarero vuni varirero hiqaro mwiva karavu vaisi votima viro nkyi kyaiqa vara nyataarive.

²⁸ Nte mwatani mwatatai nraaqiaravama varuqo. Ntevata hia nraakye qorara ni kyaiqa vara mataate tina, tumuvave. Nte nraakye qora mwihuara kyaiqa varaqi vina, airi nraakye qora kyaahaqama nyatarera mwihuara rieqanama qutu virevave timwa kyena tumuvave, tiro. Iesusiva turama.

Vu qipa vu vaisitana Iesusiva ntapairi kyora (Maaki 10:46-52; Ruku 18:35-43)

²⁹ Iesusiva nai nraaqiaranramwuvata Ieriko kyeta vi varuvata nraakye qora airivanto Iesusira vataqita vi varuvata ³⁰ vaisi taaratanavanto vu qipa vu tanahua aanra tokyani variqata riovaro Iesusiva nritarero viqaro tuvata mwitanahua aakyara nteta tiqata, Nronrao, Ntevitira mwaaquqo, qati tiritanarra po kye timwa timwa taante, tita.

³¹ Mwitanaahua mwitaq tuvata nraakye qoravanto mwitanahua inronra hita tirema variate tuvatavata mwitanahua hia mwihua qua riaraitita, nronraqama kyeta aakyara nteta tiqata, Nronrao, Ntevitira mwaaquqo, qati tiritanarra po kye timwa timwa taante, tita.

³² Mwitanaahua mwitaq tuvaro Iesusiva nrumu siviro variro tiqaro, Nivanto nkyitana nataa hiarive titatanave nkyetana nianra aakyara nte variavo? tiro.

³³ Mwitaq tuvata mwitanahua timwa mwita tiqata, Nronrao, tiritana tivu ntapairi timwa taanterama i nraanre varuro, tita.

³⁴ Mwitaq tuvaro Iesusiva mwitanahuara po timwa nyatero mwitanahua suqaa nai kyaauqu viti vatovaro mwitanahua suvanto qamwanrama ntapairi vuvata qio taqeta mwiaqaaita Iesusira vataqita vura.

21

Nraakye qoravanto Iesusira qamwata mwate varuvaro Iesusiva Ierusalemiqi vura (Maaki 11:1-11; Ruku 19:28-40; Ioni 12:12-19)

¹ Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata vuvaro Ierusalemi qaumato vahuvata mwihua Mpetapaasi Oripri taaqi mwemwaaqi vahu mwatukyaraqi uro nteta Iesusiva nai nraaqiara mpotana sitero ² tiqaro, Nkyetana viti mwatukyaraqi uro ntetama ntonki nraante taqevavarave. Ntonkivanto nai nraati vatama kyero kyaantarua taivaro varianinra uro mwitanahua huvantu kyeta sitaqita nrumu ni mpiate.

³ Vaisi mpovanto nkyitana kyapara hirata mwitaama qiate. Tiri nronravanto ntonki mwianra tihatama nrunro qiate. Nkyetana mwitaa tivaro mwiva nkyitananra qio gamwanrama varaqita uro mwiatemala qiananrove, tiro.

⁴ Haaru vetato entaqaa poropeti vaisivanto tu quava mwivauma vahiarive tiro, Iesusiva mwitaa tura. Haaru poropeti vaisivanto Kotira qua qovarama kyero mwataama tiro:

⁵ Nkye Ierusalemiqinaahua mwitaa timwa nyiate.

Nkyi vunyaa vaisivanto nkye hianani nri variho.

Mwiva qihaakya hivara tiro,

qihaakyama kyero ntonki mwoqaaqaa nri variho.

Mwi ntonkiva qaraakya ntonkivantoma variho, tura.

(Sekaraiaa 9:9)

⁶ Mwiva tu quava mwivauma vahiarive tiro, Iesusiva nai nraaqiara taaratana sitovata mwitanahua Iesusiva tuntama kyeta vuhua uro ⁷ ntonkivata mwia nraativata vitaqita nrumu kyeta mwia nraaqiaranramwuvanto nkyiari tuavaaqaa ntonkiqaa vuti mwatovaro Iesusiva mwiaqaa mwaanri ntero mwatakya viro varura.

⁸ Varuvata nraakye qoravanto nkyiari tuavaaqavata aanravau vuti mwatovata nraakye qora mpo uhua kyatari mwanre teqeqita nrumu aanravau vuti mwatora. ⁹ Vuti mwatovata Iesusira vuni vuhuvante mwoqani vi varuhuvata aakyara nteta tiqata, Ntevitira mwaaqu nrtu tuaaheraate.

Nronravanto nai nrtuqa nri vari vaisira kyuqema mwataiho.

(Ihi 118:26)

Ekyaa nyaamwunyaahua mwia nrtu tuaaheraate, tita.

¹⁰ Mwitaa timwaqita vi varuvaro Iesusiva Ierusalemiqi vuvata ekyaa mwi mwatanaahua hianteta vitare nritare hi varita tiqata, Qikye, Ta vaisivave nriho? tuvata ¹¹ nraakye qora mpo uhua tiqata, Mwaa vaisiva Iesusivave. Mwiva poropeti vaisivanto Nasareti Karirisairo nriavave, tita.

Iesusiva Kotira nraamwuqitairo munima kyaiqa vare varuhua vara veva kyora

(Maaki 11:15-19; Ruku 19:45-48; Ioni 1:13-22)

¹² Iesusiva uro Kotira nraamwu nronraqi vera ntero taqovata kyoqaa uti varu vaisihua mwiqi kyoqaa uti varuvaro mwiva mwihua vara veva mwaatani kyero, munima tuqasaaqi varu vaisira tainta vara rauru kyero, nyaamwa nyiqanro munima vare varu vaisira taintavata vara rauru kyora.

¹³ Mwitaama kyero mwihuara tiqaro, Kotira mpukuqi qara ntumwa to quava tiqaro, Nraakye qoravanto ni nraamwuanra Kotirara aakyara nte varia nraamwunrave tivarave, turave.

(Aisaiaa 56:7)

Nkye mwaaqi variavaro mpuara vaisivanto ugetaa mwatukyara votima kyeroma mwaa nraamwuva vaiho, tiro.

¹⁴ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiqi varuvata vu qipa vu vaisihuavata, kyuqu kyauqu ntanrenra vuhuvata, mwiva hunani nruvaro Iesusiva mwihua kyuqema nyatovata qio varura.

¹⁵ Iesusiva mwihua kyuqema nyatero nronra kyaiqa vare varuvata nraaqiaravanto Kotira nraamwuqi varita tiqata, Ntevitira mwaaqu mwia nrtu tuaaheraate, tita.

Mwitaa ti varuvata Kotira nraamwuqaa ntaqikiyi varu vaisihuavata mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, mwi inraikyara taqeta Iesusira inronrama mwateta Iesusirara qaqaqo tita, ¹⁶ E hiave nraaqiaravanto qua ti variara riaaro? tita.

Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Eo, nte nraaqiara qua riaugo. Nkyevata mpo, nkye hia Kotira mpukuqi mwaa quara kyaara ntiqata taqaarave? Mwitaama tiro:

E nraaqiara nraamwa nraahuavata kyaahaqa hiarata mwihua i nrtu kyuqema kyeta tuaahere variavo, turave, tiro.

(Ihi 8:2)

¹⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mwihua mwiqi kyero veva ntero mwatukyara mwiaavata kyero Mpetaanini enta mwiqi varirero viro.

Iesusiva tuvaro qakyaakya voti hu kyatariva tamusa vura

(Maaki 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Mwia qanranraa toqaqi Iesusiva uro ntantero Ierusalemianra vuvaro kyara nraataa hura. ¹⁹ Nraataa huvaro taqovaro qakyaakya voti huva fikivanto aanra tokyani vahuvoro mwiva uro mwia tamwa hiqo kyero nraankye tiro taqovaro mwanrevanto nraahu vahuvoro mwiva mwi kyatarirara tiqaro, E hia qaiqaavata tamwa rienanrave, tuvoro mwiaqaatairo mwi kyatariva tamusa viro.

²⁰ Mwi kyatariva tamusa vuvata Iesusira nraaqiaranramwu mwia taqeta qikye tita, Nataama kyerove kyatari mwituava qamwanrama tamusa viho? tita.

²¹ Mwihua mwitaa tuvoro Iesusiva tiqaro, Nte qianinra riaate. Nkyenramwuvata hia taara vu nraato tiraitita, nianra kuaa vu nraato tuteta qioma nte mwaa kyatarirara tuntema kyeta tivarave. Nkye hia mwi kyaiqara nraahu varevarave. Nkye nronra kyaiqa mpo kyaiqa mpo kyaiqa qio varevarave. Nkye mwaa taaqiraravata tiqata, Nramanriqi kyavuhu quante, tivaro qioma mwitaa hiananrove.

²² Qikye, nkye mpo inraikyara Kotirara kyapara hiqatama mwiva qutaama mwi inraikyara timwiananrove tiraqaataitama nkye qio varevarave, tiro.

*Iesusirara tava i mwi kepukyara mwihanrave e mwitaa hiaro tura
(Maaki 11:27-33; Ruku 20:1-8)*

²³ Iesusiva mwitaa timwa kyero uro ntantero Kotira nraamwuqi uro variqaro nraakye qora qua timwa nyi varuvata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronra vaisinramwuvata, lutaa nronra vaisinramwuvata, mwinramwuhua mwiva hunani uro nteta mwia inronra hita tiqata, E ta vaisiva variqarave mwaa kyaiqara vare variaro? Tava i nronraqama kyaiharave e mwaa kyaiqara vare variaro? tita.

²⁴ Mwihua mwitaa tuvoro Iesusiva nkyiari timwa nyinro tiqaro, Kyai nte nraante nkyi kyapara hiarita nkye nte qiani quara qio timwa mpivera, nte ntena nronraqama vina variqana mwaa kyaiqara varaurara nkyi timwa nyiankye.

²⁵ Tava Ioninra nronraqama kyovaro Ioniva nraakye qora nramanri nyunrave? Kotivave, qumina vaisivantove, mwia nronra qama kyovaro mwi kyaiqara varorave? Nkye timwa mpivaqena riaankye, tiro.

Iesusiva mwitaa tuvata mwihua nai kyapara hita nai kyapara hita tiqata, Tire nanra quave qiananrave? Tire tiqata Kotiva mwia nronraqama kyorave qiarera, mwiva tiriara nkye nanraqamave Ioninra quara hia qutaave qiavo qiananrove.

²⁶ Tire tiqata qumina vaisivanto mwia nronraqama kyorave qiarera, tire nraakye qora nutvaantuama vita variahuara aatu hiananrave. Ekyaa nraakye qoravanto Ioniva poropeti vaisivanto varurave ti variarave, tita.

²⁷ Mwihua mwitaa timwa kyeta Iesusirara tiqata, Nai tava Ioninra nronraqama kyorave? Hia tire ntapihuro, tita.

Mwihua mwitaa tuvoro Iesusiva tiqaro, Nkye mwitaa qiavana nte nina nronraqama kyaihana mwaa kyaiqara vare varurara hia nkyitavata timwa nyianinrave, tiro.

Qoraisi nraaqiara taaratana vato vaisiraqaa ntumwa kyero timwa nyu quara

²⁸ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nte tirera hiani quara mwaanra nkye nataa-mave riaavo? Vaisi mpovanto qoraisi nraaqiara taaratana vatorave. Mwia qova nai mwaagu tauraarara tiqaro, Ni maaquo, Mate uro uaini aakyoqi kyaiqa varaante, tuvoro ²⁹ mwia mwaagu tauraava tiqaro, Qaqao, hia quataa ihana hia virerave, tiro. Mwitaa timwa kyero mwiva variqaro mpo vu nraato tu kyero nai qora uaini aakyoqi kyaiqa vararero vurave.

³⁰ Mwiva vuvoro mwia qova nai nraaqiara nraakiaraara mwianravata uro kuaa qua mwia nraahu tuvoro mwiva qumina eo timwa kyerovata hia viraitiro qaqira kyero varurave, tiro.

³¹ Iesusiva mwi quara timwa kyero mwihua kyapara hiro tiqaro, Mwia nraaqiaratanaqitairo ta nraaqiarava nai qora qua riorave? tuvata mwihua tiqata, Mwia vakyaava tauraava nai qora qua riorave, tita.

Mwihua mwitaa tuvoro Iesusiva timwa nyinro tiqaro, Qio mwi quara riegatama nte tirera hiani quara ntapihi kye riaate. Taakisi vare variahuavata, api nrohi varia nraakye-huavata, variavata nkye mwihuara uaqia hia nraakye qorahuave qiahua, mwihua nkyi nraatara kyeta Kotiva ntaqikyiraqi mwihua nraante vi variarave.

³² Haaru Ioniva nri ntero ntapihi kye vahi aanranra nkyi nyaamwutaankye tuvata nkye mwia quara hia qutaa quave turave. Taakisi vare variahuavata, api nrohi varia nraakyehuavata, Ioninra quara qutaave turave. Nkye variqata taqovata mwihua Ioninra quara qutaave tuvata nkye hia mwihua hunte hurave. Nkye mpo vu nraato tu kyeta uaqia hi aanranra qaqira kyeta Ioninra quara qutaa quave qiataara vahuvata nkye hia mwitaa hiraitita varurave, tiro.

*Uaini tutoraqi hia kyuqema kyeta ntaqikiy varu vaisihuaqaa ntumwa kyero tura
(Maaki 12:1-12; Ruku 20:9-19)*

³³ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nkye rie varivaqena nte mpo quaqaa ntumwa kyena nkyi timwa nyiankye. Mwata airi vahu vaisiva uaini vara tutero, mwia vara ututu tutukya utu tero, mwata quvu kyero uaini tamwa tataninra ututero, haraara nraamwu mpuaahaantaqi variqata mpuara vaisiara taqeravata ututorave. Mwiaqaatairo mwiva nyianra mpo mwatani virera hiro, vaisi mponramwu timwa nyinro tiqaro, Nkye ni uaini aakyoqaa ntaqikiy mate varivaq nte quankye, timwa kyero mwiva nyianra mpo mwatani vurave.

³⁴ Mwini uro varuvaro uaini hiqi entava nri ntovaro mwiva nai kyaiqa vaisi mponramwu sitero tiqaro, Uro ni aakyoqaa ntaqikiy varihua tivata uaini ninanivata hiqunyvivata vare nriate, tuvata mwihua mwini vurave.

³⁵ Mwini vuvata mwia aakyoqaa ntaqikiy varuhua mwia kyaiqa vaisinramwu ntavaaqavu kyeta mpo kyaamwuqo ntuqutu kyeta vateta, mpo ru kyeta, mpo origo ntuqutu kyeta vatorave.

³⁶ Mwitaa huvaro aakyo qova qaiqaa vaisi kyaata airiqama sitovata mwihua tauraa mponramwu huntama kyeta mwihuavata kuaa qarama nyatorave.

³⁷ Mwitaa huvaro aakyo qova nraakiara ekyara nai mwaagu kuaigia titero tiqaro, Mwihua mwia taqeta nianra mwia mwaaguve tiqatama mwia kyuqema mwatevarave, tiro.

³⁸ Mwitaa timwa kyero mwia titovaro vuvata mwia aakyoqaa ntaqikiy varuhua mwia taqeta nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Mwaa vaisiva nai qova qutu viraro nai qora mwatavata ekyaa inraikyavata varaarivama variho. Nrivaqe mwia ru kyaararo mwiva vararera hiari inraikyava tirini nraahu vahiarive, tita. ³⁹ Mwihua mwitaa timwa kyeta mwia ntavaaqavu kye aakyoqitaita mwaagan mwaati kyeta mwia ru kyorave, tiro.

⁴⁰ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwihua kyapara hiro tiqaro, Mwitaa hurara tiro, aakyo qova nai mwaagu rukyera kyaara nataave hiananrove? tiro.

⁴¹ Mwitaa tuvata mwihua Iesusirara tiqata, Aakyo qova uaqia hia vaisihua mwihua ekyaa ru taiqa kyero mwiaqaatairo mwiva ni aakyoqaa ntaqikiyiqata ninavata mpiate tiro, vaisi nraahumwa mponramwuma sita vataananrove, tita.

⁴² Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nkye hia Kotira mpukuqi mwaa quara kyaara ntumwa kyeta riarave? Mwataama tiro: Ori nraamwu hokeqata ori mpora hia kyuqe orive timwa kyeta qaqira kyaa oriva puhagama viho. Kotiva mwi orira nronraqama kyairara tita, tire mwia taqeta kyuqe kyaiqave turo, turave. (*Ihi 118:22-23*)

⁴³ Nte mwi quara rieganama nkyiara mwataama tuqo. Nkye mwia mwaagu uaqiama mwatera kyaara Kotiva nkyiara hia ni nraakye qorave qiananrove. Mwiva nkyi qaqira kyero mpo mwatanaahuara mwihua ni nraakye qora varivaqena nte mwihuaqaa ntaqikiy variarita mwihua kyuqe kyaiqa vara mataate, qiananrove.

⁴⁴ [Mwi oriraqaa tuto ntuariva ntupepaa hiro pataqia utu quananrove. Mwi oriva vaisiqaa tumu ntirera, mwi vaisira ntuqutu kyero mwumwu ntamwa kyero kyaananrove, tiro.]

⁴⁵ Iesusiva mwitaa tuvata Kotira nraamwuqaa ntaqikiy varuhuvata, Parisi vaisinramwuvata, variqanta ntapihi kyovaro Iesusiva uaini aakyoqaa ntaqikiy varuhuaqaa ntumwa kyero mwihuara tuvata ⁴⁶ mwia ntavaaqavugita uro ko qiare timwa kyeta taqovata nraakye qora mwini ntuvaantuama vuhua Iesusirara poropeti vaisivantove tuvata mwihua nyaatu aatu hiqata hia mwia ntavaaqavu kyora.

22

*Nraakye varovata kyara nronraqaa ntumwa kyero tura
(Ruku 14:15-24)*

¹ Iesusiva qaiqaa nraakye qora qua timwa nyinrenro mpo qua mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyunra.

² Mwiva mpo qua tiqaro, Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikiyani quara vahirero vunyaa vaisi mpovanto nai mwaaguvento nraakye varaaninranra riegaro kyara tera taarama kye vatora votima kyero vaiho.

³ Vunyaa vaisivanto mwihua mwihua nyaanrama tero tiqaro, Nraakiara nkye nivatama kyeta kyara nraate, tiro. Timwa kyero variro kyara nrenra terama tero nai kyaiqa vaisi sitero tiqaro, Nkye uro mwihua timwa nyivata mwihua nrumu kyara nraate, tuvata uro timwa nyuvata mwihua hia quataa huvata hia vurave.

⁴ Hia vuvaro vunyaa vaisivanto nai kyaiqa vaisi mponramwu qaiqaa sitero tiqaro, Nte nyaanrama tau nraakye qorahuara mwataama qiate. Nte kyara terama tauqo. Ntena

kauvata mpo quara nraati kyuqeravata rukye toqa uta vatauqo. Ni maaquvanto nraata varaaninra nrumu taqeta mwi kyarara nraate, qiate, tiro.

⁵ Mwiva mwitaa tuvata mwiva nyaanrama to nraakye qorahua hia mwia qua riaraitita, mwihua nkyiari kyaiqa nraahu varaqita vurave. Mpovanto nai aakyooqi vuvaro mpovanto nai kyoqaa kyaiqa vararero vuvata ⁶ mponramwuvanto vunyaa vaisi mwia kyaiqa vaisinramwu ntavaqavu kyeta ntuqutu kye vateta ru kyorave.

⁷ Mwitaa huvaro vunyaa vaisi mwia nai mpoqama kyero raraqa tovaro nai ntaqu vaisihua sitovata mwihua uro nai kyaiqa vaisinramwu rukyo vaisihua nkyiari rukyeta mwihua mwatukyave nraamwuve qia quara kyorave.

⁸ Mwiaqaatairo vunyaa vaisi mwiva nai kyaiqa vaisi mponramwu nyaanrama kyero tiqaro, Ni maaquvanto nraata varaani kyarara nte terama tauqo. Nte nraakye qora nyaanrama tena taqauqaro mwihua kyaiqavanto hia qioqa iharo mwihua ni kyara nrevavata hia qioqa iho. ⁹ Nkye mwihua qaqira kyeta uro hisai hisai aanra ntuvaantua hiraqa ta nraakye qorahuave taqavata varihua mwihua sita kyeta mwihua tiqata, Vunyaa vaisivanto kyara nraaninra nkyevata uro nraate qiate, turave.

¹⁰ Mwitaa tuvata mwia kyaiqa vaisinramwuvanto aanrasaita ta nraakye qorahuave taqohua kyuqehuave, uaqia uhuave, ntuvaantuama kyeta sitaqita uro kyovata mwihua kyara nro nraamwunra piqa kyorave.

¹¹ (Mwi entara nraata varaani kyarara nranrenrata nru vaisihua qesana nri ntovaro qesana ntaqikyuva mwihua tavunaqotairo mwunruqama tovata uro mwatakyya vita varura. Vunyaa vaisi mwia tavuna rupa varo vaisiva nraahu qio mwiqi mwatakyya quarive tura.)

Mwihua nraamwuqi huvai vuvaro vunyaa vaisivanto taqovaro qesanatairo hia tavuna varo vaisiva nraamwuqi varuvaro ¹² mwiva mwi vaisirara tiqaro, Qikye, ni vaisio, e hia qesanataira ni tavuna ruparaitira, e tanama kyerave mwaaqi vera ntera hiaro? tuvaro mwi vaisiva hia qio qua turave.

¹³ Hia qua tuvaro vunyaa vaisivanto nai kyaiqa vaisinramwu timwa nyinro tiqaro, Nkye mwaa vaisira kyuqu kyauqu rupa kyeta uto mwatani upi hiraqi kyaate. Mwiva mwini variro ntateqaro nai aanrai kutiqaro variarive, turave, tiro.

¹⁴ Iesusiva mwi quara timwa kyero mwiva tiqaro, Kotiva airi nraakye qora nyaanramatairaqitairo mpoqiatana nraahu sitaananrove, tiro.

Taakisqa hirara Iesusira kyapara hura

(Maaki 12:13-17; Ruku 20:20-26)

¹⁵ Iesusiva mwitaa tuvata Parisi vaisinramwuvanto mwiqitai veva nteta uro ntuvaantuama vi varita tiqata, Nanra quave kyapara hiararo Iesusiva api qua qiananrove? Kyai mwaa quara kyapara hiare, timwa kyeta ¹⁶ mwihua nkyiari sataqi nrohu vaisihua mponramwu siteta Herotira nramwunaahua mponramwuvata sitovata mwihua Iesusiva varunani uro nteta tiqata,

Mwaanra ti variara vaisivao, e mwaanra okyara timwa timwianrata tire taqurara e qutaa qua ti variaravave. E hia vaisi nraatu aatu hiraitira, vaisi nronranravata, qumina vaisiaravata, kuaa qua nraahu ti variaravave. ¹⁷ Tire mwaa quara qiananranra e nataamave riaaro? Tire Kotira qua riegatama qiove tire Romeni mwihua vunyaa vaisi Sisaara taakisi mwiananrave? (Mwi mwatanaahua hia Kotira qua riaarave.)

¹⁸ Iesusirara api qua qarive tu quara Iesusiva vaakya ntapihii kyero mwiva tiqaro, Nkye unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahuave. Nkye nanraqamave nivanto api qua qarive tita mwitaa ti variavo? ¹⁹ Taakisi munima kuaiqia ni naamutaiqaq taqaankye, tiro.

Mwitaa tuvata mwi munimanra kuaaru mwuvaro ²⁰ Iesusiva mwihua kyapara hiro tiqaro, Munima mwiaqaa tara virive vaiho? Tara nrutuve vaiho? tiro.

²¹ Mwitaa tuvata mwihua tiqata, Sisaarave, tuvaro Iesusiva mwihuara tiqaro, Mwianra riegatama nkye Sisaava hianinra nai mwiate. Kotiva hianinra Kotira mwiate, tiro.

²² Iesusiva mwitaa tuvata mwihua mwia qua rieta tiqata, Qikye, mwiva tiri qua nraatara kyero kyuqe qua tiho, timwa kyeta kyauqu ntukinraqata kyeta Iesusira mwini kyeta vurama.

Qutu vita qaiqaa qati sivi okyarara Saitiusivanto Iesusira kyapara hura

(Maaki 12:18-27; Ruku 20:27-40)

²³ Mwi entara Saitiusinramwuvanto Iesusiva varunani uro ntoro. Mwi vaisihua nkyiari mwaanra qua rietama tiqata, Vaisivanto qutu quariva ekyara qutu viro hiama qaiqaavata siquananrove, ti varu vaisihua uro nteta Iesusira kyapara hita tiqata,

²⁴ Mwaanra ti variarao, tiri haivaqava Mosesiva mwaanra qua tiqaro mwitaa timwa torave. Vaisivanto hia nraaqiara mwataraitiro qutu viraro mwia qatavantove mwia vakyaavave mwia nraata varatero nraaqiara mwata humwuanrama mwataarive, turave.

²⁵ Tire qua qiananra riaante. Haaru mwaini qate vakye 7 nramwu varurave. Sakyaava nraakye mpo varatero hia nraaqiaravata mwataraitiro qutu vuvaru mwia qata mwia nanaava mwia nraata varatero ²⁶ mwivavata qati variqiro viro uro qutu vurave. Mwiva qutu vuvaru mpo mwia nanaava mwi nraakjera varatero hia nraaqiaravata mwataraitiro, qati variqiro viro qutu vuvata qio mwitaamaqi vita ekyaa mwi qate vakyenramwuhua mwi nraakjera varateta hia nraaqiara mwataraitita, qati qutita vurave. ²⁷ Qutu vuvaru nraakye mwivavata variro qutu vurave.

²⁸ Nraakiara nraakye qora qutiraqaita qaiqaa qati sivi entaraqaa mwi nraakjera tara nraatave variananrove? Mwiva qati varu entara qoraisi 7 nramwu varatorave, tita.

²⁹ Saitiusi vaisinramwuvanto mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua nkyiari timwa nyinro tiqaro, Nkye Kotira qua qara ntumwa tora hiave ntapihhi hia? Nkye Kotira kepukyara hia riaarave. Nkye hia ntapihhihura tita, nkye api qua qiaavo.

³⁰ Nraakiara nraakye qora qutu vihua qutu viraqaita qaiqaa sivi qati variqi vi entara hiana nraakye qora nai vare nai vare hivarave. Mwihua nyaamwunyaahua votima kyeta qati varivarave, tiro.

³¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Nraakye qora qaiqaa qati sivi vari okyarara nte nkyi kyapara hirerave. Nkye hia Kotira mpukuqi mwaa quara qara ntumwa tora kyaara ntumwa kyeta riaarave? Kotiva mwitaa turave:

³² Nte Kotiva nte i haivaqahua mwanriqavanto varuqo. Nte i haivaqahua Evarahaamunraqaave, Aisaakiraqaave, Iaikopuraqaave, ntaqikyvi varuvave, turave. (*Kyatura 3:6*)

Qio riaate. Qutu viro taiqavi inraikyaraqaa hia Kotiva ntaqikyvi varivave. Qutu viro qaiqaa sivi qati variqiro vi inraikyaraqaa Kotiva ntaqikyvi varivama variho, tiro.

³³ Iesusiva mwitaa tuvata nraakye qoravanto mwini ntuvaantuama vuhua mwia qua rieta tiqata, Qikye, Iesusiva okyara quama timwa timwiho, tita.

Nanra quave Kotiva vuni vatai quava vaiho? tura
(*Maaki 12:28-31; Ruku 10:25-28*)

³⁴ Parisi vaisinramwuvanto riovaro Iesusiva Saitiusi vaisinramwuvanto tu quara nraatara kyovata mwihua ntuvaantuama vuraqaitiro ³⁵ vaisi mpovanto mwaanra okyara timwa nyi varu vaisiva Iesusirara api qua qiarive tiro, mpo qua Iesusira kyapara hiro tiqaro,

³⁶ Mwaanra ti variarao, Kotiva qua timwa toraqaitiro nanra quavantove nronraqama kyero vuni vahi quava vaiho? tiro.

³⁷ Mwitaa tuvaro Iesusiva timwa mwinro tiqaro, Iqaa ntaqikyira Kotirara ekyaa ena mwutukyaqaitairave, ekyaa ena mwanraquraqaitairave, ekyaa ena vu nraatoqitairave, mwianra nraahu mwutukya vahirara variante, turave. (*Lo 6:5*)

³⁸ Qio mwi quava okyara qua vuni vahi quava vahirave. ³⁹ Mwi quara nraakiara okyara qua mpo vaiho. Mwi quava vuni vahi quara votima kyeroma vaiho. Mwitaama tiro: Inanra mwutukya vahintema kyero ina nramwunaanranravata i mwutukya vahiarive, turave. (*Wok Pris 19:18*)

⁴⁰ Mwi quavavata okyara qua puha rataara votima kyero vaiharo ekyaa mpo qua Mosesiva timwa to quavave, poropeti vaisivanto timwa to quavave, mwi quatanaga hiriviro vahirave, tiro. Iesusiva turama.

Iesusiva Mesaiaara kyapara hura
(*Maaki 12:35-37; Ruku 20:41-44*)

⁴¹ Parisi vaisinramwu mwini ntuvaantuama vita varuvaro Iesusiva mwihua kyapara hiro tiqaro,

⁴² Nkye Kotiva titai vaisira Mesaiaara nataamave riaavo? Mwiva tara okyaraqaitiro mwataarivave variananrove? tiro. Iesusiva mwitaa tuvata mwihua tiqata, Mwiva tiri haivaqara Ntevitira okyaraqaitiro qovara hiananrove. Mwiva Ntevitira nraisima variananrove, tita.

⁴³ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nataama kyerove Mesaiaavanto Ntevitira nraisi variananrove? Haaru vetato entaqaa Ntevitiva varuvaro Kotira mwanraquravanto mwia kyaahaqa huvaro Ntevitiva Mesaiaara tiqaro, Mwiva ni nronravantove turave. Ntevitiva mwataa turave:

⁴⁴ Kotiva ni nronra vaisiara tiqaro,

E nritarera ni kyauqu kyaatutani mwatakya vira variragena nte i nramwutaahua ru taiqa kyena nraatara kyaarira e mwihuaqaa kyuqu ntamwa tera variante, turave. (*Ihi 110:1*)

Ntevitiva mwitaa turave, tiro.

⁴⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero qaiqaa kyapara hiro tiqaro, Ntevitiva Mesaiaavanto govara hianinranra tiqaro, Mwiva ni nronra vaisive, turave. Ntevitiva mwitaa turara tiro, nataama kyerove Mesaiaavanto Ntevitira nrasi variananrove? tiro.

⁴⁶ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua nai timwa mwianre tita quara puua huvaro hia vahuvata mwihua mwi entaraqaataita aatu hiqata qaiqaavata mpo qua mwia kyapara hiarorave timwa kyeta varura.

23

Parisi vaisiaravata mwaanra okyara ti varu vaisihuaravata tura

(*Maaki 12:38-39; Ruku 11:43, 46, 20:45-46*)

¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero nraakye qora mwini ntuvaantuama vita varuhuaravata nai nraaqiaranramwuanravata tiqaro, ² Mwaanra okyara ti varia vaisihuavata, Parisi vaisinramwuvata, Mosesiva timwa to quara kyuqe qua nkyi timwa nyiqi vi variara ³ nkye mwia riemwaqita quate. Nkye mwihua qua mwia nraahu rieqatama hia mwihua nrohiantema kyeta nrohiate. Mwihua mpohuara nkye mwitaa mwataa hiate timwa kyeqata nkyiari hia mwitaa hiraitita, mwihua uaqiama kyeqata nrohi variarave.

⁴ Qikye, mwihua nronraqama kyero muaanra ntai quara rupa kyeta varaqita uro nraakye qoraqaa qu nyateta mwihuara qu varaate timwa kyeta mwihua hia nkyiari kyauqu tutu kyeta nraakye qora kyaahaqa hi variarave.

⁵ Nraakye qoravanto mwihua mwahuta qiate tita, Parisivanto Kotira kyaiga vara mwate variarave. Mwihua Mosesiva tu quara qara ntumwa kyeta qapuqama kyeta nkyiari tiriqa quteta, kyaataaqivata rupateta, tavuna mpuahaa kyuqera rupa vareta nraakye qoravanto mwihua taqate tita, mwatukyaqaa nrohi variarave.

⁶ Mwihua omwata nraanraqaa uro variqata vaisi nronravanto mwatakya vigaqata varianani variare timwa kyeqata variarave. Mwihua mwaanra nraamwuqi uro variqata kyuqe taintaqaa nraahu mwatakya vita variarave. ⁷ Nraakye qoravanto mwihua kyuqema kye qua mwantegata mwaanra qua ti vari vaisivave qiate tiqata maaketiqi mwihua kyakyama kyeqata nrohi variarave.

⁸ Nkyevata kuaa qara hivorave. Vaisi mpovanto nkyi qua mwantero nkyiara tiqaro, E vaisi nronra mwaanra qua ti variaravave, qiankyorave. Mpovanto mwitaa tirera, nkye mwianra, Hia qaiqaavata mwitaa qiante, qiate. Tire qata vakyama varuro, qiate. Tiri mwaanra qua timwa timwi variva kuaikuvanto nraahuma variho qiate.

⁹ Nkyi sova kuaikuvanto nyaamwuni varirara tita, hia mwatani variani vaisira mpora tiri tiqovave qiate.

¹⁰ Nkye vaisi mpora tiri qiate vaisive tivorave. Nkye tiqata, Kotiva titaiva Mesaiaavanto, mwiva nraahuma tiri qiate vaisivanto variho, qiate.

¹¹ Nkyiqitairo mpovanto nronra vaisi varirera, mwi vaisiva nkyini kyaiqa vara nyataariva variarave.

¹² Nai nrtutu tuaaheraariva variraro Kotiva mwia nrtutu vara mwatanigama kyaananrove. Nai nrtutu vara mwatanigama kyaariva variraro Kotiva mwia nrtutu tuaahera kyaananrove, tiro.

Mwaanra okyara ti varu vaisihuaravata Parisi vaisiaravata po kye timwa nyatora

(*Maaki 12:40; Ruku 11:39-52, 20:47*)

¹³ Mwaanra okyara ti variahuavata, Parisi vaisivata, nkye unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahuave. Nkye nraakiara uaqiama virara rieqanama nte nkyiara po kye timwa nyatauqo. Nraakye qoravanto Kotiva ntaqikyiraqi virera uti variavata nkye qesa mwihua suqaa vahira vara mwatumwi tite variavo. Mwitaa hiqata nkye nkyeta mwihua hia Kotiva ntaqikyiraqi viraitita, mpohua mwiqi virerata uti variavata nkye mwihua aanra tite variavo.

¹⁴ [Mwaanra okyara ti varia vaisihuavata, Parisi vaisivata, nkye unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahuave. Nkye vita raupirima virara nte po kye tuqo. Nkye tetoqa nraakye mwihua nraamwu mpuara vare varita tiqata, Mpovanto tire uaqia hi kyaiqara utuananra taqero tiriara uaqia hia vaisihuave tivorave, tita nkye nraakye qora suqaa variqata Kotirara mpuahaaqama kyeta aakyara nte variarave. Po, mwia kyaara nkyiqa qua vahiariva nronraqama kyero vahiananrove.]

¹⁵ Mwaanra okyara ti varia vaisihuavata, Parisi vaisivata, nkye unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahuave. Nte nkyiara po kye tuqo. Nkye airi vaisi vara uaqiama

kyarerata uti variarave. Vaisi mpovanto nkyi qua rieqaro nkyi vataqiro quarive tita, nkye mwia puua hirerata kyaarera nronra teqa vareta nyianrani nrohiqata mwia puuama kyeta mwia nkyeta kyaiqa nraamwutaavaro mwiaqaatairo mwi vaisiva nkyivata nraatara kyero mpoqiaavata uaqia hi vaisiva varirave. Nkye utuaraqaara mwiaqaa qua nronravantoma vahiananrove.

¹⁶ Nkye mpohua aanra nyaamwutarerata uti variavaro nkyita su qipa vihua variavo. Nkye nraakiara vita raupirima virara nte po kye tuqo. Nkye nraakye qora mwaanra okyara timwa nyiqata mwitaama tita, Vaisivanto Kotira nraamwu nrutu nteqaro nai kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Nte mwitaa mwitaa hirerave, tirera, mwiva qiari quava hia mwia tutaananrove. Vaisivanto Kotira nraamwuqi vahira kori munima nrutu nteqaro nai kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Nte mwitaa mwitaa hirerave, tirera, mwiva hia mwi quara nteqa kyaarive, qiarave.

¹⁷ Nkye mwitaa tiqatama api quama qiavo. Nkyi su qipa vihata variavo. Kotira nraamwuvanto vuni vahi inraikyavama vaiho. Kori munimavanto Kotira nraamwuqi vaiharora tiro, Kotira nraamwuvanto mwi munimanra vara kyotataqama kyairave.

¹⁸ Nkye mwaanra qua apiqama kyeta nraakye qora timwa nyita tiqata, Quara rukyeta Kotira mwi varia taintara vaisivanto mwi taintara nrutu nteqaro nai kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Nte mwitaa mwitaa hirerave, tirera, mwiva qiari quava hia mwia tutaananrove. Vaisivanto mwi taintaraqaa rukyero vatai quarara nrutu nteqaro nai kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Nte mwitaa mwitaa hirerave, tirera, mwiva qiari quava mwia tutaananrove. Mwiva mwi quara hia nteqa kyaarive, qiarave.

¹⁹ Nkye mwitaa tiqatama api qua ti variavo. Nkyi su qipa vihata variavo. Tainta mwiaqaa rukyeta vataa quarava hia tainta mwia nraatara kyero vuni vahi inraikyava vahirave. Kotira nraamwuqi vahi taintava vuni vahivara tiro, quara mwia vara kyotataqama kyairave. ²⁰ Vaisivanto kyauqu nriqigaa vateqaro mwiva tainta mwia nrutu nteqaro mwiva tainta mwiaqaa, tainta mwiaqaa vahi inraikyavata, nrutu ntaiho.

²¹ Vaisivanto nai kyauqu nriqigaa vatero Kotira nraamwu nrutu nteqaro mwiva hia nraamwu nrutu nraahuvauma ntero, mwiva nraamwu nrutuvata, nraamwuqi varira Kotira nrutuvata, nterove.

²² Vaisivanto nai kyauqu nriqigaa vatero nyaamwu nrutu nteqaro mwiva hia nyaamwu nrutu nraahuvauma ntero, mwiva Kotiva mwatakya vi taintara nrutuvata nteqaro mwi taintaraqaa mwatakya viro varira Kotira nrutuvata nterove.

²³ Mwaanra okyara ti varia vaisihuavata, Parisi vaisivata, nkye nraakiara raupirima virara rieqanama nte nkyiara po kye timwa nyatauqo. Nkye unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahuave. Nkye uapaa kyara haantave, honti mperu mwia nraahu Mosesira qua riemwaqita viqata ntainra kye Kotiranive, qiara nai mwi variarave. Nkye mwi quara nraahu riemwaqita viderata uti variqata mwaanra qua mpovanto mwi quara nraatara kyero vahira, mwi quara nkye hia rie variarave. Ntapihi kye ko ti okyararave, po kye timwa nyate okyararave, Kotirara kepukyaqama kyeta rie okyararave, nkye mwi quara mwi quarara hia nronraqama kyeta rie variarave. Nkye pata qua rieqatama mwi quaravata, nronra quavata, riemwaqita quataarave.

²⁴ Nkye mpohua aanra nyaamwutarera uti variavaro nkyita su qipa vihata variavo. Nkye nramanri nraanre tita taqaavaro upavanto mwiqi vaihata nkye mwia qatinani vara kyeta aasau nronravanto mwiqi vahira mwiaavatama kyeta nrapitama kye variarave.

²⁵ Mwaanra okyara ti varia vaisihuavata, Parisi vaisivata, nkye raupirima virara nte nkyiara po kye timwa nyatauqo. Nkye unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahuave. Nkye kaapuvata tanuvata mwaaganri nraahu hiqe variahuave. Nkye nkyeta pahi nraahu hiqama kyaavaro nkyi utaqi vaisi rukyevave, mpuara varevave, nkyetara nraahu rieqata vare varivave, mwi inraikyava nraahu vaiho. ²⁶ Nkye Parisi vaisi mwaahuao, nkyi su qipa vihata variahuave. Nkye kaapuvata tanuvata utaqi nraante hiqama kyaivaro mwaaganivata kyuqema vahiarive.

²⁷ Mwaanra okyara ti varia vaisihuavata, Parisi vaisivata, nkye nraakiara vita raupiri hirara nte nkyiara po kye tuqo. Nkye unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahuave. Vaisi quntamwa teta simenti ntamwa kyeta mwiaqaa penti eqarori qutaara nkye mwia votima kyeta variarave. Simentiqaa penti eqarori qutaara taqeqaro mpovanto kyuqema kyero vaiho tiharovata mwataqi qutu vira mwukyaarivata tapitai inraikyava nraahuma vaiho.

²⁸ Mwia votima kyeta nraakye qoravanto nkyi mwaaganri taqeqata vaisi kyuqe hiahuave qiavarovata nkyi utaqi unra qua ti variavavata, uaqia hi kyaiqara uti variavavata, piqairave.

²⁹ Mwaanra okyara ti varia vaisihuavata, Parisi vaisivata, nkye nraakiara vita raupiri hirara nte nkyiara po kye tuqo. Nkye unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahuave.

Nkyi haivaqahua haaru variqata poropeti vaisi Kotira qua qovarama kye varu vaisihua rukyeta quntamwa torave. Mwiuhua quntamwa toraqaa nkye kyuqema kyeta haraara nraamwu hoqa nyate variarave. Nkyi haivaqahua variqata avuqavuma kyeta nrohu vaisihua rukyeta quntamwa toraqaa nkye ntupi kyeta kyuqe hi variarave.

³⁰ Nkye mwiuhua nyaisivanto tiqata, Tire haaru mwi vakya variaravatiri, hiamata tire teta haivaqahua nraantanteta poropeti vaisi mwiuhua ruavaratirio, qiarave.

³¹ Nkye tiqata, Tiri haivaqahua haaru poropeti rukyohua tire mwaa mwiuhua nyaisima varuro, qiarave. Nkye mwitaa qivaroro nkyeta qia quavama nkyita tutaiho. ³² Qio nkyeta haivaqahua uaqia hi kyaiqara tohara taara varaqita uro taiqa kyaate.

³³ Nkye quaihavanto variavo. Nkye quaiha nraaqiaravanto variavo. Kotiva nkyi ko timwa kyero qia nronraqi tuto kyaananrove. Hia qio nkye mwiqitaita ntuqema kyeta vivarave.

³⁴ Nte qianinra riaate. Nte poropeti vaisive, kyuqe vu nraato vataa vaisive, kyuqe qua timwa nyi vaisihuave, sitarita nkye mwiuhua mponramwu ru kyeta mponramwu rukyeta kyatarigaa hiriteta mponramwu nkyeta mwaa nraamwuqi sitaqita ntuqutu kyeta vateta mponramwu mpo mwatukya mpo mwatukyaqitaita ntuqutu sataqita nrohivarave.

³⁵ Mwianravata rieqaro haaru mpo vaisinramwu ru kyo quavavata nkyiqaama vahiananrove. Tauraqama kyero Everira qumina rukyoraqatai tohara kye mwiuhua ruqi nrita nrumu ekyaaara Mperekaiara mwaaqu Sekaraiara rukyorave. Mwia rukyarerata Kotira nraamwuvanto hini vahuvoro, quara rukye qia quara mwate varu taintava hini vahuvoro, Sekaraiava Kotira kyaiqa vareqaro utana varuvata mwia rukyorave. Ekyaa mwiuhua rukyo quavavata nkyiqaama vahiananrove.

³⁶ Nte qianinra riaate. Mpohua mpohua Kotira nraaqiara rukyo quava, ekyaa mwi quava mate mwaa entara variahuqaama vahiananrove, tiro.

Iesusiva Ierusalem taqovoro mwia ua huvaro po tura

(Ruku 13:34-35, 19:41-44)

³⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Po, Ierusalemiqinaa nraakye qora tuaavo, Ierusalemiqinaa nraakye qora tuaavo, nkye Kotira poropeti vaisinramwu ru kyaahuave. Kotiva sitai vaisihua variavata nkye ori pati kyeta mwiuhua ntuqutu kyaahuave. Koko-raaravanto nai nraatiqaa nraakya iri kyero qutaintema kyena nte airi nani nkyiara po timwa kyena nkyiqa ntaqikyiankye tuqata nkye ni qoririma kyeta ni qaqira kyaavo.

³⁸ Mwia kyaara Kotiva nkyi qaqira kyairaro nkyi mwatukyaqi hia vaisivata varivaroro qumina mwata nraahuma vahiananrove.

³⁹ Nte qianinra riaate. Nkye mwaa entaraqataita hia ni taqaraitita varivaqena nte qaiqaa tumu variarita nkye mwi entara ntapihiki kyeta ni taqeta nianra tiqata, Kotiva titai vaisiva tumiho. Mwia kyuqema mwataate tivarave, tiro.

24

Kotira nraamwu ntukuraakurama kye taiqa kyerara tura

(Maaki 13:1-2; Ruku 21:5-6)

¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero Kotira nraamwu mwini kyero virera utuvata mwia nraaqiaranramwuvanto tiqata, Kotira nraamwu kyuqera mwaa taqaante, tuvaro

² Iesusiva eo tiro, Nkye mate nraamwu mwaa mwiavata kyuqe inraikya mwiqi vahiravata taqaavaro vahirave. Nte qianinra riaate. Nraakiara ori taqaautaava mpogiqivantovata hia nai mwoqaa nai mwoqaa vahiananrove. Nraamwu mwaa ntukuraakurama kyairoro tumu ntiro orivanto mumuni utu quanarove, tiro.

Iesusiva nraakiara airi muaanravanto qovara hiananrove tura

(Maaki 13:3-13; Ruku 21:7-19)

³ Iesusiva mwitaa timwa kyero uro Oripa taaqigaa mwatakyaa viro varuvata mwia nraaqiaranramwuvanto nkyiari nraahu mwiva varunani uro nteta mwia kyapara hita tiqata, Vaakya qiarava taireve qovara hiananrove? Nanra inraikyavanto qovara hiraqeta tire mwiaqaa vitama kye taqetave tire iara mwiva qaiqaa tuminranro mwaa mwatara taiqaani entava qaumatoma vaiho qiananrove? tita.

⁴ Mwiuhua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Mpovanto nkyi unra qua timwa nyianinranra rauriqata variate. ⁵ Nraakiara vaisi airivanto qovarama vita ni nutu nteqata Kotiva ni titaihana nruvave tivata airi nraakye qoravanto mwiuhua unra quara quata quave tivarave.

⁶ Nkye varivata ntaqigata qua vora ntaivata hia aatu hiate. Ntaqi quava aanrasairo nrinrata hia aatu hiate. Ntaqi variva nri ntairata nkye ekyaa enta nri ntaiho tivorave. Mwi inraikyava nraante qovara hiananrove.

⁷ Mpo mwatanaava mpo mwatanaanravata ntaquananrove. Qiata vaisivanto qiata vaisivata ntaquananrove. Mpo mwataqi mpo mwataqi nronraqama kye aara nte entava vahiananrove. Mpoqi mpoqi mwatura tuananrove.

⁸ Ekyaa mwi inraikyava qovarama virata hia ekyaa enta nri ntaiho qiata. Nraaqiara mwatarero qakyo atura ntuariva vaiharo vuni nriqa vi inraikyara pataqia tohara taintema kyero, muaanra vahiani entava qati tohara taiho, qiata.

⁹ Mwi entara nkyi ntavaaqavugita uro kyaivata nkyi uaqiama nyateta nkyi ru kyevarave. Mwi entara nkye ni nraakye qora varivatara tita, mwia kyaara ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaahua hia nkyiara mwutukya vahirata varivarave.

¹⁰ Mwi entara nianra qutaa mwivave tihua airivanto qaqira kyeta nramwutaavanto nriavata nkyiari henahua qovarama kyeta vitira mwivave mwaa mwivave timwa kyeta mwihua nramwutaaga hivarave.

¹¹ Mwi entara airi vaisivanto qovarama vita variqata nte Kotira qua qovarama kye varuvave timwa kyeqata airi nraakye qora unra aanra nyaamwutevarave. ¹² Mwi entara uaqia hiari kyaiaqava nronraqama kyero vahirata airi nraakye qoravanto mpohuara mwutukya vahianinra qaqira kyevarave.

¹³ Mwi entara hia pupohairaro kepukyaqama kyero variqiro viqaro uro kyuqe aanra taiqa kyaani vaisira, mwiana Kotiva vitairaro nyaamwuni uro variananrove. ¹⁴ Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiani quara timwa nyiqi vivata ekyaa mwata mwaagaqaa varihua mwi quara riaarivo qio mwiaqatairo ekyaa enta nri ntaananrove, tiro.

*Anoma kyero qora inraikyavanto qovara hianinranra tura
(Maaki 13:14-23; Ruku 21:20-24)*

¹⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Nraakiara nkye taqaivaro uaqia hiari inraikyava vaisi vehi utu kyaari inraikyava qovarama quananrove. Vetato entaqaa poropeti vaisi Ntanieriva mwi inraikyara qora inraikyara turave. Nkye taqaivaro mwi inraikyava Kotira nraamwu turuarani hia qumina vaisivanto vera nmeta vari nraamwunraqi uro siviuro variananrove. (Mwaa quara kyaara ntirava ntapihi kyera riaante.) ¹⁶ Mwiva mwini uro varirata lutiaani varihua sivita hiantanwa teta verara taaiqaa quate.

¹⁷ Mwi entava nri ntairaro nraamwu aatareqani variariva hiantero virera hiro hiana nraamwugitairo vera ntero mpo inraikyavata varaarive, qatima hiantero quarive. ¹⁸ Mpovanto aakyoqi kyaiaqa vare variariva hiana hiantero nai vaagatua vararaitiro, qatima hiantero quarive.

¹⁹ Mwi entara nraaqiara tuaqama quari nraakyevave, nraamwa mwi variari nraakyevave, po, anoma kyero mwihuara hia kyuqe enta vahiananrove.

²⁰ Hia kyuqema kyero huari itaani entaraqaave, mwaanraqaave, mwi entava nri ntairata nkye hianteta quare tira mwukyaari tukyevarave. Mwianra rieta nkye Kotirara aakyaara tivaro huari kyuqema kyero itaaninraqa mwi entava nrinrata nkye qio aatu quate.

²¹ Po, nraakiara mwi entava nri ntairata muaanra nronra vareta atura ntigata varivarave. Nraakye qoravanto uaqiama vita varivarave. Haaru mwata mwaa ututo entaraqatairo hia mwitaa hi entavavata qovara hurave. Nraakiaravata hia mwi entara voti hiariva qaiqaavata qovara hiananrove.

²² Mwi entava mpuahaa enta vahiratavauma, ekyaa nraakye qora taiqa vivaro hia mpoqiavantovata variananrove. Qio Kotiva nai kyaama tai nraakye qorahua rieqaroma mwi entara qiquqama kyaananrove.

²³ Mwi entara mpovanto nkyiara Kotiva titaiva Mesaiaavanto mwainima variho, mwinima variho, tirera, hia mwia qua riaate.

²⁴ Mwi entara airi vaisivanto qovarama vivaro mpovanto unra tiro tiqaro, Nte Mesaiaave, tiraro mpovanto, Nte Kotira qua qovarama kye varuvave, tiraro mwitaamaqita viqata airi unra ti vaisihua qovarama vivarave. Mwihua qovarama vita unra kyaiaqa varaqi viqata Kotiva nai kyaama tai nraakye qorahua mwihua tiri quara qutaa quave tiqata uaqia hi aanraqaa quate tita, nronra kyaiaqa varaqita vivarave.

²⁵ Qio nkye hia mwi vaisihua quara qutaa quave qiata tina, nte mwaa entara variqana nraakiara qovara hianinranra mate nkyi timwa nyi varuqo. (Nte nraakiara tumu qoqaa variarita ekyaa nraakye qora ni taqavarave.)

²⁶ Mwi quara riemwaqita vivaro nraakiara mpovanto nkyi timwa nyiqanro nianra mwiva qovarama viro qumina satama variho tirera, hia mwini ni taqarerata quate. Nkyi timwa nyiqanro nianra mwiva nraamwu mwiqi uqeta viro variho tirera hia mwia quara qutaave qiata.

²⁷ Aaquakyaa tiharo ekyaa nyaamwuvanto ntuvaahama vintema kyenama nte mwatani mwatatai nraaqiarava qoqaama tumuaninrave.

²⁸ Taraqaave qutu quari inraikyava vahianinra mwiaqaama memonravanto ntuvaan-tua hivarave, tiro.

Iesusiva nai qaiqaa mwata mwaini tumuaninranra tura
(Maaki 13:24-27; Ruku 21:25-28)

²⁹ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nraakiara muaanra nronra vareqata atura nti entava taiqa viraro mwi entaraqaatairo qamwanrama huari vuvanto entama viraro toravanto hia itairaro qovoravanto tumu nti tumu nti hiraro nyaamwuni kepukya inraikya vahiva ekyaa qakyaa qakyaa hiananrove. (Aisaiaa 13:10, 34:4)

³⁰ Mwi entara nraakye qoravanto nyaamwuqi mpo inraikya qovara hianinra taqegatama qio mwia nianra mwiva tuminrenro tera iho tivarave. Mwihoa mwitaa timwa kyeta ekyaa mwata maata vahintema varihua kyora mwata hivarave. Mwihoa kyora mwata hi variqata taqe varivaqe nte mwatani mwatatai nraaqiarava nyaamwusaina tonamwuqi tumi variarita ni taqevare.

Nte mwunruqama taari inraikyava mpoqama kyero itero ntuvaahero ante anta hi variragena nte kepukyavanto tumi ³¹ variqana nyaamwunyaahua sitaarita ntomavanto nronraqama kyero nruqua tirata mwihoa uro mwata mpoqitai mpoqitaita Kotiva nai kyaama tai nraakye qorahua ekyaa ntuvaantuama kyeta sitevarave, tiro.

Iesusiva fikiqaa vitama kye taqaate tura
(Maaki 13:28-31; Ruku 21:29-33)

³² Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nkye fiki kyatari vitama kye taqegatama mpo qua ntapihi kyeta riaate. Kyatari mwiva tamwa riemwa taiqa kyero vahiho mwiaqaatairo qaraakya mwunri ntarero utihata nkye mwiaqaa vitama kye taqeta tiqata, Huari nronra itaari entava qaumatoma vaiho, qarave.

³³ Mwia votima kyeta nraakiara qovara hiani inraikyarara tura, nkye mwia vitama kye taqeta nianra mwiva tumuani entava qaumatoma vaiho tivarave.

³⁴ Nte qutaama tuqo. Mwaa entara varihua hia ekyaa qutu vivaro mwi inraikyara mwi inraikyarara tuva qovara hiananrove.

³⁵ Nyaamwuvantovata mwatavantovata taiqa viraro ni quavanto nraahuma qati vahiqiro qunanrove.

Hia mpovanto nte tumuani entara ntapihi kyairave tura
(Maaki 13:32-37; Ruku 17:26-30)

³⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Ta iherarave, huari vuvanto taraqaave, vahiraqe nte tumuaninrave? Hia vaisi mpovanto ntapihi kyairave. Hia nyaamwun-yaahuavata mwianra ntapiharave. Ntenavata mwatani mwatatai nraaqiarava variqana hia mwianra ntapiharave. Kotiva ni kova, mwiva nraahu mwi entarara ntapiharave.

³⁷ Noaava varu entara nraakye qoravanto utuntema kyero nraakiara nte mwatani mwatatai nraaqiarava tumuani entaraqaa vahiananrove.

³⁸ Mwi entara hia vati nramanrive, humwunravanto ntumwaqu kyo entara nraakye qoravanto kyara nreta, nramanri nreta, nraata vaati vareta, mwitaamaqi vi varuvaro Noaava nramanriqaanaa nraamwuqi viqetero varuvaro ³⁹ vati humwunravanto nrivi varuvaro mwihoa su nyaatovanto ntapihi vuvata tiqata, Qikyee, tire taiqa quara entava nri ntaihoo, tuvaro nramanrivanto mwihoa ntaqutu taiqa kyorave. Nte mwatani mwatatai nraaqiaravama varuqo. Nte uro ntantena tumuani entaraqaavata nraakye qoravanto kuaa qarama kyeta varivarave.

⁴⁰ Mwi entara vaisi taaratanavanto aakyoqi kyaiqa vare varivaqena nte kuaiku nraahu vitena mpo mwia kyaaninrave. ⁴¹ Mwi entara nraakye taaratanavanto kyara taiti nti varivaqena nte mpo vitena mpo mwia kyaaninrave. ⁴² Nkye nkyi nronravanto tumuani entara hia ntapihiahuara tita, nkye taqe variqata variate.

⁴³ Qio mwaa quara rieqata variate. Nraamwu qova variqaro mpuara vaisivanto nrianinra ntapihi kyero nai nraamwuqaa ntaqikiyi varitiri, hiamu mpuara vaisivanto nraamwuqi viqetero mpuara varaitiri. ⁴⁴ Mwi quara rieqatama nkyevata terama teta variqi viqatama ni pekya variate. Nte mwatani mwatatai nraaqiaravama varuqo. Nkye nianra hia tumuananrove ti entara, mwi entaraqaama nte tumu ntaaninrave, tiro.

Kyuqema kyero kyaiqa varai vaisiraqaavata uaqiama kyero kyaiqa varai vaisiraqaavata ntumwa kyero timwa nyunra
(Ruku 12:41-48)

⁴⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Kyaiqa vaisi kyuqeva nai nronra vaisiara rieqaro kyuqema kyero kyaiqa vare vntari vaisiva, mwiva nataa hiarivave variananrove? Mwiva kyaiqa vaisi mwataa hiarivama variananrove. Mwiva nronra vaisivanto nyianrani virera hiro mwi vaisira nronraqama kyero tiqaro, Ena kyaiqa vaisi hini mwihuqaavata ntaqikyigara mwi entara mwi entara kyara tukyama kyera nyiante, timwa kyero ⁴⁶ quariva nrohoro uro ntantero nrumu taqairaro mwia kyaiqa vaisivanto mwiva tintema kyero kyaiqa vare varirera, nrumu taqero mwia kyuqema mwatairaro mwiva qamwataananrove.

⁴⁷ Mwiva kyuqema mwatero mwi vaisirara tiqaro, Nte qaiqa i nronraqama kyaarira e nte vataani inraikyaraqaa ekyama ntaqikyinanrave, qiananrove, tuqo.

⁴⁸ Kyaiqa vaisi mwiva qaqira kyero hia mwitaa hiraitiro, uaqiama kyero kyaiqa vareqaro nai riemwa kyero tiqaro, Qaqao, ni nronravanto qakyoma kyeroma uro ntantero nriananrove, timwa kyero ⁴⁹ mwiaqaatairo nai hena kyaiqa vaisi mwihua ntuqutu kyero uro mpoqama kyeta uera nramanri nre variahua kyapata kyaravata nramanrivata nramwaqiro virera, ⁵⁰ mpo enta, mwiva nronra vaisivanto mwi entaraqaa hiana nriananrove qiani entaraqaa, nrihanrama mwatero mwiva nronra vaisivanto uro ntantero nrumu mwiva kyaiqa taqero ⁵¹ nai kyaiqa vaisi mwiva ntuqutu kyero vatero mwiva titero tiqaro, Unraqama kyeqata kyuqeva kyaiqa vare vaisihua uaqia hi mwatara varenani evata quante, tiraro ntateqata vai kutinani mwiva qunananrove, tiro. Iesusiva turama.

25

Mwanraata kyauqurutanaqaa ntumwa kyero tura

¹ Iesusiva tiqaro, Ekyara entavanto nri ntairaro Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiariva vahiro mwataamama vahiananrove. Mwanraata kyauqurutananavanto nkyiari nraata vaati varovau viqata qaraakya nraakye varo vaisira uro entaqi vita varetu mwivata kyara nranrenrata uti variqata mwihua nkyiari ramuvata varetu mwi vaisira vitarerata vurave.

² Mwi mwanraatahuqaitaita kyauquruvanto hia kyuqe su nyaato vauhua vuvata hini kyauquruvanto kyuqe su nyaato vauhua vurave.

³ Hia kyuqe su nyaato vauhua kuaiqia kuaiqjavanto nkyiari ramu nraahu varetu hia qia ito vahamwenranra vararaitita, qati vurave.

⁴ Qati vuvata kyuqe su nyaato vauhua kuaiqia kuaiqjavanto nkyiari ramuvata varetu vahamwenra taqvata varetu vurave.

⁵ Nraakye varo vaisira hunta kyarerata vuvaro mwi vaisiva hia vaakya nri ntovata mwinramwuhua vuruara huvata vaita vurave.

⁶ Mwanraatanramwuvanto vaite varuvoro enta mwutukyaqi mpovanto aakya ntero tiqaro, Nraakye varaari vaisiva nri variho. Nri vaqenramwu uro mwiva hunta kyaare, tuvata ⁷ mwanraata kyauqurutananavanto sivita nkyiari ramu kuaiqia kuaiqia terama kye vateta varuvata ⁸ hia kyuqe su nyaato vahunramwuhua kyuqe su nyaato vauhuara tiqata, Qikye, tiri ramu ekyaa qipa viho. Nkye vahamwenra mponramwu timwivaqe teta ramuqi rauru taare, tuvata ⁹ mwihua qaqao tita, Nkyivata vahamwenra nyianranro hia qioqa hiankyorave. Nkye hianteta vahamwenra kyoqaa hianasaita uro kyoqaa hiata, tita.

¹⁰ Mwitaa tuvata mwihua vahamwenra kyoqaa hirerata vuvaro nraakye varo vaisiva nri ntorave. Mwiva nri ntovata mwanraata kyauquruvanto vaakya teramato nramwuhua mwiva vatama kyeta nraamwuqi vera nteta kyara nre varuvoro qesa tita tora.

¹¹ Qesa tita tovata mwanraata mpo mwinramwuhua nraakiara nri nteta tiqata, Nronrao, nronrao, qesa qatua timwa taante, tuvaro ¹² nraakye varo vaisiva mwiva qaqao tiro, Nte hia nkyi taqauhuave. Hia qesa qatua nyataaninrave, turave, tiro.

¹³ Iesusiva mwi quaraqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Nkye mwi quara rieqatama ekyara entavanto nriananra nkye hia ntaqihiarara tita, nkyevata taqe variqata teramateta variate, tiro.

Nai kyaiqa vaisi taaramponramwu munima nyunraqa ntuma kyero tura (Ruku 19:11-27)

¹⁴ Iesusiva mwitaa timwa kyero mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Ekyara enta nri ntairaro Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiariva mwaa quara votima kyeroma vahiananrove. Vaisi nronra mpovanto nyianrani virera hiro nai kyaiqa vaisinramwu nyaanrama kyero ni munimaqaave, nte vatau inraikyaraqaa, ntaqikyia mataate timwa kyero vurave.

¹⁵ Virera hiro nai kyaiqa vaisi munima tukyama kye nyunrave. Mwiva nkyiari kyaiqa varora mwivau munima mwiva tukyama kyero nyunrave. Mpora 5,000 kinaa mwinro, mpora 2,000 kinaa mwinro, mpora 1,000 kinaa mwunrave. Nyitero nyianrani vurave.

¹⁶ Nyianrani vuvaro 5,000 kinaa varo vaisiva mwiva veva ntero vuva uro mwi munimanraqotairo kyuqema kyero kyaiqa varaqiro viro uro mpo 5,000 kinaavata varorave.

¹⁷ Mwiva mwitaa huvaro 2,000 kinaa varo vaisivavata veva ntero vuva uro mwi munimanraqotairo kuaa qarama kyero kyaiqa vareqaro mpo 2,000 kinaavata varorave.

¹⁸ Mwitaa huvaro 1,000 kinaa varo vaisiva veva ntero hia mwiaqotairo kyaiqa utiraitiro uro mwata quvu kyero mwi munimanra uqeta kyero mwataqi quntamwa tero qumina varurave.

¹⁹ Mwitaa huvaro mwihua nronra vaisivanto mponani uro mpuaahaama vari kyero uro ntantero nri ntero munima nyunra mwia ntapihirera hurave. ²⁰ Ntapihirera huvaro 5,000 kinaa varo vaisiva nri ntero mwi munimanra vatama k yero 5,000 kinaa mpovatama kyero mwinro tiqaro, Nronrao, E nianra 5,000 kinaaqaa ntaqiky mataante qiaranama nte mwi munimanraqaa ntaqikyiqanama kyaiqa vara kyenama 5,000 mpoqivata varauqo, tiro.

²¹ Mwitaa tuvaro mwia nronra vaisivanto mwia timwa mwinro tiqaro, E nianra riemwaqira viqarama kyuqema kyera varaaro. E pata inraikyaqaa kyuqema kyera ntaqiky mataananranra tina, nte i nronraqama kyaarira e nronra inraikyaqaa ntaqikyinanrave. Qio nrinra ni vatama kyera qamwateqara variante, tiro.

²² Mwitaa tuvaro 2,000 kinaa varo vaisivavata nri ntero tiqaro, E ni 2,000 kinaa mpira mwiaqaa ntaqikyante qiarana nte mwiaqaa ntaqikyiqana kyaiqa utu kyena 2,000 kinaa mpovata varauqo, timwa kyero mwi munimanra mwuvaro ²³ mwia nronra vaisivanto tiqaro, E nianra riemwaqira viqarama kyuqema kyera varaaro. E pata inraikyaqaa kyuqema kyera ntaqiky mataananranra tina, nte i nronraqama kyaarira e nronra inraikyaqaa ntaqikyinanrave. Qio nrinra ni vatama kyera qamwateqara variante, tiro.

²⁴ Mwitaa tuvaro mwia kyaiqa vaisi 1,000 kinaa varova nri ntero tiqaro, Nronrao, nte ntapihy kyaugara e kyaiqara vuavi raavira ti variara vaisivave. E hia ena vara tutaana kyarara vanti variaravave. E hia kyara humwu isataanraqaaitara uro kyara vare variaravave. ²⁵ Nte mwianra rienama i nraatu aatu hiqanama hia i munimaqo kyaiqa utiraitina, mwata quvu kyena mwiqi quvu ntamwa kyena inani uqeta mwataurave. Qio mwaa taqaante. Ena munima mwaa ena varaante, tiro.

²⁶ Mwitaa tuvaro mwia nronra vaisivanto mwianra tiqaro, E kyaiqa vaisi uaqia hiaravama variaro. Qumina aanra nrohinanranra nraahu rieqara hia kyuqema kyera kyaiqa vare variaravama variaro. Qutaave nte mpohua vara tutaara vantina mpohua isataaraqaaitaro qupiqaira vantuqo?

²⁷ E mpo mwitaa hiqara nanraqamave hia ni munima varaqira uro mpenki nraamwuqi mataaro? E mpenkiqi vatairagena nte uro ntantena nrianriva mwi munimanra varena mpoqivata mwiqitaina varaataarave, tiro.

²⁸ Mwitaa timwa kyero mporara tiqaro, Mwi vaisiraqaitara 1,000 kinaa mwia vara kyera 10,000 kinaa vatai vaisira mwiane.

²⁹ Kyuqema kyero airi inraikyaqaa ntaqiky mate vari vaisira nte mpoqivata mwianrinro mwiva mantaquma kyeroma varaananrove. Hia mpo inraikyaqaa ntaqiky mate variani vaisiraqaitaina nte mwiva nanra inraikyaqiave vataaninra ekyaama vara kyaaninrave, tiro.

³⁰ Mwia nronra vaisivanto mwitaa timwa kyero tiqaro, Qio uaqia hi kyaiqa vaisira mwia vitaqita uro mwaaqani kyaivaro kyokiraqi nteqaro nkyiari aanrai kutiqata variraqi variarive, turave, tiro. Iesusiva mwi quaraqaa ntumwa kyero timwa nyunra.

Ekyaa entaqaa nraakye qora tukya hianinranra tura

³¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nte mwatani mwatatai nraaqiaravave. Nraakiara nte nronraqama vina vunyaa vaisivanto variqana nyaamwusaina tumuanrita nyaamwunyaahua ni vatama kyeta tumi varivaqe tumu ntena nronra vaisi taintaqa mwatakyaa vina varianinrave.

³² Variarita ekya mwata maata vahintema vari nraakye qorahua ni puqaa ntuvaantuama vivaqe nte mwihua ntainra kyena taaratanaqaa variate qianinrave. Sipisipi qova nai sipisipivata memenravata ntainra kyero ³³ sipisipi nai kyaquq kyaatutani sita vatero memenra sita nai kyaquq kyaantaqani vataintema kyena, nte mwatani vari nraakye qorahua taaratanaqaa ntainra kyaaninrave.

³⁴ Nte mwitaama kyena taaratanaqaa ntainra kyena vatenama nte vunyaa vaisivanto variqana nte ni kyaquq kyaatutani varihuara tiqana, Nriate. Ni kova nkyi kyuqema nyataihua variavo. Haaru mwaa mwatara ututo entaraqaaitaro Kotiva nkyiara rieqaro nkyita kyaama tero terama tai mwatukyaqari nrita variate. Nkye ni kyuqema mataahuave.

³⁵ Ni kyara nraataa ihana varuqata nkye ni kyara mpiarave. Ni nramanri nraataa ihana varuqata nkye ni nramanri mpiarave. Nte mpo mwatanaa vaisivanto varuqata nkye nianra qamwateqata nkyeta nraamwuqi ni pitaqita uro kyaarave. ³⁶ Nte hia tuavaaqa vatauqata nkye ni tuavaaqa mpiarave. Nte nriqa vihana varuqata nkye kyuqema kyeta niqaa ntaqikyiarave. Nte karavuqi varuqata nkye nrumu ni taqaarave, qianinrave.

³⁷ Nte mwitaa qiarita ntipihi kyeta nrohi vari nraakye qorahua nianra mwitaama tivarave, Nronrao, taire tire i taqaurara kyara nraataa ihara variarata tire i kyara mwunanrave? Taire tire i taqaurara nramanri nraataa ihara variarata tire i nramanri mwunanrave? ³⁸ Taire tire taqaurara e mpo mwatanaa hiarata tire i vitaqita teta nraamwuqi kyaunanrave? Taire tire taqauraro i tuavaaqa hia vaihara variarata tire i tuavaaqa mwunanrave?

³⁹ Taire tire taqaurara i nriqa vihara variananrave? Taire tire i taqarera karavuqi vunanrave? tivarave.

⁴⁰ Mwihua mwitaa tivaqe nte vunyaa vaisivanto variqana mwihua nkyiari timwa nyina tiqana, Nte qianinra riaate. Nkye ni kata pakyya hia nruu vahianinra mpo kyaahaqa hiqatama nkye nivatama kyaahaqama mataarave, qianinrave.

⁴¹ Nte mwitaa timwa kyena ntena kyaauqu kyaantaqani varihuara mwitaama qianinrave, Nkye nte varunasaita quate. Kotiva nkyiara uaqiama quate tiro, tirave. Kotiva Saataaninravata, Saataaninra tovevaana mwihuvaravata, rieqaro qia nronra itaira terama kyero vataira nkye mwini quate.

⁴² Ni kyara nraataa ihana varuqata nkye hia kyara mpiarave. Ni nramanri nraataa ihana varuqata nkye hia ni nramanri mpiarave.

⁴³ Nte mpo mwatanaa vaisivanto varuqata nkye hia nianra qamwateqata ni pitaqita nkyeta nraamwuqi kyaarave. Nte hia tuavaaqa vatauqata nkye hia ni tuavaaqa mpiarave. Nte nriqa vihanave, karavuqive, varuqata nkye hia nrumu ni taqaarave, qianinrave.

⁴⁴ Nte mwitaa qiarita mwihuavata tivarave, Nronrao, taireve tire taqaurara i nraataa ihara variaro? Taireve i nramanri nraataa ihara variaro? Taireve e mpo mwatanaa vaisivanto variaro? Taireve e tuavaaqa hia vaihara variaro? Taireve i nriqa vihara variaro? Taireve e karavuqi variaro? Taire e mwitaa mwitaama variarata tire hia i kyaahaqa hunanrave? tivarave.

⁴⁵ Mwihua mwitaa tivaqe nte qianinrave, Nte qianinra riaate. Nkye hia nruu vahianinra mpo hia kyaahaqa hiqatama nkye nivatama hia kyaahaqama mataarave, qianinrave.

⁴⁶ Nte mwitaa qiarita mwia kyaara mwihua nkyiari kyoqaa vareta ekyya enta atura ntiqata variqi vivata ntipihi kyeta nrohi vari nraakye qorahua nkyiari kyoqaa vareta ekyya enta kyuqema kyeta qati variqita vivarave, tiro. Iesusiva turama.

26

*Iesusira ru kye quara ntuvaantua hita tura
(Maaki 14:1-2; Ruku 22:1-2; Ioni 11:45-53)*

¹ Iesusiva mwi quara mwi quara timwa nyi taiqa kyero nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, ² Nkye ntipihi kyaarave. Taara enta nritarairaro haaru nyaamwunyaava qati vekyahu nyatorara rieqata omwata nre entava nriananrove. Mwi entaraqaa ni ntavaaqavuqita uro kyaivata ni kyatariqaa rukyeta hiritevarave, tiro.

³ Iesusiva mwi quara nai nraaqiaranramwu timwa nyitero varuvata Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronranramwuvata, Iutaa nronranramwuvantovata, mwihua Kaiapaasira nraamwuqi uqeta kyeta ntuvaantuama vita. Kaiapaasiva Kotira nraamwuqaa ntaqikyiqaro vunyaa vaisivanto varura ⁴ mwia nraamwuqi ntuvaantuama vita Iesusira ntavaaqavuqita uro rukyerara uqetakye qua tita tiqata, ⁵ Omwata nraana entaraqaa mwia ntavaaqavu kyaarata nraakye qoravanto inronramaqita ntaqivorave, tura.

*Nraakye mpovanto Iesusiraqaa vahamwenra qu mwatora
(Maaki 14:3-9; Ioni 12:1-8)*

⁶ Iesusiva Mpetaanini Saimoninra nraamwuqi uro varura. Saimoniva tauraa varuvaro tauma rumpuaravanto mwamwanta nre varura. ⁷ Iesusiva mwi vaisira nraamwuqi uro varuvaro nraakye mpovanto vera ntero Iesusira kyuqema mwatarero vahamwenra kyuqe mwunta vura nronra munima kyora ori taquqi varero uro Iesusiva taintaqaa kyara nre varuvaro mwia qiatagaa rauru mwatero.

⁸ Mwia qiataqaa rauru mwatovata mwia nraaqiaranramwuvanto taqeta nraakye mwia inronra hita tiqata, Nanraqamave mwitaama kyero vahamwenra mwia qumina taiqa kyaiho?

⁹ Vahamwenra mwia nyita nronra munima vara kyeta vehi nraakye qora nyiataarave, tita.

¹⁰ Mwiuhua mwitaa ti varuvaro Iesusiva mwiuhua qua riero tiqaro, Nkyenramwu nanraqamave nraakye mwia inronra hi variavo? Mwiva mwitaa hiqaroma ni kyugema mate variho. ¹¹ Vehi nraakye qora mwiuhua ekyaa enta nkyivata variqita vivarave. Nte nraahuma hia ekyaa enta nkyivata variqina quaninrave.

¹² Nraakye mwaava vahamwenra qu mateqaroma ni quntamwa terara tera hi variho. ¹³ Nte qutaa qianinra riaate. Nraakiara ni qua mwakyaakya nraakye qora timwa nyiqatama mate nraakye mwaava niqaa vahamwenra qu matairara rieqatama mpo mwatanaa mpo mwatanaahua timwa nyivata rievavarave, tiro.

Iutaasiva Iesusira nramwutaa kyauquqi kyero munima varaani aanranra qua timwa kyero taaqau tora

(Maaki 14:10-11; Ruku 22:3-6)

¹⁴ Iesusiva mwitaa tuvaro Iesusira nraaqiara 12 nramwuqitairo mpovanto mwia nrutu Iutaasi Isikeriotiva veva ntero Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwiuhua nronra vaisinramwu varunani vuva ¹⁵ uro mwiuhua kyapara hiro tiqaro, Nte Iesusira qovarama kye nkyi kyauquqi nrumu kyaankyera, nkye nanra kyoqaave ni mpivarave? tuvata mwiuhua ori munima 30 nramwu kyaara ntumwa kyeta mwuvaro Iutaasiva mwi munimanra varero ¹⁶ mwi entaraqatairo mwiuhua kyauquqi Iesusira kyaani aanranra puaamaqiro vura.

Iesusiva nai nraaqiara kyapata vekiya nyato kyarara nronra

(Maaki 14:12-21; Ruku 22:7-14; Ioni 13:21-30)

¹⁷ Hia kyoto mperetira omwata nre iherava nri ntovata vuni nrnto entaraqaa mwia nraaqiaranramwuvanto Iesusiva hunani nri nteta kyapara hita tiqata, Taraqive tire uro terama mwataarara e vekiya nyato entarara rieqarama mwi kyarara nrenanrave? tita.

¹⁸ Mwiuhua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nkye Ierusaremini uro vaisi mpora mwitaama qiate, Mwaanra qua tiri timwa timwi vari vaisiva tiqaro, Mwaa entava ninima qovarama viho. Nte ntena nraaqiara kyapata i nraamwuqi vekiya nyato kyarara nranrenrave tiho, qiate, tiro. ¹⁹ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto Iesusiva tuntema kyeta mwi kyarara terama kyeta vatora.

²⁰ Terama kyeta vatovaro enta huvaro Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata uro kyara taintaqaa mwatakya variro kyara nre varura.

²¹ Kyara nreqaro mwiuhua timwa nyinro tiqaro, Nte qianinra riaate. Nkyiqitairo mpovanto ni qovarama kyero nramwutaahua kyauquqi kyaananrove, tiro. ²² Mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwu mwutukya uaqia huvata mwiuhua kuaqia kuaqiaavanto Iesusiva kyapara hita tiqata, Nronrao, e nianrave qiaro? Hia nte mwivave, hia nte mwivave, timwaqita vita.

²³ Mwitaa timwaqi vuvaro Iesusiva tiqaro, Mpereti vara kyeta taretana kuaa vakya mwaa ti tanuqi ntaarava, mwi vaisivama ni qovarama kyaananrove. ²⁴ Ni mwatani mwatatai nraaqiarara mwitaama kye rukye quara haaru qara ntumwa torave. Qio mwi quava mwivauma vahiananrove. Ni mwatani mwatatai nraaqiarara qovarama kyaani vaisirara po timwa mwatauqo. Mwia nrova hia mwia mwata kyaataara mwia mwata torave, tiro.

²⁵ Iesusiva mwitaa tuvaro Iutaasiva mwia qoqama kyaariva Iesusira kyapara hiro tiqaro, Mwaanra ti variarao, e nianrave qiaro? tuvaro Iesusiva tiqaro, Eo, nte iarama tuqo, tiro.

Mperetiaravata uainianravata timwa tora

(Maaki 14:22-26; Ruku 22:15-20; 1 Korinti 11:23-25)

²⁶ Iesusiva nraaqiaranramwu kyara nre varuvaro Iesusiva mpereti vara kyero Kotirara kyugeve timwa kyero nteqa kyero nai nraaqiaranramwu nyinro tiqaro, Mwaa vara kye nraate. Mwaa ni mamantama iho, tiro.

²⁷ Mwitaa timwa kyero mwiva uaini kaapu vara kyero Kotirara kyugeve timwa kyero mwinramwuhua viti nyinro tiqaro, Nkye ekyaa mwiuhua mwaa nraate.

²⁸ Mwaa ni nraanrema iho. Kotiva nraakye qoravata qaraakya qua vataari quava mwi quava kepukyaqama quarive tiro, ni nraanrevanto mwia kepukyaqama kyaananrove. Ni ru kyaivaro ni nraanrevanto rauruariva airi nraakye qora kyaahaqa hiqaro mwiuhua uaqia hiani quara nruka nyataanarave.

²⁹ Nte qianinra riaate. Mwaa entaraqaataina nte hia uaini nranraitina qati variqi quarita, nkye ni kova ntaqikyianinraqi nivata uro varivaqe nte mwi entaraqaa nkyi kyapata qaraakya uaini nraaninrave, tiro.

³⁰ Iesusiva mwitaa timwa kyero nai nraaqiaranramwu kyapata Kotirara ihi timwa kyero veva ntero Oripa taaqiqaara vurama.

Pitaava nte hia Iesusira taqaurave qianinranra Iesusiva tura

(Maaki 14:27-31; Ruku 22:31-34; Ioni 13:36-38)

³¹ Mwiuhua mwini vuvaro Iesusiva mwiuhua timwa nyinro tiqaro, Nkye mate entaqi ni kyetama aatu ntuqeqaa hita vivarave. Kotira mpukuqi qara ntunwa to quava mate mwivauma vahiananrove. Mwataama tiro: Sipisipiqa ntaqikyiani vaisira Kotiva rukyairata sipisipi mwiuhua aatu ntuqeqaa hita nkyiariara nkyiariara api mpona mpona vivarave, turave. *(Sekaraiaa 13:7)*

³² Qio nraakiara ni vara qati sivuma kyairaqe variqana nkyi vuni nte nraante Karirini quaninrave, tiro.

³³ Iesusiva mwitaa tuvaro Pitaava qaqaqo tiro, Ekyaa mwaahua i kyeta aatu vivaqe nte nraahu ivatama kyena varianinrave, tiro.

³⁴ Pitaava mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte qianinra riaante. Mate entaqi kokoraaravanto hia nruqua tirara e taarampo nani nianra tiqara, Hia nte mwi vaisira taqaurave tinanrave, tiro.

³⁵ Iesusiva mwitaa tuvaro Pitaava qaqaqo tiro, Nte hia iara hia mwia taqaurave qianinrave. Ivatama kye ni ru kyaivaqenavata hia nte mwitaa qianinrave, tiro.

Pitaava mwitaa tuvata Iesusira nraaqiara hini mwinramwuhuvata mwi quara nraahu tura.

Iesusiva Kotirara uro aakyara ntor

(Maaki 14:32-42; Ruku 22:39-46)

³⁶ Mwiaqaatairo Iesusiva nai nraaqiaranramwuvatama kyero kyaqamwa ututoraqi mwia nrtutu Kesemani mwiqi uro ntero nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, Nkye mwaini mwatakyaa vi varivaqe nte uro vururaqaa Kotirara aakyara ntaankye, tiro.

³⁷ Timwa kyero Pitaaravata, Sepetira mwaaqutanavata nraahu sita varero mwini vuvaro mwia hia kyakya huvaro mwia mwutukyavanto uaqia huvaro ³⁸mwiva taarampo mwinramwuhua tiqaro, Ni mutukyavanto mpoqama kyero ua iharo ni ru kyaaqara ihana varuqo. Nkyenramwu mwaaqaa nivatama kye variqata vu ntapairi kyeta taqeqata variate, tiro.

³⁹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva hia mpuaahaqama viro uro virianasairo tumu ntiro Kotirara aakyara ntero tiqaro, Ko, e qiove tirera nte nriqa vi inraikyara nramanri votima kye nraaninra e qatinani vara kyaante. Qio hia ni kyakya hira vataqira quante. Ena kyakya hira vataqira quante, tiro.

⁴⁰ Iesusiva mwitaa timwa kyero nrumu ntantero nai nraaqiara taaramponramwu kyonani tumu taqovata mwinramwuhua vuruara huvata vaite varuvaro mwiva Pitaarara tiqaro, Nanraqamave nkye nivatama kyeta pataqiaqa variqata hia vu ntapairi kyeta viti viri taqeqata variavo?

⁴¹ Saataaniva nkyi mwataara hiankyo tita nkye taqe variqata Kotirara aakyara nteqata variate. Nkyi mwanraquravanto mwitaa hiataa iharo nkyi mwamwantavanto nraahu hia qio kepukyaqa ihata variavo, tiro.

⁴² Iesusiva mwitaa timwa kyero qaiqaa uro Kotirara aakyara ntero tiqaro, Ko, nte mwaa nramaninra nraaninra hia e qatinani vara kyaraitira qati nraante tirera, nte i kyakya hira vataqina virerave, tiro.

⁴³ Mwitaa timwa kyero qaiqaa uro ntantero tumu taqovata mwia nraaqiara taaramponramwu vuruara huvata vaite varura.

⁴⁴ Vaite varuvaro Iesusiva qaiqaa mwinramwuhua kyero vuva uro Kotirara taarampo nani aakyara nteqaro vaakya tuntema kyero nraahu qaiqaavata tura.

⁴⁵ Kotirara aakyara ntamwa kyero Iesusiva uro ntantero tumu taarampo mwinramwuhua tiqaro, Qikye, nkyenramwu qati nraahuve ho hiqata vaite variavo? Qio taqaate. Ni mwatani mwatatai nraaqiarara ntavaqavuqita uro uaqia hi kyaiqara uti varihua kyauquqi tuta kye iheravama nri ntaiho. ⁴⁶ Sivivaqenramwu quare. Ni qovarama kyero nramwutaa kyauquqi kyaari vaisivama mwaa nri variho, tiro.

Iutaasiva Iesusira qovarama kyovata mwia ntavaaqavu kyora

(Maaki 14:43-50; Ruku 22:47-53; Ioni 18:3-12)

⁴⁷ Iesusiva mwi quara ti varuvaro mwia nraaqiara 12 nramwuqitairo Iutaasiva uro ntero. Iutaasiva uro ntovata mwia vatama kyeta airi vaisivanto paipavata kyanta

kyaamwuvata tu vareta uro nora. Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua vunyaaahuavata, Iutaa nronra vaisinramwuvata, mwihua mwi vaisihua sitovata mwihua Iutaasira vatama kyeta nrunra.

⁴⁸ Iutaasiva Iesusira qovarama kyaaninranra vaakya mwihua timwa nyinro tiqaro, Nte uro mwia qua mwantegana mwia mota kyaani vaisira mwia mwivave. Nkye mwia uro ntavaaqavu kyaate, tiro. ⁴⁹ Iutaasiva mwitaa timwa kyero mwiva mwihua kyapata uro ntero mwiva qamwanrama kyero Iesusira nraaqani uro ntero tiqaro, Mwaanra ti variarao, varirave, timwa kyero mwia mota kyero.

⁵⁰ Iutaasiva mwia mota kyovaro Iesusiva tiqaro, Ni vaisio, mpo inraikyara nri-nanra qamwanrama kyera utuante, tuvata Iutaasira vatama kyeta nruhua uro Iesusira ntavaaqavu kyeta tuqara tutovaro ⁵¹ mwiaqaatairo Iesusira nraaqiara mpovanto paipa nai tuaqitairo veva ntanrau kyero mwiaqotairo vaisi mpo nraato teqa kyora. Kotira nraamwuqi kyaiqa vare varu vaisihua mwihua vunyaa vaisi mwia kyaiqa vaisi nraato teqa kyora.

⁵² Teqa kyovaro Iesusiva qao tiro, Ena paipa veva nai tuaqi ntumwa taante. Paipaqo-taita ntaquahua nkyiarivata paipaqotaita ru kyaarave.

⁵³ E hia ntapihiananrave iho? Ni kyaahaqa ihua ni kora kyapara hiariro mwiva qamwanrama kyero nyaamwusairo nyaamwunyaahua ntaqihua mwaanra 12 nramwu sitairata qioma tumivarave.

⁵⁴ Nte mwitaa qarita mwihua tumivera, nataama kyerove haaru qara ntumwa to quava qutaa mwivau vahiananrove? tiro.

⁵⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiaqaatairo Iutaasira vatama kyeta nru vaisihuara tiqaro, Qikye, nkye kamaninra vatama kyero ntaqirero uti vari vaisira votima kyeta ni ntavaaqavirerata paipavata kyaamwuvata vare nriavo? Nte mpo enta mpo enta Kotira nraamwuqi variqana nraakye qora qua mwakyaakya timwa nyi varuqata nkye hia mwi entara ni ntavaaqavuarave.

⁵⁶ Haaru poropeti vaisinramwuvanto mwaa inraikyava qovara hianinranra qara ntumwa to quava qutaa mwivau vahiarive tiro, mate mwaa inraikyava qovarama viho, tiro.

Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwia qaqira kyeta aatu ntuge-qaa hita vurama.

*Iutaa vaisi nronranramwu suqaa Iesusira uro kyora
(Maaki 14:53-65; Ruku 22:54-55, 63-71; Ioni 18:13-14, 19-24)*

⁵⁷ Iesusira ntavaaqavu kyeta tutohua mwia vitaqita uro Kotira nraamwuqi kyaiqa vare varuhua mwihua vunyaa vaisivanto varuraqi Kaiapaasira nraamwuqi kyovata nraamwu mwiqi mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, Iutaa vaisi nronranramwuvata, vaakya ntuvaantuama vita varura.

⁵⁸ Iesusira vitaqita uro kyeta varuvaro Pitaava nyianrasata viqaro mwihua sataqiro vuva uro Kaiapaasira nraamwu vahuvoro mwatukyaqaa uro ntero tutukyaqaa mwaati ntero utaqi viro mwi inraikyava qovara hianinra taqarero nraamwu mwiaqaa ntaqikiyi varu vaisihua vatama kyero varura.

⁵⁹ Pitaava mwaatani varuvata nraamwuqi Kotira nraamwuqaa ntaqikiyi varuhuavata, ekyya mwiqi ntuvaantuama vita varuhuavata, Iesusira rukyarerata Iesusiraqaa unra qua vatarerata mpo quara puua huvaro ⁶⁰ hia vahuvata airi vaisivanto Iesusirara unra qua ntumwa kye tura. Api qua nraahu timwaqita vuvata vaisi taaratanavanto sivita ⁶¹ Iesusirara tiqata, Mwaa vaisiva mwitaa tihata turetana riaunanrave. Mwiva tiqaro, Nte qioma Kotira nraamwu nronra ntapairi kyena taarampo enta variqana qaiqaa hoqa taiqa kyaaninrave tirave, tita.

⁶² Mwitanahua mwitaa tuvaro Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua vunyaa vaisivanto siviro Iesusirara tiqaro, Mwitanahua mwitaa tiqata iqaa qua vate variavo. E mpo nkyiaritananra nanra quave tinanrave? tuvaro ⁶³ Iesusiva hia qua tiraitiro, tirema varuvaro qaiqaa vunyaa vaisivanto Iesusirara tiqaro, Nte Kotira vuqaa variqana mwia nrutu nteqanama iara qutaa qua qiantema tuqo. Qutaave Kotiva i titaihara e tiri kyaahaqa hirera Mesaiaavanto variaro? Qutaave e Kotira mwaaquvanto variaro? Tiri timwa timwinraqe riaare, tiro.

⁶⁴ Mwiva mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, E qiananra nte mwaa mwivave. Nte qianinra nkye riaate. Nkye nraakiara taqe varivaqe nte mwatani mwatatai nraaqiarava nronraqama vina Kotiva kepukyavanto varianinra mwia kyauqu kyaatutani mwatakyya vina varina tonamwuqi tumuaninrave, tiro.

⁶⁵ Iesusiva mwitaa tuvaro vunyaa vaisi mwiva nai tuavaaqa nrahitu kyero tiqaro, Qikye, mwiva Kotirara uaqia hi quara tiho. Vaisi mpovanto mwiaqaa qua vataaninra

qumina nraanrevorave. Taqaate. Nkye rie variavaroma mwiva Kotirara uaqia hi quara tih. ⁶⁶ Mwia kyaara nkye Iesusirara nanra quave tivarave? Tivaqe riaankye, tiro. Mwitaa tuvata mwihua tiqata, Mwia uaqia hi kyaiqava nritaraiho.

Mwia kyaara mwia ru kyaarava nraahuma vaiho, tita.

⁶⁷ Mwihua mwitaa timwa kyeta uro Iesusira viriqi taara vihi kyeta kyauquqo mwia ntuqutu kyeta mwia vu nraato ntumwa kyeta vateta ⁶⁸ vireraqama kyeta tiqata, Mesa-iaao, e qutaa qua qovarama kyera vaisiva varirera, hia taqaraitira i ntuqtuani vaisira nrtutu ntaante, tita.

Pitaava Iesusira hia taqaurave tura

(Maaki 14:66-72; Ruku 22:56-62; Ioni 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Nraamwuqi mwitaamaqita vi varuvaro Pitaava mwaatani mwatukyaqa mwatakya viro varuvaro kyaiqa nraakye mpovanto Pitaara nraaqani uro ntero mwianra tiqaro, Evata Iesusira Karirinyaa vaisi mwikyantiri variaravave, tiro.

⁷⁰ Mwiva mwitaa tuvaro Pitaava mwihua suqaa variqaro qaqao tiro, E qiana quara nte hia ntapihurave, tiro. ⁷¹ Mwiva mwitaa timwa kyero uro nraihana varuvaro kyaiqa nraakye mpovanto mwia taqero mwini sivita varuhuara tiqaro, Vaisi mwaava Iesusira Nasaretinyaanra vatama kyero varivave, tiro.

⁷² Mwitaa tuvaro Pitaava kyauqu nriqiqaa vatero tiqaro, Hia nte mwi vaisira taqaurave, tiro.

⁷³ Mwitaa timwa kyero pataqia varuvata mwini sivita varu vaisihua Pitaava hunani uro nteta mwianra tiqata, Iesusira nraaqiaranramwu mwi mwatanaahua variavara qutaqama kyera evata kuaa mwatanaa mwivama variaro. Mwihua mpo qarama kyeqata mwaa quara ti variantema kyerama evata mwaa quara ti variaro. Qio e mwaa mwivave, tita.

⁷⁴ Mwihua mwitaa tuvaro Pitaava kyauqu nriqiqaa vatero tiqaro, Nte hia qutaa qua qiankyera, Kotiva qioma ni ruananrove. Nte qutaama tuqo. Nkye ti varia vaisira hia nte taqaurave, tiro.

Pitaava mwitaa timwa kyovaro qamwanrama kyero kokoraaravanto nruqua tuvaro ⁷⁵ Iesusiva Pitaara timwa mwu quava Pitaara nraatoqi ntumwa viro. Iesusiva Pitaara tiqaro, Kokoraaravanto hia nruqua tirara e taarampo nani nianra hia mwia taqaurave tinanrave, tura. Pitaava mwi quara riero mwiva mwaaqani mwaati ntero vuvaro mwia mwutukyavanto uaqia huvaro nronraqama kyero ntatora.

27

Iesusira Pairaativa hunani vitaqita uro kyora

(Maaki 15:1; Ruku 23:1-2; Ioni 18:28-32)

¹ Mwia qanranraa toqa entaqi Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronra vaisinramwuvantovata, Iutaa nronra vaisinramwuvantovata, qua timwa kyeta Iesusira ru kyaanarave timwa kyeta ² mwiaqaataita mwihua Iesusira seniqotaita rupa kye vitaqita uro Pairaativa huraqi kyora. Pairaativa Romeni kirapava varura.

Iutaasiva qutu vura

(Kyaiqa Varora 1:18-19)

³ Iutaasiva Iesusira qovarama kyo vaisiva taqovata mwihua ko timwa kyeta Iesusiraqaa qua vatetama mwia ru kyarerata uti varuvaro mwiva po hia nte mwitaa hiataara vaihana mwitaa hurave timwa kyero 30 munima mwunra varero uro ntantero Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronranramwuvata, Iutaa vaisi nronranramwuvata, mwihua varuraqi uro ntero tiqaro,

⁴ Nte qumina vaisi hia uaqia hi kyaiqara uti vaisirama uro nkyi kyauquqi tuta kyauqatama nkye mwia ru kyarerata uti variavo. Nte qora inraikya utu kyauqo, tiro. Timwa kyero munima mwia mwihua nyinrenro tuvata mwihua qaqao tita, Tire nataave hiananrave? Hia tiri kyaiqave. Mwi inraikyava ina kyaiqama vaiho, tita.

⁵ Mwihua mwitaa tuvaro Iutaasiva munima mwia varaqiro uro Kotira nraamwu mpoqi hia qumina vaisivantovata vera nte varuraqi tuto kyero vuva uro vaanta hiri vura.

⁶ Iutaasiva munima mwia tuto kyero vuvata Kotira nraamwuqaa ntaqikyu vaisihua mwi munimanra utu kye vateta tiqata, Mwaa munimanra gutaru munimave. Tire mwaa munimanra Kotira nraamwuqi vataana munimanra vatama kyeta kuaaqi vataarorave. Mwitaa hiqata tire mwaanra qua nteqa kyaarorave.

⁷ Tave utiqata aatapai mwata vare varia mwatava qatima vaiho. Nrivaqe mwaa munimanraqo mwi mwatara kyogaama kyaare. Tire mwi mwatara kyogaama kyeta

vataararo mpo mwatanaavanto mwaini qutu vivaqe tire mwihua mwi mwataraqaa quntamwa taare, tita.

Mwitaa timwa kyeta munima mwiagotai ⁸ mwi mwatara kyoqaa kyorara tita, mate mwaa entara nraakye qoravanto mwi mwatarara Qutaru Mwatave ti variara.

⁹ Kotira nraamwuqaa ntaqikyai varuhua mwitaama kyeta mwi mwatara kyoqaa hurara tiro, haaru vetato entaqaa Ieremaiaava poropeti vaisivanto qara ntumwa to quava qutaa mwivau vahura. Ieremaiaava mwitaama tiro:

Isareri vaisi mponramwuvanto qua timwa kyeta vateta 30 munima, mwianra qutaru munima vahiananrove ti vari munimanra, ¹⁰ mwi munimanra varaqita uro kyetama tave uti mwatara kyoqaa hivarave. Nronravanto ni qua timwa mpintema kyetama mwihua mwi mwatara varevarave, tura. (Sekariaa 10:11-12)

Pairaativa Iesusira ntumwahiamwama mwatora
(Maaki 15:2-5; Ruku 23:3-5; Ioni 18:33-38)

¹¹ Mwihua Iesusira vitaqita uro kirapava Pairaativa varuraqi kyovaro Iesusiva mwia vuqaa siviro varuvaro Pairaativa mwia ntumwahiamwa hiro tiqaro, Qutaave e Iutaa vunyaa vaisivanto variaro? tuvaro Iesusiva tiqaro, E qiananra nte mwaa mwivave, tiro.

¹² Iesusiva mwitaa tuvata Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvata, Iutaa vaisi nronranramwuvata, mwihua mpo qua mpo qua kyaara Iesusira inronra hi varuvaro mwiva hia mwihua qua hiniqa hiraitiro, tirema varura.

¹³ Tirema varuvaro Pairaativa qaiqaa Iesusira kyapara hiro tiqaro, Mwihua airi qua iqaa vateta mwia kyaara i inronra hi variavara e hiave mwihua ti varia quara riaaro? tuvaro

¹⁴ Iesusiva hia qua mpovata mwihuara tiraitiro, tirema kyero varuvaro mwiaqatairo nronra vaisi Pairaativa mwianra airi nraato ti varura.

Iesusira kyatariqaa rutaate tura
(Maaki 15:6-15; Ruku 23:13-25; Ioni 18:39-19:16)

¹⁵ Mpo ihi mpo ihi veyahyu nyato kyarara nro entaraqaa kirapava vunyaa vaisivanto nraakye qora qamwata nyatarero karavu vaisi mpo huvantu kyero titovaro mwaatani vura. Nraakye qoravanto ta vaisirave huvantu kyaante tura mwi vaisira huvantu kye varura.

¹⁶ Mwi entara karavu vaisi mpo mwia nrutu Varavaasiva qora vaisivanto varuvata tita, airi nraakye qoravanto mwi vaisira nrutu ntapihi kyora. Karavu vaisi mpo huvantu kyeta tite varu okyarava mwitaama vahuvata ¹⁷ mwi entaraqaa nraakye qoravanto mwianra rieqata ntuvaantua hita varuvaro Pairaativa mwihua kyapara hiro tiqaro, Ta karavu vaisirave huvantu kyaariro quananrove? Nte Varavaasirave huvantu kyaaninrave? Iesusiva mwianra tiqata Mesaiaavantove ti variara, nte mwiaive huvantu kyaaninrave? tiro.

¹⁸ Pairaativa ntapihi kyovata nronra vaisinramwuvanto Iesusiva nronraqama quanky-orave tita mwianra raraqaa tovata mwihua mwia vitaqita uro mwia kyauquqi kyora.

¹⁹ Pairaativa ko nraamwuqi mwatakya viro varuvaro mwia nraatavanto qua vara kyero tiqaro, Po, mwi vaisiva hia mpo inraikya utu kyairaqaa qumina qua vaterorave. Mwia qati titairaro quarive. Nte entaqi mwiaqaa ruvaata taqauqaro ni uaqia ihana varuqo, tiro.

²⁰ Mwia nraatavanto mwitaa tuvata mwia qua riaankyorave timwa kyeta Kotira kyaiqa vare varu vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvata, Iutaa mwihua nronra vaisinramwuvata, kepukyaqama kyeta qua nraakye qora timwa nyita tiqata, Varavaasira huvantu kyera timwinra Iesusira rukyaante qiate, tita.

²¹ Mwitaama kyeta rapateqata tuvaro Pairaativa kyapara hiro tiqaro, Mwi vaisitanahuaqitaina ta vaisirave huvantu kyaaninrave? tiro. Mwitaa tuvata mwihua tiqata, Varavaasirave, tita.

²² Mwihua mwitaa tuvaro Pairaativa qaqao, tiro, Iesusiva mwianra Mesaiaavantove qarave. Mwia mpo nte nataave hianinrave? tiro. Mwitaa tuvata ekyaa mwihua tiqata, Mwia kyairata kyatariqaa rutaate, tita.

²³ Mwihua mwitaa tuvaro Pairaativa mwihua kyapara hiro tiqaro, Nanra kyaarave nte mwia kyaarita kyatariqaa rutevarave? Nanra uaqia hi inraikyarave utu kyaiho? tiro. Mwitaa tuvata mwihua nronraqama kyeta aakyara nteta tiqata, Mwia kyairata kyatariqaa rutaate, tita.

²⁴ Nraakye qoravanto mwitaa ti varuvaro Pairaativa taqovaro mwia quavanto hia qio vahuvato mwiva tiqaro, Nraakye qora utaqatairo mpo inraikyavanto siquankyorave, timwa kyero nramanri tanuqi rauru kyero nraakye qora suqaa variqaro nai kyauqu

hiqama kyero tiqaro, Qio taqaate. Mwia qutaru quavanto hiama niqaa vaiho. Mwi quava nkyitaqaama vaiho, tiro.

²⁵ Mwitaa tuvata ekyaa nraakye qoravanto tiqata, Mwia qiove, mwi quava titaqa vahiqaro tire mwatataarahaqaavatama vahiananrove, tita.

²⁶ Mwiwua mwitaa tuvaro Pairaativa mwihuara riegaro Varavaasira huvantu kyero nai ntaqu vaisihua Iesusira kyaantaqo ntuqutuete tuvata mwia ntuqutu kyeta vato- varo mwiaqaatairo mwia kyatariqaa rutaate tiro, Pairaativa mwia nai ntaqu vaisihua kyauquqi tuta kyora.

Ntaqu vaisihua Iesusira vireraqama mwateta mwia ntuqutura
(Maaki 15:16-20; Ioni 19:2-3)

²⁷ Pairaativa nai ntaqu vaisihua kyauquqi tuta kyovata mwihua mwia vitaqita uro ki- rapara nraamwuqi kyeta mwihua nkyiari hena ntaqu vaisihuavata ekyaa ntuvaantuama kyeta Iesusira vara utaqi vateta mwia vara ututu variqata ²⁸ mwia tuavaaqa qatinani vara kyeta mwia vireraqa hiqata vunyaa vaisi tuavaaqa utu mwatarera nraanre tuavaaqa utu mwatora.

²⁹ Mwiaqaataita mwihua tauvera vara kyeta qiata vaisi tovaqa voti hura ququrama kyeta Iesusira qiataqaa qu mwateta mwia kyauqu kyaatutani kyaamwu tu mwateta. Mwiwua mwitaa mwitaama kyeta mwia vireraarora hirerata Iesusira vuqaa tori kyauru ravita tiqata, Iutaa nraakye qora vunyaa vaisio, varirave? timwa kyeta ³⁰ mwiaqaa taara vihi kyeta vateta kyaamwu mwia kyauquqi tu mwatora mwia vara kyeta mwiaqotaita mwia qiataqa ntuqutura. ³¹ Mwiwitaamaqita vita vireraarora hita raima mwateta taiqa kyeta mwihua tuavaaqa utu mwatora vara kyeta nai tuavaaqa utu mwateta mwia kyatariqaa ru tarerata viteta vura.

Iesusira kyatariqaa ru kyeta hiritora
(Maaki 15:21-32; Ruku 23:26-43; Ioni 19:17-27)

³² Ntaqu vaisihua Iesusira kyatariqaa rukiya hiritarerata mwtukyaqitaita mwaaqani- anra aanraqaa viqata vaisi mpovanto Sairininyaanra mwia nrtu Saimoninra qintorama kyeta mwianra kepukyaqama kyeta tiqata, E Iesusira rute kyatarira vara quqira uro mwiane, tura.

³³ Timwa kyeta Iesusira vitaqita uro quminasata Korokotaave tunani kyora. Korokotaa mwaa quaraqitai tirera Qiata Mwukyaarisatave tunani Iesusira uro kyeta ³⁴ uaini mwiqi ukavu inraikyaravatama kyeta tuqasaa tora mwuvaro Iesusiva pataqia nreqaro taqero qaqira kyero hia nronra.

³⁵ Iesusiva hia nrovata mwihua mwia kyatariqaa ninriqotaita ruteta mwia tuavaaqa vara kyeta kaati ruantema kyeta ori tuto kyeqata mwia tuavaaqa ntainra kyeta vareta ³⁶ mwiaqaataita mwihua mwatakyyaa vita variqata mwia taqe varura.

³⁷ Mwia qiatani qua mpo ko timwa mwato quara qara ntumwa kyeta kyatariqaa rutovaro mwi quava mwitaama tiro:

MWAA IESUSIVA IUTAA VUNYAA VAISIVE, tiro.

Mwi qarava mwitaama kyero vahura.

³⁸ Mwiwua Iesusira vatama kyeta vaisi mpotana ru tora. Mwitanaahua nkyiari hena vaisi ru kyeqata mpuara vare varu vaisitanahua varuvata mpo Iesusira kyauqu kyaatutani ruteta mpo mwia kyauqu kyaantaqaqani rutora.

³⁹ Mwiwitaama kyeta rutovata nraakye qora vitare nritare hiqata nru ntumwa kyeta mwaunru miqi mwateta Iesusirara uaqia hi quara timwa mwateta tiqata, ⁴⁰ Qikye, e tiqarama, Kotira nraamwu ntapairi kyenama taarampo enta varina kyaiqa varaqi viqanama qaiqaa hoqa taiqa kyaaninrave qiananrave? Qio, e Kotira mwaaquvanto varirera, ena kyaahaqa hiante. Enavanto kyatariqaataira mpiami ntaante, tita.

⁴¹ Mwiwua mwitaa ti varuvata kuaa qarama kyeta Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronra vaisinramwuvata, mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, mwianra raima mwateta tiqata,

⁴² Mwiva mpohua nraahu kyaahaqa hi variva hiave qio nai kyaahaqa hiananrove? Mwi vaisiva Isareri vunyaa vaisivanto variho. Kyai tire variqata taqaararo mwiva nai kyatariqaatairo mpiami ntero tuminraqeta tire mwianra qutaave qiare. ⁴³ Mwiva nanrianra tiqaro, Nte Kotirara kepukyaqama kyena riemwaqina vuvave. Nte Kotira mwaaquve tirave. Qio kyai variqata taqaararo Kotira kyakya hiraro mwia kyaahaqa hianinra taqaare, tita.

⁴⁴ Mwiwua mwitaa tuvata mpuara vaisitana mwia tataaqa ru tohuavata mwihua tuntema kye kuaa qua mwia nraahu timwa mwatora.

*Iesusiva qutu vura**(Maaki 15:33-41; Ruku 23:44-49; Ioni 19:28-30)*

⁴⁵ Mwitaa huvaro huarivanto nrinro virira qiataqaa vahuvaro ekyaa mwi mwata maatara entama vuvaro qaiqaa huari vitira tavaarana tuminro vahuvaro enta huva vivura.

⁴⁶ Huarivanto tuminro vitito vahuvaro Iesusiva nai quaqitairo aakyara ntero tiqaro, *Eri, eri rama sapakitani. Kotio, Kotio, nanraqamave ni qaqira kyera hiaro?* tiro.

⁴⁷ Iesusiva mwitaa tuvata mpo uhua mwini sivita varuhua mwia qua rieta tiqata, Mwiva Iraisaa tiri haivaqarama nraanre variho, tuvaro ⁴⁸ mpovanto hiantero nramanri kyaqo inraikyara tavuna nrihi voti hura vara kyero uaini uka vuraqi mwaati ntamwa kyero herika mpontaqiaqa huairi kyero mwia nraanrive tiro mwia nroqi viri ntamwa tora.

⁴⁹ Mwitaa huvata mpo uhua tiqata, Kyaiqe variqata taqaararo Iraisaa mwia kyaa-haqa hirero tumuaninra taqaare, tita.

⁵⁰ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva qaiqaa paa tiro aakyara ntamwa kyero qutu vura.

⁵¹ Iesusiva qutu vuvaro Ierusaremini Kotira nraamwuqi tauha votima kyeta tavuna nronra hiritova virisairo utaqaa nrahituqiropiani tumunra. Mwitaa huvaro mwatura tuvaro ori nronra airivanto ntuvuraavurama vuvaro ⁵² vaisi haaru quntamwa to mwatava qatua vuvata mwiqinaahua Kotira nraakye qoravanto qutu vuhua airivanto sivita varuhua ⁵³ Iesusira qaiqaa qati vara sivuma kyo entaraqaataita mwihua Ierusaremini qovarama vuvata airi nraakye qoravanto mwihua taqara.

⁵⁴ Ntaqu vaisihua vunyaa vaisivantovata, mwiavata nrumu ntaqu vaisihua mponramwuvata, varuvaro Iesusira kyatariqaa hiritovaro varuvata mwihua Iesusiraqaa ntaqiki variqata mwatura turave, mpo inraikya mpo inraikya qovarahura taqeta, mwiaqaataita mwihua nronraqama kyeta aatu hita tiqata, Qikye, qutaa mwaava Kotira mwaaquvanto varivama qutu viho, tura.

⁵⁵ Iesusiva qutu vuvata nraakye mponramwuvanto nyianrasataita variqata vutu taqe varura. Mwi nraakyehua Karirisaita Iesusira vataqi viqata mwia kyaiqa vara mwate varuhua varura.

⁵⁶ Mwihuaqitai mponramwu nyutu vahirero, Mariaava Makataranyaava mpo, Mariaava Iemisikya Ionikya nyova mpo, Sepetira mwaaqutana nyova mpo varura.

*Iesusira quntamwa tora**(Maaki 15:42-47; Ruku 23:50-55; Ioni 19:38-42)*

⁵⁷ Enta huvaro Arimatianyaava airi inraikya vato vaisiva uro ntoro. Mwia nrutu Iosepiva, mwiva Iesusira vataqiro vi varu vaisiva varura.

⁵⁸ Mwi vaisiva Pairaativa varuraqi uro ntero Iesusira mwamwanta mpiraqe varaqina quntamwa taankye tuvaro Pairaativa nai ntaqu vaisihua sitero tiqaro, Uro Iesusira mwamwanta vara mwia mwiate, tuvaro ⁵⁹ Iosepiva uro Iesusira mwamwanta kyatariqaatairo itu kyero qaraakya tavuna eqarori tavuna vara kyero mwia qapuqama kyero ⁶⁰ varaqiro uto nai nraakiara quntamwa terara rieqaro ori haqa kyero vatoraqi vera vatero ori nronra mpo ventaqiro mwia nrona tita tero vura.

⁶¹ Mariaava Makataranyaavavata, mwia qamwava mpo Mariaavavata, mwitanahua vutura hini mwatakyaaya vita variqata vutu mwia quntora taqe varura.

Iesusira quntamwa toraqi ntaqikyura

⁶² Mwia qanranraa Saareqaa Kotira nraamwuqaa ntaqikyuhavata Parisi vaisinramwuvata uro Pairaatira vatama kyeta ntuvaantuama vita variqata ⁶³ mwianra tiqata, Nronrao, tire riauraro unra ti vari vaisiva mwiva nai qati varu entara tiqaro, Nte taarampo enta vari kyena qaiqaa qati siquaninrave turave. Mwiva mwitaa turara tira, ⁶⁴ e ntaqua vaisihua sitairata mwihua mwia quntamwa taaraqaa taarampo enta variqata ntaqikiqita quate. Mwia nraaqiaranramwuvanto uro mwia mwamwanta mwiqitaita mpuara varaqita mpona kyeta nraakye qorara unra tiqata, Mwiva qati siviho, tivorave. Mwihua mwi entara unra tiva vaakya unra qua timwa tairavata nraatara kyaananrove, tita.

⁶⁵ Mwihua mwitaa tuvaro Pairaativa timwa nyinro tiqaro, Qio nkye ntaqua vaisihua sitaqita uro kyaivata mwihua mwia quntamwa taaraqaa kyuqema kyeta ntaqikiyate, tiro. ⁶⁶ Mwiva mwitaa tuvata mwihua uro tita tora ori mwiaqaa mwukya rateta ntaqu vaisihuara tiqata, Mwaini variqatama kyuqema kyetama ntaqikiyiqi quate, turama.

28

Iesusiva qutu vuraqitairo sivura

(Maaki 16:1-10; Ruku 24:1-10; Ioni 20:1-18)

¹ Saarare Iutaa mwaanra entavanto taigovaro mwia qanranraa ntuvaahama vuvata Saantegaa Mariaava Makataranyaavavata, mwia qamwava Mariaavavata, Iesusira quntamwa toraqi taqarerata vurama. ² Vuvaro qamwanrama kyero mwaturavanto nronraqama kyero tuvaro nyaamwunyaava mpovanto nyaamwusairo tumu oriqo qesa tita tora mwia rataa qatinani kyero ori mwiaqaa mwatakya viro varura.

³ Mwia virivanto vahirero aaquakyaa votima kyero vahuvaro mwia tuavaaqavanto vahirero tonamwu turomunra voti huva varuvata ⁴ mwiaqaa ntaqikyivi varu vaisihua mwia taqeta nronraqama kyeta aatu hi varita kyuqu kyauqu ntuvata tumu ntita qutu quahua nraantantamwa kyeta varura.

⁵ Mwihua mwitaama vita varuvaro nyaamwunyaava nraakye mwitanahuara tiqaro, Hia aatu hiate. Nte ntapihii kyaugata nkyetana Iesusira kyatariqaa rutaa vaisira puua hirerata nriavo.

⁶ Mwiva hia mwaini variho. Mwiva nai nkyi timwa nyintema kyero qatima siviho. Nrita mwia veta vataaraqi taqaate.

⁷ Mwiqi taqetama hianteta uro mwia nraaqiaranramwu timwa nyiate. Mwiva qutu viraqitairo siviho mwiva nraantema nkyi suni Karirini vi variho. Nkyenramwu mwini uro variqata mwia taqavarave. Qio nte mwi quarama nkyi timwa nyuqo, tiro.

⁸ Mwiva mwitaa tuvata nraakye mwitanahua mwia quntamwa to mwatara mwia mwini kyetatana hianteta vuvaro hini mwamwantavanto aatu hi varuvata hini mwamwantavanto qamwate varuvata hianteta Iesusira nraaqiaranramwu timwa nyinrenrata vurama.

⁹ Mwitanahua hianteta vi varuvaro qamwanrama kyero Iesusiva mwitanahua qintorama kyero tiqaro, Varitatanave, tuvata mwitanahua qamwata kyeta uro tumu ntita variqata mwia kyuqu tu vareta mwianra qamwata kyeta mwia nrtutu tuaahere varuvaro

¹⁰ Iesusiva mwitanahuara tiqaro, Hia aatu hiate. Uro ni kata pakyaanramwu timwa nyivata mwihua Karirini vihua mwini uro ni taqaate, tiro.

Iesusira quntamwa toraqaa ntaqikyuhua tu quara

¹¹ Iesusiva mwitaa tuvata nraakye mwitanahua mwiva tunte hita aanraqaa qati vi varuvata Iesusira quntamwa toraqaa ntaqikyivi varuhua ntaqu vaisihua mponramwuvanto Ierusaremini uro nteta ekyaa mwi inraikyava qovara hurara Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronra vaisinramwu timwa nyunra.

¹² Timwa nyuvata mwiaqataaita nronra vaisi mwihua uro mponramwuvata sita kyeta qua timwa kyeta kuaa qua vateta ntaqu vaisihua munima nronraqama kyeta nyita ¹³ tiqata, Nkyenramwu mwitaama qiate. Tire entaqi vaite varurata mwia nraaqiara nramwuvanto nrumu mwia mwamwanta mpuara vara kyaavo, qiate. ¹⁴ Piraatava mwi quara riairera, tire uro mwia qua timwa mwianrata nkye hia qua varevarave, tita.

¹⁵ Mwihua mwitaa tuvata ntaqu vaisihua mwihuaqaita munima vareta mwihua tuntema kyeta mwi quara nraahu nraakye qora timwa nyiqi vita mate mwaa entaravata Iutaavanto Iesusirara mwi quara nraahu viti viri timwa nyiqita vi variara.

Iesusiva nai nraaqiaranramwu suqaa qovarama vura

(Maaki 16:14-18; Ruku 24:36-49; Ioni 20:19-23; Kyaiqa Varora 1:6-8)

¹⁶ Iesusira nraaqiara 11 nramwuvanto Karirini taaqi mwiaqaa uro variate tunani vuhua ¹⁷ uro nteta taqovaro Iesusiva varuvata mwia qamwata mwateta mwia nrtutu tuaahere varura. Mwia nrtutu tuaahere varuvata mwia nraaqiara hinivanto mwianra taara nraato tita tiqata, Qutaa mwivave variho? ti varura.

¹⁸ Iesusiva mwihua nraaqani uro ntero tiqaro, Kotiva ni nronraqama kyaihana nte nyaamwunivata mwatanivata vahi inraikyara ekyaa mwi inraikyaraqaa ntaqikyivi varuvave.

¹⁹ Nkye ekyaa mwata maata varihua uro timwa nyivata mwihua ni nraaqiaraqama quate. Mwihua ni nraaqiaraqama vivata nkye nramanri nyiqata ni kora nrtutu nteqata, ni mwia mwaaqu nrtutu nteqata, Kotira mwanraqura nrtutu nteqatama, nramanri nyiate.

²⁰ Mwitaa hiqatama ekyaa nkyi timwa nyu qua mwakyaakyara mwihuavata timwa nyitama mwi quara riemwaqita quate, qiate. Qio riaate. Nte nkyivata variqina quariro mwaa mwatava taigaananrove, tiro. Iesusiva mwi quara turama.

MAAKI

Maakiva Iesusiva nrohurara tura

*Ioniva nramanri nyi varu vaisiva nraakye qora timwa nyu quara
(Matiu 3:1-12; Ruku 3:1-18; Ioni 1:19-28)*

¹ Iesusiva Kotira mwaaquvanto varura. Mwia qua kyuqe qua mwia okyara vahirero mwataamama vahiro. ² Haaru mpo enta Aisaiaava Kotira qua qovarama kyero qara ntumwa tero tiqaro,

Taqaante, ni qua nraakye qora timwa nyiani vaisira nte titaariro mwiva i vuni viqaro i aanra terama mwataananrove.

(Marakai 3:1)

³ Mwi vaisiva qumina mwataqaa variqaro aakyara ntero tiqaro,

Nronravanto quani aanranra terama mwateta mwia aanra avuqavuma mwataivaro mwiva mwi aanranraqaama qio quarive qiananrove, tura.

(Aisaiaa 40:3)

⁴ Kotiva mwia kyaahaqa huvaro Aisaiaava tohare varu entara mwi quara qara ntumwa tovaro airi ihi vi vuvaro mpo enta Ioniva qumina mwataqaa qovarama vura. Qumina mwataqaa qovarama viro Ioniva nraakye qora nramanri nyiqanro mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkyeta qora kyaiqa vare varira qaqira kyeta nramanri varaivaro Kotiva nkye qora kyaiqa vare vari quara nruka nyataarive, tiro.

⁵ Ioniva mwitaa ti varuvata Iutiasaitave, Ierusaremisaitave, ekyaa mwi mwatanaahua hisai hisai mwiva qua tunani vita uto variqata mwihua nkyiari qora kyaiqa vare varura timwa qovarama kyovaro Ioniva nramanri mwihua nyunra.

⁶ Ioninra tuavaaqa vahirero mpo quara kameri kyaahi vara kyero ututo tuavaaqa vahuvaro mwiva mwia nraahu ututero reti tavaarana rupatero varura. Ioniva hia kyara vara tu kyero nranraitiro, mwiva kainyaaqa nrenro voravanto kuruto nramanrinra nreqanro mwi kyarara nraahu nre varura.

⁷ Ioniva nraakye qora timwa nyinro tiqaro, Ni naakiara nriani vaisiva kepukyavanto ni naatara kyero nronra vaisivantoma variananrove. Mwiva nronra vaisivanto varihana nte qumina vaisi variqanra tina, hia nte qio kakataama vina nai kyuqu nraamwuma tai kyaantara huvantu mwataainrave. ⁸ Nte qati nramanri nkyi nyi varuqo. Mwiva Kotira mwanraqura nkyi nyiananrove, tiro. Ioniva mwitaa turama.

*Ioniva Iesusiva nramanri mwunra
(Matiu 3:13-17; Ruku 3:21-22)*

⁹ Mwi entara Iesusiva Nasareti mwatukya Karirisairo nri ntero Ioniva varunani utontero vuvaro Ioniva Iotaani nramanriqi variqaro Iesusiva nramanri mwunra.

¹⁰ Nramanri mwia mwuvaro Iesusiva nramanriqitairo qatinani mwaanri ntero taqovaro nyaamwuvanto qatua vuvaro mwiqitairo Kotira mwanraquravanto nyaamwa minrunra voti huva tumu ntero Iesusiraqaa varura. ¹¹ Tumu Iesusiraqaa varuvaro quavanto nyaamwusairo mwitaama tiro:

E ni maaquvanto variararo

ni mutukyavanto iara mpoqavata vaiho.

Nte iara qamwateqanama varuqo, tiro.

*Saataaniva Iesusiva mwataara hura
(Matiu 4:1-11; Ruku 4:1-13)*

¹² Quavanto nyaamwusairo mwitaa tuvaro qamwanrama kyero Kotira mwanraquravanto Iesusiva vita varero qumina mwataqaa hia vaisivata varu mwataraqaa uro kyovaro varura.

¹³ Mwini uro kyovaro Iesusiva 40 entara variqiro vuvaro Saataaniva Iesusirara qora kyaiqa varaarive tiro, mwia mwataara hiqaro taqovaro Iesusiva hia mwia qua riaraitiro, hia qora kyaiqa utura. Iesusiva mwitaamaqiro viqaro qaakyau vahikurivanto nrohi varunani varuvata nyaamwunyaa vaisinramwu tumu mwiaqaa kyuqema kyeta ntaqiky varura.

*Iesusiva Karirini uro nai kyaiqa toharora
(Matiu 4:12-17; Ruku 4:14-15)*

¹⁴ Mwi entara mpo uhua Ioninra ntavaaqavu kyeta viteta karavuqi uro kyovaro Iesusiva Karirini uro variqaro Kotira mwakyaakya kyuqe mwakyaakya nraakye qora

timwa nyinro tiqaro, ¹⁵ Mwi entava nri ntaiho. Kotiva nkyiqa ntaqikyari entava qaumaqa iho. Nkye qora kyaiqa uti varira qaqira kyeta nte kyuqe mwakyaakya timwa nyianinra nkye mwi quarara qutaave timwa kyeta riemwaqi quate, tura.

Iesusiva Saimonikya Enturukya nyaanronra
(Matiu 4:18-20)

¹⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero vuva Kariri rumpua tokya sataa viqaro taqovaro Saimoniva nai qata Enturukyantiri variqaro vahe nte varura. Mwitanaahua tavukya kyaiqa vare varutanahua vahe nte varuvaro ¹⁷ Iesusiva mwitanahuaa tiqaro, Nkyetana ni naakiara nriate. Nkyetana vahe ntamwa kyeqata tavukya varaantema kyeta ni naakiara nriqata nraakye qora sitevarave, tiro.

¹⁸ Iesusiva mwitaa tuvata mwitanahua mate mwiqiyara nkyiari vahe mwini kyeta Iesusira vatavare vurama.

Iesusiva Iemisikya Ionikya nyaanronra
(Matiu 4:21-22)

¹⁹ Mwitanaahua mwia vatama kyeta vuvaro Iesusiva pataqiaqa viqaro taqovata Sepetira mwaaqutana Iemisivavata, mwia qata Ionivavata, mpotuqi variqata vahe ntuke hi vura haqire varura.

²⁰ Mwitanaahua vahe haqire varuvaro qamwanrama kyero Iesusiva mwitanahua nraanrovata mwitanahua rieta nkyiari sora Sepetiravata, mwia kyaiqa varo vaisihuavata, mpotuqi kyeta Iesusira vatama kyeta vurama.

Iesusiva vaana titovaro nritarero vura
(Ruku 4:31-37)

²¹ Mwitanaahua Iesusiva vatama kyeta vuvaro Iesusiva vuva Kapenaamini uro variqaro mwaanra tu entaraqaa mwaanra nraamwuqi vera ntero variqaro mwiqi varuhua mwakyaakya timwa nyinro. ²² Iesusiva nraakye qora timwa nyi varuvata mwihua mwia qua rieta tiqata, Qikye, mwiva nanra quave tiri timwa timwiho? Mwiva hia mwaanra okyara ti varia vaisinramwuhua qiantema kyero ti variho. Mwiva nronra vaisivanto qiantema kyero ti variho, tura.

²³ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwaanra nraamwu mwiqi varuvaro vaanavanto mwia utaqi varu vaisiva nraamwuqi vera ntero qua aakyara ntero tiqaro, ²⁴ Iesusio, e Nasaretinyaavave. E tiri nataa hirerarave nrianro? E tiri ntuqutu taiqa kyarerarave nrianro? Nte i okyara ntaphi kyauva e nrianro. Kotiva i titaihara e Kotira kyaiqa nraahu vare variarava variaro, tiro.

²⁵ Mwitaa tuvaro Iesusiva vaana mwia inronra hiro tiqaro, Tirema variante. Mwi vaisiraqitaira nritarera quante, tiro.

²⁶ Iesusiva mwitaa tuvaro vaana mwiva mpoqama kyero mwi vaisira tu varero qakya qakyaama kyero qua aakyara timwa mwatero qatinani nritarero viro.

²⁷ Vaanavanto nritarero vuvata mwiqi ntuvantuuama vita varuhua kyauqu ntukik-inraqata kyeqata nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Nanra inraikyavantove govarama viho? Mwaa quara qaraakya quave. Mwi vaisiva kepukya qua tihatama vaanavantovata mwia qua riaavo, tura.

²⁸ Mwihua mwitaa timwaqi vita nrita huvata ekyaa Karirini varuhuvata mwi quara riora.

Iesusiva Saimoninra nrinraatarara kyaahaqama kyovaro qati sivura
(Matiu 8:14-15; Ruku 4:38-39)

²⁹ Iesusiva mwaanra nraamwuqitairo veva ntero Iemisikya Ionikya sita varero vuva uro Saimonikya Enturukya nraamwuqi vera ntero varura.

³⁰ Saimoninra nrinraatarara mwamwanta tutoqa huvaro taintaqaa vaite varuvata mwihua mwianra Iesusira timwa mwita.

³¹ Timwa mwuvaro Iesusiva mwia uro taqero mwia kyauquqa tu varero mwia mwaamwianrama kyero. Mwitaa kyovaro mwia mwamwantavanto kyugema viro naitarama vahuvoro mwi nraakyevea siviro kyara uta nyinron tera hura.

Iesusiva nriqa vuhua kyaahaqama kyovata qati varura
(Matiu 8:16-17; Ruku 4:40-41)

³² Iesusiva mwi mwatukyaqari varuvaro huarivanto vikyovaro entama vuvata nraakye qora nriqa vuhuvata, vaanavanto utaqi varuhuvata, sita vareta Iesusiva varunani uro kyora. ³³ Mwitaa huvata ekyaa mwi mwatukyaqarinaahuavata Iesusiva varu nraamwunra qesa mwina nrumu varita huvai kyora.

³⁴ Huvai kyeta varuvaro Iesusiva nraakye qora airintikara mpo qara mpo qarama kyero nriqa vuhua kyuqema nyatovaro mwihua nriqa vuva taiqa vuvata qio varura. Qio varuvaro vaanavantovata airi vaisiqi varuhua sitamwa kyovata nritareta vura. Nritareqata vi varuvaro Iesusiva vaana mwihuara qao tiro tiqaro, Hiavata qua qiate, tiro. Vaanavanto Iesusira ntapihii kyovarora tiro, Iesusiva mwitaa tura.

Iesusiva Karirini nrohiqaro qua mwakyaakya timwa nyunra
(Ruku 4:42-44)

³⁵ Mwia qanranraa hia qaatatovaro Iesusiva siviro veva ntero uro hia vaisivantovata varunani Kotiravata qua tirero vura.

³⁶ Mwini vuvaro Saimoniva nai henahuavatama kyero mwia puua hirero viro. ³⁷ Vuhua uro Iesusira puuama kyeta mwinramwuhua mwianra tiqata, Qutaara e mwaini variarata ekyaa mwaa mwatukyaraqinaahua iara puua hi variavo, tita.

³⁸ Mwinramwuhua mwitaa tuvaro Iesusiva qaqaqo tiro, Varaivaqenramwu mpo mwatukya mpo mwatukyavata nrohiqata qua mwakyaakya nraakye qora timwa nyianre. Nte mwakyaakya mwihua timwa nyinrenra nruvave, tiro.

³⁹ Mwitaa timwa kyero mwinramwuhuvata sita varero Karirini nrohi variqaro mwaanra nraamwu mpoqi mpoqi vera ntero variqaro mwakyaakya nraakye qora timwa nyiqiro viqaro vaisi utaqitairo vaanavata sitamwa kyovata nritare vurama.

Tauma rumpuara utu vaisira kyaahaqama kyora
(Matuu 8:1-4; Ruku 5:12-16)

⁴⁰ Iesusiva mwakyaakya timwa nyiqiro vi varuvaro vaisi mpovanto tauma rumpuara utu vaisiva Iesusiva varunani uro ntero tori kyauru raviro Iesusirara po kye tiqaro, E ni kyaahaqa hiataa hirera, e qioma ni tauma rumpuara nruka matenanrave, tiro.

⁴¹ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwi vaisirara po kye timwa mwatero, nai kyaquq mpiami mwia mwamwantaqa vatero tiqaro, Nte mwitaa hiataa ihana i mwitaama mwatarerave. I mwamwantara kyuqema quarive tuqo, tuvaro ⁴² mwia tauma rumpuaravanto qamwanrama tavanta vuvaro mwiva qio varura.

⁴³ Mwiva qio varuvaro Iesusiva mwi vaisirara kepukyaqama kyero tiqaro, ⁴⁴ Hia mpo-huavata timwa nyinraitira, viraro Kotira kyaiqa vara mwate vari vaisiva i mwamwanta taqaarive. Mwiaqaataira e Mosesiva mwaanra qua timwa tora rieqarama Kotira mpo inraikya mwinrata nraakye qoravanto iara tiqata, Qutaama mwia mwamwanta kyuqema viho qiate, tiro.

⁴⁵ Iesusiva mwitaa tuvaro mwi vaisiva hia Iesusiva tunte hiraitiro, mwi quara viti timwa nyi viri timwa nyi huvata ekyaa vaisi riovaro mwia kyaara Iesusiva mpo mwatukya mpo mwatukya qoqaa quariva hia vahuvaro mwiva qaqira kyero hia mwatukyani viraitiro, qumina sata variqiro vuvata nraakye qora hisai hisaita mwia taqarerata nrunrama.

2

Iesusiva hini mwamwanta qutu vu vaisira kyuqema mwatora
(Matuu 9:1-8; Ruku 5:17-26)

¹ Iesusiva Karirini nrohi ntero nrumu ntantero Kapenaamini uro varuvata mwi mwatanaahua Iesusiva nrumu varihu tu quara rieta ² mwihua airivanto uro Iesusiva varu nraamwunraqi ntuvaantuama vita nraamwu mwiaavata ru piqa kyeta qesanavata huvaigu kyovaro mpovanto mwiqi vera ntaariva hia qioqa hura. Mwitaa huvaro Iesusiva nraamwu mwiqi variqaro mwakyaakya timwa nyi varura.

³ Iesusiva timwa nyi varuvata vaisi mponramwuvanto nkyiari hena vaisi mpo mwia mwamwanta hini qutu vura taintama vare nrunra. Erahiamuaantema vaisinramwu mwia taintama varetta nrunra. ⁴ Mwinramwuhua nri nteta Iesusira nraaqani quanarave tita, taqovata nraakye qora airivanto varuvata mwinramwuhua nraamwu utaqi vera nteva hia qioqa hura. Hia qioqa huvata mwinramwuhua qaqira kyeta nraamwu qiata tahiporaqaa mwaanri nteta mwi vaisira vara mwaanri vateta, Iesusiva nraamwu utaqi varuvata mwinramwuhua Iesusiva varura mwina mpiami ntukuraa kyeta. Qio ntukuraa kyeta nriqa vu vaisira taintaqaa vatora qakyomakye kyaqi vuvaro mwi taintava nraakye qora utaqaa uto vahura.

⁵ Vahuvaro Iesusiva riovata mwi vaisinramwuhua nkyiari nraahu tiqata, Qutaama mwaa vaisira Iesusiva qio kyuqema kyaananrove, tu vaisinramwuhua varuvaro Iesusiva hini mwamwanta qutu vu vaisirara tiqaro, Ni maaquo, e Kotira qua raaquta kyaananra nte mwi quara nrukama mwatauqo, tiro.

⁶ Iesusiva mwitaa tuvata mwaanra okyara ti varu vaisinramwuhua mwiqi varuhua riemwaqi vita tiqata, ⁷ Qaqao, mwi vaisiva nanraqamave mwitaa tiho? Mwiva mwitaa tiqaroma Kotira uaqiama mwate variho. Hiama qumina vaisivanto variqaro nai hena vaisiara, E Kotira qua raquta kyaanra nruka mwatauqo, qiananrove. Kotiva mwiva nraahuma qio mwitaa qiananrove, tita.

⁸ Mwiwuhua mwitaama nraato riovaro Iesusivata mwihua su nyaato tura ntapihi kyero tiqaro, Nkye nataamaqive mwitaama riaavo? ⁹ Nte mwaa vaisira hini mwamwanta qutu virara tiqanama, E Kotira qua nteqa kyaanra nte nrukama mwatauqo, tuqatama nkye nianra tiqata, Qaqao, i quavanto unra quave. Hia qutaa qovara hiananrove, qiarave. Qio mwaini riaate. Nte mwi vaisirara tiqana, Sivira ena tainta tu varera quante, qiariro qiove ni quara mwiva mwitaa hiananrove? Nkye timwa mpivaqena riaankye, tiro.

¹⁰ Iesusiva mwitaama kyero mwihua kyaparama nyatero mwiva mwihuara qaiqaa tiqaro, Nte mwatani mwatai nraaqiarava varuqaro ni nronraqama kyaihananra tina, nte qioma mwatani variqana vaisivanto Kotira qua nteqa qaaani quara nruka kyaaninrave. Nkye ni quara qutaa quave qiate tina, nte mwate mwaa vaisirara mwitaa titerave, tiro.

Mwitaa timwa kyero Iesusiva hini mwamwanta qutu vu vaisirara tiqaro, ¹¹ Sivira ena tainta tu varera ena mwaatani quantema tuqo, tiro.

¹² Mwitaa tuvata ekyaa nraakye qora mwia taqe varuvaro mwi vaisiva siviropiampi nai tainta tu varero vuvata mwihua nrhanrama vita kyaquu ntukikinraqate varita Kotira nrtutu tuaahereta tiqata, Mwaa kyaiqara nraahumwa mpo qara hi kyaiqara hia taquna kyaiqarave, tura.

Iesusiva Rivaira nraanronra
(Matuu 9:9-13; Ruku 5:27-32)

(Mwi entara taakisi vare varu vaisihua mponramwuvanto taakisi vareqata hini munima nkyiari tuteta hini munima nraahu nkylari nronra vaisi nyunra. Mwitaa huvata qumina nraakye qoravanto taakisi varo vaisihua ekyaa mwihuara mpuara vaisi nraahuma variavo tura.)

¹³ Iesusiva Kapenaamini vari kyero mwiaqatairo nrumu ntantero Kariri nramanri tokyasataa vuvata nraakye qora airivanto mwiva varunani ntuvantuama vita varuvaro Iesusiva qua mwakyaakya mwihua timwa nyinro. ¹⁴ Mwiaqatairo mwiva vuva uro variqaro taqovaro Rivaiva, Arapiaasira mwaaquvanto, opisi nraamwuqi taakisi vare varuvaro Iesusiva mwianra tiqaro, Ni naakiara nriante, tiro. Mwitaa tuvaro Rivaiva siviropi Iesusira vataqiro vurama.

¹⁵ Iesusiva Rivaira nraamwuqi uro variqaro nai nraaqiaranramwuvata kyara nre varuvata airi vaisi taakisi vare varuhuavata, vaisi mponramwu mwihuara uaqiahi kyaiqara uti variahuave tuhua mwihuavata, nraamwu mwiqi variqata kyara nre varura.

¹⁶ Iesusiva vaisi mwinramwuhua kyapata kyara nre varuvata Parisi vaisi mwaanra okyara ti varuhua taqovaro Iesusiva taakisi vare varuhuavata, uaqiahi kyaiqara uti variahuave tuhua mwihuavata, kyara nre varuvata mwihua Iesusira nraaqiaranramwu kyapara hita tiqata, Nanraqamave Iesusiva uaqia hia vaisihua kyapata kyara nre variho? tita.

¹⁷ Parisi vaisinramwuvanto mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua qua riero tiqaro, Qati vari vaisiva hia totaava hinani vi varirave. Nriqa vi vaisiva nraahu totaava hinani vi varirave. Ta vaisihuave tiqata, Tire avuqavuma kyeta nrohi varurahuave qiahua, nte hia mwihua nyaanranrenrana tumuvave. Nte uaqia hia nraakye qorahua nyaanranrenrana tumuvave, tiro.

Kyara auramaterara tura
(Matuu 9:14-17; Ruku 5:33-39)

¹⁸ Mwi entara Ioninra nraaqiaranramwuvantovata, Parisi vaisinramwuvantovata, kyara auramate varuvata vaisi mponramwuvanto Iesusira kyapara hita tiqata, Ioninra nraaqiaranramwuvantovata, Parisi vaisinramwuvantovata, kyara auramate variavo. Qio nanraqamave i nraaqiaranramwuvanto hia kyara aurama taraitita, qati kyara nre variavo? tita.

¹⁹ Mwiwuhua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nraakye vararera qiaro vaisiva nai vataahuavata qati varirera, qiove mpovanto mwia vataahuara kyara aurama taate qiananro? Qaqao, hiama qio mpovanto mwitaa qiananrove. Nraakye vararera qiaro vaisiva qati varirata mwia vataahua hia kyara aurama taraitita, qatima kyara nrevarave.

²⁰ Mpo enta nri ntairata mwihuaqitai nraakye vararera qiani vaisira tu vareta qatinani vara kyaiavata mwi entaraqataita mwia vataahua ti atura ntiqata kyara aurama tevarave, tiro.

²¹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Mpovanto tuavaaqa nrihi nrahitu quaninra haqira hirero hiama tavuna qaraakya toqa kyero mwiaqaa taqaqautero haqiraananrove. Tavuna qaraakya mwia toqa kyaariro qiqu vahiraro tuavaaqa nrihi mwivavata nronraqama kyero nrahituankyo tiro, hia mwitaa hirave.

²² Qaiqaa tirerave. Uaini qaraakya tati kyero hia mpovanto memenra pahiqo ututaira haaruaa taqu vara kyero qaraakya uaini mwia mwiqi raurirave. Memenra pahi mwiva nraahaqama viraqa mwiva mwitaa hiraro uainivanto kepukya uaini utu viqaro memenra pahi nrahitu kyaananrove. Mwitaa hiraro uainivantovata memenra pahivantovata uaqiama quananrove. Memenra pahiqotai ututaa taqura qaraakya taqu vara kyeta mwiqi nraahu qaraakya uaini rauruarave, tiro.

(Iesusiva mwi quaraqaa ntumwa kyero tu quara okyaravanto mwataamama vahiro. Mwia votima kyeta hiama haaruaa okyaravata qaraakya okyaravata kuaaqi kuairama kyeta tutaate, tura.)

Mwaanra tu entarara tura

(*Matu 12:1-8; Ruku 6:1-5*)

²³ Mpo enta mwaanra tu entaraqaa Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata aakyo utaqi kyakuma votihura uiti vara tutoraqi vi varuvata mwia nraaqiaranramwuvanto viqatama uiti tamwa nteqa kyeqa nramwaqita vi varuvata ²⁴ Parisi vaisivanto mwihua taqeta Iesusirara tiqatama, Mwataqi mwihua taqaante. Mwaanraqaa qao timwa tai inraikyarama mwihua varetta hiavo, tita.

²⁵ Parisi vaisinramwuvanto mwitaa tuvaro Iesusiva nkyiari timwa nyinro tiqaro, Haaru nkyi haivaqava Ntevitivavata, mwiavata nruhua mwihuavata, kyara nraataa huvata varuvaro Ntevitiva kuaa qara hura mwia nkye hia mpukuqi kyaara ntumwa kyeta riarave?

²⁶ Apaiataava Kotira kyaiqa vara mwate varuva vunyaa vaisivanto varu entaraqaa Ntevitiva Kotira nraamwuqi vera ntero mpereti Kotirani vatora vara kyero nrenro nteqa kyero nai mwia vatama kyeta nruhuavata hini nyuvata nronrave. Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua nraahu mwi kyarara nraataara vahuvaro qumina vaisivanto mwi kyarara nrenro mwi quara nteqa kyorave, tiro.

²⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Kotiva vaisiara rieqaro mwaanra enta vahiananrove turave. Kotiva hia mwaanra entara rieqaro vaisi utu tairave.

²⁸ Ni mwatani mwatatai nraaqiarara nronraqama kyaihana varigana nte mwaanra entaqaa ntaqikyiqanama ntena kyakya hiani kyaiqara qioma varaaninrave, tiro. Iesusiva turama.

3

Mwaanra tu entaraqaa Iesusiva vaisi kyauqu kyugema kyora

(*Matu 12:9-14; Ruku 6:6-11*)

¹ Mpo enta Iesusiva mwaanra nraamwuqi vera ntero taqovaro vaisi mpovanto kyauqu hini kukokaqama vuva varuvata ² mwiqi varuhua mponramwuvanto tiqata, Kyai varigata taqaararo Iesusiva vaisi kyauqu kukoka mwia mate mwaanra tuna entaraqaa kyugema kyairera, mwia kyaara mwiaqaa qua vataare, tita.

³ Mwihua mwitaa timwa kyeta Iesusira taqe varuvaro Iesusiva kyauqu hini kukogama vu vaisirara tiqaro, E nrinra vaisi variara utaqaa sivira variante, tuvaro mwiva siviro varuvaro ⁴ Iesusiva mwihua kyapara hiro tiqaro, Tirenramwu teta mwaanra qua rieqatama mwaanra qiana entaraqaa nataa hiani kyaiqarave qio varaananrave? Tire mwi entaraqaa vaisi mpo kyaahaqamave mwataananrave? Mwia uaqiamave mwataananrave? Mwaanra qiana entaraqaa tire vaisi mpo kyaahaqa hiararo mwiva qative variananrove? Tire qaqira kyeta mwi vaisira ruve kyaananrave? tiro.

Iesusiva mwitaa tuvata mwihua hia quavata tihua tirema varuvaro

⁵ Iesusiva taqovata mwihua hia mwi vaisirara po kye tiraitita, kapera viri rate varuvaro mwia kyaara Iesusira mwutukyavanto uaqia huvaro mwia raraqa tovaro mwi vaisirara tiqaro, Ena kyauqu ntatutaante, tuvaro mwiva nai kyauqu ntatuta kyovaro kyugema vura.

⁶ Mwia kyauquvanto kyugema vuvata Parisi vaisi mwinramwuhua mwaanra nraamwuqitai veva nteta uro Herotira vataqita nrohuhua kyapata ntuvaantua hita varigata Iesusira nataama kyetave ru kyaananrave timwa kyeta nai timwa mwi nai timwa mwi hi varura.

Nraakye qoravanto hisai hisaita uro Iesusira taqora

⁷ Iesusiva nai nraaqiaranramwu sita varero kyaarera tokyasata uro varuvata nraakye qora airivanto Karirinyaahuave, Iutianyaahuave,

⁸ Ierusaremiqinaahuave, Itumianyaahuave, Taiaaqinaahuave, Saitoniqinaahuave, Iotaani nramanri vutura qarahi hini varuhuave, mwihua Iesusiva mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare varurara rieta, mwihua Iesusiva varura nramanri tokyani ntuvaantuama vita varura.

⁹ Nraakye qora airivanto ntuvaantuama vita varuvatoro tiro, Iesusiva nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, Nraakye qoravanto ni ntaqutivorave. Mpotu terama kyeta vataivaqena mwiqi mwaanrintena variankye, tiro. ¹⁰ Iesusiva nraakye qora airi kyugema kyovataro tita, nriqa vuhua mwia tu vararerata uti variqata nai ntaquti nai ntaquti hi varura.

¹¹ Mwihua mwitaa hi varuvata nraakye qora mponramwu vaanavanto mwihua utaqi varuhua, mwihua Iesusira taqeta mwia vuni tumu ntita variqata aakyara nteta tiqata, E Kotira mwaaquvantove, tita. Vaanavanto mwihua utaqi varu vaisihua mwitaa tuvaro

¹² Iesusiva mwihuara kepukyaqama kyero tiqaro, Hia ni okyarara qiate. Tirema variate, turama.

*Iesusiva vaisi 12 nramwu sita vatora
(Matiu 10:1-4; Ruku 6:12-16)*

¹³ Iesusiva mwini vari kyero uro taaqi mporuqa variqaro nai mwutukya vahu vaisihua nraahu nyaanrovata mwihua uro varuvoro

¹⁴ Iesusiva vaisi 12 nramwu kyaara ntumwa kyero mwihuara nte mwihua sitaarita ni qua vareta timwa nyiqi quate timwa kyero, mwihua nronraqama kyero mwihuara tiqaro, Nkyenramwu ni airuqama mateta ni qua timwa nyiate tinama, nte nkyi sita vatauqo. ¹⁵ Nkyenramwu vaana titavaro nritarero quarive tina, nte nkyi kepukya nyinrenrave, tiro.

¹⁶ Iesusiva mwaa vaisinramwuhua sitora: Saimoninra. Iesusiva mwia mpo nrutu ntamwatero Pitaavave tiro.

¹⁷ Iemisikya Ionikya. Mwitanahua Sepetira mwaaqutana varura. Iesusiva mwitanahua mpo nrutu Poanesisi-huatanave tura. (Poanesisi mwaa quaraqitai tirera, Nyaanruva Nruqua Ti Varirave, tita.)

¹⁸ Enturura, Piripira
Pataromiunra

Matiura
Tomaasira

Iemisira. mwiva Arapiaasira mwaaqu

Tatiaasira

Saimoninra. mwia nrutu mpo Serotira

¹⁹ Iutaasira. mwi vaisiva Iesusira ntavaaqavu kyaate tiro, mwia qovarama kyo vaisiva.

Iesusiva 12 vaisi mwi vaisinramwuhua sitora.

*Mpo uhua Iesusirara ueraqama vi vaisivama variho tura
(Matiu 12:24-32; Ruku 11:14-23)*

²⁰ Iesusiva nai nraaqiaranramwu sita varero nraamwunianra nkyiari mwaatani vuvata qaiqaa nraakye qora airivanto mwia taqarerata ntuvaantuama vita varuvoro Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata kyara nraanriva hia qioqa huvaro varuvata

²¹ Iesusira vataahua mwi quara rieta Iesusirara tiqata, Qikye, mwiva ueraqamama viho. Kyai uro mwia vitaare, timwa kyeta vurama.

²² Mwaanra okyara ti varu vaisihua mponramwuvanto Ierusaremisaita tumunte mwitaama tita, Vaana vunyaava Pierisepurivama Iesusira utaqi variho. Pierisepuriva mwia utaqi variqaro mwia kyaahaqa hi variharoma Iesusiva vaisiqitairo vaana tite variho, tita.

²³ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua nyaanrovata vaini nruvaro mpo quaqaa ntumwa kyero mwihuara tiqaro, Saataaniva nataama kyerove nai henanra titairaro nritaraanrove.

²⁴ Kuaa mwatanaavanto ntainravi variqata nkyiaritana nai ntaqi nai ntaqi ihua hia qio varivarave.

²⁵ Kuaa nraamwunaavanto ntainravi variqata nkyiaritana nai ntaqi nai ntaqi ihua, mwihuavata hia qio varivarave.

²⁶ Saataaniva ntaqikiyi vari vaanahua ntainra vita nai ntaqi nai ntaqi hi varivaro Saataaniva hia mwihuaqaa ntaqikiyiqiro viraro mwihua kepukyavanto taigaananrove.

²⁷ Mpuara varaiva hia kepukya vaisi mpo nraamwuqi qumina vera ntero mpo inraikya varairave. Mpuara varaiva vuni kepukya vaisi mwia nraante rupa kyero vatero mwiaqatairo vera ntero mpo inraikya mwiani mpuara varairave.

²⁸ Nte qutaa qua qianinra riaate. Nraakye qoravanto uaqia hiani kyaiqara mpo qara mpo qara hiani kyaiqara uti vari quarave, uaqia hi quara mpohuara ti vari quarave, Kotiva qioma ekjaa mwi quara mwi quara nraakye qora qati nruka kyero taunru nyataanarove.

²⁹ Vaisivanto Kotira mwanragurara uaqia hi quara ti vari quara Kotiva mwaa entaravata nraakiaravata mwi quara hia nruka kyero taunru nyataanarove, tiro.

³⁰ Iesusirara vaanavanto mwia utaqi variho tuvarora tiro, mwiva mwitaa tura.

Iesusira vataahua mwia taqarerata nrunra

(Matiu 12:46-50; Ruku 8:19-21)

³¹ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nrovavata, mwia qatanramwuvata, nri nteta mwaata gesaqa sivi varita tiqata, Iesusira tivaro tumuanrive, tuvata ³² nraakye qora airivanto Iesusira tataaqa mwatakyaa vita varuhua Iesusira timwa mwita tiqata, I nrovavata, i qatanramwuvata, mwaataqa variqata iara tumuante qiavo, tita.

³³ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua kyapara hiro, Tavave ni ntova variho? Tahuave ni kata pakyya variavo? tiro.

³⁴ Mwitaa timwa kyero mwia tataaqa vara ututu mwatakyaa vita varuhua taqero tiqaro, Mwaahuama ni ntohua ni kata pakyya variavo.

³⁵ Ni kova nyaamwuni varira mwia qua rieqata nrohi variahua, mwihuama ni kata pakyya variavata, ni nunra nakyya variavata, ni ntohuamwanra varita hiavo, tura.

4

Uti humwu iso quaraqaa ntumwa kyero tura

(Matiu 13:1-9; Ruku 8:4-8)

¹ Iesusiva kyaarera tokyani uro variqaro nraakye qora qua mwakyaakya timwa nyiankye tuvata nraakye qora airivanto ntuvaantuama vita mwia ututuma kyovarora tiro, Iesusiva qaqira kyero mpotu mpoqi mwaanri ntero mwiqi mwatakyaa viro nramanriqaa varuvata nraakye qoravanto nramanri tokyaa sata varura.

² Mwihua mwataqaa nramanri tokyaa sata varuvaro Iesusiva mpo qua mpo quaqaa ntumwa kyeqaro timwa nyunra.

³ Iesusiva tiqaro, Nte qianinra riaate. Vaisi mpovanto kyara vara tirero humwu isaqiro vurave. ⁴ Mwiva kyara humwu isaqiro vuvaro mpohuva aanra tokyani tumu ntuvaro nyaamwavanto nrumu nramwa kyorave.

⁵ Mwitaa huvaro humwu mponramwuvanto ori mwataqaa tumu ntuvoro mwatavanto hia vevatoqama vahuraqaa tiro, qamwanrama qupiqa vuvaro ⁶ mwia tuqavanto hia mwataqi vevato vuraqaa tiro, huarivanto nri ntero itovaro aaharama vurave.

⁷ Mwitaa huvaro humwu mponramwuvanto uakukya qupiqoraqi tumu ntiro uakukya vatama kyero qupiqa vuvaro uakukyavanto ntumwaqu kyovaro hia tamwa riorave.

⁸ Mwitaa huvaro humwu mponramwuvanto kyuqe hu mwataqaa tumu ntiro kyuqema kyero qupiqeqaro kyuqe tamwa riorave. Mpo huva airi tamwa riemwa tovaro mpo huva uro mpoqiyata riemwa tovaro mpo huva uro mwiavata nraatarero mpoqiyata riemwa torave, tiro.

⁹ Iesusiva mwi quaraqaa ntumwa kyero timwa nyi taiqa kyero tiqaro, Nkyi nyaato vahirera, mwi quara okyara ntapihiki kyeta riaate, tiro.

Iesusiva hia vutu kyero tiraitiro, mpo quaqaa ntumwa kyeqaro nraakye qora timwa nyu okyarara tura

(Matiu 13:10-17; Ruku 8:9-10)

¹⁰ Iesusiva qua timwa nyi taiqa kyovata nraakye qoravanto nkyiari mwaatani vita nrita huvaro Iesusiva nanrianraa varuvata mwia nraaqiara 12 nramwuvantovata, mpo uhuavata, mwiva varunani nri nteta Iesusiva mwi quaraqaa ntumwa kyero tu okyarara hia ntapihiraitita, Iesusira kyapara huvaro ¹¹ Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Kotiva nraakye qaraqaa ntaqikiyani quara uqetatai quara, mwi quara Kotiva nkyiara qati kyairata mwi quara okyara riaate tirave. Mwitaa timwa kyero mpo nraakye qora qatinani varihua mwi quara okyara hia ntapihiki kyera timwa nyiante tihanarra tina, nte mwi quaraqaa ntumwa kyeqana mwihua timwa nyinrenrave.

¹² Nte mpo quaqaa ntumwa kyena qiarita

nraakye qoravanto taqeqatavata
 hiama ntapihi kyeta taqavarave.
 Mwiuhua ni qua rietavata hiama ntapihi kyeta rievavarave.
 Mwiuhua ni qua riegata
 nkyiari uaqiahi kyaiqara qaqira kyaivarovauma
 Kotiva mwiuhua uaqiahi kyaiqara vare quara nruka
 nyataanrove, tiro.

(Aisaiaa 6:9-10)

Uiti uru isaqiro vura mwia okyara ntapihi kyero Iesusiva nai nraaqiaranramwu timwa nyunra

(Matiu 13:18-23; Ruku 8:11-15)

¹³ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwinramwuhuara tiqaro, Nkye mpo? Nte mwi quaraqaa ntumwa kyena tu okyarara hiave nkye ntapihi riaavo? Nkye hia mwi quara okyara ntapihi kye riaavera, nte nraakiara mpo quaqavata ntumwa kyena qiani quara, nkye nataama kyetaave qio mwiavata ntapihi kyeta rievavarave? ¹⁴ Nte vaakya mwi quaraqaa ntumwa kyena tu okyarara tirerave.

Vaisivanto humwu isatora mwi quara okyara vahirero Kotira quama vaiho.

¹⁵ Humwu aanraqaa tumuntu quara mwia okyara vahirero nraakye qora mponramwuvanto mwi humwunra votima kyeta variarave. Mwi nraakye qorahua Kotira qua riaavaro Saataaniva nri ntero mwiuhua su nyaato mwutukyaqitairo mwi quara ntavihi kyero varairave.

¹⁶ Mphohia nraakye qorahua ori mwataqaa tumu nti humwunra votima kyeta variarave. Mwinramwuhua Kotira mwakyaakya rieta mwi quarara qamwata kyeta variavaro ¹⁷ quavanto hia mwiuhua mwutukyaqi vihata mwi nraakye qorahua hia mwi quara mpo enta mpo enta riaraitita variavata mwi quara kyaara mpo hiahua mwiuhua uaqiama nyatarerata uti variavata mwiuhua tiri rivorave tiqata Kotira qua qamwanrama qaqira kyeta varia nraakye qorahua variarave.

¹⁸ Mphohia nraakye qorahua uakukya qupiqairaqi isato humwunra votima kyeta variarave. Mwi nraakye qorahua Kotira qua rieta ¹⁹ mwiaqaataita mwiuhua mwatanyaa inraikyara nronraqama kyeta riemwaqi viqata munimanrave, mpo inraikyarave, qamwata kyeqata mpo inraikya mpo inraikya vararerata riemwaqi vita Kotira qua qaqira kyaavaro Kotira quavanto hia mwi nraakye qorahuaqi vaihata variarave.

²⁰ Mwiuhua mwitaa hiavata mphohia nraakye qorahua kyuqe mwataqaa isato humwunra votima kye variarave. Mwi nraakye qorahua Kotira qua rieta mwi quarara qutaave timwa kyeta, mwi quara riemwaqi vita kyuqe kyaiqa Kotirani varaqita quarave. Mphohia nraakye qorahua mwi quara riegata kyuqe kyaiqa Kotirani varaqi vi variavata, qaiqaa mphohia nraakye qorahua mwiuhua nraatara kyeta uro mpoqiavata kyuqe kyaiqa Kotirani varaqi vi variavata, qaiqaa mphohia nraakye qorahua mwiuhua kyaiqavata nraatara kyeta uro nai mpoqiavata kyuqe kyaiqa Kotirani varaqita vi variarave, tiro. Iesusiva turama.

Iesusiva omwanra mpo quaqaa ntumwa kyero tura

(Ruku 8:16-18)

²¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mpo quaqaa ntumwa kyero tiqaro, Omwa qupi kyero taini uro vatairave? Tave vara kyero ntumwaqu tairave iho? Tainta mwemwaqi veta vatairave iho? Qaqaa, hia mwitaa hiraitiro, omwa qupi kyero tuaahera kyero qoqaa mwaanri vatairave. ²² Nraakiara ekyaa uqeta taani inraikyara qoqaama qovarama kyaananrove. Ntumwagutaani inraikyara ekyaa qoqaama qovarama kyaananrove.

²³ Nkyi nyaato vahirera, mwi quara okyara ntapihi kyeta riaate, tiro.

²⁴ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Nkye qua riaara mwia ntapihi kyeqata riaate. Nkye nanra tukyaqaave mpohua nyitave mpohua vara nyatera mwi tukyaraqaaama Kotiva nkyitavata nyiqanro mwiaqaa mpoqiavata nyiananrove.

²⁵ Kotira qua riaariva variqiro viraro Kotiva mwia kyaahaqa hiraro mwiva mwia qua mpoqiavata riaanarove. Kotira qua hia riaariva variqiro viraro mwiva nanra inraikyave tutaaninra mwia vara kyairaro mwiva qatima variananrove, tiro.

Kyara humwukyanaa qupiqaaninranra mpo quaqaa ntumwa kyero tura

²⁶ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Kotiva ntaqikiyariva mwaa quara votima kyeroma vaiho. Vaisivanto kyara humwu isatero ²⁷ mwiaqaatairo mwiva uro vaihero siviho qaiqaa vaihero siviho mwitaamaqiro vi variharo kyara humwuvanto nai ntukohiro qupiqe varirave. Vaisivanto kyara humwu mwiva qupiqaanii okyarara hia ntapihiharo ²⁸ nai mwataqi vahiro naiqama kyero qupiqairave. Tauraqama kyero uru mwiva ntukohiro turu vera kyero uro tamwa

riemwa taiharo tamwa mwiva peqaqa hirave. ²⁹ Peqaqama viharo vaisivanto paipa varero uro tamwa mwia teqa kyeqaro varairave, tiro.

Maasiteti uruqaa ntumwa kyero tura
(*Matiu 13:31-32; Ruku 13:18-19*)

³⁰ Iesusiva mwitaa timwa kyero qua timwa nyiqiro viro mwitaama tiro: Kotiva ntaqikyiva nanra inraikya votima kyerove vaiho? Mwianra riegana nanra quaqaa ve ntumwa kyena qianinrave?

³¹ Qio mwia maasiteti kyatari mwia tamwa votima kyeroma vaiho. Uru mwiva nai pata qiani vahirarama tuqo. Vaisivanto uru mwia vara kyero mwataqi tutaiharo ³² qupiqero kyatari nronraqama viro hini kyara tutaaravata nraataro kyero nritarero kyatari nronra vaiharo mwia kyaaravantovata nronra vaiharo nyaamwavantovata mwia kyauquqaa nraamwu hoqatero mwia amanaqi varirave, tiro.

³³ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mwi quara voti hira mpo qua mpo quaqaa vata ntumwa kyeqaro timwa nyiqiro viro nraakye qoravanto ntipihi kyeta rie quara nraahu mwihua timwa nyunra.

³⁴ Mwiva nraakye qora qua timwa nyinrenro hia vutu kyero tiraitiro, mpo quaqaa ntuma kyeqaro timwa nyiqiro vuvata nraakye qoravanto nkyiari mwaatani vita nrita huvaro Iesusiva nanrianraa nai nraaqiaranramwu kyapata variqaro mwi quara okyara ntipihi kyero mwinramwuhua timwa nyunra.

Toqa vaururu utura Iesusiva inronra huvaro taiqora
(*Matiu 8:23-27; Ruku 8:22-25*)

³⁵ Mwi entara entama vuvaro Iesusiva nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, Nrivaqenramwu nramanri nronra mwaa qara vare vutura hini tokyani quare, tiro. ³⁶ Mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto nraakye qora ntuvantuama vuhua mwini kyeta Iesusiva varu mpoturaqi mwaanrinteta mwia vita vareta vuvata mpotu mponramwuvanto mwihua vatama kyeta vurama.

³⁷ Mwihua nramanri mwiaqaa vi varuvaro qamwanrama kyero toqa vauruvanto nronraqama kyero tiqaro nramanri ventaqiro nrivi varuvaro nramanrivanto mpotuqi mwaanrintero piqa kyarero uti varuvaro ³⁸ Iesusiva mpotu vitiqi turuma ntumwa kyero vaite varuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwia uro vaurama kyeta tiqata, Mwaanra ti variara vaisio, tirinramwu nramanrivanto ntaqutu kyaaninranra e hiave nronraqama kyera riaaro? tita.

³⁹ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva vaitoraqitairo siviro toqa vaururu mwia inronra hiro kyaarera mwianra tiqaro, Qati tirema vahiante, tuvaro toqavanto taiqa vuvaro nramanrivanto utomwi tirema vahura.

⁴⁰ Tirema vahuvoro Iesusiva nai nraaqiara mwihuara tiqaro, Nanra inraikya nraatuve aatu hi variavo? Nkye hiave nianra kepukyaqama kyeta rieta hivo? tiro.

⁴¹ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto aatu hita kyauqu ntukikinraaqateta tiqata, Qikyee, mwaa nai nataahi vaisivave? Toqa vauruvantovata, nramanrivantovata, mwia qua riaahi, tita tura.

5

Iesusiva vaisi mpoqitairo vaana titamwa kyora
(*Matiu 8:28-34; Ruku 8:26-39*)

¹ Mwia nraaqiaranramwu mwitaa timwa kyeta mpotuqi vuhua kyaareraqa qara vareta hini tokya Kekesaani uro ntovaro

² Iesusiva mpotuqitairo mwaaamwi ntovaro vaisi mpovanto ori ataamwuqitairo veva ntero uto Iesusira hunta kyora.

³⁻⁴ Mwi vaisiva vaisi qunte varura ori ataamwuqi variqiro vi varuvaro vaanavanto mwia utaqi varuvaro varuvata mpo uhua seni vara kyeta mwia rupa taare tita, rupa tovaro mwi vaisiva airi kyaanta kyuqu kyauqu rupa tora ntipihiqaro ntukekaama kyora. Qaiqaavata mwitaama kyeqata mwia rupa taare tuvaro mwiva seni ntukekaama nraahu kyorara tiro, mpovanto mwia rupaariva hia varura. Mwia nraataraariva hia varuvaro ⁵ mwi vaisiva entaqivata, iheravata, vaisi qunte varura ori ataamwuqi viro nrinro hiqaro qua aakyara timwaqiro viro taaqiqaavata nrohiqaro qua aakyara tiqaro oriqotairo nai mwamwanta toqaqamaqiro vi varura.

⁶ Mwi vaisiva variqaro nyianrasairo Iesusira taqero hiantero uro mwia kyuqutarani tumu ntiro variqaro ⁷ mpoqama kyero aakyara ntero tiqaro, Iesusio, Kotiva nai virini variva varihara e mwia mwaaquvanto variaro. Ni nataa hirere nrianro? Kotirara riegara hia ni ruantema tuqo, tiro.

⁸ Iesusiva vuni mwi vaisirara tiqaro, Uaqia hiara vaanavao, mwi vaisiraqitaira nritarera quante, tuvarora tiro, mwi vaanava mwitaa tura.

⁹ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwi vaanranra ena nrtu qiante tuvaro vaana mwiva nai nrtu ntero tiqaro, Ni nutu Airivave. Tire airivantoma mwaa vaisiraqi varuro, tiro. ¹⁰ Mwitaa timwa kyero mwi vaanava qaiqaavata airi nani Iesusirara po kye tiro tiqaro, Hia mwaa mwataragaataira tiri titaante, tiro.

¹¹ Mwitaa timwa kyeta vuru taqovaro mwi entara quara airintivanto uhiqa nre varuvata ¹² vaanranramwuvanto Iesusirara po kye tita tiqata, Qati tiri titairaqa quara mwihuqaqi viqetaare, tuvaro

¹³ Iesusiva mwihua qati kyovata vaana airivanto mwi vaisiraqitai nritareta uro quara mwihuqaqi viqeteta varuvata mwiaqaataita quara 2,000 nramwuvanto hianteta okai veva vahuraqi ito ntamwanra nramanriqi kyavuhu vuvaro nramanrivanto ekyaa mwihua ntaquti kyora.

¹⁴ Quaravanto nramanriqi ntumwa vita qutu vuvata quaraga ntaqikyu vaisinramwuhua taqeta mwiaqaatai hiantamwa teta mwatukya nronraqi uro mwi quara timwa nyita aanranivata viqata viti viri timwa nyiqi vuvata mwi mwatanaahua mwi inraikyara taqarerata nrumu ¹⁵ Iesusiva varunani taqovaro vaakya vaana airivanto mwia utaqi varu vaisiva qati mwatakya viro tuavaaga utu tero mwia vu nraato ntapihii vuvaro varuvata mwihua mwia taqeta aatuma kyeta varura.

¹⁶ Mwiuhua mwi vaisira taqeta aatu hiqata varuvata vaisi mponramwu vaakya mwi inraikyara taqohua timwa nyita tiqata, Iesusiva mwitaama kyaiharoma mwi vaisiva kyuqema viho, timwa kyeta qaravata timwa nyuvata ¹⁷ mwi mwatanaahua mpoqama kyeta aatu hita Iesusirara tiqata, E tiri mwataqaataira quante, ti varura.

¹⁸ Mwi mwatanaahua mwitaa tuvaro Iesusiva mpotuqi qaiqaa mwaanri nte varuvoro vaakya vaanavanto utaqi varu vaisiva Iesusirara po kye tiro tiqaro, Kyai ntevatata ivata quankye, tiro.

¹⁹ Mwitaa tuvaro Iesusiva qaqaqo tiro, Hia mate nivatama kyera vinanrave. E ena mwaatani uro variqarama Kotiva i kyuqema kyero kyaahaqama mwatairara ena nramwunaahuavata timwa nyiante. Kotiva iara po kye timwa mwatai quara uro ena nramwunaahuavata timwa nyiante, tiro.

²⁰ Iesusiva mwitaa tuvaro mwi vaisiva Iesusiva tunte hiro mwi mwatara kyero uro kyaququrutana mwatukya vahunani nrohiqaro Iesusiva nai kyuqema mwatorara nraakye qora timwa nyiqiro vuvata ekyaa mwia qua riohua mwi quara rieqata mwihua nkyiari kyaququrutana ntukikinraaga teqata varura.

*Iairaasiva Iesusira uro hunta kyora
(Matuu 9:18-26; Ruku 8:40-56)*

²¹ Mwi mwatanaahua Iesusirara hia tiri mwaatani variante tuvaro Iesusiva mpotuqi qaiqaa mwaanri ntero nrumu ntantero kyaareraqa qara varero hini tokyani vuvata mwini nraakye qora airivanto ntuvantuama vita mwiva varunani ututuma vita varura.

²² Varuvoro vaisi mpovanto mwi mwatukyaraqi mwaanra nraamwuuqaa ntaqikyu varuva, Iairaasiva nri ntero Iesusira taqero mwia kyuqutarani tumu ntiro Iesusirara ²³ po kye tiro tiqaro, Ni naamwunravanto qaumama qutu quananrove. E nrinra ena kyaququrutana mwia nriqa quariva taiga viraro qati variarive, tiro. ²⁴ Mwi vaisiva mwitaa tuvaro Iesusiva mwikyantiri vurama.

Nraakye mpovanto Iesusira vaaqa vitiqa kyaatu kyora

Iesusiva Iairaasikyantiri vi varuvata nraakye qora airivanto mwia vataqita viqata hisai hisaita mwia rataaqi vi varuvoro ²⁵ nraakye mpovanto ekyaa enta tora taqamwaqiro vuvavata mwihuqaqi varura. Mwi nraakyeveva 12 ihiaara tora taqamwaqiro viqaro nronraqama kyero nriqa vuvaro variqaro ²⁶ mpo totaa mpo totaahuara ni kyaahaqa hiate timwa kyero, munima nyuvata mwihua hia mwia kyaahaqa hiraitita, mwia munima nraahu nramwa kye varuvoro mwia mwamwanta mpoqavata uaqama vuvaro varura.

²⁷⁻²⁸ Mwi nraakyeveva nraakye qora utaqi variqaro Iesusiva kyaiga varorara rieqaro Iesusira nraakiara nriqano nai riero tiqaro, Nte mwia tuavaaqaa kyaatu kyaariro ni nriqa viva qamwanrama taiga quarive, tiro. Nraakye mwiva mwitaa timwa kyero Iesusira vaaqaa kyaatu kyovaro ²⁹ qamwanrama kyero mwia nraane ntova aaharama vuvaro mwiva taqovoro mwia mwamwantaqiro qio vahura.

³⁰ Mwia mwamwantaqiro kyuqema vuvaro varuvoro Iesusiva qamwanrama kyero taqovoro mwia kepukya hinivanto vivuvoro mwiva tuqasaa viro nraakye qora mwia vataqita nruhua kyapara hiro, Tavave niqa tu varaiho? tiro.

³¹ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqianramwu tiqatama, Nai tavave iqa tu varaiho? Ena taqaante, nraakye qora airivanto i nraaqani viqata i rataaqi vi variavo, tita.

³² Mwitaa tuvaro Iesusiva qati nraahu vaisi viri mwia puaama kyarero aitutu hi varuvaro ³³ nraakye mwiva nai mwamwanta kyuqema vurara riero mwia nraatu hiqaro kyuqu kyauqu nti varuvaro uro Iesusira kyuqutarani tumu ntiro mwi quara ekyaa qoqaa timwa mwuvaro ³⁴ Iesusiva nraakye mwianra tiqaro, Ni naamwunrao, e nianra mwiva ni kyaahaqa hiananrove qiararoma i mwamwantavanto kyuqema viho. Qioma i mwutukyavanto qihaakya hirara quante, tiro.

Iairaasira nraamwunra sivuma kyora

³⁵ Iesusiva mwi quara qati ti varuvata Iairaasira nraamwuqitaita vaisi mponramwu nri nteta Iairaasira hunta kyeta mwianra tiqata, I nraamwunravanto qutuma viho. Hauri mwaanra ti vari vaisira ntavaaqavu tero, tuvaro ³⁶ Iesusivavata mwinramwuhua qua riero mwaanra nraamwuqaa ntaqiki vari vaisirara tiqaro, Hia aatu hiante. Nianra kepukyaqama kyera rieqara variante, tiro.

³⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva Pitaaravata, Iemisiravata, Iemisira qata Ioninravata, mwinramwuhua nraahu sita varero ³⁸ Iairaasira nraamwuqi uro ntero taqovata nraakye qora nronraqama kyeta ti atura ntiqata ntate varuvaro ³⁹ Iesusiva nraamwuqi vera ntero tiqaro, Nanranre nkye ntate variavo? Mwi qiaatarava hia qutu viho. Mwiva qati vaitema variho, tiro.

⁴⁰ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua Iesusira quara raima mwateta varuvaro Iesusiva ekyaa nraakye qora vara veva mwaatani kyero qiaatarava mwia nrohua qohuavata, taaramponramwu nai sita tohuavata, mwinramwuhua nraahu sita varero qiaatarava mwiva qutuvata vatoraqi uro ⁴¹ mwia kyauquqaa tu varero nai quaqitairo tiqaro, *Tarita kumi*. mwaa qiaatararuvao, nte iara siquantema tuqo, tiro.

⁴² Iesusiva mwitaa tuvaro mwi qiaatarava qamwanrama siviro nrohi varura. Mwiva 12 ihi vara kyo qiaatarava siviro nrohi varuvata mwinramwuhua mwia taqeta nrhanrama vita mpoqama kyeta kyauqu ntukikinraqate varuvaro ⁴³ Iesusiva mwinramwuhua kepukyaqama kyero tiqaro, Qio mwaa taqaarara hia mpohua timwa nyiate. Mwaa qiaatarara kyera nraahu mwiate, turama.

6

Nasaretiqinaahua Iesusira qoririma mwatora
(*Matu 13:53-58; Ruku 4:16-30*)

¹ Iesusiva mwi mwatora kyero nai mwaatani vuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwia vatama kyeta vurama.

² Iesusiva nai mwaatani uro variqaro mwaanra entaqaa uro mwaanra nraamwuqi qua mwakyaakya timwa nyi varuvata nraamwu mwiqi nraakye qora airivanto varuhua mwia qua rieta kyauqu ntukikinraqateta tiqata, Qikye, mwi vaisiva taisairove mwi quara mwia riatio? Mwiva kyuqe okyara mpo vu nraato mpo vu nraato taisairo vara girove tiho? Tava mwi kyaiqara okyara mwia nraamwute viharove mwiva nronra kyaiqa vare variho.

³ Mwiva taintave mwitaa inraikya uti varivama variho. Mwiva Mariaara mwaaquve. Iemisivave Iosisivave Iutaavave Saimonivave mwihuama mwia qatanramwu variarave. Mwia nrunranramwuvata mwaini variarave, tita. Mwitaa timwaqi viqata Iesusira nramwunaahua mwianra qumina vaisive timwa kyeta, mwia qoririma mwatora.

⁴ Mwihua mwitaa huvaro Iesusiva mwihuara tiqaro, Poropeti vaisi Kotira qua timwa nyi variariva mpo mwatani uro variraro mwi mwatanaavama mwianra qamwateqaroma mwia nrtutu tuaaheraanrove. Mwi vaisiva nai mwaatani variqaro nai nrunra qata kyapata variraro mwia nramwunaava mwianra qumina mwaa mwatanaava nraahuma variho timwa kyero hiama mwia nrtutu tuaaheraanrove, tiro.

⁵ Mwitaa timwa kyero nraakye qoravanto Iesusirara qumina vaisive tura kyaara Iesusiva hia qio nai mwatukyaqi nronra kyaiqa varaariva vahuvaro mwiva nriqa vuhua pataqiatanaqaa nraahu nai kyauqu vatovata kyuqema vura. ⁶ Mwia nramwunaahua mwianra hia qio tiri kyaahaqa hiarivave turara Iesusiva airi nraato tiqaro varura.

Iesusiva nai nraaqiara 12 nramwu mpo mwatukya mpo mwatukya sitovata vurara tura
(*Matu 10:5-15; Ruku 9:1-6*)

Mwi mwatukyaraqitairo Iesusiva siviro vintante nrintante mpo mwatukya mpo mwatukya variqi viqaro nraakye qora mwakyaakya timwa nyiqiro vura.

⁷ Iesusiva nai nraaqiara nyaanrama kyero taaratana taaratana sitovata 12 mwinramwuhua mpona mpona vura. Mwiva mwihua siteqaro vaisiqitaita vaana sitaivata gatinani nritareta quate tiro, mwiva mwihua kepukya nyiqanro qua mwitaama tiro: ⁸ Nkyenramwu virera hiqatama hiama mpo inraikya mpo inraikya vareta viraitita,

aanraaqaa kyauru quru vare vira nraahuma vareta quate. ⁹ Hiama kyarave tuave munimave vareta quate. Kyuqu nraamwu mwia nraahuma vara ututaate. Hia soti taaratana ututaate. Kuaiqia nraahu utu vareta quate, tiro.

¹⁰ Iesusiva mwi quara timwa kyero mwaa quaravata tiqaro, Nkyenramwu vivaro ta mwatanaavave nkyiara qamwateqaro nkyi sitairera, nkye nraamwu kuaikuqi nraahu variqita vitama mwi mwatukyara kyeta quate. ¹¹ Nkye vivaro ta mwatanaahuave hia nkyi qamwata nyateta nkyi qua hia riarera utivera, nkyetaqaatai ntuvendrauma kyeta qaqira tuto kyetama mwihua timwa nyita tiqata, Nraakiara nkyetama taqevavave, qiate, tiro.

¹² Iesusiva mwitaa timwa kyero sitovata mwia nraaqiaranramwuvanto uro viti viri timwa nyita tiqata, Uaqia hi aanranra qaqira kyeta kyuqe hi aanranraaqaa quate, tita.

¹³ Mwitaa timwaqi viqata vaisi utaqi vaana varuhua sitovata qatinani nritare vuvata airi vaisi nriqa vuhua, mwihua qiataqaa vahamwenra qu nyateqata kyugema nyatovata qio varura.

Nramanri nyi varu vaisira Ioninra rukyora
(Matuu 14:1-12; Ruku 9:7-9)

¹⁴ Mwitaa huvaro ekyaa mwi mwatanaava Iesusirara nai timwa mwi nai timwa mwi hi varuvarora tiro, Herotiva vunyaa vaisivanto mwi mwatara Kariri mwataqaa ntaqiky varuva, mwivavata Iesusira nrtutu riora. Nraakye qora hini uhua Iesusirara mwitaama tita, Mwi vaisiva Ionivave. Ioniva nramanri nyi varu vaisiva qutu vuva qaiqaa siviro nrohi variho. Mwiva qati siviro nrohi variqarora tiroma nronra kyaiqa qio vare variho, tita.

¹⁵ Hini uhua mwitaa tuvata hini uhua qaqaqo tita, Mwi vaisiva tiri haivaqava Iraisava govarama viho, tita. Mwitaa tuvata mpo uhua Iesusirara tiqata, Haaru propeti vaisi Kotira qua govarama kye varuhua, Iesusiva mwihua votima kyeroma variho, tita.

¹⁶ Nraakye qora Iesusirara mwitaa ti varuvaro Herotiva mwi quara riero tiqaro, Qikye, mwi vaisiva nramanri nyi varu vaisivama variho. Nte qiavaro mwia nrunta teqa kyova Ioniva, mwivama qutu viraqitairo qati siviro nrohi variho. Mwiva qutu viraqitairo qati siviro nrohi variqarora tiroma, mwiva nronra kyaiqa qio vare variho, tiro.

¹⁷⁻¹⁸ Tauraa Herotiva nai qata Piriqira nraata Herotinamainra varatero varuvaro Ioniva nri ntero airi nani Herotirara tiqaro, E ena qata nraata hia varaataarama varera hiaro, tuvaro mwia kyaara Herotiva nai nraata Herotinamainranra tu quara rieqaro mwiva naivanto vaisi mpo titovaro Ioninra ntavaaqavu kyero rupaqiro uro karavuqi kyora.

¹⁹ Kyovaro Ioniva karavuqi varuvaro Herotira nraatavanto Herotinamaiva varuvaro Ioniva mwianra tu quava mwia raraqaa tovaro Ioninra rukyara utuvaro hia mwia rukyaari aanraa vahura. ²⁰ Ioniva vaisi kyugeva avuqavuma kyero nrohi varurara tiro, Herotiva mwianra rieqaro mwia nraatu aatu hiqaro hia mwia rukyaate tiro. Mwitaa timwa kyero Herotiva Ioniva ti varu quarara qamwateqarovata mwiva mwia quara taara nraato tura.

²¹ Mwitamaaqi vuvaro mpo enta Herotinamaiva Ioninra rukyaari aanrava qio vahura. Mwi quara okyaravanto mwataamama vahiro. Herotiva nai mwato entava qovara huvaro mwi entaraqaa nronra vaisi kyara nyinrenro mwihua nyaanronra. Mwiva ntaqu vaisihuaqaa ntaqiky varu vaisihuave, airi inraikya vato vaisihuave, mwiva mwihua nyaanrama kyero kyara nyinro.

²² Kyara nyuvata mwihua nre varuvaro Herotinamainra nraamwunravanto nrumu mwihua ihi ntamwa nyatero. Mwiva ihi nte varuvata Herotivavata mwiva kyara nyuhuavata mwi mwanraatara qamwata mwateta. Herotiva nai nraata nraamwunranra qamwato mwianra tiqaro, Nanra inraikyarave i mwutukyava vaiho? Ni timwa mpiraqe i mwiankye, tiro.

²³ Mwitaa timwa kyero mwiva kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Nte qutaama tuqo. E nanra inraikyarave tiraqena nte i mwianinrave. Mwata hini nte ntaqikyianinranra tiraqena nte ntainra kyena i mwianinrave, tiro.

²⁴ Herotiva mwitaa tuvaro mwanraata mwiva veva ntero uro nai nronra ntumwahi-amwa hiro tiqaro, Nto, nte nanra inraikyarave qariro ni mpiananrove? tiro. Mwitaa tuvaro mwia nrova tiqaro, Ioniva nramanri nyi vari vaisira mwia qiata mpiante qiante, tiro.

²⁵ Mwia nrova mwitaa tuvaro mwia nraamwunravanto hiantero uro vunyaa vaisi Herotirara tiqaro, Qamwanrama kyera Ioniva nramanri nyi vari vaisira nrunta teqa kyera tanuqa varaqira nrumu mpiante, tiro.

²⁶ Mwanraata mwiva mwitaa tuvaro Herotira mwutukyavanto uaqia huvarovata mwiva vaakya kyauqu nriqigaa vatorara rieqaro, kyara nranrenrata nru vaisihuaravata

riegaro tiqaro, Nte mwanraata mwianra tu quara nteqa kyaankyorave, timwa kyero²⁷ mwiva karavu vaisiqaa ntaqiky varu vaisira mpo titero tiqaro, Ioninra qiata qamwanrama kyera varaqira nrumu mpiante, tuvaro mwiva uro karavugitairo mwia nrunta teqa kyero²⁸ mwiaqaatairo mwia qiata tanuqa vatero varaqiro nrumu mwanraata mwia mwuvaro mwiva varero uro nai nronra mwunra.

²⁹ Mwitaama kyovata Ioninra nraaqiaranramwuvanto mwi quara rieta mwihua nrumu Ioninra mwamwanta varaqita uro quntamwa kyora.

*Iesusiva pata kyara airiqama kyero 5,000 vaisi nyunra
(Matiu 14:13-21; Ruku 9:10-17; Ioni 6:1-13)*

³⁰ Iesusiva nronraqama kyero sitovata vu vaisihua nrohita uro ntante nrumu ntuaantuama vita Iesusira nraaqani variqata mwihua nkyiari kyaiqa varoravata, nkyiari nraake qora timwa nyu quaravata, Iesusira timwa mwunra.

³¹ Mwi entara nraake qora airivanto Iesusira taqarerata vita nrita hi varuvarora tiro, Iesusivavata mwia nraaqiaranramwuvata hia kyuqema kye kyara nreva vahuvata varura. Mwitaa huvaro Iesusiva tiqaro, Vivaqenramwu uro qumina sata tetaraa variarata nkyenramwu ho hiate, tiro.

³² Iesusiva mwitaa timwa kyero mwinramwuhua sita varero mpotuqi mwaanri ntero kyaareraqama tero qumina sata varirerata vurama.

³³ Mwinramwuhua vuvata airi nraake qoravanto mwihua taqeta tiqata, Mwhua mate mwinima vivarave, timwa kyeta mpo mwatukya mpo mwatukyaqitaita mwihua hianteta kyaarera tokyasataa mwataqaa vuhua uro Iesusiva mpotuqima tero virera hunani mwihua nraante uro ntora.

³⁴ Mwhua nraante uro ntovaro Iesusiva nraakiara uro ntero mpotuqitairo mwatani mwaamwi ntero nraake qora airivanto ntuaantuama vuhua taqero mwhiura po kye timwa kyero tiqaro, Qikye, vaisivanto hia mwhiuraqaa ntaqiky varihata sipisipivanto nkyiariaraa nrohi varia sipisipihua votima kyeta mwaa nraake qorahua api nrohi variavo, tiro. Mwitaa timwa kyero mwini variqaro Iesusiva qua mwakyaakya mwihua timwa nyi varura.

³⁵ Iesusiva timwaqiro vuvaro huari mpuani tumi vuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto mwiva varunani uro nteta tiqata, Huarivanto mpuani tumi viharo mwaini qumina satave. ³⁶ E nraake qora mwaahua sitairata mwihua uro kyara vahiani mwatukyaqari nrohiqata kyara kyoqaama kye nraate. Mwhua hia kyara ntumwa vareta nriahuave, tita.

³⁷ Mwia nraaqiaranramwu mwitaa tuvaro Iesusiva qaqaqo tiro, Nkyetama mwihua kyara nyiate, tiro. Tuvata mwihua Iesusira kyapara hita tiqata, Tire nronra munima 200 kinaa mwia kyetave kyara vara kyeta mwihua nyiananrave? tita.

³⁸ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwinramwuhua kyapara hiro tiqaro, Mpereti nataamave ntumwa taavo? Nkye uro taqaate, tuvata mwihua uro taqeta nrumu timwa mwita tiqata, Mpereti kyauquruvata tavukya taaranavata nraahuma ntumwa taavo, tita.

³⁹ Mwia nraaqiaranramwu mwitaa tuvaro Iesusiva nraake qora timwa nyinro tiqaro, Nkye mwukyau mwaa mpo sata mpo sata ekyama mwatakya vaariate, tiro.

⁴⁰ Mwitaa tuvata mwihua mpo sata 100 nramwu mwatakya vita varuvata mpo sata 50 nramwu mwatakya vita varuvata mwitaamaqi vita ekyaa nraake qoravanto mwatakya vita varura.

⁴¹ Mwatakya vita varuvaro Iesusiva mpereti hini kyauqu mwinramwunravata, tavukya taara mwitanavata, vara kyero nyaamwuni taqeqaro Kotirara kyuqemave timwa kyero, mpereti nteqa kyero nai nraaqiaranramwu nyinro tiqaro, Qio nkye varaqita uro nyivata mwihua nraate, timwa kyero tavukya taara mwitanavata tukyama kyero nraake qora mwihua ekyaa nyuvata ⁴² ekyaa mwihua vikyokyama nronra.

⁴³ Vikyokyama nrovata Iesusira nraaqiaranramwu mwiaqaataita nraake qoravanto mperetivata tavukyavata nreqata viti vaati kyora utu aatuma kyeta tua nronra ntutantuto tuara 12 nramwu piqa kyora.

⁴⁴ Mwi entara 5,000 vaisi airivanto mwi kyarara nronra.

*Iesusiva kyaarera mwutuqaa kyuqu ntamwaqiro vura
(Matiu 14:22-33; Ioni 6:15-21)*

⁴⁵ Iesusiva mwihua kyera nyinro mwiaqaatairo qamwanrama kyero nai nraaqiaranramwu sitero tiqaro, Nkye nraante mpotuqi mwaanrinte kyaareraqamate vutura qarahi hini Vetasaatani vi varivaqenama nte nraake qora sitaarita nkyiari mwaatani quate, tiro. ⁴⁶ Mwitaa tuvata mwihua vuvaro Iesusiva verara taqiqaa Kotirara aakyara tirero viro.

⁴⁷ Iesusiva Kotirara aakyara tirero vuvaro entama vuvata mpotuqi vuhua kyaarera tavaara sata vi varuvuro Iesusiva nanrianraa qatinani variro. ⁴⁸ Iesusiva mwini variqaro taqovaro toqavanto mwihua virera hunasairo nriqanro mpotu vente varuvata mpotuqi qaruhua mwukyaari tiqata nramanri ntainraqita vura. Mwitaamaqita vuvaro qauma qaataatara huvaro Iesusiva mwihua hunta kyarero kyaarera mwutuqaa nrinro.

⁴⁹⁻⁵⁰ Mwiva nriqanro mwihua nraataro kye quankye tiro, utuvata mwihua taqovaro Iesusiva kyaarera mwutuqaa nri varuvata mwihua mpoqama kyero nraatuqa tovata vaanave timwa kyeta, aatu hiqata oi aai ti varura.

Mwihua oi aai ti varuvuro Iesusiva qamwanrama kyero mwihuara tiqaro, Kepukyaqama kyeta variate. Ntema nruqo. Hia aatu hiati, tiro.

⁵¹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mpotuqi mwaanri ntero mwihua kyapata varuvuro toqavanto taiqa viro tirema vahuvata mwihua qikye tita, kyauqu ntukikinraaqate variqata ⁵² Iesusiva mpereti taaraqia airiqama kyero nraakye qora nyunranra hia mwihua nu nyaato ntapihuvata hia Iesusira okyarara ntapihi kyeta riora.

Iesusiva Kenesaretini uro variqaro nriqa vuhua kyuqema kyora

(Matiu 14:34-36)

⁵³ Mwihua vutura hini vantara Kenesaretini uro nte mwaamwi nteta mpotu rupate ⁵⁴ mwataqaa virera huvata mwi mwatanaahua Iesusira ntapihi kyeta taqeta, Qio mwaa mwivave, tita.

⁵⁵ Mwitaa timwa kyeta mwihua hianteta uro vutusai vurusaita nriqa vu nraakye qorahua sitaqita tumu Iesusiva variho tunani kyora.

⁵⁶ Iesusiva mwi mwataqaa variqaro mpo mwatukya mpo mwatukya pata mwatukyave, nronra mwatukyave, uta aakyoci vahu mwatukyarave, Iesusiva mwini nrohi varuvata mwi mwatanaahua nriqa vuhua sitaqita mwatukyaqaa kyeta Iesusirara po kye tita tiqata, Qiove nriqa vi nraakye qorahua i tuavaaqa vitiqaa kyaativarave? tuvaro Iesusiva qiove tuvata ekyaa mwiaqa kyaatu kyo nraakye qorahua kyuqema nraahu vura.

7

Kotiva timwa tai quava vaisivanto timwa tai quaravata nraataro kyero vahira

(Matiu 15:1-9)

¹ Parisi vaisinramwuvata mwaanra okyara ti varu vaisihuavata Iesusira taqarerata Ierusalemisaita nrumu Iesusiva varunani ntuvaantuama vita variqata ² taqovata Iesusira nraaqiara mponramwuvanto variqata Parisi vaisi mwihua qua mwaanra okyara qaqira kyeta hia kyauqu hiqaraitita, kyara nre varura.

³ Mwi entara Parisi vaisinramwuvata ekyaa Iutia mwatanaahuavata nkyiari haivaqahua timwa to quara riegata mwitaa mwitaama kyeqata mwihua nkyiari kyauqu hiqe varura. Mwihua hia kyauqu hiqohua hia kyara nronra. ⁴ Mwihua uro maaketiqi nrohita uro ntanteta nrumu varita hia nkyiari kyauqu hiqama kyaraitita, hia kyara nronra. Mwihua haivaqahua kaapu hiqe okyararave, tanu hiqe okyararave, mpo okyara mpo okyara timwa nyuvata mwihua riemwaqi viqata nrohi varura.

⁵ Mwihua mwi quara riemwaqita nrohi varuhara tita, Parisi vaisinramwuvata, mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, Iesusira kyapara hita tiqata, Tiri haivaqahua qua timwa tora i nraaqiaranramwuvanto nteqa kyeta hia kyauqu hiqaraitita, kyara nre variavo. Nanraqamave mwihua mwitaa hi variavo? tita.

⁶ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua nkyiari timwa nyinro tiqaro, Nkye unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahuave. Aisaiaava haaru variqaro nkyiara avuqavuma kyero qara ntumwa torave. Kotiva mwia kyaahaqa huvaro Aisaiaava Kotiva mwitaama tiho tiro:

Mwaa mwatanaahua nroqitai nraahu ni nutu tuaahere

variavaro mwihua mwutukyavanto hia nianra vaiho.

⁷ Mwihua mwaanra tiqatama mwihua nkyiari haivaqahua

qua nraahu timwa nyiqata mwihua quminama

ni nutu tuaahere variavo, tura.

(Aisaiaa 29:13)

Aisaiaava mwitaama kyero qara ntumwa torave. ⁸ Kotiva nkyiara mwitaa mwitaa hiate tu quara nkye mwi quara qaqira kyetama vaisivanto timwa taa quara nraahuma riemwaqita nrohi variarave, tiro.

⁹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mwihuara qaiqaa tiqaro, Qio kyuqema hiavo. Kotiva mwitaa mwitaa hiate tu quara nkye mwi quara qoririma kyeta nkyi haivaqahua timwa to quara nraahu riemwaqita vi variahuave.

¹⁰ Mosesiva Kotiva timwa to quara riero nkyiara tiqaro, Ena nrohua qohua nruutu tuahera nyataante. Nai nrohua qohuara uaqia hiani quara ti variani vaisira rukyaate, turave.

¹¹ Kotiva mwitaa timwa to quava vaihata nkye mwi quara hia riaraitita, nkyeta riemwa kye nkye tiqata, Vaisivanto nai nrohua qohuara tiqaro, Nte nkyitana kyaahaqa hirera tu munimanra hia nkyitana nyinraitina, Kotirani vatarerave, tirera, ¹² mwi vaisiva qioma nai nrohua qohua qaqira kyero hia mwitanahuaqaa ntaqikyiqiro qunanrove, qiarave. ¹³ Nkye unra qua mwitaa tiqatama Kotira qua nteqa kyetama nkyita haivaqahua timwa nyu quara mwia nraahuma nraakye qora timwa nyi variavo, tiro.

Nanra inraikyavanto vaisi uaqiama mwataiharo Kotiva mwianra uaqia hi vaisirave tura

(Matiu 15:10-20)

¹⁴ Iesusiva nraakye qora ntuvaantuama vuhua nyaanrama kyero mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye ekjaa nte tirera hiani quara kyuqema kyeta rieqatama variate. ¹⁵ Kyaravanto qatinasairo vaisi utaqi vi inraikyava hia vaisi uaqiama mwataiharo Kotiva mwianra mwiva uaqia hi vaisirave qiananrove. Vaisi utaqitairo qovara hi inraikyava vaisi vara kyero uaqiama kyairave.

¹⁶ Nkyi su nyaato kyuqe su nyaato vahirera, mwi quara okyara ntapihi kyeta riaate, tiro.

¹⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero nraakye qora ntuvaantuama vuhua mwini kyero nraamwuqi uro varuvata mwia nraaqiaranramwuvanto Iesusiva vaakya tu quara okyara mwia kyapara huvaro ¹⁸ Iesusiva tiqaro, Qikyee, nkyi su nyaatovata mpo? Nkyi su nyaatovanto hiave ntapihi rihiho? Kyaravanto qatinasairo vaisi utaqi vi inraikyava hia qio vaisi uaqiama mwataiharo Kotiva mwianra mwiva uaqia hi vaisivave, qiananro. ¹⁹ Vaisivanto kyara nraihanro hia mwi kyarava mwiva uro nraatoqive mwutukyaqive viraitiro, qati vaisi raraqii ito vahiro qio mwiqitairo qatinani tumantarave, tiro. Iesusiva mwi quara timwa nyiqanro mwi quaraqotairo nraakye qoravanto ekjaa kyara qio nraivaro Kotiva hama nkyiara uaqia hia vaisihuave qiananrove, tura.

²⁰ Iesusiva mwitaa timwa kyero qua mpo tiqaro, Vu nraatoqinaa inraikyavanto, mwutukyaqinaa inraikyavanto, mwi inraikyava mwi inraikyava vaisi uaqiama kyaiharo Kotiva mwi vaisirara uaqia hi vaisirave tirave. ²¹ Vaisi vu nraato mwutukyaqitairo uaqia hi kyaiqara utuariva nriho. Vaisivanto nraakyeavata api nrohiariva vu nraatoqitairo nriho. Mpuara varaarivavata mwiqitairo nriho. Vaisi ru kyaarivavata mwiqitairo nriho. Mpora nraata vaatiara nrohiarivavata mwiqitairo nriho.

²² Mpova hi inraikyarara mwutukya ntiraro varaariva vu nraatoqitairo nriho. Airi munimave mpo inraikyave vaterovata qaiqaa kyaatavata nraahu vararerave ti variariva vu nraato tuaraqitairo nriho. Unra qua qiarivave, hia nai mwamwantaga kyuqema ntumwa quarivave, mpova hi inraikyarara vairiqa hiarivave, mpورا nruutu vara mwataniga hiqaro qiarivave, nte nronra vaisive qiarivave, api nrohiarivanra nraahu riemwaqi quarivave, ²³ ekjaa mwi inraikyava vaisi vu nraato mwutukyaqitairo nri ntero vaisi uaqiama kyaiharo Kotiva mwia kyaara mwianra uaqia hi vaisirave qiananrove, tiro.

Mpo mwatanaa nraakyeavanto Iesusira kepukyara riovaro Iesusiva mwia kyaahaqama kyora

(Matiu 15:21-28)

²⁴ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwi mwatara kyero uro mpo mwatani Taiaavata Saitonivata vahu mwataraqaa varurama. Mwiva uro variro hia mpovanto ni taqaarive timwa kyero, nraamwu mpoqi varuvaro nraakye mpovanto mwiva varura vaakya ntapihi kyora. ²⁵ Ntapihi kyero nraakye mwia nraamwunraqi vaanavanto varu nraakyeva Iesusiva varuraqi uro ntero Iesusira nraaqani mwia kyuqusata tumu ntiro varura. ²⁶ Mwi nraakyeva nai mpo mwatanaava hia Iutaa mwatanaava, mwiva Siria mwata Ponisiaqi mwatatova varura. Mwi nraakyeva Iesusirara po kye tiro tiqaro, Ni naamwunraqitaira vaana titairaro qatinani nritaraarive, tiro.

²⁷ Nraakye mwiva mwitaa tuvaro Iesusiva nai timwa mwinro mpo quaqaa ntumwa kyero tiqaro, Qaqao, nte nraaqiara nraante kyara mwinrenrave. Nte nraaqiara kyara vara kyena vairi nyiankyorave, tiro. (Mwi quara okyara mwataamama vahiro: Iesusiva tiqaro, Kyai nte Iutaa mwatanaahua nraante kyaahaqa hiankye. Nte mpo mwatanaahua nraante kyaahaqa hiankyorave, tiro.)

²⁸ Tuvaro nraakye mwiva tiqaro, Nronrao, e qutaa qiararovata, vairivanto tainta mwemwaqi variqaro nraaqiaravanto kyara viti vaati nreqata kyaara nrainrave, tiro.

²⁹ Nraakye mwiva mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Kyuqema tira hiaro. E mwitaa qiaranra tina, nte vaana mwia titaugaro qatinani nritaraiho. I nraamwunravanto qio variho. Qio ena mwaatani quante, tiro.

³⁰ Iesusiva mwitaa tuvaro nraakye mwiva nai mwaatani vuva uro ntero taqovaro vaanavanto mwia nraamwunraqitairo nritarero vuvaro mwi qiaatarava taintaqa kyuqema vaite varurama.

Nraato tita vuvaro quavata hia ntapihiki kyero tu vaisira Iesusiva kyaahaqama kyora

³¹ Iesusiva Taiaani variro mwiaqaatairo Saitoninivata uro variro mwisairo vintantero kyauqurutana mwatukya vahunanivata vintantero mwisairo kyaarera nramanri Karirini tumu ntoro.

³² Mwini tumu varuvata mpo uhua vaisi mpo vitaqita uro Iesusiva varunani kyora. Mwia nraato tita vuvaro quavata hia ntapihiki kyero tu vaisira vitaqita uro Iesusiva varunani kyeta Iesusirara po kye tita tiqata, Ena kyauqu mwiaqaa vatairaro kyuqema quarive, tita.

³³ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva nraakye qoraqitairo vaisi mwia vitero uro nkyiari-araataana variqata Iesusiva nai kyauqu vukahiyo vaisi mwia nraatoqi veta vatero quaantu vihi kyero mwia mwaqinriqaa vatero ³⁴ nyaamwuni taqeqaro mwia ua huvaro po timwa kyero nai quaqitairo tiqaro, *Epatave*. Qatua quante, tiro.

³⁵ Mwitaa tuvaro mwia nraato tita vuva qamwanrama qatua vuvaro qio riero varuvuro mwia mwaqinrivantovata qio vahuvaro qua ntapihiki kyero ti varura.

³⁶ Mwitaa huvaro Iesusiva mwia nramwunaahuara kepukyaqama kyero tiqaro, Mwaa inraikyara taqara hia mpohua timwa nyiate, tiro. Iesusiva mwitaa tuvata mwihua Iesusira qua hia riaraitita, mwi quara viti viri timwa nyiqita vura. ³⁷ Mwihua viti viri mwi quara timwa nyiqi vuvata mwi quara rihua qikye tita, kyauqu ntukikinraaqateta tiqata, Mwiva ekyaa kyaiqa kyuqema kyero vare varivave. Mwiva nraato tita quahua kyuqema kyaihata qio riarave. Mwiva hia qua qiahua kyuqema kyaihata qio qua ti variarave, tura.

8

Iesusiva qaiqaa pata kyara airiqama kyero nyunra
(*Matuu 15:32-39*)

¹ Mwi entara nraakye qora airi kyaatavanto Iesusira taqarerata nrumu ntuvaantuama vita varura. Mwihua hia kyara mpoqianivata ntumwa taraitita, qati varuvuro Iesusiva nai nraaqiaranramwu nyaanrama kyero tiqaro, ² Nte nraakye qora mwaa variahuara po tuqo. Mwihua taarampo enta ni vatama kyeta variqi viqata nkyiari kyara nramwa taiqa kyaavo. ³ Nte mwihua nkyiari mwaatani sitaarita mwihua nraataa hiro vuqitairo nriuv nriuvhirata aanraqaa tumu ntivorave. Mpo hiahua nyianrasaitavata nriahuave, tiro.

⁴ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiara mwihua qaqaqo tita, Mwaa qumina mwukyauqaave. Taisaitave kyara varaanarave, tita.

⁵ Tuvaro Iesusiva mwihua ntumwahiamwa hiro, Nkyenramwu nataama mperetive ntumwa taavo? tuvata mwihua tiqata, Mpereti 7 nramwu ntumwa tauro, tita.

⁶ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva nraakye qora ntuvaantua uhuara tiqaro, Mwatasata mwatakya qate, timwa kyero mpereti 7 nramwu vara kyero Kotirara kyuqeve timwa kyero, mwi kyarara nteqa kyero nai nraaqiaranramwu nyinro nraakye qora nyiate, tiro. Tuvata mwihua nraakye qora ntuvaantua uhua nyunra.

⁷ Nyuvaro Iesusiva tavukyavata vatora vara kyero Kotirara kyuqeve timwa kyero tiqaro, Tavukyavata tukyama kyeta nyiate, tiro.

⁸ Mwitaa tuvata mwihua nyuvata nraakye qoravanto qioqama kyeta nronra. Qio nreta viti vaati kyora mwia nraaqiaranramwuvanto utu kyeta ntutantuto tuara 7 nramwu piqa kyora. ⁹ Mwi entara 4,000 nraakye qora airivanto mwi kyarara qio nronra.

¹⁰ Qio mwiaqaatairo Iesusiva nraakye qora sitero mwiva nai nraaqiaranramwu kyapata mpotuqi mwaanri ntero kyaarera nramanri qara varero Ntamanutaa mwatani viro.

Parisivanto Iesusirara nronra kyaiqa tirivata tinraamwu taante tura
(*Matuu 16:1-4; Ruku 12:54-56*)

¹¹ Iesusiva Ntamanutaa mwatani vuva uro ntovata Parisi vaisinramwu Iesusiva hunani nri nteta Iesusira inronrama mwatarerata mwia mwataara hiqata taqaare timwa kyeta tiqata, E nronra kyaiqa tiri tivuqaa varairaqeta tire taqe iara qutaama Kotiva i titaiho qiare, tita.

¹² Mwihua mwitaa tuvaro Iesusira ua huvaro po tiro tiqaro, Mate mwaa varia nraakye qorahua nanraqamave tiqata nronra kyaiqa tinraamwu tairaqe tire i okyarara qutaave qiare ti variavo? Nte qutaa qianinra riaate. Mate mwaa entara variahua variavaqena nte hia ntena okyara mwihua nyaamwu teqana nronra kyaiqa vararerave, tiro. ¹³ Iesusiva mwitaa timwa kyero qaqira mwihua mwini kyero mpotuqi mwaanrintero kyaareraqama tero vutura hini tokyanianra viro.

*Parisi vaisi kyaiqa nraatu rauriqata variate tura
(Matu 16:5-12)*

¹⁴ Kyaareraqaa vi varuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto mpereti taunru kyeta hia vararaitita, kuaiqia nraahu mpotuqi vatovaro ¹⁵ Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero tiqaro, (Taupatai inraikyava mperetiqi viharo mperetivanto kyotairave.) Parisivantovata Herotivavata taupataira votima kyeta variavo. Nkye mwihua nyaatu aatu hiqata variate.

¹⁶ Mwitaa huvata mwia nraaqiaranramwuvanto Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero tu quara hia ntapihiraitita, nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Nanra quave tiho? Mpereti hia varaunanra mwianra rieqarove mwitaa tiho? tita.

¹⁷ Mwitaa ti varuvaro Iesusiva mwihua ti varu quara riero tiqaro, Nkye nanraqamave mpereti hia varaara kyaara airi qua ti variavo? Hiave nkyi su nyaatovanto ntapihii vihata ntapihii kyeta riaavo? Nkyi nyaato tita vihatave nkye hia ntapihii kyeta riaavo? ¹⁸ Nkye su nyaato vataahua nkye hiave ntapihii kyeta rieta taqaavo? Nkye nte kyaiqa varaurara taunruve kyaavo? ¹⁹ Nte 5,000 nraakye qora mpereti kyauquuru nteqa kyena nyiavata nreta viti vaati kyora nataama tua nkye mwi entara piqa kyorave? tiro.

Iesusiva mwitaa tuvata mwihua tiqata, Qio tire mwi entara tua 12 nramwu piqa kyaavananrave, tita.

²⁰ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva qaiqaa tiqaro, Qio nte 4,000 nraakye qora mpereti 7 nramwu nyiavata nreta viti vaati kyora nataama tua nkye mwi entara piqa kyorave? tiro.

Tuvata mwihua tiqata, Qio tire tua 7 nramwu mwi entara piqa kyaavananrave, tita.

²¹ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, (Nkye nte mwi kyaiqara varaurara ntapihii kyeta riaataara vaihata nkye taunru kyeta mpereti kuaiqia vare nrianranra airi qua ti variavo.) Nkyi su nyaato ntapihii virata ni okyarara riaataara vaihata nkye nataamaqitave ni okyarara hia ntapihii riaavo? tiro.

Iesusiva vaisi mpo vu qipa vura ntapairi mwatora

²² Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata vuhua Vetasaitaani uro nteta mwini varuvata mpo uhua vu qipavu vaisira vita varetta Iesusiva varunani uro kyeta Iesusirara po tita tiqata, Vaisi mwaaqaa ena kyauqu vatairaro qio taqaarive, tita.

²³ Mwitaa tuvaro Iesusiva vu qipavu vaisira kyauqu tu varero vitaqiro uro mwatukya mwaaqani kyero mwini variqaro mwia vuqaa taara vihi kyero nai kyauqu mwiaqaa vatero mwia kyapara hiro tiqaro, Mpo inraikya qiove taqera hiaro? tiro.

²⁴ Iesusiva mwitaa tuvaro vaisi mwia vu qauma ntapairi virera huvaro mwiva vutu taqero tiqaro, Nte vaisi taqe varuqata mwihua kyatari votima kyetama nrohi variavo, tiro.

²⁵ Mwitaa tuvaro Iesusiva qaiqaa nai kyauqu mwia vuqaa vatovaro mwia vuvanto ntapairi vuvaro mwiva kyueqema kyero ekyaa inraikya taqero. ²⁶ Vaisi mwiva ntapihii kyero taqovaro Iesusiva mwia titero tiqaro, Hia mwi mwatukyaraqii nrumu ntantera viraitira, ena mwaatani quante, tiro. Turama.

*Pitaava Iesusira okyarara tura
(Matu 16:13-20; Ruku 9:18-21)*

²⁷ Mwiaqaatairo Iesusiva nai nraaqiaranramwuvata uro Sisariaa Piripai qaumato vahu mwatukyaraqia viro. Aanraqaa viqaro nai nraaqiaranramwu kyapara hiro tiqaro, Nraakye qoravanto nianra tavave timwa kyeqatave ti variavo? tiro.

²⁸ Mwitaa tuvata mwihua tiqata, Mpo hiahua iara Ioniva nramanri nyi varivave qiavata, mpo hiahua iara mwiva tiri haivaqava iraisaavave ti variavata, mpo hiahua iara mwiva tiri haivaqava poropeti vaisi mpovanto qaiqaa qovarama viro nrohi variho ti variavo, tita.

²⁹ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua ntumwahiamwa hiro tiqaro, Qio nkyenramwu mpo? Nkye nianra ta vaisiva varihove qiavo? tiro. Mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, E Karaisiva, Mesaiavaantove. E Kotiva titai vaisiva variaro, timwa kyeqatama tire varuro, tiro.

³⁰ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwinramwuhua kepukyaqama kyero tiqaro, Hiavatama mwi quara mpohua timwa nyiate, tiro.

Iesusiva nraakiara nai qutuaninranra timwa nyunra

(Matiu 16:21-28; Ruku 9:22-27)

³¹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva qua tohara tero vutu kyero nai nraaqiaranramwu mwiva nraakiara nai qutuaninranra timwa nyinro tiqaro, Nte mwatani mwatatai nraaqiarava variqana nriqa quani inraikyara airi vararerave. Nronra vaisivantovata, Kotira kyaiqa vara mwate varia vaisihua vunyaa vaisivantovata, nianra qumina vaisive timwa kyeta, ni qoririma matevarave. Mwiuhua mwitaa hiqatama ni ru kyaivaqena nte qutu vina taarampo enta varina qaiqaa qati siquaninrave, tiro.

³² Iesusiva mwi quara vutu kyero qoqaa timwa nyuvaro Pitaava Iesusira vita uhini kyero qaqaqo tiro, Qora quama tira hiaro, tuvaro

³³ Iesusiva tuqasaa viro nai nraaqiaranramwu taqero Pitaara inronra hiro tiqaro, Saataanio, nyianrasata quante. Hia ni puqaa variante. E hia Kotiva riaintema kyera riaaro. E qumina vaisivanto riaintema kyera rie variaro, tiro.

³⁴ Iesusiva mwitaa timwa kyero nraakye qora ntuvaantua uhuavata nai nraaqiaranramwuvata nyaanrama kyero timwa nyinro tiqaro, Ni pataqiro nriani vaisiva mwiva nai mwutukya vahianinra qaqira kyero vaisi rukyeta hirite kyatarira vara qu varero ni naakiara nriananrove.

³⁵ Nai mwatani qati varianinranra nraahu nronraqama kyero riaariva, mwi vaisiva ekyarama qutu quanarove. Vaisivanto nianra riemwaqiro viqaro ni kyaiqa vararero ni qua riemwaqiro viqaro uro qutu quariva, mwi vaisiva ekyaa enta qati variqiro quanarove.

³⁶ Vaisivanto mwatani variqiro viqaro ekyaa inraikya ntuvaantuama kyero mwiaqaatairo qutu viraro mwiva ntuvaantuama taani inraikyava nataama kyerove mwia kyaahaqa hiananrove? Hia mwi inraikyava mwia qio kyaahaqa hiananrove.

³⁷ Vaisivanto qutu viro nanra kyoqaave mwinro qaiqaa qati variqiro quanarove? Hia mwiva mwi entara qio kyoqaa utu kyero qaiqaa qati variqiro quanarove.

³⁸ Mwaa entara mwatani varia nraakye qorahua uaqia hi kyaiqara utiqatama Kotira qaqira kyaavo. Vaisi mpovanto nianravata ni quaravata mpoqama kyero kyauruariva, mwi vaisiva variraqe nte mwatani mwatatai nraaqiarava variqana nraakiara nte tumuani entaraqaa naivata kyaurira inraikya vara mwianinrave. Mwi entara ni kora peqa okyaravanto niqaatairo itero ntuvaahe variraqena nyaamwunyaahua vatama kyena tumuaninrave. Mwi entara nte mwi vaisira naivata kyaurira inraikya vara mwianinrave, tiro. Iesusiva turama.

9

¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nte qutaa qianinra riaate. Vaisi mponramwu mwaini mate mwaa sivita variahua hia qumina qutu vivarave. Kotiva nraakye qoraqaa kepukyaqama kyero ntaqikyari entava nriani nra mwihua taqeta qutu vivarave, tiro.

Iesusira mwamwantavanto nai nraahumwa mpo mwamwanta kyuqe mwamwanta kyuqu vura

(Matiu 17:1-13; Ruku 9:28-36)

² Iesusiva mwitaa tuvaro 6 enta nritarovaro mwiva Pitaaravata, Iemisiravata, Ioninravata, mwinramwuhua nraahu sita varero taqi nronraqa nkyiariaraa varirerata vita. Mwini uro varuvoro mwihua suqaa Iesusira mwamwantavanto kyuqu viro vahuvaro ³ mwia tuavaaqavantovata mpoqama kyero itero takyuqi varura. Hiama qio vaisi mpovanto hiqama tairaro mwitaama kyero takyu quanarovo.

⁴ Mwitaama kyero mwia mwamwantavanto kyuqu viro vahuvata mwia nraaqiara taaramponramwuvanto variqata taqovata Iraisakya Mosesikya mwihua haivaqahuatana qovarama vita variqata Iesusira vatama kyeta qua ti varura.

⁵ Mwitanahua Iesusira vatama kyeta qua ti varuvoro Pitaava Iesusirara tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, kyugemama tirenramwu i vatama kyeta mwaini nrunrahua varuro. E qiove tirera, tire haraara nraamwu taaramponramwu iara mpo, Mosesirara mpo, Iraisaarara mpoma kyeta hoqa nyataare, tiro. ⁶ Mwiuhua mpoqama kyero nyaatuqa tovata varuvorora tiro, Pitaava nanra quave qianinrave tiro, mwi quara turama.

⁷ Mwitaa tuvaro tonamwuvanto qovara hiro mwihuaqaa ntumwaqu kyovoro quavanto tonamwuqitairo tiqaro, Mwaa ni maaqu mwianra ni mutukya nti variva variho. Nkyenramwu mwia qua riaate, tiro. ⁸ Mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto qamwanrama kye tuqasaqasa hiqata taqovoro hia mpovantovata Iesusira nraaqani varuvoro Iesusiva nraahu nanrianiara varura.

⁹ Mwitaa huvata mwihua taqi mwiaqaataita tumi varuvoro Iesusiva mwinramwuhua kepukyaqama kyero tiqaro, Mateqa taqaa inraikyarara hia mpohua

qamwanrama kyeta timwa nyiate. Nte mwatani mwatatai nraaqiarava nte nraakiara qutu vina qaiqaa qati sivina varianinraqaataita nkye qioma timwa nyiqita vivarave, tiro.

¹⁰ Mwitaa tuvata Iesusiva tuntama kyeta hia mpohuavata timwa nyinraitita, nkyiari nraahu nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Iesusiva nai qaiqaa siquaninranra tira nataa hi quarave tiho? tita.

¹¹ Mwitaa timwa kyeta mwihua Iesusira kyapara hita tiqata, Mwaanra okyara timwa nyi varia vaisihua tiri timwa timwita qiarave. Iraisaava tiri haivaqava mwiva nraante qovarama viro nri ntaananrove, ti variarave. Nanraqama mwihua mwitaa ti variavo? tita.

¹² Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva timwa nyinro tiqaro, Qio mwihua qutaa ti variarave. Iraisaava nraante ekyya inraikya ntapihy kyero terama tarero nrianrivama variho. Ni mwatani mwatatai nraaqiarara mpo? Nanra qua nianra qara ntumwa tova vahirave? Nianra mwiva airi nriqa quani inraikyara varaqiro virata mwiaqaataita mwihua mwia qoririma mwatetama mwianra qumina vaisive tivarave tiro, qara ntumwa torave.

¹³ Qio nte nkyiara tiqana Iraisaava vaakya nrumu varurarama tuqo. Mwiva nrumu varuvata vaisi mponramwuvanto mwia nkyiari kyakya huntama kyeta mwia uaqiama mwatorave. Kotira mpukuqi qara ntumwa tova tiqaro, Nraakiara mwia mwitaa hirave tura mwivau mwia mwitaa hurave, tiro.

*Iesusiva nraaqiaraqaitiro vaana titovaro nritarero vura
(Matiu 17:14-21; Ruku 9:37-43)*

¹⁴ Mwitaa timwa kyero Iesusiva nai nraaqiara hininramwu kyonani tumu taqovata nraakye qora airivanto ntuvantuama vita varuvata mwaanra okyara ti varu vaisihua mwini variqata Iesusira nraaqiaranramwu kyapata inronra hi varura.

¹⁵ Mwihua tumu ntovata mwini ntuvantuama vita varuhua qamwanrama kyeta Iesusira taqeta nrihanrama vita hiante uro mwia qua mwantovaro ¹⁶ Iesusiva nai nraaqiara hini mwinramwuhua kyapara hiro tiqaro, Nanra inraikya kyaarave nkye mwihua kyapata inronra hi variavo? tiro.

¹⁷ Mwitaa tuvaro nraakye qora utaqitairo vaisi mpovanto mwia timwa mwinro tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, vaanavanto ni maaqu utaqi variharo mwiva hia qio qua tihanana tina, nte e hiananrani vitena nruqo. ¹⁸ Vaanavanto ni maaqu ntavaaqavu kyero mwia mwataqaa tuta kyaiharo mwia nroqitairo taaraparavanto nrihanro nai vai kutiharok ekyya mwia mwamwantavanto ntapihy viro kepukyaqama vivihirave. Nte i nraaqiarara vaana titaivaro nritarero quarive tuqata mwihua mwitaa hiare qiavaro vaanavanto hia nritare virave, tiro.

¹⁹ Vaisi mwiva mwitaa tuvaro Iesusiva mwi quara riero tiqaro, Nkye mwaa entara varia nraakye qorahua Kotirara quminaqama kyeta hia mwianra riaavo. Qikye, nkye ni pupohaira uti variavana nte nataama nanive nkyi kyapata varianrave? Nte nataama entave variqana nkyi kyaahaqa hianinrave? Qio nraaqiara mwia vita varet mwaini nriate, ²⁰ tuvata vite nruvaro vaanavanto Iesusira taqero nraaqiara mwia vara mwataqaa tuta kyovaro tuqasaqasa hi varuvaro mwia mwamwanta ntirintiri hi varuvaro taaraparavanto mwia nroqitairo mpo uti varura.

²¹ Mwitaa hi varuvaro Iesusiva mwia qora kyapara hiro tiqaro, Taire tohara kyerove mwitaa iho? tiro. Mwitaa tuvaro mwiva tiqaro, Nraaqiara pataru variharo mwitaa-maqiro virave. ²² Vaanavanto mwia rukyaankye tiro, mwia vara qiaqive nramanriqive tuta kyairave. E tiri qio kyaahaqa hirava varirera, tiriara po tiqara tiri kyaahaqa hiante, tiro.

²³ Mwitaa tuvaro Iesusiva qaqaqo tiro, E tiqara, E qio tiri kyaahaqa hiravave variaro qiananrave. E hiave ntapihira hiaro? Kotirara kepukyaqama kyero riaariva ekyya kyaiaqa qio varaananrove, tiro. ²⁴ Tuvaro nraaqiara mwia qova qamwanrama kyero tiqaro, Qio nte Kotirara riemwaqina vuvu hiamu qioqa iho. Evata ni kyaahaqa hiraqena nte Kotirara kepukyaqama kye riemwaqina quankye, tiro.

²⁵ Mwitaa tuvaro Iesusiva taqovata nraakye qora ntuvantuama vuhua hisai hisai vaini nruvaro Iesusiva vaana inronra hiro tiqaro, E hia qua qiara vaanavave. E nraatora hiaru vaanavave. E nraaqiara mwiqitaira nritarera quante. Hia qaiqaavata nraaqiara mwiaqi viqetera variante, tiro.

²⁶ Mwitaa tuvaro vaana mwiva nronraqama kyero aakya ntero nraaqiara mwia vara ntutuvaru ntirintirima eqero mwiva qutu vuhua nraantantamwa kyero ntumwa viro vahuvata nraakye qoravanto tiqatama, Mwiva qutuma viho, tita. ²⁷ Tuvaro Iesusiva mwia kyauquqaa tu varero mwia vara mwaanwianrama kyovaro qio qati siviro varura.

²⁸ Nraaqiara mwia qo qati siviro varuvaro Iesusiva mwiaqaatairo uro nraamwuqi varuvata mwia nraaqiaranramwuvanto uro mwia tirema kye nanrianraa ntumwahiamwa hita tiqata, Tire vaana mwia titauro hia nritarero virave. Nanraqamave tire hia qo mwitaa huro? tita.

²⁹ Mwiwua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Mwitaa hiani vaanra hia qo qati titaivaro nritarero quanarove. Kotirara aakyara nteqatama titaivaro qo nritarero quanarove, tiro. Iesusiva turama.

Iesusiva qaiqaa nai qutu viro qati siquaninranra vutu kyero timwa nyunra
(Matiu 17:22-23; Ruku 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Mwiaqaatairo Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata mwi mwatara kyeta Karirini vura. Mwini viqaro qua ntapihii kyero nai nraaqiaranramwu timwa nyianriva vahuvorara tiro, mpovanto tire quanra puaama kyero taqaankyo tiro uqeta kye sitero vura. Iesusiva nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Mpovanto ni mwatani mwatatai nraaqiarara qovarama kyairata ni ntavaaqavugita uro vaisi kyaquqi kyaivata ni ru kyaivaqena qutu vina taarampo enta vari kyenama qaiqaa qati siquaninrave, tiro.

³² Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwi quara okyara hia ntapihii riaraitita, mwiva qua tura nraatu aatu hiqata hia mwi quara okyarara kyapara hura.

Tavave tirinramwuqitairo nronraqama viro vunyaa vaisivanto variananrove tura
(Matiu 18:1-5; Ruku 9:46-48)

³³ Mwinramwuhua vuhua Kapenaamini uro ntovaro Iesusiva nraamwuqi uro variqaro nai nraaqiara mwiwua kyapara hiro tiqaro, Nkyenramwu aanrni nriqata nanra qua timwa kyetave inronra hiavo? tiro. ³⁴ Mwitaa tuvata mwiwua hia qua tiraitita, tirema varura. Mwinramwuhua aanrni nriqata mwitaama tita, Tavave tirinramwuqitairo nronraqama viro vunyaa vaisivanto variananrove? tura. Mwitaa turara tita, mwiwua kyauriqata hia Iesusiva timwa mwita.

³⁵ Mwinramwuhua hia qua tuvaro Iesusiva mwatakya viro mwiwua nyaanrama kyero timwa nyinro tiqaro, Kyai nte nronraqama quataa hiani vaisira okyara nkyi timwa nyiankye. Vaisi mpovanto nronraqama quataa hiariva hiama vuni uro variqaro nronraqama quanarove. Mwiva nronraqama quataa hiraro nraakiarani variqaro ekya nraakye qora kyaiqa vaisi variarivama nronraqama quanarove, tiro.

³⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero nraaqiara pataru vita kyero mwiwua suqaa vatero mwia kyavuhu kyero tutero tiqaro, ³⁷ Vaisi mpovanto nianra rieqaro nraaqiara mwataa hianinranra qamwateqaro kyuqema mwataariva mwiva nivatama mwitaama mataanarove. Mwiva mwitaa hiqaroma Kotiva ni titairavatama qamwata mwataanarove, tiro. Iesusiva turama.

Vaisi mpovanto Iesusira nrutu nteqaro kyaiqa varora
(Ruku 9:49-50)

³⁸ Iesusiva mwi quara tuvaro Ioniva tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, tire taqauraro vaisi mpovanto i nrutu nteqaro vaana tite varirave. Mwi vaisiva hia tirivata i vataqiro nrohi variva mwitaa ihatara tita, tire mwianra eqaante timwa kyeta, mwia antua tauro, tiro.

³⁹ Mwitaa tuvaro Iesusiva qaqao tiro, Hia mwi vaisira antuaate. Mpovanto ni nutu nteqaro nronra kyaiqa varero mwiaqaatairo mwiva hia qamwanrama kyero nianra uaqia hi quara qianarove.

⁴⁰ Mpovanto hia tiri nramwutaaqa hiariva varirera, mwi vaisiva tiri nramwunaavama variananrove, tiro. ⁴¹ Nte qianinra riaate. Nkyi nramanri nraataa hirata varivaro mpovanto nkyiara Iesusira nraaqiarave timwa kyero, nramanri nkyi nyianri vaisiva variraro Kotiva hia mwia taunru kyaraitiro, mwia kyoqaa kyuqema kyero mwiananrove, tiro.

Mpora uaqia hi aanranra nraamwuterorave tura
(Matiu 18:6-9; Ruku 17:1-2)

⁴² Iesusiva mwitaa timwa kyero nraaqiara pataru vaakya kyavuhu kyero tutorara tiqaro, Nraaqiara mwaa voti hiariva ni qua riariva variraro vaisi mpovanto nri ntero uaqia hi aanranra mwia nraamwutairera, mwia kyaara mwi vaisiraqaa qua nronraqama kyero vahiananrove. Vaisi mwia nruntaqi ori nronra kyaantaru kyero kyaareraqi tuto kyaivaro mwi vaisiva hia nraaqiara pata mwia uaqia hi aanranra nraamwutaatarave.

⁴³ Mwi quara rieqaroma i kyaquq hiniyanto uaqia hi kyaiqara uti varirera, mwia teqa kyera kyaante. Mwiaqaataira kyaquq kuaiqia nraahu vahiariva qioma nyaamwuni vira qati varinanrave. E kyaquq taaratana vahiariva uaqia hi kyaiqara uti variraro i qia iteqaro hia qipaainraqi tuta kyaankyorave.

44 [Mwi mwataraqi mwimwivanto
gutu quani mwamwantara qati nraahu
nramwaqiro vi variananrove.

Qiavanto iteqaro hiama qipa quananrove.]

45 I kyuqu hinivanto uaqia hi kyaigara uti varirera, mwia teqa kyera kyaante. Mwiaqaataira kyuqu kuaigira nraahu vahiariva qioma nyaamwuni vira qati varinanrove. E kyuqu taaratana vahiariva variraro i qia nronraqama kyero itaaninraqi tuta kyaanky-orave.

46 [Mwi mwataraqi mwimwivanto
gutu quani mwamwantara
qati nraahu nramwaqiro vi variananrove.
Qiavanto iteqaro hiama qipa quananrove.]

47 I vu hinivanto uaqia hi kyaigara utirera, vauru kyaante. E vu kuaigira nraahu vahiariva qioma Kotiva ntaqiky i mwatukyarraqi vira qati variqira vinanrove. I vu taaratana vahiariva uaqia hi kyaigara utuqira viraro i qia nronraqi tuto kyaanky-orave.

48 Mwi mwataraqi mwimwivanto
gutu quani mwamwantara
qati nraahu nramwaqiro vi variananrove.
Qiavanto iteqaro hiama qipa quananrove.

(Aisaiaa 66:24)

49 Hore aatai ntema kyero qiaqotairo ekya nraakye qora aataananrove.

50 Hore kyuqe inraikyave. Horevanto uaqiama viro hia qiaqyaa hirera, hiama qio qaiqaa utu kyairaro qiaqyaa hiananrove. Qio nkye hore kyuqera votima kyeta varivaro nkyi mwutukya qihaakya hirata nanrianra nanrianra kyuqe hiqata variate, tiro. Iesusiva turama.

10

*Nraakye qaqira kye okyarara Iesusiva timwa nyunra
(Matiu 19:1-12; Ruku 16:18)*

1 Qio Iesusiva mwi mwatara kyero Lutiaani vuva uro Iotaani nramanri qarero vutura hini tokyani vura. Iesusiva uro varuvata qaiqaa nraakye qora airivanto mwiva varunani ntuvaantuama vita varuvaro Iesusiva nauqaa hunte qaiqaa mwakyaakya mwihua timwa nyi varura.

2 Iesusiva mwini varuvata Parisi vaisinramwu mwiva varunani uro nteta Iesusiva api qua qarive tita, mwihua mpo qua Iesusira kyapara hita tiqata, Qiove vaisivanto nai nraata qaqira kyaananrove? tita.

3 Tuvaro Iesusiva nkyiari kyapara hiro tiqaro, Haaru nkyi haivaqava Mosesiva nanra quave nkyiara mwitaa mwitaa hiate tiqaro timwa torave? tiro.

4 Iesusiva mwitaa tuvata mwinramwuhua tiqata, Mosesiva mwataa timwa torave: Vaisi mpovanto nai nraata qaqira kyarero higarero qara mpo ntumwa kyero nai nraata mwinro tiqaro, Qio i qaqira kyauqo, timwa kyeroma titaananrove, turave. Mosesiva qua mwitaama kyero timwa torave, tita.

5 Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Mosesiva variqaro taqovaro nkyi haivaqahuamwanra mwutukyavanto kepukyaqa huvata hia mwihua Kotirara riorave. Mwitaa hi varuvarora tiro, Mosesiva mwi quara timwa torave.

6-7 Tauraaqama kyero hia mwitaama vahurave. Tauraa Kotiva nyaamwuvata mwata-vata utu kyero vatero tiqaro, Nte vaisivata nraakyevata utu kyena vataurara tiro, vaisivanto nai nrohua qohua kyero nai nraatantiri taaqau vita mwitana kuaa mwamwanta votima kyeta varivarave.

8 Mwitana hia mpo mwamwanta mpo mwamwanta variraitita, mwitana kuaa mwamwanta nraahuma varivarave, turave.

9 Kotiva naivanto vaativata nraatavata vara kuaaqaa taaqau tairara tiro, hia mpovanto mwitanahua ntainra kyaarive, tiro.

10 Iesusiva mwitaa timwa kyero nraamwuqi uro varuvata mwia nraaqiaranramwu Iesusira mwi quara okyarara kyapara huvaro

11 Iesusiva mwinramwuhua timwa nyinro tiqaro, Vaisi mpovanto nai nraata qaqira kyero mpo nraakye varaariva, mwi vaisiva qaraakya nraakyeentiri nrohigaroma mpuaragama kyeroma mwikyantiri nrohiananrove. 12 Mwia votima kyero nraakyevanto nai vaati qaqira kyero qaraakya vaisi varaariva, mwi nraakyevavata qaraakya qoraisi mwikyantiri nrohigaroma mpuaragama kyero nrohiananrove, tiro.

*Iesusiva nraaqiaranramwuqaa nai kyauqu vateqaro kyuqema nyatora
(Matiu 19:13-15; Ruku 18:15-17)*

¹³ Iesusiva varuvata nraakye qora mwihua nkyiari nraaqiara sita varetta Iesusiva nai kyauqu mwihuaqaa vataarive tita, Iesusiva varunani uro kyaare tuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto mwihua inronra hi varura.

¹⁴ Mwitaa huvaro Iesusiva taqero nai nraaqiaranramwu nkyiari inronra hiro tiqaro, Qaqao, nkye nraaqiara mwihua qati kyaivata nte hunani nriate. Hia mwihua aanra antuaate. Kotiva ntaqikyari mwatukyava mwi nraaqiarahua voti hiahua mwihua mwatukyama vahiananrove. ¹⁵ Mwaa quara riaate. Vaisivanto hia nraaqiara votima kyero Kotira qua riaariva, mwi vaisiva hiama Kotiva ntaqikyiani mwatukyaraqii qunanrove, tiro.

¹⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero nraaqiara mwihua kyavuhu kyero tutero nai kyauqu mwihuaqaa vateqaro mwihua kyuqema nyatora.

*Airi inraikya vato vaisirara tura
(Matiu 19:16-30; Ruku 18:18-30)*

¹⁷ Iesusiva aanrani virera huvaro vaisi mpovanto hiantero nrumu Iesusira kyapara hiro tiqaro, E mwaanra ti variara vaisiva kyuqevave. Nte nataa hi kyaiqara mpo kyaiqa mpo kyaiqa kyuqe kyaiqa Kotirani vara mwataaninraqaatana nraakiara nte ekya aanta qati variqina quaninrave? tiro.

¹⁸ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, E nanraqamave nianra vaisi kyuqevave qiaro? Kotiva nraahuma kyuqeva variho. ¹⁹ E Kotiva timwa to quarara riaante. Mwia quavanto mwataama kyero vahirave:

Hia mpora rukyaante.

Hia mpora nraakyera nrohiante.

Hia mpuara varaante.

Hia unra qua qiante.

Hia unra utu kyeqara mpova hiani inraikyara varaante.

Ena nrohua qohua nyutu tuaahera nyataante,

turave.

(Kyatura 20:12-16)

Kotira quavanto mwitaama kyero vahirave, tiro.

²⁰ Iesusiva mwitaa tuvaro mwi vaisiva tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, nte nraaqiarakya a variqana nte mwi quara rieqana mwitaa mwitaamaqina nrunrave, tiro.

²¹ Mwitaa tuvaro Iesusira mwutukyavanto mwi vaisirara vahuvaro mwia taqeqaro mwia timwa mwinro tiqaro, E kuaa inraikyara nraahu aara ntaaro. Uro ena vatena inraikyara mpohua nyinra munima vara kyera vehi nraakye qora ntainra kyera nyinranro nyaamwuni i kyoqaa vahiarive. Mwitaama kyera mwiaqaataira ni pataqira nriante, tiro.

²² Iesusiva mwitaa tuvaro mwi vaisiva mwi quara riero inraanra viri ratero varura. Mwiva airi inraikya vatovara tiro, hia Iesusira qua riaraitiro, qaqira kyero mwia mwutukyavanto uaqia huvaro vurama.

²³ Vuvaro Iesusiva nai nraaqiaranramwu vara ututuma kyero taqero tiqaro, Airi inraikya vatehua Kotiva ntaqikyari mwatukyaraqii mwukyaari tu kyeta vivarave, tiro.

²⁴ Mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwi quara rieta, Qikye tita, Iesusiva nataa hi quarave tiho, tuvaro Iesusiva qaiqaavata nraahu mwi quara tiqaro, Ni nraaqiaranramwu tuaavo, nraakye qoravanto Kotiva ntaqikyari mwatukyaraqii virerata mwukyaari tukyeqatama vivarave.

²⁵ (Kameri quara nronravanto nataama kyerove vuqa uvintaqi/iriraqi ntuqiaranaanrove? Hia qio mwitaa hiananrove.) Qio kamerivanto vuqa uvintaqi/iriraqi ntuqiaraariva qio vahiarove, airi inraikya vataarivavata Kotiva ntaqikyari mwatukyaraqii qio qunanrove, tiro.

²⁶ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwia quara airi nraato tiqata qikye tita, Airi inraikya vataariva Kotiva ntaqikyini hia qio virera, nai tarave Kotiva vitaananrove? tita.

²⁷ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua itutuma kyero taqero tiqaro, Mwatani varihua nkyiari kepukyara hiama qio vivarave. Kotiva kyaahaqa hirata qio vivarave. Kotiva ekya kyaiaqa vare varivave, tiro.

²⁸ Mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, Taqaante. Tirenramwu i vataqita virera hiqata ekya inraikya mwini kyeta qatima nrunro, tiro.

²⁹ Pitaava mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua itutuma kyero taqero tiqaro, Nte qutaa qua qianinra riaate. Hia nte nkye kyaiqa varerara taunru kyaaninrave. Vaisi mpovanto nai nraamwu maatave, nai qata vakyaave, nai nrunra nrakyaave, nronra qorave, nai nraaqiarave, nai mwatave, mwini kyero nianra riero ni kyaiqara riero quariva, ³⁰ mwi vaisiva mwia qiata kyoqaa vareqaro hia kuaa nani varaananrove. Mwiva mate mwaa mwataraqaa kyoqaa vareqaro airi nani varaananrove. Mwiva nraamwuve, qata vakyaave, nrunra

nraakyaave, nrohuave, nraaqiarave, mwatave, mwi inraikyara mwi inraikyara airi inraikya varaananrove. Ni qua varaari vaisiva varirata mwia kyaara mwia uaqiana mwataivaro variananrove. Qio ni qua varaariva qutu viraro Kotiva mwianra ekyaa enta qati variqira quante qiananrove.

³¹ Mate nraakye qora airivanto vuni variahua qakyo tumitareta nraakiaranima varivarave. Mate nraakiarani varihua qakyo nritareta vunima varivarave, tiro.

Iesusiva taara mpo nani nai qutu viro qaiqaa siquaninranra nai nraaqiaranramwu vutu kyero timwa nyunra

(Matiu 20:17-19; Ruku 18:31-34)

³² Mwihua Ierusareminianra aanraqaa vi varuvaro Iesusiva nraante nanrianraa vuni vi varura. Mwiva vuni vi varuvata mwia nraaqiaranramwuvanto nraakiara nriqata airi vu nraato tuqita vi varuvata nraakye qora mponramwuvanto Iesusiva vataqita nruhuavata aatu hiqata nri varura. Mwitaamaqi vi varuvaro mwiaqaatairo Iesusiva nai nraaqiara 12 nramwu nyaanrama kyero nkyiariaraa sita varero viqaro nraakiara naiqaa qovara hiani inraikyara qaiqaa timwa nyinro tiqaro, ³³ Riaate. Tire Ierusaremini uro variarata vaisi mponramwuvanto ni mwatani mwatatai nraaqiarara ntavaaqavugita uro kyaivata Kotira kyaiqa vara mwate vari vaisihua mwihua vunyaa vaisinramwuvantovata, mwaanra okyara ti varia vaisihuavata, mwihua nianra mwia ru kyaate timwa kyeta, ni pitaqita uro Romeni mwatanaahua kyauquqi tuta kyaivata ni ru kyevarave.

³⁴ Mwi mwatanaahua nianra raima mateta, niqaa quantu vihiteta, kyaantaqo ni ntuqutu kye vateta, ni rukyaivaqena qutu quaninrave. Nte qutu vina taarampo enta varina qaiqaa qati siquaninrave, tiro. Iesusiva turama.

Iemisikya Ionikya nkyiaritana nronraqa hirara Iesusira kyapara hura

(Matiu 20:20-28)

³⁵ Sepetira mwaagutana Iemisikya Ionikya Iesusiva varunani uro nteta Iesusira kyapara hita tiqata, Mwaanra ti variara vaisio, e mpo inraikya tiritana quara eo timwa kyera mwitaama timwa taanterama nrunro, tita. ³⁶ Tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte nkyitana nataave hianinrave? tiro.

³⁷ Tuvata mwitanahua tiqata, Nraakiara e kepukyavanto nraakye qoraqaa ntaqikyiqara nronra vaisi taintaqa mwatakyya vira variqara e tiraro tiritanaqitairo mpovanto nronraqama viro i kyauqu kyaatutani mwatakyya viro variraro mpovanto nronraqama viro i kyauqu kyaantaqani mwatakyya viro variarive. Tiretana mwianra rieqatama i kyapara huro, tita.

³⁸ Mwitaatuvaro Iesusiva qaqaqo tiro, Nkyetana hia ntapihi kyeta vu nraato tiraitita, apiqama kyeta ni kyapara hiavo. Kaapuqitai nramanri nraantema kyena nte nriqa quani nramanrinra nraaninra, qiove nkyetanavata nrevarave? Nte nriqa quani inraikyara nramanri varaantema kye varaaninra, qiove nkyetanavata varevarave? tiro.

³⁹ Tuvata mwitanahua tiqata, Tiretana qioma mwitaa hiananrave, tuvaro Iesusiva mwitanahua timwa nyinro tiqaro, Qutaama nte nramanri nraaninra nkyetanavata nrevarave. Qutaama nte nramanri varaaninra nkyetanavata varevarave.

⁴⁰ Ni kyauqu kyaatutanivata kyaantaaganivata mwatakyya vita vari vaisitanahuara hiam ni kyaiqa vaiho. Ni kova vaisi taaratana teramataihua, mwitanahuama mwiaqaa mwatakyya vita varivarave, tiro.

⁴¹ Mwitaatuvata Iesusira nraaqiara hini 10 nramwuvanto mwi quara rieta mwia kyaara Iemisikya Ionikya inronra hura.

⁴² Mwinramwuhua mwitanahua inronra hi varuvaro Iesusiva mwinramwuhuvata mwitanahuavata nyaanrama kyero eqaate tiro, Mpo mwatanaahua ntaqikyiqi vi varia okyarara nkye ntapihiarave. Mwihua qiata vaisivanto nritareta virito variqata mwi kyaiqara mwaa kyaiqara vara timwataate ti variarave. Mwihua nronra vaisivanto tiqata, Tire nronravanto varuro. Tiri qua nraahu riemwaqita quate, ti variarave.

⁴³ Nkyenramwu hia mwihua nraantantaate. Nkyiqitairo mpovanto nronra varirero mwiva nkyi kyaiqa vaisi nraante variro nraakiara nronraqama quananrove.

⁴⁴ Nkyiqitairo mpovanto nritarero vuni varirero qiariva, mwiva rupa tai vaisira votima kyero nkyini kyaiqa vara nyataanrove.

⁴⁵ Nte mwatani mwatatai nraaqiaravama varuqo. Ntevat hia nraakye qoravanto nini kyaiqa vara mataatera tumuvave. Nte nraakye qorani kyaiqa varaqina viqana airi nraakye qora kyaahaqama nyatena mwihuara qutu virerave timwa kyena tumuvave, tiro. Iesusiva turama.

Iesusiva Vatimiaasira vu ntapairi kyora

(Matiu 20:29-34; Ruku 18:35-43)

⁴⁶ Iesusiva nai nraaqiaranramwuvata vuva Ierikoni uro ntero mwi mwatukyara nraatarero virero huvata nraakye qora airivanto mwia vataqita vi varuvuro vu qipa vu vaisiva Vatimiaasiva, Timiaasira mwaaquvanto variqaro mpo inraikya mpiate timwa kyeqaro nyaanru ti varu vaisiva aanra tokyani mwatakya viro varura. ⁴⁷ Mwiva mwini variqaro riovata mpo uhua tiqata, Iesusiva Nasaretinyaava nritare vi variho, tuvaro riero mwiaqaatairo mwiva paatiro Iesusirara aakyara ntero tiqaro, Iesusio, Ntevitira mwaaquo, qati nianra po kye timwa mataante, tiro.

⁴⁸ Vu qipa vu vaisiva mwitaa tuvata airi nraakye qoravanto mwia inronra hita tiqata, Tirema variante, tuvaro mwiva hia mwihua qua riaraitiro, qaiqaa paatiro aakyara ntero tiqaro, Ntevitira mwaaquo, qati nianra po kye timwa mataante, tiro.

⁴⁹ Mwitaa timwaqi vuvaro Iesusiva nrumu mwiaqaa siviro variro tiqaro, Nraanraivuro nrianrive, tuvata mwihua vu qipa vura nraanrama kyeta tiqata, Qio qamwateqara variante. Siquante. Mwiva ima nraanraihio, tita.

⁵⁰ Mwihua mwitaa tuvaro vaisi mwiva nai vaaqa qutora vara qatinani kyero siviro Iesusiva sivi varunani vuvaro ⁵¹ Iesusiva mwia kyapara hiro tiqaro, Nivanto i nataa hiarive tirave nrianro? tiro. Mwitaa tuvaro vu qipa vu vaisiva tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, e ni pu ntapairi kyaantera nruqo, tiro.

⁵² Mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Qio quante. E nianra mwiva qio ni kyaahaqa hiananrove qiararoma i vu ntapairi viho, tiro. Mwitaa tuvaro mwiva vuvanto qamwanrama kyero ntapairi vuvaro mwiva qio taqero. Mwiva qio taqeqaro Iesusira vataqiro aanraqaa vurama.

11

Nraakye qoravanto Iesusira qamwata mwate varuvuro mwiva Ierusaremiqi vura (Matiu 21:1-11; Ruku 19:28-40; Ioni 12:12-19)

¹ Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata vuvaro Ierusaremi qaumato vahuvata mwihua Mpetapaasivata Mpetaani mwatukyativata uro ntoro. Mwatukya mwitanava Oripi taaqi mwemwaqi vahura.

² Uro ntero Iesusiva nai nraaqiara taaratana sitero tiqaro, Nkyetana viti mwatukyaraqi vivaro nkyi svanto vaakyama ntonki mpo kyaantaru tera taqaananrove. Mwia qaraakya ntonki hia vaisi mpovanto mwia mwoqaga mwatakya viro varirave. Nkyetana uro mwia puuama kyeta mwia ntatu kyeta vitaqita nrumu ni mpiate. ³ Mpovanto nkyitananra nanrave uti variavo tirera, nkyetana mwitaama mwia timwa mwiate. Tiri nronravanto ntonki mwianra tihatama nrunro. Pataqia vari kyero qaiqaa vara kyairaro nriananrove, qiate, tiro.

⁴ Iesusiva mwitaa tuvata mwitanahua mwatukya mwiqi uro nte taqovaro ntonkivanto aanraqaa qesana kyaantarutova varuvata mwitana mwia huvanti varuvata ⁵ vaisi mponramwu mwini sivita varuhua tiqata, Nkyetana nanraqamave mwia huvanti variavo?

⁶ tuvata mwitanahua vaakya Iesusiva tu quara timwa nyuvata qio vitaate tita.

⁷ Tuvata mwitanahua qaraakya ntonki mwia vitaqita uro Iesusira mwunra. Uro mwita mwia nraaqiaranramwuvanto nkyiari vaaqa ntonki mwoqaga vuti mwatovaro Iesusiva mwiaqaa mwaanrintero mwatakya viro variro aanraqaa vura.

⁸ Aanraqaa vi varuvata nraakye qoravanto Iesusirara qamwateqata nkyiari tuavaaqa aanravau vuti mwatovata hini uhua aakyoqitaita kyatari mwanre teqaqita uro aanravau vuti mwatora.

⁹ Mwitaamaqi viqata Iesusira vuni vi varu nraakye qorahuavata, mwia mwoqani nri varu nraakye qorahuavata, aakyara nteta tiqata, Kyai mwia nrutu tuaaheraare.

Nronravanto nai nrutuqa nri vari vaisira kyuqema mwataiho.

(Ihi 118:26)

¹⁰ Tiri haivaqava Ntevitiva

kepukyagama kyero ntaqikyintema kyero

mwivavata ntaqikyiqiro quaninranra tiro,

Kotiva mwia kyuqema mwataiho. Ekyaa nyaamwunyaahua mwia nrutu tuaaheraate, tita.

¹¹ Mwitaa timwaqita vuvaro Iesusiva Ierusaremini uro ntoro. Uro ntero Kotira nraamwu nronraqi verantero ekyaa inraikya mwiqi vahura taqamwa ntero, veva ntero entama virera huvaro nai nraaqiara 12 nramwu kyapata nrumu ntantero Mpetaanini vura.

Fiki hia tamwa riora (Matiu 21:18-19)

¹² Mwia qanranraa mwinramwuhua Mpetaanisaita uto ntanteta nri varuvaro Iesusira nraataa huvaro ¹³ mwiva taqovaro vutura mposata fiki, mwia tamwa nre varu kyatariva vahuvoro mwia mwanre airi vahura. Mwia tamwa vahirera hiqy kyena nraankye timwa kyero, Iesusiva taqovaro hia mwia tamwa rio entava vahuvorora tiro, mwanre nraahu ntora.

¹⁴ Mwanre nraahu ntovaro Iesusiva fiki mwia inronra hiro tiqaro, Qio, nraakiara hia mpovantovata iqaatairo hiqy kyero nraanrive, tiro. Mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvata mwi quara riora.

Iesusiva Kotira nraamwuqi vura

(Matiu 21:12-17; Ruku 19:45-48; Ioni 2:13-22)

¹⁵ Iesusiva nai nraaqiaranramwuvata vuvu Ierusaremini uro ntero Iesusiva qaiqaa Kotira nraamwuqi vera ntero taqovata kyoqaa kyaiqa varo vaisihua mwiqi variqata kyoqaa kyaiqa vare varura. Mwitaa hi varuvaro Iesusiva mwihua vara veva mwaatani kyero, munima mwukyaari tuqasaqi varu vaisihua taintavata vara rauru kyero, nyaamwa nyiqata munima vare varu vaisihua taintavata vara rauru kyero.

¹⁶ Mwitaa kyero mwiva mwi nraamwunra aatareqianra tiqaro, Mwaini hia aanravanto vaiho. Nkye kyoqaa mwitaa inraikya vareqata hia mwaini vitare nritare hiate, tiro.

¹⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva qua timwa nyinro tiqaro, Kotira mpukuqi mwitaama qua qara ntumwa tova vahirave.

Nraakye qora mpo mwatanaa mpo mwatanaahua ni nraamwuanra Kotirara aakyara nte varia nraamwunrave tivarave, turave.

(Aisaiaa 56:7)

Nkye variavaro mwaa nraamwuvu mpuara vaisivanto tuqeta kye ntuvantua hia nraamwunra votima kyeroma vaiho, tiro.

¹⁸ Iesusiva mwitaa tuvata Kotira nraamwuqi variqata Kotira kyaiqa varo vaisihuavata, mwihua Iesusira qua rieta mwia kyaara Iesusira rukye aanranra puua hi varura. Mwihua taqovata qati nraakye qoravanto Iesusiva tu quarara qamwateqata kyauqu ntukikinraaqate varuvata mwinramwuhua mwianra rieqata Iesusirara aatu hiqata varura.

¹⁹ Iesusiva Ierusaremini varuvaro enta hirera huvaro mwiva nai nraaqiaranramwuvata Ierusaremi kyero vurama.

Fiki aaharama vura

(Matiu 21:20-22)

²⁰ Mwia qanranraa toqaqi mwinramwuhua uto ntanteta nriqatama mwia nraaqiaranramwuvanto taqovaro fiki mwia kyauqu kyaaravantovata tuqavantovata aaharama viro vahuvoro

²¹ Pitaava Iesusiva mwi kyatarirara tu quara riemwa tero Iesusirara tiqaro, Qikye, mwaanra ti variara vaisio, taqaante. Fiki e inronrama taarava tamusama viho, tiro.

²² Mwitaa tuvaro Iesusiva mwinramwuhua timwa nyinro tiqaro, Nte qianinra riaate. Nkyenramwu Kotirara kepukyaqama kyeta riemwaqita nrohiate. ²³ Nkyenramwu mwitaamaqi vigata mwaa taaqirara tiqata, Tumitarera kyaareraqi ntumwa quante, tivarave. Mwitaa tiqata hia taara nraato tiraitita, qutaaqama mwitaa hiananrove tivera, Kotiva nkyinramwu kyaahaqa hiraro taaqivanto tumitarero kyaareraqi ntumwa quananrove.

²⁴ Nte mwianra rieganama nkyiara mwitaa tirerave. Nkye mpo inraikya vararerata Kotirara aakyara nteqata qutaama mwi inraikyara ni mpiananrove tiqatama nkye mwi inraikyara mpo inraikya mpo inraikya qio varevarave.

²⁵ Nkye sivi variqata Kotirara aakyara nteqatama mpovanto nkyi uaqiama nyataani quava vahirera, nkye mwi quara hia riemwaqi viraitita, mwi vaisira qua taunru kye qaqira kyeta Kotirara aakyara qiata. Nkye mwitaa hivaro nkyi sova nyaamwuni variva nkye uaqia hi kyaiqara uti quaravata qaqira kyero taunru nyataanarove. ²⁶ [Nkye hia mpohuaqa qua vahira qaqira kye taunru kyaivera, nkyi sova nyaamwuni variva hiana nkyitaqaavata qua vahianinra qaqira kyero taunru kyaananrove], tiro.

Iesusirara tava i nronraqama kyaiharave e mwi kyaiqara varaqira vi variaro tura

(Matiu 21:23-27; Ruku 20:1-8)

²⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero nai nraaqiaranramwuvata uto ntero Ierusaremini uro varura. Iesusiva qaiqaa Kotira nraamwu nronraqi vera ntero nrohi varuvata Kotira nraamwuqi variqata Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvata, mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, Iutaa nronra vaisivata, mwihua

Iesusiva hunani uro nteta ²⁸ Iesusira mwia inronra hita tiqata, E ta vaisiva variqarave mwaa kyaigara vare variaro? Tava i nronraqama kyaiharave e mwaa kyaigara vare variaro? tita.

²⁹ Mwiuhua mwitaa tuvaro Iesusiva nkyiari timwa nyinro tiqaro, Kyai nte nraante nkyi kyaparama nyataarita nkye nte qiani quara qio timwa mpivera nte ntena nronraqama vina variqana mwaa kyaigara varaaninranra nkyi timwa nyiankye. ³⁰ Tava Ioninra nronraqama kyovarove mwiva nraakye qora nramanri nyunrave? Kotivave iho, qati vaisivantove iho? Nkye ni timwa mpivaqena riaankye, tiro.

³¹ Iesusiva mwitaa tuvata mwiuhua nkyiari kyapara hita tiqata, Tire nanra quave qiananrave? Mate tire tiqata, Kotiva Ioninra nronraqama kyorave, qiarera, Iesusiva tiriara, Nkye nanraqamave Ioninra quara hia qutaave qiavo? qiananrove. ³² Qaiqaa mate tire tiqata, Vaisivanto nraahu Ioninra nronraqama kyorave, qiarera, mwi quavavata hia qioqa hiananrove, tura. Qati nraakye qoravanto Ioninranra Kotira qua qovarama kyo vaisivave turara tita, mwiuhua qati nraakye qora nyaatu aatu hiqata hia mwitaa tita.

³³ Mwiuhua mwitaa timwa kyeta mwiaqaatai Iesusirara tiqata, Nai tava Ioninra nronraqama kyorave? Hia tire ntapihunanrave, tita.

Mwiuhua mwitaa tuvaro Iesusiva mwiuhua tiqaro, Nkye mwitaa qiavana nte nina nronraqama kyaihana mwaa kyaigara vare varurara hia nkyitavata timwa nyianinrave, tiro. Iesusiva turama.

12

*Uaini vara tutoraqi hia kyuqema kyeta ntaqikyua vaisihuara tura
(Matiu 21:33-46; Ruku 20:9-19)*

¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mpo quaqaa ntumwa kyero mwiuhua timwa nyinro tiqaro, Vaisi mpovanto uaini vara tutero mwia vara ututu tutukya ratero mwata quvu kyero uaini tatiaininra ututero haraara nraamwu mpona taimwanraanra nraamwu hoqa kyero vatorave. Mwiaqaatairo nyianra mpo mwatani virero hiqaro mpo uhua timwa nyinro tiqaro, Nkye ni uaini aakyoqaa ntaqikyua mate varivaqe nte quankye, timwa kyero mwiva nyianra mpo mwatani vurave.

² Mwini uro varuvaro uaini hiqum entava nri ntovaro mwiva nai kyaigara vaisi mpo titero tiqaro, E uro ni aakyoqaa ntaqikyua mate varihua tiratama uaini ninanivata hiqum kye mataate, turave.

³ Mwitaa tuvaro mwini vuvata mwia aakyoqaa ntaqikyua mwate varu vaisihua mwia kyaigara vaisi mwia ntavaaqavu kyeta kyaamwuqotaita ntuqutu kyeta vateta, hia uaini hiqum kye mwia mwinraitita, qati titovaro nrumu ntantera vurave.

⁴ Qati nrumu ntantera vuvaro aakyo qova nai kyaigara vaisi mpo titovaro vuvata mwia aakyoqaa ntaqikyua mwate varuhua mwia qiata raarahitima kyeta kyaaurira inraikya mwinrave. ⁵ Mwitaa huvaro aakyo qova nai kyaigara vaisi mpo qaiqaa titovaro vuvata mwia rukyorave. Qio mwitaamaqi vita, hini nai kyaigara vaisi titohua kyaamwuqotaita ntuqutu kyeta, hini rukyorara tuqo.

⁶ Mwia kyaigara vaisi taiga kyovaro vaisi kuaiqia nraahu varura. Mwi vaisiva aakyo qora mwaaquvanto varuvaro mwia qora mwutukyavanto mwianra mpoqiavata vahu vaisiva varuvaro mwia qova mwiavata nraakiara ekyara titero tiqaro, Mwiuhua ni mwaaqu taqeta nianra mwia mwaaquve tiqatama mwia kyuqema mwatevarave, tiro.

⁷ Mwitaa timwa kyero mwia titovaro mwini vuvata mwia aakyoqaa ntaqikyua varu vaisihua mwia mwaaqu taqeta, nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Mwia qova qutu viraro mwaa vaisiva nai qora mwatavata, mwitaa inraikyavata, varaarivama variho. Nrivaqe tire mwia rukyaararo mwiva vararero hiani inraikyava tirini nraahu vahiarive, turave.

⁸ Mwiuhua mwitaa timwa kyeta mwia mwaaqu ntavaaqavu kye rukyeta mwaaqani mwaati qaqira kyorave, tiro.

⁹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiuhua kyaparama nyatero tiqaro, Mwiuhua mwitaa hurara tiro, aakyo qova nai mwaaqu rukyera kyaara nataave hiananrove? Aakyo qova nri ntero nai aakyoqaa ntaqikyua vaisihua ru taiga kyero kyaata mpo vaisinramwuanra tiqaro, Nkyema ni aakyoqaa ntaqikyua mataate, qiananrove, tiro.

¹⁰ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mwiuhua tiqaro, Nkye hiave Kotira mpukuqi mwaa quara kyaara ntumwa kyeta riaavo? Mwi quava mwataama tiro:

Ori nraamwu hoqeqata
ori mpo hia kyuqerave timwa kye qaqira kyaava,
mwi oriva puhaqama viho.

¹¹ Kotiva mwi orira vara kyero nronraqama kyaihata
tire mwia kyaigara taqeta kyuqerave tunanrave, turave.

(Ihi 118:22-23)

Kotira mpukuqi mwitaama kye qara ntumwa torave. Nkye hiave mwi quara kyaara ntumwa kyeta riaavo? tiro.

¹² Iesusiva mwitaa tuvata Iutaa nronra vaisinramwuvanto ntapihi riovaro Iesusiva uaini utagaa ntaqiky mwaato vaisihuara tigaroma mwihuaqaa ntumwa kyero tuvata mwihua Iesusira ntavaaqavu kyeta ko qiare tura. Mwitaa timwa kyeta nraakye qoravanto mwiqi ntuvaaantuama vuhua tiri nronra hivorave tita, mwihua nraatu hqata Iesusira kyeta vurama.

Taakisqa hirara Iesusira kyapara hura
(*Matu 22:15-22; Ruku 20:20-26*)

¹³ Iutaa vaisi nronranramwuvanto vari kyeta mwiaqaatai mwihua Parisi vaisi mponramwuvata, Herotira nramwunaahua mponramwuvata, siteta tiqata, Nkye Iesusira kyapara hivaro mwiva api qua tiraqe mwiaqa qua vataare, tita.

¹⁴ Tuvata mwihua Iesusiva hunani uro nteta mwia kyapara hita tiqata, Mwaanra ti variara vaisio, tire taqurara e kyuqe qua nraahu ti variaravave. E hia vaisi nraatu aatu hiraitira, nronra vaisiaravata, qumina vaisiaravata, kuaa qua nraahu ti variaravave. E vaisivanto Kotira vataqita vi aanranra ntapihi kyera timwa nyi variaro. Qio mwaa quara timwa timwinrage riaare. Tire Kotira qua rieqata qiove tire Romeni mwatanaahua vunyaa vaisi Sisaara taakisi mwiananrave? (Mwi mwatanaahua hia Kotira qua riaahuve.) Mwia taakisi mwiananrave hiave mwiananrave? tita.

¹⁵ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva taqovata mwihua nroqaataita kyuqe kyuqe ti variqata mwihua su nyaatoqitaita Iesusira uaqiama mwatarerata uti varuvaro Iesusiva tiqaro, Nanraqamave nkyenramwu nivanto api qua qiarive tita mwitaa qiavo? Qio munima mpoku vara kyaivaqe nte taqaankye, tiro.

¹⁶ Mwitaa tuvata munima mwia kuaaru mwuvaro mwiva mwihua kyapara hiro tiqaro, Munima mwiaqaa tara virivata tara nrutuvatave vaiho? tiro.

¹⁷ Mwitaa tuvata mwihua Sisaarave tuvaro Iesusiva mwihuara tiqaro, Mwianra rieqatama nkye Sisaava hianinra nai mwita, Kotiva hianinra nai mwiate, tiro. Iesusiva mwitaa tuvata mwihua mwi quara rieta tiqata, Qikye, mwiva tiri qua nraatara kyero kyuqe qua tiho, timwa kyeta kyauqu ntukinraaqate varura.

Saitiusi vaisinramwuvanto qutu vita qaiqaa qati sivrara Iesusira kyapara hura
(*Matu 22:23-33; Ruku 20:27-40*)

¹⁸ Saitiusi vaisivanto Iesusiva varunani uro ntoro. Saitiusi mwihua nkyiari mwaanra qua rieqatama mwihua tiqata, Vaisivanto qutu viro qio mwiva ekyarama qutu viro hiam qaiqaavata siquanarove, ti varu vaisihua uro nteta ¹⁹ Iesusira kyapara hita tiqata, Mwaanra ti variara vaisio, tiri haivaqava Mosesiva mwaanra qua timwa timwiganro mwitaa turave. Vaisivanto hia nraaqiara mwataraitiro, qutu viraro mwia qatavantove vakyaavave mwia nraata varatero nraaqiara mwata humwuanrama mwataanarove, turave.

²⁰ Tire qiarara e riaante. Haaru qate vakye 7 nramwu varurave. Mwihua sakyaava toharenaava nraakye varatero hia nraaqiara mwataraitiro, qutu vuvaro ²¹ mwia qata mwia nanaava mwia nraata varatero mwivavata hia nraaqiara mwataraitiro, qati variqiro viro qutu vurave. Mwiva qutu vuvaro mwia qata mwia nanaava nraakye mwia varatero hia nraaqiaravata mwataraitiro, qutu vuvarave.

²² Qio mwitaamaqi vita ekyaa mwinramwuhua nraakye mwia varateta hia nraaqiaravata mwataraitita, ekyaa qati nraahu qutu vurave. Qutu vuvaro nraakiara nraakye mwivavata variro qutu vurave.

²³ Nraakiara nraakye qora qaiqaa qati sivita vari entaraqaa mwi nraakyeva tara nraatave varianarove? Mwiva qati varu entara qoraisi 7 nramwu vara torave, tita.

²⁴ Saitiusi vaisinramwuvanto mwitaa tuvaro Iesusiva nkyiari timwa nyinro tiqaro, Nkye Kotira qua qara ntumwa tora hia ntapihi kyaahuve. Nkye Kotira kepukyavata hia ntapihi kyaahuve. Qutaara hia ntapihi kyaahuara tita nkye api qua ti variavo.

²⁵ Nraakiara nraakye qora qutu vihua qutu viraqitaita qaiqaa sivita qati variqita vi entara hiam nraata vaati vare okyarava vahianarove. Mwihua nyaamwunyaahua votima kyetama varivarave, tiro.

²⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Nraakye qora qutu vihua qati sivrara nte nkyi kyapara hirerave. Nkye hiave Kotira mpukuqi Mosesiva mwaa quara qara ntumwa tora kyaara ntumwa kyeta ntapihi riaavo? Kotiva mwitaa turave. Nte mwanriqa Kotivave. Nte i haivaqara Evarahaamunraqaa ntaqikyina, Aisaakiraqaa ntaqikyina, Iaikopuraqaa ntaqikyuvave, turave.

²⁷ Qio riaate, Kotiva mwanriqavanto hia qutu viro taiqavi inraikyaraqaa ntaqiky variyama variho. Nraakye qoravanto qaiqaa qati sivi okyarara nkyi su nyaatovanto hia ntapihii vihata api rieqata ti variarave, tiro.

Nanra quave Kotiva vuni vatai quava vaiho tura
(*Matiu 22:34-40*)

²⁸ Iesusiva Saitiusi vaisi kyapata qua ti varuvaro mwaanra okyara ti varu vaisiva uro variqaro riovaro Iesusiva Saitiusi vaisi qua nraatara kyeqaro kyuqe qua nraahu ti varuvaro mwi vaisiva Iesusira kyapara tiro tiqaro, Kotiva qua timwa taiva nanra quavantove vuni vahi quava vaiho? tiro.

²⁹ Tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Mwaa quava vuni vahi quavama vaiho. Mwataama qara ntumwa torave:

Nkye Isareri mwatanaahua riaate.

Tiriqaa ntaqiky variya Kotiva mwanriqa kuaiqiavanto variho.

³⁰ Ekyaa ena mwutukyaqitairave,

ekyaa ena mwanraquraqitairave,

ekyaa ena vu nraatoqitairave,

ekyaa ena kepukyaqotairave,
Kotirara nraahu mwutukya vahirara variante,

turave.

(*Lo 6:5*)

³¹ Mwi quava vaiharo mwia nraakiara okyara qua mpo vaiho. Mwitaama tiro:

Enanra mwutukya vataarantema kyera

ena henanranravata

mwutukya vahirara variante.

(*Wok Pris 19:18*) Qio mwi quatanava vuni vahi quatanavama vaiho. Hia mpo quavanto mwi quatana nraatara kyairave, tiro.

³² Iesusiva mwitaa tuvaro mwaanra okyara ti varu vaisiva tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, e kyuqema kyera ntapihima qiaro. E qutaama tiqara, Mwanriqa Kotiva kuaiqiavanto nraahu variho qiaro. Hia mwanriqa mpovantovata variho, qiaro.

³³ E qutaama tiqara, Vaisivanto mwutukyaqitairove, kepukyaqotairove, Kotirara mpogama kyero mwutukya ntiraro variananrove. Vaisivanto nai henanranra nanrianra mwutukya vahintema kyero mwianravata mwutukya vahiarive, qiananrave. Mwi quatanava vuni vahiqaro hini qua nraatara kyairave. Mpo qua Kotira kyaiqa vara mwateqata quara rukyeta qia quara mwate varia quaravata, mwi quatanava nraatara kyairave, tiro.

³⁴ Mwitaa tuvaro Iesusiva taqovaro vaisi mwiva kyuqema kyero tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Kotiva iqaa ntaqikyiariva i qaumatoma vaiho, tiro. Iesusiva mwitaa tuvata vaisi kyaatavantovata Iesusiva tiri qua nraatara kyaankyo tita, hia Iesusira qaiqaavata nrumu mpo qua mpo qua kyapara hura.

Iesusiva Mesaiaara kyapara hura
(*Matiu 22:41-46; Ruku 20:41-44*)

³⁵ Iesusiva Kotira nraamwuqi variqaro qua timwa nyiqiro viro tiqaro, Mwaanra okyara ti varia vaisihua tiqatama, Kotiva titaariva Mesaiaavanto Ntevitira okyara kuaa okyara mwiqinaa vaisivantoma variananrove, qiarave. Mwi hua nataama kyeta mwi quara ntapihii kyetave mwitaa tivarave? ³⁶ Haaru Kotira mwanraquravanto kyaahaqa huvaro Ntevitiva nai mwitaa turave:

Kotiva ni nronra vaisiara tiqaro,

E nritarera ni kyauqu kyaatutani

mwatakyaa vira variraqena

nte i nramwutaahua ru taiqa mwataarira

mwihuqaa kyuqu ntamwa tera variante, turave. (*Sng 110:1*)

Ntevitiva mwitaa turave.

³⁷ Ntevitiva Mesaiaavanto qovara hianinranra tiqaro, Mwiva ni nronra vaisive, turave. Ntevitiva mwitaa turara tiro, nataama kyerove Mesaiaavanto Ntevitira nrasisi qio variananrove? tiro. Iesusiva mwitaa tuvata qumina nraakye qora airivanto ntuvaantuama vita varuhua mwia qua rieqatama qamwateqata varura.

Mwaanra okyara ti varu vaisihuara tura
(*Matiu 23:1-36; Ruku 11:37-54, 20:45-47*)

³⁸ Iesusiva qua timwa nyiqiro viro tiqaro, Vaisi mponramwu mwaanra okyara ti varia hua, nkye mwihuara rauriqata variate. Nraakye qoravanto mwihua tiri taqeta qua

mwanteqata qamwata timwataate tita, mwihua mpuahaa tuavaaqa kyuqera utu vareta nraakye qora suqaa maaketiqi nrohi variarave.

³⁹ Mwihua mwaaanra nraamwuqi vera nteta uaqia hi taintara qaqira kyeta, kyuqe taintaqa nraahu mwatakyaa vita variarave. Mwihua omwata nraanraqaa variqata mwihuara nronra vaisive qiate tita, uro vaisi nronravanto mwatakyaa vita variaraqaa mwihuavata mwatakyaa vita variarave.

⁴⁰ Mwihua tetoqa varia nraakye hua nraamwue mpo inraikyave vataara mpuara vareta tiqata, Mpo hua tire qora inraikya utunanra taqeta tiriara uaqia hia vaisihuave tivorave, tita mwihua nraakye qora suqaa variqata Kotirara mpuahaama kyeta aakyara ti variarave. Qikye, mwia kyaara mwihuaqaa qua nronraqama kyero vahiananrove, tiro.

*Vehi nraakye vanto munima pataqia Kotira mwunra
(Ruku 21:1-4)*

⁴¹ Kotira nraamwuqi taqu mpo vahuvata mwiqi nraakye qoravanto Kotira kyaiqara rieqata munima kye varura.

Qio Iesusiva qua taiqa kyero uro taqu mwia tataaqa mwatakyaa viro variqaro nraakye qoravanto munima taqu mwiqi kyeqata vi varuvaro Iesusiva taqe varura. Mwiva taqovata airi inraikya vatohua munima airi mwiqi kyora.

⁴² Kye varuvaro vehi tetoqa nraakye vanto nri ntero munima patarutana nraahu taquqi kyora.

⁴³ Munima pataqiarutana mwiqi kyovaro Iesusiva nai nraaqiaranramwu nyaanrama kyero timwa nyinro tiqaro, Taqaate, Vehi nraakye tetoqavanto kyai munimava airi inraikya vataahua airi munima kyaaravata nraatara kyaiho. ⁴⁴ Airi inraikya vataahua nkyiari munima hini nraahuma taquqi kyaavo. Nraakye mwiva vehi variqaro nai vatai munimanra ekyama kyaiho, tiro. Iesusiva turama.

13

*Kotira nraamwu akukyaaraqama kyeta ntapairi kyerara tura
(Matu 24:1-2; Ruku 21:5-6)*

¹ Iesusiva Kotira nraamwuqitairo veva ntovaro mwia nraa qiara mpovanto tiqaro, Qikye, mwaaanra ti variara vaisio, taqaante. Mwaa nraamwuva kyuqe hi nraamwunrave. Mpo ori mpo ori nronraqotaita vara kyeta hoqataa nraamwuva kyuqe nraamwuma vaiho, tiro.

² Mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Mate e nronra nraamwu taqe variaro. Nraakiara ori naiqaa naiqaa taqautaava hia mwitaama kyero vahiananrove. Mwaa nraamwunra ntapairiqata mwia venta kyaivaro tumu ntiraro orivanto ntuvuraa vura hiro api mpona mpona vahiananrove, tiro.

*Iesusiva nraakiara airi maaanra qovara hiananrove tura
(Matu 24:3-14; Ruku 21:7-19)*

³ Mwitaa timwa kyero Iesusiva uro Oripi taqiqaa mwatakyaa viro varura. Oripi taqiavanto mwaa hini vahuvaro Kotira nraamwuvanto vutura qarahi hini vahura. Mwitaama vahuvata Pitaavavata, Iemisivavata, Ionivavata, Enturuvavatama kyeta mwinramwuhua nraahu vuhua Iesusiva varunani uro nteta mwia kyapara hita tiqata, ⁴ E vaakya Kotira nraamwuanra qiananra taireve qovara hiananrove? Nanra nanra inraikya qovara hiraqeve tirenramwu mwi inraikyaraqaa apeqama kyeta taqeqata mwi entava nrianriva qaumatoga iho qiananrave? E tiri timwa timwinraqe riaare, tita.

⁵ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Mpovanto mwi quara nkyi api timwa nyiankyo tita, rauriqatama variate.

⁶ Nraakiara airi vaisivanto nri nteta ni nutu nteta tiqata, Kotiva ni titaihana nruvave. Nte mwaa mwivave, tivata airi nraakye qoravanto mwihua unra quara quata quave tivare.

⁷ Nkye varivaro nronraqama kye ntaqi quava nraaqasairove mponasairove nrinrata hia aatu hiate. Ntaqi inraikyava qovara hiananrove. Mwitaa hirata nkye mwianra rieqata mwi entava ekyara enta nri ntaiho tivorave.

⁸ Mpo mwatanaavanto mpo mwatanaaravata ntaquananrove. Qiata vaisi mpovanto nai hena qiata vaisi mpovata ntaquananrove. Mpo mwata mpo mwata mwaturavanto tuananrove. Mpo mwata mpo mwata kyarara aarantevarave. Mwi inraikyava mwi inraikyava qovarama virata hia ekyara enta nri ntaiho qiate. Qakyo atura ntumwa kyero nraaqiara mwataariva vaiharo vuni pataqia toharaintema kyero, maaanra ntaani entava qati toharama taiho, qiate.

⁹ Mwi entara aitutumaqi vita rauriqata variate. Mpo hi vaisihua nkyi ntavaaqavuqita uro nkyiari kaanasoriqaa kyeta, nkyiqa qua vatevarave. Nkye mwaanra nraamwuqi varivata nkyi kyaamwuqo ntuqutu kyeta vatevarave. Nkye ni kyaiqa vare varivata mwia kyaara nkyi ntavaaqavuqita uro kamaninra nronra vaisi suqaave, vunyaa vaisinramwu suqaave, kyaivata mwi entara nkye ni qua ntapihhi kye timwa qovarama kyevarave.

¹⁰ Ni qua kyuqe qua ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaahua timwa nyiqi vivata ekyaa riemwa ntevarave. ¹¹ Nraakiara mwihua nkyi ntavaaqavuqita uro ko tirera hivaro, hia nkyi kyuqu kyauqu ntirata nanra quave qiananrove qiate. Mwi entara hia nkyeta su nyaatoqitaita riemwa kyeta tiraitita varivaro Kotira mwanraquravanto nkyi kyaahaqa hiqaro mwi quara qiate tirata mwi quara nraahu qiate.

¹² Nraakiara vaisivanto nai qatave nai vakyaarave qovarama kyairata ru kyevarave. Mwia qova nai nraaqiara qovarama kyairata ru kyevarave. Nraaqiaravanto nkyiari nyohua sohua nramwutaaga hiqata ru kyaate tivata mwihua ru kyevarave.

¹³ Mwi entara nkye ni nraakye qoravanto varivarata tita, mwia kyaara ekyaa qati nraakye qoravanto hia nkyiara mwutukya vahirata varivarave. Mwi taama mwataivarovata hia qoriri hiraitiro, kepukyaqama kyero variqi viro uro taiqa kyaani vaisira, mwiana Kotiva vitaananrove.

Anoma kyero qora inraikyavanto nraakiara qovara hianinranra tura
(*Matiu 24:15-28; Ruku 21:20-24*)

¹⁴ Nraakiara nkye taqaivaro anoma kyero qora inraikyavanto qovarama viro hia mwianra variante qianinra mwinima mwiva siviro variananrove. Mwaa quara kyaara ntirava ntapihhi kyera nraato tuante. Nraakiara mwi entara mwi inraikyava qovarama virata nraakye qora Iutiaani varihua sivita hianteta verara taaqiiqaa quate.

¹⁵ Mwi entara nraamwu qesana variariva hiamu nraamwuqi vera ntero mpo inraikyavata vararaitiro, mwiva mpo inraikya mpo inraikya qaqira kyero qatima hiantero quarive. ¹⁶ Mpovanto aakyoyi kyaiqa vare variariva hia nai vaaqa vararero nrumu ntantero viraitiro, mwiva mwia qaqira kyero qatima hianta quarive.

¹⁷ Mwi entara nraaqiara tuqahi nraakyehuavata, nraamwa nyi vari nraakyehuavata, hia kyuqema varivarave. Nte mwi nraakyehuara po tuqo.

¹⁸ Hia huari itaani entaraqaa aatu quaro tita nkye Kotirara aakyara tivaro huari itaani entara nyianrive. ¹⁹ Po, nraakiara mwi entara muaanra vahiariva nronraqama kyero vitarero vahirata nraakye qora hia kyuqema kyeta varivarave. Haaru Kotiva mwaa mwatara utu toraqaatairo mwitaa hi muaanrava hia qovara hurave. Nraakiaravata hia mwitaa hiani muaanrava qaiqaavata qovara hiananrove.

²⁰ Mwi entara mpuaaha enta vahiratavauma ekyaa nraakye qoravanto taiqa vivaro hia kuaiqiavantovata qati variananrove. Qio Kotiva nai kyaama tai nraakye qorahua rieqaroma mwi entara vara qiquqama kyaananrove.

²¹ Mwi entaraqaa nkyiara Kotiva titai vaisiva Mesaiaavanto mwainima variho, mwinima variho, tivera, hia mwihua quara qutaave qiate. Mwi entaraqaa vaisi mpovanto qovarama viro unra tiqaro, Nte Mesaiaavantove, tiraro mpo vaisivanto tiqaro, Nte Kotira qua qoqama kye varu vaisivave, qiananrove. Mwihua mwitaa timwaqi viqata airi unra vaisivanto qovarama vivarave.

²² Mwihua qovarama vita unra kyaiqa varaqi viqata Kotiva nai kyaama tai nraakye qorahua mwihua tirinramwu quara qutaave tiqata api aanra quate tita, nronra kyaiqa varaqi vivarave.

²³ Mwi quara rieqatama mwi entaraqaa nkye rauriqata variate. Nkye hia mwi vaisihua quara qutaave qiate tina, nte mwaa entaraqaa variqana nraakiara qovarama quani inraikyara nkyi timwa nyi varuqo, tiro.

Iesusiva nai qaiqaa mwaini tumuaninranra tura
(*Matiu 24:29-31; Ruku 21:25-28*)

²⁴ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nraakiara muaanra vahiani entava taiqa viraro mwi entaraqatairo huarivanto qipa viraro toravantovata hia itairaro ²⁵ aahoquravantove, qovoravantove, tumu nti tumu nti hiraro nyaamwuni kepukya inraikya vahiariva ekyaa qakyaa qakyaa hiananrove.

(*Aisaiaa 13:10, 34:4*)

²⁶ Mwi inraikyava mwitaa hirata ekyaa mwata maata varihua taqe varivaqe nte mwatani mwatatai nraaqiarava nyaamwusaina tonamwuqi tumuanrita ni taqevarave. Nte mwunruqama taari inraikyava mpoqama kyero itero takyuqiro ante anta/atipetipa hi variraqe nte kepukyavanto tumuaninrove.

²⁷ Nte tumiqana nyaamwunyaahua sitaarita mwihua mwatani uto hisai hisaita Kotiva nai kyaama tai nraakye qorahua ekyaa ntuvaantuama kyeta sitevarave, tiro.

Iesusiva qaampuakya voti hurara tura
(*Matu 24:32-35; Ruku 21:29-33*)

²⁸ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nkye qaampuakya rieqatama mwaa quara okyara ntapihy kyeta riaate. Mwi kyatariva tamwa riemwa taiqa kyero vahirow mwiaqaatairo qaraakya mwunri ntarero utihata nkye mwiaqaa apeqama kye taqeta tiqata, Huari nronra itaani entava qaumaqa iho, qiarave.

²⁹ Mwia votima kyeta, nraakiara qovara hiani inraikyarara tura, nkye mwiaqaa apeqama kye taqeta nianra tiqata, Mwiva tumuani entava qaumatoqa iho, tivarave.

³⁰ Nte qutaama tuqo. Mwaa mwataraqaa vari nraakye qorahua hia taiqa vivaro mwi inraikyarara mwi inraikyarara tuva qovara hiananrove.

³¹ Nyaamwuwantovata mwatavantovata taiqa viraro ni quavanto qati nraahu vahiqiqiro quananrove, tiro.

Hia mpovanto nte tumuani entara ntapihirave tura
(*Matu 24:36-44*)

³² Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nte taireve, nanra huari vuqaave, tumuaninra? Hia vaisi mpovanto mwi entara ntapihirave. Hia nyaamwunyaahuavata mwianra ntapihirave. Ntenavata mwatani mwatatai nraaqiarava variqana mwi entarara hia ntapihy kyaurave. Kotiva ni kova mwiva nraahuma mwi entara ntapihirave. ³³ Mwi entava nrianinra nkye hia ntapihiahuara tita, nkye taqe varita rauru kyeqa teramate variate.

³⁴ Mwi entava nrianinranra tirera nanra quaqaa ntumwa kyenave qianinrave? Mwaa quaraqaa ntumwa kyena tirerave. Vaisi nronravanto nyianrani virera hiro nai kyaiqa vaisinramwuanra tiqaro, Nte quarita nkye mwi kyaiqara mwi kyaiqara vare varivaqe nte uro ntantena nriankye, timwa kyero mpo kyaiqa mpo kyaiqa mwihua nyinro vaisi mpora tiqaro, E qesana variqara vaimwanraanra ntaqiky i variante, timwa kyero qio vurave, tiro.

³⁵ (Iesusiva mwitaa timwa kyero nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro), Mwi quara rieqatama nkyevata taqeqata variate. Taireve mwihua nronra vaisivanto nyianrasairo uro ntantero nriananrove? Enta hirera hianinranive? Enta mwutukyagive? Kokoraaravanto nruqua qianinranive? Qaatata viraro toqagive nriananrove? ³⁶ Mwiva qamwanrama nri ntero taqairata nkye vaite varivorave. ³⁷ Nkye mwianra rieqatama nte nkyinramwuanravata ekyaaaharavata mwitaama tina, Nkye taqe variqata variate tuqo, tiro.

14

Nronra vaisinramwuvanto Iesusira rukye quara qaiqaa turama
(*Matu 26:1-5; Ruku 22:1-2; Ioni 11:45-53*)

¹ Mpo ihi mpo ihi mwi mwatanaahua nyaamwunyaava vekiya nyatoraravata, hia kyoto mperetiraravata, riegata mwi entaraqaa mwi kyarara nronra. Mwi entara mwi kyarara nreva taara enta qati vahuvata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua vunyaahuavata, mwaaanra okyara ti varu vaisihuavata, mwihua ntuvaantuama vita Iesusira ntavaaqavugita uro rukyerara uqetakyeye qua tiqata ² mwitaama tita, Tirenramwu vekiya nyato kyarara nraana entaraqaa Iesusira ntavaaqavu kyaararo nraakye qoraqaitaro ntaqi inraikyava qovara hiankyorave, tura.

Nraakye mpovanto vahamwenra Iesusira qiataqa qumwatora
(*Matu 26:6-13; Ioni 12:1-8*)

³ Mwi entara Iesusiva Mpetaanini Saimoninra nraamwuqi uro varura. Tauraa mwi vaisira tauma rumpuaravanto utuvaro varu vaisira. Iesusiva mwi vaisira nraamwuqi uro kyara nre varuvaro nraakye mpovanto vera ntero Iesusira kyuqema mwatarero vahamwenra kyuge mwunta vura, nronra munima kyora, ori taquqi varero uro taqu hiara kinta kyero Iesusira qiataqaa rauru kyero qumwatora.

⁴ Mwia qiataqaa rauru kyero qumwatovata hini uhua nraamwu mwiqi varuhua mwi nraakyerara *nununrama mwateta/nriqi humumuse* nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Qaqao, nanraqamave mwitaama kyero vahamwenra mwia qumina taiqa kyaiho?

⁵ Mwiva vahamwenra mwia nyinro nronra munima 300 kinaa vara kyero vehi nraakye qora nyiataarave, tita. Mwitaa timwa kyeta mwia kyaara mwi nraakyerara inronra hi varura.

⁶ Mwihua mwia inronra hi varuvaro Iesusiva tiqaro, Qati kyaivaro mwi nraakyeva variarive. Nanraqamave nkye mwia inronra hiavo? Mwiva mwitaa hiqaro ni kyuqema mataiho.

⁷ Vehi nraakye qora mwihua mpo enta mpo enta nkyi kyapata variqi vivarave. Nkye mpo enta mwihua kyaahaqa hiataa hirata qioma kyaahaqa hivarave. Nte nraahuma hia nkyi kyapata airi enta varianrave.

⁸ Mwi nraakyeva taqaiharo mwi kyaiqava mwianra qioga hirama varaiho. Nte qati variani entaraqaa mwiva nraante vahamwenra qumateqaroma ni quntamwa terara tera hi variho.

⁹ Nte qutaa qua qianinra riaate. Nraakiara ni qua mwakyaakya ekyya mpo mwatanaa mpo mwatanaahua timwa nyiqi viqata mwaa nraakyeva mate vahamwenra mwaa ni qu matai quaravatama timwa nyivata rievavave, tiro.

Iutaasiva Iesusira qovarama kyarero veva ntero vura
(Matiu 26:14-16; Ruku 22:3-6)

¹⁰ Iesusiva mwitaa tuvaro mwia nraaqiara 12 nramwuqitairo mpovanto Iutaasi Isikeriotiva mwiqitairo veva ntero Iesusira qovarama kyaani quara timwa nyinrenro vuva Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronra vaisinramwu timwa nyuvata ¹¹ mwihua mwia quara qamwata kyeta tiqata, E mwitaa qiarata tire qutaaqama kyeta munima i mwinrenrave, tuvaro mwiaqatairo Iutaasiva Iesusira mwihua kyaquqi kyaani aanranra puaa hi varura.

Iesusiva nai nraaqiaranramwuvata vekiya nyato kyarara nronra
(Matiu 26:17-25; Ruku 22:7-14, 21-23; Ioni 13:21-30)

¹² Mpereti hia kyotorara nro entanramwuva nruvata toharo entaraqaa sipisipi nraati rukyo entaraqaa mwia nraaqiaranramwuvanto Iesusira kyapara hita tiqata, Taraqive tire uro terama mwataarara e vekiya nyato entarara rieqarama mwi kyarara nrenanrave? tita.

¹³ Tuvaro Iesusiva nai nraaqiara taaratana sitero tiqaro, Nkyetana Ierusaremi mwatukya nronraqi vivaro vaisi mpovanto nramanri taqu kyaqa varero nrianriva nkyitana qintorama kyairata mwia vataqita vivaro ¹⁴ mwiva nraamwuqi vera ntairata nkyetanavata mwiqi vera nteta nraamwu qorara mwitaama qiate, Mwaanra ti vari vaisiva iara tiqaro, Ta rumunraqive nte ntena nraaqiaranramwu kyapata vekiya nyato kyarara nraaninrave tiho, qiate.

¹⁵ Nkyetana mwitaa tivaro mwiva nkyitana rumu nronra verato vahi rumunra taintavata mwiqi teramatiharo vahiraqi nyaamwutairata qio rumu mwiqi kyara terama taate, tiro.

¹⁶ Iesusiva mwitaa tuvata mwitanahua uro mwatukya nronraqi taqovaro ekyya inraikyara tu quava avuqavuma kyero mwivau vahuvata mwitanahua vekiya nyato kyarara terama kyeta mwatora.

¹⁷ Terama kyeta mwatovaro entama vuvaro Iesusiva nai nraaqiara kyapata nruva nraamwu ¹⁸ mwiqi kyara nre variro tiqaro, Nte qianinra riaate. Nkyiqitairo mpovanto nramwutaahua suqaa ni qovarama kyaananrove, tiro.

¹⁹ Mwitaa tuvaro mwia nraaqiaranramwu mwutukyavanto uaqia huvata mwihua kuaiqia kuaiqiavanto Iesusira kyapara hita tiqata, Nianrave tira hiaro? Nte hia mwivave. Nte hia mwivave, timwaqita vita.

²⁰ Mwitaa tuvaro Iesusiva timwa nyinro tiqaro, Nkyi 12 nramwuqitairo mpovanto nai mpereti vara kyero ni vatama kyero tanuqi mwaati ntamwa kyero nre variariva mwi vaisivama ni qovarama kyaananrove.

²¹ Ni mwatani mwatatai nraaqiarara mwitaama kyeta rukyerara haaru qara ntumwa torave. Mwi quava qutaa mwivauma vahiananrove. Ni mwatani mwatatai nraaqiarara qovarama kyaani vaisirara nte po tuqo. Mwia nrova hia mwia mwata kyaataara mwia mwata kyairave, tiro.

Mperetiaravata uainianravata timwa tora
(Matiu 26:26-30; Ruku 22:15-20; 1 Korinti 11:23-25)

²² Mwitaa tuvata kyara nre varuvaro Iesusiva mpereti vara kyero Kotirara kyuqeve timwa kyero, nteqa kyero nai nraaqiaranramwu nyinro tiqaro, Mwaa kyarara varaate. Mpereti mwaa ni mamantama iho, tiro.

²³ Mwitaa timwa kyero mwiva uaini kaapu vara kyero Kotirara kyuqeve timwa kyero, viti nyuvata ekyahua kaapu mwiqitaita nronra.

²⁴ Nreta varuvaro Iesusiva tiqaro, Nramanri mwaa ni nraanrema iho. Kotiva nraakye qora kyapata kuaaqi kuairama viro varirero qaraakya qua vatarerove. Mwi quava

kepukyaqama quarive tiro, ni nraanrevanto mwi quara kepukyaqama kyaananrove. Ni ru kyaivaro ni nraanrevanto tuminro airi nraakye qora kyaahaqa hiananrove.

²⁵ Nte qianinra riaate. Nte mate mwaa entaraqaatana tohara kyena hia uaini nranraitina, qati variqi vina nraakiara Kotiva ntaqikyianinraqi variqana mwi entaraqaa qaraakya uaini nraanrave, tiro.

²⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero nai nraaqiaranramwu kyapata Kotirara ihi timwa kyeta veva nteta Oripa taqiaqaa vurama.

*Pitaava nraakiara qiani quara Iesusiva nai timwa mwunra
(Matiu 26:31-35; Ruku 22:31-34; Ioni 13:36-38)*

²⁷ Mwinramwuhua mwini varuvaro Iesusiva timwa nyinro tiqaro, Nkyenramwu ni kyeta ntuqeqaa hita vivarave. Kotira mpukuqi qara ntumwa to quava qutaa mwivauma vahiananrove. Mwitaama tiro:

Sipisipiqa ntaqiky vairsira Kotiva rukyairata
sipisipi mwihua nkyiariara nkyiariara

mpona mpona vivarave, turave.

(Sekaraiaa 13:7)

²⁸ Qio nraakiara ni qati vara sivuma kyairaqa variqana nkyi suni nte nraante Karirini virerave, tiro.

²⁹ Mwitaa tuvaro Pitaava qaqa tiro, Ekyaa mwinramwuhua i kyeta aatu ntuqema kyeta vivaqevata nte nraahu ivatama kyena mwaini varianrave, tiro.

³⁰ Pitaava mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte qianinra riaante. Mate entaqi kokoraaravanto hia taara nani nruqua tirara e taarampo nani nianra tiqara, Hia mwia ntapihurave, tinanrave, tiro.

³¹ Iesusiva mwitaa tuvaro Pitaava kepukyaqama kyero qaqa tiro, Hia iara tiqana, Nte hia ntapihurave, qianinrave. Ivatamake ni rukyaivaqenavata nte hia mwitaa qianinrave, tiro. Pitaava mwitaa tuvata Iesusira nraaqiara hini mwihuavata kuaa qua mwia nraahu tura.

*Kyaqamwa ututora Kesemaniqi Iesusiva vurama
(Matiu 26:36-46; Ruku 22:39-46)*

³² Mwiaqaatairo Iesusiva nai nraaqiaranramwuvata vuvu uro kyaqamwa ututora mwia nrtu Kesemaniqi uro ntero nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, Nkyenramwu mwaaana mwatakya vita varivaqe nte vuturaci uro Kotiravata qua qiankye, timwa kyero ³³ Pitaaravata, Ioninravata, Iemisiravata, mwinramwuhua nraahu sita varero viro.

Mwinramwuhua nraahu sita varero vuvu uro mwia hia kyuqe huvaro ³⁴ taarampo mwinramwuhua tiqaro, Ni mutukyavanto nronraqama kyero muaanra ntero niqa piqaro ni rukyaa qara ihanama varuqo. Nkyenramwu nivatama kyeta mwaaqaa variqatama vu ntapairi kyeta viti viri taqe variqata variate, tiro.

³⁵ Mwitaa timwa kyero mwiva pataqia vututo viro uro mwataqaa tumu ntiro Kotira kyapara hiro tiqaro, Mpo aanra vahirera, nte hia muaanra vahi aanranraqaa quankeye, tiro.

³⁶ Mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Po hiave, ko, e ekyaa kyaiqa qio vare variaravave. Nte nriqa quani nramanrinra nraani kaapura e mwi kaapura vara qatinani kyaante. Nte mwitaa qiariravata hia ni mutukya vahira vataqira quante. Ena mwutukya vahira vataqira quante, tiro.

³⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero uro ntantero nai nraaqiara taaramponramwu kyonani nrumu taqovata mwinramwuhua suvanto tautovata vaite varuvaro mwiva Pitaarara tiqaro, Saimonio, e vaiteve variaro? Nanraqamave nkyenramwu nivata pataqia variqata hia vu ntapairi kyeta viti viri taqe variqata variavo?

³⁸ Nkyiara mwihua uaqia hi kyaiqara utuate tiro, Saataaniva nkyi mwataara hiankyora mwianra rieqata taqe varita Kotirara aakyara nteqata variate. Nkyi mwanraquravanto mwitaa hiataa iharo nkyi mwamwantavanto nraahu hia kepukyaqa ihata variavo, tiro.

³⁹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva qaiqaa mwihua mwini kyero uro Kotiravata qua tirero mwiva vaakya tu quara mwi quara nraahu qaiqaa tiro timwa taqa kyero ⁴⁰ uro ntantero nrumu taqovata mwia nraaqiaranramwu vu tautovata qaiqaa vaite varura. Iesusiva nri ntovata mwihua sivita kyauriqata Iesusira timwa mwi quava hia vahuvata varuvaro ⁴¹ Iesusiva qaiqaavata uro Kotiravata qua timwa taqa kyero uro ntantero nrumu taqovata mwihua qaiqaa vaite varuvaro Iesusiva tiqaro, Qikye, nkyenramwu tekye hiqatave vaite variavo? Qio taqaate. Ni tu vare entava nrma ntaiho. Ni mwatani mwatatai nraaqiarara ni ntavaaqavucqita uro uaqia hi kyaiqara uti varihua kyauquqi tuta kyevarave.

⁴² Sivivaqenramwu quare. Ni qovarama kyaari vaisiva nrma variho, tiro.

Iutaasiva Iesusira qovarama kyora

(Matiu 26:47-56; Ruku 22:47-53; Ioni 18:3-12)

⁴³ Iesusiva mwi quara ti varuvaro mwia nraaqiara 12 nramwuqitairo Iutaasiva uro ntero. Iutaasiva uro ntovata mwiaavata vaisi airivanto paipavata, kyaamwuvata, tu varetava. Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvata, mwaanra okyara ti varuhuvata, Iutaa nronra vaisinramwuvantovata, mwihua mwi vaisihua sitovata mwihua Iutaasira vatama kyeta nrunra.

⁴⁴ Nruvaro Iutaasiva Iesusira qovarama kyaaninranra mwihua timwa nyinro mwitaama tiro: Nte mwia qua mwantegana mota kyaani vaisira mwia mwivave. Nkye mwia ntavaaqavu kyeta mwiaqaa kyuqema kye ntaqikyiqi vita uro kyaate, tiro.

⁴⁵ Iutaasiva mwitaa timwa kyero mwihua kyapata uro ntero mwiva qamwanrama kyero Iesusiva varunani uro ntero tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, timwa kyero mwia mota kyero.

⁴⁶ Iutaasiva Iesusira uro mota kyovata Iutaasiravata nruhua uro Iesusira ntavaaqavu kyovaro ⁴⁷ Iesusira nraaqasairo mwia nraaqiara mpovanto paipa nai tuaqitairo veva ntanrau kyero mwiaqotairo vaisi mpo nraato teqa kyovaro tumu ntura. Kotira nraamwuqi kyaiqa vare varuhua mwihua vunyaa vaisi mwia kyaiqa vaisi nraato teqa kyora.

⁴⁸ Mwitaama kyovaro Iesusiva Iutaasiravata nru vaisihuara tiqaro, Qikye, nkye kamaninravatama kyeta ntaqua vaisihua sitarerata nriantema kyeta ni pitarerata paipavata kyaamwuvata varetave nriavo?

⁴⁹ Nte mpo enta mpo enta Kotira nraamwuqi variqana nraakye qora qua mwakyaakya timwa nyi varuqata nkye mwi entara hia ni ntavaaqavuarave. Kotira mpukuqi mwitaa hirara qara ntumwa tova vaiho. Mate mwi quava mwivauma vahiananrove, tiro.

⁵⁰ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua mwia ntavaaqavu kyovata ekyaa mwia nraaqiaranramwuvanto mwia kyeta aatu ntugeqaa hita vivura.

⁵¹ Qaraakya vaisi kuaikuvanto nraahu tavuna eqaroritua rupertova Iesusira vataqiro virera utuvata mwihua mwia taqeta uro mwiaavata ntavaaqavu kyaare tita, ⁵² tavuna mwi tuara nraahu tu varovaro mwi vaisiva tokyavanto hiantero vura.

Iutaa nronra vaisi suqaa Iesusira uro kyora

(Matiu 26:57-68; Ruku 22:54-55, 63-71; Ioni 18:13-14, 19-24)

⁵³ Mwia nraaqiaranramwuvanto aatu vuvata mwihua Iesusira vita varetava Kotira nraamwuqi kyaiqa vare varuhua mwihua vunyaa vaisivanto varuraqi uro kyovata Kotira nraamwuqaa ntaqikyivi varuhua ekyaa hininramwu nronraqama vuhuvata, Iutaa nronra vaisinramwuvata, mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, mwihua ekyaa nraamwu mwiqi ntuvaantuama vita varura.

⁵⁴ Iesusira vitaqita uro kyeta varuvaro Pitaava vutura nyianrasata viqaro mwihua sataqiro vuva vunyaa vaisi nraamwu maata vahunani uro ntero utaqi mwaati ntero mwatukya mwiaqaa ntaqikyivi varuhua kyapata mwatakya viro variqaro qia taare varura.

⁵⁵ Pitaava mwaata mwini varuvata Kotira nraamwuqi kyaiqa varohua nronranramwuvata, ekyaa nronra vaisi mwiqi ntuvaantuama vita varuhuvata, Iesusiraqaa qua vateta mwia rukyaare tita, mpo quara puua huvaro hia vahuvata qumina mwia rukye quarara puua hi varura.

⁵⁶ Hia qua vahuvata vaisi airivanto piqama kyeta Iesusiraqaa unra qua nraahu vateta ti varuvaro mwihua quavanto mpo qua mpo qua vahiro, hia kuaa qua vahura.

⁵⁷ Mwitaa timwaqita vuvata mpo uhua Iesusiraqaa unra qua vateta tiqata, ⁵⁸ Iesusiva mwitaa tihata tire riaunanrave. Mwiva tiqaro, Nte Kotira nraamwu vaisivanto nkyiari kyauquqo hoqataara ntapairi kyena nte taarampo enta variqana hia kyauquqo vareqana qaiqaa nraamwu mwia hoqa kyaaninrave, tirave, tita.

⁵⁹ Mwi vaisihua mwi quaravata tiqata hia ntapihii kyeta kuaa qua turama.

⁶⁰ Mwitaa tuvaro Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua vunyaa vaisivanto mwihua suqaa siviro Iesusira kyapara hiro tiqaro, Mwihua mwitaama kyeta iqaa qua vateta ti variavo. E mpo? Mwihua mwi quara iara qia e nanra quave nkyiari timwa nyinanrave? tiro.

⁶¹ Tuvaro Iesusiva hia qua tiraitiro, tirema varuvaro qaiqaa mwiva mwia kyapara hiro tiqaro, Qutaave Kotiva i titaihara e tiri kyaahaqa hirava Mesaiaavanto variaro? Qutaave e Kotira mwaquvanto variaro? Tiri timwa timwinraqe riaare, tiro.

⁶² Mwiva mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte mwaa mwivave. Nkye nraakiara taqaiqaqae nte mwatani mwatatai nraaqiarava nronraqama vina Kotiva kepukyavanto varianinra mwia kyauqu kyaatutani varina tonamwuqi tumuaninrave, tiro.

⁶³ Iesusiva mwitaa tuvaro Kotira kyaiqa vara mwate varuhua vunyaa vaisivanto nai tuavaaqa nrahitu kyero tiqaro, Qikye, qumina vaisi kyaatavanto mwiaqaa qua vatehua nyaanrevorave.

⁶⁴ Riaate. Nkye airivanto variavaro mwiva Kotira vuqaa variqaro uaqia hi quara tiho. Mwia kyaara nkye nanreve Iesusirara tivarave? Tivaqe riaankye, tiro. Mwitaa tuvata mwihua tiqata, Mwia qora kyaiqavanto nritaraiho. Mwia kyaara mwia rukyaarava nraahuma vaiho, tita.

⁶⁵ Mwitaa timwa kyeta hini uhua uro Iesusiraqaa taara vihikye mwiaqaataita Iesusiva hia qio taqaarive tita, mwia vuqaa tavunaqo ruperteta vireraqama kyeta mwia ntuqutu kyeta tiqata, Tavave i ntuqutiho? Hia taqaraitira, i ruani vaisira nrutu tiraqe riaare, tita. Mwitaamaqi vita Iesusira uaqiama mwatovata piponramwuvantovata mwia vita kyeta kyauquqo ntuqutuqita vurama.

Pitaava Iesusirara hia taqau vaisirave tura
(Matiu 26:69-75; Ruku 22:56-62; Ioni 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Nraamwuqi Iesusira uaqiamaqita vi varuvaro Pitaava mwaatani mwatukyaaqaa mwatakya viro varuvaro vunyaa vaisi mwia kyaiqa nraakye mpovanto nritareqaro taqovaro ⁶⁷ Pitaava qia taare varuvaro mwia ntapihi kyero taqero tiqaro, E Iesusira Nasaretinyaa vaisintiri variaravave, tiro.

⁶⁸ Tuvaro Pitaava qaqaqo tiro, E nanra quave qiaro? E qiana quara nte hiam ntapihuqo, tiro. Pitaava mwitaa timwa kyero uro nronraanrana varuvaro kokoraaravanto nruqua tiro.

⁶⁹ Pitaava mwini varuvaro kyaiqa nraakye mwiva qaiqaa mwia taqero mwini sivita varuhua tiqaro, Vaisi mwiva mwia nramwunaave, tuvaro ⁷⁰ Pitaava qaqaqo hiave nraahu tiro.

Mwitaa timwa kyero pataqia varuvata qaiqaa mwini sivita varuhua Pitaarara tiqata, Iesusira nraaqiaranramwu Karirinyaahua variavara qutaama evata mwinyaavama variaro, tita.

⁷¹ Mwhua mwitaa tuvaro Pitaava kyauqu nriqiaqaa vatero tiqaro, Nte unra qiankyera Kotiva qioma ni ruananrove. Nte qutaama tuqo. Nkye ti varia vaisira nte hia mwia taqaurave, tiro.

⁷² Mwitaa tuvaro qamwanrama kyero kokoraaravanto qaiqaa nruqua tuvaro Pitaava mwiaqaatairo Iesusiva timwa mwu quara mwianra riero. Iesusiva Pitaara timwa mwianro mwitaama tiro: Mate entaqi kokoraaravanto hia taara nani nruqua tirara e taarampo nanima nianra tiqara, Nte hia mwia taqaurave tinanrave, tu quara mwianra riovaro mwia mwutukyavanto uaqia huvaro Pitaava ntatora.

15

Iesusira Pairaativa hunani vitaqita uro kyora
(Matiu 27:1-2, 11-14; Ruku 23:1-5; Ioni 18:18-38)

¹ Mwia qanranraa toqaqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwhua nronra vaisinramwuvata, Iutaa nronra vaisinramwuvata, mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, ekyaa kaanasorinramwuvata, mwhua ntuvaantuama vita variqata mwhua qua ti okyarara timwa avuqavuma kyeta Iesusira seniqotaita mwia rupa varetu Pairaativa kamaninra nronra vaisivanto varuraqi uro kyora.

² Uro kyovaro Pairaativa Iesusira kyapara hiro tiqaro, Qutaave e Iutaa vunyaa vaisivanto variaro? tuvaro Iesusiva tiqaro, E qiananra nte mwaa mwivama iho, tiro.

³ Mwitaa tuvata Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwhua nronra vaisinramwuvanto mpo qua mpo qua kyaara Iesusira inronra hi varuvaro ⁴ Pairaativa mwhua qua riegaro qaiqaa Iesusira kyapara hiro tiqaro, E hiave mwia hiniqama nkyiariara tinanrave? Mwhua airi qua kyaara i inronra hi variavo, tiro.

⁵ Mwitaa tuvaro Iesusiva qaiqaa hia qua tiraitiro, kepukyaqama kyero varuvaro Pairaativa airi nraato ti varura.

Iesusira kyatariqaa rutaate tura
(Matiu 27:15-26; Ruku 23:13-25; Ioni 18:39-19:16)

⁶ Mpo ihi mpo ihi vekiya nyato kyarara nro entaraqaa kamaninra vunyaa vaisivanto nraakye qora qamwata nyatarero karavu vaisi mpo huvantu kyero titovaro mwaatani vura. Nraakye qoravanto mwi vaisira huvantu timwa taante tuvaro mwi vaisira huvantu nyate varura.

⁷ Mwi entara vaisi mponramwuvanto kamaninravata ntaqura kyaara karavuqi varuvaro mwi vaisinramwuhuaqitairo mpovanto mwia nrtutu Varavaasiva mwiva vaisi rukyora kyaara karavuqi varura.

⁸ Qio mwi entaraqaa nraakye qoravanto ntuvaantuama vita variqata karavu vaisi huvantu kyaaninra mwianra rieqata ntuvaantuama vita varuvaro ⁹ Pairaativa mwihua kyapara hiro tiqaro, Nte karavuqitaina ta vaisirave huvantu nyataaninrave? Iutaa mwatanaa vunyaa vaisi mwivave nte huvantu nyataaninrave? Nkye timwa mpivage riaankye, tiro.

¹⁰ Pairaativa ntapihiki kyovata nronra vaisinramwuvanto Iesusiva nronraqama quankyorave tita, Iesusira inronrama mwateta mwihua mwia vitaqita uro Pairaatira kyauquqi tuta kyora.

¹¹ Pairaativa karavu vaisi tarave huvantu nyataaninrave timwa kyero, nraakye qora kyapara huvata Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvanto uro nraakye qora utaqaa variqata kepukya qua mwihua timwa nyita tiqata, Hia Iesusira huvantu timwa taante. Varavaasira huvantu timwa taante qiate, tita.

¹² Mwi nraakye qorahua rapateqa tuvata mwihua Varavaasira huvantu timwa taante tuvaro Pairaativa qaiqaa nraakye qora kyapara hiro tiqaro, Nkye Iesusirara tiqatama, Iutaa vunyaa vaisivantove, qiarave. Nte mwi vaisira nataave hianinrave? tiro.

¹³ Mwitaa tuvata mwihua aakyara nteta tiqata, Mwia kyatariqaa rutaate, tita.

¹⁴ Mwitaa tuvaro Pairaativa qaiqaa mwihua kyapara hiro tiqaro, Mwiva nanra uaqia hi kyaiqara utu kyaihatave mwitaa qiaavo? tuvata mwihua qati nraahu paatita aakyara nteta tiqata, Mwia kyatariqaa rutaate, tita.

¹⁵ Mwihua mwitaa tuvaro Pairaativa nraakye qora qamwata nyatarero Varavaasira huvantu nyatero mwiaqatairo nai ntaqu vaisihuara Iesusira kyaamwuqo ntuquuate tuvata mwihua mwia kyaamwuqo ntuqutu kyovaro mwiaqatairo mwia kyatariqaa rutaate tiro, Pairaativa Iesusira nai ntaqu vaisihua kyauquqi tuta kyora.

*Ntaqu vaisihua Iesusirara raivuvuma mwateta mwia ntuqutura
(Matiu 27:27-31; Ioni 19:2-3)*

¹⁶ Pairaativa nai ntaqu vaisihua kyauquqi Iesusira tuta kyovata mwihua mwia vitaqita uro kamaninra nraamwuqi kyeta mwihua nkyiari hena ntaqu vaisihua ekyaa nyaanrama ntuvaantuama kyeta ¹⁷ mwia vireraqa hiqata vunyaa vaisi tavuna nraanre tavuna rupa mwateta mwiaqataita tauvera vara kyeta qiata vaisi tovaqa voti hura ququrama kyeta Iesusira qiataqaa qumwa tora.

¹⁸ Mwitaama kyeta nkyiari kyauquqiri qateqata kumwaanri mwitaa tita tiqata, Iutaa vunyaa vaisio, variqarave? tita.

¹⁹ Mwitaa timwa kyeta mwihua kyaamwuqotaita mwia qiata ntukamu kyeta, mwiaqaa taara vihi kyeta, mwia vuqaa tori kyauru ravi variqata qati vireraqama kyeta mwia qamwata mwateqata varura.

²⁰ Mwitaamaqi viqata vireraqama kye raima mwateta mwiaqataita mwihua nraanre tavuna rupa mwatere huvantu kyeta nai tuavaaqa utu mwateta mwia kyatariqaa ninri rukyeta hiritarerata Iesusira vita varetava varama.

*Iesusira kyatariqaa ninri ru kyeta hiritara
(Matiu 27:32-44; Ruku 23:26-43; Ioni 19:17-27)*

²¹ Ntaqu vaisinramwuhua Iesusira kyatariqaa ninri ru kyeta hiritare tita, mwia vita varetava mwatukya mwaaqani aanraqaa vi varuvaro vaisi mpovanto mwia nrtutu Saimoniva mwatukya nronraqi virera huvata mwihua mwia antua kye kepukyaqama kyeta tiqata, Iesusira ru kyeta hirite kyatarira vara quqira uro mwataante, tuvaro Saimoniva vara quqiro uro mwatara. Saimoniva mwata Sairininyaava mwiva Arekisantaakya Rupukya sova varura.

²² Mwihua Iesusira vitaqita uro qumina mwata Korokotaave tunani kyora. *Korokotaa* mwaa quaraqaita tirera, *Qiaata Mwiukyaariqave*, tunani Iesusira uro kyora.

²³ Uro kyeta uaini mwiqi ukavu inraikyara tuqasaa kye vato nramaninra mwia mwinrenra huvaro Iesusiva hia nrenro.

²⁴ Hia nrovata mwihua mwia kyatariqaa ninriqotai rukyeta mwia tuavaaqa vara kyeta tahuva tahuave qio varevarave timwa kyeta, kaati ruantema kyeta ori tuto kyeqata mwia tuavaaqa ntainra kyeta varora.

²⁵ Toqaqi huarivanto nrinro virisataqa huvata Iesusira kyatariqaa rutora. ²⁶ Mwia kyatariqaa ruteta Iesusira qiatani qua mpo, mwia ko timwa mwato quara qara ntumwa teta kyatariqaa rutora. Mwi quava mwitaama tiro:

IUTAA VUNYAA VAISIVE, tiro.

Mwi qarava mwitaama kyero vahura.

²⁷ Mwihua Iesusira kyatariqaa ruteta Iesusira vatama kyeta vaisi taaratana rutora. Mwitana hua mpuara vare varutanahua varuvata mpo Iesusira kyauqu kyaantaaqani ninri ruteta mpo Iesusira kyauqu kyaantaaqani ninri ruteta. ²⁸ [Iesusira vatama kyeta mwitaama rutorara tiro, Kotira mpukuqi qua mpo gara ntumwa tova mwivau vahura. Mwitaama tiro: Mwiva uaqia hi vaisihua vatama kyero variananrove, tura.]

²⁹ Mwitaama kye rutovata nraakye qoravanto vitare nritare hiqata viri taqeta nkyiari mwaanru miqi kyeqata Iesusirara uaqia hu quara timwa mwateta tiqata, Qikye, e tiqarama, Kotira nraamwu ntapairi kyenama taarampo entaqaa kyaiqa vareqanama qaiqaa hoqa taiqa kyaaninrave, qaravave? ³⁰ Qio ena kyaahaqa hiante. E kyatariqaataira mpiami ntaante, tita.

³¹ Mwihua mwitaa ti varuvata mwihua tuntema kyeta Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronra vaisinramwuvata, mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, mwihua Iesusirara raima mwateta tiqata, Mwiva mpohua nraahu kyaahaqa hi variva hiana qio nai kyaahaqa hirove.

³² Mwiva Kotiva titai vaisiva Mesaiavantove, Isareri vunyaa vaisivantove, qiavata riaunanrave. Kyai tire variqata taqaararo mwiva kyatariqaatairo mpiami ntero tuminrenra, tire mwianra qutaave qiare, tita.

Mwihua mwitaa tuvata mwihua nraantanteta mpuara vaisitana Iesusira vatama kyeta rutotanahua, mwitanahuavata mwia uaqia hu quara timwa mwate varura.

Iesusiva qutu vura

(Matu 27:45-56; Ruku 23:44-49; Ioni 19:28-30)

³³ Mwitaa huvaro ihera mwutukya tavaara ekyaa mwi mwataraqaa entama tero vahiqi vuvaro huarivanto vitira tavaarana tumi vuvaro qaiqaa ntuvaahama vura.

³⁴ Qaiqaa ntuvaahama vuvaro Iesusiva nai quaqitairo aakyara ntero tiqaro, *Eroi, Eroi, rama sapakitani*. Kotio, Kotio, nanraqamave ni qaqira kyera hiarao? tiro.

³⁵ Iesusiva mwitaa tuvata mpo uhua mwini sivita varuhua mwia qua rieta tiqata, Mwiva Iraisaa tiri haivaqara nraanraiho, tuvaro ³⁶ mpovanto hiantero ukavu uaininra kyaqa kyero kyaamwu kati kyero mwiaqaa huairi kyero viri Iesusira nrona vatero tiqaro, Kyai variqata taqaararo Iraisaa mwia kyaahaqa hirero tumuaninra taqaare, tiro.

³⁷ Mwitaa tuvaro Iesusiva nronraqama kyero aakyara ntamwa kyero qutu vura.

³⁸ Iesusiva qutu vuvaro Ierusalemi Kotira nraamwuqi tauha voti hura tavuna nronra hiritova virisairo utaqaa nrahituqiro tuminro mpiani tumu kyera. ³⁹ Ntaqu vaisihua vunyaava Iesusira ruto kyatarira nraaqani varuva taqovaro Iesusiva nronraqama kyero aakyara ntamwa kyero qutu vuvaro mwiva tiqaro, Qikye, qutaama vaisi mwaava Kotira mwaaqu variva qutu viho, tiro.

⁴⁰ Iesusiva qutu vuvata nraakye mponramwuvanto nyianrasata variqata taqe varura. Mwinramwuhuaqitairo hininramwu nyutu vahirero. Mariaava Makataranyaava mpo, Mariaava Iemisiva nraakiaraa vaisi mwiaavata Iosisiravata nyova mpo, Saromeva mpo, mwihua mwini varura.

⁴¹ Nraakye mwinramwuhua Iesusiva Karirini nrohu entara mwia vataqita nrohiqata mwia kyaiqa kyaahaqama mwato nraakyenramwuhua varuvata nraakye mponramwuvata mwini varura. Mwihua Iesusiravatama kyeta nruhua Ierusalemi varura.

Iesusira quntamwa tora

(Matu 27:57-61; Ruku 23:50-55; Ioni 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Entama virera huvaro Iosepiva Arimatianyaava nri ntoro. Mwi vaisiva vaisi kyuqeva kaanasorivanto variqaro Kotiva ntaqikyiani entava nrianinranra taqeqaro mwia vekya varuva nri ntero, hura lutaa mwaanra enta vahianinranra riero hia aatu hiraitiro, uro Pairaatirara Iesusira mwamwantara kyapara hiro tiqaro, Mwia mpiraqe varaqina uro quntaakye, tiro.

⁴⁴ Mwitaa tuvaro Pairaativa Iesusiva gamwanrama qutu vurara airi nraato tiro ntaqu vaisira mpo nraanrama kyero kyapara huvaro mwi vaisiva tiqaro, ⁴⁵ Qio qutaama qutu viho, tuvaro Pairaativa Iosepirara tiqaro, Qioma mwia mwamwanta varaqira uro quntamwa tenanrave, tiro. ⁴⁶ Mwitaa tuvaro Iosepiva eqarori tavuna kyoqama kyero Iesusira mwamwanta kyatariqaatairo itu kyero eqarori tavuna mwiaqotairo qapuqama kyero uro vaisi quntarera ori vaurutoraqi vera vatero ori nronra mpo ventaqiro uro mwia nrona tita tora.

⁴⁷ Mariaava Makataranyaavavata, Mariaava Iosisira nrovavata, taqe varuvata Iesusira oriqi vera vatora.

16

*Iesusiva qutu vuraqitairo sivura**(Matiu 28:1-8; Ruku 24:1-12; Ioni 20:1-10)*

¹ Saareqqa Iutaavanto mwaanra tu entava taiqovata Mariaava Makataranyaa nraakyevantovata, mwia qamwava Iemisira nrovavata, Saromevavata, mwi nraakye-ramwuhua munima kyeta kyuqema kyero mwunta vu inraikyara varetta Iesusira mwamwantaqa qumwatarerata vura.

² Saante toqaqi huarivanto mate nrintoraqi mwinramwuhua Iesusira quntamwa toraqiara vura. ³ Aanrani viqata mwinramwuhua nai kyapara hi nai kyapara hi tiqata, Tire mwini uro ntaararo tavave ori nronra qesana titataara vara kyaananrove. Ori mwia nronra nrusi ntamwa taarave, tita.

⁴ Mwitaata timwa kyeta mwinramwuhua nri nteta taqovaro ori nronra mwia nrusi venta kyovaro qatinani vahara.

⁵ Orivanto mwitaama vahuvata taqeta mwinramwuhua oriqi vera nteta taqovaro vaisi mpo qaraakya vaisivanto eqarori tuavaaqa ututo vaisiva mwiqi hini kyaataaqi mwatakayaa viro varura. Mwiva mwiqi varuvata mwia taqeta aatu huvaro ⁶ mwiva mwihuara tiqaro, Hia aatu hiate. Iesusira Nasaretinyaanra kyatariqaa rutaa vaisira, nkyenramwu mwianrave puua hi variavo? Mwiva hia mwaaqi variho. Mwiva qatima sivihho. Nkyenramwu mwaini taqaate. Mwaaqi mwia vataaraq ihiama variho.

⁷ Qio mwaa quara varetta uro mwia nraaqiaranramwuvata, Pitaaravata, timwa nyiate. Mwitaama timwa nyiate. Mwiva nraante nkyi suni Karirinima viho. Nkyenramwuvata mwini vita uro mwia taqevavave. Tauraa qati variqaro mwianra nkyi timwa nyunra mate mwivauma vaiho. Mwi quara timwa nyiate, tiro.

⁸ Mwiva mwitaata tuvata aatu hiqatara tita, mwinramwuhua Iesusira quntamwa toraqi-taita veva nteta hiantamwa teta aanrani viqata hia mpohuavata timwa nyinraitita, vura.

*Iesusiva Mariaara Makataranyaanra vuqaa qovarama vura**(Ioni 20:11-18)*

⁹ [Iesusiva Saante toqaqi qutu vuraqitairo siviro vuni mwiva Mariaara Makataranyaanra vuqaa nraante qovarama vura. Haaru Iesusiva nraakye mwia utaqitairo vaana 7 nramwu sitovata nritare vu nraakye vuqaa qovarama vuvaro

¹⁰ Mariaava uro Iesusira nraaqiaranramwu timwa nyinrenro vuva uro taqovata mwihua Iesusirara ntate varura. ¹¹ Ntate varuvaro mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Iesusiva qatima siviro variho. Nte ntena puqotaina mwia taqauqo, tuvata mwihua hia mwia quara qutaave tura.

*Iesusiva nai nraaqiara mpotana suqaa qovarama vura**(Ruku 24:13-35)*

¹² Mwi entara Iesusiva nraahumwa mpo qarama kyero nai nraaqiara taaratana suqaa qovarama vura.

¹³ Mwitanahua aanraqaa vi varuvaro Iesusiva qovarama vuvata mwihua mwia taqeta uro ntanteta nrumu hini mwihua timwa nyuvata mwihua hia mwitanahua quara qutaave tura.

*Iesusiva nai nraaqiara 11 nramwu suqaa qovarama vura**(Matiu 28:16-20; Ruku 24:36-49; Ioni 20:19-23)*

¹⁴ Qio nraakiara ekyaa Iesusira nraaqiara 11 nramwuvanto kyara nre varuvaro Iesusiva mwihua suqaa qovarama vura. Iesusiva qati siviro varuvata mpo uhua mwia taqeta uro Iesusira nraaqiaranramwu timwa nyuvata mwihua mwi quarara unra quave timwa kyeta varuvarora tiro, Iesusiva nkyiari suqaa qovarama viro mwia kyaara mwihua inronra hiro tiqaro, Nkye mwi quarara qutaave qiataara vaihatama nkye kepukyaqama kyeta variqata hia qutaave qiavo, tiro.

¹⁵ Mwitaata timwa kyero mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye ekyaa mwata maata nrohiqata ekyaa nraakye qora kyuqe qua mwaa timwa nyiate. ¹⁶ Timwa nyivaro ni quara qutaave timwa kyero, nramanri varaani vaisira, mwiamo Kotiva qio vitaananrove. Ni quara hia qutaave qiani vaisira Kotiva hia mwia vitaraitiro, mwiaqaa qua vataanarove.

¹⁷ Ni quara qutaave tihua, mwihuama nronra kyaiqa mwataa hianinra qio varevarave. Mwihua ni nutu nteqatama vaana titaivata vivarave. Mwihua nraahumwa mpo mwatanaa quavata qio tivarave.

¹⁸ Mwihua quaiha tu varaivaro mwi inraikyava hia mwihua ruananrove. Mwihua tuhi nramanri nraivaro tuhi nramanrivanto hia mwihua ruananrove. Mwihua nriqa vihuaqaa kyaquq vataivata mwihua kyuqema vivarave, tiro. Turama.

*Kotiva Iesusira vitovaro nyaamwuni vura
(Ruku 24:50-53; Kyaiqa Varora 1:9-11)*

¹⁹ Nronravanto Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata qua timwa nyi taiqa kyovaro Kotiva mwia nyaamwuni vitero vuvaro mwiva mwini nronraqama viro Kotira kyauqu kyaatutani mwatakyaa virero vurama.

²⁰ Iesusiva nyaamwuni vuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwata maata vahuntema nrohiqata Iesusirara timwa nyi varuvaro nronravanto Iesusiva mwihua kyaahaqa hi varuvaro mwihua kyaiqavanto kepukyaqama viro nritarero vahuvatara tita, nraakye qoravanto taqovaro mwihua quavanto qutaa qua nraahu vahura.]

RUKU Rukuva Iesusiva nrohurara tura

¹ Nronra vaisi Tiopiraasio, Iesusiva tiri utaqaq variqaro mpo kyaiqa mpo kyaiqa varorara airi vaisivanto mwi quara qara ntumwa torave. ² Tauraqama kye vaisi mponramwuvanto nkyiari suqotaita mwi inraikyara taqeta, mwiaqaatai tiri timwa timwuvata vaisi airivanto mwi quara qara ntumwa torave.

³ Nronra vaisio, ntevata mwi quara okyaraqaatana ntapihri riarerave timwa kyena, airi enta kyaparamaqi vina mwi quara qio ntapihri kyena riena, evata ntapihri kyera riaante tina, mwaa quara okyaravata, tavaaravata, mwutuvata, qara ntumwa tena.

⁴ Vaisi mponramwuvanto i timwa mwu quara ntapihri kyera riaante tina, ntevata mwaa quara ntapihri kyena i timwa mwinrenrave.

Sekaraiaakya Irisavetikya

⁵ Herotiva wunyaaisivanto Iutaa mwataqaa ntaqikiyari varu entara vaisi mpovanto Sekaraiaava mwaaanra kyaiqa vareqaro nraakye qorara rieqaro Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisiva varurama. Mwiva Avaisaara kuua okyaravanto varura. Mwia nraata mwia nrtutu Irisavetiva mwivavata Eroninra kuua okyaravanto Kotira kyaiqa vare varu okyarahua varurama.

⁶ Sekaraiaakya Irisavetikya mwitanahua Kotira vuqaa avuqavuma variqata Kotira qua ekyya qua riemwaqi vi varurama.

⁷ Mwitaamaqi viqata hia nraaqiaravata mwatorama. Irisavetiva ehaaraqa huva hia nraaqiara mwataraitiro, qatitana variqi vita kyonta nyaapaiqa hurama.

⁸⁻⁹ Mpo enta Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mponramwuvanto kyaiqa vara taiga kyeta uro mwaatani varuvaro Sekaraiaava varaari iherava nruvata mwia vataahuavata mwia kyaahaqa hiqata Kotira nraamwuqi kyaiqa vararerata nrunrama. Mwihua kyaiqa vararera hiqata santu vera kyeqata kyaiqa *ntuqaqama/puhama* kyeta Sekaraiaara, E Kotira nraamwuqi variqara Kotirani kyuqe munra quarive tira, qia quara mwataante, tuvaro Sekaraiaava nronravanto hu nraamwunraqi nanrianra vera ntero mwunta vu inraikyara vara kyero qiaqaa quararero viro.

¹⁰ Mwiva mwigi variqaro mwi kyaiqara vare varuvata qati nraakye qoravanto mwaatasata ntuvaantua hita Kotirara aakyara nte varura.

¹¹ Mwihua Kotirara aakyara nte varuvaro Sekaraiaava nraamwuqi varuvaro qamwan-rama Kotiva titova nyaamwunyaaisivanto mwiaqaatairo qovarama viro munra quani taintara tataaqa mwia kyauqu kyaatutani siviuro varuvaro ¹² Sekaraiaava mwia taqero nrihanrama viro aatu hiro.

¹³ Aatu hi varuvaro Kotiva titova tiqaro, Sekaraiaao, hia aatu hiante. E Kotirara aakyara nteqara ntumwahiamwa hiananra Kotiva riainho. I nraatavanto Irisavetiva qoraisi nraaqiara mwata taananrove. Mwi nraaqiarara nrtutu nteqara Ioninrave qiante.

¹⁴ Mwia mwata taaninranra evata nraakye qora airivantovata mwianra qamwatevarave.

¹⁵ Mwiva Kotira vuqaa vaisi nronravanto varianinrave. Mwiva uainivata mwi nramanrinra voti hianinravata hia nraanrive. Mwia mwata taani entaraqaatairo Kotira mwanraquravanto kepukyaqama kyero mwiaqaa ntaqikiyaro variqiro quananrove.

¹⁶ Isareri mwatanaa mwaaahua airivanto mwia qua rieqata uaqia hi aanranra qaqira kyeta uro ntante Kotirara tiri nronravantove timwa kyeta Kotira aanraqaa vivarave.

¹⁷ Kotiva i nraaqiara titairaro mwiva nraante urontero nkyi haivaqava Iraisaava kepukyaqama kyero varontema kyero mwiva airi nraakye qora kyaahaqa hianinrave. Ioninra qua rieqatama vaisivanto antua qua qaqirakye nkyiari nyaaqumwanravata qamwateqa varivarave. Ioniva qua timwa nyinrata Kotira qua raaku kyehua qaiqaa ntapihri kye riemwaqi viqata varivarave. Ioniva nraakye qora terama tairata mwihua nronra vaisi vekya variate, tiro.

¹⁸ Mwita tuvaro Sekaraiaava Kotiva titorara tiqaro, Qaqao, e tinanranra nte nataama kyenave qutaave qianinrave? Nte nyaapaiqama vuqaro ni naatavantovata kyontaqama viho, tiro.

¹⁹ Tuvaro Kotiva titova mwia timwa mwinro tiqaro, Nte Keviriarivave. Nte Kotira vuqaa sivi varuvave. Kotiva ni titaihana nte kyuqe mwakyaakya tumu i timwa mwuqo.

²⁰ Qio riaante. E ni quara hia qutaave tinanra mwia kyaara i nrovanto tita virara hia qio qua tinanrave. Mwitaama variqira viraro i nraatavanto nraaqiara mwata tairarama qaiqaa qua tinanrave. Nte iara qianinra qutaama qovara hiananrove, tiro.

²¹ Kotiva titova nyaamwunyaa vaisivanto mwitaa ti varuvata mwaatani varu nraakye gorahua Sekaraiaara vekya variqata taqovaro nraamwuqi mpuahaama varuvata mwihua airi nraato tita tiqata, Nataa hiqarove mwiva hia vaakya veva ntaiho? timwa kyeta taqe varuvaro ²² Sekaraiaava veva ntovata mwihua taqovaro qua qiankye tura hia qio qua tura.

Mwiva hia qua tuvata mwihua tiqata, Sekaraiaava mwiqi variharo mpo inraikyavanto mwia vuqaa qovara iharoma mwia nrovanto tita viharo hia qio qua tiho, tita. Tuvaro Sekaraiaava qua qiankye tura hia qua tiraitiro, kyauquqo nraahu piaateqaro varurama.

²³ Mwiva kyaiqa varo iherava taiqa uvuvaro mwiva nrumu ntantero nai mwaatani uro varurama. ²⁴ Uro varuvaro mwia nraatavanto Irisavetiva nraaqiara tuaqa hurama.

Irisavetiva nraaqiara tuaqa hiro mwiva tora hini kyauquuruara nraamwuqi nraahu tuqeta kyero varurama. ²⁵ Mwiva tiqaro, Kotiva nianra po tirave. Tauraaqama hia nraaqiara mwataraitina, kyauriga varurave. Mate mwaa entara nte nraaqiara tuaqa hina hia kyauriraitina varuqo, tiro. Mwitaa turama.

Keviriariva nyaamwusairo tumu Mariaara timwa mwunra

²⁶ Irisavetiva nraaqiara tuaqa huvaro 6 tora nritarovaro Kotiva qaiqaa Keviriarira titovaro mwiva Nasreti mwtukya Karirini tumu ntoro. ²⁷ Keviriariva Iosepira titovaro nraakya qaraakya nraakye mwakyaakya timwa mwinrenro tumunrama. Iosepira okyara varirerata Ntevitira nai haivaqara kuaa okyara varurama. Iosepira titovaro nraakya nrtu Mariaava.

²⁸ Kotiva titova tumu ntero verante Mariaarara tiqaro, Varirave hiaro? I kyugema mwatai nraakyevariario. Nronravanto ivata variho, tiro. ²⁹ Mwitaa tuvaro Mariaava mwia qua riero nronra nraato riero tiqaro, Nataa iharove nianra mwitaa tiho? tiro.

³⁰ Mwitaa tuvaro Kotiva titova tiqaro, Mariaao, hia aatu hiante. Kotiva iara qamwateqaro variho. ³¹ E riaante. E nraaqiara tuaqa hira qoraisi nraaqiara mwata tera mwia nrtu nteqara Iesusirave qiante. ³² Mwiva nronra tuero nronra vaisima variananrove. Mwianrama Kotiva nai virini nyaamwuni varira mwia mwaaquve tivarave. Nronravanto Kotiva Ntevitira nai haivaqava ntaqikyiani kyaiqara mwia mwianinrave. ³³ I nraaqiaravanto Iaikopura okyaraqama ekyaa enta ekyaa enta ntaqikyianinrave. Mwiva ntaqikyiani kyaiqava hia taiqaaninrave, tiro.

³⁴ Keviriariva mwitaa tuvaro Mariaava mwia kyapara hiro tiqaro, Nataama kyerove mwitaa hiananrove? Hia nte qoraisi varauvave, tiro.

³⁵ Mariaava mwitaa tuvaro Kotiva titova timwa mwinro tiqaro, Kotira mwanraquravanto ivata variraro Kotira peqavanto i ntumwaqu taaninrave. E mwata terava Kotira kyaiqa nraahu varaari vaisiva varirata mwianra Kotira mwaaquve tivarave, tiro.

³⁶ Mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, I vataava Irisavetiva kyontaqama vivavata mwiva nraaqiara mwataaninrave. Mwi nraakyerara ehaaraqa hivave qiavaro mwiva nraaqiara tuaqa iharo 6 tora nritaraiho. ³⁷ Kotiva ekyaa kyaiqa qio nraahu vare varivama variho, tiro.

³⁸ Kotiva titova mwitaa tuvaro Mariaava tiqaro, Nte Kotira kyaiqa nraahu varaarivama varuqo. Qio e tinantema kyero Kotiva ni mwitaa hiarive, tiro. Mwitaa tuvaro Kotiva titova tumu ntantero vurama.

Mariaava Irisavetira uro timwa mwunra

³⁹ Kotiva tito vaisiva tumu ntantero uvuvaro Mariaava qamwanrama kyero siviro Iutiaani mwtukya mpo taqiqi vahuraqi Irisavetira timwa mwinrenro vurama. ⁴⁰ Vuva uro Sekaraiaara nraamwuqi vera ntero Irisavetira qua mwantora.

⁴¹ Qua mwante varuvaro Irisavetira vikyokyaqitairo nraaqiaravanto qakya huvaro Kotira mwanraquravanto Irisavetira kepukyaqama kyero kyaaahaqa huvaro ⁴² Irisavetiva aakya ntero tiqaro, Airi nraakye variavaro Kotiva i nraahuma kyugema mwataiho. E mwata tena nraaqiaravata Kotiva kyugema mwataarive.

⁴³ I nraaqiara vunyaa vaisi kepukyavanto variqaro niqaa ntaqikyiariva varihara e mwia nrova variqarama e ni qumina nraakye nrumu taqarera nrianro.

⁴⁴ E vaakya ni qua mwantaarana nte i qua rie varuqaro nraaqiaravanto ni pikyokyaqitairo qakya iho. ⁴⁵ Nronravanto mwi mwakyaakya timwa mwihanra e mwia quara qutaa mwitaa hiananrove qiananranra tiro, Kotiva i kyugema mwataihara qamwateqara variario, tiro.

Mariaava ihi tiqaro Kotira nrtu tuaaherora

⁴⁶ Irisavetiva mwitaa tuvaro Mariaava Kotira nrtu tuaaherora tiqaro,

⁴⁷ Nte ntena mwutukyaqitaina Kotira nrtu tuaaherauqo.

Kotiva ni kyaahaqa hiariva variharora tiro,
ni mwanraquravanto qamwateqaro variho.
48-49 Nte Kotira kyaiqa nraakye qumina nraakye varuqaro
Kotiva ni nraahu kyuqema matairave.

Kotiva kepukyavanto variqaro
nronra inraikya ni mwitaama matairara tita,
mate varihuavata, nraakiara varihuavata,
nianra Kotiva nronraqama kyero
mwi nraakyaera kyuqema mwatairave tivarave.
Kotira okyaravanto vahirero
nai avuqavuma kyero vahirave.

50 Haaruvata, matevata, qakyovata,
ta nraakye qorahuave, Kotira qua riaahua
mwihua Kotiva po tiro kyuqema nyatairave.

51 Mwhua nkyiari nyutu tuaahera kyeta ntuvaantuama vita
uaqia hi kyaiqara vararerata uti variavaro
Kotiva nai kyauqu kepukyaqo mwihua raaputa
mpona mpona kyairave.

52 Kotiva nronra vaisi vara mwatumwi qumina
vaisiqama tero qumina vaisi vara nronraqama taiharo
nronraqama virave.

53 Nraataa hi vaisihua Kotiva kyara nyihata
nreta qio variarave.

Airi inraikya vataira Kotiva titaiharo
hia mpo inraikyavata vararaitiro, qati virave.

54-55 Kotiva nai kyauqu nriqiqaa vatero timwa tai quara
vataqiro viqaro tiri Isareri nraaqiara kyaahaqa hirave.

Mwiva haaru Evarahaamunranra tiqaro,
Nte iaravata, i nraisi mwihuaravata,
ekyaa enta ekyaa enta po tina kyuqemaqina virerave,
tu quara hia taunru kyairave, tiro.

56 Mariaava mwitaa timwa kyero Irisavetikya variqiro viro taarampo tora vara kyero
nrumu ntantero nai mwaatani vurama.

Irisavetiva Ioninra mwatora

57 Irisavetiva nraaqiara mwataari entava nri ntovaro mwiva mwi entara qo-
raisi nraaqiara mwata kyora. 58 Mwata kyovata mwia nramwunaahuavata, mwi
mwatanaahuavata, riovaro Kotiva Irisavetirara kyuqo huvata mwihua uro Irisavetira-
vata variqata nraaqiara mwianra qamwatarerata nrunra.

59 Mwhua nri ntovaro 8 enta nritarovaro mwi nraaqiarava qoraisi nraaqiara varu-
vatara tita, mwia mwamwanta toqarerata ntuvaantuama vita. Ntuvaantuama vita
variqata mwihua mwia nrutu nteqata mwia gora nrutu Sekaraiavave qiare tuvaro
60 mwia nrova qaqao tiro, Nte mwia nrutu Ionivave tirerave, tiro.

61 Mwiva mwitaa tuvata mwihua tiqata, Hia i okyaraq i mwi nruturu vahirama e mwi
nruturu ntaaro, tita.

62 Mwitaa timwa kyeta mwihua Sekaraiaraqaa kyauqu piaateqa mwia kyapara hita,
E ena mwaaqu nanra nrutuve mwianrave? tuvaro 63 Sekaraiava kyauqu piaateqaro
pepaa vara mpiate tuvata pepaa vara mwuvaro Sekaraiava mwataama kyero qara ntiro,
Mwia nrutu Ionivave, tiro.

Mwitaama qara ntumwa tovata mwihua nrihanrama vita.

64 Nrihanrama vuvaro qamwanrama Sekaraiara nrovanto qatua vuvaro mwiva qio
qua tiro. Mwiva qio qua tiqaroma Kotira nrutu tuaaherero.

65 Mwitaa ti varuvata mwia nramwunaahua mpogama kyeta aatu hi varurama. Mwi
quava ekyaa Iutiaani vuvata 66 nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Mwi nraaqiar-
ava nataa hiaro vaisivave variananrove? tita. Mwhua taqovaro Kotiva kyaahaqa hi
varuvaro mwi nraaqiarava varurama.

Kotira mwanraquravanto mwia kyaahaqa huvaro Sekaraiava ihi tura

67 Kotira mwanraquravanto mwia qora Sekaraiara kepukyaqama
kyero kyaahaqa huvaro mwiva Kotira qua mwataama tiro:

68 Kotiva nronravanto tiri Isareriqaa ntaqiky i varivave.
Nrivaqe mwia nrutu tuaaheraare.

Mwiva tiri nai nraakye qora kyaahaqa hiro

huvantu kyarero nriho.

⁶⁹ Kotiva tiri haivaqara Ntevitira nraisi mpo vara mwaamwianrama taiharo mwi vaisiva kepukyavanto variqaro tiri huvantu kyairaqe qio variare.

⁷⁰ Haaru Kotiva kyaahaqa huvata mwia kyaiqa vaisinramwu mwia qua qovarama kyeta nraakye qora timwa nyiqata ⁷¹ Kotiva mwitaa tiho tura, Nkyi nramwutaahua nkyi ru kyevorave tinama, nte nkyi kyaahaqa hirerave.

Nkyi uaqiama nyate varihua nkyiqa ntaqikyiqi vivorave tinama, nte nkyi huvantu kyarerave turave.

⁷² Kotiva tiri haivaqahuara tiqaro, nte nkyiara po timwa nyatena nte nkyivata variqana qua vataura hia taunru kyarerave, turave.

⁷³⁻⁷⁴ Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatero tiri haivaqara Evarahaamunranra tiqaro, Nraakiara e mwatara terahua mwihua nramwutaahua mwihua ru kyevorave tina, mwihua nte vaitutuma nyataanirave.

Nte mwihua vaitutuma nyataarita mwihua hia nramwutaahua nraatu aatu hiraitita,

⁷⁵ mwihua qati variqi viqata ni puqaa variqata ni kyaiqa nraahu kyugema kyeta vareqata avuqavuma kyeta nrohivarave, tiro.

⁷⁶ Sekaraiava mwitaa timwa kyero mwiva nai nraaqiarara tiqaro, Ni maaquo, nraakiara nraakye qoravanto iara tiqata, Kotiva nyaamwuni variva vaisi mwia kyaahaqa hi variharo mwiva Kotira qua ti variho tivarave.

Nronravanto nrinrenra hirara e nraante viqara mwia aanra terama mwatenanrave.

⁷⁷ Kotiva nraakye qora uaqia hi kyaiqara uti quara nruka nyatero mwihua huvantu nyataani quara, e nraante timwa nyinanrave.

⁷⁸ Kotiva tiriara nronraqama kyero po tiqarora tiro, mwiva ntuvaahaani vaisira titairaro mwiva tire variananrani tuminro ⁷⁹ tire quturahua kyokiraqi variananra ntuvaahama timwa taananrove.

Mwiva tiri tivitairaqe tire mwaateraqama kyeta kyugema variare, tiro.

Sekaraiava mwitaa turama.

⁸⁰ Mwitaa tuvaro mwia mwaaguvanto nronra tuemwa vuvaro mwia mwanraqura-vantovata kepukyaqama vura. Mwiva qumina mwataqaa variqiro viro vaisiqama viro mwiaqatairo mwiva Isareri mwatanaahua suqaa nri ntor.

2

Mariaava Iesusira mwatora
(*Matiu 1:18-25*)

¹ Mwi entara Romeni mwatanaahua vunyaa vaisivanto Sisa Okasitaasiva taakisi vararera hiro tiqaro, Ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaa nrtu vataate, tiro. ²⁻³ Mwitaa tuvata ekyaa nraakye qora nkyiari mwaatani nrtu vatarerata nrumu ntateqata vurama. Sairiniaasiva Siriaa mwataqaa ntaqikyuro entara mwihua nrtu vatorama. Nrtu varo okyarara mwi entara tohara kyeta varora.

⁴⁻⁵ Nraakye qora nkyiari nyutu vatarerata vuvaro Iosepivavata Nasaretisairo siviro nai tito nraakyaera Mariaaravata vita varero Kariri mwata kyero uro Ntevitira mwatukya Vetarahemini Iutaa mwatani nrtu vatarero vurama. Iosepiva nai haivaqara Ntevitira okyaravantora tiro, mwini vurama.

Iosepiva Mariaara vita varero vuvaro Mariaava nraaqiara tuaqama vuva airi tora nraatara kyero mwiva nraaqiara mwataari entava qaumaqa huvaro ⁶⁻⁷ mwiva Iosepikyantiri Vetarahemini uro ntor. Uro nte taqovata airi nraakye qora nrtu vatarerata nrumu variqatama ekyaa nraamwu piqa kyovaro Mariaava purimakauvanto

kyara nro nraamwunraqi variqaro qoraisi nraaqiara mwia nraamwu nraaqiara mwata kyero, nraamwunraqi kyero purimakauvanto kyara nro tanunraqi mwaati mwata tora.

Sipisipiqaa ntaqikyu vaisihua uro nraaqiara mwia taqora

⁸ Mariaava nraaqiara mwata tovata entaqi vaisi mponramwu mwi mwataragaa mwukyau vahunani varigata mwihua sipisipiqaa ntaqikyu varura. ⁹ Mwiqi varuvaro Kotiva nyaamwunyaa vaisi titova mpovanto qamwanrama mwihua suqaa qovarama vuvaro Kotira kepukya inraikyavanto nronraqama kyero iteqaro ntuvaahe varuvata sipisipiqaa ntaqikyu varuhua taqeta nronraqama kyeta aatu hi varura.

¹⁰ Aatu hi varuvaro Kotiva tito vaisiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Hia aatu hiave. Nte nkyi kyuqe mwakyaakya timwa nyinrenrana tumuqo. Mwi mwakyaakya ekyya nraake qora rieta qamwateqatama varivarave.

¹¹ Mate nkyi haivaqara Ntevitira mwtukyaqi nraaqiara mpo mwata taiho. Mwiva nkyi kyaahaqa hiarivave. Mwiva nronravanto Kotiva titai nraaqiaravave. ¹² Ni quara qutaave tinerata nkye vita uro taqavaro mwi nraaqiarara mwata kyero qapuqama kyero purimakauvanto kyara nre vari tanunraqi mwaati mwata tairaro vaite varianinrama tagevarave, tiro.

¹³ Kotiva titova mwitaa tuvata qamwanrama nyaamwunyaaahua ntaqi varuhua airivanto qovarama vita varigata Kotira nrtu tuaahereta tiqata,

¹⁴ Kotiva nai virini varivarave.

Tire mwia nrtu tuaahere varuro.

Mwatani Kotiva qamwata nyate vari vaisihua mwaateraqama variate, tita.

¹⁵ Mwihua mwitaa timwa kyetama nyaamwuni tumu ntanteta vuvata sipisipiqaa ntaqikyu vaisihua nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Nrivaqenramwu Vetarahemini nronravanto qua timwa timwinra uro taqaare, tita. ¹⁶ Mwitaa timwa kyeta mwihua hianteta vura.

Nrumu taqovaro Iosepiva Mariaakyantiri varuvaro nraaqiaravanto purimakauvanto kyara nro tanunraqi vaite varura.

¹⁷ Sipisipiqaa ntaqikyu vaisihua uro mwia taqeta tiqatama, Kotiva nyaamwunyaa vaisi titaiva mwaa nraaqiarara mwitaa mwitaamama timwa timwiho, tita.

¹⁸ Sipisipiqaa ntaqikyu vaisihua mwitaa tuvata mwi quara riohua qikye timwa kyeta airi vu nraato tiqata varura. ¹⁹ Mariaava mwi quara nraatoqi vatero nrohigarovata mwianra rie varura.

²⁰ Sipisipiqaa ntaqikyu vaisihua nrumu ntanteta mwihua nyaamwunyaa vaisivanto tu qarara qutaave timwa kyeta, mwihua vaakya taqeta rieta hurara riegata Kotira nrtu tuaaheraqi vurama.

Iesusira nrtu ntamwa tora

²¹ Iesusira mwata tovaro 8 enta nritarovaro qoraisi nraaqiara varuvata tita, mwia mwamwanta toqa kye entava nrintovata mwi entaraqaa mwia nrtu nteqatama, Iesusivave, turama. Haaru qumina enta, Mariaava hia nraaqiara tuaqa hu entara Kotiva nyaamwunyaa vaisi titova mwi nrtura mwiate tura riegata mwi nrtura ntamwa tora.

Kotira nraamwuqi vura

²² Mariaava nraaqiara mwata tero Mosesiva mwaanra timwa to quara riegaroma mpo entanramwu vari kyero mwiva kyotataqama quari entava nri ntovata mwivavata, Iosepivavata, Iesusira vita vareta Kotira mwinrenrata Ierusaremini vurama. ²³ Nronravanto mwaanra tu quara qara ntumwa tova mwitaama tiro:

Ekyaa qoraisi nraaqiara nraamwuqama kyera mwata tenanra Kotira mwinranro mwiani variarive.

²⁴ Mwi entara e Kotira nraamwuqi uro ntera nyaamwa

taaratana minrunra voti hira mwinranro Kotirani

qiaqaa kyairaro itamwa taiga kyaarive, tura.

(Wok Pris 12:1-8)

Mariaakya Iosepikya mwi quara riegatama Ierusaremini vura.

²⁵ Ierusaremini uro varuvaro mwini vaisi mpo Simioniva varura. Mwi vaisiva avuqavuma kyero nrohigaroo Kotira nrtu tuaahere varuva variqaro mwiva Isareri mwatanaahuaqa ntaqikyiani vaisirara tage varura. Tage varuvaro Kotira mwanraquravanto mwivavata variqaro ²⁶ vuni mwia timwa mwinro tiqaro, E hia qati qutu vinanrave. E nronravanto titaani vaisira, Mesaiaa mwia taqera qutu vinanrave, tura.

²⁷ Kotira mwanraquravanto mwitaa tuvaro Simioniva varuvaro mwi entara Kotira mwanraquravanto mwia vitero Kotira nraamwuqi vuvata Iesusira nrohua qohua nkyiari mwaanra qua riegatama Iesusira vita vareta Kotira nraamwuqi vuvaro

²⁸ Simioniva nraaqiara mwia taqero mwia kyavuhu kye tutero Kotira nrutu tuaaherero tiqaro,

²⁹ Nronrao, e haaru turava mate qutaama qovarama viho.

E qioma ni ena kyaiqa vaisi titairaro ni mutukyaqitairo kyuqe hiraqe quankye.

³⁰⁻³¹ Ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaahua taqaate tira, e tiri kyaahaqa hianinra mwia titaarana nte mate ntena puqotaina mwia taqauqo.

³² Mwiva omwa votima kyero itamwaqiro vi varirata nkyiariara qumina mpo mwatanaa mpo mwatanaahua i okyara ntapihi kyeta taqevavarave. Mwi vaisiva i nraakye qora Isareri kyaahaqa hiraro mwihua nrutuvanto nronraqa hiarive, tiro.

³³ Simioniva mwitaa tuvata Iesusira nrohua qohua airi nraato tita tiqata, Qikye, nanra quave mwiva Iesusirara tiho? tuvaro

³⁴ Simioniva Kotirara aakyara ntero tiqaro, E mwitanahuavata mwihua nraaqiara mwivavata kyuqema nyataante, tiro. Timwa kyero mwiva mwia nronra Mariaara timwa mwinro tiqaro,

Riaante. Kotiva titai nraaqiarava mwaava varirata Isareri vaisi mpo nramwuvanto mwiaqaatai tumu ntita uaqiama vi varivata mponramwuvanto mwia qamwata mwateta mwihua sivita kyuqema varivarave.

Kotiva nai okyara nraakye qoravanto taqaate tiro, nraaqiara mwia titaiva varirata nraakye qora airivanto mwia qoririma mwatevarave.

³⁵ Nraakye qora airivanto vu nraato tintera mwiva qovarama kyaananrove.

E variraro nraamwunruqa taari inraikyava paipa voti hiariva i mwutukya ruananrove, tiro.

³⁶ Simioniva Mariaarara mwitaa tuvaro poropeti nraakye Kotira qua qovarama kyeqaro timwa nyi varu nraakyeva Anaavavata varura. Mwia qova Panueriva Asara okyaravanto varura. Anaava qoraisi varatero 7 ihi vara kyovaro ³⁷ mwia vaativanto qutu vuvaro mwiva mwiaqaatairo tetoqaqama kyero variqiro viro kyontaqama viro airi ihi 84 ihi vara kyero, mwiva mpo enta mpo enta Kotira nraamwuqi uro nteqaro entaqivata, iheravata, Kotira nrutu tuaahereqaro kyara aurama ntero Kotirara aakyara nramwaqiro vi varura.

³⁸ Mwitaa huvara tiro, mwi entara Anaava Kotira nraamwuqi vera ntero Iesusira taqero nraaqiara mwianra rieqaro Kotirara kyuqeve tura. Mwitaa tuvata mpo uhua mwini varita Kotiva mwihua kaahaqa hirata Ierusaremiqi kyuqema varirara vekya varura. Mwi nraakye qorahua varuvaro Anaava Iesusira okyarara mpo qua mpo qua mwihua timwa nyunra.

Nasaretini tumu ntanteta vura

³⁹ Anaava mwitaa tuvata Iosepikya Mariaakya nronravanto mwaanra qua tura rieqata ekyaa mwi kyaiqara vara taiqa kyeta, mwitanahua nraaqiara mwivavata viteta tumu ntanteta nkyiari mwaata Kariri mwata Nasaretini vurama.

⁴⁰ Mwini varuvaro nraaqiara mwiva nronra tuero kepukyaqama viro varuvaro mwia vu nraatovanto kyuqema vahuvaro Kotira kyuqe huva mwivavata vahura.

Iesusiva 12 ihi vara kyero Kotira nraamwuqi vura

⁴¹ Iesusira nrohua qohua mpo ihi mpo ihiqi Ierusaremini uro variqata vekyahu nyato entaraqaa kyara nreta tumu ntantegata nkyiari mwaatani vivi hurama. ⁴² Iesusiva 12 ihi vara kyovaro vekyahu nyato kyarara nre entava nri ntovata Mariaakya Iosepikya Iesusiravata viteta nauqaa hunte Ierusaremini mwi kyarara nranrenrata vurama.

⁴³ Uro mwini mpo entanramwu variqata mwi kyarara nramwa kyeta tiqata, Kyai teta mwaatani tumu ntante quare, timwa kyeta vuvaro Iesusiva nraahu Ierusaremini varuvata mwia nrohua qohua hia mwianra riaraitita vita.

⁴⁴ Mwitanaahua tiqata, Mwiva vaakyama mpo hiahua kyapata viho, timwa kyeta aanraqaa kuaa enta uro vaiteta tiqata, Kyaiqe mwia puaama kyeta taqaare, timwa kyeta nkyiari nramwunaahuaqi puaama kyeta taqovaro ⁴⁵ hia mwihua utaqi huvata Mariaakya Iosepikya nrumu ntanteta Ierusaremini mwianra puua hirerata vurama.

⁴⁶ Ierusaremini nrumu ntanteta uro taarampo enta mwianra puuaqaqi vita taqovaro mwiva nraamwu nronra Kotira nraamwuqi variqaro nronra vaisi lutaa mwaanra okyara

timwa nyi varu vaisihua utaqaa mwatakya viro variqaro vaisi nronra mwihua qua rieqaro mwihua kyapara hi varura.

⁴⁷ Iesusiva nronra vaisinramwu utaqaa mwatakya viro varuvata nronra vaisinramwu qua tuvaro Iesusiva mwihua qua rieqaro mwiva nkyiari timwa nyuvata mwihua tiqata, Qikye, nronra tuaahua qiantema kyero mwaa nraaqiarava qua ti variho, tita.

⁴⁸ Mwiuhua mwitaa ti varuvata mwia nrohua qohua nri nteta taqovaro Iesusiva vaisi nronranramwu utaqaa mwatakya viro varuvata mwitanahua tiqata, Qikye, mwiva vaisi nronra utaqaa variqaroma qua ti variho, timwa kyeta mwia nrova tiqaro, Ni maaquo, nanraqamave tiritana mwitaama timwa taaro? Tiretana i nrohua qohua iara nronra vu nraato tita i puua hirerata nrunro, tiro.

⁴⁹ Mwia nrova mwitaa tuvaro Iesusiva qaqaqo tiro, Nkyetana nanraqamave nianra puua hi variavo? Nkyetana hiave ntapihiavo? Nte ntena kora kyaiqa vare variarivama varuqo, tiro.

⁵⁰ Iesusiva mwitaa tuvata mwitanahua hia mwi quara okyara ntapihura.

⁵¹ Hia ntapihuvaro Iesusiva mwiaqaatairo siviro nai nrohua qohua vatama kyero nrumu ntantero Nasaretini uro variqaro mwitanahua qua riemwaqiro viqaro hia mwitanahua qua raaqiraitiro varura. Mwia nrova Iesusiva tu qua qianinra nai nraatoqi vatero nrohiqaro riemwaqiro vura.

⁵² Iesusiva nronra tuemwa vuvaro mwia vu nraatovanto ntapihi vuvaro kyuqe vu nraato vahuvaro Kotira mwutukyavantovata nraakye qora mwutukyavantovata mwianra vahurama.

3

*Ioniva nraakye qora mwakyaakya timwa nyunra
(Matiu 3:1-12; Maaki 1:2-8; Ioni 1:19-28)*

¹ Romeni mwatanaahua vunyaa vaisi Taiperiaasi Sisaava ntaqikyiqi viqaroma 15 ihi vara kyovaro mwi entara Pontiaasi Pairaativa kirapava vunyaa vita mwataqaa ntaqikyivi varuvaro Herotiva Kariri mwataqaa ntaqikyivi varuvaro Herotira qatavanto Piripiva Ituriaa mwataqaavata Terekonaitisi mwataqaavata ntaqikyivi varuvaro Raiseniaasiva Apirini mwataqaa ntaqikyivi varura.

² Mwitaa huvaro Anaasivavata Kaiapaasivavata nronraqama vita Kotira nraamwuqi variqata Kotira kyaiqa vare varu vaisihuaqaa ntaqikyivi varura. Mwi entara Sekaraiaara mwaaqu Ioniva qumina mwata, hia vaisivanto varunani varuvaro Kotiva mwianra ni qua timwa nyiante tuvaro ³ Kotiva tuntama kyero Ioniva Iotaani nramanrivanto tumunani viro nrinro hiqaro qua mwakyaakya nraakye qora timwa nyinro tiqaro, Uaqia hi aanranra qaqira kyeta nramanri varaivaro Kotiva nkye uaqia hi inraikyara utua quara nruka nyataarive, tiro. Ioniva mwitaa ti varura.

⁴ Haaru qumina vakya Kotiva kyaahaqa huvaro poropeti vaisi Aisaiaava mwitaama tiro:

Mpovanto qumina mwatani variqaro aakyara ntero tiqaro,
Nronravanto quaninra aanra terama mwateta
mwia aanra ntapihi mwataivaro
mwiva mwivauma qio quarive.

⁵ Nkye nrunro aakuntu vahianinraqi quvu ntahirama kye,
taaqi nronrave, taaqi patave, nkye mwia teqa kyaivaro
aanravanto ntapihi vahiarive.

Aanra vi nteqe nri nteqe hianinra teqa kyaivaro
kuaavau ntapihi kyero vahiarive.
Aanra uaqia hiro ori uvi auquqa hiariva vahianinra
teqa kyeta kyuqema taivaro vahiarive.

⁶ Ekyaa mwata maata vahintema varihua
Kotiva mwitaama kyero nraakye qora huvantu nyatero
sitaaninra mwia okyara taqevare, tura.

(Aisaiaa 40:3-5)

Asaiaava haaru qumina vakya mwi quara tuvaro Ioniva nri ntero qutaa mwi quara turama.

⁷ Ioniva mwitaa ti varuvata nraakye qora airivanto nramanri vararerata nruvaro Ioniva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye quaiha uaqia hira nraaqiarama variavo. Kotira raraqaa taiharo nraakye qora rirero uti variho. Tava nkyiara tiqaro, Nkyivata ruarivaarave. Hiante aatu quate, tihatave nkye mwaini nte hunani nriavo?

⁸ Nkye qutaagama kyeta uaqia hi kyaiqara qaqira kyaivera, nkye mpo kyuqe kyaiqa nraahu varaivaqe taqaare. Nkye nkyeta tiqata, Evarahaamuva tiri haivaqavave, tiri tiqovave, varurara tita, tire mwia nraaqiaravanto variqata tire qio varuro, tivovave.

Kotiva mwitaa hiataa hiraro mwiva qioma nkyi qaqira kyero ori mwaahua tuqasaa kyairata vaisi varita Evarahaamunra nraaqiara varivarave.

⁹ Kotiva kyatari tuqirero kyaari kyatari okyaraqı terama taiho. Hia tamwa kyugera riaaninra teqa kyero qiaqi kyairaro itamwa kyaananrove, tiro.

¹⁰ Ioniva mwitaa tuvata mwihua mwia kyapara hita tiqata, Qikye, mwi quara rieta tire nataave hiananrave? ¹¹ tuvaro mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Vaisi mpovanto sioti taaratana vaterava hia vataaninravata mpoku mwiate. Kyara vaterava hia vataaninravata ntainra kyera mwiate, tiro.

¹² Mwitaa tuvata taakisi vare varuhua nramanri vararera nruhua mwia kyapara hita tiqata, Mwaanra ti variarao, mpo tire? Nataave hiananrave? ¹³ tuvaro Ioniva mwihuavata timwa nyinro tiqaro, Nkye taakisi varegata kirapara qua rieqata ntapihı kyeta taakisi varaate. Hia nkyeta riemwa kyeta mpoqıavata varaate, tiro.

¹⁴ Ioniva mwitaa tuvata qaami vaisivanto mwia kyapara hita tiqata, Mpo tire? Tire nataave hiananrave? tuvaro Ioniva mwihua timwa nyinro tiqaro, Hia uro mporara i ntuqtutu kyaarorave munima timwiate qiate. Hia unra timwa kyeta mporaqaqaa qua vataate. Nkye qaami kyaiqa varegata munima varera mwianra qiove qiate, tiro.

¹⁵ Ioniva mwitaa tuvata nraakye qora mwihua Kotiva titaani vaisira Mesaiaa mwia vekyaqa hiqata varuhua tita, mwihua nkyiari rieta tiqata, Mwaa vaisivave Mesaiaa-vanto tiri kyaahaqa hiariva variananrove? tita.

¹⁶ Mwhua mwitaa ti varuvaro Ioniva riero mwihua nkyiari timwa nyinro tiqaro, Nte qumina nramanri nkyi nyi varuqo. Nronravanto ni nraataraariva ni naakiara nri variho. Nte qumina vaisivantora tina, nte mwiva kyuqu nraamwu rupa tai kyaantara hiama qio huvantu mwataaninrave. Nkye nramanri varaantema kyero mwiva Kotira mwanraquravata, qıavata, nkyi nyiananrove.

¹⁷ Mwiva nai kyavoi kyauquqi tu varero kyakuma voti hira ntitatama kyero nronra mwia vaqitaqiro uro nai kyara nraamwuqi vatero kyapivata mwanrevata vaqitaqiro uro hia qipa quani qıaraqı tuto kyairaro itamwa kyaananrove, tiro.

¹⁸ Mwitaa timwa kyero nraakye qoravanto ntapihı kyeta mwia qua riaate tiro, Ioniva mpo qua mpo qua mwihua timwa nyinro. Iesusiva nriani quara kyuqıe qua mwihua timwa nyunra.

Herotiva Ioninra karavuqi kyora

¹⁹ Herotiva Kariri mwataqaa ntaqıkyi varuvaro Ioniva Herotira inronra hiro tiqaro, Herotiva hia nai qata nraata Herotinamainra varaataarave. Mwiva mwi kyaiqaravata uaqia hi kyaiqara kyaatavata uti varivave, tiro. ²⁰ Ioniva mwitaa tuvaro Herotiva mwia kyaara Ioninra karavuqi kyora. Mwitaa hiqaro Herotiva uaqia hi kyaiqara mpoqıavata utura.

Ioniva Iesusira nramanri mwunra

(Matıu 3:13-17; Maaki 1:9-11)

²¹ Ioniva nramanri nyi varu entara mwiva Iesusiravata nramanri mwunra. Iesusiva nramanri varero Kotirara aakyara nte varuvaro nyaamwuvanto qatua vuvaro ²² Kotira mwanraquravanto nyaamwusairo nyaamwa minrunra votihuva tuminro Iesusiraqaa tumu vahuvaro quavanto nyaamwusairo mwitaama tiro:

E ni maaquvanto variaro.

Ni mutukyavanto iara vaiho.

Nte iara qamwateqana varuqo, tiro. Tura.

Iesusira haıvaqahua nyutu

(Matıu 1:1-17)

²³ Iesusiva 30 ihi vara kyero mwıaqaaıtairo nai kyaiqa toharama kyero varaqiro vuvata nraakye qoravanto mwianra Iosepira mwaaquve tura.

Iosepıva Hiraira mwaaquvanto varuvaro

²⁴ Hıraıva Mataatira mwaaquvanto varuvaro

Mataatıva Rivaira mwaaquvanto varuvaro

Rıraıva Merakaira mwaaquvanto varuvaro

Merakaıva İanainra mwaaquvanto varuvaro

İanaıva İosepıra mwaaquvanto varuvaro

²⁵ İosepıva Matataıaasıra mwaaquvanto varuvaro

Matataıaasıra Emosıra mwaaquvanto varuvaro

Emosıra Neaminra mwaaquvanto varuvaro

Neamıra Esaraira mwaaquvanto varuvaro

Esaraiva Nakaira mwaaquvanto varuvaro
²⁶ Nakaiva Meatira mwaaquvanto varuvaro
 Meativa Matataiaasira mwaaquvanto varuvaro
 Matataitaasiva Semeninra mwaaquvanto varuvaro
 Semeniva Iosekira mwaaquvanto varuvaro
 Iosekiva Iotaara mwaaquvanto varuvaro
²⁷ Iotaava Ioanaaninra mwaaquvanto varuvaro
 Ioanaaniva Resaara mwaaquvanto varuvaro
 Resava Serapaperira mwaaquvanto varuvaro
 Serapaperiva Siaritierira mwaaquvanto varuvaro
 Siaritieriva Neraira mwaaquvanto varuvaro
²⁸ Neraiva Merakaira mwaaquvanto varuvaro
 Merakaiva Etaira mwaaquvanto varuvaro
 Etaiva Kosaaminra mwaaquvanto varuvaro
 Kosaamiva Erametaaminra mwaaquvanto varuvaro
 Erametaamiva Eaara mwaaquvanto varuvaro
²⁹ Eaava Iosuaara mwaaquvanto varuvaro
 Iosuaava Eriesaara mwaaquvanto varuvaro
 Eriesaava Ioriminra mwaaquvanto varuvaro
 Iorimiva Mataatira mwaaquvanto varuvaro
 Mataativa Rivaira mwaaquvanto varuvaro
³⁰ Rivaiva Simioninra mwaaquvanto varuvaro
 Simioniva Iutaara mwaaquvanto varuvaro
 Iutaava Iosepira mwaaquvanto varuvaro
 Iosepiva Ionaaminra mwaaquvanto varuvaro
 Ionaamiva Eraiakiminra mwaaquvanto varuvaro
³¹ Eraiakimiva Meriaara mwaaquvanto varuvaro
 Meriaava Menaanra mwaaquvanto varuvaro
 Menaava Matataara mwaaquvanto varuvaro
 Matataava Netaaninra mwaaquvanto varuvaro
 Netaaniva Ntevitira mwaaquvanto varuvaro
³² Ntevitiva Iesira mwaaquvanto varuvaro
 Iesiva Ompetira mwaaquvanto varuvaro
 Ompetiva Mpoaasira mwaaquvanto varuvaro
 Mpoaasiva Saramoninra mwaaquvanto varuvaro
 Saramoniva Nasoninra mwaaquvanto varuvaro
³³ Nasoniva Aminantaapira mwaaquvanto varuvaro
 Aminantaapiva Atimininra mwaaquvanto varuvaro
 Atiminiva Anainra mwaaquvanto varuvaro
 Anaiva Hesaroninra mwaaquvanto varuvaro
 Hesaroniva Peresira mwaaquvanto varuvaro
 Peresiva Iutaara mwaaquvanto varuvaro
³⁴ Iutaava Iaikopura mwaaquvanto varuvaro
 Iaikopuva Aisaakira mwaaquvanto varuvaro
 Aisaakiva Evarahaamunra mwaaquvanto varuvaro
 Evarahaamuva Teraara mwaaquvanto varuvaro
 Teraava Nehora mwaaquvanto varuvaro
³⁵ Nehova Seraakira mwaaquvanto varuvaro
 Seraakiva Riura mwaaquvanto varuvaro
 Riuva Perekira mwaaquvanto varuvaro
 Perekiva Ipaara mwaaquvanto varuvaro
 Ipaava Siraara mwaaquvanto varuvaro
³⁶ Siraava Kenaaninra mwaaquvanto varuvaro
 Kenaaniva Apaakisatira mwaaquvanto varuvaro
 Apaakisativa Seminra mwaaquvanto varuvaro
 Semiva Noaanra mwaaquvanto varuvaro
 Noaava Remekira mwaaquvanto varuvaro
³⁷ Remekiva Metusaraara mwaaquvanto varuvaro
 Metusaraava Inokura mwaaquvanto varuvaro
 Inokuva Ieretira mwaaquvanto varuvaro
 Ieretiva Mahararira mwaaquvanto varuvaro
 Maharariva Kenaaninra mwaaquvanto varuvaro

Kenaaniva Inosira mwaaquvanto varuvaro
³⁸ Inosiva Setira mwaaquvanto varuvaro
 Setiva Ataamunra mwaaquvanto varuvaro
 Ataamuva Kotira mwaaquvanto varura.

4

Saataaniva Iesusira mwataara hura
 (Matiu 4:1-11; Maaki 1:12-13)

¹ (Ioniva Iesusira nramanri mwi kyovaro mwiaqaatairo) Kotira mwanraquravanto Iesusiraqi piqa kyovaro Iotaani nramanri kyero nrumu ntantero vuvaro Kotira mwanraquravanto mwia vitero hia vaisivata varura qumina mwataqaa uro kyora. ² Uro kyovaro Iesusiva 40 enta mwini varuvaro Saataaniva Iesusiva mwia quara eo tiro mwia vataqiro quarive tiro, Iesusira mwataara hura. Iesusiva mwi entara variqiro viqaro hia kyara nrovaro nraataa huvaro varura.

³ Iesusira nraataa huvaro varuvaro Saataaniva nri ntero tiqaro, E qutaa Kotira mwaaquvanto varirera, ori mwaaahuara tirata mpereti tuemwa vivara nraante, tiro. ⁴ Tuvaro Iesusiva nai timwa mwinro tiqaro, Qaqao, Kotira mpukuqi qara ntumwa tova mwitaama tiho:

Vaisivanto hiamu kyara nraahu nramwaqiro viqaro
 qati variqiro quananrove, turave, tiro.

(Lo 8:3)

⁵ Iesusiva mwitaa tuvaro Saataaniva mwia vitaqiro uro veraraqaa vatero qamwanrama kyero vaisivanto ekyaa mwata maataqa ntaqikiyi varura, ekyaa mwi mwatara mwia nraamwutero tiqaro,

⁶ Mwaa inraikyara ekyaa ni mpiharo nini nraahuma vaiho. Nte mwaa inraikyara vaisi mpo mwiaataa hiraqe qioma mwianinrave. Nte qioma mwaa inraikyara i mwianrinro i nrutuvanto nronraqama virara e mwi inraikyaraqaa ntaqikiyiqira vinanrave.

⁷ E ni nutu nraahu tuaahera matairera, nte qioma ekyaa mwaa inraikyara i mwianinrave, tiro.

⁸ Mwitaa tuvaro Iesusiva nai timwa mwinro tiqaro, Qaqao, Kotira mpukuqi qara ntumwa tova mwitaama tiho:

Kotiva nronravanto varirara tira,
 e mwia kyaiqa nraahu vara mwatara

mwia nrutu nraahu tuaaheraante, turave, tiro.

(Lo 6:13)

⁹ Mwitaa tuvaro Saataaniva mwia vita varero Ierusaremini vuva uro Kotira nraamwu qiataqaa nai nyaamwuni vahuraqa kyero tiqaro, E qutaa Kotira mwaaquvanto varirera, mwaaqaataira kyavuhu vira mwatasata mpuamu ntaante.

¹⁰ Kotira mpukuqi qara ntumwa tova mwitaama tiho:

Kotiva tirata nyaamwunyaahua iqaa kyuqema
 ntaqikiyarave, turave.

¹¹ Qaiqaavata tiqaro,

E ena kyuqu oriqa ntuteqa kyerorave tita,
 nyaamwunyaahua nkyiari kyauquqotaita i tu varetu
 vivarave, turave, tiro.

(Ihi 91:11-12)

¹² Saataaniva mwitaa tuvaro Iesusiva nai timwa mwinro tiqaro,
 Qaqao, Kotira mpukuqi vahi quava tiqaro,

Nronra Kotiva i mwanriqavanto varirara tira, e hia mwia
 mwataara hiantu, turave, tiro.

(Lo 6:16)

¹³ Mwitaa tuvaro Saataaniva Iesusira qumina mwataara hi taqero, kyai qaiqaa mpo enta mwia mwataara hiankye timwa kyero, Iesusira qaqira mwini kyero vurama.

Iesusiva Karirini nai kyaiqa toharora
 (Matiu 4:12-17; Maaki 1:14-15)

¹⁴ Saataaniva vuvaro Kotira mwanraquravanto Iesusira kepukya mwuvaro mwiva nrumu ntantero Karirini uro varura. Mwini uro varu quara ekyaa mwi mwataraqaa varu nraakye qorahua riemwa ntora.

¹⁵ Iesusiva mwihua mwaanra nraamwu mpoqi mpoqi vera ntero variqaro qua timwa nyi varuvata nraakye qoravanto mwia nrutu tuaahereta mwia qamwata mwatora.

Nasaretinyaahua mwia qoririma mwatora
 (Matiu 13:53-58; Maaki 6:1-6)

¹⁶ Iesusiva Karirini uro nrohiqaro nai tauraa nraaqiarakyaaya varu mwatukyara Nasaretini uro ntero mwaanra tu entaraqaa mwaanra nraamwuqi nauqaa huntama kyero mwiqi viro. Mwiqi variqaro mwiva Kotira mpuku kyaara ntirero sivuvaro

¹⁷ Aisaiaava qara ntumwa to mpukura mwuvaro Iesusiva mpuku ququrama tora huvantu kyero mwaa quara qara ntumwa tora puama kyero kyaara ntiro tiqaro,

¹⁸ Nte kyuqe mwakyaakya vehi nraakye qora timwa nyinrenra huqaro nronravanto ni qiataqaa vahamwenra qu mateqaro ni nronraqama kyero mwaa mwi vaisivave timwa kyero ni mwatama taihana nruqanro mwia mwanraquravanto nivata variqaro ni kyaahaqa hi variho.

Mwiva ni titero mwitaama nraakye qora timwa nyiante turave.

Rupataa nraakye qorahua qioma qati vivarave, qiante.

Vu qipa vihua vu ntapairi kyeta taqaate, qiante.

Uaqiama nyataavata muaanraqi variahua

qioma qati vivarave, qiante.

¹⁹ Nronravanto nraakye qora kyaahaqa hiqaro

qamwata nyataari entava nri ntaaninra

mwianra nraakye qora timwa nyiante.

Mwitaama kyera timwa nyiante, turave, tiro.

(Aisaiaa 61:1-2)

²⁰ Aisaiaava qara ntumwa to quara Iesusiva kyaara ntumwa kyero mwiaqaatairo mpuku ququrama kyero vaisi viti mwinro uro mwatakyaaya viro. Iesusiva mwatakyaaya viro varuvata mwaanra nraamwuqi varuhua mwia nraahu taqe varuvaro ²¹ Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Vaakya kyaara ntugata riasa quava mate qutaa mwivauma vaiho, tiro.

²² Iesusiva mwitaa tuvata mwihua mwianra tiqata, Iesusiva vaisi kyuqevave. Qikye, mwia nroqitairo kyuqe qua nriho, tita. Mwitaa timwa kyetavata qaiqaa mwianra tita, Qaqao, mwiva Iosepira mwaaquvantoma variho, tita.

²³ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihuara tiqaro, Nraakye qora mpo quaqaa ntumwa kyeqata qia quaraqaita nkye nanra quave nianra tivarave? Mwihua mpo qua tiqata, E totaavanto hirera, enavanto ena mwamwanta kyaahaqa hianta, qia quarave nianra tivarave? Nkye qaiqaa mwaa quarave nianra tivarave? Kapenaamini variqara nronra kyaiqa varaaro qjavata riaunanra e mwaaqi ena mwatukyavata variqara mwi kyaigara varaanteve, tivarave. Nkye nianra mwitaave tivarave? tiro.

²⁴ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Poropeti vaisivanto nai mwaatani varirata mwia nramwunaahua hia mwia qua rievareve. ²⁵ Riaivage nte nkyi timwa nyiankye. Haaru nkyi haivaqava Iraisaava qati varu entara mwaini Isareri mwaatani huari nronraqama kyero itamwaqiro vuvuro taarampo ihi 6 torara hia vati ntuvuro hia mwi mwataraqaa kyaravata vahuvata mwi entara tetoqa nraakye airinramwuvanto varurave.

²⁶ Mwihua varuvaro Kotiva hia Iraisaara mwi nraakye hua varunani titaraitiro, mwiva Iraisaara titovaro mwiva mpo mwatanaa nraakye tetoqavanto Sarepaati mwatukya Saitoni mwaatani varura kyaahaqa hirero vurave.

²⁷ Haaru nkyi haivaqava mpo, Iraisaava poropeti vaisivanto varu entara Isareri mwaatani vaisi airinramwu rumpuaravanto mwamwanta nramwaqiro vuhua varuvaro Iraisaava hia mwihuqaitairo vaisi mpo kyaahaqa hiraitiro, mwiva mpo mwatanaa vaisi, Neamaaninra nraahu Siriaa mwatanyaanra, kyaahaqa huvaro mwia rumpuaravanto tavanta vurave, tiro.

²⁸ Iesusiva mwitaa tuvata mwaanra nraamwuqi varuhua mwi quara riovaro mwihua raraqatovata ²⁹ sivita Iesusira ntavaqavu kyera. Nasareti mwatukya mwiva taaqiqaa vahuvata tita, mwihua mwia ntanraquta uro okaiqi tuto kyarera huvaro

³⁰ Iesusiva nraakye qora uta mwiaqaa vitarero qati vivura.

Vaanavanto utaqi varu vaisira qua

(Maaki 1:21-28)

³¹ Iesusiva vuva Karirini vau mwatukyara Kapenaamini uto ntero mwini variqaro mwaanraqaa nraakye qora qua mwakyaakya timwa nyi varuvata mwihua Iesusira qua rieta ³² qikye tita, Mwiva nronra vaisi votima kyero kepukya qua timwa timwi variho, tita.

³³ Mwitaa ti varuvaro vaana uaqia hu inraikyava mwia utaqi varu vaisiva paatiro aakyara ntamwa kyero tiqaro, ³⁴ Iesusio, e Nasaretinyaavave. E tiri nataa hireravave

nriandro? E tiri uaqiama timwa tarerarave nriandro? Nte i ntapihiki kyauqo. Kotiva i titaihara e Kotira kyaiqa nraahu vare variarave, tiro.

³⁵ Mwitaa tuvaro Iesusiva vaana mwia inronra hiro tiqaro, Tirema variante. Mwi vaisiraqaitaira nritarera quante, tiro.

Mwitaa tuvaro vaana mwiva nraakye qora suqaa mwi vaisira vara kyero tuto kyovaro mwiva mwatasata tumu ntuvaro vaana mwiva hia vaisi mwia riraitiro, mwiaqaitairo nritarero qatinani viro. ³⁶ Vaanavanto nritarero qatinani vuvata mwiqi varuhua nrihanrama vita kyauqu ntukikinraaqa teta nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Mwiva nataama kyero mwitaa tiharove nritaraiho? Mwiva nronra vaisi votima kyero kepukya qua ti varihata vaanavanto mwia qua rieta mwihua nritareta vi variarave, tita.

³⁷ Mwihua mwitaa timwaqita vita nrita huvata ekyaa mwi mwatara vara ututu varuhua mwi quara riemwa ntoro.

Pitaara nrinraatarara kyaahaqama kyora
(Matiu 8:14-15; Maaki 1:29-31)

³⁸ Iesusiva mwaanra nraamwuqitairo veva ntero Saimoninra nraamwuqi uro varuvaro Saimoninra nrinraatarara nriqa vuvaro mwia mwamwanta qiara utovaro varuvata mwihua uro Iesusirara mwia kyaahaqa hiantuvaro ³⁹ Iesusiva uro nraakye mwia nraaqani siviro variqaro nriqa vu inraikyara mwia titovaro mwiva taiqa vuvaro nraakye mwiva siviro qamwanrama kyero kyara mwihua nyunra.

Iesusiva nriqavu nraakye qorahua airi kyuqema nyatora
(Matiu 8:16-17; Maaki 1:32-34)

⁴⁰ Mwitaa huvaro huarivanto mpuani qio vi varuvata mwi mwatanaahua nkyiari nramwunaahua mpo qara mpo qarama kyero nriqa vuhua sita vareta Iesusiva varunani uro kyovaro mwiva nai kyauqu kuaa kuaa mwihuaqaa vatovata ekyaa mwihua kyuqema vura.

⁴¹ Vaanavantovata airi nraakye qora utaqitaita nritare viqata aakyara nteta tiqata, E Kotira mwaquvanto variaro, tita. Mwihua mwitaa tiqata Iesusiva Mesaiaavanto varura mwia okyara ntapihiki kyovarora tiro, Iesusiva mwihua inronra hiro tiqaro, Tirema variate, tiro. Tura.

Iesusiva Iutaa mwatanaahua qua mwakyaakya timwa nyunra
(Maaki 1:35-39)

⁴² Mwia ganranraa qaata tovaro Iesusiva mwi mwatukyara kyero qumina mwatani vuvata nraakye qoravanto mwia puua hirera vuhua uro mwia puuama kyeta Iesusiva hia mponani quarive tita mwia antuovaro ⁴³ Iesusiva qaqaqo tiro, Nte Kotiva ntaqikyiani mwakyaakya kyuqera mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqana timwa nyinrenrave. Kotiva mwi kyaiqarara ni titaihara nte tumuvave, tiro.

⁴⁴ Mwitaa timwa kyero Iesusiva vuvu uro Iutiaani nrohiqaro mwaanra nraamwu mpoqi mpoqi uro variqaro mwakyaakya timwa nyi varura.

5

Iesusiva tuvaro Saimoni Pitaava tavukya airi varora
(Matiu 4:18-22; Maaki 1:16-20)

¹ Mpo enta Iesusiva Kenesareti rumpua tokyasataa siviro varuvata nraakye qora airivanto Kotira qua riarerata nai rataaqi nai rataaqi hi varuvaro ² Iesusiva taqovaro mpotu taaratana nramanriqitai ventaqi nrumu tokyani vatova vahura. Tavukya kyaiqa vare varuhua mpotu mwia mwini kyeta vahe haqirarerata vuvaro mpotuvanto mwini vahuvoro ³ Iesusiva vuvu uro Saimoninra mpotuqi mwaanra ntero variro Saimoninra tiqaro, Venta kyairaro pataqia nramanriqi uromwi vahiarive, tiro. Mwitaa tuvaro venta kyovaro Iesusiva mpotuqi mwatakyaa viro variqaro nraakye qora mwakyaakya timwa nyinro.

⁴ Iesusiva mwakyaakya timwa nyi taiqa kyero mwiva Saimoninranra tiqaro, Nkyenramwu mpotu ventaqita rumpua utani uro kyetama vahe ntamwa kyetama tavukya varaate, tiro.

⁵ Mwitaa tuvaro Saimoniva qaqaqo tiro, Nronrao, tirenramwu entaqi qumina kepukyaqama kye kyaiqa utuqi vita hia tavukya mpokuvata varaunanrave. Qio e mwitaa qarata tire vahe vara kyeta tuto kyarerave, tiro.

⁶ Saimoniva mwitaa timwa kyero mwivavata mpo uhuavata vahe nramanriqi kyovaro tavukya airivanto vaheqi viqetovaro muaanra ntovaro vahevanto ntupema virera utuvata ⁷ mwihua nkyiari henahua mpotu mpoqi varuhua kyauqu kyaakyamwu huvata

nrumu mwihua kyaahaqa hita tavukya mwia pati mwaanri mpotu taara mwitana piqa kyovaro mpotutana mwaanra nteqaro nramanriqi vi quaqara hi varura.

⁸ Saimoni Pitaava taqovaro mwitaama vahuvaro mwiva uro Iesusira vuqaa tumu ntiro tiqaro, Nronrao, nte uaqia hi kyaiqara uti varuvave. E ni kyera quante, tiro.

⁹ Mwitaa timwa kyero mwivavata mwivavata varuhua tavukya airi varorara rieqata airi nraato ti varura. ¹⁰ Sepetira mwaaqutana Iemisikya Ionikya Saimoniravata kuaa kyaiqqa mwia vare varutana tavukya airi varora mwianra kyaauqu ntukikinraaqa teta airi nraato ti varura. Mwitaa huvaro Iesusiva Saimoninra timwa mwinro tiqaro, Hia aatu hianta. Mate mwaa iheraraqaataira e tavukya varaarantema kyera nraakye qoravata sitenanrave, tiro. ¹¹ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua mpotu ntnrauqita uro nramanri tokyani vateta ekyaa inraikya qaqira kyeta Iesusira vataqita vura.

*Iesusiva tauma rumpuaravanto uaqiama kyo vaisira kyuqema kyora
(Matiu 8:1-4; Maaki 1:40-45)*

¹² Mpo enta Iesusiva mwtukya mpoqi uro varuvaro tauma rumpuaravanto uaqiama kyo vaisiva mwini varuva Iesusira taqero uro mwia vuqa tumu ntiro nai viri mpiami mwataqi vatero po tiro tiqaro, Nronrao, e ni kyaahaqa hiataa hirera, e qioma ni mamanta kyuqema matenanrave, tiro.

¹³ Mwitaa tuvaro Iesusiva nai kyaauqu mpiami mwia mwamwantaqa vatero tiqaro, Nte mwitaa hiataa ihana mwitaama mwatarerave. Nte iara kyuqema quante tuqo, tuvaro tauma rumpuaravanto mwia mwamwanta nre varuva qamwanrama tavanta vuvaro mwiva qio varura.

¹⁴ Qio varuvaro Iesusiva mwianra kepukyaqama kyero tiqaro, Hia mpohua timwa nyinraitira, viraro Kotira kyaiqa vara mwate variari vaisiva i mwamwanta taqaarive. Mwiaqaataira e Mosesira mwaanra qua rieqarama munra quani qiara qurairata nraakye qoravanto iara tiqata, Qutaama mwia mwamwantavanto kyuqema viho, qiate, tiro.

¹⁵ Iesusiva qao tuvarovata mwi quava viro nrinro huvata nraakye qora airivanto mwi quara rieta tiqata, Kyai tirevata Iesusiva varinani uro mwia qua riararo mwiva tirivata kyuqema timwataarive, timwa kyeta mwiva hunani nrumu ntuvaantua hura. ¹⁶ Mwitaa huvaro Iesusiva mwihua kyero Kotiravata qua tirero mpo nani hia vaisivata varunani uro varurama.

*Mwamwanta hia qakyaa hu vaisira Iesusiva kyuqema kyora
(Matiu 9:1-8; Maaki 2:1-12)*

¹⁷ Mpo enta Iesusiva mwakyaakya timwa nyi varuvata Parisinramwuvata, mwaanra okyara tuhuavata, mwia qua riarerata ntuvaantuama vita varura. Mwihua ekyaa Kariri mwata hini hini vahu mwtukyaraqinaahuave, Ierusalemnyaahuave, hisai hisaita nrumu mwatakyaa vita varuvaro Kotiva Iesusira kepukyaqama kyovaro mwiva nraakye qora nriqa vuhua kyuqema nyataariva varura.

¹⁸ Varuvata vaisi mponramwuvanto nkyiari hena vaisi mpo mwia mwamwanta hia qakyaa hura taintamaqita nri nteta tiqata, Kyai nraamwuqi vera nteta Iesusira vuqaa kyaare, timwa kyeta taqovata ¹⁹ nraakye qora airivanto varuvata mwihua nraamwu utaqi vera nteva hia qioqa hura. Hia qioqa huvata mwihua qaqira kyeta nraamwu qiataga mwi vaisira vara mwaanri vateta nraamwu qiata mwia mpona ntapairi kyeta vaisi mwia taintaqaqa vateta kyaantaqo rupa kyeta qakyoma kye kyaqi vuvaro Iesusira nraaqani uto vahura.

²⁰ Mwia viteta nru vaisihua kepukyaqama kye rieta tiqata, Qioma Iesusiva mwi vaisira kyuqema kyaananrove, tura Iesusiva ntapihii kyero mwiva mwamwanta hia qakyaa hu vaisira mwianra tiqaro, Ni maaquo, e Kotira qua nteqa kyaananra nte i nrukama mwataugo, tiro.

²¹ Mwitaa tuvata mwaanra okyara tu vaisihuavata, Parisi vaisinramwuvata, qaqao tita nkyiari nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Mwaa ta vaisivave? Mwiva mwitaa tiqaro mwiva Kotira uaqiama mwate variho. Hiama qumina vaisi mpovanto nai hena vaisiara tiqaro, E Kotira qua nteqa kyaananra nrukama mwataugo, qiananrove. Kotiva nraahuma qio mwitaa qiananrove, tita.

²² Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua su nyaatoqi mwi quava vahura taqero mwihua kyapara hiro tiqaro, Nanraqamave nkye mwitaama kyeta riaavo? ²³ Nkye nianra tiqata, Mwiva qumina vaisi variqarora tiro, hiama qio nai hena vaisivanto Kotira qua nteqa kyaaninra nruka mwataanrove, qiarave. Qio mpo kyaiqa mpo? Qiove nte mwaa vaisira kyuqema kyaaninrave? Nkye ni timwa mpivaqre riaankye, tiro.

²⁴ Iesusiva mwitaama kyero mwihua kyaparama nyatero mwihuara tiqaro, Nte mwtatani mwtatani nraaqiarava varuqaro ni nronraqama kyaihana nte qioma mwtatani variqana vaisivanto Kotira qua nteqa kyaaninra nruka mwataaninrave. Nkye ni quara

gutaa quave qiate tina, nte vaisi mwaanra mwaa quara tirerave, tiro. Mwitaa timwa kyero mwamwanta hia qakyaa hu vaisirara tiqaro, Sivira ena taintavata varera ena mwaatani quantema tuqo, tiro.

²⁵ Mwitaa tuvaro mwi vaisiva mwihua su mwiaqaa siviro nai taintavata tu varero Kotira nrtu tuaaheraqiro viqaro nai mwaatani vura. ²⁶ Mwiva vuvata mwiqi varuhua nrihanrama vita kyauqu ntukikinraaq teta mwihua aatu hita Kotira nrtu tuaahereta tiqata, Qikye, nataa hi kyaiqarave? Tire mate nraahumwa mpo qara hi kyaiqara taqaro, tita. Mwitaa turama.

Iesusiva Rivaira nraanronra
(*Matiu 9:9-13; Maaki 2:13-17*)

²⁷ Iesusiva veva ntero taqovaro taakisi vare varu vaisiva mwia nrtu Rivaiva taakisi vare varu nraamwunraqi mwatakyya viro varuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, E ni naakiara nriante, tiro. ²⁸ Mwitaa tuvaro Rivaiva siviro ekyaa nai kyaiqa varo inraikyara kyero Iesusira nraakiara vurama.

²⁹ Rivaiva nai nraamwuqi Iesusirani kyara uta mwatovata airi vaisi taakisi vare varuhuavata, mpo vaisinramwuvata, ntuvaantuama vita mwia nraamwuqi mwatakyya vi variqata kyara nre varura.

³⁰ Mwiqi varuvata Parisi vaisinramwuvata, mwaanra okyara tu vaisinramwuhua Parisi qua riohuavata, mwihua uro nteta Iesusira nraaqiaranramwuanra nrtu nraunru/nrunru nraanru tita tiqata, Qaqao, nkye nataamaqive taakisi vare varia vaisihuavata, Kotira qua raaqute varia vaisihuavata, kyara nre variavo? tita.

³¹ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua nkyiari timwa nyinro tiqaro, Qati vari vaisiva hia totaava hinani virave. Nriqa vi vaisiva nraahu totaava hinani virave. ³² Tire avuqavuma kye nrohi varurahuave qia nraakye qorahua. hia nte mwihuara qora aanra qaqira kyaate tirera tumuvavauma iho. Nte uaqia hia nraakye qorahua nyaanranrenra tumuvave, tiro.

Kyara aurama terara tura

³³ Mwitaa tuvata mwihua Iesusirara tiqata, Ioninra vataqi nrohi varuhuavata, Parisi vaisi qua rie variahuavata, kyara aurama tegata Kotirara aakyara nte variavo. I vataqi nrohi variahua hia mwitaa hiraitita, qatima kyaravata nramanrivata nre variavo, tuvaro ³⁴ Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nraakye vararer hiar vaisiva nai vataahuavata varirata qiove nkye mwihuara kyara auramate variate tivarave? Hياما qio mwitaa tivarave.

³⁵ Mpo enta nri ntairaro nraakye varaani vaisira nai vataahuaqataita qatinani vara kyaivata mwi entaraqataitama mwia vataahua ntateqata kyara aurama tevarave, tiro.

³⁶ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero mwihua timwa nyinro tiqaro, Mpovanto tuavaaq nrihi nrahitu quaninra haqira hirero hيامa tavuna qaraakya toqa kyero mwiaqaa taqaquter haqiraananrove. Mpovanto mwitaa hirera, mwiva qaraakya tavuna uaqiama qyaananrove. Qaraakya tavuna toqa taarivavata haaruanaa tavunavantovata hia kuaa qarama vahiananrove.

³⁷ Nte qaiqaa tirerave. Uaini qaraakya tati kyero hia mpovanto memenra pahiqo ututaira haaruaa taqu vara kyero qaraakya uaini mwia mwiqi raurirave. Memenra pahi mwiva nraahaqama viraqa mwiva mwitaa hiraro uainivanto kepukya uaini utu viqaro memenra pahi nrahitu kyaananrove. Mwitaa hiraro uainivanto qumina rauru viraro memenra pahivantovata uaqiama quananrove.

³⁸ Hia mwitaa hiraitita, qaraakya uaini qaraakya taquqi rauruarave.

³⁹ Haaruaa uaini nranra hiva hيامa qaraakya uainianra mwia mwutukya vahiananrove. Mwiva tiqaro, Haaruaa uaini mwiva qiove, tirave, tiro. Iesusiva mwitaa turama.

6

Iesusiva mwaanra tu entara okyarara tura
(*Matiu 12:1-8; Maaki 2:23-28*)

¹ Mpo enta mwaanraqaa Iesusiva nai nraaqiaranramwuvata aakyo utaqi kyakuma voti hira uiti tutoraqi nrohi varura. Nrohiqatama mwia nraaqiaranramwu uiti tamwa nteqa kyeta kyauquqi ntautiqama kyeta mwia uru nre varura. ² Nre varuvata Parisi vaisinramwuvanto mwihua taqeta qaqao tita, Mwaanra entaqaa qao timwa tai inraikyarama mwinramwuhua uti variavo, tita.

³ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Haaru nkyi haivaqava Ntevitivavata, nai mwia vatama kye nruhuavata, kyara nraataa huvata mwihua mwitaa hu quara nkye hiave qaraq kyaara ntumwa kyeta riaavo? ⁴ Mwi entara Ntevitiva Kotira nraamwuqi vera ntero mpereti Kotirani vatora vara kyero nreqanro nteqa kyero

mwiavata nruhua hini nyuvata nronrave. Kotira kyaiqa vara mwate varia vaisihua nraahu mwi kyarara nraataara vahuvaro Ntevitiva qumina vaisivanto nreqaro mwi quara nteqa kyorave, tiro.

⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Ni mwatani mwatatai nraaqiarara nronraqama kyaihana variqana nte mwaanra entaqaa ntaqikyiqana ntena kyakya hiani kyaiqara qioma varaaninrave, tiro. Iesusiva mwitaa turama.

*Mwaanra entaqaa Iesusiva vaisi mpo kyauqu kyugema kyora
(Matiu 12:9-14; Maaki 3:1-6)*

⁶ Mpo enta mwaanraqaa Iesusiva mwaanra nraamwuqi uro variqaro mwakyaakya timwa nyi varuvaro vaisi mpovanto mwia kyauqu kyaatuta kukokaqama vu vaisiva varura. ⁷ Mwi vaisiva varuvata mwaanra okyara tu vaisinramwuhavata, Parisi vaisinramwuvata, variqata Iesusiraqaa qua vatarerata uti variqata qua puua hita tiqata, Kyai variqata taqaararo Iesusiva mate mwaanra entaqaa vaisi kyauqu kukoka mwia kyugema kyairera, mwia kyaara mwiaqaa qua vataare, timwa kyeta mwihua Iesusira apeqa hi varura.

⁸ Apeqa hi varuvaro Iesusiva mwihua nkyiari su nyaatoqi riemwa to quara ntapihi kyero kyauqu kukoka mwianra tiqaro, Sivira mwaini vaisi utaqaa nrumu variante, tuvaro mwi vaisiva siviroyi vaisi utaqaa varuvaro ⁹ Iesusiva mwihuara tiqaro, Nte nkyi kyapara hiarita nkye mwia hiniqama ni timwa mpiate. Tire teta mwaanra qua rieqatama mwaanra entaqaa nanra nanra kyaiqave qio varaananrave? Tire mwi entaraqaa vaisi mpo kyaahaqave hiananrave, mwia uaqiamave mwataanarave? Mwaanra entaqaa tire vaisi mpo kyaahaqaa hiararo mwiva qative variananrove, tire mwia ruve kyaananrave? tiro.

¹⁰ Mwitaa timwa kyero Iesusiva ekyaa vaisi mwiqi varuhua itutuma kyero taqero mwi vaisirara tiqaro, Ena kyauqu tutuante, tiro. Mwitaa tuvaro nai kyauqu tutu kyovaro mwia kyauquvanto qamwanrama kyero naitarama vahura.

¹¹ Mwia kyauqu naitarama vahuvata mwihua mpoqama kyero raraqaa tovata mwihua nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Tire Iesusira nataamave kyaananrave? tita. Mwitaa turama.

*Iesusiva nai nraaqiara 12 nramwu mwatama kyero sitora
(Matiu 10:1-4; Maaki 3:13-19)*

¹² Mwi entara Iesusiva Kotiravata qua tirero taaqiqa mwaanri ntero mwiaqaa uro variqaro entaqi Kotiravata qua timwaqiro vi varuvaro ¹³ gaatata vuvaro mwiva mwiavata nrohu vaisihua nyaanrama kyero mwihuaqitairo vaisi 12 nramwu sita kyero mwihua nronraqama kyero mwihuara tiqaro, Nkye *aposerive*. nkye ni qua uro timwa nyi vaisihuama varivarave, tiro.

¹⁴ Iesusiva mwaa vaisinramwuhua sitero:
Saimoninra. Iesusiva mwia mpo nrutu nteqaro
Pitaavave tura,

Enturura. mwiva Saimoninra qata,

Iemisikya Ionikya,

Piripira,

Patoromiunra,

¹⁵ Matiura,

Tomaasira,

Iemisira. mwia Arapiasira mwaaqu,

Saimoninra. mwia nrutu mpo Seriotira,

¹⁶ Iutaasira. mwia qora nrutu Iemisira,

Iutaasi Isikeriotira. mwiva nraakiara Iesusira qovarama kyaariva varura.

*Iesusiva airi nraakye qora kyaahaqama nyatora
(Matiu 4:24-25; Maaki 3:7-12)*

¹⁷ Iesusiva mwi vaisinramwuhavata sitero taaqiqaatairo uro ntantero tumu tunrenra sata siviroyi varura. Varuvata mwia vataqi nrohuhua airivanto mwini varuvata airi nraakye qora Iutia mwata mpo mwatukya mpo mwatukyagitave, Ierusaremisaive, vevara nampisini Taiiaa mwatukyave, Saitoni mwatukyave, mponatai mponatai mwihua ntuvaantuama vita ¹⁸ Iesusira qua rieta Iesusiva mwihua nriqa quani inraikyaravata taiqa kyaarive tita mwihua nrumu ntuvaantua hita varura. Vaanavantovata varu vaisihua mwihuavata nri ntovaro Iesusiva vaana titamwa kyero mwihua kyugema kyora.

¹⁹ Iesusiva mwihua kyaahaqa huvaro mwia kepukyavanto airi nraakye qora kyaahaqama nraahu kyovatarata tita, ekyaa nraakye qoravanto mwia kyaatu kyarerata uti varura.

*Iesusiva qamwateta ntateta hirara timwa nyunra
(Matiu 5:1-12)*

²⁰ Iesusiva nai vataqita nrohuhua taqero mwihuara tiqaro,

Nkye vehi nraakye qora variahua nkye qamwataate.

Kotiva nkyiqa ntaqikiyi varirata

nkye mwia nraakye qora varivarave.

²¹ Mate kyara nraataa ihata varia nraakye qorahua

nkye qamwateqata variate.

Nkye nraakiara kyara vikyokyama nrevarave.

Mate ntate varia nraakye qorahua

nkye qamwateqata variate.

Nkye nraakiara raihiqata varivarave.

²² Nkye ni mwatani mwatatai nraaqiarara ni pataqita vi varivata mwihua mwia kyaara nkyi nramwutaaqa hivarave, nkyi qoririma nyatevarave, nkyiara uaqia hi quara tivarave, nkyiara uaqia hi kyaigara vare variavo tivarave. Nkyiara mwitaa mwitaa tivata nkye qamwateqata nraahu variate. ²³ Mwihua nkyi mwitaa hiaru mwianra nkyini nronraqama kyero nyaamwuni kyoqaa vahirara riegatama mate nkyi mwutukyavanto kyuqe hirata nronraqama kye qamwataate. Haaru mwihua haivaqahuavata poropeti vaisinramwu kuaa qarama kyeta uaqiama nyatorave.

²⁴ Nkye airi inraikya mate mwaa vateta

mwianra qamwataahua nkyiara po kye tuqo.

Nkye ekyaarama qamwataavo. ²⁵ Nkye mate mwaa entara

kyara nraavaro vikyokya ihata variahuave.

Po, nraakiara nkyi kyara nraataa hiananrove.

Nkye raihiqata variahuave.

Po, nkye nraakiara nkyi mwutukyaqitairo uaqia hirata

ntateqata varivarave.

²⁶ Mate mwaa entara nraakye qora

nkyi qamwata nyateqata nkyi nyutu tuaaheraahua,

nte nkyiara po tuqo. Nraakiara nkye taqevare.

Haaru mwihua haivaqahua unra qua tu poropetihua

kuaa qarama nyatorave.

*Nkyeta nramwutaahuara mwutukya vahirata variate tura
(Matiu 5:38-48)*

²⁷ Mate nkye ni qua rie variahua nte nkyi timwa nyinrenrave. Nkye nkyeta nramwutaahuara mwutukya vahirata variate. Nkyi uaqiama nyaterara nraahu rie vaisihua varivata nkye mwihuama kyuqema nyataate.

²⁸ Nkyiara qoraqama quate tiqata nkyiara uaqia hi quara ti vaisihua, nkye mwihuara riegata Kotirara aakyara nteqata, Kotio, mwihua kyuqema nyataante, qiate. Nkyi qoraqama nyatehuara riegatama Kotira nraanraivaro mwiva mwihua kyaahaqa hiarive.

²⁹ Mpovanto nkyi nraatokyai ntuteqa kyairera, tuqasaa kyaivaro hini nraatokyaivata ntuteqa kyaarive. Mpovanto nkyi vaaqatua varero mwiva nkyi tuapakyaaravata vararera hirata hia qao qiate.

³⁰ Mpovanto mpo inraikyara nyaanru tirata qati nraahu mwiate. Mpovanto nkye vate inraikyara varairera, hia qaiqaa tita timwianta qiate. ³¹ Nkye mpohuara tiri mwitaa mwitaama timwataate tiqata vu nraato tintema kyeta kuaa qarama kye nkyiarivata mwitaa mwitaama nyataate.

³² Nkyiara mwutukya vahiarihua hia mwihuara nraahu nkyi mwutukya vahiarive. Nkyiara mwutukya vahiarihuara nraahu nkyi mwutukya vahirera, nanra kyuqe inraikyave Kotiraqatai varevara? Hiamu mpo inraikya varevarave. Nkye ntapihiarave. Uaqia hi kyaigara uti variahua mwihua variqata nkyiariara mwutukya vahi vaisihua mwihuara nraahu mwutukya vaihata varivarave.

³³ Nkye nkyita kyuqema nyataahuara nraahu kyuqema nyataivera, nanra kyuqe inraikyave Kotiraqatai varevara? Hiamu mpo inraikya varevarave. Nkye ntapihiarave. Uaqia hi kyaigara uti variahuavata mwitaa hiarave.

³⁴ Nkye tiqata, Ina mwinrenrave timwa kyero iqitai quahaqa varero qamwanrama ina varaqi nrumu mwiani vaisira mwia nraahu mwivorave. Nkye mwitaa hivera, nanra kyuqe inraikyave Kotiraqatai varevara? Hiamu mpo inraikya varevarave. Nkye

ntapihiarave. Uaqia hi kyaiqara uti variahuavata nkyiari hena vaisi nyita tiqata, Mwihua kuaa qarama kye tita timwivarave, qiarave.

³⁵ Hia nkye mwihua hiante hiate. Nkye nkyeta nramwutaahuara mwutukya vahirata mwihua kyuqema nyataate. Mpohua nkyiara munimave, mwitaa inraikyave, timwivaqe nraakiara nkyita nyianre, tivera, nkye apiara votima kye nyiate. Nkye mwitaamaqi vivaro Kotiva mwia qiata kyuqema kyero nkyi kyoqaa nyiananrove. Hia mpo vaisiara kyuqeve ti variahuavata, uaqia hi kyaiqara uti variahuavata, mwinro mwaanro mwitanahua Kotiva kyuqema nyate varirave. Kotiva kyuqe kyaiqa mwitaama kyero vare varirara tita, nkyevata mwitaa hivera, nkye qutaa Kotiva nyaamwuni varira mwia nraaqiarama varivarave.

³⁶ Nkyi sova Kotiva po kye timwa nyate varintema kyeta nkyevata po kye timwa nyateqata variate.

Nkye ko riaa vaisihua variantema kyeta varivorave tura
(Matiu 7:1-5)

³⁷ Nkye hia mpohua kyaiqara pupiteqata hia kyuqe hi kyaiqarave qiate. Nkye mwitaa tivaro Kotiva nkyita kyaiqaravata hia kyuqe kyaiqavema qiananrove. Nkye hia ko riaa vaisihua votima kye variqata mporara tiqata, Iqaa qua nronra vahiananrove, qiate. Nkye mwitaa tivaro Kotiva nkyitaravata tiqaro, Nkyiqa qua nronra vahiananrove, qiananrove. Nkye mpohuara tiqata, Nkye tiri uaqiama timwataa quara qaqira kye hia mwianra riemwaqi viverave, tivera, Kotivavata nkyitara tiqaro, Nkye ni qua nteqa kyaa quara qaqira kyena taunru nyataaninrave, qiananrove.

³⁸ Nkye mpohua nyivaro Kotiva nkyitavata nyianrive. Mwiva rauru kyero raturu kyairaro itomwi viraro mpoqiavata kyoku kyairaro musaaqi ro qatinani rauruananrove. Nkye nataama tukya mpohua nyinra mwi tukyaraqaama Kotiva nkyitavata nyiananrove, tiro.

³⁹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mpo quaqaa ntumwa kyero tiqaro, Vu qipa quari vaisiva hiama qio nai henanra vu qipa quaninra kyauqu tuvare viqaro aanra nraamwu taananrove. Mwiva mwitaa hirera, mwitanahuaqama ontiqi tumu ntivarave.

⁴⁰ Qua riemwaqi ro vi vaisiva hiama nai mwia qua timwa mwi vaisira nraatarero. Qua riemwaqi ro vi vaisiva riemwaqi ro viro ekyaa okyara taqero mwiaqaatairo mwitanahua kuaa qarama varivarave.

⁴¹ E nanraqamave mwata mwumwuvanto ena qata vakyaa vuqi viqe taira taqeqara ina vuqi kyatari aka nronravanto viqe taira hia taqera hiaro? ⁴² Kyatari aka nronravanto i vuqi viqetero vaihara nanraqamave ena qata vakyaa taqera, Ni katao, kyai i vuqitaina mwata mwumwu venta kyaanke, ti variaro? E kyuqe kyaiqa varauqo tiqara unra uti variarave. Ena vuqitaira kyatari aka nraante venta kyera, mwiaqaataira kyuqema kyera taqeqarama ena qata vakyaa vuqitairavata qio mwata mwumwu venta kyenanrave.

Uaqia hi kyatariva uaqia hi tamwanra nraahu riairave tura
(Matiu 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ Kyuqe kyatarivanto hia uaqia hi tamwanra riairave. Uaqia hi kyatariva hia kyuqe tamwa riairave.

⁴⁴ Vaisivanto kyatari tamwa taqeqaro mwi kyatarira ntapihi kyero nrutu ntairave. Vaisivanto fiki hiqirero mwiva hia auqu vataa kyatariaqatairo hiqirave. Mwiva uaini kyugera hiqirero mwiva hia mwaahiqatairo hiqirave.

⁴⁵ Kyuqe vaisivanto mwia mwutukyaqi kyuqe kyaiqa varaariva piqaiharora tiro, mwi vaisiva kyuqe kyaiqa nraahu vare varirave. Uaqia hi vaisiva mwia mwutukyaqi uaqia hi kyaiqara utuariva piqaiharora tiro, mwiva uaqia hi kyaiqara nraahu uti varirave. Nrovanto mwaatira mwutukyaqi piqai inraikyara mwia nraahu timwa qoqa hirave.

Nraamwu taaratanaqaa qua ntumwa kyero tura
(Matiu 7:24-27)

⁴⁶ Nkye nanraqamave nianra nronrao, nronrao, tiqatavata hia ni qua riaavo? ⁴⁷ Nte hunani nrinro ni qua riero nte tunte tunte hiani vaisira okyara nkyi timwa nyinrenrave.

⁴⁸ Mwi vaisiva nraamwu kepukyaqama kyero hoqa tai vaisira votima kyeroma variananrove. Mwiva nraamwu hoqarera hiro mwata quvuqi ro viro uto oriqa nraamwu tura ratero nraamwu hoqa tairave. Mpo enta vati humwunravanto nraamwu vara kyarera utiharo nraamwu mwia kyuqema kyero hoqa taivara tiro, kepukyaqama kyero vahirave.

⁴⁹ Ni qua riero qaqira kyero hia nte tunte tunte hiari vaisiva, mwiva nraamwu uaqiama kyero hoqa taira votima kyeroma variananrove. Mwi vaisiva mwata quvu

kyero hia ori mwataqaa nraamwu tura rataraitiro, verasata rakyero hoqa taiharo vati humwunravanto nraamwu mwia vara kyaiharo ntaputama viro uaqiama virarama tuqo, tiro. Iesusiva mwi quara turama.

7

Iesusiva qaami vaisi kyaahaqa hura

(Matiu 8:5-13)

¹ Iesusiva mwi qua mwakyaakyara timwa nyi taiqa kyero mwiva mwihua kyero Kapenaamini vura.

² Mwini vuvaro Romeni vaisi ntaqu vaisihua 100 nramwuuqaa ntaqikiyi varura mwia kyaiqa vaisi nriqa vuvaro mwiva qutuvariva qaumaqa hura. Mwitaa huvaro nronra vaisi mwia mwutukyavanto nai kyaiqa vaisiara mpoqivavata vahuvaro variqaro ³ mwiva Iesusirara riero Iutaa nronra vaisinramwu sitero tiqaro, Nkye uro Iesusirara nrinra ni kyaiqa vaisi kyuqema mwataante qiate, tuvata ⁴ mwini ramwuhua Iesusiva varunani uro ntetama po kye tita tiqata, Romeni vaisi mwiva kyuqe vaisivantove. E mwia uro kyaahaqa hiante. ⁵ Mwi vaisiva tiri Iutaa nraakye qorara mwutukya vaiharo variqaro mwiva naivanto mwaanra nraamwu mpovata hoqa timwa tairave, tita.

⁶ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihuavata vuvu nraamwu qaumato uro ntovaro Romeni vaisi mwiva nai vataahua sitero tiqaro, Nkye uro Iesusira timwa mwigata mwitaa qiate, Nronra vaisio, e qumina mwaini toqaamwu tu kyera nrinronrave. Nte kyuqe vaisi variariravauma e ni nraamwuqi qio nrinrave.

⁷ Nte kyuqe vaisi variqanavauma e hinanrani qio quaninrave. E mwini variqara qua nraahu tiqara, E kyuqema quante, tiraro ni kyaiqa vaisivanto kyuqema quarive. ⁸ Nte qaami vaisi variqana nte niqaa ntaqikiyi varia vaisihua qua rie varurave. Ntevata ntaqua vaisihua mponramwuuqaa ntaqikiyi varurave. Nte mwihuaqitaina vaisi mpora quante tuqaro mwiva virave. Nte vaisi mpora nriante tuqaro mwiva nrinrave. Nte ntena kyaiqa vaisiaravata mwitaa mwitaa hiante tuqaro mwiva ni qua riero mwitaa hirave, timwa kyero mwihua sitovata vita.

⁹ Vuhua uro Iesusira mwi quara timwa mwuvaro Iesusiva nrihanrama viro tuqasaa viro nraakye qora mwia vataqita nruhuara tiqaro, Nte nkyi timwa nyuqo. Mwi vaisiva mpo mwatanaava eqero nronraqama kyero nianra mwiva ni kyaahaqa hianarove tihana taqauqo. Hia nte nkyi Isareriqitairovata mpovanto mwitaama kyero qua ti vari vaisira taqaurave, tiro.

¹⁰ Mwitaa tuvata Romeni vaisi mwiva sitohua nrumu ntanteta uro taqovaro mwia kyaiqa vaisivanto kyuqema viro nraamwuqi varura.

Tetoqa nraakye mwaaquara tura

¹¹ Mwia nraakiara pataqia vari kyero Iesusiva mpo mwatukya mwia nrtutu Nenini vuvata mwia nraaqiaranramwuvata airi nraakye qoravantovata mwia vataqita vura.

¹² Iesusiva uro mwi mwatukyara nronraanrana taqovata mwi mwatukyaraqitaita nraakye qoravanto qutu vu vaisira quntarerave timwa kye vareta nrunrama. Tetoqa nraakye mwaaqu kuaiqivavanto varuva qutu vuvata airi nraakye qoravanto mwi nraakye era vatama kyeta nruvaro ¹³ nronravanto Iesusiva mwi nraakye taqovaro mwia mwutukyavanto mwianra ua huvaro mwianra tiqaro, Hia ntataante, tiro.

¹⁴ Mwitaa timwa kyero uro kikera/tainta tu varovata vaisi mwia varohua mwiaqaa ra kyeta varuvaro Iesusiva tiqaro, Qaraakya vaisi mwaavao, nte iara siquante tuqo, tuvaro ¹⁵ qutu vu vaisiva siviro mwaamwianra viro quavata tuvaro Iesusiva mwi vaisira nai nronra mwiniro.

¹⁶ Mwitaa huvata mwihua ekyaa mpoqama kyero nyaatuqa tovata Kotira nrtutu tuaahereta tiqata, Poropeti vaisi nronravanto tiri utaqa qovarama viho. Kotiva hia tiri nai nraaqiaranramwuanra taunru kyaiho, tita.

¹⁷ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusira mwakyaakya mwiva ekyaa Iutaa mwatanivata, Iutaa vara ututu vahu mwatukyaranivata, mwi quava viro nrinro huvata ekyaa riemwa ntorra.

Nramanri nyi varu vaisiva Ioniva nai nraaqiara taaratana sitovata uro Iesusira kyapara hura

(Matiu 11:2-19)

¹⁸ Iesusiva mwitaamaqiro viqaro mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare varuvata Ioninra nraaqiaranramwuvanto uro Ioninra timwa mwuvaro mwiva nai nraaqiara taaratana nyaanrama kyero tiqaro, ¹⁹ Nkyetana uro nronra vaisi mwia kyapara hiqata mwitaama

qiate, Nraakiara nrinrenra hiarava qutaa e mwivave hiaro? Tire qati nraahuve vaisi mpo vekya variananrave? qiate, tiro.

Mwitaa timwa kyero mwitana sitovata ²⁰ mwitanahua vuhua Iesusiva varunani uro nteta tiqata, Ioniva nramanri nyi variva tiritana titero tiqaro, Iara mwia mwitaama kye uro ntumwa hiamwa hiata, tiho, Nraakiara nrinrenra hiarava qutaa e mwaa mwivave? Tire qati nraahuve vaisi mpo vekya variananrave? qiate, tihata nrunro, tita.

²¹ Mwitanahua mwitaa tuvaro mwi entara Iesusiva nraakye qora airi nriqa vuhuae, vaanavanto utaqi varuhuae, mwihua kyuqema nyatero vu qipa vuhua airi mwiva ntapairi kyova varura.

²² Mwiva variqaro Ioniva sito vaisitana timwa nyinro tiqaro, Nkyetana mwaini nrumu variqata taqaarave, riaarave, nrumu ntanteta uro Ioninra timwa mwiate. Vu qipa vihua qaiqaa taqe variavo. Kyuqu uaqiama vihua qati nrohi variavo. Tauma rumpuaravanto utihua tavanta vihata qati variavo. Nraato tita vihua qaiqaa qua qatima riaavo. Qutu quahua sivita qatima variavo. Vehi nraakye qoravanto Kotira qua mwaaanra kyuqe qua mwaaanra nrumu riaavo. Ekyaa mwi quara uro Ioninra timwa mwiate. ²³ Nianra hia taara vu nraato tiraitiro, kepukyaqama kyero kuaa vu nraato nraahu tuqiro vi variariva, mwivama qamwateqaro variananrove, tiro.

²⁴ Iesusiva mwitaa tuvata Ioniva sitotahua nrumu ntanteta vuvaro Iesusiva nraakye qora ntuvaantuama vita varuhua Ioninranra timwa nyinro tiqaro, Nkye haaru nanra inraikya taqarerata qumina mwataqaa vurave? Toqavanto tiharo omwa ahikyavanto hini viro hini nrinro hira taqarerata vurave iho?

²⁵ Nkye hia mwia taqarera vurave. Nkye nanra inraaikya taqarerata vurave? Tuavaaqa kyuqera ututo vaisira taqarerata vurave iho? Qaqao, tuavaaqa kyuqera uti varia vaisihua hia quminasata variarave. Mwi vaisihua nronra vaisi vuni variahua nraamwuqi nraahu variarave.

²⁶ Nkye nanra inraaikya taqarerata vurave? Kotira qua qovarama kyora poropeti vaisi taqarerata vurave? Qutaave, mwia taqarerata vurave. Qio kyai nte nkyi timwa nyianrita riaate. Nkye mwi entara poropeti vaisi nraatara kyai vaisira taqorave. ²⁷ Kotira mpukuqi Kotiva Ioninranra mwitaama tiro:

Taqaante, ni qua timwa nyiani vaisira nte titaariro
mwiva nraante i vuni viqaro i aanra
terama mwataanarove, turave, tiro.

(Marakai 3:1)

²⁸ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mwihuara tiqaro, Kyai nkyi timwa nyianrita riaate. Mwatani mwataataa nraakye qorahua variavaro Ioniva ekyaa mwihua nraatara kyaivama vaiho. Ioniva mwitaama vaiharo nraakiara Kotiva ntaqikyiani nraakye qorahuaqitairo pataqia variariva mwiva nraahua Ioninra nraatara kyaananrove, tiro.

²⁹ Iesusiva mwitaa tuvata qumina nraakye qoravata, taakisi vare varuhuae, mwihua Ioniva nramanri nyuhua tita, mwihua Iesusira qua rieta tiqata, Qutaaqama kyero Kotiva avuqavu hi varivave, tita.

³⁰ Mwihua mwitaa tuvata Parisinramwuvata mwaaanra okyara ti varuhuae, mwihua hia Ioniva tiri nramanri timwianrive tuhuara tita, mwihua Kotiva hinani vi aanranra mwoga mwunra.

³¹ Mwihua mwitaama varuvaro Iesusiva tiqaro, Mate mwaa entara varia nraakye qorahua nanra inraikya votima kyetave variavo? Kyai nkyi timwa nyiankye. ³² Mwihua nraaqiaranramwuvanto mwatukyaqaa tutiqarerata mwatakya vita variantema kyeta variavo. Nraaqiara mwihua tutiqatama nkyiari henahua tiqata, Tire ntoma vaara vuave varurata nkye ihi ntaataara vaihatama nkye hia ihi ntaavo. Tire tutiqatama nkye nte itihira turata nkye ntataataara vaihatama nkye hia ntaavo, qiarave. Mate mwaa entara variahua mwihua votima kyeta variavo.

³³ Ioniva nramanri nyinrenro nri ntero mwiva kyara aurama tero uainivata hia nrovata nkye mwianra vaana kyapata varivave qiarave. ³⁴ Nte mwatani mwata taiva nri ntena, nte kyaravata nramanrivata nrena nruqatama nkye tiqata, Mwi vaisira taqaate. Mwiva inraanrama kyero kyara nre varivave. Mwiva uaini nreqanro ueraqama vi varivave. Mwiva taakisi vare variahuavata, uaqia hia vaisihuavata, totiqa hi varivave, qiarave.

³⁵ Qio quavanto kyuqe qua vahirera, mwi quara riemwaqiro quariva taqairaro kyuqe qua nraahu vahiananrove, tiro. Mwitaa turama.

Iesusiva Parisi vaisi nraamwuqi vuvaro nraakye mpovanto Iesusiraqaa vahamwenra qu mwatora

³⁶ Mpo enta Parisi vaisi mpovanto Iesusirara tiqaro, Nrinra ni nraamwuqi kyara nraante, tuvaro Iesusiva mwia nraamwuqi kyara nranrenro vuva uro mwia nraamwuqi mwatakya viro kyara nre varura.

³⁷ Mwiqi nre varuvaro mwi mwatukuyaraq i nraakye mpovanto airi vaisivata api nrohi varu nraakyeveva Iesusiva Parisi vaisi mwia nraamwuqi kyara nre varurara riora. Riero mwiva ori taqu vahamwenra kyuqe mwunta vura varero uro ³⁸ Iesusiva kyuqu tututero kyara nre varura mwia kyuqu tarani variqaro ntate varuvaro mwia nruqunruvanto Iesusira kyuquqaa tumu ntuvaro nai qiata kyaahiqo nruka kyero mwia kyuqu mota kyero vatero vahamwenra kyuqe mwunta vura mwia Iesusira kyuquqaa qu mwatero.

³⁹ Qu mwate varuvaro Parisi vaisi mwiva Iesusirara nrinra ni nraamwuqi kyara nraante tuva taqero nai riero tiqaro, Iesusiva poropeti vaisivanto varitirio, mwiva mwia tu varai nraakyeveva okyara ntapihiro mwiva uaqia hi kyaiqara utiravata ntapihitirio, tiro.

⁴⁰ Parisi vaisi mwiva mwitaama riovoro Iesusiva mwianra tiqaro, Saimonio, nte qua mpo i timwa mwinrenrave, tuvaro Saimoniva tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, qio timwa mpiraqe riaankye, tiro.

⁴¹ Tuvaro Iesusiva timwa mwinro tiqaro, Vaisi taaratanavanto kuaa vaisi mwiaqaataita munima vararera huvaro mwiva vaisi mpo 100 kinaa mwinro vaisi mpo mwia 10 kinaa mwunrave.

⁴² Nyuvata mwitanahua mwi munimanra nramwa kyeta nai mwiva hia qioqa huvata varuvaro mwiva mwitanahuara tiqaro, Hia nkyitana nyitau munimanra nina mpiate qianinrave. Qaqirama kyauqo, turave, tiro.

Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva Saimoninra kyapara hiro tiqaro, Mwitanahuaqi-tairo tavave munima nyi vaisira mwianra nronraqama kyero qamwataananrove? tiro.

⁴³ Iesusiva mwitaa tuvaro Saimoniva tiqaro, Qio munima nronraqama kyero varai vaisivama nronraqama kyero mwianra qamwataananrove, tiro. Tuvaro Iesusiva tiqaro, Ntapihi kyerama tira hiaro, tiro.

⁴⁴ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva tuqasaa viro Saimoninranra tiqaro, Mwaa nraakyeveva taqaante. Nte i nraamwuqi nrumu varuqara e hia nramanriqotaira ni kyuqu hiqama mataararo mwaa nraakyeveva nai nruqunruqotairo ni kyuqu hiqama materoma nai qiata kyaahiqotairo ni kyuqu nruka mataiho. ⁴⁵ Ni qua mwanteqarama e hia ni motaararo mwaa nraakyeveva nte nri ntauraqaatairo ni kyuqu motaqiro vi variho. ⁴⁶ E vahamwenra hia ni qiataqaa qu mataararo mwaa nraakyeveva vahamwenra mwunta vira ni kyuquqaa qu mate variho.

⁴⁷ Mwianra rieganama nte iara mwataama tina. Nraakye mwaava Kotira qua airi qua nteqa kyaihana nte ekyaa mwi quara nruka mwataurara tiro, mwiva nronraqama kyero ni qamwata mate variho. Nte vaisi mpo qora qua pataqia nruka mwataariva mwiva ni pataqia qamwata mataananrove, tiro.

⁴⁸ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva nraakye mwia timwa mwinro tiqaro, E Kotira qua nteqa kyaananra nrukama mwatauqo, tiro.

⁴⁹ Iesusiva mwitaa tuvata nraamwu mwiqi kyara nranrenrata nrumu varuhua nkyiari nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Mwaa ta vaisiva variqarove Kotira qua nteqa kyaananra nruka mwatauqo tiho? tita.

⁵⁰ Mwiuhua mwitaa ti varuvaro Iesusiva nraakye mwianra tiqaro, E nianra gutaqaama kye riegara ni kyaahaqa hiarivave qiararoma Kotiva i vitaiho. I mwutukya qihaakyama vahirara quante, tiro. Iesusiva turama.

8

Nraakye mponramwuvanto Iesusira vataqi vura

¹ Mwia nraakiara mpo enta Iesusiva mwatukya mpoqi mpoqi nrohiqaro Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiani quara kyuqe qua timwa nyiqiro vura. Mwia nraakiara 12 nramwuvanto mwia vata vuvata ² nraakye mponramwuvantovata mwia vata vurama. Nraakye mwinramwuhua tauraa vaanavanto mwihuavata varuhuave, nriqa vuhuave, varuvaro Iesusiva mwihua kyuqema nyatovata mwihua Iesusira vataqita vurama. Mariaava mwianra Makataranyaavave tura tauraa Iesusiva mwiaqitairo vaana 7 nramwu titovata nritare vu nraakyeveva varuvaro ³ nraakye mpo Iohaanaanra mwia vaativanto Kusaava vaisi nronravanto variqaro Herotira opisi nraamwuqi kyaiqa vare varura. Nraakye mpo Susaanaavavata, airi nraakyeveva, Iesusira vataqi viqata nkyiari munima kyeqata Iesusiravata mwia nraaqiaranramwuvata kyaahaqamaqita vurama.

*Kyara humwu iso quaraqaa ntumwa kyero tura
(Matiu 13:1-9; Maaki 4:1-9)*

⁴ Mwatukya mpoqi mpoqitaita nraakye qora Iesusiva hunani nrumu ntuvaantuama vita varuvaro Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, ⁵ Vaisi mpovanto kyara vara tirero humwu isaqiro vurave. Mwiva isaqiro vuvaro mpohuva aanraqa tumu

ntuvata vaisivanto vita nrita hiqata kyuqu nte kyovaro nyaamwuvanto nrumu nramwa kyorave.

⁶ Humwu mponramwuvanto ori mwataqaa tumu ntuva qamwanrama qupiqi viro aahara mwataqaa tiro, aaharama vurave.

⁷ Humwu mponramwuvanto uakukya uvi auqu vahuraqi tumu ntuva uakukya kyapata qupiqovaro uvi auqu vahu uakukyava ntumwaqu kyovaro hia qupiqorave.

⁸ Humwu mponramwuvanto mwata kyuqeraqi tumu ntuva kyuqema kyero qapiqero uro tamwa airi riemwa torave, tiro. Iesusiva mwitaa timwa kyero mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkyi nyaato vahirera, mwaa quara okyara ntapihi kyeta riaate, tiro.

⁹ Iesusiva mwitaa timwa kyero varuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwia kyapara hita tiqata, Vaakya mpo quaqaa ntumwa kyera qiananra mwia okyara tiri timwa timwinraqe tire riaare, tuvaro ¹⁰ Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiani quara uqeta taira, mwi quara Kotiva nkyiara mwihua qati kyairata mwi quara okyara riaate timwa kyero, qumina nraakye qorara mwi quara okyara hia vutu kyera timwa nyiante tirara tina, nte mpo quaqaa ntumwa kyena mwihua timwa nyunrave.

Nte mpo quaqaa ntumwa kyeqana

mwihua timwa nyianrita mwihua taqeqatavata

hia ntapihi kyeta taqeqarave.

Mwihua mwi quara rieqatavata

hia mwia okyara ntapihivarave.

(Aisaiaa 6:9)

¹¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Vaakya mpo quaqaa ntumwa kyena timwa nyunra mwia okyara timwa nyinrenrave. Humwukyanaa mwia Kotira quama vaiho.

¹² Humwu aanraqaa tumu ntu quara mwia okyara vahirero vaisi mponramwuvanto Kotira qua riaavaro Saataaniva nri ntero tiqaro, Mwihua huvantu kyero sitaankyorave, timwa kyero mwihua su nyaato mwutukyaqitairo mwi quara ntavihi kyero varairave.

¹³ Humwuvanto ori mwataqaa tumu ntiro vahura, mwia okyara vahirero nraakye qoravanto Kotira qua rieta mwi quarara pataqia qamwata kyeta variavaro quavanto hia mwihua utaqi tuqa tuta kyero vaihata mwihua Kotira qua riemwaqita quavaro mpovanto tiqaro, Nriavaqe uaqia hi kyaiqara utuare, tihata mwihua mwia qua rieta Kotira qua qaqira kyaarave.

¹⁴ Humwu mponramwuvanto uakukya uvi auqu vahuraqi tumu ntu quara, mwia okyara vahirero nraakye qoravanto Kotira qua rieta mwiaqaataita mwihua nkyiari vataa inraikyararave, kyaiqarave, nkyiari mwatani variqata qamwaterarave, mwi inraikyarara nraahu nronraqama kye rieqata, mwihua Kotira qua qaqira kyeta hia kyuqe tamwa riaintema kyeta riaarave.

¹⁵ Humwu mponramwuvanto mwata kyuqe hiraqi tumu ntiro vahura, mwia okyara-vanto vahirero nraakye qoravanto Kotira qua rieta nkyiari su nyaato mwutukyaqitai mwi quarara riemwaqita vita kepukyaqama kyeta variqi viqata kyuqe tamwa riaintema kyeta riemwataarave, tiro.

Iesusiva omwaqaa qua ntumwa kyero tura

(Maaki 4:21-25)

¹⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwaa quara timwa nyinro tiqaro, Hia mpovanto omwa qupi kyero tave vara kyero mwiaqaa ntumwaqu tairave. Hia mpovanto omwa qupi kyero tainta mwemwaqi veta vatairave. Vaisivanto omwa qupi kyero mpohuavata omwa mwia taqaate tiro, nyaamwuni viri vatairave.

¹⁷ Mate mwaa entara uqeta taaninra nraakiara vara qovarama kyero qoqaa nraahuma vataanarove. Mate ntumwaqu taaninra nraakiara puama kyero omwa itaaninraqaa uro vataanarove.

¹⁸ Vaisi mpovanto mpo inraikya vataaninra Kotiva mpoqiaavata mwianarove. Vaisi mpovanto hia mpo inraikya vataariva tiqaro, Nte pata inraikya nraahu vatauqo, qianinra mwiaavata Kotiva ekyya vara kyaanarove. Kotiva mwitaa hirara tita, nkye raurukyeqa mpo qua mpo qua rieqata variate, tiro.

Iesusira vataahua mwia taqarerata nrunra

(Matiu 12:46-50; Maaki 3:31-35)

¹⁹ Iesusiva mwini varuvata mwia nrovavata mwia qatanramwuvata mwia taqarerata nruhua nrumu taqovata nraakye qora airivanto Iesusira vara ututu varuvatara tita, hia qio Iesusira nraaqani vura.

²⁰ Mwihua varuvuro mpovanto Iesusira timwa mwinro tiqaro, I nrovavata i qatanramwuvata mwaataqa i taqarerata nrumu variavo, tuvuro ²¹ Iesusira mwiqi ntuvaantuama vita varuhua timwa nyinro tiqaro, Kotira qua rieqata nrohi variahua mwihuama ni ntovave, ni kata pakyaaahuave, variavo, tiro. Mwitaa turama.

Iesusiva toqa vaururuara qao tuvuro tirema vahura

(Matiu 8:23-27; Maaki 4:35-41)

²² Mpo enta Iesusiva nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, Nrivaqe kyaarera nronra mwaa qareta vutura hini quare, timwa kyero mpotuqi mwaanri ntero mwihua kyapata viro.

²³ Mwihua nramanriqaa vi varuvuro Iesusiva mpotuqi vaite varuvuro nronraqama kyero toqa vaururu utiqaro nramanri ventaqi viro mpotuqi mwaanri ntero piqa kyovata mwihua nramanriqi rauru viva qaumaqa huvata ²⁴ Iesusira nraaqiaranramwuvanto mwiva vaitonani uro mwia vaurama kye tiqata, Nronrao, nronrao, tire qaumama nramanriqi ntumwa quanarave, tuvuro Iesusiva siviro toqa vaururuaravata nramanriaravata qio eqaante tuvuro toqa vaururuvanto taiqa vuvaro nramanrivanto tuminro tirema naitarama vahura.

²⁵ Tirema vahuvuro Iesusiva nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, Tanave nkye nianra kepukyaqama kyeta riaava vaiho? tuvata mwihua aatu hiqata kyauqu ntukikinraaga teta tiqata, Qikye, mwaa nai ta vaisivave iho? Mwiva qua tiharo toqa vaururuvantovata nramanrivantovata mwia qua rie variho, tita. Mwihua mwitaa turama.

Iesusiva vaana kyapata variqi nrohi varu vaisira kyuqema kyora

(Matiu 8:28-34; Maaki 5:1-20)

²⁶ Mwihua mpotuqi vuhua vutura Kekesaa mwatani uro ntoro. Kariri rumpua vutura garahi hini Kekesaa mwata vahura.

²⁷ Mwihua mwini uro ntovaro Iesusiva mpotuqitairo mwaamwi ntovaro vaisi mpo mwi mwatukyaraqinaava vaana kyapata variqi nrohi varuva uro Iesusira qintorama kyora. Vaisi mwiva hia tuavaaqavata utuva, hia nraamwuqivata vaitova, mwiva vaisi qutuvata varaqita uro ori ataamwuqi vate varuraqi vaitaqi vi varura.

²⁸ Mwiva Iesusira taqero paa tiro kye vu tiro Iesusira vuqaa nrumu tumu ntiro aakyara ntero tiqaro, Iesusio, Kotiva nronravanto nyaamwuni varihara e mwia mwaavuvanto variaro. E ni nataa hirerarave nrianro? Po, nte iara hia ni ruantema tuqo, tiro.

²⁹ Iesusiva vaanana vaisi mwiaqitaira nritarera quante turara tiro, vaana mwiva mwitaa tura. Mwi mwatanaahua vaisi mwiva aatu quankyo tita, mwiva seni vara kyeta kyuqu kyauqu rupa tovaro vaanavanto airi nani mwi vaisira tuqara tutovaro mwiva seni mwia ntupe paama kyovaro vaanavanto mwiva vara kyovaro vaisi mwiva qumina mwatani vi varura.

³⁰ Mwitaa huvaro Iesusiva vaana mwia kyapara hiro tiqaro, Ena nrutu qiante, tuvuro mwiva Iesusira timwa mwinro tiqaro, ni nutu Airivave, tiro. Vaana airivanto mwi vaisiraqi varuvura tiro, mwiva mwitaa tura. ³¹ Vaana mwihua Iesusirara po kye tita tiqata, Hia tiri mupi vaanavanto variaraqitaa titaante.

³² Mwitaa timwa kyeta taqovaro quara airivanto vaini taqiqaa uhiqa nre varuvata vaana mwihua tiqata, Tiri titiraqe tire quara utaqi uro variare, tuvuro Iesusiva qiove tuvata ³³ vaana mwihua vaisi mwia kyeta quara mwihua utaqi vuvata ekyaa quara mwihua okaiqi hianteta vuhua utontamwanra kyaareraqi ntumwa vita nramanri nreta qutu taiqa vura.

³⁴ Quarannramwu nramanri nreta qutu vuvata mwihuaqaa ntaqikyuhua mwia taqeta hianta vuhua uro mwatukyaqi varuhua ekyaa viti viri timwa nyuvata ³⁵ mwi mwatanaahua mwia taqarerata vuhua Iesusiva varunani uro nteta taqovaro vaanavanto mwia utaqi varuvuro titamwa kyo vaisiva tuavaaqa ututero Iesusira nraaqani mwatakya viro mwiva vu nraatovanto naitarama vuvaro varuvata mwihua aatu hita.

³⁶ Mwihua aatu huvata vaisi mpo uhua vaakya mwia taqohua nraakye qora mwihua timwa nyita tiqata, Iesusiva mwitaa mwitaama kyaiharo vaisi mwiva kyuqema viho tita.

³⁷ Mwitaa tuvata Kekesaa mwatanaa mwihua mpoqama kye aatu hita Iesusirara tiqata, Tiri mwaata mwaisaira quante, tuvuro Iesusiva mpotuqi mwaanri ntero vurama.

³⁸ Mwiva virera huvaro vaanavanto nritarovaro varu vaisiva Iesusirara po tiro tiqaro, Kyai nte ivatama kyena quankye, tuvuro

³⁹ Iesusiva qaqaqo tiro, E ena mwaatani uro variqarama Kotiva i kyuqema mwatairara nraakye qora timwa nyiante, tiro. Timwa kyero Iesusiva mwia titovaro mwiva nai mwatukyani uro ntero Iesusiva mwia kyuqema mwatorara timwa nyiqiro vurama.

Iairaasiva Iesusira hunta kyero vura

(Matiu 9:18-26; Maaki 5:21-43)

⁴⁰ Iesusiva nrumu ntantero kyaarera nronra vutura hini tokyani uro ntovata mwia vekya ntuvaantuama vita varu nraakye qorahua mwia qamwata mwatora.

⁴¹ Mwitaa huvaro vaisi mpovanto mwia nrtu Iairaasiva, mwiva mwaanra nraamwuqaa ntaqikiy varuva uro ntero Iesusira kyuqusata tumu ntiro po kye tiro tiqaro, Qati ni nraamwuqi nriante. ⁴² Ni naamwunra kuaiku 12 ihi varaiva qutu quariva pataqia vaiho, tiro.

Nraakye mpovanto Iesusira tuavaaqaqa kyaatu kyora Mwitaa tuvaro Iesusiva Iairaasiravata vuvata nraakye qora airivanto Iesusira vataqita viqata nai rataakye nai rataakye hi varura.

⁴³ Mwitaa huraginaanra nraakye mpovanto nriqa vuva 12 ihiara tora taqamwaqiro viqaro mpo totaa mpo totaahua uro taqero munima nraahu taiqa kyovaro hia mpovanto mwia kyaahaqa huvaro mwia ruva qati nraahu vahuvaro ⁴⁴ mwi nraakyeva nraakye qora utaqi variro Iesusira mwoqani viqaro Iesusira tuavaaqa vitiqaa kyaatu kyovaro mwia nriqa vuva taiqa vura.

⁴⁵ Mwitaa huvaro Iesusiva kyapara hiro tiqaro, Tavave niqaa tu varaiho? tuvata mwihua tire hiave tuvaro Pitaava tiqaro, Nronrao, nraakye qora airivantoma i tataaqa nriqata nai rataakye nai rataakye hi variqata ivata qakya havo, tuvaro ⁴⁶ Iesusiva qaqao tiro, Mpovanto ni tu varaiho. Nte ntapihi kyauqaro ni kepukya hinivanto niqitairo viho, tiro.

⁴⁷ Iesusiva mwitaa tuvaro nraakye mwiva nai riero tiqaro, Qikye, vaakyama Iesusiva ni ntapihi kyaiho, timwa kyero kyuqu kyauqu nti varuvaro uro Iesusira kyuqusata tumu ntiro nraakye qora suqaa variqaro Iesusira timwa mwinro tiqaro, Ni mamanta kyuqema quarive tinama, nte i tuavaaqaqa kyaatu kyauqo. Nte mwitaa huqaro ni nriqa viva qamwanrama kyero taiqa viho, tiro.

⁴⁸ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Qio ni naamwunrao, e nianra ni kyaahaqa hianinrave qiararoma i nriqa viva taiqa viho. Qioma i mwutukyavanto qihaakya hirara quante, tiro.

Iairaasira nraamwunra kyuqema kyora

⁴⁹ Iesusiva mwitaa ti varuvaro Iairaasira nraamwuqitairo vaisi mpo titova nri ntero Iairaasira timwa mwinro tiqaro, I nraamwunravanto qutum viho. Mwaanra ti vari vaisira hia ntavaaqavu taante, tuvaro ⁵⁰ Iesusiva mwi quara riero Iairaasira tiqaro, Hia aatu hiante. Nianra kepukyaqama kyera riemwaqira vi variraro i nraamwunravanto qio variarive, tiro.

⁵¹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mwia nraamwuqi uro ntero quminahua mwiqi varuhua sitero uto mwaatani variate timwa kyero Pitaaravata, Ioninravata, Iemisiravata, nraaqiara mwia nrohua qohuavata, mwinramwuhua nraahu sita varero qiaatara mwia qutu vuvata vatoraqi viro.

⁵² Ekyaa nraakye qora mwihua nraaqiara mwianra ntate varuvaro Iesusiva tiqaro, Hia mwianra ntataate. Qiaatara mwiva hiam qutu viho, qati vaitema variho, tiro.

⁵³ Tuvata qiaatara mwiva qutu vurara tita, mwihua Iesusira quara raima mwatovaro Iesusiva qiaatara mwiva qutu vuraqi vera ntero ⁵⁴ qiaatara mwia kyauquqaa tu varero mwianra vera kyero tiqaro, Mwaa qiaataravao, siquante, tiro.

⁵⁵ Mwitaa tuvaro nai mwanraqura naiqi nruvaro mwiva qamwanrama sivuvaro Iesusiva mwiqi varuhua kyera mwiate tiro.

⁵⁶ Mwitaa tuvata mwia nrohua qohua nrihanrama vita kyauqu ntukikinraaqate varuvaro Iesusiva mwitanahuara tiqaro, Mate mwaa taqaarara hia mpohua timwa nyiate, tiro. Mwitaa turama.

9

*Iesusiva nai nraaqiara 12 nramwu sitovata vura
(Matiu 10:5-15; Maaki 6:7-13)*

¹ Iesusiva nai nraaqiara 12 nramwu nyanrama kyero mwihua vaisiqitaita vaana siteta nriqa vihua kyuqema nyataate tiro, mwihua nronraqama kyero kepukya nyinro tiqaro,

² Nkye uro Kotiva ntaqikiy quara nraakye qora timwa nyiqatama nriqa vihuavata kyuqema nyataate, tiro.

³ Mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Nkye virera hita qatima quate. Hia kyauru quru terave, tuave, kyarave, munimave, tuavaaqa kyaatave, varetta quate. ⁴ Nkye vivaro ta mwatukyaraqaitairove nkyiara qamwateqaro nkyi sitairera, nkye nraamwu kuaaqi nraahu variqi vitama mwi mwatukyara kyetama quate.

⁵ Nkyye vivaro ta mwatukuyaraqitairove hia nkyiara qamwatero hia nkyi sitairera, mwi mwatukuyara qaqira kyeta nkyetaqaatai ntuvenrauma kyeta qaqira tuto kyetama mwihua timwa nyita tiqata, Nraakiara nkyye taqavarave, qiate, tiro.

⁶ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwu mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata Kotira qua kyuge qua timwa nyiqi viqata nriqa vuhuvata kyugema nyatora.

*Herotiva Iesusira okyarara airi nraato tura
(Matiu 14:1-2; Maaki 6:14-16)*

⁷ Iesusivavata, mwia nraaqiaranramwuvata, mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare varuvaro mwi quava viro nrinro huvaro Herotiva Kariri mwataqaa ntaqikiyi varuva, mwivavata mwi quara riero Iesusira okyarara airi nraato ti varuvata vaisi mponramwuvanto tiqata, Ioniva nramanri nyi varuva qutu vuva qaiqaa siviro nrohi variho, tuvata ⁸ mpo uhua tiqata, Qaqao, tiri haivaqava Iraisaaava qovarama viho, tuvata mpo uhua qaqao tita, Tiri haivaqava haaruaa poropeti vaisi mpovanto qati siviro nrohi variho, tura.

⁹ Mwihua mwitaa tuvaro Herotiva nai tiqaro, Nte Ioninra nrunta tega kyaavarave. Mwihua mpo qua mpo qua ti varia vaisiva mwiva ta vaisivave? tiro. Mwitaa timwa kyero mwiva Iesusira taqarero uti varura.

*Iesusiva kyara airiqama kyero 5,000 vaisi nyunra
(Matiu 14:13-21; Maaki 6:30-44; Ioni 6:1-13)*

¹⁰ Iesusiva nai nraaqiaranramwu sitovata vuhua uro ntanteta nrumu mwihua nkyiari nrohu mwakyaakyara Iesusira timwa mwuvaro mwivavata riero, mwiaqaatairo Iesusiva hini nraakye qora mwihua mwini kyero nai nraaqiaranramwu nraahu sitero Veta-saitaani vuvata ¹¹ mwini kyo nraakye qorahua mwihua riovoro Iesusiva Vetasaitaani virera huvata mwihuvata mwia vataqita vuvaro Iesusiva mwihua qamwata nyatero Kotiva ntaqikiyani quara timwa nyinro nriqa vuhuvata kyugema nyatora.

¹² Iesusiva mwitaamaqiro vuvaro huari vuvanto tumi vuvata Iesusira nraaqiara 12 nramwuvanto Iesusiva hunani nri nteta tiqata, Nraakye qora titairata mpo mwatukya mpo mwatukya vaisi varinani uro vaiteqata kyara vara nraate. Mwaini qumina satave, tita.

¹³ Mwitaa tuvaro Iesusiva qaqao tiro, Nkyetama mwihua kyara nyiate, tiro. Tuvata mwihua Iesusira timwa mwita tiqata, Tire mpereti hini kyauquruvata, tavukya taaratanavata nraahuma vatauro. Nraakye qora airivanto variavo. Tire munima nronraqama kyetave mwihua kyara vara nyiananrave? tita.

¹⁴ Vaisi kyaara ntirerata 5,000 vaisi airivanto varuvoro Iesusiva nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, Nkyye nraakye qorara tivata ntainra vita mposata 50 nramwu varivata mposata 50 nramwu varita mwitaamaqi vitama ekyaa mwatakya vita variate, tiro.

¹⁵ Tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwihua ntainra kyovata ekyaa mwatakya vita varuvoro ¹⁶ Iesusiva mpereti hini kyauquruvata, tavukya taaratanavata, vara kyero nyaamwuni taqeqaro Kotirara kyugeve timwa kyero mpereti nteqa kyero tavukya tukyama kyero nai nraaqiaranramwu nyinro tiqaro, tukyama kyeta mwihua nyiate, tiro.

¹⁷ Nyuvata ekyaa mwihua vikyokyama nreta viti vaati kyovaro qati vahura, Iesusira nraaqiaranramwuvanto utu kyeta ntutantuto tuara 12 nramwu piqa kyora.

*Pitaava Iesusira okyarara tura
(Matiu 16:13-19; Maaki 8:27-29)*

¹⁸ Mpo enta Iesusiva nanrianraa variqaro Kotiravata qua ti varuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwiva hunani nri ntovaro Iesusiva mwinramwuhua kyapara hiro tiqaro, Qati nraakye qoravanto nianra ta vaisirave tiqatave ti variavo? tuvata ¹⁹ mwinramwuhua tiqatama, Mponramwuvanto iara mwiva Ioniva nramanri nyi varu vaisivave ti variavata mponramwuvanto iara mwiva Iraisaaave ti variavata mponramwuvanto iara mwiva haaruaa poropeti vaisivanto qati siviro nrohi varivave ti variavave, tita.

²⁰ Mwinramwuhua mwitaa tuvaro Iesusiva mwinramwuhua tiqaro, Mpo nkyenramwuve? Nkyye nianra ta vaisivave tiqatave variavo? tuvaro Pitaava mwia timwa mwinro tiqaro, E Kotiva titaiva, Mesaiaavanto variaro, tiro.

²¹ Pitaava mwitaa tuvaro Iesusiva kepukyaqama kyero qao timwa tero mwinramwuhua timwa nyinro tiqaro, Nkyye mwi quara mpohuvata hia timwa nyiate, tiro.

*Iesusiva nai qutu quaninranra tura
(Matiu 16:20-28; Maaki 8:30-9:1)*

²² Iesusiva mwitaa timwa kyero nai nraaqiaranramwu qaiqaa timwa nyinro tiqaro, Nte mwatani mwatatai nraaqiaravave. Nte nriqa quani inraikyara varaqina quarita Iutaa nronra vaisinramwuvata, Kotira kyaiqa vara mwate varia vaisihua mwihua

nronra vaisinramwuvata, mwaanra okyara ti varia vaisihuavata, mwihua ni qoririma matevarave. Ni rukyaiwaqe nte taarampo enta varina qaiqaa qati siquaninrave, tiro.

²³ Mwitaa timwa kyero Iesusiva ekyaa mwinramwuhua timwa nyinro tiqaro, Ni pataqiro nriani vaisiva, mwiva nai mwutukya vahiani inraikyara qaqira kyero vaisi rukyeta hirirtaa kyatarira mwia mpo enta mpo enta vara qu varero ni naakiara nriananrove.

²⁴ Mwaa mwataraqaa nai qati variqiro quaninranra nraahu nronraqama kyero riariva, mwi vaisiva ekyarama qutu quananrove. Vaisivanto nianra riemwaqiro viqaro uro qutu quariva, mwi vaisiva ekyaa enta qati variqiro quananrove.

²⁵ Vaisivanto qati variqiro viqaro ekyaa mwata mwaagaanaa inraikya ntuvaantuama kyero vatero mwiva nai qutiro viro raupirima virera, nataama kyerove mwi inraikyava mwia qio kyaahaqa hiananrove? Hia qio mwia kyaahaqa hiananrove.

²⁶ Vaisi mpovanto nianravata ni quaravata kyauruvariva, mwi vaisiva variraqe nte mwatani mwatatai nraaqiarava variqana nte nraakiara tumuani entaraqaa nai mwi vaisiraravata kyauruaninrave. Mwi entara ni kora peqa okyaravanto niqaatairo ntuvaahе variraqe nte nyaamwunyaahuavata tuminrenrave. Mwi entara nte nai mwi vaisiraravata kyauruaninrave.

²⁷ Nte qutaama tuqo. Vaisi mponramwuvanto mate mwaa mwaini sivita variahua, mwinramwuhua hia qumina qutu vivarave. Mwinramwuhua Kotiva ntaqikyianinra taqetama qutu vivarave, tiro.

*Iesusira mwamwanta kyuqe mwamwanta kyuqu vura
(Matiu 17:1-13; Maaki 9:2-13)*

²⁸ Iesusiva mwi quara timwa nyi taiqa kyero kuaa uiki vara kyero mwiva Pitaaravata, Ioninravata, Iemisiravata, mwinramwuhua nraahu sita varero Kotiravata qua tirero taaqigaara vura.

²⁹ Iesusiva Kotiravata qua ti varuvaro mwia virivanto kyuqu viro mpo qarama vuvaro mwia tuavaaqavanto eqarori tuavaaqa itero takyuqi varuvata ³⁰ qamwanrama kye vaisi mpotanavanto qovarama vita Iesusira vatama kyeta qua ti varura. Mwitana nyutu Mosesivavata Iraisavavata.

³¹ Mwitanaqaatairo nyaamwuni Kotiva hu inraikyava itero takyuqi varuvata mwitanahua Iesusiravata variqata Iesusiva Kotiva tuntema kyero Ierusalemni qutu quani quara timwaqi vura.

³² Mwihua ti varuvata Pitaaravata, mwia henahua mwitanahuavata, suruara huvata vaita kyeta sivita taqovaro Iesusiraqaatairo nyaamwunyaa inraikyavanto itero takyuqi varuvaro varuvata vaisi taaratanavanto Iesusira vatama kyeta sivita varura.

³³ Iesusiravata varu vaisitanahua virera huvaro Pitaava Iesusirara tiqaro, Nronra vaisio, kyugemama tirenramwu ivatama kyeta varuro. E qiove tirera, tirenramwu haraara nraamwu taaramponramwu hoqa taare. Iara mpo, Mosesirara mpo, Iraisaarara mpoma kyeta hoqa nyataare, tiro. Pitaava hia nai tu quara ntapihiraitiro, apiqama kyero mwi quara tura.

³⁴ Pitaava mwitaa ti varuvaro tonamwuvanto qovarama viro mwihua ntumwaqu kyovata Iesusira nraaqiaranramwuvanto mwi inraikyara taqorara aatu hi varura.

³⁵ Mwitaa huvaro quavanto tonamwuqitairo tiqaro, Mwaa ni maaquve. Nte mwaa mwi vaisirave timwa kyena mwia mwatama taurave. Nkye mwia qua nraahu riaate, tiro.

³⁶ Mwi quara timwa nyi taiqa kyovata mwinramwuhua taqovaro Iesusiva nanriandra varuvata mwihua tirema variqata mwi entara mwi inraikyara taqorara hia mpohuavata timwa nyunra.

*Iesusiva nyaako mpoqitairo vaana titovaro vura
(Matiu 17:14-21; Maaki 9:14-29)*

³⁷ Mwia qanranraa mwinramwuhua taaqi mwiaqaatai utonte vuvata nraakye qora airivanto nrumu Iesusira hunta kyora.

³⁸ Hunta kyovaro vaisi mpovanto nraakye qora utaqitairo aakyara ntero tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, po, qati e nrinra nrumu ni maaqu taqaante. Mwia ni nraaqiara kuaiqia mwata taurave.

³⁹ Vaanavanto tauraa ni maaqu tuqara tutaiharo mwiva qua aakyara timwa kyeqaro mwiva kyuqu kyauqu tuto tuto/ ato ato hi variharo taaraparavanto nraahu mwia nroqitairo nri varirave. Mwitamaqi viqaro vaanavanto hia qamwanrama mwia tuta kyaraitiro, qati nraahu mwia tuteru variqaro mwia mpoqama kyero ntuqutu kyarero uti variho. ⁴⁰ Nte i nraaqiaranramwuanra tiqana, Po, qati vaana mwia titaate, tuqata mwihua mwia titaavarovata hia nritarero virave, tiro.

⁴¹ Vaisi mwiva mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nkye mwaa entara varia nraakye qorahua nkye kyuge aanraqaa nraahu nrohiataara vaihata nkye hia avuqavu hi aanranraqaa nrohi variavo. Nkye Kotirara qumimaqama kyeqatama hia mwianra riaavo. Qikye, nkye ni popohaira uti variavana nte nataama entave nkyi kyapata variqi viganave nkyi kyaahaqa hianinrave? tiro.

Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva vaisi mwianra tiqaro, Ena mwaaqu vita varera nriante, tuvaro ⁴² mwiva nai mwaaqu vita varero nri varuvaro vaanavanto mwiva mwaaqu ntutahaa kyovaro mwiva mwatasata tumu ntuvaro kyuqu kyauqu *tuto tuto/ato ato* hi varuvaro Iesusiva vaana mwiva inronrama kye titamwa kyero, nyaako mwiva vara qioqama kyero mwiva vitaqiro iro nai qora mwunra.

⁴³ Mwiva mwuvata ekyaa nraakye qoravanto kyauqu ntukikinraqata kyeta tiqata, Qikye, Kotiva kepukyavanto variho, tita tura.

Iesusiva nai qutuaninranra qaiqaa vutu kyero timwa nyunra
(*Matu 17:22-23; Maaki 9:30-32*)

Nraakye qoravanto Iesusiva mpo kyaiqa mpo kyaiqa varorara kyauqu ntukikinraqate varuvaro

⁴⁴ Iesusiva nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, Nte nkyi timwa nyiani quara hia taunru kyaate. Mpovanto ni mwatani mwatatai nraaqiarara qovarama kyairata ni ntavaaqavuqita uro vaisi kyauquqi kyevarave, tiro.

⁴⁵ Iesusiva mwitaa tuvata mwiva nraaqiaranramwu mwi quara okyara hia ntapihi kyeta riora. Iesusiva nraaqiaranramwuvanto mwi quara hia ntapihi kyeta riaate tiro, mwi quara okyaravanto uqeta vahuvata mwihua aatu hiqata hia mwi quara okyarara Iesusiva kyapara hura.

Tiriqitairo tavave vunyaa vaisivanto variananrove tura
(*Matu 18:1-5; Maaki 9:33-37*)

⁴⁶ Iesusiva nraaqiaranramwuvanto tavave tiriqitairo vunyaa vaisivanto variananrove timwa kyeta inronra hi varuvaro

⁴⁷ Iesusiva mwihua su nyaatoqi vahu quara ntapihi kyero Iesusiva nraaqiara pata mporu vita kyero nai nraaqani vatero ⁴⁸ mwihua timwa nyinro tiqaro, Vaisi mpovanto nianra rieqaro nraaqiara pata mwataa hianinra qamwata mwateqaro mwiva nivatama qamwata mataananrove. Mwiva nianra qamwateqaro mwiva Kotiva ni titairaravatama qamwata mwataananrove. Tavave nkyiqitairo pataqiaru utu quariva, mwivama nkyi vuni variqaro nrutu nronra vataava variananrove, tiro.

Vaisi mpovanto Iesusiva nrutu nteqaro kyaiqa varora
(*Maaki 9:38-40*)

⁴⁹ Iesusiva mwitaa tuvaro Ioniva tiqaro, Nronrao, tire taqauraro vaisi mpovanto i nrutu nteqaro vaana tite varirave. Mwiva hia tirivatama kyero i vataqiro nrohi variva mwitaa ihatara tita, tire mwianra eqaante timwa kyeta mwiva antua kyauro, tiro.

⁵⁰ Mwitaa tuvaro Iesusiva Ioninravata, hini mwihuavata, timwa nyinro tiqaro, Nkye hia mwitaa hiataarave. Hia mwiva antua kyaate. Mpovanto hia nkyi uaqiama nyataariva, mwiva nkyi kyaahaqa hiarivama variho, tiro. Iesusiva turama.

Sameriaavanto hia Iesusiva qamwata mwatora

⁵¹ Iesusiva vitero nyaamwuni quariva qaumato vahuvaro Iesusiva Ierusalemni quari vu nraatova nraahu vahuvoro mwiva aanraqaa viro.

⁵² Aanraqaa viqaro Iesusiva nai nraaqiaranramwu sitovata mwihua nraante vuhua uro Sameriaani mwatukya mpoqi uro nteta Iesusiva vaitaaninra tera hirera huvata mwi mwatanaahua qaqaqo tita, ⁵³ Iesusiva Ierusalemnianra nrinrenra hiama qio mwaini vaitaananrove, tura.

⁵⁴ Mwitaa tuvata Iesusiva nraaqiaratana Iemisikya Ionikyatana mwi quara riovaro raraqa tovatatana mwihua Iesusirara tiqata, Nronrao, e qiove tiraqe turetana nyaamwunianra aakyara qiararo qiavanto tumu mwi mwatanaahua itamwa taiqa kyaarive, tita.

⁵⁵ Mwitanaahua mwitaa tuvaro Iesusiva tuqasaaviro mwitanahua inronra hiro tiqaro, Hia mwitaa hiate, tiro.

⁵⁶ Mwitaa timwa kyero Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata mpo mwatukyaqiaravurama.

Iesusiva vataqita virera uti varuhua
(*Matu 8:19-22*)

⁵⁷ Mwihua aanraqaa vi varuvaro vaisi mpovanto uro ntero Iesusirara tiqaro, Nte i nraaqiara varirerave. E taini tainive vinanrani nte i vataqina virerave, tiro.

⁵⁸ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwianra tiqaro, Hauuri e paparuqa hirorave. Qaakyau vairivanto nai nraamwu nruaunru tairaqi vaite varirave. Nyaamwavanto nai nraamwuqi vaite varirave. Nte mwatani mwataai nraaqiarava vaitaari nraamwuva hia vaiho, tiro.

⁵⁹ Mwitaa timwa kyero mwiva vaisi mpora ni pataqira nriante tuvaro mwi vaisiva tiqaro, Kyai nte ntena kora nraante uro quntamwa tena nrumu i vataqina quankye, tuvaro ⁶⁰ Iesusiva qaqaqo tiro, Qutu qua vaisihua votima kye varihua mwihua qioma qutu quaninra mwia quntevarave. E uro Kotiva ntaqikyiani quara nraakye qora timwa nyiante, tiro.

⁶¹ Iesusiva mwitaa tuvaro vaisi mpovanto tiqaro, Nte i vataqina vireranave. E qiove tiraqe nte quariva uro ntena nramwunaahua kyauqu nyina vuqo timwa kyena nriankye, tiro.

⁶² Mwitaa tuvaro Iesusiva mwianra tiqaro, Qaqaqo, ni kyaiqa tohara tero mwiaqaatairo mpo inraikyara rieqaro ni kyaiqa qaqira kyero quari vaisiva hia qio Kotiva ntaqiky mwatukyaraqi quanarove, tiro.

10

Iesusiva vaisi 72 nramwu sitovata vura

¹ Nronravanto mwitaa timwa kyero mwiva vaisi 72 nramwu nronraqama kyero mwihua sitero tiqaro, Nkye taaratana taaratana viqata nte virera hiani mwatukyara mpo mwatukya mpo mwatukya nkye nraante ni puni quate, tiro.

² Iesusiva mwitaa timwa kyero mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Kyara airivanto keko tihata mwia vantu vareta nrihua hia airivanto variavo. Nkye aakyo qora kyapara hivaro mwiva kyaiqa vaisi mponramwuvata sitairata uro kyara vantuate.

³ Qio nkye quate. Nte nkyi sitaarita nkye sipisipi nraati votima kyeta qaakyau vairi varinani vivarave. ⁴ Nkye viqatama hiamu munimave, tuave, kyuuu nraamwumate inraikyara, vareta quate. Aanraqaa viqatama hia nkyi antueqata qua tihua qua mwantaate.

⁵ Nkye nraamwuqi uro nteta nraamwuqi varihua qua mwanteqata mwataama qiate, Kotiva nkyi qamwata nyatairaro nkyi mwutukyavanto qihaakyama vahirata variate, qiate.

⁶ Nkye mwitaa timwa kyeta taqaivaro vaisi mpovanto mwi quarara qamwata kyero varirera, Kotirara aakyara nteqata mwi vaisira qamwata mwataante qiate. Taqaivaro mpovanto mwi quarara hia qamwata kyero varirera, hia mwi quara mwia mwiate.

⁷ Kyaiqa vaisivanto nai kyoqaa varairara tita, nkye mwatukya mpoqi uro variqata nraamwu kuaaqi variqi vivata mwihua nkyi kyarave nramanrive nyinra mwia nraahu nreqata variate. Hiamu mpo nraamwu mpo nraamwuqi nrohiqata kyara vara nraate.

⁸ Nkye mwatukya mpoqi uro ntaivata mwi mwatanaahua nkyi qamwata nyateta tirivata variate tivera, mwihua nkyi nyi kyarara mwia nraahu nreqata ⁹ mwi mwatukyaraqi nriqa virata varihua kyuuqema nyateta mwi mwatanaahuara tiqata, Kotiva ntaqikyiariva qaumatoma vaiho, qiate.

¹⁰ Nkye mwatukya mpoqi uro ntaivata mwi mwatanaahua hia nkyi qamwata nyateta hia tirivata variate tivera, qaqira kyeta aanraqaa nrumu variqata ¹¹ nkyetaqaatai ntuvenrauma kyeta mwitaama timwa nyiate, Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiariva entava qaumatoma vaihata tire mwi quara nkyi timwa nyinrenrata nrunrahuave. Nrunrata nkye tiri qoririma timwataavata, hia qaiqaavata uro ntanteta nriananrave, qiate.

¹² Nraakiara Kotiva ekyaaara entaqaa ko qiani entara Sotomi mwatanaahua qua nronra varaivata nkye mate ni qua rieta qoririma kye varihua nkyema qua nronra mpoqiavata varevarave.

Nraakye qora Iesusira qoririma mwatohuara po tura (Matii 11:20-24)

¹³ Po, nkye Korasini mwatukyani variahuave. Po, nkye Vetasaita mwatukyani variahuave. Nkye taqevare. Nte nkyi suqaa nronra kyaiqa varauntema kyero mpovanto Taiaa mwatanaahuaqvata Sotomi mwatanaahuaqvata vara nyatotirio, mwi mwatanaahua qamwanrama kyetama tuavaaqa nrihi kyaama vara utu vareta hora vara qu vareta qora aanra qaqirama kyoitirio.

¹⁴ Ekyaaara entaqaa Kotiva mwi mwatanaahuaqaa qua nronra vatero nkyiqa qua nronra mpoqiavata vataananrove.

¹⁵ Po, nkye Kapenaami mwatanaahua nkye tiqata, Tire nronraqama vita nyaamwuni quanarave, qiavo. Qaqaqo hiave. Nkye hia ni qua riara kyaara Kotiva nkyi vara kyero qiaqi kyaananrove, tiro.

¹⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Nkyi qua riiaari vaisiva ni quavata riaananrove. Nkyi qoririma nyataariva nivata qoririma mataananrove. Ni qoririma mataari vaisiva Kotiva ni titairavatama qoririma mwataanarove, tiro.

Iesusiva 72 vaisinramwu sitohua uro ntanteta nrunra

¹⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero vaisi 72 nramwu sitohua uro nrohita qaiqaa uro ntanteta mwihua qamwata kyeta nrum Iesusirara tiqata, Qikye, nronrao, tire i nrtutu nteqata vaanavata sitaurata nritare quavo, tita.

¹⁸ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva nkyiari timwa nyinro tiqaro, Nte taqe varuqaro Saataaniva nyaamwusairo aaquakyaavanto tintema kyero tumu ntiho. ¹⁹ Nkye riaate. Nte nkyi nronraqama kyauqata nkye varivaro quaihave, vaisi ruani tovesivave, varirata nkye mwivau qatima kyuqu ntamwaqi vivarave. Nkye qioma nkyeta nramwutaa Saataaninra nraatara kyaivaro hiama nkyi ruananrove.

²⁰ Nkye vaanavanto nkyi qua riaira, mwianra hia qamwataate. Nkyi nyutu nyaamwuni gara ntumwa taira, mwianra rieqatama nkye qamwataate, tiro.

Iesusiva qamwatora

(Matu 11:25-27, 13:16-17)

²¹ Iesusiva mwitaa tuvaro Kotira mwanraquravanto mwia kepukyaqama kyovaro mwiva qamwata kyero variqaro Kotirara tiqaro, Ko, e nronravanto nyaamwuvata mwataavata ntaqikiya variaravave. E mwi inraikyara mwi inraikyara tuqeta tera hia nronra vaisi ekyaa okyara taqaa vaisihua nyaamwutaraitira, mwi inraikyara qumina vaisi nyaamwute variananranra tina, nte i nrtutu tuaaheraqu. Eo ko, e ena mwutukya vahira mwitaa hiataa iharara tirama, mwitaa hiaro, tiro.

²² Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Ni kova nianra ekyaa inraikyaaqaa ntaqikiyante tirave. Hia qumina vaisivanto ni mwia mwaaqu okyara ntapihiarave. Ni kova nai nraahu ni okyara ntapihi kyairave. Hia qumina vaisivanto ni kora okyara ntapihiarave. Nte mwia mwaaquvanto nraahu mwia okyara ntapihi kyaurave. Nte tahuave timwa nyiataa hirage timwa nyianrihua, mwihuavatama ni kora okyarara ntapihi kyeta riemwaqita vivarave, tiro.

²³ Iesusiva mwitaa timwa kyero tuqasaa viro nai nraaqiaranramwu nkyiariaraa timwa nyinro tiqaro, ²⁴ Nkye mate mwaa entara taqaarara qamwataate. Haaru nronra vaisive, poropeti vaisive, vunyaa vaisive, mwihuavata mate nkye taqaa inraikyara taqaare tura, hia tagorave. Nkye mate mwaa entara rie varia quara, mwihuavata riaare tura hia riorave, tiro. Mwitaa turama.

Nai nramwutaa kyaahaqa hu vaisirara tura

²⁵ Mwaanra okyara ti varuva mpovanto nri ntero Iesusiva api qua qiarive tiro Iesusirara tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, nte nataa hiani kyaiqara varaqina quaninraqaatavave ekyaa enta qati variqina quaninrave? tiro.

²⁶ Tuvaro Iesusiva mwia kyapara hiro tiqaro, Kotira qua mwaanra gara ntumwa tova nanreve tiho? Mwia okyaravanto nataamave vaiho? tiro. ²⁷ Tuvaro vaisi mwiva tiqaro, Mwia gara ntumwa tova mwataama tiho:

Iqaa ntaqikyira Kotirara ekyaa mwutukyaqitairave,
vu nraatoqitairave, mwanraquraqotairave,
ena kepukyaqotairave,

Kotirara nraahu i mwutukya vahiarive.

(Lo 6:5)

Inanra mwutukya vahintema kyero

ina nramwunaanranravata i mwutukya vahiarive,
turave, tiro.

(Wok Pris 19:18)

²⁸ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Qio e mwitaamaqira viqarama ekyaa enta qati variqira vinanrave, tiro.

²⁹ Iesusiva mwitaa tuvaro mwaanra okyara ti varuva Iesusira qua nraatara kyaankye tiro tiqaro, Qaqao, tavave ni nramwunaa mwiva variho? tiro.

³⁰ Tuvaro Iesusiva mwaa quaraqaa ntumwa kyero timwa mwinro tiqaro, Vaisi mpovanto Ierusaremisairo mwatukya mpo Ierikonianra uto ntero vurave. Mwiva aanraqaa vi varuvata mpuara vaisi mponramwuvanto mwia ntavaaqavu kyeta mwia tuavaaqaa ntupema kye varet, mwia ntutu kyeta vate vuvaro aavata ntumwa viro aanraqaa vahurave.

³¹ Mwiva aanra mwiaqaa vahuvoro Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisiva mwia nramwunaa kuaa mwatanaavanto tumiqaro aanra mwiaqaa taqovaro mwi vaisira ntutu kyeta kyova vahuvoro mwiva vitira aanra tokyaa hisataa tumitarero vurave.

³² Vaisi mwiva gati tumitarero vuvaro vaisi mpovanto mwia kuaa mwanana Rivaira okyaravanto, mwivavata Kotira kyaiqa vara mwate varuva tumu ntero mwia aitutuma kyero taqero, qaqira kyero nai henaana mwia nraantantero vitira aanra tokya hisataa tumitarero vurave.

³³ Vaisi mwivavata gati vuvaro Sameriaa vaisi mpovanto hia mwia nramwunaava, nanriana mpo mwananaa vaisivanto aanra mwiaqaa vigauro vaisi mwia taqero mwianra po kye timwa mwatero ³⁴ mwia nraaqani uro variqaro vahamwenraqovata, uainiqovata, mwia mwamwanta teqa tora hiqama kyero rupa mwatero mwia kyavuhu kyero nai ntonkiqa mwaanri vatero, mwia vitaqiro uro munima kyeqata vaite varu nraamwunraqi kyero mwiaqaa ntaqiki varurave.

³⁵ Mwia qanranraa mwiva virera hiro 2 kinaa nraamwu qora mwinro tiqaro, Vaisi mwiaqaa kyugema kyera ntaqiki variraq nte qariva nrohina uro ntantena nriariva nrumu nataama munimave mwiaqaa kyenanra ina mwiankye, turave, tiro.

³⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mwaanra okyara ti varu vaisira kyapara hiro tiqaro, Mpuara vaisivanto vaisi mwia aavata ntuqutu kyeta vate vuvaro mwiva varuvata vaisi taarampotanavanto mwia tumu taqorave. Taarampo mwitanaqitairo tavave mwia nramwuna votima kyero variho? tuvaro ³⁷ mwaanra okyara ti varu vaisiva tiqaro, Mwianra po kye tiqaro kyaahaqa hu vaisivave, tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Evata uro vaisi mwiva hunte hiante, tiro. Iesusiva turama.

Iesusiva Mataakya Mariaakya uro taqora

³⁸ Iesusiva nai nraaqiara kyapata Ierusalemianra aanra vuraqaa vuva mwanukya mpoqi uro novaro nraakye mpo, mwia nrtu Mataava Iesusira qamwata mwatero nai nraamwuqi vitaqiro uro kyora.

³⁹ Iesusiva mwiqi variqaro qua okyara timwa nyiqinro vuvaro Mataara nrunravanto mwia nrtu Mariaava Iesusira nraaqani mwatakya viro variqaro mwia qua rie varura.

⁴⁰ Mariaava rie varuvaro Mataava kyera tera hiqaro airi kyaiqa nai nraahu varovaro mwia uaqia huvaro mwiva Iesusira tiqaro, Nronrao, ni nunravanto hia ni kyaahaqa ihana nte ntena nraahuma kyera tera hi varuqo. E hiave mwia taqaaro? E mwianra tiraro mwiva nrumu ni kyaahaqa hiarive, tiro.

⁴¹ Mwitaa tuvaro nronravanto nai timwa mwinro tiqaro, Mataao, Mataao, e mpo inraikya mpo inraikyara nronraqama kyera rie variarave. ⁴² E kuaa inraikya vuni vahi inraikyara nronraqama kyera riaaarave. Mariaava ntipihi kyeroma nrumu variqaro mwi inraikyara riainho. Hia mpo inraikyavanto mwia antua kyaarive, tiro. Iesusiva turama.

11

Mwataama kyeta Kotiravata qua qiate tura (Matiu 6:9-15, 7:7-11)

¹ Mpo enta Iesusiva mpoqi uro variqaro Kotiravata qua ti varura. Mwiva Kotiravata qua timwa taiga kyovaro mwia nraaqiara mpovanto tiqaro, Nronrao, Ioniva nai nraaqiaranramwu timwa nyinro mwataama kyeta Kotiravata qua qiate turave. Evata tiri timwa timwinraque tire ntipihi kyeta Kotiravata qua qiare, tiro.

² Mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Mwataama kyeta Kotiravata qua qiate:

Ko,

I nrtu kyotata nrtu kyugera tire tuaaherauro.

E tirigaa ntaqikiyigira vina entava qamwanrama nriarive.

³ Tire ekyaa enta kyera nraanra tiri timwiente.

⁴ Mpohua tiri uaqiama timwa taavata

tire qaqira kyaunantema kyera evata

tire i qua nteqa kyaana quara nruka timwa taante.

E tiri tivata vare vi variraqe

tire hia uaqia hi kyaiqara utuare, qiate. Mwitaa timwa kyeqata Kotiravata qua qiate.

⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, Nte qati qua mpo tirerave. Nkyiqitairo mpovanto enta mwutukya nai qata vakyaa nraamwu qesaqaa uro ntero tiqaro, Ni vaisio, qamaa taarampogia ni mpiante. ⁶ Ni toti mpovanto nyianrasairo nriva ni nraamwuqi nri ntailharo kyera hia vaihanave, tiraro mwia qata vakyaa mwiva tiqaro, Qaqira kyera quante. ⁷ Nte qesa tita tena ntena nraaqiararavata vaitema varuqo. Hia nte sivina kyera i mwinrenrave, qiananrove.

⁸ Mwitaa tiraro mwiaqaatairo mwiva raaquta kyero nyaanru timwaqi viraro haunri mwiva mwitaa timwaqiro quankyorave tiro, kyera mwia mwiananrove. Hia mwiva

mwianra mwiva ni kata pakyaave timwa kyero mwianra rieqaro mwia kyara mwiananrove. Mwiva nai qata vakyaa mwiva pupohama kyero nyaanru timwaqiro quaninra, mwianra riero mwiva siviro mwia mwiananrove tuqo.

⁹ Mwianra rieqatama nte nkyi timwa nyianinra riaate. Nkye Kotirara nyaanru tivaro mwiva mwi inraikyara nkyi nyianrive. Nkye puamaaqi vita uro puama kyaate. Nkye qesa ntuqutivaro Kotiva qesa qatua nyataarive. ¹⁰ Kotirara nyaanru qiariva qioma varaananrove. Mpo inraikyara puamaaqiro qariva qioma puama kyaananrove. Qesa ntuqutuani vaisira qatuama mwataanrove.

¹¹ Nkye nraaqiara sohuaqitai tavave mwia mwaquvanto tavukya mpiante tirara e mwia qarura mwianra? Hia mwitaa hinanrave.

¹² I nraaqiaravanto kokoraara uru mpiante tirara e uapaa tovesivanto vaisi kutuaninrave mwia mwiananrove? Hia mwitaa hinanrave.

¹³ Nkye uaqia hia vaisihua variqatavata nkye kyuqe inraikya nraahu nkyeta nraaqiara nyi varivarave. Nkyi sova Kotiva mpo? Mwiva nkyi nraatara kyero qihaakyama kyero nyi varivama variho. Mwiva nkyi sova nyaamwuni variva variraro mpovanto mwia mwanraqurara nyaanru tiraro Kotiva qihaakyama kyero nai mwanraqura mwiananrove, tiro. Turama.

Pierisepuriva Iesusira kyaahaqa hi variho tura
(Matiu 12:22-30; Maaki 3:20-27)

¹⁴ Vaana hia qua tuva vaisi utaqi varuvaro vaisi mwivavata hia qua tuvaro mpo enta Iesusiva vaana mwiva titovaro nritarero vuvuro mwiaqaatairo mwi vaisiva qio qua tuvata nraakye qora ntuvantua vuhua qikyey timwa kyeta kyauqu ntukikinraaqate varura.

¹⁵ Mwitaa huvata hini uhua qaqaqo tita, Pierisepuriva vaana vunyaava Iesusira kyaahaqa hi variharo Iesusiva vaana site variho, tita. ¹⁶ Mwiha mwitaa tuvata vaisi mponramwuvantovata Iesusira mwataara hiare tita Iesusirara tiqata, E nronra kyaiqa mpo tiri tivuqaa varairaqe tire taqeta iara qutaama Kotiva i titaiho qiare, tita.

¹⁷ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua nraato tuto quara ntapihi kyero, mwihua timwa nyinro tiqaro, Kuua mwatanaavanto ntainra vita nai ri nai ri hivera, mwihua gamwanrama taiqa vivarave. Nraamwu kuaaqi varihua ntainra vita nai ntaqi nai ntaqi hivera, mwihua kyatita nkyiariara nkyiariara mpona mpona uro varivarave.

¹⁸ Saataaniva ntaqikyey variarihua ntainra vita nai ntaqi nai ntaqi hi varivera, qiove mwiva kepukyaqama kyero vahiananro? Hia qiove. Nkye nianra tiqata, Pierisepuriva mwiva kepukya mwihanro mwiva vaana site variho, qia quava ¹⁹ qutaa qua vahitiri, tava nkyi sataqi nriahua mwihua kyaahaqa ihatave vaana tite variavo? Nkye nianra qia quara nkyi sataqita nrohia vaisihua unra quave tivarave. Nkyi sataqita nrohi vaisihua ti quava nkyi tu varaananrove.

²⁰ Kotiva ni kepukya mpihana nte vaana site varuqo. Mwi quava qutaa qua vahirara tita, nkye mwianra rieqatama Kotiva tiriqaa ntaqikyeyari entava nri ntaiho qiate.

²¹ Vaisi kepukyavanto huru kyaamwu terama kyero nai nraamwuqaa ntaqikyeyiro viharo mwiva vatai inraikyava qio vahirave. ²² Mwiva variraro vaisi kepukya mpovanto mwiva nraataraariva nri ntero mwiaavata ntaqiro mwiva nraatara kyero mwiva nraamwu gova huru kyaamwu tutero qio ntaqirerave qiani inraikyara mwiaqaatairo ntavihi kyero varero, mwiva vataani inraikyara vara kyero mpohua nkyiariara nkyiariara nyiananrove.

²³ Mpovanto hia ni kyaahaqa hiariva varirera, mwiva ni uaqiama mataarivama variananrove. Mpovanto hia ni kyaahaqa hiqaro ni quara ntuvantua hiariva, mwi vaisiva ni quara sataqiro mpona mpona uro kyaarivama variho.

Vaana okyarara tura
(Matiu 12:43-45)

²⁴ Vaanavanto vaisi utaqitairo nritarero uro aahara mwataqaa nrohiqaro kyai nte tekya hiankyey timwa kyero taqairaro hia tekya hiariva vahiraro mwiva nai tiqaro, Kyai nte nrumu ntantena vaakya qaqira kyau nraamwunra vaisi mwiva utaqi uro qaiqaa variankyey, timwa kyero ²⁵ uro taqairaro nraamwu mwiva ntupi kyero hiqama kye avuqavuma taiva viharo ²⁶ vaana mwiva uro nai hena vaana 7 nramwu, mwiva nraatara kyeta qora kyaiqa uti variahua, mwihua nyaanrama kyero sitero uro vaisi mwiva utaqi variananrove. Vuni vaisi mwiva vaana kuaiqivatama kyero variqaro mwiva uaqiama viro varirave. Nraakiara mwiva vaana airi kyapata variqaro anoma kyero uaqiama viro varirarama tuqo, tiro.

Qamwate okyarara tura

²⁷ Iesusiva mwitaa tuvaro nraakye qora ntuvaantuama vita varuraqaitairo nraakye mpovanto vera kyero tiqaro, Qikye, i mwata kyero nraamwa mwi nraakyeve, mwiva mpoqama kyero qamwateqaroma variho, tiro.

²⁸ Mwitaa tuvaro Iesusiva qaqaqo tiro, Kotira qua rieqata nrohiahua, mwihuama qamwateqata varivarave, tiro.

Nronra kyaiqa tiri tinraamwutaante tura
(*Matiu 12:38-42; Maaki 8:12*)

²⁹ Iesusiva mwitaa tuvata nraakye qora airivanto mwia qua riarerata mwia vara ututu hi varuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Mwaa entara varia nraakye qorahua anoma kye uaqia hi kyaiqara uti variqata Kotirara hia riaraiqata nrohi variarave. Mwiha nronra kyaiqa tinraamwu tairaqe taqeta tire qutaave qiare ti variarave. Hia nte mwihua suqaa ntena okyara nyaamwu tena nronra kyaiqa varaaninrave. Kotiva haaru nkyi haivaqara Ionaanra utu kyontema nivata mwitaa hiananrove. Mwianra nraahu rieqatama nkye nianra Kotiva mwia kyaahaqa hi varivave tivarave.

³⁰ Ionaava mwitaa mwitaa huvata Niniveqinaahua mwianra ntipihi kyeta tiqata, Kotiva mwia kyaahaqa hi variho, turave. Nte mwatani mwataai nraaqiaravama varuqo. Nkye mwaa entara varia nraakye qorahua ni okyarara ntipihi riaate tina, nte Ionaava hinte hianinrave.

³¹ Haaru nkyi haivaqava Soromoniva kyuqe vu nraato vahuvaro mpo okyara mpo okyara taqe varuva varuvaro nraakye mpo vunyaava mwia qua riarero nai vevara nyianrasairo nrumu Soromoninra qua riorave. Mwi nraakyeve mwitaa hurara tiro, mwiva nraakiara ekyara entaqaa variqaro nkyiqa qua vateqaro mwitaama qiananrove. Nte nyianrasaina Soromoninra qua riarerana quavarave. Nkye haaru varuvaro Soromoninra nraatara kyo vaisiva nkyi nraaqani varuvata nkye hia mwia qua riorave, qiananrove.

³² Haaru Ionaava Kotira qua timwa nyuvata Niniveqinaahua uaqia hu aanranra qaqira kyorave. Mwi mwatanaahua mwitaa hurara tita, mwihua nraakiara ekyara entaqaa nkyiqa qua vatevarave. Mwiha mwitaama tivarave. Tire Ionaanra qua rieta uaqia hi aanranra qaqira kyaavananrave. Nkye varuvaro Ionaanra nraatara kyo vaisiva Kotira qua nkyi timwa nyuvata nkye hia mwia qua riorave, tivarave.

Vuvanto mwamwanta omwave tura
(*Matiu 5:15, 6:22-23*)

³³ Hia mpovanto omwa qupi kyero amaatainani vatairave. Mwiva hia tave vara kyero mwiaqaa ntumwaqu tairave. Nraakye qoravanto vera ntehua ntipihikye taqaate tiro, mwiva omwa qupi kyero virira nyaamwuni vatairave.

³⁴ I vuvanto omwa votima kyero ite variho. I vuvanto kyuqema vahiraro i mwamwantavanto ntuvaahaananrove. I vuvanto uaqia hirera, i mwamwantavanto ekyaa enta hiraqi vahiananrove.

³⁵ Qio rauri variqara variante. I mwamwantaqi ntuvaahaani inraikyava hia vahiraro enta hiani inraikyava vahiankyorave.

³⁶ I mwamwantaqi ntuvaahaani inraikyava nraahu vahiraro hia enta hiani inraikyava mpoqjavata vahirera, i mwamwanta ekyama omwa votima kyero kyuqema kyero itaananrove, tiro.

Parisi vaisinramwuanra tura
(*Matiu 23:1-36; Maaki 12:38-40; Ruku 20:45-47*)

³⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero qua timwa nyi taiqa kyovaro Parisi vaisi mpovanto ni nraamwuqi nrinra kyara nraante tuvaro Iesusiva mwikyantiri uro mwia nraamwuqi variqaro kyara nranrenro mwatakyaa viro varura.

³⁸ Varuvaro Parisi vaisi mwiva taqovaro Iesusiva hia kyauqu higaraitiro, kyara nranrenra uti varuvaro mwiva nrihanrama viro airi nraato tuvaro ³⁹ Iesusiva nronravanto mwia timwa mwinro tiqaro, Nkye Parisi vaisinramwuvanto kaapuvata tanuvata mwaaqani nraahu hiqe variarave. Nkyi mwaatira utaqi mpuara varevavata, uaqia hi kyaqara utivavata nraahuma vaiho. ⁴⁰ Nkye ueraqa hiahuave. Kotiva nkyi mwaaqani pahi ututaiva mwiva nkyi mwaatira utaqivata ututairave. ⁴¹ Nkye mwaatira utaqi vahi inraikyara vehi vaisi kyaahaqamaqi vivaro nkyi mwamwantavanto qioma takyuqu viro vahiananrove.

⁴² Nkye Parisi vaisinramwu nraakiara raupirima vira mwianra rieqanama nte nkyiara po tuqo. Nkye Kotira qua hini pata quaqia nraahu rieqatama nkye avuqavuma kyeta nanra inraikya aakyoqi tutaara ntainra kyeta 9 nramwu nkyeta vareta kuaiqia Kotira mwi variarave. Nkye mwi quara pata quaqia nraahu rieqatama Kotira qua nronra qua vahira nkye hia rie variarave. Ntipihi kyeta ko ti okyararave, Kotirara mwutukya vahiani

okyararave, nkye mwi quara qaqira kyeta hia nronraqama kyeta riaarave. Nkye Kotira qua pata qua nraahu rieqatama mwia qua nronra quavata riaataara vaihata hia riaarave.

⁴³ Nkye Parisi vaisinramwu nraakiara raupirima vira mwianra rieqanama nte nkyiara po tuqo. Nkye mwaanra nraamwuqi nronra vaisivanto varia taintaraqaara nraahu uti variarave. Nraakye qoravanto nkyiara nronra vaisive timwa kyeta kyakyama kye qua mwantaate tita, nkye maaketiqi gumina gumina nrohi variarave.

⁴⁴ Nkye nraakiara raupirima vira mwianra rieqanama nte nkyiara po tuqo. Nkye nanra inraikya votima kyetave variavo? Vaisi quntamwa taaraqa hia taqaraitita, nraakye qoravanto mwiaqaa nrohiqata gumina mwataqaave qiavo. Nkye mwitaama kyeta variavata nraakye qoravanto nkyi taqeqata hia nkyi uaqia hi kyaiqara taqaraitita, nkyiara vaisi kyuqe hiahuae ti variavo.

⁴⁵ Iesusiva Parisi vaisiara mwitaa tuvaro mwaanra okyara ti varu vaisiva mpovanto qaqaqo tiro, Mwaanra ti variara vaisio, e Parisi vaisiara tiqarama tiriaravata uaqia hi quara qiaro, tiro.

⁴⁶ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwiavata timwa mwinro tiqaro, Nkye mwaanra okyara ti variavata, nkyevata nraakiara raupirima vira mwianra rieqanama nte nkyiara po tuqo. Nkye gumina nraakye qorara ekyaa mwi quara mwi quara riemwaqi quate ti variavata mwihua nkye muaanra nai quara mwihuaqaa vataara toqaamwu tu kyeta vara qu vare variavata nkye hia nkyeta kyauqu mpoqiavata tutu kyeta mwihua kyaahaqa hi variarave.

⁴⁷ Nkye nraakiara raupiri hira mwianra rieqanama nte nkyiara po tuqo. Nkyi haivaqahua Kotira qua ti varu vaisihua poropetinramwu rukyeta quntamwa taaraqaa nkye ori ntamwa kyeta mwunruqa hi variarave. ⁴⁸ Nkye mwitaa hiqata nkyeta haivaqahuara kyuqe hiavo qiarave. Nkyi haivaqahua Kotira qua tu vaisihua poropetinramwu rukyovave. Mwihua mwitaa hiavata qaiqaa nkye variqatama mwihua quntamwa taaraqaa mwunruqa hi variarave.

⁴⁹ Nkye mwitaa hiarara tiro, Kotiva ekyaa inraikya ntapihii kyaiva tiqaro, Ni qua ti varihua poropeti vaisinramwu sitaarita vivata mwihua mwinramwuhua mponramwu rukyeta mponramwu sataqita viqata uaqiama nyatevarave, tirave.

⁵⁰ Mwaa mwatara ututo entaraqaatai Kotira poropeti vaisi ruqi nrita mate mwaa rua quava, ekyaa mwi quava nkyi mate mwaa varihuaqaa vahiananrove. ⁵¹ Tohara kyero Everira rukyovata mwiaqaataita poropeti vaisi ruqita vita uro Sekaraiaravata rukyovave. Sekaraiara rukyarerera hita qia munra quaninra quaro taintara vahuvaro Kotira nraamwu kyotata vahuvaro mwia utana mwia rukyovaro mwia nraanre raururave. Qio nai poropeti ekyaa rukyora kyaara Kotiva mwaa entara vari nraakye qorahuaqaa qua vataananrove.

⁵² Nkye mwaanra okyara ti varia vaisihua, nkye nraakiara raupiri hira mwianra rieqanama nte nkyiara po tuqo. Kotira okyara quavanto vaihata nkye kiqa tutetama hia gesa mwia qatua kye viqeteta mwi okyarara taqaavo. Nkye nkyeta gesa mwia hia qatua kyeta viraitita, nkye mpohuavata virera hiavata mwihua antue variarave, tiro.

⁵³ Iesusiva mwitaa timwa kyero nraamwuqitairo veva ntovata mwaanra okyara tuhuavata, Parisi vaisinramwuvata, raraqa tovata Iesusirara uaqia hi quarama tiho timwa kyeta nriavaqe tire qaiqaavata riaararo uaqia hi quara tirera, koqi vitaqita vataare tita. ⁵⁴ Mwitaa timwa kyeta mwihua Iesusiva api qua qiarive tita, mpo qua mpo qua Iesusira kyapara hura.

12

*Parisi vaisi unra kyaiqara rauriqata variate, tura
(Matiu 10:26-27)*

¹ Mwitaa huvata airi tauseni nraakye qoravanto Iesusira taqarerata nrumu variqata nai rataakye nai rataakye hi variqata nai kyuqu nai kyuqu ntatami varuvaro Iesusiva nai nraaqiaranramwu nraante qua timwa nyinro tiqaro, Qamaa pataqia taupatairaqatairo ekyaa viro ntera vintema kyeta Parisi vaisivanto nkyivata vara uaqiama kyevorave. Mwihua kyuqe kyaiqa varauro timwa kyeqata vaisi suqaa kumwaanri hi variararama tuqo. Nkye mwihua nraantantevorave.

² Mpovanto taqaankyo tiro mate ntumwaqu taani inraikyara, nraakiara vara qosata kyaananrove. Mate uqeta taani inraikyara nraakiara qovarama kyairaro qoqaama vahiananrove. ³ Nkye kyokiraqi variqata ti quara nraakiara qaata taaninraqaama rievare. Nkye gesa tita teta mwaanrinra nraamwuqi variqata tirema kyeta qua tira, nraakiara mwi quara qesaqaatairo aakyara ntamwa kyero qiananrove.

*Kotirara nraahu aatu hiqata variate tura
(Matiu 10:28-31)*

⁴ Ni mwatanaa tuaavo, nte qianinra riaate. Nkyi nyamwanta nraahu rukyehua hia mwihua nraatu aatu hiate. Mwhua nkyi rukyeta hia nkyi mwanraquravata qio rukyevarave. ⁵ Nkye tara nraatuve aatu hiqata varivarave? Kyai nte nkyi timwa nyankeye. Nkye Kotira nraatu aatu hiqata variate. Mwiva kepukyavanto variqaro vaisi rukyero mwiaqaatairo qioma mwia qutu vihua vinani tuto kyaarivama variho. Eo, nte nkyiarama tuqo, Nkye Kotira nraatu aatu hiqatama variate.

⁶ Qutaa vaisivanto munima taararu kyeqaro pata nyaamwa hini kyauquru varairave? Nkye riaate. Kotiva pata nyaamwa mpoqiaru hia taunru kyaraitiro, mwiaqaavata kyuqema kyero ntaqiky variave. ⁷ Kotiva nkyiqa ntaqikyiqaroma nkyi okyara, ekyaa taqe variva, mwiva nkyi qiata kyaahivata ekyaa kyaara ntumwa tairave. Nkye qumina nyaamwa nraatara kyaarave. Kotiva qumina nyaamwaqaavata ntaqikyivara tiro, nkyiqaavata nritarero kyuqema kyero ntaqiky variirara tita, hia aatu hiqata variqita quate.

*Iesusira nrutu timwa qovara hirara tura
(Matiu 10:19-20, 32-33, 12:32)*

⁸ Nte qianinra riaante. Vaisi mpovanto nraakye qora suqaa variro timwa qovarama kyero nianra tiqaro, Nte mwia nraaqiarama varuqo, tirera, nte mwatani mwatatai nraaqiarava variqana nraakiara ntevata nyaamwunyaahua suqaa variqana timwa qovarama kyena tiqana, Nai mwi vaisivama ni nraaqiarama variho, qianinrave. ⁹ Mpo vaisivanto nraakye qora suqaa variro tiqaro, Hia nte Iesusira nraaqiarama varuqo, tirera, nte mwatani mwatatai nraaqiarava variqanama nraakiara ntevata nyaamwunyaahua suqaa mwi vaisirara tiqana, Mwiva hia ni nraaqiarama variho, qianinrave.

¹⁰ Vaisi mpovanto ni mwatani mwatatai nraaqiarara qora qua tirera, Kotiva mwi vaisira qora qua qioma nruka mwataanrove. Vaisi mpovanto Kotira mwanraqurara qora qua tirera, Kotiva hia mwia qora qua nruka mwataanrove.

¹¹ Nraakiara ni kyaara nkyi rupaqita uro mwaanra nraamwuqive, kamaninra vuqaave, vunyaa vaisi suqaave, uro kyaivata mwi entara hia aatu hiqatama nanra quave qiananrave qiate.

¹² Mwi entara Kotira mwanraquravanto nkyi kyaahaqa hiqaro mwitaa mwitaa qiate tirata nkye mwi quara timwa nyiate, tiro.

Airi inraikya vato vaisiraqaa qua ntumwa kyero tura

¹³ Nraakye qora ntuvaantua huragaatairo vaisi mpovanto Iesusirara tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, ni kova qutu virero hiro nianravata ni pakyaararavata nai hi inraikyarara ntainra kye varaate tirave. Mwitaa tiharo ni pakyaa nai nraahu varero hia nivata ntainra kyero mpiho. Evata tiraro mwiva nivata ntainra kyero mpiarive, tiro.

¹⁴ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Qaqa, mwaa vaisivao, Tava ni nronraqama kyaihanave nte mwi quara mwi quara qio avuqavu hianinrave? tiro.

¹⁵ Mwitaa timwa kyero Iesusiva ekyaa nraakye qora timwa nyinro tiqaro, Nkye rauriqata variate. Nkye airi inraikyave airi munimave varera mwianra nraahu nronraqama kyeta riegata variqi vivorave. Nkye tiqata, Airi inraikya vateqata qioma variqi quanarave, tivorave. Hia airi inraikyavanto nkyi kyaahaqa hirata nkye kyuqema kyeta variqi vivarave, tiro.

¹⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Vaisi mpovanto airi inraikya vatova kyara vara tu kyero vatovaro inraanrama vahavaro vantiqiro vatero ¹⁷ nai timwa kyero riero tiqaro, Nte mwaa kyarara ta nraamwunraqive vataanrave? Ekyaa ni nraamwuqi kyaravanto piqama viho, tiro.

¹⁸ Mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Kyaiqe nte ekyaa nraamwu ntapairi kyena, qaiqaa nraamwu nronra airi hoqa kyena mwiqi kyaravata hini mpo inraikyavata vataankye. ¹⁹ Nte mwi kyaiqara vara taiqa kyena mwitaama qianinrave, Nte kyuqemama varuqo. Airi kyara airi inraikya vaihana nte airi ihi qati variqi viqana mwaa kyararavata nramanrivata nramwaqi viqana kyuqema kyena varianinrave, tiro. ²⁰ Mwi vaisiva mwitaa tuvaro Kotiva mwia timwa mwinro tiqaro, Hia i vu nraatovata vahivave. Mate entaqi e qutu vinanrave. E qutu viraro e ninive tina inraikyara mpovanto varaananrove turave, tiro.

²¹ Iesusiva mwitaa timwa nyinro qua taiqa kyero mwiva tiqaro, Vaisivanto mpo inraikya mpo inraikya ntuvaantua hianinranra nraahu riemwaqiro vi variraro Kotiva mwi vaisirara tiqaro, E vatera inraikyava qumina inraikyave. Nte taqauqara e vehi vaisi nraahuma variaro. E qumina qutu vinanrave, qiananrove, tiro. Iesusiva mwitaa turama.

*Hia mpo inraikya mpo inraikyara ua hiate tura
(Matiu 6:25-34)*

²² Mwitaa timwa kyero Iesusiva nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, Mwi quara rieqanama nte nkyiara mwitaama tuqo, Nkye qati variqi virarave, nkye kyara nrenranrave, nkye tuavaaqa utirarave, hia mwi inraikyara mwi inraikyarara airi nraato tuate.

²³ Nkye qati variqi viva vahirero tauraanaa inraikya vaiharo nkye kyara nreva mwiva vahirero nraakiaraanaa inraikyama vaiho. Nkyi mwamwantavanto tauraanaa inraikya vaiharo nkye tuavaaqa ututeva nraakiaraanaa inraikyama vaiho.

²⁴ Nkye nyaamwanra nraato tuate. Nyaamwawanto hia kyara vara tu kyero vantuqi nro nai nraamwuqi vate varirave. Nyaamwawanto variavaro Kotiva mwihuaqaa ntaqikyiqiro viqaro kyara nyinrave. Qio nkye nraakye qoravanto nyaamwa nraatara kyaahuara tiro, Kotiva nkyiqa kyuqema kyero ntaqikyiananrove.

²⁵ Nkyiqitairo tavave nte mwata mwaaga mpuahaama variankye timwa kyero mwianra airi nraato tiqaro mpo entanramwu tomaqa kyaanrove? Hiam qio mpovanto mwitaa hiananrove.

²⁶ Nkye pata kyaiqa mwia hia qio vare variahuara tita, nkye nanraqamave mpo inraikya mpo inraikyara airi nraato ti variavo?

²⁷ Uakukyaqi qupiqai maunranra rieqata variate. Mwi maunrava hia kyaanta huvu kyero nai tuapakyaara hutairave. Haaru vunyaa vaisivanto Soromoniva kyuqema kyero mwunruqama torave. Maunra pairavanto iteqaro Soromoniva mwunruqama toravata nraatara kyairarama tuqo.

²⁸ Kotiva mwivama uakukyaqi vahi maunranra mwunruqama mwatairave. Mwi maunrava mate vahirata hura qia qura kyaivaro itamwa kyaanrove. Qio Kotiva qumina uakukyaqi pataqia vahi maunranravata mwunruqama mwataivara tiro, mwiva nkyi nraakye qoraqaa ntaqikyiqaro mwiva hiave nkyivata tuavaaqa utu nyataanrove? Qikye, nkye Kotirara tiqata, Mwiva hiam qio tiri kyaahaqa hiananrove, timwa kyeqata hia mwianra kepukyaqama kye rie variavo.

²⁹ Kotiva nkyi kyaahaqama nyate varirara tita, nkye hia nronra nraato tiqata, Nanra kyarave nraananrove? Nanra nramanrive nraananrove? timwaqi quate. ³⁰ Mwatani variahu hia Kotirara riaa nraakye qorahua mwihua mwitaamaqi viqata mwi inraikyara mwi inraikyara puua hirerata uti variarave. Nkye hia mwihua hiante hiate. Nkyi sova nkye ekyaa mwi inraikyara varerara ntaipih kyero nraani vaiho.

³¹ Kotiva nkyiqa ntaqikyianinra nkye mwianra nraante nronraqama kyeta riemwaqi viqata Kotira kyaiqa vare varivaro Kotiva kyara mwaviata, tuavaaqa mwaviata, nkyi nyiananrove, tiro.

Nyaamwuni kyoqaa ntuvaantua hirara tura
(Matiu 6:19-21)

³² Iesusiva mwitaa timwa kyero qaiqaa tiqaro, Nkyenramwu varirerata nkye ni sipisipinramwu variavo. Hia aatu hiate. Kotiva nkyi sova nkyiara qamwateqaro varivara tiro, mwiva nraakiara nkyiqa ntaqikyiqi varirata nkye mwiva ntaqikyiani mwatukyaraci varivarave.

³³ Nkyeta vate inraikyara mpohua munimanra nyivata mwihua vaveta nkyi munima nyivata nkye uro mwi munimanra vehi nraakye qora nyiate. Hia munima pausi mwatani taiqaaniraqi nkyeta kyoqaa vataate. Nkye munima pausi nyaamwuni ekyaa enta qati vahianiraqi nkyeta kyoqaa vataate. Mwini vate inraikyara hia mpuara varairaro hia uapaa tovesivanto nraananrove.

³⁴ Nkye mwaa mwataraqaa kyoqaa ntuvaantuamaqi vivara, nkye mwaa mwataraqaa vahiani inraikyarara nraahu riemwaqi vivarave. Nkyi kyoqaa nyaamwuni ntuvaantuama viro vahirera, nkye nyaamwunianra nraahu nronraqama kyeta riemwaqi vivarave.

Teramate taqe variqata variate tura
(Matiu 24:42-44)

³⁵ Nkye sivita tuavaaqa tuqara kye ututeta omwa qupi kyeta terama teqata variate. ³⁶ Nkye kyaiqa vaisi mwaanramwuhua hiante hiate. Kyaiqa vaisinramwuvanto variavaro mwihua nronra vaisivanto nraakye ntumwuanani viva urontante nrumu qesa ntukuakua hiqaro taqaihatama mwia kyaiqa vaisinramwuvanto qamwanrama qesa qatua mwataarave. Nkyevata qesa qatuararerata terama teqata variate.

³⁷ Mwihua nronra vaisivanto nri ntero taqairata mwia kyaiqa vaisinramwuvanto hia vaite variraitita, qati sivita teramate varihua mwihua qamwataate. Mwihua mwitaama varivaro mwihua nronra vaisivanto mwihua kyara nyiani tuavaaqara vara kyuqinra kyero ututero nai kyaiqa vaisiara tiqaro, Mwatakyaa vi varivaqe nte nkyi kyara nyiankye, timwa kyero kyara nyiananrove.

³⁸ Enta mwutukyaqive, kokoraara nruqua qianinraqaave, nronravanto uro ntantero nrumu taqairata mwia kyaiqa vaisinramwuvanto hia vaite variraitita, qati sivita teramate varihua, mwihua qamwateqata variate.

³⁹ Qio nkye mwaa quara rieqata variate. Nraamwu qova variqaro mpuara vaisivanto mwi entarama nriananrove timwa kyero mwiva nai nraamwuqaa ntaqikyivaitirito, mpuara vaisivanto hiamu qio mwia nraamwuqi vera ntero mpuara vararaitiro.

⁴⁰ Mwi quara rieqatama nkyevata teramate variqata ni pekyu variqi quate. Nkye ni mwatani mwatai nraaqiarara hiamu tumuananrove ti entara, mwi entaraqaa nte tumuaninrave, tiro. Iesusiva turama.

Kyaiqa vaisi taaratanaqaa ntumwa kyero tura

(Matiu 24:45-51)

⁴¹ Iesusiva mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, Nronrao, tiriara nraahu rieqarave mwi quaraqaa ntumwa kyera timwa timwianro? Ekyaa huara rieqarave mwi quara tira hiaro? tiro.

⁴² Tuvaro Iesusiva tiqaro, Kyaiqa vaisi kyuqeva nai nronra vaisiara rieqaro kyuqema kyero kyaiqa vare vari vaisiva, mwiva ta vaisira votima kyerove variananrove? Mwiva kyaiqa vaisi mwataa hiarivama variananrove. Mwiva nronravanto nyianrani virera hiro vaisi mwiva nronraqama kyero tiqaro, Ema kyaiqa vaisi hini mwihuaqaa ntaqikyiqarama mwi entaraqaa mwi entaraqaa kyera tukyama kyera nyiante, timwa kyero ⁴³ qariva uro nyianra mponani nrohoro nrumu taqairaro mwia kyaiqa vaisivanto mwiva tintema kyero kyaiqa vare varirera, mwiva mpoqama kyero qamwataananrove.

⁴⁴ Mwianra rieqana nte nkyi timwa nyuqo, Mwiva nronra vaisivanto mwi vaisirara tiqaro, Nte qaiqaa i nronraqama kyaarira e ekyaa nte hu inraikyararaqaa ntaqinkyinanrave, qiananrove.

⁴⁵ Mwiva kyaiqa vaisivanto qaqira kyero hia mwitaa hiraitiro, nai riemwa kyero tiqaro, Qaqao, ni nronravanto hiamu qamwanrama nriananrove, timwa kyero mwiaqaatairo nai henahua kyaiqa nraake qora mwihua ntuqutu kyero vatero kyera airi nramwaqiro viro uainivata nrenro uera ntero mwitaamaqiro vi varirera, ⁴⁶ mpo enta mwiva nronravanto hiamu mwi entaraqaa nriananrove qiani entaraqaa uro ntantero nrumu mwiva kyaiqa taqero nai kyaiqa vaisi mwiva ntuqutu kyero vatero mwiva titero tiqaro, E ni qua hia riaahua varianani quante, qiananrove.

⁴⁷ Kyaiqa vaisi mpovanto variraro mwiva nronravanto mwi kyaiqara varaante tiraro mwi quara riero qaqira kyero hia mwi kyaiqara vararero tera hiraitiro, qati variraro mwiva kyaara mwiva nronravanto mwiva nronraqama kyero kyaamwuqo ntuqutu mwataananrove.

⁴⁸ Kyaiqa vaisi mpovanto variqaro mwiva hia nai nronra vaisi kyakya hira ntapihiraitiro, mwivavata uaqia hi kyaiqara uti variraro mwiva kyaara mwiva nronravanto mwiva pataqia ntuqutuananrove.

Airi inraikya varehua varivaro Kotiva mwihua airi inraikyara nina mpiate qiananrove. Airi inraikya mpoqiyavata varaari vaisiva variraro Kotiva mwianra airi inraikya mpoqiyavata nina mpiate qiananrove. Kotiva vaisi mpo pata kyaiqa nraahu mwianinra mwianra tiqaro, E mwiqira nraahu varairaqe nte qiove qianinrave, qiananrove. Kotiva vaisi mpo nronra kyaiqa mwianinra mwianra tiqaro, E mwiva nraahu varairaqe nte qiove qianinrave, qiananrove.

Nraakye qora ntainra kyarera tumuvave tura

(Matiu 10:34-36)

⁴⁹ Nte qia tuta kyaariro itaarive tina, mwaa mwataraqaa tumuvave. Qikye, mwi qiaava vaakya ite variraqe qiove qiataarave.

⁵⁰ Nte nramanri mpo varaaninra hiamu varuqo. Nte mate mwiva vekya varuqaro ni anoma kyero muaanra ntaihana varuqo. Nte mwitaama kye variqi vina mwiaqaatai mwi nramanrinra varena nte qio varianinrave. (Iesusiva mwi quara mwitaa tiqaro mpo quaqaa ntumwa kyero nai qoririma kyeta ru kyaivaro qutu quaninranra tura.)

⁵¹ Nkye nianra tiqatama, Nraakye qoravanto mwaateraqama vita variate tiro, mwiva tuminrave, qarave? Qaqao, hia nte mwitaama variate tina, tumuvave. Nraakye qoravanto ntainra vita variate tina, nte tumuvave.

⁵² Mwaa entaraqaataita hini kyaquguruvanto kuaa nraamwuqi variahua ntainra vita taarampoqiyavanto nramwutaaga hiqata taara mwitanahua vatama kyeta ntaqivarave.

⁵³ Qova nai mwaquntiriro ntaqiraro mwaquvanto nai qokyantiri ntaquananrove. Nrova nai nraamwunrantiri ntaqiraro nraamwunravanto nai nrokyantiri ntaquananrove. Nraakye mpovanto nai nraaqutuntiri ntaqiraro mwiva naivata ntaquananrove, tiro.

Mate mwaa entara okyara hia vitama kye taqaavo tura
(*Matiu 16:2-3*)

⁵⁴ Iesusiva mwitaa timwa kyero nraakye qora ntuvaantuama vuhua timwa nyinro tiqaro, Nkye taqaavaro tonamwuvanto vutusairo nriqanro kyokira rutaihata nkye tiqata, Vati ntirerove, qiavaro vati ntirave.

⁵⁵ Nkye taqaavaro toqa vaururuvanto nrihata nkye tiqata qio vuhaananrove qiavaro vuhairave.

⁵⁶ Qikye, nkye unraqaanraama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahuave. Nkye mwi inraikyara mwi inraikyaraqaa qio vitama kye taqeta, nanraqamave nkye mwaa entara qovara hiani okyarara hia vitama kyeta taqaavo?

I ko tirera hirara vaakya avuqavuma kyaante
(*Matiu 5:25-26*)

⁵⁷ Nkye nraato tu kyeta kyuqe kyaiqa nraahu varaare qiataara vaihata nkye nataamaqive hia mwi kyaiqara varaavo? ⁵⁸ Mpovanto iqaa qua vatero ko nraamwuqi i vita varero virero hirera, e mwikyantiri aanrani viqarama mwi quara avuqavu hiante. Mwiva i vita varero ko riaani vaisiva hinani uro kyairaro mwiva i vita porisi mwinranro porisivanto i karavuqi uro kyaankyorave.

⁵⁹ Nte qianinra riaante. E hia karavuqitaira qamwanrama taiqenanrave. Ekyaa munima hia nai mwinraitira, hia qio vinanrave, tiro. Iesusiva turama.

13

Uaqia hi aanranra qaqira kyaate tura

¹ Mwi entara vaisi mponramwuvanto nri nteta Iesusira timwa mwita tiqata, Karirinyaa vaisinramwuvanto quara ru kyeta Kotira qamwata mwataare tuvoro kamaniva mpo, mwia nruutu Piraativa nri ntero mwi vaisinramwuhua ru kyovaro mwihua nraanrevanto quara vaakya rukyora mwia nraanre vatama kyero vahurave, tita.

² Mwitaa tuvoro Iesusiva tiqaro, Karirinyaa vaisinramwu mwitaama kye qutu vurara tita, nkye nataamave riaavo? Nkye tiqata, Mwihua qora kyaiqavanto Karirinyaa vaisi hini mwihua qora kyaiqa nraatara kyaihove, qiavo?

³ Hiave. Nte qianinra riaate. Nkyevata hia qora aanra qaqira kyaivera, nkyevata mwinramwuhua qutu vuntama kyetama qutu vivarave.

⁴ Haaru Siroamini ori nraamwu mpuaaha nraamwuvanto ntuvuraa viro tumu ntiro vaisi 18 nramwu rukyorave. Mwi vaisinramwuhua mpo? Nkye mwinramwuhua nraanra quave qiavo? Nkye tiqata mwinramwuhua qora kyaiqavanto Ierusaleminyaa qora kyaiqa nraatara kyovaro mwia kyaara nraamwu mwiva ntuvuraa viro mwihua ntutuqutu taiga kyorave. Nkye mwitaamave qiavo?

⁵ Qaqao, hiave. Nte qianinra riaate. Nkyevata hia qora aanra qaqira kyaivera, nkyevata mwinramwuhua votima kyetama qutu vivarave, tiro.

Qaampuakya voti hura fikiqaa ntumwa kyero tura

⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mpo quaqaa ntumwa kyero mwihua timwa nyinro tiqaro, Vaisi mpovanto nai utaqi fiki kyatari mpo vara tutorave. Mwi vaisiva vara tutero vari kyero mpo enta kyai uro mwia tamwa hiqiu kye nraankye timwa kyero uro taqovaro hia tamwa riorave.

⁷ Hia riovoro nai kyaiqaaqaa ntaqikiyi varu vaisirara tiqaro, Taqaante. Nte taarampo ihiaara vina nrina hiqana mwaa kyatariva tamwa riaaninra vekya varuqaro hia tamwa riairave. E mwaa teqa kyera qaqira kyaante. Mwi kyatariva qati vahiqaro kyuqe mwata taiga kyaankyorave, tuvoro ⁸ mwia kyaiqa vaisivanto qaqao tiro. Kuaa ihiaara mwia qati kyairaqe nte mwia okyaraqo onti quvu kyena tapitaani mwataara varaqina mwiqi vatena quvu ntamwa taarivo tamwa riairave.

⁹ Mpo ihiqi taqairaro mwi kyatariva tamwa riairera, e mwia qati kyaante. Hia tamwa riairera, e qioma teqa kyera qaqira kyananrave turave, tiro. Iesusiva mwi quara turama.

Iesusiva mwaanraqaa mwoqa ntavako nraakya kyuqema kyora

¹⁰ Mpo enta mwaanraqaa Iesusiva mwaanra nraamwu mpoqi qua timwa nyi varuvoro ¹¹ nraakye mpovanto mwiqi varura. Vaanavanto nraakye mwiavata varuva mwia nriqa vu inraikyara mwuvoro nraakye mwiva 18 ihiaara nriqa vuvoro variqiro vura. Mwia mwoqavanto ntavaka vuvoro mwiva hia ntatuta variraitiro, kakataama viro nraahu varura.

¹² Iesusiva mwia taqero mwia nraanrama kyero tiqaro, Mwaa nraakyeavao, i nriqa viva taigama viho, ¹³ timwa kyero nai kyauqu mwiaqaa viti vatovoro nraakye mwiva qamwanrama kyero mwaamwianra viro variqaro Kotira nruutu tuaahereqaro varura.

¹⁴ Kotira nrutu tuaahere varuvaro Iesusiva mwaanra entaqaqa mwi nraakyera kyuqema kyorara tiro, mwia kyaara mwaanra nraamwuqaa ntaqikiyi varu vaisira raraqqa tovaro nraakye qorara tiqaro, Kyaiqa enta 6 nramwuma vaiho. Mpovanto nkyi nyamwanta kyuqema kyaarive tita, mwi entaraqaa nraahuma nriate. Hia mwaanra entaqaqa nkyi mwamwanta kyuqema kyaarive tita nriate, tiro.

¹⁵ Vaisi mwiva mwitaa tuvaro nronravanto Iesusiva nai timwa mwinro tiqaro, Nkye unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa vare variahuave. Nkye ekyya mwihua mwaanra entaqaqa nkyeta purimakauve, ntonkive, nraamwuqitai ntau kyeta sitaqita tumu nramanri nyi variarave.

¹⁶ Nraakye mwaava nkyi haivaqara Evarahaamunra nraisivanto variharo Saataaniva 18 ihia mwi nraakyera rupa tairave. Qioma mwaanra entaqaqa kyaahaqa hiqana huvantu kyaaninrave, tiro.

¹⁷ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nramwutaahua mwi quara rieta kyaariva varuvata qumina nraakye qora mwihua Iesusiva kyaiqa varorara rieqata Iesusira qamwata mwatora.

Maasititi uruqaa ntumwa kyero tura

(Matiu 13:31-32; Maaki 4:30-32)

¹⁸ Iesusiva tiqaro, Kotiva ntaqikiyariva nanra inraikya votima kyerove vahiho iho? Nkye mwianra ntapihii kyeta riaate tina, nte nanra inraikyaqaa ntumwa kyenave qianinrave?

¹⁹ Qio nte maasititi uruqaa ntumwa kyena tirerave. Vaisivanto maasititi uru aakyooqi isa taiharo mwia uru pata mwiqiaiva ntukohiro qupiqero kyatari nronra vaihata nyaamwavanto kyauqu kyaara mwiqi nrumu vari vaite hiarave, tiro.

Mpereti nrakyo tairaqaa ntumwa kyero tura

(Matiu 13:33)

²⁰ Mwitaa timwa kyero Iesusiva qaiqaa tiro, Kotiva ntaqikiyariva nanra inraikya votima kyerove vahiho iho? ²¹ Mwiva taupataira votima kyeroma vaiho. Nraakyevanto mpereti utarera hiro parauaa vara kyero mwiva nrakyo taarive timwa kyero, taupataira vara kyero paraua vatama kyero tuqasaa kyaiharo taupataiva ekyya viro nrinro hiro mpereti uqenra kyaiharo nrakyo tairave, tiro.

Qesa patara tura

(Matiu 7:13-14, 21-23)

²² Iesusiva mwitaa timwa kyero Ierusareminianra viqaro mwatukya nronraqivata, pataqivata, kyuqe qua mwakyaakya timwa nyinro.

²³ Mwitaaqiro vuvaro vaisi mpovanto tiqaro, Nronrao, nraakiara Kotiva tiriqitairo pataqiatanave tivitaananrove? tiro. Mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro,

²⁴ Nyaamwunianra quava qesa pataqiave. Nkye mwukyaari mwata kyeta qesa mwina quate. Nte nkyi qutaa timwa nyuqo. Nraakye qora airivanto quare tiravata hia qio vivarave.

²⁵ Nraamwu qova qesa tita tairata nkye mwaatani varivorave. Nkye mwaatani varita qesa ntuqutita tiqata, Nronrao, qesa qatua timwa taante, tivaro mwiva, Qaqao nkye tainyaahuave. Nte hia nkyi taqauhuave, qiananrove.

²⁶ Mwiva mwitaa tirata nkye tiqata, Qaqao, tire ivatama kyeta kyara nraunrahuave.

E tiri mwatukyaqi variqara qua timwa timwianrahuave, tivaro mwiva qaiqaa tiqaro,

²⁷ Nkye tainyaahuave? Nkye uaqia hi kyaiqara uti variahuave. Hiante mwaisaita quatema, qiananrove, tiro.

²⁸ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nkye nraakiara taqavata nkyi haivaqahua Evarahaamuvavata, Aisaakivavata Iaikopuvavata, ekyya poropeti vaisinramwuvata Kotira mwatukyaqi varivata nkye mwaaganii varita nteqata nkyeta aanrai teti nreqata varivarave. ²⁹ Nraakiara huari vu nri ntainyaahuave, huari vu vinanyaahuave, mwaa hini tokyanyaahuave, vitira hini tokyanyaahuave, mwihua nrita ntuvaantua hita Kotira mwatukyaqi kyara nrevarave.

³⁰ Mate mwoqani varihua nritareta vunima varivarave. Mate vuni varihua tumitareta mwoqanima varivarave, tiro.

Iesusiva Ierusaremiqinaahuara mpo kye tura

(Matiu 23:37-39)

³¹ Iesusiva mwitaa tuvata Parisi vaisinramwu nri nteta Iesusirara tiqata, Sivira nritarera mpo mwatukyani quante. Herotiva vunyaa vaisivanto i ru kyarero uti vaiho. E mwaini variraro mwiva i ru kyaankyorave, tita.

³² Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva timwa nyinro tiqaro, Nkye uro qaakyau vairi mwia timwa mwiate. Nte matevata huravata vaana sitegana nraakye qora kyuqema nyatarerave. Mwitaamaqi vina mpora taarampo enta mwiqiaragaa ntena kyaiqa taiqa kyarerave. Nkye mwia mwitaama timwa mwiate.

³³ Nte matevata huravata mporavata Ierusaremini virerave. Hia gumina mwataqaa poropeti vaisi ru kyevarave. Ierusareminima ru kyevarave.

³⁴ Po, Ierusaremiqinaa nraakye qora tuaavo. Po, Ierusaremiqinaa nraakye qora tuaavo. Nkye Kotira poropeti rukyaahuave. Kotiva titai vaisihua variavata nkye ori pati kyeta mwihua ntugutu kyaahuave. Kokoraaravanto nai nraatiqaa nraakya iri kyero ntumwaqu taintema kyena nte qaiqaavata qaiqaavata nkyiara po timwa kyena nkyiqa ntaqikyirera huqata nkye ni qoririma mataavo.

³⁵ Mwia kyaara Kotiva nkyi qaqira kyairaro nkyi mwatukyaqi hia vaisivata variavaro gumina mwata nraahuma vahiananrove. Nte qianinra riaate. Nkye mwaa entaraqataita hia ni taqaraita, variqi vivage nte qaiqaa tumu variarita nkye mwi entara ni ntapihi kyeta taqegata nianra tiqata, Kotiva titai vaisiva tumiho. Mwia kyuqema mwataare tivarave, tiro. Iesusiva mwitaa turama.

14

Kyuqu kyauqu kyoto vaisira kyuqema kyora

¹ Mpo enta mwaanraqaa Iesusiva Parisi mwihua nronra vaisi nraamwuqi kyara nranrenro vuvata mwiqi varuhua mwiaqaa vu vate varura.

² Mwitaa huvaro Iesusira tataaqa vaisi mpo mwia kyuqu kyauqu kyota vuva varuvaro Iesusiva mwi vaisira taqero ³ mwaanra okyara tuhuavata, Parisivata, kyapara hiro tiqaro, Tire mwaanraqaa vaisi kyaahaqa hiqata mwia mwamwanta kyuqema mwataarera, tire teta mwaanra qua nteqave kyaanarave, hiave nteqa kyaanarave? Nkye tivage riaankye, tiro.

⁴ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua hia qua mpoqivavata tuvaro Iesusiva vaisi mwia vita kyero mwia mwamwanta kyuqema kyero titovaro vura.

⁵ Vuvaro Iesusiva mwiqi varuhua tiqaro, Nkyiqitairo mwia mwaaquvantove, mwia kauvantove, mwata quvu teraqi ntumwa virata nkye hiave mwi entaraqaa mwia ntanrau mwaanri kyevarave? tiro.

⁶ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua nai timwa mwi quava hia vahuvata tirema varura.

Nkyiari vara mwataniqa hi quara tura

⁷ Iesusiva nraamwu mwiqi variqaro taqovata kyara nranrenra nruhua mponramwuvanto tainta kyuqeraqaa nraahu mwata kyaavirerata uti varuvaro Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro,

⁸ Vaisi mpovanto nraakye ntumwinrenra hiro iara nrinra kyara nraante tirara hia enanasaira uro tainta nronra kyuqeraqaa mwatakyya vira variante. E mwiaqaa variraro nraamwu gova nronra vaisi mpo nraanrama kyero ⁹ iara tiqaro, Tumitarera e uto mpuani variraro nronra vaisi mwaava tainta mwiaqaa mwatakyya quarive, qiankyorave. Mwiva mwitaa tirera, e mwiqi nronraqama kyera kyauriqarama uro nraakye qora mwoqani mwatakyya vira varinanrave.

¹⁰ Hia mwitaa hiraitira, mwataa hianta. Kyara nranrenra hiro i nraanrainranra virava uro nraakye qora mwoqani mwatakyya vira variante. E mwitaa hiraro nraamwu gova nri ntero iara tiqaro, Ni totio, hia mwini variante. Nrumu mwaini tainta kyuqeraqaa mwatakyya quante, tirara e nraakye qora suqaa uro tainta nronraqa mwatakyya vira variqara e nrutu nronra varenanrave.

¹¹ Nai nrutu nraahu tuaaheraariva variraro nraakiara mwia nrutu vara mwataniqa hiananrove. Nai nrutu vara mwataniqama kye variariva variraro nraakiara mwia nrutu tuaahera kyaanarove, tiro.

¹² Iesusiva mwitaa timwa kyero vaisi mpovanto mwianra nrinra ni nraamwuqi kyara nraante turara tiqaro, Nraakye qora kyara nyinrenra hira hia ena toti vaative, ena qata vakyaave, ena vataahuave, i nraamwunaahua airi inraikya vatehuave, hia mwihua nyaanraante. E mwihua nyaanrama kyera nyinrenra mwihua mwia hiniqama kyeta inavata mwivarave.

¹³ Nraakye qora kyara nyinrenra hira vehi nraakye qorave, kyuqu kyauquara ihuave, vu gipaarihuave, mwihua nyaanraante.

¹⁴ E mwitaama varihua nyaanrama kyera aaqaa nraahu nyinranro Kotiva mwianra riero i qamwata mwatero i kyuqema mwataanarove. Nraakiara Kotiva kyuqe nraakye qora qati vara sivuma kyaaninraqaa Kotiva ina kyoqaa mwiananrove, tiro.

*Nronraqama kyero kyara nyiani vaisiraqaa ntumwa kyero tura
(Matiu 22:1-10)*

¹⁵ Iesusiva mwitaa tuvaro vaisi mpovanto mwiqi kyara nre varuva Iesusirara tiqaro, Qikye, Kotira mwatukyaqi kyara nrehua qamwateqata varivarave, tuvaro ¹⁶ Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero mwia timwa mwinro tiqaro, Vaisi mpovanto kyara nronraqama kyero tera taarama kyero vatero nraakye qora nyaanranrenra tuhua timwa nyitero tiqaro, Mwi entara kyara nraaninraqi nriate, tiro. Mwitaa timwa kyero varuvaro ¹⁷ mwi entava nri ntovaro mwiva nai kyaiqa vaisi titero tiqaro, Uro tirata nriate. Ekyaa inraikya terama taiho, qiante, turave.

Tuvaro mwia kyaiqa vaisivanto uro timwa nyuvata ¹⁸ mwihua kuaiqiqa kuaiqiavanto tiqata, Po, mpo inraikyavanto ni antua kyaihana nte hia quaninrave, tita. Vuniqama kyero mpovanto mwia kyaiqa vaisiara tiqaro, Nte mwata mpo kyoqaama kyena varauqo. Nte mwia uro taqarerave. Po, hia qio ivatama kyena quaninrave, ¹⁹ tuvaro mpovanto tiqaro, Nte kyaiqa vare varia purimakuhua kyauqurutana kyoqaama tauqo. Nte kyaiqa vareqana mwihua mwataara hirerana vuqo. Po, hia qio ivatama kyena quaninrave, tuvaro ²⁰ mpovanto tiqaro, Nte mateqa nraata varauqo. Po, hia qio quaninrave, tiro.

²¹ Ekyaa mwihua mwitaa nraahu tuvaro kyaiqa vaisi mwiva nrumu ntantero uro mwihua tu quara nai nronra vaisi timwa mwuvaro mwia raraqa tovaro nai kyaiqa vaisiara tiqaro, Hiantera mwatukyaqi virava uro aanra nronraqaatairave, aanra pataqaatairave, vehi vaisivata, kyuqu kyauquara ihuavata, su qipa quarihuavata, kyuqu are aremaqita nrohuhavata, sita varera nriante, turave.

²² Tuvaro mwiva tuntema kyero uro sitaqiro nrumu kyero tiqaro, E qiarantema kyena sitaqina nrumu kyauqaro tainta hini qati nraahu vaiho tuvaro ²³ mwia nronravanto tiqaro, Mwatukya mwiqi qaqira kyera virava uro aanraqaatairave, aakyooqitairave, api nraakye qora taqerahua mwihua vuavi raavira tirata nrumu ni nraamwu piqa kyaate. ²⁴ Nte i timwa mwuqo. Tauraqama kyena nyaanrama tau nraakye qorahua hiamu qio ni kyara nrevarave, turave, tiro. Iesusiva mwitaa turama.

*Iesusira vataqiro virera hu vaisirara tura
(Matiu 10:37-38)*

²⁵ Nraakye qora airivanto Iesusira vataqita vi varuvaro Iesusiva tuqasaa viro mwihua timwa nyinro tiqaro, ²⁶ Vaisi mpovanto ni nraaqiara varirero nte hunani nrinrenra hiro mwiva nai nrohua qohuave, nraata nraaqiarave, nai qata vakyaahuave, nai mwata mwaaqa qati variqiro quaninranrave, nronraqama kyero riemwaqiro viqaro nianra hia nronraqama kyero riaariva hiamu qio ni nraaqiara variananrove.

²⁷ Mpovanto hia nai rukye kyatarira vara qu varero ni pataqiro nrinrenra, mwiva hiamu qio ni nraaqiara variananrove.

²⁸ Nkyiqitairo vaisi mpovanto nraamwu nronra hoqarera hiro mwiva tauraqama kyero mwatakya viro nraato tuqiro viro kyatariarave, mpo inraikyarave, qioma munima kyaaninrave timwa kyero, nraamwu hoqairave.

²⁹ Mwiva hia mwitaa hirera, mwiva nraamwu hoqeqaro nraamwu tura nraahu ratairaro munima taiqa viraro hia hoqa taiqa kyairata nraamwu mwia taqehua raima mwateta tiqata,

³⁰ Qikye, vitira taqaate. Mwi vaisiva nraamwu tohara tero hia qio taiqa kyaiho, tivarave.

³¹ Mpo quavata tirerave. Vunyaa vaisi mpovanto nai henanra mpovata ntaqirera hiro, mwiva tauraqama kyero mwatakya viro variqaro nai ntaqqa vaisihua kyaara ntumwa kyero taqero tiqaro, Nte qiove mwia nraata kyaaninrave, hiave qio mwia nraatara kyaaninrave? tirave. Mwiva taqairaro mwia ntaqi vaisihua 10,000 nraahu varivaro mwia nramwutaara ntaqi vaisihua 20,000 varivera, mwiva ni nraatara kyaankyro tiro tiqaro, ³² Kyai ni nramwutaa mwiva nyianrani variraqe nte vaisi mpo titaariro mwiva uro mwianra qao tiro mwaateraqama variare qiananrove, tiro.

³³ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Mwiva votima kyeta nkye hia mpo inraikya mpo inraikya tutaara qaqira kyaivera, nkye hiamu qio ni nraaqiara varivarave.

*Iesusiva horeqaa ntumwa kyero tura
(Matiu 5:13; Maaki 9:50)*

³⁴ Hore kyuqe inraikyave. Horevanto uaqiama viro hia qiakyaa hirera, tire hia qio qaiqaa utu kyaararo qiakyaa hiananrove. Tire mwia qaqira kyaaninrave.

³⁵ Mwitaama quani horera hia qio kyara kyaahaqa hiraro kyaravanto kyuqema kyero qupiqaananrove. Kyaravanto kyuqema kyero qupiqaarive tita hia mwi horera purimakau raha kyapata qio vatevarave. Nkyi nyaato vahiarihua hivera, nkye mwi quara ntapihi kyeta riaate, tiro.

15

Sipisipivanto raupirima vuraqaa ntumwa kyero tura
(*Matu 18:12-14*)

¹ Mpo enta taakisi vare varuhuavata, qora kyaiqa vare varuhuavata, Iesusira qua riarerata nri nteta varuvata

² Parisi vaisinramwuvantovata, mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, *nrtu nraunru/nrunru nraunru* tita tiqata, Qaqao, mwaa vaisiva qora kyaiqa uti varia vaisihua qamwata nyatero mwihua kyapata kyara nre variho, tita.

³ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwaa quaraqaa ntumwa kyero mwihua timwa nyinro tiqaro, ⁴ Nkyiqitairo vaisi mpovanto 100 sipisipi vataariva taqairaro sipisipi mpovanto raupirima virera, mwi vaisiva nataave hiananrove? Mwiva 99 sipisipi mwihua utaqi kyero mpo sipisipi raupirima quaninra puaa hirero quanarove. Mwiva puamaqiro viro uro mwia puama kyero taqaananrove.

⁵ Mwiva mwia puama kyero qamwata kyero vara nai qumwuqa qu varero ⁶ uro mwaatani mwia kyero mwiaavata variahua nyaanrama kyero tiqaro, Nkye nrumu nivatama kye qamwataate. Ni sipisipi raupirima vihana nte mwia puama kyaugo, qiananrove.

⁷ Nte qianinra nkye ntapihi kyeta riaate. Mwia votima kyeta 99 nraakye qora hia qora aanra nrohuhua varivata nyaamwuni varihua mwihuara qamwate variqata taqairaro qora kyaiqa varaari vaisiva kuaiqiavanto qora aanra qaqira kyairera, mwianra rieqata nyaamwuni varihua mpoqama kyeta qamwatevarave.

Munima raupirima vuraqaa ntumwa kyero tura

⁸ Nte qaiqaa mpo quaqaa ntumwa kyena tirerave. Nraakye mpovanto ori munima kyaugurutana vataiva taqaiharo munima kuaiqia raupirima virave. Mwitaa hiraro mwia nataave hiananrove? Mwiva omwa qupi kyero nraamwuqi ntupi kyero mpoqi mpoqi puamaqiro viro taqaananrove.

⁹ Mwiva puama kyero varero nai totivaativata, mwiaavata variahuavata, nyaanrama kyero timwa nyinro tiqaro, Nkye ni vatama kyeta qamwataate. Nte munima raupirima kyaura puama kyena varauqo, qiananrove.

¹⁰ Nte qianinra riaate. Mwiva votima kyero qora kyaiqa varaari vaisiva qora aanra qaqira kyairera, mwianra rieqata nyaamwuni varihua qamwate varivarave, tiro.

Mwia mwaaquvanto raupirima vuraqaa ntumwa kyero tura

¹¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Vaisi mpovanto qoraisi nraaqiara taaratana mwata tovaroma ¹² mwia mwaaqu nraakiaraava siviro nai qorara tiqaro, Ena vataana inraikyara nraakiara ntainra kyera ni mpirerave tinanra mate nraahu ni mpiante, tiro. Mwitaa tuvaro mwia qova nai vato inraikyara ntainra kyero nai mwaaqutana nyunrave.

¹³ Nyuvaro mwia mwaaqu nraakiaraava pataqia variro nai hu inraikyara mpohua nyiqanro munima varero nyianra mpo mwatani vuva uro mwini variqaro qora vaisi kyapata qora kyaiqaaqaa munima vare vura taiqa tuto kyorave.

¹⁴ Taiqa tuto kyovaro mwiaqatairo nronraqama kye aara nto entava nri ntovaro mwiva vehi vaisi variqaro ¹⁵ uro mwi mwataragaanaa vaisi mpoqaa kyaiqa vararero viro. Vuvaro mwi vaisiva tiqaro, Uro ni quaraqaa ntaqikyiqara mwihua kyara nyiante, turave.

¹⁶ Tuvaro mwiva quara kyara nyi variro tiqaro, Qikye, quara kyara nyiqana viti vaati ntenavata nraataarave, tuvaro mwia kyara mwianri vaisiva hia varura. ¹⁷ Mwiva nraataa huvaro varuvaro mwia vu nraato ntutoraa vuvaro mwiva riero tiqaro, Ni kora kyaiqa vaisi airinramwuvanto variavaro airi kyara vaihata mwihua nreqata variavana nte mwaini variqana kyarara huqo. ¹⁸ Kyai nte sivina ntena kova hinani nrumu ntantena quankye. Nte urontena ntena korara mwitaama qianinrave. Ko, nte Kotiravata ivata uaqia hi kyaiqara utu nyataugo. ¹⁹ Mwiva kyaara nte hia qio i nraaqiara kyuqeva varianinrave. E ni vara mwatanigama kyairaqe nte i kyaiqa vaisi nraahu variankye. Nte quariva uro mwitaa tirerave, tiro.

²⁰ Mwitaa timwa kyero mwiva siviro nai qova hunani nrunra. Nai qora nraamwu qaumato nruvaro mwia qova nyianrasairo vutu mwia taqero qamwata kyero hiantero uro nai mwaaqu ntavaaqavu kyero mwia kyuquqama mwatero varuvaro ²¹ mwia mwaaquvanto tiqaro, Ko, nte Kotiravata ivata uaqia hi kyaiqarama utu nyataugo. Mwiva kyaara nte hia qio i nraaqiara kyuqeva varianinrave, tiro.

²² Mwitaa tuvaro mwia qova nai kyaiqa vaisi timwa nyinro tiqaro, Hianteta nkye uro tuavaaqa kyuqera varaqita nrumu mwiate. Kyaatamwawata inranravata varaqi nrumu humwataate.

²³ Purimakau nraati kyuqera rukyeta utaate. Mate tire mwia qamwata mwataanarave. ²⁴ Ni maaquvanto qutu viho tuqaroma qati nri ntaiho. Ni maaquvanto raupirima viho tuqaroma qati nrihana vitaugo, tiro. Mwitaa timwa kyero nai mwaqu qamwata mwatero kyara vara kyero mwia vaahaqama mwatorave.

²⁵ Mwia vaahaqama mwate varuvaro mwia vakyaava kyaiqa varonasairo nri ntero riovata ²⁶ ihi nte variqa tuvaro mwiva nai qora kyaiqa vaisi mpo kyapara huvaro mwiva mwia timwa mwinro tiqaro, ²⁷ I qatavanto vevasairo nri ntaiharo i qova mwianra qamwateqaro purimakau nraati kyuqera ru kyero uta mwataiho. I qata kyuqema nai vitero qamwateqaroma mwitaa iho, tiro.

²⁸ Mwitaa tuvaro mwia vakyaara raraqa tovaro kyaruru ntumwa kyero tiqaro, Hia nte nraamwuqi virerave, timwa kyero mwaatani varuvaro mwia qova veva ntero mwianra po qati nraamwuqi nriante tuvaro mwiva mwitaa tiro:

²⁹ Nte airi ihiara i kyaiqa vaisi votima kyena i kyaiqa vareqana hia nte mpo entavata i qua raaguta kyaurave. Nte ntena toti qamwata nyataankye tuqara e hiama memenra nraati mpoku ntugutu ni mpiaro.

³⁰ I nraaqiara mwaava api qaraqita nrohia nraakyehuavata e hiana inraikyara varaqiro mwihuaqaa uto taiga kyero nrihanrama e purimakau nraati kyuqera qumina ntugutu kyera mwinra hiaro, tiro.

³¹ Mwitaa tuvaro mwia qova qaqaqo tiro, Ni maaqu, e mpo enta mpo enta ni vatama kyera variarave. Nte hu inraikyara ekjaa inraikya mwia tetatana hunanrave. ³² I qatavanto qutu viho tuqaroma qati nri ntaiho. Mwiva raupirima viho tuqaroma qati nrihana vitaugo. Mwitaa ihatara tita, tire mate mwia qamwata mwatarerave, turave, tiro. Iesusiva mwi quara turama.

16

Kyaiqaqaa ntaqikiyi varu vaisiva uaqiama kyero kyaiqa varoraqaa ntumwa kyero tura

¹ Iesusiva nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Haaru vaisi mpovanto munima airi vatova varuvaro vaisi mpovanto mwia kyaiqa vareqaro mwiva vato inraikyaraqaa ntaqikyurave. Mwiva hu inraikyaraqaa ntaqikiyi varuvaro mpovanto nri ntero tiqaro, E hiana inraikyaraqaa ntaqikiyi variva e hiananra hini nramwa kye variho, tuvaro ² munima vato vaisiva mwiva mwia nraanrama kyero tiqaro, E nanra varaana quarave nte riaugo? Nte hu inraikyara ntaqikiyigara varenanra qara ntumwa tairaqa taqaankye. E hia nte hu inraikyaraqaa ntaqikiyanrave. E taiqenanrave, tiro.

³ Mwitaa tuvaro kyaiqa vaisi mwiva riero tiqaro, Po, ni nronravanto nte kyaiqa varauraqaatairo ni taiqama kyaananrove. Nte nataave hianinrave? Hia nte kepukyaqama kyena onti quvuaninrave. Nte mpohuara nianra po tiqata munima mpiate qianinra kyauruaninrave, tiro. ⁴ Mwitaa timwa kyero mwiva kyai nte mate mwitaa mwitaa hiaro nraakira ni titairata nraakye qora nianra qamwateqata ni pitaqita uro nkyiari nraamwuqi kyaate, tiro.

⁵ Mwitaa timwa kyero nai nronra vaisiqitaita munima varetta qakyo mwianre tu vaisihua nyaanrama kyero vuni nru vaisira mwia kyapara hiro, Ni nronravanto iqi vataiva nataamave qati vaiho? tuvaro ⁶ mwiva tiqaro, Mwiva niqi vataiva vahamwenra 100 taqu vaiho, tuvaro mwia munimaqaa ntaqikyuva tiketi mwinro 100 qaqira kyera 50 nraahu tiketiqaqaa qara ntumwa taante, tiro.

⁷ Mwitaa timwa kyero vaisi mpora tiqaro, Mpo e, iqi vataiva nataamave qati vaiho? tuvaro mwiva tiqaro, Uiti tua 100 tuama qati vaiho, tuvaro mwiva tiketi mwinro 100 qaqira kyera 80 nraahu tiketiqaqaa qara ntumwa taante, tiro.

⁸ Mwiva vato inraikyaraqaa ntaqikiyiqaro mpuara vare varu vaisiva mwitaaqiro vuvuro mwia nronravanto taqero tiqaro, Qikye, vaisi mwihua mwia toti variate tiro, mwiva vu nraato tuqiro viro mwiva mwitaa hi variho turave. Mwatani varia vaisihua nkyiari hena vaisi kyoqaa nai mwi nai mwi hiqata nkyiari riemwa kyeta kyoqaa kyaiqa varaqi quarave. Mwhua kyoqaa kyaiqa vareqata omwa itainani nria vaisihua nraatara kye variarave, tiro.

⁹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Nte qianinra riaate. Mwatani varihua apiqama kyeta tuto kye varia munimanra nkye mwi munimanra vara kyetama avuqavuma kyeta totiqa hiqata nyiate. Mwitaamaqita vivaro munima taiqa virata nkye ekjaa enta qati variqi vi nraamwunraqi vivaro nkye munima nyi vaisiva nkyi qamwata nyataanarave.

¹⁰ Vaisi mpovanto pata kyaiqaqia vareqaro mwiva mwi kyaiqara avuqavuma kyero varairera, mwi vaisiva nronra kyaiqavata avuqavuma kyero varaananrove. Vaisi mpovanto pata kyaiqa varero mpuara utiqaro varairera, nronra kyaiqavata mpuara utiqaro varaananrove.

¹¹ Nkye mwata mwaqaqia variahua apiqama kyeta kye varia munimanra hia kyuqinra kyeta ntaqikyivera, Kotiva hia nkyiara, Nkye ni kyoqaa qutaa kyoqaaqaa ntaqikyivarave, qiananrove.

¹² Nkye mpova hiani inraikyaraqaa hia kyuqema kyeta ntaqikyivera, Kotiva nkyiara, Nkye nkyeta vate inraikyaraqaaqavata hia kyuqema kyeta ntaqikyivarave, timwa kyero hiana nyiananrove.

¹³ Hia kyaiqa vaisi mpovanto vaisi nronra taaratanaqaa kyaiqa varaananrove. Mwiva mwitaa hiqaro nronra vaisi mpora mwia mwutukya vahiraro mporara hia mwia mwutukya vahiananrove. Mwiva nronra vaisi mpora kyuqerave timwa kyero mpora uaqia hiravema qiananrove. Airi inraikya vatevave, munimavantove, nronra vaisi votima kyero nkyiqa ntaqikyivi varirera, nkye munima varerara nraahu riemwaqi viqata hia Kotira kyaiqavata qio varaqi vivarave, tiro.

Iesusiva qua mwaanra mponramwu tura

¹⁴ Iesusiva mwitaa tuvata Parisi vaisinramwuvanto mwi quara riovaro mwihua mwutukyavanto munimanra nraahu vahuvata tita, mwihua Iesusiva qua turara raima mwatora.

¹⁵ Raima mwatovaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Mwihua nkyiara avuqavu nrohi varia vaisihuave qiate tita, nkye nraakye qora suqaa avuqavuma kyeta nrohi variarave. Nkye mwitaa hiavaro Kotiva nkyi mwutukyaqi uaqia hi kyaiqara taqe varirave. Mwatani variahua tiqata, Kyuqe inraikyave, ti variara mwi inraikyarara Kotiva tiqaro, Uaqia hi inraikyarara qumina inraikyave, ti varirave.

¹⁶ Haaru hia Ioniva varu entara Mosesira qua mwaanravantovata poropeti vaisi qua mwaanravantovata vahurave. Mwiaqaatairo Ioniva nramanri nyi varuva nri ntero qaraakya qua kyuqe qua Kotiva nkyiqa ntaqikyiani quara timwaqiro vuvata mwiaqaataita ekyaa nraakye qora nkyiarianasai kepukyaqama kyeta Kotira mwatukyaqi vvirerata uti variarave.

¹⁷ Qio nkye riaate, Haaruaa mwaanra qua qatima vaiho. Nyaamwuvantovata mwata-vantovata taiga viraro Kotira qua nronravantovata patavantovata qatima vahiananrove.

Nraakye qaqira kye okyarara tura

(Matiu 5:31-32, 19:9; Maaki 10:11-12)

¹⁸ Vaisivanto nai nraata qaqira kyero mpo nraakye varaiva, mwi vaisiva Kotira qua mwaanra nteqa kyairave. Mpovanto qaqira kyai nraakyerara varai vaisiva, mwivavata Kotira qua mwaanra nteqa kyairave, tiro.

Rasarusirara tura

¹⁹ Iesusiva nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Vaisi mpovanto airi inraikya vatova kyuqe tuavaaqa nraahu ututero mpo enta mpo enta qiakyaa hu kyarara nraahu nreqanro varurave.

²⁰ Mwiva mwi kyarara nraahu nreqanro varuvata vaisi mpo mwia nruvu Rasarusira vitaqita uro airi inraikya vato vaisira nraamwu qesana kyovaro varura. Mwi vaisiva hia mpo inraikyavata vatova vehi vaisivanto varuvaro rumpuaravanto nraahu ekyaa mwia mwamwantaga vahuvaro ²¹ variqaro mwiva airi inraikya vato vaisiva kyara nreqanro viti vaati qaqira kyora mwia nraahu utu kyeqaro nranrenro varura. Rasarusiva mwini varuvaro vairinramwuvanto vitare nritare hiqata mwia rumpuara pohi varurave.

²² Hia mpo inraikyavata vato vaisiva qutu vuvata nyaamwunyaahua mwia vitaqita uro Evarahaamuva nai haivaqava varunani kyorave. Uro kyovaro airi inraikya vato vaisiva mwivavata variro qutu vuvata mwataqi quntamwa torave. ²³ Quntamwa tovaro mwiva qutu vuhua varunani variqaro atura nti varurave. Atura ntiqaro mwiva vuru taqovaro Rasarusiva Evarahaamukyantiri gamwateqaro nyianrani varurave.

²⁴ Mwini varuvaro mwiva Evarahaamunranra aakyara ntero tiqaro, Evarahaamuo, ko, e qati nianra po kye timwa mataante. E Rasarusira titairaro mwiva nai kyauqu uro nramanriqi mwaamwi ntamwa kyero tumu ni maaqinriqaa vatairaro tututaarive. Nte qia nronraqi variqana atura ntiqana varuqo, tiro.

²⁵ Mwiva mwitaa tuvaro Evarahaamuva qaqao tiro, Ni maaqu, e riaante. E tauraa qati varuna entara e kyuqe inraikya vatoraro Rasarusiva qora inraikya nraahu vatorave. Mate mwiva mwaini variqaro qamwateqaro varihara e mwini atura ntiqara variaro.

²⁶ E qaiqaavata rie variraqe nte qua mpoqivavata i timwa mwiankye. Nte varuqara e variaruro tiri utaqaa okai nronrama vaiho. Mwaisaita mwini vivorave, mwisaita mwaini nrivorave tiro, okai nronra utaqaa vatairave, tiro.

²⁷ Evarahaamuva mwitaa tuvaro mwi vaisiva tiqaro, Po, ko, nte iara qati ni qua riaante tuqo. E Rasarusira titairaro mwiva ni kora nraamwuqi uro ntero ²⁸ ni kata pakyya kyauquru variahua timwa nyianrive. Mwihuavata mwaini nriqa vinani nrivorave, tiro.

²⁹ Mwitaa tuvaro Evarahaamuva qaqao tiro, Mosesivavata, poropeti vaisinramwuvata, gara ntumwa to quava vahirave. Mwihua mwi quara qioma rieverave, tiro.

³⁰ Tuvaro qati varu entara airi inraikya vato vaisiva tiqaro, Hiave, Ko, Evarahaamuo, qutu quarive nrumu ntantero uro timwa nyinrata mwihua mwia qua riegatama qora aanra qaqira kyevarave, tiro.

³¹ Mwitaa tuvaro Evarahaamuva qaqao tiro, Mwihua Mosesira quavata poropeti vaisi quavata hia riaivera, mwihua qutu quariva nrumu ntantero uro qiani quaravata hiamia qio rieverave, turave, tiro. Iesusiva mwitaa turama.

17

Uaqia hi kyaiqarara tura

(Matiu 18:6-7, 21-22; Maaki 9:42)

¹ Iesusiva nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Nraakye qoravanto Kotira qua nteqa kyeqata uaqia hi kyaiqara utuate tiro, mpo inraikya mpo inraikyavanto qovara hiananrove. Uaqia hi kyaiqara qovarama kyaani vaisirara po kye timwa mwatauqo. Nraakiara mwi vaisiva taqaananrove.

² Nraaqiara mpo uaqia hi aanranra nraamwutaani vaisiva variraro nraakiara Kotiva mwi vaisira uaqiama kyeroma ntuquu mwataananrove. Kotiva mwi vaisira mwitaa hianinranra riegaro mwi vaisiva mwataama qiari. Qikye, eqaataara qumina nte mwi nraaqiarara uaqia hi aanranra nraamwutaurave. Haaru hia mwitaa hiava entara ni nuntaqi ori nronra sutukye ni rumpua nronraqi tuto kyaataarave, qiananrove. ³ Nkye uaqia hi kyaiqara utuaro tita rauru kyeqata variate.

E taqairaro i qata vakyaavanto Kotira qua nteqa kyairera, mwianra hia qaiqaavata mwitaa hiante qiante. Mwiva tiqaro, Nte po tuqo. Hia qaiqaavata mwitaa hirerave, tirera, e tiqara, Mwi quara matema qaqira kyauqo, qiante. ⁴ E taqairaro mwiva kuaa enta 7 nani i uaqiama mwatero nrumu iara po hia mwianra riera taunru mataante tirera, e eo timwa kyera 7 nani mwianra tiqara, Nte mwi quara qaqira kyena hia iqaa qua vataaninrave, qiante, tiro.

Kepukyaqama kyeta Kotirara riemwaqita virara tura

⁵ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiara 12 nramwuvanto tiqatama, E tiri kyaahaqa hiraro tire Kotirara riemwaqita quarava nronraqa hiarive, tita.

⁶ Mwitaa tuvaro nronravanto mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye Kotirara riemwaqi viva masiteti uru pataqia votima kyero vahirera, nkye kyatari vitirara tiqata, E tuqa rirante ntarira uro kyaareraqi qupiqaante, tivaro kyatari mwiva nkya qua riaanarove, tiro. Iesusiva turama.

Kyaiqa vaisivanto nai kyaiqa varaaninranra tura

⁷ Iesusiva tiqaro, Nkyiqitairo mpovanto variraro mwia kyaiqa vaisivanto kyaiqa varaaninranra qati quaqama kyena tirerave. I kyaiqa vaisivanto i kyaiqa vareqaro uro kyatu quvu tero uro sipisipiqaa ntaqiki tero nrinranra e nanreve mwianra tinanrave?

⁸ E hiamia mwianra tiqara, Hiante ena kyara nrumu nraante, tinanrave. Mwi vaisiva qumina kyaiqa vaisivanto variharara tira, e mwianra tiqara, Nrumu nini kyara nraante terama kye matera kyara utaa tavunanra rupa varera kyara varaqira nrumu mpiraqe nramwa kyaarira nraakiara ena kyara nraante, tinanrave.

⁹ Kyaiqa vaisi mwiva i kyaiqa taiqa kyairera e mwianra kyuqeveve tinanrave? Qaqao, e hiamia mwitaa tinanrave. Mwianra tiqara, Mwia ena kyaiqama varera hiaroma, tinanrave.

¹⁰ Mwia votima kyeta nkyevata Kotira kyaiqa uro taiqa kyeta hia mwianra riegata Kotirara qamwata timwa taante qiate. Nkye mwataama qiate. Tire qumina kyaiqa vaisi nraahuma varuro. Tire mwi kyaiqara vareqata tire teta kyaiqa vaisi kyaiqa nraahuma varauro, qiate, tiro. Iesiva turama.

Rumpuara taumavanto mwamwanta nre varuhua kyuqema kyora

¹¹ Iesusiva Ierusalemianra viqaro Sameriaa mwata hini vahuvoro Kariri mwata hini vahura mwia utaqaa vuva ¹² mwatukya mpoqi uro ntovata vaisi kyauqurutanavanto

Iesusira uro qintorama kyeta. Rumpuara uaqia huva mwihua mwamwanta nre varuhua vutura nyanrasatataita aakyara nteta tiqata,

¹³ Iesusio, e nronravantove. Qati tirinramwuanra po kye timwa timwa taante, tita.

¹⁴ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Kotira kyaiqa vare varia vaisihua hianani vivata nkyi mwamwanta itutuma kye taqaate, tuvata mwihua Iesusiva tuntema kyeta aanraqaa viqata taqovaro mwihua rumpuaravanto tavanta vuvaro mwihua nyamwantavanto kyuqema vuvata mwihua qio varura.

¹⁵ Mwihua qio varuvaro mwihuaqitairo kuaiqiavanto nraahu nai rumpuara tavanta vura taqero nrumo ntantero aakyara ntamwa kyero Kotira nrtutu tuaaheraqiro vura.

¹⁶ Vuva uro Iesusira kyuqusata tumu ntiro variqaro Iesusira gamwata mwate varura. Vaisi mwiva Sameriaa nyaava varuvaro Iesusiva mwianra tiqaro, ¹⁷ Nte vaisi kyauqurutana kyuqema nyataurave. Vaisi 9 nramwu tainive quavo? ¹⁸ Nanraqamave mpo mwatananaa vaisi mwaava nraahu Kotira nrtutu tuaahererero nriho? tiro.

¹⁹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva vaisi mwianra tiqaro, Qioma sivira quante. E nianra ni kyahaqa hianinrave qiararoma i mwamwanta kyuqema viho, tiro. Iesusiva turama.

*Kotiva ntaqikyianinranra tura
(Matiu 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Parisi vaisinramwuvanto uro Iesusira kyapara hita tiqata, Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiariva taireve qovara hiananrove? tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Mwiva qovara hianinra nkye hia vuqotaita qio taqavarave.

²¹ Hiama mpovanto Kotiva ntaqikyianinra taqero mwinima vaiho mwainima vaiho qiananrove. Kotiva nraakye qora mwihua utaqi variqaro mwihuaqaa ntaqikyiananrove, tiro.

²² Mwitaa timwa kyero Iesusiva nai nraaqiaranramwuanra tiqaro, Mpo enta nri ntairata nkye mwi entaraqaa ni mwatani mwatatai nraaqiarara tiqata, Qikye, Iesusiva kuaa enta nraahu tirivata variraqe tire qiove qiataarave, tiqatama hia qio ni taqavarave.

²³ Mwi entaraqaa vaisi mponramwuvanto nkyiara tiqata, Iesusiva mwinima variho. Mwainima variho, tivata nkye hia mwihua qua rieqata mwihua vataqita quate.

²⁴ Aaquakyaa tiqaro ekyaa nyaamwu ntuvaaahama kyaintema kyenama nte mwatani mwatatai nraaqiarava qoqaa tumuaninrave.

²⁵ Qakyo qoqaa tuminrenra hiarita mate mwaa entara vari nraakye qorahua nronra muaanra nraante mpivage varaarita mwihua ni qoririma matevarave.

²⁶ Noaava varu entara nraakye qoravanto mpoqia utuntema kyeta nte mwatani mwatatai nraaqiarava tumuani entaraqaa nraakye qoravanto mpoqia mpoqia utivarave.

²⁷ Noaava varu entara nraakye qoravanto kyarave nramanrive nramwaqita vita nraata vaati varaqita vuvaro Noaava nramanriqaa quani nraamwunraqi viqetovaro humwunravanto nronraqama kyero ntero mwihua ekyaa ru taiqa kyorave.

²⁸ Nte tumuani entava Rotiva qati varu entara votima kyero vahiananrove. Rotiva qati varu entara nraakye qoravanto kyarave nramanrive nramwaqita vita, nkyiari kyoqaa kyaiqa varaqita vita, nraata vaati varaqita vita, kyara vara tuqi vita, nraamwu hoqaqi vita mwitaa mwitaamaqita vuvaro ²⁹ Rotiva Sotomi mwtukyaqitairo vuvaro nyaamwusairo qiavanto vati votima kyero ntiqaro mwi mwatanaahua ekyaa itamwa taiqa kyorave.

³⁰ Nte qovarama quani entara nraakye qoravanto mwitaamaqi viqata nkyiari kyaiqa nraahu varaqi vivarave.

³¹ Mwi entara vaisivanto nraamwu aatareqani variariva nai vataani inraikyara vararero nraamwuqi hiama vera ntaarive. Vaisi mpovanto kyaiqa varaariva nrumo ntantero nraamwuqi hiama quarive.

³² Rotira nraatavanto apiqama viro taiqa vurara nkye riaate.

³³ Nte qutu quankyo tiro qati varianinranra nronraqama kye riaariva qutu quanarove. Hia nai qutuaninranra nronraqama kye riemwaqiro quariva, (mwiva qutu viro mwiaqaitairo) ekyaa enta qati variqiro quanarove.

³⁴ Mwi entara entaqi vaisi taaratanavanto taariqaa vaite varivaro kuaiku nraahu nyaamwuni vita varero viro mpo mwia mwinima kyairaro variananrove.

³⁵ Mwi entara nraakye taaratanavanto kyara taiti ti varivaro kuaiqia nraahu nyaamwuni vita varero viro mpo mwia mwinima kyairaro variananrove. ³⁶ [Vaisi taaratanavanto utaqi kyaiqa vare varivaro kuaiqia nraahu nyaamwuni vita varero viro mpo mwia mwinima kyairaro variananrove], tiro.

³⁷ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwia kyapara hita tiqata, Tainive mwi inraikyava mwi inraikyava qovara hiananrove? tuvaro Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero mwihua timwa nyinro tiqaro, Qutu quani inraikyava vahianinra mwiaqama memonravanto ntuvantua hivarave, tiro.

18

Hia kyuqema kyero ko rio vaisiraqaa ntumwa kyero tura

¹ Iesusiva nai nraaqiaranramwuanra mwihua Kotirara aakyara ntamwaqi vivaro hia pupohairata qaqira kyaate tiro, mwaa quaraqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, ² Haaru qua avuqavu hi varu vaisiva iaasiva mpo mwatukyaaqaa variqaro mwiva hia Kotira nraatu aatu hu vaisiva hia nai hena vaisiaravata nronraqama kyero rie varu vaisiva varurave. ³ Mwiva varuvoro tetoqa nraakyevantovata mwi mwatukyaraqaa varurave. Mwi nraakyevea ekyaa enta ko rio vaisiva varunani nri ntero tiqaro, Vaisi mpovanto ni qoraqama matairara rieqara e ni qua avuqavuma mataante, turave.

⁴ Mwitaa timwaqiro vuvaro airi enta ko rio vaisiva hia mwia kyaahaqa hiataa huvaro hia mwia kyaahaqa hurave. Mwitaamaqiro viro ekyara mwianra tiqaro, Nte Kotiraravata vaisiaravata hia nronraqama kyena riauva ⁵ tetoqa nraakye mwaavata hia kyaahaqa hiataa ihana varuqaro mwiva airi nani nte hunani nri variqaro ni antue variho. Kyai nte mwia qua riena avuqavuma mwataariro mwiva hia mpo enta mpo enta qaiqaavata nte hunani nriqanro ni pupohama mataarive, turave, tiro.

⁶ Mwitaa timwa kyero Iesusiva nronravanto tiqaro, Riaante. Hia kyuqe iaasiva hia mwi nraakye kyaahaqa hiataa huvarovata mwia kyaahaqa hurave.

⁷ Kotira nraakye qoravanto entaqivata, iheravata, mwianra aakyara ntamwaqi vivaro Kotiva hiave mwihua qua riero kyaahaqama nyataanarove? Kotiva qakyoma kyerove mwihua kyaahaqa hianarove? ⁸ Qaqao, nte qianinra riaate. Kotiva mwihua qua riero qamwanrama kyero mwihua kyaahaqama nyataanarove. Nte mwatani mwatatai nraaqiarava qaiqaa tumuani entaraqaa Kotira qua rieqata mwianra aakyara ntamwaqi vihua mpoqiani varivarave iho, hiave varivarave? tura.

Parisi vaisiqaavata taakisi varo vaisiraqaavata ntumwa kyero tura

⁹ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Vaisi mponramwuvanto tiqata, Tire nraahuma kyuqe hurahua variqata avuqavumakye nrohi varurata mpohua hia kyuqe hia huama variavo qiarave. Kyai nte mwitaa qia vaisihuara mwaa quaraqaa ntumwa kyena qiankye, timwa kyero tiqaro,

¹⁰ Vaisi taaratanavanto Kotira nraamwuqi Kotirara aakyara ntarerata vurave. Mpo Parisi vaisivanto vuvaro mpo taakisi vare varu vaisiva vurave.

¹¹ Mwitanaahua Kotira nraamwuqi vera ntovaro Parisi vaisi mwiva uro nanrianra mposata variqaro Kotirara aakyara nteqaro mwitaama tiro: Kotio, Hia nte mpohua votima kyena varuvara tina, nte iara kyuqema tuqo. Hia nte mpohua nraantantena munima mpuara vare varuvave. Hia nte api qora kyaiqia utuqina nrohi varuvave, Hia nte mpora nraatavata mpuaraqama kyena nrohuvave. Hia nte viti vaisiva taakisi vare vari vaisira votima kyena varuvave.

¹² Nte kuua uiki mwiqi variqana i kyaiqara rieqana taara enta kyara aurama teqana varuvave. Nte ntena hu inraikyaragaatai munima vara kyena kyauqurutanagaitaina avuqavuma tukyama kyena kuaiqia ina mwi varurave, turave.

¹³ Parisi vaisivanto mwitaa ti varuvoro taakisi vare varu vaisiva vutura nyianra sata siviro variro kyauriqaro hia tuaahera kyero nyaamwunivata taqaraitiro, nai mwetokya ntuqutiro tiqaro, Kotio, po nte hia kyuqe huvama varuqo. E nianra po kye timwa mataante, turave, tiro.

¹⁴ Mwitaa timwa kyero Iesusiva timwa nyinro tiqaro, Nte qianinra riaate. Kotiva Parisi vaisivanto tu quara hia riaraitiro, taakisi vare varu vaisira qua nraahu riero mwiva uaqia hi kyaiqara utura nruka mwatovaro mwi vaisiva nrumu ntantero nai nraamwuni vurave. Nai nrtutu nraahu tuaaheraaninra Kotiva mwia nrtutu vara mwataniqama kyaanarove. Nai nrtutu vara mwataniqia hianinra Kotiva mwia nrtutu tuaaherama mwataanarove, tiro. Iesusiva turama.

*Iesusiva nraaqiarara qamwateqaro kyuqema nyatora
(Matiu 19:13-15; Maaki 10:13-16)*

¹⁵ Nraakye qoravanto nkyiari nraaqiara sitaqita Iesusiva mwihuaqaa kyauqu vatero kyuqema nyataarive tita nri ntovata Iesusira nraaqiaranramwuvanto tiqata, Siteta mwihuaavata quate, tura.

¹⁶ Mwitaa tuvoro Iesusiva nraaqiara mwihua nyaanrama kyero tiqaro, Nraaqiara mwihua qati kyaivata nte hunani nriate. Hia mwihua aanra antuaate. Kotiva ntaqikyari mwatukyava mwi nraaqiarahua voti hiahua mwihua mwatukyama vahianarove.

¹⁷ Nkye mwaa quara riaate. Vaisivanto hia nraaqiara nraantantamwa kyero variqaro Kotira qua riaariva hama qio Kotiva ntaqikyari mwatukyaraqi quaanarove, tiro.

Airi inraikya vato vaisiva Iesusiravata qua tura
(*Matu 19:16-30; Maaki 10:17-31*)

¹⁸ Iesusiva varuvaro Iutaa vaisi nronravanto mwia ntumwahiamwa hiro tiqaro, E mwaaanra ti variara vaisiva kyuqevave. Nte nataa hiani kyaiqara Kotira vara mwataan-inraqaatainave nte nraakiara ekyaa enta qati variqina quaninrave? tiro.

¹⁹ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, E nanraqamave nianra vaisi kyuqevave qiaro? Kotiva nraahuma kyuqeva variho. ²⁰ E Kotiva timwa to quara riaanarave. Mwia quavanto mwataa tirave:

E hia mpora nraatantiri api nrohiante.

E hia mpora ru kyaante.

E hia mpuara varaante.

E hia unra qua mporaqaa vataante.

E ena nrohua qohua nyutu tuaahera nyataante, turave.

(*Kyatura 20:12-16*)

E mwi quara timwa tova vahira riemwaqira quante, tiro.

²¹ Iesusiva mwitaa tuvaro mwi vaisiva tiqaro, Nte nraaqiara patakyya mwi quara riemwaqina nruvama mate mwaa varuqo, tiro.

²² Mwitaa tuvaro Iesusiva mwia qua riero mwia timwa mwinro tiqaro, Mwitaa hirera, e kuaa inraikya nraahu hia utuaro. E ekyaa ena vataana inraikyara mpohua nyinra munima vara kyera ntainra kyera vehi nraakye qora nyinranro nyaamwuni ini mpo inraikya vahiarive. Mwitaama kyera mwiaqaataira ni pataqira nriante, tiro.

²³ Mwitaa tuvaro mwi vaisiva airi inraikya vatovara tiro, mwia mwutukyavanto uaqia huvaro varura.

²⁴ Mwia mwutukyavanto uaqia huvaro varuvaro Iesusiva mwia taqero tiqaro, Airi inraikya vate vari vaisihua mwukyaa ni tu kyeta Kotira mwatukyayi vivarave. ²⁵ (Kameri quara nronravanto nataama kyerove vuqa uvintaqi/iriraqi ntuqiaranaanrove? Hia qiove.) Qio nte qianinra riaate. Kamerivanto vuqa uvintaqi/iriraqi qio ntuqiarairarove, airi inraikya vataarivata Kotira mwatukyayi qio quanarove, tiro.

²⁶ Mwitaa tuvata nraakye qoravanto mwi quara rietama Iesusira kyapara hita tiqata, Airi inraikya vataariva Kotiva ntaqikyianinraqi hia qio virera, nai ta vaisivave qio variraro Kotiva mwia vitananrove? tita.

²⁷ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Mwatani varihua mwihua nkyiari nraahu variqata hiama qio vivarave. Kotiva mwihua kyaahaqa hiratama mwihua qio vivarave. Kotiva ekyaa kyaiqa vare varivave, tiro.

²⁸ Mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, Taqaante. Tirenramwu i vataqi virera hiqata, teta hunnra ekyaa inraikya mwini kyeta qatima nrunro, tiro.

²⁹ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Eo, qutaama tira hiaro. Nte qianinra riaate. Vaisivanto Kotiva ntaqikyiani kyaiqarara rieqaro nai mwaatave, nai nraatave, nai qata vakyaahuave, nai nrohua qohuave, nai nraaqiarave, mwiva mwihua mwihua mwini kyero Kotira kyaiqa vararero viraro ³⁰ Kotiva hiama eqaananrove. Kotiva mwi vaisira mate mwaa entaravata mwia qata airiqama kyero mpo inraikya mwiananrove. Mwinro nraakiaravata mwinranro mwi vaisiva ekyaa enta qati variqiro quanarove, tiro.

Iesusiva nai qutu quaninranra qaiqaa tura
(*Matu 20:17-19; Maaki 10:32-34*)

³¹ Iesusiva nai nraaqiara 12 nramwu nraahu sita mpo sata kyero timwa nyinro tiqaro, Riaate. Nte mwatani mwatatai nraaqiaravama varuqo. Tirenramwu Ierusaremini quararo haaru poropeti vaisinramwuvanto nianra ekyaa qua qara ntumwa to quava qutaa mwivauma vahiananrove.

³² Ni ntavaaqavuqita uro mpo mwatanaahua kyauquqi kyaiavata mwi mwatanaahua nianra raima mateta, nianra uaqia hi quara timwa mateta, niqaa taara vihivarave.

³³ Mwitaamaqi viqata mwihua ni kyaamwuqo ntuqutu mateta, ni pitaqita ru kyaivaqe nte taarampo enta variariro (Kotiva ni vara qati sivuma kyairaqe) nte qati variqi quaninrave, tiro.

³⁴ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto hia mwia qua ntapihi kye riora. Mwi quara okyaravanto uqeta viro vahuvata mwihua tiqata, Iesusiva nanra quave tiho? Hia tirenramwu mwia qua ntapihuro, tita. Turama.

Iesusiva vu qipavu vaisira ntapairi kyora
(*Matu 20:29-34; Maaki 10:46-52*)

³⁵ Iesusiva Ieriko qaumato vuvavo vaisi mpovanto vu qipa vuva aanra tokyani variqaro mpo inrakya mpo inraikyara nyaanru tiqaro mpiate ti varu vaisiva variqaro riovata

³⁶ nraakye qora airivanto mwisaita nritareqata vi varuvaro mwiva mwihua kyapara hiro

tiqaro, Taqaate. Nanra inraikyave uti variavo? tuvata ³⁷ mwihua mwia timwa mwita tiqata, Iesusiva Nasaretinyaava nritare vi variho, tura.

³⁸ Tuvaro mwiva aakyara ntamwa kyero tiqaro, Iesusio, Ntevitira mwaaquo, qati nianra po kye timwa mataante, tiro.

³⁹ Mwitaa tuvata nraakye qoravanto mwia vuni varuhua mwia inronra hita tiqata, Egera tirema variante, tuvaro mwiva hia mwihua qua riaraitiro, qaiqaa nraahu aakyara ntero tiqaro, Ntevitira mwaaquo, qati e nianra po kye timwa mataante, tiro.

⁴⁰ Mwitaa tuvaro Iesusiva uro mwiaqaa siviro variqaro vu qipa vu vaisira mwia viteta nte hunani nriate tuvata mwia vitaqita nrumu mwiva hunani kyovaro Iesusiva mwia kyapara hiro tiqaro, ⁴¹ Nivanto i nataa hiarive tirave e nianra aakyara nte variaro? tiro. Tuvaro mwiva tiqaro, Nronrao, e ni pu ntapairi kyaanterama nte iara aakyara tuqo, tiro.

⁴² Mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Vu ntapairi kyera taqaante. E nianra mwiva ni kyaahaqaa hianinrave qiararoma i vu ntapairi viho, tiro.

⁴³ Mwitaa tuvaro qamwanrama kyero mwia vuvanto ntapairi vuvaro qio taqeqaro mwiaqatairo mwiva Kotira nrtutu tuaahereqaro Iesusiva vataqiro vuvata nraakye qora ntuvaantuama vita varuhua mwihuavata mwia taqeta Kotira nrtutu tuaahere varura.

19

Sakiaasira qua

¹ Iesusiva Ierikoqi urontero mwatukya mwiqi vi varuvaro ² taakisi vare varuva nronra vaisi Sakiaasiva airi inraikya vatova mwini varura. ³ Mwi vaisiva tiqaro, Iesusiva nai nataa hi vaisivave iho? timwa kyero mwia taqaankye tuvata airi nraakye qora ututuma vita varuvaro mwiva qihu vaisiruvantora tiro, hia qio Iesusiva taqaqara hura.

⁴ Mwitaa huvaro mwiva hiantero Iesusiva qani aanranraqaa mwiva nraante uro ntero Iesusira taqarero kyatariqi nriviro varura.

⁵ Mwiqi varuvaro Iesusiva nri ntero tuaahera kyero viri mwiva taqero Sakiaasirara tiqaro, Sakiaasio, qamwanrama mpiami ntaante. Mate nte i nraamwuqi uro varianinrave, tiro.

⁶ Mwitaa tuvaro Sakiaasiva qamwanrama mpiami ntero mpoqama kyero qamwata kyero Iesusiva vitero uro nai nraamwuqi kyovata ⁷ nraakye qoravanto taqetama nrtutu nraunru tita tiqatama, Mwi vaisiva qora vaisi mpuara vaisi nraamwuqima viho, tura.

⁸ Mwitaa tuvaro Sakiaasiva siviro nronra vaisi Iesusiva timwa mwinro tiqaro, Nronrao, riaante. Nte iara rieqanama ntena hu inraikyara utaqaa ntainra kyena hini vehi nraakye qora nyinrenrave. Nte taakisi vareqana mpora munima unra timwa kyena mpoqavata varaankyera, hia nai kuaa nani mwinrenrave. Nte erahiamuaantema nani mwinrenrave, tiro.

⁹ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nte mate mwaa nraamwunraqi vera ntena taqauqata nkye uaqia hi aanranra qaqira kyeta Kotira aanraqaa vincerata uti variavo. Mwaa vaisiva Evarahaamunra kuaa okyaravantoma variho.

¹⁰ Nte mwatani mwatatai nraaqiarava variqana nte raupirima vi vaisihua puaama kyaairi Kotiva sitaarive tina nruvave, tiro. Iesusiva mwitaa turama.

Nai kyaiqa vaisi 10 nramwu munima nyunraqa ntumwa kyero tura (Matuu 25:14-30)

¹¹ Iesusiva qua timwa nyuvata nraakye qoravanto mwi quara rieta nkyiari rieta tiqata, Iesusiva Ierusalem qaumato nrumu variho. Kotiva mwia kepukya mwinranro mwiva nronraqama viro tiriqaa ntaqikyari entava qaumato vaiho, tita.

Mwihua nkyiari riemwa kyeta mwitaa ti varuvaro ¹² Iesusiva mwaa quaraqaa ntumwa kyero timwa nyinro, Nronra vaisi mpovanto tiqaro, Nte nyianra mpo mwatani uro variarita ni nronraqama kyaivaqena nte vunyaa vaisiqama vina uro ntantena nrinrenrave, turave. ¹³ Timwa kyero mwiva virera hiro nai kyaiqa vaisi kyaugurutana nyaanrama kyero mwihua munima 20 kinaa 20 kinaa nyinro tiqaro, Mwaa munimanraqoitai uro kyoqaa kyaiqa vare variavaqenama nte uro ntantena nriankyey, turave.

¹⁴ Mwitaa timwa kyero vuvata mwi mwataraqi varuhua hia mwi vaisirara kyakya huvata mwihua vaisi mponramwu siteta tiqatama, Nkye mwia nraakiara viqatama mwitaama qiate. Mwi vaisiva uro nronraqama viro vunyaa vaisi vari viro uro ntantero hiamu nrumu tiriqaa ntaqikyiananrove qiate, turave.

¹⁵ Mwi mwatanaahua mwitaa timwa kyeta varuvaro nronra vaisi mwiva mpo mwatani uro varuvata mwia nronraqama kyovaro mwiva mwini variro uro ntantero nrumu nai kyaiqa vaisi haaru munima nyuhua nyaanrama kyero tiqaro, Nte munima nyunraqo kyaiqa utu kyeta nataamave varaavo? tiro.

¹⁶ Tuvaro mwia kyaiqa vaisi mpovanto nri ntero tiqaro, Nronrao, Munima 20 kinaa mpiarana nte mwiaqo kyaiqa utu kyena 200 kinaa varauqo, turave. ¹⁷ Mwitaa tuvaro nronra vaisi mwiva tiqaro, E kyugema kyerama kyaiqa varaaro. E pata kyaiqa kyugema kyera varaananra nte mwianra rieqana nronra kyaiqa i mwinrenrave. Nte i nronraqama kyaaarira e mwatukya kyaugurutanaqaama ntaqikyinanrave, turave.

¹⁸ Mwitaa tuvaro mwia kyaiqa vaisi mpovanto nri ntero tiqaro, Nronrao, munima 20 kinaa mpiananraqo nte kyaiqa utu kyena 100 kinaa varauqo tuvaro ¹⁹ mwi vaisirara tiqaro, Nte i nronraqama kyaarira e mwatukya hini kyauguruqaa ntaqikyinanrave, turave.

²⁰ Mwitaa tuvaro mwia kyaiqa vaisi mpovanto nri ntero tiqaro, Nronrao, munima 20 kinaa mpiananra mwaa ena qati varaante. Nte mwi munimanra tavunaqo qapuqama kyena uqeta taurave.

²¹ E kyaiqara vuaviraavira ti variarava variarana nte i nraatu aatu hiqana varuqo. E mpohua hia inraikyara api varaaravave. E mpohua vara tutaara uro api vanti variaravave, turave.

²² Mwitaa tuvaro nronravanto tiqaro, E kyaiqa vaisi uaqia hiaravama variaro. Nte ina qua mwianra rieqana nte iqaa qua vatarerave. E nianra tiqara, E kyaiqara vuaviraavira ti variaravave. E mpohua hia inraikyara api varaaravave. E mpohua vara tutaara api vanti variaravave, qiananrave.

²³ E mpo, mwitaa timwa kyera nanraqamave hia mwi munimanra mpenki nraamwuqi uro vatera hiaro? Mwitaa hiaratiri, nte vuva uro ntantena nrumu variqana mwi muni-manravata, mwiqi vataanranra rieqana munima pata mpoqiatanavatama varautirio, turave.

²⁴ Mwitaa timwa kyero mwiva mwini sivi varuhuaa tiqaro, Mwi vaisira munima mwia ntavihi kyeta munima 200 kinaa vatai vaisira mwiate, tuvata ²⁵ mwihua qaqao tita, Mwi vaisiva munima 200 kinaa vaakya vataivave, tuvaro ²⁶ mwiva tiqaro, Nte qianinra riaate. Mpo inraikya vaakya vataari vaisiva mpoqiatavata varaananrove. Hia mpo inraikya vataari vaisiva variraro mwiva hiani inraikyara pata mwiqiaara vara kyaananrove, turave.

²⁷ Mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Vaisi mponramwuvanto nianra hia mwatukya ntiyata hia tiriqaa ntaqikyiananrove qia vaisihua, mwihua sitaqita nrumu ni puqaa kyeta ru taiqa kyaate, turave, tiro. Iesusiva turama.

Nraakye qoravanto Iesusira qamwata mwate varuvaro mwiva Ierusalemiqi vura (Matiu 21:1-11; Maaki 11:1-11; Ioni 12:12-19)

²⁸ Iesusiva mwitaa timwa kyero Ierusalemianra mwiva nraante viro.

²⁹ Mwiva vuva Mpetapaasivata, Mpetaanivata, Oripa taaqi nrunroqi vahu mwatuky-atana qaumato nrintero Iesusiva nai nraaqiara taaratana sitero tiqaro, ³⁰ Nkyetana vutu mwatukyaraqa quate. Nkyetana vihua uro taqavaro mwi mwatukyaraqa ntonki garaakya kyaantaruru taariva variananrove. Mwi ntonkira hia vaisivanto mwia mwoqaa mwatakyya viro nrohi ntonkirave. Nkyetana uro mwiva puaama kyetama ntatu kyeta mwaini vitaqita nrumu mpiate. ³¹ Mpovanto nkyitananra nanraqamave nkyetana mwia ntati variavo tirera, nkyetana mwitaamama timwa mwiate, Tiritana nronravanto mwianra tihata nrunro qiate, tiro.

³² Iesusiva mwitaa timwa kyero mwitanahua sitovata vuhua uro taqovaro Iesusiva tuntama kyero vahura.

³³ Mwitanahua ntonki ntati varuvata ntonki mwia qohua mwitanahuara tiqatama, Nkyetana nanraqamave mwia ntati variavo? tuvata ³⁴ mwitanahua tiqata, Tiritana nronravanto mwianra tihatama nrunro, tita. ³⁵ Mwitanahua mwitaa timwa kyeta ntonki mwia vitaqita Iesusira uro mwita.

Uro mwita mwihua nkyiari vaaqa ntonki mwia mwoqaa vuti mwateta Iesusira kyaaqaa huvaro Iesusiva mwiaqaa mwaanri ntero mwatakyya viro varura.

³⁶ Iesusiva mwatakyya viro aanraqaa vi varuvata nraakye qoravanto Iesusira qamwata mwatarerata nkyiari vaaqa aanravau vuti tovaro ³⁷ Iesusiva Ierusalemi qaumato Oripa taaqigaatairo vu aanranraqaa uro ntovata mwia vataqi nruhua airivanto ntuvaantuama vita aakyara ntamwaqi viqata Iesusirara kyugeve tiqata mwia kyaiqa taqorara rieqata Kotira nrtutu tuaaheraqita vurama.

³⁸ Mwihua tiqata,

Nronravanto nai nrtuqa nri vari vaisira kyugema mwataiho.

Kotiva nyaamwusairo

tiri mwaateraqaama timwa taananrove.

(Ihi 118:26)

Kotiva nyaamwu virini varihata

tire mwia nrtutu nronraqama kyauro, tita.

³⁹ Nraakye qoravanto mwitaa timwaqita vi varuvata Parisi vaisinramwuvanto mwini varuhua Iesusirara qaqaqo tita, Mwaanra ti variara vaisivao, ena nraaqiaranramwuanra tirema variate qiante, tuvaro ⁴⁰ Iesusiva mwihua nkyiari timwa nyinro tiqaro, Mwihua tirema varivera, aanraqaa vahi oriva, mwivama aakyara nteqaro ni nutu tuaaheraanrove, tiro.

Iesusiva Ierusalemiqinaahuara ntatora

⁴¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero Ierusalemi qaumato nri ntero mwatukya nronra mwia taqero mwianra ntatero tiqaro, ⁴² Po, e mwaateraqaama vi vari aanranra taqaataara vaihara hia taqaananrave. Mwi aanrava tuqeta vaiharara tira, hia taqaaro.

⁴³ Mpo enta nri ntairata i nramwutaahua i rirerata i vara ututuma teta vasaamwunra tokyasataa mwata quvukye ntmwa teta mwiaqaatai ivata ntaqivarave. Mwitaa hiqata ena kyaahaqa hina aanranravata titaa titama kyeta i antua tevarave. ⁴⁴ Mwihua i nraatara kyeta ivata, i utaqi vari nraakye qorahuavata, ru taiqa kyevarave. Kotiva i kyaahaqa hiari entava vaihara e hia mwianra riaaro. Mwia kyaara i taiqa kyeta ekyaa ori nraamwu taaqau vahianinra ekyaa ntuvuraavurama kyaivaro hiana kuaiqivantovata qati vahiananrove, tiro.

Iesusiva Kotira nraamwuqitairo nraakye qora vara veva kyora

(Matiu 21:12-17; Maaki 11:15-19; Ioni 2:13-22)

⁴⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero uro Kotira nraamwuqi vera ntero taqovata kyoqaa uti varu vaisihua mwiqi variqata kyoqaa kyaiqa vare varuvaro Iesusiva mwihua sata veva mwaatani kyero tiqaro, ⁴⁶ Kotira mpukuqi Kotiva mwitaama turave:

Nraakye qoravanto ni nraamwuanra Kotirara aakyara

nte nraamwunrave tivarave, turave.

(Aisaiaa 56:7)

Nkye variavaro mwaa nraamwuva mpuara vaisivanto uqeta vita variqata mpuara vare varia nraamwunra votima kyero vaiho, tiro. ⁴⁷ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mwiaqaatairo mpo enta mpo enta uro Kotira nraamwuqi variqaro nraakye qora qua mwakyaakya timwa nyiqiro viro.

Mwitaamaqiro vuvata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vare varu vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvata, mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, nronra vaisi mponramwuvantovata, mwihua Iesusira rukyaare tita taqovata ⁴⁸ nraakye qora airivanto Iesusira qua nraahu riaataa hivata rie varuvata nronra vaisinramwuvanto mwia rukye aanranra puua huvaro hia vahura.

20

Iesusirara tava i nronraqama kyaiharave e mwitaamaqira vi variaro tura

(Matiu 21:23-27; Maaki 11:27-33)

¹ Mpo enta Iesusiva Kotira nraamwuqi mwakyaakya kyuqe mwakyaakya nraakye qora timwa nyiqiro vuvata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vare varuhua mwihua nronra vaisinramwuvata, mwaanra okyara ti varuhuavata, nronra vaisi mponramwuvantovata, mwihua nri nteta ² Iesusira inronra hita tiqata, E ta vaisiva variqarave e mwaa kyaiqara vare variaro? Tava i nronraqama kyaiharave e mwaa kyaiqara vare variaro? Tiraqe riaare, tita.

³ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Kyai nte nkyi nraante kyapara hiankye. ⁴ Tava Ioninra nronraqama kyovaro Ioniva nraakye qora nramanri nyunrave? Kotivave iho? Qumina nraakye qoravantove iho? Nkye timwa mpivaqe riaankye, tiro.

⁵ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua nkyiari kyapara hita tiqata, Tire nataave qiananrave? Tire tiqata, Kotiva mwia nronraqama kyorave, qiararo mwiva tiriara nkye nanraqamave Ioninra quara hia gutaave qiavo qiankyorave. ⁶ Tire tiqata, Qumina vaisivanto mwia nronraqama kyorave, qiarata nraakye qora mwaaqi ntuvaantuama vita variahua oriqo tiri aavata ntugutu kyevorave. Qumina nraakye qora mwaa hua Ioninranra mwiva poropeti vaisivanto Kotira qua ti varuvave ti variarave, tita.

⁷ Mwihua mwitaa timwa kyeta Iesusira timwa mwita tiqata, Nai tava Ioninra nronraqama kyorave? Hia tire ntapihuro, tita.

⁸ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye hia ni timwa mpiavana ntevatani ni nronraqama kyaihana mwaa kyaiqara varaura okyara hia nkyitavata timwa nyianinrave, tiro.

Uaini aakyo vara tutoraqaa ntumwa kyero tura

(Matiu 21:33-46; Maaki 12:1-12)

⁹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mwaa quaraqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Vaisi mpovanto uaini aakyoqi vara tuteru mwiaqaatairo nyianrani virera hiro vaisi mpo uhuara tiqaro, Nkye ni aakyoqaa ntaqiky mate varivaqe nte nyianrani quankye, timwa kyero nai mwaata mwini kyero mpo mwatani mpuaahaama varirero vurave.

¹⁰ Mwini uro varuvaro uaini hiqum entava nri ntovaro mwiva nai kyaiqa vaisi mpo titero tiqaro, Uro ni aakyoqaa ntaqikyiahua tirata ninanivata uaini hiqumkye mataate, tuvaro mwini vuvata mwia kyaiqa vaisi mwia ntuqutu kyeta vatovaro mwiva hia uainivata vararaitiro, qati uro ntantero nrunrave. ¹¹ Nruvaro mwiva nai kyaiqa vaisi mpo titovaro vuvata mwivata ntuqutu kye vateta kyaurira inraikya mwuvaro mwivavata qati uro ntantero nrunrave.

¹² Mwitaa huvaro aakyo qova nai kyaiqa vaisi mpo titovaro vuvata aakyoqaa ntaqiky varuhua mwivavata ntuqutu kye teqaaqama kye vateta vitaqita mwaaqani mwaati tuto kyorave.

¹³ Mwitaa huvaro aakyo qova tiqaro, Nte nataave hianinrave? Kyai nte ntena maaqu mwianra mpoqiavata ni mutukya vahira titaarita mwianra mwia mwaaquvantove timwa kyetama mwia kyuqema mwatevarave, turave.

¹⁴ Mwitaa tuvaro mwia mwaaquvanto vuvata mwia aakyoqaa ntaqikyuhua mwia taqeta tiqata, Mwaa mwia mwaaquvanto nriho. Nrivaqe mwia ru kyaararo mwia aakyovento tirini vahiarive, turave. ¹⁵ Mwitaa timwa kyeta mwihua aakyoqaita mwia vara mwaati mwaaqani kyeta ru kyorave, tiro. Iesusiva mwitaa timwa kyero mwihua kyapara hiro tiqaro, Mwihua mwitaa hurara tiro, aakyo qova nai mwaaqu rukyera kyaara nataave hiananrove? ¹⁶ Aakyo qova nri ntero aakyoqaa ntaqiky vaisihua ru taiqa kyero mpohuarama ni utaqaa ntaqiky mataate qiananrove, tiro.

Iesusiva mwitaa tuvata nraakye qora mwiqi ntuvaantuama vita varuhua qaqaq tita, Hiamu mwiva mwitaa hiananrove, tuvaro

¹⁷ Iesusiva mwihua taqero mwihua kyapara hiro tiqaro, Mwaa quava Kotira mpukuqi gara ntumwa tova nanreve tiho? Mwi quara okyara ni timwa mpivaqe riaankye. Mwitaa tiho:

Ori nraamwu hoqeqaro ori mpo,
hia kyuqe hirave timwa kyero qaqira kyaiva,
mwi oriva puhaqama viho, turave.

(Ithi 118:22)

¹⁸ Ori mwiaqaa tuto ntuaninra toqa ntupepaama pataqia pataqiamu kyaananrove. Mwi oriva vaisi mpoqaa tumu ntirera, vaisi mwia rukyero mumuni utu kyaananrove, tiro.

¹⁹ Mwitaa tuvata mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronranramwuvantovata, mwihua tiqata, Mwiva mwi quara tirigaa ntumwa kyero tiho, timwa kyeta Iesusira mwiqi tu varaare tuvata nraakye qora airivanto varuvata mwihuara aatu hita hia mwia tu varara.

*Taakisiqa hirara Iesusira kyapara hura
(Matiu 22:15-22; Maaki 12:13-17)*

²⁰ Mwihua nraakye qora nraatu aatu hiqata hia Iesusira tuvararaita, qatinasaita mwia aitutuhi variqata vaisi mponramwu siteta tiqata, Nkye qumina vaisi nraantantamwa kyeta uro variqata mwia qua riemwaqita vivaro mwiva api qua tirata nrumu tirivata hunta kyaivaqe uro kamanira nronra vaisi timwa mwianranro mwiva nrumu Iesusira tu varaarive, tita.

²¹ Mwitaa tuvata vaisi mwinramwuhua uro Iesusirara mwitaa tita, Mwaanra ti variarao, tire taqaurara e nraakye qora ntipihi kyeqara qua mwakyaakya timwa nyi variarave. E nronra vaisiaravata, pata vaisiaravata, kuaa qarama kyera nraahu qua qiaravave. E vaisivanto Kotira aanraqaa virara ntipihi kyera timwa nyi variaro.

²² E mwaa quara tiri timwa timwinraqe riaare. Tire Kotira qua rieqata qiove tire Romeni mwihua nronra vunyaa vaisi Sisaara taakisi mwiananrave? tita.

²³ Mwitaa tuvaro mwiva api qua qiarive tita tu quara Iesusiva ntipihi kyero, mwiva mwihuara tiqaro, ²⁴ Munima mpoqia vara kyaivaqe taqaankye, tiro. Tuvata mwihua munima mporu vara kyovaro taqero tiqaro, Munima mwiaqaa tara virivata tara nruvatave vaiho? tiro. Tuvata mwihua tiqata, Sisaarave, tura.

²⁵ Tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Mwianra rieqatama nkye Sisaava hianinra nai mwiate. Nkye Kotiva hianinra nai mwiate, tiro.

²⁶ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua Iesusiva nraakye qora suqaa api qua tiraqe mwia tuvaraare tita taqovaravata mwiva hia api qua tuvata mwihua Iesusiva qua tura rieta qikye tita, Mwiva tiri quavata nraatara kyero kyuqe quama tiho, timwa kyeta mwihua kyauqu ntukikinraqata kyeta tirema varura.

*Saitiusi vaisinramwuvanto qutu vita qaiqaa qati sivirara Iesusira kyapara hura
(Matiu 22:23-33; Maaki 12:18-27)*

²⁷ Vaisi mponramwu Saitiusi vaisinramwuvanto tiqata, Vaisivanto qutu viro ekyaarama taiqa viro hiamu qaiqaa siquananrove, ti varuhua uro Iesusira kyapara hita tiqata, ²⁸ Mwaanra ti variara vaisio, tiri haivaqava Mosesiva mwaanra qua tiri timwa timwiqanro mwitaama qua vatorave. Vaisi mpovanto hia nraaqiara mwataraitiro, qutu viraro mwia qatavantove mwia vakyaavave mwia nraata varatero nraaqiara mwata kyero nai qora mwaatana vataarive, turave.

²⁹ Tire qiananra riaante. Haaru gate vakye 7 nramwu varurave. Mwinramwuhua sakyaava nraakye varatero hia nraaqiara mwataraitiro, qutu vuvaro ³⁰ mwia nanaava mwia nraata varatero mwivavata hia nraaqiara mwataraitiro, qati qutu vurave.

³¹ Mwiva qutu vuvaro mwia nanaava nraakye mwia varatero mwivavata hia nraaqiara mwataraitiro, qutu vuvaro mwiaqataita hini mwihuavata mwitaamaqi vita uro ekyaa qutu vurave.

³² Mwihua ekyaa qutu vuvaro nraakye mwivavata nraakiara variqi viro qutu vurave. ³³ Nraakiara nraakye qoravanto qaiqaa qati sivita vari entaraqaa mwi nraakyeva tara nraataave variananrove? Mwiva qati varu entara qoraisi 7 nramwu varatorave, tita.

³⁴ Saitiusi vaisinramwuvanto mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua nkyiari timwa nyinro tiqaro, Mate mwaama mwatani varia nraakye qorahua nai vare nai vare hiavo.

³⁵ Nraakiara Kotiva taqairata nyaamwuni virara qioqa ihua mwihua qati vara sivuma kyairata mwihua mwini uro qati variqi viqata hiamu nraata vaati varevarave. ³⁶ Mwihua nyaamwunyaahua votima kyeta variqata hia qaiqaa qutu vivarave. Kotiva mwihua nkyiari quntamwa teraqitairo qati vara qaiqaa sivuma kyaaninranra tita, mwihua Kotira nraaqiarama varivarave.

³⁷ Vaisivanto qutu viro qaiqaa qati siquaninranra nkyi haivaqava Mosesiva mwi quara qara ntumwa torave. Kotiva qia ite varu kyatariraqitairo Mosesirara qua tu entara Mosesiva Kotirara mwitaama kyero qara ntumwa tero tiqaro, Kotiva Evarahaamunraqaavata, Aisaakiraqaavata, Iaikopuraqaavata, ntaqikyivi varivarave, turave.

³⁸ Qio riaate, ekyaa enta variva, Kotiva hia qutu viro taiqavi inraikyaraqaa ntaqikyivi varivama varivarave. Mwiva qati variqi vi inraikyaraqaa ntaqikyivi varivama varivarave. Vaisivanto qutu viharo Kotiva qati variahuqaa ntaqikyintema kyero mwiva mwanraquraqaa ntaqikyivi varivarave, tiro.

³⁹ Iesusiva mwitaa tuvata mwaanra okyara tuhua hinivanto tiqata, Mwaanra ti variara vaisio, e kyuqe quama nkyiari hiniqama kyera timwa nyianro, tita.

⁴⁰ Mwihua aatu hiqata hia qaiqaavata Iesusira kyapara hiare timwa kye mwitaa tura.

*Iesusiva Mesaiaara mwihua kyapara hura
(Matiu 22:41-46; Maaki 12:35-37)*

⁴¹ Iesusiva mwihua kyaparama nyateqaro mwitaama tiro: Mpo hia vaisihua tiqata, Kotiva titaariva Mesaiaavanto Ntevitiva mwatanaanra mwi naaquntaraqaanaavama variananrove, ti variarave. Nanraqamave mwihua mwitaa ti variavo?

⁴² Ntevitiva nai qara ntumwa to mpukuraqi nai tiqaro,

Kotiva ni nronra vaisiara tiqaro,

E nritarera ni kyauqu kyaatutani

mwatakyaa vira variraqe

⁴³ nte i nramwutaahua nraatara kye ru taiqa kyaarira

e mwihuqaa kyuuqum tamwa taante, turave.

(Ihi 110:1)

⁴⁴ Ntevitiva haaru mwitaama kyero qara ntumwa torave. Ntevitiva Mesaiaavanto govara hianianranra tiqaro, Ni nronra vaisive, turave. Ntevitiva mwitaa turara tiro, nataama kyerove Mesaiaavanto Ntevitira nrasi variananrove? tiro.

*Mwaanra okyara tu vaisihua qora kyaiqara rauriqata variate tura
(Matiu 23:1-36; Maaki 12:38-40; Ruku 11:37-54)*

⁴⁵ Iesusiva mwihua kyaparama nyatovata nraakye qora mwiqi varuhua mwia qua rie varuvuro Iesusiva nai nraaqiaramwuanra tiqaro, ⁴⁶ Mwaanra okyara ti varia vaisihuara rauriqata variate. Nraakye qoravanto mwihua taqeta qua mwanteqata qamwataate tita, mwihua tavuna mpuahaa kyugera rupa varetu maaketiqi nraakye qora suqaa nraahu nrohi variarave. Mwihua mwaanra nraamwuqi vera nteta tainta uaqia hiraqa eqeta kyugeraqaa nraahu mwatakyaa vita variarave. Mwihua omwata nraanraqaa variqata mwihuara nronra vaisive qiate tita, vaisi nrutu vaihua variaraqaa mwihuavata mwatakyaa vita variarave.

⁴⁷ Mwihua tetoqa nraakye nraamwuvata, mpo inraikya mpo inraikyavata, mpuara varetu tiqata, Mpohua tiri uaqia hi kyaiqara taqeta tiriara uaqia hia vaisihuave tivo, tita,

mwihua nraakye qora suqaa Kotirara mpuaahaama kyeta aakyara nte variarave. Qikye, mwia kyaara mwihuaqaa nronraqama kyero qua vahiananrove, tiro. Iesusiva turama.

21

*Vehi nraakyevanto munima pataqia Kotirani taquqi kyora
(Maaki 12:41-44)*

¹ Iesusiva Kotira nraamwuqi variqaro taqovata airi inraikya vato vaisihua nri nteta Kotira kyaiqara riegatama munima nronraqama kye taquqi mwaati kye varura.

² Iesusiva taqe varuvaro tetoqa nraakye hia mpo inraikyavata vatova vehi nraakyevanto nri ntero mwivavata taquqi munima uapaara taararu mwaati kyora.

³ Mwiqi mwaati kyovaro Iesusiva tiqaro, Taqaate. Vehi tetoqa nraakyevanto kyai munimava ekyaa inraikya vataahua kyaa munimanravata nraatara kyaiho. ⁴ Airi inraikya vate variahua mwihua nkyiari munima hini nraahu taquqi mwaati kyaavo. Mwi nraakyeve vehi variqaro nai vatai munimanra ekyaa kyaiharo hia kyaravata vara nraanriva vaiho, tiro. Iesusiva turama.

*Kotira nraamwu ntuarakuraakurama kye taiqa kyerara tura
(Matu 24:1-2; Maaki 13:1-2)*

⁵ Vaisi mponramwuvanto Kotira nraamwuanra tiqata, Nraamwu kyuqera mwia taqaate. Nraakye qoravanto Kotirara riegata munima kyaavata ori kyuqera vara kyeta nraamwu kyuqera hoqa taarave, tita. ⁶ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nkye mate nraamwu mwaa taqe variarave. Nraakiara ori nai mwoqaga nai mwoqagaa taqaau kye vataava hia mwitaama vahiananrove. Nraamwu mwaa ntuarakuraakurama kyeta kyaivaro hia ori mpoqiavantovata nai mwoqaga nai mwoqagaa vahiananrove, tiro.

*Muaanra airivanto qovara hianinranra tura
(Matu 24:3-14; Maaki 13:3-13)*

⁷ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua tiqata, Mwaanra ti variarao, taireve mwitaa hiananrove? Nanra inraikyavanto qovara hiraqe tire mwiaqaa vitama kye taqetave mwi entava nrianriva qaumato vaiho qiananrave? Tiri timwa timwinraqe riaare, tita.

⁸ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Mpovanto mwi quara nkyi api timwa nyiankyo tita rauriqata variate. Nraakiara vaisi airivanto nrinte ni nutu nteta tiqata, Kotiva ni titaihana nruva, nte mwaa mwivama varuqo. Qio mwi entava nri ntaiho, tivarave. Mwihua mwitaa tivata hia mwihua sataqita quate.

⁹ Nkye variqata riaivaro mpo mwatanaava mpo mwatanaanravata ntaqirata nkye hia aatu hiate. Kamaniva nai henanra mpovatama kyero ntaquqiro virata nkye hia aatu hiate. Mwi inraikyava nraante qovara hiananrove. Mwitaa mwitaa hirata hia ekyara enta nri ntaiho qiate, tiro.

¹⁰ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva qaiqaavata timwa nyinro tiqaro, Mpo mwatanaava mpo mwatanaanravatama kyero ntaquananrove. Vunyaa vaisi mpovanto vunyaa vaisi mpovatama kyero ntaquananrove.

¹¹ Nraakiara ekyaa mwata vahiarintema nronraqama kyero mwatura tuananrove. Kyaravanto hia vahirata aara nte entava mpoqi mpoqi vahiananrove. Nyiqa quari entava vahiananrove. Nyaamwuqi nraatuqa taani inraikyara mpo inraikya mpo inraikya taqeta tiqata, Qikye, mwaa nanra inraikyave taqauro, tivarave. ¹² Qakyo mwi inraikyava mwi inraikyava qovara hirata nkyi nraante ntavaaqavu kyeta uaqiama nyatevarave. Mwihua nkyi sitaqita uro mwaanra nraamwuqi nkyi ko timwa kyeta nkyi karavuqi sitaqita uro kyevarave. Nkye ni kyaiqa vare varivatara tita, nkyi ntavaaqavuuqita uro nronra vaisi vunyaaahua suqaa kyevarave.

¹³ Nkyi sitaqita uro kyera mwi entara nkye ni qua mwihua timwa nyiva nkyiara kyuqe entama vahiananrove.

¹⁴ Mwihua nkyi ko tirera hivata hia nkye nkyeta nraato tu kyeta mwi quara mwi quara tivarave qiate. ¹⁵ Nte mwi entara nkyi kyaahaqa hiarita nkye kyuqe qua kepukya qua tivarave. Nkye mwitaa tivata nkyi uaqiama nyatehua hia nkyi qua qio nraatara kyevarave.

¹⁶ Nraakiara nkyiqa qua vataate tita, nkyi nyohua sohuave, nkyi sata sakyaahuave, nkyi kuaa nraanrevantove, nkyi totivantove, mwihuama nkyi qovarama kyaivata nkyi ntavaaqavu kye sitevarave. Nkyi ntavaaqavu kyeta nkyi mponramwu ru kyevarave.

¹⁷ Ekyaaahua nkyiara Iesusira nraaqiarave tiqatama mwia kyaara mwihua hia nkyiara mwutukya vahirata varivarave. ¹⁸ Mwihua mwitaa hivata nkye hia aatu hiate. Nkye qioma varivarave. Hia nkyi qiata kyaahi kuaiqiantovata raupiri hiananrove. ¹⁹ Nkye kepukyaqama kyeta varivera, nkye ekyaa enta qioma qati variqi vivarave, tiro.

Ierusalemi ntamwa kyaivaro taiqa quani entarara tura
(*Matiu 24:15-21; Maaki 13:14-19*)

²⁰ Mwitaa timwa kyero Iesusiva tiqaro, Nkye mpo enta taqaivata ntaqi vaisihua Ierusalemi mwatukya vara ututuma taivatama nkye mwitaama qiate, Ierusalemi ntamwa kyaivaro taiqaari entava nrintaiho, qiate.

²¹ Mwi entara Iutiaani varihua aatu ntugema kye hiantamwa teta verara ora tatari taaqini quate. Mwi entara Ierusalemiqi varihua mwiqitai sivita hiante aatu ntugema kyeta verara taaqigaara quate. Mwi entara Ierusalemi mwia tokya vaikya varihua mwatukya mwiqi hia quate.

²² Mwi entara Ierusalemi varihua nkyiari uaqia hi kyaiqara utira kyaara Kotiva mwihua ruananrove. Haaru Kotira mpukuqi qara ntumwa to quava qutaa mwivau vahiarive tiro, mwi entara mwi inraikyava qovara hiananrove.

²³ Mwi entara nraaqiara tuaga hitave, nraamwa nyi vari nraakyehuara po tuqo. Mwi entara mwihua hia kyuge enta vahiananrove. Mwi entara mwaa mwataraqaa varihua tiqata, Qio matema raupirima quanarave, tivarave. Mwi entara Kotira raraqa tairaro mwaa mwatanaahua ntugutuananrove.

²⁴ Mwi entara mpo mwatanaahua nri nteta paipa mpuahaagotaita mwaa mwatanaahua mponramwu rukyeta hini mwihua ntavaaqavu varetta mpo mwata mpo mwatani uro kyevarave. Mwi mwatanaahua hia Kotira qua riehua Ierusalemiqi nrohiqata mwi mwatukyara ntamwa ntautiqaatigama kyevarave. Mwi hua Ierusalemi variqi vivaro Kotiva qiove timwa taari entava taiqa virata vivarave.

Iesusiva nai qaiqaa tumuaninranra tura
(*Matiu 24:29-31; Maaki 13:24-27*)

²⁵ Nraakiara nyaamwuqi huariqaave, toraqaave, qovoraqaave, vitama kye taqetama nraakye qoravanto tiqata, Qikye, po, nanra inraikyavanto qovarama virera uti variharove mwitaa iho? tivarave. Nraakiara vevara kyaarera nramanri nronravanto nronraqama kyero nteqaro taku takaa hi varirata mpo mwatanaa mpo mwatanaahua kyuqu kyauqu ntirata aatu hiqata varivarave.

²⁶ Nraakiara nyaamwuqi vahiyari inraikyava apiqama kyero vahiqaro qakyaa qakyaa hi varirata nraakye qoravanto mwia taqeta mpo inraikyavanto qovara hianinra vekya variqata nataave hiananrove timwa kyeta nraatuqa tero vuqitairo nri nri hirata tumu ntivarave.

²⁷ Mwitaa hi varirata mwihua taqe varivaqena nte mwatani mwatatai nraaqiarava nyaamwusaina tonamwuqi tumi variarita ni taqevavarave. Nte mwunruqama taari inraikyava mpoqama kyero itero takyuqi variraqe nte kepukyavanto tumuaninrave.

²⁸ Nraakiara mwi inraikyava mwi inraikyava mwitaama kye tohara tairata nkye mwaamwianrama vita qiate tuaahera kyeta vategata tiri kyaahaqa hiariva qio vainima vaiho qiate, tiro.

Iesusiva fikiqa ntumwa kyero tura
(*Matiu 24:32-35; Maaki 13:28-31*)

²⁹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Kyatari qaampuaqya tamwa voti hiaravata mpo kyatararavata riaate.

³⁰ Nkye taqaivaro mwiva mwunri ntairata nkye mwiaqaa vitama kye taqeta tiqata, Huari nronraqama kyero itaari entava qaumaqa iho, tivarave. ³¹ Mwia votima kyeta nkye taqaivaro mpo inraikyava nraikyavanto qovara hirata nkye mwiaqaa vitama kye taqeta tiqata, Kotiva tiriqaa ntaqikyari entava qaumatoma vaiho, qiate.

³² Nte qutaama tuqo, Mwaa mwataraqaa varihua hia taiqa vivaro mwi inraikyara mwi inraikyara tuva qovara hiananrove.

³³ Nyaamwuvantovata mwatavantovata taiqa viraro ni quavanto qati nraahu vahiqiro quanarove.

Nkye rauriqata variate tura

³⁴ Nkye rauriqata variate. Nkye kyara airi nreta uera nramanri nregata mwata mwaaqaanaa inraikyara nronraqama kyeta riemwaqita vivorave. Nkye mwitaamaqita vivaro mwi entava nrihanrama nyatero nri ntairata nkye hia terama teta varivarave.

³⁵ Mwi entava mwaanra tita taintema kyero ekyya mwata mwaaqa varihuaqa qovara hiananrove. ³⁶ Nkye rauri kyeqa variqi viqatama Kotirara aakyara ntaivaro mwiva nkyi kepukyagama nyatairata nkye nraakiara nriani inraikyara nraatara kyetama ni mwatani mwatatai nraaqiarara vuqaa qio sivita varivarave, tiro.

³⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mpo entanramwu variqaro Kotira nraamwuqi ihera nraakye qora mwakyaakya timwa nyiqanro entaqi uro Oripi taaqiaa vaiata hura.

³⁸ Mwiva mwitamaqiro vuvata nraakye qoravanto nai vaota toqaqi nrumu Kotira nraamwuqi variqata Iesusira qua riora.

22

Mwihua Iesusira ru kyarerata uti varura

(Matiu 26:1-5, 14-16; Maaki 14:1-2, 10-11; Ioni 11:45-53)

¹ Hia kyoto mperetirara nro entara mwia nrtu vekyahu nyato entarave tuva nri ntovata ² Kotira kyaiaqa vare varuhua nronranramwuvata, mwaanra okyara ti varuhuavata, tiqata, Tire qumina Iesusira ru kyaarata nraakye qoravanto tiriara tivorave. Nataama kyetave tire mwia ru kyaanarave? tita.

³ Mwitaa ti varuvaro lutaasi Isikeriotiva, mwiva Iesusira nraaqiara 12 nramwuqitairo varuvaro Saataaniva mwia mwutukyaqi viqetero kyaahaqa huvaro ⁴ Iutaasiva siviuro Iesusira qovarama kyarero uti variqaro Kotira kyaiaqa vare varuhua mwihua nronra vaisivata, Kotira nraamwuqaa ntaqikyi varu pipohuavata, mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nte mwitaa mwitaa hiaritama nkye Iesusira ntavaaqavu kyaate, tiro.

⁵ Mwitaa tuvata mwihua qamwata kyeta tiqata, Tire i munimave mwianarave? tuvaro Iutaasiva eo timwa kyero ⁶ mwiaqaatairo variro tiqaro, Kyai nte taqaarita hia airi nraakye qoravanto mwiaavata varivaqena mwi entara nte mwia uqeta kyena qovarama kyaankye, tiro.

Iesusiva tuvata vekyahu nyato kyarara tera hura

(Matiu 26:17-25; Maaki 14:12-21; Ioni 13:21-30)

⁷ Iutaasiva mwitaa timwa kyero varuvaro hia kyoto mperetira nro entava nri ntovaro (mwi entaraqaa haaru nyaamwunyaava hia mwihua haivaqahua ru kyaraitiro,) mwihua vekyahu nyatero (nritarero uro Isipi nraaqiara ru kyo) entarara rieqatama mwi mwatanaahua sipisipi nraati rukye entava nri ntora.

⁸ Nri ntovaro Iesusiva Pitaakya Ionikya sitero tiqaro, Nkyetana uro vekyahu nyato kyarara terama taivaqe tire nraanre, tuvata ⁹ mwitanahua mwia kyapara hita tiqata, Taraqive mwi kyarara terama taanarave? tuvaro ¹⁰ Iesusiva tiqaro, Qio mwaini riaate. Nkyetana mwatukyaqi uro nteta vivaro vaisi mpovanto nramanri taqu kyaqa kyero varero aanraqaa nrianriva nrumu nkyitana qintorama kyairata nkyetana mwia vataqita vivaro mwiva nai nraamwuqi viqetairata nkyetanavata mwiqi vera nteta ¹¹ nraamwu qorara mwitama qiate, Mwaanra ti vari vaisiva iara tiqaro, Taraqive nte ntena nraaqiara kyapata vekyahu nyato kyarara nraaninrave? tiho, qiate.

¹² Nkyetana mwitaa tivaro mwiva nraamwu nronra mpo mwaanrini mwoqaqa vahira nkyitana nyaamwu tairata nkye mwiqima kyara terama taate, tiro.

¹³ Iesusiva mwitaa tuvata mwitanahua vuhua uro taqovaro ekyya inraikyavanto Iesusiva tunte tuntema kyero vahuvata mwitanahua vekyahu nyato kyarara terama tora.

Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata kyara nronra

(Matiu 26:26-30; Maaki 14:22-26; 1 Korinti 11:23-25)

¹⁴ Mwitanahua kyara terama tovaro kyara nrenraqaa vahuvaro Iesusiva nai nronraqama kyo vaisinramwuhuvata taintaqaa mwatakya viro varura.

¹⁵ Mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Qakyo nte nriqavi inraikyara vararera hiqanama nte mwaa vekyahu nyato kyarara nkyivata variqana nraaninranra vuni nronraqama kye rieqana varura mwia mate nkyivata nranrenrave. ¹⁶ Mwaa entaraqataina hia qaiqaa vekyahu nyato kyarara nraaninrave. Nraakiara ekyya Kotiva ntaqikyari inraikyava qovarama virata nkye ntaqihivaqe nte mwi entaraqaa qaiqaa nraaninrave, tiro.

¹⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva uaini kaapu vara kyero Kotirara kyugeve timwa kyero tiqaro, Mwaa kaapura vara kyeta nkye ekyyahua mwiqitai nraate. ¹⁸ Mate mwaa entaraqataina nte hia uaini nraanriva qati variqana quariro nraakiara Kotiva ntaqikyari entava nri ntairaqena nranrenrave, tiro.

¹⁹ Mwitaa timwa kyero mwiva mpereti vara kyero Kotirara kyugeve timwa kyero nteqa kyero nai nraaqiaranramwu nyinro tiqaro, Mwaa ni mamantama lho. Nte nkyiara rieqanama mwia nkyi nyuqo. Nte mate mwaa utuntema kyeta nkyevata mwitamaqi viqatama nianra rieqata variate, tiro.

²⁰ Mwihua kyara nramwa kyovaro Iesusiva nramanri kaapuvata vara kyero kuaa qarama kyero nyinro tiqaro, Nkyiara rieqanama nte mwaa nramanrinra rauru nyatauqo. Kotiva nkyivata kuaaqi taqau vi varirero qaraakya qua vataira mwi quava kepukyaqama quarive tiro, ni nraanrevanto mwi quara kepukyaqama kyaanarave, tiro.

²¹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva tiqaro, Qio taqaate, ni qovarama kyaari vaisiva mwaini variqaro ni vatama kyero kyara nre variho. ²² Ni mwatani mwatatai nraaqiarara ni ru kyerara qio Kotiva nianra mwi aanranraqaa quante tirave. Kotiva qiove tirata ni rukyaate tiro, ni qovarama kyaani vaisirara nte po kye tuqo. Mwiva viro raupirima quananrove, tiro.

²³ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto nai kyapara hi nai kyapara hita tiqata, Qaqa, nai tavave tiriqitairo mwi kyaiqara mwitaama kyero varaananrove? tura.

Tavave tirinramwuqitairo nronravanto variananrove tura

²⁴ Iesusira nraaqiaranramwuvanto varita tiqata, Tavave tirinramwuqitairo nronraqama viro nronra vaisivanto variananrove? timwa kyeqata inronra hi varuvaro ²⁵ Iesusiva tiqaro, Mwaa mwataraqaa variahua vunyahua nkyiari nraakye qoraqaa ntaqikyiqatama tiqata. Nte nronravanto varurara tita, nkye ni qua rieta nkye nianra vaisi kyuqerave qiate, qiarave.

²⁶ Nkye hia mwihua nraantantaate. Nkyiqitairo mpovanto vaisi nronra varirero hiariva, mwiva uapaa vaisi nraantantamwa kyero variananrove. Nkyiqitairo mpovanto henahuaqa ntaqikyirero hiariva, mwiva nai hena vaisinramwuni kyaiqa vara nyataarive.

²⁷ Tava nronra vaisi varirave? Vaisivanto mwatakya viro variqaro kyara nre variva, mwivave nronra vaisi variho? Mwia kyaiqa vaisivanto kyara varaqiro nrumu mwi variva, mwivave nronra vaisi variho? Qio, vaisivanto mwatakya viro variqaro kyara nre variva, mwivama nronra vaisi variho. Qio nte nkyi kyapata variqana hia nte nkyiara kyaiqa vara mataate tiraitina, nte nkyi kyaiqa vara nyatauvave, tiro.

²⁸ Vaisi mpo hiahua mpo inraikyavantove ni uaqiama matarera utuavata nkye ni vatama kyeta variqi vi variarave. ²⁹ Ni kova ni nronraqama kyaihana nte nraakye qoraqaa ntaqikyiqina virerave. Nte ntena kora nraantantamwa kyena nkyivata nronraqama kyaarita ³⁰ nkye nraakiara ni mwatukyaqi variqata nivatama kye kyaravata nramrivata nramwaqi viqatama taintaqaa mwatakya vi variqata nkye Isareri nraakye qora 12 okyara mwihuaqaa ntaqikyivarave, tiro.

Iesusiva Pitaarara tura

(Matiu 26:31-35; Maaki 14:27-31; Ioni 13:36-38)

³¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero Pitaarara tiqaro, Saimonio, Saimonio, riaante. Saataaniva nkyi mwataarama kye nkyi ntainra kyaankye tiharo Kotiva qio mwitaa hianta tirave. ³² Nte Kotirara aakyara nteqanama iara mwia kyaahaqa hiraro mwiva iara kepukyaqama kyero riemwaqiro quarive turave. Nraakiara qaiqaa nianra riemwaqira vigaarama ena qata vakyaa kepukyaqama nyataante, tiro.

³³ Iesusiva mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, Qaqa, nronrao, nte ivatama kyena karavuqi vina ivatama kyena qutu quaninranra terama varuqo, tiro. ³⁴ Mwitaa tuvaro Iesusiva timwa mwinro tiqaro, Pitaao, nte i timwa mwianinra riaante. E taarampo nani nianra hia mwia taqaurave tiraro kokoraaravanto nruqua qiananrove, tiro.

³⁵ Mwitaa timwa kyero Iesusiva nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Tau-raaqama kyena nte nkyi sitauqata nkye munimavata, tuavata, kyuqu nraamwu hiravata, hia vararaitita, qati vurave. Nkye mwi entara mpo inraikyara aara ntorave iho? tuvata mwihua, Hiave, tita.

³⁶ Hiave tuvaro Iesusiva tiqaro, Mate mwaa tavave tua vataariva qioma tuavata varero quananrove. Hia paipa mpuaaha vataariva nai tuavaaqaqo paipa kyoqaama kyero varaarive. ³⁷ Nte timwa nyianinra riaate. Haaru nianra qara ntumwa to quava mwivauma vahiananrove. Nianra mwitaama tiro: Nraakye qoravanto mwianra uaqia hi kyaiqara uti varivave turave. Mwi quara haaru qara ntumwa tova mwivauma vahiananrove, tiro.

³⁸ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto tiqata, Nronrao, mwaini taqaante. Paipa mpuaaha taaratana vatauro, tuvaro Iesusiva qiove tiro.

Iesusiva uro Oripa taaqiaa variqaro Kotirara aakyara ntora

(Matiu 26:36-46; Maaki 14:32-42)

³⁹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva nraamwuqitairo veva ntero nai nraaqiaranramwu kyapata Oripa taaqiaa nai vi varuraqaa qaiqaa viro.

⁴⁰ Mwini uro ntero nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Nkye Saataaninra qua rieqata uaqia hi kyaiqara utuarorave tita, Kotirara aakyara nteqata variate, tiro.

⁴¹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mwihua mwini kyero pataqia vututo viro uro tori kyauru raviro Kotirara aakyara ntero tiqaro,

⁴² Ko, nte nriqa quani nramanrinra nraaninra voti hira e qatinani vara kyaante. Qio hia ni kyakya hira vataqira quante. Ena kyakya hira vataqira quante, tiro.

⁴³ Mwitaa tuvaro nyaamwunyaava tumu ntero Iesusira kepukyaqama mwavotaro
⁴⁴ Iesusiva varuvaro mwia mwutukyavanto anoma kyero uaqia huvaro Iesusiva kepukyaqama kyero aakyara ntamwaqiro vuvaro Iesusiraqaatairo toqaamwuvanto nraanre votima kyero mwataqi tumu ntura.

⁴⁵ Qio Iesusiva Kotirara aakyara ntamwa taiqa kyero siviro nrumu ntantero uro nai nraaqiaranramwu taqovata mwihua mwutukyavanto uaqia huvata vaite varura.

⁴⁶ Iesusiva mwihuara tiqaro, Nkye nanraqamave vaite variavo? Sivita Kotirara aakyara tivaro mwiva nkyi kyaahaqa hirata hia uaqia hi kyaiqara utuate, tiro.

Iesusira ntavaaqavu kyora

(Matiu 26:47-56; Maaki 14:43-50; Ioni 18:3-11)

⁴⁷ Iesusiva mwini variqaro qati nraahu qua ti varuvata airi vaisivanto nri ntora. Iesusira nraaqiara 12 nramwuqitairo Iutaasiva airi vaisi sita varero mwiva nraante mwihua suni nruva Iesusiva varunani nri ntero Iesusira mota kyarero uti varuvaro

⁴⁸ Iesusiva tiqaro, Iutaasio, qio e mwitaama kyera ni motenanra mwiaqove ni mwatani mwatatai nraaqiarara nramwutaahua suqaa qovarama kyananrave? tiro.

⁴⁹ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwu mwivavata varuhua taqovata mwihua Iesusira ntavaaqavu kyarerata uti varuvata mwinramwuhua Iesusirara tiqata, Nronrao, tire qiove paipaqa mwihua teqa kyaananrave? tita.

⁵⁰ Mwitaa timwa kyeta varuvaro mwinramwuhuaqitairo mpovanto Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua vunyaa vaisi kyaiqa vaisi mpo kyaatutanyaa nraato teqa kyovaro tumu ntura. ⁵¹ Tumu ntuvoro Iesusiva qaqaqo hia qaigaavata mwitaa hiate tiro. Mwitaa timwa kyero mwi vaisira nraatoqa nai kyauquqo vatovaro qaiqaa naitarama vahura.

⁵² Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronranramwuvata, Kotira nraamwuqaa ntaqikiyi varu pipohuavata, nronra vaisi mponramwuvata, mwihua Iesusira ntavaaqavu kyarera nruhuara Iesusiva tiqaro, Nkye kamaninravata ntaqi vaisira ntavaaqavu kyareratave paipavata kyaamwuvata varetu nriavo? ⁵³ Nte nkyivata mpo enta mpo enta Kotira nraamwuqi variqi vi varuqata nkye hia ni ntavaaqavu kyaarave. Qio mate mwaa entava nkyinima vaiho. Mate enta hi inraikyava kepukyaqama kyero ntaqikiyi variho, tiro.

Pitaava Iesusira hia taqaurave tura

(Matiu 26:57-58, 69-75; Maaki 14:53-54, 66-72; Ioni 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua mwia ntavaaqavu kyeta vitaqita uro Kotira kyaiqa vare varuhua mwihua vunyaa vaisi nraamwuqi kyovaro Pitaava nyianrasata viqaro mwihua sataqiro vuva uro taqovata ⁵⁵ mwatukya utasata qia quara teta varuvaro Pitaavavata mwihua kyapata qia taare varura.

⁵⁶ Mwiaqaa varuvaro kyaiqa nraakye mpovanto taqovaro Pitaava qia taare varuvaro mwiva mwia aitutuma kyero taqero tiqaro, Mwaavavata Iesusikyantiri varivave, tuvaro ⁵⁷ Pitaava qaqaqo tiro, Mwaa nraakyeavao, nte hia mwia taqaurave, tiro.

⁵⁸ Mwitaa timwa kyero mwini variqiro vuvaro qaiqaa vaisi mpovanto Pitaara taqero tiqaro, Evata mwia nraaqiaravanto variaro, tiro. Tuvoro Pitaava tiqaro, Mwaa vaisivao, hia nte mwivave, tiro.

⁵⁹ Timwa kyero hia mpuahaama varuvaro vaisi mpovanto qaiqaa kepukyaqama kyero tiqaro, Mwi vaisiva Karirinyaa vaisivantora tiro, mwikyantiri varivave, tiro. ⁶⁰ Tuvoro Pitaava qaqaqo tiro, Mwaa vaisivao, e qiana quara nte hia ntapihi kyauqo, tiro. Mwitaa ti varuvaro qamwanrama kyero kokoraaravanto nruqua tura.

⁶¹ Nruqua tuvaro nronravanto tuqasaa viro Pitaara vuqi taqovaro vaakya nronravanto Pitaarara tu quava mwia vu nraatoqi ntura. Vuni nronravanto tiqaro, E taarampo nani nianra mwia hia taqaurave tiraroma kokoraaravanto nruqua qiananrove, tura.

⁶² Mwi quava Pitaara nraatoqi ntumwa vuvaro mwiva ntapihi kyero riero mwiaqaatairo mwaaqani mwaati ntovaro mwia mwutukyavanto uaqia huvaro nronraqama kyero ntatero.

Iesusira uaqiama mwatora

(Matiu 26:67-68; Maaki 14:65)

⁶³ Mwitaa huvata Iesusira ntavaaqavu vaisihua Iesusirara raima mwateta Iesusira ntuqutiqata ⁶⁴ Iesusiva hia taqaarive tita, mwihua tavuna vara kyeta vuvata qiatavata rupateta Iesusira ntuqutiqata mwia kyapara hita tiqata, Poropeti vaisi maavao, tavave i

riho? Hia taqaraitira, tiraqeta riaare, timwa kyeta ⁶⁵ mwihua uaqia hu quara mpo qua mpo qua timwa mwate varura.

Kaanasori suqaa uro kyora

(Matiu 26:59-66; Maaki 14:55-64; Ioni 18:19-24)

⁶⁶ Mwitaamaqita vuvaro qaatata vuvata Kotira kyaiqa vare varuhua mwihua nronranramwuvata, mwaanra okyara ti varuhuavata, mwihua ntuvaantuama vita Iesusira vita varetu nkyiari kaanasori varunani uro kyovata ⁶⁷ mwihua tiqata, Qutaaqama kyerave e Mesaiaavanto Kotiva titai vaisiva variaro? Tiri timwa timwinraqe riaare, tita. Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte nkyi timwa nyianrita nkye hia ni quara qutaave tivarave. ⁶⁸ Nte nkyi kyapara hiarita nkye hia mpo qua ni timwa mpivarave.

⁶⁹ Qio mwaa entaraqaataina nte mwatani mwataitai nraaqiarava variqana Kotiva kepukyavanto varinani uro mwia kyauqu kyaatutani mwatakya vana varirerave, tiro.

⁷⁰ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua tiqata, Qio mwitaa hirera e Kotira mwaaquvantove variaro? tuvaro Iesusiva nkyiari timwa nyinro tiqaro, Nkye qiara nte mwaa mwivave, tiro.

⁷¹ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua tiqata, Qumina mwiaqaa qua vatehua nyaanraanronrave. Qaqira kyaare. Mwiama nai nroqitairo uaqia hi quara tihata riauro, tita. Tura.

23

Pairaativa hunani Iesusira vitaqita uro kyora

(Matiu 27:1-2, 11-14; Maaki 15:1-5; Ioni 18:28-38)

¹ Mwitaa timwa kyeta ekyaa mwihua sivita Iesusira vita varetu Pairaativa varunani uro kyeta ² Iesusiraqaa qua vateqata mwitaama tita, Tira taqauraro mwaa vaisiva nraakye qora uaqia hi aanranra nyaamwuteqaro mwihuara hia nronra vaisi vunyaanra Sisaara taakisi mwiate ti varirave. Mwiva nanrianra nte nronravanto nte nraakye qoraqaa ntaqikiyariva Mesaiaavanto varugo ti variho, tita.

³ Mwihua mwitaa tuvaro Pairaativa Iesusira kyapara hiro, Qutaave e Iutaa vunyaa vaisivanto variaro? tuvaro Iesusiva tiqaro, E qiananra nte mwaa mwivama iho, tuvaro ⁴ Pairaativa Kotira kyaiqa varohua mwihua nronranramwuanravata, nraakye qora ntuvaantuama vuharavata, tiqaro, Nte taqauqaro mwaa vaisiva hia kamaninra qua nteqa kyaiho, tiro.

⁵ Mwitaa tuvata mwihua nronraqama kyeta kepukya qua Iesusiraqaa vateta tiqata, Nraakye qoravanto kamaninravata ntaquate tiro, mwiva antua qua timwa nyi varivave. Mwiva tohara kyero vevara Karirisairo mwi quara timwa nyiqiro nrinro mwaini nri ntaiho, tita.

Herotiva hunani uro kyora

⁶ Mwihua mwitaa tuvaro Pairaativa mwi quara riero mwiva tiqaro, Qutaa mwaa vaisiva Karirinyaavave? tiro. ⁷ Mwitaa timwa kyero mwiva ntapihi kyovaro Iesusiva Karirinyaava Herotiva mwi mwatanaahuaqaa ntaqikyunyaava varuvaro mwiaqatairo Pairaativa Iesusira titovata Herotiva varunani Iesusira vitaqita uro kyora. Mwi entara Herotiva Ierusalem uro varura.

⁸ Iesusira Herotiva varunani uro kyovaro Herotiva qamwato. Herotiva Iesusira kyaiqara rieqaro airi enta mwia taqarero variqaro Iesusiva ni puqaa variqaro nronra kyaiqa varairaqe taqarerave timwa kyero qamwata kyero ⁹ uro Iesusira airi qua kyapara huvaro Iesusiva hia qua mpoqiavata nai timwa mwirinaitiro varura.

¹⁰ Kotira kyaiqa vare varuhua nronranramwuvata, mwaanra okyara ti varuhuavata, mwihua sivita uro kepukaqama kyeta Iesusiraqaa qua vatovata ¹¹ mwiaqatai Herotivavata, mwia ntaqu vaisihuavata, Iesusirara raima mwateta tiqata, E nronra vaisi variarava nronra vaisi tavuna utu taante, timwa kyeta tuavaaqa kyuqera utumwate ua qua timwa mwateta titovaro Pairaativa varunani nrumu ntantera vura.

¹² Haaru Herotivavata Pairaativavata nramwutaatanavanto varurama. Mwi entaraqaataita mwitanahua totiqama vita kyuqema vi nanrianra nanrianra qamwateqatana varura.

Iesusira qio ru kyaate tura

(Matiu 27:15-26; Maaki 15:6-15; Ioni 18:39-19:16)

¹³ Pairaativa Kotira kyaiqa vare varuhua mwihua nronranramwuvata, nronra vaisi mponramwuvata, qumina nraakye qoravata, nyaanrama ntuvaantuama kyero ¹⁴ mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye mwaa vaisira vitaqita nte hunani nrumu kyeta tiqata, Mwaava nraakye qora uaqia hi aanranra nyaamwute variho, qiarave. Nkye

mwitaa qiavana nte nkyi suqa variqana mwi quara avuqavu hiqana taqauqaro mwaa vaisiva hiamu nkye uaqia hi kyaiqarara qiara utiho.

¹⁵ Herotivavata mwitaa hiqaro taqero qati titaiharo nte hunani qaiqaa nriho. Riaate. Mwi vaisiva uaqia hi kyaiqara utuaninravauma tire mwia ru kyaararo qutu quanarove.

¹⁶ Kyaiqe nte qarita mwia kyaamwuqo ntuqutu kyeta vataivaro qati quarive, tiro.

¹⁷ [Mpo ihi mpo ihi vekiya nyato entaraqaa Pairaativa nraakye qorara rieqaro karavu vaisi kuaiqia qati huvantu kyovaro mwaatani vura.] Pairaativa Iesusirara kyaamwuqo ntuqutu kye vateta titaivaro qati quarive tuvata ¹⁸ ekyaa ntuvantuama vuhua qaqaqo tita, Mwia ru kyaante. Tiriara rieqarama Varavaasira huvantu kyairaro mwaatani quarive, tura.

¹⁹ [Varavaasiva kamaninra vatama kyero mwi mwatukyaraqi ntaqura kyaaravata, vaisi ru kyora kyaaravata, karavu rupa kyovaro varuvaro] ²⁰ Pairaativa Iesusira huvantu kyarero uti variqaro qaiqaa nraakye qora kyapara hiro.

²¹ Kyapara huvata mwihua hia mwia qua riaraitita, nronraqama kye aakyara nteta tiqata, Mwia kyatariqaa rutaante. Mwia kyatariqaa rutaante, tita.

²² Mwihua mwitaa tuvaro Pairaativa taarampo nani kyapara hiro tiqaro, Mwaa vaisiva nanra quave nteqa kyaiho? Nanra uaqia hi kyaiqarave utiho? Nte mwia qua avuqavu hiqana taqauqaro hia mwiaqua qua vaiho. Hia tire qumina quaqaara vaisi mpo ru kyaanarave. Kyai nte qarita mwia kyaamwuqo ntuqutu kye vataivaro qati quarive, tiro.

²³ Mwitaa tuvata mwihua kepukyaqama kyeta aakyara ntamwaqi viqata kyatariqaa rutaante nraahu tita. Mwitaa tiqatama Pairaativa quavata rukyeta mwihua quavanto nraahu kepukyaqo huvaro ²⁴ Pairaativa mwihua qua nraahu riero qiove tiro.

²⁵ Mwitaa timwa kyero mwihuara rieqaro mwiva kamaninravata ntaqura kyaaravata, vaisi ru kyora kyaaravata, karavuqi kyo vaisira huvantu kyero, mwiaqaatairo nraakye qora kyakya hurara rieqaro naivanto Iesusira ntaqu vaisihua sita kyero nyinro.

Iesusira kyatariqaa rutora

(Matiu 27:32-44; Maaki 15:21-32; Ioni 19:17-27)

²⁶ Iesusira nyuvata mwihua Iesusira vite viqatama aanraqaa vaisi mpo mwia nrutu Saimoniva mwiva Sairininyaava mwiva tokyasairo mwatukya nronra mwiqiarara vuvata mwia qintorama kye vuaviraavira tita mwianra tiqata, Iesusiva qu tai kyatarira vara quqira mwia nraakiara virava uro mwataante, tita.

²⁷ Mwitaa huvata nraakye qora airivanto mwia vataqita vurama. Mwihua utaqitaita nraakye mponramwuvanto Iesusirara ti atura ntigata ntataqita vuvaro ²⁸ Iesusiva mwihua hunani tuqasaa viro timwa nyinro tiqaro, Ierusalemiqinaa nraakye tuaavo, Hia nianra ntataate. Nkyetaravata nkyeta nraaqiararavata ntataate.

²⁹⁻³⁰ Mpo entanramwu nri ntairata mwi entaraqaa nraakye qoravanto tiqata,

Ehaara nraakye hia nraaqiara mwatehuave

hia nraaqiara nraamwa nyihuave,

qora tatari taaqiara tiqata,

Tiriqaa nteqeta tumu ntumwaqu kyaate, tivarave.

Mwihua pata taaqiara tiqata,

Tiriqaa tumu ntita ntumwaqu kyaate, tivarave.

(Hosaia 10:8)

³¹ Nte kyatari karaaha votima kyena varuqata mwihua mwitaama kyeqata ni uaqiama mate variavo. Nkye kyatari aahara votima kyeta variavata po, nraakiara mwihua nkyi nataa nataama kyetave nkyi uaqiama nyatevarave, tiro.

³² Mwitaa tuvata mwihua karavu vaisi taaranavata Iesusiravata rirerata siteta vura. ³³ Mwihua vuhua qumina mwatukya mwi mwatukyara nrutu Qiata Mwukyaarive tu mwatukyaraqaa uro nteta Iesusira kyatariqaa ninriqotai ruteta mwata quvu kyeta mwiqi mwaamwi utaqaa rateta hini hini uaqia hu vaisihua mwitana rutora.

³⁴ Rutovaro Iesusiva Kotirara aakyara ntero tiqaro, Ko, hia mwihua uaqia hi kyaiqara utuarara riaante. Mwihua mwitaa hiqata hia mwia utuara mwia okyara ntapihiavo, tiro. Mwitaa tuvata mwihua kaati ruantema kye ori tuto kyeqata Iesusira tuavaaqa ntainra kyeta varora.

³⁵ Mwia tuavaaqa ntainra kyeta varovata qumina nraakye qora mwini sivita variqa taqe varuvata Iutaa vaisi nronranramwuvanto Iesusirara raima mwateta tiqata, Mwiva airi vaisi kyaahaqa hi varivave. Kotiva mwia titaiharo mwiva Mesaiaavanto varirera, mwiva qioma nai kyaahaqa hianarove, tita. ³⁶ Mwihua mwitaa tuvata ntaqu vaisihua-vata Iesusirara raima mwateta uro uaini uka vura mwita nraante timwa kyeta mwianra tiqata, ³⁷ E qutaa Iutaaqa ntaqikyirava hirera, e ena kyaahaqa hianta, tura.

³⁸ Mwihua qua mpo Iesusira qiatani kyatariqaa qara ntumwa kyeta vatova mwitaama tiro:

MWAA VAISIVA IUTAA VUNYAA VAISIVE, tura.

³⁹ Uaqia hu vaisiva mpovanto hini rutova mwivavata Iesusirara qora qua tiro tiqaro, Qutaave e Mesaiaavanto variaro? Qio mwitaa hirera, enavata tiritanavata kyaahaqa hiante, tiro.

⁴⁰ Mwitaa tuvaro uaqia hu vaisiva mpovanto hiniqaa rutova eqaante tiro, Hiave e Kotirara aatu hiaro? Mwihua tiritana votima kyeta mwivavata rutaavo. ⁴¹ Mwihua tiritana qio rutaavo. Titatana uaqia hi kyaiqara kyaara tiritana rutaavo. Mwi vaisiva hia uaqia hi kyaiqara utivave, tiro. ⁴² Mwitaa timwa kyero mwiva Iesusirara tiqaro, Iesusio, i nronraqama kyaani entara nianravata riaante, tiro.

⁴³ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte i timwa mwianinra riaante. Mate e mwatukya kyugeraqi ni vatama kyera varinanrave, tiro.

Iesusiva qutu vura

(Matiu 27:45-56; Maaki 15:33-41; Ioni 19:28-30)

⁴⁴ Mwitaa tuvaro huari nrinro qiataga vahuvaro mwiaqaatairo upima vuvaro hia huari itovaro kyokira nraahu rutovaro huari tumiviro 3 kirokiqa huvaro qaiqaa ntuvahama vura.

⁴⁵ Ierusaremini Kotira nraamwuqi tavuna tauha votima kye hiritova utaqaa nai nrahitu vuvaro ⁴⁶ Iesusiva kyatariqaa variqaro paatiro aakyara ntero tiqaro, Ko, ni manraqura tu varaante, tiro. Mwitaa timwa kyero mwiva qutu vura.

⁴⁷ Iesusiva qutu vuvaro ntaqu vaisihua qiata vaisivanto Iesusiva mwitaa hura taqero Kotira nrtutu tuaaherero tiqaro, Qutaama mwaa vaisiva avuqavu nrohi vari vaisivave, tiro.

⁴⁸ Mwitaa tuvata mpo uhua mwi inraikyava qovara hura taqarerata ntuvaaantuama vuhua, mwihua variqata mwi inraikyara taqeta, mwiaqaataita mwihua nkyiari mwaantani nrumu ntanteta viqata mwutukya uaqia huvata nkyiari *mwekuraata/mwetokya* ntugutu kyeqata vurama.

⁴⁹ Mwihua vuvata Iesusira vataqi nrohu nraakye qorahuavata, nraakye mponramwu Karirisaita mwia vataqita nruhuavata, mwihua nyianra sata variqata mwi inraikyava qovara hura taqe varura.

Iesusira quntamwa tora

(Matiu 27:57-61; Maaki 15:42-47; Ioni 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Vaisi mpovanto mwia nrtutu Iosepiva Arimatia mwatukya Iutianyaava, mwiva vaisi kyugava avuqavuma kyero nrohi varu vaisiva, mwiva Kotiva ntaqikyiani entarara taqeqaro mwia vekya varura. Mwiva kaanasorivanto variqaro mwiva hia mpo kaanasorivanto tu quarara eo tiraitiro, mwihua kyaiqaravata hia qamwateqaro varura.

⁵² Mwi vaisiva Pairaaita varunani uro ntero tiqaro, Iesusira mwamwanta mpiraqe varaqina quantaanye, tiro. ⁵³ Mwitaa timwa kyero mwiva uro Iesusira mwamwanta itu kyero vara mwatumwi vatero eqarori tavuna vara kyero mwia qapuqama kyero uto ori qaraakya vuru kye hia vaisi mpo quntoraqi uro quntamwa tora.

⁵⁴ Mwi entara nraakye qoravanto hura Saarareqa tiri mwaanra enta mwi entara kyaiqqa varaarorave timwa kyeqata mwi entarara rieqata mpo inraikya mpo inraikya tera taarama kye vate varu entava vahura.

⁵⁵ Mwitaa huvata nraakye mponramwuvanto tauraa Karirisaita Iesusira vataqita nrohi varu nraakye hua Iosepiravata uro Iesusira quntarera hurai vuhua uro taqovaro Iosepiva Iesusira mwamwanta vatovata mwihua taqeta ⁵⁶ mwiaqaatai nrumu ntante nkyiari nraamwuqi uro variqata vahamwenra kyugema kyero mwunta vuravata, mpo inraikya mwia mwamwantaqaa qumwa teravata, tera hura. Mwihua nkyiari mwaanra qua rieqata Saarareqaa qati varura.

24

Iesusiva quntamwa toraqitairo sivura

(Matiu 28:1-10; Maaki 16:1-8; Ioni 20:1-10)

¹ Nraakye mwihua kyugema kyero mwuntavi varu inraikyara terama kye vateta mwihua Saarareqa vari kyeta Saanteqa vaakya toqa entaqi sivita mwi inraikyara varetta Iesusira quntamwa toraqi vuhua uro taqovaro ² qesaqaa ori nronra tita tora ventaqita uro tokyani vatova vahura.

³ Vahuvata mwihua oriqi vera nte taqovaro nronra vaisi Iesusira mwamwanta hia vahura. ⁴ Hia mwiqi vahuvata mwihua mwiqi qati apiqama vita airi nraato ti varuvata

qamwanrama vaisi taaratana qovarama vita takyqu tuavaaqara ututeta mwihua nraaqani sivita varura.

⁵ Varuvata nraakye mwinramwuhua nronraqama kye aatu hita nkyiari siri mwataqi vateta varuvata vaisi mwitanahua tiqata, Nanraqamave nkye qati vari vaisirara qutu quahua mwaataqi puaa hi variavo?

⁶ Mwiva hia mwaini variho. Tauraa mwiva Karirini variqaro nkyi timwa nyu quara nkye qative riemwa taavo?

⁷ Mwiva mwi entara tiqaro, Nte mwatani mwatatai nraaqiarava variarita uaqia hi vaisihua ni ntavaaqavu kyaate tiro, ni qovarama kyairata mwihua ni pitaqita kyatariqaa ru taivaqena nte taarampo enta varina qaiqaa qati siquaninrave tirave, tita.

⁸ Mwitanahua mwitaa tuvata nraakye mwinramwuhua nyaatoqi Iesusiva tu quava ntuvata ⁹ mwia quntamwato mwatara mwini kyeta nrumu ntante uro Iesusira nraaqiara ¹¹ nramwuvata mpo huhuavata timwa nyunra.

¹⁰ Nraakye mwinramwuhua nyutu vahirero Mariaava Makataranyaava, Iohaanaava, Iemisira nrova Mariaava, mwinramwuhua mwi inraikyara taqeta uro Iesusira nraaqiaranramwu timwa nyuvata ¹¹ mwihua tiqata, Qaqao, nkye unrama qiavo. Hia mwianra qutaave qiananrave, tita.

¹² Mwitaa tuvaro Pitaava siviro hiantero mwia quntamwa toraqi vuva uro kakataama viro vera taqovaro tavuna nraahu vahuvaro Iesusira mwamwanta hia vahura. Hia vahuvaro mwiva nrumu ntantero uro mwaatani variqaro nai uro taqo inraikyara airi nraato tiqaro varura.

*Mwatukya Emiasinianra vu vaisitanahuara tura
(Maaki 16:12-13)*

¹³ Kuaa mwi entaraqaa Iesusira nraaqiara taaratanavanto mwatukya mpo Emeasiana vura. (Kyuvaira vaiharo Omwunra vahira mwia votima Ierusalem vahuvaro Emeasi mwatukya vahura.) ¹⁴ Mwitanahua aanraqaa mwianra viqata Iesusira ru kyo quara timwaqita vita.

¹⁵ Mwitanahua timwaqi vuvaro Iesusiva nai nri ntero mwitanahua vatama kyero vuvata ¹⁶ mwitanahua mwia taqeta hia mwia ntapihitagaaraitita, mpo vaisivantove tuvaro ¹⁷ Iesusiva mwitanahuara tiqaro, Nkyetana aanrani nriqatama nanra quave timwaqita nriavo? tiro.

Mwitaa tuvata mwitana uro mwiaqaa ra kyeta mwitana mwutukyavanto uaqia huvatana ¹⁸ mpovanto Kiropaasirave tuva Iesusira kyapara hiro tiqaro, Mate airivanto Ierusalemiqi variaraqaitaira e kuaikuvantove enta nanau qovara hi quara hia riaaro? tiro.

¹⁹ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nanra quave? tuvata mwitanahua tiqata, Iesusira Nasaretinyaanra quave. Mwi vaisiva poropeti vaisivanto variqaro Kotira vuqaavata, nraakye qora suqaavata, nronra kyaiqaa vareqaro kyuqe qua nraahu tirave.

²⁰ Mwiva mwitaa hi varihata Kotira kyaiqaa vara mwate varia vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvata, tiriqaa ntaqikiyi variahuavata, mwihua kamaninra mwiaavaro mwiva mwia rukyaate tihata mwia ninriqotaita kyatariqaa rutaavo. ²¹ Tire tauraa mwi vaisirara Kotiva mwia titaiharo mwiva mpo mwatanaahua nraatara kyero tiri Isareriqaa ntaqikiyarivave tunanrave. Qua mpovatama vaiho. Mwiva rukyaavaro mate taarampo enta nritaraiho.

²² Mate taretana nraakyenramwuvanto qia quara rieta nrihanramama vuuro. Mwinramwuhua vaakya toqaqi mwia quntamwa taaraqii uro nteta hia mwia mwamwanta taqaavo.

²³ Mwinramwuhua uro ntanteta nrumu tiri timwa timwita tiqata, Nyaamwunyaahua tirinramwuanra mwiva qatima variho qiavo, qiarave. ²⁴ Nraakyenramwuvanto mwitaa qiaavata tirinramwuiqaita mpo hiahua mwia quntamwa taaraqii quahua uro taqaavaro nraakyenramwuvanto qia quava qutaa vaihata mwinramwuhuvata mwia mwamwanta hia taqaarave, tita.

²⁵ Mwitana mwitaa tuvaro Iesusiva mwitanahua timwa nyinro tiqaro, Hiave nkyitana su nyaato vaiho? Haaru poropeti vaisinramwuvanto timwa to quara, mwianra nkyetana qamwanrama kye qutaave qiataara vaihata nkyetana qakyoma kyaavo.

²⁶ Nkyetana hia ntapihiarave iho? Kotiva titaari vaisiva Mesaiaavanto nriqa vi inraikyara varaqiro viro mwiaqaatairo nronraqama viro kepukya vaisivanto variananrove, tiro.

²⁷ Mwitaa timwa kyero Iesusiva Mesaiaara Kotira mpukuqi qara ntumwa to quara mwitana timwa nyinrenro tohareqaro Mosesira mpukuqitairo timwa nyiqiro viro, poropetinramwu mpukuqitairovata timwa nyiqiro vura.

²⁸ Mwitaa timwaqi vi varuvaro mwitanahua virera tu mwatukyava qaumato vahuvuro Iesusiva rieqarovata aanra mwiaqaa qati nraahu vi varuvata ²⁹ mwitanahua hiave tita, Mateqama enta hiananrove. Qaqira kyera tiritanavata vaitaante, tuvaro mwihuavata varirero nraamwuqi vura.

³⁰ Iesusiva nraamwu mwiqi variqaro kyera taintaqaa mwitana vatama kyero mwatakya viro Kotirara kyugeve timwa kyero mpereti nteqa kyero tukyama kyero nyuvata ³¹ mwitana su ntapairi vuvata ntapihri rieta mwitana mwia ntapihri taqeta. Mwitana mwia ntapihri kyeta taqovaro Iesusiva mwitana suqaatairo uvaarama vura.

³² Iesusiva uvaarama vuvata mwitana nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Qikye, mwiva aanraqaa nriqanro Kotira mpukuqinaara qua okyara ntapihri kyero tiritana timwa timwiharo qutaa tiritana mwutukyaqaitairo kyuqe hirave, tita.

³³ Mwitaa timwa kyeta mwitanahua qamwanrama sivatana nrumu ntanteta Ierusalemni uro Iesusira nraaqira 11 nramwu puaama kyeta taqovata mwinramwuhua mpo vaisinramwu kyapata nutuuantuama vita varita tiqata, ³⁴ Nronravanto qutaama qaiqaa qati siviho. Saimoniva mwivama mwia taqaiho, tuvata ³⁵ mwitanavata aanrani vita taqorara mwihua timwa nyita. Mwitana hua tiqata, Mwiva mpereti nteqa kyaihata mwiaqaataita tiritana nronra vaisi ntapihri taqauro, tita.

Iesusiva nai nraaqira suqaa qovarama vura

(Matiu 28:16-20; Maaki 16:14-18; Ioni 20:19-23)

³⁶ Mwitana qua mwihua timwa nyi varuvaro mate mwiqira nronravanto nai qovarama viro mwihua nraaqani siviho variro tiqaro, Nkyi mwutukyavanto qihaakyama vahiarive, tiro.

³⁷ Mwitaa tuvata mwihua nronraqama kyeta aatu hita tiqata, Vaanavanto qovarama viho, tuvaro ³⁸ Iesusiva mwihuara tiqaro, Nkye nanraqamave aatu hiavaro taara vu nraato tuava nkyi su nyaatoqi vaiho? ³⁹ Ni kyuqu kyauqu taqaate. Nte mwivama huqo. Ni mamantaqa tiqata taqaate. Nte vaisima varuqo. Vaana mwia hia ni votima kyero mwatavata mwukyaarivata vahirave, tiro.

⁴⁰ Mwitaa timwa kyero mwiva nai kyuquvata kyauquvata nyaamwutovata ⁴¹ mwihua mpoqama kyeta qamwateta kyauqu ntukinraaqateta hia qamwanrama qutaave tuvaro Iesusiva mwihua kyapara hiro tiqaro, Kyera nraanriva vahirove? tuvata ⁴² mwihua tavukya uta tora pataqia mwuvaro ⁴³ mwiva mwihua suqaa variqaro vara kyero nronra.

⁴⁴ Iesusiva tavukya nramwa kyero mwihua timwa nyinro tiqaro, Tauraa nte nkyivata variqana nte mwaa quara nkyi timwa nyiavarave. Nianra haaru Mosesiva mpukuqi qara ntumwa to quarave, poropeti vaisinramwuvanto qara ntumwa to quarave, Saami mpukuqi qara ntumwa to quarave, nte nkyi timwa nyiqana mwi quara mwivauma vahiananrove qiavarave, tiro.

⁴⁵ Mwitaa timwa kyero mwihua Kotira mpukuqi qara ntumwa to quara ntapihri kyeta riaate tiro, Iesusiva mwi quara mwi quara mwihua timwa nyinro tiqaro, ⁴⁶ Mwaa quara qara ntumwa torave. Mesaiaarara mwiva nriqa quani inraikyara varero uro qutu viro taarampo enta variro qaiqaa qati siquananrove.

⁴⁷ Mwiaqaataita nkye ni kyaiqara ni nutuara rieqatama nraakye qora timwa nyiqi viqata uaqia hi aanranra qaqira kyaivaro Kotiva nkye uaqia hi kyaiqara uti quara nruka nyataarive qiate. Mwi quara timwa nyiqi viqata Ierusalemni nraante mwi quara timwa nyiqi vita mwiaqaataita mpo mwatanaa mpo mwatanaa timwa nyiqi quate.

⁴⁸ Nkyenramwu nkyeta suqotaita mwi kyaiqaravata mwi inraikyaravata taqaarave.

⁴⁹ Ni kova nai kyauqu nriqaaqaa vatero ntena nkyi nyinrenrave qianinra ntema mwia titaariro tumuananrove. Nkye mwaa mwatukyaraqai variqi vivaro nyaamwusairo mwiva tuminro nkyiqi variqaroma nkyi kepukyaqama nyataanarove, tiro.

Iesusira vitero nyaamwuni vura

(Maaki 16:19-20; Kyaiqa Varora 1:9-11)

⁵⁰ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva mwihua sita varero Ierusalemni kyero Mpetaanini uro ntero nai kyauqutana tuaahera kyero mwihua kyugema nyatero.

⁵¹ Mwiva mwihua kyugema nyate varuvaro Kotiva mwia nyaamwuni vitero vuvuro mwiva nai nraaqira mwihua kyero vura.

⁵² Iesusiva nyaamwuni vuvata mwia nraaqaranramwuvanto mwia nrtutu tuaahera kyeta nrumu ntanteta Ierusalemni vura.

⁵³ Mwini uro variqata Kotira nraamwuqi mpo enta mpo enta Kotira nrtutu tuaaheraqita vi varura.

IONI Ioniva Iesusiva nrohurara tura

Iesusira okyarara tura

¹ Haaru toharero quavanto varura. Mwi quava Kotikyantiri varura. Mwi quava nai Kotiva varura. ² Tauraa toharero mwi quava Kotikyantiri variqiro vura.

³ Mwiva Kotikyantiri variqi viqaro mpo inraikya mpo inraikya ekyaa inraikya utu kyero vatora. Mpo vantovata mpo inraikya utuariva hia varuvaro qua mwiva nraahu ekyaa inraikya utu kyero vatora.

⁴ Mwi quava qati variqi vi variara tuqavantoma variro. Mwi quava omwa votima kyero itamwaqiro viqaroma nraakye qora kyuqema kyero ntuvaahama nyatero. ⁵ Omwavanto upi hiraqi itamwaqiro viharo hiama enta hi inraikyava mwia qipa kyaariva vahiho.

Nramanri nyi varuva, Ioniva Iesusirara timwa nyunra

⁶ Kotiva vaisi mpo titora mwia nrtutu Ioniva. ⁷ Nraakye qoravanto Iesusirara mwiva qutaa omwavantove qiata tiro, Ioniva mwianra timwa nyinrenro nri ntora.

⁸ Ioniva nai hia mwi omwava variraitiro, mwiva omwa mwianra timwa nyinrenro nrunra. ⁹ Mwiva nri ntovaro mwia nraakiara quavanto nri ntero omwa votima kyero itamwaqiro viqaroma ekyaa mwaa mwataraqaa nraakye qora ntuvaahama nyatero.

Iesusira qoririma mwatora

¹⁰ Iesusiva nai mwaa mwatarata utu kyero vatova mwatani tumuvata mwaa mwatanaahua hia mwia ntapihiki kye taqaraitita, mwianra hia mwivave tita. ¹¹ Mwiva nai nramwunaahua hunani nri ntovata mwia nramwunaahua hia mwia kyakyama mwataraitita, mwia qoririma mwatora.

¹² Mwitaahuvatavata mpo uhua mwia kyakyama mwateta mwianra qutaa mwivave tura. Mwitaahuhua mwihua mwiva nronraqama kyovata mwihua Kotira nraaqiaraqama vita varura.

¹³ Hia nraakye vanto nraaqiara mwataintema kyero mwihua mwata taihata Kotira nraaqiaraqama vita variara. Hia qumina vaisi kyakya hiraqa Kotira nraaqiaraqama vita variara. Nai Kotira kyakya hiraqa mwihua Kotira nraaqiaraqama vita variara.

Iesusiva vaisi tuora

¹⁴ Kotira quavanto vaisi tuero tirivata varirero tuminro. Mwiva tuminro mwaa mwataraqaa varuvata tire mwia peqa okyara taqaavananra. Tire taqaavararo mwi vaisiva kyuge hiro vaisiara mpoqama kyero po kye timwa nyateqaro qutaa qua nraahu ti varuva varura.

¹⁵ Ioniva nraakye qora timwa nyinro tiqaro, Nte haaru nkyi timwa nyina tiqana, Vaisi mpovanto ni naakiara nriariva ni naataaraanrove, tuva qio mwaa mwi vaisivave. Nte hia qovara hiava entara mwiva haaru qati variqiro vurave. Mwitaama variqarora tiro, mwi vaisiva ni naatara kyero mwiva nronravanto variho, tiro. Ioniva mwitaahua tura.

¹⁶ Iesusiva mpoqama kyero tiriara nraamwunruqa taiharo mwiva tiriara po kye timwa timwato airi nani tiri kyuqema timwate varira. ¹⁷ Haaru Kotiva nai qua mwaanra nraakye qoravanto hia nteqa kyaraitita, qati nraahu riemwaqita quate tiro, Mosesira mwunra. Mate mwaa entara Iesusi Karaisiva Kotiva hinasairo tumu Kotiva po kye timwa timwatai okyarara, qutaa okyara tiri timwinra.

¹⁸ Hia qumina vaisi mpovanto Kotira taqairave. Mwia mwaquvanto nai qora nraaqani variva, mwiva nraahu nai qora okyara qovarama kyaihata tire taqeta ntapihunanra.

Ioniva hia nte mesaiaavantove tura

(*Matiu 3:1-12; Maaki 1:1-8; Ruku 3:1-18*)

¹⁹ Ioniva Iesusirara timwa nyu quava mwataamama vahiho. Ioniva nri ntovata Iutaa vaisi nronranramwuvanto Ierusaremini varuhua vaisi mponramwu sitovata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varuhuvata, Rivaira kuaa okyara mponramwuvantovata, mwihua uro nteta Ioninra kyapara hita tiqata, E ta vaisivave? (E qutaa tiri mesaiaavantove variaro?) tita.

²⁰ Mwihua mwitaahua tuvaro Ioniva hia qua tuqetaraitiro, vutu kyero timwa nyinro tiqaro, Qaqao, hia nte Kotiva titai vaisiva mesaiaavanto varuqo, tiro.

²¹ Tuvata mwihua mwia qaiqaa kyapara hita tiqata, E hia mwivave tiqara, e mpo tavave hiaro? E tiri haivaqava, Iraisaavave variaro? tita.

Tuvaro Ioniva qaqaq, Nte hia mwivave, tiro. Tuvata mwihua qaiqaa mwia kyapara hita tiqata, E ta vaisivave? Tire poropeti vaisi mpo mwia veykama varuro. E mwivave hiaro? tuvaro Ioniva qaqaq nraahu tiro.

²² Mwitaa tuvata mwihua tiqata, E tavave hiaro? Timwa timwinraqe tire nrumu ntanteta tiri titaa vaisihua iara uro timwa nyianre. E enanra tavaveve tira hiaro? tita.

²³ Mwihua mwitaa tuvaro Ioniva timwa nyinro tiqaro,

Nte qumina sata variqana aakyara ntena tiqana,

Aanra ntapihi taivaro nronravanto nrianrive,

ti varuvama varuqo, tiro.

(Aisaiaa 40:3)

Haaru poropeti vaisi Aisaiaava tu quara Ionivavata tura.

²⁴ Ioniva mwitaa tuvata Parisi vaisinramwuvanto sitohua tiqata, ²⁵ E tiriara nte hia mesaiaavanto varuqo qiaro. Hia nte Iraisaavave qiaro. Hia nte poropeti mwivave qiaro. Qio nanraqamave qumina vaisi varuqo qiarava nramanri nyi variaro? tita.

²⁶ Tuvaro Ioniva mwinramwuhua timwa nyinro tiqaro, Nte qumina nramanri nraahuma nraakye qora nyi varuqo. Mpovanto nkyi utaqaq varira nkye hia mwia taqaarave.

²⁷ Mwiva ni naakiara nrivave. Nte pata vaisi varuqaro mwiva nronra vaisi varihananra tina, nte hiama qio mwiva kyuqu nraamwu rupa tai kyaantara huvantu mwataaninrave, tura.

²⁸ Ioniva Mpetaan mwaata Iotaani nramanri qarahi hini variqaro nramanri nyi varu entara mwi quara tura.

Ioniva Iesusirara Kotira sipisipi nraative tura

²⁹ Mwia qanranraa Ioniva variqaro taqovaro Iesusiva mwisairo nri varuvaro mwiva tiqaro, Qio taqaate. Mwiva Kotira sipisipi nraative. Mwiaqaama Kotiva mwatani varihua uaqia hia kyaiqara utira taiqa nyataanrove.

³⁰ Nte haaru tiqana, Vaisi mpovanto ni naakiara nrianriva ni naataraanrove. Nte hia qovara hiava entara mwiva haaru qati variqiro vuvave. Mwitaama variqarora tiro, mwiva ni naatara kyero nronravanto variananrove, tu vaisiva, mwaa mwivave.

³¹ Tauraa hia nte mwia ntapihi taqaurave. Nkye Isareri nraakye qoravanto mwia ntapihi kye taqaate tina, nte mwaini nrumu variqana nramanri nkyi nyi varurave, tiro.

³² Mwitaa timwa kyero Ioniva Iesusirara mwihua vutukye timwa nyinro tiqaro, Nte taqaugaro Kotira mwanraquravanto minrunra voti hiva hitamwaqiro tuminro tumu mwiaqaa varirave.

³³ Tauraa nte hia Iesusira ntapihi taqe varuqaro Kotiva ni titaihana nte nramanri nkyi nyi varuqaro Kotiva ni timwa mpiro tiqaro, E taqairaro ni mwanraquravanto quariva uto mwiaqaa varianni vaisira qio mwianra mwivave qiante. Mwiva hia qati nramanri nyiananrove. Mwiva nraakye qora ni mwanraqura nyianrivave, tirave. ³⁴ Kotiva ni mwi quara timwa mpihana nte mwi inraikyara kyuqema kyena taqena nte mwianra mwaavama Kotira mwaaque tuqo, tiro.

Iesusiva vuniqama kyero erahiamuaantema vaisi sitora

³⁵ Mwia qanranraa Ioniva nai nraaqiara taaratana mwia vataqita nrohutanavata siviro varuvaro ³⁶ Iesusiva nritarero vuvaro Ioniva mwia vutu taqero, mwitana timwa nyinro tiqaro, Taqaate. Mwiva Kotira sipisipi nraative, tiro. ³⁷ Mwitaa tuvata Ioninra vataqita nrohutana Ioniva tu quara rieta, mwiaqaatai tuqasaa vita Ioninra mwini kyeta Iesusira vataqita vura.

³⁸ Vuvaro Iesusiva tuqasaa viro taqovata mwitana mwia vataqita nruvaro mwiva tiqaro, Nkyetana naanrave nriavo? tuvata mwitanahua tiqata, *Rapai*. mwaanra ti variara vaisio, e taraqi variaravave? tuvaro

³⁹ Iesusiva tiqaro, Qio nrita taqaate, tiro. Mwitaa tuvata mwitanahua mwia vatama kyeta uro mwiva varuraqi varita. Mwitanahua Iesusira vatama kyeta variqi vita enrovata nrumu ntanteta vura.

⁴⁰ Mwitanahua Ioniva Iesusirara tu quara rieta Iesusira vataqi vuraqitairo mpo Enturuva, Saimoni Pitaara qatavanto varura.

⁴¹ Mwitana Iesusira mwini kyetatana Enturuva nai vakyaara puaama kyero mwia timwa mwinro tiqaro, Tiretana, Kotiva titai vaisira, mesaiaa mwia puaama kyauro, tiro. (Mesaiaave, *Karaisivave*, kuaa nrutuma vahi.)

⁴² Mwi vaisira puaama kyeta taqauro, timwa kyero Enturuva nai vakyaara vita varero Iesusiva hunani uro kyovaro Iesusiva mwia taqero tiqaro, E Ioninra mwaagu Saimonivave. Nte qaraakya nrutu nteqana iara Sipaasirave tirerave, tiro. *Sipaasirave, Pitaarave*, kuaa nrutuma vahi. (Mwaa quaraqitai mwi nrutura tirerata *Orivave* tita.)

Iesusiva Piripikya Nataanierikya nyaanronra

⁴³ Mwia qanranraa Iesusiva Karirini virerave timwa kyero, uro Piripira puaama kyero mwianra tiqaro, Ni naakiara nriante, tiro.

⁴⁴ Piripiva Vetasaitanyaavama variro. Enturukya Pitaakyavata kuaa mwatukya mwiqi-naahua varura.

⁴⁵ Iesusiva Piripirara ni pataqira nriante tuvaro Piripiva Nataanierira puaama kyero mwia timwa mwinro tiqaro, Haaru tiri haivaqava Mosesiva mwaanra qua qara ntiqaro mwi vaisirara timwatovata, poropeti vaisinramwuvata, mwi vaisiva nraakiara qovara hiananrove timwa kyeta qara ntumwato vaisira, qio mate mwi vaisirama taqauqo. Mwiva Iesusiva Iosepira mwaquvanto Nasaretiqinaavave, tiro.

⁴⁶ Tuvaro Nataanieriva tiqaro, Qaqao, qiove kyuqe vaisivanto mwi mwatukyaraqitairo qovara hiananrove? tiro. Tuvaro Piripiva tiqaro, Enavanto nrumu taqaante, tiro.

⁴⁷ Mwitaa timwa kyero vuvaro Iesusiva taqovata mwitanahua nri varuvaro tiqaro, Taqaante. Qutaama mwi vaisiva Isareri vaisivanto variho. Hia mwi vaisiraqi unra qua vahivave, tiro.

⁴⁸ Mwitaa tuvaro Nataanieriva Iesusira kyapara hiro tiqaro, Nataama kyerave e ni okyara ntapihira hiaro? tuvaro Iesusiva tiqaro, Piripiva hia i uro nraanrai vakya e fiki okyarani variarana nte i taqaurave, tiro.

⁴⁹ Mwitaa tuvaro Nataanieriva tiqaro, Mwaanra ti variara vaisio, e Kotira mwaaquve. E Isareriqaa ntaqikyiravave, tiro.

⁵⁰ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, E fiki okyarani variarana nte i taqaurave, tu-raqaatairave nianra qutaa mwivave qiaro? Nraakiara nronra inraikya, mpo inraikya mpo inraikya mwia nraataraaninrama taqenanrave. ⁵¹ E qutaama taqairaro nyaamwuvanto qatua viraqe nte mwatani mwatatai nraaqiarava variarita niqaanra nyaamwunyahua vita tumita hi varivaqe varianinrave, tiro. Iesusiva mwitaa turama.

2

Mwatukya mpo Kenaqi nraakye ntumwunra

¹ Taara enta nritarovata mwatukya mpo Kena, Karirini mwi mwatanaahua nraakye ntumwinrenra hura. ² Mwitaa huvaro Iesusira nrovavata mwini varuvata mwi mwatanaahua Iesusiravata, mwia nraaqiaranramwuvata, nyaanrovata mwinramwuhuvata mwini vita.

³ Mwinramwuhua uro variqata kyara nre varuvaro uainivanto taiqa vuvaro Iesusira nrova Iesusira timwa mwinro tiqaro, Uaini taiqama viho, tiro.

⁴ Tuvaro Iesusiva qaqao tiro, Mwaa nraakyevaro, i kyaiqa mpo kyaiqa vaiharo ni kyaiqa mpo kyaiqama vaiho. Nte kyaiqa varaani entava hiama nri ntaiho, tiro.

⁵ Mwitaa tuvaro Iesusira nrova mwi mwatanaahua kyaiqa vaisinramwu timwa nyinro tiqaro, Mwiva nanra quave nkyiara tirata mwiva qiarinte qiarinte hiate, tiro.

⁶ Lutaavanto nkyiari mwaanra qua riegata mwitaa mwitaama kyeqata nkyiari mwamwanta hiqama kyora. Qio mwianra riegaro nramanri taqu 6 nramwu nronra tave voti huva mwi nraamwunraqi vatovaro vahura. (Tave nronra kuaa mwiqi qioma nramanri taqu qataara 10 vanto quanantro.)

⁷ Vahuvaro Iesusiva kyaiqa vaisinramwu timwa nyinro tiqaro, Ekyaa mwi taqura qati nramanriqotaita piqa kyaate, tuvata qati nramanri kyaqaqita uro tave nronra mwinramwunra piqa kyovaro vaiqaara hura.

⁸ Piqa kyovaro Iesusiva qaiqaa tiqaro, Qio mwiqitai kyaqaqita uro kyaraqaa ntaqikyira mwivaro nreanro taqaarive, tiro.

⁹ Mwitaa tuvata mwiqitai mwi nramanrinra kyaqaqita uro mwuvoro mwi vaisiva qati nramanrivanto uaini utu vura nreanro taqovaro kyuqe huvaro mwiva hia qati nramanri kyaqora mwianra ntapihuvata kyaiqa vaisi mwinramwuhua nraahu mwianra ntapihura. Mwitaa huvaro kyaraqaa ntaqikyuva nreanro taqovaro kyuqe uaini vahuvaro qamwata kyero nraakye varo vaisira nraanrama kyero ¹⁰ mwia timwa mwinro tiqaro, Qikye, mpo hiahua kyuqe uaini nraante nraakye qora nyiavata nramwa taiqa kyaavata nraakiara uaqia hi uaininra nyi variarave. E hia mwitaa hiaro. Nte taqauqara e mpo uaini vuni nyinra kyuqe uaini mwia nraakiarama nyinra hiaro, tiro. Mwitaa turama.

¹¹ Iesusiva Kena mwatukya Karirini variqaro qati nramanri vara kyero uaini utu kyero nyunra. Mwiva mwi kyaiqara nraante toharama tero mwiaqaatairo mpo kyaiqa mpo kyaiqa nronra kyaiqa varaqiro vura. Iesusiva mwi kyaiqara varovata mwia nraaqiaranramwuvanto mwia kyaiqa taqetama Iesusira kepukya okyarara ntapihita mwianra qio qutaa mwivave tura.

¹² Mwiaqaatai mwivavata, mwia nrovavata, mwia qatanramwuvata, mwia qua riohuvata, mwini kyeta vuhua Kapenaamini uro mpo entanramwu varura.

Iesusiva Kotira nraamwu nronraqi vura
(*Matuu 21:12-13; Maaki 11:15-17; Ruku 19:45-46*)

¹³ Vekyahu nyato kyarara nro entava qaumatoqa huvaro Iesusiva Ierusalemni vuva
¹⁴ uro Kotira nraamwu nronraqi vera ntero taqovata mpo uhua kyoqaa kyaiaqa vare variqata munima vareqata purimakauve sipisipive nyaamwave nyi varuvata mpo vaisinramwu tainta nraaqani variqata kamaninra munima vareqata Kotira nraamwuqinaa munima nyi varura.

¹⁵ Mwitaamaqita viqata kyoqaa kyaiqa vare varuvaro Iesusiva mwihua taqero kyapipi vara kyero mwiaqotairo purimakauvata, sipisipivata, sataqiro veva Kotira nraamwuqitairo mwaatani kyero munima tuqasaqi varu vaisihua tainta tu varero vara rauru kyero mwi munimanravata rauru kyero, ¹⁶ nyaamwa nyiqata munima vare varu vaisihuara tiqaro, Nkye mwi inraikyara mwi inraikyara mwaaqitai vare quate. Nkye hia ni kora nraamwu maaketi nraamwuqama taate.

¹⁷ Iesusiva mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nkye mwaa nraamwunra ntapairi kyaivaqge nte taarampo entara qaiqaa hoqa kyaaninrave, tiro.

¹⁸ Mwitaa tuvata Iutaa vaisi nronranramwuvanto tiqata, Qaqao, tava iara tiharave e mwitaa hiaro? E nanra nronra kyaiaqa mpo tiri tivuqaa utiraqge tire mwia taqetave iara mwiva qio mwitaa hiananrove qiananrave? tita.

¹⁹ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nkye mwaa nraamwunra ntapairi kyaivaqge nte taarampo entara qaiqaa hoqa kyaaninrave, tiro.

²⁰ Mwitaa tuvata Iutaa vaisi nronranramwuvanto tiqata, Qaqao, mwaa nraamwunra hoqegata 46 ihi airi ihi hoqaqi vita uro hoqa taiga kyaarave. Qiove e taarampo entara nraahu mwi nraamwunra hoqa taiga kyananrave? tita.

²¹ Mwitaa tuvaro Iesusiva hia vutu kyero qati nraamwunra tiraitiro, mwiva nai mwamwantaqaa ntumwa kyero tiro. (Nkye ni rukyaivaqge nte taarampo enta vari kyena qati siquaninrave, tiro.)

²² Iesusiva mwitaa tuvaro Iesusiva hia vutu kyero qati nraamwunra tiraitiro, mwiva nai mwamwantaqaa ntumwa kyero tiro. (Nkye ni rukyaivaqge nte taarampo enta vari kyena qati siquaninrave, tiro.)

²³ Vekyahu nyato kyarara nro entaraqaa Iesusiva Ierusalemni varuvata nraakye qora airivanto mwia kyaiaqa nronra kyaiaqa taqegata Iesusirara qio qutaa mwivave tita.

²⁴ Nraakye qoravanto mwianra qamwateqata mwitaa ti varuvaro Iesusiva nraakye qora okyarara ntapihi kyero rieqarora tiro, mwiva hia mwihua turara qutaave tura. ²⁵ Iesusiva nai vaakya nraakye qora su nyaatoqi vahu inraikyara ntapihi kyorara tiro, hia qumina mpovanto mwihua okyarara mwia timwa mwianriva varura.

Iesusiva ekyaa vaisi ntapihi kyaira

¹ Parisi vaisi mpovanto mwia nrtu Nikotimaasiva varura. Mwiva Iutaa vunyaa vaisi mpovanto varura. ² Mpo enta mwiva entaqi uro Iesusira taqero tiqaro, Mwaanra ti variarao, tire taqauraro Kotiva i titaiharara tira, e mwaanra qua ti variaravama nrinra hiaro. Hia Kotiva i kyaahaqa hiankye titiri, e hiam qio nronra kyaiaqa varaaratiro, tiro.

³ Mwiva mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Nte qutaa qua qianinra riaante. Vaisi nronra tuemwa quaninra hia qaiqaa mwata tairaro mwiva hiam qio Kotiva ntaqiky mwatukyara taqaananrove, tiro.

⁴ Tuvaro Nikotimaasiva kyapara hiro tiqaro, Nataama kyerove nronra tuemwa quani vaisira qaiqaa mwata kyaananrove? Qiove mwiva nai nronra vikyokyaqi qaiqaa viqe tairaro mwia nrova qaiqaa mwata kyaananrove? tiro.

⁵ Mwitaa tuvaro Iesusiva nai timwa mwinro tiqaro, Nte qutaama tuqo. Nramanrivata mwata taariva variraro hia Kotira mwanraquravanto mwia qaiqaa mwata kyairaro mwiva hiam qio Kotiva ntaqiky mwatukyaraqi quananrove. ⁶ Mwamwanta vataava nai mwamwanta vahira nraahu mwatairave. Mwanraquravanto nai mwanraqura nraahu mwatairave.

3

Nikotimaasiva Iesusira uro taqora

¹ Parisi vaisi mpovanto mwia nrtu Nikotimaasiva varura. Mwiva Iutaa vunyaa vaisi mpovanto varura. ² Mpo enta mwiva entaqi uro Iesusira taqero tiqaro, Mwaanra ti variarao, tire taqauraro Kotiva i titaiharara tira, e mwaanra qua ti variaravama nrinra hiaro. Hia Kotiva i kyaahaqa hiankye titiri, e hiam qio nronra kyaiaqa varaaratiro, tiro.

³ Mwiva mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Nte qutaa qua qianinra riaante. Vaisi nronra tuemwa quaninra hia qaiqaa mwata tairaro mwiva hiam qio Kotiva ntaqiky mwatukyara taqaananrove, tiro.

⁴ Tuvaro Nikotimaasiva kyapara hiro tiqaro, Nataama kyerove nronra tuemwa quani vaisira qaiqaa mwata kyaananrove? Qiove mwiva nai nronra vikyokyaqi qaiqaa viqe tairaro mwia nrova qaiqaa mwata kyaananrove? tiro.

⁵ Mwitaa tuvaro Iesusiva nai timwa mwinro tiqaro, Nte qutaama tuqo. Nramanrivata mwata taariva variraro hia Kotira mwanraquravanto mwia qaiqaa mwata kyairaro mwiva hiam qio Kotiva ntaqiky mwatukyaraqi quananrove. ⁶ Mwamwanta vataava nai mwamwanta vahira nraahu mwatairave. Mwanraquravanto nai mwanraqura nraahu mwatairave.

⁷ Nte nkyi qaiqaa qaraakyaqama kyero mwata kyaarive tu quarara hia e mwi quarara nrihanrama quante. ⁸ Nte mpo quaqaa ntumwa kyena i timwa mwinrenrave. Toqavanto tiqaro nai quataa hiraqa virave. Toqavanto nrihanra e hia mwia taqaraitira, e mwia nruqua nraahu riaanarave. E mwiva viro nrinro hi okyarara hia ntapihianarave. Qio Kotira mwanraquravanto mwatai okyarava kuaa qarama kyeroma vaiho, tiro.

⁹ Iesusiva mwitaa tuvaro Nikotimaasiva mwia kyapara hiro tiqaro, Nataama kyerove mwitaa hiananrove? tuvaro ¹⁰ Iesusiva tiqaro, E Isareri nraakye qora mwaanra timwa nyi variarava e hiave ntapihiaro? ¹¹ Nte qutaama tuqo. Tire ntapihi kyeta rie taqe hunanra nkyi timwa nyi varurata nkye hia tiri qua riarave.

¹² Nte mwatanyyaa inraikyara nkyi timwa nyuqata nkye mwianra hia ntapihita qutaave qiarave. Nkye mwitaa hiavana nte nyaamwunyaa inraikyara qiarita nataama kyetave nkye mwi quara qio ntapihi rievare? ¹³ Hia vaisi mpovanto Kotiva varira nyaamwuni virave. Nte mwatani mwatai nraaqiarava nte nraahu nyaamwuni variavava mwisaina tumunrave.

¹⁴ Haaru nkyi haivaqava Mosesiva qumina mwataqaa variqaro ori vara kyero qarura utu kyero mwia kyatariqaa rupa kyero tuaahera kyorave. (Nraakye qoravanto mwia taqeta hia qutu quate tiro, Mosesiva mwitaa hurave. (Namba 21:6-9)) Qio nte mwatani mwatai nraaqiarava variarita haaru Mosesiva qarura utu kyero tuaahera kyontema kyeta nivata kyatariqaa vateta tuaahera kyevarave.

¹⁵ Mwitaa hirata nraakye qora nianra qutaa mwivave tihua hia qutu viraitita, ekyaa enta ekyaa enta qati variqi vivarave, tiro. Iesusiva turama.

¹⁶ Kotiva mwatani variahuara mpoqama kyero mwutukya ntiharora tiro, mwiva nai mwaagu kuaigia vataira tiri timwinra. Mwitaa hirara tita, nraakye qoravanto mwia mwaaguara qutaa mwivave tihua hia qutu viraitita, mwihua ekyaa enta ekyaa enta qati variqi vivara. ¹⁷ Kotiva hia nai mwaagu ko raa vaisihua votima kyero variqaro nraakye qora tukya hiarive tiro mwatani titaiharo tuminrave. Mwiva nraakye qora sitaarive tiro, Kotiva mwia titaiharo tuminrave.

¹⁸ Mpovanto mwia mwaaguara qutaa mwivave qiariva, mwiva hiamu qua varaanro. Mpovanto hia mwia mwaaguara qutaa mwivave qiariva, mwiva vaakyama qua varero. Mwiva Kotira mwaagu kuaigira hia qutaa mwivave tira kyaarama, Kotiva mwianra qutaa iqaa qua vaiho timwa kyero, mwiaqaa qua vatero.

¹⁹ Mwaa inraikyara kyaara qua vahiananro. Omwavanto mwatani tumihata nraakye qoravanto hia mwia gamwata mwataraitita, mwihua kyokira rirara nraahu gamwateqata variara. Mwihua kyaiqavanto qora kyaiqa vaihatara tita, mwihua hia mwi omwanra gamwata mwateta.

²⁰ Qora kyaiqa uti variva nramwutaqa hiqaroma hia omwavanto varinani viro. Omwavanto iteqaro ni uaqia hi kyaiqara qovarama kyaankyo tiro, hia omwavanto varinani viro. ²¹ Mwiva mwitaama variharo qutaa kyaiqa vare vari vaisiva hia aatu hiraitiro, omwavanto varinani viro. Mwiva viharo omwavanto itero mwia kyaiqa qovarama kyaihata nraakye qora taqaavaro mwi vaisiva Kotira qua riegaro Kotira kyaiqa vare varira.

Nramanri nyi varuva Ioniva ekyara qua Iesusirara timwa nyunra

²² Mwiaqaataita Iesusivavata mwia nraaqiaranramwuvata (Ierusalem kyeta) Iutaa mwata mpo qumina mwatani vura. Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata variqaro nraakye qora nramanri nyunra.

²³ Nyuvaro Ionivavata mwatukya mpo Serimi tataaqa Aionini variqaro nramanri nyi varura. Ioniva nramanri nronra vahunani variqaro nraakye qora mwini ntuvaantuama vuhua nramanri nyunra. ²⁴ Mwi entara hia Ioninra karavuqi vitaqita uro kyo entara varura.

²⁵ Mwi entara Iutaa vaisi mpovanto Ioninra qua riohua kyapata nramanri vare okyarara inronra huvata mwihua Ioniva hunani uro nteta tiqata, ²⁶ Mwaanra ti variarao, tauraa e Iotaani qarahi vutura hini vaisi mpovata variqarama e mwianra mwivave tunanrave. Qio taqaante. Mwi vaisiva mwivavata nramanri nyi varihata airivanto mwiva hinani vi variavo, tita.

²⁷ Mwitaa tuvaro Ioniva tiqaro, Qio Kotiva nyaamwuni variva vaisi mpo hia mpo inraikya mwinrenra, mwi vaisiva hiamu mwi inraikyara varaananrove. ²⁸ Nkyevata vuni nte tura riarave. Nte tiqana, Hiamu nte nkyi kyaahaqa hiariva varuqo. Ni titaihana nte nraante mwia vuni nruvave, turave.

²⁹ Nraakye vararera hi vaisiva nraakye varairave. Mwi vaisira totivanto qati sivi variqaro mwia qua riegaro gamwata kyero varirave. Qio mwia totivanto gamwatain-tema kyena nte Iesusirara gamwatauqo. ³⁰ Iesusira nrutu virini nriviraro ni nutu

mwatani tumi quarive. (Airivanto mwia vataqita vivarave. Hiama ni pataqita vivarave. Mwiha Iesusira vataqita virara hiama nte Iesusira kyaru ntumwa mwataanirave. Nte mwia qamwata mwataanirave), tiro. Ioniva turama.

Iesusiva nyaamwusairo tuminranra tura

³¹ Iesusiva virisairo tumivara tiro, ekyaaahua nraatara kyaivama variro. Mwatanyaava mwatasairo nrivara tiro, mwiva mwatanyaa inraikyara nraahu ti varira. Iesusiva nyaamwusairo tumivara tiro, ekyaaahua nraatara kyaivama variro. ³² Mwiva nai taqero riero hi inraikyara qoqaa timwa nyi varihata nraakye qoravanto mwia quara hia quataave tiraitita, mwia qua qoririma mwate variara.

³³ Qio vaisi mpovanto hia Iesusira qua qoririma mwataraitiro, mwia quara quataave ti vari vaisiva, mwiva mwitaa tiqaroma Kotira quaravata qutaa qua vaiho tiro.

³⁴ Kotiva Iesusira titaiharo mwiva Kotira qua nraahu ti varira. Kotiva mwia titarera hiro hia nai mwanraqura pataqia pataqia mwinraitiro, mwia nronraqama kyero mwihanronra tiro, qio Kotira qua nraahu ti varira. ³⁵ Mwia qova nai mwaaquara mpoqama kyero mwutukya ntiharero ekyaa inraikya nai mwaaqu mwihanro mwiva mwi inraikyaaraqaa ntaqikyiqiro vi variro.

³⁶ Mpovanto mwia mwaaquara quataave qiariva hia ekyaa quutu viraitiro, mwiva qati variqiro quananro. Mpovanto hia mwia quara quataave qiariva variraro Kotira raraqaa tairaro mwia inronra hiraro qavanto mwiaqaa vahiananro.

4

Iesusiva Sameriaa nraakyevata qua tura

¹ Mwi entara Parisi vaisinramwuvanto riovaro Iesusiva airi nraakye qora nai hunani sita kyero vateqaro mwiha nramanri nyiqanroma Ioninra nraatara kyora. ² Iesusiva hia naivanto mwiha nramanri nyunra. Mwia nraaqiaranramwuvanto nraakye qora nramanri nyunra. ³ Parisi vaisinramwuvanto mwi quara riovarora tiro, Iesusiva mwiaqaaaitiro Iutia mwini kyero Karirini viro.

⁴ Karirini virero mwiva Sameriaa mwata utaqama tero quariva vahura. ⁵ Mwiva tiqaroma mwutukya pata mpo mwia nruutu Saikaa mwini uro ntoro. Mwata mpo haaru Iaikopuva nai mwaaqu Iosepira mwi mwatara mwia tataaqaa vahura. ⁶ Iaikopuva haaru nramanrianra quvutova mwini vahuvoro Iesusiva nyianra aanra nri kyovoro pupohovoro mwiva nramanrianra quvutova tataaqaa mwatakya viro varura. Varuvoro huarivanto nrinro virira qiataqaa vahuvoro

⁷ Sameriaa nraakye mpovanto nramanri kyaqarero nruvoro Iesusiva nramanri nraataa huvaro mwi nraakyerara tiqaro, Nramanri kyaqaa kyera ni mpiraqe nraakye, tiro.

⁸ Iesusiva nraaqiaranramwu vaakya kyara vararerata mwutukyani vuvaro ⁹ Iesusiva mwiaqaa variqaro mwitaa tuvaro Sameriaa nraakye mwiva qaqao tiro, E Iutaavanto variarana nte Sameriaavanto varuqo. Nataamaqirave nianra nramanri kyaqaa mpiraqe nraakye tira hiaro? tiro. Iutaavantovata Sameriaavantovata nai nununrama mwate nai nununrama mwate hi varuhara tiro, mwi nraakyeva mwitaa tura.

¹⁰ Mwitaa tuvaro Iesusiva nai timwa mwinro tiqaro, E Kotiva qati nyiani inraikyarara e riera ni okyararavata ntipiharaitiro, e ni kyapara hiarana nte qati variqi vi nramanrinra i mwutiriro, tiro. (Mwi mwatanaahua nrumwuqinaa nramanrianra tiqata, Qati variqi vi nramanrinrave), tura.

¹¹ Iesusiva nte qati variqi vi nramanrinra i mwinrenrave tuvaro mwi nraakyeva hia ntipihi kyero riaraitiro, mwiva rumwu nramanrianra tiho tiro. Mwiva tiqaro, Nronrao, nramanrivanto vevato vaihara e hiama nramanri taqu vatera hiaro. Taraqitairave qati variqi vi nramanrinra kyaqenanrave?

¹² Tiri haivagava Iaikopuva nronra vaisivanto varurave. E mpo? E mwia nraatara kyaaravave iho? Mwiva nramanri varaaninra mwata quvu kyero naivata nai nraaqiaravata nai quaravatama kyero mwaa nramanrinra kyaqaa kyero nronrave, tiro.

¹³ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Mpovanto mwaa nramanrinra nrainranro qaiqaa nraahu nraataa hiraro nrumu nreanro variananrove.

¹⁴ Nte mwiani nramanrinra mpovanto nrainranro mwia hiama qaiqaavata nraataa hiananrove. Nte nramanri mwianrinro mwi nramanriva vaisi utaqitairo rumwuqitairo tumi nramanrinra votima kyero vi variraro mwi vaisiva hia quutu viraitiro, qati nraahu variqiro quananrove, tiro.

¹⁵ Mwitaa tuvaro mwi nraakyeva tiqaro, Nronrao, qio mwi nramanrinra ni mpiraqe nte nraanrinro hia qaiqaa ni nraataa hiraqee qaiqaavata nrumu mwaaqitaina kyaqaa kyeqana nraakye, tiro.

¹⁶ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Qio, uro ena vaativata nraanrama kye vita varera uro ntantera mwaini nriante, tiro.

¹⁷ Tuvaro mwi nraakyeva tiqaro, Qaqao, hia ni paati varivave, tiro. Tuvaro Iesusiva tiqaro, E qutaama tiqara hia ni paati variho qiaro. ¹⁸ E kyauquru nani vaati varaaravave. Mate e vaisi mpovata variarava, mwiva hia qutaa i vaativanto variho. E qutaama tira hiaro, tiro.

¹⁹ Mwitaa tuvaro nraakye mwiva tiqaro, Nronrao, nte taqauqara e poropeti vaisima varira hiaro. Kotiva i kyaahaqa iharama e mwitaa tira hiaro. ²⁰ Qio Sameriaa tiri haivaqahua Kotira nrutu tuaahererata mwaa taqiraqaa variqata Kotirara aakyara nte varurave. Mwitaa turata nkye Iutaavanto tiriara tiqata, Qaqao nkye Ierusaremini nraahu variqata Kotira nrutu tuaaheraataarave, qiarave. Nkye tiriara mwitaa ti variarave, tiro.

²¹ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Ni quara e qutaave qiante. Mpo enta nri ntairata nkye mwi entaraqaa ni kora nrutu tuaahererera hiqata, hiama mwaa taqiraqaa variqata aakyara ntevarave. Hiama Ierusaremini variqata Kotirara aakyara ntevarave.

²² Nkye Sameriaavanto hia Kotira okyarara ntapihiraitita, apiqama kyeqata aakyara nte variarave. Tiri Iutaaqitairo nraakye qora huvantu nyataariva qovara hianinranra tita, tire ntapihi kye Kotira okyarara rieqata mwia nrutu tuaahereqata mwianra aakyara nte varunanrave.

²³ Mpo enta nriandriva qaumaqa iho. Mwi entava mate qovarama viho. Mwi entaraqaa Kotira mwanraquravanto nraakye qora kyaahaqa hirata mwihua ntapihi kye Kotira okyarara rieqatama mwihua qutaagama kyeta Kotira nrutu tuaaherevarave. Mwitaa kye Kotira nrutu tuaaherehuara Kotiva puua hi variho.

²⁴ Kotiva mwanraquravanto varirave. Mwitaa varirara tita, mwia mwanraquravanto kyaahaqa hi nraakye qorahua mwihua nraahuma Kotira okyara ntapihita qutaagama kyeta Kotira nrutu tuaaherevarave, tiro.

²⁵ Mwitaa tuvaro nraakye mwiva tiqaro, Kotiva titaaninra, mesaiaa mwianra nte ntapihi kyauqo. Nraakiara mpo enta mwi vaisiva nri ntero ekyaa inraikyara tiri timwa timwiananrove, tiro.

²⁶ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwianra tiqaro, Qio ivata qua ti varuva nte mwaa mwivave, tiro.

²⁷ Iesusiva mwitaa ti varuqiaraqi Iesusira nraaqiaranramwuvanto uro ntanteta nrumu taqovaro Iesusiva Sameriaa nraakyevata qua ti varuvata mwihua nrihanrama vita. Mwihua nrihanrama vitavata hia mwi nraakyerara tiqata, Nanra inraikyarave mwivavata qua ti variaro? tiraitita, hia Iesusiravata tiqata, Nanra inraikyarave nraakye mwivavata qua ti variaro? tura.

²⁸ Tirema varuvaro nraakye mwiva nai nramanri taqu mwini kyero siviro nrumu ntantero mwatukyaqi nraakye qora uro timwa nyinrenro vuva uro ntero tiqaro, ²⁹ Nkye vaisi mpo nrita taqaate. Mwiva nte utu inraikyara ekyaa ni timwa mpiho. Qutaa mwiva Kotiva titarera hiva, mwivave iho? tiro. ³⁰ Mwitaa tuvata mwihua mwatukya mwia kyeta Iesusiva varunanianra vura.

³¹ Mwi nraakyeva vuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto Iesusirara tiqata, Mwaanra ti variarao, qati kyara mwaa vara kyera nraante, tuvaro ³² mwiva mwihuara tiqaro, Nte kyara nraaninra vatauqo. Nkye mwi kyarara hiama ntapihi kyaavo, tuvata ³³ mwia nraaqiaranramwu nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Vaakya mpovanto kyara mwihanro nrenrove mwitaa tiho? tuvaro ³⁴ Iesusiva mwinramwuhua timwa nyinro tiqaro, Ni titaira mwutukya vahi kyaiqara vareqana mwiva kyaiqa mpitairavata varaqina uro taiqa kyaariva qio mwi kyaiqava ni kyarama iho, tiro.

³⁵ Iesusiva mwitaa timwa kyero tiqaro, Nkye mpo quaqaa ntumwa kye tiqata qiarave. Tora taaratana taaratana vara kyaariro kyara peqaqama viraqe vantuaninrave, qiarave. Qio kyara vara tutaaraqai aitutu hiqata taqaate. Mate kyaravanto naitarama viho. Nkye qioma vantivarave. ³⁶ Kyara vantiva nai kyaiqa varairara kyoqaa varairave. Mwiva kyara vantu tairaro mwi kyarava ekyaa enta ekyaa enta qati vahiqiro quananrove. Mwitaa hirata kyara vara tuarivavata, kyara vantuarivavata, mwitanahuaqama qamwateqata varivarave.

³⁷ Mpo quavata qiava qutaa quama vaiho. Vaisi mpovanto kyara vara tutaira mpovanto mwi kyarara vantirave. ³⁸ Nte nkyi sitena tiqana, Mpovanto kyaiqa vareqaro vara tutai kyarara uro vantuate, tuqo. Mpo hiahua toqaamwu tukyeta kyaiqa vara kyeta kyara vara tutaara, nkye mwihua kyara vantivarave, tiro.

Sameriaa airivanto Iesusirara qutaave tura

³⁹ Iesusiva mwitaa ti varuvaro mwi nraakyeva uro nai nramwunaahuara tiqaro, Mwiva nte utu inraikyara ekyaa timwa mpiho, tuvata Sameriaa nraakye qora mwi

mwatukyaraqinaahua airivanto Iesusirara qio gutaa mwivave, tita. ⁴⁰ Mwitaa timwa kyeta Sameriaa qinaahua Iesusiva varunani nri nteta Iesusirara po tita tiqata, Qio hia qamwanrama quante. E tirivata vari kyera quante, tuvaro Iesusiva mwihuavata taara enta vaitero vurama.

⁴¹ Kyaatavanto nraahu Iesusira qua riegata qio gutaa mwivave tita. ⁴² Mwiuhua mwi nraakyerara tiqata, Hia vaakya e qiananraqaataitavauma tire mwianra gutaa mwivave, turo. Mate tetavanto nai nroqitaita rietama mwianra gutaa mwivave turo. Tire taqauraro Kotiva mwia titaiharo mwiva tiri mwaa mwataraqaa varurahua kyaahaqama timwa tero huvantu timwa taarivama variho, tita. Mwitaa turama.

Iesusiva nronra vaisi mpo nraaqiara kyaahaqama kyora

⁴³ Iesusiva mwini taara enta vaitero mwiaqaatairo nai mwaata Karirini viro. ⁴⁴ Iesusiva nai tiqaro, Poropeti vaisivanto nai mwaatani variharo mwia nrutuvanto hia virito vahirave, tura.

⁴⁵ Iesusiva Karirini vuvata mwi mwatanaahua mwianra qamwategata varura. Mwi mwatanaahuavata vekyahu nyato kyarara nro entara Ierusalemi uro variqata Iesusiva nronra kyaiqa varovata taqorara tita, mwiuhua mwianra qamwatora.

⁴⁶ Mwia qamwata mwatovaro Iesusiva qaigaa Kenaani tauraa mwini variqaro qati nramanri vara kyero uaini nramanriqama kyonani nrunra. Nruvaro kamaninra kyaiqa vaisi mpovanto varuvaro mwia mwaaguvanto nronraqama kyero nriqa vuvaro Kapenaamini varura. ⁴⁷ Iesusiva Iutiasairo Karirini nriho tuvaro riero, mwi vaisiva Iesusiva varunani uro ntero tiqaro, Qiove e nrinra ni maaqu nriqa vira kyaahaqama kyairaro qati variananrove, tiro. Mwi vaisira nraaqiaravanto qutu quariva qaumaqa huvaro mwia mwitaa tuvaro ⁴⁸ Iesusiva mwianra tiqaro, Nkye hia nronra kyaiqa kyuqe hira taqaraitita, hiaama nkye gutaave tivarave, tiro.

⁴⁹ Tuvaro nronra vaisi mwiva tiqaro, Nronrao, ni maaquvanto qutu quankyorave. Qamwanrama nriante, tuvaro ⁵⁰ Iesusiva tiqaro, Qio ena mwaatani quante. I mwaaguvanto qati variananrove, tiro. Mwitaa tuvaro mwi vaisiva Iesusiva qua timwa mwunranra gutaa quave timwa kyero, nai mwaatani viro.

⁵¹ Mwi vaisiva aanrani vi varuvata mwia kyaiqa vaisinramwuvanto uro hunta kyeta mwia timwa mwita tiqata, I nraaqiaravanto kyuqema viho, tita.

⁵² Tuvaro mwiva mwinramwuhua kyapara hiro tiqaro, Nanra huari vuqaave mwia nriqa viva taiqa vihara mwiva kyuqema viho? tuvata mwihua tiqata, Enta huari vu vitini tumi viro 1 kirokiqa iharo mwia nriqa viva taiqa virave, tura.

⁵³ Mwitaa tuvaro mwia qova ntapihii kyovaro huari vu mwiqiaraqaa Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, I mwaaguvanto qioma variananrove, tura. Mwitaa turara tiro, mwi vaisivavata mwia nramwunaahuavata Iesusirara gutaa mwivave turama.

⁵⁴ Iesusiva Iutiasairo nrumu Karirini variqaro mwi kyaiqara varova tauraa varova kuaiqia vahuraqa mwiva viro taaraiqaqaa hura.

5

Iesusiva mwaanraqaa vaisi mpo kyaahaqama kyora

¹ Mwiaqaatairo Iutaavanto omwata nro entava mpo nri ntovaro Iesusiva Ierusalemi viro.

² Ierusalemi vasaamwunra qesa mpo sipisipi qesa vahura. Mwia tataaqa nramanri rumpua mwia nruvu Vetasaataave tuva vahura. Nramanri tokyasataa haraara nraamwu kyauguru vahuvata ³ haraara mwiqi nriqa vuhua airinti varura. Vu qipa vuhuave, kyuqu uaqiama vuhuave, kyuqu kyauqu tapanra vuhuave, mwihua variqata nramanrivanto qakyaa hianinra mwia vekya varura. ⁴ [Kuaa enta kuaa enta nyaamwunyaava mpovanto tumu nramanri qakyaa huvaro mwihuaqitairo mpovanto nraante nramanriqi vuvaro mwia nanra mwamwantave nriqa vuva kyuqema vura.]

⁵ Qio mwihua nramanri qakyaa hianinra vekya varuvaro vaisi mpovanto airi ihi 38 ihia nriqa vuvaro varuvavata mwiqi variro.

⁶ Varuvaro Iesusiva mwia taqero ntapihii kyovaro mwi vaisiva airi ihi nriqa vuvaro varura mwia kyapara hiro tiqaro, I nriqa quariva taiqa quarive tira, e mwianra qamwaterave hiaro? tiro.

⁷ Mwitaa tuvaro nriqa vu vaisiva tiqaro, Nronrao, nramanrivanto qakyaa iharo mpovanto ni kyaahaqamaqiro uto nramanriqi kyaariva hia varihana nte nraante virera huqata mpohua nraante quavo. Mwitaaqai vi variqana varuqo, tiro.

⁸ Nriqa vu vaisiva mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Sivira ena taarivata tu varera nrohianta, tuvaro qamwanrama mwia mwamwantavanto kyuqema vuvaro ⁹ mwi vaisiva siviro nai taarivata tu varero qio nrohura. Mwi entara mwaanraqaa

mwitaama kyora. ¹⁰ Mwaanraqaa mwitaama kyorara tita, mwia kyaara Iutaa vaisi nronranramwuvanto vaisi kyuqema vura mwia inronra hita tiqata, Mate mwaanraqaave. Ena taari tu vare vinanranra tiri mwaanra quavanto qao tirave, tita.

¹¹ Tuvaro mwi vaisiva tiqaro, Qaqao, vaisi mpovanto ni kyuqema kyaiva nianra ena taari tu varera nrohianta tihanama nte mwitaa huqo, tiro.

¹² Tuvata Iutaa vaisi nronranramwuvanto tiqata, Ta vaisivave iara sivira ena taari tu varera nrohianta tiho? ¹³ Tuvaro mwia mwamwantavanto kyuqema vu vaisiva hia mwia nrtutu ntipihura. Mwini nraakye qora airivanto varuvaro Iesusiva qamwanrama vi vuvaro mwi vaisiva hia Iesusira nrtutu ntipihura.

¹⁴ Mwia nrtutu hia ntipihira tiro varuvaro Iesusiva nraakiara variqaro taqovaro mwi vaisiva nraamwu nronra Kotira nraamwuqi varuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Qio taqaante, i mwamwantavanto kyuqema viho. Mpo inraikyavanto mwia nraataraariva i ru kyaankyo tira, hiamaa qaiqaa uaqia hi kyaigara utugira quante, tiro.

¹⁵ Mwitaa tuvaro mwi vaisiva mwiqitairo veva ntero uro Iutaa vaisi nronranramwu timwa nyinro tiqaro, Mwia nrtutu Iesusiva mwivama ni mamanta kyuqema kyaiho, tiro. ¹⁶ Tuvata mwihua riovaro Iesusiva mwaanraqaa mwia kyuqema kyorara tita, mwihua mwia kyaara mwi entaraqaataita Iesusira qoraqama mwate varura.

¹⁷ Mwitaa huvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Ni kova ekyaa enta kyaiqa vare varihanama ntevatata kyaiqa vare varuqo, tiro.

¹⁸ Tuvata mwi quara kyaara Iutaa vaisi nronranramwuvanto mpoqama kyeta Iesusira ru kyarerata uti varita tiqata, Tauraa Iesusiva tire mwaanra entara tuna quara nteqa kyaiho. Mwia nraakiara mwiva Kotirara ni korave tiho. Mwiva qumina vaisivanto variqaro mwiva Kotira votima kyero Kotikyantiri kuaaqaa varirero uti variho, tita.

Ni kova varai kyaiqarama ntevatata varauqo tura

¹⁹ Iutaa vaisinramwuvanto mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nte qutaa qua qianinra riaate. Nte mwia mwaaquvanto variqana hiamaa ntena nraato tukyena mwi inraikyara varaaninrave. Ni kova kyaiqa varaihana nte taqura mwi kyaigara nraahuma vare varuqo. Ni kova mwitaa mwitaa ihana nte mwia mwaaquvantovata mwitaa mwitaa hi varuqo.

²⁰ Ni kora mwutukyavanto ni nai mwaaquara vaiharora tiro, mwiva nai vare vari kyaiqara ekyaa kyaiqa ni naamutaiho. Nraakiara ni kova naamutairaqe nte mwaa kyaiqara nraatara kyaani kyaiqarama varaaninrave. Nte mwi kyaiqara mwi kyaiqara varaarita nkye mwia taqetama mpoqama kyeta nrihanrama vivarave.

²¹ Ni kova qutu quahua qaiqaa vara sivuma kye varivave. Ni kova mwitaa hintema kyena nte mwia mwaaquvantovata variqana ni mutukya vahiani nraakye qorahua qati vara sivuma kyaarita mwihua qati variqita vivarave.

²² Ni kova nai hiamaa nraakye qora ko qiananrove. Mwiva mwi kyaiqara ni mpitaihana nte mwia mwaaquvanto variqana qio ko qianinrave. ²³ Mwiaqaataita nraakye qoravanto ni kora nrtutu tuaaheraantema kyeta mwihua ni mwia mwaaqu nrtutuvata tuaaherevarave. Mpovanto hia ni mwia mwaaqu nrtutu tuaaheraariva hiamaa ni kova ni titaira nrtutuvata tuaaheraanrove.

²⁴ Nte qutaa qua qianinra riaate. Mpovanto ni qua riero qutaama Kotiva mwia titaivave qiariva, mwivama ekyaa enta ekyaa enta qati variqiro quananrove. Mwi vaisiva hiamaa qua varaananrove. Mwiva mwaa entara hia ekyaa qutu viraitiro, mwiva ekyaa enta qati variqiro quarivama variho.

²⁵ Nte qutaa qua qianinra riaate. Mpo enta nrianriva qaumaqa iho. Mwi entaraqaa qutu virera utihua, mwihua Kotira mwaaqu ni qua rievare. Ni qua riehua qioma qati variqita vivarave.

²⁶ Qati variqita qua okyarava ni koraqi vaiharo ni kova nai mwaaqu ni nronraqama kyaiharo mwiaqi vahintema kyero qati variqita qua okyarava niqivata vaiho. ²⁷ Ni mwatani mwatatai nraaqiarara tiro, ni kova ni nronraqama kyaihana nte mwatani vari nraakye qorahua qio ko qianinrave.

²⁸ Nkye hia nte qua qianinranra nrihanrama quate. Mpo enta nri ntairaqe nte mwihua nyaanraanrita mwataqi quntamwa te nraakye qorahua ni qua rieta, ²⁹ mwihua quntamwa teraqitaita sivivarave. Hini hihua kyuqe kyaiqa varehua sivita qati variqita vivarave. Hini hihua uaqia hi kyaiqara utihua sivita nronra quama varevarave.

Vaisi mpo uhuavata Iesusira okyarara tura

³⁰ Nte variqana hiamaa ntena nraato tukyena mpo inraikya varaaninrave. Kotiva timwa mpi varihana mwia qua rieqanama nte nraakye qora qio ko qianinrave. Hiamaa nte ntena mwutukya nti kyaiqara vare varuqo. Nte ni kora mwutukya nti kyaiqarama vare varuqo. Mwitaamaqi vi varuvara tina, nte nraakye qora qua ntipihi kyena ko qianinrave.

³¹ Nte ntenavanto ntena okyarara qiariro mpovanto ni quara hia qutaa quave qiankyorave. ³² Qio mpovanto variqaro ni okyarara timwa nyi variho. Nte ntapihi kyauqaro mwiva nianra timwa nyi quava qutaa quama vaiho. ³³ Nkye tauraa vaisi mponramwu sitovata mwihua uto Ioninra kyapara huvaro Ioniva ni okyarara ntapihi mwihua timwa nyunrave. ³⁴ Vaisivanto ni okyarara qianinra hia nte mwianra nronraqama kyena riauvo. Kotiva nkyi sitaarive tina, nte mwi quara timwa nyuqo.

³⁵ Ioniva variqaro omwa votima kyero ite varuvata nkye variqata mwiva itorara hia mpuahaama kyeta qamwata mwatorave.

³⁶ Qio ni okyarara qiariva Ioninra nraataraarivama variho. Ni kyaiqavanto nianra timwa nyi variho. Ni kova kyaiqa ni mpitaira nte mwi kyaiqara vare varuva, qio mwi kyaiqava ni okyarara timwa nyi variho. Nraakye qoravanto ni kyaiqa taqeqatama qioma ni kova ni titairave tivarave.

³⁷ Ni kova ni titaiava, mwivama ni okyarara timwa nyi variho. Nkye hia mwia qua rieta, hia mwia viri taqaarave. ³⁸ Mwiva ni titaihana tumuqata nkye hia nianra qutaa mwivave qiavo. Nkye hia mwitaa qjavarora tiro, Kotira quavanto hia nkyi su nyaatoqi vaihata variavo.

³⁹ Nkye tiqata, Kyaiqe Kotira mpukuqi aitutuma kyeta taqeta ekyaa enta ekyaa enta qati variqata quare, ti variarave. Qio mwi mpukuraqi vahi quava ni okyarara ti varihata ⁴⁰ nkye hia nte varunani nriavana nte qati variqi vi inraikyara nkyi nyunrave. Nte hunani nriataara vaihata nkye hia nriarave.

⁴¹ Hiama nte vaisiqaatina nronra nrtutu varaaninrave. ⁴² Nte nkyi ntapihi kyauqo. Nkyi mwutukyavanto hia Kotirara vaihata variavo.

⁴³ Kotiva ni kova ni titaihana nte ntena kora nrtutu varena nruqatavata nkye hia ni qamwata kyeta pitaarave. Mpovanto nai riemwa kyero nai nrtutu tuaahererero hirata nkye qamwanrama kyeta mwia qamwata mwatevarave. ⁴⁴ Nkye nai nrtutu nai nrtutu tuaahererera nronraqama kyeta rieqata hia Kotiva nkyi nyutu tuaaheraaninranra nronraqama kyeta riaavo. Mwitaa hi variqata nkye nataama kyetave nianra qutaa mwivave tivarave?

⁴⁵ Nraakiara ntena kora vuqaa variqana hia ntevento nkyiqa qua vataaninrave. Mosesiva nkyita haivaqava, mwivama nkyiqa qua vataaninrove. Nkye Mosesirara mwiva tiri kyaahaqa hiananrove qiarave. Qio nraakiara mwivama nkyiqa qua vataaninrove. Mosesiva qara nntumwa to quava nianra tihata nkye mwia quara hia qutaa quave qiarave.

⁴⁶ Nkye Mosesiva tu qarara qutaa quave qiatirio, nkye ni quaravata qutaa quavema qiatiri. ⁴⁷ Nkye mwia quara hia qutaa quave tiqata nataama kyetave nkye ni quaravata qutaa quave tivarave? Nkye hia qio mwitaa hivarave, tiro. (Iesusiva mwi quara Iutaa nronra vaisinramwu timwa nyunra.)

6

*Iesusiva kyara airiqama kyero tukyama nyunra
(Matiu 14:13-21; Maaki 6:30-44; Ruku 9:10-17)*

¹ Mwiaqaatairo Iesusiva uro Kariri kyaarera, mwia nrtutu mpo Taipiriaasi kyaarera vara mwaini kyero mpotuqi kyaarera mwiaqaa qarero hini tokyani uro variro.

² Uro varuvata nraakye qora airivanto taqovaro Iesusiva nriqa vuhua kyuqema kyovatarata tita, mwihua Iesusira vataqita vita.

³ Mwia vataqita vuvaro Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata uro taqisataa mwatakya viro varura. ⁴ Mwi entara Iutaavanto vekyahu nyato kyarara omwata nro entava qaumaqa hura.

⁵ Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata mwatakya viro variqaro taqovata nraakye qora airivanto mwia vataqita nruhua nrtutu ntuvaantuama vita varuvaro Iesusiva Piripira kyapara hiro tiqaro, Tire taisaitave kyara kyoqaama kyeta mwi nraakye qorahua nyianrata nrevarave? ⁶ tiro. ⁶ Iesusiva nai mwihua kyara nyiani okyarara vaakya ntapihiro mwiva Piripira qati mwataara higarero mwitaa tura.

⁷ Tuvoro Piripiva tiqaro, Qaqao, kyarara 200 kinaa nronra munima kyeta vara ntainra nyianrata mwihua pataqia pataqia nraahu varevarave. Airi nraakye qoravanto variavo, tiro.

⁸ Tuvoro Iesusira nraaqiara mpovanto Enturuva Saimoni Pitaara qatavanto tiqaro, ⁹ Nyaako mpovanto mwaini variho. Mwiva mpereti hini kyauquruvata tavukya taaratanavata nraahu vataiva variho. Nataama kyero mwiqiatanava airi nraakye qoraqi qio vahiananrove? ¹⁰ tiro. ¹⁰ Mwitaa tuvaro Iesusiva nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Nraakye qorara tivata mwatakya vita variate, tiro. Iesusiva mwitaa

tuvaro mwini mwukyauvanto vahuvata vaisi 5,000 nramwu airivanto mwatakyaa vita varuvata (nraakyevata airivanto mwatakyaa vita varura). ¹¹ Mwiuhua mwatakyaa vita varuvaro Iesusiva mpereti mwia vara kyero Kotirara kyugeve timwa kyero, nraakye qora mwatakyaa vita varuhua tukyama kyero nyinro. Tukyama nyinro tavukyavata vara kyero kuaa qarama kyero mwatakyaa vita varuhua tukyama kyero nyuvata mwihua vara kyeta qio nronra. Mwiuhua nkyiari nraataa huntema mwi kyarara qio nronra.

¹² Mwiuhua qio nrovaro Iesusiva nai nraaqiaranramwuandra tiqaro, Mwiuhua nreqata viti vaati kye kyarara utu ntuvaantua hiate. Kyaravanto qumina viro raupiri hiankyorave, tuvata ¹³ mwia nraaqiaranramwuvanto nraakye qoravanto kyauguru mpereti nreta viti vaati kyora utu kyeta ntutantuto tuara 12 nramwu piqa kyora.

¹⁴ Piqa kyovata qio nraakye qora mwini varuhua taqovaro Iesusiva nronra kyaiqa vara kyovata mwihua tiqata, Poropeti vaisivanto mwatani tumuanriva qio qutaa mwaa mwi vaisivave, tita. ¹⁵ Mwitaa ti varuvaro Iesusiva ntapihi kyovata nraakye qoravanto kyai mwia nronraqama kyaararo tiri vunyaa vaisi nronravanto variarive tiqata Iesusira tu vararera uti varuvaro Iesusiva mwia ntapihi kyero mwihua mwitaa hivorave timwa kyero, qaqira kyero tumu ntantero taaqiaa nanrianraa uro varirero vura.

Iesusiva kyaarera mwutuqaa kyuqu ntamwaqiro vura
(Matiu 14:22-33; Maaki 6:45-52)

¹⁶ Iesusiva taaqiaa uro varuvaro enta hirero huvata mwia nraaqiaranramwuvanto kyaarera tokyasata tumu nteta ¹⁷ mpotuqi mwaanri nteta nrumu ntanteta Kapenaamini- anra vita. Mwiuhua mwianra vuvaro anoma entama vuvaro ¹⁸ Iesusiva hia tumuvata mwihua kyaareraqaa vi varuvaro toqa vauruvanto nronraqama kyero tiqaroma kyaarera nramanri ventaqiro nri varura.

¹⁹ Mwitaa huvata mwia nraaqiaranramwuvanto kyaareraqaa kyatariqo mpotu ventaqita viqata 5 kiromitave iho 6 kiromitave mwihua vara kyeta kyaarera utaqaa nrita taqovaro Iesusiva nramanri mwutuqaa kyuqu ntamwaqiro viqaroma mpotu qaumato nruvata mwihua mwia nraatu mpoqama kyeta aatu hi varura.

²⁰ Aatu hi varuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Hia aatu hiate. Ntema nruqo, tiro. ²¹ Tuvata mwihua qio mpotuqi mwaanri ntaante tuvaro mwaanri ntovaro mpotuvanto qamwanrama mwihua virera hunani uro ntora.

Nraakye qoravanto Iesusirara puua hi varura

²² Mwia qanranraa nraakye qora kyaarera tokyo hini varuhua taqovaro mpotu kuaiqi- avanto vahuvata mwihua ntapihi kyovaro Iesusiva hia mwisairo nai nraaqiaranramwu kyapata mwaanri ntero vuvata mwihua nkyiariaraa mpotuqi mwaari nteta vura.

²³ Mwiuhua mwitaama rieta varuvata Taipiriaasisaita mpotu mponramwuvanto nrumu tauraa Iesusiva kyarara kyugeve timwa kyero, tukyama nyuvata nraakye qoravanto nro mwatara qaumato nruvata ²⁴ mpo nraakye qora mwini varuhua taqovaro Iesusiva hia mwini varuvata mwia nraaqiaranramwuvata hia varuvata mwihua mpotuqi mwaanri nteta Kapenaamini Iesusirara puua hirerata vura.

Iesusiva nyaamwunyaa mperetiara tura

²⁵ Mwiuhua Iesusira puua hirerata vuhua uro kyaarera tokyo hini Iesusira puama kyeta mwianra tiqata, Mwaanra ti variara vaisio, taireve e mwaini nrinra hiaro? tuvaro ²⁶ Iesusiva tiqaro, Nte qutaa qua qianinra riaate. Nkye mpereti airiqama nraanranra rieqatama nianra puua hi variavo. Nkye hia ni kyaiqa okyara ntapihi paahima kye rieqatavauma nianra puua hi variavo.

²⁷ Qio hiamu qati kyara tapitaani kyarara vararerata kyaiqa varaate. Nkye mwitaa hira qaqira kyeta ekyaa enta qati variqi quani kyarara vararerata kyaiqa varaate. Mwi kyarara nte mwatani mwataai nraaqiarava variqana qioma nte nkyi nyianinrave. Kotiva ni kova mwivama ni nronraqama kyaihana nte qio mwitaa hianinrave, tiro.

²⁸ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua mwia kyapara hita tiqata, Tire Kotira kyaiqa vararerata hiqata, nataa nataave hiananrave? tita. ²⁹ Tuvaro Iesusiva timwa nyinro tiqaro, Kotiva nkyiara mwaa kyaiqara varaate ti variho. Mwiva titai vaisirara nkye qutaa mwivave qiate tiho, tiro.

³⁰ Mwitaa tuvata mwihua tiqata, Qio nanra kyaiqave tiri tinraamwutairaqe tire mwia taqeta i okyarara qutaave qiananrave?

³¹ E nanra kyaiqa nronra kyaiqave varenanrave? Tiri haivaqahua haaru qumina mwatani variqata nyaamwunyaa kyara nronrave. Mwiuhua manaa nronrave. Mwianra Kotira mpukuqi gara ntumwa tova mwitaama tiro: Mwiva nyaamwunyaa kyara nyun- rave, turave, tita.

³² Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte qutaa qua qianinra riaate. Haaru mwi entara Mosesiva nkyi haivaqahua kyara nyiqanro hia qutaa nyaamwunyaa kyara mwihua nyunrave. Ni kova, mwivama nyaamwunyaa kyara qutaa kyara nyianrivama variho.

³³ Mwatani variahua mwihua qati variqi quate tiro, nyaamwusairo tumu vari vaisiva, mwi vaisivama Kotira kyaravanto variho, tiro.

³⁴ Mwitaa tuvata mwihua tiqata, Nronrao, qio e mwi kyarara tiri timwiqira quante, tita.

³⁵ Tuvaro Iesusiva timwa nyinro tiqaro, Qio nte qati variqi vi kyarava mwaa mwivama varuqo. Nte hunani nrianriva hiamu kyara nraataa hiananrove. Nianra qutaa mwivave qiariva hiamu mwia nramanri nraata hiananrove.

³⁶ Nte vaakya nkyiara tiqana, Nkye ni taqetavata hia nianra qutaa mwivave qiavo, turave. ³⁷ Ni kova ni mpiari nraakye qorahua, mwihua nte hiarinani nrivarave. Mwihua nte hiarinani nrivaqena nte hiamu mwihua qoririma nyataaninrave.

³⁸ Nte nyaamwusaina hia ntena vu nraato tukyena kyaiqa vararera tumuvave. Nte ni titaira mwutukya vahi kyaiqara vararera tumuvave. Ni titaira Kotira mwutukya vahiva mwitaamama vahirove. ³⁹ Mwiva nraakye qora ni mpihua nte mpoku raupirima kyaankyorave. Nte mwihuaqaa ntaqikyiqi vina ekyara entaqaa vara sivuma kyaarita qati variqita vivarave.

⁴⁰ Qaiqaa ni titaira mwia mwutukya vahiva mwitaamama vahirove. Ekyaa nraakye qora ni mwia mwaaqu taqeta qutaa mwivave tihua, mwihuama qati variqita vivarave. Nte ekyara entaqaa variqana mwihua sivuma kyaarita qati variqi vivarave. Qio ni kora mwutukya vahiva mwitaamama vaiho, tiro.

⁴¹ Iesusiva tiqaro, Nte nyaamwusaina tumu mperetivave, turara tita, Iutaa nronranramwuvanto nrutu nraunru/nrunru nraanru tita tiqata, ⁴² Qaqao, mwi vaisiva Iesusiva Iosepira mwaaquvantove. Mwia nrohua qohua tire taqaunanrave. Qio nanraqamave mwiva nte nyaamwusaina tumuvave tiho? tita.

⁴³ Mwihua mwitaa ti varuvaro Iesusiva tiqaro, Eqaate. Nkye hia nrutu nraunru qiata. ⁴⁴ Ni kova ni titaiwa hia vaisi mpo vitairera, mwi vaisiva hiamu nte hunani qio nriananrove. Ni kova vitaarihua mwihua nraahuma nte hunani nrivarave. Qio mwihua nrivaqe nte ekyara entaqaa mwihua vara sivuma kyaarita mwihua qati variqi vivarave. ⁴⁵ Haaru poropeti vaisi mpovanto mwitaama qara ntumwa tero tiqaro, Nraakiara Kotiva ekyaa nraakye qora nyaamwute varirata mwia kyaiqa ntipihivarave, turave. (Aisaiaa 54:13)

Ni kova kyaiqa nyaamwutairata mwihua ni kora qua riehua mwihua nraahuma nte hunani nrivarave. ⁴⁶ Qio hia vaisi mpovanto ni kora taqaiwa varirave. Nte Kotiva hinasaina tumuva, nte nraahu mwia taqaurave.

⁴⁷ Nte qutaama tuqo. Nianra qutaa mwivave qiariva qati variqiro quananrove. ⁴⁸ Nraakye qoravanto kyara nreta qati variqi viva nte mwaa mwi kyaravama varuqo.

⁴⁹ Nkyi haivaqahua qumina mwatani variqata nyaamwunyaa kyara, mwia nrutu manaa mwi kyarara nramwaqi viqatavata uro qutu vurave. ⁵⁰ Qio mpo kyaravanto nyaamwusairo tuminrave. Mwi kyarara nraanriva hiamu ekyara qutu quananrove. ⁵¹ Qio nte qati variqi vi kyarava mwiva nyaamwusaina tumuvave. Mpovanto mwi kyarara nraanriva, mwiva qati variqiro quananrove. Nte kyara mwinrenra ntena mwativata ntena mwamwantavata mwianinrave. Mwatani vahihua qati variqita quate tina, nte mwia nyianinrave, tiro.

⁵² Tuvaro Iesusiva mwitaa tuvata Iutaa vaisi nronranramwuvanto nkyiari nraahu inronra hita tiqata, Mwiva nataama kyerove nai mwamwanta tiri timwinraqe nraanrave? tita.

⁵³ Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Qutaama nte tuqo. Nte mwatani mwatai nraaqiarava nte variarita nkye hia ni mwativata nraanrevata nraivera, nkye hiamu qati variqita vivarave.

⁵⁴ Ni mwativata ni nraanrevata nraanriva qati variqiro viraqe nte ekyara entaqaa mwia qati vara sivuma kyaaninrave.

⁵⁵ Ni mwativanto kyara tuanana vaiharo ni nraanrevantovata nramanri tuanana vaiho. ⁵⁶ Ni mwativata ni nraanrevata nraanriva niqi variraqena nte mwiaqima varianinrave.

⁵⁷ Ni kova mwiva qati variqiro viva variqaro mwiva ni titaihanama nte mwiva qati variqiro viraqaatina ntevatu mwaini tumu qati variqina vuqo. Qio mwia votima kyero vaisi mpovanto ni nramwaqiro quariva niqaatairo qati variqiro quananrove.

⁵⁸ Qio nte mwi kyarava nyaamwusaina tumuvave. Nkyi haivaqahua haaru mpo kyara manaa nramwaqita vita uro qutu vurave. Qio hia nte mwi kyarara voti huvama

varuqo. Ni kyara mwaa nraanriva ekyaa enta qati variqiro quananrove, tiro. ⁵⁹ Iesusiva Kapenaamini mwaanra nraamwuqi variqaro mwi quara tura.

Iesusira vataqita vuhua mponramwuvanto mwia qaqira kyeta vura

⁶⁰ Iesusiva mwi quara tuvata mwia vataqita nrohuhua mponramwu variqata mwi quara rieta qaqaqo tita, Mwi quava muaanra nta quarama tiho, Tavave mwi quara qio ntapihiananrove? Hia tire qio ntapihiananrove, tita.

⁶¹ Mwiuhua tirema kyeta mwitaa ti varuvaro Iesusiva ntapihuvata mwia vataqita nrohu vaisihua mwianra nrutu nraunru tiqata mwia inronra hi varuvaro Iesusiva tiqaro, Mwi quara kyaarave nianra nrutu nraunru ti variavo?

⁶² Qio nte mwatani mwatatai nraaqiarava varuqo. Nte nraakiara tumu ntantena ntena variavara qoqaraanani uro variarita nkye mwia taqeta nataave hivarave? ⁶³ Vaisivanto mwanraqura vataava variharro mwia mwanraquravanto mwiaqi variharora tiro, mwi vaisiva qati varirave. Mwia mwanraquravanto mwi vaisiraqi hia varirera, hia mwia mwamwantavanto mwia qio kyaahaqa hiraro mwiva qati variqiro quananrove. Qio nte vaakya turara hia nte qumina mwamwantara turave. Nte qati variqi vi mwanraqura okyarara nkyi timwa nyunrave.

⁶⁴ Nte qati variqi vi okyarara nkyi timwa nyunrave. Nte mwitaa tuqata nkye hininramwuvanto hia ni quara qutaa quave qiavo, tiro.

Iesusiva haaru toharo entaraqaatairo vaisi mponramwuvanto nraakiara mwianra hia qutaa mwivave tihua ntapihii kyora. Vaisi mpovanto mwia nramwutaahua uro timwa nyinro mwia qovarama kyaaninravata ntapihii kyora.

⁶⁵ Mwiuhua mwitaa mwitaa hirara ntapihii kyero Iesusiva mwiuhua timwa nyinro tiqaro, Mwianra rieqanama nte vuni tiqana, Hia ni kova qiove tirera, hia mpovanto nte hianinrani qio nriananrove, turave, tiro.

⁶⁶ Mwitaa tuvata mwia kyaara Iesusira vataqita vuhua airivanto mwia ekyara qaqira kyeta nrumu ntanteta vura.

⁶⁷ Mwitaa huvaro Iesusiva nai nraaqiara 12 nramwu kyapara hiro tiqaro, Nkyevata mpo? Nkye ni qaqira kyeta viretatave hiavo? tiro.

⁶⁸ Tuvaro Saimoni Pitaava mwia timwa mwinro tiqaro, Nronrao, tirenramwu ta vaisiva hinanive quananrove? Ema qati variqi qua okyarara qaravama variaro. ⁶⁹ Tirenramwu iara qutaama mwivave tiqatama ntapihii kye taqaurara e nraahuma Kotira kyoata vaisivanto Kotiva hinasaira tumuanravave, tiro.

⁷⁰ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwiuhua timwa nyinro tiqaro, Qio nte nkyi 12 nramwu nyaanrama kyena sitaurave. Nte 12 nramwu nkyi nyaanrama turaqitairavata mpokuvanto uaqia hi vaanavama variho, tiro. ⁷¹ Iesusira nraaqiara 12 nramwuqitairo Iutaasiva Saimoni Isikeriotira mwaquvanto nraakiara Iesusira qovarama kyaaninranra rieqaro Iesusiva mwitaa tura.

7

Iesusira qatanramwuanra tura

¹ Mwiaqaataita Iutaa vaisi nronranramwuvanto mwia ru kyarerata uti varuvarora tiro, Iesusiva hia Iutiaani nrohiraitiro, qaqira kyero Kariri mwatani variqaro mwini nraahu nrohi varura.

² Mwi entara omwata nro entava mpo qaumatoga hura. Mwia nrutu *Haraara Nraamwu* omwata. (Haaru mwiuhua haivaqahua qumina mwatani variqata haraara nraamwuqi varu entarara rieqatama omwata nronra.) Omwata nro entava qaumato vahuvata

³ Iesusira qatanramwuvanto tiqata, Qio mwaini kyera vetara Iutiaani virata i vataqita vihua i kyaiqa taqaate. ⁴ Nai nrutu viriniqa hiarive tiro, mpovanto hia nai kyaiqa uqeta kyakya hirave. E qutaa mwi kyaiqara mwi kyaiqara vare varirera, qio uro ntera qoqaa variqara mwi kyaiqara mwi kyaiqara varairata ekyaa mwiuhua i taqaate, tita.

⁵ Mwia qatanramwuvanto Iesusirara hia qutaa mwivave tiqatara tita, mwiuhua mwitaa turama.

⁶ Mwitaa tuvaro Iesusiva timwa nyinro tiqaro, Nte mwini quari entava hiam nri ntaiho. Nkye qioma api enta vivarave.

⁷ Mwatani variahua hia nkyi nramwutaaga hivarave. Nte mwiuhua kyaiqara uaqia hi kyaiqarave timwa kyeqana ntapihii timwa nyunrave. Mwitaama vutu kyeqana timwa nyuqata mwiuhua ni nramwutaaga hi variavo. ⁸ Nkyenramwu omwata nranrenra hianani quate. Nte mwini quari entava hia nri ntaihana nte mate hia quaninrave, tiro.

⁹⁻¹⁰ Iesusiva mwitaa timwa kyero Karirini varuvata mwia qatanramwuvanto omwata nranrenra hunani vuvaro Iesusiva vari kyero nraakiara mwivavata mwini viro. Mwiva hia qoqaa viraitiro, uqeta kyero mwini vura.

¹¹ Vuvata Ierusalemimi omwata nronraqi Iutaa vaisi nronranramwuvanto mwianra aitutu hi varita tiqata, Mwiva tanave variho? ti varura.

¹² Mwitaa ti varuvata qati nraakye qoravanto Iesusirara tirema kyeta mpo qua mpo qua tura. Hini uhua mwianra tiqata, Mwiva kyuqe vaisivantove, tuvata hini uhua mwianra tiqata, Qaqao, mwiva nraakye qora api aanra nraahu nyaamwute vari vaisivave, tita. ¹³ Iutaa nronra vaisinramwu nyaatu aatu hiqata mwihua hia Iesusirara vutu kyeta mwitaa tura. Mwihaqaitairo hia mpovanto vutu kyerovata tura.

¹⁴ Mwitaaqaita vuvaro omwata nro entava hininramwu taiqa vuvaro Iesusiva uro ntero Kotira nraamwu nronraqi variqaro Kotira qua nraakye qora timwa nyi varura.

¹⁵ Mwiva timwa nyi varuvata Iutaa vaisi nronranramwuvanto mwia qua rieta nrihanrama vita tiqata, Qikye, mwiva hia tirivata sikuru tivave. Nataama kyerove mwiva mpo qua mpo qua okyara qio ti variho? tita.

¹⁶ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Hiama nte ntena qua mwakyaakya nkyi timwa nyi varuqo. Kotiva ni titaihana nte mwia qua mwakyaakya nkyi timwa nyi varuqo, tiro.

¹⁷ Iesusiva mwitaa timwa kyero nraaqamave ni ru kyarerata uti variho? tita. ¹⁸ Mpovanto nai vu nraato tukyero qua ti vari vaisiva, mwi vaisiva nai nrtuara nraahu rieqaro varirave. Mpovanto nai titaira nrtuara nraahu riemwaqiro vi vari vaisiva, mwi vaisiva qutaa qua nraahuma tiharo hiama unra qua mwiaqi vahirove.

¹⁹ Qio qutaa nkyi haivaqava Mosesiva qua mwaanra Kotiva mwitaa mwitaa hiate tu quara nkyi timwa nyunrave? Qio hia nkyiqaitairo mpovanto mwi quara vataqiro vi varirave. Mwitaa hiqata nkye nanraqamave ni ru kyarerata uti variho? tiro.

²⁰ Iesusiva mwitaa tuvata mwini ntuvaantuama vita varuhua tiqata, E ueraqama quaro. Tavave i ru kyarera uti variho? tita.

²¹ Tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte (mwaanra entaqaa) nronra kyaiqa kuaiaqia varuqata nkye mwianra nrihanrama quavaroma hia nkyi kyakya iho. ²² Nkyi haivaqava Mosesiva mwaanra qua tiqaroma qoraisi nraaqiarara mwia mwamwanta toqa kyaate. (Qoraisi nraaqiara mwatataivata 8 enta nritarairata mwia mwamwanta toqa kyaate.) turave. Qio hia Mosesiva tauraqama mwi quara turave. Mosesira haivaqahuamwanra mwi quara vuniqama kye turave. Qio nkye mwi quara rieqatama 8 enta nritarairata qati entaqaa, mwaanra entaqaa, nkye qoraisi nraaqiara mwamwanta toqa nyate variarave. ²³ Mosesira qua nteqa kyaarorave tiqatama nkye mwaanra entaqaa qoraisi nraaqiara mwamwanta toqa nyate variarave. Mwitaa hi variavana nte mwaanra entaqaa nriqa vi vaisira kyuqema kyaugata nkye nanraqamave mwia kyaara ni inronra hi variavo?

²⁴ Nkye niqaa qua vatarera hiqatama, haunri qumina nkyeta su nyaato tiraqa niqaa qua vatevorave. Nkye qutaa vahiani inraikyaraqaa niqaa qua vataate, tiro.

Iesusiva mwiva Kotiva titai vaisivave? tura

²⁵ Iesusiva mwitaa ti varuvata Ierusalemiqinaahua mponramwuvanto Iesusirara mpo vaisinramwu kyapara hita tiqata, Mwi vaisirave mwihua ru kyarerata uti variavo?

²⁶ Qio taqaate. Mwiva qoqaa variqaro qua ti varihata mwihua hia nrumu mwiaqaa mwianra mpo qua qiavo. Qutaave mwihua Iesusirara mwiva mesaiavantove qiavo?

²⁷ Qio tire Iesusiva mwisairo nri okyarara ntipihuro. Mwiva mwi mwtukyaqaitairo nri rive. Mesaiavanto qovarama viraro hiama tiriqaitairo mpokuvanto mwiva mwisairo nriani okyarara qio ntipihianrove, tita.

²⁸ Mwitaa ti varuvaro Iesusiva Kotira nraamwu nronraqi mwakyaakya timwa nyi variqaro aakyara ntanwa kyero mwihua kyaparoma nyatero tiqaro, Qutaa nkye ni ntipihi kyaarave? Qutaa nkye nte mwisaina nru okyarara ntipihi kyaarave? Qio hia nte ntena vu nraato tukyena nruvave. Ni titaiha mwiva qutaa kyaiqa vare varivave. Nkye hia mwia ntipiharave. ²⁹ Nte mwia ntipihurave. Mwivama ni titaihana nte mwia hinasaina tumuvave, tiro.

³⁰ Iesusiva mwitaa tuvata mwi quara kyaara mwia ntavaaqavu kyaare tiqatavata hia qio mwia tu varora. Iesusira rukye entava hia nri ntotatara tita, mwihua hia qio mwia tu varora.

³¹ Mwitaa huvata nraakye qora mwihuaqaitaita airivanto Iesusirara qutaa mwivave tita. Mwihua mwataama tita, Iesusiva nronra kyaiqa vare variho. Mesaiavanto nriani riva mwiva Iesusira kyaiqa qiove nraatara kyaananrove? Hia qio mwia nraatara kyaananrove. Iesusiva mwivama mesaiavanto variho, tita.

Parisi vaisinramwuvanto nkyiari porisi sitora

³² Parisi vaisinramwuvanto variqata riovata nraakye qoravanto ntuvaantuama vita Iesusirara tirema kyeta mwitaa ti varuvata Parisi vaisinramwuvata, Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronranramwuvata, mwihua nkyiari porisi sitovata mwihua Iesusira ntavaaqavu kyeta karavuqi kyarerata vita.

³³ Mwihua vuvaro Iesusiva tiqaro, Nte nkyi kyapata pataqia vari kyenama mwata mwaaqaatana ni titava hinani virerave.

³⁴ Mwi entara nkye ni puuama kyaare tira, hiam qio ni puuama kyevarave. Nkye hia qioqamakye virera hinani nte virerave, tiro.

³⁵ Mwitaa tuvata Iutaa vaisi nronranramwuvanto nai kyapara hi nai kyapara hita tiqata, Mwiva taini viraqeve tire hia qio mwia puuama kyaananrave? Mwiva Kiriki mwtukya mponramwuqi Iutaa mponramwuvanto variananive uro qua timwa nyinrenro virerove? ³⁶ Mwiva nanrianra tiqaro, Nkye ni puuama kyaare tira hiam qio ni puuama kyevarave, tiho. Nkye hia qioqamakye virera hinani nte virerave, tiho. Mwiva mwitaa tiqaro nanra quave tiho? Hiam tire mwia qua ntipihita huro, tita.

Nkyi mwtukyaqitairo qati variqi quani nramanriva ntamwaqiro quananrove tura

³⁷ Mwitaa tuvaro omwata nro entava ekyaara enta nri ntoro. Mwi entarara nronra entave tura. Ekyaara enta nri ntovaro Iesusiva mwi entaraqaa siviro paatiro tiqaro, Nramanri nraataa hiariva nte hunasairo qioma nrumu nraananrove.

³⁸ Kotira mpukuqi qara ntumwa to quava nianra mwitaama tiro:

Nianra qutaa mwivave qariva variraro mwia mwtukyaqitairo rumwu votima kyero qati variqi quani nramanriva ntamwaqiro quananrove, turave, tiro. (*Aisaiia 44:3*)

³⁹ Iesusiva siviro variqaro mwi quaraqaa ntumwa kyero Kotira mwanraqura nyianinranra tiro. Nraakye qoravanto Iesusirara qutaa mwivave tihua Kotira mwanraqura varerara tura. Mwi entara Iesusiva hia qutu viro qaiqaa qati siviro nyaamwuni vurara tiro, hia Kotira mwanraqura nyu entava vahura.

Nraakye qoravanto nkyiari tukyama vura

⁴⁰ Iesusiva mwitaa tuvata nraakye qora ntuvaantuama vuhua airivanto tiqata, Qio qutaama Iesusiva poropetivanto variho. Kotiva mwia kyaahaqa hi variharo mwiva mwia qua ti variho, tita.

⁴¹ Tuvata mponramwuvanto tiqata, Mwiva mesaiaavantove. Mwiva Kotiva titai vaisiva tiri kyaahaqa hiarivave, tita. Tuvata mponramwuvanto qaqaqo tita, Mesaiaavanto hiam Kaririqitairo nriananrove. ⁴² Kotira mpukuqi mesaiaara qara ntumwa tova mwitaama tiro:

Mesaiaavanto Ntevitira kuaa okyarama variraro

Vetarahemi Ntevitiva varu mwtukyaraqia

mwia mwata taananrove, turave, tita.

(*Maikaa 5:2*)

⁴³ Mwitaa tiqata nraakye qora ntuvaaquama vita varuhua hininramwuvanto Iesusirara qamwateqata varuvata hininramwuvanto hia mwianra qamwateqata varura.

⁴⁴ Hininramwuvanto Iesusira karavuqi kyarerata uti varura. Qio mwi entara hia mwihuaqitairo mpokuvanto Iesusira tu varora.

Porisi vaisinramwuvanto qati uro ntanteta nrunra

⁴⁵ Porisi vaisinramwu vaakya sitohua nrumu ntanteta Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronranramwuvata, Parisi vaisinramwuvata, mwihua hunani uro ntovata mwihua tiqata, Qaqaqo, nkye mwia vita varet nriataara vaihata nanraqamave qati nriavo? tuvata ⁴⁶ porisinramwuvanto tiqata, Tire riauraro mwiva hia qumina vaisivanto qua tintema kyero qua ti variho, tita.

⁴⁷ Tuvata Parisi vaisinramwuvanto tiqata, Qio nkyevata mwia unra quara qutaa quaveve tita hiavo? ⁴⁸ Nkye ntipihitave hiavo? Tavave tiri nronra vaisinramwuqitairove, Parisi vaisinramwuqitairove, Iesusirara qutaa mwiva mesaiaavanto variho tiho? Hiam tirinramwuqitairo mpovantovata mwitaa tiho. ⁴⁹ Qati qumina nraakye qora ntuvaantuama vita variahua hia Mosesira qua mwaanra qio ntipihi riaarara tiro, mwia kyaara Kotiva mwihua qoraqama nyataanarove, tita.

⁵⁰ Parisi vaisinramwuvanto mwitaa tuvaro Parisi vaisi mpokuvanto Nikotimaasiva mwiva entaqi Iesusira uro taqova, mwiva qaqaqo tiro, ⁵¹ Tire teta qua mwaanra rieqatama hia ko tiraitita, vaisiqaa qumina qua vataarorave. Tire ko nraanteta qiataarave, tiro.

⁵² Mwitaa tuvata mwihua tiqata, E mpo? E Karirisaira nrianravave? E Kotira mpukuqi taqaante. E mwiqi taqairaro hiam Karirisairo poropeti vaisivanto qovara hiananrove, tita.

⁵³ [Mwitaa timwa kyeta nkyiari nraamwuni nkyiari nraamwuni vuvaro Iesusiva Oripitaaqaaqaa uro varura.

8

Api nrohu nraakyerara tura

¹⁻² Mwia qanranraa toqa entaqi Iesusiva uro ntantero Kotira nraamwu nronraqi vuvata nraakye qora airivanto ntuvaaantuama vita varuvaro Iesusiva mwatakya viro variqaro qua timwa nyi varura.

³ Timwa nyi varuvata mwaanra okyara ti varu vaisihuavata, Parisi vaisinramwuvata, mwihua nraakye mpo vita varetta nrunra. Mwi nraakyeve vaati vataava mpo qoraisivata nrohi varuvata mwihua taqamwa kyeta mwia viteta Iesusiva hunani uro nraakye qora suqaa mwia kyovaro siviro varuvata mwihua Iesusirara tiqata, ⁴ Mwaanra ti variarao, mwaa nraakyeve vaati vataava mpo qoraisi vatama kyero nrohi varihata tire mwia taqeta tu varetta nrunro. ⁵ Mosesira mwaanra quavanto mwitaama tiro: Nrahesivanto mwitaa hirera, origotaita ntugutu kyaivaro qutu quarive, turave. Qio e mpo? Nanra quave mwianra tinanrave? tita.

⁶ Iesusirara api qua tiraqe tire mwiaqaa qua vataare tiqata mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva hia qua tiraitiro, kakataama viro nai vukahiqo mwataqaa gara nti varura.

⁷ Qara nti varuvata mwihua sivita variqata mpo qua mpo qua Iesusira kyapara hi varuvaro Iesusiva mwaamwianra viro mwihuara tiqaro, Nkyiqitairo mpovanto hia uaqia hi kyaiqara utuariva, mwiva nraante ori vara kyero mwia ntuqutuarive, tiro.

⁸ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva qaiqaa kakataama viro mwataqaa gara nti varuvata ⁹ mwihua mwi quara rieta kuaiqia kuaiqiavanto mwiqitaita qaqira kyeta veva nteqata vura. Nyaapainramwu nraante veva nteta vuni vuvata qaraakya vaisinramwu mwihua nraakiara veva nteta vita mwihua Iesusira mwini kyeta vuvato Iesusiva nanrianraa variro.

¹⁰ Iesusiva mwaamwianra viro taqovaro mwi nraakyeve vaakya siviro varunani nanrianraa varuvaro Iesusiva tiqaro, Mwihua tainive variavo? Hiave mpovanto iqaa qua vataariva variho? tuvaro nraakye mwiva tiqaro, ¹¹ Nronrao, hia mpovanto mwitaa iho, tuvaro Iesusiva mwia timwa mwiro tiqaro, Qio ntevata hia iqaa qua vatarerave. Qio ena quante. Virava hiam nraakiara qaiqaavata uaqia hi kyaiqara utuante, tiro. Turama.]

Iesusiva nte mwatanyaa omwavantove tura

¹² Iesusiva qaiqaa nraakye qora timwa nyinro tiqaro, Nte mwatanyaa omwavanto varuqo. Ni pataqiro nrianriva hiam kyokiraqi nrohiananrove. Mwiva ntuvaaahanraqa nrohiqaro qati variqiro quananrove, tiro. ¹³ Iesusiva mwita tuvata Parisi vaisinramwuvanto tiqata, Qio e enanra variqara ena nrutu tuaahere variananranra tiro, i quavanto qumina quama vaiho, tita.

¹⁴ Mwitaa tuvaro Iesusiva qaqaqo tiro, Nte variqana ntena kyaiqara tiqana hiam qumina qua tuqo. Nte ntena mwisaina nru okyarara ntipihi kyaurave. Nte ntena quani okyarara ntipihi kyaurave. Mwitaa hurara tiro, ni qua qutaa quama vaiho. Nte mwisaina nru okyararave, nte quani okyararave, nkye hia ntipihivarave.

¹⁵ Nkye ko tiqatama nkye vaisi su nyaato vahiraqa ko ti variarave. Mate nte hia vaisi mpo ko timwa kyena mwiaqaa qua vatauqo.

¹⁶ Nte ko qiataa hiraqena qioma nte ko avuqavuma kyena qianinrave. Nte ko tiqana hiam ntenanraa ko qianinrave. Nte ko qiariro ni kova ni titaiva variqaro ni kyaahaqa hiraqe nte avuqavuma kyena ko qianinrave.

¹⁷ Nkyi mwaanra qua gara ntumwa tova mwitaama tiro: Vaisi taaratanavanto qua tiqatama kuaa qua nraahu tivera, qio mwitana quavanto qutaa quama vahiananrove, turave.

¹⁸ Qio nte ntena quara qutaa quave qiariro ni titaiva ni kova, mwivavata ni quara qutaa quave nraahuma qiananrove, tiro.

¹⁹ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua tiqata, I qova tana variharave ti variaro? tuvaro Iesusiva tiqaro, Nkye hia ni ntipihi kyaahuara tita, nkye ni koravata hiam ntipihiavo. Nkye ni ntipihi kyaatirio, nkye qioma ni koravata ntipihiatirio, tiro.

²⁰ Iesusiva Kotira nraamwuqi munima kye varuraqi variqaro mwi quara tiro. Tuvaro mwia rukye entava hia nri ntovarora tiro, hia mpovanto mwia ntavaaqavugiro karavuqi kyora.

Iesusiva nai qorara tura

²¹ Iesusiva qaiqaa timwa nyinro tiqaro, Qio nte quarita nkye qumina nianra puamaqi vita uro nkyeta qora kyaiqa rirante qati qutu vivarave. Mwitaa hiqata nte quaninrani nkye hiam qio vivarave, tiro.

²² Mwitaa tuvata Iutaa vaisi nronra nramwuvanto tiqata, Mwiva nanra quave tiho? Mwiva nai tiqaro, Nte quaninrani nkye hia qio vivarave, tiho. Mwiva naivanto nai ru kyarero uti variqarove mwitaa ti variho? tita.

²³ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte virisaina tumuqata nkye mpiasaita nriahuave. Nkye mwaa mwataragaataita nriahuave. Nte hia mwaa mwataragaataina nruvave. ²⁴ Nte vaakya nkyiara tiqana, Nkye nkyeta qora kyaiqa rirante variqi vita qutu vivarave, turave. Nte qati nraahu variqi vuvave tuqo. Nkye hia mwi quarara qutaa quave tivera, qutaa nkye nkyeta qora kyaiqa mwia rirante qutu vivarave, tiro.

²⁵ Mwitaa tuvata mwihua mwia kyapara hita tiqata, Qio e ta vaisivave hiaro? Tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nte vuni nkyi timwa nyuva nte mwivama huqo. ²⁶ Nte nkyiqa qua vataari quava, mpo qua mpo qua vaihana mate hia nte mwi quara tirerave. Ni titaiva ni timwa mpi quara, nte mwi quara nraahu mwatani varihuavata timwa nyinrenrave. Ni titaiva qutaa qua nraahu ti varivave, tiro.

²⁷ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua hia ntapihi kyeta Iesusiva nai qorara tu quara riora. ²⁸ Mwihua hia ntapihuvaro Iesusiva qaiqaa tiqaro, Nte mwatani mwatatai nraaqiaravama varuqo. Nte variarita nkye ni tuaahera kyaivaro mwiaqaatairo nkyi su nyaato ntapihirata nkye ni okyarara ntapihi rietama nianra qio mwiva qati nraahu variqiro vivave tivarave. Nkye mwi entarama nte hia ntenaqama kye mpo kyaiqa varaura ntapihita ni kova timwa mpi quara mwi quara nraahu timwa nyunravata ntapihivarave.

²⁹ Ni titaiva ni vatama kyero variqaro mwiva hia ni qaqira kyaananrove. Ni titaiva ni vatama kyero varihana nte mwia mwutukya vahi kyaiqara vare varuqaro mwiva nianra gamwategaroma hia ni qaqira kyaiho, tiro.

³⁰ Iesusiva mwi quara ti varuvata airivanto mwi quara riohua mwianra qutaave tita.

Qutaa quavanto nkyi huvantu kyaananrove tura

³¹ Iutaa mponramwuvanto mwianra qutaa mwivave tuvaro Iesusiva mwihuara tiqaro, Qio nkye ni qua riemwaqita vivera, nkye qutaama ni pataqita nrihua varivarave. ³² Nkye qutaa qua ntapihi kye riaivaro qutaa quavanto nkyi huvantu kyairata nkye qati varivarave, tiro.

³³ Mwitaa tuvata mwihua qaqao tita, Tire teta haivaqara Evarahaamunra nraaqiarama varuro. Hia mpovanto tiri rupa taihata tire mwia kyaiqa vare varuro. Qio nanraqamave e tiriara nkyi huvantu kyairata nkye qati varivarave qiaro? tita.

³⁴ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte qutaa quama tuqo, Nkye uaqia hi kyaiqara uti variavaro nkyi uaqia hi kyaiqava rupa taihatara tita, nkye mwia kyaiqa nraahu vare variavo.

³⁵ Nraamwu qova variraro rupataari vaisiva hiam ekyaa enta mwiavata variqiro quananrove. Nai mwia mwaaquvantoma mwiavata mwaakyota variqiro quananrove.

³⁶ Nte mwia mwaaquvanto nkyi huvantu kyaarita nkye qutaqama kyeta qati varivarave.

³⁷ Nkye Evarahaamunra nraaqiara variara mwia nte ntapihi kyaurave. Mwitaama variqatavata nkye ni quara qumina quave timwa kyeta, ni ru kyarerata uti variavo.

³⁸ Nte ntena kokyantiri variqana mwi inraikyara taqaurara nkyi timwa nyi varuqo. Nkye nkyeta sora vatama kyeta variqata taqaa kyaiqara nkye mwi kyaiqarama vare variavo, tiro.

³⁹ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua tiqata, Tiri tiqova Evarahaamuvave, tita. Tuvaro Iesusiva tiqaro, Nkye qutaa Evarahaamunra nraaqiara variatirio, nkye mwiva varo kyaiqarama nkyevata varaatirio.

⁴⁰ Kotiva qutaa qua tihana nte mwi quara riaura nkyi timwa nyuqata nkye ni ru kyarerata uti variavo. Evarahaamuvava hia nkye hiante hurave. ⁴¹ Nkye nkyeta sova varai kyaiqara nraahuma vare variavo, tiro. Mwitaa tuvata mwihua tiqata, Hia tire kyapa nraative. Tiri tiqova mwiva Kotivave, tita.

⁴² Tuvaro Iesusiva tiqaro, Kotiva nkyi sova varitirio, nte mwiva hinasaina tumu nkyivata mate mwaa varura nianra nkyi mwutukya ntiyata variatirio. Hia nte ntena vu nraato tukyena ntena kyaiqa vararerana tumuvave. Kotiva ni titaihana tumuvave.

⁴³ Nte mwitaa tuqata nkye nanraqamave ni qua hia ntapihivo? Kyaiqaq nte nkyi timwa nyiankye. Nkye nte tu quara hia riaahuama variavo.

⁴⁴ Saataaniva nkyi sova varihata nkye mwia mwutukya vahira nraahu utuqita vi variarave. Haaru vuniqama kyero Saataaniva variqaro vaisi rukye varuva nraahu varurave. Qutaqama vahi inraikyavave, qutaa kyaiqavantove, hia mwiaqi vaiharora tiro, mwiva hia qutaa qua ti varirave. Mwiva unra tiqaro unra qiara mwia qova variqarora tiro, unra qua mwia nai qua tuanra tirave.

⁴⁵ Mwia kyaiqa mwitaama vaihana nte qutaa qua tuqata nkye ni quara hia qutaa quave ti variavo. ⁴⁶ Nkyiqitairo tavave nianra uaqiahi kyaiqara varaiho qiananro? Nkye hiama qio niqaa qua vatevarave. Nte qutaa qua ti varuqata nanraqamave nkye ni quara hia qutaa quave ti variavo? Kyai nte nkyi timwa nyianknye.

⁴⁷ Kotira nraaqiaravanto Kotira qua rie varirave. Nkye hia mwia qua riaahuara tita, nkye hia mwia nraaqiarama variavo, tiro.

Evarahaamuva hia varuvana nte variavarave tura

⁴⁸ Iesusiva mwitaa tuvata Iutaa nronranramwuvanto tiqata, Tire iara Sameriaanyaava ueraqama viho turava, mwi quava qutaa quama vaiho, tita.

⁴⁹ Tuvaro Iesusiva qaqaqo tiro, Hiama nte ueraqama vugo. Nte ntena kora nrtutu tuaahere varuqatama nkye ni nutu qoraqama mateta hiavo. ⁵⁰ Qio hia nte ntena nrtutuara nronraqama kyena riauqo. Ni nutu tuaaheraiva variho. Mwiva ntapihni kyero ko ti varivave. ⁵¹ Nte qutaa qua qianinra riaate. Ni qua riemwaqiro quariva hiama qutu quananrove, tiro.

⁵² Iesusiva mwitaa tuvata Iutaa nronranramwuvanto tiqata, Mwitaa qiarata tire i taqaurara e ueraqama quaro. Tiri haivaqava Evarahaamuva variqiro viro uro qutu vurave. Poropeti vaisi mpohua mpohua variqita vita ekyaa qutu vurave. Mwi hua ekyaa qutu quavara e tiqara, Ni qua riemwaqiro nrohiariva hiama qutu quananrove, qiaro. ⁵³ Tiri tiqova Evarahaamuva nronra vaisivanto variqiro viro uro qutu vurave. E hia qio Evarahaamunranra tiqara, Nte mwia nraatara kyaarivave, tinanrave. Poropeti vaisinramwuvata nronra vaisi variqita vita uro qutu vurave. E nataa hira vaisiva varirera higarave mwitaa ti variaro? tita.

⁵⁴ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte ntena nrtutu tuaahere variarivoauma ni nutu-vanto qumina vahiananrove. Ni nutu tuaahera kye variva, mwiva ni kovave. Nkye mwianrama Kotiva tiri mwanriqavanto variho qiarave.

⁵⁵ Nkye hia mwia ntapihiarave. Nte mwia ntapihurave. Nte tiqana, Nte hia mwia ntapihni kyaurave, qiarivoauma ni quavanto nkyi qua votima kyero unra qua vahiananrove. Qio nte Kotira ntapihina mwia qua riemwaqina vuvave. ⁵⁶ Nte mwatani tuminrenra hiava entara nkyi haivaqava Evarahaamuva ni qamwata matorave. Nte mwatani tumuavaro mwiva ni taqovaro mwia mwutukyavanto kyuqe huvaro varurave, tiro.

⁵⁷ Iesusiva mwitaa tuvata Iutaa nronranramwuvanto tiqata, Qaqaqo, e hia 50 ihi vara kyaraitira, qaraakya vaisivanto variqarama nte nkyi haivaqara Evarahaamunra taqaurave tira hiaro, tita.

⁵⁸ Tuvaro Iesusiva tiqaro, Haaru nkyi haivaqava Evarahaamuva hia varu entara nte qati variqina quavavave, tiro. ⁵⁹ Iesusiva mwitaa tuvata mwihua ori vara kyeta mwia ntuqutirerata huvaro Iesusiva tuqeta kyero Kotira nraamwuqitairo veva ntero vurama.

9

Vu qipa vu vaisira Iesusiva ntapairi mwatora

¹ Iesusiva viqaro taqovaro vaisi mpovanto nai nronra vikyokyaqitairo vu qipa vuvava varura. ² Mwia taqeta Iesusira nraaqiaranramwuvanto Iesusira kyapara hita tiqata, Mwaanra ti variarao, tava Kotira qua nteqa kyairaqaarave mwi vaisira vu nai nronra vikyokyaqitairo qipa viho? Naive iho, mwia nrohua qohuave iho? tita.

³ Mwitaa tuvaro Iesusiva qaqaqo tiro, Hiama nai Kotira qua nteqa kyairaqaarave, mwia nrohua qohua Kotira qua nteqa kyaaraqaarave, mwia vu qipa viho. Nkye mwi vaisiraqaataita Kotira kepukyavanto kyaiqa varaaninra taqaate tiro, mwia vu qipa virave. ⁴ Kotiva ni titaira kyaiqa tire qaataaaninraqa varaqita virerave. Entama viraro hia mpovanto qio kyaiqa varaananrove.

⁵ Nte mwatani variqana nte omwavanto itaintema kyena itamwaqina quarita mwatani varihua qio taqavarave, tiro.

⁶ Mwitaa timwa kyero Iesusiva mwataqaa taara vihi kyero horaqama kyero viti vu qipa vu vaisira vuqaa taqaqo mwatero tiqaro, ⁷ Uto *Siromi* Rumpuaqi. *Titai* Nramanrinraqi ena viri hiqaante, tiro. Mwitaa tuvaro mwi vaisiva Iesusiva tuntema kyero uro nai viri hiqama kyovaro mwia vu ntapairi vuvaro mwiva mwisairo uro ntantero qio taqamwaqiro nrinro.

⁸ Mwiva qio taqamwaqiro nri varuvata mwia nraaqani varuhua taqovaro aanra tokyani variqaro mwitaa inraikya mpiate ti varu vaisiva qati nruvata mwihua mwia taqeta tiqata, Mwaa ta vaisivave iho? Mwiva aanra tokyani mwatakya viro variqaro mwitaa inraikya mpiate ti vari vaisiva, mwaa mwivave iho? tita.

⁹ Tuvata mpo uhua tiqata, Qio mwia mwivave, tita. Tuvata mpo uhua qaqao nai mpo vaisi mwia viri voti hivama nriho tita. Tuvaro mwi vaisiva nri ntero nai tiqaro, Nte mwaa mwivama iho, tiro. ¹⁰ Mwitaa tuvata mwihua mwia kyapara hita tiqata, Nataama kyaararo i vu ntapairi viharave e taqaaro? tita.

¹¹ Tuvaro mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Vaisi mpo mwia nrtu Iesusiva taara vihi kyero horaqama kyero ni puqaa taqau matero nianra tiqaro, Siromi rumpuaqi uto ena viri hiqaante, tihana nte uto hiqama kyauqaro ni pu ntapairi vihanama nte qio taqamwaqina nruqo, tiro.

¹² Mwitaa tuvata mwihua mwia kyapara hita tiqata, Mwiva taini viharave nrrianro? tita. Tuvaro mwiva tiqaro, Nai tainive viho? Hia nte mwia taqauqo, tiro.

¹³ Tuvata mwihua haaru vu qipa vu vaisira mwia vitaqita uro Parisi vaisinramwuvanto varunani kyora. ¹⁴ Iesusiva mwaanra entaqaa hora taqau kyero mwi vaisira vu ntapairi kyora.

¹⁵ Mwihua Parisi vaisinramwu varunani mwia uro kyovata Parisi vaisinramwuvanto mwi vaisira kyapara hita tiqata, Nataama kyaiharove i vuvanto ntapairi viho? tuvaro mwiva tiqaro, Mwiva hora vara kyero ni puqaa taqau taihana nte uto ntena piri hiqama kyauqaro ni pu ntapairi vihana nte qio taqauqo, tiro.

¹⁶ Mwiva mwitaa tuvata Parisi vaisi hini uhua tiqatama, Mwi kyaiqara varaiva mwaanraqa qua nteqeqaro varaivara tiro, mwiva hia Kotiva hinasairo tumivave, tita.

Tuvata hini uhua tiqata, Qaqao, nataama kyerove uaqia hi vaisiva nronra kyaiqqa mwia qio varaananrove? tita. Mwitaa timwa kyeta mwihua nkyiari utaqaa ntainra vita taara qua ti varura.

¹⁷ Qaiqaa Parisi vaisinramwuvanto mwia kyapara hita tiqata, E tiqara mwiva ni pu ntapairi kyaiho qiananrave. Mwi vaisirara e nanreve tinanrave? tuvaro mwi vaisiva tiqaro, Kotiva mwia kyaahaqa hi variharo mwiva mwi kyaiqara vare varihro, tiro.

¹⁸ Mwitaa tuvata Iutaa vaisinramwuvanto hia mwia quara qutaave tiraitita, mwi vaisirara tiqata, E unra tiqarama ni pu ntapairi viho tira hiaro. Haaru hia i vuvanto qipa vurave, tita. Mwitaa timwa kyeta mwi vaisira nrohua qohua nyaanronra.

¹⁹ Nyaanrovata nrvuvata mwitanahua kyapara hita tiqata, Mwaa vaisiva nkyitana nyaacquve iho? Qutaa mwia nai nronra vikyokyaqitairo vu qipa vurave? Nataama kyaiharove mwiva vuvanto ntapairi viharo qio taqaiho? tita.

²⁰ Tuvata mwia nrohua qohua tiqatama, Mwaa vaisiva tiritana timwaaquve. Mwiva vuvanto haaru vikyokyaqitairo qipa vurave.

²¹ Nai nataama kyaiharove mwiva vu ntapairi viho? Nai tavave mwiva vu ntapairi kyaiho? Mwiva nronra tuaivama iho. Nkye nkyeta mwiva kyapara hiqata taqaivaro mwiva qioma nkyita timwa nyiananrove, tita.

²² Mwitanahua Iutaa vaisi nronranramwu nyaatu aatu hiqata mwitaa tura. Iutaa vaisi nronranramwuvanto vaakya qua timwa teta tiqatama, Vaisi mpovanto Iesusirara mesaiaavanto tiri kyaahaqa hiariva nrivave tirera, mwiva kyaara tire mwiva inronra hiqatama mwaanra nraamwuqitaita titamwa kyaararo veva ntero ekyaaara quarive, tita.

²³ Mwitaa timwa kyeta qua timwa torara tita, mwiva nrohua qohua Iutaa vaisi nronranramwu nyaatu aatu hita tiqata, Mwiva nronra tuairave. Nkyeta mwiva kyapara hiqata taqaate, tura.

²⁴ Tuvata mwihua qaiqaa haaru vu qipa vu vaisira nraanrama kyeta tiqata, E Kotira vugaa variqara qutaa qua nraahu qiante. Tire taqauraro Iesusiva Kotira qua nteqa kyai vaisivave, tita.

²⁵ Tuvaro mwi vaisiva tiqaro, Iesusiva Kotira qua nteqa kyai vaisivave iho kyuqe vaisive iho nte hia mwiva okyara ntapihhi kyauqo. Ni pu qipa vura ntapairi kyaira mwiva nraahuma ntapihuqo, tiro. Tuvata mwihua mwiva kyapara hita tiqata,

²⁶ Mwiva i nataave iho? Mwiva nataama kyerove i vu ntapairi kyaiho? tita. Tuvaro mwiva tiqaro,

²⁷ Nte mwi quara vaakya nkyi timwa nyuqata nkye hiave ntapihhiavo? Nanraqamave nkye mwi quara qaiqaa kyapara hiavo? Nkyevata mpo? Nkyevata mwiva nraaqiara varireratave qaiqaa mwi quara ni kyapara hiavo? tiro.

²⁸ Tuvata mwihua mwiva nronraqama kyeta inronra hita tiqata, Enama mwiva nraaqiara variqara mwiva qua riaravave. Tire teta haivaqara Mosesira qua riemwaqita vuruhaave.

²⁹ Kotiva Mosesirara qua timwa tora tire riemwaqita vunanrave. Iesusiva mwi vaisiva qumina vaisivantove. Tire hiama mwiva mwisairo nri okyarara ntapihuro, tita.

³⁰ Mwihua mwitaa tuvaro mwiva kyauqu ntukikinraaqata kyero tiqaro, Qikye, ni pu ntapairi matai vaisiva, mwiva mwisairo nri okyarara nkye hiave ntapihhiavo? ³¹ Tire ntapihhi kyauraro Kotiva hia uaqia hi vaisira qua rie varirave. Kotiva nai qua rieqata nrohi varia vaisihua mwihua qua nraahu rie varirave. Mwiva nrtu tuaahere variahua mwihua

qua nraahu Kotiva rie varirave. ³² Haaru mwaa mwatara toharato entaraqaatairo hia vaisi mpovanto nai nronra vikyokyaqitairo vu qipa vura ntapairi kyorave. ³³ Iesusiva hia Kotiva hinasairo tumiva hitirio, mwiva hiama qio ni pu ntapairi mataitirio, tiro.

³⁴ Mwi vaisiva mwitaa tuvata mwihua tiqatama, I mwataraqaataira e uaqia hia ra vaisivama variqira nrianro. E mpo? E tirivata mwaanra qua timwa timwinrenrave hiaro? tita. Mwitaa timwa kyeta mwihua vaisi mwia ntanrauqita mwaanra nraamwuqitaita veva mwaatani tuto kyora.

Kotirara hia qutaave qiahua vu qipa vihua votima kyetama varita

³⁵ Mwia tuto kyo quara riero Iesusiva mwi vaisira puuama kyero mwianra tiqaro, Mwatani mwatatai nraaqiarara e qutaa mwivaveve tira hiaro? tiro.

³⁶ Tuvaro mwi vaisiva kyapara hiro tiqaro, Nronrao, mwiva ta vaisivave iho? E ni timwa mpiraqena nte mwianra qutaave qiankye, tiro.

³⁷ Tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, E taqe variara vaisiva, nte mwaa mwivama iara ti varuqo, tiro.

³⁸ Mwitaa tuvaro mwiva tiqaro, Nronrao, qutaama e mwivave, tiro. Timwa kyero mwiva Iesusira vuqaa tori kyauro raviro mwia qamwata mwatara varura.

³⁹ Mwitaa huvaro Iesusiva tiqaro, Nte nraakye qora tukya hirera mwatani tumuvave. Vu qipa vihua qaiqaa taqaate tina, tumuvave. Qati taqe varihua su qipa quarive tina, tumuvave, tiro.

⁴⁰ Mwitaa tuvata Parisi vaisinramwuvanto mwi quara rieta Iesusira kyapara hita tiqata, Tiri tivuvatave qipa viho? tita.

⁴¹ Tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkyi su qipa vihata variahua varivarovauma hia nkyiqa quavanto vahiananrove. Nkye ni okyara hia ntapihii kye taqaraita, nkye tiqata, Tire Kotira okyara taqaunanrave, ti variarave. Mwitaa ti variarara tiro, mwia kyaara nkyiqa qua vahirove, tiro. Iesusiva mwitaa turama.

10

Iesusiva sipisipiqa ntumwa kyero tura

¹ Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero timwa nyinro tiqaro, Nte qutaa qua qianinra riaate. Vaisi mpovanto sipisipi vataa tutukyaraqi virero hia qesana vera ntaraitiro, tutukya mpona mwaati ntero vi vari vaisiva mwi vaisiva mpuara uti vaisivave, mpohua riqaro mwihuanii mpuara vare vari vaisivama variho.

² Vaisi mpovanto sipisipi qesana vera nteqaro vi variva, mwi vaisiva qutaa sipisipi qovama variho. ³ Qesaqaa vaimwanraanra ntaqikiyi vari vaisiva mwia taqero qio qesa qatua mwataiharo mwiva nai sipisipiara aakyara nteqaro nai sipisipi nrutu ntmwaqiro vihata mwia sipisipinramwuvanto mwia qua ntapihii riaavaro mwihua sitero mwaqaani virave.

⁴ Mwiva mwaqaani nai sipisipi uro kyero mwiva nraante vuni vi varihata mwia sipisipinramwuvanto nkyiari sora qua ntapihii kyeta rieqatara tita, mwia vataqita vi variarave.

⁵ Mwia sipisipinramwuvanto hia mpo vaisi vataqita vivarave. Mwihua mpo vaisi qua hia ntapihii kyeta rieqatara tita, mwihua mwia nraatu aatu hiqata aatu vivarave, tiro.

⁶ Iesusiva mwitaa timwa kyero sipisipiqa ntumwa kyero timwa nyuvata mwihua mwi quara okyara hia ntapihiraitita varura.

Iesusiva nte kyuqema kyena sipisipiqa ntaqikyuvave tura

⁷ Hia ntapihuvaro Iesusiva qaiqaa timwa nyinro tiqaro, Nte qutaama tuqo. Nte sipisipi mwihua qesavantoma varuqo. ⁸ Ni puni nria vaisihua mwihua mpuara utuahuave, mpohua riqata mwihuanii mpuara vare variahua variaavata sipisipivanto hia mwihua qua riaarave.

⁹ Utaqi qua qesava ntema mwi qesava varuqo. Niqaamatero nritaraani vaisira ni kova mwia vitaananrove. Niqaamatero tumitare nritare hiariva qioma kyara puuama kyero nraananrove.

¹⁰ Mpuara varai vaisiva mpuara vareqaro sipisipi ru taiqa kyarero nrinrave. Nte sipisipiara rieqanama sipisipi mwihua qati variqita viqatama kyuqema kyeta variate tina, nte nruvave.

¹¹ Nte sipisipi qova kyuqevave. Sipisipi qova kyuqeva variqaro nai sipisipi rukyevorave tiqaro antuaqiro viro kyai nte mwihuara rieqana qutu quankye timwa kyero qutirave.

¹² Mpovanto hia sipisipi qova, mwiva qati kyaiqa vaisivanto variqaro taqaiharo qaakyau vairivanto nrihanro mwiva aatu hiqaro qaqira kyero hiantero viharo qaakyau vairivanto sipisipi rukyero hini ru sata kyaihata mwihua nkyiariara nkyariara mpona

mpona quarave. ¹³ Mwia kyaiqa vaisivanto qati kyaiqa vaisivanto variqarora tiro, mwia hia sipisipira nronraqama kyero riaraitiro, aatu virave.

¹⁴ Nte sipisipi qova kyuqeva variqana nte ntena sipisipi ntapihi kyauqata ni sipisipinramwuvanto nivata ntapihi kyeta taqaarave.

¹⁵ Mwia votima kyero ni kova ni ntapihi kyaihana ntevata mwia ntapihi kyaurave. Qio ni sipisipi rukyevorave tina, nte mwihuara rieqana qutu virerave.

¹⁶ Sipisipi mponramwu mwihua hia mwaa utaraqí varihua mwihuavata ni sipisipive. Mwihua ni qua riaivaqe nte mwihua sitaqina uro kyaarita ni sipisipi hini mwihuavata kuaaqi varivarave. Mwihua kuaaqi varivaqe nte mwihua sova kuaiqiavanto nraahu varianinrave.

¹⁷ Nte mwihuara rieqana qutu vina qaiqaa qati siquaninrave. Nte mwitaa hianinranra tiro, ni kora mwutukyavanto nianra vaiho. ¹⁸ Nte hia qiove qiariro mpovanto hiamá qio ni rukyaananrove. Nte ntena qutu quataa hiraqena qutu quaninrave. Nte qutu quni okyararave, nte qaiqaa qati siquani okyararave, nina kyaiqa nraahuma vaiho. Ni kova nianra mwitaa mwitaa hianté ti quara, nte mwi quara vararerave, tiro.

¹⁹ Mwitaa tuvata Iutaa vaisi nronranramwuvanto mwi quara rieta utaqaa ntainra vita hininramwu mpo qua tuvata hininramwuvanto mpo qua tura.

²⁰ Airivanto tiqata, Ueravanto mwiaqi variharo mwitaa tiho, Mwiva ueraqama viho. Nanraqamave nkye mwia qua riaavo? Hia mwia qua riaate, tuvata ²¹ mponramwuvanto tiqata, Qaqao, ueraqa hiari vaisiva hiamá qio mwi quara qiananrove. Ueravanto hiamá qio vu qipa quni vaisira ntapaira kyaananrove, tita. Mwitaa tura.

Iutaa vaisi nronranramwuvanto qaiqaa Iesusira ru kyarerata uti varura

²² Ierusaremini omwata mpo nro entava nri ntorá. Kotira nraamwu qamwata mwato omwatava vahuváru huarivanto hia nronraqama kyero ite varu entaraqaa mwi omwatara nronra.

²³ Mwi entaraqaa Iesusiva Kotira nraamwu nronraqi variqaro mpo rumuqi mwia nrtutu Soromoninra rumuqi nrohi varuvata

²⁴ Iutaa vaisi nronranramwuvanto mwíqi ntuváantuama vita Iesusirara tiqatama, E mpo qua vaakya tiri timwa timwiataarave. Taireve tiri timwa timwinanrave? E mesaiaavanto varirera, vutu kyera timwa timwinraqe tire riaare, tita.

²⁵ Tuváru Iesusiva tiqáru, Nte vaakya nkyi timwa nyuqata nkye hia ni quara qutaa quave qiavo. Ni kova ni nronraqama kyaihana nte mwia kyaiqa vare varurave. Qio nte varau kyaiqava ni okyarara ntapihima ti variho. Nkye ni kyaiqa taqaarara rieqata ni okyarara ntapihitaarave.

²⁶ Nkye hia ni sipisipi variqatara tita, nkye hia ni quara qutaave tivarave. ²⁷ Nte ntena sipisipi ntapihi kyaurave. Mwihua ni qua rieqatama ni pataqita nrohi varivarave. ²⁸ Nte ekyaa enta qati variqi vira nyianrita mwihua hia qutu vivarave. Hiamá mpovanto ni kyauquqitairo ni sipisipi ntavihi kyero varaananrove.

²⁹ Ni kova ni sipisipi mpitaiva, mwiva peqavanto ekyaa inraikya nraataráiva variqaro ni sipisipiqaa ntaqikyí variharora tiro, hia mpovanto mwia kyauquqitairo qio ntavihi kye varaananrove.

³⁰ Ntevatá ni kovavata kuaikuvantoma varuro, tiro.

³¹ Iesusiva mwitaa tuvata Iutaa vaisi nronranramwuvanto mwia ru kyaare tita, ori tu varováru ³² Iesusiva tiqáru, Nte ni kora kyuqe kyaiqa, mpo kyaiqa mpo kyaiqa nkyi nyaamwutauqata nanra kyaiqa varaura kyaarave nkye níqaa ori tuto kyarerata uti variavo? tiro.

³³ Tuvata Iutaa vaisi nronranramwuvanto tiqata, Tire hia i kyaiqa kyuqera kyaara i ru kyarerave. E Kotirara qora qua qiaro. E qati váisivanto variqarama Kotikyantiri kuaaqaa varirera uti variaro. Mwia kyaarama tire ori vara kyeta i ru kyarerave, tita.

³⁴ Mwihua mwitaa tuváru Iesusiva tiqáru, Nkye Kotira mpuku vataaraqí qua mpo qara ntumwa tova vaiho. Nkye hia ve mwi quara taqaavo? Kotiva vaisi mpo uhuara mwitaama tiro: Nkye mwanriqavantove, turave.

³⁵ Tire ntapihi kyauraro Kotira qua hia unra qua vahirave. Kotiva nai qua tu váisihua qati qumina váisiara mwanriqavantove turave.

³⁶ Qio Kotiva ni mwatama kyero ni titaihana nte mwatani tumu variqanama nkyiara nte mwanriqa Kotira mwaaquve tuqata nkye tiqata, Kotirara qora qua qiaro, qiavo.

³⁷ Nte hia ntena kora kyaiqa varaaritavauma nkye hia nianra qutaa mwivave tivarave. Nte ntena kora kyaiqama vare varuqo.

³⁸ Nkye hia nianra nronraqama kyeta riaivera, nkye nte kyaiqa vare varianinranra nronraqama kyeta rieqatama nianra qutaa mwivave qiate. Nkye mwitaa tiváru nkyi su

nyaato ntapihirata nkye ni kova niqi varirara ntapihivarave. Nte mwiaqi varianinranra nkye ntapihivarave, tiro.

³⁹ Mwitaa tuvata mwihua qaiqaa mwia karavu hirera uti varuvaro Iesusiva veva ntero viro.

⁴⁰ Veva ntero vuva uro Iotaani nramanri hini tokyani Ioniva tauraa variqaro nramanri nyunani uro varura. ⁴¹ Varuvata airi nraakye qoravanto mwiva varunani nri nteta tiqata, Ioniva hia nronra kyaiqa varova variqaro Iesusirara tiri timwa timwunrave. Qio tire taqauraro Ioniva gutaa qua mwaa vaisirara timwa timwunrave, tita. ⁴² Mwitaa timwa kyeta mwini varuhua airivanto Iesusirara gutaa mwivave tura.

11

Rasarusiva qutu vura

¹ Vaisi mpovanto mwia nrtutu Rasarusiva Vetaaninyaava nronraqama kyero nriqa vuvaro varuvata mwia nrunratana Mariaavavata Mataavavata mwini varura.

² Mariaava vahamanra kyuqera Iesusiraqaa qu mwatero nai qiata kyaahiqotairo mwia kyuqu nruka mwataariva varura.

Mwi nrunde nrakyetana variqata taqovaro mwihua sakyaa nriqa vuvaro varuvata ³ mwitanahua vaisi mpo titeta Iesusirara uro mwitaama qiante tita, Nronrao, i mwutukya nti vaisiva nronraqama kyero nriqa viharo variho qiante, tita.

⁴ Mwitanahua mwitaa timwa kyeta titovaro vevani uto timwa mwuvaro Iesusiva mwi quara riero tiqaro, Rasarusiva nronraqama kyero nriqa viharo variho. Qio mwiva hiama qutu qunanrove. Nkye Kotira kepukya taqaate tiro, mwia nriqa viharo variho. Ni Kotira mwaaqu ni pega okyara taqaate tiro, mwia nriqa viho, tiro.

⁵ Iesusiva Mataaravata mwia nrunranravata Rasarusiravata mpogama kyero mwutukya ntuva variqaro ⁶ mwi quara rierovata hia qamwanrama viraitiro, qaqira kyero taara entavata mwini varura. ⁷ Vari kyero mwiaqaatairo nai nraaqiaranramwuana tiqaro, Qio varaivaqenramwu tumu ntante Iutiaani quare, tiro.

⁸ Tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto qaqao tita, Mwaaanra ti variarao, nanauma Iutaa vaisi nronranramwuvanto ori vara kyeta i ru kyarerata uturave. E qaiqaa mwini tumu ntantera virerave hiaro? tita.

⁹ Tuvaro Iesusiva tiqaro, Mpo enta mpo enta huarivanto ihera qio itairave. Vaisivanto qaatatairaqaa nrohi variva huarivanto itairaqaa nrohiqaro aanra qio taqeqaro hia huntavaivaimaqiro kyaamwu ntirave. ¹⁰ Huarivanto hia itaiharo entaqi nrohi variva huntavaivaimaqiro kyaamwu nti varirave, tiro.

¹¹ Mwitaa timwa kyero Iesusiva qaiqaa tiqaro, Tiri toti Rasarusiva vaitama viho. Nte uro mwia vaurama kyarerave, tiro.

¹² Mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwu tiqata, Nronrao, mwiva qati vaite varirera, mwiva qioqa hiananrove, tita.

¹³ Mwitaa timwa kyeta mwihua hia ntapihuvaro Iesusiva mwi quaraga ntumwa kyero Rasarusiva qutu vurara tura. Mwihua tiqata, Iesusiva Rasarusirara qati vaitairama tiho, tita.

¹⁴ Mwitaama rieqata varuvaro Iesusiva vutu kyero timwa nyinro tiqaro, Rasarusiva qutuma viho. ¹⁵ Qio nte nkyiara rieqanama nkye nianra gutaa mwivave qiate tina, nte Rasarusira hia qamwanrama uro taqaurara qamwateqama varuqo. Qio varaivaqenramwu mwiva qutu vinani quare, tiro.

¹⁶ Tuvaro mwia nraaqiara mpovanto Tomaasiva, mwia mpo nrtutu Kaapiva, mwiva nai hena vaisinramwuana tiqaro, Qio varaivaqenramwu mwaaanra ti vari vaisiravata quare. Iutaa nronranramwuvanto mwia ru kyaiyaqeqe tirenramwuvata mwia vatama kyeta qutu quare, tiro.

Nraakye qora qutu quahua qati vara sivuma kye varuva nte mwaa mwivave, tura

¹⁷ Tuvaro Iesusiva vuva uro ntero riovata Rasarusira quntamwa tovaro erahiamuaan-tema enta nritarora.

¹⁸ Vetaani Ierusaremi qaumato 3 kiromitaa votima mwiaqaatairo vahuvaro ¹⁹ Ierusaremisaita mwi mwatanaahua airivanto Mariaaravata Mataaravata mwutukya qiahaakyama nyateqata Rasarusirara ntatarerata nrunra.

²⁰ Nri varuvaro Mataava riovaro Iesusivavata mwisairo aanrani nri varuvaro mwiva Iesusira hunta kyarerero viqaro Mariaara nraamwuqi kyero vuva uro ntero ²¹ Iesusirara tiqaro, Nronrao, e mwaini variaratiri, ni pakyaava hiama qutu vitirio. ²² Qio mate e Kotirara mpo inraikya mpo inraikyara nyaanru tiraro Kotiva mwi inraikyara qioma i mwiananrove. Nte mwia ntapihi kyauqo, tiro.

²³ Tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, I vakyaava qatima siqunanrove, tiro.

²⁴ Tuvaro Mataava tiqaro, Qio ekyaa entaqaa mwiva ekyaa nraakye qora kyapata siquanarove. Nte mwia ntapihi kyauqo, tiro.

²⁵ Tuvaro Iesusiva tiqaro, Nraakye qora qutu quahua qati vara sivuma kye varuva, nte mwaa mwivave. Nraakye qora qati variqi vi varia inraikyara nyi varuva nte mwaa mwivave. Nianra qutaa mwivave qiariva qutu viro mwiqitairo qati variqiro quanarove.

²⁶ Qati variqiro viqaro nianra qutaa mwivave qiariva hiamu qutu quanarove. E mwianra qutaaveve tira hiaro? tiro.

²⁷ Tuvaro Mataava tiqaro, Qutaama tira hiaro. Mesaiia Kotira maaquvanto mwatani tuminrenra hiarava, e qutaa mwivama hiaro, tiro.

Iesusiva Rasarusirara ntatora

²⁸ Mwitaa timwa kyero Mataava nrumu ntantero uro nai nrunra tirema kyero timwa mwiro tiqaro, Mwaanra ti vari vaisiva nri ntaiho. Mwiva iara kyapara iho, tiro.

²⁹ Tuvaro Mariaava mwi quara riero siviho hiantero uro Iesusira hunta kyarero viro.

³⁰ Iesusiva vaakya Mataava uro qua mwantonani variqaro hia mwatukyani nri ntovaro
³¹ Mariaava mwia huntarero vuvata Iutaa nraakye qora mwia mwutukya qihaakyama mwatarerata nruhua taqovaro Mariaava nraamwuqitairo hiantero vuvata mwihua tiqata, Qio mwia quntamwa taanani ntatareraro virerove, timwa kyeta mwihuavata sivita Mariaara vata varetu vura.

³² Mwihua Mariaara vata varetu vuvaro Mariaava vuvu Iesusiva hunani uro ntero Iesusira taqero uro mwia vuqaa tumu ntiro variro tiqaro, Nronrao, e variaratiri, hiamu ni pakyaava qutu vitirio, tiro.

³³ Tuvaro Iesusiva taqovaro mwiva ntate varuvata Iutaa nraakye qora Mariaara vata nruhua mwihuavata ntate varuvaro Iesusira mwutukyavanto qoraqama kyero nraamwunruqa tovoro mwiva po kye tiro tiqaro, ³⁴ Mwia taraqiye quntamwa teta hiaovo? tuvata mwihua tiqata, E nrinra uro taqaante, tuvaro ³⁵ Iesusiva ntate varura.

³⁶ Ntate varuvata Iutaa nraakye qoravanto tiqata, Qio taqaate. Mwiva mpoqama kyero Rasarusirara mwutukya ntiharo variho, tita.

³⁷ Tuvata mponramwuvanto tiqata, Mwiva vu qipa vi vaisiravata qio ntapiri kye varivave. Iesusiva mwaini varitirio, Rasarusiva qutuve vitirio, hiave qutu vitirio? tita.

Iesusiva Rasarusira sivuma kyora

³⁸ Tuvaro Iesusira qaiqaa ua huvaro mwiva mwia quntamwa tonani vura. Mwihua ori vaurutoraqi Rasarusira veta vateta ori mpo vara kyeta qesana tita torara tiro, Iesusiva tiqaro, ³⁹ Ori mwia qatinani vara kyaate, tuvaro Mataava qutu vu vaisira nrunravanto qaqaovo tiro, Mwia quntamwa taavaro erahiamuaantema enta nritaraiharo ntera viva mwuntama quanarove, tiro.

⁴⁰ Tuvaro Iesusiva Mataarara tiqaro, Nte vaakya i timwa mwu quarara riaante. E nianra qutaa mwivave tirera, e Kotira peqa taqenanrave turave. Hiave nte vaakya iara mwitaa tina huqo? tiro.

⁴¹ Tuvata mwihua ori qatinani venta kyovaro Iesusiva virini taqero tiqaro, Ko, e nte tu quara rie variananra nte mwianra kyuqevu tuqo. ⁴² E ekyaa enta ni qua rie variananra nte ntapihi kyaurave. E ni titaanranranra nraakye qoravanto ntapihiate tina, nte mwihuara rieqanama iara aakyara tuqo, tiro.

⁴³ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva aakyara ntero tiqaro, Rasarusio, sivira veva ntaante, tuvaro ⁴⁴ Rasarusiva qutu vuvu qati siviho mwia kyuqu kyauqu qututama teta mwia qiatavata tavunaqo qapuqamatova mwiqitairo veva ntero. Veva ntovaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Mwia huvantu kyaivaro qati quarive, tura.

Iutaa nronranramwuvanto Iesusira ru kye quara tura

(Matu 26:1-5; Maaki 14:1-2; Ruku 22:1-2)

⁴⁵ Tuvata Iutaa nraakye qora airivanto Mariaara taqarerata nruhua mwi kyaiqara taqeta Iesusiva qio qutaa mwivave, tita.

⁴⁶ Tuvata mponramwuvanto qaqira kyeta Iesusiva mwi kyaiqara varorara uro Parisi vaisinramwu timwa nyuvata ⁴⁷ Parisi vaisinramwuvata, Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvata, mwihua nkyiari kaanasori vaisi kyapata ntuvaantuama vita tiqata, Mwi vaisiva mpo kyaiqa mpo kyaiqa nronra kyaiqa vare variho. Qikye, tire mwia nataamave kyaananrave? ⁴⁸ Tire mwia qati kyaarera, mwiva mwitaamaqiro virata ekyaa nraakye qora mwianra qutaa mwivave tivarave. Mwihua mwitaa tivata tiriqaa ntaqikiyiki variahua Romenivanto tiri ntaqiqata Kotira nraamwu ntapiri kyeta tiri nraakye qora ekyaa ru taiqa kyevarave, tita.

⁴⁹ Tuvaro mwi vaisinramwuhuaqitairo mpovanto mwia nrotu Kaiapaasiva siviho. Kaiapaasira mwia nronraqama kyovaro mwi ihiraqi Kotira kyaiqa vara mwate varu

vaisihuaqaa ntaqikiqaro vunyaa vaisivanto varuva, mwiva siviro tiqaro, Hia nkye vu nraatovata vahihuave. ⁵⁰ Romeni mwatanaahua tiri ekyaa ru taiga kyevorave. Tiri kyaahaqa hirero vaisi kuaiqiavanto nraahu qutu viraro kyuqe hiananrove, tiro.

⁵¹ Kaiapaasiva mwi quara tiqaro nte ntena nraato tukyena tuqo, tiro. Mwiva hia ntapihhi kyovaro Kotiva mwia kyaahaqa huvaro mwiva Iesusiva Iutaa nraakye qorara rieqaro qutu quaninranra tura. ⁵² Iesusiva hia Iutaa mwatanaahua nraahu rieqaro qutu quariva varura. Kotira nraaqiara ekyaa mpoqi mpoqi apiqama varihua mwihuavata sita kyero uro kuaaqi ntuvaantuama tarero Iesusiva qutu quariva varura.

⁵³ (Kaiapaasiva tiqaro, Vaisi kuaiqiavanto tiri Iutaa kyaahaqa hirero qutu viraro kyuqe hiarive, tuvata) mwi entaraqaaaita Iutaa nronra vaisinramwuvanto Iesusira rukyerara timwaqita vura. ⁵⁴ Mwitaa ti varuvarora tiro, Iesusiva Iutaa mwatani hia qoqaa nrohiraaitiro, qaqira kyero uro Eparaimi mwatukya qumina mwata tokyani uro nai nraaqiaranramwu kyapata varura.

⁵⁵ Mwini varuvaro Iutaavanto vekiya nyato kyarara omwata nro entava qaumaqa huvata hisai hisaita nraakye qora verara nronra mwatukya Ierusaremini nraahu vura. Mwini uro variqata nronra enta mwia vekya variqata mwihua nkyiari mwaanra qua rieqata nramanri ntumwa kyeta tuapakyaara hiqama kyeta varura.

⁵⁶ Mwihua mwini variqata Iesusira aitutumaqita nrohiqata uro Kotira nraamwu nronra nraamwuqi ntuvaantuama vita nai kyapara hi nai kyapara hita tiqata, Iesusiva qiove nrumu omwata nraananrove? Mwiva aatu hiqaro hiave nriananrove? tita.

⁵⁷ Mwitaa ti varuvata Parisi vaisinramwuvantovata, Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronranramwuvantovata, mwihua nraakye qora timwa nyita tiqata, Nkye taqavaro Iesusiva nrinrenra nkye nrumu tiri timwa timwivaqare tire mwia rupaqi karavuji kyaare, tura.

12

*Mariaava Iesusiraqaa mwunta vu vahamwenranra qu mwatora
(Matiu 26:6-13; Maaki 14:3-9)*

¹ Vekyahu nyato kyarara omwata nro entava qaumaqa huvaro 6 entanramwu qati vahavaro Iesusiva qaiqaa Vetaani mwini Rasarusiva varunani vura. Rasarusira mwia haaru qutu vura Iesusiva qaiqaa qati sivuma kyo vaisiva varura.

² Mwini vuvata mwi mwatanaahua Iesusirani kyara uta mwatovaro Mataava mwi kyarara varaqiqaro uro nyuvaro Rasarusiva Iesusikyantiri kyara tainta mwia tataaqa mwatakya viro varura.

³ Varuvaro Mariaava taqu mpo varero nrunra. Mwi taquraqi nronra munima kyo vahamwenranra mwia nrtutu *naanti* vahavaro Mariaava mwi taqura varero mwi vahamwenranra Iesusira kyuquqaa qu mwatero mwiaqaaaitiro nai qiata kyaahiqotairo Iesusira kyuqu nruka mwatovaro vahamwenra kyuqe hu mwuntava nraamwu mwia piqa kyora.

⁴ Piqa kyovaro Iesusira nraaqiaranramwuqitairo mpovanto Iutaasi Isikeriotiva Iesusira govarama kyaariva, mwiva qaqaqo tiro, ⁵ Mwi vahamwenranra mpohua nyinro munima 300 kinaa vara kyero mwi munimanra vehi nraakye qora nyiataara vaiharoma, qumina i kyuquqaa qu mwatero iho, tiro.

⁶ Iutaasiva hia vehi nraakye qorara riaraitiro, mwiva mpuara vaisivanto variqarora tiro, mwitaa tura. Mwiva Iesusira nraaqiaranramwu munima tuaqa ntaqikiqaro mwi tuaraqitairo tuqeta kyeqaro mwinramwuhua munima mpuara vare varura.

⁷ Iutaasiva tiqaro, Munima mwia vehi nraakye qora nyiataara vaiharoma qumina i kyuquqaa qu mwataiho, tuvaro Iesusiva tiqaro, Hia mwi nraakyaera antuaante. Mwiva vahamwenra niqaa qu mateqaro ni quntamwa te entarara ni mamanta terama mate variho.

⁸ Vehi nraakye qora mwihua ekyaa entama nkyivata variqata vivarave. Nkye qati entaqaa mwihua qio kyaahaqa hivarave. Nte hiam nkyivata ekyaa enta variqina quaninrave, tiro.

Nronra vaisinramwuvanto Rasarusiravata ru kyarerata uti varura

⁹ Iesusiva mwitaa timwa kyero varuvata Iutaa airivanto riovaro Iesusiva Vetaani mwini varuvata mwihua Iesusiravata Iesusiva qati sivuma kyo vaisira Rasarusiravata taqarerata uto Vetaanini kuaira hita varura.

¹⁰⁻¹¹ Iutaa airivanto Rasarusira qati sivuma kyorara rieqatama nkyiari nronra vaisinramwu qaqira kyeta uto Iesusirara qutaa mwivave ti varuvata mwia kyaara Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronranramwuvanto Rasarusiravata rukye quara ti varura.

*Iesusiva ntonki mwoqaqa mwaari ntero Ierusaremiqi vura
(Matiu 21:1-11; Maaki 11:1-11; Ruku 19:28-40)*

¹² Mwia qanranraa nraakye qora airivanto vekyahu nyato kyarara nranrenrata nruhua riovoro Iesusiva Ierusareminianra aanrani nri varura.

¹³ Nri varuvata mwihua mwia qamwata mwatarerata qatokya mwanre voti hura tega vareta Iesusira hunta kyarerata viqatama mwihua aakyara nteta tiqata, Kyai mwia nrutu tuaaheraare.

Nronravanto nai nrutuqa nri vari vaisira kyuqema mwataiho.

(Ihi 118:26)

Tiri Isareriqaa ntaqiky vaisira Kotiva kyuqema mwataiho, tita.

¹⁴ Mwihua mwitaa timwaqita vuvaro Iesusiva qaraakya ntonki puaama kyero Kotira mpukuqi tuntema kyero mwia mwoqaqa mwatakya viro variro Ierusaremiqiara viro.

Haaru Kotira mpukuqi mwianra mwitaama tiro:

¹⁵ Saioniqinaahua (Ierusaremiqinaahua), nkye hia aatu hiata.

Taqaate, nkyiqa ntaqikyiariva nriqanroma mwiva qaraakya ntonki mwoqaqa nri variho, tura.

(Sekaraiaa 9:9)

¹⁶ Mwi quava mpukuqi vahuvata mwi entara Iesusira nraaqiaranramwuvanto hia mwi quara okyara ntaphura. Nraakiara Iesusiva qutu viro qaiqaa sivu entaraqaa mwi quava mwihua nyaatoqi ntumwa vuvata mwihua tiqata, Mwi quava Iesusiva ntonki mwoqaqa Ierusaremini vurara turave, tura.

¹⁷ Iesusiva Rasarusira oriqi quntamwa toraqitairo nraanrama kyero mwia qati vara sivuma kyovata nraakye qora mwini Iesusiravata varuhua mwi kyaiqara taqeta mpohua mpohua timwa nyuvata ¹⁸ mwiaqataita nraakye qora airivanto Iesusiva nronra kyaiqa mwiva varorara riegata Iesusira uto hunta kyora.

¹⁹ Mwihua Iesusiva qamwata mwatarerata vuvata Parisi vaisinramwu nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Qio taqaate. Tire hiama qio mpo qara hira aanrava vaiho. Ekyahua mwia nraahuma vataqita vi variavo, tura.

Kirikiqinaahua mponramwuvanto Iesusira uro taqora

²⁰ Kiriki mponramwuvanto (mwihua Iutaa mwaanra qua riohua) mwihuavata mwi omwataro nregatama Kotira nrutu tuaaherererata Ierusaremini uro varura.

²¹ Uro variqata mwihua Iesusira nraaqiara mpo Piripira Vetasitaa mwatukya Karirinyaanranra tiqata, Tiri vaisio, tire Iesusira taqarerave, tuvaro ²² Piripiva uro Entururavata timwa mwinro mwiva vatama kyero uro Iesusira timwa mwunra.

²³ Timwa mwuvaro Iesusiva tiqaro, Nte mwatani mwataita nraaqiaravave. Ni nutu nronraqama quari entava nri ntaiho.

²⁴ Nte qua qianinra riaate. Uiti uru hia mwataqi vara tutairaro uiti uru mwiqiva nanrianraa vahiananrove. Uiti uru mwataqi vara tutairaro ntuko hiro turu vera kyairaro mwiaqatairo uru mwiva taiqa quananrove. Uru mwiva taiqa viraro uiti mwiva pupiqeqaro airi tamwa riaanarove.

²⁵ Qio vaisi mpovanto mwaa mwataraqaa nai qati variqiro quaninranra nraahu nronraqama kyero riemwaqiro quariva, mwiva ekyarama qutu quanarove. Vaisi mpovanto hia nai mwaa mwataraqaa qati variqiro quaninranra nronraqama kyero riemwaqiro quariva, mwi vaisiva ekyaa enta qatima variqiro quanarove.

²⁶ Tahuave ni kyaiqa varaataa hiarihua, mwihua qati varivorave. Mwi vaisihua ni pataqita nriate. Mwihua mwitaa hiqata nte varianinrani mwihuavata varivarave. Mwi-hua mwitaama kyeta ni kyaiqa vara mate varivaro ni kova mwihua nyutu nronraqama kyaanarove.

Iesusiva nai qutu quaninranra tura

²⁷ Qio mwaa entara ni mutukya uaqia ihana varuqo. Ntena korara nanra quave qianinrave? Ko, mwi entava nri ntaankyora mwi entara qaqira kyaante. Mwitaave Kotirara qianinrave? Qaqao, nte hia mwitaa tirerave. Nte mwi entarara riegana tumuvave. Mwi entaraqaa nte atura ntumwaqina quankye timwa kyena tumuvave.

²⁸ Ko, e ena nrutu nronraqama kyaante, tiro. Iesusiva mwitaa tuvaro nyaamwusairo quavanto tiqaro, Nte ntena nutu nronraqama kyauqo. Qaiqaavata nronraqama kyarerave, tiro.

²⁹ Tuvata nraakye qora ntuvaantuama vita mwini sivita varuhua mwi quara rieta tiqata, Nyaanruva nruqua tiho, tuvata hini uhua tiqata, Qaqao, nyaamwunyaa vaisivanto mwiaavata qua tiho, tita.

³⁰ Tuvaro Iesusiva tiqaro, Hia mwiva nianra rieqarovauma qua tiho. Mwiva nkyiara rieqaroma qua tiho. ³¹ Qio mwaa entara mwatani varihua ko qiani entarave. Mwaa entara mwatani variahuaqaa ntaqiky variara Saataaninra peqa ntuvuraa kyaani entarave. ³² Mwatasa ita ni tuaahera kyaivaqe nte variqana ekya nraakye qora ntanrau kyaarita mwihua nte hianinrani nraahu nriarave, tiro. ³³ Iesusiva mwi quara tiqaro nai qutu quaninranra timwa nyunra.

³⁴ Mwitaa tuvata mwini ntuvaantuama vuhua qaqao tita, Kotira mpukuqi qara ntumwa tova tiqaro, Kotira kepukya vaisi mesaiaavanto ekya enta qati variqiro quanarove, turave. Nanraqamave e tiqara, Ni mwatani mwatatai nraaqiarara tuaahera kyevarave, qiaro? (E ena qutu vinanranra qiana quara hia ntapihuro.) E tiqara, Ni mwatani mwatatai nraaqiaravave, qiananrave. E ta vaisivave hiaro? tita.

³⁵ Tuvaro Iesusiva tiqaro, Pataqia omwavanto nkyi kyapata variqaro itamwaqiro quanarove. Kyokiraqi nrohiva hia nai vi aanranra ntapihirara tita, nkye kyokira ruqankyo tita omwavanto qati ite variara entaraqaa nrohigata variate. ³⁶ Omwavanto qati vahiani entaraqaa nkye mwi omwanranra qutaa mwivave timwa kyeta, mwianra riemwaqi viqatama nrohiate. Mwitaa tiqatama nkye omwa nraaqiara variqatama nkyevata omwavanto itaintema kyeta itamwaqita vivarave, tiro.

Iesusiva mwi quara timwa kyero mwiaqaatairo uro hia mwihua suqaa variraitiro, uqeta varura.

Iutaavanto Iesusirara hia qutaave tura

³⁷ Iesusiva mwihua suqaa variqaro nronra kyaiqa varovata mwihua taqetavata mwihua qaqira kyeta hia mwianra qutaa mwivave tuvarora tiro, ³⁸ mwi entara Aisaiaava haaru tu quava qutaa vahura. Haaru Kotiva vaisi mpo Aisaiaara kyaahaqa huvaro Aisaiaava poropeti vaisivanto variqaro qumina vakya mwaa quara vutu kyero tiqaro, Nronrao, tavave tiri quara qutaave tiho?

Hia mpovantovata qutaave tirave.
Nronravanto nronra kyaiqa vara kyaiharo
tavave mwia kyaiqa ntapihi taqaiho?

Hia mpovantovata ntapihi kyero taqaiho, tura.

(Aisaiaa 53:1)

³⁹ Aisaiaava mwitaa turara tita, mwihua hia Iesusirara qutaa mwivave tura. Aisaiaava qaiqaa mesaia mwianara tiqaro,

⁴⁰ Mwi vaisihua uaqia hi aanranra qaqira kyeta nianra tiri kyaahaqa hianta tivorave timwa kyero,

Kotiva mwihua su nyaato tita kyaihata

mwihua hia vuqotaita qio taqeta,

mwihua hia nraatogotaita qio riaavo, tura.

(Aisaiaa 6:10)

⁴¹ Aisaiaava haaru variqaro Iesusira peqa okyara taqeqarora tiro, mwiva mwianra qua timwa nyunra.

⁴² Mwi entara Iutaa nronra vaisinramwuqitaita mponramwuvanto tiqata, Qutaama Iesusiva mwivave, tita. Mwihua mwitaa tiqata mwihua Parisi vaisi nyaatu aatu hita qaqira kyeta hia qoqaa variqata mwi quara tita. Mwaanra nraamwuqitaita veva nteta qate tivorave tita, hia mwihua qoqaa variqata mwi quara tura.

⁴³ Qati vaisivanto qamwata nyaterara nraahu mwihua nronraqama kyeta rieqatama hia Kotiva qamwata nyataaninranra nronraqama kyeta riora. Mwihua mwianra nraahu riohuara tita, mwihua hia qoqaa Iesusirara qutaa mwivave tura.

Iesusiva tu quava vaisi ko qiananrove tura

⁴⁴ Iesusiva paatiro timwa nyinro tiqaro, Nianra qutaa mwivave qiariva hiam nianra nraahu qutaave qiananrove. Mwiva ni titairaratama qutaave qiananrove.

⁴⁵ Vaisivanto ni taqeqaro ni titairavatama taqaananrove.

⁴⁶ Nianra qutaa mwivave qiariva kyokiraqi nrohiankyo tina, nte omwa votima kyena itamwaqina virera mwatani tumuvave.

⁴⁷ Nte hia mwatani varihuaqua qua vatarerana tumuvave. Mwatani varihua kyugema variate tina, nte tumuvave. Ni qua riero nteqa kyaariva variraqe hia ntevauma mwiaqaa qua vataaninrave.

⁴⁸ Ni qoririma mataani vaisiraqaave, ni qua nteqa kyaani vaisiraqaave, hiam nte qua vataaninrave. Nte timwa taani quava, mwivama ekyaara entaqaa variqaro mwiaqaa qua vataaninrove.

⁴⁹ Nte hia ntena nraato tukyenavauma qua nkyi timwa nyuqo. Ni kova mwitaa mwitaa qianta timwa kyero ni titaihana nte mwia qua nkyi timwa nyuqo.

⁵⁰ Nte ntapihii kyaugqaro ni kora qua riariva ekyaa enta qati variqiro quananrove. Qio ni kova mwitaa mwitaa qiante ti quara, nte mwi quara nkyi timwa nyuqo, tiro. Iesusiva mwitaa tura.

13

Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyuqu hiqama nyatora

¹ Vekyahu nyato kyarara omwata nro entava kuaa enta nraahu qati vahuvaro Iesusiva variqaro ntapihii kyovaro nai mwata mwaini kyero tumu ntantero nai gova varinani quari entava qaumato vahura. Mwitaa huvaro Iesusiva variqaro nai huhua mwatani varuhara mpogama kyero mwutukya vahuvaro mwihuara rieqaro varura. Mwiva mwihuara mwutukya vahuva qati nraahu vahiqiro vuvaro uro qutu vura.

² Entama vuvaro Iesusiva nai nraaqiaranramwu kyapata kyara nre varuvaro mwia nraaqiara mpovanto Iutaasi Isikeriotiva Saimoninra mwaquvanto varuvaro Saataaniva Iesusira qovarama kyaante tiro, Iutaasira mwia nraatoqi qora qua vatovaro Iutaasiva Saataaninra qua riora.

³ Riero varuvaro Kotiva ekyaa inraikya Iesusira kyaquqi vatora Iesusira vu nraatoqi vahuvaro mwianra ntapihii kyero. Iesusiva Kotiva hunasairo tumuva qaiqaa Kotiva hunani quaninra mwianravata mwiva ntapihii kyera.

⁴ Mwiaqaatairo mwiva kyara nro taintaraqaatairo siviro verato ututo tuavaaqara ntahuku kyero vatero tauri tavaarana rupatero uro ⁵ tanuqi nramanri rauru kyero varero uro nai nraaqiaranramwu kyuqu hiqama nyatero tauri tavaarana rupatoraqotairo aahara tu nyatero.

⁶ Mwitaamaqiro viro Saimoni Pitaava hunani nri ntovaro Pitaava qaqaqo tiro, Nronrao, e ni kyuquvatave hiqama matarera uti variaro? tuvaro ⁷ Iesusiva tiqaro, Mate nte mwaa kyaigara varuara e hia ntapihii. Nraakiara mwianra qio ntapihinanrove, tiro.

⁸ Tuvoro Pitaava tiqaro, Qaqaqo, e nronra vaisivanto variqara haunri mwitaa hi kyaigara ni vara materavaare. E hiamu ni kyuqu qio higenanrove, tiro.

Tuvoro Iesusiva tiqaro, Hia nte i kyuqu hiqama mwataankyera, e hiamu ni nraaqiara varinanrove, tiro ⁹ Mwitaa tuvaro Saimoni Pitaava tiqaro, Nronrao, mwitaa hirara e hia ni kyuqu nraahu hiqama mataante. Ni kyaquvata ni qiatavata hiqama mataante, tiro.

¹⁰ Tuvoro Iesusiva tiqaro, Nramanri ntumwa taariva hiamu gumina qaiqaa ntuananrove. Mwiva nai kyuqu nraahuma hiqaananrove, tiro. Nkye ekyaa nramanri ntumwa kye kyuqema variavaro kuaikuvanto nraahu hia kyuqema variho, tiro.

¹¹ Iesusiva nai nraaqiara mpovanto mwia qovarama kyaaninra ntapihii kyerora tiro, mwiva tiqaro, Nkye ekyaa kyuqema variavaro kuaikuvanto nraahu hia kyuqema variho, tiro.

¹² Mwitaa timwa kyero mwihua kyuqu hiqama nyatero Iesusiva qaiqaa uro nai tuavaaqara ntahuku kye vatora vara utu varero uro nai varura qoqaraaraqaa mwatakya viro variro timwa nyinro tiqaro, Nte mwataa hi kyaigara nkyi vara nyataura nkye qio mwianra ntapihitave hiavo?

¹³ Nkye nianra nronra vaisi mwaanra ti variavave qiarave. Nte mwitaama varurara tita, nkye qioma nianra mwitaa tivarave.

¹⁴ Qio nte nkyi nronra vaisi mwaanra ti varuva variqanama nte nkyi mwataa kyaigara vara nyateqanama nkyi kyuqu hiqama nyatauqo. Nkyevata variqata nte huntema kyeta nai kyuqu nai kyuqu hiqama nyateqata variave.

¹⁵ Nkye nte hunte hiate tina, nte nkyi mwi kyaigara nyaamwu tauqo. ¹⁶ Nte qutaa qianinra nkye riaate. Kyaiqara vaisivanto hia nai nronra vaisi nraatara kyairave. Mpo inrakyaara titaiharo vi vaisiva hia nai titaira mwia nraatara kyairave. ¹⁷ Nkye mwi quara okyara ntapihii kyeta rieta mwi kyaigara mwitaama kye varaqi vivera, nkye qamwateqatama variqi vivarave.

¹⁸ Qio hia nte nkyi ekyaa huara tuqo. Nte ntena mwatama tau nraaqiarahua qio ntapihii taqaurave. Nte mwihua okyara ntapihii kyaurave. Haaru Kotira mpukuqi qua mpo qara ntumwa tova mate qutaa mwivauma vahiananrove. Mwi quava mwitaama tiro:

Vaisi mpovanto nivata kwero variqaro ni kyara nrenro mwiaqaatairo tuqasaa viro ni qoraqama mataananrove, turave.

(Ihi 41:9)

¹⁹ Nkyiqitairo vaisi mpovanto ni qoraqama mataaninranra nte mate nkyi timwa nyi varuqo. Mwiva nraakiara ni qoraqama matairata nkye variqata mate nte timwa nyunranra rieqatama qio nianra mwiva qutaama qati nraahu variqi vivave tivarave.

²⁰ Nte qutaa qianinra nkye riaate. Vaisi mpovanto nte titaani vaisira qamwata mwateqaro mwiva nivata qamwata mataananrove. Mwiva ni qamwata mateqaro Kotiva ni titairavata qamwata mwitaananrove, tiro.

*Mpovanto Iesusira nramwutaa kyauquqi kyaaninranra tura
(Matiu 26:20-25; Maaki 14:17-21; Ruku 22:21-23)*

²¹ Iesusiva mwitaa timwa kyero varuvaro mwia mwutukyavanto uaqia huvaro mwiva vutu kyero mwihua timwa nyinro tiqaro, Nte qutaa qianinra riaate. Nkyiqitairo mpovanto ni rukyaate tiro, uro timwa nyiananrove, tiro.

²² Mwitaa tuvata mwia nraaqiaranmwuvanto nai taqe nai taqe hita airi nraato tita tiqata, Iesusiva ta vaisirarave tiho? tita.

²³ Mwitaa ti varuvaro mpovanto Iesusira mwutukyavanto mwianra mpoqivata vahu vaisiva Iesusira nraaqani varuvaro

²⁴ Saimoni Pitaava mwianra nru nraata kyero tiqaro, E Iesusira ta vaisiva mwitaa hianinra kyapara hiqara taqaante, tuvaro ²⁵ mwi vaisiva Iesusiraqaa uromwi vuntuvi variro Iesusira kyapara hiro tiqaro, Nronrao, mwiva ta vaisivave iho? tiro.

²⁶ Tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Nte mpereti viti nramanri tanuqi vahiraqi mwaati ntamwa kyena vaisi mpo mwianriva qio mwia mwi vaisivave, tiro. Timwa kyero mpereti viti vara kyero nramanriqi ntamwa kyero Iutaasira viti mwunra.

²⁷ Mpereti viti mwia mwuvaro Iutaasiva mwia varovaro Saataaniva Iutaasira utaqi viqetero varuvaro Iesusiva Iutaasirara tiqaro, Qio hiantera ena vararera tina kyaigara varaante, tiro.

²⁸ Mwitaa tuvata mwia nraaqiara kyara taintaqaa varuhuaqitairo hia mpovanto mwi quara okyara ntapihura.

²⁹ Mwhihua tiqata, Iutaasiva munimaqaa ntaqiki vari vaisiva variharo Iesusiva hura omwata nraana kyarara varaanteve tiho, mwiva vehi vaisi munima uro nyianteve tiho? tita.

³⁰ Mwhihua mwitaa ti varuvaro Iutaasiva Iesusiva mpereti viti mwunra varero mwiagaatairo veva ntero viro. Entaqi mwiva vurama.

Iesusiva qaraakya qua mwaanra timwa nyunra

³¹ Iutaasiva veva ntero vuvaro Iesusiva tiqaro, Nte mwatani mwatatai nraaqiaravave. Mate ni peqa okyaravanto qovarama viho. Nte Kotira peqa okyara mate qovarama kyaugo.

³² Nte Kotira peqa okyara qovarama kyaankyera, Kotiva mwiva ni peqa okyaravata qovarama kyaananrove. Mwiva qamwanrama mwitaa hiananrove.

³³ Qikye, ni nraaqiaranramwu tuaavo, nte nkyivata pataqia varikyena quarita nkye nraakiara gumina nianra puua hivarave. Nte Iutaa vaisi nronranramwu timwa nyuntema kyena nkyivata timwa nyuqo. Nte virera hianinrani nkye hia qio vivarave, tuqo.

³⁴ Nte mate qaraakya qua mwaanra nkyi timwa nyianrita nkye riaate. Nkye mpoqama kyeta nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variate. Ni mutukyavanto nkyiara vahintema kyeta nkyevata nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variate.

³⁵ Nkye nanrianra nanrianra mwutukya vahirata varivata nraakye qora nkyi taqeta mwihua nkye Iesusira nraaqiarama variavo tivarave, tiro.

*Pitaava nte hia Iesusira taqaurave qianinranra Iesusiva tura
(Matiu 26:31-35; Maaki 14:27-31; Ruku 22:31-34)*

³⁶ Iesusiva mwitaa tuvaro Saimoni Pitaava mwia kyapara hiro tiqaro, Nronrao, e taini virerarave qiaro? tiro. Tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte virera hianinrani e hiam qio ni pataqira vinanrave. E nraakiarama ni pataqira vinanrave, tuvaro Pitaava tiqaro, ³⁷ Nronrao, nanraqamave nte hia qio mate i vataqina quaninrave? Nte iara rieqana qioma qutu quaninrave, tiro.

³⁸ Tuvaro Iesusiva tiqaro, Qutaave e nianra rieqara qutu vinanrave? Nte qutaa qianinra riaante. Kokoraaravanto hia nruqua tirara e taarampo nani nianra nte hia mwia taqaurave tinanrave, tiro.

14

Kotiva hinani qua aanrava Iesusivama

¹ Iesusiva nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Hia nianra riaivaro nkyi mwutukyavanto uaqia hiarive. Nkye Kotirara kepukyaqama kye riemwaqita quantema kyeta nianravata kepukyaqama kye riemwaqita quate.

² Ni kora mwaatani airi mpo nraamwu mpo nraamwu vaihana nte nkyiara rieqana uro terama nyatarerana vuqo. Hia mwitaama vahitiri, nte hiam nkyi timwa nyutiri.

³ Nte uro nkyini teramatena uro ntantena tumu nkyi sitaqina uro ntena varianinrani kyaarita, nkye nivata varivarave.

⁴ Nte virera hu aanranra nkye ntapihi kyaarave, tiro.

⁵ Tuvaro Tomaasiva qaqao tiro, Nronrao, tire e virera hiananra hia ntapihhi kyauro. Nataama kyetave tire mwi aanranra ntapihhi kyaananrave? tiro.

⁶ Tomaasiva mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Nte Kotiva hinani qua aanrava mwaa mwivama varuqo. Nte qutaa okyara mwaa mwivama varuqo. Nte qati variqi qua okyarava mwaa mwivama varuqo. Hia mpo aanranraqaama tero ni kova hinani quariva vaiho. Qio nte mwaa aanra mwivama varuqo.

⁷ Nkye ni ntapihhi kyeta taqaahuara tita, nkye ni koravata ntapihhi kyeta taqevavave. Mate mwaa entaraqaataita nkye ni kora ntapihhi kyetama nkye mwiavata taqaahuama variavo, tiro.

⁸ Mwitaa tuvaro Piripiva tiqaro, Nronrao, qio ena qora tiri tinraamwu tairaqe tire mwia taqeta qiave qiare, tuvaro ⁹ Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Piripio, nte nkyi kyapata mpuahaama varuqara e hiave ni ntapihhi kyera taqaaro? Ni taqaiva ni koravatama taqaiho. E nanraqamave nianra tiqara ena qora tiri tinraamwu taante qiaro?

¹⁰ Piripio, nte ntena koraqi varuqaro ni kova niqima variho. E hiave mwi quarara qutaave qiaro? Nte nkyi timwa nyu quara hia nte ntena riemwa kyeqanavauma nkyi timwa nyuqo. Ni kova niqi variva, mwiva variqaro nai kyaiqa vare variho.

¹¹ Nte ntena koraqi varuqaro ni kova niqima variho. Mwi quarara qutaave qiate. Nkye hia nianra riaivera, nkye nte kyaiqa varaurara rieqata nianra qutaa mwivave qiate.

¹² Nte qutaa qianinra riaate. Nianra qutaa mwivave timwa kyero riemwaqiro quariva, mwiva variqaro nte kyaiqa varauntea kyero kyaiqa varaananrove. Nte ntena kova hinani quaninranra tiro, mwia kyaiqavanto ni kyaiqa nraatarra kyaananrove.

¹³ Nkye ni kyaiqara rieqata qioma nkye mpo inraikyararave, mpo kyaiqarave, ni kyapara hivaqe nte nkyi nyianinrave. Nkye ni kora peqa okyara taqaate tina, nte mwia mwaaquvanto mwitaa hirerave.

¹⁴ Nkye ni kyaiqara rieqata qio nkye mpo inraikya mpo inraikyara ni kyapara hivera, nte nkyi nyianinrave.

Kotira mwanraqura vara kyaariro tumuaninrave tura

¹⁵ Nkyi mwutukyavanto nianra vahirera, nkye ni qua nraahu riemwaqita vivarave. ¹⁶ Nte ntena kora kyapara hiariro mwiva nkyi kyaahaqa hianinra Kotira mwanraqura qutaa qua nraahu ti varianinra titairaro nkyi airiqa hirero tumu ekyaa enta nkyivata variananrove.

¹⁷ Qati nraakye qora mwatani variahua hia Kotira mwanraqura taqeta mwihua hia mwia ntapihhi kyaarara tita, mwihua hia mwia qio varevarave. Nkye mwia taqaavaro mwaa entara mwiva nkyivatama variho. Nraakiara mwiva nkyiqima variananrove.

¹⁸ Hia nte nkyi mwaini kyena quarita nkye nrainranra nraaqiara votima kyeta varivarave. Nte nkyi kyaarinani uro ntantena tumuaninrave. ¹⁹ Pata iheraqia mwatani varihua hia ni taqaivata nkye nraahu ni taqevavave. Nte qati variqina quariva varurara tita, nkyevata qati variqita vivarave. ²⁰ Mwi entara nte ntena koraqi varurave, nkye niqi variarave, nte nkyiqi varurave, nkye ntapihhi kyevarave.

²¹ Ni qua varakye tutero mwi quara vataqiro quaninra mwia mwutukyavanto nianra vahiananrove. Nianra mwutukya vahiariva variraro ni kora mwutukyavanto mwianra vahiananrove. Ni mutukyavantovata mwi vaisirara vahiananrove. Nte variqana mwi vaisira ntena okyara qoqaa nraamwu taaninrave, tiro.

²² Tuvaro Iutaasiva hia Iutaasi Isikeriotiva mpo Iutaasiva tiqaro, Nanraqamave e ena okyara tiri nraahu tinraamwu teqara hia mwatani variahua nyaamwu tenanrave? tiro.

²³ Iutaasiva mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, (Mwatani variahua hiana nianra mwutukya ntiyata variavo). Vaisivanto nianra mwutukya vahiariva, mwiva ni qua riemwaqiro viraro ni kora mwutukyavanto mwianra vahiananrove. Ntevata ni kovavata mwi vaisiraqi uro variananrave.

²⁴ Vaisi mpovanto hia nianra mwutukya vahiariva, mwi vaisiva ni quavata hia vataqiro quananrove. Nte nkyi timwa nyu quara hia ntena nraato tukyena nkyi timwa nyunrave. Nte ni koraqaatana mwi quara varena tumu nkyi timwa nyunrave. ²⁵ Nte mate nkyivata varu entara mwaa quara nkyi timwa nyuqo.

²⁶ Nte quariro ni kova nkyi kyaahaqa hianinra nai mwanraqura titairaro mwiva ni kyaiqara rieqaro tumu variqaro ekyaa inraikya nkyi nyaamwu teqaro nkyi su nyaatovata kyaahaqa hirata nkye nte tu quara ntapihhi riemwa tevarave.

²⁷ Nte virera hiqanama nkyiara mwaateraqama varivaro nkyi mwutukyavanto qihaakya hirata variate, tuqo. Mwaa mwananaahua nkyiari nanrianra nanrianra qua mwanteta tiqata, Mwaateraqama kyera variante, ti variarave. Nkyiari mwitaa tiqata qumina qua nraahu ti variarave. Nte nkyiara mwaateraqama kyeta variate tu quava

hiamu qumina quave. Nkwe ni qua riemwaqita vivaro nkwi mwutukyaqitairo qihaaqyama vahirata hia aatu hivaro nkwi mwutukyavanto hiamu uaqia hiananrove.

²⁸ Nkwi kyena quariva uro ntantena tumuaninrave tu quara nkwe vaakya riaarave. Ni kova ni naatara kyero nronravanto varirara tita, nkwi mwutukyavanto nianra qutaaqama vahirera, nte ntena kova hinani quaninranra nkwe qamwateqata varivarave.

²⁹ Mwi inraikyava mwi inraikyava nraakiara mwitaa hianinranra nte mate nkwi timwa nyuqo. Qio nraakiara nkwe taqaivaro mwi inraikyava qovaramaqiro virata nkwe nianra tiqata mwiva tu quava mate qutaa mwivauma vaiho tivarave.

³⁰ Qio mwaa entara mwatani variahuqaa ntaqikiyivi variva, Saataaniva, nrumu varihanana tina, mwia kyaara nte hia nkwi kyapata mpuahaa qua qianinrave. Mwia kepukyavanto hia ni qio naatara kyaananrove.

³¹ Ni mutukyavanto ni korara vahira mwatani varihua taqaate tina, nte ni kora qua vataqina virerave. Qio varaivaqenramwu mwaaqitaita vevante quare, tiro. Iesusiva turama.

15

Iesusiva uaini kyaantaqa ntumwa kyero timwa nyunra

¹ Iesusiva mpo quaqaa ntumwa kyero nai nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Nte uaini apa kyuqeva varuqaro ni kova uainiqaa ntaqikiyivi varivama varihata nkwe uaini mwanre kyaarama variavo. ² Ni kova taqaiharo kyaara mpovanto hia tamwa riiahoro mwiva mwia teqa qaqira kyero uro taqaiharo mpo kyaaravanto kyuqema kyero tamwa riemwa taiharo mwiva kyuqema vahiqaro mpoqivata riaarive tiro, mwia rapatu kyero vatairave. ³ Nte tu quava nkwi vaakya rapatu kyero vataihataro tita, nkwe qioma variavo.

⁴ Nkwe niqi varivaqe nte nkyiqi variankwe. Kyaara mpovanto nanrianraqama vahiariva hiamu qio tamwa riaananrove. Kyaara mwiva apaqaa taaqau vahiariva qio tamwa riaananrove. Mwia votima kyeta nkwe hia nivatama kyeta taaqauvi varivera, nkwe hiamu qio tamwa rievare.

⁵ Nte uaini apa varuqata nkwe kyauqu kyaarama variavo. Ni vatama kyero varivaqe nte mwia vatama kyena variariva, mwivama tamwa airi riaananrove. Nkwe hia nivata taaqauvi variraitita nkwe nkyetaraa varivera, nkwe hiamu qio mpo kyaiqavata varevarave.

⁶ Kyauqu kyaara qaqira kyairaro aaharama quarintema kyero hia nivata taaqauvi varianni vaisira ni kova qaqira kyaananrove. Qaqira kyaani kyaarara mwia nraakiara ntupi kyero varaqiro qiaqi tuto kyairaro itamwa taiqa kyaananrove.

⁷ Nkwe ni vatama kyeta taaqau vita varivaro ni quavanto nkyiqi vahirera, nkwe Kotirara nkyeta mwutukya vahiani inraikyarara kyapara hivaro nkwi nyiananrove.

⁸ Nkwe ni qua riemwaqi viqata uaini kyaanta votima kyeta airi tamwa riavaro ni kora nrutuvanto nronraqa hiarive. Nkwe mwitaamaqi viqata nkwe qutaaqama kyeta ni nraakiara varivarave.

⁹ Ni kora mwutukyavanto nianra vahintema kyero ni mutukyavantovata nkyiara vaiho. Ni mutukyavanto nkyiara vahira mwiqi variate. ¹⁰ Nte ni kora qua riemwaqina vi varuqaro mwia mwutukyavanto nianra vahirave. Mwitaa huntama kyeta nkyevata ni qua riemwaqita vivera, nkwe ni mutukyavanto nkyiara vahiraqi varivarave. ¹¹ Ni mutukyaqi kyuqe hintema kyero nkwi mwutukyaqivata kyuqe hirata nronraqama kye qamwateqata variate tina, nte mwaa quara nkwi timwa nyuqo.

¹² Nte mpo qua qianinra nkwe mwi quara riemwaqita quate. Ni mutukyavanto nkyiara vahintema kyeta nkyevata nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variate.

¹³ Vaisivanto nai nramwunaahuara mwutukya vaiharo mwihuara rieqaro qutu virave. Mwitaa kyero nai hena huara mwutukya vahiariva mpohuara mwutukya vaiho okyarara ekyaa nraatara kyero nritarero vahiananrove. ¹⁴ Nkwe ni qua riemwaqita vivera, nkwe ni nramwunaahuama varivarave.

¹⁵ Kyaiqa vaisivanto hia nai nronra vaisivanto mwitaa mwitaa hiani okyarara ntapihirara tina, nte hiamu nkyiara ni kyaiqa vaisive timwaqina quaninrave. Nte nkyiara ni nramwunaahuave timwaqina virerave. Nte ni kora qua riara ekyaa nkwi timwa nyunranra tina, nte mwitaa tirerave.

¹⁶ Hia nkwe ni naanraanrave. Nte nkwi nyanraanrave. Nte nkwi nyanrama kye sita kyena nkyiara uro kyatarivanto tamwa riaintema kyeta kyuqe tamwa mpuahaama vahiani tamwanra riemwataate turave. Nkwe mwitaa hivera, nkwe ni nutuarave, ni kyaiqarave rieqata nanra inraikyarave ni kora kyapara hivaro mwiva nkwi nyiananrove. ¹⁷ Nte mwaa quara nkyiara mwitaa hiatema tuqo. Nkwe nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variqita quate.

Mwatani varihua nkyi nramwutaaga hivarave tura

¹⁸ Mwatani varihua nkyi nramwutaaga hivera, nkye ntapihiate, mwihua ni nraante nramwutaagama taahuara titama, nkyivata nramwutaaga hivarave. ¹⁹ Nkye mwata mwainyaahua varivatavauma mwihua nkyiara tiri nramwunaahuave tiqata nkyiara mwutukya vahirata varivarave. Nte mwatani variahuagaqitaina nkyi nyaanrama kyauqata nkye hia mihuanigama variavo. Nkye hia mihuanigama variarara titama, mwihua nkyi nramwutaaga hi variavo.

²⁰ Nte vaakya timwa nyunranra riaate. Hia kyaiqa vaisivanto nai nronra vaisi nraatara kyairave. Mwatani variahua ni uaqiama matehuara tita, mwihua nkyivata uaqiama nyatevarave. Mwiuhua ni qua riehuavauma nkyi quavata rieverave.

²¹ Nkye ni nraaqiara variavatara tita, mwihua mwia kyaara nkyivata qoraqama nyatevarave. Ni titaira hia ntapihiahuara tita, mwihua mwitaa hivarave. ²² Nte hia tumu mwihua timwa nyutirio, mwihua qora kyaiqa utuarara hama qua vahitirio. Nte tumu mwihua timwa nyunranra tiro, mwiaqaatairo mwihua qaqaqo hia mwia riaunanrave ti quava hama vahiananrove.

²³ Vaisivanto ni nramwutaaga hiqaro ni koravata nramwutaaga hiananrove. ²⁴ Mpo kyaiqa mpo kyaiqa hia mwihua qio varaa kyaiqara nte mwi kyaiqara mwihua suqaa variqana vare varuvave. Hia nte mwitaa hutirio, hama mwihuaqaa qua vahitirio. Mwiuhua ni kyaiqa taqeta ni qaqira kyeta nivata ni koravata nramwutaaga hiavo. ²⁵ Mwiuhua mwitaama variavaro qua mpo haaru qumina vakya qara ntumwa tova mate ntapihi kyero mwivauma viho. Mwi quava mwitaama tiro:

Hia mpo quavata vahirata quminaqama kyeta
mwihua ni nramwutaaga hivarave, turave.

(Ihi 35:19)

²⁶ Qio nkyi kyaahaqa hiariva mpovanto tumuananrove. Mwiva Kotira mwanraquravanto qutaa qua nraahu ti variva, mwiva Kotiva hinasiro tumuananrove. Nte mwia ntena koraqaataina titaairo mwiva tumu variqaro nianra ntapihi kyero nkyi timwa nyiananrove. ²⁷ Nkyevata vuni nivatama kyeta variqi quahuara tita, nkye qioma ni kyaiqa okyarara mpo mwatanaa mpo mwatanaahua timwa nyivarave.

16

¹ Nkye nraakiara pupohairata ni qua qaqira kyevo tina, nte mwi quara mwi quara nkyi timwa nyuqo.

² Nraakiara mwihua nkyi inronra hiqata mwaanra nraamwuqitaita nkyi raaqu kyevavave. Mpo enta nrntairata mwihua nkyi ru kyeta tiqata, Tire Kotira kyaiqama vare varuro, tivarave.

³ Mwiuhua nianravata ni koraravata hia ntapihi kyeta riaahuara tita, mwihua mwitaa hivarave. ⁴ Nte mwaa entara nraakiara nkyi uaqiama nyaterara timwa nyuqo. Nraakiara mwihua mwitaa mwitaa hivata nkye mwi entara nte mate mwaa quara turara nraato tuate. Tauraa nte nkyivata variqananra tina, hia nte mwi quara mwi quara nkyi timwa nyunrave.

Kotira mwanraqura kyaiqara Iesusiva tura

⁵ Qio nte pataqia vari kyena ni titaiva hinani virerave. Qio nte mwini virerana uti varuqaro hama nkyiqitairo mpovanto tiqaro, E taini virererave hiaro? tiho. ⁶ Nte vaakya turara nkye rie variavaro nkyi mwutukyavanto uaqia ihata variavo.

⁷ Qio nte qutaama tuqo. Nte hia quariro nkyi kyaahaqa hiariva hia qio tumuananrove. Nte quariva qioma uro mwia titaairo nkye hinani tumuananrove.

⁸ Kotira mwanraquravanto tumu variqaro mwiva mwatani varihua taarampo inraik-
yara nyaamwutaananrove:

(1) mwihua uaqia hi kyaiqarave

(2) kyuqge kyaiqa okyararave

(3) Kotiva ko qiani okyararave

⁹ (1) Mwiuhua uaqia hi kyaiqara:

Mwatani varihua hia nianra qutaa mwivave tihuara tita, mwihua uaqia hi kyaiqara utira mwiva nyaamwu taananrove.

¹⁰ (2) Kyuqge kyaiqa okyara:

Nte ntena kova hinani quarita nkye hia qaiqaa ni taqerara tiro,
mwihua variqaro kyuqge kyaiqa okyara nkyi nyaamwu taananrove.

¹¹ (3) Kotiva ko qiani okyarara:

Mwaa mwataraqaa ntaqikyivi variva Saataaniva ko hia nraatara kyairara tiro, mwiva Kotiva ko qiani okyarara mwatani varihua nyaamwu taananrove.

(Kotira mwanraquravanto mwitaama timwa nyiananrove.)

¹² Nte mpo qua mpo qua nkyi timwa nyianriva vaihata nkye hia ekyaa mwi quarara qioqa hiavananra tina, mate nte hia mwi quarara nkyi timwa nyinrenrave. ¹³ Qutaa qua nraahu ti variari mwanraqurava tumu ntero, mwiva variqaro nkyi sita varero nkyi kyuqe aanra nyaamwu teqaro qutaa qua okyara ekyaa mwi okyarara nkyi timwa nyiananrove. Mwiva hia nai vu nraato tuani quarara tiraitiro, mwiva riaani quara nraahuma timwa nyiananrove. Nraakiara mwi inraikyava mwitaa mwitaama qovara hiani inraikyara mwiva nkyi timwa nyiananrove.

¹⁴ Mwiva nte qua qianinra mwi quara nkyi timwa nyianinranra tiro, ni nutuvanto nronraqa hiananrove.

¹⁵ Ekyaa ni kova hi inraikyava nini vahirara tina, nte vaakya tiqana, Kotira mwanraqura mwiva nte hu inraikyara riero vara kyero nkyi timwa nyiananrove, turave.

¹⁶ Qio pataqia nkye varita hia ni taqevarave. Mwiaqaataita pataqia nkye varita qaiqaa ni taqevarave, tiro.

Nkyi mwutukyavanto uaqia hirata variqita vivaro mwiaqaatairo nkyi mwutukyavanto kyuqema vahirata varivarave, tura

¹⁷ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiara mponramwuvanto nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Mwiva nanra quave tiho? Mwiva tiqaro, Pataqia nkye varita hia ni taqevarave, timwa kyero qaiqaa tiqaro, Nkye vari kyeta ni qaiqaa taqevarave, tiho. Mwiva mwitaa timwa kyero nai gova hinani quaninranravata tiho. ¹⁸ Mwiva nkye pataqia vari kyetave ti quara, hia tire mwi quara ntapihi riauro, tita.

¹⁹ Mwitaa ti varuvaro Iesusiva ntapihi kyovata mwihua mwi quarara mwia kyapara hirerata uti varuvaro Iesusiva tiqaro, Nte vaakya turara nkye pataqia varita hia ni taqevarave mwiaqaataita pataqia varita qaiqaa ni taqevarave turave. Nkye mwi quararave nai kyapara hi nai kyapara hi variavo?

²⁰ Qio nte qutaa qianinra riaate. Nkye ntateqata atura ntiqa variqi vivata mwatani varihua qamwateqata varivarave. Nkyi mwutukyavanto uaqia hirata variqita vivaro mwiaqaatairo nkyi mwutukyavanto kyuqema vahirata varivarave.

²¹ Nraakyeavanto nraaqiara mwataariva qaumato vaiharora tiro, mwiva atura ntirave. Qio mwi nraakyeva nraaqiara mwata kyero mwiaqaatairo tiqaro, Nte nraaqiara mwata kyaugo, timwa kyero qamwateqaro nai atura ntirara taunru kyairave. ²² Nkyevata mwitaa hivarave. Mwaa entara nkyi mwutukyavanto uaqia hirata varivarave. Qio nraakiara nte nkyi uro taqaariro nkyi mwutukyavanto kyuqe hirata qio varivarave. Varivaro mpovanto hia qio nkyi qoraqama nyatairaro nkyi mwutukyavanto uaqia hiananrove.

²³ Mwitaa hirata mwi entara nkye mpo inraikyara ni kyapara hiva hiana vahiananrove. Nte qutaa tuqo. Mwi entara nkye ni korara mpo inraikya mpo inraikyara mwia kyapara hivaro mwiva ni kyaigarave, ni nutuarave, rieqaroma nkyi nyiananrove.

²⁴ Tauraa nkye variqata hia ni kyaigarave ni nutuarave rieqata ni kora kyapara hiarave. Mwaa entaraqaataita nkye ni kora kyapara hivaro nkyi mwutukya kyuqe hiarive tiro, nkyi nyiananrove.

Iesusiva mwata mwaaqaanaa okyara nraatara kyairave tura

²⁵ Nte mpo quaqaa ntumwa kyeqana mpo qua mpo qua nkyi timwa nyunrave. Qio mpo enta nri ntairaqe nte hia mpo quaqaa ntumwa kyena nkyi timwa nyinraitina, mwi entara nte ntena korara nkyi timwa nyinrenra nte vutu kyenama nkyi timwa nyianinrave.

²⁶ Mwi entava nri ntairata qiona nkye ni nutu nteqata ni korara kyapara hivaro nkyi nyiananrove. Hia nte nkyiara rieqana ntena kora kyapara hianinrave. (Nkyetavanto qio mwia kyapara hivarave.) ²⁷ Ni kova nkyiara mwutukya ntiharo varirara tita, nkyetavanto qioma mwia kyapara hivaro nkyi nyiananrove. Nkye nianra tiqata, E Kotiva hinasaira tumuanravave, qiavaro nkyi mwutukyavanto nianra vaihata variarara tiro, ni kora mwutukyavantovata nkyiara vaiharo variho. ²⁸ Nte ntena kova hinasaina mwatani tumuvave. Nte qaumama mwaa mwatara mwaini kyena ntena kova hira qoqaraanani quaninrave, tiro.

²⁹ Mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto qiove tita, Mate e hia mpo quaqaa ntumwa kyera tiraitira, e vutu kyerama tiri timwa timwi variaro.

³⁰ Mate tire ntapihi kyaarara e ekyaa inraikya ntapihi kyaarava variarata tire hiana i qaiqaa kyapara hiananrave. Mate tire tiqata, Qutaama e Kotiva hinasaira tumuanravave turo, tita.

³¹ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Qio mateve nkye ni okyarara ntapihiavo? ³² Mpo enta nriariva qaumatoma vaiho. Mwi entaraqaa nkyi vara aanraupima kyaivata nkye mpona mponamate nkyeta mwaatani vivu kyaavuma vivarave. Ni kova nivatama kyero varirara tina, nte mwi entaraqaa hiana ntenanraa varianinrave.

³³ Nkye nivata varivaro nkyi mwutukya qihaakyama vahiarive tina, nte mwaa quara nkyi timwa nyuqo. Nkye mwatani varivata mwihua nkyi uaqiama nyatevarave. Qio kepukyaqama kyeta variate. Nte mwatanyaa okyara nraatarata kyaurave, tiro. Iesusiva turama.

17

Iesusiva Kotirara aakyara nteqaro tura

¹ Iesusiva mwi quara timwa kyero mwiva nyaamwuni taqeqaro Kotirara aakyara ntero tiqaro, Ko, mate mwaa ni iherama nri ntaiho. Qio e ni peqa okyara qovarama matairape nte i mwaaguvanto variqana nte ina peqa okyara nyaamwutaanky.

² E nraakye qora ni mpiarahua nte mwihua kyaahaqamaqina quarita mwihua ekyaa enta qati variqita quate tira, e ni nronraqama kyaarana nte ekyaa nraakye qoraqaa ntaqikiyi variqana nte mwihua nronravanto varuqo.

³ Nraakye qora ekyaa enta qati variqi vi okyarava mwataamama vahiho: Nraakye qora iara ntapihi kye rieta tiqata, Kotiva nraahuma qutaa mwanriqa kuaiqiavanto variqaro Iesusi Karaisira titairave, tihua, mwihua mwi okyarara varevara.

⁴ Nte mwatani variqi vina i peqa okyara nraakye qora nyaamwuteqana e kyaiqa mpiananra vara taiqa kyaugo. ⁵ Qio ko, haaru hia mwaa mwatavavata vahu entara nte ivata variqi quavaro ni peqa okyaravanto vahurave. Qio mate e ni peqa okyara mwia nyaamwutairata mwihua taqaate.

⁶ Mwatanyaa vaisinramwu ni mpiarahua nte mwihua i okyara nyaamwutaurave. Mwi vaisihua ena hiarahua ena mwihua ni mpiarata mwihua variqata i qua riemwaqita quavo.

⁷⁻⁸ E qua ni timwa mpiananra nte mwihua timwa nyuqata mwihua mwi quara varaarave. Mwihua ntapihi kyaavana nte qutaa e hiananrasaina tumuqata mwihua nianra qutaa Kotiva mwia titairave qiarave. Mwitaa tiqatarata tita, mwihua ntapihi kyeta riaavaro e ekyaa inraikyana ni mpiarava mwi inraikyava e hiananrasairo tuminrave.

⁹ Qio nte mwihuara rieqanama iara aakyara nte varuqo. Hiama nte ekyaa nraakye qora mwatani variahuara aakyara nte varuqo. E nraakye qora ni mpiarata mwihua ini variarata tinama, nte mwihuara rieqanama iara aakyara nte varuqo. ¹⁰ Nte uhua e hiarahuama variavo. E hiarahua nte uhuama variavo. Mwihua variqata ni peqa okyara mpo hiahua nyaamwute variavo.

¹¹ Nte hia mwaa mwataragaqa variarita mwihuama mwaa mwataragaqa varivarave. Nte e hiananrani virerave. Qio ko, e kyotagaqama kyera variaravave. E ena kepukya nrutu ni mpiananra mwi kepukyaraqotaira mwihua antuaragira virata mwihua tiretana kuaaqi varurantema kyeta mwihuavata variate.

¹² Nte mwihua kyapata variqana e ena kepukya nrutu ni mpiananra mwi kepukyaraqotaina mwihua antuaragira vugata hia mwihuagaitairo mpoqiavantovata raupirima viho. Vaisi kuaiqiavanto nraahu raupirima viho. Mwiva raupirima quaninranra haaru qati vakya mpovanto mwianra qara ntumwa tero mwitaa hiananrove turaqaa tiro, mwate mwitaama viho.

¹³ Qio nte ivata varirerana virera uti varuqo. Ni mutukyavanto qamwatero kyuqe hintema kyero mwihua mwutukyavantovata qamwatero kyuqe hiarive tina, nte mwata mwaini variqana mwaa quara mwitaa tuqo. ¹⁴ Nte i qua mwihua timwa nyuqata mwihua mwatani variahua nrohia aanranra qaqira kyeta mwihua nte hia mwata mwaagaanaava varuntema kyeta mwihuavata hiamu mwata mwaagaanaahua variavo. Mwitaama variavata tita, mwatani variahua mwihua nramwutaaqa hi variavo.

¹⁵ Qio nte hia mwata mwaagaataira mwihua sitaantera i kyapara huqo. Qaqao, nte iara tiqana, E mwihuaqaa ntaqikiyiqira viraro uaqia hi vaisiva hia mwihua uaqiama nyataarive, tuqo.

¹⁶ Nte hia mwata mwaagaanaava varuntema kyeta mwihuavata hiamu mwata mwaagaanaahua variavo. ¹⁷ E qutaa qaqotaira mwihua kyaahaqa hirata mwihua i aanraqaa nraahu nrohiate. I qua qutaa quama vaiho.

¹⁸ E ni mwata mwaini titaarana tumuntema kyena, ntevatata mwihua mpo mwata mpo mwatani sitarerave.

¹⁹ Qio nte mwihuara rieqana kuaa kyaiqa nraahu vararerana varuvave. (Nte mwihuara rieqana qutu quataa hirape qutu virerana varuqo.) Nte mwitaa hiarita mwihua qutaagama i nraaqiara variqata i aanraqaa nraahu vivarave.

²⁰ Hia nte mwihuara nraahu rieqana iara aakyara ntauqo. Nraakiara mpo ihua mwihua qua rieqatama nianra qutaa mwivave tihua, nte mwihuavata rieqanama iara aakyara ntauqo. ²¹ Mwihua kuaaqi variate tina, nte iara aakyara ntauqo. E niqi variarana nte iqi varuqo. Ko, mwihua tiritana votima kyeta variate tira, e mwihua kyaahaqa hirata

mwiuhavata tiritanaqi variate. Mwatani varihua nianra qutaa Kotiva mwia titaivave qiate tira, e ni nraaqiaranramwu kyaahaqa hirata mwihua kuaaqi variate.

²² E ni nutu nronraqama kyaarana nte kuaaqarama kyena mwihua nyutu nronraqama kyaugo. Mwiuhua tiritana kuaaqi varurantema kye mwihuvata kuaaqi variate tina, nte mwihua nyutu nronraqama kyaugo.

²³ E niqi variraqe nte mwihuaqi variarita mwihua kuaaqi variqatama mpoqiavata kyaakueqa hivarave. Mwiuhua mwitaama varivata qati nraakye qora mwatani varihua e ni titaananranra ntapihita i mwutukyavanto nianra vahintema kyero i mwutukyavanto ni nraaqiaranramwuanravata vahianinravata taqavarave.

²⁴ Ko, haaru hia mwaa mwatava vahu entara e nianra mwutukya vahuvarara tira, e ni nronraqama kyoraro e ni nronraqama kyoraro ni okyara kepukya okyaravanto vahuvana variavarave. E nraakye qora ni mpiarahua mwihuvata ni peqa okyara taqaate tina, nte tiqana, Nte varianinrani mwihuvata varivarave, tuqo.

²⁵ Ko, e avuqavuma kyera variarave. Qati nraakye qora mwatani varihua hia i ntapihhi kyaavana nte nraahu i ntapihhi kyaurave. E ni titaananra mwaa nraaqiaranramwuhua nraahu mwia ntapihhi kyaarave.

²⁶ Nte iara mwihua timwa nyuqata mwihua i ntapihhi kyaarave. I mwutukyavanto nianra vahintema kyeta mwihuvata mpohuara mwutukya vahirata varivaqe nte mwihuvata kuaaqi variqina quankye tina, nte mwihua iara mpoqiavata timwa nyiqi quarita mwihua ntapihhi rievavarave, tiro. Iesusiva nai qorara aakyara nteqaro mwitaa tura.

18

Iesusira ntavaaqavu kyora

(Matiu 26:47-56; Maaki 14:43-50; Ruku 22:47-53)

¹ Iesusiva mwitaama kyero Kotirara aakyara timwa taiqa kyero mwiva nai nraaqiaranramwu vatama kyero vuva uro Kitaroni pata nramanriqiaru qarero oripi kyatari kyaqamwa tutoraqi vura.

² Iesusiva airi enta nai nraaqiaranramwu kyapata mwiqi uro varurara tiro, Iutaasiva Iesusira nramwutaahua kyauguqi kyaariva mwia ntapihhi kyora. ³ Iutaasiva ntapihhi kyero uro Kotira kyaiaqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvata, Parisi vaisinramwuvata, timwa nyuvata mwihua kamaninra porisinramwu Iutaasira mwita kyaiaqa vaisinramwuvata mwia mwuvaro Iutaasiva mwihua sita varero vura. Mwiuhua omwvata ramuvata qupi kye vareta ntaqi inraikyaravata vareta vuhua uro Iesusiva hunani uro ntoro.

⁴ Mwini uro ntovaro Iesusiva vaakya mwihua uti inraikyara ntapihhi kyero mwiva vutu ntero mwihua kyapara hiro tiqaro, Nkye tararave puua hi variavo? tiro.

⁵ Mwitaa tuvata mwihua tiqata, Tire Iesusira Nasaretinyaanranra puua hi varuro, tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nte mwaa mwivama varuqo, tiro. Mwitaa tuvaro Iutaasiva Iesusira nramwutaa kyauguqi kyaari vaisiva, mwiva Iesusiva rukyehua kyapata siviro varura.

⁶ Iesusiva nte mwaa mwivave tuvata mwihua nrhanrama vita uro ntanteta aatuma kyeta mwatasata tuto ntita varura.

⁷ Mwitaa huvaro Iesusiva qaiqaa mwihua kyapara hiro tiqaro, Nkye tararave puua hi variavo? tuvata mwihua qaiqaa tiqata, Iesusira Nasaretinyaanranrave, tuvaro

⁸ Iesusiva tiqaro, Nte vaakya nkyi timwa nyunrave. Nte mwaa mwivama varuqo. Nkye nianra puua hirerata nrivara, mwaa vaisinramwuhua qati kyaivata quate, tiro. ⁹ Vuni Iesusiva nai qorara mwitaama tiro: Vaisi mponramwu ni mpiarahua hia nte mpoku raupirima kyaugo, tura. Mwi quava qutaa mwivau vahiarive tiro, Iesusiva tiqaro, Mwi vaisinramwuhua qati kyaivata quate, tiro.

¹⁰ Mwitaa tuvaro Pitaava nai paipanta varero nrunra veva ntanra kyero mwiaqotairo Kotira kyaiaqa vara mwate varu vaisihua mwihua vunyaa vaisi, mwia kyaiaqa vaisi nraato kyaatutani vahura teqa kyora. Kyaiaqa vaisi mwia nrutu Marakusira.

¹¹ Pitaava mwia nraato teqa kyovaro Iesusiva Pitaarara tiqaro, Ena paipa vara veva nai tuaqi hu taante. Ni kova nramanri ni mpianinra hia nivanto nraanrive tirave mwitaa hiaro? tiro. (Iesusiva nramanriqaa ntumwa kyero nai ntuqutivaro nriga quani inraikyara varero uro qutu quaninranra tura.)

Iesusiva vitaqita uro Anaasiva hunani kyora

¹² Iesusiva mwitaa tuvata Romeninyaahua ntaqu vaisihua nkyiari qiata vaisi vatama kyeta nruvata Iutaa porisinramwuvantovata nri nteta Iesusira ntavaaqavu kyeta mwia rupa kyeta ¹³ mwia vitaqita Anaasiva hunani nraante kyora. Anaasiva mwiva Kaiapaasira nrinraamwiva varuvaro Kaiapaasiva nronraqama vuva mwi ihiraqi Kotira

nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihuaqaa ntaqikiyiqaro qiata vaisivanto varura.

¹⁴ Tauraa Kaiapaasiva nai Iutaa kaanasori vaisi timwa nyinro tiqaro, Tiri kyaahaqa hirero vaisi kuaikuvanto qutu viraro kyuge hiananrove, tu vaisiva varurama.

Pitaava Iesusirara hia nte mwia taqaurave tura
(*Matiu 26:69-70; Maaki 14:66-68; Ruku 22:55-57*)

¹⁵ Iesusira Anaasiva hunani vitaqita uro kyovata Saimoni Pitaavavata Iesusira nraaqiara mpovantovata Iesusira vataqita vura. Anaasiva Pitaara vatama kyero nru vaisira ntapihi kyovara tiro, mwiva Iesusira vataqiro viqaro Anaasira mwaata mwatukya utaqi viqetora. ¹⁶ Pitaava mwaaqani varuvaro Iesusira nraaqiara Anaasiva ntapihi kyo vaisiva mwatukya utaqi vuva uro ntantero nrumu qesana ntaqikiyi varu nraakyera timwa mwitero uro Pitaara vitaqiro nrumu utaqi vera kyora.

¹⁷ Utaqi kyovaro Pitaava varuvaro nraakye qesaqaa ntaqikiyi varuva mwiva tiqaro, Evata mwi vaisira nraaqiarave variaro? tuvaro Pitaava qaqaqo, Nte hiave, tiro. ¹⁸ Timwa kyero varuvata porisinramwuvantovata Anaasira kyaiqa vaisinramwuvantovata varuvaro antovata mwihua qia quarateta qia taare varuvaro Pitaavavata mwini uro variqaro qia taare varura.

Anaasiva Iesusira kyaparama mwatora
(*Matiu 26:59-66; Maaki 14:55-64; Ruku 22:66-71*)

¹⁹ Mwiaqaatai Iesusira vitaqita mpoqi uro kyovaro Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua vunyaa vaisivanto Iesusira nai nraaqiarara kyapara hiro Iesusiva nraakye qora timwa nyu quararavata kyapara huvaro ²⁰ Iesusiva nai timwa mwinro tiqaro, Nte qoqaa variqana nraakye qora qua timwa nyunrave. Nte ekyaa enta nraakye qora timwa nyinrenrana lutaavanto ntuvaantuama vita variaraqive, mwaanra nraamwuqive, Kotira nraamwu nronraqive, variqana nte mwihua qua timwa nyunrave. Hia nte uqeta kyena variqana mwihua qua timwa nyunrave.

²¹ Qio nanraqamave e ni kyapara hi variaro? E ni qua riaahua kyapara hiataarave. Nte qua timwa nyuhua kyapara hiante. Mwihua nte tu quara riaahuave, tiro.

²² Iesusiva mwitaa tuvaro porisi vaisi mpovanto mwiqi varuva Iesusira nraatokyai ntuteqa kyero tiqaro, E hia mwitaama kyera tiri nronra vaisiara qua qiante, tiro.

²³ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Ni quavanto api qua vahiraravauma e ekyaa nraakye qora mwianra timwa nyinrata rievare. Ni quavanto qio vaihara e nanraqamave ni qumina ntuqutira hiaro? tiro.

²⁴ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwia kyaantaqotaita rupatova varuvaro Anaasiva mwia titovaro Kotira nraamwuqaa ntaqikiyi varu vaisira Kaiapaasiva hunani viro.

Pitaava qaiqaa hia Iesusira taqaurave tura
(*Matiu 26:71-75; Maaki 14:69-72; Ruku 22:58-62*)

²⁵ Iesusiva mwini vuvaro Pitaava mpoqi variqaro qia taare varuvata mwini varuhua mwia kyapara hita tiqata, Evata mwia nraaqiarave variaro? tuvaro Pitaava qaqaqo, Nte hiave, tiro.

²⁶ Mwitaa tuvaro vaisi mpo qiata vaisi kyaiqa vaisivanto Pitaava mwia nraato teqa kyora mwia hena vaisivanto Pitaarara tiqaro, Qutaa eve nte taqauqara mwikyantiri kyatari kyaqamwaqi variaro? tiro.

²⁷ Tuvaro Pitaava qaiqaa qaqaqo nraahu tiro. Mwitaa timwa kyero riovaro qamwanrama kyero kokoraaravanto nruqua tura.

Iesusira Pairaativa hunani vitaqita uro kyora
(*Matiu 27:1-2, 11-14; Maaki 15:1-5; Ruku 23:1-5*)

²⁸ Mwihua Kaiapaasira mwini kyeta Iesusiva vita vare uro nronra vaisi kamaninra nraamwuqi kyora. Mwihua vaakya toqaqi mwini uro nteta mwihua lutaavantora tita, hia mwia nraamwuqi vera ntaraitita, mwaatani varura. Mwihua nkyiari tiqata, Tire mwia mpo mwatanaanra nraamwu hia kyotataqi vera nteta uaqiama vita mwia kyaara tire hiama vekyahu nyato entaraqaa omwata qio nraananrave, tita. ²⁹ Mwitaa timwa kyeta mwihua mwaatani varuvaro Pairaativa kamaninra qiata vaisivanto mwihua taqarero veva ntero mwihuara tiqaro, Nanra qua mwaa vaisiraqaa vaihatave giavo? tiro.

³⁰ Pairaativa mwitaa tuvata mwihua tiqata, Mwi vaisiva hia uaqia hi kyaiqara utitirio, tire hiama qio e hiananrani mwia vite nrunratirio, tita.

³¹ Mwihua mwitaa tuvaro Pairaativa qaqaqo tiro, Nkyeta mwaa mwi vaisira viteta nkyeta Iutaa ko quaqaqaa riegatama mwia ko qiate, tiro. Pairaativa mwitaa tuvata Iutaa mwihua tiqata, Qaqaqo, tire qumina vaisi variqata vaisi ru kyaananranra qua varaarorave. (Ena kamaniva variqara qioma tirata mwia ru kyevarave), tita.

³² Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua mwitaama kyeta ni ru kyevarave tu quava gutaa mwivau vahura.

³³ Iutaa vaisi nronranramwuvanto mwitaa tuvaro Pairaativa nai nraamwu kamaninra nraamwuqi vera ntero Iesusira nraanrama kyovaro mwiqi vuvaro mwia kyapara hiro tiqaro, Qutaa e Iutaagaa ntaqiki variaravave? tiro.

³⁴ Tuvaro Iesusiva tiqaro, Ena nraato tukyerave mwi quara qiaro? Vaisi mpovanto nianra i timwa mwihanrave e mwitaa qiaro? tiro.

³⁵ Iesusiva mwitaa tuvaro Pairaativa tiqaro, Nte Iutaa vaisive huqo? Nte hia Iutaa vaisive. Ina nramwunaa Iutaavantovata, Kotira kyaiqa vara mwate varia vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvata, mwihuama i viteta mwaini nriavo. E nataama kyaaratave i viteta nriavo? tiro.

³⁶ Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Nte ntaqikiyariva hiamaa mwaa mwataraqaa vaiho. Mwiva mwaa mwataraqaa vahitirio, Iutaavanto ni rupevo tita ni kyaara ni pataqi nruihua mwihuavata ntaquatirio. Qio nte ntaqikiyariva hiamaa mwtani vaiho, tiro.

³⁷ Iesusiva mwitaa tuvaro Pairaativa tiqaro, Qio gutaa e nraakye qoraqaa ntaqiki variaravave? tiro. Tuvaro Iesusiva tiqaro, Qutaa nte nraakye qoraqaa ntaqiki variavave. Mwianra rieqaro ni mwtani mwtataihana nruvave. Qutaa qua okyara nraakye qora timwa nyinrenrana nte mwtani tumuvave. Qutaa quara riaariva ni quama riaanarove, tiro.

³⁸ Iesusiva mwitaa tuvaro Pairaativa tiqaro, Qutaa qua vahirero mwia nanra quave iho? tiro.

*Pairaativa Iesusira kyatariqaa rutaate tura
(Matiu 27:15-31; Maaki 15:6-20; Ruku 23:13-25)*

Pairaativa mwitaa timwa kyero veva ntero Iutaa ntuvaantuama vita varuhua timwa nyinro tiqaro, Nte taqauqaro hia mwia rukyaarava mpo okyara mwiaqi vaiho, tiro.

³⁹ Mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Qio nkye mpo inraikya utuava mwitaamama vaiho. Nkye vekyahu nyato kyarara omwata nraa entaraqaa nte karavu vaisi kuaiku nkyiara rieqanama mwia huvantu nyataurave. Qiove nte mwianra rieqana nkyi Iutaagaa ntaqiki vari vaisira huvantu nyataanirave? tiro.

⁴⁰ Mwitaa tuvata mwihua aakyara ntamwakye nai timwa mwita tiqata, Qaqao, hia mwi vaisira huvantu kyaante. Vaisi mpo mwia nruvu Varavaasira mwia huvantu timwataante, tura. Qio Varavaasiva vaisi ru kyeqaro mwihua munima vare varu vaisiva varura.

19

¹ Mwihua mwitaa tuvaro qaiqaa Pairaativa tiqaro, Iesusira viteta uro kyaantaqo mwia ntuteqaate, tuvata mwia kyaantaqo ntuteqaateqama kye vatara.

² Mwitaama kye vateta Pairaativa ntaqu vaisihua uro tauvera vara kyeta qiata vaisi tovaqa voti hura ququrama kyeta mwia qiataqaa qu mwtata nraanre tavuna vara utu mwtata, ³ mwihua mwiva varunani uro nteta mwihua vireraqama kye Iesusirara tiqata, Iutaa vunyaa vaisi mwaavao, variqarave? timwa kyeta kyauquqo mwia viri ntuteqa kyora.

⁴ Mwihua mwia mwitaama kyovaro Pairaativa qaiqaa veva ntero Iutaa ntuvaantuama vita varuhua tiqaro, Qio taqaate. Nte taqauqaro hia mwiva uaqia hi kyaiqara utihana nte mwiaqa qua vataariva hiamaa vahirove. Nkyevata mwia taqe ntapihii kyaate tina, nte mwia vara veva kyarerave, tiro. ⁵ Mwitaa tuvaro Iesusiva qiataqaa tauvera qu mwtata nraanre tavuna utu mwatora rirante veva ntovaro Pairaativa tiqaro, Qio taqaate, mwaa mwi vaisivave, tiro.

⁶ Mwitaa tuvata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvata, porisinramwuvata, Iesusira taqeta mwihua aakyara nteta tiqata, Kyatariqaa mwia hiritaate. Kyatariqaa mwia hiritaate, tita.

Mwitaa tuvaro Pairaativa tiqaro, Nkyeta mwia vitaqita uro kyatariqaa hiritaate. Nte taqauqaro hia mwiva uaqia hi kyaiqara utihana nte mwiaqa qua vataariva hiamaa vahirove.

⁷ Tuvata mwihua tiqata, Qaqao, mwiva tire qao timwa tauna quara mpo nteqa kyairave. Mwia kyaara mwiva qutu quarivama variho. Mwiva tiqaro, Nte Kotira mwaquvantove tirave, tita.

⁸ Mwitaa tuvaro Pairaativa mwi quara riero mpoqiavata aatu hiro ⁹ mwiva tumu ntantero nai nraamwuqi vera ntero Iesusira kyapara hiro tiqaro, E tainyaavave? tiro. Tuvaro Iesusiva hia qua tiraitiro, tirema varura.

¹⁰ TIREMA varuvaro PIRAATIVA tiqaro, E nive hia qua timwa mpirera utuaro? E riaante. Nte nronravanto nte qioma i huvantu kyena, nte qioma qarita i kyatariqaa hiritevarave, tiro.

¹¹ MWITAA tuvaro IESUSIVA PIRAATIRA timwa mwinro tiqaro, Kotiva nyaamwuni variva hia i kyaakue mwitirio, hiamu qio e ni naatara kyaaratirio. Vaisi mpovanto ni pitaqiro nrumu i mwi vaisira kyaiqavanto i uaqia hi kyaiqaravata nraatara kyaiho. Mwia kyaara mwi vaisiraqaa nronra quama vahiananrove, tiro.

¹² IESUSIVA mwitaa tuvaro PIRAATIVA mwiaqaatairo IESUSIRA huvantu kyarera uti varuvata Iutaa vaisinramwu ntuvaaantuama vita varuhua aakyara nteta tiqata, E mwia huvantu kyairaro qati virera, e hiamu qiata vaisi Sisaara toti varinanrave. Mpovanto nanrianra tiqaro nte qiata vaisima varuqo qariva, mwiva Sisaara nramwutaama variananrove, tita.

¹³ TUVARO PIRAATIVA mwi quara riero uro IESUSIRA vitaqiro veva ntero ko riaa vaisihua taintaqaa uro mwatakya viro. Mwi taintava vahu mwatara nruu nteqata, *Ori Ntamwatairave*, tura. Iutaa mwatanaahua quaqitai mwianra *Kapatave*, tura. ¹⁴ VEKYAHU nyato kyarara nro entava mwia ganranraa vahuvaro huari vu nrinro virini qiataqa vahuvaro PIRAATIVA uro mwi taintaraqa mwatakya viro Iutaa ntuvaaantuama vita varuhua timwa nyinro tiqaro, Qio nkye nkyeta qiata vaisi mwaa taqaate, tiro.

¹⁵ TUVATA mwihua aakyara nteta tiqata, Mwia ru kyaante. Mwia ru kyaante. Mwia kyatariqaa hiritaivaro qutu quarive, tita.

MWITAA tuvaro PIRAATIVA mwihua kyapara hiro tiqaro, Nte qarita nkyi qiata vaisi kyatariqa ninriqo ru terara nkyi mwutukya vahirove iho? MWITAA tuvata Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisinramwu tiqata, (Mwiva hia tiri qiata vaisive.) I nronravanto Sisaava mwiva nraahuma tiri qiata vaisive, tita.

¹⁶ MWITAA tuvaro PIRAATIVA IESUSIRA kyatariqa hiritaate tiro, mwihua kyauquqi kyora.

Iesusira ninriqotaita kyatariqaa rutora

(*Matiu 27:32-44; Maaki 15:21-32; Ruku 23:26-43*)

PAIRAATIVA IESUSIRA mwihua nyuvata mwihua mwia viteta vuvaro

¹⁷ IESUSIVA nai hirite kyatariva vara qu varero vuvata mwihua IESUSIVA vita varetu mwaa quaraqitai *QIATA MWUKYAARI* satave tunani vita. Iutaa mwatanaahua quaqitai *KOROKOTAAVE* tunani uro ntora. ¹⁸ URO nteta IESUSIRA kyuqu kyauqu kyatariqaa ninriqotaita ruyeta vara mwaamwi mwataqi ratora. Mwia rateta vaisi mpotanavata kyatariqaa ru kyeta hini hini ratovaro IESUSIVA mwitanahua utaqaq varura.

¹⁹ IESUSIVA kyatariqaa hiritovaro PIRAATIVA qua qara ntumwa tora uro IESUSIVA qiatani kyatariqaa rutora. Mwataama kyero qara ntumwa tero:

IESUSIVA NASARETINYAAVA IUTAA VUNYAA VAISIVE, tura.

²⁰ IESUSIVA kyatariqaa hiritova Ierusalemi nraaqani vahuvatara tita, mwi mwatanaahua airivanto nrumu IESUSIVA taqeta mwi quara kyaara ntumwa kyeta taqora. Mwi quara taara mpo quaqitairo qara ntumwa tora. Iutaa quaqitaivata, Romeni quaqitaivata, Kiriki quaqitaivata, qara ntumwa tora.

²¹ Kotira nraamwuqaa ntaqikyu vaisihua mwi quara taqeta PIRAATIRARA qaqaqo tita, E hia mwianra Iutaa qiata vaisive timwa kyera qara ntuaaarave. E mwataama kyera qara ntuaaarave. Mwi vaisiva nai tiqaro nte Iutaa qiata vaisive tirave. MWITAA timwa kyera qara ntuaante, tita.

²² TUVARO PIRAATIVA qaqaqo tiro, Nte qara ntumwa tauva qio mwitaama vahiarive, tura.

Iesusira tuavaaqa ntainra kyeta varora

²³ NTAQU vaisinramwuhua IESUSIVA kyatariqaa hiriteta mwiaqaataita mwia tuavaaqa vara kyeta erahiamuaantema ntainra kyeta ntaqu vaisihua nkyiari erahiamuaantema variqara tita, mpovanto mpoqaatairo varovaro mpovanto mpoqaatairo varero mwitama kyeta varetu mwia sioativata vara kyeta taqovaro mpuahaanta virisairo mpiani tumitarova vahuvata ntaqu vaisinramwuhua tiqata, Hia mwaa nrahituare. ²⁴ NRIVAQE mwianra kaati voti hira santu ruararo tiriqitairo mpovanto mwia varaarive, tita. MWITAA turara tiro, mpo quavanto haaru qumina vakya qara ntumwa tova qutaa mwivau vahura. Mwataama tiro:

Ni tuavaaqa ntainra kyeta varevarave.

Ni sioi mpuahaanta vararerata kaati ruantema kyetama

varevarave, tiro. MWITAA tura.

(*Ihi 22:18*)

NTAQU vaisinramwuhua mwitaama kyeta IESUSIVA tuavaaqa ntainra kyeta varora.

Iesusiva nai nronranra tura

²⁵ Iesusira kyatarigaa hiritovata nraakyenramwuvanto nrumu mwi kyatarira tataaqa sivita varura. Iesusira nrovavata, mwia nronra nrunravantovata, Kiropaasira nraata Mariaavavata, Mariaava Makataranyaavavata, mwinramwuhua Iesusira hirito kyatarira tataaqa sivita varuvaro ²⁶ Iesusiva taqovata mwia nrovavata mwia vataqiro nrohu vaisiva mpo Iesusiva mwianra mwutukya ntu vaisivavata varura. Mwitanaahua varuvaro Iesusiva nai nronranra tiqaro, ²⁷ Mwaa nraakyeavao, e mwi vaisirara ni maaquve qiante, tiro. Timwa kyero nai vataqiro nrohu vaisira Iesusiva mwianra mpoqama kyero mwutukya ntu vaisirara tiqaro, Mwaa nraakyerara ni ntorave qiante, tiro. Mwitaa tuvaro mwi entaraqaatairo mwia vataqiro nrohu vaisiva Iesusira nronra vitaqiro nai nraamwuqi kyero kyuqema kyero mwiaqaa ntaqikiyiqiro vura.

Iesusiva qutu vura

(Matiu 27:45-56; Maaki 15:33-41; Ruku 23:44-49)

²⁸ Iesusiva mwi quara timwa kyero mwiva ntipihi kyovaro qio mwia kyaigavanto taiqa vura. Mwiaqaatairo mpo qua haaru qumina vakya mpukuqi qara ntumwa tova qutaa mwivau vahiarive tiro, mwiva tiqaro, Ni nramanri nraataa iho, tiro.

²⁹ Mwitaa tuvaro uaini ukavura tanuqi vahuvaro tavuna viti vara kyero nramanriqi ntmwa kyero kyaamwu vitiqaa rupa kyero viri Iesusira nroqi ntmwa tovaro ³⁰ Iesusiva ukavu nramanrinra mwia nrenro mwiaqaatairo mwiva tiqaro, Qio taiqama viho, timwa kyero nru kinta tero nai mwanraqura titovaro vuvuro mwiva qutu viro.

Vaataaraqotairo Iesusira nraantera sata ra varora

³¹ Mwiva qutu vuvuro mwia qanranraa mwaanra enta vekyahu nyato kyarara nro entava nronra enta vahianinranra tita, Iutaavanto tiqata, Hura vaisinramwu qutu quahua mwihua mwamwanta kyatarigaa vahiankyorave timwa kyeta, uro Pairaatirara tiqata, E tirata mwinramwuhua kyuqu ntuvuraa kyaivata mwinramwuhua qamwanrama qutu vivata varaqita uro quntaate, tita.

³² Tuvaro Pairaativa eo tuvata mwia ntaqu vaisinramwuhua nrumu Iesusira tataaqa hirito vaisira kyuqu ntuvuraa kyeta uro vaisi mpo hini hiritora kyuqu ntuvuraa kyeta ³³ uro Iesusira kyuquvata ntuvuraa kyaare tita, taqovaro mwiva vaakya qutu vuvata mwihua qaqira kyeta hia mwia kyuqu ntuvuraaqura.

³⁴ Ntaqu vaisiva mpovanto uro vaataaraqotairo Iesusira nraantera sata ra varero. Ra kyovaro qamwanrama kyero nraanrevata qati nramanrivata tumunra.

³⁵ Qio nte mwaa quara qara ntmwa tauva mwi entara variqana nte mwi inraikyara mwi inraikyara taqaavarave. Qutaqama kyena nte mwi inraikyara mwi inraikyara taqaavarave. Nkye mwi quarara qutaave qiate tina, nte mwi inraikyara qutaqama kyena taqaurara nkyivata timwa nyuqo.

³⁶ Ntaqu vaisiva mwitaa hurara tiro, haaru qati vakya qara ntmwa to quava qutaa mwivau vahura. Qara ntmwa tova mwataama tiro: Mwihua hia mwia mwukyaari mpo ntuvuraa kyevarave, tura.

(Ihi 34:20)

³⁷ Qaiqaa mpo quavata haaru qara ntmwa tova tiqaro: Mwihua nkyiari vaataaraqotaita rute vaisira taqevavave, tura.

(Sekaraiia 12:10)

Iesusira quntamwa tora

(Matiu 27:57-61; Maaki 15:42-47; Ruku 23:50-56)

³⁸ Mwitaa huvaro vaisi mpovanto mwia nrtu Iosepiva mwiva Arimatianyaava mwiva tauraaqama Iutaa vaisinramwu nyaatu aatu hiqaro tuqeta kyeqaro Iesusira vataqiro nrohu vaisiva, mwiva uro ntero Pairaatirara tiqaro, Iesusira mwamwanta mpiraqena varaqina quntaankye, tiro. Tuvaro Pairaativa tiqaro, Qio uro vara kyera quntaante, tuvaro Iosepiva uro Iesusira mwamwanta itu kyero varora.

³⁹ Varovaro Nikotimaasiva, mwiva haaru entaqi Iesusira uro taqova, mwivavata kyuqe ueri kyuqe hu kyatariva mwunta vura kuaaqi tuqasaakye vatoravata varero. Mwia muanravanto vahirero 30 kiro vahura varero Iosepilyantiri viro.

⁴⁰ Mwitanaahua Iesusira mwamwanta vareta eqarori tavuna vara kyeta kyuqe mwunta vura vatama kyeta mwia mwamwanta qapuqama kyora. Iutaa mwatanaahua vaisi qunto okyarava mwitaama vahurara tita, mwitanahua mwitaa hura.

⁴¹ Iesusira hiritonani kyaqamwa tutova vahuvaro mwiqi qaraakya ori vauru tora vaisi qunte varuva mpo vahura. Mwia qaraakya vahuvaro tauraa hia vaisi mpo mwiqi quntora.

⁴² Qio mwia qanranraa Iutaa mwatanaahua mwaanra enta vahiananrove timwa kyeta, mwi oriva qaumato vahuvata mwiqi mwitanahua Iesusira uro quntamwa tora.

20

*Iesusiva qati sivura**(Matiu 28:1-8; Maaki 16:1-8; Ruku 24:1-12)*

¹ Qio Saanteqa toqa entaŋi qakyo qaatarera huvaro Mariaava Makataranyaava Iesusira oriŋi quntamwa toraŋi uro ntero taqovaro orivanto qesa titatova qatinani vara kyovaro vahiro.

² Ori qatinani vara kyova vahuvaro mwi nraakyeve uro ntante hiantero Iesusira nraaqiaratana Saimoni Pitaavavata, mpo vaisi Iesusiva mwianra mpoqama kyero mwutukya ntu vaisivavata, varunani nri ntero mwitanahua timwa nyinro tiqaro, Mwiŋhua oriŋitaita Iesusira vara kyaavata tirenramwu hia mwia varaŋita vataara taqauo, tiro.

³ Mwitaa tuvata Pitaavavata, vaisi mpo mwivavata, Iesusira oriŋi vatora mwianranra vita. ⁴ Mwitanahua hianteta vuvaro mpovanto Pitaara nraatara kyero mwiva nraante oriŋi Iesusira quntamwa tonani uro ntero. ⁵ Mwiva nraante uro ntero hiamu mwiiŋi viŋetaraitiro, qatinani variqaro kakataama viro vera taqovaro oriŋi tavuna nraahu vahura.

⁶ Tavuna nraahu mwiiŋi vahuvaro taqero varuvaro nraakiara Saimoni Pitaava nri ntero mwiva hia qatinani variraitiro, mwiva qamwanrama oriŋi vera ntero taqovaro tavuna nraahu vahuvaro ⁷ mpo tavunavata, Iesusira qiata nraamwuma tova mwivavata, qumina vahiro. Iesusira ququtama to tavunava, mwi tavunava hia mpo tavunavata kuaaqaq vahiraitiro, nanrianra mposata vahura.

⁸ Mwitaama vahuvaro vaisi mpo vaakya nruva, mwivavata mwiiŋi verantero mwi inraikiyara taqamwa kyero mwiaqaatairo mwia vu nraato ntapihi vuvaro Iesusira okyarara ntapihi kyero qio qutaa mwivave tiro. ⁹ Tauraa mwitanahua variŋata mpukuŋi Iesusiva qutu viro qaiŋaa qati siqaninranra qara ntumwato quara hia ntapihi riora. Hia ntapihiraitita, variŋi vita qio mwi entara mwitanahua mwi quara ntapihi kyora. ¹⁰ Mwi inraikiyara taqeta mwitanahua nrumu ntanteta mwaatani vura.

*Mariaava Makataranyaava Iesusira taqora**(Maaki 16:9-11)*

¹¹ Mwitanahua mwaatani vuvaro Mariaava Iesusira quntamwa tonani nri ntero qatinani variqaro ntate variro. Mwiva ntate variqaro kakataama kyero oriŋi vera taqovata ¹² nyaamwunyaahua taaratana mwiiŋi varura. Mwitanahua eqarori tuavaaqa ututotana mpovanto tauraa Iesusira mwamwantavanto vahura qiatani mwatakya viro varuvaro mpovanto mwia kyuqutarani mwatakya viro varura.

¹³ Mwitanahua Mariaara kyapara hita tiqata, Mwaa nraakyeveao, nanra inraikiyarave e ntate variaro? tuvaro mwiva tiqaro, Mpohua ni nronra vaisi mwaaŋitaita vara kyaavana nte mwihua uro mwia kyaanani hia taqaraitinama, mwianra ntate varuŋo, tiro.

¹⁴ Mariaava mwitaa timwa kyero mwiva tuŋasaa viro taqovaro Iesusiva mwia mwoŋani siviŋo varuvaro mwiva hia mwia viri ntapihi taqaraitiro, mpo vaisivantove tiqaro varuvaro ¹⁵ Iesusiva mwia kyapara hiro tiqaro, Mwaa nraakyeveao, nanraqamave e ntate variaro? E tararave puua hi variaro? tiro. Iesusiva mwitaa tuvaro Mariaava nai riero tiqaro, Mwi vaisiva kyaqamwa mwaaŋi ntaŋikiŋi vari vaisivave, tiro. Timwa kyero mwianra tiqaro, E mwia vitaŋira uro kyera va varirera, mwiiŋi vatauŋo tiraŋe nte uro varaankye, tiro.

¹⁶ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwianra tiqaro, Mariaao, tiro. Tuvaro Mariaava tuŋasaa viro Iesusira ntapihi taqero Iesusirara nai Iutaa quaqaitiro tiqaro, Raponaio, tiro. Mwaa quaraqaitai tirera, Mwaa nraa ni variara vaisio, tiro.

¹⁷ Mariaava mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Qio hia niŋaa tu varaante. Nte hia ntena kova hinani tumu ntantena vuŋo, tiro. Mwitaa timwa kyero mwiva mwia timwa mwiro tiqaro, E ni katamwanra uro timwa nyiante. Nianra mwitaa mwitaama kyera timwa nyiante. Nte virini ni kovavata nkyi sovavata hinanive, ni mwanriŋavantovata nkyi mwanriŋavantovata hinani tumu ntantena virerave, tiho qiante, tiro.

¹⁸ Mwitaa tuvaro Mariaava Makataranyaava nrumu ntantero uro Iesusira nraaqiaranramwu timwa nyinro tiqaro, Nte tiri nronra vaisi mwia taqauŋo. Mwiva nianra mwitaa mwitaama kyera nkyi timwa nyiante tiho, tiro.

*Iesusiva nai nraaqiaranramwu suŋaa qovarama vura**(Matiu 28:16-20; Maaki 16:14-18; Ruku 24:36-49)*

¹⁹ Mwi Saanteraqaa enta huvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto Iutaa nronra vaisinramwu nyaatu aatu hiŋata nraamwu mpoŋi qesanramwu vahura ruteta varura. Mwiŋhua mwiiŋi varuvaro mate mwiiŋira Iesusiva mwihua utaŋaa qovarama viro sivi variro mwihua qua mwantero tiqaro, Nkyi mwutukya qihaakya hirata variate, tiro. ²⁰ Mwitaa

timwa kyero mwiva nai kyauqu ninriqotaita ru ratonta kyora mwihua nyaamwutero nai nraanterasataa ratoravata nyaamwutera. Nyaamwutovata mwia nraaqiaranramwu mwia taqovaro mwihua kyuqe huvata mwihua mwianra qamwateqata varura.

²¹ Varuvaro Iesusiva qaiqaa mwihua qua mwantero tiqaro, Nkyi mwutukya qihaakya hirata variate. Ni kova ni titaintema kyena nte nkyivata sitarerave, tiro.

²² Mwitaa timwa kyero mwiva mwihuaqaa nai nraaiho vuata kyero tiqaro, Qio Kotira mwanraqura varaate. ²³ Nkye vaisi mpovanto Kotira qua nteqaa kyaani quara qaqira kyaivera, mwi quava taiqama quanarove. Nkye mwi quava qati vahiarive tivera, mwi quava qatima vahianarove, tiro. Mwitaa tura.

Tomaasiva Iesusira taqora

²⁴ Iesusiva nai nraaqiaranramwu hunani nri ntero mwiqi varuvaro mwi entara mwia nraaqiara mpovanto 12 nramwuqitairo hia mwihuavata varura. Mwia nrtu Tomaasira mwia mpo nrtu Kaapirave tura.

²⁵ Iesusiva vuvaro Tomaasiva mwisairo nri ntovata Iesusira nraaqiara mpo uhua Tomaasira timwa mwita tiqata, Tire nronra vaisi Iesusira taqauo, tita.

Tuvaro Tomaasiva tiqaro, Qaqao, nte hia mwia kyauquqi ninri rutaara nrumwaanra taqena, nte hia ntena kyauqu mwiqi veta kyena, mwia nraanterani rutaaraqivata hia ntena kyauqu veta kyaraitina, hia nkyi quara qutaave qianinrave, tiro.

²⁶ Tomaasiva mwitaa timwa kyero varuvaro kuaa uiki nritarovata Iesusira nraaqiaranramwuvanto varuvaro Tomaasivavata mwihua kyapata variqata ekyaa qesa ruteta mwiqi varuvaro Iesusiva qaiqaa qovarama viro mwihua utaqaa siviro variro mwihua qua mwantero tiqaro, Nkyi mwutukya qihaakya hirata variate, tiro.

²⁷ Timwa kyero mwiva Tomaasirara tiqaro, Qio ena kyauqu tutu kyera ni kyauquqi veta kyeqara taqaante. Ena kyauqu tutu kyera ni nraanterani rutaaraqii vera kyeqara taqaante. E nianra taara nraato tinara qaqira kyaante. E nianra kepukyaqama kyera riemwaqira quante, tiro.

²⁸ Mwitaa tuvaro Tomaasiva mwia timwa mwinro tiqaro, E ni nronravantove. E Kotiva ni mwanriqavanto variaro, tiro.

²⁹ Mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Tomaasio, e ni taqera mwiaqaatairama e nianra qutaave qiaro. Qio tahuave hia ni taqaraitita, nianra qutaa mwivave tihua, mwihua qamwateqata variate, tiro. Iesusiva mwitaa tura.

Mwaa mpukura okyarara tura

³⁰ Iesusiva nai nraaqiaranramwu suqaa variqaro nai okyara nyaamwutarero nronra kyaaiqa, mpo kyaaiqa mpo kyaaiqa vare varura. Qio nte Ioniva mwi kyaiqara hini nraahu mwaa mpukuraqi qara ntumwa tena.

³¹ Nkye Iesusirara qutaa mwiva tiri kyaahaqa hiariva variqaro qutaama mwiva mwanriqa Kotira mwaaquvanto variho timwa kyeta mwianra kepukyaqama kyeta riemwaqita vita ekyaa enta ekyaa enta qati variqi quate tina, nte Ioniva mwaa quara qara ntumwa taura.

21

Iesusira nraaqiara 7 nramwuvanto qaiqaa mwia taqora

¹ Mpo enta Iesusiva nraaqiaranramwuvanto Taipiriaasi kyaareraqa Kariri mwatani varuvaro Iesusiva qaiqaa mwihua suqaa qovarama vuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwia taqora. Mwataamama mwi quava vahiho.

² Mwia nraaqiaranramwu Saimoni Pitaavave, Tomaasiva mwia mpo nrtu Kaapivave, Kenaa mwatukya Karirinyaa vaisi Nataanianerivave, Sepetira mwaaqutanave, Iesusira nraaqiara mpo taaratanave, mwinramwuhua mwini kuaaqi varura.

³ Saimoni Pitaava hini mwihuara tiqaro, Qio nte tavukyara vahe ntarera virerave, tuvata mwinramwuhua tiqata, Tirevata virerave, tita. Mwitaa timwa kyeta uto mpotuqi mwaanri nteta mwiqi variqata entaqi tavukyara vahe ntmwaqi vita hia tavukya mpokuvata varora.

⁴ Mwitaaqita vuvaro qaatatarera huvata mwihua taqovaro Iesusiva kyaarera tokyaqaa siviro varuvata mwihua hia mwia ntapihii taqaraitita, mpo vaisive tuvaro ⁵ mwiva mwihuara tiqaro, Ni vaisituaavo, hiave nkye tavukya vareta hiavo? tiro. Mwitaa tuvata mwihua tiqata, Hia varauo, tuvaro mwiva tiqaro, ⁶ Qio nkye vahe kyaatutani kyeta tavukya varaate, tiro.

Mwitaa tuvata mwihua vahe kyaatutani kyeqata taqovaro vahevanto piqa vuvaro tavukya airinti mwiqi vahuvaro anoma kyero muaanra ntovata mwihua hia qio vahe pati mwaanri mpotuqi vataaqara hura.

⁷ Mwihua hia vahe pati mwaanri mpotuqi vataaqara huvaro Iesusiva mpoqama kyero mwutukya ntu vaisiva Pitaara timwa mwinro tiqaro, Mwi vaisiva tiri nronravantove, tiro. Mwitaa tuvaro Saimoni Pitaava mwi quara riero nai sioti qatinani vatora vara utu varero mpotuqitairo mwaamwi ntero nramanriqi kyavuhu viro nako ru varero Iesusiva hunanionra vuvata hini mwihua mpotu mwiqi varura.

⁸ Kyaarera tokya mwiva hia nyianrani vahuvatara tita mwihua mpotuqi variqata tavukyavanto vahe piqa kyora ntanrauqi vita tokyani uro ntora.

⁹ Tokyani mpotu uro vateta mwihua mwaamwi nteta taqovaro qia quaratero mwiaqaa tavukya utatova vahuvaro mperetivata vatura.

¹⁰ Vahuvaro Iesusiva mwihuara tiqaro, Tavukya mateqa varataara kyaatavata vareta nriate, tiro.

¹¹ Mwitaa tuvaro Saimoni Pitaava mpotuqi mwaanri ntero vahe mwia ntanrauqi tokyani uro kyora. Tavukya airi 153 nramwu vaheqi vahuvaro vahevanto ntupema quataara hia ntupema vura.

¹² Mwitaa huvaro Iesusiva tiqaro, Qio nrita kyara nraate, tuvata mwihua Iesusira vaakya ntapihi kyeta tire kyauruaro tita mwihuaqitairo hia mpovanto Iesusirara e tavave tura. ¹³ Qati varuvaro Iesusiva mperetivata tavukyavata mwihua nyuvata nronra.

¹⁴ Iesusiva nai qutu vuraqitairo siviro nai nraaqiaranramwu suqaa qovarama vuvata mwihua mwia taqora. Mwi entara taarampo nani mwihua suqaa qovara hura.

Iesusiva Pitaaravata qua tura

¹⁵ Mwihua kyara nramwa kyovaro Iesusiva Saimoni Pitaara kyapara hiro tiqaro, Saimonio, Ioninra mwaaquo, qutaave mwaa vaisihua mwutukyavanto nianra vahiravata nraatara kyero i mwutukyavanto nianra mpoqiavata vaiho? tiro. Mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, Nronrao, qutaave. Ni mutukyavanto iara vahira mwia e ntapihi kyaananrave, tiro. Tuvaro Iesusiva tiqaro, Qio ni sipisipi nraati kyara nyiante, tiro.

¹⁶ Mwitaa timwa kyero Iesusiva qaiqaa mwia kyapara hiro tiqaro, Saimonio, Ioninra mwaaquo, qutaave i mwutukyavanto mpoqiavata nianra vaiho? tiro.

Tuvaro Pitaava tiqaro, Nronrao, qutaave. Ni mutukyavanto iara vahira mwia e ntapihi kyaananrave, tiro.

Mwitaa tuvaro Iesusiva tiqaro, Qio ni sipisipi qaa ntaqikyante, tiro.

¹⁷ Mwitaa timwa kyero Iesusiva qaiqaavata tiqaro, Saimonio, Ioninra mwaaquo, qutaave i mwutukyavanto mpoqiavata nianra vaiho? tiro.

Iesusiva taarampo nani tiqaro, Qutaave i mwutukyavanto mpoqiavata nianra vaiho, tuvarora tiro, Pitaara mwutukyavanto uaqia huvaro mwiva tiqaro, Nronrao, e ekyaa inraikya ntapihi kyaaravave, Ni mutukyavanto iara vahira mwia e ntapihi kyaananrave, tiro.

Mwitaa tuvaro Iesusiva Pitaarara tiqaro, Qio ni sipisipi kyara nyiante, tiro.

¹⁸ Iesusiva mwitaa timwa kyero Pitaara timwa mwinro tiqaro, Nte qutaa qua qianinra riaante. Tauraa e qaraakya vaisi variqara e tuavaaqa utu varera ena virera hiananraqaa quanarave. Nraakiara e nyaapaigama vira ena kyauqu tututairaro mpovanto i tuavaaqa utu mwatero i vita varero hia e virera tinanraqaa quanarove.

¹⁹ Iesusiva mwi quaraqaa ntumwa kyero Pitaava mwitaama kyero Kotira nrutu tuaahereqaro uro qutu quanarove, tura. Iesusiva mwi quara timwa kyero mwiva Pitaara qaiqaa timwa mwinro tiqaro, E ni pataqira nriante, tiro.

Iesusiva nai nraaqiara mpora mpo qua tura

²⁰ Mwitaa tuvaro Pitaava tuqasaa viro taqovaro Iesusiva mpoqama kyero mwutukya ntu vaisiva mwitanahua nraakiara nrinro. Haaru mwihua entaqi kyara nre varuvaro mwi vaisiva Iesusiraqaa uromwi vuntuvi variqaro Iesusira kyapara hiro tiqaro, Ta vaisivave i nramwutaahua iara timwa nyiananrove, tu vaisiva nri ntovaro ²¹ Pitaava mwia taqero mwianra Iesusira kyapara hiro tiqaro, Nronrao, qio mwaa vaisiva mpo? Mwaa vaisiva nataave hiananrove? tiro.

²² Pitaava mwitaa tuvaro Iesusiva mwia timwa mwinro tiqaro, Nte mwianra tiqana, E qati variqira viraqena nte qaiqaa mwatani tumuanke, qiankyera, mwia hia i kyaiqama vahiananrove. E ni pataqira nriante, tiro.

²³ Iesusiva mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwi quara apiqama kyeta rietta mwihua mwitaama tita, Iesusiva tiqaro mwi vaisiva hiamu qutu quanarove tiho, tura. Iesusiva hia mwitaa tiraitiro, mwiva tiqaro, Nte mwaa vaisirara tiqana e variqira viraqena nte mwatani tumuanke qiankyera, nte mwianra mwitaa qariva hiamu i kyaiqa vahiananrove, tiro. Iesusiva mwitaa tura.

Ioniva taiqaani quara qara ntumwa tora

²⁴ Qio mwi entara Iesusiva qua timwa mpu vaisiva nte mwaa mwivave. Nte variqanama mwi inraikyara mwi inraikyara taqamwa kyena mwiaqaatina mwaa quara gara ntumwa taurave. Nte tu quava ekyaa mwi quava qutaa quama iho.

²⁵ Iesusiva varo kyaiqara nte hini vitiqia nraahu gara ntumwa taurave. Ekyaa mwia kyaiqa kuaiqia kuaiqia gara ntumwa taivera, airi mpuku vahirow mwaa mwatara piqa kyaananrove. Qio nte mwiqarama tuqo.

KYAIQA VARORA

Rukuva Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua kyaiqa varorara tura

¹ Tiopiraasio, Nte tauraaqama kyena ini qara ntumwa turaqi Iesusiva kyaiqa varorave, Iesusiva qua timwa nyunrave, ekyaa mwi quara i timwa mwiavarave. ² Iesusiva kyaiqa toharama kyero varaqiro viro uro nai kyaiqa taiga kyovaro mwiaqaatairo Kotiva mwia nyaamwuni vita varorara i timwa mwiavarave.

Iesusiva nyaamwuni vira huvaro Kotira mwanraquravanto mwia kepukyaqama mwatovaro Iesusiva nai nronraqama kyo vaisinramwuhua mpo qua mpo qua timwa nyunra.

³ Iesusiva gutu vuraqaatairo 40 iherara mwaa mwataraqaa variqiro viqaro airi nani nai nraaqiaranramwu suqaa qovarama viro varuvata tita, mwihua taqovaro Iesusiva hia gutu vuvara votima kyero variraitiro, mwiva gutaqaqama qati varu vaisiva varura. Mwiuhua mwia taqeta varuvaro Iesusiva mwihua kyapata variqaro qua timwa nyiqiro viqaro Kotiva ntaqikyianinranra mwihua timwa nyunra.

⁴ Mwia nraaqiaranramwu ntuvaantuama vita varuvaro Iesusiva mwinramwuhua timwa nyinro tiqaro, Hia Ierusaremiqaita quate. Ni kova mpo inraikya nkyi nyianinranra nkyi timwa nyunra mwia vekya variate. ⁵ Ioniva nraakye qora qati nramanri nyunrave. Mpo iheraqiatana nritarairata nkye Kotira mwanraqura varevarave, tiro.

Iesusiva nyaamwuni vura

(Maaki 16:19-20; Ruku 24:50-53)

⁶ Iesusiva nai nronraqama kyo vaisinramwuhua Iesusira vatama kyeta ntuvaantuama vita variqata Iesusira kyapara hita tiqata, Nronrao, mwaa entarave e tiri kyaahaqa hiraque tire ntaquqi viqata teta haivaqara mwata Isareri mwata qaiqaa varaananrave? tita.

⁷ Mwiuhua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Qaqao, mwi inraikyara hiam nkyi kyaiqa vaiho. Ni kora kyaiqama vaiho. Nai nanra toraqaave nanra entaqaave mwi inraikyava mwi inraikyava mwitaa hiananrove? Ni kova mwiva nraahuma mwi kyaiqarara mwi okyarara qiananrove.

⁸ Nkye varivaro Kotira mwanraquravanto tumu nkyiqi variqaro nkyi kepukyaqama nyatairata nkye kepukya varet mwaa kyaiqara varaqita quate. Nkye ni okyarave, ni kyaiqave, taqaahuara tita, nkye tauraaqama kyeta Ierusaremiqi nraante ni qua timwa nyita, mwiaqaataita uro Iutiaani timwa nyita, mwiaqaataita vetara Sameriaani uro timwa nyita, mwiaqaataita ekyaa mwata maata vahiarintema timwa nyiqi quate, tiro.

⁹ Iesusiva mwihua timwa nyi taiga kyovaro mwia vitero nyaamwuni vuvata mwihua mwia taqe varuvaro tonamwuvanto mwia ntumwaqu kyovata mwihua hia mwia qaiqaa taqora.

¹⁰ Iesusiva mwihua kyero nyaamwuni vuvata mwihua nyaamwuqi aitutu hi varuvata qamwanrama kye vaisi taaratana eqarori tuvaavaqa ututotanahua qovarama vita mwihua nraaqani sivita varura.

¹¹ Mwitanaahua tiqata, Kaririqinaa vaisi nkyenramwuve, nanraqamave nkye nyaamwuni taqe variavo? Iesusira mateqa vitaiharo nyaamwuni viho. Qio mateqa nkye taqe variavaro vintema kyero nraakiara Iesusiva mwisairo uro ntantero tumuananrove, tura.

Mpovanto Iutaasira kyaiqa vavaarive tita nrtu vatora

¹² Mwitanaahua mwitaa vuvata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua Oripitaaqitaaita uro ntanteta Ierusareminianra vura. Oripitaaqi mwiva Ierusaremi nraaqani vahura.

¹³ Iesusira nraaqiaranramwuvanto uro ntanteta tumu Ierusaremini nauqaa nkyiari varu nraamwunra nyaamwuni vahu nraamwunraqi vera nteta varura. Pitaavave, Ionivave, Iemisikya Enturukyave, Piripikya Tomaasikyave, Pataromiukya Matiukyave, Arapiaasira mwaaqu Iemisivave, Saimoni Serotivave, Iemisira mwaaqu Iutaasivave, ¹⁴ mwinramwuhua nraamwu mwiqi ntuvaantuama vita variqata enrai qanranra huvata Kotirara aakyara nramwagira vi varuvata nraakyenramwuvata, Mariaava Iesusira nrovavata, Iesusira qatanramwuvata mwihua kyapata nraamwuqi variqata Kotirara aakyara nte varura.

¹⁵ Mwi entara Iesusira nraaqiara vatama kyeta 120 nramwuvanto mwi nraamwunraqi ntuvaantuama vita varuvaro Pitaava mwihua suqaa siviuro variro tiqaro, ¹⁶ Ni kata

pakyya tuaavo, Iutaasiva Iesusira uaqiama mwatarero aanra nyaamwutovata mwihua Iesusira uro ntavaagavu kyorave.

Haaru qumina vakya Kotira mwanraquravanto vaisi mpo Ntevitira, tiri haivaqara, kyaahaqa huvaro mwiva Iutaasirara qua qara ntumwatorave. Mwaa entara mwi quava qutaa mwivauma viho. ¹⁷ Iutaasiva tauraa tiri Iesusira nraaqiara 12 nramwu kyapata variqaro mwivavata tiri kyaiqa varaqiro viro mwiaqaatairo mwiva qaqira kyero Iesusira rukyaate tiro, mwia govarama nyatovata ¹⁸ mwihua utaru munima utu kyeta mwia mwuvaro Iutaasiva mwi munimanra varero uro mwata kyoqaama tero mwiaqaatairo nanrianra nronraqama kyero riero vaanta hiriviro tumu ntuvoro mwia utaqinaa in-raikyavanto ntuperero ntupepaa huvaro qutu vurave. ¹⁹ Ekyaa Ierusalemiqinaahua mwi quara rieta, mwiva mwata varorara *Akeritamave*. Nraanre Mwatave, ti variavo.

²⁰ Saami mpukuqi Iutaasirara haaru poropetivanto tiri haivaqava qara ntumwatova mwataama tiro:

Mwia nraamwu qumina nraamwu vahiraro hia mpovanto mwiqi variananrove, turave.

(Ihi 69:25)

Mpo quavata qara ntumwatova mwataama tiro:

Mpovanto mwiva ntaqikyiani kyaiqara varaananrove, turave.

(Ihi 109:8)

²¹⁻²² Nrivagenramwu mwi quara riegatama tire vaisi mpo mwatama kyaararo mwi vaisiva Iutaasira kyaiqa varaarive. Tavave Iutaasira kyaiqa qio varaananrove? Vaisi mpovanto mwiva tiri nraantantero Ioniva nramanri nyunraqaatairo tohara kyero ekyaa Iesusira kyaiqa taqaariva, mwi vaisiva mwia kyaiqa qio varaananrove. Mwiva tiri vatama kyero variqaro nraakye qora Iesusiva qaiqaa qati sivi quara timwa nyinrata riaate, tiro.

²³ Pitaava mwitaa tuvata vaisi taaratana nrutu ntoro. Vaisi mpo Iosepi Iasitaasira mwiva vara nrutu mpo Vasapaasiravata, vaisi mpo Mataiasiravata, nrutu vatora.

²⁴ Vateta mwihua Kotirara aakyara nteta tiqata, Nronrao, e vaisi okyarara ntapihi kyaaravave. Mwaa vaisitanaqitaira ta vaisira mwatama taananra tiri tinraamwutaante.

²⁵ E mwi vaisira tiri tinraamwutairaqe tire mwia nronraqama kyaararo mwiva Iutaasira kyaiqa varaarive. Iutaasiva mwi kyaiqara qaqira kyero nai mwaata uaqi hinani viho, tita.

²⁶ Mwihua mwitaa timwa kyeta mpovanto mpora nrutu vatovaro mpovanto mpora nrutu vatovaro mwitamaqita vita taqovaro Mataiasira nrutuvanto nraatara kyovata mwia vara nronraqama kyovaro Mataiasiva Iesusiva vara nronraqama kyo vaisihua kyapata kuaaqi kuairama viro variqaro mwihua kyapata kyaiqa varaqiro vura.

2

Kotira mwanraquravanto tumu nto iherara

¹ Mpo enta Pentikosi omwata nro entava nri ntovata Iesusira nraaqiaranramwuvanto nraamwu kuaaqi ntuvantuama vita varura.

² Mwiqi varuvoro qamwanrama kyero nyaamwusairo nruquavanto toqa vaururuvanto nruqua tintema kyero nruqua timwaqiro tuminro mwihua varu nraamwunra mwia piqa kyora.

³ Nraamwu mwia piqa kyovata taqovaro qia auru voti huva govarama viro ntukohi kauhi hiyo ekyaa nraakye qora mwiqi varuhua qiataqaa vahura.

⁴ Mwihua qiataqaa tumu vahuvaro Kotira mwanraquravanto ekyaa mwihua utaqi piqa kyero uro variqaro mwiva mwihua kyaahaqa huvata mwihua mpo qua mpo quaqitaita ti varura.

⁵ Mwitaa ti varuvata Iutaa vaisi mpo mwata mpo mwatasaita Ierusalemiqi nruhua mwihua Kotira qua riohua ⁶ mwihua variqata nruqua nronraqama kyero tura rieta nanra inraikyavantove nruqua tiho timwa kyeta hisai hisaita nrumu ntuvantuama vita variqa taqovata Iesusira nraaqiaranramwu Kotiva mwaaginri tuqasaa kyovata mpo qua mpo quaqitaita tiqata mpo mwatanaa mpo mwatanaahua qua ti varuvata mwinramwuhua mwihua tu quarara nrihanrama vita.

⁷ Nrihanrama vita kyauqu ntukikinraaqate varita tiqata, Qikye, ekyaa mwi quara ti variahua mwihua Kaririqinaahua nraahuve.

⁸ Nataama kyetave mwihua tiri qua ekyaa riemwa varetta mpo qua mpo quaqitai ti variavo?

⁹ Tire mpo mwatasai mpo mwatasai nrunrahuave. Paatiaave, Mitaave, Iraamive, Mesopotemiaave, Iutiave, Kapatosaave, Pontaasive, Esiaave, ¹⁰ Pirisiaavata Pampiriaavatave, Isipive, Ripiaa Sairini nraaganive, Romive, tire mwisai mwisai nrunrahuave.

¹¹ Tire mponramwu lutaa nraakye qora varuro. Tire mponramwuvanto mpo mwatanaa variqata teta mwaanra qua qaqira kyeta lutaa mwaanra qua riemwaqita vurahuave. Kiritive, Arepiaave, mwisai mwisaita tire mwaini nrumu varuro. Tire mwaini variqata taqe varurata mwinramwuhua tiri qua, mpo qua mpo quaqitaita tiqatama Kotira kyaiqa kyuqe kyaiqara ti variavo, tita.

¹² Mwitaa timwa kyeta mwihua nrihanrama vita kyauqu ntukikinraaqate variqata mwihua nai kyapara hi nai kyapara hita tiqata, Qikye, nanra inraikyavanto vara mwitaama kyaihatave mwihua mwitaa ti variavo? tita. ¹³ Tuvata mpo uhua raima nyateta tiqata, Qaqao, mwihua qaraakya uaini nramwa kyeta uera nteqatama mwitaa ti variavo, tita.

Pitaava mwihua qua timwa nyunra

¹⁴ Mwihua mwitaa ti varuvaro Pitaava Iesusiva nronraqama kyo vaisihua 11 nramwu kyapata siviro variro paatiro vera kyero timwa nyinro tiqaro, lutaa vaisituaavo, nkyevata, nkye Ierusaremini nrumu variahuavata, rie varivaqe nte mwaa inraikyava qovara hirara ntapihi kyena nkyi timwa nyiankye.

¹⁵ Nkye tiqata, Mwihua uera nramanri nramwa kyeta mwitaa ti variavo, qia quava hia qutaave. Mate mwaa toqaqive. Toqaqi variqaro hia vaisivanto uera nramanri nre varirave. ¹⁶ Nkye mate taqe varia inraikyara haaru qumina vakya poropeti vaisivanto mwia nrtutu Ioyeriva Kotira qua tiqaro mwi inraikyava qovara hiananrove turave. Mwiva haaru qua tuva mate qutaa mwivauma viho. Ioyeriva qara ntumwa tero tiqaro,

¹⁷ Kotiva mwitaama tiho.

Nraakiara ekyaara enta qaumato vahiraqe

nte ntena mwanraqura nraakye qora nyianinrave.

Mwiaqaataita nkyi nyaamwunra mwaaquvantovata ni mwakyaakya tivarave.

Nkyi qaraakya vaisivanto qati variqata

ruvaata voti hianinra taqevavarave.

Nkyi nyaapaivanto ruvaata taqeqatama

ni okyarara tivarave.

¹⁸ Ni kyaiqa vare nraakye qorahua mwihua varivaqena

nte mwihua ntena mwanraqura nyianrita

mwihua ni qua mwakyaakya

nraakye qora timwa nyivarave.

¹⁹ Nte variqana nyaamwuqi nronra kyaiqa varaaninrave.

Nte mwatanivata nronra kyaiqa varaaninrave.

Ekyaara enta qaumato vahiraro nraanrevantove, qivantove, qia munravantove, vahirata taqevavarave.

²⁰ Nronravanto tumuani entava qaumato vahiraro

huarivanto kyokira ruviraro

toravanto nraanre nrusi utu quananrove.

²¹ Mwi entara nronrao tiri kyaahaqa hianta tihua

nronravanto kyaahaqa hirata qatima varivarave,

turave.

(Ioeri 2:28-32)

Ioyeriva Kotira qua tiqaro mwitaa turave.

²² Qio Isareri vaisinramwu tuaavo. Nte qianinra riaate. Iesusiva Nasaretinyaava varuvaro Kotiva mwia kyaahaqamaqiro vi varuvaro mwiva nronra kyaiqa kepukya kyaiqa varovata nkye Kotiva mwia tito okyarara ntapihi kyorave. Mwiva mwi kyaiqara nkyita suqaa utuvatara tita, nkyetavanto mwi inraikyara taqorave. ²³ Qio Kotiva nai mwitaa mwitaa hiani okyarara rieqaro Iesusira nkyi nyuvata nkye mwia ntavaaqavu kyeta kyatariqaa ninriqo ru torave. Nkye Romeni mpo mwatanaahuara mwia kyatariqaa ru timwataate qivata mwihua Iesusira ru kyaarave.

²⁴ Qio qutu vi inraikyava Iesusira hia qio tutaaninranra tiro, Kotiva mwia vara qati sivuma kyorave. ²⁵ Haaru Ntevitiva tiri haivaqava mwianra mwataa turave:

Nte taqauqaro nronravanto nivatama kyero variqaro

mwiva ni kyauqu kyaatutani variqaro

mwiva ni kyaahaqa hi variho.

²⁶⁻²⁷ Mwiva mwitaama variqiro vi varirara tiro,

vanto kyuqe iharo

ni novanto qamwateqaro qua ti variho.

E hia ni qutu quahua mwaatani ni kyenanranra tiro,

ni mwamwantavanto hiama aatu hiqaro variananrove.

E hiam a ena kepukya vaisi qaqira kyairaro
mwiva ntenraanrove.

²⁸ Qati variqina quani aanranra
mpo aanra mpo aanra ni naamutaaro.

E nivata variraqe nte variariro
ni mutukyavanto kyuge hiarive, turave.

(Ihi 16:8-11)

Haaru tiri haivaqava Ntevitiva mwi quara turave.

²⁹ Qio nkye ni kata pakyaa, riaivaqe nte Ntevitirara nkyi ntapihi kyena timwa nyiankye.
Mwiva qutu vuvata quntamwa torave. Mwia quntamwa to mwatapiva mwaa entara qatima vaiho.

³⁰ Kotiva Ntevitira kyaahaqa huvaro mwiva Kotira qua turave. Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatero Ntevitirara tiqaro, Nraakiara e vara mwataratera huaqitairo mpovanto i nraantantero vunyaa vaisi kyaiqa varaananrove, tuvaro Ntevitiva mwi quara riemwa torave. ³¹ Mwi quara riemwa teroma Ntevitiva mesaiaavanto qati siquani okyarara tiqaro:

Kotiva hiam a mwia qutu vihua vi mwataraqi kyaananrove.

Mwia mwamwanta hiam a ntenraanrove,
turave.

(Ihi 16:10)

³² Qio Iesusiva qutu vuvaro Kotiva mwia qaiqaa qati vara sivuma kyovata tirenramwu mwia taqaunanrave.

³³ Haaru Kotiva nraakye qora kyaahaqa hiqaro nai mwanraqura nyinrenrave turaqaa Iesusiva Kotiva hinani viharo Kotiva mwia nronraqama kyaiharo Iesusiva mwia kyauqu kyaatutani mwatakyaa viro variharo mwiva nai mwanraqura Iesusira mwihanro Iesusiva Kotira mwanraqura mwia rauriharo tiriqi tuminrama mateqa nkye taqeta rieta hiavo. ³⁴ Ntevitiva hia nai nyaamwuni vurave. Ntevitiva tiqaro:

Nronravanto Kotiva ni nronra vaisiara tiqaro,
Mwaini ni kyauqu kyaatutani mwatakyaa vira variraqena

³⁵ nte i nramwutaahuavata ntaqina nraatara kyaarira
e ena kyuu mwihuaqaa ntmwa tenanrave,

turave.

(Ihi 110:1)

Ntevitiva mwitaa turave.

³⁶ Qio nkye Isareri vaisivantove, nkye riaate. Nkye Iesusira mwia ninriqotaita kyatarigaa ru kyeta hiritaara, mwiam a Kotiva nronraqama kyaiharo mesaiaavanto kepukya vaisi nronravanto variho. Nkye mwia ru kyaarave, tiro.

³⁷ Pitaava mwitaa tuvata nraakye qora mwi quara riovoro mpogama kyero mwihua mwutukya ntuvata mwihua Pitaaravata Iesusira nraaqiara hini mwinramwuhuvata kyapara hita tiqata, Qikye, tiri tiqata vakyaahuanramwuve, tire nataave hiananrave? tita.

³⁸ Tuvaro Pitaava mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye ekyaa mwihua uaqia hi kyaiqara uti varira qaqira kyetama Iesusira nrutu nteqata nramanri varaivaro Kotiva nkye uaqia hi kyaiqara uti vari quara nruka kyaarive. Nkye mwitaa hivaro Kotiva nai mwanraqura nkyi nyinrata nkye varevarave. ³⁹ Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Ntena mwanraqura nraakye qora nyinrenrave, turave. Kotiva mwi quara tiqaroma mwiva nkyiaravata, nkyi nraaqiaravata, rieqaro turave. Nraakye qora nkye mwatani variahuaravata rieqaro turave. Kotiva nai nyaanrama taari nraakye qorahua ekyaa nai mwanraqura nyiananrove, tiro.

⁴⁰ Pitaava mwitaa timwa kyero mwiva mpo qua mpo qua timwa nyinro tiqaro, Nkye mwi quara mwi quara riaate. Nkyevata nkyeta nramwunaahua nraantaneta uaqia hiani aanranraqaa nrohiqata qua varevorave, tiro.

⁴¹ Mwitaa tuvata nraakye qora airivanto mwi quarara qamwata kyeta qutaave timwa kyeta nramanri varora. Mwi entara airi 3,000 vanto Iesusira nraaqiarama vita kuaaqi varura.

Iesusira nraaqiaramamwu kuaaqi varura

⁴² Mwihua Iesusiva nronraqama kyo vaisihua kyapata variqi viqata mwihua qua riemwaqi vita, mwihua kuaaqi variqata nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hita, mwihua kuaaqi variqata kyara nreta, kuaaqi variqata Kotirara aakyara nte varura.

⁴³ Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua variqata nronra kyaiqa kepukya kyaiqa vare varuvata nraakye qora mwinramwuhua kyaiqa taqeta kyauqu ntukikinraaqateqa varura.

⁴⁴ Iesusirara qutaave timwa kye kepukyaqama kye riemwaqi vi varuhua kuaaqi variqata nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hiqata nkyiari vato inraikyara nai mwi nai mwi hi

varura. ⁴⁵ Mwihua nkyiari mwatave, nkyiari vato inraikyarave, mpohua nyiqata munima vara kyeta taqovata nkyiari henahua vehi varuhua mwi munimanra ntainra kyeqata nyunra.

⁴⁶ Mwihua mpo enta mpo enta Kotira nraamwuqi uro ntuvaantua hita mwiaqaataita uro mpo nraamwu mpo nraamwuqi ntuvaantuama vita variqata nkyiari kyara kyakyama kye nkyiari henahuvata nyiqata nonra.

⁴⁷ Mwitaamaqi viqata mwihua Kotira nrtu tuaahere varuvata nraakye qoravanto mwihuara qamwate varura. Mpo enta mpo enta nronravanto nraakye qora kyaata nraahu kyaahaqa huvata mwihua gutaa Iesusiva mwivave timwa kyeta Iesusira nraaqiaraqama viqata kuaaqi variqi vi varura.

3

Vaisi kyuqu ntanrenra vura kyuqema kyora

¹ Mwi mwatanaahua mpo enta mpo enta Kotirara aakyara ntarerata enronani 3 kiroki Kotira nraamwu nronraqiara vi varura. Mwita huraqa mpo enta Pitaavavata Ionivavata Kotira nraamwuqiara vura.

² Mwitanahua Kotira nraamwuqiara viqata qesa mpo mwia nrtu *Mpoqaraa Qesave* tunani uro nteta taqovaro vaisi mpovanto kyuqu ntanrenra vuva qesa mwina varura. Mwia kyuqu nai nrova mwata kyoraqaatairo ntanrenra vuva varuvata mwia nramwunaahua mpo enta mpo enta mwia vitaqiqata mwi qesaraqaa uro kyovaro mwiva mpo enta mpo enta qesana variqaro Kotira nraamwuqiara vitare nritare hi varuhua munimanrave mwitaa inraikyarave nyaanru tiqaro varura.

³ Mwiva qesana variqaro taqovata Pitaakya Ionikya vera ntarera huvaro mwitanahuara tiqaro, Po, qati mpo inraikya ni mpiate, tiro.

⁴ Tuvata mwitanahua mwia nraahu viti taqe kyeta mwiaqaatairo Pitaava tiqaro, Qio, mwaini tiritana taqaante, tiro.

⁵ Mwitaa tuvaro mwi vaisiva mwitanahua mpo inraikyave ni mpivarave timwa kyero mwitanahua taqe varuvaro ⁶ Pitaava tiqaro, Hia nte munima vatauqo. Nte vatau inraikyara i mwinrenrave. Iesusi Karaisira Nasaretinyaanra mwia nrtuara rieqanama nte iara sivira nrohianta tuqo, tiro.

⁷ Mwitaa timwa kyero Pitaava mwi vaisira kyauqu kyaatutani tu varero kyaahaqa huvaro sivuvaro qamwanrama mwia kyuquvantovata aurokyavantovata kepukyaqama vura.

⁸ Kepukyaqama vuvaro mwiva siviro kyuqu ntmwagiuro viro nrinro hiqaro mwiaqaatairo mwiva mwitanahuavata viqaro qamwato veranta verantamaqiuro Kotira nrtu tuaaheraqiuro Kotira nraamwuqiara vura.

⁹ Mwini vuvata nraakye qora ntuvaantuama vuhua taqovaro mwiva nai nrohiqaro Kotira nrtu tuaaheraqaro varuvata ¹⁰ mwihua mwia ntapihi kyeta taqeta tiqata, Qikye, mwaa taqaate. Mwi vaisiva Kotira nraamwu *Mpoqaraa Qesave* tunanrana variqaro mwitaa inraikya mpiate ti vari vaisiva qati naima nrohi variho, tita. Mwitaa timwa kyeta mwi vaisiva kyuqema vurara mpoqama kyeta nrihanrama vita kyauqu ntukinraaqate varura.

Pitaava Kotira nraamwuqi variqaro mwakyaakya timwa nyunra

¹¹ Mwi vaisiva Pitaakya Ionikyaqaa tuqiro nrohuvata nraakye qora nrihanrama vita mwihua hianteta mwinramwuhua Kotira nraamwuqiara vera ntoraqaa Soromoninra aatareqaqaave tunani mwihua vunani vita. ¹² Mwiqi vuvaro Pitaava nraakye qora taqero tiqaro, Qio nkye Isareri vaisi tuaavo, nanraqamave nkye nrihanrama vita airi nraato ti variavo? Nanraqamave nkye tirinramwu itutu hi variavo? Nkye tiqata, Tiretana teta kepukyarave, teta kyuqe kyaiqa qaarave, mwi vaisira kyaahaqama kyauraro mwiva nrohi varihove nkye qiavo? Qaqao, hiave.

¹³ Qio mwanriqa Kotiva tiri haivaqahuanramwuqaa ntaqikiyi varuva mwiva Evarahamunraqaave, Aisaakiraqaave, Iaikopuraqaave, ntaqikiyi varuva, mwiva Iesusira nai kepukya vaisi nronraqama kyovata nkye mwi vaisira ntavaaqavu kyeta uro Pairaatira mwuvaro Pairaativa mwia huvantu kyarerave tuvavata nkye tiqata, Hia mwia huvantu kyaante, turave.

¹⁴ Mwiva Kotira kyuqe vaisivanto kyotataqama kyero nrohi varu vaisiva varuvata nkye hia mwia huvantu kyaante turave. Nkye vaisi mpovanto vaisi rukyo vaisira mwia huvantu timwataante turave. ¹⁵ Nkye mwiaqaataita qati variqi vi varia okyarara nyaamwute vari vaisira ru kyorave. Qio Kotiva mwi vaisira qutu viraqaitaro qati vara sivuma kyaihata tinenramwu mwi inraikyara qutaaqama kyeta taqaunanrave.

¹⁶ Mate turetana mwia nruutuara rieqatama Iesusirara Kotira kepukya vaisivanto qutaama tiritana kyaahaqa hiananrove tiqatama mwaa vaisira nkye taqe varia vaisira mwia kyuqu kyuqema kyauro. Qutaama turetana turo. Turetana Iesusirara qutaama mwiva tiritana kyaahaqa hiananrove tiqata mwaa vaisira nkyi suqaa kyuqema kyauro.

¹⁷ Ni kata pakyaahua nkyenramwuve, nte ntipihi kyaaurave. Nkyevata, nkyiqa ntaqikya vaisihuavata, hia Iesusira okyara ntipihiraitita, nkye Iesusira ru kyaarave. ¹⁸ Haaru Kotiva poropeti mpo nroqitairove qaiqaa mpo poropeti nroqitairove nkyi timwa nyinro tiqaro, Nai kepukya vaisivanto nriqa quani inraikyara varaqiro viro uro qutu quaninranra timwa nyu quava mate mwivauma vahirove. ¹⁹ Mwiaqaataita Kotiva nkye uaqia hi kyaiqara uti vari quara nruka nyataarive tita, nkye uaqia hi aanranraqaataita tuqasaaqita Kotirara aakyara qiate. ²⁰ Nkye mwitaa hivaro Kotiva nkyivata variqiro viqaro nkyi mwutukya kyuqema kyaananrove. Nkye mwitaa hivaro Kotiva qaiqaa Iesusira titairaro mwiva qaiqaa tumuanrive. Kotiva Iesusiva nkyi kyaahaqa hiarive tiro, mwia nkyi kyaama tero mwia nronraqama tairave.

²¹ Iesusiva nyaamwuni variqiro viraro ekyaa inraikyara qaraakyaqama kyero qaiqaa ututaari entava nri ntaarive. Haaru nai poropeti vaisi mpohua mpohua kyaahaqa huvata mwi quara turave.

²² Mosesiva nkyi haivaqava mwitaa turave: Ni titaintema kyero nkyi nronravanto Kotiva poropeti vaisi mpo titaanarove. Mwi vaisiva nkyi okyara kuua okyara varianarove. Mwiva nri ntairata nkye mwiva qiani quara ekyaa quama riaate.

²³ Vaisi mpovanto hia mwia qua riariva variraro Kotiva nai nraakye qoraqitairo mwia teqa raaquta kyero kyaananrove, tiro.

(Lo 18:15, 18-19)

Mosesiva turave. ²⁴ Qio ekyaa poropeti vaisinramwu Samuerivave, mwia nraakiara varuhuave, mwihua Kotira qua tiqatama mwaa entara qovara hiani inraikyara turave.

²⁵ Qio nkye poropeti mwihua nraisima variavo. Mwihua nkyi kyaahaqa hirerata nkyiara rieqata mwi quara turave. Haaru Kotiva nkyi haivaqahuavata variqaro kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Nte nkyi kyaahaqa hirera mwitaa mwitama hianinrave, turave. Qio Kotiva nkyi haivaqahuara tiqaro nkyivata kyaahaqa hirero mwi quara turave. Kotiva nkyi haivaqara Evarahaamunra timwa mwinro tiqaro, E mwata humwuanrama tera nraakye qorahua nraakiara variqata mwihua ni kyaiqa vareqata ekyaa mwatani vari nraakye qorahua kyaahaqama nyatevarave, turave.

(Okyara 22:18)

²⁶ Mwianra rieqaro Kotiva nkyiara mwihua uaqia hi aanranra qaqira kyaate tiro, nai kepukya vaisi nronraqama kyero nkye varianani titaiharo Iesusiva nkyi nraante kyaahaqa hirera tumunrave, tiro.

4

Pitaakya Ionikya karavuqi kyora

¹ Pitaakya Ionikya nraakye qora qati nraahu qua timwa nyi varuvata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varuhuavata, mwihua piponramwuqaa ntaqikyi varu vaisivavata, Saitiusi vaisinramwuvantovata, mwihua mwitanahua qua ti varunani nrintora.

² Saitiusi mwaanra okyaravanto mwataamama vahiro. Mwihua tiqata, Qutu quari vaisiva hiana qio qaiqaa siquanarove, ti varura. Mwitaa ti varuhuara tita, mwihua Pitaakya Ionikya Iesusirara qutu viraqitairo qati siviho tu quarara mwihua raraqaa te varura.

³ Raraqaa tovata mwihua uro nteta mwitanahua ntavaaqavu kyeta enrovatara tita, mwihua hura ko tirerave timwa kyeta karavuqi sitaqita uro kyora. ⁴ Karavuqi sitaqita kyovata nraakye qora mwihua vaakya Pitaakya Ionikya qua timwa nyunranra nronraqama kyeta rieta mwi quarara qutaa quave timwa kyeta Iesusira nraaqiaranramwuqi kuairama vita Iesusira nraaqiara varura. Iesusira nraaqiara airiqamaqita vita 5,000 nraakye qora airi varura.

⁵ Mwia qanranraa lutaa vunyaa vaisive, nronra vaisive, mwaanra okyara ti varu vaisihuave, mwihua Ierusaremini ko tirerata ntuvaantuama vita.

⁶ Mwihua mpo uhua kyapata ntuvaantua hura. Mwihua nronra vaisinramwu varirerata, Anaasiva mwiva vunyaa vaisivanto varuvata, mwia nramwunaa Kaiapaasivavata, Ionivavata, Arekisantaavavata, varuvata mwihua nramwunaa mpo uhuavata varura.

Mwihua ekyya ntuvaantuama vita variqata ko tirera hita ⁷ mwihua Iesusiva nronraqama kyo vaisitanahua sitaqita nrumu tiri tivuqaa kyaivata sivita variate tuvata sitaqita nruvata mwitanahua kyapara hita tiqata, Qio nataama kyetave nkyetana mwi kyaiqara vare variavo? Nanra inraikyavanto nkyitana kepukyaqama kyaihatave nkyetana mwitaa hiao? Tara nrtu nteqatave nkyetana mwitaa hiao? tita.

⁸ Mwihua mwitaa tuvaro Pitaava Kotira mwanraquravanto mwia utaqi varuvaro mwiva tiqaro, Nkye nraakye qoraqaa ntaqikiy variahuave, Isareri vaisi nronra vaisinramwuvantove, ⁹ tiritana kyuqu uaqiama vi vaisira kyugema mwataunanra nkye mwia kyaara tiritana kyaparama timwatareratave uti variavo? Nataama kyetave tire mwia kyugema kyaunanra, mwianrave nkye tiri kyapara hiao?

¹⁰ Nkyevata ekyya Isareri vaisivata riaate. Iesusi Karaisira Nasaretinyaanra nkye mwia kyatarigaa hiritaavaro qutu viharo Kotiva mwia qaiqaa vara qati sivuma kyai vaisira, tiritana mwi vaisira nrtu ntamwa kyaauraro mwivama tiritana kyaahaqa ihatama tiritana mwaa vaisira kyugema mwatauraro mwiaqatairo mate mwiva nkyi suqaa qio siviro variho.

¹¹ Kotira mpukuvanto mpo quaqaa ntumwa kyero Iesusirara mwataama tiho:

Nkye nraamwu hoqeqata ori mpo qaqira kyaava,
mwi oriva puhaqamama viho, turave.

(Ihi 118:22)

¹² Iesusiva mwi puhavama variho. Kotiva tiri tivitaarive tiro, Iesusiva mwiva nraahuma tiri qio kyaahaqa hiariva variho. Kotiva hiama vaisi mpo nrtu tinraamwutairaro mwi vaisiva tiri kyaahaqa hiariva variananrove. Iesusiva mwiva nraahuma tire mwatani variarahua kyaahaqa hiqaro huvantu timwataarivama variho, tiro.

¹³ Pitaava mwitaa tuvata kaanasorinramwuvanto taqovata Pitaakya Ionikya mwihua suqaa variqata hia aatu hiraitita qua vutu kye tuvata mwihua ntapih kyovata mwitanahua qumina vaisi hia sikuruqi vutanahua varuvata mwihua mwianra kyaugu ntukikinraqate varura. Mwitanahua mwi quara tuvata mwihua ntapih kyovata mwitanahua tauraa Iesusiravatama kyeta nrohi varutanahua varura.

¹⁴ Mwihua mwitanahuaqaa qua vataare tita, taqovaro mwitanahua vaisi mwia kyugema kyova Pitaakya Ionikya nraaqani siviro varuvata mwihua hia qio qua mwitanahuaqaa vatora.

¹⁵ Hia qio mwitanahuaqaa qua vateva vahuvatara tita, mwihua mwitanahuara tiqata, Nkyetana uro mpoqi varivaqe tire mwi quara ntapih kyaare, tuvata mwitanahua vuvata mwihua mwi quara nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, ¹⁶ Mwi vaisitanahua tire nataave hiananrave? Mwitanahua nronra kyaiqa varaavata ekyya Ierusaremiqinaahua mwitana kyaiqa taqaavata tire mwitanahua kyaiqa hia qio uqeta kyaananrave. ¹⁷ Hauri mwaa mwi quara timwaqita vivata ekyya mpo mwatanaa mpo mwatanaa mwitanahua kyaiqa varaarara rievorave. Nrivagenramwu qao timwa kyeta mwitanahuara hia Iesusirara mpohua mpohua timwa nyiate qiare, tita.

¹⁸ Mwitaa timwa kyeta mwihua qaiqaa mwitanahua nyaanrama kyeta tiqata, Qio nkyetana hia qaiqaavata Iesusirara nraakye qora timwa nyiate. Tire mwi quara tirara qaoqama tauro, tita.

¹⁹ Mwihua mwitaa tuvata Pitaakya Ionikya tita, Tiritana nkyi qua rieta Kotira qua qaqira kyaararo Kotiva mwianra qioqave hiananrove? Nkye nkyetavanto tukyama kye tivaqeta tire riaare.

²⁰ Tiritana variqata tetatana tivuqo taqeta nraatoqi riaunanranra hia qio uqeta taananrave. Tiritana mwi inraikyarara timwa nyiananrave, tita. ²¹ Mwitaa tuvata kaanasori mwihua mpoqiavata kepukyaqama kye qaoqama teta mwitanahua huvantu kyeta sitovata vura.

Pitaakya Ionikya vaisi mwia kyugema mwatorara nraakye qoravanto Kotira nrtu tuaahere varurara tita, qumina mwitanahuaqaa qua vataarorave tita, mwitanahua huvantu kyora. ²² Mwitanahua kyuqu ntanrenra vi vaisira kyugema kyo vaisiva hia qaraakya vaisi varura. Mwiva 40 ihi vara kyo vaisiva varura.

Iesusira nraaqiaranramwu Kotirara aakyara nte varura

²³ Mwihua Pitaakya Ionikya huvantu kyovata mwitanahua uro ntanteta nkyiari nramwunaa varunani vuhua uro mwini variqata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronranramwuvanto tu quaravata, mponramwuvanto tu quaravata mwihua timwa nyunra.

²⁴ Timwa nyuvata mwihua mwi quara rieta, ekyya mwihua Kotirara aakyara nteqata mwataama tita:

Nronrao, e ekyaa inraikya ututaaravave, Nyaamwuve, mwatave, kyaarera nronrave, ekyaa inraikya nyaamwunive, mwatanive, nramanriqive, vahi inraikyara e nraahu ututaaravave.

²⁵ Haaru tiri haivaqava Ntevitiva i kyaiqa vaisivanto varuvaro i mwanraquravanto mwia kyaahaqa huvaro mwataa turave:

Nanraqamave mpo mwatanaahua mpo mwatanaahua Kotirara raraqa te varihata variavo?

Nanraqamave mwaa mwatanaahua hia mpo okyaravata vahiraqaataita Kotiravata ntaqirerata uti variavo?

²⁶ Mwatanyaa vaisi vunyaahua huru kyaamwu terama teta mwihua sivita kuairama vita Kotira ntaqu mwateta mwiva nronraqama kyai vaisiravata ntaqirerata uti variavo, turave.

(Ihi 2:1-2)

²⁷ Qio Kotio, mwi quara timwa toraqa mate mwivauma vaiho. E Iesusira nyaamwusaira titoraro mwiva hia uaqia hi kyaiqara utiraitiro, i kyaiqa nraahu varaqiro vuvata nronra vaisi Herotivavata, Pontiaasi Pairaativavata, mwitanahua mwaa mwatukyara Ierusalemiqi ntuvaantuama vita mwitanahuavata, mpo mwatanaavata, Isareri vaisivantovatama kyeta, Iesusira uaqiama mwatarerata uti varurave.

²⁸ Mwihua Iesusira uaqiama mwatarera ntuvaantua hiqata, haaru e nraante ena kepukyaqove, ena vu nraato tutonanraqaave, Iesusira mwitaama mwaterara tunanranra mwihua hia ntipihurave.

²⁹ Qio nronrao. Mwihua tiri uaqiama timwatarera qia quara riaante. E ena kyaiqa vaisi tiri kyaahaqa hiraqe tire hia aatu hiraitita, kepukyaqama kye i qua timwa nyianre.

³⁰ Ena kyauqu tutu kyera tiri kyaahaqa hiraqeta tire nraakye qora nriqa vihua kyuqema nyataare. E tiri kyaahaqa hiraqeta tire Iesusira i kyaiqa vaisi kyuqera mwia nrutuara rieqatama nronra kyaiqa kepukya kyaiqa varaqita quare, tita.

³¹ Mwihua mwitaa timwa kyeta Kotirara aakyara ntamwa kyovaro qamwanrama kyero mwihua varu nraamwuva mwiva qakyaa qakyaa huvaro Kotira mwanraquravanto mwiqi varuhua kepukyaqama kyovata mwiaqaataita mwihua hia vaisi nyaatu aatu hiraitita, Kotira qua vutu kye timwa nyiqi vi varura.

Mwihua kuaaqi varura

³² Qio mwi entara Iesusirara qutaa mwivave tuhua kuaaqi variqata mwihua kuaa vu nraato kuaa mwutukya vateta varura. Hia mpovanto nai vato inraikyara nai nraahu tuqara tutora. Mwihua nkyiari vato inraikyara ntainra kyeta nai mwi nai mwi hi varura.

³³ Mwitaa hi varuvata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua kepukyaqama kyeta Iesusiva nronravanto qati sivu quara nraakye qora timwa nyiqita vura. Timwa nyi varuvata Kotiva mwihua kyuqema nyatovata ³⁴ mwihua variqata kyuqema kyeta nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hi varuvaro hia mpovanto vehi vaisi varura. Vaisivanto nraamwuve, mwatave, vatohua mwi inraikyara mpohua nyita munima vara kyeta varaqita uro Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua ³⁵ nyivata mwinramwuhua mwi munimanra vara kyeta ntainra kyeqata nraakye qora nyunra. Nyiqata hia airi inraikya vatora vehi vaisi puuama kyeta munima mwita, airi inraikya vatora pataqia mwita mwitaamaqi vita ntainra kyeqata nkyiari nramwunaahua nyunra.

³⁶⁻³⁷ Mwitaamaqita vuvaro vaisi mpovanto mwia nruu Iosepiva, mwiva Rivaira okyaraqinaanra Saiparaasini mwatatova, mwiva nai mwataqaatairo munima vara kyero varaqiro uro ekyaa mwi munimanra Iesusiva nronraqama kyonramwuhua nyunra. Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua mwi vaisira mpo nruu ntamwa teta mwianra Vanavaasirave. Mpohua Kyaahaqa Hiani Vaisirave, tura.

5

Ananaiaasikya Sapairaakya qua

¹ Vaisi mpovanto mwia nruu Ananaiaasiva nai nraata Sapairaakyantiri varura. Mwitanaahua mwata mpo mpohua nyita munima varovaro Ananaiaasiva hini munima tetatana tutarerave ² tuvaro mwia nraatavantovata mwi quara riovaro Ananaiaasiva hini munima nraahu varero uro Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua kyuqutarani vatero tiqaro, Nte ntena naatantiri teta mwataqaataita munima varaunanra ekyaa mwi munimanrama nkyi nyuqo, tiro.

³ Tuvaro Pitaava qaqaqo tiro, Ananaiaasio, nanraqamave e kyaararo Saataaniva iqaa ntaqikiy varihara e mwia qua rieqarama Kotira mwanraqura unra qiaro? E ena mwata nyinra munima vara kyera hini munima ena vatera e unra tiqarama, Nte ekyaa munima nkyi nraahu nyuqo, tira hiaro.

⁴ Tauraa hia mwi mwataragaataira kyoqaa varaana entara mwi mwatava i mwata vahurave. Mwiaqaataira mwi mwatara mpohua nyinra munima varaararo mwi munimava i munima vahirave. Qio nanraqamave hini munima ena tintera hini munima nraahu tiri timwinra tiri unra tiqarama, Nte ekyaa mwi munimanra nkyi nraahu nyuqo, qiaro? E hia tiri qumina vaisi unra qiaro, E mwitaa tiqarama Kotirama unra tira hiaro, tiro.

⁵ Mwitaa tuvaro Ananaiaasiva mwi quara riemwa kyero qamwanrama tumu ntiro qutu viro. Qutu vuvata ekyaa mwi quara riohua mpoqama kyeta aatu hi varura.

⁶ Mwiva qutu vuvata qaraakya vaisinramwuvanto vera nteta mwia mwamwanta qapuqama kyeta varetu uro quntamwa tora.

⁷ Quntamwa tovaro pataqia vari kyero (huari vuvanto 3 aua vara kyovaro) mwia nraatavanto hia mwi quara riaraitiro, mwiqi vera ntero.

⁸ Mwiva mwiqi vera ntovaro Pitaava mwianra tiqaro, Qio nkyetana mwata nyita munima varaara qio mwia ekyaa mwinramwunrave iho? tuvaro mwiva tiqaro, Eo, qio mwia ekyaa mwinramwunrave, tiro.

⁹ Mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, Qio nanraqamave nkyetana mwi quara unra qua tirerave timwa kyetatana Kotira mwanraqura unra qiaro? Qio taqaante. I vaati uro quntamwa taahua qesana variavo. Mwihoa ivata uro quntevarave, tiro.

¹⁰ Mwitaa tuvaro mwi nraakyeva qamwanrama tumu ntiro qutu viro. Mwitaa huvata qaraakya vaisinramwuvanto vera nteta taqovaro mwiva qutu vuvata mwivata varaqita uro nai vaati tataaqa quntamwa tora.

¹¹ Quntamwa tovata ekyaa Iesusira nraakye qora mpoqama kyero nyaatu qatovata aatu hi varuvata ekyaa mwi quara riohuavata mpoqama kyeta aatu hi varura.

Nronra kyaiqa varorara tura

¹² Mwitaa huvata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua nraakye qora kyaahaqa hirerata nronra kyaiqa mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare varura. Mpo enta mpo enta Iesusira qua riohua Kotira nraamwuqi vera ntosata Soromoninra nraamwuve tunani ntuvaantuama viqata varura.

¹³ Mwihoa mwini kuairama vita varuvata qati nraakye qoravanto mwihuara kyuge hi-ahuave timwa kyeqata aatuma kyeqata nyianrasata variqata hia mwihuavata kuairama vita varura.

¹⁴ Mwi entara vaisivata nraakyevata airi kyaatavanto nraahu Iesusirara qutaave timwa kyeta Iesusira nraaqiaraqama vita kuaaqi varura.

¹⁵ Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua nronra kyaiqa varaqita vuvata mwi mwatanaahua nriqa vuhua sitaqita uro aanrani taariqaave, taintaqaave, vateta tiqata, Pitaava nritareqaro mwiva hia nkyi tu varairera, mwia mamanaanruvanto nkyi mwamwanta kyuqema kyaarive, timwa kyeqata aanraqaa sitaqita uro vatora.

¹⁶ Hisai hisai mpo mwatukya mpo mwatukyaqaita vaisi airivanto nriqa vu nraakye qorahuave, ueravanto utaqi varuhuave, sita varetu Ierusalem uro kyovata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua mwihua kyuqema nyatora.

Iesusira nraaqiaranramwu uaqiama nyatorara tura

¹⁷ Mwihoa mwitaamaqita vuvata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisivantovata, mwihua nramwunaahua Saitiisi vaisinramwuhua, mwihua variqata taqovata airi nraakye qoravanto Iesusiva nronraqama kyonramwuhua qua riovata mwihua tiri qua nraahu riaataarave tura. ¹⁸ Mwitaa timwa kyeta uro Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua ntavaaqavu kyeta karavuqi sitaqita uro kyora.

¹⁹ Mwiqi uro kyovaro entaqi Kotiva titova nyaamwunyaava karavu nraamwu qesa qatua kyero Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua sitaqiro tumu mwaatani kyero timwa nyinro tiqaro, ²⁰ Uro Kotira nraamwuqi sivita variqata qaraakyaqama kye qati variqi vi okyarara nraakye qora timwa nyiate, tiro.

²¹ Mwitaa tuvata mwinramwuhua mwia qua rieta mwia qanranraa ntuvaahama vuvata uro Kotira nraamwuqi variqata nraakye qora mwi quara timwa nyunra.

Mwinramwuhua mwini uro varuvata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronra vaisi mwivavata, mwia nramwunaahuavata, mwihua ntuvaantuama vita lutaa vaisi nronra vaisi kaanasori mpoqiani mpoqiani nyaanrama kyeta tiqata, Nrivaqenramwu mwaqi variqata qua avuqavu hiare, timwa kyeta ntuvaantuama vita variqata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua uro sitaqita nriate tuvavata ²² uro sitaare tita, taqovata mwinramwuhua hia karavuqi varuvata mwihua uro ntanteta kaanasorinramwu uro timwa nyita tiqata, ²³ Tire karavuqi uro taqauraro qesa rutaavaro

piponramwu mwaqaqani qesana ntaqikyivi variavata tire qesa qatua kyeta taqauraro hia vaisi mpovanto karavu nraamwu utaqi variho. Ekyaaama quavo, tita.

²⁴ Mwitaa tuvata karavuqaa ntaqikyivi varuhua vunyaavavata, Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronra vaisinramwuvata, mwihua mwi quara rieta tiqata, Nataama kyetave mwi vaisinramwuhua quavo? tita.

²⁵ Mwitaa ti varuvaro vaisi mpovanto vera ntero timwa nyinro tiqaro, Riaate, nkye karavu rupa kyaahua, mwinramwuhua Kotira nraamwuqi variqata nraakye qora qua timwa nyi variavo, tiro.

²⁶ Mwitaa tuvata karuvaqaa ntaqikyuhua nkyiari vunyaa vaisivatama kyeta uro Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua sita vareta nrunra. Nraakye qoravanto oriqotaita tiri ntuqutu kyevorave tita, mwihua qati qihaakyama kyeta sita vareta nrunra.

²⁷ Mwhihua mwinramwuhua sitaqita uro kaanasori suqaa kyovaro Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisivanto mwinramwuhua kyaparama nyatero tiqaro, ²⁸ Tire nkyinramwuanrama hia Iesusirara nraakye qora timwa nyiate, turo. Mwianra tire nronraqama kyeta qao timwa taunanrave. Qio taqaate. Nkyenramwu ekyaa Ierusaremiqi nrohiqata mwi quara timwa nyi variavo. Nkyenramwu Iesusira rukyaa quara tiriqaa ntumwa tarerata uti variavo, tiro.

²⁹ Mwitaa tuvaro Pitaavavata, Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua mpo uhuvata, tiqata, Kotiva mpo qua tiraro qumina vaisivanto nai riemwa kyero mpo qua tirera, tire Kotira qua nraahu riemwaqita virerave.

³⁰ Nkye Iesusira ninriqotaita kyatariqaa rukye hiritovaro mwiva qutu vuvaro mwiaqaatairo tiri haivaqahuaqaa ntaqikyivi variva, Kotiva mwia qaiqaa qati vara sivuma kyorave. ³¹ Kotiva mwia qati vara sivuma kyero mwia nronraqama kyaiharo mwiva mate Kotira kyaqu kyaatutani kepukyavanto tiri kyaahaqa hiariva variho. Tire Isareri vaisivanto variqata uaqia hi aanranra qaqira kyaararo mwiva tiri kyaahaqa hiananrove. Mwiva kepukyavanto variqaro qioma tire uaqia hi kyaiqara varaana quara nruka timwa taananrove.

³² Tire teta tivuqotaita taqaunanra tire mwi inraikyarara timwaqi vireratave. Tirevata, Kotira mwanraquravantovata, mwi quara nraahu timwaqita vireratave. Kotiva nai qua riemwaqita nrohiahua nraahu nai mwanraqura nyi varivave, tita.

³³ Mwitaa tuvata kaanasori mwihua mwi quara riovaro mwihua mpoqama kyero raraqata tovata mwihua mwinramwuhua ru kyaare tita utura.

³⁴ Ru kyarera uti varuvaro kaanasori mpovanto mwia nrtu Kamerieriva, mwiva Parisi vaisi mwaanra qua okyara ti varuva, nraakye qora mwianra kyuqe vaisive ti varuva, mwiva kaanasori nraamwuqi sivi Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua tiqaro, Mwaaqitaita mwihua vara veva kyaate, tiro.

³⁵ Mwitaa timwa kyero mwiva kaanasori mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye Isareri vaisinramwuvantove, hiamu paparuqa hiqata mwi vaisinramwuhua ruate. Nkyeta vararera hi kyaiqara qakyoma kyeta nraato riemwaqi viqata varaate. ³⁶ Haaru vaisi mpovanto mwia nrtu Tiutaasiva qovarama vurave. Mwiva nte nronra vaisive tuvata airi vaisi 400 vanto mwia kyuquqaa vitinteta, kamaninravata ntaquare tuvaro kamaniva mwia ru kyovata mwia vataqi vuhua aatu ntuqeqaa hita vivu kyaavama vurave. Mwitaa huvaro mwi vaisira kyaiqavanto ekyaa taiga vurave. ³⁷ Qio qaiqaa nrtu vare varu entara mpovanto mwia nrtu Iutaasiva mwiva Karirinyaava qovarama viro varuvata vaisi airivanto mwia vataqita vuvaro qio mwiavata ru kyovata aatu ntuqeqaa hita vivu kyaavama vurave.

³⁸ Mwianra rieqanama mwaa vaisinramwuhua hia mpo qara hiate. Qati kyaivata quate. Mwihua kyaiqavanto qati qumina vaisivanto nai riemwa kyero varai kyaiqava vahirera, mwihua kyaiqavanto qati quminavau quanarove. ³⁹ Mwihua kyaiqavanto Kotiraqaatairo qovarama virera, hiamu qio nkye mwi vaisinramwuhua nraatara kyevarave. Nkye haunri Kotiravatama kyeta ntaquqita vivorave, tiro.

⁴⁰ Kamerieriva mwitaa tuvaro mwia quavanto kepukyaa huvata mwihua mwia qua riora. Mwiaqaataita Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua nyaanrama kyeta mwinramwuhua kyaamwuqotaita ntuqutu kyeta vateta tiqata, Hia qaiqaavata Iesusira nrtu nteqata mpohua mpohua timwa nyiate, timwa kyeta mwinramwuhua huvantu kyora.

⁴¹ Mwihua huvantu kyovata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua veva nteta viqata Kotira nrtu tuaahereta tiqata, Kotiva tiriara mwihua Iesusira nrtuara rieqatama kyaurira inraikya vareqata kepukyaaqamake varivarave tihatara titama, tire mpoqama kye qamwateqata varuro, tita.

⁴² Mwiaqaataita mwinramwuhua mpo enta mpo enta Kotira nraamwuqive, qati vaisi nraamwuqive, mwiqi mwihua kyuge qua Iesusiva tiri kyaahaqa hiarivave tu quara nraakye qora timwa nyiqi vi varura.

6

Kyaahaqa hi vaisihua 7 nramwu mwatama tora

¹ Mwi entara Iesusira nraaqiara airigamaqita vi varuvata mwihuaqitai mpo uhua inronra hi varura. Iutaanramwu Kiriki qua tuhua variqata Iutaa nkyiari Hivuru qua tuhuavata inronra hita tiqata, Mpo enta mpo enta nkye munima ntainra kyeta vehi nraakye qora nyiqata hiama tirivatama kyeta tetoqa nraakye variahua nyiavo, tita.

² Mwitaa tuvata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua ekjaa Iesusira nraaqiara mwihua ntuvantuama kyeta tiqata, Tire Kotira qua qiana kyaigara qaqira kyeta munima ntainra kyeta nyiana kyaigara nraahu varaqita quarorave. ³ Tiri tiqata vakyaaahua nkye riaate. Vaisi 7 nramwu kyuge su nyaato vataahua Kotira mwanraquravanto qiani quara kyugema kyeta riemwaqita vi vaisihua sitaqita nrivaqeta tire mwihua mwi kyaigaraqaa ntaqikyitaarata varaate. ⁴ Mwihua mwi kyaigara vare varivaqeta tire Kotirara aakyara ntmawaqi viqatama Kotira qua nraakye qora timwa nyiqi quare, tita.

⁵ Mwitaa tuvata nraakye qora kuairama vuhua mwihua ekjaa mwinramwuhua quara qamwata kyeta mwi kyaigara varehua mwatama teta. Mwihua mwaa vaisinramwuhua mwatama tora:

Sitiveninra. Sitiveniva Iesusirara kepukyaqama kyero riemwaqiro vuvaro Kotira mwanraquravanto mwia utaqi varuvaro mwiva mwia qua ekjaa qua riemwaqiro vura.

Piripira, Porokorasira, Naikenonra, Taimoninra, Pamenasira,

Antiokinyaava Nikorasira. Nikorasiva mwiva tauraaqama kyero mpo mwatanaava variqaro nai nraaquhua taatohua okyara qaqira kyero Iutaa kyaiqa varero qio mwiaqaatairo Iesusira qua riero Iesusira nraaqiaraqama vura.

⁶ Qio mwi vaisinramwuhua sitaqita uro Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua hunani kyovata mwihua nkyiari kyauqu mwihuaqaa vateta Kotirara aakyara ntor.

⁷ Qio Iesusira nraaqiaranramwuvanto Kotira qua timwa nyiqi vuvaro mwi quava mpoqiavata viro nrinro huvata airi vaisivanto mwi quara riora. Ierusalemi Iesusira nraaqiara airigama vuvata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua airivantovata Iesusirara qutaa mwivave timwa kyeta Iesusira nraaqiaraqama vura.

Sitiveninra karavuqama kyora

⁸ Qio Sitiveniva Kotirara kepukyaqama kyero riemwaqiro vuvaro Kotira kepukyavanto mwiaqi varu vaisiva variqaro nraakye qora suqaa variqaro Kotira kyaiqa nronra kyaiqa, mpo kyaiqa mpo kyaiqa varaqiro vura. ⁹ Mwitaa huvata vaisi mponramwuvanto Sitiveninravata inronra hirerata nrunra. Mwi vaisihua mpo qua riohua nkyiari mwaanra nraamwu mwia *Huvantu Kyaa Vaisira Nramwuve* tura. Mwi vaisihua Iutaa mponramwuvanto Sairininyaahuavata, Arekisantirianaahuavata, varuvata mponramwu Sirisianaahuavata, Esiaanyaahuavata varura.

Mwihua Sitiveninra inronra hirerata nruvaro ¹⁰ Kotira mwanraquravanto Sitiveninra kyaahaqa huvaro mwia quavanto kepukyaqa huvata tita, mwi vaisinramwuhua hia qioqama kye mwia qua nraatara kyora. ¹¹ Mwihua hia qio mwia nraatara kyaaqara huvata mwihua vaisi mponramwu utaru munima nyita tiqata, Nkyenramwu Sitiveninraqaa unra qua ntumwa kyeta tiqata mwitaama qiate, Sitiveniva Mosesiravata Kotirravata uaqia hi quarama ti varihata riaunanrave, qiate, tita.

¹² Qio mwihua mwitaama kyeta unra qua tuvata Iutaa nronra vaisive, mwaanra okyara ti varu vaisihuave, mwihua mwi quara riovaro mwihua raraqa tovata mwihua uro Sitiveninra ntavaaqavu kyeta vitaqita uro kaanasorivanto ntuvantuama vita varuraqi kyora.

¹³ Kyeta mwihua vaisi mponramwu Sitiveninraqaa unra qua vataate tita, nyaanrovata mwihua nrumu tiqata, Mwaa vaisiva ena ena iharo Kotira nraamwuanra uaqia hi quara ti variho. Mwiva Mosesiva mwaanra qua timwa torara uaqia hi quara ti variho.

¹⁴ Tire airivanto varunanraqa mwiva mwitaama tiho. Iesusiva Nasaretinyaava mwaa nraamwunra Kotira nraamwu ntapairi kyaananrove, tiho. Iesusiva Mosesira mwaanra

qua qaqira kyero qaraakya qua tiri timwiananrove, tiho. Sitiveniva mwi quara mwi quara tihata riaunanrave, tita.

¹⁵ Mwitaa ti varuvata kaanasorinramwuvanto nraamwuqi varuhua variqata Sitiveninra taqovaro mwia viri kyuqe viri nyaamwunyaahua siri voti huva vahura.

7

Sitiveniva nkyiari timwa nyu quara

¹ Mwhua unra qua mwitaa tiqata Sitiveninraqaa qua vate varuvaro Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwhua nronra vaisivanto Sitiveninra kyapara hiro tiqaro, Qio nai qova qutu vuvaro Kotiva qaiqaa tuvaro ² Sitiveniva tiqaro, Ni kata pakyaahuavata ni kokuavata nkye nte qianinra rie variate. Haaru Evarahaamuva tiri haivaqava mwiva hia Haraanini vu entara mwiva Mesopotemia mwatani varuvaro mwamwunra pqaqavanto Kotiva qovarama viro ³ Evarahaamunra timwa mwinro tiqaro, Ena nramwunaahuavata, ena mwaatavata, qaqira mwaini kyera nte i nraamwutaani mwatarani quante, turave.

⁴ Mwitaa tuvaro Evarahaamuva Karatia mwatani varura mwini kyero kyatiro uro Haraanini varurave. Qio nai qova qutu vuvaro Kotiva qaiqaa tuvaro Evarahaamuva mwaa mwatara nkye variara mwaini nrunrave. ⁵ Mwi entara Kotiva hia Evarahaamunra mwata mwunrave. Evarahaamuva nai kyuqu ntamwa taani mwatara mpoqivavata hia mwunrave. Mwi entara Kotiva kyauqu nriqigaa vatero Evarahaamunra timwa mwinro tiqaro, Qio mwaa mwatara nraakiara nte i mwinrenrave. Mwaa mwatara i mwatama vahiananrove. E nraaqiara mwataraterahua mwatama vahianarove, turave. Qio mwi entara Kotiva nriqigaa kyauqu vateqaro tu entara hia Evarahaamuva nraaqiara mwato entara ⁶ Kotiva mwaa quara timwa mwinro tiqaro, Nraakiara e mwata humwuanramatera nraaqiarahua mpo mwatani uro varivata mwi mwatanaahua e mwataraterahua qoraqamaqita vi varivata mwhua airi ihi 400 ihia mwi mwataraqi variqi vivarave.

⁷ Qio mwi entaraqaataina nte e mwataraterahuaqaa ntaqikyihua mwhuaqaa qua vateqanama mwhua qoraqama nyataaninrave. Nte mwhua qoraqama nyataarita mwiaqaataita e mwataraterahua mwi mwataragaataita k yatita nrumu mwaa mwataragaqa variqata ni nutu tuaaheraqita vivarave, turave.

⁸ Kotiva mwitaa timwa kyero nai kyauqu nriqigaa vato quarara Evarahaamuvavata, mwiva mwatarataihuavata, qati nraahu riemwa taate tiro, Kotiva qoraisi nraaqiara mwamwanta toqaani okyarara Evarahaamunra mwunrave. Mwiaqaatairo Evarahaamuva nai nraaqiara Aisaakira mwatovaro ⁸ enta nritarovaro mwia mwamwanta toqa mwatorave. Aisaakiva Iaikopura qova varuvaro Iaikopuva tiri haivaqahua ¹² nramwu sova varurave.

⁹ Qio tiri haivaqahuanramwu variqi vita, mwinramwuhua nkyiari sata Iosepira kyaruru kyaaruma mwateta mwia uaqiama mwatarerata mwia ntavaaqavu kyeta mpo mwatanaahua nyita munima varovata Iosepira rupaqita uro Isipini kyora. Mwini uro kyovaro Iosepiva mpo mwatanaahuaqaa quminagama kyero kyaiqa vare varuvaro Kotiva mwiaavata varurave.

¹⁰ Kotiva mwiaavata variqaro Iosepira mwia kyaahaqamaqiro vuvaro mwiva qio varurave. Perova Isipi mwataqaa ntaqikyuvata Iosepira nraanrovoro mwiva mwia vuqaa uro varuvaro Kotiva mwia vu nraato kyaahaqa huvaro Perova mwianra kyuqe vaisivanto kyuqe vu nraato vataavave timwa kyero mwia nronraqama kyero tiqaro, Nte vunyaava variarira e ni naakiara variqarama ni nraamwuqaavata ni mwataqaavata ntaqikyante, turave.

¹¹ Qio mwi entara nronraqama kye aara nto entava Isipinivata Kenaaninivata vahuvata nraakye qora uaqiama kye varuvata tiri haivaqahuanramwuvata kyarara hurave.

¹² Mwitaa huvaro Iaikopuva riovaro kyara (raisi voti huva) Isipini vahuvo tuvaro riero mwiva tiri haivaqahuanramwu mwini sitovata vurave. ¹³ Mwhua mwini taara nani vuvaro Iosepiva qoqaa timwa nyinro tiqaro, Nte nkyi satavantove, tuvaro Perova Iosepiva vataahuara riero qamwata nyatovaro ¹⁴ Iosepiva qua vara kyero nai qorara tiqaro, Evata, ena nraakye nraaqiararavata ekyama mwaini Isipini nriate, tuvata nraakye qora ⁷⁴ nramwuvanto Isipini vurave.

¹⁵ Iaikopuva kyatiro uro Isipini variqiro viro qutu vuvata tiri haivaqahuanramwuvata mwini variqi vita qutu vurave. ¹⁶ Mwinramwuhua qutu vuvata mwhua mwamwanta mwia varaqita Sekemi mwatani uro Evarahaamuva munima nyuvata Hamonraa mwatanaavanto mwata mwunraqi quntamwa torave.

¹⁷ Qio airi ihi nritarovaro Kotiva haaru nai nriqigaa kyauqu vateqaro Evarahaamunranra e mwataraterahua kyaahaqa hirerave tu entava qaumato vahuvata nraakye

qoravanto kyangita Isipini vuhua airiqama vuvuro ¹⁸ vaisi mpo vunyaa vaisivanto hia Iosepira ntapihiki kyova qovarama viro Isipiqaa ntaqikyirero varurave.

¹⁹ Mwiva hia tiri haivaqahuaqaa ntapihiki kyero ntaqikyiqiro viraitiro, mwiva mwihua uaqiamaqiro viro tiqaro, Nkye nraaqiara mwata kyeta qaqira kyaivata qutu quate, turave.

²⁰ Perova mwitaa tuvaro tiri haivaqava mpovanto Mosesira mwayatovaro mwiva nraaqiara kyufeva varuvuro mwia nrova hia mwia qaqira kyaraitiro, tora taaramponramwuanra nraamwuqi mwia uqeta kye ntaqikyiqiro viro ²¹ mwiaqaatairo vitaqiro nramanri tokyani uro uqeta tovaro Perora nraamwunravanto mwia puama kyero, Nte mwia virirerave, timwa kyero mwiva nai nraaqiaraqaa ntaqiyuntema kyero mwiaqaa ntaqikyiqiro vuvave. ²² Ntaqikyiqiro vuvata Mosesiva ekyaa Isipi mwatanaa okyarave kyaiqave nraamwutovaro Mosesira kyaiqavantovata quavantovata anoma kyero kyufe turave.

²³ Qio Mosesiva 40 ihi vara kyero mwiva tiqaro, Kyai nte ntena nramwunaahua Isarereri uro taqaankye, timwa kyero ²⁴ uro taqovaro Isipi vaisi mpovanto Mosesira nramwunaa mpo uaqiama mwate varuvuro Mosesiva nai nramwunaa mwia kyaara Isipi vaisi mwia ru kyero kyorave. Mosesiva nai riero tiqaro, ²⁵ Ni nramwunaahua nianra mwitaama tivarave. Tiri kyaahaqa hiarive tiro Kotiva titaiharo nrivave. Mwihua nianra, Mwi vaisiva mwaa kyaiqara uaqia hi kyaiqaraqitairo tiri huvantu timwataarivave tivarave, tiro. Mosesiva mwihua mwitaave tivarave tuvata mwia nramwunaahua hia mwitaa turave.

²⁶ Varuvuro mwia qanranraa Mosesiva taqovata mwia nramwunaa Isareritanavanto nkyaritana nraahu ntaqi varuvuro Mosesiva uro mwitanahuara tiqaro, Eqaate. Nkyetana mwaini riaate. Nkyetana kuaa nramwunaave. Nanraqamave nkyetana ntaqi variavo? tuvaro ²⁷ vaisi mpovanto nai hena vaisi ri varuva Mosesira rataa kyero tiqaro, Tava iara tiriqaa nronraqa hira ntaqiyante tiharave nrinaro? ²⁸ E enta Isipi vaisi mpo ru kyarerama kyera nivata ru kyarerave uti variaro? tiro.

²⁹ Tuvaro Mosesiva mwi quara riero Isipisairo aatu ntuqema kyero uro mwata mpo Mitiaanini varurave. Mwini variqaro mwiva qoraisi nraaqiara taaratana mwayatovave.

³⁰ Mwini variqiro vuvuro 40 ihi nritarovaro Mosesiva qumina mwatani Sainai taqi nraaqani nrohigaro taqovaro kyatari mpo qia ite varuvuro mwiqitairo Kotiva titova nyaamwunyaava qovarama vuvave.

³¹ Qovarama vuvuro Mosesiva nrhanrama viro vaisairo kyatari ite varura taqarerave timwa kyero riovoro Kotira quavanto mwiqitairo mwia timwa mwinro tiqaro. Nte mwanriqavantove.

³² Nte nkyi haivaqahua Evarahaamunrave, Aisaakirave, Iaikopurave, mwihuaqaa ntaqiyi varuvave, tuvaro Mosesira mpoqama kyero kyufu kyufu ntuvaro mwi inraikyara taqaankyorave tiro aatu hi varuvuro ³³ Kotiva timwa mwinro tiqaro, E varianaa mwatara mwia kyotataqave. Ena kyufu nraamwuma taananra qatinani vara kyera sivira variante. ³⁴ Nte taqauqata Isipivanto ni nraakye qora uaqiama nyate variavo. Ni nraakye qoravanto atura ntiqata qia nte riena mwihua kyaahaqa hirerarama tumuqo. Qio nrinraqena nte i Isipini titaankye, turave.

³⁵ Qio mwi vaisira Mosesira tauraa Isarerivanto mwia qoririma kyeta tiqata, Tava i vara nronraqama kyero tiriqaa ntaqiyante tiharave nrinaro, tu vaisira, mwi vaisira Kotiva nronraqama kyero tiri haivaqahua kyaahaqa hirero mwihuaqaa ntaqiyarive tiro, mwia titorave. Kotiva titova nyaamwunyaava qia ito kyatariraqi variqaro Mosesira Kotira qua timwa mwuvuro ³⁶ Mosesiva vuvu uro tiri haivaqahua Isipiqitairo sitarera hiro Isipiqivata kyaarera Nraanre nramanriqaaqumina mwatanivata nronra kyaiqa varaqiro vuvave. Qumina mwata mwiaqaa 40 ihia nronra kyaiqa varaqiro viqaro tiri haivaqahua sitaqiro nrumu mwaini kyorave.

³⁷ Qio mwi vaisiva Mosesiva Isarereri nraakye qora timwa nyinro tiqaro, Kotiva ni titaintema kyero vaisi mpo titararo mwi vaisiva Kotira qua qiananrove. Mwi vaisiva nkyiqitairoma qovara hiananrove, turave.

³⁸ Tiri haivaqahua mwihua hia vaisivantovata varu mwatara qumina mwataqaa variqi vuvuro Mosesiva mwihuaqava varurave. Mwiva tiri haivaqahuavata varuvuro nyaamwunyaava Sainai taqiqaa variqaro Mosesira timwa mwuvuro mwiva Kotira qua qati vahiqiro quani quara varero tumu mwi quara tiri haivaqahua timwa nyunrave.

³⁹ Mwiva Kotira qua varero tumu tiri haivaqahua timwa nyuvata mwihua hia mwi quara riarerave timwa kyeta Mosesira qua raquta kyeta qaiqaa Isipini quataa huvata varurave. ⁴⁰ Qio (Kotiva mwia nraanrovoro Mosesiva Sainai taqiqaa mwaanri ntero vuvata) mwihua Eroninra (Mosesiva tauraa varuvuro mwiva mwia nraakiara varurara)

tiqata, E tiri mwanriqa mponramwu ututairata mwihua tiri tivuni viqata tiriaqa ntaqikiate. Mosesiva tiri Isipisairo tivitaqiro nriva nai tainive viho? turave.

⁴¹ Mwitaa timwa kyeta mwihua qati inraikyaqo purimakau nraati utu kyeta mwi inraikyarara mwanriqave timwa kyeta mwi inraikyara qamwata mwatarerata nkyiari quara ru kyeta qia quara mwatorave. Mwihua mwitaa hiqata nkyiari kyauqugotaita ututo inraikyara nrtutu tuaaharerata omwataavata nronrave.

⁴² Mwitaa huvaro Kotiva mwihua taqero mwoqa nyinro nkye uaqia hi kyaiqara utuqita quate tuvata mwihua qumina nyaamwuqi vahi inraikyara huarive, torave qovorave, mwi inraikyarara mwanriqavantove timwa kyeqata qamwataqita vurave. Poropeti mpukuqi Kotiva mwitaa tiro:

Isareri nraakye qora tuaavo,
nkye 40 ihia qumina mwtani nrohiqatama
nkye hia nini sipisipive purimakauve
ru kyeta qia quara matorave.

⁴³ Qaqao, nkye nkyeta mpo inraikya mpo inraikya ututo inraikyarara quara rukyeta qia quara mwate varurave. Nkye qumina mwtani nrohiqata mwanriqa mpo mwia nrtutu Morokura nkye mwia seri nraamwu vara qu vareqata nrohi varurave.

Mpo inraikya nkye qovora mwia nrtutu Repaninra nkye mwiavata vareqata nrohurave.

Mwi inraikyarara mwanriqave timwa kyeqata qamwata mwatarerata utu torave.

Qio mwia kyaara nte nkyi nyianra
Papironi mwia mwoqani vahi mwtarani
sitaarita vivarave, turave.

(Emosi 5:25-27)

Kotiva mwitaa turave.

⁴⁴ Qio tiri haivaqahua qumina mwtani hia vaisivantovata varu mwataraqaa variqi viqata mwihua seri nraamwu Kotira nraamwu vareqata nrohurave. Mwi nraamwunranra Kotiva Mosesirara mwataa mwataama kyera ututaante tuvaro ututorave.

⁴⁵ Mwia nraakiara tiri haivaqahua mwi nraamwunra nkyiari sohuamwanraqaaita vara kyeta varaqi viqata mwihua Iosuaara vatama kyeta vi varuvaro Kotiva mpo mwatanaa mpo mwatanaahua qatinani vara kyovata tiri haivaqahua mwihua nraatara kyeta mwihua mwata varorave. Qio tiri haivaqahua seri nraamwu mwiqi variqi vuvaro tiri haivaqava Ntevitiva varu entava nri ntorave.

⁴⁶ Nri ntovaro Kotiva Ntevitirara qamwateqaro varuvaro Ntevitiva Kotirara tiqaro, E tiri haivaqara Iaikopuraqaa ntaqiki variaravave. Qiove nte ini nraamwu hoqa mwataainrave? tuvaro Kotiva qaqao tiro, I mwaquvanto hoqa mataarive, tuvaro

⁴⁷ mwia mwaquvanto Soromoniva Kotira nraamwu hoqa mwatorave.

⁴⁸ Qio riaate. Kotiva mwiva kepukyavanto nyaamwuni variva mwiva hiam qumina vaisivanto hoqataa nraamwunraqi variananrove. Kotiva nai poropeti vaisi timwa mwinro tiqaro:

⁴⁹ Nyaamwuvanto nte mwata kyaavina variqana ekyaa inraikyaqaa ntaqikiyari taintavama vaiho. Mwatavanto nte kyuqu mpiami vataarivama vaiho. Nkye nanra nraamwuve hoqa matevarave?

Hiam nte variani nraamwunra nkye qio hoqa tevarave. Hia nte qio nraamwuqi varianinrave.

⁵⁰ Qutaave nte ntena kyauqugotaina ekyaa mwi inraikyara utu kyena vataurave? turave.

(Aisaiaa 66:1-2)

Kotiva mwitaa turave.

⁵¹ Nkye Kotira qua hia riaataa ihata hia riaavo. Nkyi mwutukyave nkyi nyaatovanto unra mwanriqanra vaiho. Nkyi mwutukyavanto hiam Kotirara vaiho. Nkye nkyeta haivaqahua nraantanteta Kotira mwanraqurara hia kyakya ihatama variavo.

⁵² Nkyi haivaqahua Kotira qua tu vaisihua ekyaa mwihua uaqiama nyatorave. Kotira qua tu vaisihua takuravata hia uaqiama nyatorave, ekyaa mwihua uaqiama nyatorave. Kotira qua tu vaisihua haaru qumina vakya Kotira qua tiqata, Kotira kyaiqa vaisivanto ntapihy kyeru nrohi variari vaisiva mwtani tumuananrove, tuvata nkyi haivaqahua mwitaa tu vaisihua ru kyontema kyetama nkyevata ntapihy kyeru nrohi vari vaisiva mwiva mwtani tumihatama nkye mwiavata uaqiama mwtatama mwia ru kyeta hiavo.

⁵³ Nyaamwunyaahua Kotira qua mwaanra nkyi timwa nyi variavata nkye Kotira qua mwaanra riaataara vaihatama nkye hia mwi quara rieta hiavo, tiro.

Oriqotaita Sitiveninra ntuqutu kyora

⁵⁴ Sitiveniva mwitaa tuvata kaanasori vaisinramwu mwi quara riovaro mwihua mpoqama kyero raraqa tovata nkyiari aanrai kuti varuvaro ⁵⁵ Kotira mwanraquravanto Sitiveninra mwiaqaa ntaqikyiqaro kepukyaqama mwatovaro Sitiveniva nyaamwuni vuru taqovaro Kotiva hu inraikyava itero takyuqi varuvaro Iesusiva Kotira kyauqu kyaatutani siviro varuvaro ⁵⁶ mwiva tiqaro, Qio taqaate, nyaamwuvanto qatua viharo nte taqe varuqaro Iesusiva mwatani mwatatai nraaqiarava, mwiva Kotira kyauqu kyaatutani kepukyavanto siviro variho, tiro.

⁵⁷ Sitiveniva mwitaa tuvata mwihua tiqata, Tire mwiva uaqia hi ququaarura tira riaarorave, timwa kyeta kyauqo nkyiari nyaato titateta qua aakyara ntamwaqi vita uro ⁵⁸ Sitiveninra ntavaaqavu kyeta uro Ierusalem mwaqaani kyeta ori vara kyeta mwia ntuqutuqi vita uro mwia aavata ntuqutu kyora.

Sitiveninranra vaakya unra qua tuhua oriqotaita mwia ntuqutirera hita mwihua nkyiari vaaq qatinani vara kyeta uro ⁵⁹ qaraakya vaisi mpo mwia nrutu Sorura kyuqutarani vaeta uro Sitiveninraqaa ori kyarerata vuvaro Sitiveniva Kotirara aakyara ntero tiqaro, Qio nronrao, Iesusio, Ni manraqura vitaante, timwa kyero ⁶⁰ mwiva tori kyauru raviro paatiro aakyara ntero tiqaro, Nronrao, hia mwihua uaqia hi inraikyara utuara kyaara mwihuaqaa qua vataante, tiro. Mwitaa timwa kyero mwiva quata vura.

8

¹ Qio Sitiveninra ntuquti varuvaro Soruva mwini variqaro mwia qioma ru kyevarave tura.

Soruva Iesusira nraaqiara ru taiqa kyarero uti varura

Qio mwihua Sitiveninra rukueta mwi entaraqataita mwihua Iesusira nraaqiaranramwu mpoqama kyeta uaqiamaqita vura. Uaqiamaqita vuvata Iesusira nraaqiara Ierusalemni varuhua tirivata rivorave timwa kyeta Ierusalemni mwini kyeta lutia mwatani mpo mwatukya mpo mwatukya vura.

Mponramwuvanto Sameriaani uro varuvata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua nraahu Ierusalemni varura.

² Vaisi mponramwu Kotira quara mwutukya ntuhua Sitiveninra mwamwanta varaqita ntaqitaqi vita uro quntamwa kyora.

³ Mwia quntamwa tovaro Soruva Iesusira kyaiqavata, Iesusira quavata, taiqa kyarero uti variqaro mwiva uro mpo nraamwu mpo nramwuqitaqaro Iesusira nraaqiaraqahuhua vaisivata, nrahesivata, ntavaaqavuqiqaro karavuqi kyora.

Sameriaani Iesusira qua uro timwa nyunra

⁴ Soruva mwitaamaqiro vuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto Ierusalemiqitaita mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata Iesusira mwakyaakya timwa nyi varuvaro

⁵ Piripivavata vevara Sameriaani uto mpo mwatukyaqi variqaro mwi mwatanaahua timwa nyinro tiqaro, Iesusiva mwiva Kotiva titaiva mesaiaavantove, ⁶ tuvata nraakye qoravanto riovaro mwiva kyufe qua timwa kyeqaro nronra kyaiqavata vare varuvata tita, mwihua mwia qua nrumu tirema variqata kyugema kyeta rie varura.

⁷ Rie varuvata vaana mpohuavata qua aakyara nteqata mpo vaisinramwuqitaita nritarovaro Piripiva airi nriqa vuhuae, mwamwanta hia qakya uhuave, kyugu uaqiama vuhuae, kyugema nyatero. ⁸ Mwitaamaqiro vuvata mwi mwatukyaraqinaahua mpoqama kyeta qamwateqata varura.

⁹ Mwi mwatukyaraqinaa vaisi mpovanto mwia nrutu Saimonivave tuva varura. Mwi vaisiva vuhua pahaave, quaha utua kyaiqarave, varaqiro vuvata Sameriaavanto mwia kyaiqara kyauqu ntukikinraaqate varuvaro mwiva tiqaro, Nte nronravantove, ¹⁰ tuvata mwi mwatanaahua nronra vaisivata, pata vaisivantovata, mwianra nronraqama kyeta riemwaqi viqata mwi vaisirara mwiva Kotira kepukya inraikya varaivave tuvaro ¹¹ mwi vaisiva airi enta quahave mpo kyaiqa nronra kyaiqa varaqiro vuvata mwi mwatanaahua kyauqu ntukikinraaqate varura.

¹² Mwitaa hi varuvaro Piripiva nri ntero kyufe mwakyaakya Kotiva ntaqikyianinranrave, Iesusiva Kotiva titaiva mesaiaavanto varianinranrave, timwa nyuvata mwihua mwi qarara qutaave timwa kyeta mwihua nraakyevantovata vaisivantovata nramanri varora. ¹³ Saimoniva mwivavata mwi quara riero qutaave timwa kyero mwiva nramanri varero mwiaqaatairo mwiva Piripikyantiri variqaro Piripiva nronra kyaiqa varorara mwiva nai kyauqu ntukikinraaqate varura.

¹⁴ Qio Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua Ierusalemni variqata riovata Sameriaavanto Kotira quara qamwateqata variavo tuvata mwihua Pitaakya Ionikya sitovata ¹⁵ mwitanahua uro nteta mwi mwatanaahuavata variqata mwihuavata Kotira

mwanraqura varaate tita, Kotirara aakyara ntorā. ¹⁶ Mwi entara mwi mwananaahua tire Iesusira nraaqiara varirerave tuhua nramanri nraahu nyuhua variqata hia Kotira mwanraqura varovata

¹⁷ Pitaakya Ionikya Kotirara aakyara nteqata nkyiari kyauqu mwihuaqaa vatovata mwihua Kotira mwanraqura varora.

¹⁸ Mwitaa huvaro Saimoniva taqovata Iesusiva nronraqama kyo vaisitanahua nkyiari kyauqu vaisiqaa vatovata mwi vaisihua Kotira mwanraqura varovaro Saimoniva taqovaro mwia mwutukya ntuvoro mwiva munima varaqiro mwitanahua nyinrenro hiro tiqaro, ¹⁹ Munima mwaa varetama nivata nronraqama kyaivaqenama ntevatā ntena kyauqu vaisiqaa vataarita mwihua Kotira mwanraqura varaate, tiro.

²⁰ Mwitaa tuvaro Pitaava mwia timwa mwinro tiqaro, I qua uaqia hi quarama vaiho. Ena qua kyaara ena munima mwia vatama kyera vira taiga quante. Kotira mwanraqura hiamā munima kyera varenanrave. Kotiva nai mwanraqura nraakye qora qatima nyi variho. ²¹ Kotiva taqaiharo i mwutukyavantovata i vu nraatovantovata uaqiamama vaiho. Mwitaa hirara tira, e hiamā qio tire varaana kyaiqara evata varenanrave.

²² Qio ena uaqia hi kyaiqara utinanra qaqira kyaante. Mwia qaqira kyera Kotirara aakya ntairaro mwiva qiove tirera, e uaqia hi kyaiqara utuana quava taiga quanarove. ²³ Nte taqauqara e mpoqama kyera mwutukya ntiharo vaiqiqahi variara vaisivave. Uaqia hi kyaiqava i ntavaaqavu kyaiharo e uaqia hi kyaiqara uti variaro, tiro.

²⁴ Pitaava mwitaa tuvaro Saimoniva Pitaakya Ionikyara tiqaro, Qiove nkyetana nianra rieqata Kotirara aakya ntaivaro nkyetana nianra timwataa quava hia govāra hiarive? tiro. Saimoniva mwitanahuara mwitaa tura.

²⁵ Pitaakya Ionikya nraakye qora Iesusira quave Iesusira okyararave timwa nyita mwiaqaataita mwitanahua tumu ntanteta verara Ierusalemianra vura. Mwitānahua mwiniānra viqata Sameriaani vahu mwatukyara mponramwuqi viqata Iesusira qua kyueq qua timwa nyiqita vura.

Piripiva uro Itiopia nronra vaisi mpo timwa mwi quara

²⁶ Qio Piripiva Sameriaani varuvaro nyaamwunyaava Kotira kyaiqa vaisi mpovanto Piripira timwa mwinro tiqaro, E sivira vevāra Ierusalemisairo Kasaanianra vi aanranraqaa quante, tura. Mwi aanranraqaa hia airi vaisivanto vita nrita hu aanrava vahura.

²⁷⁻²⁸ Piripiva siviro vuva uro ntero taqovaro Itiopia vaisi mpovanto aanraqaa varura. Mwi vaisiva nronra vaisivanto variqaro mwiva nai vunyaa nraakye mwia nrtu Kantēsira mwia kyaiqa varaqiro viqaro munimave taakisi kyaiqaqaa ntaqiky varuva, mwiva uro Ierusalemi Kotira nrtu tuaahera kyero mwiaqaatairo uro ntantero vevāra nai mwaatani virero aanrani viro.

Mwiva aanraqaa viqaro qosivanto ntanrau vare vuraqi mwatakyaa viro variqaro Aisaiaava poropetivanto qara ntumwa toraqi kyaara nti varura.

²⁹ Mwi mpukurāqi kyaara nti varuvaro Kotira mwanraquravanto Piripira timwa mwinro tiqaro, Uro qosivanto ntanrau varero nrinra mwia hunta kyaante, tuvaro ³⁰ Piripiva hiantero uro riovoro mwi vaisiva Aisaiaava poropetivanto qara ntumwa toraqi kyaara nti varuvaro Piripiva mwia kyapara hiro tiqaro, E kyaara ntiqara mwi quara okyara ntapihirave hiaro? tiro.

³¹ Mwitaa tuvaro mwiva tiqaro, Hia mpovanto ni kyaahaqa hiraqe nte nataama kyenave mwi quara okyara ntapihianinrave? E mwaaqi mwaanri ntera nivatama kyera variqarama ni kyaahaqa hiantē, tiro.

³² Qio mwi vaisiva Aisaiaara mpukuqitairo mwaa quara kyaara nti variro:

Sipisipi quara ru kyarera utiharo sipisipivanto hia qua tintema kyero mwivavata hia qua tiho. Sipisipi nraati kyaahi teqe variavaro sipisipi nraativanto hia qua tintema kyero mwivavata (nai nramwutaahua suqaa variqaro) hia qua tiho.

³³ Mwia uaqiama mwateqata hia mwia qua ntapihi kye riaarave. Mwia ru kyaavarora tiro, mwiva mwata humwuanrama taarihua hia varivaro hia mpovanto mwihuara qiarivavata varianarove, tura.

(Aisaiaa 53:7-8)

³⁴ Qio mwi vaisiva mwi quara kyaara ntumwa kyero Piripira kyapara hiro tiqaro, Mwaa quara ta vaisirara turave? Aisaiaava nanrianra turave iho? Mporara turave iho? tiro.

³⁵ Tuvaro Piripiva timwa mwinro tiqaro, Mwi quara Iesusirara timwa tairave, timwa kyero mwiaqaatairo mwiva Iesusira okyara kyueq qua mwia timwa mwinro.

³⁶ Aanraqaa vuhua nramanri rumpua mpotua vahunani uro ntovaro Itiopia vaisi mwiva tiqaro, Qio taqaante. Mwaa nramanrima vaiho. E qiove tirera, nte nramanri varaankye, tiro.

³⁷ [Mwitaat tuvaro Piripiva tiqaro, E ena mwutukyaqitairave vu nraatoqitairave qutaave tirera, qioma e nramanri varenanrave, tuvaro mwiva tiqaro, Qio nte qutaama Iesusirara mwiva Kotira mwaaquve tuqo, tiro.]

³⁸ Mwitaat timwa kyero mwiva nai kyaiqa vaisiara tiqaro, Qosi mwiva ntavaaqavu taivaro mwaato variarive, timwa kyero mwiva Piripikya nramanriqi mwaamwi ntovaro Piripiva mwiva nramanri mwunra.

³⁹ Nramanri mwi kyero mwitanahua nramanriqitai mwaanri ntovaro mwiaqaatairo Kotira mwanraquravanto Piripira vitero vuvaro Itiopia vaisivanto hia mwiva qaiqaa taqaraitiro, mwiaqaatairo mwiva qamwataqiro qaiqaa nai mwaatanianra vurama.

⁴⁰ Mwiva vuvaro Kotira mwanraquravanto Piripira vitaqiro uro Asatoti mwatukyaqaa kyovaro Piripiva ntapihiki kyora. Mwiaqaatairo mwiva mpo mwatukya mpo mwatukya variqiro viqaro Iesusira qua timwa nyiqiro viro Sisariaani uro ntora.

9

Soruva Iesusira nraaqiaraqama vu quara

(Kyaiqa Varora 22:4-16, 26:9-18)

¹ Qio Soruva Ierusalemni variqaro Iesusira nraaqiaraqama vuhua ru kyaani quara timwaqiro viro mwiaqaatairo uro Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisiara tiqaro, ² Qara ntumwa kyera ni mpiraqena nte Ntamaasikaasi mwatukya nronraqi uro mwaanra nraamwuqaa ntaqikyihua nyianrita mwihua taqavata Iesusira nraaqiara Iesusira aanraqaa vihua varivera, nte mwihua vaisive, nraakyeve, rupa kyena sitaqina mwaini Ierusalemni nrumu karavuqi kyaankye, tiro.

³ Mwitaat timwa kyero Soruva qaravata varero Ntamaasikaasi mwiniarra viro. Qio Ntamaasikaasi qaumato aanraqaa vi varuvaro qamwanrama kyero nyaamwusairo omwavanto aaquakyaa voti huva Soruva vi varunani itovaro ⁴ Soruva mwatasata tumu ntiro variqaro riovaro qua mpovanto mwiva nraanrenro tiqaro, Soruo, Soruo, nanra kyaarave e ni uaqiama mate variaro? tiro.

⁵ Mwitaat tuvaro Soruva tiqaro, Nronrao, e tavave? tuvaro quavanto mwitaama tiro: Nte Iesusivave. Nte e uaqiama mate variarava mwivama huqo, tiro.

⁶ Mwitaat timwa kyero tiqaro, Qio sivira mwatukyaqi viraro mpovanto e mwitaat mwitaat hinanranra i timwa mwianrive, tiro.

⁷ Quavanto mwitaat tuvata Soruravatama kyeta nruhua qua nraahu rieta hia vaisi virivata taqaraitita, qio mwihua qati mwito varita aatu hi variqata hia quavata tura.

⁸ Mwihua hia quavata tuvaro Soruva mwataqaatairo siviroti taqaankye tuvaro mwiva vuvanto qipa vuvaro hia qio taqero. Hia qio taqovata mwiva vatama kyeta nruhua mwiva kyauqu tu varetta Ntamaasikaasini vitaqita uro kyora. ⁹ Mwini uro kyovaro Soruva taarampo entara vu qipa vuvaro variqaro kyaravata nramanrivata hia nronra.

¹⁰ Mwitaama varuvaro Iesusira nraaqiara mpovanto Ntamaasikaasini varura. Mwi vaisira nrtutu Ananaiaasiva, mwiva variro ruvaata votima kye taqe varuvaro nronravanto mwiva nraanrovoro mwiva tiqaro, Nronrao, nte mwaa varuqo, tuvaro ¹¹ nronravanto mwiva timwa mwinro tiqaro, Mwatukyani aanra mpo mwiva nrtutu *Ntapihikye Vahi Aanranrave* qianani viravama Iutaasira nraamwu qesana uro ntera vaisi mpo mwiva nrtutu Soruva mwiva Tasaasinyaa vaisi qio mwianra uro kyapara hianta. ¹² Soruva nianra aakyara nte variqaro ruvaata votima kye taqihara e Ananaiaasiva uro ntera mwiva qio taqaarive tira ena kyauqu mwiaqaa vataararo mwiva qio taqaiho, tiro.

¹³ Mwitaat tuvaro Ananaiaasiva tiqaro, Qaqao, airi vaisivantoma mwi vaisira okyara ni timwa mpiavana riaurave. Mwi vaisiva Ierusalemni variqaro i nraaqiara ntapihiki kyeta nrohi varihua airi uaqiama nyate varivave. ¹⁴ Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varia vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvanto mwiva qara mwiavaro mwiva mwihuaqaatairo kepukya varero mwaini Ntamaasikaasini i nrtutu nte varihua ruparero nrivave, tiro.

¹⁵ Ananaiaasiva mwitaat tuvaro nronravanto mwiva timwa mwinro tiqaro, Qio hia aatu hiraitira mwini quante. Ntenavanto mwi vaisira mwatama tauqaro mwiva nte mpo inraikyao kyaiqa varaani inraikyara kyugera voti hiarivama variananrove. Mwiva ni kyaiqa vaisi variqaroma mwiva mpo mwatanaa mpo mwatanaave, vunyaa vaisinramwuve, Isareri nraakye qorave, mwiva mwihua ni nutu timwa nyiananrove. ¹⁶ Nraakiara mwiva nianra rieqaro ni kyaiqa varaqiro viro mwiva kyaara nriqa qvani

inraikyara, mpo inraikya mpo inraikya varaananrove. Qio nte mwi okyarara ntenavanto mwia nraamwutarerave, tiro.

¹⁷ Mwitaa tuvaro Ananaiaasiva uro mwi nraamwunraqi vera ntero nai kyaugu Soruraqaa vatero mwia timwa mwinro tiqaro, Ni katao, Soruo, nronravanto Iesusiva e mwainianra nriqanra taqaarava mwivama ni titaiho. E qaiqaa qio taqairaro Kotira mwanraquravantovata i utaqi kepukyaqa hiqaro variarive tiro, mwiva ni titaihanama nruqo, tiro.

¹⁸ Mwitaa tuvaro qamwanrama kyero Sorura vuqaatairo eqarori inraikya tonamwu voti huva vi vuvaro mwiva qio tageqaro siviro varuvaro Iesusira nrutuara nramanri mwunra.

¹⁹ Mwuvaro mwiaqaatairo mwiva kyaravata nrenro qio mwiaqaatairo kepukya varero varura.

Sorua Ntamaasikaasiqi Kotira qua timwa nyunra

Mwiaqaatairo Sorua Ntamaasikaasiqi mpo entanramwu Iesusira nraaqiaranramwu kyapata varura.

²⁰ Mwini variqaro qamwanrama kyero mwiva Iutaa mwaanra nraamwu mpoqi mpoqi vera ntero Iesusirara timwa nyinro tiqaro, Qutaama mwiva Kotira mwaaqu variho, tiro.

²¹ Mwitaa tuvata mwihua mwia qua rieta nrihanrama vita nai kyapara hi nai kyapara hita tiqata, Qutaa mwi vaisivave Ierusaremini variqaro Iesusira nraaqiara uaqiama nyate varirave? Qutaa mwivave Iesusira nraaqiara rupa varero uro Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varia vaisihua mwihua nronra vaisinramwu nyinrenro mwaini nrivave? tita.

²² Mwitaa ti varuvaro Sorura quavanto mpoqama kyero kepukyaqa hi varuvaro Soruva tiqaro, Iesusiva mwivama mesaiaavantove, timwa kyero mpo qua mpo quaqitairo Iesusira mesaiaa okyarara nyaamwutovata Iutaa vaisinramwu Ntamaasikaasini varuhua mwia qua nraatara kyaare tita taqovarovata Sorura quavanto nraahu mwihua qua nraatara kyora.

²³⁻²⁴ Mwitaa ti varuvaro mpo entanramwu nritarovata Iutaa vaisinramwu ntuvaantuama vita variqata Sorura ru kyerara qua timwa kyeta vateta mwia entaqivata, qaatatoragaavata, vasaamwunra qesana vaimwanraanra ntaqiky i varura. Mwitaama varuvaro Soruva nai ru kyarera hu quara vaakya riovata ²⁵ mwia vataqita nrohu vaisihua mwia kyaahaqa hiqata mwia tua nronraqi ntumwa kyeta ori vasaamwunraqitaita kyaantaqama kye mwaati qatinani kyovaro vura.

Sorua Ierusaremini vura

²⁶ Soruva Ierusaremini vuva uro Iesusira nraaqiara mponramwu kyapata kuairama quankye tuvata mwihua qaqaqo e hia Iesusira nraaqiara variaro timwa kyeta Sorura nraatu aatu hiqata varura.

²⁷ Mwia nraatu aatu hi varuvaro Vanavaasiva mwia kyaahaqa hirero nri ntero Sorura vita varero uro Iesusiva nronraqama kyonramwuhua varunani kyero Vanavaasiva Sorura okyarara mwihua timwa nyinro mwiva Soruva aanraqaa viqaro Iesusira taqo quara timwa nyinro Iesusiva Sorura qua timwa mwunranravata timwa nyinro. Mwiva Soruva Ntamaasikaasiqivata variqaro Iesusira nrutu nteqaro kepukyaqama kyeqaro Iesusirara mwi mwatanaahua timwa nyunranravata mwihua timwa nyinro. Vanavaasiva Sorura okyarara mwihua ntapihi timwa nyuvata mwihua mwiaqaataita qiove tita.

²⁸ Mwihua qiove tuvaro Soruva mwihua kyapata variqaro Ierusaremini nrohiqaro hia aatu hiraitiro, Iesusira nrutu ntamwa kyeqaro Iesusira qua mwi mwatanaahua timwa nyunra.

²⁹ Mwitaamaqi ro viqaro mwiva uro Kiriki mwataqaa Iutaa vaisi varuhua kyapata variqaro qua timwa nyinro kepukyaqama kyero ti varuvata mwihua rieta mwia ru kyarerata uti varura.

³⁰ Sorura ru kyarerata uti varuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto Sorura qata vakyaqaqaa uhua mwi quara rieta, mwihua Sorura kyaahaqa hiqatama mwia vitaqita uro Sisariaani kyeta titovaro mwiva nai mwaata Tasaasini vura.

³¹ Soruva mwini uro varuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto Iutiaani varuhuave, Karirini varuhuave, Sameriaani varuhuave, mwihua qio mwaateraqaqama vita varuvaro mwi entara hia mpovantovata mwihua qoraqama nyate varuvata mwihua Iesusira kyaiqara kepukyaqamaqita viqata mwihua Kotirara nronraqama kyeta riemwaqita vuvaro Kotira mwanraquravanto mwihua kyaahaqa hi varuvata airivanto nrita Iesusira nraake qoraqama vita varura.

Pitaava mpo mwatukya mpo mwatukya vura

³² Qio Pitaava Iesusira nraaqiara kyaahaqa hirero mpo mwatukya mpo mwatukya nrohoro. Nrohiqaroma mwiva Iesusira nraaqiara mponramwuvanto Rintaani varuhua uro taqarero vura.

³³ Pitaava mwini uro ntero taqovaro vaisi mpovanto mwia nrtu Iniaasiva varura. Mwi vaisiva hia mwia mwamwantavanto qakya huvaro variqaro mwiva 8 ihi vara kyero taintaqaa nraahu vaiteqaro varuvuro Pitaava uro ntero mwianra tiqaro, ³⁴ Iniaasio, Iesusi Karaisiva qioma i kyuqema kyaananrove. E sivira ena tainta ntapihiente, tuvaro mwi vaisiva qamwanrama kyero siviro.

³⁵ Sivuvata Rintaaqinaahuavata, Seroniqinaahuavata, taqovaro mwi vaisiva qati siviro varuvata mwiaqaataita mwihua Iesusira nraaqiara varirerata Kotirara aakyara ntoro.

³⁶ Mpo mwatukya Iopaani Iesusira nraaqiaraqaitaro nraakye mpovanto mwia nrtu Tavitaava varura. Mwia nrtu mwia Kiriki quaqitaita tirerata *Ntokaasivave* tura. Ntokaasiva kyuqe nraakyevento variqaro vehi nraakye qora kyaahaqa hirero kyaiqa vara nyate varu nraakyeva varura.

³⁷ Qio mwi entara mwi nraakyeva nriqa vu inraikyara varero gutu vuvata mwia nramwunaahua mwia varaqita mwia nramanri ntumwa kyeta qapuqama kyeta nraamwu mpontuna mwaanrinra mwoqaqa vahuraqi uro vatoro. ³⁸ Iopaani varuhua riovaro Pitaava vaini Rintaani varuvata mwihua vaisi taaratana mwini siteta tiqata, Nkyetana Pitaarara mwitaama qiate. Hiantera mwaini tire varunanrani nriante qiate, tuvata mwitanahua uro Pitaara timwa mwuvaro ³⁹ Pitaava siviro mwitanahuavata nrinro.

Pitaava nri ntovata mwihua mwia vita varetta verara nraakye vatoraqi vera ntovaro Pitaava taqovata airi nraakye tetoqavanto Pitaara taqeta ntateqata Ntokaasiva qati varu entara mwihua haqirama nyu tuavaaqarave siotive, mpo inraikyara mpo inraikyavata Pitaara nraamwute varura.

⁴⁰ Nraamwutovaro Pitaava ekyaa mwiqi varuhua sita mwaatani veva kyero mwiva mwiqi variqaro tori kyauru raviro Kotirara aakyara ntero. Kotirara aakyara ntamwa kyero mwiva tugasaa viro gutu vurara tiqaro, Tavitaao, siquante, tuvaro mwi nraakyeva gutu vuraqitaro vu ntapairi kyero Pitaara taqero qio mwiaqaatairo qati siviro mwaamwianrama viro varuvuro

⁴¹ Pitaava nai kyauqu tutu kyero mwia kyaahaqa huvaro mwiva qio siviro. Qio sivuvaro Pitaava Iesusira nraaqiaranramwuvata, tetoqa nraakye nramwuvata, nyaanrama kyero gutu vu nraakye nraamwutovata mwihua taqovaro mwi nraakyeva qati siviro varura.

⁴² Mwi nraakyeva qati siviro varuvata mwi quara timwaqita vuvata Iopaaqinaa nraakye qora airivanto mwi quara rieta qio mwiaqaataita airi vaisivanto Iesusira quara qutaave tura.

⁴³ Qio Pitaava Iopaaqi airi enta variqaro Saimoninra nraamwuqi varura. Saimoniva purimakau pahiqo kyaiqa varo vaisiva varura.

10

Pitaakya Koniriaasikya

¹ Sisariaani vaisi mpovanto varura. Mwia nrtu Koniriaasiva (mwiva hia Iutaa vaisi variraitiro) mwiva Romeni ntaqu vaisihua vatova variqaro mwiva 100 ntaqi varu vaisihuaqaa ntaqiki varuvata mwi vaisinramwuhua Itarisaita nruvatara tita, mwihuara Itarinyaahua ntaqua vaisihuave tura.

² Koniriaasiva Kotirara aakyara nte varu vaisiva variqaro mwivavata, mwia nraamwuqi varuhuvata, Kotira nrtu tuaahere varura. Mwiva Iutaa nraakye qora vehi varuhua kyaahaqa hiqaro variqaro Kotirara ekyaa enta aakyara nte varura.

³ Qio mpo enta enrenro 3 kirokiqa huvaro Koniriaasiva qati variqaro ruvaata voti hura taqero. Taqeqaroma mwiva ntapihiki kyero taqovaro nyaamwunyaava Kotiva titova viqetero mwianra tiqaro, Koniriaasio, tuvaro mwiva nyaamwunyaanra mwianra aatu hiro ⁴ mwia aitutuma kyero taqero tiqaro, Nronrao, nanrave? tuvaro nyaamwunyaava mwiva tiqaro, E Kotirara aakyara ntaana quarave, e mpohua kyaahaqa hiananrave, Kotiva mwianra qamwateqaro iara riegaroma variho. ⁵ Qio vaisi mponramwu sitairata mwihua Iopaaqitaita vaisi mpo mwia nrtu Saimoni Pitaara uro vitaate. ⁶ Pitaava vaisi mpo vatama kyero variho. Mwi vaisiva Saimoniva purimakau pahiqo kyaiqa vare variva, mwiva nai nraamwuqi verara kyaarera tokyasataa variho, tiro.

⁷ Mwitaa timwa kyero nyaamwunyaava vuvaro Koniriaasiva mwiva tuntema kyero nai nraamwuqi kyaiqa varo vaisitanahua nyaanrama kyero ntaqu vaisira mpo, mwiva Kotirara aakyara nte varu vaisiva nai kyaahaqa hi varu vaisira mwiaavata nraanrenro.

⁸ Koniriaasiva mwi vaisinramwuhua nyaanrama kyero vaakya taqorara mwihua timwa nyinro qio mwihua Iopaani sitero.

⁹ Sitovata mwia qanranraa aanraqaa Iopaa qaumato vi varuvaro Pitaava Iopaani variqaro huarivanto virira qiataqa vahuvaro mwiva nraamwu mwoqa tahiporaqa mwaanri ntero Kotirara aakyara ntarero viro.

¹⁰ Mwini mwaanri ntero nraamwuqaa variqaro kyara nraataa huvaro kyara tera hi varuvaro mwia vekya variqaro ruvaata voti hura taqero.

¹¹ Pitaava taqovaro nyaamwuvanto qatua vuvaro mwiqitairo taari voti hura ekyya mwia vitiqaa rupertova tumuqata tumuqata tiro tumu ntoro. ¹² Taari mwiqi Pitaava taqovaro mpo vahi aasau, mpo vahi aasau vahura. Quarave, qarurave, nyaamwave, mwi inraikyava mwi inraikyava mwiqi vahuvaro ¹³ quavanto Pitaara tiqaro, Qio sivira ru kyera nraante, tiro.

¹⁴ Tuvoro Pitaava qaqaqo tiro, Nronrao, hiave. Tire teta mwaanra okyara rieqatama mwi inraikyara uaqia hi inraikyarave timwa kyeta hia nraunanrave, tiro.

¹⁵ Mwitaa tuvoro quavanto qaiqaa tiqaro, Kotiva kyuqe inraikyave tirara e hia uaqia hi inraikyarave qiante, tiro.

¹⁶ Tuvoro Pitaava kuaa qarama kyero nraahu ruvaata mwia taarampo nani taqovaro mwiaqaatairo taari mwia varero tumu ntantero nyaamwuni vura.

¹⁷ Mwitaa huvaro Pitaava ruvaata voti hura mwia taqorara nraato ti varuvata Koniriaasiva sitonramwuhua mwi mwatukyaragi nri nteta Saimoninra nraamwuanra kyaparama kyeta uro mwi nraamwunra qesana varita ¹⁸ aakyara nteta tiqata, Saimoniva mwia nrutu mpo Pitaavave qiava, mwaa nraamwunraqive nrumu variho? tita.

¹⁹ Tuvoro Pitaava ruvaata voti hura taqorara qati nraahu nraato ti varuvaro Kotira mwanraquravanto mwia timwa mwinro tiqaro, Taqaante, vaisi taarampotanavanto i puua hirerata nri ntaavo.

²⁰ Qio sivira uro mwihua hunta kyera hia aatu hiraitira, mwihuavata quante. Nte mwihua mwaini sitauqata i puua hirerata nriahuave, tiro.

²¹ Mwitaa tuvoro Pitaava mwi vaisihua nrumu varunani uro ntero tiqaro, Nkye tararave puua hi variavo? Nte mwaa mwivave. Nkye nanra inraikyarave nriavo? tiro.

²² Tuvata mwinramwuhua tiqata, Vaisi mpo Koniriaasiva, mwiva ntaqaa vaisihua 100 nramwuqaa ntaqikiya variva, mwiva ntapihii kyero nrohi variqaro Kotira nrutu tuaahere variavave. Mwitaa ihata ekyya Iutaa vaisivanto mwianra kyuqe vaisivantove ti variavave. Qio mwi vaisiva tiri mwaini titaiho. Koniriaasiva variharo nyaamwunyaava Kotiva titaiva tumu ntero mwia timwa mwinro tiqaro, E Pitaara nraanrainranro mwiva i nraamwuqi nrumu varirara e mwia qua riaante, tiho. (Mwitaa tiharo Koniriaasiva tiri titaihata nrunro), tita.

²³ Mwinramwuhua mwitaa tuvoro Pitaava tiqaro, Qio mwaaqi vaitaivaqenramwu hura quare, tiro.

Timwa kyero vaitero mwia qanranraa Pitaava siviro mwinramwuhuvata vuvata Iesusira nraaqiara mponramwuvantovata Iopaaqinaahua Pitaara vatama kyeta vura. ²⁴ Pitaava mwihuavata vuvu uro aanrani vaitero mwia qanranraa mwiva Sisariaani uro ntero taqovaro Koniriaasiva nai nramwunaahuavata nai totinramwuvatama kyero Pitaara vekya varuvaro

²⁵ Pitaava uro ntero nraamwuqi vera ntovaro Koniriaasiva uro mwia taqero mwia kyuqu tarani tumu ntiro variqaro Pitaara nrutu tuaahere varuvaro ²⁶ Pitaava tiqaro, Qaqao, hia ni nutu tuaaheraante, timwa kyero mwia vara mwaamwianrama kyero timwa mwinro tiqaro, Sivira variante. Hia nte mwanriqavantove. Nte qati vaisima varuqo, tiro.

²⁷ Timwa kyero Koniriaasikya qua timwaqiro vuvu uro taqovata airi nraakye qoravanto mwiqi nuvaantuama vita varuvaro

²⁸ Pitaava mwihuara tiqaro, Nkye ntapihii kyaarave. Tire Iutaavanto varuraro tiri mwaanra quavanto mpo mwatanaahua kyapata variqi quananranra qao timwa taihata varunanrave. Hia mwihua nraamwuqi vera ntaunanrave. Tire tiqata, Tire mwitaa hiararo mwihua uaqia hi okyarava tiriqaavata vahiankyyo tita, tire nraahumwaaqaa ntuqema vita varunanrave. Qio mwitaama kyena varuqaro Kotiva mpo okyara ruvaatakyaa ni naamutaiharo ni pu naatovanto ntapihii vihana ntapihii riaurave. Kotiva hia mpo mwatanaahuara qora mwatanaave tihana nte mwihuara qora mwatanaave qiankyorave. Haunri nte tiqana, Nte mpo mwatanaahua kyapata varianinraqaatairo mpo inraikyavanto ni uaqiama mataananrove, qiankyorave.

²⁹ Kotiva mwitaama kyero timwa mpihana varuqata nkyye mpo mwatanaahua variqata nkyye ni naanraavana nte hia qao tiraitina, nte qanwanrama kyena nkyye hianani nruqo. Qio nanraqamave nkyye ni naanraavo? Nkyye tivaqena nte riaankyye, tiro.

³⁰ Pitaava mwitaa tuvaro Koniriaasiva timwa mwinro tiqaro, Taarampo enta nri-taraiharo mwaa mwia varurantema 3 kiroki enrovana nte ntena nraamwuqi variqana Kotirara aakyara nte variavaro qamwanrama kyero ni puqaa vaisi mpovanto qovarama vurave. Mwia tuavaaqavanto takyuquva ³¹ nianra tiqaro, Koniriaasio, e Kotirara aakyara ntaana quarave, e mpohua kyaahaqa hiananrave, Kotiva mwianra qamwateqaroma iara rie variho.

³² Qio vaisi mponramwu Iopaani sitairata mwihua vaisi mpo mwia nrutu Saimoni Pitaara uro viteta nriate. Pitaava vaisi mpovatama kyero variharo mwi vaisiva Saimoniva purimakau pahigo kyaiqa vare variva mwiva nai nraamwuqi kyaarera tokyasataa varirave, turave. ³³ Mwiva mwitaa tihana nte qamwanrama uro i vita vare nriate timwa kyena vaisi mponramwu sitaurave. Nte sitauqata mwihua uro ntaavara e nianrave tirama nrianro. Qio Kotiva taqe varihata tire mwaaqi ntuvaantuama vita varuro. Qio Kotiva i qua mwianinra timwa timwinraqeta tire riaare. Tire i vekiama varuro, tiro.

Pitaava mwihua qua timwa nyunra

³⁴ Koniriaasiva mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, (Nte tuvana ruvaata taqaavaraqaatairo) mate ni pu naato ntapihi vihana nte riaugaro Kotiva hia mpo mwatanaanra nraahu nronraqama kyero riainho. ³⁵ Qio ta mwatanaavave mwia qua riemwaqiro viqaro ntapihi kyero nrohariva variraro Kotiva mwianrama nronraqama kyero rieqaro mwianra qamwateqaro variananrove.

³⁶ Qutaa Kotiva Iesusi Karaisira titaiharo mwiva tiri Isareriqi kyuqe mwakyaakya nraakye qora mwaateraqama variate ti quara tiri timwa timwinrave. Tiri mwi quara timwa timwihanro Iesusi Karaisiva ekyaa nraakye qora vunyaa vaisivantoma variho.

³⁷ Nkye rieta ntapihi kyaarave. Tauraa Ioniva nramanri nyiqanro qua timwa nyuvaro mwiaqaatairo Iesusiva Karirini qovarama viro nraakye qora qua timwa nyiqiro viro Iutiaanivata timwa nyiqiro vuvata ekyaa Iutaavanto mwi quara riorave.

³⁸ Nkye rieta ntapihi kyaarave. Kotiva nronraqama kyo vaisiva Iesusiva Nasaretinyaava varuvaro Kotira mwanraquravanto mwia kepukyaqama kyovaro mwiva viro nrinro hiqaro nraakye qora kyuqema kyorave. Kotiva mwia kyaahaqa hi varuvaro mwiva Saataaniva rupato vaisihua huvantu kyovata mwihua qio varurave.

³⁹ Tire mwivata variqi viqata mwiva Iutiaani kyaiqa varoravata, Ierusaremini kyaiqa varoravata, taqaavananrave. Qio mwia ru kyeta kyatariqaa hiritovaro qutu vurave.

⁴⁰ Mwiva qutu viro taarampo enta vara kyovaro Kotiva mwia vara sivuma kyovaro mwiva qaiqaa qovarama vurave. ⁴¹ Mwiva qati siviro qaiqaa qovarama vuvata hia ekyaa Iutaa qumina vaisivanto mwia taqorave. Tire nraakye qora timwa nyianrahua varuraro Kotiva tiri nraanraihata varurahua tire nraahu mwia taqaavananrave. Iesusiva qutu vuraqitairo sivi varuvata tire mwivata variqata kyarave nramanrive nramwaqita qavananrave.

⁴² Qio Iesusiva tiri titeqaro quavata tiri timwa timwihata tire mwaa mwakyaakya kyuqe mwakyaakya nraakye qora timwa nyi varuro. Kotiva Iesusira nronraqama kyaiharo mwiva nraahuma ekyaa mwatani variahua qati variahuave, qutu quahuave, mwihuaqaa ntaqikiqaro ko qiananrove. Mwiva mwihuaqaa qua vataari vaisiva variananrove. ⁴³ Haaru poropeti vaisivanto ekyaa mwia okyarara tiqata mwitaama tita. Mwianra qutaa mwivave qiariva variraro Iesusiva nronravanto variqaro qioma mwiva uaqia hi kyaiqa varaani quara nruka mwataanarove turave, tiro.

Mpo mwatanaahua Kotira mwanraqura varora

⁴⁴⁻⁴⁶ Pitaava mwihua timwa nyi varuvaro Kotira mwanraquravanto Pitaara qua rio-huaqaa tumuvata mwiaqaataita mwihua mpo qua mpo quaqitaita timwaqi viqata Kotira nrutu tuaahere varura. Mwitaa hi varuvata Iesusira nraaqiara mponramwuvanto mwihua Iutaa vaisinramwu Pitaaravatama kyeta Iopaasaita nruhua mwinramwuhua mwigi variqata taqovaro Kotiva nai mwanraqura mpo mwatanaa nyuvata mwihua nraahumwa mpo qua mpo quaqitaita Kotira nrutu tuaahere varuvata Iutaa vaisinramwuvanto mwi inraikyarara nrihanrama vuvaro mwiaqaatairo Pitaava tiqaro, ⁴⁷ Mwaa vaisinramwuhua tire varaurantema kyeta Kotira mwanraqura varaavo. Tavave mwihua nramanri varerara qao qiananrove? Qioma mwihua nramanri varevarave, tiro.

⁴⁸ Mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Iesusi Karaisira nrutu nteqatama nramanri mwihua nyiate, tuvata nramanri mwihua nyunra.

Nramanri nyuvata mwi mwatanaahua Pitaarara mpo entanramwuvata vari kyera quante tuvaro Pitaava mpo entanramwuanra mwihua kyapata varura.

11*Pitaava uto ntantero Ierusalemmini vura*

¹ (Pitaava Sisariaani varuvata) Iesusiva nronraqama kyonramwuhua Iesusira nraaqiara Iutiaani varuhuvata riovata mpo mwatanaa nraakye qoravanto Kotira quara qamwategata varuvata (mwia kyaara Iesusira nraaqiara hininramwu inronra hi varura).

² Pitaava uto ntantero Ierusalemmini uro ntovata mwihua hininramwuvanto mwamwanta togo okyarara riohua Pitaara inronra hita tiqata, ³ Qaqao, e mwamwanta hia toqaa vaisihua nraamwuqi vera nterama mwihua kyapata kyara nrenra hiaro. E hia mwitaa hiataarave, tita.

⁴ Mwitaa tuvaro Pitaava mwi quara okyaraqaatairo timwa nyinrenra hiro tiqaro, ⁵ Nte Iopaani Kotirara aakyara nte variqana ruvaata voti hira taqaurave. Nte taqe variavaro taari voti huva mpo inraikyavanto nyaamwusairo tumunrave. Mwi inraikyara hini hini vitiqaa rupa kyero tuqiromo tumuvaro tumuqata tiro nte hiavaraqaa tumu ntovana ⁶ nte mwiqi taqaavaro quarave, aasauve, qarurave, nyaamwawe, ekyaa mwi inraikyava mwi inraikyava mwiqi vahuvaro ⁷ quavanto nianra tiqaro, Pitaao, sivira rukyera nraante, tuvana ⁸ nte tiqana, Qaqao nronrao, hia nte mwitaa hianinrave. Nte teta mwaanra okyarara rieqana hia kyuqe inraikya vaihananra tina, hia nraaninrave, ⁹ qiavaro quavanto nyaamwusairo qaiqaa nianra tiqaro, Kotiva kyuqe inraikyave tirara e hia uaqia hi inraikyarave qiante, turave.

¹⁰ Mwitaa tuvana nte mwini variqana kuua inraikya mwia taarampo nani taqaavaro mwiaqaatairo mwi inraikyara nyaamwusairo tu ntanrau varovaro tumu ntantero qoqaraanani vurave.

¹¹ Mwitaa huvana nte taqaavata vaisi taarampotanavanto mpo mwatanaa Sisariaasairo sitonramwuhua ni pitarerata nte variavara qesana nrintovaro ¹² Kotira mwanraquravanto nianra hia aatu hiraitira, mwihuavata quante tuvana nte mwihuavata quavata vaisi 6 nramwuvanto Iesusira nraaqiaraqaa uhua Iopaanyaahua ni vatama kyeta vuvata tire quavarahua Koniriaasira nraamwuqi uro ntaavararo ¹³ Koniriaasiva mwitaamama tiri timwa timwinro tiqaro, Nyaamwunyaava mpovanto ni nraamwuqi govarama viro nianra e vaisi sitairata mwihua uro vaisi mpo mwia nruu Saimoni Pitaara vita vare nrivaro ¹⁴ mwiva nrumu ivata i nramwunaahuavata mwakyaakya timwa nyinrata nkye mwi mwakyaakya riemwaqita vivaro Kotiva nkyi sitaarive, turave.

¹⁵ Mwitaa tuvana nte mwia nraamwuqi uro variqana mwakyaakya ti variavaro Kotira mwanraquravanto tauraa tirigaa tumu ntema kyero mwihuagaavata tumunrave. ¹⁶ Mwitaa huvana nte haaru Iesusiva nronravanto qua tiri timwa timwu quarara riaavarave. Iesusiva tiqaro, Ioniva nramanri nkyi nyi variho. Qio nraakiara Kotiva nai mwanraqura nkyi nyiananrove, turave.

¹⁷ Mwiaqaatai nte ntapihi kyaugaro tire Iutaavanto Iesusirara gutaa mwivave turaro Kotiva nai mwanraqura tiri timwintema kyero mwiva mpo mwatanaa mwihuavata kuua qarama kyero nyiho. Kotiva mwitaama kyero nai mwanraqura mwihuavata nyinraqe nte ta vaisiva variqanave nte mwia antuaaninrave? tiri.

¹⁸ Pitaava mwi quara mwihua ntapihi kyero timwa nyuvata mwihua inronra qua qaqira kyeta Kotira nruu tuaahereta tiqata, Qikye, Kotiva hia tiriara nraahu riaraitiro, mpo mwatanaahuavata tiqaro, Mwiuavatama nkyiari uaqia hi aanranra qaqira kyeta ekyaa enta ekyaa enta qati variqi vivarave, tiho, tura.

Iesusira nraaqiaranramwuvanto mpo mwata mpo mwatani vura

¹⁹ Qio Sitiveninra ru kyeta Iesusira nraaqiara uaqiama nyato entaraqaataita Iesusira nraaqiara airivanto tirivata rivorave timwa kyeta Ierusalemisaita kyatita mpo nani mpo nani vura. Mponramwuvanto Ponisia nyianrani vuvata mponramwuvanto mpo mwata Saiparaasini vuvata mponramwuvanto mwatukya mpo Antiokini vura. Mwini uro variqata nkyiari nramwunaa Iutaa mwini varuhua mwihua nraahu Iesusira mwakyaakya timwa nyi varura.

²⁰ Mwiha nkyiari Iutaa nraahu timwa nyi varuvata mpo uhua Saiparaasinyaahuavata, Sairiniyaahuavata, uro Antiokini variqata nronra vaisi Iesusirara mpo mwatanaahuavata timwa nyi varuvato ²¹ Kotiva kyaahaqa huvata airi vaisi Kirikivantovata nkyiari uaqia hi aanranra qaqira kyeta tuqasaa vita nronranra gutaa mwivave tura.

²² Mwitaa huvata Iesusira nraaqiara Ierusalemmini varuhua riovata mpo mwatanaahu airivanto Iesusirara gutaa mwivave tuvata Ierusalemmini varuhua Vanavaasira titovaro mwiva mwihua kyaahaqa hirero verara Antiokini vura.

²³ Uro ntero taqovaro Kotiva mwi mwatanaahuara po kye timwa nyatero mwihua kyaahaqa huvaro Vanavaasiva qamwata kyero mwiva mwihua qaiqaavata timwa nyinro tiqaro, Qio nkye nronra vaisi Iesusirara nraahu riemwaqi viqata nrohate, tiro.

²⁴ Vanavaasiva kyuge vaisivanto varuvaro Kotira mwanraquravanto mwia utaqi kepukyaqama kyero varuvaro Vanavaasiva mpoqiavata Iesusira qua riemwaqiro viqaro mwiva airi vaisi kyaahaqa huvata mwihua Iesusira nraaqiaraqama vita varura.

²⁵ Mwitaa huvaro Vanavaasiva Antiokisairo uro Tasaasini Sorura puua hirero vuvu ²⁶ uro mwia puuama kyero vita varero Antiokini nrumu varura. Mwini kuaa ihiaa variqata mwi mwatanaahua Iesusira nraaqiaraqama vuhua mwakyaakya timwa nyita mwaqaraqama Iesusira nraaqiaraqama uhuavata kyaahaqama nyatora. Antiokini varu vaisihua nraante tohara kyeta Iesusira nraaqiaraqama vuhua *Kirisitenive* tura.

²⁷ Qio mwi entara Ierusalemisaita poropeti vaisi mponramwuvanto Antiokini uto varuvaro ²⁸ mwihuaqitairo vaisi mpovanto mwia nruutu Akapaasiva siviuro Kotira mwanraquravanto mwia kyaahaqa huvaro mwiva mpo qua timwa nyinro tiqaro, Ekyaamwamatani hia kyara qio vahiraro kyarara aarante entava nriananrove, tiro. Mwi vaisiva tu quava Kirontiaasiva nronra vunyaa vaisivanto ntaqikyivi varu entara kyarara aarante entava qutaa vahura. ²⁹ Akapaasiva hia kyara qio vahiri entava nriananrove tuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto qua timwa kyeta tiqata, Varaivaqeta tire munima mponta mponta ntuvaantuama kyeta varetu uro teta tiqata vakyaa Iutiaani variahua nyianre, tita. Mwitaa timwa kyeta munima airi vatohua airi kyovata, hia munima airi vatohua pataqia kyeta ³⁰ mwi munimanra ntuvaantuama kyeta Soruravata Vanavaasiravata nyuvata mwitanahua varaqita uro Iesusira nraaqiaraqama ntaqikyivi varu vaisihua nyunra.

12

Herotiva Iesusira nraaqiara uaqiama nyatora

¹ Mwi entara nronra vaisi vunyaa Herotiva Iesusira nraaqiara hininramwu uaqiama nyatarera utura. ² Ioninra vakyaara Iemisira ntavaaqavu kyero mwia nrunta teqa kyora.

³ Iemisira nrunta teqa kyero Herotiva taqovata Iutaa vaisivanto mwianra qamwate varuvaro mwiva uro Pitaaravata ntavaaqavu kyora. Mwi entara omwata mpo hia kyoto mperetira nro entava vahuvuaro ⁴ Herotiva Pitaara ntavaaqavu kyero karavuuqivi vitaqiro uro kyero tiqaro, Pitaava karavuuqitairo quankyo, timwa kyero, mwiva ntaqu vaisihua 16 nramwu ntainra kyero tiqaro, 4 nramwuvanto nraante mwiaqaa ntaqikyiqi vita tumitaraivata 4 nramwuvanto qaiqaa mwiaqaa ntaqikyiqita quate. Mwitaaqita quate, tiro. Herotiva tiqaro, Vekyahu nyato kyarara omwata nre entava taiga viraqena nte Iutaa vaisi suqaa Pitaara qovarama kyena ko tirerave, tiro. ⁵ Mwitaa timwa kyero Pitaara karavuuqi rupa tovaro varuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto nraamwu mpoqi ntuvaantuama vita Kotiva Pitaara kyaahaqa hiarive tita, Kotirara kepukyaqama kye aakyaara ntamwaqita vi varura.

Pitaara huvantu kyora

⁶ Pitaava karavuuqi variqiro vuvuaro Herotiva tiqaro, Hura nte mwia vitaqina uro vaisi suqaa qovarama kyena ko tirerave, tuvaro Pitaava entaqi vaite varuvata ntaqu vaisihua mpotana mwia hini hini varuvaro Pitaara seniyo rupa tovaro varuvata ntaqu vaisihua mpotana qesana ntaqikyivi varura. ⁷ Mwitaa huvaro qamwanrama nronravanto titova nyaamwunyaava Pitaara vuqaa qovarama viro siviuro varuvaro nraamwuqi ntuvaahe varuvaro nyaamwunyaava Pitaara gumwuqa tu varero mwia vaurama kyero tiqaro, Qamwanrama siquante, tuvaro senivanto Pitaara kyauquqitairo tumu ntuvuaro ⁸ nyaamwunyaava tiqaro, Ena tuavaaqa utu varera kyuqu nraamwu utuante, tiro. Tuvaro Pitaava vara utu varovaro nyaamwunyaava tiqaro, Qio ena vaaqa utu varairaqeta turetana quare, tuvaro

⁹ Pitaava mwia vata varero karavuuqitairo viro. Mwini viqaro nai riero tiqaro, Hia nte qutaa vuqo. Nte ruvata taqe varuqaro ni mwanraquravanto nraahu vi variho, tiro.

¹⁰ Mwitaa timwa kyero Pitaava nyaamwunyaava vaisi mwia vataqiro viro, ntaqu vaisitana nraatara kyero uro mpo ntaqu vaisitanahuavata varura mwihuvata nraatara kyero, uro qatinani quani qesara nronra qaini qesa tita tonani uro varuvaro mwi qesava nai qatua vuvata mwitanahua mwiqitai veva neta aanraqaa vuvuaro qamwanrama nyaamwunyaava Pitaara mwini kyero vura.

¹¹ Vuvuaro Pitaara vu nraato ntapihivi vuvuaro mwiva tiqaro, Nte qutaama tumuqo. Qutaama nronravanto nai kyaiqa vaisi titaiharo mwiva ni kyaahaqa hiqaro Herotiva ni rupatairaqitairo ni huvantu kyaiho. Iutaavanto ni uaqiama matarerata uti variavaro mwiva ni kyaahaqa ihana tumuqo, tiro.

¹² Pitaava nai mwitaama riemwagirowi viro uro nraamwu mpo, Ioni Maakira mwia nronra Mariaara nraamwu, mwiqi airi nraakye qora ntuvaantuama vita variqata Kotirara aakyara nte varuraqi uro ntero ¹³ gesa ntukuakua huvaro kyaiqa nraakye mpovanto mwia nrtu Rontaava gesa vara kyarero nri ntero

¹⁴ Pitaara qua ntapihi kyero riero mwiaqaatairo mwiva nronraqama kyero qamwateqaro gesa qatuaaninranravata hia riaraitiro, mwiva mwiqi ntuvaantuama vita varuhua uro timwa nyinro tiqaro, Pitaavama nrumu mwaatani gesaqaa variho, tiro.

¹⁵ Mwitaa tuvata mwihua tiqata, Eqaante, i vu nraatovanto apiqama viharama e mwi quara tira hiaro, tuvaro mwiva kepukyaqama kyero tiqaro, Qutaama mwiva nrumu gesana variho, tuvata mwihua qikye tita, Pitaara ru kyaavaro nyaamwunyaava mwiaqaa ntaqikyiva, mwivama gesana nrumu variho, tita.

¹⁶ Mwitaa tuvaro Pitaava qaiqaa gesa ntukuakua hi varuvata mwihua gesa vara kyeta taqovaro mwiva qutaa nrumu varuvata mwihua nrihanrama vita varuvaro ¹⁷ Pitaava kyauqu tuaahera kyero tiqaro, Mwaini riaate, tiro. Timwa kyero mwiva nronravanto karavugitairo nai kyaahaqa hurara mwihua timwa nyinro. Timwa nyi kyero mwiva tiqaro, Qio Iemisiravata tiri tiqata vakyaahuanramwuvata mwi quara timwa nyiate, timwa kyero mwiva veva ntero mpo nraamwuqiara viro.

¹⁸ Qio Pitaava vuvata mwia qanranraa gaata vuvata ntaqu vaisihua Pitaaraqaa ntaqikyivi varuhua taqovaro Pitaava hia karavugi varuvata mwinramwuhua airi nraato tita tiqata, Pitaava nataama kyerove viho? tita.

¹⁹ Timwaqita vuvaro Herotiva mwianra puua hiqata taqaate tuvata mwinramwuhua mwianra qumina puua hiqata taqovaro hia huvata varuvaro Herotiva ntaqu vaisihua mwihuaqaa qua vatero mwihua ko timwa kyero Pitaava ntugema kyero vura kyaara mwinramwuhua ekyaa ru kyora.

Mwinramwuhua ru kyero Herotiva Iutia kyero uro Sisariaani varirero viro.

Herotiva qutu vura

²⁰ Herotiva Sisariaani uro variqaro Taiaaqinaahuavata Saitoniqinaahuavata inronra hi varuvata mwi mwtanaahua mwi quara vara ntapihi kyaare tita Herotiva hunanianra nrunra. Vaisi mpo mwia nrtu Parasitaasiva Herotira kyaiqa vaisi nronravanto varuvata mwihua mwia totiqama teta mwia timwa mwita tiqata, Tire mwaateraqaama varirerave. Tire inronra hiqata Herotira mwataqaataita hia kyara varaarorave, tuvaro Parasitaasiva Herotira mwi quara timwa mwunra.

²¹ Timwa mwuvaro Herotiva tiqaro, Mwi entara mwi quara avuqavu hirerave, timwa kyero mwiva mwi entaraqaa nronravanto variqaro nai tuavaaqa kyugera ututero uro nai tainta vunyaahua varu taintaraqaa mwatakyaa viro variqaro mwi mwtanaahuara aakyara ntamwa kyero mwihua qua timwa nyuvata (mwihua mwiva kyuqe inraikya ututera taqeta mwia qua rieta) mpogama kyeta mwianra qamwateta nronraqama kyeta timwaqita vita Herotirara tiqata, ²² Mwiva hia qumina vaisivanto variqaro qua tiho, Mwiva mwanriqavantove, tuvaro ²³ Herotiva mwihua nkye qutaa qiavo tiro mwiva hia qaqao Kotiva nraahuma mwanriqavantove variho tiraitiro varuvaro mwia kyaara qamwanrama kyero Kotiva titova mpovanto mwia ntuqutu kyovaro mwimwivanto mwia mwamwanta nramwa kyovaro mwiva qutu vura.

²⁴ Herotiva qutu vuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto Kotira qua timwaqita vuvata airi nraakye qora mwi quara riemwagi viqata Iesusira nraaqiaraqama vita kuaaqi varura.

²⁵ Vanavaasikya Sorukya munima nyunra vareta Iesusira nraaqiaranramwu Ierusalemni varuhua uro nyita mwiaqaataita mwitanahua vaisi mpo Ioninra mwia nrtu mpo Maakiravata vita kyeta uro ntanteta Antiokini vura.

13

Vanavaasiravata Soruravata nyianrani sitovata vura

¹ Antiokini Iesusira nraaqiara mponramwu varura. Iesusira nraaqiara mponramwuvanto poropeti vaisi varuvata mponramwuvanto Kotira okyara mpo okyara mpo okyara timwa nyi varuhua varura. Vanavaasivave, Simioniva mwia vara nrtu Upivave, Rusiaasiva Sairininyaavave, vunyaa vaisi Herotira henava Maneaanivave, Soruvave, mwihua mwi kyaiqara vareqata Iesusira nraaqiaranramwu kyaahaqamaqita vi varura.

² Mpo enta mwihua kuairama vita variqata kyara aurama teta Kotirara aakyara nte varuvaro Kotira mwanraquravanto mwihua timwa nyinro tiqaro, Vanavaasikya Sorukya mpo kyaiqa varaate tina, mwitanahua nyaarauqo. Qio mwitanahua ninive timwataate, tiro.

³ Kotira mwanraquravanto mwitaa tuvata mwihua qaiqaa kyara aurama teta Kotirara aakyara ntamwa kyeta mwiaqaataita mwihua mwitanahuaqaa nkyiari kyauqu vateta mpo mwatani sitovata vura.

Mpo mwata Saiparaasini vura

⁴ Mwitanahua sitovaro Kotira mwanraquravanto aanra nyaamwutovata Vanavaasikya Sorukya mwatukya mpo Serusiani uto nteta mwiaqaataita sipiqi mwaanri nteta kyaarera nronraqa qara vareta kyaarera utaqaa vahu mwatara Saiparaasini vura.

⁵ Mwi mwataragaa uro nteta mwitanahua uro mwatukya mpo Saramisini Iutaa mwaanra nraamwuqi variqata Kotira qua timwa nyunra. Ioni Maakiva mwitanahua kyaahaqa hirero mwitanahua kyapata vurama.

⁶ Vanavaasikya Sorukya Saiparaasini mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata Kotira qua timwa nyiqi vita vutura hini tokya mwatukya mpo Peposini uro nteta taqovaro quaha uti varu quaha vaisi mwia taqovaro varura. Mwia nrtutu Mpa-Iesusiva mwia Iutaa vaisivanto nai unra tiro tiqaro, Nte Kotira qua mwakyaakya qovarama kye varuqo, tiro.

⁷ Mwitaa tiqaro mwiva kamaninra totiqama tero varura. Kamaninra mwia nrtutu Sesi-aasi Poraasiva mwiva kyuqe vu nraato vataava, mwiva Kotira qua riarero Vanavaasiravata Soruravata nyaanronra.

⁸ Nyaanrovoro Mpa-Iesusiva mwia vara nrtutu Erimaasiva, mwivavata variqaro kamaninra mwianra e hia mwitanahua Iesusirara ti quara riaante tuvaro ⁹ Soruva mwia nrtutu mpo Poruva Kotira mwanraquravanto mwia utaqi kepukyaqama kyero varuvoro mwiva quaha vaisi mwia taqovaro mwianra tiqaro, ¹⁰ E Tovesi nraaqiaravantove. Ekyaa kyuqe inraikyavanto vaihara e mwia nramwutaavama variaro. Unra quave, uaqia hi kyaiqavave, mwi inraikyava nraahuma i vu nraatoqi vaiho. E Kotira qua mpo okyara mpo okyara api ti variananrave. Api qua qaqira kyaataarama e qati nraahu mwi quara ti variaro.

¹¹ Qio riaante. Mateqama nronravanto i ntuqutiraro i vuvanto qipa quananrove. Mwiaqaataira e huravata mporavata variqi viqara hia huari qio taqenanrave, tiro. Mwitaa tuvaro Erimaasiva taqovoro mwia vuvanto entama vuvaro mwiaqaatairo mwiva aanrani viro tiqaro, Ni kyauqu tu vareta aanra naamutaate, ti varura.

¹² Poruva mwitaa tuvaro Erimaasira vu qipa vuvaro kamaniva vunyaava mwi inraikyara taqero mwiva Porukya Vanavaasikya tu qarara qutaave tiro kyauqu ntukikinraaqo tero Iesusira quara kyuqe quave tura.

Mwata mpo Pisintiaani vura

¹³ Poruvavata mwia vatama kye nruhuavata Peposi kyeta mpotuqi vuhua mwata mpo Pampiriaani uro mwatukya mpo Pekaani uro ntoro. Mwini uro ntovoro mwihuaqitairo Ioni Maakiva mwihua kyero uro ntantero Ierusalemni vura. ¹⁴ Vuvata mwinramwuhua vuhua Pekaani kyeta Pisintiaani vuhua mwatukya mpo Antiokini uro nteta mwini variqata mwaanraqaa mwinramwuhua uro Iutaa mwaanra nraamwuqi vera nteta mwatakyaa vita varura.

¹⁵ Mwi mwatanaahua Mosesiva qara ntumwato quara kyaara ntita poropetivanto qara ntumwato quara kyaara ntumwa kyeta mwiaqaataita mwaanra nraamwuqaa ntaqikyuhua vaisi mpo titovoro mwiva mwinramwuhua kyapara hiro tiqaro, Tiri tiqata vakyaa tuaavo, tiri kepukya timwiani quava vahirera, nkye tiri timwa timwivaqeta tire riaare, tiro.

¹⁶ Mwitaa tuvaro Poruva sivoro kyauqu tuaahera kyero mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye Isareri vaisinramwuvata, nkye mpo mwatanaahua Kotira nrtutu tuaahere variahua nkyevata, riaate. ¹⁷ Isareri nraakye qoraqaa ntaqikyivi variva Kotiva, mwiva haaru tiri haivaqahuarave tiri tiqohuara tiqaro, Nkye ni nraakye qorama varivarave, turave. Mwiaqaatairo tiri haivaqahua Isipini varu entara Kotiva mwihua kyaahaqa hi varuvata mwihua airigama vuvaro mwiaqaatairo Kotiva nai kepukyaqo mwi mwataragaatairo mwihua sita varero ¹⁸ nrumu kyovata mwihua 40 ihia qumina mwatani variqi vuvaro Kotiva hia mwihua qaqira kyaraitiro, mwihuaqaa ntaqikyivi vurave.

¹⁹ Mwitaamaqi viqaro mwihua kyaahaqa huvata mwihua Kenaani nkyiari nramwutaa 7 mwatanaa ru taiga kyovoro Kotiva Kenaani mwia tiri haivaqahua nyuvata ²⁰ mwihua mwi mwataragaa 450 ihi vara kyeta ntaqikyivi vurave.

Mwiaqaatairo Kotiva tiri haivaqahuaqaa ntaqikyivaro vaisi mpo uhua nronraqama kyero nraakye qora ni qua timwa nyiate tuvata mwihua Kotira qua timwa nyiqita vita mwitaamaqi vita qutu vuvaro mwiaqaatairo Kotiva Samuerira nronraqama kyovoro mwiva Kotira qua timwa nyi varura.

²¹ (Mwiaqaataita tiri haivaqahua pupohama nyuvata Samuerirara qaqaqo tita, Vaisi mpo mwatama tairaro mwia nronra vunyaava variqaro tiriqaa ntaqikyariive, tuvaro) Kotiva mwi quarara eo timwa kyero Mpenisamininra okyara Kisira mwaaqu mwia nrtutu Sorura nyuvaro Soruva 40 ihia variqiro viqaro tiri haivaqahuaqaa ntaqikyiqiro vurave.

²² Mwiaqaatairo Kotiva mwia qoririma mwatero Ntevitiva mwihua vunyaa vaisi variave tiro, mwia nronraqama kyorave. Kotiva Ntevitirara qamwateqaro mwataama tiro, Ni mutukyavanto Iesira mwaaqu Ntevitirara vaiho. Mwiva nte vararera hiani kyaiqara qioma vara mataananrove, turave.

²³ Qio Kotiva nai qua vatora mwivau viqaro Ntevitira okyaraqitairo Isareri huvantu kyaani vaisira Iesusira vara kyovaro tumunrave. ²⁴ Tumu variqaro Iesusiva hia nai kyaiqa toharo entara Ioniva aakyara ntamwa kyero Isareri nraakye qora timwa nyinro tiqaro, Uaqia hi aanranra qaqira kyeta nramanri varaate, turave. ²⁵ Mwitaa timwaqiro viro nai kyaiqa taiga kyaani entava qaumato vahuvaro Ioniva tiqaro, Nkye nianra ta vaisivave qiavo? Nkye Kotiva titaani vaisira vekya variava hia nte mwaa mwivave. Qio taqaate. Mwiva ni naakiara nri variho. Nte qati qumina vaisi variqananra tina, hiama qio mwia kyuqu nraamwu ntahuku mwataaninrave, tiro. Ioniva Iesusirara mwitaa turave.

²⁶ Qio nkye ni kata pakyaa Evarahaamunra nraisivantove, qumina mpo mwatanaa Kotira nrtutu tuaahere variahuavate, nkye ekyya riaate. Tire huvantu vita kyuqema variananranra rieqaro Kotiva tiriara mwi quara vara kyaiharo nriho.

²⁷ Ierusalemmini variahuavata, mwihuaqaa ntaqikyiahuaavata, hia ntapihivaro Iesusiva Kotiva titaiva varihata mwihua mpo mwaaanraqaa mpo mwaaanraqaa poropetivanto qara ntumwatora kyaara ntita hia ntapihivaro mwi quava Iesusirara tihata mwihua poropeti qua hia ntapihii kye riaraitita, Iesusiraqaa qua vataavarora tiro, haaru poropeti vaisivanto qua tuva mwivauma vaiho.

²⁸ Mwihua Iesusira ru kyarera uti variqata taqovaro hia mwiaqaa qua vahu-vatavata mwihua kepukyaqama kyeta Piraatira rapateta mwia ru kyaante turave.

²⁹ Mwiaqaataita mwihua Kotira mpukuqi Iesusira mwitaa mwitaa hivarave tu quara utu taiga kyeta Iesusira kyatarigaatai itu kyeta varaqi oriqi uto quntamwa torave.

³⁰ Quntamwa tovaro Kotiva mwia qati vara sivuma kyovaro ³¹ Iesusiva airi enta mwatani nrohi varuvata Karirisaita Ierusalemianra Iesusira vatama kyeta vuhua mwia taqorave. Mwihua matevata nkyiari taqorara Isareri nraakye qora timwa nyi variavo.

³² Tire Vanavaasikyavata nkyi kyuqe mwakyaakya timwa nyinrenra nrunrahuave. Kotiva haaru tiri haivaqahua timwa nyinro tiqaro, Nraakiara nkyiara rieqana nte mwitaa mwitaa hirerave, tu quava mate mwivauma vaiho. ³³ Tire teta haivaqahua nyaisinramwu varuraro Kotiva tiri kyaahaqa hirero Iesusira qati vara sivuma kyaiho. Haaru Kotiva Saami 2 mwiqi Iesusirara mwataama tiro:

E ni maaquvantoma variaro.

Mate nte i qovama varuqo, turave.

(Ihi 2:7)

³⁴ Iesusiva qutu viharo Kotiva mwia qati vara sivuma kyaiharo Iesusiva hia qaiqaa qutu viro ntenra quariva variho. Haaru Kotiva Iesusirara mwaa quara timwa torave:

Nte Ntevitirara i kyuqema mwatarerave qiaa inraikyara, mwi inraikyara i mwinrenrave, turave.

(Aisaia 55:3)

³⁵ Mpo Saami mpukuqi quavanto mwataamama vahiho:

E hia ena nraaqiara kyuqera qaqira kyairaro

qumina ntenraananrove, turave.

(Ihi 16:10)

³⁶ Ntevitiva tiri haivaqava Kotira kyaiqa varaqiro viro uro qutu vuvata quntamwa tovaro ntenra vurave. ³⁷ Qio Kotiva qutu vira qati vara sivuma kyaiva, Iesusiva hia qumina ntenra virave.

³⁸⁻³⁹ Ni kata pakyaa tuaavo, nkye riaate. Nkye uaqia hi kyaiqara uti quara Iesusiva nraahuma qio taiga kyaananrove. Tiretana mwi mwakyaakyara nkyi timwa nyinrenra nrunro. Nkye Mosesira qua riemwaqita vivaro hia mwi quava nkye uaqia hi kyaiqara uti quara nruka nyataananrove. Nkyiqa qatima qua vahirata nkye rupa vita variqata hiama qio qati varivarave. Iesusirara qutaa mwivave qariva, mwiva nraahuma qio huvantu viro qati variananrove.

⁴⁰ Qio nkye rauriqata variate. Haaru poropetivanto Kotira qua qara ntumwato quava nkyiqa qutaa vahiankyorave. Quavanto mwataama tiro:

⁴¹ Nkye ni quara raima mate vaisihua,

nkye rauriqata variate.

Nkye nte vararera hiani kyaiqarara

nraato taramaqa vita uro qutu quate.

Nkye qati variqi vi entara ntena vararera hiani kyaiqara

varaarita nkye mwi kyaiqarara hia gutaave tivarave.

Mpovanto mwi kyaiqara okyara vutu kyero

nkyi timwa nyinratavata nkye hia gutaave tivarave.

Nkye nte kyaiqa varaaninra taqeta

kyauqu ntukikinraaq taqeta qutu quate, tura.

(Habakuk 1:5)

Kotiva mwitaa turave, tiro.

⁴² Poruva mwi quara timwa nyi taiqa kyero Vanavaasikyantiri mwaanra nraamwuqi-tairo virera huvata nraakye qoravanto tiqata, Qio nkyetana mpo enta mwaanraqaa qaiqaa nrumu variqata mwi quara mpoqiavata timwa timwiate, tita. ⁴³ Mwitaa tuvoro mwihua qua timwaqi vuva taiqa vuvata airi vaisi Iutaa vaisive, mpo mwatanaa vaisi Iutaa mwaanra okyara riohuave, mwihua Porukya Vanavaasikya sataqi vuvata mwitanahua mwihua qua timwa nyita tiqata, Kotiva nkyiara po timwa nyataani quara kepukyaqama kyeta riemwaqita quate, tita.

⁴⁴ Mwitaa tuvata mpo mwaanraqaa mwi mwatukyaraqi varuhua airivanto Kotira qua riarerata ntuvaantuama vita varura.

⁴⁵ Ntuvaantuama vuvata Iutaa vaisinramwuvanto taqovata mpo mwatanaa airivanto ntuvaantuama vuvata Iutaa vaisinramwuvanto inronra hita tiqata, Mpo mwatanaavanto tirivata kuaaqi ntuvaantuama vita varivorave, timwa kyeta Porura uaqiama mwarerata mwia quara unra quave tiqata mwianra qora qua tura.

⁴⁶ Mwitaa ti varuvata Porukya Vanavaasikya hia aatu hiraitita, kepukyaqama kyeta tiqata, Tiretana nkyi Iutaa nraante qua timwa nyunro. Tire mwia qioma mwitaa huro. Mwiaqaataita tire taqaurata nkye mwi mwakyaakyarara uaqia hi quarave qiavo. Nkye ekyaa enta ekyaa enta qati variqi vi quarara hia nkyi kyakya ihata variavo. Mwia kyaara tiretana nkyi Iutaa qaqira kyeta mpo mwatanaahua mwi quara timwa nyinrenrave.

⁴⁷ Nronravanto tiritana titeqaro mwitaama tiho:

E mpo mwatanaa mpo mwatanaa kyaahaqa hirata

mwihua kyuqe aanraqaa vivaro Kotiva mwihua sitaarive

tina, nte i omwa votima kyena titauqo, turave.

(Aisaiia 49:6)

Nronravanto mwitaa turave, tiro.

⁴⁸ Porukya Vanavaasikya mwitaa tuvata mpo mwatanaa mwihua mwi quara rieta qamwata kyeta nronravanto timwato quarara kyuqe quave tita. Nraakye qora ekyaa enta qati variqi quate tiro, Kotiva sita varohua, mwihua Porukya Vanavaasikya qua rieta Iesusirara gutaave tura.

⁴⁹ Qio Iesusira quavanto ekyaa mwi mwataraqi viro nrinro huvata ekyaa mwi quara riemwa ntora.

⁵⁰ Mwitaa huvata Iutaavanto mwitanahua inronra hita uro mwi mwatanaahua nraakye nronranramwu Kotira nrutu tuaahere varuhuvata, nronra vaisivata, unra qua timwa nyuvata mwihua Poruravata Vanavaasiravata uaqiama nyateta mwihua nkyiari mwataqaataita mwitanahua sitamwa kyora.

⁵¹ Mwitaa huvata Iesusiva nronraqama kyo vaisitanahua nkyiariqaatai ntuvenrauma kye qaqira tuto kyeta tiqata, Nkye taqavarave, timwa kyeta mwi mwatara kyeta uro mpo mwatukya Aikoniaamini vurama.

⁵² Qio Iesusira nraaqiaravanto qamwateqata varuvaro Kotira mwanraquravanto mwihua mwutukyave su nyaato kepukyaqama kyovata varura.

14

Porukya Vanavaasikya Aikoniaamini varura

¹ Porukya Vanavaasikya Aikoniaamini mwini uro nteta mwitanahua tauraa Antiokini huntama kyeta uro Iutaa mwaanra nraamwuqi nraante variqata qua kepukyaqama kyeta timwa nyuvata Iutaa nraakye qora airivantovata, mpo mwatanaa nraakye qora airivantovata, Iesusirara qutaa mwivave timwa kyeta Iesusira nraaqiaraqama vita kuaaqi varura.

² Mwitaa huvata Iutaa vaisi mponramwuvanto hia Iesusirara qutaa mwivave tuhua uro unra quaqo mpo mwatanaa mwihua su nyaato vara apiqama kyovata mwihua Porukya Vanavaasikyara ua vu nraato tura.

³ Mwitaa ti varuvata Porukya Vanavaasikya airi enta mwini variqata hia aatu hiraitita, Iesusira mwakyaakya timwa nyiqi vuvaro nronravanto Kotiva mwitanahua kyaahaqa huvata mwitana mwini variqata nronra kyaiqa hia taqo kyaiqara varaqita vura.

⁴ Mwi mwatukyaraqinaahua ntainra vita hinivanto Porukya Vanavaasikyaqaa ntumwa vuvata hinivanto Iutaqaqaa ntumwa vura.

⁵ Mwiaqaataita mpo mwatanaa mwihuavata, Iutaa mwihuavata, nkyiari nronra vaisi kypapata Porukya Vanavaasikya qorama nyateta oriyo mwitanahua ntugutirerata uti varuvata ⁶ mwitanahua mwi quara vaakya riemwa kyeta, mwiaqaataita mwitanahua ntugema kyeta vetara mwata mpo Rikoniani uro varura. Mwini variqata mwatukya taaratanaqi Risitaraanivata, Ntepinivata, mwi mwatukyutana hini hini vahu mwatukyaravivata, ⁷ nrohiqata Iesusira mwakyaakya timwa nyiqita vura.

Risitaraanivata Ntepinivata varura

⁸ Risitaraani vaisi mpovanto kyuqu ntanrenra vuvu mwatakya viro varura. Mwi vaisira mwia nrova mwata kyovaro mwia kyuqu ntanrenra vuvu hia aanra nrohiraitiro varura.

⁹ Mwiva mwatakya viro variqaro Poruva Iesusirara qua tura rie varuvaro Poruva mwi vaisiva Iesusiva qutaama ni kyuqu kyugema mataananrove tura taqero Poruva mwia vuqi aitungu hiqaro ¹⁰ mwianra aakyara ntamwa kyero tiqaro, Sivira ena kyuqu ntatuta kyera mwaamwianra variante, tuvaro mwiva qamwanrama kyero siviro nrohi varura.

¹¹ Nrohi varuvata nraakye qora ntuvaantuama vuhua Poruva mwi kyaiqara varora taqeta, mwihua nkyiari Rikoniana quaqaita aakyara nteta tiqata, Qikye, Nyaamwunyya mwanriqatanavanto vaisi tueta mwaini tirivata varirerata tumu ntaavo, tita.

¹² Mwitaa timwa kyeta mwihua Vanavaasirara nkyiari vunyaa mwanriqa nrtutu nteta *Suaasirave* tita. Poruva qua ti varu vaisiva varuvatarata tita, mwianra mwanriqa mpo nrtutu *Heminrave* tura.

¹³ Suaasirara aakyara nte varu nraamwiva mwatukya nraaqani vahuvaro mwiaqaatairo Suaasira kyaiqa vara mwate varu vaisiva nronravanto purimakau qoranramwu nraahu sita varero maunra viti kye nruntaqi ntumwu nyateravata varero nri ntovata nraakye qora ntuvaantuama vuhua Porukya Vanavaasikya nrtutu tuaahereqata purimakau ru kye nyinrenrata uti varura.

¹⁴ Mwitaa huvata mwitanahua mwihua mwitaa hirera uti varurara ntapihi kyeta, haunri mwihua mwitaa hivorave timwa kyeta, nkyiari tuavaaqa nrahitu kyeta nraakye qoravanto ntuvaantuama vita varura utaqaa hiantamwate viqata aakyara nteta tiqata, ¹⁵ Vaisituaavo, eqate. Tiretana nkyi nraantante qumina vaisima varuro. Tiretana Iesusira mwakyaakya kyuqe mwakyaakya nkyi timwa nyinrenrata nrunro. Nkye unra mwanriqa mwia utuara mwintira qaqira kyeta qutaa mwanriqa nrtutu tuaaheraate tita, tiretana mwaini nrunanrave. Mwanriqa Kotiva mwiva nraahuma nyaamwuvata, mwatavata, ekyaa inraikyavanto mwataqi vahiravata, nyaamwuni vahiravata, utu kyero vatairave.

¹⁶ Haaru Kotiva ekyaa nraakye qora qati kyovata nkyiari quataa hi aanranraqaa vurave.

¹⁷ Kotiva qati kyovata vuvarovata mwiva nai nronravanto varira ntapihiate tiro, mwiva nai nyaamwuteqaro kyuqe inraikya mpo inraikyaqo mwihua nyaamwutorave. Mwiva vati vara kyaiharo kyugema kyeqaro ntiharoro kyara kyuqema kyero quipiqeqaro keko tihatama nkye nregatama qamwateqata variavo, tita.

¹⁸ Porukya Vanavaasikya mwitaa tuvataavata nraakye qora ntuvaantuama vuhua hia mwitanahua quara nronraqama kyeta riaraitita, mwitananra mwanriqavantove timwa kyeta, purimakau ru kyeta mwihua nyutu tuaahera nyatarera uti varuvata mwihua mwukyaari tu kyeta hia mwitaa hiate timwa kyeta mwihua antua kyora.

Oriyo Porura aavata ntuqutu kyora

¹⁹ Mwia nraakiara Iutaa mponramwuvanto Antiokisaitave, Aikoniamisaitave, nri nteta nraakye qora ua vu nraato nyuvata mwihua qua riemwaqi vita ori vara kyeta Porura aavata ntuqutu kyeta qutu viho timwa kyeta mwia ntanrauqita uro mwatukya mwaqaqani tuto kyora.

²⁰ Porura mwaqaqani tuto kyeta vuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto nrumu Porura tataaqa ututuma vita varuvaro Poruva mwiaqaatairo qati siviro qaiqaa mwatukya mwiqi viro. Mwia qanranraa mwiva Vanavaasikyantiri mwatukya mpo Ntepinivata vura.

Mwitanahua uro ntanteta Antiokini nrunra

²¹ Mwitanahua Ntepinivata variqata Iesusira mwakyaakya timwa nyi varuvata airivanto Iesusira nraaqiaraqama vuvata mwitanahua mwiaqaataita uro ntanteta Risitaraani mateta Aikoniamini vuhua Antioki Pisitaa mwatani vura.

²² Mwini variqata Iesusira nraaqiara mwini varuhua mwihua kepukyaqama nyateta tiqata, Iesusirara nraahu riemwaqita quate, tita. Tire Kotira mwatukyaqi virera hiarahua airi muaanra varaqi vitama mwini qio quanarave, tiro.

²³ Poruva mwitaa timwa kyero mwitanahua Vanavaasikya mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata vaisi vara mwatama kyeta nronraqama kyeta tiqata, Nkye Iesusira nraaqiaraqaa ntaqikiyiqita quate, timwa kyeta mwihua kyapata variqata kyara aurama teta Kotirara aakyara nteta tiqata, E mwaa Iesusirara qutaave qia vaisinramwuhuaqaa kyuqema kyera ntaqikiyiqira quante, tita.

²⁴ Mwitaa timwa kyeta mwitanahua Pisitaa vara kyeta mpo mwata Pampiriaani nri ntora. ²⁵ Mwi mwatara mwini variqata uro Pekaani Kotira qua timwa nyita, mwiaqaataita mwitanahua veara Ateriaani uro nteta, ²⁶ mwiaqaataita sipiqi mwaanri nteta kyaarera nronraqaama teta Antiokini qogaraara mwini nrumu ntanteta vura. Tauraa Iesusira nraakye qoravanto Antiokini mwini variqata Kotirara aakyara nteta tiqata, Porukya Vanavaasikya po kye timwa nyatairata mwitanahua mpo mwatanaa mpo mwatanaa Iesusira kyaiqara timwa nyiate, tunani nkyiari kyaiqa taiqa kyeta vura.

²⁷ Mwitanahua mpo mwatanaa mpo mwatanaa mwatukyaqi nrohita Antiokini uro nteta Iesusira nraaqiara mwini varuhua ntuvaantuama kyeta nkyiaritana nrohurara timwa nyita tiqata, Kotiva aanra qatua kyaihata mpo mwatanaa nraakye qoravantovata Iesusirara qutaave qiavo, tita. ²⁸ Mwitaa timwa kyeta mwitanahua Iesusira nraaqiaranramwu kyapata mpuaahaama mwini varura.

15

Porukya Vanavaasikya Ierusaremini vura

¹ Porukya Vanavaasikya Antiokini varuvata Iutiasaita vaisi mponramwuvanto nri nteta Iesusira nraaqiaranramwu timwa nyita tiqata, Nkye hia Mosesiva tuntama kyeta nkyeta mwamwanta toqaveru, Kotiva hiama qio nkyi sitaananrove, tita.

² Mwitaama kye timwa nyi varuvata Porukya Vanavaasikya mwi guarara qao timwa kyeta mwihua kyapata nronraqama kyeta inronra hi varura. Mwi quara kyaara inronra hi varuvata Antiokini varuhua kuaa qua vateta Porukya Vanavaasikyavata, mpo uhuavata, siteta tiqata, Nkyenramwu uro Ierusaremini Iesusiva nronraqama kyai vaisinramwuhua kyapata variqatama mwi quara ntaiphi kyaate, tita.

³ Timwa kye sitovata aanravau viqata mwinramwuhua mpo mwatanaahua Iesusirara qutaa mwivave turara mwata mpo Ponisianivata, Sameriaanivata, timwa nyiqita vura. Timwa nyuvata Iesusira nraaqiara mwini varuhua mwihuavata mwi quara rieta mpo-gama kyeta qamwateqata varura.

⁴ Mwinramwuhua timwa nyiqi vita Ierusaremini uro ntovata ekyaa Iesusira nraakye qoravantovata, Iesusira nraaqiara nronranramwuvantovata, Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikiyi varuhuvata, ekyaa mwihua mwinramwuhua qamwata nyatovata Porukya Vanavaasikya mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata Kotiva kyaahaqa huvata mwitanahua nronra kyaiqa varaqita nrohi varurara timwa nyunra.

⁵ Mwinramwuhua mwitaa ti varuvata Iesusira nraaqiara mponramwuvanto mwihua Parisi mwaanra qua riohua sivita tiqata, Qaqao, tire Iutaa vaisi variqata Mosesira mwaanra qua rieqatama teta mwamwanta toqaana okyararave, Mosesiva timwato quarave, riemwaqita vurahuave. Mpo mwatanaavanto Iesusira qua riaahua, mwihuavata hiama egevarave. Mwi huavata nkyiari mwamwanta toqa kyeta Mosesira quavata riemwaqitama vivarave, tita.

⁶ Mwitaa tuvata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhuvata, Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikiyi varuhuvata, mwi quara avuqavu hirerata ntuvaantuama vita.

⁷ Ntuvaantuama vita mwihua airi qua timwaqita vuvaro Pitaava siviro mwihua timwa nyinro tiqaro, Ni kata pakya tuaavo, nkyevata haaru taqorave. Hia Iutaa nraahu Iesusira qua rieqata qutaave qiate tiro, Kotiva nkyiqitairo ni nronraqama kyero mwi quara mpo mwatanaahuvata timwa nyiante tiro, ni titorave.

⁸ Kotiva ekyaa nraakye qora mwutukyaqi taqe varivave. Mwiva nai mwanraqura tiri timwintema kyero mpo mwatanaahuvata nyi varirave. Mwitaa hirara tita, tire taqauraro Kotiva mpo mwatanaahuaravata qamwateqaro varirave. ⁹ Kotiva hiama tiri mpo qarama timwa tero mwihua mpo qarama nyataiho. Mwi huavata tirivata kuaa qarama nraahu timwa taiho. Tiri nraantante mpo mwatanaahua Iesusirara qutaa mwivave qiarara tiro, Kotiva mwihua uaqia hi inraikyara nruka nyatairave.

¹⁰ Tiri haivaqahuavata, tire tetavata, Mosesira qua vara qu varetu nrohira taqauraro muaanra ntairave. Qio nkye nanraqama mwi quara mpo mwatanaahuaqaa qu nyatarerata uti variavo? Nkye mwitaa hiqatama Kotira mwataara hirerata uti variavo. Hia nkye mwitaa hiata.

¹¹ Tire taqauraro Iesusiva nronravanto tiriaravata po tiraqaatairo Kotiva tiri tivitairave. Qio tiri tivitaintema kyero Kotiva mpo mwatanaa mwihuavata qioma siterove, tiro.

¹² Pitaava mwitaa tuvata mwiqi ntuvaantuama vuhua tirema varigata mwihua Vanavaasikya Porukya qua rie varuvata mwitanahua sivita nkyiari nrohurara timwa nyita. Mwitanaahua mpo mwatanaavanto varunani nrohuvaro Kotiva kyaahaqa huvatatana nronra kyaiqa varaqita nrohurara mwihua timwa nyunra.

¹³ Mwitanaahua timwa nyi taiqa kyovaro Iemisiva siviro tiqaro, Ni kata pakyya tuaavo, ni qua riaate. ¹⁴ Vuni Kotiva nraakye qora mponramwu nai nrtutu tuaaheraate tiro, uro mpo mwatanaahuaqitairo sito quara Saimoni Pitaava vaakya tiri timwa timwinrave.

¹⁵ Qio poropeti vaisinramwu haaru qara ntumwato quavavata, mwaa Pitaara quavan-tovata, ntapihi kyero kuaa mwiaqaama vahirove. Haaru mwataa turave:

¹⁶ Nronravanto tiqaro, Nraakiara nte nrumu ntantena uro nkyi haivaqara Ntevitira nraamwu ntaputama vira qaiqa hoqarerave.

Mwi inraikyara mwi inraikyara nraaparaqama vira qaraakyaqama kyena vara qaiqa mwaamwianra tarerave.

¹⁷ Nte mwitaa hiarita nraakye qora mpo mwatanaa mpo mwatanaahuaqitaina nte ntena nraaqiaraqama tena nyaanrama taarihua nronra ni puuama kyevarave, tura.

¹⁸ Nai haaru nronravanto mwi quara qovarama kyorave, turave, tiro.

(Emosi 9:11-12)

¹⁹ Iemisiva mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Qio nte mwataamama riauqo. Mpo mwatanaahua qora aanra qaqira kyeta Kotira aanraqaa quahuaqa hia tire mpo muaanra vataare. ²⁰ Nrivaqe tire mwihuani qara nraahu ntumwa kyeta mwitaa mwitaama timwa nyianre:

Nkye hia qumina unra mwanriqani vate kyarara nraate.

Hia vaisivanto nraakyevata api nrohiate.

Hia nruntana tu vareta ntaqutu kye vahi aasaura nraate.

Hia nraanrevata nraate.

Mwi quara nraahu qara ntumwa taarata mwihua taqaate. ²¹ (Mpo mwatanaavanto mwi quara riemwaqita vivera, hiama Iutaa mwini varihua mwihua kyapata inronra hivarave.) Iutaavanto mpo mwata mpo mwata mpo mwata quahua varigata mpo mwaanraqaa mpo mwaanraqaa Mosesira qua kyaara ntumwaqita vi variarave. Mpo mwatukya mpo mwatukya Mosesira qua timwa nyiahua variavo, tiro.

Mpo mwatanaahuani qara vara kyora

²² Iemisiva mwitaa tuvata Iesusiva nronraqama kyonramwuhuvata, Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikiy varihuavata, ekyya mwiqi ntuvaantuama vita varuhuavata, kuaa qua nraahu vateta tiqata, Nrivaqe tetaqitai vaisi mpotana sitaarata mwitanahua Porukya Vanavaasikya kyapata vihua tire mwaqi varigata timwa tauna quara vevara Antiokini varihua uro timwa nyiate, tita.

Mwitaa timwa kyeta mwihua vaisi taaratana mwatama kyora. Vaisi mpo mwia nrtutu Iutaasira mwia vara nrtutu Vasavaasira, vaisi mpo mwia nrtutu Sairaasira. Mwitanaahua Iesusira nraakye qora hini mwihuaqitai viritogama vita varutanahua varura.

²³ Mwiha mwatama kyeta mpo mwatanaa mwihuani qara vara kyeta tiqata,

Tire Iesusiva nronraqama kyainramwuhuvata, Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikiy varihuavata, tire nkyi qata vakyaahua variqatama nkye mpo mwatanaa Antiokini varihuave, Siriaani varihuave, Sirisiaani varihuave, nkye tiri tiqata vakyaahua varihua tire nkyi qua mwantauro.

²⁴ Tire riaurata tiriqitaita vaisi mponramwuvanto uro api qua nkyi timwa nyiavata nkye mwi quara rieta qumimaqa hi variavo. Hia tire mwihua sitaurata mwihua nkyiari riemwa kyeta uro mwitaa qiavo.

²⁵ Mwiaqaataita tire ntuvaantuama vita kuaa qua vateta mwataama tita, Nrivaqe vaisi mponramwu sitaarata mwihua tiri mwutukya vahi vaisitana Porukya Vanavaasikyavata quate, turo.

²⁶ Porukya Vanavaasikya hia nkyiari ru kyerara nronraqama kye riaraitita, mwitanahua tiri nronra vaisi Iesusi Karaisira kyaiqa varaqita vi variatanahuave.

²⁷ Mwaisaita tire Iutaasikya Sairaasikya sitaarata mwitanahua

tire kuaa qua vateta qara ntumwa tauna quara mwaa nkyiari
nyoqitaitavata nkyi timwa nyivarave. ²⁸ Kotira mwanraquravantovata,
tirevata, mwaa quara kuaa quama vatauro. Tire
hia qumina airi qua tiqata nkyiqa muaanra vatarerave.

²⁹ Mwaa quara nraahu riemwaqita quate:
Unra mwanriqani kyara vatera hia nraate.
Hia nraanre nraate.

Hia nruntana tu vareta ntaqutu kye vahi aasaura nraate.

Hia vaisivanto nraakyevata api nrohiate.

Nkye mwi quara riemwaqi viqatama nkye kyuqema kyeta
nrohivarave. Qio mwiqarama tirenramwu turo, tita.

³⁰ Mwitaa timwa kyeta mwihua sitovata mwihua vevara Antiokini uto Iesusira
nraaqiaranramwu varuhua kuairama kyeta qara vare vura nyuvata ³¹ mwihua kyaara
ntumwa kyeta ntapihri rieta mwi quarara qamwata kyeta kyuqe quama qaraqai vaiho.
Mwi quava tiri kepukyaqama timwa taani quarave, tita. ³² Mwitaa tuvata Iutaasikya
Sairasikya Kotira qua tutanahua sivita mwihua timwa nyiqata kyuqe mwakyaakya
mpuahaa qua tiqata mwihua kepukyaqama nyatora. ³³ Mwitaa timwa kyeta Ierusaremi-
saita tumu ntotana airi enta mwini Antiokini varuvata mwiaqaataita Iesusira nraaqiaran-
ramwu mwini varuhua kyuqema kyeta kyaqu nyita sitovata mwitanahua tumu ntanteta
tauraa nkyiari tumunani vura. ³⁴ [Sairasiva nraahu Antiokini variataa huvaro mwini
varura] ³⁵ Porukya Vanavaasikyavata airi enta Antiokini varura. Mwitahanuavata mpo
uhuvavata nronravanto timwato quara nraakye qora timwa nyiqata varura.

Porukya Vanavaasikyatana inronra hita ntainra vura

³⁶ Porukya Vanavaasikya Antiokini variqita vuvuro mpo entanramwu nritarovaro
Poruva Vanavaasirara tiqaro, Varaqetana qoqaraaniananra viqatatana mpo mwatukya
mpo mwatukya viqata teta tiqata vakyaahua taqaare. Haaru tirtana Kotira qua timwa
nyjavana nraakye qorahua mwihua qiove variavo hiave qio variavo? tiro.

³⁷ Poruva mwitaa tuvaro Vanavaasiva Ioninravata vitero virero uti varura. Ioninra
nrutu mpo Maakiva. ³⁸ Vanavaasiva mwiaavata vitero virera uti varuvuro Poruva qaqao
tiro. Haaru tirtana mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata mwakyaakya timwa nyiqi
vi variavararo mwi vaisiva tiritana Pampiraaqaitairo qaqira kyero pupohovaro nrumu
ntantero vurave, tiro. ³⁹ Mwitaa timwa kyetatana mwitanahua nronraqama kye inronra
hi kyeta ntainra vura. Ntainra vita Vanavaasiva Maakiravata vitero nkyiariatana
mpona sipiqi mwaanri nteta Saiparaasini vura.

⁴⁰ Vuvuro Poruva Sairasiravata vitero virera huvata mwia qata vakyaahua Iesusira
nraaqiaranramwuvanto kyaqu nyita tiqata, Kotiva nkyitananra po timwa nyate vari-
ratama nrohivarave, tita.

⁴¹ Mwitaa tuvaro Poruva Siriaanivata Sirisiaanivata viqaro mwiva Iesusira nraaqiaran-
ramwu mwini varuhua kepukyaqama nyataqiro vurama.

16

Porukya Sairasikya Timotiravata viteta vura

¹ Poruva vura Ntepinivata Risitaraanivata uro ntoro. Mwini Iesusira nraaqiara
mpovanto mwia nrutu Timotiva varuvuro mwia nrovavata Iesusira nraaqiara variqaro
mwiva Iutaa nraakye varuvuro mwia gova mpo mwatanaa Kirikivanto varura.

² Iesusira nraaqiaranramwu Risitaraani varuhuvata Aikoniamini varuhuvata Tim-
otirara kyuqe vaisive tuvaro ³ Poruva mwiaavata vitero virera hiro taqovaro Timotira
gova mpo mwatanaa Kirikivanto variqarora tiro, mwiva hia Timotira mwamwanta toqa
mwatova varuvuro Poruva mwia mwamwanta toqa mwatero. Poruva tiqaro, Iutaa
mwaini variahua Timotira gova Kiriki vaisi varira ntapihiarave. (Mwihua Timotira
mwamwanta hia toqa mwatairave tivorave timwa kyero Poruva Timotira mwamwanta
toqa mwatero mwiaqaatairo mwiaavata vitero viro.)

⁴ Vitero vuhua mwinramwuhua mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata Iesusira
nraaqiaranramwu tauraa Iesusiva nronraqama kyonramwuhuvata, nronra vaisin-
ramwuvata, Ierusaremini variqata (mpo mwatanaavanto Iesusira nraaqiaraqama vihua
mpo hi quara mwataa mwataama kye vataqi quate) tu quara timwa nyiqi vita tiqata,
Nkye mwi quara nraahu riemwaqita quate, tura.

⁵ Mwitaa timwaqi viqata mwinramwuhua Iesusira nraaqiaranramwu kyaahaqa hu-
vata mwihua Iesusira qua kepukyaqama kyeta riemwaqita vita airiqama vura.

Poruva ruvaata taqora

⁶ Poruvavata mwia vatama kyeta nruhuavata uro vutura Karesiaa hini vahuvaro Pirisiaa hini vahuvaro Esiaa mwata mwiva utaqaa vahuvaro Kotira mwanraquravanto mwihuara hia Esiaa mwata mwiaqaa uro qua timwa nyiate tura.

⁷ Tuvata mwihua vuhua Misiaa mwatani vuvuro Pitiniaa mwata qaumato vuhuvata mwini virera tuvaro Iesusira mwanraquravanto hia mwini quate tuvata ⁸ mwihua Misiaa mwata utaqaa teta Toroasini uro ntoro.

⁹ Mwini uro nteta varuvaro entaqi Poruva ruvaata voti hura qoqaa taqero. Taqe varuvaro Masentoniaa vaisi mpovanto siviro variro Porura nraanrenro tiqaro, Po, qati kyaarera nronra teqera nrinrava nrumu mwaini Masentonianivata variqara tiri kyaahaqa hianta, tiro.

¹⁰ Mwitaa tuvaro Poruva taqero mwiva siviro mwivavata, tire mpo hiavarahuavata, (nte Rukuvavata,) mwitaama tita, Kotiva Masentoniaanivata uro ni qua mwakyaakya timwa nyiatema, tiho, tita. Mwitaa timwa kyeta tire mwini virerata tera hita.

Piripaini vura

¹¹ Mwiaqaatai tire sipiqi mwaanri nteta Toroaasi kyeta kyaarera nronraqaama teta nramanri utaqaa vahu mwatara Samoterisini uro nteta. Mwia qanranraa tire qaiqaa sipiqima teta Niaporisini quavananra.

¹² Mwiaqaataita mwi mwatukyara kyeta verara mwatukya mpo Piripainianra quavarahua mwini uro ntaavananra. Masentonia mwataqitairo mwatuka Piripaivanto vunyaa mwatukyavanto vuhuvata Romenivanto mwi mwatukyara qovarama kyora. Tire Piripaini uro nteta mpo entanramwu mwini varita.

¹³ Mwini variqata mwaanraqaa tire mwatukyaqitaita vasaamwunra qesana ntuqieta uro mwaaganani nramanri tokyasataa Iutaavanto Kotirara aakyara nte variava vahiananrove timwa kyeta nramanri tokyasataa mwatakyaa vita variqata mwini nraakyanramwu ntuvaantuama vuhua qua timwa nyi variavararo ¹⁴ nraakye mpovanto mwia nruvu Riti-aava mwiva Taiatairanyaava mwiva kyoqaa kyaiqa vareqaro nraanre tavuna nyiqanro munima vare varu nraakyeva varuva. Mwi nraakyeva mpo mwatanaava variqaro Iutaa qua mwaanra rieqaro Kotira nruvu tuaahere varu nraakyeva varuvaro nronravanto mwia vu nraato kyaahaqa huvaro mwiva Poruva tu quara ntapihiki kyero riora.

¹⁵ Riero mwivavata mwia nraamwuqi varuhuavata nramanri varora. Nramanri varero mwiva tiriara tiqaro, Nte nkyi nronra vaisiara qutaa mwivave tuqo. Nkye nianra tiqata, E qutaama Iesusira nraaqiara variaro, tivera, nkye ni nraamwuqi nrita nivata variate, tiro. Mwitaa tuvaro mwia quavanto kepukyaqa huvata tire mwia nraamwuqi uro variavananra.

Porukya Sairaasikya karavu rupa kyora

¹⁶ Mpo enta tire qaiqaa Iutaavanto Kotirara aakyara nte varunani virera hiavararo mwanraata mpovanto nrumu tiri qintorama kyero. Vaanavanto mwi mwanraatara utaqi variqaro mwia kyaahaqa huvaro mwiva nraakiara qovara hiani okyarara nraakye qora timwa nyi varura. Nraakye qoravanto nraakiara qovara hiani inraikyara riarerata hiqata airi munima mwi nraakyaqaa ntaqikyuu vaisihua nyuvata mwihua airi munima varora.

¹⁷ Mwi nraakyeva nri ntero Poruravata, tirinramwuvata, tivataqiro viqaro aakyara ntero tiqaro, Mwaa vaisinramwuhua mwanriqa Kotiva nyaamwuni varira kyaiqa vare varia vaisihuave. Nkye hia ekyaa qutu vivaro Kotiva nkyi qati sitaaninranra mwihua timwa nyinrenrata nriavo, tiro.

¹⁸ Mwi nraakyeva airi enta tiri tivataqiro viqaro mwi quara timwaqiro vuvuro Porura mpoqama kyero pupohovaro mwiaqaatairo mwiva nraakye utaqi varu vaananranra tiqaro, Nte Iesusi Karaisira nruvu nteqanama iara mwi nraakyaqitaira nritarera quante tuqo, tiro. Mwitaa tuvaro mwi nraakyaqitairo vaana mwiva qamwanrama kyero nritarero viro.

¹⁹ Vuvata mwiaqaa ntaqikyuu varuhua taqovaro mwihua munima varo aanrava taiqa vuvata mwihua tiqata. Qikyee, hiamaa qaiqaa mwi nraakyeva qianinraqaataita munima vaananranra, tita. Mwitaa timwa kyeta mwihua raraqaa tovata mwihua Porukya Sairaasikya ntavaaqavu kyeta ntanraunru vareta ko titerata nronra vaisinramwuvanto variqata qua tunani kyapaqama vahu mwatukyaraqaa vurama.

²⁰ Uro mwini kyeta Romeni vaisi qua ntapihiki varu vaisihua timwa nyita tiqata, Mwaa Iutaa vaisitanave. Mwihua tiri mwatukyaqi nrumu variqata uaqia hi inraikyara nraakye qora nyaamwute variavo. ²¹ Tire Romenivanto hia mwi quara riarerave timwa kyeta qao timwa tauna quara, mwihua timwa nyi variavo, tita.

²² Mwitaa tuvata nraakye qora mwini ntuvaantuama vita varuhua Porukya Sairaasikya ntuquti varuvata mwihua vunyaaahua uro Porukya Sairaasikya tuavaaqaa nraanrahituma kye qatinani vara kyeta tiqata, Mwaatanahua kyaamwuqotai ntuqutukye vataate, tita.

²³ Mwitaa tuvata mwitanahua ntuqutu kye ntupintirima kye vateta sitaḡata uro karavuḡi tuto kyeta karavuḡaa ntaḡikyī varu vaisirara tiḡata, Mwitanahua tuḡara kyera rupataante, tita.

²⁴ Mwitaa tuvaro karavuḡaa ntaḡikyī varuva mwihua tuntema kyero karavu nraamwu timwa nai vetara utaḡi vahura mpoḡi sitaḡiuro uro kyero mwitanahua kyuḡu kyatari vauru toraḡi vatero vara mwatumwi tuḡara kyero rupa tero.

²⁵ Mwitaa huvata mwitanahua mwiḡi variḡata enta mwutukya Kotirara aakyara nteta ihi timwaḡi viḡata Kotira nrutu tuaahere varuvata karavu hini mwihua variḡata mwitana tura rie varura.

²⁶ Rie varuvaro ḡamwanrama kyero mwaturavanto nronraḡama kyero karavu nraamwu ḡakya hi varuvaro mwiaḡaatairo karavu nraamwu ḡesanramwu ekyaa ḡatua vuvaro ekyaa karavu vaisiḡaatairo seni kyaanta huvantu viro tumu ntura.

²⁷ Mwitaa huvaro karavu nraamwuḡaa ntaḡikyī varu vaisiva vaitoraḡitairo siviro taḡo- varo ekyaa ḡesa ḡatua viro vahuvoro mwiva ḡikye tiro. Ekyaa karavuvanto mwaaḡitaita ntuḡema kyeta ḡuavo. (Mwia kyaara niḡaa ntaḡikyī vari vaisiva ni ru kyaankyorave), timwa kyero mwiva nai paipanta veva tuaḡitairo ntanrau kyero mwiaḡotairo naivanto nai ru kyarero uti varuvaro

²⁸ Poruva aakyara ntero tiḡaro, Hia enavanto ena ru kyaante. Tire ekyaa mwihua mwaaḡi ḡatima varuro. Hia mpovanto aatu ntuḡema kyero viho, tiro.

²⁹ Mwitaa tuvaro karavu nraamwuḡaa ntaḡikyī varuva tiḡaro, Omwa ḡupiḡita nriate, timwa kyero mwiva hiantero mwiḡi viḡetero mpoḡama kyero aatu hiḡaro uro Porukya Sairaasikya suḡaa mwatasata ntumwa viro varuvaro kyuḡu kyaḡu nti varuvaro varura.

³⁰ Mwiaḡaatairo mwiva siviro mwitanahua sitaḡiuro uro mpoḡi kyero mwitanahua kyapara hiro tiḡaro, Nkyetana nronraḡama ḡatanahuave. Nte nataa hiarirove Kotiva ni pitaananrove? tiro.

³¹ Mwitaa tuvata mwitanahua mwia timwa mwita tiḡata, Iesusiva tiriḡaa ntaḡikyī vari- vave. E mwianrama ḡutaa mwivave ḡiante. Mwitaa tiraroma Kotiva ivata i nraamwuḡi varihuavata sitaananrove, tita. ³² Mwitaa timwa kyeta mwitanahua nronravanto tu ḡara mwia timwa mwitana mwia nraamwuḡi varuhuavata timwa nyunra.

³³ Mwitanahua mwihua timwa nyuvaro mate mwiḡiara karavuḡaa ntaḡikyī varuva mwitanahua sitaḡiuro uro vaisivanto ntuḡuti tora hiḡama nyatero mwiaḡaatairo mwiva- vata mwia nraamwuḡi varuhuavata nramanri varora. ³⁴ Nramanri varetu mwiaḡaatairo karavuḡaa ntaḡikyī varuva ḡaiḡaa mwitanahua sitaḡiuro uro nai nraamwuḡi kyero mwitanahua kyera nyinro. Kyera nyinro mwivavata, mwia nraamwuḡi varuhuavata, Kotirara mwutukya ntuvata mwihua mpoḡama kyeta ḡamwateḡata varura.

³⁵ Mwia ḡanranraa toḡaḡi Romeni vunyaahua nkyiari piponramwu siteta tiḡata, Mwi vaisitanahua huvantu kyaivata quate, ³⁶ tuvata mwinramwuhua uro karavuḡaa ntaḡikyī varura timwa mwuvaro mwiva Porura timwa mwinro tiḡaro, Vunya vaisivanto qua vara kyeta tiḡata, Ivata Sairaasiravata karavuḡitaira huvantu kyairata quate, ḡiavo. Qio nkyi mwutukyavanto ḡihaakya hirata mwaaḡitaita quate, tiro.

³⁷ Mwitaa tuvaro Poruva ḡaḡao timwa kyero mwiva pipo mwihua timwa nyinro tiḡaro. Mwihua enta hia ntapihi kye ko tiraitita, mwihua nraakye ḡora suḡaa tiritana kyaamwuḡotaita ntuḡutu kye vateta tiritana karavuḡi kyaarave. Qio, tiritana hia ḡumina vaisitanavauma varuro. Tiritana Romeni nrutu varaurahuama varuro (haaru tiritana nronraḡama kyaavata Romanigama vita varurahuave). Qio mate, mwihua tiritana tirema uḡeta kyeta titarerata uti variavo. Hiam tiritana ḡati uḡeta kyeta ḡa- nanrave. Romeni vunyaa vaisi mwihua nkyiarima nrumu tiritana huvantu kyevarave, tiro.

³⁸ Poruva mwitaa tuvata piponramwuvanto uro Romeni vunyaahua timwa nyuvata mwihua Porukya Sairaasikya tire Romanivantove tu ḡara rieta mwihua aatu hita.

³⁹ Mwihua aatu hiḡata uro mwitanahua po kye timwa nyateta ḡihaakyama kyeta tiḡata, Qikye, tire hia mwitaa hiataara ḡora utunanrave, timwa kyeta mwitanahua karavuḡitaita siteta, Qio mwaa mwatukyaraḡitaitavata quate, tita.

⁴⁰ Mwitaa tuvata Porukya Sairaasikyatana karavu kyeta uro Ritiaara nraamwuḡi Iesusira nraaḡaranramwu uro taḡeta mwitanahua mwihua kepukyaḡama nyataare tita kyuḡe qua timwa nyita mwiaḡaataita mwitanahua mwi mwatukyara kyeta vurama.

¹ Mwitanahua Piripai kyeta vuhua uro mwatukya mpotana Ampiporisivata, Aparoni-aavata, vara kyeta vutura Tesaronaikaani uro ntoro. Mwi mwatukyaraqı Iutaa mwaanra nraamwu mpo vahura.

²⁻³ Poruva nauqaa uturara rieqaro mwi nraamwunraqı vera ntero. Poruva taarampo mwaanraqaa mwiqı varıqaro mwakyaakya mwiqı ntuvaantuama vuhua timwa nyinro. Mwıva mesaiaara mwihua hıa ntapihura timwa nyinrenra hıro hıa mwihua mwıa quara unra quave tintema kyero Poruva mwıa okyara ntapihi kyero Kotıra mpukuqıtairo puama kyeqaro timwa nyinro tıqaro, Mesaiaavanto nriqa vi inraikyara varero uro utu viro qaiqaa qati siquani quava Kotıra mpukuqı mwataama vahırave. İesusıva nte mate nkyı timwa nyu vaisıva qıo mwıvama mesaiaa mwıva varıho, tiro.

⁴ Mwitaa tuvata Iutaa nraakye qora mponramwuvanto qutaama qıaro timwa kyeta Porukya Sairaasikya vataqıta vuvata, Kiriki vaisi airınramwuvanto Iutaa qua mwaanra riohua mwıhuavata qutaave timwa kyeta Porukya Sairaasikya sataqıta vuvata, nrtutu nronra vataa nraakenramwuvata, mwıtanahua sataqıta vura.

⁵ Mwıhua qutaave tuvata Iutaa vainsınramwuvanto taqovata mpo mwıtanahua nraakye goravantovata Porukya Sairaasikya sataqıta vuvata mwıhua mwıa kyaara mwıhua uaqıa huvata uro aanraqaataıta uaqıa hu vaisıhua sita ntuvaantuama kyeta mwıhuara vuavi tuvata mwi vaisıhua uro ekıaa mwi mwıtanahua rapatovata mwıhua uro İasonınra nraamwu qesa ntukuraa kyeta vıqeteta nraamwuqı Porukya Sairaasikyara puama kye sitaqıta nraakye qora suqaa kyarera utura.

⁶ Puaama kye taqovata hıa huvata mwıaqaataıta mwıhua İasonınravata İesusıra nraaqıara mponramwuvata ntavaaqavu kyeta ntanrauqıta uro mwi mwatukyaraqaa ntaqıkyı varu vaisıhua suqaa kyeta aakyara nteta tıqata, Ekıaa mwata maata vahintema mwaa vainsınramwuhua antua utuqıta nrohıahuama mwaini tiri mwatukyanıvata nrianrave. ⁷ Nriavaro mwaa vaisıva İasonıva mwinramwuhua qamwata nyatero nai nraamwuqı sitaqıro uro kyaiho. Tiri vunyaa vaisi Romınyaava varıhata mwıhua ekıaa mwıa qua hıa rıaraitıta, mwıa qua nteqa kyeta tıqata, Tiri vunyaaava mpovanto İesusıvama varıho qıavo, tıta.

⁸ Mwıhua mwıtaa tuvata mwi mwatukyaraqaa ntaqıkyı varuhıavata, nraakye qora mwıni ntuvaantuama vita varuhıavata, uaqıa huvata nronraqama kye qua aakyara timwaqıta vura.

⁹ Mwitaa ti varuvata mwi mwatukyaraqaa ntaqıkyı varuhua tıqata, İasonıvavata mpo vainsınramwuvata qıo mwıtaa mwıtaama munıma kyetama mwaaatani quate, timwa kyeta mwinramwuhuaqıtaıta munıma vareta huvantu kyovata nkyıari mwaaatani vurama.

Mperiaani vurama

¹⁰ Mwıhua huvantu kyovata vuvaro enta huvata İesusıra nraaqıaranramwuvanto mwi mwatukyaraqı varuhua qamwanrama kyeta Porukya Sairaasikya Mperiaani sitovata mwıtanahua mwıni vurama. Mwitanahua Mperiaani uro nteta uro Iutaa mwaanra nraamwuqı vera nte varıqata qua mwakyaakya timwa nyunra.

¹¹ Mperiaaqınaahua hıa Tesaronaikaaqınaahua voti hiraitıta, mwıhua qaraakya qua Poruva tu quara rıaataa nraahu huvata mwıa qua rıeqata mwıhua mpo enta mpo enta Porura quavanto qutaa qua vahıanınra nkyıari suqovata taqarerata Kotıra mpukuqı mwi quara kyaara ntiqata puaa hi varura.

¹² Mwıtaamaqıta vita Iutaa airıvanto İesusırara qutaa mwıvave tuvata Kiriki nraakye nrtutu nronra vahıhuavata airıvanto qutaave tuvata Kiriki vaisi airıvantovata qutaave tura.

¹³ Airi nraakye qora İesusıra quara qutaave tuvata Iutaa vainsınramwu Tesaronaikaani varuhua riovaro Poruva Mperiaani Kotıra qua timwa nyı varuvata mwıa kyaara mwıhua nkyıari mwaaatani mwıni kyeta Mperiaa mwıni uro nteta antua qua tıqata uaqıa hu vaisıhua sita kyeta mwıhua rapateqata tuvata Porura uaqıama mwatarerata utı varura.

¹⁴ Mwitaa huvata İesusıra nraaqıaranramwu mwıni varuhua Porura rıvorave timwa kyeta qamwanrama Porura vita kyeta vevanı titovaro vuvata Sairaasikya Timotikya nraahu Mperiaani varuvata ¹⁵ mpo vainsınramwuvanto Porura vıtaqıta utu mwatukya nronra Atenı mwıni kyeta mwıaqaataıta mwinramwuhua utu ntanteta Mperiaani nruhua nrumu Sairaasikya Timotikya timwa nyıta tıqata, Poruva nkyıtanınra tıqaro, Nkye mpo kyaıqa taıqa kyeta qamwanramama mwaini nte hunanı tumuate, tıho, tıta tura.

Poruva Atenini varura

¹⁶ Mwıa kyeta vuvaro Poruva Atenı mwıni nanrıanraa varıqaro mwıva mwatukya mwiqı nrohıqaro taqovata mwi mwıtanahua airi inraıkya vıri koho kyeta tiri mwıanrıqave timwa kyeqata vatova vahıvoro Porura mwıtuıkyavanto uaqıa huvaro varura.

¹⁷ Poruva mwi inraikyara mwi inraikyara taqero mwiaqaatairo mwiva Iutaa mwaanra nraamwuqi uro variqaro Iutaavata, mpo mwatanaa nraakye qoravanto Kotirara aakyara nte varuhuavata, mwakyaakya timwa nyinro mwiaqaatairo mwiva mpo enta mpo enta maaketiqi uro variqaro mpo mwatanaa nraakye qora vitare nritare hi varuhua qua mwakyaakya timwa nyinro.

¹⁸ Poruva mwihua timwa nyi varuvata mpo qua Epikuriaaninra okyaravata, Sotoikira okyaravata, riohua nri nteta mwihua Poruravata qua tura. Mponramwuvanto nkyiari henahua kyapara hita tiqata, Mwamwaa api mpo qua mpo qua ti vari vaisiva, mwaava nanra qua tirerove ti variho? tita.

Tuvata qaiqaa mpo uhua tiqata, Mwiva mpo mwatanaahua mwanriqanramwu okyararave ti variho? tita. Poruva Iesusiva qutu viro qaiqaa qati sivurara timwa nyi varuvatara tita, mwihua mwitaa tura.

¹⁹ Mwihua mwitaa timwa kyeta Porura viteta Ariopakaasi kaanasorinramwu kuairama vita varunani uro kyeta Porurara tiqata, Qaraakya qua e nraakye qora timwa nyi variana quara tiri timwa timwiqe riaare.

²⁰ Tire i qua riararo mwi quava nraahumwa mpo qara ihata qaiqaavata mwi quara okyara ntapihi kyeta riarerave, tita. ²¹ Mwi mwatanaahuavata, mpo mwatanaahuavata mwiqi varuhuavata, qua nraahu ti varu vaisihua variqata mwihua qaraakya qua timwaqi viqata qaraakya qua riemwaqita virara nraahu rieqata varura.

²² Mwihua mwi quara okyara riarerave tuvaro Poruva Ariopakaasi kaanasorinramwu kuairama vuhua suqaa siviro timwa nyinro tiqaro, Ateninyaa vaisi nkyenramwuve, nte taqauqata nkye mpoqama kyeta mwaanra okyara mpo okyara mpo okyara riemwaqita vi variahuave.

²³ Nte mwaini nkyi mwatukyaqi nrohiqana nkyeta mwanriqanramwuanra aakyara nteqata mpo inraikya mpo inraikya utu taara airi inraikyama taqauqo. Nte mpo taintavata taqauqo. Mwiaqaa mwaa quara qara ntmwaa taarave: *MWAA TAINARA TIRE HIA TAQETA RIETA HUNA MWANRIQANRANRA RIEQATA TAINA UTU MWATAUNANRAVE*, qarave. Nkye mwanriqa mwia hia taqeta rieta ntapihara, mwianra qumina nkye aakyara nte variara, nte mate mwianra ntapihi kyena nkyi timwa nyinrenrave.

²⁴ Mwanriqa mwia nrutu Kotivave. Kotiva mwatavata, ekyaa mwiaqaa vahi inraikyaravata, utu taivave. Mwiva nyaamwuqaavata, mwataqaavata, ntaqikiyi varivara tiro, mwiva hia vaisivanto hoqataa nraamwunraqi variqiro vi varivave.

²⁵ Kotiraqaatai ekyaa nraakye qoravanto nraaihovata ekyaa inraikyavata vare variarara tiro, hiamaa qio vaisivanto mpo inraikya Kotira kyaahaqa hiariva vahiananrove.

²⁶ Kotiva haaru vaisi kuaiqia tiri haivaqara utu tovaro mwikuraqaatairo ekyaa nraakye qora qovarama vuvaro Kotiva ekyaa mwata maata variate tiro, mwihua sitorave. Kotiva nraakye qora utu kyero tiqaro, Mwi mwatanaava mwi entara mwi mwataraqaa variananrove, mwi entara mwi mwatanaava mwi mwataraqaa variananrove, timwa kyero kyaihata variarave.

²⁷ Mwihua Kotirara puua hirerata tupaupa hiantema kyeta puua hiate tiro, Kotiva nraakye qora qovarama kyaihata variarave. Qio Kotiva hia tiri nyianrato variho.

²⁸ Mwianra mpovanto mwitaama tiro:

Kotiva qati varirara tita, tire qati variqi vita, tire qakyya

hita, tire qati nraahu variqi quarahuama varuro, tirave.

Nkyi mpukuqi qara nti varia vaisihua mwitaama tita:

Tire mwia nraaqiarama varuro, qarave.

²⁹ Qio tire Kotira nraaqiara variqatara tita, tire Kotirara mwiva vaisivanto korive, orive, munimave, vara kyeta koho kyeta utu taa inraikyara votima kyero varirave qarorave.

³⁰ Haaruu nraakye qora hia Kotira ntapihi kyaraitita, qora kyaiqa vare varuvaro Kotiva qati vu taqe kyorave. Mwaa entara Kotiva ekyaa nraakye qorara uaqia hi aanranra qaqira kyaate ti varirave.

³¹ Kotiva qua vatero tiqaro, Mpo enta ko qiari entavama vahiananrove, tirave. Mwi entaraqama Kotiva nronraqama kyai vaisiva ntapihi kyero ko tiqaroma mwaa mwataraqaa vari nraakye qorahua qua riaananrove. Nkye ko qiani vaisira mwia ntapihi kyaate tiro, Kotiva mwia qutu vuraqitairo qati vara sivuma kyorave, tiro.

³² Poruva Iesusiva qutu vuvaro qaiqaa qati vara sivuma kyo quara tuvata hini uhua raima mwatovata hini uhua tiqata, Mpo entavata e mwi quara qaiqaavata tiraqeta tire riaare, tita.

³³ Mwitaa tuvaro Poruva mwihua kyero vura. ³⁴ Vuvata vaisi mponramwuvanto mwia vataqita vita Kotira nraaqiaraqama vura. Vaisi mpovanto Taionisiaasiva mwiva Ariopakaasi kaanasori vaisivanto varuvaro nraakye mpo mwia nrutu Ntamarisiva mwitanahuavata, mponramwuvantovata, Porura vataqita vura.

18

Poruva Korintini vura

¹ Mwiaqaatairo Poruva Ateni kyero Korintini vura. ² Mwini uro ntero mwiva Iutaa vaisi mwia nrtutu Akuiraaara Pontaasinyaanra puama kyora. Haaru vunyaa vaisi Korontiaasiva ekyaa Iutaa mwihuara hia Romini variate timwa kyero ekyaa sitamwa kyo entara, Akuiraaava nai nraata Pirusiraaravata vita varero Itari kyero mwi entara Korintini nrumu varura. Poruva mwitanahua taqarero vuva ³ uro mwitanahuavata varura. Mwivavata mwitanahuavata seri nraamwu toqa kyeqa haqiro kyaiqara varohuara tita, mwihua kuaaqi variqata mwi kyaiqara varora.

⁴ Poruva mwi kyaiqara vareqaro mwiva mpo mwaanraqaa mpo mwaanraqaa Iutaa mwaanra nraamwuqi vera ntero variqaro Iutaavata, Kirikivata, Iesusira quara qutaa quave qiate tiro, mwiva mwihua kyapata qua ti varura.

⁵ Poruva mwitaamaqi vi varuvata Sairaasikya Timotikya Masentoniasaita uro ntovaro mwiaqaatairo Poruva mpo kyaiqa varora qaqira kyero mpo enta mpo enta Iesusira mwakyaakya nraakye qora timwa nyiqiro viro. Mwiva Iutaa timwa nyinro tiqaro, Nkye mesaiiaa vekya variara qio Iesusiva mwivave, tiro.

⁶ Tuvata mwihua mwi quara hia riaraitita, mwi quara kyaara Porura uaqiama mwateqata uaqia hu quara tuvaro Poruva qaqaqo timwa kyero ntuvendrauma kyero tiqaro, Kotiva nkyi qaqira kyairata nkye raupirima vivera, hia niqaavauma qua vahiananrove, nkyitaqama qua vahiananrove. Mate nte nkyi kyena mpo mwatanaahua hinani virerave, tiro.

⁷ Mwita timwa kyero Poruva mwiaqaatairo mwihua kyero mpo mwatanaa vaisi mwia nrtutu Taitaasi lasitaasira nraamwuqi uro varura. Taitaasi lasitaasiva Kotirara aakyara nte varu vaisiva varuvoro mwia nraamwuvanto Iutaa mwaanra nraamwu qaumato vahura. ⁸ Vaisi mpovanto mwia nrtutu Kirisipaasiva, mwiva mwaanra nraamwuqaa ntaqikyvi varuva mwivavata, mwia nraamwuqi varuhuavata, nronra Iesusirara qutaa mwivave tura. Korintiqaanaahua airivantovata Porura mwakyaakya rieta qutaa quave timwa kyeta nramanri varora.

⁹⁻¹⁰ Mwitaamaqiro vuvoro mpo enta Poruva entaqi vaiteqaro ruvaata taqovoro nronravanto mwia timwa mwinro tiqaro, Nte i vatama kyena varurara tira, e hia aatu hiqara mwakyaakya timwa nyiante. Hia tirema variante. Mwaa mwatanaahua airi nraakye qora ni nraaqiara variavananra tina, nte iqaa ntaqikyiqi vi variaroro hia mpovanto qio i ruananrove, tiro.

¹¹ Mwita tuvarora tiro, Poruva kuaa ihi vara kyero mpo ihi hinivata mwini variqaro mwi mwatanaahua Kotira qua timwa nyiqiro vura.

¹² Poruva mwitaamaqiro vuvata Kariora nronraqama kyeta tiqata, E Romeni vunyaa vaisi mpo variqara Akaiiaaqaa ntaqikyante, tuvaro Kariova nronraqama viro varura. Mwiva varuvata Iutaa mponramwuvanto ntuvaantuama vita tiqata, Nrivaqe Porura uaqiama mwataare, timwa kyeta uro Porura ntavaaqavugita uro ko ti varu nraamwiva vahunani kyeta Kariorara tiqata,

¹³ Mwaa vaisiva nraakye qorara mwataa mwataama kyeqatama Kotira nrtutu tuaaher-aate tiqaroma tiri mwaanra qua nteqa kye variho, tita.

¹⁴ Mwihua mwita tuvaro Poruva qua qiankya tuvaro Kariova nraante Iutaa vaisinramwuanra qaqaqo tiro, Mwaa vaisiva hia ruvi kyaiqarave, uaqia hi kyaiqarave, utiqaro kamaninra qua nteqa kyaitirio, nte qioma nkyi qua riaitirio.

¹⁵ Nkye nkyeta quarave, nkyeta nyutuarave, nkyeta mwaanra okyararave, nronraqama kye rieqata nte hunani nriavo. Mwi quava nkyitani vahirara tina, nte hia mwi quara riarerave. Nkyeta mwini viqata qiate, tiro. ¹⁶ Kariova mwita timwa kyero mwiva mwihua mwiqitairo sitero tiqaro, Hianteta mwaaqitai vevante quate, tiro.

¹⁷ Mwihua sitovata vaisi mponramwuvanto uro Sositenisira Iutaa mwaanra nraamwuqaa ntaqikyura mwia ntavaaqavu kyeta ko nraamwu qesaqaa variqata mwia ntugutu kyeta vatovoro Kariova hia mwianra nronraqama kyero riora.

Poruva nrumu ntantero Antiokini vura

¹⁸ Poruva Korintini Iesusira nraaqiaranramwu kyapata airi enta vari kyero mwiaqaatairo mwiva Pirusiraaravata, Akuiraaravata, sitero Korinti kyero sipiqi mwaanri ntero Siriaanianra vura. Mwiva mwinianra viqaro mwatukya mpo Senkariaani uro ntero Kotirara nai kyauqu nriqiqaa vateqaro mpo qua timwa torara rieqaro nai qiata ekyaa toqa kyero viro.

¹⁹ Qio mwinramwuhua vuhua Epesaasini uro nteta Poruva Pirusiraakya Akuiraaakya mwini kyero uro Iutaa mwaanra nraamwuqi vera ntero Iutaa kyapata qua tiro.

²⁰ Mwiuhavata qua tuvata mwihua Porurara tiqata, Tirivata mpuahaama variqira quante, tuvato Poruva qaqao tiro, Nte mate hia nkyivata mpuahaa varirerave, tiro.

²¹ Timwa kyero mwiva virera hiro mwihua timwa nyinro tiqaro, Nraakiara Kotiva qiove tirera, nkyivata qaiqaa nrumu varirerave, tiro. Timwa kyero mwiva sipiqi mwaanri ntero vura.

²² Vuva Sisariaani uro ntero mwiaqaatairo mwiva sipiqitairo mwaamwi ntero viviro uro verara Ierusalemni Iesusira nraaqiaranramwu qua mwantero mwiaqaatairo uro ntantero Antiokini uto varura.

²³ Mwiva mwini mpo entanramwu vari kyero mwiaqaatairo mwiva vuva uro mwata mpotana Pirusiaanivata, Karesiaanivata, nrohiqaro mwatukya mpoqi mpoqi Iesusira nraaqiara varuhua kepukyaqama nyataqiro vura.

Aporosiva Epasaasiqivata Korintiqivata kyaiqa varora

²⁴ Poruva mwihua kepukyaqama nyate varuvato Iutaa vaisi mpovanto mwia nruutu Aporosiva, mwiva Arekisantaanyaava, mwiva Epesaasini vura. Mwiva kyuqema kyeqaro nraakye qora qua mwakyaakya timwa nyi varuva. Mwiva Kotira qua qara ntumwa tora kyuqema kyero rio vaisiva.

²⁵ Mpovanto nronra vataqi quani aanranra mwia nraamwutovaro mwiva ntapihiro mwiaqaatairo mwiva kepukyaqama kyero nraakye qora Iesusirara vutu kyero timwa nyiqiro vura. Mwitaa hiqaro mwiva haaru Ioniva nramanri nyu entarara nraahu mpoqivata ntapihura.

²⁶ Aporosiva Epesaasini uro ntero Iutaa mwaanra nraamwuqi vera ntero mwiva hia aatu hiraitiro Kotira qua timwa nyi varuvata Pirusiaakya Akuirakya mwia qua rieta mwia vitaqita nkyiaritana nraamwuqi uro kyeta Kotiva hinani vi aanranra Iesusira qua mpoqivata ntapihura kyeta timwa mwunra.

²⁷ Timwa mwuvoro riero mwiaqaatairo mwiva Kirikini virera huvata Iesusira nraaqiaranramwu Epesaasini varuhua mwia kyaahaqa hiqata qara ntumwa kyeta mwita Iesusira nraaqiaranramwu Kirikini varuhua mwaaisira kyuqe hi vaisira qio mwia kyuqema kyeta vitaate timwa kyeta qara mwia mwia mwita. Mwuvaro Aporosiva varero uro nyinro mwini variqaro mwiva Kotiva kyuqema nyatovata Iesusira nraaqiaraqama vuhua kyaahaqa hiqaro varura. ²⁸ Mwiva nraakye qora suqaa variqaro Iutaa kyapata qua timwaqiro vuvaro mwia quavanto Iutaa qua nraatara kyero. Mwiva Kotira mpukuqinaa qua timwa nyiqanro Iesusira mesaiaa okyararavata ntapihura kyero timwa nyunra.

19

Poruva Epesaasini varura

¹ Aporosiva Korintiqi varuvato Poruva vuva mpo mwataqama tero vuva Epesaasini uto ntero taqovata Iesusira vataqita nro uhua mwini varura.

² Varuvato mwiva mwihua kyapara hiro tiqaro, Nkye haaru Iesusirara qutaave tu entara nkye Kotira mwanraqura varorave iho? tiro. Tuvata mwihua tiqata, Hia tire Kotira mwanraquravanto variho qia okyarara riaunanrave, tita.

³ Tuvato Poruva mwihua kyapara hiro tiqaro, Mwitaa ihata nkye nanra nramanri varaarave? tuvata mwihua tiqata, Tire Ioninra nramanri varaunanrave, tita.

⁴ Tuvato Poruva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nraakye qora uaqia hi aanranra qaqira kyaate tiro, Ioniva mwihua nramanri nyunrave. Ioniva mwihua timwa nyinro tiqaro, Ni naakiara nrani vaisira mwianra qutaa mwiva mesaiaavanto variho qiate, turave, tiro.

⁵ Poruva mwitaa tuvata mwihua mwi quara riovato Poruva Iesusira nruutu nteqaro nramanri nyinro mwiaqaatairo ⁶ nai kyauqu mwihuaqaa vatovato Kotira mwanraquravanto mwihuaqi tumu varuvata mwihua mwiaqaataita mpo qua mpo quaqitai Kotira qua timwa nyi varura. ⁷ Mwi vaisinramwuhua 12 nramwu varura.

⁸ Poruva Iutaa mwaanra nraamwuqi variqaro taarampo torara hia aatu hiraitiro, mwi quara ntapihura kye riaate tiro, Kotiva ntaqikyiani quara mwihuatama kyero ti varura.

⁹ Timwa nyuvata mponramwuvanto mwihua su nyaatovanto kepukyaqaa huvata hia Poruva qua riaraitita, mwiaqaataita mwihua nraakye qora suqaa Porurara tiqata, Nronravanto hinanianra qua aanranra e qiananra uaqia hi quarama iho, tita. Mwihua mwitaa tuvato Poruva mwihua kyero Iesusira nraaqiaranramwu nraahu sita varero vuva uro mpo nraamwuqi Tiranaasira sikuru nraamwuqi variqaro qua mwakyaakya timwa nyi varura.

¹⁰ Mwiqi variqaro taara ihi mwianra Kotira qua mwakyaakya timwa nyuvata ekyaa Esiaani varuhua Iutaave, mpo mwatanaave, nronra Iesusira qua riora.

Sivaara mwaqunramwu

¹¹ Kotiva Porura kyaahaqa huvaro mwiva nronra kyaiqa, mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare varura. ¹² Mwitaa huvata Porura tuavaaqave, pata tavuna qainaamave nominra nrukorave, nrumu varaqita uro nriqa vuhuaqaave, vaanavanto utaqi varuhuave, viti mwihua nyamwantaga vatovata nriqa vuhua kyuqema vuvata vaanavantovata vaisi utaqitairo nritarero vuvata mwihua qio varura.

¹³⁻¹⁴ Mwitaa huvata Lutaa vaisi mponramwuvanto mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata vaana sitarera uti varuhua varura. Mwi vaisihua Sivaara mwaagu 7 nramwu varuvaro mwihua sova Lutaa mwaanra qua rieqaro Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisiva nronravanto varuvata mwihua Porura kyaiqa taqeta, Porura nraantanteta mwiva varo kyaiqara mwihuavata vararerata uti varita tiqata, Nrivaqe tirevata Iesusira nrutu nteqata vaana sitaarata nritareta quate, tita. Mwitaa timwa kyeta mwihua uro mwataara hita vaanra mwitaama tita, Tire Poruva ti vari vaisira nrutu, Iesusira nrutu nteqatama iara nritarera quante turo, tita.

¹⁵ Mwitaa mwitaa tuvaro vaanavanto mwihuara tiqaro, Nte Iesusira ntapihiki kyena Poruravata ntapihiki kyaurave. Nkye tahuave iho? tiro.

¹⁶ Mwitaa tuvaro vaanavanto mwia utaqi varu vaisiva mwiva mwihuaqaa vi nraagu nri nraagu hiqaro mwihua ntuqutiqaro mwihua tuavaaga nrahitu kyovata mwihua mwi vaisira nraamwuqitaita veva nteta nraanre mwamwantavata tokya mwihua hiantamwa teta vura.

¹⁷ Mwitaa kyovata ekyaa lutaave, mpo mwatanaahuave, Epesaasiqi varuhua mwi quara rieta mpoqama kyeta aatu hita Iesusira nrutu tuaahere varura.

¹⁸ Iesusira nraakye qora airivanto airi suqaa variqata mwihua nkyiari uaqia hu kyaiqara varora timwa qovarama kyora.

¹⁹ Mwitaa huvata airi vaisivanto tauraa mwihua tovevaanavata kyaiqa utuhuave, quahave vuhaapahaa utuhuave, mwi kyaiqara qaqira kyeta mwihua nkyiari mpukuve, mwitaa inraikyave, varetta nraakye qora suqaa uro qia quarateta. Nronra munima 50,000 kinaa kyeqata varato mpukura qia quara taiqa kyora.

²⁰ Qio mwitaama kyeta mwi mwatanaahua uaqia hu kyaiqara qaqira kyeta Kotira qua riemwaqita vuvaro Kotira quavanto mwi mwatanaahua kepukyaqama nyatora.

Epesaasiqi Porura qua kyaara nronraqama kyeta inronra hura

²¹ Mwiaqaatairo Poruva tiqaro, Kyaiqe nte Masentoniaanivata Kirikinivata vintantena Ierusalemmini quankye. Nte mwini quarivama nronra mwatukya Romininivata quankye, tiro.

²² Mwitaa timwa kyero Poruva nai kyaahaqa hu vaisitana Timotikya Iraasitasikyatana sitovata mwitanahua Masentoniaani vuvaro Poruva nai Esiaani mpo entanramwu variro.

²³ Mwini varuvaro mwi entara Epesaasini Kotiva hinani vi aanranra kyaara inronra hu inraikyava qovara hura.

²⁴ Vaisi mpovanto mwia nrutu Ntimitiriaasiva, mwiva oriqotai kyaiqa varo vaisiva, mwiva nraakye mwanriqa mwia nrutu Atemisira nraamwu nronra vahuvoro mwiva mwianra rieqaro nraamwu pataqiani nai kyaiqa vaisi kyapata utu kyeqaro mwiaqaatairo munima airi vare varura.

²⁵ Ntimitiriaasiva nai kyaiqa vaisinramwuvata mpo uhua mwi kyaiqara varohuavata ntuvaantuama kyero mwihuara tiqaro, Mwaini riaate. Tire mwaa kyaiqara vareqata mwiaqaataita airi munima vare varunanrave.

²⁶ Nkye Poruva vare vari kyaiqara ntapihiki kyaarave. Poruva tiqaro, Nkye nkyeta kyaugugotai mwanriqa ututaava hia gutaa mwanriqavanto variho, tiho. Mwitaa tirara tita, airi nraakye qora Epesaasiqinaahuave, ekyaa vara ututu Esiaaqinaahuave, mwia quara gutaa quave ti variarave. ²⁷ Poruva qati nraahu mwitaa timwaqi vi varirera, nraakye qoravanto tiri kyaiqara qumina kyaiqa unra kyaiqave tivarave. Hia tiri kyaiqa mwianra nraahu mwitaa tivarave. Mwihua nraakye mwanriqa Atemisira nraamwuanra qumina nraamwuve timwa kyeta Atemisira qaqira kyevarave. Mwitaa tivera, Atemisiva hia tiri mwanriqa nronravanto variananrove. Mate ekyaa Esiaanyaahuavata, ekyaa mwata maata vahi ntema variahuavata, mwia nrutu tuaahere variarave, tiro.

²⁸ Ntimitiriaasiva mwitaa tiqaro mwihua rapatama kyovata nraakye qora airivanto inronra hiqata nkyiari mwanriqanra aakyara ntamwaqi vita tiqata, Atemisiva Epesaasiqinaavama nronravantove, tita.

²⁹ Mwitaa timwa kyeta mwi quara timwaqi vuvata ekyaa mwi mwatanaahua antua aantua tita. Mwitaa timwaqi viqata mwihua uro Kaiaasikya Arisitakaasikya ntavaaqavu kyeta. Mwitanaahua Masentoniaa vaisitana Poruravatama kyeta nrutanahua nrumu varuvata mwihua mwitanahua ntavaaqavu kyeta sitaqita uro nraakye qora ntuvaantua hunani kyora.

³⁰ Mwitanaahua site vuvaro Poruva naivata nraakye qora ntuvaantua hunani virera huvata Iesusira nraaqiara mponramwuvanto mwia ntavaaqavu teta tiqata, E hiam qio vinanrave, tuvata ³¹ nronra vaisi mponramwu Poruva totiqama tohuavata qua vara kyeta kepukyaqama kyeta tiqata, E hiavata mwaini ntuvaantua hianani nrumu ena viri nyaamwutaante, tita.

³² Mwitaa tuvata nraakye qora varuhua antua aantua tita. Airi nraakye qora ntuvaantuama vita varura mwia okyara hia ntapihi kyaraitita mwiaqaataita nkyiariara mpohua aakyara ntamwa kyeta mpo qua tuvata mpohua aakyara ntamwa kyeta mpo qua tura.

³³ Mwitaamaqi vuvata lutaavanto nkyiari nramwunaanra mpo Arekisantaara rataa kyeta tiqata, Ema nraakye qora suqaa sivira variqara ntapihi kye qua timwa nyiante, tuvaro Arekisantaava siviyo kyauqu tuaahereqaro qua qiankye tuvata ³⁴ mwihua taqo-varo mwiva lutaa vaisivanto varuvata mwihua hia mwia quavata riaraitita, nkyiari mwanriqanra aakyara nteta tiqata, Atemisiva Epesaasiqinaavama nronravantove, tita. Mwi quara nraahu 2 auaara timwaqi vi varura.

³⁵ Mwitaa timwaqita vi varuvaro mwiaqaatairo kusikusivanto siviyo nraakye qora antua kyovata tirema varuvaro mwiva tiqaro, Epesaasiqinaa vaisi tuaavo, Tire Epesaasiqinaahua teta mwanriqa Atemisira kyugema kye ntaqiky varuna quara ekyahua ntapihi kyaarave. Nyaamwusairo orivanto mwaaqi tumu ntiro vahira mwivata ekyaa ntapihi kyaarave.

³⁶ Hia mpovanto mwi quarara unra quave qiananrove. Mwianra rieqatama nkye qati tirema variqatama hia paparuqa hiqata mpo inraikya mpo inraikya utuate.

³⁷ Mwi vaisitanahua hiam tiri mwanriqa nraamwuqitaita mpo inraikya mpuara varaavo. Hia mwihua tiri nraakye mwanriqanra qora qua qiavo. Mwitanaahua hia uaqia hi kyaiqara utu kyaavata nkye quminama siteta mwaini nriavo.

³⁸ Ntimitiriaasivavata, mwia kyaiqa vaisinramwuvantovata, vaisi mpoqaa qua vatarera hivera, nronra vaisi ko riaahua varianani ko ti entaraqaa qioma mwihua mwi vaisiraqaa qua vatevarave.

³⁹ Nkyiqi mpo quavata vahirera, nkye ekyaa ntuvaantuama vita variraqa ntapihi kyeta mwi quara qioma tivarave. ⁴⁰ Nkye qumina qua kyaara timwaqita ntaqirerata uti variavo. Nraakiara mwi quara okyara kamaniva tirinramwu kyapara hiraqe tire hia qio mpo qua qiananrave. Nraakiara kamaniva tirinramwuanra tiqaro, Nkye qumina mwi entara ntaqarave, timwa kyero tirinramwuqaa qua vataankyorave, tiro.

⁴¹ Kusikusivanto mwitaa timwa kyero mwini ntuvaantuama vita varuhua sitovata vita nrita hurama.

20

Masentoniaanivata Kirikinivata vura

¹ Qio nronraqama kye inronra huva taiqa vuvaro Poruva Iesusirara qutaave tuhua nyaanrovata mwiva hunani nruvaro mwiva qua tiqaro mwihua kepukyaqama nyatero kyauqu nyinro mwihua kyero Masentoniaani viro.

² Mwiva Masentoniaani vuvu uro mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqaro Iesusirara qutaave tuhua mwini varuhua mpo qua mpo qua timwa nyinro mwihua kepukyaqama nyatero mwiaqaatairo mwiva Kirikini viro.

³ Mwiva taarampo torara Kirikini variro mwiaqaatairo mwiva Siriaani sipiqi quankye tiro riovata lutaa vaisinramwuvanto mwia ru kyarerata uti varuvaro Poruva qaqira kyero tumu ntantero Masentoniaani quankye tura.

⁴ Pairaasira mwaaqu Sopataava Mperianyaava Porura vatama kyero vuvata vaisi mponramwuvantovata Poruravata vura. Tesaronaikaa qinaahuatana Arisitakaasikya Sekantaasikyave, Ntepinyaava Kaiaasivave, Timotivave, Esiaanyaahuatana Titikaasikya Toropimaasikyave, mwinramwuhua Poruravatama kyeta vurama.

⁵ Mwihua nraante vuhua uro Toroasini tiri vekya varuvata ⁶ tire Piripaini varita hia kyoto mperetira omwata nro entava taiqa vuvata mwiaqaataita sipi varetta vita kyauquuru enta vara kyeta Toroasini uro nteta mwini ⁷ entara variavananra.

Poruva Toroasini variqaro Iutikaasira vara sivuma kyora

⁷ Saanteqa tire kyara nranrenrata ntuvaantuama vita variavararo Poruva nraakye qora ntuvaantuama vuhua qua mwakyaakya timwa nyinro. Mwiva hura quarivara tiro, mwiva qua mpuahaa timwaqiro vuvaro enta mwutukyaqa hiro.

⁸ Mwiva qua timwa nyiqiro vi varuvata tire nraamwu verato vahusata ntuvaantuama vita variavarata omwa airi qupi kyeta mwiqi vata tovaro ⁹ qaraakya vaisi mpovanto Iutikaasiva uintuaaqa mwatakya viro varuvaro Poruva qua timwaqiro vuvaro Iutikaasira

vuvanto taute varuvato mwiva vaita aavata viro verara nraamwu nai mwoqaga nai mwoqaga hoqatora taarampo nraamwu mwia ekyaararaqatairo vevara mwataqi tuto ntiro. Tuto ntuvata mwihua uto vita kye taqovaro mwiva qutu viro.

¹⁰ Qutu vuvato Poruva uto mwiaqaa nraaqu viro mwia tutero tiqaro, Nkye hia aatu hiata, mwiva qatima variho, tiro. ¹¹ (Mwitaata tuvaro qutu vuvata qaraakya vaisivanto qaiqaa qati sivuvaro) Poruva tumu ntantero uro variqaro mpereti nteqa kyero mwihua-vata nrenro nyinro mwiaqatairo mwiva mpuahaa qua mwiqi varuhuvata timwaqiro vuvato qaatata vuvato Poruva mwihua mwini kyero vura.

¹² Vuvata qaraakya vaisi mwiva qati varuvata mwia viteta mwaatani vuvato mwihua mwutukyavanto kyuqe huvata varura.

Poruva mwatukya mpo Mairitaasini vura

¹³ Poruva varuvata tire nraante sipi varetu Asosini uro nteta mwini Poruva vekya variavanana. Poruva vuni tiqaro, Nkye mwini uro ni pekya variavaqena nte mwataqaa quariva uro nkyi hunta kyaankye, tura. ¹⁴ Poruva viro tirivata hunta kyovata tire uro mwatukya mpo Mitirinini uro ntaavanana.

¹⁵ Qio mwiaqataita tire quavarahua mwia qanranraa kyaarera utaqaa vahu mwatara mpo Kiosi qaumato uro nteta vita mwia nraatara kyeta mwata mpo Samosivata vita nraatara kyeta mwia qanranraa mwatukya mpo Mairitaasini uro ntaavanana.

¹⁶ Poruva tiqaro, Nte Esiaani mpuahaama uro variankyo, tiro Poruva nai nraahu riero tiqaro, Nte hia Epesaasini virerave. Nte qamwanrama quankyera nte Ierusaremini Pentikosi omwata nre entara uro taqarerave, tiro.

Poruva Epesaasiqinaa nronra vaisinramwu ekyaa qua timwa nyunra

¹⁷ Poruva mwitaata tuvata tire Mairitaasini uro ntaavararo Poruva qua vara kyovaro Epesaasini viro. Poruva tiqaro, Uro timwa nyivata Iesusira nraaqiaraqaa ntaqikyari varihua nrumu ni taqaate, tiro. ¹⁸ Qua vara kyovaro mwihua hunani vuvata mwihua mwiva hunani nri ntovaro Poruva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nte vuni Esiaani variqana nkyi kyapata kyaiaqa varaavara okyara nkye ntapihi kyaarave.

¹⁹ Hia nina nutu nronraqa hiarive tiqana nte kyaiaqa varaavare. Iutaavanto nutuavantuama viqata ni uaqiama matarerata uti variavana nte toqaamwu tukyena, nruqunru tuqi viqana, Iesusira kyaiaqa vareqana qua mwakyaakya nkyi timwa nyunrave.

²⁰ Nkye mwianra ntapihuqo. Nkye taqaavana nte hia mpo qua uqetateni mpo qua nraahu nkyi timwa nyiavarave. Nte ekyaa qua nkyi kyaahaqa hiani quara ekyaa nraakye qora suqaavata, nkyita suqaavata, nkyi timwa nyiavarave.

²¹ Nte Iutaa vaisiaravata, mpo mwatanaahuaravata, kepukyaqama kyena qua timwaqina viqana mwitaama qivarave, Uaqia hi kyaiaqarave uaqia hi aanranra qaqira kyeta Kotiva hinani nriqata Iesusira tiri nronra vaisiara qutaave qiate, qivarave.

²² Qio mate nte Kotira mwanraquravanto nianra mwini quante tintema kyena nte Ierusaremini virerave. Ierusaremini quariro nanra inraikyavantove niqaa qovara hiananrove? Hia nte ntapihuqo. ²³ Mwaa inraikyara nraahuma nte ntapihuqo. Kotira mwanraquravanto nianra tiqaro, Rauriqara variante. E mpo mwatukya mpo mwatukya vinanra i karavua hivavata muaanra vareravavatama i vekya variho, tirave.

²⁴ Nte Iesusiva nronravanto mpi kyaiaqara, mwi kyaiaqara nraahu varaqina vina uro taiga kyarerave. Mwiaqataina nte hia mwaa mwataraqaa qati variqi quaninranra nronraqama kyena riarerave. Nte Kotiva nraakye qorara po tiro kyuqema nyataani quara kyuqe mwakyaakya, mwi quara nraahu timwa nyiqi virerave.

²⁵ Nte Kotiva ntaqikyiani quara nkye varianani nrohiqana timwa nyunrave. Nte mate ntapihi kyaauqo, nkye nraakiara hiam qaiqaa ni piri taqavarave. ²⁶⁻²⁷ Hia nte mpo qua qati riemwa tena mpo qua nraahu nkyi timwa nyunrave. Nte ekyaa Kotira quave, kyaiaqave, nkyi timwa nyunrave. Nte mate kepukya qua nkyi timwa nyianinra riaate. Nte Kotira qua ekyaa qua nkyi timwa nyunranra tiro, nraakiara nkyiqitairo mpovanto raupirima virera, hiam niqi qua vahiananrove.

²⁸ Kotira mwanraquravanto nkyi nronraqama kyaihatara tita, nkye nkyetaqaavata, Kotira nraakye qoraqaavata, kyuqema kyeta ntaqikyiqi quate. Kotiva nai mwaaqu nraanre mwi nraakye qorahua kyoqaama tairara tita, nkye sipisipi qohua kyuqehua votima kyeta variqata Kotira nraakye qoraqaa ntaqikyiqita quate.

²⁹ Nte ntapihi kyaauqo. Nte quarita uaqia hi quara ti vari vaisihua qaakyau vairi nraantanteta nrumu nkyi uaqiama nyatevarave.

³⁰ Nraakiara nkyitaqitaita vaisi mponramwu qovarama vita, Iesusira nraakye qoravanto tiri vataqi quate tita, mwihua api qua unra qua mwihua timwa nyiqi vivarave.

³¹ Mwianra rieqatama rauriqata variate. Hia taunru kyaate. Nte taarampo ihi variqana

ihervata, entaqivata, nkyiara nronraqama kye riena nruqunru rauru kyeqana nkyi kuaa kuaa mwihua timwa nyiavarave.

³² Nte mate virera hiqanama Kotiva nkyiqa ntaqikiyarive tinama, mwianra aakyara ntaugo. Kotiva nkyiara po tiro kyuqema nyataani quara riemwaqita quate. Mwia quavanto nkyi kyaahaqamaqiro virata nkye nraakiara ekyya Kotira nraakye qora kyapata varigata kyuqema kyeta varivarave.

³³ Nte nkyivata varigana hia nte mpora munimanrave, koriarave, tuavaaqarave, vairiqa hiavarave. ³⁴ Nkye taqaarave. Hia nte nkyiara ni kyaahaqa hiate tiraitina, nte ntena kyauqu mwaatanaqotaina kyaiqa varaqi viqana ntena kyaravata, tuavaaqavata, vara kyena ni vatama kyeta varuhuavata kyaahaqamaqi quavarave.

³⁵ Nte ekyya kyaiqa vareqanama kyuqe aanra nkyi nyaamwutaurave. Tire mwitaama kye kepukyaqama kye kyaiqa vara kyetama vehi nraakye qoravata kyuqema kyeta kyaahaqa hiananrave. Tire mwitaa hiqatama nronravanto Iesusiva tu quarara nraato tuare. Iesusiva mwitaama tiro: Mповanto mpohua mpo inraikya nyinro qamwataariva mpovanto mpo inraikya varero qamwataarinravata nraatara kyaananrove, turave, tiro.

³⁶ Poruva mwitaa timwa taiqa kyero mwiva nronra vaisi kyapata tori kyaataa ntaqanta kyero Kotirara aakyara ntero.

³⁷ Kotirara aakyara ntamwa kyovata mwihua ntateqata mwia kyuquqama mwateta mwia mota kyeta qio quante tita.

³⁸ Poruva vaakya mwihuara tiqaro, Nte hiamu nkyi siri qaiqaavata taqaaninrave, turara mwihua mwutukyavanto uaqia huvata mwihua Porura vitaqita sipiqi uro kyora.

21

Poruva Ierusalemmini vura

¹ Mwihua Porura uro kyovata tire vuro timwa kyeta sipiqi quavananra. Tire sipi varetu kyaarera utaqaa vahu mwatara Kosini tumu vari kyeta mwia qanranraa mwata mpo Rotesini uro nteta mwiaqaataita Pataraani vita. ² Mwini uro nteta taqaavararo sipi mpovanto Ponisiani virera huvata tire mwiqi mwaanri nteta vita. ³ Viqata taqaavararo kyaarera utaqaa vahu mwatava Saiparaasi kyauqu kyaantaqani vahuvata vitareta Siri-aani uro ntaavararo mwatukya mpo Taiaani sipivanto nai varato inraikyara uro qatinani vara kyarero utuvata ⁴ tirevata mwini mwaamwi nteta uro Iesusirara qutaave tuhua puuama kyeta mwihua kyapata mwini kuaa uikiara variavananra. Variavararo Kotira mwanraquravanto mwihua kyaahaqa huvata mwihua Porurara tiqata, Hia Ierusalemmini quante, tita.

⁵ Tuvata tire mwini variavararo tire quana entava nri ntovata vita. Virera hiavarata Iesusirara qutaave tuhua nkyiari nraakye nraaqiararavata mwatukya kyeta tiri tivitaqita uro nramanri tokyani kyovata tire ekyya tori kyaataa ntaqantaqita Kotirara aakyara ntaavananra. ⁶ Mwiaqaatai mwihua kyauqu tiri timwuvata tire nkyiari kyauqu nyita sipiqi quavaranta mwihua tumu ntanteta nkyiari mwaatani vura.

⁷ Mwihua vuvata tire Taiaa kyeta sipi mwiqimate mwatukya mpo Toemesini uro nteta Iesusirara qutaave tuhua mwini varuhua qua mwanteta mwihua kyapata kuaa enta mwini varita ⁸ mwia qanranraa sipiqi mwaanri nteta Sisariaani uronte mwini varigata Piripiva Kotira mwakyaakya tu vaisira nraamwuqi uro variavananra. Tauraa Ierusalemmini varigata vaisi ⁷ nramwu vara sivuma kyeta Kotira kyaiqa varaate tu vaisinramwuhuaqitairo Piripiva mwiva mpovanto varura. ⁹ Piripira nraamwunra erahiamuaantemanramwuvanto varigata mwihua hia vaati vararaitita, qati varigata Kotira qua qovarama kye varura.

¹⁰ Tire mwihuavata Sisariaani mpo entanramwu variavararo Kotira qua qovarama kye varuva mpovanto mwia nruutu Akapaasiva Iutiasairo nri ntero.

¹¹ Mwiva uro ntero Porura reti vara kyero mwiaqotairo nai kyuqu kyauqu rupatero tiqaro, Kotira mwanraquravanto mwitaama tiho. Nraakiara Iutaavanto Ierusalemmini varihua reti mwaa qora mwitaama kyeta mwia kyuquvata kyauquvata rupa kyetama mpo mwatanaahua nyivarave, tiro.

¹² Mwitaa tuvata tirevata, mwini varuhuavata, mwi quara rieta Porurara po tita tiqata, E hia Ierusalemmini quante, tita. ¹³ Mwitaa qivararo Poruva qaqaqo tiro. Nkye ntataqita vivaro ni mutukya uaqia hiankyorave. Hia nte karavuqi quaninranra nraahu nronraqama kyena riauqo. Nte Iesusirara rieqana Ierusalemiqi qutu quaninranravata tera huqo, tiro.

¹⁴ Mwitaa tuvata tire hia mwia qua qio nraatara kyaarava vahuvata mwitaama tita, Qio nronravanto nai kyakya hiani kyaiqara varaarive, tita.

¹⁵ Mwitaa timwa kyeta tire mpo entanramwu mwini vari kyeta mwitaa inraikya tera taarama kye vareta mwiaqaataita verara Ierusalemni quavananra. ¹⁶ Iesusirara qutaave tuhua mponramwuvantovata Sisariaasaita tiri tivitaqita nrumu teta variana nraamwunra Nesoninra nraamwuqi kyora. Nesoniva Saiparaasinyaava mwiva haaru vakyaqama Iesusirara qutaave tuva varura.

Poruva Iemisira uro taqora

¹⁷ Tire Ierusalemni uro ntaavarata tiri tiqata vakyaa Iesusira nraaqiaranramwu mwini varuhua tiriara qamwateqata tiri tivitora.

¹⁸ Mwhihua tiriara qamwateqata tiri vitovaro mwia qanranraa Poruva tirivata tivitero Iemisira taqarero viro. Vuvata Iesusira nraaqiara nronra vaisinramwuvantovata mwiqi varuvaro

¹⁹ Poruva mwhihua qua nyantero Kotiva mwia kyaahaqa hi varuvaro nai mpo mwatanaa mpo mwatanaahuani nronra kyaiqa vara nyatorara mwhihua timwa nyinro.

²⁰ Poruva mwi quara ekyya timwa nyuvata mwhihua mwi quara riegata Kotira nrtu tuaahera kyeta Porurara mwitaama tita, Qio tiri tiqatao, taqaante. Airi Iutaa vaisi tausenivanto Iesusira nraaqiaraqama vita mwhihua Mosesira quavata nronraqama kyeta riemwagaqita vi variavo. ²¹ Mpo hiahua unra qua timwa nyiqata iqaa ntumwa kyeta mwitaama ti variavo. Poruva Iutaa vaisi mponani mponani variahuara tiqaro, Nkye Mosesira qua qaqira kyaate. Hia nkye nkyeta qoraisi nraaqiara mwamwanta toqaate. Hia Iutaa mwaanra okyara riemwagaqita quate, tirave, qjavo. ²² Lara mwi quara mwi quara ti varia vaisihua e Ierusalemni nri ntaananra ntipihi kyaavo. Mwitaa hirara e nataave hinanrave?

²³ Kyai tire i timwa mwianranra e tire qarante hianta. Vaisi erahiamuaantemanramwu Kotirara nkyiari kyauqu nriqiqaa vateta tiqata, Tire qutaqaama kye mwitaa hirerave, qarave.

²⁴ E mwinramwuhua sita varera Kotiva mwamwantave mwutukya hiqama nyataani okyarara riemwagaqira viqarama uro taqia kyera e mwiaqaataira mwinramwuhua kyaahaqa hiqarama munima kyairata mwinramwuhua qjata ekyya toqa nyataate. E mwitaamaqira virata nraakye qora i taqeta, mpo hiahua iara timwa taa quava unra quama vaiho tivarave. E mwitaa mwitaa hirera, nraakye qoravanto taqaivara e Mosesira qua okyara ntipihi kyera riemwagaqira vi variaravama varinanrave. ²⁵ Mpo mwatanaa mpo mwatanaa Iesusira nraaqiaraqama quahua haaru tire mwaa quara qara ntumwa kyeta timwa nyiavananrave. Mwi entara qara ntumwa teta tire tiqata, Hia unra mwanriqani vate kyarara nraate. Hia nraanre nraate. Hia nrunnata tuvareta ntaqutu kye vahi aasaura nraate. Hia vaisivanto nraakyevata api nrohiate, qiavananrave, tita.

²⁶ Mwhihua mwitaa tuvaro Poruva mwi vaisinramwuhua sita varero mwia qanranraa mwhihua kyapata variqaro mwamwantavata mwutukyavata hiqaani okyarara riemwagaqiro viro mwiaqaatairo Kotira nraamwuqi verantero Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua timwa nyinro tiqaro, Tirenramwu mwi entara mwi entara mwaqaqi variqata mwamwantave mwutukyave hiqaana okyarara riemwagaqi uro uro taqia kyarerave. Mwiaqaataita tire variarata nkye tiri kyaahaqa hiqatama Kotira kyaiqa vara timwataate, tiro.

Kotira nraamwuqitai Porura ntavaaqavu kyora

²⁷ Qio 7 enta mwiva qauma taqia quariva vahuvata Iutaa vaisinramwu Esiaanyaahua taqovaro Poruva Kotira nraamwuqi varuvata mwinramwuhua mwia taqeta antua qua tiqata nraakye qora nyaanrama kyeta uro Porura ntavaaqavu kyeta aakyara nteta tiqata, ²⁸ Isareri nraakye qora tuaavo, tiri kyaahaqa hiate. Mwaa vaisiva mponani mponani nrohiqaro Isareriavata, Mosesira qua okyararavata, tiri mwaanra nraamwu mwaanravata, api qua ti vari vaisiva varihata mwia ntavaaqavu kyauro. Qio mate mwiva mpo mwatanaa vaisinramwu sitaqiro Kotira nraamwuqi nrumu kyaihata mwhihua mpo mwatanaa vaisi variqatara tita, mwhihua Kotira nraamwu uaqiamama kyaavaro hiama kyotataqama vaiho, tita.

²⁹ Tauraa mpo enta mwhihua taqovaro mpo mwatanaa vaisi mpovanto Epesaasinyaava mwia nrtu Toropimaasiva Porukyantiri mwatukyaqi nrohi varuvata mwhihua tiqata, Poruva vaisi mwivavata vitero uro Kotira nraamwuqi viho, tiqata mwitaa tura.

³⁰ Mwhihua nkyiari riemwa kyeta api qua Poruraqaa vatovatarata tita, Ierusalemni ekyya nraakye qora hisaita hianta uro ntuvaantuama vita Porura Kotira nraamwuqitaita ntavaaqavu kyeta ntanrauqita mwaatani veva kyeta. Mwaatani kyovata Kotira nraamwuqaa ntaqikiyari varuhua qamwanrama kyeta qesa tita tora.

³¹ Mwitaa huvata nraakye qora ntuvaantuama vuhua Porura ru kyarerata uti varuvaro vaisi mpovanto qua vara kyero tiqaro, Ekyya Ierusalemni variahuua uaqia hi okyarara

govaramama teta hiavo, tuvaro ³² ntaqi varuraqaa nronraqa huva nai nronra vaisi mponramwuvata, ntaqu vaisihua mponramwuvata, sita kyero hiantero nraakye qora kuairama vita varunani viro.

Mwini vuvata nraakye qoravanto mwi vaisiravata ntaqu vaisihuavata taqeta qamwan-rama kyeta Porura ntuquti varura qaqira kyora. ³³ Qaqira kyovaro ntaquraqa nron-raqa huva uro Poruva varunani variqaro Porura tuteru ntaqu vaisihuara tiqaro, Seni taaratanaqotaita mwia rupataate, tiro. Mwitaa timwa kyero mwiva kyapara hiro tiqaro, Mwaa ta vaisivave iho? Mwiva nanra inraikya utu kyaihatave nkye mwia ntuquti variavo? tiro.

³⁴ Mwitaa tuvata mwiqi ntuvaaantuama vuhua hia kuaa qua tiraitita, mpo qua mpo qua ti varuvoro mwiva qua okyara hia ntapihi kyero riaraitiro, Porurara tiqaro, Mwia vita vaveta ntaqua vaisihua nraamwuqi uro kyaate, tiro.

³⁵ Tuvata mwihua mwia viteta nraamwu mwiqiara iriqa uro nteta taqovata nraakye qoravanto Porura ru kyarerata mpo uti varuvata ntaqu vaisihua mwia kyavuhu kyeta nyaamwuqaa tu vaveta vuvata ³⁶ nraakye qora Porura vataqi viqata aakyara ntamwa kyeta Porura ru kyaate nraahu tura.

Poruva naiqaatai vaitutu hiqaro qua tura

³⁷ Mwitaaamqita vuvata ntaqu vaisihua Porura vitaqita uro nraamwuqi kyarera huvoro Poruva ntaqu vaisihua nronra vaisiara tiqaro, Qiove nte ivata qua qianinrave? tuvaro mwiva tiqaro, E Kiriki qua riaaravave iho? ³⁸ Nte iara tiqana, E mpo mwatanaa Isipivantove turave. Mwi vaisiva haaru kamaninra vatama kyero ntaqirero hiqaro 4,000 ntaqu vaisihuavata sitero qumina mwatani ntaqirera uti varuvave, tiro.

³⁹ Mwitaa tuvaro Poruva qaqaqo tiro, Nte Iutaa vaisima varuqo. Nte mwatukya Tasaasi Sirisiaani ni mwata taivave. Mwi mwatukyava mwatukya nronra vaihana nte mwi mwatanaavama varuqo. Qiove nte nraakye qora qua timwa nyianinrave? tiro.

⁴⁰ Tuvoro ntaquraqa ntaqikyiyi varu vaisiva qiove tuvaro Poruva nraamwu qesaqaa siviro variro kyauqu tuaahera kyero tirema variate tuvata nraakye qora tirema varuvoro Poruva mwihua nkyiari Hivuru quaqitairo timwa nyinro.

22

¹ Poruva mwitaama tiro: Ni kata pakyaavata, ni kohuavata, nkye mwaini riaate. Nkye niqaa qua vataavana nte ntenaqaatai vaitutu hiqana qua tirerave, tiro. ² Mwitaa tuvata mwihua riovoro Poruva mwihua nkyiari Iutaa qua Hivuru quaqitairo ti varuvata mwihua mpoqiavata nai tirema kyeta varuvoro Poruva nai vaitutu hiani quara tiqaro mwitaama tiro:

³ Nte Iutaavanto varuqo. Ni mwatukya Tasaasi Sirisiaani mwatataivave. Nte Ierusalemi mwaqi variqana nronra tuemwa vuvave. Kamariariva nronra vaisivanto ni timwa mpihana nte ekyaa tiri haivaqahua mwaanra okyara ntapihi kyaurave. Mwitaaamqina viqana nte kepukyaqama kyena Kotira vataqi vurave. Mate nkye Kotira vataqita quantema kyena ntevatata Kotira vataqina quavarave.

⁴ Mwi entara nte hia Iesusira vataqina quava entara nte Iesusira aanraqa nrohi varuhua uaqiama nyateqana mwihua qati nraahu ru kyaavarave. Nte vaisivata nraakye- vata ntaavaqavu kyeqana uro karavuqi kye variavarave. ⁵ Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varia vaisihua mwihua vunyaa vaisivantovata, mwia kaanasorivan- tovata, mwi quarara qutaave tivarave. Mwihua Ntamaasikaasini varu qata vakyaahuara gara ntumwa kyeta ni mpuvana nte mwi qarara varena nraakye qora seniqotaina uro rupaqina nrumu Ierusalemi nkyarita mwihua ruate timwa kyena quavarave.

Poruva nai Iesusira nraaqiaraqama vurara tura

(Kyaiqa Varora 9:1-19, 26:12-18)

⁶ Qio nte gara varena Ntamaasikaasi qaumato quavoro huarivanto virini qiataqa vahuvoro qamwanrama kyero nyaamwusairo omwavanto aaquakyaa voti huva niqaa tumuvana ⁷ nte mwataqi tumu ntina mwiqitaina riaavaro quavanto nianra mwitaama tiro: Soruo, Soruo, nanraqamave e ni uaqiama matera hiaro? turave.

⁸ Tuvana nte tiqana, Nronrao, e tavave? qiavoro mwiva tiqaro, Nte Nasaretinyaava Iesusivave. E ni uaqiama mate variaravama varuqo, tiro. ⁹ Mwitaa tuvata ni vatama kyeta nruhua omwa nraahu taqeta hia mwi quara ntapihi riorave.

¹⁰ Mwitaa huvana nte nronra mwia kyapara hina tiqana, Nte nataave hianinrave? qiavoro nronravanto nianra mwitaama tiro: Sivira virava uro Ntamaasikaasini variroro vaisi mpovanto e Kotira kyaiqa varenanranra i timwa mwianrive, turave.

¹¹ Mwitaa tuvaro omwa nronravanto utu varora tiro, ni pu qipa vuvana hia qio taqaavata ni vatama kyeta nruhua ni kyauqu tu vareta pitaqita Ntamaasikaasini uro kyorave.

¹² Mwini kyovaro vaisi mpovanto mwia nrtu Ananaiaasiva mwiva Mosesira okyara qua kyuqema kyero rio vaisiva, ekyaa Iutaavanto Ntamaasikaasini varuhua mwianra kyuqe vaisive ti varuva, ¹³ mwiva nte variavanani nri ntero ni nraaqani siviro variro tiqaro, Ni kata Soruo, i vu qipa viharave? Qio qaiqaa taqaante, tuvaro ni puvanto qamwanrama kyero ntapairi vuvana nte qio taqeqana mwi vaisiravata ntapihi taqaavarave.

¹⁴ Mwiaqaa variavaro mwiva tiqaro, Tiri haivaqahua mwanriqa Kotiva e mwia kyakya hianinra ntapihi kyaante tiro, i mwatama tairave. Ntapihi kyero nrohi vari vaisira Kotira kyaiqa vaisi Iesusira e mwia taqeqara mwia nroqitaira qua riaante tiro, Kotiva i mwatama tairave. ¹⁵ E Iesusira kyaiqa taqenanra Iesusira okyara rienanra ekyaa nraakye qora timwa nyinanrave. ¹⁶ E nanra vekiave variaro? Sivira nramanri vareqara Iesusira nrtu ntairaro mwiva i uaqia hi kyaiqara nruka mwataarive, turave.

Kotiva Porurara mpo mwatanaahua ni qua timwa nyiante tura

¹⁷ Ananaiaasiva mwitaa tuvana nte mwiaqaatana uro ntantena Ierusalemmini nrumu Kotira nraamwuqi Kotirara aakyara nteqana ruvaata voti hura taqaavarave.

¹⁸ Ruvaata taqe variavaro nronravanto nianra tiqaro, Qamwanrama kyera Ierusalemi kyera quante. E ni qua timwa nyinanra mwaa nraakye qorahua hiama qio rievareve, turave.

¹⁹ Mwitaa tuvana nte tiqana, Nronrao, mwihua ni kyaiqa okyara taqorave. Nte haaru mwaanra nraamwu mpoqi mpoqitaina iara rio nraakye qorahua ntanrauqina uro karavuhu nraahu kyena mwihua ruavarave. ²⁰ Haaru iara ti varu vaisira Sitiveninra mwihua ru kyovana ntevatata mwi entara mwihua tua vaaqaaqaa ntaqikiyi variqana qio mwia ru kyaate qiavarave. ²¹ Mwitaa qiavaro nronravanto nianra tiqaro, Qio quante. Nte mpo mwatanaahua varira nyianra mwutukyani i titarerave, turave, tiro.

²² Poruva mwitaa timwaqiro vuvata mwihua mwia qua riemwaqita vuvaro Poruva mpo mwatanaahua qua tuvata mwiaqaatana mwihua raraqaa tovata mwihua aakyara nteta tiqata, Mwia vitaqita uro ru kyaate. Mwitaa qiari vaisiva hiama qio qati variananrove, tita.

²³ Mwitaa timwa kyeta mwihua qua aakyara ntamwaqi viqata nkyiari tuavaaqa tuto tuto hita mwumwuvata varake tuto tuto hi varuvaro ²⁴ Romeninyaava ntaquhuaqa nronraqa huva Porurara ntaqu vaisihua timwa nyinro tiqaro, Nraamwuqi vitaqita uro kyetama mwia kyaantaqotaita ntuqutuete. Mwia ntuqutiqtatama mwia kyapara hiate, E nanra utu kyaaratave nraakye qoravanto qua aakyara ti variavo, tivaroma mwiva nai qua okyara qovarama kyairata riaate, tiro.

²⁵ Mwitaa tuvata mwihua Porura kyatariqaa ruperteta mwia ntuqutuare tuvaro Poruva nronra vaisi mwiva mwia tataaqa siviro varura mwia kyapara hiro tiqaro, E kamaninra okyara rieqarama e qiove hia ko tiraitira, Romeni vaisi ntuqutinanrave? tiro. ²⁶ Poruva mwitaa tuvaro nronra vaisi mwiva mwi quara riero uro mwihuaqaa nronraqa hu vaisira timwa mwinro tiqaro, E nataave hinanrave? Mwi vaisiva Romeni vaisivantoma variho, tiro.

²⁷ Mwitaa tuvaro ekyaa mwihuaqaa nronraqa huva Poruva varunani nri ntero mwia kyapara hiro tiqaro, E qutaave Romeni vaisivanto variaro? E tiraqe riaankye, tiro. Mwitaa tuvaro Poruva eo tiro.

²⁸ Tuvaro nronra vaisi mwiva tiqaro, Nte munima nronraqama kyena Romeni vaisiqama vurave. E mpo, nataama kyerave Romeni vaisiqama quaro? tuvaro Poruva mwia timwa mwinro tiqaro, Ni ntuhua kohua Romeni vaisiqama quarara tina, ntevatata Romeni vaisima varuqo, tiro.

²⁹ Poruva mwitaa tuvata vaisi mponramwuvanto Poruva qua qarive tita mwia kyapara hirera utuhua nrihanrama vita varuvaro nronra vaisi mwiva aatu hiro, Qikyero tiro, Poruva Romeni vaisivanto varihata tire mwia seniqtaita rupa tauro. Tire hia mwitaa hiataarave, tiro.

Porura vitaqita uro Kaanasori suqaa kyora

³⁰ Nronra vaisi mwiva mwitaa timwa kyero mwiva Iutaa vaisinramwu Poruraqaa qua vatarera uti varu okyarara ntapihi kyero riarero variqaro mwia qanranraa Porura seniqtaita rupa tora huvantu kyero qua vara kyovata nronra vaisi Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronra vaisinramwuvata, ekyaa kaanasori-vata, nrumu ntuvaantuama vuvaro mwiva Porura vitaqiro mwihua suqaa uro kyora.

23

¹ Poruva siviro kaanasori mwihua taqero mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Ni kata pakyaa tuaavo, nte Kotira vuqaa nrohiqana hia unra kyaiqa varauqarora tiro, hia ni kyaurihana varuqo, tiro.

² Mwitaa tuvaro Kotira nraamwuqaa ntaqikyuva Ananaiaasiva, mwiva vunyaava varuva Porura nraaqani varu vaisihua timwa nyinro tiqaro, Porura nro vaihua ntuteqa kyaate, tuvaro ³ Poruva tiqaro, Kotiva inavata ntuqutuananrove. E uaqia hi kyatarira eqarori penti qutaara mwia voti hiaravama variaro. E Kotira qua mwaanra rieqara ntapihi kyera ko qiataara vaiharama e Kotira qua nteqa kyeqarama ni ntuqutuete qiaro, tiro.

⁴ Poruva mwitaa tuvata vaisinramwu mwia nraaqani varuhua tiqata, E Kotira kyaiqa vaisi vunyaanranrama uaqia hi quara ti variaro, tita. ⁵ Mwitaa tuvaro Poruva qaqaqo tiro, Ni kata pakyaa tuaavo, hia nte mwiva vunyaa vaisi varira mwia ntapihi kyaraitina tuqo. Kotira mpukuqi mwitama tiro:

Hia nraakye qoraqaa ntaqikyiani vaisirara uaqia hi quara qiate, turave.

(Kyatura 22:28)

Nte mwi quara ntapihi kyaurave, tiro.

⁶ Poruva mwitaa timwa kyero mwiva taqovata vaisi mponramwuvanto Saitiusi mwaanra okyara riohua varuvata mponramwuvanto Parisi mwaanra okyara riohua varuvaro Poruva Kaanasori timwa nyinro tiqaro, Ni kata pakyaa tuaavo, nte Parisi mwaanra okyara riauvave. Ni kovavata Parisi mwaanra okyara rie varurara tina, ntevat mwia mwaquvanto mwitaa hi varuqo. Vaisi qutu vihua qaiqaa qati sivira nte mwianrama qutaa quave ti varuqo. Qio mwi quara kyaarama mate nkye niqaa ko vateta hiaivo, tiro.

⁷ Poruva mwitaa tuvata Parisivata, Saitiusivata, mwiaqaataita sivita ntainra vita nai inronra hi nai inronra hi varura.

⁸ Saitiusivanto ti varu okyarava mwataamama vahiho: Vaisivanto ekyaara qutu viro hia qaiqaa siquananrove.

Hiam Kotira kyaiqa vaisi nyaamwunyaahua variavo.

Hiam mwanraqura inraikyavantovata variavo, tura.

Saitiusivanto mwaanra ti varu okyarava mwitama vahuvaro Parisivanto mwaanra ti varu okyarava mwataamama vahiho:

Vaisivanto qutu viro qioma qaiqaa qati siquananrove.

Nyaamwunya vaisi variavo.

Mwanraqura inraikyavantovata variavo, tura.

Mwihua ekya taarampo qua mwinramwunranra qutaa quave tura.

⁹ Inronra hi variqata mwihua qua nronra ti varuvata vaisi mponramwuvanto mwaanra okyara ti varu vaisihua Parisiqinaahua sivita kepukyaqama kye qao tita tiqata, Tire taqauraro hia mwaa mwi vaisiva uaqia hi kyaiqara utu kyaiho. Qutaa haaru mwi entara mwanraqura mpovantove, nyaamwunyaava mpovantove, mwiva timwa mwurave iho? tita.

¹⁰ Mwihua mwitaa timwa kyeta nronraqama kyeta inronra hi varuvaro Romeni vaisi ntaquhuaqa nronraqa huva, mwiva aatu hiro tiqaro, Haunri mwihua hisai hisaita Porura nrumu tu vareta utaqa tu ntapema kyevorave tiro. Mwitaa timwa kyero mwiva nai ntaqi varu vaisihua sitero tiqaro, Uro Porura mwihuaqitaita vitaqita nrumu ntaqua vaisihua nraamwuqi kyaate, tiro.

¹¹ Mwitaa tuvata mwia vitaqita nraamwuqi uro kyovaro entaqi Poruva varuvaro nronravanto qovarama viro mwia nraaqani siviro variaro mwia timwa mwinro tiqaro, Hia aatu hiante. Kepukyaqama kyera variante. E mwaini Ierusalemni variqara ni okyarara timwa nyiananrave. Nraakiara e nyianra Rominivata uro variqarama ni okyarara mwitama kyerama timwa nyinanrave, tiro. Nronravanto mwitaa tura.

Iutaavanto Porura ru kyerara tura

¹² Mwia qanranraa toqaqi Iutaavanto ntuvaantuama vita kuaa qua timwa kyeta taaqau kye vateta. Mwihua Kotirara kyauqu nriqiqaa vateta mwitama tita, Mate tire nramanrivata kyaravata aurama teta Porura ru kyeta mwiaqaataita kyaravata nramanrivata nranrenrave, tura.

¹³ Mwihua 40 vaisinramwuvanto mwitaa hirerata qua timwa kyeta taaqau teta ¹⁴ mwiaqaataita uro Kotira nraamwuqaa ntaqikyivi varuhua nronra vaisinramwu uqeta kyeta timwa nyita tiqata, Tire qua taaqau kye vatetama kyauqu nriqiqaa vateta Porura ru kyeta mwiaqaataita kyaravata nramanrivata nranrenrave, turo.

¹⁵ Nkyevata, kaanasorivata, qua vara kyaivaro Romeni vaisi vunyaava varinani viraro Porura vara kyairaro tumuanrive. Nkye Romeni vaisi mwianra tiqata, Tire Porura kyaparama kye mwia qua okyara mpoqiavata riemwa ntapihirerave, qiate. Nkye kumwaanri mwitaa tivaqeta tire mwaanra utu taararo mwiva tuminraqeta mwia aanrani ru kyaare, tita.

¹⁶ Mwihua uqeta kyeta mwitaa tuvaro Porura nrausivanto mwihua tu quara riero mwiva uro ntaqu vaisihua nraamwuqi Poruva varuraqi uro Porura timwa mwinro.

¹⁷ Timwa mwuvaro Poruva ntaqu vaisihuaqaa ntaqiky varura mpo nraanrama kyero timwa mwinro tiqaro, Nyaako mwaa vita varera vunyaava varinani uro kyairaro mwiva qua mpo mwia timwa mwianrive, tiro.

¹⁸ Tuvaro mwiva mwia vita varero vunyaava varunani uro kyero tiqaro, Karavu vaisi Poruva nianra qumwanraa mwaa vita varera iara mwiva hinani uro kyairaro qua mpo iara mwia timwa mwianrive, tiho, tiro.

¹⁹ Mwitaa tuvaro vunyaa vaisi mwiva qumwanraa mwia kyauqu tu varero vitaqiro uro nanrianraa kyero mwia kyapara hiro tiqaro, E nanra qua ni timwa mpirerarave nriaro? tiro.

²⁰ Tuvaro qumwanraa mwiva mwia timwa mwinro tiqaro, Iutaa nronranramwuvanto mwataa timwa kyeta qua taqau taavo. Mwihua hura iara Porura vitera kaanasorivanto varinani viraqeta tire Porura qua ntapihi kyeta kyapara hiqata taqaare tivarave.

²¹ Mwihua mwitaa tivara hia mwihua qua riaante. Vaisi 40 nramwuvanto aanrani uqeta vita Porura ru kyarerata mwaanra utute variavo. Mwihua kyauqu nriqiqaa vateta tiqata, Tire kyara auramate Porura ru kyeta mwiaqaataita kyaravata nramanrivata nranrenravema, qiavo. Mwihua mwitaa timwa kyeta i veykama variavo, tiro.

²² Qumwanraa mwiva mwitaa tuvaro vunyaa vaisi mwiva mwia timwa mwinro tiqaro, E ni timwa mpiana quara hia mpohua timwa nyiante, tiro. Timwa kyero qumwanraa mwia titovaro viro.

Porura Pirikisiva hunani titora

²³ Qumwanraa mwia titovaro vuvaro vunyaa vaisivanto nai ntaqi varu vaisihuaqaa ntaqiky varu vaisihua taaratana nraanrama kyero timwa nyinro tiqaro, Ntaqi vaisihua 200 nramwu sita vataate. Qosiqaa nrohiqata ntaqua vaisihua 70 nramwu sita vataate. Vaataara tutehua 200 nramwu sita vataate. Mwihua terama kyeta vatetama Sisariaani 9 kiroki entaqima quate.

²⁴ Poruranivata qosi mponramwu terama taivaro mwiva mwiaqaa mwatakya viro varirata vitaqita uro nronra kamaniva Pirikisiva hinani kyaivaro mwiva kyugema kyero uro ntaarive, tiro. ²⁵ Vunyaa vaisivanto mwitaa timwa kyero qaravata ntumwa tero mwitaama tiro:

²⁶ Nte Karontiaasi Risiaasiva nte mwaa quara gara ntumwa kyena vara kyaairo e nronra kamaniva variananrani quarive. Nte i qua mwantauqo.

²⁷ Iutaavanto mwaa vaisira ntavaaqavu kyeta ru kyarerata uti variavana nte taqauqaro mwiva Romeni vaisivanto varihana nte ntaqua vaisihua sitaqina uro mwi vaisira mwihua kyauquqitai vara kyaunanrave.

²⁸ Mwihua mwi vaisiraqaa qua vataara okyara ntapihi kyena riaankye tina, nte mwia vitaqina uro mwihua kaanasori varianani kyena mwini variqana ²⁹ taqauqaro hia mwia ru kyaani okyaravavata, karavugama kyaani okyaravavata vahirave. Mwihua nkyiari mwaanra qua kyaara nraahu mwiaqaa qua vataarave.

³⁰ Mwiaqaatairo mpovanto timwa mpiro tiqaro, Iutaavanto uqeta kyeta Porura ru kye quara ti variavo tihana nte kyai e hiananrani titaairo quarive tuqo. Mwitaa timwa kyena nte Poruraqaa qua vataa vaisihuara nkye iara mwiva hinani uto variqata mwi quara qiate tuqo, tiro.

³¹ Vunyaa vaisivanto mwitaama kyero gara ntumwa tovata ntaqu vaisinramwuhua nkyiariqaa ntaqiky varuhua tuntema kyeta Porura vita varetata entaqi uro mwatukya mpo Antipatirisini kyeta. ³² Mwia qanranraa qati mwataqaa vu vaisihua uro ntanteta nkyiari mwaatani nruvata qosiqaa vuhua nraahu ³³ Poruravata qaravata varetata Sisariaani kamaniva nronravanto varunani uto kyero.

³⁴ Uto kyovaro mwiva qara mwia kyaara ntumwa kyero taqero Porura kyapara hiro tiqaro, E tainyaavave? tiro. Tuvoro Poruva tiqaro, Nte Sirisianyaavave, tiro. ³⁵ Mwitaa tuvaro mwiva tiqaro, Iqaa qua vatarera ihua nrivaqena nte mwi quara riarerave, tiro. Mwitaa timwa kyero mwiva Herotira nraamwu nronraqi Porura vita vera kyero mwi vaisiraqaa kyuqema kyeta ntaqikyiate tiro. Turama.

24

Lutaa vaisi nronranramwuvanto Poruraqaa qua vatora

¹ Kyauquru enta nritarovaro Kotira nraamwuqaa ntaqikyivi varuva, Ananaiaasiva nronra vaisivata hunta kyero ekyaa ko okyara ntapihii paahima kyero rio vaisira Tetaraasiravata hunta varero Sisariaani Porura ko tiroro vura.

² Vuvoro Tetaraasira nraanrovoro Tetaraasiva Poruraqaa qua vateqaro mwitaama tiro: Nronra vaisi Pirisikisio, e tiriqaa kyuqema kyera ntaqikyivi variarata tire kyuqema kyeta varuro. Haaru tire api kyaiqa vare variarara e nri nterama tiri kyaiqa kyuqema kyera ntapihii kyera vara timwa taaro. ³ E mwitaa hiarata tire mpo mwatukya mpo mwatukyaqi varurahua i kyaiqara nronraqama kyeta qamwateqata iara kyuqema hiaro turo. ⁴ Qio tire i mpuahaama mwaqi tutaarorave. E tiriara po tiraqeta tire pata quaqia qiare.

⁵ Tire taqauraro mwaa vaisiva airiqama kye ntaqira qua ti variara mwia okyara-vantove. Mwiva mpo mwata mpo mwatani nrohiqaroma lutaavanto ntaquate tiqaro mwihua rapate variho. Mwiva tiri mwaanra okyara mwia qaqira kyero mpo okyara Nasaretinyaava ti vari okyarara mwiaqaa ntaqikyiqaro vuniqama kyero vi varivama variho. ⁶ Mwiva tiri mwaanra nraamwu Kotira nraamwu nronraqi nrohiqaroma tiri nraamwu mwia uaqiama timwataiho. Mwiva Kotira nraamwu uaqiama mwatarero uti varihata tire mwia ntavaaqavu kyauro. Tire teta mwaanra qua rieqata ko qiare turaro ⁷ Romeni vunyaava Risiasiva nri ntero kepukyaqama kyero tiriqitairo mwia vitaiho. ⁸ Risiasiva tiqaro, Mwiaqaa qua vatarera tihua iara mwiva hinani quate tiho. (Mwitaa tihata tire mwaini tumunro). E Porura nai kyapara hiroro tire mwia ko tirera huna quara mwiva nai nroqitairo tirara e riaante, tiro. ⁹ Tetaraasiva mwitaa tuvata Lutaa vaisi ekyaa mwihua Poruraqaa qua vateqatama Tetaraasiva qutaa quama tiho, tita.

Poruva naiqaatairo vaitutu hiqaro qua tura

¹⁰ Mwihua mwitaa tuvaro kamaniva nronravanto Poruva qua qiarive tiro, nruvaairama kyovoro Poruva siviro mwitaama tiro:

Nte ntapihii kyauqara e airi ihi variqara mwaa mwataraqaa ntaqikyiqarama ko ti variaravave. Mwianra rieqanama nte qamwateqana ntena qua i timwa mwinrenrave. ¹¹ Hia nte Ierusalemi nri ntena airi enta varuqo. Nte ¹² entanramwuanra nraahuma mwini teta mwaanra qua tirerana nrumu varuqo. E mpo vaisivata kyapara hiroro mwiva nte qiani quarara qutaave nraahuma qiananrove. ¹² Hia lutaavanto taqaavana nte Kotira nraamwuqi variqana mpohia vaisihua kyapata antua quavata tuvave. Hia mwihua taqaavana nte mwaanra nraamwu mpoqi mpoqive, mwatukya mwiqi mponave, variqana nraakye qoravanto ntaquate tina, mwihua rapataurave.

¹³ Mwihua niqaa quminama qua vataavo. Hia mpo aana puuama kye mwihua nkyiari qua mwianra qutaave tiva vaiho.

¹⁴ Mwihua hini qua nianra timwa taa quava qutaa quama vaiho. Qutaama nte teta haivaqahua mwanriqa nruu tuaaherareru hiqana nte mpo qua okyara rieqanama mwia nruu tuaahere varuqo. Mwihua mwi aanranravata mwi okyaravata unra okyarave ti variavo. Qio nte mwi okyarara rieqanama hia nte tiri haivaqahua qua okyara qaqira kyauqo. Nte Mosesira qua mwaanrave, poropeti vaisinramwuvanto qara ntumwa to quarave, mwi quarara qutaa quave tuvave.

¹⁵ Viti vaisihua tiqatama, Nraakiara Kotiva ekyaa nraakye qora, uaqia hi kyaiqara vareqata qutu vihuave, kyuge kyaiqa vareqata qutu vihuave, qaiqaa qati sivuma kyaananrove, qia quarara ntevata mwihua nraantantena mwi quarara qutaa quave ti varurave.

¹⁶ Nte Kotira vuqaavata, nraakye qora suqaavata, hia api nrohiritina ntapihii kyena nrohinerave timwa kyena, taqamwaqina vi varuvave. Nte nraakye qora suqaave, Kotira vuqaave, kyauruankyorave tina, taqamwaqina viqana ntapihii kyena nrohi varuvave.

¹⁷ Nte Ierusalemisaina mpo nani mpo ihinramwuanra varina mwiaqaatana kyai mwini uro ntena nramwunaahua lutaa nraakye qora taqena, mwihuani munra vatara nyina, mwiaqaatana Kotira qamwata mwataankye turave.

¹⁸⁻¹⁹ Mwitaa timwa kyena nte uro ntena tiri mwaanra quavanto mwamwantave mwutukya hiqama kyaani okyarara riemwaqi viqana Kotira nraamwuqi variqana hia airi vaisi kyapata variqana hia nte mpo hiahua kyapata inronra hiraitina, hiqama kyaani

okyarara nraahu riemwaqina vi varuqata Iutaa vaisinramwu Esiaanyaahua ni puama kyaavo. Qio qua vahirera, mwi vaisinramwuhua i vuqaa nri nteta mate qua niqaa vatera tivarave.

²⁰ Mwihua hia tivera, mwaa vaisinramwuhua qioma tivarave. Nte tauraa kaanasori suqaa sivina variqana qora kyaiqa utu kyaarita taqera qioma tivarave. ²¹ Nte mwi entara kaanasori suqaa sivina variqana mwaa quara nraahu qiavarave. Nraakiara Kotiva nraakye qora qutu vihua qaiqaa qati vara sivuma kyaanarove tuqata nkye mwia kyaarave niqaa qua vateta hiavo? tina qiavarave, tiro.

²² Poruva mwitaa tuvaro Pirikisiva Iesusira nraaqiaranramwuvanto nrohu okyarara riero ntapih kyovara tiro, tiqaro, Qio mate qioma riauqo. Ierusaremisairo vunyaava Risiaasiva nai tuminraqena nte mwi quara mpoqiavata riarerave, tiro.

²³ Mwitaa timwa kyero mwiva nronra vaisi mpo timwa mwinro tiqaro, Porura ntaqikyigira quante. Hia mwia kepukyaqama kyera rupa taante. Mwiva varirata mwia totivanto qioma mwia kyaahaqa hiqata nrumu taqevavave, tiro.

Pirikisiva Porura nraanronra

²⁴ Pirikisiva mwitaa timwa kyero mpo entanramwu variro mwiaqaatairo nai nraata Nturusiraakyantiri Porura taqarero nrunra. Nturusiraava Iutaa nraakyevanto varuvaro mwikyantiri nri ntero tiqaro, Porura nraanraivaro nrianrive, tuvaro Poruva nri ntero Iesusira qua okyara mwitanahua timwa nyuvaro Pirikisiva mwi quara rie varuvaro ²⁵ Poruva Iesusira qua timwaqiro viqaro mwiva ntapih kye nrohi okyarara timwa nyinro, hia qamwanrama raraqa taani okyarara timwa nyinro, Kotiva ko qiani entarara timwa nyuvaro Pirikisiva mwi quara riovaro nraatuqa tovaro tiqaro, Qioma riauqo. Qio ena qogaraanani quante. Nraakiara hia kyaiqa vahiani entara i nraanraanrinra qaiqaa nrinraqe i taqaankye, tiro.

²⁶ Pirikisiva mwitaa timwa kyero mwiva Poruva munima mpiraqena nte mwia titaairo nai mwaatani quarive, tiro. Nai nraatoqi mwitaama kyero riemwa tero mwiva mpo enta mpo enta Porura nraanrama kyero mwikyantiri qua ti varura.

²⁷ Mwitaamaqiro viro taara ihi nritarovalo mpo vaisivanto Posiasi Pesitasiva Pirikisira mwaata varero mwi kyaiqara vararero nri ntovaro Pirikisiva vurama. Pirikisiva Porura qamwanrama titaataara vahuvaro mwiva Iutaavanto nianra kyuqe vaisive qiate tiro, Porura qati nraahu karavuqi kyovaro varura.

25

Poruva vunyaa vaisi nronravanto Romini varuva ni qua riarive tura

¹ Pesitaasiva nri ntero mwi mwataraqaa ntaqikyirero taarampo enta nrumu Sisariaani vari kyero mwiaqaatairo verara Ierusaremini viro. ² Mwini uro ntovata Kotira nraamwuqaa ntaqikyuhavata, nronra vaisivantovata, mwiva hunani uro nteta Poruraqaa qua vateqata kepukyaqama kyeta tiqata, ³ Po, e qati tiri kyaahaqa hiqarama tirata Porura vita varetata Ierusaremini nri vaqeta ko qiare, tita. Mwihua Porura ru kyarerata aanrani mwaanra utu teta mwitaa tura.

⁴ Mwihua mwitaa tuvaro Pesitaasiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Poruva Sisariaani karavuqima variho. Nte pataqia vari kyena nrumu ntantena Sisariaani virerave. ⁵ Nkyeta nronra vaisiara tivata mwihua nivata vihuama mwi vaisiraqaa mpo qua vahirera, uro ko qiate, tiro.

⁶ Pesitaasiva mwitaa timwa kyero mwiva mwihuavata 8 entave 10 entave mwini vari kyero uro ntantero Sisariaani vuva mwia qanranraa mwiva ko ti varu nraamwunraqi uro variro tiqaro, Porura viteta nriate, tiro. Tuvata Porura vita vare uro ntovata

⁷ Iutaa vaisinramwu Ierusaremisai tumuhua Porura vara ututuma teta airi qua Poruraqaa vateta. Mwihua Poruraqaa qua vata tovaro hia mwihua quara quata quave tiva vahura.

⁸ Mwihua mwitaa tuvaro Poruva naiqaatai vaitutu hira qua tiro tiqaro, Nte hia uaqia hi kyaiqaravata utuvave. Nte hia Iutaa mwaanra qua nteqa kyaurave. Nte hia Kotira nraamwu uaqiama kyaurave. Nte hia Romeni vunyaanra Sisaara uaqiama mwataurave, tiro.

⁹ Poruva mwitaa tuvaro Pesitaasiva Iutaa vaisinramwuvanto nianra kyuqe vaisive qiate tiro, Porura kyapara hiro tiqaro, E Ierusaremini virera hirera, e mwini viraqema nte mwini uro ntenama i qua avuqavu hiankye, tiro.

¹⁰ Mwitaa tuvaro Poruva qaqao tiro, Nte mate sivina varu nraamwunra mwaa kamaninra ko nraamwuqima varuqo. Nte mwaaqi variarira ko qiataarave. E ntapih kyaanarave. Hia nte Iutaa vaisi antua utu nyatauvave. ¹¹ Nte kamaninra qua nteqa kyaaritavauma ni qio ru kyevarave. Mwihua niqaa vate quava unra qua vahirera, hia

e qio ni pita kyera mwihua nyinrata mwihua ni ru kyevarave. Nte nronra vunyaa vaisi Sisaava hinani quariro mwiva ni ko riariverave, tiro.

¹² Mwitaa tuvaro Pesitaasiva nai kaanasori kyapata qua timwa kyero mwiaqaatairo Porurara tiqaro, E tiqara, Qioma Sisaava ni qua riarive, qiananrave. Qio ena mwini viraro mwiva i qua riarive, tura.

Pesitaasiva Akiripaavata Porurara timwa mwunra

¹³ Mpo entanramwu nritarovo Pesitaasiva qaraakyaqama kyero nrumu varuvarora tiro, vunyaava Akiripaava nai nraata Mpenaisikyantiri Sisariaani Pesitaasira qua mwantareru tumu ntora.

¹⁴ Mwitanahua tumu nteta mpo entanramwu mwini varuvaro Pesitaasiva vunyaanra Porurara qua timwa mwinro tiqaro, Tauraaqama kyero Pirikisiva variqaro mwiva vaisi mpo karavugi kyaiva qati nraahu mwiqi variho. ¹⁵ Nte Ierusalemni uro varuqata lutaa vaisi mwaanra kyaiqaqaa ntaqikyiahuvata, nronra vaisinramwuvata, mwi vaisiraqaa qua vateqata mwi vaisira ru kyaante, qiarave.

¹⁶ Mwiuhua mwitaa qivana nte mwihuara tiqana, Qaqao, Tire Romenivanto mpo qara hunanrave. Tire vaisi mpoqaa qua vatehua nrumu varivaqema mwi vaisira qio ko qiananrave. Mwi vaisiraqaa qua vataivaro mwivavata nai vaitutu hiqaro qioma qua qiananrove tunanrave. ¹⁷ Nte mwitaa tuqata mwihua mwaini nte hunani ko tirerata tumuavana nte hia qakyove tiraitina, nte hura mwi quara avugavu hirerave timwa kyena mwia qanranraa nte ko tirera hina mwi vaisira viteta nriate tuqata viteta nriavana riauqata ¹⁸ hiam mwihua sivita tiqata, Mwi vaisiva mwitaa mwitaama kyero tiri antua utu timwa tairave, qiavo.

¹⁹ Mwiuhua gumina nkyiari mwaanra qiaara mwianra inronra hiqatama gumina mwi vaisiraqaa qua vataarave. Vaisi mpo Iesusiva qutu virara mwihua mwianra qutuma viho ti variavaro Poruva qaqao mwiva qatima variho tirave. ²⁰ Mwiuhua mwitaa qivana nte variqana hia mwi quara okyara ntapihi kyena riauqo timwa kyena Porurara tiqana, E uro Ierusalemni variraqena nte mwini uro i qua okyara riaankye, tuqaro ²¹ Poruva qaqao, Romeni vunyaava Sisaava ni qua riaanarove, tihana nte Porurara tiqana, Mwia karavugi kyaivaqena nte mpo enta Sisaava hinani titaairo quarive turave, tiro.

²² Pesitaasiva mwitaa tuvaro Akiripaava tiqaro, Nte ntenavanto mwi vaisira qua riarerave, tiro. Tuvaro Pesitaasiva tiqaro, Qioma, hura mwi vaisira qua rienanrave, tiro.

²³ Mwitaa tuvata mwia qanranraa Akiripaasikya Mpenaisikya nruvata nraakye go-ravanto mwitanahuara nronra vaisitanama nriavo timwa kyeta qamwataqita vuvata mwitanahua nriqata nronra vaisi Sisariaani varuhua kyapata vuhua uro qua rie varu nraamwunraqi vera ntovata Pesitaasiva tuvata Porura vita varetu nruvaro Pesitaasiva tiqaro, ²⁴ Vunyaa vaisi Akiripaao, evata mwaaiq varihuavata riaate. Mwaa vaisira taqaate. Ekyaa Iutaa mwihua mwaini variahuave, Ierusalemni variahuave, mwaa vaisiraqaa qua vateqata nte hunani mwi quara varetu nrianrave. Mwiuhua nronraqama kye qua aakyara nteta tiqata, Mwi vaisiva mpuahaama qati variqiro quankyorave, qiarave.

²⁵ Mwiuhua mwitaa qivana nte ko tiqana taqauqaro mwi vaisiva hia uaqia hi kyaiqara utirara tina, mwia ru kyaari aanrava hia vahirave. Qio nai mwiva tiqaro, Sisaava ni qua riarive, tirave. Mwitaa tihana nte mwia Sisaava hinani titaankye timwa kye kyaugaro varirave.

²⁶ Nte Porura qua qara ntumwa kyena Sisaara mwiankye tina taqauqaro mwi quava hia ntapihi viho. Nronra vaisi Akiripaao, mwianra rieqanama nte mwi vaisira vitaqina iara mwiva mwia qua riarive tina, nte mwia i vuqaavata, ekyaa mwaaiq variahuva suqaavata, vitaqina nrumu kyaugao. Nkyevata mwi quara tivagena nte Sisaarani mwi quara qara ntumwa taankye. ²⁷ Hia nte mwi vaisira qua ntapihi kyena mwiva mwitaa mwitaama uaqia hi kyaiqara utiho tiraitina, qati titaankyeru, hiam kyuqe hiananrove, tiro.

26

Poruva Akiripaasira vuqaa nai vaitutu hiqaro qua tura

¹ Pesitaasiva mwitaa tuvaro Akiripaava Porurara tiqaro, Ena qua qioma tinanrave, tiro. Mwitaa tuvaro Poruva nai kyaugu tuaahera kyero nai vaitutu hiqaro qua mwataama kyeroma tiro.

²⁻³ Nronra vaisi Akiripaao, Iutaa vaisinramwuvanto niqaa qua vataara nte mate ntena qua tirerave. E tiri Iutaa okyarave, tire inronra hi varuna quarave, ntapihi kyaananranra tina, nte i vuqaa variqana qianinranra qamwateqana varuqo. Mwitaa ihanama nte mwi quara i timwa mwiqina quarirama e hiam pupohairara qoririma kyera riaante tuqo.

⁴ Nte haaru nraaqiarakya ntena mwaatani variqi vina, mwia nraakiara Ierusalemi uro ntapihikye variqi quavata ekyaa nraakye qora ni kyaiaqa taqamwa kyorave. ⁵ Parisi vaisinramwuvanto nraahu nronraqama kyeta tiri mwaanra qua riaahuave. Qio haaru nte teta mwaanra qua riarerana nte Parisi vaisinramwu ti varia okyarara riaavavave. Nte haaru mwitaama kyena riemwaqina quavata lutaaisivanto ekyaa ni okyara taqorave. Mate mwihua nkyiarivanto ntapihi kyeta tivera, qioma mwihua i timwa mwivarave.

⁶⁻⁷ Tire lutaavanto varirerata 12 okyara varunanrave. Qio tire ekyaa Kotiva timwa to quara mesaiaavanto tumuani quara nraahu riemwaqita viqata entaqivata, iheravata, mwi quara vekya variqata Kotira nrtutu tuaaheraqi vi varuro. Nronrao, nteavata mwi quara vekya varuqata mwia kyaara lutaavanto qumina niqaa qua vataarave. ⁸ Nkye nanraqamave Kotirara mwiva qutu vi vaisihua hia qio qati vara sivuma kyaananrove qiavo?

⁹ Nte vuniqama kyena Iesusirara uaqia hi vaisivave timwa kyena Nasaretinyaanra Iesusira nrtutu uaqiama kyarerana variavarave.

¹⁰ Nte Ierusalemi mwitaamaqina vi variavata mwaanra tu vaisihua nronranramwuvanto ni nronraqama kyovana nte Kotira nraaqiara airinti ntavaqavuvuqina karavuqi uro kyena nte mpo uhua kypata variqana kyauqu vera kyena tiqana, Qioma mwi nraakye qorahua rukyaate, qiavarave.

¹¹ Nte mwi entara airi nani mwaanra nraamwu mpoqi mpoqi vera nteqana mwihua ntuqutuqina vina tiqana, Nkye Iesusira qua qaqira kyaate, qiavarave. Ni mpoqama kyero raraqqa tovana nte Iesusira nraaqiara mponani varuhavata ruankye tina uti variavarave.

*Poruva nai Iesusira nraaqiaraqama vurara tura
(Kyaiaqa Varora 9:3-19, 22:6-16)*

¹² Qio Iesusira nraaqiara ruankye tina uti variavata mwaanra ti varu vaisihua nronranramwuvanto ni nronraqama kyeta qaravata mpuvana varena Ntamaasikaasinianra quavarave. ¹³ Qio nronrao, e rie variante. Nte aanrani vi variavaro huarivanto qiatagaa vahuvana taqaavaro omwavanto nyaamwusairo nronraqama kyero iteqaro huarivanto itairavata nraataru kyero iteqaro nte hiavaravivata, nivata vuhua hunanivata, itorave.

¹⁴ Itovata tire ekyaa mwataqi tumu ntita variqata riaavararo quavanto tita Hivuru quaqitairo nianra mwataama tiro, Soruo, Soruo, nanraqamave ni uaqiama matera hiaro? (Purimakauvanto hia ntapihi kyero viraitiro uro ntantero nrihanro nai gova kyaamwu viaruara tutaiva mwia rirave.) E mwia votima kyera enavantoma ena ri variaro, tuvana nte tiqanama, ¹⁵ Nronrao, e tavave? qiavaro nronravanto tiqaro, Nte Iesusivave. E uaqiama mate variavama varuqo.

¹⁶ Qio e sivira mwamwianra vira variante. E ni kyaiaqa vaisi varianterama nte i vuqaa qovarama vuqo. E mate ni taqenanranrave, nraakiara nte mpo kyaiaqara i timwa mwianranrave, e mpohua timwa nyinanrave.

¹⁷ Ni nramwunaahua lutaave, nraahumwa mpo mwatanaahuave, i ntuqutu kyevo tina, nte i kyaahaqamaqi qarira e qati vinanrave. Nte i titamwa kyaarira e mpo mwatanaa nraakye qora varinani vinanrave.

¹⁸ E mpo mwatanaa nraakye qora su ntapairi kyairata mwihua enta hiraqi kyaiaqa varera qaqira kyeta omwavanto itaaninrani nrumu kyuqe kyaiaqa vareqata Saataaniva mwihuaqaa ntaqikyianinra qaqira kyeta Kotirara tiriqaa ntaqikyiente qiate tina, nte i titauqo. E mwitaa hirata mwihua nianra riemwaqita vivaqena nte mwihua uaqia hi kyaiaqara qaqira kyaarita mwihuavata Kotira nraaqiara mpo ihua kypata kuaaqi variate, turave. Iesusiva nianra mwitaa turave.

Poruva nai kyaiaqa varorara Akiripaara timwa mwunra

¹⁹ Nronra vaisi Akiripaao, quavanto nianra mwitaa tuvana nte nyaamwuqitairo govava hura mwia hia qaqira kyairaitina, nte mwi quava tunteka kyena ²⁰ vuni Ntamaasikaasini nraante uro ntena mwini variqana mwi quara timwa nyina, mwiaqaatana Ierusalemi uro ntena mwi quara timwa nyina, mwiaqaatana lutiiani uro variqana mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqana ekyaa timwa nyina, mwiaqaatana mpo mwatanaa mpo mwatanaa timwa nyiqina vurave. Nte mwihua mwataamama timwa nyina, Nkye qora aanra qaqira kyeta tuqasaa vita Kotira aanraqaa quate. Kotirara aakyara ntmwaqita viqata Kotira kyaiaqa nraahu varaqita quate, ti varurave. ²¹ Nte mwi quara nraahu tuqata mwia kyaara lutaavanto nte Kotira nraamwuqi varuqata ni ntavaaqavu kyeta ni ru kyarerata uti variavarave.

²² Mwihua mwitaa hiavaro Kotiva ni kyaahaqamaqi vihana nte mate nkyi suqaa sivina variqana mwi quara nronra vaisive, pata vaisive, timwa nyi varuqo. Hia nte mpo quavauma ti varuqo. Poropetivantovata, Mosesivavata, qua timwa tora kuaa qua mwiamma nteavata timwaqina vi varuqo.

²³ Mwihua mwitaa turave, Nraakiara mesaiaavanto nai mwamwantaqaa nriqa quani inraikyara varero uro qutu viro mwiva nraantema vuniqama kyero qati siviro variananrove. Iutaavantove, mpo mwatanaavantove, kyokiraqi varihua omwa itaaninra taqaate tiro, mwiva nraante qaiqaa siviro variananrove, turave tiro.

²⁴ Poruva mwitaa tuvaro Pesitaasiva Porurara aakyara ntamwa kyero tiqaro, Poruo, i vu nraatovanto apiqama viho. E mpo okyara mpo okyara sikuru tira nraatara kyaarero mwia kyaara i vu nraatociqairo apiqama vihara e airi qua timwaqira quaro, tiro.

²⁵ Mwitaa tuvaro Poruva qaqao tiro, Nronra vaisi Pesitaasio, ni pu naatovanto apiqa hivenavauma nte mwi quara tuqo. Ni pu naatovanto qio vaihana qutaa quama nte tuqo.

²⁶ Nronra vaisi Akiripaao, e mwi quara okyara ntiphiananranra tina, nte hia aatu hiqanavauma mwi quara i timwa mwuqo. Iesusira nraaqiaravanto hia uqeta vita variqata mwi quara qiavo. Mwihua nraakye qora suqaa variqata mwi quara qiavara e riaanarave. ²⁷ Nronra vaisi Akiripaao, qutaave e poropeti vaisinramwu quara qutaa quave qiara? Nte ntipihi kyaugara e mwihua quara qutaavema qiara, tiro.

²⁸ Poruva mwitaa tuvaro Akiripaava Porurara tiqaro, E pata qua qiananra mwiqiaraqaa nivanto Iesusira nraaqiaraqama quarive tirave qiara? tiro.

²⁹ Tuvaro Poruva tiqaro, Nte qua pataqia qianinraqaave, airi enta qianinraqaave, nte evata, ekyaa mwaqi varihuavata, ni votima kyeta variate tinama, nte Kotirara aakyara nte varuqo. Ni votima kyeta variate tura mwia hia nte mate ni rupa taantema kye variateravauma tuqo. Nte Iesusira nraaqiara varuntema kyeta nkyevata Iesusira nraaqiara variaterama tuqo, tiro.

³⁰ Poruva mwitaa tuvata nronra vaisi vunyaava mwivavata, kamaninra vaisinramwuvantovata, Mpenaisivavata, mwiavata mwatakyaa vita varuhuavata, sivita ³¹ mwaatani veva nteta mwihua nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Hia mwaa vaisiva uaqia hi kyaiqara utira tire qumina mwia karavuqi kyetave, mwia ru kyetave, mwitaa hiarorave, tita.

³² Mwitaa tuvaro Akiripaava Pesitaasirara tiqaro, Hia mwi vaisiva Sisaava ni ko riarive titirio, qioma mwianra qati quante qiaratirio, tura.

27

Poruva Rominianna sipiqi vura

¹ Mwihua qua timwa kyeta tiriara Itarini quate tita, mwihua uro Poruravata karavu vaisi mponramwuvata sitaqita uro ntaqi varu vaisiva mpovanto mwihuaqaa ntaqikiyarive tita, mwia mwunra. Ntaqi varu vaisiva mwiva nai henahua 100 nramwuqaa ntaqikiyi varuva mwia nrtutu Iuriaasiva, mwiva Sisaarani variqata ntaqi varu vaisihuaqaa ntaqikiyi varuva varura.

² Mwi vaisiva karavu vaisinramwu sita varero mwivavata tirevata Ataramiti-aminyaahua sipiqi mwaanri nteta variavararo sipivanto Esiaani virero varuvata tire mwiqi variavararo tiri tivita varero viro. Tiri tivitero vuvaro vaisi mpovanto Aristaakasiva mwiva Masentoniavanto Tesaronaikaqinaava, mwivavata tirivata vuvata tire quavanra.

³ Mwia qanranraa Saitonini uro ntaavararo Iuriaasiva Porurara qamwatero mwianra tiqaro, Mwaini variqara qioma ena nramwunaahua uro taqairata mwihua i kyaahaqa hiqata mpo inraikyave, kyarave, i mwiate, tuvaro Poruva mwitaa hura.

⁴ Mwitaa huvata qio mwiaqataita tire Saitoni kyeta qaiqaa sipiqi vi variavararo sipivanto mwini virera huvaro toqavanto api ventaqiro vuvaro qaqira kyero kyaarera utaqaa vahu mwatara Saiparaasini hia toqavanto tusataama teta vuvata tire ⁵ Sirisiaa kyaarera vara mwini kyeta Pampiriaa kyaareravata vara mwini kyeta Risiaani vahu mwatukyara mpo Mairani uro nteta.

⁶ Tire Mairani uro ntaavararo karavu vaisiqaa ntaqikiyi varuva sipi mpo puama kyero. Mwi sipiva Arekisantarianya sipivanto Romini quankye tu sipiva vahuvaro mwia puama kyero mwiaqatairo tiri tivitaqiro uro mwi sipiraqi kyero.

⁷ Mwi sipiraqi kyovata tire mwiqi viqata qakyo qaakyoma kyeta vi variavararo mpo entanramwu nritarovata tire mwukyaari tuqita viqata Naitaasi qaumato uro nteta. Mwini uro nteta ntipihi kye quanarave qiavararo toqavanto kepukyaqa huvatara tita, vintanteta Kiriti mwata pataqia nramanri utaqaa vahunani vintanteta mwi mwatara hini viti mwia nrtutu Saamoni mwata vitive qiara vara mwini kyeta ⁸ mwiaqataita mwukyaari tuqita vita mwata vahuvata mwia tokyasataa vita uro Kyuqema-Vahisatave qiara mwatukya mpo Resia qaumato uro variavanra.

⁹ Tire airi enta mwini variqi quavararo lutaavanto kyara aurama to entava nritarovaro toqavanto nronraqama kyero tu entava nrintovarora tiro, ekyaa sipivanto qaqira kye varura. Vi entava nri ntovaro Poruva siviro mwihua timwa nyinro tiqaro,

¹⁰ Nkye vaisi mwaanramwuhua mwaini riaate. Tire mwaaqitaita quararo toqa vaururuvanto sipi ntuvuraa kyairaro mwiqi mpo inraikya mpo inraikya vataaravata, tiri hini hiarahuavata, taiqa kyaanrove, tiro.

¹¹ Poruva mwitaa tuvata sipi mwia qovavata mwia nriqi tuqiro nrohuvavata mwitanahua tiqata, Qioma tire qunanrave, tuvaro ntaqu vaisihuaqaa ntaqikyuva mwitanahua qua nraahu riero hia Porura qua riaraitiro tiqaro, Qioma tire qunanrave, tiro.

¹² Mwiva mwitaa tuvata hini vaisinramwuvantovata mwi quara nraahu mwitaama tita, Toqa nronra tirera, sipivanto hiama mwaasata qio vahiananrove. Nrivaqe viqata mwataara hiqa taqeta mwatukya mpo Pinikisiani quare. Pinikisiani uro variararo vuhairaqeta quare, tita. Pinikisiani nramanrivanto kyuqema kyero vahisata hia toqavanto tunanianra tita, mwihua mwitaa tura.

Toqa vativanto utuvaro kyaareravanto humwunra nte varura

¹³ Mwihua mwitaa tuvaro mpo enta toqa kyuqema kyero tuvata mwihua qio nri-vaqe quare timwa kyeta ankaavanto sipi ntavaaqavu tora vara mwaanri sipiqi vateta Kiriti tokyasataa qakyoma kyeta vita. ¹⁴ Mwisataa qakyoma kyeta quare tuvaro toqa nronravanto mwi mwataragaatairo nrinro ¹⁵ sipi ventaqiro viro mwata vahunasairo api ventaqiro vuvata tire sipi tuqasaa kyeta ntapihiki kye quare tita utuavaravanta toqavanto kepukyaqama kyero sipi venta varero api viro.

¹⁶ Toqavanto apiqama kyero ventaqiro vuvaro tiri tivita varero vuvata tire mwata pata mpoqia kyaarera utaqaa vahu mwataras Kotani uro ntaavararo mwata mwiva antua kyovaro toqa hia tunani uro vahiro. Tire toqa hia tunani variqata tire mwukuayari tiqatama mpotu pata sipi mwiva ntanrau vare nrunra ¹⁷ vara mwaanri sipiqi kyeta mwiaqaataita kyaanta vara kyeta nronra sipi mwia kepukyama kyeta rupa teta. Sipivanto api viqaro Apirikaani nramanri verato vahira nruqasata quankyorave tita, mwihua seri ntaputaa kyeta uromwi rupa tovaro sipivanto nai qakyoma kyero viro.

¹⁸ Mwitaa huvaro toqavanto qati nraahu nronraqama kyero tiqaro nramanri vente varuvaro mwia qanranraa sipivanto hupeta quankyorave tita, mwihua ontave mwitaa inraikya sipiqi vatora vara kyeta nramanriqi mwaamwi qaqira kyeta, viqata taqovaro sipivanto hia nraahu qio vahuvata ¹⁹ mwia qanranraa nkyiari kyauqugotaita sipiqaa ntaqikyua inraikyara vatora vara kyeta nramanriqi qaqira vara mwaamwi kyera. ²⁰ Mwitaa huvata tire airi enta viqata hia huarivata qovoravata taqaraitita quavararo toqa vauruvanto nraahu nronraqama kyero ti varuvata tire tiqata, Qio tire hia qati variarahuae. Tire taiqaarahuae, tita.

²¹ Tire airi enta mwitaamaqita vita hia kyaravata nranraitita variavararo Poruva vaisi mwihua utaqaa siviro variro tiqaro, Nkye mwaa vaisihua, nkye ni qua rieta Kiritini variataarave. Nkye ni qua rieta mwini variatirio, hiama mpo inraikya uaqia hiraro nkye vataa inraikyava sipiqi qatima vahitirio.

²² Qio nte nkyiara kepukyaqama kyeta variatema tuqo. Hia tiriqitairo vaisi mpovanto raupiri hiananrove. Sipivanto nraahuma taiqa qunanrove. ²³ Nte Kotiva nronravanto virini varira mwia nraaqiara variqana nte mwia nrutu tuaahere varuvama varuqo. Entaqi Kotiva nyaamwunyya vai mpo titaiharo ni puqaa siviro variro ²⁴ mwataamama ni timwa mpiho, Poruo, hia aatu hiante. E nronra vaisi vunyanra Sisaara vuqaa sivira varinanrave. Qio riaante. Kotiva iarave tiro mwiva i vatama kyeta sipiqi varihua kyaahaqa hirata nkye qioma varivarave, tiho. Kotiva mwitaama kyeroma ni timwa mpiho. ²⁵ Qio vaisi tuaavo, mwianra rieqatama hia aatu hiqata variate. Kotiva ni timwa mpihana nte nkyi timwa nyuntama kyero Kotiva qutaqama kyeroma nkyi kyaahaqa hiananrove.

²⁶ Qio tire quararo sipivanto uro mwata pata mpoqiaqaa ntiro ntuvuraa qunanrove, tiro.

²⁷ Poruva mwitaa tuvaro 14 enta nritarovaro toqavanto Metitarenia kyaareraqaa tiri qati nraahu ventaqiro vuvata enta tavaara sipiqi kyaiqa vare varu vaisihua tiqata, Mwata qaumatoma vahiananrove, tita.

²⁸ Mwitaa timwa kyeta mwihua nramanri mwatama kyeta taqarerata kyaanta vara kyeta ori vitiqaa sutu kyeta nramanriqi mwaamwi tuta kyovaro mwataqaa uto vahuvata taqovaro mwatavanto qaumato 40 mitaa vahuvata uromwi mpoqiaavata vita qaiqaa mwateqata taqovaro mwatavanto 30 mitaa qaumato vahura. ²⁹ Mwihua mwatama kyeta taqeta aatu hita tiqata, Tire mate mpoqiaavata quararo sipivanto oriqaave mwataqaave uro ntiro ntukuraa quankyorave, tita. Mwiaqaataita mwihua ankaa 4 nramwu sipi

vitiqaataita nramanriqi mwaamwi kyeta tiqata, Qamwanrama kyera huari vara kyairaro itaarive, tita.

³⁰ Sipiqa kyaiqa vare varu vaisihua tiqata, Nrivaqenramwu tirema kyeta, teta nraahu aatu quare, timwa kyeta mpotu mwiqi vatora vara mwaamwi kyeta unra tita tiqata, Tire mpotu mwaaci variqata sipi nriqini uro ankaa vatarerave, tita.

³¹ Mwiuhua mwitaa tuvaro Poruva mwiuhua taqero nronra vaisi mpovata, ntaqi varu vaisihuavata, timwa nyinro tiqaro, Sipiqa kyaiqa vare varia vaisihua hia mwaaci ntaqikiqigata varivera, tire hia qio variananrave, tiro. ³² Poruva mwitaa tuvata ntaqi varu vaisinramwuhua uro mpotu mwia rupa to kyaantara teqa kyovaro mpotuvanto nramanriqi tumu ntiro.

³³ Mwitaa huvaro qaatatarera huvaro Poruva mwiuhua vuavi tiro tiqaro, Nkye kyara nraate. Nkye mwaaci 14 entara variqi viqatama hia kyaravata nraavo.

³⁴ Mwianra rieqanama nte nkyiara kyara nraatema tuqo. Kyara nraivaro nkyi mwamwivantanto qio vahiarive. Hia nkyi qiata kyaahi mpoqiavanto raupiri hiananrove. Nkye ekyaa mwiuhua qarrahini uro qatima varivarave, tiro.

³⁵ Poruva mwitaa timwa kyero mpereti vara kyero mwiuhua suqaa variqaro Kotirara kyuqeve timwa kyero kyara nrenro.

³⁶ Poruva mwitaa huvara mwiuhua taqovaro mwiuhua mwutukyaqitairovata kyuqe huvata mwiuhavata kyara vara kyeta nronra.

³⁷ Tire sipi mwiqi varirerata 276 vaisi variavananra.

³⁸ Qio tire kyara qio nreta mwiaqaataita sipi muaanra ntaankyo tita ekyaa kyara qati vahura mwia qaqira nramanriqi vara tuto kyaavananra.

Sipivanto ntuvuraa vura

³⁹ Qaatata vuvata sipiqa kyaiqa vare varu vaisihua vutuni vutu mpo mwata taqeta mwi mwatara hia taqaunanrave tita. Mwiuhua taqovaro nruqa kyuqe huva tokyasataa vahuvata mwini sipi uro vataare tita, ⁴⁰ mwiaqaataita ankaa kyaanta teqa kyeta ankaa mwinramwunra nramanriqi kyeta nriqi ti varu kyatarira mwia tuto kyaantaravata teqa kyeta toqavanto ventaqiro quarive tita seri mpo vara kyeta rupa teta nruqasata quare tita ⁴¹ quavararo sipivanto vuva uro nruqave orive mwemwani vahuraqa taaqau viro. Sipi nriqivanto kepukyaqama kyero taaqau vuvaro mwia viti nramanrivanto kepukyaqama kyero nteqaro mwia ntuvuraa vurama kyora.

⁴² Mwitaa huvata ntaqi varu vaisihua tiqata, Karavu vaisi hinivanto nako ruqita vita tokyani uro nteta ntuqema kyeta vivorave. Nrivaqe tire karavu vaisi mwiuhua ekyaa ru taiga kyaare, tura.

⁴³ Tuvaro mwiuhuaqaa ntaqikiyi varuva Porurara rieqaro Poruravata ru kyevorave tiro, hia karavu vaisi mwiuhua ru kyaate tiro. Timwa kyero mwiuhua tiqaro, Nako rigata taqehua mwiuhua nraantema qio nramanriqi kyavuhu vita nako ruqita qatinani uro ntaate. ⁴⁴ Hia nako rigata taqehua mwiuhua nkye uro kyatarive, sipiqinaa inraikyavanto nteqaaninrave, mwia tu varetama nramanri turusata vita vuturu tokyani uro ntaate, tiro. Mwiuhua nronra nraantema mwitaa tuvata mwiuhua tokyani ekyaa uro ntovaro Poruva vaakya qua timwa nyuva qutaa mwivau vahura.

28

Poruva kyaarera utaqaa vahu mwatara Morotaqaa varura

¹ Tire hia vaisi mpovata nrita raupirima kyaraaita, tire ekyaa kyuqema kyeta nramanri tokyani nri nteta. Tire mwini nrumu variavararo mpovanto tiri timwa timwinro tiqaro, Mwaa mwatara Morotaave, tura.

² Qio tire mwini nri ntaavarata mwi mwatanaahua tiri tivitaqita kyuqema kyeta tiriqaa ntaqikyura. Vati ntuvaro antovata mwi mwatanaahua qia quara teta tiri tivitaqita qia quara tonani uro kyeta.

³ Mwitaa huvaro Poruvavata qia vaqitaqiro uro quaraanke tiro utuvaro qia nronraqama kyero iteqaro tutoqa huvarora tiro, quaihavanto qiaqi varuraqitairo vutu ntero Porura kyauquqaa nrutero varura.

⁴ Mwi mwatanaahua taqovaro quaiha mwiva Porura kyauquqaa nrutero varuvata mwiuhua tiqata, Qikye, mwi vaisiva vaisi ru kye vari vaisivama variananrove. Mwiva kyaarera nronraqi hia qutu viraitiro, nri ntaiharoma tiri mwanriqavanto mwi vaisiva vaisi ru kyaiva naivata qutu quarive tiroma quaiha vara kyaiharo uro mwiaqaa nrutaiho, tita.

⁵ Mwiuhua nkyiari riemwa kyeta mwitaa tuvaro Poruva nai kyauqu ntukinraaqata kyovaro quaihavanto hia Porura uaqiama mwataraitiro, qiaqi tumu ntuvata ⁶ mwi mwatanaahua Porurara tiqata, Mwia kyauqu kyota viraro qutuma quanarove. Kyai

variqa taqaare, tita. Mwitaa timwa kyeta variqi viqata taqovaro hia Porura mwamwanta-
tavanto mpo qara huvaro Poruva qati naruvata mwihua mpo qua tita tiqata, Qaqao mwi
vaisiva mwanriqa mpovantoma variho, tura.

⁷ Tire mwini variavararo vaisi mpovanto Papiriaasiva mwata mpo qaumato vahu
mwatara qova varura. Mwi vaisiva nronra vaisi variqaro mwi mwataragaqa ntaqiky
varuvara tiro, tiri tivitaqiro uro nai nraamwuqi kyero tiriqaa kyuqema kyero ntaqiky-
iqiro vuvaro taarampo enta nritarora. ⁸ Variavararo Papiriaasira mwia qora nriqa
vuvaro taintaqaqa variro. Mwia mwamwanta qiara utovaro kanunu utiqaro varuvaro
Poruva mwiva varuraqi vera ntero Kotirara aakyara nteqaro mwi vaisira kyaahaqa
hianta tiqaro nai kyauqu mwiaqaa vatero mwia kyuqema kyovaro mwia mwamwanta-
vanto kyuqema vura.

⁹ Poruva mwitaa huvata mwia taqeta mwi mwataragaqa varu vaisihua nriqa vuhua
ekyaa Poruva hunani nruvaro Poruva mwihua kyuqema nyatora. ¹⁰ Qio Poruva mwitaa
huvata tire virera hiavarata mwi mwatanaahua qamwateqata airi inraikya timwita sipiqi
viqata nraanravata timwuvata vareta sipi mpoqi mwaanri nteta quavananra.

Poruva Romini uro ntora

¹¹ Tire mwi mwataragaqa variqi vita taarampo tora vara kyeta mwiaqaataita tire mpo
sipiqi mwaanri nteta vita. Mwi sipiva Arekisantariaanyaahua sipi mwia nruu *Mwanriqa*
Vaisi Kaapitanave tura. Toqa nronravanto tuvaro mwi sipiva mwi mwataragaqa variqaro
vuhaani entara quankye tiro varuvata qio tire mwiqi mwaanri nteta qvararahua
¹² mwatukya mpo Sairakaasini uro nteta mwini taarampo enta varita. ¹³ Mwiaqaataita
qaiqaa sipiqi mwaanri nteta vintante nri ntantemaqita vita Rekiuumini uro nteta. Mwia
qanranraa taqaavararo toqa kyuqema kyero tuvata tire sipiqi taara enta vita mwatukya
mpo Piuteorini uro nteta.

¹⁴ Mwini uro nteta taqaavarata Iesusirara qutaave tuhua mwi mwatukyaqari varuhua
tiriara kuaa uiki vari kyeta quate tuvata tire mwini vari kyeta qio mwataqaa nraahu vita
Romini uro nteta.

¹⁵ Tire Romini uro ntaavarata tiri tiqata vakyaa Iesusira nraaqiaranramwuvanto tire
uro ntaavana quara rieta mwihua tiri nrumu hunta kyaare *tita Apiasi maaketivantovata*,
Taarampo Nraamwu Vaito nraamwuvavata, vahunani nri nteta tiriara puua hita. Mwihua
nruvaro Poruva mwihua taqero Kotirara kyuqema hiaro timwa kyero mwiva qamwate-
qaro varura.

Poruva Romini uro ntero mwini varura

¹⁶ Qio tire Romini uro ntaavararo kamaniva Porura hia mwia kepukyaqama kyero
ruparaitiro, mwitaama tiro: E mpo nraamwuqi enanraa variraro ntaqi vaisiva mpovanto
iqaa ntaqikyiarive, tiro tura.

¹⁷ Poruva taarampo enta vari kyero mwiaqaatairo mwiva Iutaa vaisi nronranramwu
nyaanrovata mwihua Poruva hunani nruvaro mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Ni
kata pakya tuavao, nkye riaate. Hia nte ntena nramwunaahua uaqiama nyatauqo. Hia
nte tiri haivaqahua tiri timwa timwito quara okyara nteqa kyauqo. Hia nte mwitaa
hiraitina, Ierusalemni varuqata qumina ni karavuqama kyeta Romeni vaisi kyauquqi
ni kyaavo.

¹⁸ Ni nrumu kyaavata Romeni vaisi mwihua ni kyaparamaqi viqata riaavaro hia
nte uaqia hi kyaiqara utu quava vaihatara tita, mwihua tiqata, uaqia hiani kyaiqara
utuaninravauma mwia ru kyaananrave. Tire riauraro hia mwiva uaqia hi kyaiqara uti
quara tiri timwa timwiho, tita. Romeni vaisi mwihua mwitaa timwa kyeta ni qati huvantu
kyarera uti variavata

¹⁹ Iutaavanto qaqao hia mwia huvantu kyaate tuvana nte tiqana, Sisaava ni qua ntapihi
kyero riarive, qiavarave. Hia nte ntena nramwunaahuaqaa qua vatarerana nte Sisaara
turave.

²⁰ Nte mwaa quaqiara riemwa tenama mwiqiara nkyi timwa nyinrenrana nkyi nyaan-
rauqo. Tire Isareri nraaqiara variqatama Kotira kepukya vaisi vekiama varuro. Qio mate
mwi vaisira kyaara seniqotaita ni rupa taavo, tiro.

²¹ Poruva mwitaa tuvata Iutaa vaisi mwini ntuvantuauma vuhua tiqata, Hia tire
Iutiasaita iara mpo qua qiava nrhata riauro. Hia tiri qata vakyaa mpovanto nrintero
iara uaqia hi quara tihata riauro. Tire qumimaqama varuro.

²² Tire mwaa quara nraahu riaunanrave. Iutaa vaisi mpo nani mpo nani variahua
tiqata, Iesusira nraaqiaranramwu hia kyuqe hia vaisihua variarave, tita qiarave. E
tiqama nte Iesusira nraaqiarave qiananrave. Tire ina nroqitaita qua tinanra riarerave,
tita.

²³ Mwitaa timwa kyeta mwihua tiqata, Kyaiqe mwi entara i qua riaare, tita. Timwa kyeta mwi entara timwa toraqaa lutaa airivanto Porura qua riarerata Porura nraamwuqi nri nteta varuvaro Poruva toqaqi qua toharama kyero timwa nyiqiro vi varuvaro huarivanto vi kyovaro enta huvaro Poruva mwi quara nraahu timwaqiro viro. Kotiva mwihuaqaa ntaqikyiani quara mwihua timwa nyinro. Mwiva tiqaro, Mosesivave, poropeti vaisinramwuvantove, Iesusira okyarara mwi quara mwi quara timwa torave. Nkye mwi quara rieqatama Iesusira okyarara qati nraahu riemwa taataarave. Nkye mwi quarara qutaave qiate, tiro.

²⁴ Poruva mwitaa tuvata hini uhua qutaama qiaro tuvata hini uhua hia mwia quara qutaave tura. ²⁵ Mwihua mpo qua mpo qua timwa kyeqata qaqira kyeta nkyiari mwaatani nkyiari mwaatani vura.

Mwihua virera huvaro Poruva timwa nyinro tiqaro, Haaru Kotira mwanraquravanto nkyi haivaqara poropeti vaisi mpo Aisaiaara kyaahaqa huvaro ²⁶ mwiva mwataama kyero nkyi okyarara ntapihi kye timwa torave:

Mwaa mwatanaahua qua mwataama kyera uro timwa nyiante, turave.

Nkye mwaa quara riemwaqita viqatavata hia ntapihi kyeta rieverave.

Nkye taqamwaqi viqatavata hia ntapihi kyeta taqavarave.

²⁷ Mwaa mwatanaahua su nyaato tita vihata hia ni qua riaataa ihata variarave.

Mwihua ni qua riaaro tita, nkyiari nyaato tita taarave.

Mwihua ni okyara taqaaro tita, nkyiari su qipa taarave.

Mwihua su nyaatovanto ntapihirata ni qua kyuqema kyeta riegata nianra aakyara ntaivaqena nte Kotiva mwihua kyaahaqa hiqana kyuqema nyataankyo tita mwihua mwitaa hiarave, turave.

(Aisaiaa 6:9-10)

Aisaiaava Kotira qua mwitaa turave, tiro.

²⁸ Poruva mwitaa timwa kyero mwiva lutaa vaisinramwu timwa nyinro tiqaro, (Kotiva nraakye qora sitaani quara nkyi timwa nyuqata nkye riaataara vaihata nkye hia riaavo). Qio riaate. Kotiva tiqaro, Mwi quara mpo mwatanaahuavata timwa nyinrata mwihua mwi quara qio rieverave turave, tiro. ²⁹ [Poruva mwitaa tuvata lutaa vaisinramwu mwi quara kyaara nkyiari qaakyauma inronaanronrama vareta vura.]

³⁰ Poruva taara ihiaa nanrianraa mwi nraamwunraqi variqaro nraamwu qora kyoqaa mwiqanro mwiqi variqaro mwiva ekyaa vaisi mwia taqarerata nruhuara qamwatora. ³¹ Mwiqi variqaro mwiva Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiani quara timwa nyinro. Poruva hia aatu hiraitiro, timwa nyiqiro vi varuvaro hia vaisi mpovantovata mwia antuovaro Poruva nronra vaisi Iesusi Karaisira qua mwihua timwa nyiqiro vurama.

ROMENI

Poruva Romeni mwatanaahuani gara ntumwa tora

Iesusira sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro 25 ihive 30 ihive nritarovaro Poruva mwaa quara gara ntumwa tora. Mwiva Romenivanto Romini varuhua uro taqarera hiro mwaa qarara nraante vara kyovaro vura. Romeni mponramwuvanto Iesusira nraaqiaragama vuhua ntapihi kye Kotiva mwihua huvantu kyero sitaani okyarara riaate tiro, Poruva mwaa quara gara ntumwa tora.

¹ Nte Poruva Iesusi Karaisira kyaiqa vaisi variqanama mwaa quara nkyini gara ntumwa nyate. Kotiva ni nai kyaama tero ni naanrama kyero Karaisira mwakyaakya kyuqe mwakyaakya nraakye qora timwa nyiqira quante tiro, ni nronraqama kyaira.

² Haaru Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatero qutaa nte mwataama kyena nraakye qora kyaahaqa hirerave tuvata poropetinramwuvanto Kotira qua qovarama kye varuhua mwi quara kyuqe qua Kotira mpukuqi gara ntumwa torave.

³ Kotiva nraakye qora kyaahaqa hiani mwakyaakyara tiqaro nai mwaaquara turama. Mwia mwaaqu mwia mwatanyaa okyaravanto vahirero mwiva vaisiqama viro nronra vaisi Ntevitira okyara kuaa okyaravanto varura.

⁴ Mwia mwaaqu mwia nyaamwunya okyaravanto vahirero mwiva Kotira mwaaquvanto varura. Mwi okyarara Kotiva tiri ntapihi kyero tinraamwutarero Kotiva nai kepukyaqo Iesusira qutu vuraqitairo qati vara sivuma kyorara tita, tire taqauraro mwiva qutaagama kye Kotira mwaaquvanto tiri nronravanto Iesusi Karaisiva varira.

⁵ Karaisiva ni kyuqema matero ni nronraqama kyaihana nte mwia nrutuara rieqanama nte ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaahua timwa nyianrita mwihua Karaisira quara qutaave timwa kye riemwaqi vigata nrohiaata.

⁶ Nkyevata Iesusi Karaisira nraaqiara nraahu variate tiro, Kotiva nkyivata nyaanrama taira. ⁷ Mwianra rieqanama nte nkye Romini variahuani mwaa quara gara ntumwa nyate. Kotira mwutukyavanto nkyiara vaiharo nkyiara ni nraakye qora variate tiro, nkyi nyaanrama taira.

Kotiva tiri tiqovavata, tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisivavata, nkyi kyuqema nyatairata nkyi mwutukyaqitairo qihaakya hi varirata variata.

Poruva Kotirara qamwata mwateqaro kyuqeve tu quara

⁸ Iesusi Karaisiva ni kyaahaqa hi varihana nte vuni nkyiara mwataama tina. Ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaavanto nkyiara mwihua kyuqema kyeta Karaisira qua riemwaqi vigata nrohi variavo qiavananra tina, nte mwianra rieqanama Kotirara kyuqeve ti varura.

⁹ Nte kyuqe mwakyaakya Kotira mwaaquara nraakye qora timwa nyiqi vi varuqaroma ni mwanraquravantovata mwi kyaiqara varaataa hi varihana vare varura. Nte Kotira kyaiqa vare variario Kotiva naima ni quara qutaa qua vaiho qiananro. Nte qutaagama kye nkyiara rieqana airi enta Kotirara aakyara nte varura.

¹⁰ Nte Kotirara aakyara nteqana mwitaama tina: E qiove tirera, nini aanra utu tairage nte mpo enta Romini uro nkyi taqaankye, tura.

¹¹ Nte Kotira okyara mpo nkyi timwa nyianrita nkye kepukyaqama kyeta Kotira aanraqaa quate tina, nte mpoqama kyenama uro nkyi taqaankye tina, ua hi varina.

¹² Nte uro nkyi taqaariro nkye Iesusirara kepukyaqama kye riemwaqi quava ni kyaahaqa hiraro nte Iesusirara kepukyaqama kye riemwaqi vuva nkyi kyaahaqa hiananro.

¹³ Ni kata pakyaa tuaavo, nte mwini quani okyarara nkye hia ntaphivorave. Nte airi enta nkyi uro taqarera huqaro mpo inraikyavanto ni antua kyaihana nte hia uro nkyi taqaurave. Nte mpo mwatanaa mpo mwatanaahua Kotira aanra nyaamwu tauntema kyena nte nkyi kyapata uro variqana nkyivata timwa nyianrita nkye Kotira aanraqaa quate tina, nkyi taqarera uti varina.

¹⁴ Kotiva ni titaihananra tina, nte mwatukya nronraqinaahuavata, mwatukya pataqi-naahuavata, ekyaa okyara taquaahuavata, hia taquaahuavata, ekyaa mwihua nte Karaisira qua timwa nyianrivama varuqo.

¹⁵ Mwitaama kyena nte qamwateqana mwi quara nkyi timwa nyiataa ihana nkyi Romiqi variahuavata Karaisira kyuqe qua uro timwa nyinrenrave.

Karaisira qua kepukya quama vaiho tura

¹⁶ Karaisira qua kyuqe mwakyaakya vaiharo Kotira kepukyavanto mwiqi vaihananra tina, nte mwi quarara hama kyaurina. Nraakye qoravanto mwi quarara qutaa quave

tivaro mwi kepukyava qioma mwihua huvantu nyataanro. Tire mwi quara Iutaa nraante timwa nyitama, nraakiara mpo mwatanaahuavata timwa nyiqi virerave.

¹⁷ Karaisira qua kyuqe mwakyaakya, mwi quava Kotiva tiri avuqavuma timwataani okyarara tiri timwa timwinro tiqaro, Tire Karaisirara qutaave timwa kyeta kepukyaqama kyeta riemwaqi quanana, Kotiva mwianra nraahu riegaroma tiriara mwihua avuqavuma kye nrohi variahuave qiananro. Kotira mpukuqi qara ntumwa tova tiqaro, Kotirara kepukyaqama kyeta riemwaqi quahua variavaro Kotiva mwihuara avuqavuma kye nrohi variahuave ti nraakye qorahua, mwihuama qati variqi vivarave, tura.

(Habakuk 2:4)

Ekyaa mwaa mwatanaahua Kotira mwoqa mwianranra tura

¹⁸ Kotiva nyaamwusairo mwaa quara qovama kyero: Mwatani variahua Kotira mwoqa mwiqata uaqia hi kyaiqara utiqata qutaa qua rias aanranra huvai haavai hi variarara tiro, mwia kyaara Kotira raraqaa taiharo mwihuqaa qua vatarero uti variro.

¹⁹ Kotiva hia nai okyara tuqeta kyaraitiro, mwiva nai okyara qoqaa qovarama kyaihata mwatani variahua qio mwia taqaa. Kotiva naivanto mwihua nyaamwu taira. ²⁰ Tauraqama kyero Kotiva mwaa mwatara utu kyovata mwi entaraqaita nraakye qora Kotiva ututo inraikyara qio taqamwaqi vi variara. Ekyaa mwi inraikyara taqegatama nraakye qoravanto mwia okyara mpo, hia qio taqe okyarara, Kotiva mwanriqavanto ekyaa enta ekyaa enta peqaqa hi vari okyarara, mwianravata qio ntapihara. Mwitaama qio ntapihigara tita, mwihua hia ntapihunanrave tiqata nkyiari vaitutu hira qua tiva hiama vahiro.

²¹ Mwatani variahua Kotira okyara ntapihita, mwia qamwata mwateta mwianra mwanriqave qiataara vaihata mwia qaqira kyeta qumina inraikyara nraahu vu nraatoqi vaihata riemwaqi quavaro mwihua su nyaato qumimaqa ihata upi hiraqi variqi vi variara.

²² Mwihua Kotira qaqira kyeta tiqata, Tire qioma mpo okyara mpo okyara ntapihhi paahi huro, qiavarovata mwihua su nyaatovanto apiqa ihata variavare. ²³ Mwihua mwanriqa Kotiva ekyaa enta qati variqiro vira, mwia nrtu nraahu tuaaheraataara vaihata mwihua mwia mwoqa mwita vaisivanto qutuaninranra riegata mwia mwanraqurave, aasau mwanraqurave, nyaamwa mwanraqurave, qarura mwanraqurave, mwi inraikyara nraahu utu kyeta vateta mwia nrtu nraahu tuaahere variara.

²⁴ Mwatani variahua mwitaa hivaro Kotiva mwia kyaara mwihua qaqira kyero tiqaro, Qio nkyeta mwitaa hiate. Nkyeta varaataa hi kyaiqara uaqia hi kyaiqara mwia nraahu utuqi quate, tihata mwihua nkyiari henahuavata api nrohiqata nkyiari mwamwanta uaqiama kyaara.

²⁵ Mwihua Kotira qutaa qua qaqira kyeta uro unra quara qutaa quave ti variara. Mwihua Kotiva utu tai inraikyara nyutu nraahu tuaahereqata mwi inraikyarara nraahu kyaiqa vara nyateqata Kotiva ekyaa mwi inraikyara utu taira nai mwia qaqira kyaavo.

Qio Kotiva mwiva nraahu ekyaa inraikyara ututaiva varihatara tita, tire mwia nrtu nraahu ekyaa enta tuaaheraqita quare. Qutaave.

²⁶ Mwihua Kotira qaqira kyaavarora tiro, Kotiva mwihua nkyiarivata qaqira kyaihata mwihua nkyiari varaataa hi kyaiqara vareqata kyaurira inraikya uti variara. Nraakyevanto qoraisi qaqira kyeta nkyiari hena nraakyevata api nrohi variavata ²⁷ vaisivantovata nraakye qaqira kyeta nkyiari hena vaisivata nrohiataa ihata nkyiari hena vaisivata api nrohi variara. Mwitaamaqi viqata vaisivanto nai uaqiama mwate nai uaqiama mwateta kyaurira kyaiqa nraahu utuqita vi variavaro mwia kyaara Kotiva mwihua ntuquti variqaro huvigarave ti variro.

²⁸ Mwatani variahua tiqata, Hia tire Kotirara riarerave, qiavaro Kotiva mwia kyaara mwihua qaqira kyaihata mwihua uaqia hi kyaiqara utirara nraahu riemwaqi viqata mwihua mwi kyaiqara nraahu utuqi vi variara. Mwihua mwi kyaiqara hia varaataara vaihata mwihua mwi kyaiqara vare variara.

²⁹ Qora mwia mpo kyaiqa mpo kyaiqavanto mwatani variahua su nyaato mwutukyaqi piqaro vaihata mwihua variqi vi variara. Mwihua mpovanto vatai inraikyarara vairiqa hiqata variara. Mwihua mpo inraikya taqeta ninivata mwitaama vahiaatarave, nivata mpiataarave, ni nutuvata vahiaatarave, qiavaro mwihua mwutukyavanto uaqia hirave. Mwihua nai rukye nai rukye hi variara. Mwihua ntaqi variara. Mwihua unra qua timwaqi vi variara. Mwihua mpohuara mometa tita tahiananra nraahu ti variara. Mwihua mpohuara mwoqanyaa qua ti variara.

³⁰ Mwihua mpohua nyutu uaqiama kyarerata mwihuqaa ntumwa kye unra qua ti variara. Mwihua Kotira nramwutaaqa hi variara. Mwihua inronra quaqitai mpohua

mauqa ntamwa nyate variara. Mwihua nkyiari nyutu nraahu tuaahere variara. Mwihua tiqata, Nrivaqenramwu uaqia hi kyaigara mpo qaraakyaqama kye puaama kye varaare ti variara. Mwihua nkyiari nyohua sohua qua raaqute variara.

³¹ Hia mwihua su nyaato vaihata variara. Mwihua kyauqu nriqigaa vataa quara nteqa kye variara. Mwihua hia mpohuara mwutukya vaihata variara. Hia mwihua mpohuara po kye timwa nyate variara. ³² Kotiva qua vatero tiqaro, Mwi kyaigara varehua qutuma vivarave, tura mwihua riemwa ntapihi kyetavata mwihua hia mwi quarara nronraqama kye riaraitita, mwihua uaqia hi kyaigara nraahu varaqi viqata nkyiari henahua uaqia hi kyaigara uti variahuaravata tiqata, Nkyevata kyuqe nraahuma hi variavo, ti variara.

2

Kotiva Iutaqaavata qua vataanarove tura

¹ E vaisi mpovanto ena henanra kyaiqa taqera uaqia hi kyaigara uti variaro timwa kyera mwiaqaa qua vatenanra nte inanravata tirerama. E hiam qio ena vaitutu hiqara mpo qua tinanrave. Evata mwiva kyaiqa varaintema kyera qora kyaiqa uti variananranra tiro, iqaavata kuaa qarama kyeroma qua vahiyo.

² Tire ntapihi kyauraro Kotiva mwitaama kye qora kyaiqa uti variahuqaa ntapihi kyero qua vatero. ³ E ena henanranra mwiva uaqia hi kyaigara uti varivave tiqarama evata mwia votima kyera uaqia hi kyaigara utira. E mwitaa hiqara haunri Kotiva hia niqaa qua vataanarove tirava.

⁴ E uaqia hi kyaigara uti variararo Kotiva hia vaakya iqaa qua vataraitiro, mwiva iara po kye timwa mwate varira mwianra e hiave nronraqama kyera riaaro? E hiave ntapihi riaaro? Iara uaqia hi kyaigara qaqira kyero kyuqe aanraqaa quarive tiro, Kotiva iara po kye timwa mwate variara.

⁵ Kotiva mwitaa ti variharo i vu nraato uaqia hi vu nraatova vaiharara tirama, e hia uaqia hi kyaigara qaqira kyaaro. Mate e uaqia hi kyaigara utiqarama enavanto enaqa qua mpogivata vate variaro. E mwitaa hiraro nraakiara ekyaa entaqaa Kotira raraqaa tairaro qua avuqavu hiani entaraqaa iqaa qua nronrama vahiananro.

⁶ Mwi entaraqaa Kotiva nraake qoravanto kyaiqa varera nkyiari kyaiqa mwiaqaa tukyama kyeroma mwihua kyoqaa nyiananrove.

⁷ Mpo hiahua kyuqe kyaiqa nraahu varaqi vita tiqata, Kotivama tiri nronraqama kyero tiri nrotu tuaahera kyero tiri kyaahaqa hiraqe qati variqi quananrave, tihua varivaro Kotiva mwihua qamwata nyatairata mwihua ekyaa enta ekyaa enta qati variqita vivara.

⁸ Mpo hiahua nkyiariara nraahu rieqata Kotira qutaa qua qoririma mwateta hia mwia qua riaraitita, uaqia hi aanranraqaa nraahu quahua varivaro mwia kyaara Kotira raraqaa tairaro mwihuaqaa qua nronrama vataanarovo.

⁹ Ekyaa uaqia hi kyaigara uti varihua nriqa vira inraikyavata muaanravatama varevara. Iutaavanto nraante varaivata mwihua nraakiarama ekyaa mpo mwatanaavanto-vata varevara.

¹⁰ Ekyaa kyuqe kyaiqa vare varihua varivaro Kotiva mwihua nronraqama kyero mwihua nyutu tuaahera kyero mwihua mwutukya qihaakyama nyatairata varivara. Kotiva Iutaa nraante mwitaama kyero kyuqema nyatero nraakiara ekyaa mpo mwatanaavata kyuqema nyataanarovo. ¹¹ Kotiva ko tiqaro ekyaa nraake qora qua kuaa qarama kyeroma tukya hiananro.

¹² Mpo mwatanaahua Kotiva Mosesirara timwa to quara hia riehua, mwihuavata nkyiari uaqia hi kyaigara utira kyaara raupiri hivarovata hiam mwi quava mwihua tukya hiananro. Iutaavanto Kotiva Mosesirara timwa to quara rieta mwi quara nteqa kyera kyaara mwi quava mwihuaqaa qua vataanarovo.

¹³ Kotiva Mosesirara timwa to quava vaiharo vaisivanto mwi quara qumina riero kyairaro Kotiva mwi vaisirara hia avuqavu nrohi vari vaisivave qiananro. Vaisi mpovanto mwi quara rieqaro hia mwi quara nteqa kyaraitiro nrohi vari vaisirara, Kotiva avuqavu nrohi vaisivave qiananro.

¹⁴ Kotiva Mosesira timwa mwi quara hia mpo mwatanaahua timwa nyiavata mwihua variara. Mwitaa hiavata mpo mwatanaahua mwiaqaataita nkyiari riemwa kyeta tiqata, Nrivaqenramwu kyuqe aanraqaa nraahu quare, tivera, mwihua Kotira qua rieqata nrohiantema kyetama nrohi varivara.

¹⁵ Mwihua mwitaamaqi vi varivaro Kotira quavanto mwihua mwutukyaqivata vu nraatogivata qara ntumwa taantema kyero vahiananro. Mpo mwatanaahua mpo enta kyuqe kyaiqa vare variavaro mwihua mwutukya su nyaatovanto tiqaro kyuqe kyaiqa nraahuma vare varuro tihata variara. Mwihua uaqia hi kyaigara uti variavaro mwihua mwutukya su nyaatovanto uaqia hi kyaigarama uti varuro tihata variara.

¹⁶ Nraakiara ekyaaara entaqaqa Kotiva Iesusi Karaisirara ko qiante tiraro mwiva ekyaa nraakye qora vu nraatoqi vahiani quara avuqavuma kyero ko nyiananro. Nte nraakye qora Karaisiva tiri kyaahaqa hiani quara timwa nyiqanama mwi quaravata timwa nyunra.

Poruva Iutaara tura

¹⁷ E tiqara, Nte Iutaavantove, qiana vaisira nte iara tirera. E tiqara, Nte Mosesirara timwa to quara riemwaqi vi varuvata tina, nte qioma varianinrave, tiqarama ena mwahuta timwa kyera, Kotiva ni qamwata mate variho, qiananra.

¹⁸ Kotira kyakya hira e ntapihhi kyaananrave. Kotiva Mosesirara timwa to quava kyuqe aanra i nraamwutaiharara tira, e kyuqe aanra nrohina quarave, uaqia hi aanranraqaa nrohina quarave, mwi quara mwi quara riaanarave.

¹⁹ Mwitaama kyera riaanranra tira, hia kyuqe aanra taqai vaisirara e tiqara, Nte qioma mwia kyaahaqa hianinrave, qiananrave. Kyokiraqi vari vaisirara e tiqara, Nte omwavanto itamwaqi vintema kyena mwia kyuqe aanra nraamwutaaninrave, qiananrave.

²⁰ Qumimaqamaqi vi vaisirara e tiqara, Nte qua okyara qioma timwa mwianinrave, qiananrave. Nte qioma qaraakyahua qua mwaanra timwa nyianinrave, qiananrave. E tiqara, Kotiva Mosesirara timwa to quava ekyaa mwi okyarara mwi okyarara ni naamutaihananra tina, nte qioma mwitaama kye mpo ihua kyaahaqamaqi quaninrave, qiananra.

²¹ E mpohua mpohua qua okyara timwa nyiqanrama ena mpo? Enavata mwi quara ntapihhi riaataarave. E timwa nyinra tiqara, Hia mpuara varaate, tiqarama ena mpo? Evata mpuara vare variaravave. ²² E tiqara, Hia mpora nraatara mpora vaatiara nrohiane, tiqara ena mpo? Ena hia mpora nraatara mpora vaatiara nrohi variananrave? E unra mwanriqanra uaqia hi inraikyarave tiqarama e qutaave unra mwanriqa nraamwuqitaira mpuara vare variananrave?

²³ E qutaa ena mwahuta tiqara, Kotiva Mosesirara timwa to quara tiri Iutaa nraahu timwunrave, tiqarama e mwi quara nteqa kye variarata mwia kyaara mpo mwatanaahua Kotira nrutu vara mwataniqama kyeqata uaqiama mwate variarave? ²⁴ Kotira mpukuqi qara ntumwa tova mwitaama tiro:

Iutaavanto utuara kyaara mpo mwatanaa
mpo mwatanaahua Kotira nrutu vara
uaqiama mwate variarave, tiro tura.

(Aisaia 52:5)

²⁵ I mwamwanta toqa kyaava e Iutaa mwatanaava variaro. Qio e Kotiva Mosesirara timwa to quara riemwaqira virera, i mwamwanta toqa kyaariva qioma i kyaahaqa hiananrove. E Kotiva Mosesirara timwa to quara nteqaqira virera, i mwamwanta toqa kyeva hiam qio i kyaahaqa hirara e mpo mwatanaahua votima kyera varinanrave.

²⁶ Mpo mwatanaa vaisivanto hia mwamwanta toqa kyaava vaisiva variaro Kotiva Mosesirara timwa to quara kyuqema kyero riemwaqi virera, Kotiva mwi vaisirara Iutaa voti hivavema qiananrove. Qutaama Kotiva mwi vaisirara mwitaa qiananrove.

²⁷ I mwamwanta toqa kyaava, e Iutaavanto variqarama Kotiva Mosesirara timwa to quara rieqarama, mwi quara kyuqema kyera riaataara vaiharama mwi quara nteqakye varira. Mwia kyaarama nraakiara hia nai mwamwanta toqaariva, mpo mwatanaava Kotira qua riemwaqi quariva, iqaama qua vataanano. Nte mwitaama kyena Iutaa vaisira qianinra.

²⁸⁻²⁹ Tavave qutaa mwamwanta toqakya vaisiva Iutaa tarava varianano? Mwamwanta toqakya vaisiva hia mwivavauma mwi mwatanaava varianano. Mwia nraato mwutukyaqitairo qora kyaiqa toqa mwataiva, mwi vaisivama Iutaa taravave, Kotira nraaqiara tarava varianano. Hia Kotiva Mosesirara timwato quava mwivavauma mwia vu nraato mwutukya hiqama mwataanano. Kotira mwanraqura, mwivama mwia nraato mwutukya hiqama mwataanano. Hia qati nraakye qoravantovauma mwia nrutu tuaaherevara. Kotiva mwiva nraahuma mwia nrutu tuaaheraanano.

3

Uaqia hi kyaiqa hiam qio Kotira kyaiqa kyaahaqa hiananrove tura

¹ Nkye ni kyapara hita tiqata, Hiave Iutaavanto varianinraqaatairo kyuqe inraikya qovara hiananrove? Hiave mwia mwamwanta toqa kyeraqatairo mpo inraikyavanto qovarama viro nai kyaahaqa hiananrove? tivera, ² nte nkyitara tiqana, Qaqao, qioma mpo inraikyavanto qovarama quanarave, qianinra. Tauraaqama Kotiva nai qua okyara Iutaa nraahu mwia tutaate tiro, Kotiva mwihua nraahu timwa nyunrave.

³ Qutaa Kotiva nai qua mwihua timwa nyuvata mpo uhua mwia qua hia riaraitita, hia Kotirara riemwaqita vura. Mwihua mwitaamaqita vurara tita, nkye tiqata, Kotiva nai nriqigaa kyauqu vatero qutaa tu quara qaqira kyaananrove, tivora.

⁴ Hياما qio nkye mwitaa tivara. Ekyaa vaisi unra qua nraahu ti variavaro Kotiva nraahu qutaa qua timwaqiro vi varivama variro. Kotira mpukuqi qara ntumwa tova Kotirara mwitaama tiro:

Ekyaa i quavanto ntapihi kyero nraahuma vaiho.
Vaisivanto iqaa qua vatarerave tirera,
i kepukya quavanto nraatara kyeroma vahiananrove,
tura.

(Ihi 51:4)

⁵ Tire hia ntapihi kye nrohi varura kyaiqava Kotiva ntapihi kyero nrohi vari kyaiqara qovarama kyairara tita, qiove tire mwaa quara tiqata, Tire hia ntapihi kyeta nrohi varura kyaiqava Kotira kyaahaqa hi variharo mwia kyaara Kotiva hيامa tiri inronra hiananrove qiananra? Nte mwitaa tiqanama qumina vaisivanto tintema kyena ti varina.

⁶ Qaqao, tire hيامa mwitaa qiananra. (Tire uaqia hi kyaiqara uturava hيامa Kotira kyaahaqa hi variro. Mwia kyaara Kotiva qioma tiri inronra hiananro.) Kotiva hia ntapihi kyero variariva varirera, mwiva nraakiara nataama kyerove ekyaa nraakye qora qua ntapihi nyataanro?

⁷ Vaisi mponramwuvanto mwitaama tita, Nrivaqe tire unra qua qiararo Kotira qutaa quavanto ntapihi kyero qoqaa vahiraro Kotira nrutuvanto nri quarive, tita. Mwihua mwitaa timwa kyeta qaiqaavata mwitaama tita, Tiri unra quavanto mwitaama kyero Kotira nrutu vara viriniqama kyairera, nanraqamave Kotiva tita uaqia hi kyaiqara kyaara tiriqaa qua vataananrove? ⁸ Nrivaqe uaqia hi kyaiqara varaqita quararo Kotira kyuqe kyaiqa qovara hiarive, qia quava mwataamama vahiro. Mpo hiahua tirinramwuanra uaqia hi quara tirerata uti variqata unra tiqata, Nkyenramwuma mwi quara ti variavo, ti variara. Mwihua mwitaa qiara kyaara Kotiva mwihuaqaa qua vataiqena nte huviqaravema qianinra.

Ekyaa mwatani varia nraakye qorahua Kotira qua nteqa kyaara

⁹ Qio tire Iutaavanto kyuqe nraakye qora varurata mpo mwatanaa mwihua uaqia hi kyaiqara uti variahuave varita? Qaqao, hيامa mwitaama vahiro. Nte vaakya tura, ekyaa mwatani variahua Iutaavantovata, mpo mwatanaavantovata, variavaro uaqia hi kyaiqava ekyaa mwihuama tutero.

¹⁰ Kotira mpukuqi mwataama tiro:

Hia vaisi mpovanto ntapihi kyero nrohi variva varirave.
Hiavatave.

¹¹ Hia vaisi mpovanto Kotira okyara
ntapihi kyero riaiva varirave.

Hia vaisi mpovanto tiqaro, Kyaiqe
nte Kotira puama kyena taqaankye, tiva varirave.

¹² Ekyaa mwatani variahua Kotira aanraqaa
ntapihi kye quataara vaihata mwihua mwi
aanranraqaaita mpona tuqasaaqita vetantaarave.

Hia vaisi mpovanto Kotira kyaiqa kyuqema kyero
vare varirave. Hiavatave.

(Ihi 53:1-3)

¹³ Vaisivanto quntamwa tai mwatapira
hia ntahirama taira,
mwia votima kyero mwatani varia nraakye qorahua
nyovanto qatua viro vahirave.

Mwihua mwaaqinriqaatairo unra quavanto
qovara hi varirave.

(Ihi 5:9)

Mwihua quavanto quaiha tuhi voti hiva
mwihua mwaaqinriqaa vahirave.

(Ihi 140:3)

¹⁴ Mpo hيامa uaqiama nyate quava nraahu mwatani
varia nraakye qorahua nyoqi vahirave.

(Ihi 10:7)

¹⁵ Mwatani varia nraakye qorahua qamwanrama kyeta
uro vaisi ru kyarerata uti variahua variavo.

¹⁶ Mwatani varia nraakye qorahua vi variavaro
mwihua quaraqaatairo vehi utu kye inraikyavave,
kye vu tiqata ntate varia inraikyavave,
qora inraikya mwiva nraahu qovara hi varirave.

¹⁷ Mwatani varia nraakye qorahua mwutukyavanto

qihaakyama vahiani okyarara hia ntapihiarave.

(Aisaiaa 59:7-8)

¹⁸ Mwatani varia nraakye qorahua Kotira nraatu aatu hiqata nrohiataara vaihata mwihua hia Kotira nraatu aatu hi variarave, tura.

(Ihi 36:1)

Kotira mpukuqi mwitaa turave.

¹⁹ Tire riauraro Kotiva nai haaru timwa to quava, mpo qua mpo qua vaihata mwi quara raa nraakye qorahua ekyaa mwi quara nraahu riemwaqi quataara vaihata mwihua mwi quara nteqa kye variara. Hiam qio mpovanto tiqaro, Nte uaqia hi kyaiqara okyara hia riaurave, qiananro. Ekyaa mwatani variahua Kotira qua nteqakye variavaro mwia qiaara Kotiva mwihuaqaa qua vataanano.

²⁰ Mwiaqaatairo Kotiva haaru Mosesira mwi quara nraakye qoravanto riemwaqiro quariva hiam qio Kotira vuqaa ntapihiki kyero nrohi variariva variananro. Kotiva haaru Mosesira mwi quava mwi quava iara tiqaro, E uaqia hi kyaiqara nraahu uti variaro, timwa kyero mwia nraahuma i nraamwutaananro.

Kotiva nraakye qora avuqavuma nyataaninranra tura

²¹ Qio mate mwaa entara qaraakya quama nri ntero. Kotiva nraakye qora qua taiqa kyero avuqavuma nyataani okyarava qovarama viho. Mate Kotiva hia nai haaru timwa to quara riaraitiro, mwiva mpo okyara nraakye qora avuqavuma nyataani okyarara rieqaro mwi okyarara qovarama kyero. Mwi okyarara qovarama kyaaninranra haaru Mosesivavata, poropeti vaisinramwuvata, tiri timwa timwunra.

²² Ta nraakye qorahua Iesusi Karaisirara qutaa mwivave tivera, Kotiva mwihua qua taiqa kyero mwihua avuqavuma nyataanano. Hia nraakye qoraqitairo mpovanto mpo qaramavata variho. Ekyaa kuaa qarama nraahu variavo.

²³ Tire ekyaaahua Kotira qua nteqa kyeta hia qioqaa hunanranra tita, tire hiam qio uro Kotiva kepukyavanto varinani variarahua varita.

²⁴ Tire mwitaama varurarovata Kotiva tiriara po kye timwa timwateqaro Karaisiva tiri huvantu timwa taani kyaiqarara rieqaro tiri avuqavuma timwatero. ²⁵ Tiriara mwihua uaqia hi kyaiqara uti varia quara taiqa quarive tiro, Kotiva Iesusi Karaisira tiri timwihanro Iesusra nraanre rauruvaro qutu vura. Tire tiqata, Qutaama Iesusiva tiri kyaahaqa hirero mwitaa iho, qiarera, Kotiva tiri uaqia hi quara nruka timwutaananro. Haaru nraakye qoravanto uaqia hi kyaiqara utuqita vuvuro Kotiva hia qamwanrama mwihua riraitiro, qati vu nraahu taqero variqiro viro mwiaqaatairo mate mwaa entara nraakye qora avuqavuma nyataani okyarara qovarama kyero.

²⁶ Kotiva hia nraakye qora uaqia hi kyaiqara varaa quara qumina nruka nyataraitiro, mwiva avuqavuma kyero Iesusira kyaiqara rieqaro nraakye qora qua nruka kyero avuqavuma nyatero. Vaisivantove nraakyevantove Iesusi Karaisirara qutaa mwivave tiraro Kotiva mwia avuqavuma mwataanano.

²⁷ Qio tire nanra qua rieqatave teta mwahuta qiananra? Hiam mpo qua vahiho. Nanra inraikyavantove tiri kyaahaqa hiananrove? Hiam tire haaru Kotiva timwa to quara riaurava tiri kyaahaqa hiananro. Tire Iesusirara qutaa mwivave turava, mwiva nraahuma tiri kyaahaqa hiananro.

²⁸ Nte mwitaama tuqo: Vaisivanto Kotiva haaru timwa to quara riemwaqiro viraro Kotiva hia mwianra rieqaro mwia uaqia hi quara nruka mwataanarove. Qaqao, vaisivanto Iesusirara qutaa mwivave timwa kyero mwianra riemwaqiro viraro Kotiva mwianra rieqaro mwia uaqia hi quara nruka mwatero mwi vaisirara, Avuqavu nrohi variara vaisivavema, qiananro.

²⁹ Kotiva Iutaa mwanriqavanto nraahu variqaro mwiva hiave mpo mwatanaahua mwanriqavantovata variro? Qaqao, mwiva ekyaa mpo mwatanaahua mwanriqavantovata variho.

³⁰ Qutaa Kotiva mwanriqa kuaiqivanto nraahuma variho. Nkyiari mwamwanta toqa kyaahua Iutaavanto Iesusirara qutaa mwivave tivaro Kotiva mwihua uaqia hi kyaiqara vare quara nruka kyero mwihua avuqavuma nyataanano. Mpo mwatanaahuvata Iesusirara qutaa mwivave tivaro Kotiva mwihua uaqia hi kyaiqara vare quaravata nruka kyero mwihuvata avuqavuma nyataanano.

³¹ Tire Iesusirara riemwaqi viqata Kotiva haaru timwa to quara qati inraikyagamave kyaanana? Qaqao, tire Iesusirara riemwaqi viqatama mwiaqaataita tire Kotiva haaru timwa to quaravata ntapihiki kyetama riemwaqita quanana.

¹ Evarahaamuva mwiva tiri Iutaa haivaqava variqaro mwiva uturara nte nanreve qianinra? ² Kotiva Evarahaamunra kyaiqara rieqaro mwianra, E avuqavu nrohi variara vaisivave, qiankye tutirio, Evarahaamuva qioma nai mwahuta tutiri.

³ Kotira mpukuqi Evarahaamunranra mwataama tiro: Evarahaamuva Kotira quara qutaave tuvarora tiro, Kotiva mwianra, E avuqavu nrohi variara vaisivave, tuqo, turama.

⁴ Kyaiqa vaisivanto mpora kyaiqa vara mwataiharo mwia kyaiqara rieqaro mwia kyoqaa mwinrave. Mwi vaisiva hiama tiqaro, Qati mpiho qiananro. Nina kyaiqa qiata mpihoma qiananro.

⁵ Tire hia kyaiqa vaisi mwia votima kye varuro. Hiama qio tire Kotira kyaiqa vara mwataararo Kotiva mwianra rieqaro mwia qiata tiri uaqia hi quara nruka timwa taananro. Kotiva nraakye qora uaqia hi quara nruka nyate variva varihata tire hia mwitaa hiraitita, tire Iesusirara qutaa mwivave qiararo Kotiva mwianra rieqaroma tiri avuqavuma timwa taananro.

⁶ Hia vaisi kyaiqa mwianra riaraitiro, Kotiva mwia uaqia hi kyaiqara varai quara nruka kyero avuqavuma mwatairaro mwi vaisira mwutukyavanto kyuqema kyero vahianinranra, tiri haivaqava Ntevitiva mwitaama tiro:

⁷ Kotira qua nteqa kyaa quara Kotiva nruka kyero vara kyaarihua qamwateqata varivarave.

⁸ Kotira qua nteqa kyaani vaisirara Kotiva tiqaro, Nte mwi quara taunru kyena hiama mwianra

riemwaqina quaninrave, qiari vaisiva qamwateqaro variarive, tura.

(Ihi 32:1-2)

Ntevitiva mwi quara tura.

⁹ Kotiva vaisi mwia uaqiahi quara nruka mwatairaro qamwateqaro varianinranra Ntevitiva tuva, mwi quava lutaavanto nkyiari mwamwanta toqakyaahuara nraahuve tiho? Qaqao, hia nkyiari mwamwanta toqaahuaravatama mwi quava vaiho. Nte vaakya Evarahaamunranra tura riaate.

Evarahaamuva Kotira quara qutaave tuvaro Kotiva mwianra avuqavu hiara vaisivave turave.

(Okyara 15:6)

¹⁰ Kotiva taire Evarahaamunranra mwitaa turave? Evarahaamuva nai mwamwanta toqa kyo entaraqaa Kotiva mwitaa tiro? Qaqao, Evarahaamuva hia nai mwamwanta toqa kyo vakya Kotiva mwitaa tura. ¹¹ Tauraa hia nai mwamwanta toqa kyo entaraqaa Evarahaamunra Kotirara, Qutaa qua qiaro, tuvaro Kotiva mwi vakya Evarahaamunra avuqavuma mwatora. Mwia avuqavuma mwatero mwia nraakiara mpo enta nraakye qoravanto Evarahaamunra avuqavuma mwatorara qati riemwa taate tiro, Kotiva qoraisi mwamwanta toqa kye okyarara qovarama kyovaro Evarahaamuva nai mwamwanta toqa kyora. Qio hia nai mwamwanta toqa kyo entaraqaa Kotiva Evarahaamunra avuqavuma mwatora.

Mwitaa hurara tita, hia nkyiari mwamwanta toqa kyaraitita, Kotirara qutaave qiavaro Kotiva avuqavuma nyatai nraakye qorahua mwihua qioma Evarahaamunranra tiri tiqovave tivara.

¹² Nkyiari mwamwanta toqa kyaahua mwihuavata variqata nkyiari mwamwanta toqa kyerara hia nronraqama kyeta riaraitita, mwihua tiri haivaqara Evarahaamunra votima kyeta Kotirara qutaave timwaqi viqatara tita, mwihuavata Evarahaamunranra mwiva tiri tiqovavema tivara. Evarahaamuva hia nai mwamwanta toqa kyo entara Kotirara riemwaqiro vurama.

Kotiva nai kyauqu nriqiqaa vateqaro qutaave tu quara

¹³ Kotiva nai kyauqu nriqiqaa vatero Evarahaamunranra tiqaro, Evata i nraaqiara-vantovata varivaro ekyaa mwata mwia nkyi mwatama vahiananrove, tura. Kotiva mwi quara tiqaro hia Evarahaamunranra, Mwiva nte Mosesira mwu quara okyara qio riailho, timwa kyero mwitaa turave. Kotiva hia mwitaa tiraitiro, Evarahaamunranra, Mwiva ni quara qutaave tihanana tina, nte mwianra rieqanama mwia avuqavuma mwatarerave, timwa kyero mwitaa turama.

¹⁴ Kotiva haaru Mosesira mwu quara riarera ihua hiama qio ekyaa mwata varevara. Mwihua ekyaa mwata vararera ihua varivarovauma Iesusirara qutaa mwivave qia quava qumina qua vahiraro Kotiva nai kyauqu nriqiqaa vateqaro Evarahaamunranra tu quavavata quminaqama quanro.

¹⁵ Kotiva haaru timwa to quava vaiharora tiro, vaisivanto mwi quara nteqa kyairaro mwia kyaara Kotira raraqaa tairaro mwi vaisiraqaa qua vataananro. Qua mwaanra mwiva hia vahirera, mwi quara nteqa kyaariva hiama qio qua varaananro.

¹⁶ Evarahaamuva Kotira quara qutaave tuvarora tiro, Kotiva nai kyaugu nriqiqa vatero Evarahaamunranravata mwia nraaqiararavata mwihua kyugema nyatarero mwitaamama timwa nyinro. Mwiaqaatairo ekyaa Evarahaamunra nraaqiaranima mwi quava vahiananro. Iutaavanto Kotiva haaru timwa to quara riehuvata, ekyaa mpo mwatanaahuavata, mwihua Evarahaamunra votima kyeta Kotirara riemwaqita vivaro Kotiva qutaa mwitaa hiankye ti quava mwihuaqima vahiananro. Tire tahuave Kotirara riemwaqi quarera, tire qioma Evarahaamunranra mwiva tiri tiqovave qiararo Kotiva Evarahaamunra timwa mwu quava tirinima vahiananro.

¹⁷ Kotira mpukuqi Kotiva Evarahaamunranra mwitaama tiro:

E mpo mwatanaa mpo mwatanaa
mwihua haivaqavama varinanrave, tura.

(Okyara 17:5)

Evarahaamuva Kotira vuqaa variqaro mwia quara qutaa quave tiro. Evarahaamuva tiqaro, Kotiva mwanriqavanto mwiva qioma qutu vihua vara qati sivuma kyaananrove. Kotiva mwanriqavanto variqaro tiraro qioma hia vahiani inraikyava qovarama quanarove, turama.

¹⁸ Evarahaamuva hia qio nraaqiara mwataariva variqaro Kotirara kepukyaqama kyero riemwaqiro viro tiqaro, Nte qioma nraaqiara mwataaninrave, timwa kyero mwiaqaatairo Evarahaamuva mpo mwatanaa mpo mwatanaa mwihua haivaqava varura. Kotiva Evarahaamunra timwa mwinro tiqaro, I nraaqiara airima varivarave, tu quava qutaa mwivau vahura.

¹⁹ Mwi entara Evarahaamuva hia nraaqiara mwataraitiro, 100 ihi vara kyero anoma kyero nyaapaigama viro mwiva hia nai nyaapaigama vurara riaraitiro, mwiva hia mwia nraatavanto kyontaqama vurara riaraitiro, mwiva Kotirara nraahu kepukyaqama kyero riemwaqiro vura.

²⁰ Mwiva Kotiva nai kyaugu nriqiqa vatero qutaa mwianinrave tu quarera unra quave qiankyo timwa kyero, mwiva Kotirara kepukyaqama kyero riemwaqiro viqaroma Kotira nrutu tuaaherero tiqaro, ²¹ Kotiva nai kyaugu nriqiqa vatero qutaave timwa tai quava qutaa mwivauma vahiananrove. Kotiva nraaqiara ni mpiananrove, tiro.

²² Evarahaamuva mwitaa timwa kyero Kotirara riemwaqiro vuvaro Kotiva mwianra rieqaro Evarahaamunranra, I uaqia hi quara nruka mwfatena iara avuqavuma kyera nrohi variara vaisivavema tuqo, tura.

²³⁻²⁴ Kotiva Evarahaamunranra rieqaro mwitaa tura. Kotiva tiriavata rieqaro mwitaama qiananro. Tirevata Evarahaamunra votima kyeta Kotirara riemwaqi quararo Kotiva tirivata avuqavuma timwa taananro. Iesusiva tiri vunyaa vaisivanto qutu vuvaro Kotiva mwia qati vara sivuma kyorara tita, tire Kotirara riemwaqi vi varunanra.

²⁵ Kotiva Iesusira titovaro Iesusiva tiri uaqia hi kyaiqarara qutu vuvaro mwiaqaatairo tiri uaqia hi quara taiqa kyero avuqavuma timwa taaninranra rieqaro Kotiva Iesusira qaiqaa qati vara sivuma kyora.

5

Kotiva tiri avuqavuma timwa tairara tura

¹ Kotiva Iesusira qati vara sivuma kyorara tita, tire Iesusirara qutaa mwivave turaro Kotiva tiri uaqia hi quara taiqa kyero tiri avuqavuma timwa taira. Tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisiva kyaiqa vara mwatorara rieqaro Kotira mwutukyaqitairo qihaakya iharo tiriara mwaateraave tihata tire Kotiravatama kyeta kuaaqi varunanra.

² Tire Iesusirara qutaa mwivave turaro Kotiva tiri kyugema timwate varihata varunanra. Mwitaamaqi viqata nraakiara Kotira peqa okyara taqaananra vekya variqatara tita, tiri mwutukyaqitairo kyuqe hi varihata varunanra. ³ Muanra vahiani entaravata tiri mwutukyaqitairo kyuqe hi variraqetama variananra. Tire Kotirara rieqatama muanra nraatara kyeta tire mwiaqaataita kepukyaqama vita variqata ⁴ tire hia uqenranrai tita tire kepukya nraakye qora variqata mwi inraikyara vekya varunanra.

⁵ Tire mwitaamaqita quararo Kotiva hia tiri qaqira kyairaqe tire kyauriqata variananrave. Kotiva nai mwanraqura tiri timwihanro mwia mwanraquravanto tiri mwutukyaqi kepukyaqa hiro vaihata tire Kotira mwutukyavanto tiriara vahira ntipihunanranra tita, tire hia kyauriqata variananra.

⁶ Tire uaqia hura nraakye qorahua variqata hia qioqama kye teta kyaahaqa hiarahua variavararo Kotiva nai timwa to entaraqaa Karaisira vara kyovaro tiri kyaahaqa hirero qutu vura.

⁷ Tire mwata mwaini varurahua ntipihi kyero nrohi variiani vaisira kyaahaqa hirerata tire hiam qihaakya kyeta mwianra qutu quanarra. Kyuqe vaisiaravata mpovanto nanrianra mwianra qutu quataa hiaroma mwianra qutu quanarro.

⁸ Tire mwitaa hurarovata Kotiva hia mwitaa hiraitiro, mwia mwutukavanto tiri-ara mpoqiavata vahira tiri tinraamwuteqaro tire teta uaqiahi inraikyaraqi varuraro Karaisira timiharo tiriara qutira.

⁹ Iesusiva tiriara rieqaro nai nraanre rauru kyero qutu viro tiri vara kyero Kotira vuqaa avuqavuma timwa taihata varunanra. Iesusiva mwitaa hivara tiro, mwiva kepukyaqama kyero mpoqiavata tiri kyaahaqamaqiro viraro Kotiva hia tiriqaa nraakiaravata qua vataananro.

¹⁰ Tire Kotira nramwutaahua variavararo mwia mwaaquvanto tiriara rieqaro qutu vurara tita, tire Kotiravata kuaaqi varunanra. Tire Kotira nramwutaa variavana entara Karaisiva tiri kyaahaqama timwa tora. Mwaa entara tire Kotiravata kuaaqi varurorora tiro, mwia mwaaquvanto tiriqi variqi vi variva mpoqiavata tiri kyaahaqama timwa tairaro Kotiva tiri vititaanro.

¹¹ Hiama mwi quava nraahu vahiho. Mwaa quavavatama vahiho. Tiri vunyaa vaisi-vanto Iesusi Karaisiva tiri kyaahaqama timwa taihata tire Kotiravata kuaaqi variqatara tita, tire Kotirara qamwateqata varunanra.

Poruva Ataamunra okyararavata Iesusira okyararavata tura

¹² Haaru vaisi kuaikuvanto Kotira qua nteqa kyovaro mwiaqaatairo uaqia hi kyaiqara vare okyarava mwtani qovarama vuvaro qutu vi okyaravavata qovarama vuvata mwiaqaataita ekyya nraakye qora uaqia hi kyaiqara uti varurara tita, mwihua ekyya qutu vi okyararavata varora.

¹³ Tauraaqama Kotiva nai qua okyara hia Mosesira timwa mwi entara uaqia hu kyaiqava mwtani vahura. Mwi entara Kotiva nai qua okyara hia Mosesira timwa mwunranra tita, nraakye qora uaqia hi kyaiqara utuqi vuvaro hia Kotiva tiqaro, Nkye ni qua nteqa kyaavo, tura.

¹⁴ Kotiva hia mwitaa tuvarovata Ataamunraqaatairo nraakye qora quti okyarava qati nraahu vahiqi vi varuvaro Mosesivavata variqiro viro uro qutu vura. Mwi entara Ataamuva Kotira qua nteqa kyero variqiro viro uro qutu vuvata, nraakye qora hia Ataamuva Kotira qua nteqa kyontema kyeta varuhua, mwihuavata mwiqi nraahu variqita vita qutu vura.

Ataamuva tauraanaa vaisi varuvaro mwia nraakiara qovara hiani vaisiva Iesusivavata tauraanaa vaisi votima kyero varura.

¹⁵ Mwitanahua kyaiqa hia kuaa kyaiqa vahura. Ataamuva Kotira qua nteqa kyero varo kyaiqava vahuvaro Kotiva nraakye qora kyuqema nyataari okyarava Ataamunra kyaiqa nraatara kyero vahura. Ataamuva vaisi kuaikuvanto Kotira qua nteqa kyoraqaataita airi nraakye qora qutu vi variara. Kotiva nraakye qora kyuqema nyatarero vaisi mpo titovaro mwi vaisiva Iesusi Karaisiva kuaikuvanto mwihua kyaahaqama nyatoraqaataita airi nraakye qora kyuqema vita variara.

¹⁶ Qaiqaa tirera. Tauraa vaisi kuaikuvanto uaqia hi kyaiqara utu kyova mpo qarama vaiharo Kotiva nraakye qora kyuqema nyataani okyarava mpo qaramama vahiho.

Tauraa vaisi kuaikuvanto Kotira qua kuaanani nteqa kyovaro Kotiva mwiaqaa qua vatero tiqaro, E qutu vinanrave, tura.

Nraakiara nraakye qoravanto airi nani Kotira qua nteqa kyaavaro Kotiva qati mwihua kyuqema nyatarero hiro tiqaro, Hia nkyiqa qua vataaninrave, tura.

¹⁷ Haaru vaisi kuaikuvanto uaqia hu kyaiqara utuvaro mwiaqaatairo qutu vi in-raikyava nraakye qoraqaa ntaqikyiqiro vi varuvata mwihua qutuqita vi varura. Mwitaa-maqita vi varuvaro Iesusi Karaisiva kuaikuvanto qutu vi varia okyarara nraatara kyorara tita, nraakye qora mponramwu, Kotiva qati kyuqema nyateqaro nkyiqa hia qua vataaninrave ti nraakye qorahua, mwihua qati variqi viqata Karaisira vatama kyeta varivara.

¹⁸ Mwi quara okyara mwitaamama vahiho: Haaru vaisi mpovanto uaqia hu kyaiqara kuaiqia utu kyovaro mwia kyaara Kotiva ekyya nraakye qoraqaa qua vateqaro qutu vivarave tuvata nraakye qora qutuqita vi varura. Mwia votima kyero vaisi mpovanto kyaiaqa kuaiaqa kyuqe kyaiaqa vara kyovaro mwiaqaatairo Kotiva nraakye qorara tiqaro, Nkyi uaqia hi quara taiqa kyena avuqavuma nyatauqo. Nkye qati variqita vivarave, tura.

¹⁹ Haaru vaisi kuaikuvanto Kotira qua nteqa kyoraqaataita airi nraakye qora hia kyuqema vita variqata uaqia hu kyaiqara varaqita vi varura. Mwia votima kyero vaisi mpo mwiva kuaiaqivanto Kotira qua vataqiro vuraqaatairo Kotiva airi nraakye qorara tiqaro, Nkyi qua taiqa kyena nkyi avuqavuma nyataaninrave, ti varira.

²⁰ Nraakye qoravanto uaqia hi kyaiqara utuqita vuvaro mwiaqaatairo Kotiva qao tu quara Mosesira mwuvavatava nraakye qoravanto uaqia hi kyaiqara mpoqiavata nraahu utuqita vura. Mwitaamaqi vi varuvaro qora kyaiqavanto nronraqama kyero vahuvaro

mwiaqaatairo Kotiva kyuqema nyataari okyarava mwiaavata nraataru kyero mpoqjavata vahura.

²¹ Haaru uaqia hu kyaiqava nraahu nraakye qora ntavaaqavu kyovaro qutu vi inraikyava mwihuaqaa ntaqikyiqiro vuvata mwihua qutuqita nraahu vi varura. Mwaa entara Kotiva tiri kyuqema timwa teqaro tiriqaa ntaqikyiqiroma viro. Tiri nronravanto Iesusi Karaisiva tiri kyaahaqama timwa torara tiro, Kotiva tiri avuqavuma timwa taihata tite ekyaa enta qati variqi quarahuama varita.

6

Tire Iesusira vatama kye qutu vurahua

¹ Mwi quara riegatama tire nanra quave qiananra? Tire mwaa quarave qiananra, Nrivaqe uaqia hi kyaiqara utuqita quararo Kotiva mpoqjavata tiri kyuqema timwa taarive. Mwitaave tire qiananra?

² Qaqao, hia tire mwitaa qiaru. Tire qutu vuraru uaqia hi kyaiqava hia qaiqaa tiriqaa ntaqikyiqi variho. Mwitaa hirara tita, tire qaiqaa uaqia hi kyaiqara utuqita quarora.

³ Nkya hia mwaa quara ntaqikyiqi variho? Tire Iesusira nraaqiaragama vita nramanri varetu tire mwi entara Iesusi Karaisira vatama kyeta kuaaqi variqata tire mwiva qutu vuntama kyeta qutu vunanra. ⁴ Tire nramanri varetu Iesusi Karaisira quntamwa tontema kyeta tirivata quntamwa taavata varunanra. Mwiaqaatairo Iesusira qova peqagama kyero Iesusira qati vara sivuma kyontema kyero mwiva tirivata vara sivuma kyairaqe tire qaraakyagama kyeta variqita qiananra.

⁵ Tire Iesusira vatama kyeta qutu quarahua variqata qioma tire Iesusira vatama kyeta qati sivita variananra. ⁶ Tire ntaqikyiqi variho? Tire vu nraatoqia uaqia hi kyaiqara utuarava tiri hia ntavaaqavu tairaro tiriqi uaqia hi kyaiqara varaananra mwia kepukyavantovata taiga quarive tiro, tiri haarua vu nraato Karaisira vatama kyero kyatariqaa rutura.

⁷ Qutu viva qutu virara tiro, uaqia hi kyaiqava hiamu qio qaiqaa mwiaqaa ntaqikyiananro.

⁸ Karaisiva qutu vuvata tire mwiavatama kye qutu vurahuara tita, tire qioma Karaisira vatama kyeta qati sivi variqita qiananra.

⁹ Tire ntaqikyiqi variho? Tire Iesusira qutu vuvaro Kotiva mwia qati vara sivuma kyorara tiro, mwiva hia qaiqaavata qutu qiananro. Hia qutira inraikyavanto mwiaqaa qaiqaa ntaqikyiananro.

¹⁰ Iesusiva qutu virera hiqaro mwiva tiri uaqia hi kyaiqarara rieqaro kuaa nani qutu vura. Iesusiva hiamu qio qaiqaavata mwianra rieqaro qutu qiananro. Iesusiva mwaa entara qati variqiro viqaro Kotiravata variqiro vi variro.

¹¹ Mwia votima kyeta nkyevata vu nraatoqitaita mwitaama kye rieta qiata. Tire qutu quarahua votima kyeta variararo uaqia hi kyaiqava hia tiriqaa qio ntaqikyiananrove. Tire Iesusi Karaisira vatama kyeta qati variqi vita Kotira vatama kyeta kuaaqi variqi virerave, qiata.

¹² Nkya varivaro nkyi mwamwantavanto mpo enta qutu qiananro. Qio nkya qutu vi mwamwantara vatama kyeta variqata nkya nkyeta mwamwantavanto api varaataa hi kyaiqara utivora. Uaqia hi kyaiqava nkyi mwamwantaqaa ntaqikyiqiro quankyora.

¹³ Nkya nkyeta kyauquve, kyquve, nanra mwamwantave qati kyavaro mwi mwamwantava uaqia hi kyaiqara utuankyora. Nkya ekyara qutu quataara vaihata nkya qati variqita vi variara. Nkya mwianra riegatama Kotira kyaiqa nraahu vararerata uti variqatama nkyeta kyauquve, kyquve, mpo mwamwantave, mwiaqotaita avuqavuma kyeta kyuqe kyaiqa nraahu varaqita quata.

¹⁴ Kotiva Mosesira mwu quava mwaa entara hiamu qio nkyiqa ntaqikyiananro. Kotiva nraakye qora kyuqema nyatai okyarava nkyiqa ntaqikyiqi variro. Mwitaa hirara tiro, uaqia hi kyaiqava nkyiqa ntaqikyiqiro quankyora.

Ntaqikyiqi variho? Nkya hia mwaa quara nraakye qora kyuqema nyatai okyarava tiriqaa ntaqikyiqi variho? Mwitaa hirara tita, uaqia hi kyaiqara qati nraahu utuqi quare. Mwitaave tire qiananra? Qaqao, tire mwitaa qiaru.

¹⁵ Mwiaqaatairo Kotiva kyuqema nyatai okyarava tiriqaa ntaqikyiqi variho? Mwitaave tire qiananra? Qaqao, tire mwitaa qiaru.

¹⁶ Nkya hiamu ntaqikyiqi variho? Nkya hiamu mporara i kyaiqa vararerave tivaro mwi vaisiva nkyiqa ntaqikyirata nkya mwia kyaiqa vaisima varivara. Nkya uaqia hi kyaiqara utivora, uaqia hi kyaiqava nkyiqa ntaqikyiqi virata nkya mwia kyaiqa vaisima variqata mwia kyaiqa nraahu varaqita vita uro qutu vivara. Nkya Kotira qua riemwaqita vivera, Kotiva nkyiqa ntaqikyiqiro virata nkya mwia kyaiqa vaisi varivaro Kotiva nkyi avuqavuma

nyataanaro. ¹⁷ Nkye haaru varuvaro uaqia hu kyaiqava nkyiqa ntaqikyiqiro vi varuvata nkye varura. Nkye mwitaamaqita vi varuvata mwiaqaataita mpo uhua qutaa qua nkyi timwa nyuvata hia nkye mwia qua mpoqia qaqira kyaraitita, ekyaa mwi quara riemwaqita vi variara. Nte mwianra rieganama Kotirara qamwateqanama varina.

¹⁸ Kotiva nkyi huvantu kyaiharo uaqia hi kyaiqava nkyi tuta kyaihata nkye variara. Mate kyuqe kyaiqavanto nkyiqa ntaqiky vihariata nkye kyuqe kyaiqa nraahu vararerata uti variara.

¹⁹ Ni qua hia rievorave tina, mwiaqaataina nte vaisivanto qua qiantema kyena nkyiara tuqo.

Haaru uaqia hu kyaiqava nkyiqa ntaqiky varu entara nkye uaqia hu kyaiqara varaataa huvata nkye uaqia hu kyaiqara utita tiqata, Tiri mwamwantavanto qioma mwi kyaiqara varaananrove timwa kyeqata uaqia hu kyaiqara mpo kyaiqa mpo kyaiqa uti varura.

Mwia votima kyeta mwaa entara nkye tiqata, Kyuqe kyaiqavanto tiriqaa ntaqiky variraye tire qutaa Kotira nraaqira variare, timwa kyeqata nkyeta nyamwantaqotaita kyuqe kyaiqa nraahu varaqita quata.

²⁰ Haaru uaqia hu kyaiqava nkyiqa ntaqiky varuvata nkye mwia kyaiqa vaisi varuvaro kyuqe kyaiqavanto hia nkyiqa ntaqikyurave.

²¹ Nkye haaru uaqia hu kyaiqara uturara mate riaavaro nkyi kyaurihata variarave. Nkye mwi kyaiqara uturaqaataita nana kyuqe inraikya varorave? Mwi kyaiqara utuariva variqiro viro uro ekyaarama qutu quanano.

²² Qio mate mwaa entara nkye huvantu quavaro uaqia hi kyaiqava hia nkyiqa ntaqiky varihata nkye Kotira kyaiqa vaisi variarama. Mwiaqaataita nkye nanra inraikyave varevara? Nkye mwitaamaqi viqatama nkye qutaama Kotira nraaqiraqama vita nkye mwiaqaataita ekyaa enta qati variqita virama varevara.

²³ Uaqia hi kyaiqava nai kyaiqa vaisi qutu quani kyoqaaara mwihanro Kotiva Iesusi Karaisira tiri vunyaa vaisi kyaiqara rieqaro tiri qatiqama kyero ekyaa enta qati variqita quanana timwinrama.

7

Poruva nraakyevento vaati varaaninraqaa ntumwa kyero tura

¹ Ni kata pakyya tuaavo, nkye qua vataira okyara ntapihi riaahuara tita, nkye ntapihi riaavaro qua okyaravanto vaisivanto qati variqiro quani entara nraahu mwiaqaa ntaqikyiro. Vaisivanto qutu quani entara mwi quava hiana qio mwiaqaa ntaqikyiananrove.

² Qio nraakye ntumwua okyarara nraato tuata. Nraakye ntumwu mwataiharo tiri qua okyaravanto mwi nraakyerara tiqaro mwi vaisiva i vaativanto variho tiharo mwi nraakyeva nai vaatintiri variro. Mwia vaativanto qati variqiro vi entara mwiva mwia nraatavanto variro. Mwia vaativanto qutu quani entara tiri qua okyaravanto hia mwi nraakyerata tutaananro.

³ Mwia vaativanto qati variani entara mwi nraakyeva mpo vaisintiri nrohi varirera, mwi nraakyerara nraata vaati ntuge hi vari nraakyerave tivara. Mwia vaativanto qutu viraro tiri qua okyaravanto hia mwi nraakyerata tutairaro mwi nraakyeva qati variqaro vaisi mpo vareqaro mwiva hiana nraata vaati ntuge hiananrove.

⁴ Ni kata pakyya tuaavo, nkyevata mwia votima kyeta variavo. Iesusi Karaisira kyatariqaa hiritovaro qutu vuvata nkyevata mwi entara qutu vurara tiro, mate Mosesira qua okyaravanto hiana qio nkyi tutaananrove. Kotiva Karaisira qati vara sivuma kyorara tiro, Karaisiva qati varihata nkye mwianivanto variavo. Nkye Karaisira nraaqira variqatara tita, nkye Kotira kyaiqa varehuama varita.

⁵ Haaru uaqia hi kyaiqava tiriqaa ntaqiky varu entara Mosesira mwu quava tiri vara sivuma kyovata tire qao timwa tai kyaiqara nraahu varaq viirera utuavanana. Mwi kyaiqaraqaatairo qutu quana inraikyava nraahu qovarama vura.

⁶ Haaru Mosesira mwu quava tiri rupa tovata tire qutu quavananranra tiro, mwi quava hia tiriqaa ntaqiky varihata tire qati varunanra. Tire qatinani variqata hia tire haaruana qua okyara qara ntumwa tora rieqata Kotirani kyuqe kyaiqa vararaitita, tire qaraakya qua okyara rieqata varuraro Kotira mwanraquravanto tiri kyaahaqa ihata Kotira kyaiqa vare varunanra.

Kotiva Mosesira mwu quaravata qora kyaiqaravata tura

⁷ Kotiva haaru Mosesira mwu quava hia tiri kyaahaqa hurara tita, tire mwianra uaqia hi quaraveve qianana? Tire mwitaave qianana? Qaqao, hiave. Mwi quava hia vahitiri, tire hiana uaqia hi kyaiqara okyara ntapihuratiri. Mwi quava tiqaro, Hia mpova hi

inraikyarara vairiqa hiante, tirave. Mwi quava hia mwitaa titiri, nte vairiqa hia okyarara hiam ntapihutiri.

⁸ Nte mwi quara riemwagaqina quataara vahuvana nte variavaro uaqia hi kyaigara utuariva nraahu ni pu naatoqi vahuvanana tina, nte mwi quara nteqa kyaankye timwa kyena mwiaqaatai mpo inraikya mpo inraikyarara ni mutukya ntuvana variavara. Kotiva qaoqa hiqaro qua vatova hia vahitiri, mpovanto qua nteqa kyairaqaatairo hiam uaqia hi kyaigara utu kyaiho tivaro uaqia hi kyaigara kepukya hiam vahitiri.

⁹ Ntevata haaru variqana hia Kotira qua okyara riaava entara qati variqina quavara. Nte mwitaama variqina vi variavaro Kotiva hia mwitaa hiante tu quava nri ntovana nte mwi quara riaavaro ni pu naatoqitairo uaqia hi kyaigara utuariva govarama vuvana nte mwi quara nteqa kyena ¹⁰ mwia kyaara qutu quahua votima kyena variqina quavara. Kotiva hia mwitaa hiante tu quava ni kyaahaqa huvana nte qati variqina quataara vahuvana ntenavanto mwi quara nteqa kyena mwia kyaara nte qutu quahua votima kyena variqi quavara.

¹¹ Nte Kotiva hia mwitaa hiante tu quara riaavaro ni pu naatoqitairo uaqia hi inraikyava ni kumwaanri tiqaro, Qioma mwi quara nteqa kyananrave, tuvana nte mwi quara nteqa kyaavaro uaqia hi kyaigara utuavava ni naatara kyovana mwia kyaara nte qutu quariva variavara.

¹² Mosesira mwi quava kyoata quama vahiho. Kotiva qao timwa kyero hia mwitaa hiante tu quavavata Kotira qua kyoata quama vahiho. Mwi quava nai avuqavuma kyero vahiva kyuqe quama vahiho.

¹³ Mwi quava kyuqe qua vaihananra tina, nte kyuqe qua kyaarave quti inraikyarara varena? Qaqao, hiam. Nte mwi quara nteqa kyena uaqia hi kyaigara utuaninra kyaarama nte qutuani inraikyara varena. Ni pu naatoqitairo uaqia hi kyaigara utuariva kyuqe qua nteqa kyaante tura kyaara nte qutu quani inraikyara varena mwiaqaatana nte ntapihi kyena taqauqaro uaqia hi kyaigara okyaravanto uaqia hiva vahirama. Kotiva qao timwa tero hia mwitaa hiante tu quara naamutovana nte uaqia hi kyaigara okyara taqauqaro nai anoma kyero uaqia hivama vahiho.

Uaqia hi kyaigava tiri vu nraato ntumwa qu kyai okyarara tura

¹⁴ Tire ntapihi kyaunanra. Kotiva haaru vato quava aanra kyugeraga nrohiana okyarara ti varira. Mwi quava mwitaa ti varihana nte uaqia hi aanranraqaa nrohiarivama varina. Uaqia hi kyaigava ni rupa taihana nte mwia kyaiga vaisivama varina.

¹⁵ Nte ntena vare varu kyaigara hia anoma kyena ntapihura. Mwi kyaigara kyuqe kyaiga ni varaataa iho timwa kyena mwiaqaatana nte hia mwi kyaigara varena. Qaiqaa mpo kyaiga uaqia hi kyaigara hia ni kyakya hira hia varaaninrave timwa kyena mwiaqaatana nte mwi kyaigara uti varura.

¹⁶ Nte uaqia hi kyaigara hia varaataa hira mwia nraahu vareqana nte taqauqaro Kotiva qao timwa to quava kyuqe qua nraahuma vahiho. ¹⁷ Nte uaqia hi kyaigara utiqana hia ntenavauma mwi kyaigara uti varina. Ni pu naatoqi uaqia hi kyaigara utuariva vahiva, mwivama mwi kyaigara uti variro.

¹⁸ Nte taqauqaro kyuqe kyaiga varaariva hia ni utaqi vahira. Nte ntena pu naato mutukyaqiarara tuqo. Ni mutukyaqitairo kyuqe kyaiga varaataa ihanavata hia mwia varaura.

¹⁹ Nte tiqana, Kyai nte kyuqe kyaiga varaankye, timwa kyanavata mwi kyaigara hia varaura. Nte tiqana, Qaqao, hia uaqia hi kyaigara utirerave, timwa kyanavata uaqia hi kyaigara mwia nte qati nraahu uti varura. ²⁰ Hia ni kyakya hi kyaigara nraahu vare varura mwia hia ntenavantuva varena. Uaqia hi kyaigava ni utaqi vahiva, mwivama mwi kyaigara vararera uti varihana nte mwi kyaigara varena.

²¹ Mwiaqaatana nte taqauqaro vaisivanto kyaiga varaari okyarava mwitaamama vahiho. Nte kyuqe kyaiga vararera huqaro uaqia hi kyaigavama aanra antue variro. ²² Ni mutukyavanto Kotira qua okyarara qamwataihana kyai mwi quara vataqina quankye tuqaro ²³ ni pu naato utaqitairo mpo kyaiga uaqia hi kyaigara varaariva nramwutaaga hiqaro nte kyuqe kyaiga vararera hura nraatara kyero ni ntavaaqavu kyero rupate varihana varura.

²⁴⁻²⁵ Ni mutukyaqitairo Kotira kyaiga vaisi variataa iharo ni mamantavanto uaqia hi kyaigara vararera uti varira. Po, nte anoma kyena uaqia hiraqi uaqiama kyena varuqo. Ni mamantavanto uaqia hi kyaigara varaari mwamwantava ni ntavaaqavu kyaihana nte mwia kyaara qutu quankyorave. Tavave ni huvantu kyairaqe nte qati varianinrave? Qio Iesusi Karaisiva tiri vunyaava, mwivama tiri huvantu kyaariva variho. Nte mwianra rieqanama Kotirara kyuqeve tina mwia nrutu tuaaherauqo.

8

Kotira mwanraquravanto nraakye qora kyaahaqa hirata nrohirara tura

¹ Mwi quara okyara mwitaamaama vahiho: Nraakye qoravanto Iesusiraqaa taqau vita varihua hiamu mwihuaqaa qua vahiananro. ² Kotira mwanraquravanto tiriqaa ntaqikiyiki variraqe tire Karaisiravata kuaaqi variararo hiamu uaqia hi kyaiqavavata, qutuari inraikyavavata, tiri tutairaqe variananra. Tire huvantu vita nritareta qatinanima varita.

³ Tauraa tiri vu nraatovanto uaqiama kyero vahuvarora tiro, Kotiva qaoqa hiqaro Mosesira mwu quava hia kepukyaqama kyeqaro tiri kyaahaqa hura. Mwi quava hia tiri kyaahaqa hiariva vahuvarora tiro, Kotiva naivanto tiri kyaahaqa hura. Nraakye qorara rieqaro mwihua uaqia hi kyaiqaragaara qutu quarive tiro, Kotiva nai mwaaqu titovaro Karaisiva tiri uaqia hura nraakye qorahua votima kyero tiri kuaa mwamwanta varero varuvaro Kotiva tiri uaqia hi quara mwiaqaa vatovaro Karaisiva qutu vura.

⁴ Haaru Kotiva avuqavuma kyero nraakye qorara mwitaa mwitaamaqi viqata nrohiate timwa to quava vahuvaro Kotiva tiriara mwi quava mwihuaqi vahirata mwihua nkyiari mwamwantaavanto uaqia hi kyaiqara varaataa hianinra hia vararaitita, nina mwanraquravanto qiani quara nraahu riemwaqita quate tiro, Kotiva tiri qua Karaisiraqaa vatovaro qutu vura.

⁵ Mwia vu nraatoqitairo uaqia hi kyaiqara nraahu varaataa hiari vaisiva variraro uaqia hi kyaiqava mwi vaisiraqaa ntaqikiyiqiro quananno. Mwia vu nraatoqitairo Kotira kyaiqara nraahu riemwaqiro quari vaisiva variraro Kotira mwanraquravanto mwi vaisiraqaa ntaqikiyiqiro quananno.

⁶ Mwia vu nraatoqitairo uaqia hi kyaiqara nraahu utuataa hiari vaisiva variqiro viro uro ekyara qutu quananno. Mwia vu nraatoqitairo Kotira kyaiqara Kotira mwanraquravanto kyaahaqa hiraro mwia nraahu varaataa hiariva variqiro viraro mwutukyaqitairo qhaakya hiraro ekyaa enta qati variqiro quananno.

⁷ Uaqia hi kyaiqara nraahu varaataa hiariva vaisiqaa ntaqikiyiqi vi variraro mwi vaisiva Kotira nramwutaama variananro. Mwi vaisiva hia Kotira qua riaraitiro, Kotira qua ntegakye variananro. Mwiva Kotira qua riemwaqiro quariva hiamu mwiaqi vahiho.

⁸ Uaqia hi kyaiqara nraahu varaataa hirata vari nraakye qorahua Kotira kyakya hiani inraikyara hiamu qio varevara.

⁹ Qio Kotira mwanraquravanto nkyiqi varirera, Kotira mwanraquravanto nkyiqa ntaqikiyiki variraro nkyi vu nraatovanto uaqia hi kyaiqara nraahu varaataa hiva hiamu qio nkyiqa ntaqikiyananro. Karaisira mwanraquravanto vaisi mpoqi hia varirera, mwi vaisiva hiamu Karaisiranivanto variananro.

¹⁰ Karaisiva nkyiqi variqi virera, nkyi mwamwantaavanto uaqia hi kyaiqara kyaara qutu quariva variraro Karaisiva nkyi avuqavuma nyatairara tiro, nkyi mwanraquravanto qati variqiro quarivama variananro.

¹¹ Iesusiva qutu vuvuro Kotiva mwia vara qati sivu kyora. Qio Kotira mwanraquravanto nkyiqi varirera, Kotiva Iesusira qati vara sivuma kyontema kyero mwiva nkyi qutu vi mwamwantaara vara sivuma kyairata qati variqi vivara. Kotira mwanraquravanto nkyiqi variqiro vi varirara tiro, Kotiva mwitaa hirata nkye qati variqi vivara.

¹² Ni kata pakyaa tuaavo, mwi quara rieqatama tita vu nraatovanto uaqia hi kyaiqara varaataa hira tire varaqita quarora.

¹³ Nkye nkyeta vu nraatovanto uaqia hi kyaiqara varaataa hira varaivera, nkye ekyara qutu vivara. Kotira mwanraquravanto nkyi kyaahaqa hirata nkye uaqia hi kyaiqara ekyaa ru taiqa kyaivera, nkye ekyaa enta qatima variqi vivara.

¹⁴ Kotira mwanraquravanto ti quara rieqata nrohiahua, mwihuaama Kotira nraaqiarama varita.

¹⁵ Kotiva hia nkyiara qaiqaa aatu hiqata nrohivaro vaana uaqia hiva nkyi rupa kyero nkyiqa ntaqikiyarive timwa kyero mpo mwanraqura nkyi nyinrave. Kotiva nai nraaqiaraqama kyero tiri virirero nai mwanraqura tiriqi vataihata tire Kotirara aakyara ntegata, Ko, ko, ti varunanra.

¹⁶ Kotira mwanraquravanto tiri mwanraqura kyaahaqa hi variharo tiri mwanraquravanto tiqaro, Tire Kotira nraaqiarama varuro, ti varira.

¹⁷ Tire Kotira nraaqiara varurahuara tita, tire Kotiva nai nraaqiaranive timwa tai inraikyara varaarahuama varita. Tire Karaisiravatama kye varurahuara tita, tire Kotiva Karaisiranive timwa tai inraikyara varaarahuama varita. Tire mate mwaa entara Karaisira nraantanteta nriqi vi inraikyara varaqi quarahua nraakiara Karaisiva varintema kye tire nronraqama vita Karaisiravata kepukyaqama kye qati variqi quananna.

Tire nraakiara kyuqema kyeta qati variqi quanannanra tura

¹⁸ Nte mwitaamama riena. Nraakiara Kotiva tiri nronraqama kyero kyuqema timwa taani entava qovarama quaninra veyka variqanama nte mate mwaa entara nriqa vi inraikyara varaqi quaninrave, muaanra varaqi quaninrave, mwi inraikyarara hia nronraqama kyena riaaninra.

¹⁹ Kotiva tiri nai nraaqiara nronraqama kyaani entava qovarama quaninranra, ekyaa Kotiva ututai inraikyava mwi entara qamwanrama qovara hiarive timwa kyero mwia veyka variro.

²⁰ Mwaa entara ekyaa Kotiva ututai inraikyava vahihiro viro uro uaqiama viro taiqa vi varira. Hia naiqama kyeqaro mwitaa hira, Kotiva taiqaante tiharo mwitaa hira. Qio Kotiva ututai inraikyava hiamu mpo enta mpo enta mwitaamaqiro nraahu quanano.

²¹ Nraakiara Kotiva huvantu kyairaro mwi inraikyava hia tapitaraitiro, qatima vahihiro quanano. Nraakiara ekyaa Kotiva ututai inraikyava tire mwia nraaqiaravanto variaran-tema kyeroma qati vahihiro quanano.

²² Tire ntapihiki kyaunanra. Nraakyevanto nraaqiara mwatarero atura ntintema kyero ekyaa Kotiva ututai inraikyava nai huvantu kyaani entarara rieqaro atura ntumwaqiro nrivama mate mwaa entaravata qati nraahu atura nti variro.

²³ Hia mwi inraikyava nraahu atura nti variro. Kotiva nai mwanraqura nraante tiri timwihata varurahuama, tirevata mwitaamaqita vi varunanra. Tire Kotiva tiri vara virikyero tiri kyuqema kyaani entara veyka variqatama, tirevata atura ntiqata varunanra.

²⁴ Haaru tire uaqia hi aanranra qaqira kyauraro Iesusiva tiri aanra kyuqeraqaa vita kyero vatairara tita, tire tiqata, Nraakiara Kotiva tiri mwamwanta qati vara sivuma kyero tiri viriananrove, timwa kyeta tire mwi entara veykama varita. Mate hia taqaana inraikyava nraakiara nrianinra mwia veykama varita. Tire mwi inraikyara taqetavauma hia mwi inraikyara veyka variananra.

²⁵ Tire hia taqaraitita tiqata, Qutaama mwi entava nri ntaananrove, timwa kyeta mwiaqaatai tiri mwutukya qihaakya hi varihata mwi entara veyka variqata taqe varunanra.

²⁶ Tire hia kepukya vahi nraakye qorahua variqata mwukyaari tu kyeta aanra kyuqera mwiaqaa nrohi varurarora tiro, Kotira mwanraquravanto tiri kyaahaqa hiro. Tire Kotirara aakyara nteqata mwutukyaqitai mwi inraikyarara riauraro nrovanto hia kyuqema kyeqaro qua ti varira. Tire mwitaa huraro Kotira mwanraquravanto tiriara rieqaro Kotirara aakyara ntaira.

²⁷ Mwiva mwitaa ti variharo Kotiva tiri mwutukyaqi taqaiva qioma nai mwanraquravanto qiani quara riemwaqiro quanano. Mwia mwanraquravanto Kotira mwutukya vahi inraikyara ntapihiki kyaivara tiro, mwiva Kotira nraaqiara tiri kyaahaqa hiarive tiro, Kotirara ntapihiki kyero aakyara nte variro.

²⁸ Tire ntapihiki kyaunanra. Kotirara mwutukya vaihua nai kyakya hiraqa nyaanrama kyero vataihua varivaro mpo inraikya mpo inraikyavanto mwihuaqaa qovara hirera, mwi inraikyava hiamu mwihua uaqiama nyataanano. Ekyaa mpo inraikya mpo inraikyavanto mwihuaqaa qovara hiraro Kotiva mwi inraikyarago mwihua kyuqemama nyataanano.

²⁹ Haaru nraakye qora hia varu entara qumina vakya Kotiva tiqaro, Nte mwi nraakye qorahua nyaanraanrita ni nraaqiarama varivarave, timwa kyero mwihua nai mwaaqu votima kyeta variate tiro, mwihua nai kyaama tero. Kotiva mwihua nai kyaama tero tiqaro, Ni maaquvanto mwihua sakyava varirata mwihua mwia nrunra qatama varivarave, tura.

³⁰ Kotiva haaru mwitaa turara tiro, mwiva tiri nai kyaama tai nraakye qorahua nraanrama taira. Mwiva tiri nraanrama tero tiriqaa qua vahira taiqa kyero avuqavuma timwa tero tiriara mwihua nivata kuaaqaa variate tiro, tiri nraanrama taira.

Kotira mwutukyavanto tiriara vahira hiamu mpo inraikyavanto antua kyaunanro

³¹ Kotiva tiri mwitaa hirara tita, tire nanra quave qiananra? Kotiva tiri kyaahaqa hirara tiro, tavave tiri nramwutaa variqaro Kotira nraatara kyero tiri uaqiama timwa taananro? Hiamu qio mpovanto mwitaa hiananro. ³² Kotiva nai mwaaquara hia ntena tutarerave tiraitiro, qihaakyama kyero tiri timwinra. Kotiva mwitaa hivara tiro, mwiva tiri kyaahaqa hirero hiave ekyaa hini inraikya mwivavata apiara votima kyero timwiananro?

³³ Tavave tiri Kotiva nai kyaama taihuaqaa qua vataanano? Hiamu mpovanto qio mwitaa hiananro. Kotiva naivanto tiriqaa qua vahira nruka kyero tiri ntapihiki kyero vataira.

³⁴ Tavave ko tiqaro tiriara nkye qutu vivarave qiananro? Hياما qio mpovanto mwitaa qiananro. Iesusi Karaisiva tiriara rieqaro qutu vura. Iesusiva hيا ekyaa qutu viraitiro, mwiva qutu vuraqitairo qati siviro kepukyaqama viro mate mwiva Kotira kyauqu kyaatutani variqaro tiriara aakyara nte variro.

³⁵ Karaisiva mwitaa hirara tiro, tavave tiri Karaisiraqaatairo antua qatiraqaa kyairaro Karaisiva tiri qaqira kyairaro mwia mwutukyavanto hيا tiriara vahiananro? Hياما qio mpovanto mwitaa hiananro. Ntaqivave, inronra hivave, mwukyaari tu kyeqata nrohiara entavave, mpovanto tiri uaqiama timwa taari entavave, kyara hيا vahiraqe qati variara entavave, tuavaaqa hيا vahiyari entavave, tiri nraatuqataani entavave, qutuara entavave, mwi inraikyava mwi inraikyava qovara hiro hيامa qio tiri antua qatiraqaa kyairaro Karaisira mwutukyavanto hيا tiriara vahiraro tiri qaqira kyaanano. ³⁶ Nte tuntema kyero Kotira mpukuqivata mwitaama kyero qara ntumwa torave. Mwitaama tiro:

Tire i nraaqiara varurata tita,
tiri ekyaa enta ru kyevama vahirove.
Mwihua sipisipi ru kyaantema kyeta
tirivata ru kyarerata uti variarave, tura.

(Ihi 44:22)

³⁷ Mwihua mwitaa hiqata tiri uaqiama timwa taivaqe tire hيا mwianra nronraqama kyeta riaara. Iesusa mwutukyavanto tiriara mpoqjavata vahirara tita, tire qioma mwi inraikyara nraatara kyeta kepukyaqama kyeta varianra.

³⁸⁻³⁹ Mwaa quava qutaa qua vaihana nte ntapihii kyaura. Kotira mwutukyavanto tiriara vaiharora tiro, mwiva Karaisira tiri timwihanro Karaisiva tiriqaa ntaqikyiqiro vi varirara tiro, hيا mpo inraikyavanto Kotiva tiriara mwutukya vataira antua kyaanano. Tire qutuaravave, qati variaravave, hيامa tiri antua kyaanano. Hيامa qio nyaamwun-yaahuave, vaanavantove, tiri antua kyevara. Mate vahiyari inraikyavavata, nraakiara vahiyari inraikyavavata, hيامa qio tiri antua kyaanano. Nyaamwuni varihuave, mwatani varihuave, Kotiva utu tai inraikyava mpovantove, mwihua mwihua Kotira mwutukyavanto tiriara vahianinraqaataita hيامa qio antua kyevara.

9

Poruva nai mwatanaa Iutaara tura

¹ Nte Iesusa nraaqiara variqananra tina, nte qutaa qua nraahu ti varuvama. Kotira mwanraquravanto ni mutukyaqi ntaqikyii varihananra tina, nte hيا unra qua nkyi timwa nyinrenrave.

²⁻³ Nte ntena nramwunaa Iutaa ni kuaa nraanrenra riauqaro ni mpoqama kyero ua iharo ni mutukyavanto uaqia ihana variqina vi varurama. Po, aanra qio vahirarovauma lutaavanto Karaisiva qua ntapihii kyeta riaate tiro, Kotiva ni inronra hiro Karaisiraqaatairo ni teqa kyero qatinani tuto kyaarive qianinra.

⁴ Kotiva Iutaa mwihuara nraahu tiqaro, Nte nkyi nyaanraanrita nkye ni nraaqiarama varivarave, timwa kyero nai peqa okyara nyaamwutovata taqora. Kuaa mwihuara nraahu tiqaro, Nte mwitaama kyena nkyiqa ntaqikyiqina virerave, timwa kyero Kotiva mwihuara timwa to quara mwihua timwa nyunra. Kotiva kuaa mwihuara nraahu mwataama kyeta mwaanra tiqatama nkye ni nutu tuaaheraqi quate timwa kyero, qaiqaavata kuaa mwihuara nraahu nai kyauqu nriqiqaa vatero tiqaro, Nte nkyi mwitaa mwitaa hirerave, tura.

⁵ Kotiva mwitaa tuvata haaru nronra vaisinramwuvata Iutaa mwihua haivaqahua nraahu varura. Karaisivavata kuaa okyara Iutaa okyara mwiqitai nraahu qovarama vura.

Karaisiva vunyaava ekyaa inraikyaa ntaqikyii variva, mwiva ekyaa enta qati nraahu variariva variraqe tire ekyaa enta mwia nrutu tuaaheraqi quara. Nte qutaama tuqo.

Kotiva nraakye qora nai kyaama taani okyarara tura

⁶ Qio lutaavanto hيا Kotira qua rie variavata mwia kyaara qiove tire Kotira qiovanto raupirima viho qiananra? Hيامa mwitaa qiananra. Isarerivanto variavaro hيا ekyaa mwihua Kotiva nai kyaama taihua variara.

⁷ Hيا ekyaa Evarahaamunra nraaqiara mwihua Kotira nraaqiara variara. Kotiva Evarahaamunranra mwitaama tiro, I mwaaqu Aisaakira nraaqiara mwihua nraahuma i nraisi varivarave, tura.

⁸ Mwi quara okyara mwitaamama vahiro: Hيا Evarahaamuva nai kyakya hiraqa mwata taihua Kotira nraaqiara variara. Evarahaamuva tintema kyeta Kotirara qutaama qiaro tihua, mwihuama Kotira nraaqiara varivara.

⁹ Kotiva kyauqu nriqiqaa vatero Evarahaamunranra mwitaama tiro, Mwi entara nte uro ntantena tumuanrinro i nraata Seraava qoraisi nraaqiara mwata taananrove, tura.

¹⁰ Hia mwi quava nraahu vahiho. Mpo quavatama vahiho. Revekaara mwaaqutana varuvaro mwitanahua sova kuaikuvanto tiri haivaqava Aisaakiva varura. ¹¹⁻¹² Revekaava nraaqiara tuaqama virovata hia nraaqiara kaapitana mwata tovata mwitanahua hia kyuqe kyaiqave uaqia hi kyaiqarave varo entara, Kotiva naivanto vu nraato tu kyero qua vatero tiqaro, Vakyaava qata kyaiqa vaisi variananrove, tura. Kotiva nai kyakya hiraqa vaisi nyaanraivara tiro, Kotiva hia mwitanahua kyaiqara riaraitiro, mwia qata nraahu nai kyaama tora.

¹³ Kotira qua gara ntumwa toraqi Kotiva mwitaama tiro: Iaikopurara ni mutukya vaiharo Isorara hiama ni mutukya vaiho, tura.

¹⁴ Kotiva mwitaa tura mwianra tire nanreve qiananra? Kotiva hia ntapihhi kyero qua ti varivama varihove qiananra? Qaqao, tire hiama qio mwitaa qiananra.

¹⁵ Haaru Kotiva Mosesira timwa mwinro tiqaro, Nte vaisi mpo hia ruataa hiraqe nte mwia hiama ruaninrave. Nte vaisi mpora po kye timwa mwataataa hiraqe nte mwianra po kye timwa mwataaninrave, tura.

(Kyatura 33:19)

¹⁶ Mwianra rieqaro hiama qumina vaisi mpovanto tiraro Kotiva mwianra po kye timwa mwataanaro. Hiama vaisivanto Kotira kyuqe kyaiqa vara mwatairaro mwianra rieqaro po kye timwa mwataanaro. Kotiva nai nraato tu kyero nai mwi vaisirara kyakya hiraro mwianra po kye timwa mwataanaro.

¹⁷ Mosesiva gara ntumwa toraqi Kotiva Perorara mwitaama tiro: E variqara ni peqa okyara taqenanrave.

E ni peqa okyara taqairata ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaa ni nutu ntapihhi kyevarave. Nte mwianra rieqanama nte i nronraqama kyauqara e vunyaa vaisivanto variaro, tura.

(Kyatura 9:16)

¹⁸ Kotira okyaravanto mwitaamama vahiho. Kotiva ta vaisirara po kye timwa mwataataa hiraro Kotiva mwianra po kye timwa mwataanaro. Kotiva hia vaisi mpora po qiataa hiraro mwiva vaisi mwiva ni qua riaankyo tiro, mwia vikyokya kepukyaqama kyeroma tita taanaro.

Kotiva po qiani okyararavata Kotira raraqa taani okyararavata tura

¹⁹ Kotira okyaravanto mwitaama vahirera mpovanto nkyiqitairo qaqao tiro tiqaro, Nanraqamave Kotiva tiriqaa qua vataiho? Tiriqitairo tavave Kotira kyakya hira raaquta kyaananrove? qiananrove.

²⁰ Nkyiqitairo mpovanto mwitaa tirera, nte nai timwa mwinrenra. E qumina vaisivanto variqarara tira, e hia Kotirara mwitaa tinanrave. Vaisivanto aatapai vara kyero tave utu taiharo tave mwiva hiama qio tiqaro, Qaqao nanraqamave e ni mwitaama kyera utu taaro? qiananro.

²¹ Tave utuari vaisiva qioma nai kyakya hianinraqaa tave utuanaro. Mwiva aatapai kuaa mwiaqotairo qioma tave mpo kyuqema kyero utu tero tave mpo qumina tave uaqiama kyrovata utu taanarove. (Mwia votima kyero Kotiva nai varaataa hiani kyaiqara varairaqe hiama tire Kotirara e hia mwitaa hianta qiananra.)

²² Kuaa qarama kyero mpo hia nraakye qorahua mwihua nkyiari uaqia hi kyaiqara utu-ara kyaara Kotiva mwihua taiqa kyaataara vaiharovata Kotiva qati kyaihata variahuara hiave Kotira raraqa tairaro mwihua rirara mwihua mwia peqa okyara taqevara?

²³ Nraakiara Kotiva mpo hi nraakye qorahua ru taiqa kyero mwiaqatairo mwiva qioma tiri mpo hiara nraakye qorahuara po tiro tiqaro, Nte mwihua kepukyaqama kyaarita mwihua nivata kuaaqi variqi vivarave, qiananro. ²⁴ Kotira kyakya hiva mwitaama vaiharora tiro, mwiva tiri Iutaa mpo hurahuavata, mpo mwatanaa mpo hiahuavata, nai kyaama taira.

²⁵ Haaru poropeti vaisi Hosaiaava gara ntumwa tero Kotiva mwitaama tiho tiro:

Mpo mwatanaavanto hia ninigama kye variahuua, mwihua varivaqe nte mwihuarama ni nraakye qorave qianinrave. Ni mutukyavanto hia mwi mwatanaahuara vahuhua, mwihuarama ni mutukyavanto vahiananrove.

(Hosaiaa 2:23)

²⁶ Nkye hia Kotiranivanto variavo tu mwatara mwi mwataraqaanaa nraakye qora mwihuara mwitaama qiananro, Kotiva mwanriqavanto qati variqiro vi variva varirata nkye mwia nraakye qorama varivarave qiananrove, tura.

(Hosaiaa 1:10)

Mwi quara qara ntumwa tova vaiharo mpo quavata vahiho.

²⁷ Mpo poropeti Asaiaava haaru aakyara ntamwa kyero Isareriarara mwitaama tiro:

Nraakiara Isarerivanto nramanri tokyasataa nruqa airi vahintema kyeta mwihua airinti variraqitairovata Kotiva hia airi sitaraitiro, mwiva pataqiatana nraahuma sitaananrove.

²⁸ Kotiva hia qakyoma kyero ko tiraitiro, mwiva qamwanrama kyero ko timwa kyero mwihua quaga vataananrove, tura.

(Aisaiaa 10:22-23)

²⁹ Mwitaa timwa kyero Asaiaava haaru mpo quavata tiqaro:

Kotiva nyaamwuni variahuaqaa ntaqikyivi variva hia tiri nraakye qora pata mponramwu vekyahu nyataarita nraaqiara mwata humwuanrama taivata airi variate titiro,

Kotiva Sotomivata Komoravata ntuqutu taiga kyontema kyeroma tirivata ntuqutu taiga kyaihata tire taigama vuratirio, tura.

(Aisaiaa 1:9)

Isarerivanto hia Iesusirara qutaave tu quara

³⁰ Mwi quara okyara mwitaamama vahiho: Mpo mwatanaavanto varita hia mwihua tiqata, Kyai Kotira aanra kyuqera mwiaqaa quare, qiahua variqi vita mwiaqaatai mwihua Iesusirara qutaa mwivave qiavaro Kotiva mwihua avuqavuma nyataira.

³¹ Isareriri nraakye qora Iutaavanto tiqata, Kyai Kotiva Mosesira mwu quara riemwaqita quare, timwa kyeta variqi viqata mwihua hia qua okyara mwia ntapihi kyeta riaraitita variavaro mwia kyaara Kotiva hia mwihua avuqavuma nyataira.

³² Nataa ihatave Iutaavanto apiqama quavo? Mwihua tiqata, Tire mwi kyaigara mwi kyaigara varaqi quararo qioma Kotiva qamwata timwa taananrove, timwa kyeta mwiaqaatai hia Karaisirara nronraqama kye riaara. Vaisivanto oriqaatairo aantapo hiro ntuqutu vintema kyeta mwihua Karaisiraqaatai aantapomaqita ntuqutu vi variara. Mwihua Karaisirara api vu nraato rie variara.

³³ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Taqaate, nte Saioniqi (Ierusaremiqi) ori mpo ntamwa taarita nraakye qoravanto mwiaqaatai ntamwa aantapoma vareta ntuqutu vivarave.

Ori mwiaqaataita airivanto ntuqutu vivarave.

Ori mwianra qutaave qiariva hiama kyauruananrove, tura.

(Aisaiaa 8:14)

10

¹ Po, ni nramwunaahuao, Kotiva ni nramwunaa Iutaa huvantu nyataarive tina, nte Kotirara aakyara nteqana varura. Kotiva mwihua huvantu nyataaninranra nronraqama kyero ni mutukyavanto vahiho. ² Nte taqauqata Iutaavanto mpoqama kyeta Kotira qua rieta mwia kyaiga vararera uti variqatavata hia Kotira okyara ntapihiara.

³ Kotiva avuqavuma nyataani okyarara qaqira kyeta nkyiari riemwa kyeta mwitaama kye avuqavuma nrohiare timwa kyeta, Kotiva nyaamwutai aanranra qaqira kyaara.

⁴ Kotiva Mosesira mwu quava vahuvaro Karaisiva nri ntero mwi okyarara nraatara kyorara tiro, Karaisirara qutaa mwivave qiariva variraro Kotiva mwia avuqavuma mwataananro.

Kotiva ekyaa nraakye qora huvantu nyatarero uti variho tura

⁵ Haaru Kotiva timwa to quara rieqaro avuqavuma kyero nrohianinranra Mosesiva mwitaama tiro: Mwi quara hia mpoqianvata nteqa kyaraitiro, ekyaa mwi quara vataqiro quariva qioma qati variqiro quananrove, tura.

⁶ Mosesira qua riaariva mwitaama vaiharo Karaisira qua riaariva mpo okyarama vahiho. Vaisivanto Karaisirara qutaa mwivave qiariva variraro Kotiva mwia avuqavuma mwataananro. Kotiva mwitaa hianinranra tita, nkye qumina tiqata, Tavave Karaisira vita varero tuminrenro nyaamwuni quananrove, tivora.

⁷ Nkye qumina tiqata, Tavave qutu vihua variraqitairo Karaisira vitarero quananrove, tivora. Nkye qumina mwitaa tivora. (Karaisiva nyaamwusairo tuminro uro qutu viro mwiqitairo siviro qati variva, mwiva nkyi nraaqanima variro.)

⁸ Karaisira quavanto nkyi nraaqani nkyi nroqaavata nkyi mwutukyaqivatama vahiro. Tire mwi quara Karaisirara kepukyaqama kyeta riegata nrohiate tuna quara nkyi timwa nyi varunanra. Tire mwitaama tita:

⁹ Nkye nkyeta nroqitai tiqata, Qutaama Iesusiva vunyaa vaisivanto variho, tita nkye nkyeta vu nraato mwutukyaqitai tiqata, Qutaama Iesusira gutu vuraqitairo Kotiva mwia qati vara sivuma kyaiharo qati variho, tivera, Kotiva mwianra riegaroma nkyi huvantu kyero sitaananrove. ¹⁰ Tire vu nraato mwutukyaqitai gutaave qiararo Kotiva tiri avuqavuma timwa taananro. Tire mwi quara nroqitaita qiararo Kotiva tiri huvantu kyero tivi taananro.

¹¹ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Karaisirara qutaa mwivave qiariva

hiama kyaurira inraikya varaananrove, tura.

(Aisaiaa 28:16)

¹² Ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaahua mwi quara qioma tivara. Iutaavantove, mpo mwatanaavantove, hia mpo qarama kyeta variara. Karaisiva ekyaa mwihuaqaa ntaqikiy varira. Karaisira nraanrama kyero ni kyaahaqa hiante qiani vaisira, Karaisiva kyaahaqama kyero mwia mpoqivata kyugema mwataanro.

¹³ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Tahuave tiri vunyaa vaisiara aakyara nteqata

mwia nrtutu ntehua mwihua mwiva huvantu kyero

sitaananrove, tura.

(Ioeri 2:32)

¹⁴ Hia Karaisirara qutaa mwivave tihua nataama kyetave mwihua Karaisirara aakyara ntevara? Karaisira qua hia riaraiqata nataama kyetave mwihua Karaisirara qutaave tivara? Hia mpovanto mwi quara timwa nyinrenra, nataama kyetave mwi quara rievvara?

¹⁵ Hia vaisi mpo titairaro mwiva nataama kyerove uro mwihua timwa nyiananrove?

Kotira mpukuqi mwitaama qara ntumwa tova tiqaro,

Kyuge mwakyaakya varero uro timwa nyi vari vaisira

nte mwia qamwata mwatarerave, tura.

(Aisaiaa 52:7)

¹⁶ Tire kyuge mwakyaakya Karaisira qua timwa nyunrata hia Iutaa ekyaa mwihua mwi quarara qutaa quave qiara. Haaru tiri haivaqava Aisaiaava tiqaro, Nronrao, tire i qua kyuge qua mwihua timwa nyunrata

mwihua hia tiri quara qutaave qiavo, tura.

(Aisaiaa 53:1)

¹⁷ Tire ntapihni kyaunanra. Mpovanto Karaisira mwakyaakya mpora timwa mwianranro mwiva mwi quara riaananro. Mwiva mwi quara riegaroma mwiva Karaisirara qutaave qiananro.

¹⁸ Nte nkyi kyapara hirera, Iutaavanto Karaisira qua hia riarave iho? Qaqao, nte mwihua mwi quara riaravema, qianinra. Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Mwihua ekyaa mwatani nrohiqata timwa nyiavaro

mwihua quavanto viro nrinro ihata

ekyaa mwatanaa mwihua qua riarave, tura.

(Ihi 19:4)

¹⁹ Nte qaiqaavata nkyi kyapara hirera. Haaru Karaisirara tu quara hia Iutaa Isareri nraakye qoravanto mwi quara okyara riarave? Qio mwihua riarave. Mwihua haivaqava Mosesiva naivanto timwa nyinro tiqaro,

Kotiva mwitaama tiho:

Nkye mpo mwatanaahuara qumina mwatanaave qiahua,

mwihuara nte ni mwatanaahuave qiarita

nkye mwianra kyaruru ntiavarave.

Nte utuariva nkyi qumina hia vu nraatovata

vahi mwatanaahuara raraqa tairata

mwihua inronra hivarave, tura.

(Lo 32:21)

²⁰ Mosesiva mwitaa tuvaro mwia nraakiara Aisaiaava hia aatu

hiraitiro, mwitaama tiro:

Kotiva mwitaama tiho:

Hia nianra puua hi varihua,

mwihuama ni puuama kyevarave.

Hia nianra ntumwa hiamwa ihua varivaqe nte mwihua

suqaama qovara hianinrave tiho, tura.

(Aisaiaa 65:1)

²¹ Kotiva Isareriara mwitaama tiho:

Nte mpo enta mpo enta nkyi kyaahaqa hirera

ntena kyauqu tutuqatavata nkye qaqira kyeta

ni qua nteqa kyeta ni mwoqa mpi variavo, tura.

(Aisaiaa 65:2)

11

Kotiva Isareriarara po kye timwa nyataaninranra tura

¹ Nte vaakya tu qarara rieqana mwataama kyena nkyi kyapara hirerama. Qutaave Kotiva nai nramwunaa Iutaa mwihua qoririma nyatero? Qaqao, hia mwiva mwihua qoririma nyatairave. Mwaa ntena mwiva Iutaa Isareri vaisima varuqo. Evarahaamuva ni haivaqavama varihho. Nte Iosepira mwaaqu Mpenisamininra mwia okyarama varuqo.

² Kotiva tauraqama kyero Iutaa nai kyaama taihua hia mwihua qoririma nyataira. Kotira mpukuqi Iraisarara qara ntumwa to quara nkye hiave ntapihavo? Mwi entara Iraisava hia Isareriarara qamwataraitiro, Kotirara mwitaama tiro:

³ Nronrao, Isarerivanto poropeti vaisi airima ru kyaavo.

Quara ru kyeta i qia quara mwate varia taintara mwihua ekyaa ntakuraa kyaavo.

Nte i poropeti kuaiqiavanto nraahu varuqata mwihua nivata ru kyarerata uti variavo,

tura.

(1 King 19:10)

⁴ Iraisava mwitaa tuvaro Kotiva mwia nai nanra qua timwa mwunrave? Kotiva qaqao tiro,

Ni nraaqiara variate tina,

nte 7,000 vaisi nyaanrama kyena vatauqo.

Mwi vaisihua hia unra mwanriqa Mpaairara

tori kyauru ravita variqata qamwata mwataahua

variarave, tura.

(1 King 19:18)

⁵ Haaru mwitaa huntema kyero mate mwaa entaravata Kotiva nraakye qorara po timwa nyataivara tiro, mwiva hia ekyaa Isareri mwihua qoririma nyataraitiro, mwiva pata mponramwuanra po timwa nyatero mwihua nai kyaama tero. ⁶ Kotiva hia nraakye qora mwihua kyuqe kyaiga vara mwataarara riaraitiro, mwiva qati po kye timwa nyateqaro mwihua nai kyaama taira. Kotiva mwihua kyaigara rieqaro mwihua nai kyaama taitiri, mwiva po tiva hiam qutaqama vahitiri.

⁷ Mwiaqatai tire nanra quave qiananra? Mwitaama qiananra. Kotiva qamwata nyataani aanranra Isareri nraakye qora Iutaavanto puuama kyaare timwa kyeta toqaamwu tu kyeta puuamaqi quahuavata hia puuama kyaara. Kotiva nai kyaama taihua, mwihua mwia puuama kye taqara. Mwihua puuama kye taqaavata Iutaa hini mwihua su nyaato tita vihata mwihua hia Kotira qua rieta.

⁸ Kotira mpukuqi qara ntumwa tova tiqaro,

Kotiva Isareri nraakye qorara tiqaro, Nte qio mwihuara

ni pupohama mataihana kyauqata

mwihua su nyaato qumimaqa ihata variarave.

Mwi mwatanaahua haaru hunte, matevata

su nyaato qumimaqa ihata variarave, tura.

(Lo 29:4)

⁹ Mwitaa tuvaro Ntevitavata mwitaama tiro:

Mwihua omwata nramwaqi vivaro

mwi kyarava vaara vuvu taava nraantantamwa kyero

mwihua tu varairaqe nte huvigarave qianinrave.

Mwihua Kotira qua nteqa kyera kyaara mwihua nyutu

vara mwatanigama kyero mwihua qoraqama kyero

ntuqutiraqe nte huvigarave nraahu qianinrave.

¹⁰ Kotiva mwihua su qipa kyairata hia qio taqaivaqe

nte mwianravata huvigarave qianinrave.

Mpo enta mpo enta muaanra ntaani kyaiqara nyinrata

mwihua kakataama vita tantuvaantu hita

mwukyaari tiqata varaqi vivaqe nte mwianravata

huvigarave nraahu qianinrave, tura.

(Ihi 69:22-23)

Nraakiara Iutaa su nyaato qatua quaninrave tura

¹¹ Nte qaiqaa nkyi kyapara hirera. Iutaavanto Karaisira qaqira kyeta huntavaivai hiahua, mwihua ekyaarave kyaamwu ntuavo? Qaqao, hiave. Mwihua Karaisira mwoqa mwianraqaataita mpo mwatanaa mpo mwatanaahua Kotiva nraakye qora huvantu nyataani quara rie variara. Mpo mwatanaahua mwi quara riemwaqi vivata Iutaavantu mwihua taqeta taara nreqata tiqata, Mwihua variantema tirevata variataarave, tivara.

¹² Mate mwaa entara Iutaavanto Karaisira mwoqa mwianraqaataita mpo mwatanaa mpo mwatanaahua Karaisira qua rieta kyuqema variara. Iutaavantu uaqia hi aanranraqaa vi variaraqatairo Kotiva mpo mwatanaa mpo mwatanaahua kyuqema nyataira.

Qio nraakiara Iutaavanto uaqia hi aanranra qaqira kyeta Karaisira qua riaivaro, qikye, mwi entara Kotiva nraakye qora kyuqema nyataariva nritarero vahiananrove.

¹³ Nkye hia Iutaa variavana nte nkyi mpo mwatanaa mwaa quara timwa nyuqo. Nte mpo mwatanaa mpo mwatanaahua timwa nyinrenra huqaro ni titaihana nte mwi kyaiqarara nronraqama kyena riemwaqi vura.

¹⁴ Nte nkyi mpo mwatanaahua timwa nyiqi quarita nina nramwunaa Iutaa hininramwuvanto mwianra ua hita tiqata, Po, tirevata mwi quara riaataarave. Kyai qio riemwaqita quare, tivaro Kotiva mwihua huvantu nyataarive tinama, nte nkyi mpo mwatanaahua timwa nyi varina.

¹⁵ Kotiva Iutaa qoririma nyatairaqaatairo ekyaa mpo mwatanaahua kuaaqi taaquvi variva qovarama viro. Qio nraakiara Kotiva Iutaa qaiqaa sitaani entaraqaatairo kyuqe inraikyavanto qaiqaa qovara hiananro. Mwhua qutu vihua qati sivita nrohintema kyetama varivara.

¹⁶ Kyara viti mpoqivanto Kotirani vahianinra mwia hini kyara nronra mwivavata Kotiranima vahiananro. Kyatari mpo tuqavanto Kotirani vahirera, kyauqu kyaara mwivavata Kotiranima vahiananro.

¹⁷ (Evarahaamunra nrasi mwihua oripi kyatari votima kye variara. Evarahaamuva kyatari tuqa votima kyero varihata mwia nrasi mwihua okyaravata apavata kyaaravata votima kyeta variara.) Kotiva mwi kyatarira kyaara hininramwu qatinani teqa kyero oripi kyatari qaakyauqama vahiraqaatairo nkyi mpo mwatanaa vara kyero nkyiara kyuqema kyeta qupiqaate tiro, nkyi kyatari kyaara teqa kyairaqi vara tomaqa taihata nkyevata kyatari tuqa mwia nronra nramwanri nregata qio variara.

¹⁸ Nkyi mwitaama kyero tomaqa tai kyaarahua variqatama hia nkyeta mwahuta tita mpo kyaara mwihuara, Nkye qumina kyaarave, qiata. Nkye nkyeta mwahuta tivera, nkye mwaa quara riaata. Nkye hia tuqa mwia kyuqema mwataavo. Tuqavanto nkyi kyauqu kyara kyuqema nyate varihio.

¹⁹ Mwitaa hirata nkye tiqata, Kotiva naitaraara kyaara mwia teqa kyero tirini mwaata utu tairave, tivera, nte nkyiara mwitaama qianinra. ²⁰ Nkye mwiavata qutaama qiavo. Iutaavanto hia Kotirara qutaave qiavaro mwia kyaara mwihua teqa kyero kyairave. Nkye Kotirara qutaave qiavaro Kotiva nkyi tomaqa tairave. Mwianra riegata hia nkyeta mwahuta tiqata variata. Nkye aatu hiqata variata.

²¹ Iutaa kyatari kyaara taruhua variqata mwihua hia qutaave qarara tiro, Kotiva mwia kyaara mwihua hia vekiya nyataraitiro, mwihua teqa kyero kyaira. Nkye hia kyatari kyaara taruhua variqata nkyevata hia qutaave tivera, Kotiva nkyivata hia vekiya nyataraitiro, qihaakyama kyeroma nronraqaatairo nkyi teqa kyaananrove.

²² Nkye Kotiva po tiravata, raraqa tairavata, ntipihi kye rieta taqeqata variata. Mpo hiahua Kotira qaqira kyaavaro Kotiva mwihuara raraqa taiharo varira. Nkye mpo hiahua mwia qua riaavaro Kotiva mwianra riegaro nkyi kyuqema nyate varira. Nkye mwia qua qati nraahu riemwaqi vivera, Kotiva nkyi kyuqemaqiro quanano. Nkye mwia qua qaqira kyaivera, Kotiva qihaakyama kyero kyatari kyaara teqaintema kyero nkyivata teqa kyaananrove.

²³ Iutaa mwihua uaqia hi aanranra qaqira kyeta Karaisirara qutaave tivera, Kotiva mwihua qio vara kyero qaiqaa tomaqaanrivara tiro, qioma mwihua qaiqaa tomaqa kyero naitarama taananro.

²⁴ Kotiva nkyi mpo mwatanaahua oripi kyatari qaakyauqama viro vahira votima kye variaraqaatairo nkyi teqa kyero varaqiro uro nraahumwa mpo kyatari kyuqeraqaa nkyi tomaqa taira. Kotiva Iutaa mwihua kyatari kyuqeraqaatairo teqa qatinani kyairara tiro, mwiva mpo enta qihaakyama kyeroma qaiqaa mwihua vara naiqaa tomaqa taananro.

Nraakiara Iutaavanto Karaisirara qutaave tivarave tura

²⁵ Ni kata pakyaa tuaavo, Kotiva mpo qua uqeta taira nkye hia ntipihivo tina, nte nkyi vutu kye timwa nyinrenra. Nkye mwi quara riegatama nkye hia nkyeta mwahuta tivera. Mwi quara mwitaamama vahiro. Iutaa Isareri nraakye qoravanto hiama Iesusira qoririma mwateta ekyaa qaqira kyevara. Nraakiara mpo mwatanaa nraakye qoravanto Kotira qua rieta nrita mwia nraaqiaraqama vita qioqama vivaro, mwiaqaatairo Kotiva Isareri nraakye qora mwihua qaiqaa sitaananro.

²⁶ Mwataama kyero Kotiva mwihua sitaananro. Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Nraakye qora huvantu nyataariva

Saioniqitairo qovara hiananrove.

Mwiva Iaikopura nrasisimwanra kyaahaqa hirata

mwihua hia qaiqaa Kotira qua qoririma kyevarave.

²⁷ Nte mwihuaqaa qua vahira nruka taiqa kyaani entarara

haaru nte kyauqu nriqigaa vateqana qiava quava
qutaa mwivauma vahiananrove, tura.

(Aisaiaa 59:20-21)

²⁸ Iutaavanto Karaisira quara hia qutaa quave timwa kyeta Kotira nramwutaaga hi variarara tita, nkye mpo mwatanaahua Karaisira quara qutaave qiara. Qio haaru Kotiva Iutaa mwihua nai kyaama tora. Kotiva mwihua haivaqahuara riahiraro mwihuaravata mwia mwutukya vahira.

²⁹ Kotiva nte mwi mwatanaahua ntena kyaama tena mwihua kyuqema nyatarerave tuvara tiro, mwiva hiamu mwihua qaqira kyero nraakiara mwihuara mpo vu nraato tuananro.

³⁰ Nkye mpo mwatanaahua nkye haaru Kotira qua nteqa kyohua variavaro nraakiara Iutaavanto Kotira qua nteqa kyaaraqaatairo Kotiva tuqasaa viro nkyiara po kye timwa nyate varira.

³¹ Kuaa qarama kyero Kotiva nkyiara po kye timwa nyatairaqaataita Iutaavanto Kotira qua nteqagita vi variara. Qio mwihua Kotira qua nteqagita vivaro Kotiva nraakiara mwihuaravata po kye timwa nyataananrove.

³² Ekyaa mwatani variahua Kotira qua nteqa kyaavaro mwia kyaara Kotiva ekyaa mwihua rupa taira. Mwihua rupa vita varivaqe nte mwihuara po kye timwa nyataankye timwa kyero mwitaa hiro.

Kotira nrutu tuaaheraare

³³ Qikye, Kotira kyuqe okyaravantove, Kotira vu nraatovantove, Kotiva ntapihi paahi hi inraikyavave, piqero veva veva mwutukyara virave. Tavave mwiva tukya hiani inraikyara ntapihiananrove? Tavave mwiva kyaiqa varaani okyarara ntapihiananrove?

³⁴ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Tavave Kotira vu nraatoqi vahi quara qio ntapihiananro?

Hiamu qio mpovanto ntapihiananro.

Tavave Kotira qua mwaanra mwinro

aanra nraamwutaananro?

Hiamu qio mpovanto mwitaa qiananro.

³⁵ Tavave Kotira mpo inraikya mwitairara rieqaro

Kotiva nai mwiananro?

Hia mpovanto mwia mpo inraikya mwinrave, tura.

(Aisaiaa 40:13)

³⁶ Kotiva nai ekyaa inraikya utu taivama variro. Kotiva variharora tiro, ekyaa inraikyavanto vahiqiro viro. Mwi inraikyava vahiqiro viqaro mwianima vahiho. Mwitaa hirage tire Kotira nrutu nraahu tuaaheraqi ekyaa enta ekyaa enta quara. Qutaave.

12

Tire Kotira kyaiqa vara mwataanranra tura

¹ Ni kata pakyya tuaavo, Kotiva tiriara nronraqama kyero po kye timwa timwatairara tina, nte kepukyaqama kyenama nkyiara mwitaama tina, Nkye Kotira kyaiqa nraahu vareqata nkye Kotira nraahu qamwata mwatarera utiqata, quara rukye mwintema kye, nkye qati variqata nkyeta vu nraato mwutukya mwamwantave Kotira mwiata. Nkye mwitaa hiqatama qutaqama nkye Kotira nrutu tuaaherevara.

² Hia mwataqaa variahua api nrohiantema kye nrohiata. Nkye api vu nraato tira qaqira kyaivaro Kotiva nkyi su nyaato kyuqema nyataarive. Kotiva nkyi kyuqema nyatero nkyi qaraakya su nyaato kyuqera nyinrata mwiaqaatai qioma Kotira kyakya hiani inraikyara varevara. Nkye mwitaama kye varaqi viqata kyuqe kyaiqa Kotiva qamwataani kyaiqara nraahu varaqi viqata nkye hia uqenraani kyaiqara vararaita, nkye kepukyaqa hiani kyaiqara nraahu varevara.

³ Kotiva ni kyuqema mataihana nte nkyi kyaahaqa hiariva variqananra tina, nte nkyi kuaiqia kuaiqiara mwitaama tina, Hia nkyetara tiqata, Nte kepukyavanto nronra vaisima varuqo qiata. Nkye mwitaama qiata, Kotiva ni kyaahaqa hi varihananra tina, nte Kotirara riemwaqi viqana nte mpo kyaiqa mpo kyaiqa vararerave qiata.

⁴ Tire ntapihi kyaunanra. Vaisi mwamwanta vahirero kyauquve, kyuquve, mpo mwamwanta mpo mwamwantave, vaiharo mwi mwamwantava kuaiqia kuaiqiavanto mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare varira.

⁵ Mwia votima kye tire nraakye qora airi variqata tire Karaisiravata kuaaqi taaquavi variqata kuaa mwamwanta votima kye varunanra. ⁶ Kotiva tiri kyuqema timwa teqaro nai kepukya mpo tiri timwihata tire mponramwuvanto mpo kyaiqa varaarahua varurata nkye mponramwuvanto mpo kyaiqa varehuama varita.

Kotiva vaisi mpo, mpo kepukya mwiganro ni qua nraakye qora timwa nyiante qiariva, mwi vaisiva Kotirara kepukyaqama kye riemwaqiro quaninra mwivauma nraakye qora

Kotira qua timwa nyianri. ⁷ Kotiva vaisi mpo, mpo kepukya mwinranro mwi vaisiva nraakye qora kyaahaqa hiariva qutaqama kyero kyaahaqa hiari. Kotiva vaisi mpo, mpo kepukya mwinro mpo qua mpo qua okyara timwa nyiqira quante qiariva, mwi vaisiva mwi kyaiqara qutaqama kyero varaqiro quari.

⁸ Kotiva vaisi mpo, mpo kepukya mwinro nraakye qora kepukyaqama nyatairata mwihua aanra kyuqe hiraqa quate qiariva, mwi vaisiva mwi kyaiqara qutaqama kye varaari. Kotiva vaisi mpora ena vatena inraikyara tukyama kyera mpohuavata nyiante qiariva, mwi vaisiva qihaakyama kyero mwitaamaqiro quari. Nrutu vataa vaisivanto hia pupohairaro kyuqema kyero nai kyaiqa varaqiro quari. Mpora kyaahaqa hiari vaisiva hia ua viri ratero mpora kyaahaqa hiari. Mwiva kyuqe viri vatero qamwateqaro mpora kyaahaqa hiari.

⁹ Hia unraqama kye nkyeta henahuara tiri mwutukya nkyiara vaiho qiata. Nkyi nramwunaahuara nkyi mwutukya qutaqama kye vahirata variata. Nkye uaqia hi kyaiqara mwoqa mwita kyuqe kyaiqa tuqara kye tutaata.

¹⁰ Nkye Karaisira nraaqiaraqama vita nkye qata vakyaa variqata nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variata. Nkyeta sata sakyaa nyunra nyakyaa nyutu tuaaheraqita quata.

¹¹ Hia qoririhiro pupohairata kepukyaqama kye kyaiqa varaata. Nkye Kotira kyaiqa vareqata tiri mwi kyaiqara qutaqama kye varaataa iho timwa kyeta mwi kyaiqara varaata.

¹² Nkye Karaisira vekya varivaro nkyi mwutukyaqitai kyuqe hi varirata variata. Uaqia hiani entarave, muanra vahiani entarave, nkye kepukyaqama kye varivaro nkyi mwutukya qihaakya hirata qihaakyama kyeqata nrohita variata. Nkye ekyya enta Kotirara aakyara nteqata variata. ¹³ Nkyi henahua hia mpo inraikya vataivata nkyeta vatera ntainra kye mwihuavata nyiata. Mponanyaahua nrivata kyuqema kye mwihuaqaa ntaqikiyata.

¹⁴ Mpohua nkyi uaqiama nyataivata hia Kotirara aakyara nteqata nkyiarivata uaqiama nyataante qiata. Nkye Kotirara aakyara nteqata mwihua kyuqema nyataante qiata.

¹⁵ Qamwateqa vari nraakye qorahua varivata nkye mwihua kyapata qamwateqata variata. Nteqata vari nraakye qorahua varivata nkye mwihua kyapata nteqata variata.

¹⁶ Hia mpo qua mpo qua antua qua tiraitita, kuaa qua nraahu tiqata nanrianra nanrianra qamwateqata variata. Hia nkye tiqata, Tire nronra vaisi variqata hia qumina vaisivata variananrave tira qaqira kyeta, nkye qamwateqata qumina nraakye qora kyapata variqi quata. Nkye nkyeta nyutu tuaahereqata ekyya kyaiqa taqaurahuave tivora.

¹⁷ Mpovanto nkyi uaqiama nyatairata nkye hia nai uaqiama mwataata. Nraakye qoravanto mpo kyaiqa mpo kyaiqa kyuqe hirave tira, mwi kyaiqara nraahu nkyi varaataa hirata varaqi quata.

¹⁸ Hia ntaquata. Mwaateraqama vari aanrava vahirera, nkye mwi aanranraqaa nraahu nrohigata variata.

¹⁹ Ni nramwunaa tuaavo. Nkyi uaqiama nyataivata hia nkyiari uaqiama nyataata. Nkye qaqira kyavaro Kotira raraqa taariva mwihuaqi kyaiqa utuari. Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Ntenavanto uaqia hi kyaiqara utihua hiniqa hianinrave.
Ntenavanto mwihua nkyiari kyoqaa nyianinrave,
tura.

(Lo 32:35)

²⁰ Nkye mwi quara riegatama taqavaro nkyi nramwutaavanto kyara nraataa hiraro varirata nkye mwia kyara mwiaata. Mwia nramanri nraataa hirata mwia nramanri mwivaro nraanri.

Qutaqama kye nkye mwitaa hivaro mwiva nai uaqia hi
kyaiqarara riegaroma nkyi suqaa kyauruanro.

(Sindaun 25:21-22)

²¹ Uaqia hi kyaiqava nkyi nraatara kyaankyora. Nkye kyuqe kyaiqa varaqi viqatama uaqia hi kyaiqara nraatara kyaata.

13

Tire kamaninra qua riemwaqi quananranra tura

¹ Nkye ekyya mwihua kamaninra qua riemwaqi viqata nrohita. Kotiva hia qiove tiraro hiama qio kamaniva variananro. Kotiva qiove timwa kyero Kotiva kamaninra vataiharoma kamaniva variro. ² Mpovanto kamaninra qua nteqa kyaariva, mwiva Kotiva

nronraqama taira quama nteqa kyaananro. Mwi quara nteqa kyairaro Kotivavata mwi vaisiraqaa qua vataananro.

³ Kyuqema kyero nrohi variari vaisiva hiama kamaninra nraatu aatu hiananro. Uaqia hi kyaiqara utuani vaisivama kamaninra nraatu aatu hiananro. Nkye hia kamaninra nraatu aatu hiraitita, aanra kyuqeraqaa nrohizerave tivaro kamaniva nkyi qamwata nyataari.

⁴ Kamaniva nkyi kyaahaqa hirata nkye kyuqema variate tiro, Kotiva mwia nronraqama kyaiharoma variro. Nkye uaqia hi kyaiqara utiqata mwia kyaarama nkye kamaninra nraatu aatu hivara. Mwiva kepukyavanto variqaro nkyita uaqia hi kyaiqara kyaara qioma nkyita ntuqutuananro. Uaqia hi kyaiqara uti vaisihua ntuqutuarive tiro, Kotiva kamaninra nronraqama kyaira.

⁵ Mwianra riegatama kamaninra qua riewwaqi viqatama nrohiata. Hia nkye kamaniva tiri ntuqutuankyo tita mwianra riegata mwia qua riewwaqita quata. Nkye tiqata, Tire Kotira qua riegata mwia aanraqaa nrohizerave, timwa kyeta kamaninra quavata riewwaqita quata.

⁶ Mwi quara riegatama nkye ntapihi kyeta taakisiqa hiata. Kotiva mwi kyaiqara varaante tiharo kamaniva taakisi vare varira. ⁷ Kamaniva nkyiara vaisi taakisive, mwata taakisive, mpo taakisive, kyaate tirata mwi taakisira ntapihi kyeta kyaata. Kamaniva tiqaro, Nkye ni qua riewwaqita nrohiate, tirera, nkye mwi quara riewwaqita quata. Kamaninra kyaiqa vaisi mpovanto nronra vaisi varirera, nkye mwianra nronra vaisive qiata.

Nkye mpo huara mwutukya vahirata variqi quate tura

⁸ Nkye mpo inraikya mpohuaqitai vareva qati nkyiqi vahiarivaarave. Nkyeta qata vakyaahuara mwutukya vateva, mwiva nraahu mpo inraikya mpohuaqitai varaavaro qati nkyiqi vahintema kyero vahiarive. Nai hena vaisiara mwutukya vataiva, mwiva Kotiva vato quara qio riewwaqiro vi varivama variro.

⁹ Kotiva timwa to quava vahirero hia mpora nraata vaati ntuge hianta, hia mpora ru kyaante, hia mpuara varaante, hia mpova hi inraikyarara i mwutukya ntuarive, ekyaa mwi quavavata mpo quavantovata mwaa quara utaqima vahiro: Inanra i mwutukya vahintema kyero i nramwunaanranravata i mwutukya vahiri.

¹⁰ Nai nramwunaanranra mwutukya vahiri vaisiva hiama mwia uaqiama mwataananro. Nai nramwunaanranra mwutukya vahiri vaisiva ntapihi kyeroma Kotiva timwa to quara ekyaa quama riewwaqiro vi variananro.

Tire ntapihi kyeqata nrohiara

¹¹ Nkye mwaa entarara riegatama nanrianra nanrianra mwutukya vahirata nrohiata. Nkye vaiतरaqitai sivi entavama nri ntero. Kotiva tiri huvantu kyero tivitaaninranra haaru tire qaraakyaqama kye Iesusirara qutaave tiqata riewwaqi quavarava mwi entava mate mwaa qio mpoqjavata vainima vahiro.

¹² Enta hiva taiqarera iharo qio gaatata virera utiho. Mwianra riegatama tire entaqi variqata varaqi quana kyaiqara qaqira kyaara. Kyai tire ntuvaahairaqaaanra huru kyaamwu voti hira vara kyeta tutaara.

¹³ Nriwaqe tire aanra kyuqeraqaa nrohiqata ntuvaahairaqaa nrohurantema kye kyuqema kye nrohiara.

Tire uera ntaare timwa kyeta ntuvaantuama vita variqata uera nramanri nramwaqi quarora. Tire mpo nraakyeve mpo qoravata api nrohiqata mwi inraikyarara riegata api uaqiama kye nte tutiqe hiarora. Tire inronra hiqata ntaquarora. Tire mpova hiani inraikyarara vairiqa hita kyaruntuarora.

¹⁴ Nkye tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisirara nronraqama kye riewwaqi vivaro mwiva nkyi huru kaike votima kyero variari. Nkyi su nyaatovanto uaqia hi kyaiqara utuaninranra riaaninra qaqira kyeta hia mwianra riewwaqi nrohiata.

14

Hia ena qata vakyaa kyaiqa pupitaante

¹ Nkye taqaivaro nkyi sata sakyaa mpovanto hia kepukyaqama kyero Iesusira vataqiro vi varirera, nkye mwi vaisira hia qaqira kyaata. Nkye mwi vaisirara tirivata nrumu variante qiata. Mwitaa timwa kyeta hia qumina mwiva vu nraato tutaani quara kyaara inronra hiata. ² Iesusira nraaqiara mpovanto tiqaro, Nte qioma ekyaa kyara nraaninrave, tiharo mpovanto Iesusirara hia kepukyaqa hiva tiqaro, Nte haquruaninra nraahu nrena kepukya kyara hia nranrenrave, tiro.

³ Ekyaa kyara nraanri vaisiva hiama mpova hia ekyaa kyara nraani vaisirara uaqia hi vaisivave qiari. Qaiqaa hia ekyaa kyara nraani vaisiva ekyaa kyara nraani vaisira mwianra hia uaqia hi vaisivave qiari. Kotiva mwitanahuaqama huvantu kyero sitairara tita, mwitanahua hia mwitaa qiata.

⁴ E ta vaisiva variqarave e mpora kyaiqa vaisiara e uaqiama kyera kyaiqa varaaravave qiaro? Mwia hia i kyaiqave. Mwiaqaa ntaqikiyi vaisira nai mwia kyaiqave. Mwivama tiqaro ni kyaiqa vaisivanto kepukyaqama kyero siviro variho hia kepukyaqama kyero siviro variho timwa kyero Iesusiva mwia kyaahaqa iharora tiro, mwiva qutaa siviro variananro.

⁵ Iesusira nraaqiara mpovanto tiqaro, Mwi entara nronra enta mwaanra entave mwi entara qumina entave, timwaqiro viharo Iesusira nraaqiara mpovanto tiqaro, Qaqao, ekyaa enta mwiva kuaa qarama vaiho, timwaqiro viro. Qio nkye ekyaa mwi quara riegatama nkyeta su nyaato mwutukyaqitai tukyama kye nanra quave qutaa qua vahianinra mwi quara riemwaqi quata.

⁶ Vaisi mpovanto mwi entarara nronra entave tiva, mwiva Iesusira nrtutu tuaa- hereqaroma mwitaa tiro. Mpovanto mpo kyara nreqanro mwiva Iesusira nrtutuma tuaa- herero. Mwiva kyara mwianra Iesusirara kyuqeve timwa kyero nre varira. Mpovanto mwi kyarara nraanrinro Kotiva qiankyorave timwa kyero hia nraiva, mwivavata Iesusira nrtutuma tuaa- herero. Mwivavata Iesusirara kyuqeve nraahu tira.

⁷ Hia tiriqitairo mpovanto nai qati varianinranra nina kyaiqave tira. Mwiva hia nai qutuaninranra nina kyaiqave tira.

⁸ Tire qati variqi quarera, mwia Karaisira kyaiqama vahiho. Tire qutu quarera, mwivavata nai Karaisira kyaiqa nraahuma vahiho. Mwianra riegata tire qati varitave, qutitave, mwia tire Karaisiranivanto nraahuma varita.

⁹ Karaisiva nte nronravanto qati varihuaqaavata, qutu vihuaqaavata, ntaqikiyiqina quankeye timwa kyero, mwianra riegaro mwiva uro qutu viro mwiqitairo qati siviro varira.

¹⁰ Mwianra riegarama e nanraqamave ena qata kyaiqa tukya hiaro? Nanraqamave e mwia uaqiama mwataaro? Nraakiara Kotiva ko qiani entara tire ekyaa mwihua mwia vuqaa sivita variararo mwiva tiri tukya hiananrove.

¹¹ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Nte qati variqi vuvara tina, nte mwaa quarama tuqo.

Nraakiara ekyaa nraakye qora ni puqaa variqata

tori kyaataa ntaqantaa qivarave.

Mwihua tori kyaata ntaqantaate varita tiqata,

Qutaama e Kotiva ekyaa enta variaravave tivarave, tura.

(Aisaiaa 45:23)

¹² Tire ekyaa mwihua kuaiqia kuaiqiavanto Kotira vuqaa variqata ekyaa teta kyaiqa varaanranra timwa qovara hiananrave.

Hia mpo inraikya utu kyairaro i qatavanto qora kyaiqaqi tumu ntuari

¹³ Mwi quara riegatama tire mpohua kyaiqa taqeta tukyama kye uaqia hi kyaiqarave qiarora. Mwi quara qaqira kye mwataama qiata. Ni katavanto nte utuaninra taqero mwivavata uaqia hi kyaiqara utuankyorave, kyai nte kyuqe kyaiqa nraahu varaankye, qiata.

¹⁴ Nte Iesusiravata variqana mwaa quara qutaqama kye riaura. Ekyaa kyara vaiharo hia mpo kyaravanto Kotira vuqaa uaqia hirave. (Tire ekyaa kyara nraanranro Kotiva hiama tiriara qiananro.) Mwi quava vaihana nte mpo quavata tirera. Vaisi mpovanto nai riemwa kyero tiqaro, Mwi kyarara nrena Kotira qua nteqa kyaankyorave qiariva, mwi vaisiva mwitaama kyero riero mwi kyarara nraanranra, mwiva mwi kyarara nreqaro Kotira qua nteqa kyaanranro.

¹⁵ Nkye mpo kyara nre varivaro nkyi sata mpovanto nkyiara tiqaro, Kotiva qao ti kyarara hia nraate, tirata nkye qati nraahu mwi kyarara nre varivaro mwiva nkyi sata mwia vara uaqiama kyaaninra nkye hia kyuqema kyeta varivaro nkyi mwutukyavanto hiama nkyi sata vaahiananro. Karaisiva nkyi sata mwianravata riegaro qutu vurara tita, nkye apiqama kye variqata nkyeta kyara mwiaqo mwia vara uaqiama kyevora.

¹⁶ Mwianra riegatama nkye ekyaa kyara nrehua variqatavata nkyeta qatarata riegata hia ekyaa kyara nraata. Nkye mwitaa hivaro mwiva nkyiara uaqia hi kyaiqara utuavo qiankyora.

¹⁷ Kotiva tiri ntaqikiyi variva, mwiva tire nraanranra kyarave nraanranra, mwianra mwiva hia nronraqama kyero riero. Tire avuqavuma kye nrohi varuraro Kotira mwanraquravanto tiri kyaahaqa ihata tiri mwutukya qihaakyama vaihata qamwateqa varunanra, mwianrama Kotiva nronraqama kyero riero.

¹⁸ Vaisivanto mwitaama kyero nrohiqaro Karaisira kyaiqa varaqiro viraro Kotiva mwia qamwata mwatairata nraakye qoravantovata mwianra kyuqe vaisive tivara.

¹⁹ Mwinra rieqatama mpo inraikya mpo inraikyavanto tiri mwutukya qihaakya hianinra timwianinra, mwi kyaiqara nraahu varaqi viqata nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hiqata variara.

²⁰ Tire kyara nraanranra nraahu riemwaqita quararo Kotira kyaiqavanto uaqiama quankyora. Tire ekyaa kyara qioma nraanra. Tire ekyaa kyara nreqatavata tire mwitaama nraanrava tiri qata vakyaa mpo uaqiama mwataankyo tita, tire hia mpo kyara nraanra.

²¹ Nkyi sata mpovanto tumu ntuanqyo tita nkye quarave, uainive, mpo kyarave, hia nraata. Nkye mwitaa hiqata kyuqe aanraqaama vivara.

²² Nkye mwi kyarara qioma nraanranro hiama tiriqaa qua vahiananrove tivara, mwia nkye hia mpohuavata timwa nyinraitita, qati kyaivaro mwi inraikyava Kotikya nkyitani vahiyari. Vaisivanto nte mwi kyaiqara varaairo hiama ni kyauruananrove timwa kyeqaro varaqiro quariva qamwateqaro variananrove.

²³ Vaisi mpovanto mpo kyara nranrenra hiro tiqaro, Nte mwaa kyarara nraanrinro Kotiva nianra qiananrove iho, hiave qiananrove? timwa kyero nraanriva, mwiva Kotira vuqaa uaqia hiraro mwiaqaa qua vahiananrove. Tire mpo kyaiqa vararera hitave, mpo kyara nranrenra hitave tire tiqata, Tire mwaa kyaiqara vareta mwaa kyarara nreta hiararo Kotiva tiriqaa qua vataananrove, hiave qua vataananrove, timwa kyeta mwitaa hiqata Kotira qua nteqa kyaararo tiriqaa quama vahiananro.

15

Mwataama kye mpohua kepukyaqama nyataate tura

¹ Tire Kotira aanraqaa kepukyaqama kye nrohi variarahua mpohua Kotira aanraqaa hia kyuqema kye nrohi varihua kyaahaqa hiara. Tire teta kyuqema kye variqi quanranra nraahu riemwaqi quarora.

² Tire kuaqiqa kuaqiavanto teta qata vakyaara riegata mwihua kyuqemaqita quarata mwihua kepukyaqama vita Kotira aanraqaa kyuqema kye nrohiata.

³ Karaisivavata hia nai kyakya hi kyaiqara varora. Karaisiva Kotira kyakya hi kyaiqara nraahu varora. Kotira mpukuqi Karaisiva Kotirara mwitaama tiro:

Mwihua iara uaqia hi quara qiava niqaa tumu ntihana ntema mwia varauqo, tura.

(Ihi 69:9)

⁴ Haaru Kotira mpukuqi qara ntumwa to quava ekyaa mwi quava tiri kyaahaqa hiarive tita, qara ntumwa tora. Tire mwi quara riegatama hia tiri pupohairaqe kepukyaqama kye Kotira aanraqaa nrohiqatama nyaamwusairo tumu tiri tivitaaninra vekya variananra.

⁵ Nkye hia qoriri hiraitita kepukyaqama kye nrohiate tiro, Kotiva nkyi kyaahaqa hi variro. Qio nte mwia nraanranrinro mwiva nkyi kyaahaqa hirata nkye Iesusi Karaisiva nrohintema kye nrohiqata nkyevata kuaa qua nraahu timwaqi quate.

⁶ Nkye kuaa qua tita kuaa vu nraato vateta Kotira nrtu tuaaheraqi quata. Nkye Iesusi Karaisira tiri vunyaa vaisi mwia qora Kotira nrtu tuaaheraqi quata.

Karaisira quavanto mpo mwatanaahuaravata vahirama

⁷ Karaisiva nkyiara qamwateqaro nkyi sitaintema kyeta nkyevata nkyeta henahua sita kye vateta qamwateqata kuaaqi varivaro Kotira nrtuvanto virito vahiyari.

⁸ Nte nkyi timwa nyinrenra. Kotiva kyauqu nriqiqaq vatero Iutaa haivaqahuara tu quava qutaa mwivau vahiarive tiro, Karaisiva Iutaa kyaahaqa hirero mwatani tuminro.

⁹ Mpo mwatanaa mpo mwatanaahuavata Kotiva mwihuara po kye tira riegata mwia nrtu tuaaheraate tiro, Iesusiva mwatani tumunra. Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Nte mpo mwatanaa mpo mwatanaahua utaqaq variqana i nrtu tuaahererave.

Nte ihi tiqana i nrtu tuaahererave, tura.

(2 Samueri 22:50)

¹⁰ Kotira mpukuqi qaiqaavata tiqaro,

Nkye mpo mwatanaa mpo mwatanaahua Kotiva Iutaa nraakye qorara nainive tihua, mwihua kyapata kuaaqi varita qamwateqata variate, tura.

(Lo 32:43)

¹¹ Kotira mpukuqi qaiqaa mpoqiavata tiqaro:

Nkye ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaahua nkyeta nronra vaisi mwia nrtu tuaaheraate.

Mwata maata vahintema varihua

mwia nrtu nraahu tuaaheraate, tura.

(Ihi 117:1)

¹² Aisaiava qaiqaa mpoqiavata nraahu tiqaro,

Ntevitira qora Iesira okyaraqitairo
vaisi mpo qovara hiananrove.

Mwi vaisiva nronraqama viro ekyaa mpo mwatanaa
mpo mwatanaahuaqaa ntaqikiyi varirata
mwiwua mwiaqaa vuntuvi varita tiqata,
Mwiva tiri kyaahaqa hiraqe mwivavata uro variaravama
variho, tiqatama mwia vekya varivarave, tura.

(Aisaiaa 11:10)

¹³ Qio Kotiva Karaisira nronraqama kyairara tita, nkye mwi vaisirara tiqata, Karaisiva tiri kyaahaqa hiraqe mwivavata uro variaravama variho, ti variara. Nkye Karaisirara riemwaqi vivaro Kotiva nkyi kyaahaqa hi variraro nkyi mwutukya qihaakya hi varirata kyuqema kye variqata nrohiata. Kotira mwanraquravanto nkyi kepukya nyinrata nkye Karaisiravata kuaaqi vari entara vekya variata.

Poruva mpo mwatanaahuaqi kyaiqa varorara tura

¹⁴ Ni kata pakyaa tuaavo, nte nkye variara mwianra ntena riemwa kyena nte nkyiara kyuqe hiahuavema tuqo. Nkye aanra kyuqe hiraqa nrohia okyarara mwia ntapihima kyaavo. Nkye qioma nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hivarave tuqo.

¹⁵ Nte mwaa qara ntumwa tauraqi kepukyaqama kyenama nkyiara tuqo. Hia nte aatu hiqana mwi quara qara ntumwa tauqo. Kotiva ni kyuqema mateqaro ¹⁶ nianra e Iesusi Karaisira kyaiqa vaisi variqara mpo mwatanaahua kyaahaqa hianta tihananra tina, nte hia aatu hiraitina mwitaa tina. Kotiva qamwateqaro variarive tiro, Kotira nraamwuqi kyaiqa varai vaisiva quara ru kyeru mwintema kye ntevatata Kotiva nkyiara qamwateqaro variarive tina, nte nkyi Kotira qua kyuqe mwakyaakya timwa nyi varura. Nte mwi quara nkyi timwa nyuqanro Kotira mwanraquravanto nkyi kyuqema kyaiharo Kotiva nkyiara qamwateqaro variro.

¹⁷ Nte Karaisiravata taqaquvi variqana nte Kotirani vara mwatau kyaiqarara rieqanama nte ntena mwahuta tuqo. ¹⁸ Hia mwi kyaiqara ntenanraa varaurara rieqana ntena mwahuta tuqo. Karaisiva ni kyaahaqa ihana varaurara rieqanama ntena mwahuta ti varuqo. Karaisiva ni kyaahaqa hi varihana nte Karaisira qua timwaqi viqana Karaisira kyaiqavata varaqi vuqata mwiaqaatai mpo mwatanaa mpo mwatanaa Kotira qua vataqi vi variara.

¹⁹ Kotira mwanraquravanto ni kepukyaqama kyaihana nte nronra kyaiqa, hia taqaa kyaiqara varaqi viqanama mwi quara timwa nyiqi vi varura. Nte Ierusaremisaina toharama kye mpo mwatukya mpo mwatukya ekyaa Karaisira qua nraakye qora timwa nyiqina vuva mwatukya mpo Iririkaamini nri ntaurave.

²⁰ Nte tiqana kyai nte Karaisira qua hia rie mwatanaahua vari mwatukyaraqi nrohiqana timwa nyiankye turave. Vaisi mpovanto nraante Karaisira qua timwa nyiani mwatukyaraqi nte qumina qaiqaa timwa nyiankyorave timwa kyena, qaraakya nraakye qora hia Karaisira qua riaahua uro timwa nyinrenra uti varurave. ²¹ Nte Kotira mpukuqi tintema kye tirera.

Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Hia timwa nyihua, mwiwua qioma

Kotira kyaiqa taqavarave.

Kotira qua hia riehua, mwiwua mwi quara

ntapihi kye rievavave, tura.

(Aisaiaa 52:15)

Poruva Romini quaninranra vu nraato tu kye vatora

²² Nte qaraakya mwatanaahua mwi quara timwa nyiqana mpo enta mpo enta nkyi uro taqaankye tuqaro mwi kyaiqava ni ntavaaqavu taihana nte hia nkyi uro taqena.

²³ Airi ihara nte nkyi taqarera uti varura. Mate ekyaa mwi mwatukyaraqi kyaiqa taiqa kyenanra tina, nte qioma uro nkyi taqaaninra.

²⁴ Nte mwata mpo Sipeninianra viqanama uro nkyivata vari kyenama quaninra. Nte nkyi kyapata uro variariro ni mutukyavanto kyuqe hiraqe variarita nkye ni kyaahaqa hiqata ni pitaqita Sipeninianra qua aanranra ni naamutaivaqe nte quaninra.

²⁵ Mate nte hiamu nkyi taqarera quaninra. Mate nte Ierusaremini Kotira nraakye qora mwini variahua kyaahaqa hirera virera.

²⁶ Iesusira nraaqiara Masentoniaani variahuavata Akaiaani variahuavata munima ntuvaantuama kye tiqata kyai tire Iesusira nraakye qora vehiqa hiahua Ierusaremini variahua kyaahaqa hiare timwa kye mwiwua ntuvaantuama taa munimanra nte varaqina uro mwiwua nyinrenrave.

²⁷ Mwiwua qamwateqata mwi munimanra ntuvaantua hiataa ihata ntuvaantuama taarave. Iutaavanto mpo mwatanaahua nyitorara rieqata mwiwua nkyiari nyita. Haaru Iutaavanto Ierusaremisaita Iesusira qua mwanraqura kyaahaqa hianinra nyunranra

tita, mate qioma mpo mwatanaa mwihua mwianra rieqata nkyiarivata mwamwanta kyaahaqa hiani inraikyara nyivara.

²⁸ Qio nte mwihua ntuvaantuama taa munimanra varaqina uro nyina ekyaa mwi kyaigara taiqa kyena nte mwiaqaatai Sipenini virera. Mwinianra viqana uro nkyivata vari kyena virera.

²⁹ Nte ntapihi kyaugo. Nte uro nkyi kypata variario Karaisiva mpoqivata nkyi kyuqema nyatairata nkye kyuqema varivarave.

³⁰ Ni kata pakyaa tuaavo, nte tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira nrutuara rieqanama, nte Kotira mwanraquravanto tiriara mwutukya vatairara rieqanama, nte nkyiara kepukyaqama kyena mwitaama tina, Nte Kotirara aakyara nte variarita nkyevata nianra rieqatama Kotirara aakyara nteqata variate, tuqo.

³¹ Nkye Kotirara aakyara nte varivaqe nte Ierusalemi quarita Iutaavanto Iesusira qua hia riaahua, mwihua hia ni uaqiama mataivaqe nte Iesusira nraaqiara mwini variahua qio kyaahaqa hiarita mwihua ni kyaigara qamwataata.

³² Nte mwitaa hiariro Kotiva nkye hinani qio quante tirera, ni mutukyaqitairo kyuqe hiraqe nte nkyi kypata uro varianinra.

³³ Kotiva mwutukya qihaakya hi varira mwia okyaravanto varivara tiro, mwiva nkyivata variqiro viraro nkyi mwutukyavanto qihaakya hi varirata variata. Qutaave.

16

Poruva Romini varuhua qua mwantora

¹ Nte nraakye mpo Pipira titaariro mwiva nkye hinani uro variari. Mwi nraakyeva tiri tinrakyaa vama variro. Mwiva mwatukya mpo Senkiriaqi variqaro Iesusira nraaqiaranramwu kyaahaqa hi vari nraakye vama variro.

² Mwi nraakyeva nkye varinani uro ntairata nkye Iesusira nraaqiara variahuara tita, kyuqema kyema mwi nraakye qamwata mwateta kyuqema kye vita vataata. Mwi nraakyeva airi nraakye qoravata nivata kyaahaqa hi varirara tita, nkye mwia kyaahaqa hivaro mwiva qio variari.

³ Nte Pirisiraaravata, mwia vaati Akuiraaravata, qua mwantauqo. Nte mwitanahua vata Iesusi Karaisira kyaiqa kuaa mwia varaqita vunanrama. ⁴ Haaru mwitanahua ni kyaahaqa hiqata mwitanahua hia nkyiari mwamwantara nronraqama kyeta riora. Hia nte nraahuvauma mwihuara qamwatena. Ekyaa mpo mwatanaahua Iesusira nraaqiara mpo mwatani mpo mwatani variahua, mwihuavata mwitanahuara qamwate variara.

⁵ Iesusira nraaqiara mponramwuvanto mwitanahua nraamwuqi ntuvaantua hiahua, mwihuavatama nte qua nyantauqo.

Nkye ni toti kyuqera Epinitasira qua mwantaura timwa mwiata. Esiaaqitairo mwi vaisiva nraante vuniqama kyero Iesusira nraaqiaraqama vura.

⁶ Mariaara qua mwantauravata timwa mwiata. Mwi nraakyeva nkyiarave tiro, toqaamwu tu kyero kyaiqa varaira.

⁷ Nte Antaronaikaasikya Iuniaasikya qua nyantaura timwa nyiate. Mwitanahua ni votima kye Iutaatana variara. Mwitanahua karavuqi nivatama kye variqi vurama. Iesusiva nronraqama kyai vaisihua mwitananra vaisi kyuqe hiatanahuave ti variara. Mwitanahua nraante Iesusira nraaqiaraqama quavana nte mwihua nyaakiara Iesusira nraaqiaragama vura.

⁸ Nkye Ampirietaasira qua mwantaura timwa mwiata. Mwi vaisiva Karaisikyantiri varirara tiro, ni mutukyavanto mwianra vaihana varura.

⁹ Nkye Epaaninra qua mwantaura timwa mwiata. Mwiva tiri nraantantamwa kyero Karaisira kyaiqa vare varira. Sitekisiravata qua mwantaura timwa mwiata. Mwiva ni toti kyuqevama variro.

¹⁰ Nkye Aperisira qua mwantaura timwa mwiata. Tire taqauraro mwiva Karaisirara riemwaqiro viharo hia pupohai vaisivama variro. Nkye Arisiotipiuraasira nraamwuqi variahuavata qua nyantaura timwa nyiata.

¹¹ Nkye Herotioninra qua mwantaura timwa mwiata. Mwivavata ni mwatanaama variro.

Nasisaasira nraamwuqi Iesusira nraaqiara variahuavata qua nyantaura timwa nyiata.

¹² Nraakye Taraipinaanravata Taraiposaaravata qua mwantaura timwa nyiata. Mwitanahua Karaisira kyaiqa kyuqema kye vare variara. Pesisiravata qua mwantaura timwa mwiata. Mwi nraakye vavata kyuqema kyero Karaisira kyaiqa vare varira.

¹³ Rupaasiravata qua mwantaura timwa mwiata. Mwiva kyuqema kyero Karaisira vataqiro vi varira. Mwiva nronravata qua mwantaura timwa mwiata. Mwiva ni ntova votima kyero niqaa ntaqikyiqiro vira.

¹⁴ Nkye Asinkiritasirave, Pirikoninrave, Hemaasirave, Pataropaasirave, Hemisirave, mwihua qua nyantaura timwa nyiata. Mwinramwuhua kyapata variahuavata qua nyantaura timwa nyiata.

¹⁵ Nkye Pirorokaasiravata, Iuriaaravata, Neriaasiravata mwia nrunravata, Orimpaasiravata, ekyaa mwihua kyapata variqata Kotira qua rie variahuavata, nte qua mwantaura timwa nyiata.

¹⁶ Nkye qua mwantegata kyuqema kye kyaquvata nyiqi quata. Mwaisaita ekyaa Iesusira nraaqiaravanto nkyiara riegata nkyi qua mwantaavo.

Poruva ekyaa qua tura

¹⁷ Ni kata pakyaa tuaavo, nte nkyiara rauriqata variate qiani quara ntapihhi kye riaate. Vaisi mponramwuvanto api qua tivata nkye ntainra vita mpo qua mpo qua rieta mpo aanraqaa quarorave tita, mwihuara rauriqata variata. Mwi vaisihua tire nkyi timwa nyuna quara qaqira kyeta mpo qua nkyi timwa nyi variarave. Nkye mwihua nyaatu nyianrato variata.

¹⁸ Mwitaama kye qua ti varia vaisihua hia tiri vunyaa vaisi Iesusira kyaiqa vare variara. Mwihua nkyiari kyakya hi kyaiqara vare variara. Mwihua vaisiara qamwata kye vateta qiakya hi quara kyuqema kye ti variavata qumina vaisivanto mwihua unra quara qutaa quave ti variara.

¹⁹ Ekyaa hua riavata nkye kepukyaqama kye Iesusira qua riemwaqita vi variara nte mwianra riegana nte nkyiara qamwate varura. Nkye mpo kyaiqa mpo kyaiqa kyuqe hianinranra nraahu riemwaqi viqata hia uaqia hi kyaiqarara riaivaqe nte nkyiara kyuqema hita hiavo qianinra.

²⁰ Kotiva mwutukya qihaakya hi varira mwia okyaravanto varirara tiro, tiri mwutukya-vanto qihaakya hi varihata varita. Pataqia vari kyero Kotiva nkyi kyaahaqa hirata nkye qioma Saataaninra nraatara kyeta varivara. Tiri vunyaa vaisi Iesusiva nkyi kyuqemaqiro virata nkye qio variata.

²¹ Timotiva nivatama kyero variqaro kyaiqa varaqiro vi variva, mwiva nkyi qua mwantero. Ni mwatanaa Iutaa vaisinramwu Rusiaasivavata, Iesonivavata, Sosipataavavata, nkyi qua nyanteta.

²² Nte Tetiaasiva Porurani mwaa quara qara ntumwa mwataura. Nte Iesusira qua riauvama, ntevata nkyi qua mwantena.

²³ Kaiasivavata nkyi qua mwantero. Nte Poruva mwia nraamwuqi varuvama. Mwia nraamwuqi Iesusira nraaqiaranramwu ntuvaantua hiara. Erasitasivavata nkyi qua mwantero. Mwiva mwatukya nronra mwaaqi variqaro mwaaqinaa munimaqaa ntaqiki vari vaisivama variro. Tiri qatavanto Kuotasivavata nkyi qua mwantero.

²⁴ Tiri vunyaa vaisi Iesusiva nkyi ekyaa mwihua kyuqema nyataari. Qutaave.

Poruva Kotira nrutu tuaahereqaro tura

²⁵ Nrivage Kotira nrutu tuaaheraara. Nte Iesusira Karaisira qua nkyi timwa nyuqata nkye mwianra kepukyaqama kye riemwaqi vi variara qloima Kotiva nkyi kepukyaqama nyataanaro. Mwi quava haaru mpuahaama kyero uqeta viro vahurama. ²⁶ Mwaa entara mwi quava qoqaa qovarama viro vahiho. Poropeti vaisinramwuvanto mwi quara qovarama kyaavaro Kotiva ekyaa enta variqiro vi variva tiqaro, Mwi quara ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaa timwa nyivata mwihua mwi quarara qutaave timwa kye riemwaqita quate, tira.

²⁷ Iesusi Karaisiva tiri vunyaa vaisivanto varihata tire mwia nraaqiara varurahuara tita, nrivage Kotira nrutu tuaaheraara. Kotiva kuaikuvanto ekyaa okyara ntapihivama variro. Qutaqama kyenama tuqo.

1 KORINTI

Poruva Korintiqaahuani hoqarenaa qara vara kyora

Iesusira vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro 25 ihive 30 ihive nritarovaro Poruva mwaa quara qara ntumwa tora. Mwi entara Korinti mwatukya ronra vahuvaro Poruva nraante mwi mwatukyaraqinaahua Karaisira qua timwa nyuvata mwihuaqitai mponramwuvanto Iesusira nraaqiaraqama vita varura. Mwi hua Iesusira nraaqiaraqama vita variqi viqa inronra hita nkyiariara nkyiariara ntainra vita variqata hia kyuqema kyeta Karaisira qua riemwaqi vi varuvarora tiro, Poruva mwaa quara qara ntumwa tora.

¹⁻² Nte Poruva, Kotiva nai kyakya hiraqa ni naanrama kyero ni nronraqama kyaihana nte Iesusi Karaisira qua nraakye qora timwa nyi varuvama varina. Nkye Kotira nraakye qora Korintiqaahua variavata turetana tiri tiqata vakyaa Sositenisikyantirima mwaa quara qara ntumwa teta.

Nkye hia uaqia hi kyaiqara utiraitita Kotira nraakye qora kyuqehua variate tiro, Kotiva nkyi nyaanrama taiharo Iesusi Karaisiva nkyi kyuqema nyataihata nkye Kotiranivanto variara. Ekyaa Kotira nraakye qora Iesusi Karaisira nrtutu nte variahua mpoqi mpoqi variavaro Iesusi Karaisiva mwihuaqaavata nkyiqaavata ntaqikyigiro vi varira.

³ Tiri tiqova Kotivavata, tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisivavata, nkyi kyuqema nyatairaro nkyi mwutukyaqitairo qihaakya hirata variata.

Poruva Kotirara kyuqeve tu quara

⁴ Kotiva Iesusi Karaisira kyaiqara riegaro nkyiara po tiro nkyi kyuqema nyatairaro mwianra rieganama nte Kotirara kyuqeve tina.

⁵⁻⁶ Tire Karaisira qua nkyi timwa nyunrata nkye kepukyaqama kyeqata mwi quara riemwaqi viqata Karaisiravata variarara tiro, Kotiva nkyi kyaahaqa ihata nkye kyuqe qua, mpo qua mpo qua okyara qio ntapihita nkye Karaisira qua vutukye timwa nyihua variara. ⁷ Nkye mwitaa hia nraakye qorahua variahuara tita, nkye tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira vekya variqata nkye qamwateqa mwiva qovara hianinranra taqeqata variara. Nkye mwia vekya variavaro Kotiva nkyiara kyuqe kyaiqa nraahu varaate tiro, Kotiva nai kepukya mpo kepukya mpo kepukya hia mpoqia eqaraitiro, ekyaa kepukya nkyi nyinra.

⁸ Tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisiva qovara hiani entaraqaa hia nkyiqa qua vahirata nkye mwi entaraqaa kyuqema kye variate tiro, Karaisiva nkyi kyaahaqa hi varirata nkyi hia pupohairata aanra kyuqeraqaa variqi vita uro taiqa kyevara.

⁹ Tiriara mwihua Kotira mwaaqu Iesusi Karaisira tiri vunyaa vaisivata kuaaqi taaquvi variate tiro, Kotiva tiri tinraanrainrama. Kotiva tiri tinraanrama taihata tire qioma Kotirara mwutukya qihaakya hiraqe variqi quanana.

Nkye ntainra vita variqata mpo qua mpo qua tivorave tura

¹⁰ Ni kata pakyya tuaavo, tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisiva ni nronraqama kyaivara tina, nte nkyiara poma tuqo. Nkye ntainra vivorave nkye kuaa qua nraahu timwaqi viqata kuaa qua mwianra nraahu eo qiata. Nkye kuaaqi variqata kuaa qua riemwaqi viqata Kotira kyaiqa kuaana variqata varaqi quata.

¹¹ Ni kata pakyya tuaavo, nraakye mpovanto mwia nrtutu Koroiva varihata mwia nraamwuqi variahua ni timwa mpiqata nkyiara inronra hiqata variavo qivana riaura.

¹² Mwi hua nkyiara mwitaa tita. Nkye mpo hiahua tiqata, Tire Porura vataqita vurahuave, qivata mpo hiahua tiqata, Tire Aporosira vataqi vurahuave, qivata mpo hiahua, Pitaara vataqi vurahuave, qivata mpo hiahua, Karaisira vataqita vurahuave, ti variavo qivana riaurave.

¹³ Qikye, nkye mwitaa tiqata qiove Karaisira utaqaa tukyama kye hini hini varevara? Qaqao, nkye hiam qio mwitaa hivara. Nkyiara riegata ni Porura kyatarigaa ru kye hiritorave iho? Nkye nramanri vareqata ni Porura nrtutuara riegata nramanri varaarave iho? Qaqao, hia nkye mwitaa hiarave.

¹⁴ Nte nkyiqitaina vaisi taaratana nraahu nramanri nyunrave. Nte Kirisipaasiravata Kaiasiravata nraahu nramanri nyunrave. Nte hia airi vaisi nramanri nyinraitina, vaisi taaratana nraahu nramanri nyunranra riegana Kotirara kyuqeve tuqo.

¹⁵ Nte vaisi taaratana nraahu nramanri nyunranra tita, nkye hiam qio tiqata, Tire Porura nraaqiara nraahuma varuro, tivara.

¹⁶ Nte mpoqivata nramanri mwunranra taunru kyaquqo. Mwia Sitepanaasiravata, mwia nraamwuqi variahuavata, nramanri nyunrave. Nkyi utaqitaina mpoqianivata nramanri nyianinra mwia hia ni pu naatoqi ntiho.

¹⁷ Karaisiva hia nraakye qora nramanri nyianrive tiro ni titairave. Karaisiva nai mwakyaakya kyuqera nraakye qora timwa nyianrive tiro ni titaira. Mwataqanaa qua okyaravanto vaihata qumina nraakye qoravanto mwi quarara kyuqe quave ti variavana qio nte hia mwi quara nkyi timwa nyinraitina, nte Karaisira qua nkyi timwa nyi varura. Nte mwataqanaa qua okyara nkyi timwa nyianrita nkye Karaisira kyatariqaa hirito quarara qumina quave tivara. Mwianra rieqanama nte Karaisira qua ntapihi kyena nkyi timwa nyunra.

Karaisiva Kotira kepukyavantove tura

¹⁸ Mpo hia nraakye qorahua vita ekyara raupiri ihua variqatara tita, mwihua Karaisira kyatariqaa rutovaro qutu vu quarara qumina qua hia quaqa hirave ti variara. Tire hia mwitaa tiraitita, tiri Kotiva huvantu kyero tivitaarihua variqatara tita, tire Karaisira kyatariqaa ru tovaro qutu vu quarara Kotira kepukya qua vaiho tunanra.

¹⁹ Kotira mpukuqi haaru Kotiva mwitaama tiro:

Nraakiara mpo okyara mpo okyara rie taqe ihua varivaqe nte mwihua qua nraatara kyaairo mwihua quavanto qumina qua nraahu vahiananrove. Airi inraikya okyara mpoqiavata ntapihi paahi hiahua su nyaatoqi vahiani quara vara raupirima kyaaninrave, tura.

(Aisaiia 29:14)

²⁰ Airi okyara rie varia vaisihuave, mpo sikuru mpo sikuruqi vita mpo kyaiaq mpo kyaiaq taqaa vaisihuave, mpohua qua nraatara kyeqa ti varia vaisihuave, mwihua mpo? Mwi vaisihua varivaqe nte mwihuara nanra quave qianinra? Ekyaa mwihua variqata mwatanyaa okyara qua nraahu ti variarara tiro, Kotira quavanto mwihua qua nraatara kyaiharo mwihua quavanto qumina qua hia quaqa hiva nraahuma vahiro.

²¹ Kotiva ekyaa okyara ntapihi kyaiva, mwiva qua okyara mwaa qovarama kyaiharo mwi quava mwitaamama vahiro: Vaisivanto hia mwatanyaa okyara mpo okyara mpo okyarara riaraqaaaitiro Kotira okyara qio ntapihiananrove. Tire Karaisirara nkyi timwa nyunrata qumina quave qiara, mwi quarara nraakye qoravanto qutaave tivera, Kotiva mwihua sitairata mwihua hia ekyara qutu vivara.

²² Iutaavanto tiqata, Vaisivanto nronra kyaiaq varairaqe tire mwia kyaiaq taqe mwi vaisirara Kotiva titai vaisirave tiqata mwia vataqi quare, ti variavata, Kirikivanto tiqata, Vaisivanto mpo kyaiaq mpo kyaiaq okyara tinraamwutairaqe mwia taqeta mwiaqaatai mwi vaisira vataqi quare, ti variara.

²³ Tire mpo? Tire variqata Karaisira kyatariqaa rukye hirita qumina, mwi quara nraahu timwaqi virera. Tire mwi quara lutaa timwa nyinrenra hurata mwihua mwi quarara tiqata, Uaqia hia vaisihua nraahu kyatariqaa ruarave. Nkyi qua mwia uaqia hi quarave, ti variara. Mwihua mwitaa qiavata tire mwi quara Kiriki timwa nyinrenra hurata mwihua mwi quarara, Qumina qua hia quaqa hirave, ti variara. ²⁴ Mwitaa qiavata tiri mpo hurahua Iutaave, Kirikive, mpo mwatanaave, Kotiva nraanrama taihata tire variqata ntapihi kyaauraro Karaisiva Kotira kepukyavanto tiri kyaahaqa hiarivama variro. Karaisiva ekyaa Kotira okyara qua, kepukya qua tiri timwa timwianrivama variro.

²⁵ Nraakye qora mpo hiahua Karaisira quara qumina quave ti variavaro mwi quava Kotira quavanto vahiqaro ekyaa mwatanyaa okyara vaisivanto ti varia quara nraatara kyaira. Kotira quara uqenrai quarave qiava, mwi quava vaisi kepukya qua nraatara kyaira.

²⁶ Eo, ni kata pakya tuava, nkye haaru nataa nataa hu nraakye qorahua varuvaro Kotiva nkyi nyaanronra mwianra nraato tuate. Mwi entara nkyi utaqi hia mpo okyara mpo okyara ntapihi riohua varurave. Mwi entara hia nkyi utaqi nruu nronra vataahua airivanto varurave. (Mwi entara Kotiva hia nkyi nyutu nronraqama vahura mwianra rieqaro nkyi nyaanronra.)

²⁷ Mwatanyaa qua okyarara ti varia vaisihua kyaaurira inraikya varaate tiro, Kotiva qumina quave ti varia quara, Karaisira rukyaa quara vara kyero qumina nraakye qoravanto mwi quara riaate tiro. Kepukya nraakye qoravanto kyaurate tiro, Kotiva qumina nraakye qora nyaanrama kyero mwihuara ni nraakye qorama varivarave tiro.

²⁸ Mwatani variahua mpo hia nraakye qorahua, mwihuara hia tiri mwutukya vaiho qiahuave, hia kyuqe nraakye qora qumina nraakye qorave ti variahuave, Kotiva mwi nraakye qorahua vara kyero mwihuaqotairo tire nronravantove ti varia nraakye qorahua vara qumina inraikyaqama kyairave. ²⁹ Kotiva nai mwitaa hirara tiro, hiama qio mpovanto nai mwahuta qiananro.

³⁰ Nkya Karaisiravata variate tiro, Kotiva naivanto nkya sitaqiro uro kyaihata nkya Karaisiravata variara. Kotiva Karaisira titovaro Karaisiva Kotiva tiri kyaahaqa hiani okyarara qovarama kyero. Karaisiva tiri kyaahaqa iharora tiro, Kotiva tiri uaqia hi quara nruka kyero tiri vara avuqavuma kyero. Karaisiva tiri kyaahaqa hirara tita, tire qioma Kotira kyaiqa vareqata aanra kyuqeraqaa quanana. Karaisiva tiri kyaahaqa ihata tire huvantu vita qatinani varunanra.

³¹ Teta kyaahaqa hiarava hia vahuvaro Karaisiva mwitaama kyero tiri kyaahaqa hurara tita, tire Kotira mpukuqi qara ntumwa to quara ntapihunana. Mwi quava mwitaama tiro:

Vaisivanto nai kyaiqara rieqaro hia nai mwahuta qiarive.
Tiri vunyaa vaisivanto tiri kyaahaqa hirara rieqaro
mwi vaisiva mwia mwahuta qiarive, tura.

(Aisaiaa 40:13)

2

Karaisira kyatariqaa ruto quara

¹ Haaru nte nkya hunani nrintena nte Kotiva uqeta tai quara nkya qoqaa timwa nyinrenrana nte hia qiakyaa hu quara nkya timwa nyiavarave. Hia nte mwatanyaa qua okyara rieqana nkya timwa nyiavarave.

² Mwi entara nte nkya utaqaa variqana kuaa qua nraahu timwaqi virerave timwa kyena hia mpo qua mpo qua nkya timwa nyiavarama. Nte Iesusi Karaisira qua nraahu nkya timwa nyiavarama. Nte mwi entara Iesusi Karaisira kyatariqaa ruto quara nraahu nkya timwa nyiavarama.

³ Haaru nte nkya utaqaa nrumu variavaro ni kepukya hia vahuvaro ni kyuqu kyauqu ntuvana nte aatu hiqana variavara. ⁴ Nte mwakyaakya nkya timwa nyiqana hia qiakyaa hi quara nkya timwa nyinraitina, nte qua nkya timwa nyiavata nkya taqovaro Kotira mwanraquravanto ni kyaahaqa huvana nte kepukyaqama kyena qiavara.

⁵ Nkya hia mwatanyaa okyara riemwaqi viraitita, Kotiva kepukya kyaiqa varaira mwia okyarara riemwaqi viqata Karaisirara qutaa mwivave qiate tina, nte Karaisira kyatariqaa ruto quara nraahu nkya timwa nyiavara.

Qua nronra kyuqeva Kotiraqaatairo qovara hi varirara tura

⁶ Kotira aanraqaa kepukyaqama vari nraakye qorahua varivaqe tire qioma mwihua nronraqama vahiani quara timwa nyianana. Tire nronraqama vahi quara tiqata hia qumina mwatanyaa qua okyara tunanrave. Mwaa mwataraqaa ntaqiki varia vaisihua mwatanyaa qua okyara ti variahua, mwihua variqi vita taiqa vivaro mwihua quavata taiqa quanarove.

⁷ Hia tire mwihua qia quara tiraitita, tire nronra qua Kotiva uqeta tai quara kyuqe qua, mwi quara nkya timwa nyunanra. Haaru hia mwaa mwatara utu entara Kotiva mwi quara riemwa tero uqeta tero tiriara mwihua nraakiara mwi quara qovarama kyaivaro mwi quava nraakye qora kyaahaqa hirata mwihua nivata nyaamwuni kyuqema kye varivarave tura.

⁸ Mwaa mwataraqaa ntaqiki varia vaisihuaqitairo hia mpoqiavantovata mwi quara okyara ntapihi kyero. Mwihua Kotira qua nronraqama vahi quara riaatirio, mwihua hama Kotiva kyuqe inraikya vatairaqaa ntaqiki vaisira kyatariqaa ru kyaatiri.

⁹ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Hia vaisivanto vuqotairo taqai inraikyara,
hia vaisivanto nraatoqitairo riati inraikyara,
hia vaisivanto nai nraatoqitairo riemwa kyero tiqaro,
Mwi inraikyava qio vahiananrove, ti inraikyara
vara kyero Kotiva mwianra mwutukya vataa nraakye
qorahuan terama kyero vatairave, tura.

(Aisaiaa 64:4)

¹⁰ Kotiva nai mwanraqura titaiharo mwia mwanraquravanto Kotiva nai uqeta tai quara hia mwaa mwataraqaa ntaqiki variahua timwa nyinraitiro, mwiva tiri nraahu timwa timwi varira. Kotira mwanraquravanto ekyya inraikya ntapihi kyero ekyya okyara inraikya Kotiva uqeta tai okyaravata taqavama variro.

¹¹ Ta vaisivave mpora vu nraatoqi vahiani inraikyara ntapihi kyaanano? Hama vaisi mpovanto mpora vu nraatoqi vahianinra ntapihianano. Nai mwia mwanraquravanto mwia utaqi vahiva mwivama mwia vu nraato ntapihiro. Mwia votima kyero Kotira mwanraquravanto nraahu Kotira okyara ntapihi kyero riara.

¹² Tire hia mwata mwaqaatai qovara hi mwanraqurara mwia varaunanrave. Kotiva tiriara mwihua nte kyuqema nyatau okyarara ntapihi kyeta riaate tiro, mwiva nai mwanraqura timwihata varaunanra.

¹³ Tire Kotira mwanraqura varaurahuara tita, tire hia vaisivanto mwatanyaa okyara timwa timwianravauma nkyi timwa nyi varita. Tire Kotira mwanraquravanto timwa timwi vari quarama nkye Kotira mwanraqura varaahua nkyi timwa nyi varita.

¹⁴ Vaisi mpoqi hia Kotira mwanraqura variariva hiamu qio Kotira mwanraquravanto qiani quara ntapihiananro. Mwiva mwi quarara qumina qua hia quaga hiravema qiananro. Kotira mwanraqura mwiaqi variari vaisiva, mwiva nraahuma Kotira mwanraquravanto qiani quara qio ntapihi kyero riaanro.

¹⁵ Kotira mwanraquravanto mwiaqi variari vaisiva variqaro mwiva ekyaa okyara taqero tukyama kyero kyuqe okyarave, uaqia hi okyararave, qiananro. Mwiva qio mwitaa tiraro qumina vaisi mpovanto hiamu qio nai mwi vaisira okyara tukyama kyero taqaanro.

¹⁶ Kuaa qarama kyero Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Vaisivanto Kotira vu nraatoqi vahi inraikyara

hia ntapihirara tiro,

mwiva hiamu qio Kotirara e mwitaa mwitaa hianta

qiananrove, tura.

(Aisaiaa 40:13)

Mwitaa iharovata Kotira mwanraquravanto tiriqi variharora tiro, Karaisira vu nraatovantovata tiriqi vahira.

3

Korintivanto ntainra vita varura kyaara Poruva mwihua inronra hura

¹ Ni kata pakya tuava, nte Kotira mwanraqura vataa vaisivata qua tuntema kye nkyivata qua qiankye qivata nkye hia qioqa hura. Nte mwatanyaa inraikyara nraahu raa vaisihua qihaakya hi quara timwa nyuntema kyena nkyivata qihaakya hi quara nraahu timwa nyiqana taqaavata nkye mwi entara Iesusirara qutaave turaqi nraaqiara votima kyeta varurave.

²⁻³ Nronra tuai vaisira kepukya kyara mwintema kye nte nronra qua nkyi timwa nyiankye tina, taqaavata nkye nraaqiara votima kyeta varuvanra tina, nte nkyi nraamwa nraahu nyiavara. Qumina nraakye qora mwata mwaaqa variahua hia kyuqema kye nrohi variantema kye nkyevata nrohi variarara tita, mate mwaa entaravata nkye nraamwa nraahuma nrevara. Nkye qumina nraakye qora votima kyeta variqata nkye mpohuara ua qua tiqata inronra hi variara. Nkye mwitaamaqi viqata nkye qumina nraakye qoravanto mwatanyaa okyarara nraahu riaahua votima kye nrohi variara.

⁴ Qikye, nkye inronra hiqata ntainra quavaro nkyiqitairo mpovanto tiqaro, Nte Porura vataqina vuvave, tiharo mpovanto tiqaro, Nte Aporosira vataqi vi varuvave, ti variaro. Nkye mwitaamaqi viqata nkye mwatanyaa okyara riaahua votima kyeta uaqiama kyetama nrohi variavo.

⁵ Aporosiva mwiva tavave variho? Nte Poruva mwiva nte tavave varuqo? Tiritana Kotira kyaiqa vare varuratanahua nraahuma varita. Nkye tiritanaqaataita Iesusirara qutaave qiara. Aporosivavata ntevatata Kotiva tiri timwi kyaiqarama varetata.

⁶ Nte Poruva kyara humwu vara tutaqaro Aporosiva nramanri mwihanro Kotiva mwi kyarara qupiqaante tiharoma qupiqero.

⁷ Kyara humwu vara tivavata, nramanri nyivavata, qumina vaisitanama varita. Kotiva tiharo kyara mwiva qupiqairara tiro, Kotivama nronravanto variaro.

⁸ Kyara humwu vara tivavata, nramanri nyivavata, kuaa kyaiqa mwianra rieqatama varetata. Nraakiara Kotiva mwihua nkyiari kyaiqa varerara rieqaro kyoqaa nyiananroma.

⁹ Tiritana kuaana variqata Kotira kyaiqa vare varurata nkye aakyo votima kyeta variqata, Kotira nraamwu votima kyetatavata varita.

¹⁰ Kotiva ni kyuqema mataihana nte nraamwu hoqaahua qiata vaisi votima kyena variqana nte nraante nraamwu tura ratauntema kye nte nraante Karaisirara nkyi timwa nyi varura. Nkye Kotira nraakye qora kyuqehua Kotira nraamwu kyuqera votima kyeta variate tina, nte nraante puha rataqata mwiaqaatai mpohua mpohua mwi nraamwunra hoqe varita. Mwi nraamwunra hoqehua taqeqata hoqaata.

¹¹ Nte puha rataura mpovanto ntaku kyero mpo kyatari rataankyora. Nte puha rataurara tura mwia Iesusi Karaisivama.

¹² Nte puha rataura mwiaqaa vaisi mpovanto Kotira nraamwu hoqarera hiro kyuqe inraikyaqo mwi nraamwunra hoqaanro. Mwiva kori orive, munima orive, mpo ori kyuqerave, vara kyero kyuqema kyero mwi nraamwunra hoqa taananrove. Mwiva mwitaama kyero hoqairaro mpovanto kyatarive, nramwuhive, taquve, mwi inraikyara vara kyero hoqaanrove.

¹³ Vaisi mpohua mpohua mwitaamaqi vivaro nraakiara ekyaa entaqa Kotiva mwihua hoqa tera qovarama kyairaro qoqaama vahiananro. Mwi entara qiavanto itaintema kyero Kotiva mpohua mpohua kyaiqa varatera qovarama kyero mwataara hiqaro taqaananrove.

¹⁴ Qiavanto vaisi mwiva nraamwu hoqa taaninra mwataara hiqaro taqairaro hia itamwa kyairera, mwi vaisiva nai kyoqaa qioma varaananro.

¹⁵ Qiavanto vaisi mwiva nraamwu hoqa taaninra mwataara hiraro itamwa kyairera, mwi vaisira nraamwu ekyaa itamwa kyaananro. Mwiva nraamwu hoqa taaninra ekyaa itamwa kyairaro vaisi mwiva nraahu qati variraro mwiva qiaqitairo qatinani nritarero varintema kyero variqaro hia kyoqaa varaananro.

¹⁶ Nkye hiave ntapihiavo? Nkye Kotira nraakye qora variqata Kotira nraamwu kyotata nraamwu votima kyeta variavaro Kotira mwanraquravanto nkyi utaqi varihata variara.

¹⁷ Nkye Kotira nraamwu kyugehua variarara tiro, mpovanto nkyiqitairo mwi nraamwunra vara uaqiama kyairera, Kotiva nai mwi vaisiravata vara uaqiamama mwataanro. Nkye Kotira nraamwu mwihua variqatara tita, nkye ntainra vita varivorave.

¹⁸ Nkye nkyeta riemwa kyeta api qua riemwaqita vivora. Nkyiqitairo vaisi mpovanto nanrianra tiqaro, Nte mwatanyaa okyara mpo okyara mpo okyara ntapihi kyauvave, tirera, nte mwi vaisirara tiqana, E mwi quara qaqira kyera Kotira qua nraahu riemwaqira quante. E mwitaa hirata qumina nraakye qoravanto iara hia vu nraato vataavave tivaro Kotiva iara qua okyara ntapihiva vu nraato vataavave qarive, qianinra. ¹⁹ Mwi quara okyara mwataamama vahiho. Mwatanyaa okyarara Kotiva tiqaro, Mwi okyarava qumina qua hia quaqi hirave, tiro. Kotira mpukuqi mwianra mwataama tiro:

Mwatanyaa okyara ntapihiahua
ntaqaaverura kyaiqa vare variavaro
Kotiva nkyiari utua kyaiqara mwiaqotairo
tuqasaa kyeqaro nkyiari tu vare varira.

(Iopu 5:13)

²⁰ Mwi quava vaiharo mpo quavata vahiva mwitaama tiro:

Nronravanto Kotiva mwatanyaa okyara ntapihiahua
su nyaatoqi vahi quara taqaiharo ekyaa mwi quava
qumina vehi quama vahirove, tura.

(Ihi 94:11)

²¹ Nkye mwi quara riegatama hia vaisivanto varaani kyaiqarara nronraqama kye riegata vaisi nrtu tuaaheraata. Hiavata mwitaa hiata. (Hia mwatanyaa inraikyavanto nkyiqa ntaqikyari varirave. Nkye mwiaqaa ntaqikyari variarave.) Ekyaa mwi inraikyava nkye hia inraikyava nraahuma vahiho. ²² Nte Poruvave, Aporosivave, Pitaavave, mwaa mwataavave, qati variqi vi okyaravave, qutuvi okyaravave, mate vahi inraikyavave, nraakiara vahiani inraikyavave, ekyaa mwi inraikyava nkyi kyaahaqa hiari inraikyava nraahu vahirara tiro, ekyaa mwi inraikyava nkye hia inraikyava nraahuma vahiho. ²³ Mwitaa ihata nkyeta mwihua Karaisiranivanto variavaro Karaisiva mwiva Kotirani-vantoma variho.

4

Poruva nte Karaisira kyaiqa vaisi varuvave tura

¹ Nkye tiri kyaiqara riegata mwataama qiata. Tiriara nkyenramwu Karaisira kyaiqa vaisinramwu Kotiva uqeta tai quara timwa qovara hi varia vaisihua variavo qiata. Kotiva mwi kyaiqaraqaa ntaqikyiate tiro, tiri nronraqama kyaira.

² Mpora kyaiqaaqaa ntaqikyari vaisiva nataama kyerove kyaiqa varaananro? Mwi vaisiva hia qoriri hiraitiro, ntapihi kyero nai nronra vaisi kyaiqaaqaa ntaqikyiqiro quananro. Mwi quara riegana nte ntapihi kyena Karaisira kyaiqa vareqana nkyiqa ntaqikyari varura.

³ Nte Kotira kyaiqa vaisi variqana nkyi Kotira nraakye qoraqaa ntaqikyari variarita nkyeve, vaisi mpovantove, ni tukya hiqata ni kyaiqara uaqia hi kyaiqarave, kyuqe kyaiqave, tivaqe nte hia mwianra nronraqama kyena riaaninra. Ntevata hia ntena kyaiqara riegana tukyama kye mwi kyaiqara kyuqerave, mwi kyaiqara uaqia hirave, qianinra.

⁴ Nte ntena kyaiqara riegana ni kyaiqavanto qio vaihoma tina. Nte mwitaa qiaro qutaave ni kyaiqavanto qio vahiananro? Niqaa ntaqikyari variva, mwiva nraahuma ni kyaiqa tukyama kye taqero kyuqe hirave hia kyuqe hirave qiananro.

⁵ Mwianra riegatama haunri nkye paparuqa hiqata mpora kyaiqara kyuqe kyaiqave, uaqia hi kyaiqarave, tivora. Nkye qaqira kyeta tiri vunyaa vaisivanto qaiqaa tumuani entara vekya variata. Mwiva mwi entaraqaa vaisivanto entaqi variqaro uqeta taani

kyaiqara qovarama kyaananro. Mwiva vaisivanto nai vu nraatoqi riemwa taani inraikyara qovarama kyaananro. Mwiva mwitaamaqiro viraro mwiaqaatairo Kotiva nraakye qoravanto kyaiqa varera taqeqaro kyuqe kyaiqave, uaqia hi kyaiqarave, qiananro.

Korintivanto nkyiari nyutu tuaaherora kyaara Poruva mwihuaa tura

⁶ Ni kata pakya tuaavo, nte nkyiara rieqana nte teta Aporosikyaqaa ntumwa kye turave. Nkye mwi quara rieqatama Kotira mpukuqi qara ntumwa to quara mwia hia nraatara kyeta ntainra vita variqata hia vaisi mpo nrutu tuaahereta mpo nrutu vara mwataniga hiata.

⁷ Ni katao, Tavave iara e vaisi nronravanto variaro tiho? Hia mpovanto iara mwitaa tiho. Qio qutaave ekyya e vataana inraikyara Kotiva i mwiho? Nanraqamave ekyya e vataana inraikyara Kotiva i mwihanra e ntena kyauquqo vara taurave timwa kyera e ena mwahuta tira hiato?

⁸ Qikye, nkye Korintiqaahua mwamwaahuave, qutaave nkye Kotiva hi inraikyara ekyya vataahua variavo? Qutaave nkye airi inraikya vataahua variavo? Tire hia nkyi kyaahaqa hurata nkye nkyetaraa variqata qutaave nkye nritare vunyaa nraakye qora variavo? Nkye qutaqama kye nronraqama vivaqe nte nkyiara qamwateqana tire nkyi kyapata nronraqama vita ntaqikiqata variataarave.

⁹ Nte ntena riemwa kye mwitaama tina, Tire Karaisira qua nkyi timwa nyunrahua varuraro Kotiva tiri vara ekyaraa tokyaqama vatero. Nramwutaa sitaqa ru kyarera utuavata ekyyaahua mwihua nraahu taqaantema kyeta mwata mwaaqaanaa nraakye qoravantovata nyaamwunyaahuavata tiri taqeta.

¹⁰ Tire Karaisirara rieqata Karaisira qua nkyi timwa nyi varurata qumina nraakye qoravanto tiriara nkye hia vu nraato vaihua variavo ti variara. Mwihua tiriara mwitaa ti variavata nkye ekyya qua riiahua votima kyeta Karaisira qua rie variara. Tire Karaisirara rieqata tire ugenraunra vaisihua varurata nkye kepukya vaisi votima kyeta variara. Tire Karaisirara rieqata tire varuraro tiri nrutuvanto mpiato vaihata nkyi nyutuvanto viritu vahintema kyeta nkye variara.

¹¹ Tire Karaisirara rieqata haaruvata, mate mwaa entaravata, hia kyera vaiharo tiri mpoqama kye nraataa ihata varunanra. Tiri tuavaaqa nrahitiro uaqia aaqia ihata varunanra. Tiri ntuqutu kyeqa vataavata varunanra. Tire hia kyuqema kye mwatukya kuaaqi variraitita, tire mpoqi mpoqi nrohi varunanra.

¹² Tire munima kyeqa kyara varaare tita, teta kyauquqo toqaamwu tukyeqa kyaiqa vare varunanra. Mpovanto tiriara mwaaquqa hi quara tihata tire hia nanrianra mwaaquqa hi quara tiraitita, tire Kotirara mwi vaisira kyuqema mwataante tunanra. Tiri uaqiama timwa taavata tire hia Kotira kyaiqa qaqira kyaraitita, tire kepukyaqama kye mwia kyaiqa varaqita vunana.

¹³ Mpovanto tiri nrutu vara mwataniga hiqaro unra tihata tire hia nanrianra mwitaa tiraitita, tire mwianra kyuqe qua nraahu tunanra. Tire mwitaamaqi viqata Karaisirara rieqata varurata kyara viti qaqira kyaantema kye qumina nraakye qoravanto tiri qaqira kyaarave. Mwaa entaravata mwihua tiriara vehi vaisi qumina inraikyavantove ti variara.

¹⁴ Hia nte nkyi kyauruiveravauma mwaa quara qara ntina. Nkye ni nraaqiara kyuqehua votima kye varivaro nkyi su nyaatovanto ntipihirata variate tinama, mwaa quara qara ntina.

¹⁵ Vaisi 10,000 vanto nkyiara tiqata, Tire nkyiqa ntaqiki variarahuave. Nkye mwataama kye Karaisira qua riemwaqita quate, tivera, nkye mwaa quara riaata. Mwihua mwitaama varivaqevata nte nkyi sova kuaikuvanto nraahuma varianinra. Nte nraante Karaisira qua kyuqe mwakyaakya nkyi timwa nyiavata nkye Karaisira aanraqaa vurara tina, nte nkyi sovaqama vurama.

¹⁶ Nte nkyi sova varuvara tina, nte nkyi su nyaato nyianrita nkye nte nrohunte ma kye nrohiate.

¹⁷ Nkye mwitaama kye nrohiate tina, nte Timotira titaariro nkye hinani quanano. Nte Timotirara ni maaqave tuqaro ni mutukyavanto mwianra mpoqiavata vahira. Mwiva tiri vunyaa vaisi mwianra nraahu rieqaro mwia kyaiqa vare vari vaisivama variro. Nte Timotira titaariro mwiva uro nte mpoqi mpoqi nrohiqana Karaisirara nraakye qora timwa nyunte ma kyena ntenavata mwi quara riemwaqi viqana Karaisira aanraqaa nrohurara ntipihi kyero nkyi timwa nyianri.

¹⁸ Nkye mpo hiahua tiqata, Nianra mwiva hiam qio mwaini tiri taqarero nriananrove, timwa kye qamwateqata nkyeta nrutu tuaahere variara.

¹⁹ Tiri vunyaa vaisivanto qiove tiraqe nte qioma nkyi taqarera qamwanrama uro ntaaninra. Nte quariva uro variqana nkyiari nyutu tuaahere variahua taqarera. Hia nte mwihua qua nraahu riarera. Nte mwihua kepukyavata taqarera. ²⁰ Kotiva ntaqiki

vaisiva, mwiva hia qua nraahu timwaqiro quananno. Mwiva Kotira kepukyara variqaro Kotira aanraqaa quananno.

²¹ Nkye hia ntapihhi kye nrohi varira kyaara nte kyapipivata vare quaninranrave nkyi mwutukya vahiho? Nkye ntapihhi kye nrohiarara rieqana nte uro nkyiara po tina nkyi kyugema nyataaninranrave nkyi mutukya vahiho? Nkyetavanto tivage riari.

5

Quara vairiqa hiriky nkyiqitairo vaisi mpovanto api nrohi varihho tura

¹ Quavanto viro nrinro ihana nte riaugaro nkyi utaqitairo quara vairivanto nrohia okyarava qovarama viho. Qiky, Kotira qua hia raa nraakye qorahua mwitaa hiarara uaqia hi kyaiqarave timwa kye hia mwitaa hiarave. Mpovanto qua ni timwa mpihana nte riaugaro vaisi mpovanto nai qora nraata varatero nrohi varihho, qiara.

² Mwiva nkyi utaqi variqaro mwitaamaqiro nrohi varihata nkye nanra inraikyara rieqatave nkyeta mwahuta ti variavo? Nkye hia nkyeta mwahuta tiraitita, nkye ntaataarave. Nkye nteqata mwi vaisira titaivaro nkyiqitairo quataarave.

³ Mate nte nyianrani variqana hiam qio mwi quara nkyi kyapata variqana avuqavu hiarava aanra vahiho. Nte nyianrani varura, mwianra nte hiam nronraqama kye riena. Tiri vunyaa vaisivanto ni nronraqama kyaihanra tina, nte qioma nyianrani variqanavata mwi quara avuqavu hianinra. Nte nkyi kyapata variqana mwi quara avuqavu huntema kyena vaakyama mwi vaisira ko timwa kyena mwiaqaa qua vatauqo.

⁴ Mwianra rieqanama nte nkyiara mwitaama tina. Nianra mwiva tirivata varihho timwa kyetama nkye mwi vaisira qua riarerata ntuvaantua hiata. Nkye ntuvaantuama vita varivaro tiri vunyaa vaisivanto nkyi nronraqama kyairata nkye ntuvaantuama vita variqatama ⁵ mwi vaisira nkyetaqitai titaivaro mwiva nanrinraa variqaroma Saataaninra kyaiqa varaqiro quananno. Nkye mwitaa hivaro mwi vaisiva nai mwamwantaqo Saataaninra kyaiqa varaqiro viraro vu nraato ntapihhi viraro uaqia hi kyaiqara qaqira kyairaro ekyara entaqaa mwia mwanraquravanto qio variraro Kotiva mwia nyaamwuni vitaari.

⁶ Nkye qumina nkyeta mwahuta tivora. Nkye mwaa quara ti variara riaarave. Qamaa pataqia taupa tairaro ntenraanriva ekyaa hini qamaa mwiavata ntenra kyaanrove.

⁷ Vaisi mwiva taupataira votima kyero varira nkye qamwanrama kye mwia titaivaro mwiva uaqia hi kyaiqara varaiva hia nkyi utaqi varirata nkye qio variqi quata. Nkye qio varivaro mwia uaqia hi kyaiqava nkyivata uaqiama nyataankyora. Vekyahu nyato kyarara omwata nraani entaraqaa sipisipi nraati ru kyaintema kyero tiriara rieqaro Karaisira ru kyora.

⁸ Karaisira tiriara ru kyorara tita, nrivaqe vekyahu nyato kyarara votima kye nreqata taupataira vatama kye mpereti uta taira qaqira kye, mpo mpereti hia taupataira vata uta taira nramwaqi quara. (Mwi quara okyara tirera nrivaqe Kotira aanraqaa nrohiqatama uaqia hi kyaiqara qaqira kye kyuge kyaiqa qutaa kyaiqa nraahu varaqi quara.)

⁹ Tauraa nte nkyini qara mpo vara kye nkyi timwa nyiavaraqi mwitaama tina, Nraakye qora api qaraqita nrohihuavata hia kuaaqi variate, qiavarave.

¹⁰ Nte mwi quara tiqana hia nte quminahua hia Iesusira nraaqiaraga hiahua turave. Hia nte qumina nraakye qora airi inraikyara mwutukya ntiyata variahuarave, mpuara vare variahuarave, unra mwanriqa nrtu tuaahere variahuave, hia nte mwihuara turave. Nkye mwi nraakye qorahua qaqira kye nkyetaraa varirera hivera, mwia nkye mwaa mwatara qaqira kyetama nkyetaraa varivarave.

¹¹ Nte tohare hia nte qumina nraakye qora mwihuara turave. Nte vaisi mpovanto tiqaro nte Iesusira nraaqiarama varuqo timwa kyero uaqia hi kyaiqara varaaninra mwianrama tuqo. Ni qua okyaravanto mwitaamama vahiho. Vaisi mpovanto tiqaro, Nte Iesusira nraaqiara nkyi sata sakyama varuqo, timwa kyero mwiaqatairo mwiva mpo nraakyevata nrohiarivave, airi inraikyara mwutukya vahiarivave, airi inraikya vare variarivave, unra mwanriqa nrtu tuaahere variarivave, mwiva mpora nrtu vara mwataniga hiqaro unra qua qarivave, mwiva uera nramanri nreqaro uera ntaarivave, mwiva mpuara uti variarivave, mwiva mwitaa hi variariva nkyiara nte nkyi sata sakyaaave tirata nkye mwia qaqira kye mwia nraatu aatu hita hia mwiavata variqata kyara nraatema tuqo. Ni qua okyara vaakya tuva mwitaamama vahiho.

¹²⁻¹³ Hia Kotira nraakye qora qumina nraakye qora mwaaqani variahua hia nte mwihua qua avuqavu hirerave. Mwihua kyaiqa tukya hianinra mwia hia ni kyaiqavauma, mwia nai Kotivama mwia avuqavu hiananno. Qio nkye hia qumina nraakye qora variavo. Nkye Iesusira nraakye qoravantoma varita. Hauri nkyiqitairo mpovanto uaqia hi kyaiqara utu kyairata nkye tiqata, Kyai qaqira kye hia avuqavu hiare, tivora. Nkye qamwanrama

kye mwi quara avuqavu hiata. Kotira mpukuqi qara ntumwa to quara rieganamama nte nkyiara mwitaama tina. Mwi quava mwataama tiro: Vaisi mpovanto nkyi utaqi variqaro uaqia hi kyaiqara varaaninra nkye titaivaro quarive, tuqo.

(Lo 13:5)

6

Qua vahirera, nkyetavanto mwi quara avuqavu hiate tura

¹ Nkyiqitairo mpovanto nai qata vakyaaga qua vatarera hiqaro haunri mwiva uro hia Kotira qua riehua mwi quara avuqavu hiate qiankyora. Mwiva nkye Kotira qua riehuaara ni qua avuqavu hiate qiri.

² Nkye hia ntapihiarave? Nraakiara Kotira nraakye qoravanto variqata mwihua mwaa mwataraga varihua qua avuqavuma hivara. Nkye nraakiara mwaa mwataraga varihua qua avuqavu ihua variahuara tita, nkye nanraqamave mate mwaa entara pata qua mwiqianinra hia avuqavu hita? ³ Nkye hia ntapihiarave? Nraakiara tire nyaamwunyaahua mwihua quavatama avuqavu hiananra. Tire nyaamwunyaahua quavata avuqavu hiarahuaara tita, tire qioma mwata mwaaqaanaa quavata avuqavu hiananra.

⁴ Nkyiqitairo ko ti quava qovara hirata nkye mwi quara avuqavu hirerata nkye qumina mwaaqanyaa vaisi, hia Iesusira nrtu tuaahere huara mwi quara avuqavu hiate tivora.

⁵ Mwitaa hiqata kyauruataarave. Nkyi sata sakyaa taaratanavanto inronra hivera, hiave nkyi utaqi vaisi mpo kyuqe vu nraato vahiva, mwi quara avuqavu hiariva variro? ⁶ Nkyiqitairo kyuqe vu nraato vahiva mpovanto mwi quara avuqavu hiataara hia mwitaa hiavatama nkyi qata vakyaa mwihua mwi quara vareqata qumina vaisi hia Kotira qua riaahua hianani vi varita.

⁷ Nkye nai ko ti nai ko ti hiqatama nte taqauqata nkye Kotira qua qaqira kyeta mwia aanraqavata hia kyuqema kye nrohi variara. Nkyi qata vakyaa mpovanto nkyi uaqiama nyatirata nkye qaqira kye qiove qiatara. Nkyi qata vakyaa mpovanto nkyini mpo inraikya mpuara varairata nkye hia mwiaqaa qua vataraitita, qiove qiatara.

⁸ Mwitaa hiataara nkye uro nai uaqiama mwate nai uaqiama mwate hiqata naini naini mpuara vare variavo. Qikye, mwihua nkyi sata sakyaa variavata nkye mwitaa hiqata mwihua uaqiama nyate variavo.

⁹ Nkye hia mwaa quara riaarave iho? Qora kyaiqa vare varihua hia Kotiva ntaqikiy mwatukyaraqi qio vivarave. Vaisi mpovanto nkyiara mpo qua unra qua qiankyora. Api qaraqita nrohuhuave, unra mwanriqa nrtu tuaaherehuave, nraato vaati ntugeqama kye api nrohuhuave, nkyiari hena vaisive nkyiari hena nraakyevata api nrohuhuave, ¹⁰ mpuara uti varihua, airi inraikyara mwutukya ntirata vare varihua, uera nramanri nregata uera nte varihua, mpora nrtu vara mwataniga hiqata unra qua ti varihua, mpova hi inraikyara unraqanraama kyeqa vare varihua, ekyya mwi kyaiqara mwi kyaiqara vare varihua hiam qio Kotiva ntaqikiy mwatukyaraqi vivara.

¹¹ Nkye hini uhua haaru mwi kyaiqara mwi kyaiqara vare varura. Nkye mwitaama varuvaro nkyiara Kotira kyaiqa nraahu varaqita quate tiro, Kotiva nkyi mwutukya vu nraato hiqama nyatero. Kotiva tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira kyaiqara riero nai mwanraqaravata rieqaro Kotiva nkyi avuqavuma nyataira.

Karaisiva tiri huvantu kyairaqaatai tire uaqia hi kyaiqara varaqi quarorave tura

¹² Mpovanto tiqaro, Karaisiva ni huvantu kyaihana nte qati varuvara tina, nte ekyya mpo kyaiqa mpo kyaiqa qioma vare variariro Kotiva hiam nianra qao qiananrove, qianinra nte nai mwia mwataama kye timwa mwinrenra. E ekyya kyaiqa qio varairarovata hia ekyya mwi kyaiqava i qio kyaahaqa hiananrove, qianinra. Nte ekyya kyaiqa qio varairava variqanavata nte hia ekyya kyaiqa varaqina viverave. Nte ekyya kyaiqa vare variariro kyaiqa mpovanto niqaa ntavaaqavu kyero ni ntaqikiyiqiro quankyorave.

¹³ Mpovanto tiqaro, Kyaravanto vaisi vikyokyaqi quariva vaiharo vikyokyaavanto kyara nraanriva vahirave qiananro. Qio mwi inraikyava quahaqa vai inraikyara tiro, nraakiara Kotiva kyaravata vikyokya mwiaavata taiqama kyaanano. Mwi inraikyava quahaqa vaiharo vaisivanto quahaqa variara. Mwitaa hirara tiro, vaisivanto api mpo nraakye mpo vaisivata nrohiqaro nai mwamwanta Kotira vuqaa vara uaqiama kyaanano. Vaisivanto nai mwamwantaqo Karaisira kyaiqa varaqiro viraro Karaisiva mwia mwamwantaqaa ntaqikiyanano.

¹⁴ Kotiva tiri vunyaa vaisi qati vara sivuma kyovara tiro, mwiva nai kepekya mwiaqo tirivata qioma qati vara sivuma kyaanano.

¹⁵ Nkye hia ntapihiarave? Nkyi mwamwanta mpoqiani mpoqianivanto Karaisira mwamwantama vahiro. Qiove Karaisira mwamwantaqaatairo mpo mwamwanta vara

kyero api qaraqiro nrohi variani nraakyaera mwamwantaqaa taaqau tairaro vahiananro? Hia qio mwitaa hiananrove.

¹⁶ Nkye hia ntapihiarave? Vaisivanto api qaraqiro nrohiani nraakyeravata nrohi variraro mwitanahua nyamwantavanto kuaa mwamwantama vahiananrove. Kotira mpukuqi mwianra mwataama tiro:

Mwitanahua nyamwantavanto

kuaa mwamwantama vahiananrove, tura.

(Okyarara 2:24)

¹⁷ Iesusira nraaqiaravanto hia mwitaama kyero variananro. Tiri vunyaa vaisivata taaqau viro variariva variraro mwitanahua mwanraquravanto kuaa mwanraqurama vahiananro.

¹⁸ Api qaraqiri nrohiraqaatai nkye ntuvaihaaqita qatiraqaa variata. Mpovanto uaqia hi kyaigara hini hira utiva hia mwia mwamwanta uaqiama kyaira. Mwiva api qaraqiro nrohiqaroma nai mwamwantavata vara uaqiama kyaira.

¹⁹ Nkye hia ntapihiarave? Nkyi mwamwanta mwiva Kotira mwanraquravanto variqiro vi vari nraamwuvama vahiro. Kotiva nai mwanraqura nkyi nyihanro mwia mwanraquravanto nkyi mwutukyaqi variqiro vira. Nkye hia nkyetavanto nkyetaqaa ntaqikyiahuvauma. Nkye Kotiranivantoma varita.

²⁰ Kotiva nai mwaaqu nkyi nyinro nkyi kyoqaa utu tairara tita, nkye Kotiranivanto variqata nkyeta mwamwantaqo Kotira nruu tuaaheraata.

7

Poruva nraata vaati vare okyarara tura

¹ Nkye ni kyapara hiqata qara ntumwa taa quara nte nkyita timwa nyinrenra. Qioma vaisivanto hia nraakye vararaitiro, qati variqiro quananro.

² Nte mwi quara tiqanama taqauqata vaisivanto nraakyevanto mpo nraakyevata mpo vaisivatama kye api nrohi variava tuqara vihana nkyevata mwi kyaigara utivo tina, mpo qua mwitaama tina: Kyaivata ekyaa nraakye qoravanto nraata vaati vareta variate, tuqo.

³ Vaisivanto nai nraata kuaa mwamwantavanto variqaro mwiva nraakye kyakya hianinranra hia qao tiraitiro, mwia kyuqema mwataari. Nraatavantovata kuaa qara hiari. Mwitanahua mpovanto mpورا kyuqema mwatairaro mpovanto mpورا kyuqema mwateqatatana variata.

⁴ Nraakyevanto hia nai mwamwantaqaa ntaqikyiri variharo mwia vaativanto mwia mwamwantaqaa ntaqikyiri varira. Kuaa qarama kyero vaativanto hia nai mwamwantaqaa ntaqikyiharo mwia nraatavanto mwia mwamwantaqaa ntaqikyira.

⁵ Vaatiaravata nraataravata nte mwaa quara tirera. Nkyetana mwamwanta ntuvaantua hi okyarara hia mpovanto qao qiari. Nkyetana qua taaqaute tiqata, Nriqetana Kotiravata mwi iherara qua qiare ti, qioma nkyetana qati variqiri vivara. Nkyetana mwitaamaqi viqata Kotiravata qua tira taiqa kyeta mwiaqaataita qaiqaa mwamwanta ntuvaantua hiata. Haunri nkyetana nraahumwa nraahumwa varivaro Saataaniva nkyitana mwataara hirata nkye mpo nraakyeve mpo vaisivata nrohi kyevara.

⁶ Nkye mwi quara ni kyapara hiqata qara ntumwa taarara tinama, nte nkyita timwa nyina. Nte hia mwi quara kepukyaqama kye vateqana nkye mwi quara nraahu vataqita quatevauma tina. Nte qati mwi quava nkyita kyaahaqa hiarive tinama mwitaa tina.

⁷ Nte nkyiara mwataavatama tina, Ekyaa nraakye qora ni votima kye varivaqe nte mwianra qiove qianinra. Qio nte ntapihi kyauqaro Kotiva mpo vu nraato vaisi mpo mwihanro mwi vaisiva nraakye varatero variharo, Kotiva vaisi mpove nraakye mpove mpo vu nraato mwihanro mwiva ehaara variqiri vi varira.

⁸ Mwanraataravata, qumwanraanravata, saati qutu quavata, tetoqa varia nraakye-huaravata, nte tirera. Nkye ni votima kye nkye qati varivaqe nte nkyiara qiove qianinra.

⁹ Vaisivantove nraakyevantove hia qio qati variaqara hirata qioma nraata vaati varevara. Haunri qati varivaro vaisiarave, nraakyerave, mpogaama kyero mwutukya ntirata mwia rirante qati variqiri vivora.

¹⁰ Nraata vaati varaahua nte mwaa quara timwa nyinrenra. Mwaa mwi quara hia ntena riemwa kye tuqo. Tiri vunyaa vaisivanto timwa tairama. Mwiva nraakyaera mwitaama tiro: Nraakyevanto hiam qio nai vaati ekyaa kyero quananrove. ¹¹ Mwiva nai vaati qaqira kyairera, mwiva hiam uro mpo qoraisi vararaitiro, qatima variarive. Mwiva nai vaati qaqira kyero uro nanrianraa vari taqero kyai nte ntena paativanto hinani nrumu ntante quankye timwa kyero mwiva qioma nai vaatintiriro uro variananrove, tiro. Mwitaa timwa kyero tiri vunyaa vaisivanto mwia vaatiaravata mwitaama tiro: Vaisivantovata hia nai nraata qaqira kyaananrove, tiro.

¹² Nte hini mwihuara mwaa quara tirera. Mwaa mwi quara hia tiri vunyaa vaisivanto timwa tairavauma. Nte ntena mwi quara tirera. Iesusira nraaqiara mpovanto variraro mwia nraatavanto hia Iesusirara qutaave qiarri nraakyeva variqaro nai vaatiara tiqaro, Hia i qaqira kyaraiti, nte i vatama kye variqi virerave, tirera, hia mwia vaativanto mwia qaqira kyaari.

¹³ Iesusira nraaqiaraqa hiariva nraakye mpovanto variraro mwia vaativanto hia Iesusirara qutaave qiariva variqaro nai nraatara tiqaro, Hia i qaqira kyaraiti, i vatama kye variqi virerave, tirera, hia mwia nraatavanto mwia qaqira kyaari.

¹⁴ Vaativanto hia Iesusirara qutaave qiariva nai nraatantiri variqi viraro Kotiva mwia nraatara rieqaroma mwi vaisirara qutaama mwiva mwia vaativanto variho qiananro. Nraakye mpovanto hia Iesusirara qutaave qiariva nai vaati Iesusirara qutaave qiani vaisiravata variqi viraro Kotiva mwia vaatiara rieqaroma mwi nraakyerara qutaama mwiva mwia nraatavanto variho qiananro. Kotiva hia mwitaa qianinravauma mwitanahua nraaqiara mwata tehua qumina nraakye qoravanto apiqama kye mwata taa nraaqiarahua votima kyeta varivara. Mwitana nraaqiaravanto Iesusirara qutaave qia nraakye qorahua nraaqiara votima kyetama varivara.

¹⁵ Hia Iesusirara qutaave qiariva nai nraatave, nai vaative, qaqira kyarera hirera, kyairaro mwitaa hiari. Mwiva qaqira kyero virera hiraro qioma vaativantove, nraatavantove, Iesusirara qutaave qiariva mwia tuta kyairaro quananro. (Mwia hia tuta kyairaro virera, mwitanahua inronra hiqatama varivara.) Mpora qihaakyama mwatairaro mwiva ina qihaakyama mwatero mwitaamaqita quate tiro, Kotiva tiri nraanrama taira.

¹⁶ Mwianra rieqanama nte mpo hiahua mwihua nyaatavantove saativantove hia Iesusira qua riaahuara mwitaa tirera. Nkyi saativantove, nkyi nyaatavantove, nkyiara rieqata Iesusira nraaqiaraqama vivarave iho, hiave Iesusira nraaqiaraqama vivarave iho? Nkye mwihua kyaahaqa hi okyarara hia ntipihiavo.

Iesusira nraaqiaraqama quavaro nkyi mpo kyaiqa mpo kyaiqa nyinra qaqira kyevorave tura

¹⁷ Haaru nkye varuvaro Kotiva nkyi nyaanro entara mwi entaraqaa tiri vunyaa vaisivanto kyaiqa tukyama kyero nkyi kuaiqia kuaiqia nyunranra rieqanama nte nkyiara tiqana, Nkye variqata nkyeta nanra kyaiqave tutura mwianra nraahu riemwaqita quate, tuqo. Nte mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqana Iesusira nraaqiara variahua mwi quara nraahu timwa nyiqina nrohurave.

¹⁸ Iutaa vaisivanto Kotira qua riero Iesusira nraaqiaraqama viva, mwiva haaru nai mwamwanta toqakyaarara hia kyauruari. Mpo mwatanaa vaisivanto Kotira qua riero Iesusira nraaqiaraqama viva, mwiva hia nai mwamanta toqa kyaari.

¹⁹ Mwamwanta toqe okyaravave, hia toqe okyaravave, hiama mwi okyarava vaisi kyaahaqa hiananro. Nkye mwi okyarara hia nronraqama kye riaata. Kotira qua kyuqema kye riemwaqi vira, mwianra nronraqama kye riemwaqi quata.

²⁰ Nkye mpo kyaiqa vare varivaro Kotiva nkyi nyaanraanrihua nkye mwi kyaiqara vareqata variata.

²¹ Mwi entara vaisi mpovanto nai kyaiqara rieqaro i rupa tovara e mwia kyaiqave vare varurave Kotiva i nraanronra? Qio mate i rupa taira hia mwianra nronraqama kyera riaana. I huvantu kyaari aanrava qio vahirera, e qioma qati vinanra. ²² Tiri vunyaa vaisi Karaisiva vaisi mpo rupa taaninra nraanrainranro mwi vaisiva nai rupa taaninranra hiama nronraqama kyero riaanranro.

Nte mwi vaisirara mwitaa qiante tirera: E tiqara, Karaisiva Saataaninraqaatairo ni huvantu kyaihana nte qatinani varuqo, tiqara variqira quana. Mwia votima kyero hia rupa taari vaisiva qumina vaisivanto variraro Karaisiva mwia nraanrainranro mwi vaisiva Karaisiva rupa tai vaisivama variananro.

²³ Kotiva nronra kyoqaa Karaisiraqo nkyi huvantu kyairara tita, nkye qumina vaisivanto nkyi rupa tairata mwia kyaiqa vareqata Kotira kyaiqa hia varevora.

²⁴ Ni kata pakya tuaavo, Kotiva nkyi nyaanro entara mwi entaraqaa nkye mpo kyaiqa vare varura, mwi kyaiqara nraahu matevata varaqi viqata Kotiravata variqata kyuqema kyeta nrohiate.

Poruva qaraahua hia nraata vaati varaahuaravata tetoqaravata tura

²⁵ Nte nkyi qaraakya nraakye qora hia nraata vaati varaahuara tirerama. Nkyiara hia ni vunyaa vaisivanto qua mpo timwa mpihana riaura. Ni vunyaa vaisivanto nianra po timwa matero ni nronraqama kyaihana nte mwia kyaiqa vaisi varuvara tina, nte nkyiara ntena riemwa kye qua timwa nyianinranra nkyi mwutukyavanto qihaakya hirata qutaave qiata.

²⁶ Mwaa entara uaqia hi entara muaanra vahi entarara tina, nte mwianra rieqana nkyi vaisira mwitaama tina, Nkye mate nataama kye varira qio mwivau variqita quate, tuqo.

²⁷ E nraakye vaakya varaterava hia mwia qaqira kyananranra riaante. E ehaara varirava hia uro nraakye varenanranra riaante.

²⁸ E uro nraakye varenanra mwia hياما e Kotira qua nteqa kyananra. Qioma mwitaa hiananra. Mwanraatavantovata uro qoraisi varairera, mwiva mwitaa hiqaro hياما Kotira qua nteqa kyaananro. Qioma mwitaa hiananro. Mwaa entara nraata vaati varehua nronraqama kye muaanra ntaani inraikyara varaqi vivara. Nkyevata mwi muaanranra varevo tina, mwianra rieqanama nkye hia nraata vaati varaate, tuqo.

²⁹ Ni kata pakyaa tuaavo, nte nkyiara qua tuva mwia okyara mwataamama vahi. Tire mwata mwaagaqaa variara entava pataqيامa vahi. Mwianra rieqatama nkyiqitai nraakye varehua hia nraakye varehua nraantantamwa kye variqi viqata Kotira kyaiqara nronraqama kye riemwaqi quata.

³⁰ Nkye hia mwatani airi enta qati variqi virara rieqatama nkyiqitai ntatehua mwihua hia ntatehuara nraantantamwa kye variqi viqata Kotirara nronraqama kye riemwaqita quata. Kuaa qarama kye nkyiqitai raihi varihua, mwihua hia raihihuara nraantantamwa kye variqi viqatama Kotira kyaiqara nronraqama kye riemwaqi vivata nkyiqitai mpo inraikya mpo inraikya kyoqaa hi varihua hia mpo inraikya vatehua nraantantamwa kye varaqi quata.

³¹ Nkye munima kyaiqave, kyoqaa kyaiqave, varehua hia mwi kyaiqarara nronraqama kye riemwaqita quata. Mwaa mwatara mwia kyaiqa okyaravata taiqe variharo mwiva taiqaani entava qaumato vahirara tita, nkye mwianra rieqatama Kotira kyaiqara nraahu nronraqama kye riemwaqi viqata variqi quata.

³² Ni kyakya hiva mwitaamama vahi: Hia nkyi mwutukyavanto mwata mwaagaanaa inraikyara mpoqama kyero vahiani. Hia nraakye varaari vaisiva variqaro mwiva tiri vunyaa vaisi qamwata mwatarero mwianra nronraqama kyero rieqaro mwia kyaiqa nraahu varaqi qoananro.

³³ Nraakye varate variari vaisiva nai nraata qamwata mwatarera uti variqarora tiro, mwiva mwata mwaagaanaa inraikyara nronraqama kyero riemwaqi qoananro.

³⁴ Mwiva mwitaa hiqaro hia Kotira kyaiqara nraahu riemwaqi qoananro. Mwiva Kotira kyaiqaravata, nai nraata kyaiqaravata, riemwaqi qoananro.

Mwanraatavante, hia vaati varaari nraakyeve, variqaro mwiva tiri vunyaa vaisi kyaiqara nraahu riemwaqi qoananro. Mwiva nai mwanraquragotairovata nai mwamwantagotairovata mwia kyaiqa nraahu varaqi qoananro. Vaati vataa nraakyevante variqaro mwiva nai vaati qamwata mwatarera uti variqarora tiro, mwiva mwaa mwataragaqaa vahi inraikyara nronraqama kyero riemwaqi qoananro.

³⁵ Nte mwaa quara tiqana nte hia nkyi antuareqanavauma tina, nte nkyi kyaahaqa higanama tina. Nkye aanra kyuqe hiraqaa nrohiqata Kotira kyaiqara nraahu riemwaqi viqata hia mpo kyaiqa mpo kyaiqara riemwaqita quate tinama, mwitaa tura.

³⁶ Vaisi mpovante tiqaro, Nte hia nraata vararaitina variariva mpo nraakyevata nrohiankyorave, qariva mwi vaisiva qioma nraata varaananrove. Mwiva mwitaa hiqaro hيامa Kotira qua nteqa kyaananrove.

³⁷ Vaisi mpovante tiqaro, Nte hia nraakye vararerave. Nte qioma ehaara variqana qati variqina quaninrave, timwa kyero mwitaamaqi variqaro kepukyaqama kyero variqiro quariva, qioma mwi vaisiva mwitaa hiqaro ehaara variqiro qoananro.

³⁸ Nraakye varaariva, mwiva qio kyugema hiananro. Hia nraakye vararaitiro ehaara variariva, mwiva mpoqiatavata kyuqe hiananro.

³⁹ Vaativante qati varirera, mwia nraatavante mwikyantiri nraahuma variqiro qoananro. Vaativante qutu viraro mwi nraakyeve qioma nai kyakya hiani vaisira varaananro. Mwiva mpo qoraisi vararera hiro Iesusirara qutaave qianinra nraahuma qio varaananro.

⁴⁰ Nte ntena riemwa kye mwi nraakyerara tiqana, Mwi nraakyeve hia qaiqaa qoraisi varairera, mwiva qamwateqaroma variqiro qoananrovema, tina. Nte mwitaa tiqanama Kotira mwanraquravantovata nte tu quara kuaa qua mwia nraahu qiananrovema tina.

8

Unra mwanriqani vate kyarara qiove nraananrave hiave qio nraananrave? tura

¹ Nkye ni kyapara hiqata qiove tire maaketiqitai unra mwanriqani vate kyarara munima kye vara kye nraananrave qia quara nkyita timwa nyinrenra. Hauri nkye paparuqa hita tiqata, Tire mwi quara okyara ntapihi kyaurahua qioma mwitaa mwitaa hiananrave, tivora. Nkye mwi okyarara ntapihi kyaurahuave tiqata nkyeta nrutu nraahu

tuaaherevora. Hia mwitaa ti quara mwiaqo mwi quara avuqavu hiata. Nkye nanrianra nanrianra mwutukya vateqatama mwi quara avuqavu hiata.

² Vaisivanto hini qua okyara nraahu ntapihi kyero haunri mwiva tiqaro, Nte ekyaa qua okyara ntapihi kyaugo, qiankyorave.

³ Kotirara mwutukya vahiyari vaisiva variraro Kotiva mwi vaisira ntapihi kyero taqero ni nraaqiarave timwa kyeroma mwia kyaahaqa hiananro.

⁴ Mwi quara rieqana nte unra mwanriqani vate kyarara tirera. Tire ekyaa hua ntapihi kyauro unra mwanriqavanto qumina inraikya nraahuma vahiro. Tire ntapihi kyauro qutaa mwanriqa kuaikuvanto Kotiva nraahuma variro. ⁵ Mpo hiahua tiqata, Nyaamwunivata mwata mwaagaavata mwanriqa airivanto variqata tiriqaa ntaqikiyari avata tiri vunyaa vaisi airivantovata variqata tiriqaa ntaqikiyari avate, qiarave.

⁶ Mwihua mwitaa qivata tire tiqata, Mwanriqa kuaikuvanto Kotiva nraahuma variro, ti varunanra. Kotiva tiri tiqovama variro. Mwiva ekyaa inraikya utu taiva varihata tire mwia nraaqiaravanto qati variqi quarahuama varita. Tiri vunyaa vaisi kuaikuvanto Iesusiva nraahuma variro. Kotiva Karaisira nronraqama kyaiharo mwiva ekyaa inraikya utu taira. Karaisiva varihatara titama, tirevata varita. Tire mwi quara rieqatama unra mwanriqanra qumina inraikyave tunanra.

⁷ Tire mwi quara ntapihi kyauro hua varurata hia ekyaa nraakye qora mwi quara ntapihia. Mpo hiahua tauraa unra mwanriqanra riohuma, mwihua Iesusiva nraaqiaragama vita mwihua mwaa entaravata unra mwanriqani vataa kyarara nreta tiqata, Qae, mwaa unra mwanriqani vataa kyarava tiri uaqiama timwa taarivaare, ti variarave. Mwihua mwutukya vu nraatovanto hia ntapihihata mwihua airi nraato tiqata mwi kyarara nramwa kyeta mwihua tiqata, Qae, ni kyauriroma iho. Hia mwi kyarara nraataara vaihana nramwa kyaurove, ti variara.

⁸ Mwihua mwitaa ti variavata tire ntapihi kyauro Kotiva tire kyara nraananra mwianra mwiva hia nronraqama kyero riero. Hia Kotiva tire kyara nraananra mwianra rieqaro tiri qamwata timwa taananro. Tire mpo kyara aurama te mpo kyara qati nre hiarava hiama tiri vara mpo qarama kyairaqe tire kyuqema kye Kotira nraaqiara variananra.

⁹ Mwi quava mwitaama vahirara tita, nkye hia kyauriraitita, qioma mpo kyara mpo kyara nrevera. Nkye mpo kyara mpo kyara nrehuavata rauriqata variata. Nkye mpo kyara mpo kyara qio nraahu nrehua variavata nkyi henahua Iesusiva nraaqiara hini mwihua nronraqama kye nraato tita tiqata, Tire mpo kyara nraanranro tiri kyauruankyorave, ti variahua suqaa nkye ekyaa kyara nraivata mwihua mwia taqeta mwihua uaqia hi kyaiqaraqii tumu ntivorave.

¹⁰ Ni qua okyara mwitaamama vahiro. E mpovanto tiqara, Nte qioma ekyaa kyara nraanrinro hia ni toqaamwu ruananrove, tirava uro unra mwanriqa mwaanra nraamwuqi kyara nre variraro i qata mpovanto Iesusiva nraaqiara hia kepukyaqa hiariva i taqero mwiaqaatairo mwivavata hia nraani kyarara mwia nraanranro mwia kyauriraro hia nraataara nrauqoma qiananro. Nramwa kyero mwia kyaara mwi vaisiva Kotira qua nteqa kyaananro.

¹¹ Mwi vaisiva mwitaa ihara mwia e tiqara, Nte ekyaa kyara qioma nraanrinro, qiananra, mwia okyaraqaarama mwi vaisiva tumu ntiro. Karaisiva hia iara nraahu qutu vurave, Karaisiva i qata vakyaa mwianravata qutu vurave.

¹² E mwi kyarara nraanranro i qata mpovanto hia kepukyaqa hiariva apiqama rieqaro kyara vara kyero nraanrenra, e hia mwia nraahu uaqiamamwatenanra. E Karaisiravata uaqiama mwatara mwia quavatama nteqa kyananra.

¹³ Mwianra rieqanama nte mwi kyarara nre qana taqaariro mwi kyararaqara ni kata pakya mpovanto tumu ntirera, nte mwiva tumu ntuanqyo tina, nte hiama mwi kyarara qaiqaavata nramwaqina quaninra.

9

Poruva Iesusiva kyaiqa vareqaro hia kyoqaa varora mwianra qamwatora

¹ Qio qutaa hia mpovanto ni rupataihana nte qatima varuqo. Qutaa nianra Karaisiva qua timwa nyianrive tiro, ni nronraqama kyaihana varuvama varina. Iesusiva nronraqama kyai vaisihua nraantante qutaama nte tiri vunyaa vaisi Iesusiva taqauvama varina. Qutaa nte tiri vunyaa vaisi mwia kyaiqa vare varuqata nkye ni kyaiqa mwiaqaatai Iesusiva nraaqiaragama vita variara.

² Mpo ihua nianra hia Iesusiva nronraqama kyai vaisiva variaro tivata nkye hia mwitaa tiraiti, nkye qutaama nianra Iesusiva i nronraqama kyai vaisiva variaro tivara. Nkye mwi

quara nraahuma tivara. Nkye Kotira vataqita aanra kyuqeraqaa vivaro mpovanto mwia tagero nianra qutaama Iesusiva mwia nronraqama kyairave qiananro.

³ Vaisi mpo ihua niqaa qua vataivera, nte nkyyari mwitaama kyena timwa nyianinra, ⁴ Nte Kotira kyaiqa vare variariro tavave nianra qao tiraqe nte kyaravata nramanrivata hia nraaninra? Hiamu mpovanto nianra qao qiariva variro.

⁵ Iesusiva nronraqama kyaihua mponramwuvata, Iesusira qatanramwuvata, Pitaavavata, mwihua nraakye varate variqi vi variarara tiro, tavave nianra qao tiraqe nte hia mwihua hianta ntevatata Iesusira vataqi quani nraakya mpo varena mpo mwatukya mpo mwatukyaqi nrohianinra?

⁶ Tire Vanavaasikya Kotira kyaiqa vareqata hiamu nraakye qorara kyara timwiate tiraitita, tetatana kyauquqo kyaiqa vara kyeqa tetatana ntaqikiyi varunanra. Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhuaqitaita taretana nraahu mwitaa hi varunanra.

⁷ Qikye, qaami vaisivanto qaami kyaiqa vareqaro nai munima kyeqarove mwi kyaiqara vare variro? Qaqao, hia mwiva nai munima kyaira. Mwiaqaa ntaqikiyiva mwia munima mwinra. Vaisivanto uaini vara tutairaro tamwa riemwa tairaro mwiva hiave nai tutaaninraqaatairo tamwa hiqo kyero nraanro? Qaqao, mwia qioma mwitaa hiananro. Sipisipiqaa ntaqikiyi variva, mwiva hiave qio nai sipisipi nraamwa nraanro? Hiamu mpovanto mwianra qao qiananro. Mwiva qioma naivata nraanro.

⁸ Mwaa quara tiqana nte hia vaisivanto ti varia quara nraahu rieqana tirera. Kotira mpukuqivata mwi quara okyara vahiro.

⁹ Kotiva Mosesira mwu quava mwitaama tiro:

Uiti uru ntakakaru hiarive tiro, purimakauvanto kyuquqo mwivau ntmwaqiro viro nrinro hianinra hia mwia nro rupa taante. Mwia qati kyairaro mwivavata uiti uru mpo hira nraanrive, tura. (Lo 25:4) Kotiva mwi quara purimakaura nraahu rieqaro turave iho?

¹⁰ Kotiva mwi quaraqaa ntumwa kyero tirivata kyaahaqa hirero turave iho? Eo, mwiva tirivata kyaahaqa hirero mwi quara timwa torave. Mwi quara okyara mwataamama vahiro: Kyara vara tirero mwata quvuarivavata, kyara vantu varero nrianrivavata, mwitanahua nraakiara mwaa kyarara qioma tetatanavata nraanrave tivara. Qua mwia okyaravanto mwitaama vahirara tita, mwitanahua qioma nrevera.

¹¹ Vaisivanto kyara humwu mwataqi vara tintema kye tire nraante Kotira qua nkyyi vu nraato mwutukyaqi vataunanra. Vaisivanto kyara vara tutaira vantintema kye hiave tire uro nkyyitai kyarave tuavaaqave varaananra?

¹² Vaisi mpo ihua nkyyitai mwitaa inraikya vareva vahirera, tire nkyyitai varaarava mpoqivavata vahianaro. Tire mwi inraikyara mwi inraikyara nkyyitai varaataama vahivevata hia uro nyaanru timwa kye varaunanra. Tire qaqira kye nkyyi mpo inraikyavanto antua kyairata nkyye Karaisira qua hia riemwaqi vivorave timwa kye mwiaqatai tire hia nkyyiara mwi inraikya timwiate tiraiti, tire tetavanto tetaqa ntaqikiyiqi viqata muaanra nto inraikyara varaqi viqa Karaisira qua nkyyi timwa nyiavanra.

¹³ Nkyye hia ntapihiarave? Ierusaremini Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vare variahua, mwihua mwi nraamwunraqitai nkyyiara kyara vara kyeqata nre variara. Mwini Kotirani quara vahi aasau rukyeta qia quara mwate variahua quara vahi aasau hini nkyyiarivata nraanra. Mwihua mwi kyarara hini nkyyiarivata nraavaro Kotiva hia mwihuara tirave.

¹⁴ Kuaa qarama kyero tiri vunyaa vaisivanto qua vatero tiqaro, Ni qua timwa nyiqi vi varihua varivata mwia hiniqama mwihua qua rie nraakye qorahua, mwihuama mwihuaqaa kyuqema kye ntaqikiyiqi vivata qio variqi quate, tura.

¹⁵ Mwi quava vaihana nte hia mwitaa hurave. Nte haaru nkyyivata variqana Karaisira qua nkyyi timwa nyiavara mwia hiniqama hia nte nkyyiara kyarave mpo inraikyave mpivaqe nte qio variankyye qivara. Nte nkyyitai mwi inraikyara mwi inraikyara qio varaariva vahuvanavata qaqira kyaavara. Nte qara mwaa ntiqana nte hia nkyye niqaa kyuqema kye ntaqikiyateravauma qara ntina. Hia nte nkyyiara mwitaa tirera. Nte qutu vina hia nkyyi kyapata variari entara mwi quara qiataarave. Nkyyitai mpo inraikyave kyarave munimave hia nyaanruma kye varaarara rienu nte qamwateqana ntena mwahuta ti varuqo. Nkyyitairo hiamu mpovanto tiqaro, Nte mwia mpo inraikya mwunraqa mwiva mwitaa tiharo mwia quavanto unra quama vahiananrove, qiananro.

¹⁶ Nte nraakye qora Karaisira qua timwa nyiqi viqana nte hia ntena mwahuta tirera. Nianra mwi quara timwa nyiante tirara tina, nte mwi quara nraakye qora timwa nyianriva nraahuma vahiro. Qikye, nte mwi quara hia qiariro Kotiva niqaa qua vatairaqe nte uaqiama kyena varianinra. Mwianra rieqana nte hia ntena mwahuta tirera.

¹⁷ Hia nte ntena riemwa kye tiqana, Kyai nte Karaisira qua timwa nyiqi quankye, turave. Nte mwitaa timwa kye ntena kyakya hiraqa varaaninra mwia nte qioma mwia

qiata kyoqaavata varaaninra. Hia nte mwitaa hirerama. Kotiva ni kyauquqi mwi kyaiqara vatero nianra mwi quara timwa nyiante tirara tina, nte mwi quara timwa nyiqi vura.

¹⁸ Nte mwitamaqi viqana nte mwia qiata nanra kyoqaa varaurave? Hia nte kyoqaa varaura. Ni kyoqaa nraahumwa mpo gara hi kyoqaava mwataama kyeroma vahiho: Nte Karaisira qua nraakye qora timwa nyiqanama hia munimave mpo inraikyave mpiate timwaqina vuva, mwivama ni kyoqaa vahiho. Nte Karaisira qua nkyi timwa nyiqana qio nkyiqitaina munimave mpo inraikya varaariva vaihanavata nte qaqira kye hia nkyiqitai vare varuva, mwiva mwia ni kyoqaama vahiho.

¹⁹ Hia vaisi mpovanto ni rupa taihana nte mwia kyaiqa vaisi varurave. Nte qati varuvama varuqo. Nte qati vaisi varura mwianra nte hia nronraqama kye riaraitina, kyai ekyaa nraakye qora Iesusira aanraqaa sita vare quankye tina, nte rupa taahua nraantantamwa kye variqana mwihua kyaiqa vaisi nraahu varirerana varura.

²⁰ Nte Lutaa nraakye qoravata variqana mwihua Iesusira aanraqaa quate tina, Lutaa nraakye qora Mosesira qua okyarara riegata variqi quantema kye ntevatata variqi vura. Nte hia Mosesira qua mwemwaniqa huva variqanavata mwihua Karaisira qua riaate tina, nte Mosesira qua okyara mwemwaniqa hina nrohi varina.

²¹ Kua qarama kye nte mpo mwatanaahuavata variqana mwihua hia Mosesira qua okyarara riemwaqi quantema kye ntevatata mwihua Iesusira aanraqaa quate tina, mwihua nraantantamwa kye variqi vura. Nte mwitama kye variqi viqana hia nte Kotiva timwa tai quara qaqira kyaraitina, nte Karaisira qua mwemwanima varina.

²² Hia kepukyaqa hia nraakye qorahua variavana nte mwihuvata variqana mwihua-vata Iesusira aanraqaa quate tina, ntevatata vina mwihua nraantante hia kepukya vahivara votima kyena varura. Ekyaa mpo gara mpo qarama kye vari nraakye qorahua Iesusira aanraqaa quate tina, nte ekyaa mwihua variantema kyena ntevatata variqina viqana mwihuaqi kyaiqa utura.

²³ Nte Karaisira qua kyuqe qua riegana nte mwitamaqina vura. Nte mwitamaqi vi variariro Kotiva nivata mpo ihuavata kyuqema timwa taarive tina, nte mwitamaqi viqana Karaisira qua timwa nyiqi vi varura.

Kyoqaa vararera tire kepukyaqama kye hiantaara

²⁴ Nkye hia ntapiharave? Mpo inraikya vataara vararerata nai ntutaa kye nai ntutaa kye hianta varia nraakye qorahua airivanto hiantaavaro kuaiqiavanto mwihuaqitairo nraatara kyero kyoqaa varairave. Nkyevata Iesusira aanraqaa viqata kyoqaa varehua hianteta quata.

²⁵ Nai ntutaa kye nai ntutaa kye hianteqata kyoqaa vararera hiahua tauraqama kye kyuqu kyauquvanto huvantu vaantu hiro mwamwantavanto qio vahiarive tita, ekyaa nkyiari mwamwanta kyakya hira qaqira kyeta uro mwataara hiara.

Mwihua mwitaa hiqata kyoqaa vararera kyatari mwanre qiataqaa qu nyataara mwia nraahu varaara. Mwihua mwanrevanto tamusa quaninranra tera hiqata kepukyaqama kye hiantaara. Tire hia mwihua nraantante qumina kyoqaa taiga quaninranra riaraitita, tire teta ekyaa enta qati variqi quana kyoqaarara riegata tire teramate kyuqema kye Kotira aanraqaa vi varunanra.

²⁶ Mwianra riegana nte hia tuqasaqasa hina viti viri hiqana Kotira aanraqaa virera. Nte nriqi vataanraqaa viqana avuqavuma kye virera. Hia nte vaisi mpovanto ntaqiqaro quminanraqi kyauqu tuto kyaintema kye ntevatata kyauqu tutokyaqi virera.

²⁷ Nte Karaisira qua mpohua timwa nyiqi vina mwiaqatai ntena raupiri hiankyorave tina, nte ntenaqa kyuqema kye ntaqikyiqi vi varura. Nraaqiantavanto nai qora qua vataqiro quarive tiro, mwia qova mwia ntuqutira. Mwia nraantantamwa kye nte ntena mwamwantavanto tumusa quarive tina, nte ntena mwamwanta ntuqutuqi vi varura.

10

Nkyevata Iutaa haivaqahua hia Kotira aanraqaa nrohuntema kye nrohivorave tura

¹ Ni kata pakya tuava, tiri Iutaa haivaqahua qumina mwataqaa nrohita uro taiga vu quarara nkyevata nraato tuata. Mwi entara Kotiva mwihua kyaahaqama nyatovaro tonamwuvanto ekyaa mwihuaqaa ntaqikyiqiro viqaro aanra nyaamwute varuvata ekyaa mwihua nramanri nronra qio gareta vura. ² Mwihua ekyaa tonamwuqivata nramanriqivata Mosesira vataqita varura tita, mwihua ekyaa mwi entara Mosesira nramanri varohua votima kye varura.

³ Mwihua ekyaa qumina mwataqaa hia kyaravata nramanrivata vahuraqa Kotiva nyu kyarara nraahumwa mpo gara hu kyarara nramwaqi vi varura. ⁴ Ekyaa mwihua Kotiva nai nyu nramanrinra nramwaqi vi varura. Mwihua mwi mwataraqaa nrohiqata Kotiva

nyu nramanrinra origitai nre varuvaro Karaisiva mwi nramanrinra nyinro mwi orira votima kyero mwiva mwihua kyapata variqiro vura.

⁵ Kotiva tiri haivaqahuaqaa kyuqema kyero ntaqikyuvata ekyaa mwihua mwia qua riaataara vahuvata airivanto qaqira kyeta mwia qua nteqa kyovaro mwia kyaara Kotiva hia mwihua qamwata nyatovata mwihua qutu vuvaro mwihua nyamwantavanto qumina mwata mwiaqaa mpona mpona vahura.

⁶ Haaru Iutaa haivaqahua hia Kotira qua riegata variqi vura, tire mwi quara rieta tirevata mwitaama kye variqi quarora. Mwihua mwutukyavanto qora kyaiqara vahuntema kyero tiri mwutukyavantovata mwitaa hiankyora.

⁷ Mwihua hinivanto unra mwanriqa nru tuaherontema kye tirevata mwitaa hiarora. Kotira mpukuqi qara ntumwa tova mwihuara mwitaama tiro:

Nraakye qoravanto mwatakya vi variqata
kyaravata nramanrivata nreta

mwiaqaataita api ntetutiqegata varurave, tura.

(Kyatura 32:6)

⁸ Mwi entara mwihuaqitaita mponramwuvanto api qaraqita vura kyaara Kotiva mwihua saihovata kuaa enta airi 23,000 nraakye qoravanto qutu vura. Tirevata mwihua nrohntema kyeta nrohiarora.

⁹ Tire mwihuaqitai mpo uhua Kotira mwataara huntema kye tirevata Kotira mwataara hiarora. Mwihuaqitaita mponramwuvanto Kotirara hia tiriqaa kyuqema kyero ntaqiky-
iho timwa kye Kotira mwataara huvaro mwia kyaara Kotiva quaiha vara kyovata mwihua
airinramwu kutu taiqa kyora.

¹⁰ Mwihuaqitaita mponramwuvanto Kotirara nru nraunru/nrunru nraanru timwaqi vuvaro mwia kyaara nyaamwusairo Kotiva titova vaisi ru kye varuva mpovanto tumu mwihua ru taiqa kyora. Mwianra riegatama tire mwihua hunte hiarora.

¹¹ Mate mwaa vari nraakye qorahua Kotira okyara ntapihii kyeta taqaate tiro, tiri haivaqahua mwitaama kye api nrohi varuvaro Kotiva mwihua ntuquqiro vura. Tiriara mwihua mwi quara taunru kyeta mwihuavata mwitaa hivorave tiro, mwi quara Kotira mpukuqi qara ntumwa tora. Ekyara enta nri ntaariva qaumato vaihata tire varurahuara tita, tiri haivaqahua qua qara ntumwa tora tire taunru kye mwihua votima kye api nrohiarora.

¹² Mwi quara riegatama tahuave tire Kotira aanraqaa kepukyaqama kye varuro tihua rauriqata variata. Nkyevata uaqia hi kyaiqaraqii tumu ntita qora aanraqaa vivora.

¹³ Nkyiara uaqia hi aanranraqaa quate tiro, airi inraikyavanto nkyi mwataara hirero uti varira. Mwi inraikyava hia nkyi nraahu mwataara hirero uti varira. Mwi inraikyava ekyaa nraakye qora mwataara hirero uti varira. Mwitaa hi variharo Kotiva nkyiara nronraqama kyero riemwaqiro vi variva uaqia hi kyaiqava nkyi nraatara kyaankyorave tiro, Kotiva nkyi kepukyaqama nyatairata nkye uaqia hi aanranraqaataita ntuqema kye kyuqe aanraqaa viva qioma vahiananro.

Kotira vataqi viqata kuaa vakya uaqia hi tove vaananravata vataqi quarora

¹⁴ Ni nramwunaa tuaavo, mwi quara riegatama unra mwanriqa nru tuahere okyarara nkye mwoga mwitaa. ¹⁵ Nkye kyuqe vu nraato vataahua variqara tita, nkye nkyetavanto ni qua tukyama kye kyuqe quave, uaqia hi quarave, qiata.

¹⁶ Tire Karaisira nraanrevanto tumunra mwianra riegata ntuvaantuama vi variqata uaini vara kye Kotirara kyuqeve timwa kye kaapu kuaaqitai mwi nramanrinra vara kye nreqata tire hiave Karaisiva tiriara rieqaro nai nraanre raurura mwianra rieta? Mperetivata nteqakye nreqata hiave tire Karaisiva nai mwamwanta tiri timwunranra rieta?

¹⁷ Mpereti kuaiku vaihata tire airivanto mpereti kuaa mwikuraqaatai nteqa kyeqa nre varunanranra tita, tire nraakye qora airi mwihua kuaa mwamwantama varuro.

¹⁸ Nkye Isareri vaisiara riaata. Mwihua Kotirani quara aasau rukyeta vateqata mwihua nkyiarivata mwi kyarara nreta mwihua Kotiravata kuaaqi varirerata mwitaa hura.

¹⁹ Ni qua okyaravanto nataamave vahiho? Mwataamave vahiho? Unra mwanriqa qutaa varirani vaisivanto kyara mwia mwinranro qiove mwia kyaahaqa hiananro? Qaqao, hia ni qua okyaravanto mwitaama vahiho.

²⁰ Hia Kotira qua riaahua unra mwanriqani quara rukye variara mwia mwihua vaananima quara rita. Mwihua hia Kotiranivauma mwi quarara rita. Nkye hia Kotira qua riaahua mwihuavata variqata mwihua nkyiari vaanani vate kyarara nreqata nkyevata vaana mwihua kyapata kuaaqi varivorave.

²¹ Nkye tiri vunyaa vaisi mwia kaapuqitai mwia nramanri nramwa kyeta mwiaqaatai uro vaanavanto hiani kaapuraqi nrevora. Nkye hiama qio tiri vunyaa vaisi kyapata tain-
taqaatai kyara nramwa kye mwiaqaatai uro vaanavanto hiani taintaraqaatai nrevora.

²² Tiri vunyaa vaisi raraqaa taankyo tita, tire hiama uro vaana kyapata kuaaqi variara. Hia tire teta vunyaa vaisi nraatara kyaurahuave. Hauri tire teta vunyaa vaisi nraatara kye kepukyavanto varuro qariora.

Vaisivanto hia nai nraahu kyuqema kyero variqiro quaninranra riaari

²³ Hia tiriara qao tihata tire ekyaa inraikya qio nraahu utuarahuama varita. Mwitaa hiararovata hiama ekyaa inraikya mwiva tiri kyuqema timwataanro. Hia tiriara qao tihata tire ekyaa inraikya qio nraahu utuarahuama varita. Mwitaa hiararovata hia ekyaa inraikyavanto tiri kyaahaqa hiananro.

²⁴ Vaisivanto hia nai nraahu kyuqema kyero variqiro quaninranra riaari. Mwiva variqiro nai hena vaisi kyaahaqa hianinranravata riaari.

²⁵⁻²⁶ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Mwatavata, mwatanyaa kyaravata,

Kotiva hi inraikyava nraahu vahirave, tura.

(Ihi 24:1) Ekyaa kyara Kotiva

hi inraikyava vahirara tita, nkye ekyaa kyaara nreva nraahuma vahiro. Mwianra rieqatama nkye quara kyara maaketiqi vatera qioma kyoqaama kye nrevara. Nkye mwia kyoqaa hiqata hiama kyapanaapara hita taisairo varaqiro vatairave tiraitita, qati mwia nraahu kyoqaamaqita uro nraata.

²⁷ Mpovanto hia Kotira qua riaari vaisiva nrita nivata kyara nraate tirata nkye mwini uro mwivata kyara nraivera, hia uro kyapanaapara hita taisairo mwi kyarara varaqiro vatairave tiraitita, qati nraata. ²⁸ Nkye nranrenra hivaro mpovavanto nkyiara tiqaro, Qaqa mwi kyarara unra mwanriqani vataarama iho, tirera, nkye hia mwi kyarara nraata. Toqaamwu ruankyo tita, hia mwi kyarara nraata.

²⁹ Hia nte nkyi toqaamwu ruaninra mwianravauma tuqo. Nte nkyi timwa nyi vaisira mwia toqaamwu ruankyo tinama tuqo. Mwiva nkyiara mwi kyarara unra mwanriqani vataa kyaravama vaiho tirata nkye mwi kyarara nraivaro mwi vaisiva tiqaro, Mwi hia mwi kyarara hia nraataara nraavaro ni toqaamwu riho, qiankyorave. Nte nkyiara mwitaa qariro mpovanto qao tiqaro mwitaama qiananro, ³⁰ Nte ekyaa kyarara Kotirara kyuqeve timwa kye nraanrinro tavave nianra e uaqia hiaro timwa kyero niqaa qua vataanro?

Nte Kotirara kyuqeve qiani kyarara mpovanto hia qao qarivema, qiananro.

³¹ Mpovanto mwitaa tiraqee nte nai mwitaama timwa mwianinra. E kyarave nramanrive nrenra mpo kyaiqa mpo kyaiqa vareqarama Kotira nrutu nraahu tuaaherarerera hiqara mwitaamaqira quante, qianinrave. Nkye mwianra rieqatama nkyi hena vaisi toqaamwu ruankyo tita, rauriqata variata.

³² Iutaave, Kirikive, mpo mwatanaave, Iesusira nraaqiara hini ihuave, nkye mwihuara rieqata variqi viqa mwi mwatanaahua tire utuananraqaatai mwihua uaqiahiraqi tumu ntivorave timwa kye rauriqata variqi quata. ³³ Nkyevata nte hunte hiata. Nte mpo kyaiqa mpo kyaiqa vareqana nraakye qora gamwata nyataankye tina, vare varura. Kotiva ekyaa mwihua sitaarive tina, nte hia ntena kyuqema mataaninranra riaraitina, nte mwihua kyuqema varirara nronraqama kye rieqana variqi vi varura.

11

¹ Nte Karaisiva nrohuntema kye nrohurara tita, nkyevata nte hunte hiata.

Nraakyevento nkyiari qiata nraamwu hirara tura

² Nkye nianra rieqata nte qua okyara nkyi timwa nyunranra riemwaqi vi variarara tina, nte nkyiara gamwateqana varuqo.

³ Nkye mwaa quara ntapihhi kye riaate tina, nte nkyi timwa nyinrenra. Ekyaa vaisiqaa ntaqikyvi variava Karaisivama variro. Nraakyevento variharo mwia vaativanto mwiaqaa ntaqikyvi varivama variro. Karaisiva variharo Kotiva mwiaqaa ntaqikyvi varivama variro.

⁴ Karaisiva vaisiqaa ntaqikyvi varira, mwianra rieqaroma nkye ntuvantuumavi vita varivaro nkyiqitairo vaisivanto Kotirara aakyara tirera hirove, Kotira qua tirera hirove, mwiva sivirera, mwi vaisiva hia nai qiata ntumwaquari. Mwi vaisiva nkyi suqaa siviro variqiro nai qiata ntumwaqu tairera, mwiva Karaisira kyauru mwataanro.

⁵ Qaiqaa tirera. Vaativanto nraataqaa ntaqikyvi varirara tiro, nkye ntuvantuumavi varivaro nkyiqitairo nraakyevento Kotirara aakyara tirera hirove, Kotira qua nkyi timwa nyinrenra hirove, mwiva siviro mwitaa hirera, mwiva nai qiataqaa ntumwaqu taarive. Nraakyevento hia nai qiataqaa ntumwaqiraitiro, nkyi suqaa siviro qua tirera, mwi nraakyeva nai vaati kyauru mwataanro. Mwitaa hiari nraakyeva qora hi nraakyeva nai qiata kyaahi ekyaa toqa kyaivara votima kyeroma variananro.

⁶ Qikye, nraakyevanto nai qiata hia nraamwuma tairera, mwiva nai qiata toqa kyaarive. Mwiva tiqaro, Qiata toqa kyenave, ekjaa humutu kyenave, mwitaa hiariro ni kyaaurarivaare, tirera, mwiva nai qiata nraamwuma taarive.

⁷ Kotiva vaisi utirero nai nraantantamwa kyero ututovaro Kotira kepukyavanto vaisiqaatairo vara rairara tiro, vaisivanto siviro nraakye qora suqaa qua tirera hiro hiamia nai qiata ntumwaqu taananro. Nraakyevanto qati vaisi kepukyavanto mwiaqaatairo vara rairara tiro, mwiva nai qiata ntumwaqu taananro.

⁸ Kotiva vaisi utirero hia nraakyeqaatairo vaisi utu tora. Kotiva vaisiqaatairo nraakye utu tora. ⁹ Kotiva hia nraakye rieqaro vaisi utu tora. Kotiva vaisiara rieqaro nraakye utu tora.

¹⁰ Kotiva vaisiara rieqaro nraakye utu torara tiro, mwianra rieqaro nraakyevanto ni paativanto niqaa ntaqiki varivave tiqaro nai qiataqaa ntumwaqu taananro. Mwiva nai qiataqaa ntumwaqu tairata nyaamwunyaahuavata mwia taqeta mwianra nai vaati qua riemwaqiro vi vari nraakyevave tivara.

¹¹ Nraakyevanto hia vaisi kyaahaqa hiraro hiamia qio vaisivanto variqiro quanro. Vaisivanto hia nraakye kyaahaqa hiraro hiamia qio nraakyevanto variqiro quanro. Vaisivanto nraakye kyaahaqa hiraro nraakyevanto vaisi kyaahaqa hiarive tiro, Kotiva vaisivata nraakyevata utu tora.

¹² Haaru Kotiva vaisiqaatairo nraakye utu tovaro nraakyevanto qovarama vura. Mate mwaa entara nraakyevanto qoraisi nraaqiara mwataqiro viharo mwiaqaatairo vaisivanto qovara hi varira. Mwitaa iharovata qio ekjaa inraikyavanto Kotiraqaatairo qovara hi varira.

¹³ Kyai nte mwaa quara qiarita nkyetavanto tukyama kye qiove hiave qiove qiata. Nraakyevanto hia nai qiata ntumwaqu tero qiove mwiva nraakye qora suqaa siviro Kotirara aakyara qiananro? Qaqaa, nraakyevanto hiamia qio mwitaa hiananro.

¹⁴ Nkyevata nraakye qora okyarara rieta tiqata, Vaisi qiata mpuahaa vahirera, mwiva kyaauruananrove, ti variara. ¹⁵ Nraakye qiata mpuahaa vahianinra mwia qiove. Nai qiata kyaahi mpuahaa mwiva mwia qiata ntumwaqu kyaiharoma nraakyevanto qio variro.

¹⁶ Mwi quarara airi qua tiqaro ni qua nraatara kyarera utuani vaisirara nte mwitaama qianinra. Nraakyevanto nraakye qora suqaa Kotira qua timwa nyinrenra hiro nai qiata ntumwaqu taarive, tura. Nte mwi quara nraahu timwa nyuqata Iesusira nraaqiara mpoqi mpoqi variahua ntapihii kyaara. Hia tire mwi quara qaqira kye mpo qua riarera. Mwi quara nraahu riemwaqi virera.

Tiri vunyaa vaisi kyara mperetivata uainivata apiqama kye nre varurara tura

¹⁷ Nte nkyiara mwi kyaiqara mwi kyaiqara mwitaama kye varaate tiqana nkye mpo inraikyaqia utuarara rieqana nte hiamia nkyiara qamwatauqo. Nte riaugata nkye mwaanra tirera ntuvaantuama vita kyugema kye variataara uaqiama kyeta variara.

¹⁸ Tohare nte mwaa quara nraante nkyi timwa nyinrenra. Mwitaa tihana riara: Nkye mwaanra tirera ntuvaantuama vita variqata nkye inronra hiqata ntainra vita variara. Nkyiara mwi quara tihana nte mwi quara rieqanama mwi quava hini qua qutaa qua vahiananrove tura.

¹⁹ Nkye mponramwuvanto tiqata, Tiri quavanto nraahuma avuqavu iho, timwa kyeqata mwia kyaara ntainra viqata variara. Mwia qio qutaama nkye ntainra vita varivata mwiaqaatai avuqavuma vari nraakye qorahua qovarama vivara.

²⁰ Nkye ntuvaantuama vi variqata tiri vunyaa vaisi kyara naitarama kye nraataara vaihata nkye apiqama kye nre variara.

²¹ Nkye ntuvaantuama vita variqata nkyeta kyakya hiraqa kyara vara kye nramwaquavata mpo hiahua nraataa ihata variavata mpo hiahua nronraqama kye uera nramanri nreta uera ntaara.

²² Qikye, nkye hia nraamwuqi variahuave? Nkye nkyeta nraamwuqi variqata mwini kyaravata nramanrivata nramwa vareta, mwiaqaatai uro mwaanra tirera ntuvaantua hiaataara vaihata nkye hia mwitaa hi variara. Nkye variavata vehi nraakye qoravata mwiqi variavata nkye nkyeta nraahu kyara nraavata mwihua kyaurihata variara. Qikye mwihuavata Kotira nraakye qora variavata nkye mwihua kyaurira inraikya vara nyinrenrata uti variara. Nte nkyi kyaiqa mwianra riena nte nkyiara nanreve qianinra? Nte nkyi qamwatave nyataaninra? Qaqaa, nte hiamia nkyi qamwata nyataaninra.

*Iesusiva mperetiaravata uainianravata tu quara
(Matiu 26:26-29; Maaki 14:22-25; Ruku 22:14-20)*

²³ (Kyai nte qaiqaa tiri vunyaa vaisivanto tu quara nkyi timwa nyianri.) Tiri vunyaa vaisivanto mwi quara ni timwa mpuvana nte mwi quara nkyivata timwa nyiavara. Mwi quava mwataamama vahi: Iutaasiva mwia qovarama kyarero veva ntero vu

entara enta mwiqi tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisiva nai nraaqiaranramwuvata kyara nreqanro mpereti vara kyero ²⁴ Kotirara kyuqeve timwa kyero nteqa kyero nai nraaqiaranramwu nyinro tiqaro, Mwaa ni mamantave. Nkyiara rieqanama nkyi nyuqo. Nkye nianra rieqatama mwi kyarara nramwaqita quate, tiro.

²⁵ Mwitaa tuvata mwia nraaqiaranramwuvanto mwi kyarara nramwa kyovaro kuaa qarama kyero mwiva uaini kaapu vara kyero tiqaro, Mwaa nramanriva ni nraanreve. Kotiva nraakye qora kyapata kuaaqi taqau viro varirero qaraakya qua vataariva, mwi quava kyaakueqama quarive tiro, ni nraanrevanto mwi quara kyaakueqama kyaananrove. Nianra rieqama mwi nramanrinra nramwaqi quate, tura.

²⁶ Iesusiva mwitaa turara tita, nkye ntuvaantuama vi variqata mpereti mwiavata, nramanri mwiavata, nramwaqi viqata nkye tiri vunyaa vaisivanto tiriara rieqaro gutu vurara nkye nraakye qora timwa nyi variara. Nkye mwitamaqi vivaro tiri vunyaa vaisivanto uro ntantero tumuanri.

Hia paparuqama kyeqata mwaa kyarara nraata

²⁷ Mwi quava mwitaama vahirara tiro, mpovanto uaqia hi kyaiqara utuqi viqaro tiri vunyaa vaisi mwia nramanrivata mwia nraanrivata nraanrenra, mwiva tiri vunyaa vaisi mwia mwamwantavata mwia nraanrevata uaqiama mwatairaro mwia kyaara mwiaqaa quama vahiananro.

²⁸ Mwitaa hiankyorave tiro, vaisivantove nraakyevantove nai mwutukya vu nraatoqi uaqia hi kyaiqava vahiankyo tiro, nai tukyama kye taqero mwiaqaatairo mpereti mwiavata, nramanri mwiavata, qio nraananro.

²⁹ Mpovanto paparuqama kyero nreqanro hia Karaisira mwamwantara ntapihiki kyero riaraitiro, qumina mperetivata nramanrivata nraanriva, naivantoma naiqaa qua vataananro.

³⁰ Nkye ntuvaantuama vita apiqama kyeta mwi kyarara nre variara mwiaqaa nrama nkye mponramwuvanto hia kepukya nraakye qora variavata mponramwuvanto nriqa vi inraikyara vare variavata mponramwuvanto gutu quavo.

³¹ Tire mwi kyarara nranrenra hita vuni teta uaqia hi inraikyara utuarava qati vahiankyo tita, teta mwutukya vu nraato tukyama kye taqeta, mwiaqaatai qioma mwi kyarara mwi nramwanrinra nraanranro hia tiriqaa qua vahiananro.

³² Tiriara mwaa mwataraqaa varihuavata variqata nronraqama kye qua varevorave tiro, tiri vunyaa vaisivanto tiri kyaiqa mwataarama kyero taqamwaqiro viqaroma tiriara avuqavuma vahi aanranraqaa quate tiro, tiri ntuquti varira.

³³ Ni kata pakyaa tuaavo, mwi quara rieqatama tiri vunyaa vaisi kyara nranrenrata ntuvaantuama vita variqi nkye qakyoma kye mpohua sekya variqata kuaa vakya kuaaqi mwi kyarara nraata.

³⁴ Mpovanto kyara nraataa hiraro nai nraamwuqi nrenro ntuvaantua hiraqi nrianri. Nkye mwitaama kye uro ntuvaantuama vita varivaro Kotiva hia nkyiqa qua vataananro. Qio nte nraakiara nkye hinani uro ntena mpo quavata nkyi ntapihiki kye timwa nyinrenra.

12

Kotira mwanraquravanto mpo qara mpo qarama kyero nraakye qoraqi kyaiqa utuaninranra tura.

¹ Ni kata pakyaa tuaavo, Kotira mwanraquravanto mpo kepukya mpo kepukya nkyi tukyama nyiani okyarara nkye api riemwaqita vivora. ² Nkye nkyeta haaru nrohi varu okyarara nkye ntapihira. Haaru nkye hia Kotirara rio entara qora kyaiqavanto nkyi vara apiqama kyovata nkye uro unra mwanriqa hia qua tu inraikyara qamwata mwate varura.

³ Nkye mwi entara hia Kotira mwanraqurara riaraitita, api nrohurara rieqana nte mwaa quara nkyi timwa nyinrenra. Kotira mwanraquravanto vaisi kyaahaqa hi varirera, mwi vaisiva hiama qio tiqaro, Kyai Iesusiva uaqiama quarive, qiananro. Hiama qio mwitaa qiananro. Kotira mwanraquravanto hia vaisi mpo kyaahaqa hirera, mwi vaisiva hiama qio tiqaro, Iesusiva vunyaa vaisivanto variho, qiananro. Kotira mwanraquravanto kyaahaqa hiari vaisiva, mwiva nraahuma qio mwitaa qiananro.

⁴ Nraakye qoravanto Kotira kyaiqa mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare variavaro tiri vunyaa vaisi kuaa mwikuva nraahu mwihuaqaa ntaqikiyi varira.

⁶ Nraakye qoravanto mpo kyaiqa mpo kyaiqa mpohua vara nyate variavaro Kotiva kuaikuvanto mwihua su nyaato kyugema nyataihata mwihua mwitaa hi variara.

⁷ Ekyaa Kotira nraakye qoravanto kyuqema kye variqi quate tiro, Kotira mwanraquravanto mpo qara mpo qara hi kyaiqara nraakye qora nyaamwute varira.

⁸ Kotira mwanraquravanto mpo kepukya vaisi mpo mwihanro mwi vaisira kyuqe vu nraato vaiharo mwiva kyuqe qua timwa nyiqiro vi varira. Kotira mwanraqura kuaa mwiva nraahu vaisi mpo nraahumwa mpo kepukya mwihanro mwiva Kotira qua okyara timwa nyiqiro vi varira.

⁹ Kotira mwanraqura kuaa mwiva mpo kepukya vaisi mpo mwihanro mwiva mpoqama kyero Kotirara riemwaqiro viqaro qutaama Kotiva mwi kyaiqara mwi kyaiqara qio varaananrove ti varira. Kuaa mwanraqura mwiva mpo kepukya mwihanro mwi vaisivave, mwi nraakyevave, nriqa qua nraakye qorahua kyuqema nyate varira.

¹⁰ Mpo kepukya mwihanro mpovanto nronra kyaiqa nraahumwa mpo qara hi kyaiqara vare varira. Kotira mwanraquravanto mpo kepukya mpora mwihanro mwiva Kotira qua qovarama kyeqaro vutu kyero timwa nyi varira. Mpora mpo kepukya mwihanro mwiva variqaro mpovanto timwa tai quara riemwaqiro viqaro tukyama kyero taqero tiqaro, Mwaa quara Kotiva timwa tai quarave, mwi quara toveaanavanto timwa tai quarave, ti varira. Kuaa mwiva mpora mpo kepukya mwihanro mwi nraakyevave mwi vaisivave nraahumwa mpo qua qitairo ti varira. Kuaa mwiva mpora mpo kepukya mwihanro mwiva nraahumwa mpo qua ti vari vaisira qua qio tuqasaa kyero riero mwiaqaatairo nraakye qora ntapihi kyero timwa nyi varira.

¹¹ Mwitaamaqiro viqaro kuaa mwanraqura mwiva nraahu mpo kepukya mpo kepukya ntainra kyero nyi variro. Mwiva nai kyakya hiraqa kepukya ntainra kyero nyiqiro vi varira.

Tire Karaisira mwamwanta kuaa mwamwanta varurahuave tura

¹² Vaisi mwamwantavanto kuaiku vaiharo mwamwanta mwiaqaa mpo mwamwanta mpo mwamwanta airiqianima vahiho. Mwitaama kyero airi mwamwanta vaiharovata mwamwanta kuaikumaa vahiho. Mwia votima kyero Karaisira mwamwanta kuaiqia nraahu vaihata tire mwia mwamwanta hini mpoqia mpoqia airivantoma varuro.

¹³ Kuaa qarama kye tire Iutaavantove, mpo mwatanaavantove, rupa tai nraakye qorahuave, qati nraakye qoravantove, variqata tire nramanri varaintema kyeta Kotira mwanraqura varaunanrave. Kotiva nai mwanraqura titaihata tire mwia mwanraquravata variqata Karaisira kuaa mwamwantavantoma varita.

¹⁴ Vaisi mwamwanta vahirero hia mwamwanta kuaiqia nraahuvauma vahiho. Mwamwanta mwiaqaa nai mpo mwamwanta mpo mwamwanta airiqianivantoma vahiho.

¹⁵ Vaisi kyuquvanto tiqaro, Nte hia kyauqu vahuvara tina, nte hia vaisi mwamwantave, tirera, mwia quavanto hia quaqa hiananro. Kyuqu mwiva mwamwantaqaanaavama vahiho.

¹⁶ Vaisi nraatovanto tiqaro, Nte hia vu vahuvara tina, nte hia vaisi mwamwantave, tirera, mwia quavantovata hia quaqa hiananrove. Nraatovantovata mwamwantaqaanaavama vahiho.

¹⁷ Ekyaa vaisi mwamwanta mwiva vuku nraahu vahirera, nataama kyerove vaisi tira riaanarro? Vaisi mwamwanta mwiva nraatoku nraahu vahirera, nataama kyerove mwunta huaanarro?

¹⁸ Tiri mwamwantavanto hia mwitaama kyero vaihata varunanra. Kotiva tiri vaisi mwamwanta utiqaro mwi mwamwantava mwi kyaiqara varaarive, mwi mwamwantava mwi kyaiqara varaarive, timwa kyeqaro utu tora. ¹⁹ Mwamwanta pata kuaiqiaru nraahu vahirera, ekyaa hini mwamwanta mwiva tanave vahianarro?

²⁰ Qio vaisi mwamwantavanto vahirero mwamwanta mpoqia mpoqia vahira tomaqa kyaiharo mwamwanta kuaiku vahira.

²¹ Vaisi mwamwantavanto mwitaama vahirara tiro, vuvanto hiama qio kyauquara tiqaro, E hia variraqe nte qioma varianinrave, qiananro. Qiatavantovata hiama qio kyauquara, E hia variraqe nte qioma varianinrave, qiananro. Hiama qio mwitaa qiananro.

²² Tiri vaisi mwamwantavanto hia mwitaama vaihata varunanra. Teta mwamwanta mpoqiara uqenrai mwamwantarave turava, mwiqiava hia vahirera, tire hiama kyuqema variananra.

²³ Tire mwamwanta mpoqiara qumina mwamwanta hia kyuqe hirave tunanra mwiaqa kyuqema kyeta ntaqikiyi varunanra. Mpo mwamwanta qoqaa vahiankyo tunanra, mwia kyuqema kye tuavaaqaqo ntumwaqu mwataunanra.

²⁴ Mpo mwamwantara tire kyuqe hi mwamwantarave timwa kye qati kyaunanra. Kotiva vaisi mwamwanta kyuqema kyero taaqau tairara tiro, vaisivanto nai mwamwantaqaa ntaqikyiqaro nai mwamwanta mpoqiara qumina mwamwanta hia kyuqe hivave tira, mwiqiaragaa kyuqema kyero ntaqikyiqiro vira.

²⁵ Vaisi mwamwanta mwiitaama vahirara tiro, vaisi mwamwanta mpoqia mpoqia vahia hia tukyama viro nanrianraa variqaro nai kyaiqa vare varira. Ekyaa mwamwanta mwiva ntuvaaqua hiro nai kyaahaqa nai kyaahaqa hi varira.

²⁶ Mwia mwamwantaqatairo mwamwanta kuaiqiavanto nriqa viraro ekyaa mwia mwamwanta nriqa quanaro. Mwia mwamwantaqatairo mwamwanta mpoqiavanto kyakya hiraro ekyaa mwamwanta mwiva kyakya hiro qamwataanro.

²⁷ Vaisi mwamwantaqata ntuwa kyena tuva mwia okyaravanto mwitaamama vahiro. Nkye Karaisira mwamwanta kuaa mwamwantama variavo. Nkye mwia hini mwamwanta mpoqia mpoqia vahira mwihuama variavo.

²⁸ Kotiva nai nraakye qora nyaanrama kyero kyaiqa tukyama kyero mpo kepukya mpo kepukya nyinro.

Toharero mwiva vaisi mponramwu nronraqama kyero, Nkyenramwu vuni variqata Karaisira qua mwakyaakya nraakye qora timwa nyiqi quate, tiro.

Mwia nraakiara mponramwu nronraqama kyero tiqaro, Nkye vuni varia vaisihua nraakiara variqata nte qovarama kyaani quara nraakye qora timwa nyiqi quate, tiro.

Mwitaam timwa kyero mwiva vaisi mponramwu nronraqama kyero tiqaro, Nkye mwihua nraakiara variqata ni nraakye qora ni kyaiqa okyara nyaamwutaivata mwihua kyuqema kye ni aanraqaa quate, tiro.

Mwitaam timwa kyero mwiva mponramwu nronraqama kyero mwihuara tiqaro, Nkye nronra kyaiqa hia nraakye qora taqe kyaiqara varaqi quate, tiro.

Mwitaam timwa kyero mwiva mponramwu nronraqama kyero mwihua, Nkye nriqa vi nraakye qorahua qioqama kyeqata vara mwaamwianrama kyaate, tiro.

Mwitaam timwa kyero mwiva mponramwu nronraqama kyero, Nkye nraakye qora kyaahaqamaqita quate, tiro.

Mwitaam timwa kyero mwiva mponramwu nronraqama kyero, Nkye mpo kyaiqagaa mpo kyaiqagaa ntaqikyiqi quate, tiro. Mwitaam timwa kyero mponramwu nronraqama kyero, Nkye nraahumwa mpo quaqaita timwaqi quate, tiro.

²⁹ Kotiva hia nai nraakye qora ekyaa mwihua kuaa qarama kyero kuaa kepukya mwia nraahu nyinrave. Hia nkye ekyaa mwihua Kotiva nronraqama kyaari vaisihua vuni variqata Kotira nraakye qoraqaa ntaqikyitave, Kotira qua qovarama kyehua varitave, ni kyaiqa okyara nyaamwutehua varitave, nronra kyaiqa hia nraakye qora taqe kyaiqara qovarama kyetave, ³⁰ nriqa vihua vara mwaamwianra kyetave, nraahumwa mpo quaqaita titave, mwi quara vara ntapihi kye timwa nyitave, mwitaam hiave tirave. Qaqao, Kotiva tukyama kyero mpo qara mpo qara hi kyaiqara mpohua mpohua nyinrave.

³¹ Nkye Kotira kyaiqa vararerata nkye vuni nronraqama kyero vahiani kepukyara mwianra nraante nkyi mwutukya vahiani.

13

Mpohuara mwutukya vahiani okyarara tura Qio kyai nte mpoqiavata aanra kyuqer-aqaa nrohi okyarara mpo nkyi timwa nyianri.

¹ Nte mpohuara mwutukya vahiani okyarara nkyi timwa nyinrenra. Mwi okyarava vuni vahi okyaravama vahiro.

Nte mwaa mwataraqaa varihua qua mpo qua mpo qua qio tiqana nyaamwunyaahua quavata qio qiariro ni mutukyavanto hia mpohuara vahirera, nte mpo qua mpo qua qiariva, mwiva qumina vahi nyaamwa nruquave, taaqa nruqua votima kyeroma vahiananro.

² Nte Kotiva qovarama kyaani quara mpo qua mpo qua timwa nyi variqanave, nte ekyaa qua okyara rieqana ekyaa uqeta taani quara rienave, nte tiqana, nte Kotira kepukyara kepukyaqama kyena riemwaqina quariva qiona taaqi mpo rataa kyaananrove, qiarivavata variariro mpohuara mwutukya vahiariva hia niqi vahirera, nte qumina inraikyavanto varianinrave.

³ Nte Kotirara rieqana ekyaa ntena vataani inraikyara vehi nraakye qora nyinave, nte kyaariro ni mamanta qiavanto itamwa kyairarovata mpohuara mwutukya

vahiariva hia niqi vahirera, mwi inraikyava hiamu ni kyaahaqa hiraqe nte quminama mwitaa hianinra.

⁴ Mpohuara mwutukya vate okyarava mwataamama vahiho. Mwia mwutukyavanto mpohuara vahiari vaisiva hia qamwanrama kyero nkyiari uaqiama nyataraitiro, mwiva kyuqema kyeqaro mpohuavata kyaahaqa hiananro.

Mwia mwutukyavanto mporara vahiriva hiamu vaisi mpovanto airi inraikya vataaninranra ua hiananro. Mwiva hiamu nai mwahuta qiananro. Mwiva hiamu nai nrutu tuaheraanro.

⁵ Mpohuara mwutukya vahiriva hiamu mpohua mwutukya uaqia hiarintema kyero qua tirove, nanrianra nraahu rierove, mwia utaqitairo qamwanrama kyero raraqa taariva nriananro. Mpohuara mwutukya vahiriva mpohua mwia uaqiama mwaterara hiamu qati nraahu riemwatero kyaara ntumwaqiro quanano.

⁶ Mpohuara mwutukya vahiriva hiamu uaqia hi kyaiqara varaaninranra qamwateqaro variananro. Mwiva Kotira kyaiqa qutaa kyaiqara qamwateqaro variananro.

⁷ Mpohuara mwutukya vahiriva hia qoriri hiraro mpohua kyaahaqamaqiro quanano. Mwiva Kotirara kepukyaqama kyero riemwaqiro quanano. Mwiva Kotira vekya variqaro Kotira aanraqaa kepukyaqamaqiro viqaro muaanra vahiani entara hiamu Kotira qaqira kyaananro.

⁸ Mpohuara mwutukya vahiani okyarava hiamu taiqa quanano. Mwi okyarava qati nraahu vahiqiro quanano. Vaisivanto Kotira qua timwa nyiqiro quari okyarava, mwiva taiqa quanano. Vaisivanto Kotira qua nraahumwa mpo qua qiari okyarava, mwivavata taiqa quanano. Vaisivanto mpo okyara mpo okyarara timwa nyiqiro quariva, mwi okyaravavata taiqa quanano.

⁹ Tire mwaa entara Kotira okyara hia ekyaa mwia ntapihiraitita, pata mpoqiatana nraahuma ntapihita. Mate mwaa entara Kotiva nai qua mpoqiatana nraahu timwa timwihata tire mwiqiatana nraahu nraakye qora timwa nyi varunanra. ¹⁰ Nraakiara tire ekyaa inraikyaqi qioqa hiana entava nri ntairaqe tire hia hini vitiqia nraahu ntapihiarava vahiananrove. Tire ekyaa inraikya ntapihiananrove.

¹¹ Nte nraaqiara variqana nte nraaqiara taaqa qua timwaqina quavaro ni pu naatovanto nraaqiara taaqa vu nraato vahuvana variqina quavara. Nte mate nronra tuemwa vina nraaqiara taaqa okyara qaqira kyena varura.

¹² Tire mate Kotira nraakye qoravanto nraaqiara taaqa votima kye variqata Kotira okyara hia anoma kye taqe varunanra. Vaisivanto kyinumiqi hia kyuqema kyero nai mwanraqura taqaintema kye tire Kotira okyara taqeqatavata hia ntapihi kye taqaunanra. Nraakiara tire nai viri nai viri taqeqata ntapihi kye taqaananra. Nte mate mwaa entara hini qua nraahu riaariva nraakiara ekyaa qua ntapihi kyena rianinra. Kotiva ni okyara ekyaa ntapihi kyero taqaintema kyena nte ntena okyara ntapihi kyena taqaaninra.

¹³ Taarampo okyaranramwuvantoma qati nraahu vahiqiro quanano. Kotirara riemwaqiro quari

okyarava vaiharo, Kotira vekya varigata qamwate okyarava vaiharo, mpohuara mwutukya vahiani okyarava vahiho.

Mwinramwuhuaqitairo mpohuara mwutukya vahiani okyarava vunyaa okyarama vahiho.

14

Kotira mwanraquravanto nraakye qora kepukya nyianinranra mpoqiavata tura

¹ Mwianra rieqatama nkye mpohuara mwutukya vahianinra mwia nraante vara vunigama taata. Nkye mwia vara vuni vateta Kotira mwanraquravanto mpo kepukya mpo kepukya nyianinranra nronraqama kye rieqata qati nraahu varaataa hirata variata. Kotira qua mwakyaakya nraakye qora timwa nyi kepukyara, mwi kepukyara nkyi varaataa hirata variata. (Hia nraahumwa mpo qara hiani quaraqitai ti kepukyara nkyi varaataa hirata variata.)

² Kotira mwanraquravanto mpo kepukya vaisi mpo mwihanro mwiva mwiaqaatairo nraahumwa mpo qua timwaqiro quariva, mwi vaisiva mwi quara tirata nraakye qoravanto mwia qua hia riaivaro Kotiva nraahuma mwia qua riaanro. Kotira mwanraquravanto mwia kyaahaqa hiraro mwiva uqeta taani quara nraahu timwaqiro quanro.

³ Vaisi mpovanto hia mpo quaqitairo tiraitiro, vutu kyeru Kotira qua mwakyaakya timwa nyianri vaisiva, mwiva timwa nyinrata nraakye qoravanto mwia qua kyuqema kyeta rierara tiro, mwi vaisiva qioma mwihua kyaahaqama nyatero, mwihua kepukyaqama nyatero, mwiva qioma mwihua mwutukya qihaakyama nyataanro.

⁴ Nkye ntuvaantuama vita varivaro vaisi mpovanto Kotira qua nraahumwa mpo quaqitairo tirera, mwi quava nai mwi vaisira nraahuma kyaahaqa hiananro. Hia mpo quaqitairo tiraitiro, vutu kyeru Kotira qua timwa nyianriva ekyya Kotira nraakye qorama kyaahaqama nyataanro.

⁵ Kotira mwanraquravanto mpo kepukya nkyi nyinrata nkye nraahumwa mpo qua mpo quaqitai tivera, nte pataqama nkyiara qamwataaninra. Kotira mwanraquravanto mpo kepukya nkyi nyinrata nkye Kotira qua qio tivera, nte mpoqama kyena nkyiara qamwataaninra. Nkye ntuvaantuama vita varivaro Kotira qua mpo quaqitairo qariva timwaqiro viraro hia mpovanto mwia qua qio tuqasaa kyeru nraakye qora timwa nyinrenra, mwia qvanto hiam qio nkyi kyaahaqa hiananro. Mwitaa hiraro Kotira qua vutu kyeru tirata ekyyahua mwia qua rie vaisiva, mwiva mwia quavata nraatarama kyaanro.

⁶ Ni kata pakyya tuaavo, nte nkye hinani uro ntena nte nkyivata nraahumwa mpo quaqitaina qarita nkye hiam qio ni qua riaivaro hiam qio ni quavanto nkyi kyaahaqa hiananro. Nte nkye hinani uro ntena vutu kyena Kotira qua qoqaa nkyi timwa nyinrenrave, Kotira okyara uqeta tai quara nkyi timwa nyinrenrave, nkye mwitaa mwataama kyeta Kotira aanraqaa nrohiate tina, nkyi timwa nyinrenrave, nte mwitaa kye vutu kyeqa nkyi timwa nyianrita nkye ni qua ntapili kyeta riaivaro mwi quava qioma nkyi kyaahaqa hiananro.

⁷ Nkye riaivaqe nte hia qakyya hira qumina inraikya ntomavaarave, kitaarave, mwiaqa ntumwakye tirera. Ntomavaara api vuatairaro hiam kyuqema kyeru nruqua qianro. Kitaavata api ntiraro hiam kyuqema kyeru nruqua qianro.

⁸ Ntaqi ntomanra apiqama kyeru rirata hiam qio ntaqi vaisihua veva huru kyaamwu tera taara hivara.

⁹ Mwia votima kyeta nkye nraahumwa mpo quaqitai tiqata hia vutu kye tivera, tavave nkyi qua qio riaanro? Nkye hia qua vutu kye tivaro nkyi quavanto qumina inraikyaqama hiananro.

¹⁰ Mwaa mwataraa mpo mwatanaa mpo mwatanaa qua airi vaiharo hia mpo qua qumina quavata vahira. Ekyya mwia okyara vahi quava nraahu vahira.

¹¹ Vaisivanto nianra mpo quaqitairo tiraqe nte hia mwia qua riaankyera, nte mwi vaisirara mpo mwatanaa vaisivema qianinra. Mwivavata nianra mpo mwatanaa vaisivema qianro.

¹² Nkyevata ntuvaantuama vita varigata nraahumwa mpo quaqitai timwaqi vivera, nkyi quavanto mpo mwatanaahua qua votima kyeru nraahuma vahiananro. Kotira mwanraquravanto nyiani kepukyara nkyi mpoqama kyeru mwutukya ntiyata vari-ahuara tita, nkye Kotira mwanraqurara tiqata, Mpo kepukya timwinraqe vutu kyeqata ntapili kye tiqata nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hi hiare, qiata. Mwi kepukyara varerara nkyi mwutukya vahirata variata.

¹³ Kotira mwanraquravanto vaisi mpo kepukya mwinranro nraahumwa mpo quaqitairo qiariva mwi quara okyara hia ntapihiraitiro, nkye ntuvaaquama vita variraqi mwi quara qiankyora. Mwi vaisiva Kotira kyapara hiraro Kotiva mwia kyaahaqa hiraro mwi quara okyara tuqasaa kyero ntapihi kye nraakye qora timwa nyianri. ¹⁴ Kotira mwanraquravanto ni kyaahaqa hiraqe nte nraahumwa mpo quaqitaina Kotirara aakyara ntaariro ni mutukya manraquravanto qio rie varivaro ni pu naatovantoma hia qio riaanarro.

¹⁵ Mwitaa hiraqe nte nataave hianinra? Nte mwutukya mwanraquraqotai nraahumwa mpo quaqitai Kotirara aakyara nteqana nte vu nraatoqitainavata riemwa kyena Kotirara vutu kye aakyara nterera. Nte mwutukya mwanraquraqotai Kotirara ihi tigana nte vu nraatoqitainavata riemwa kye vutu kye ihi tirera.

¹⁶ Nkye Kotira qamwata mwatarera uti variqata mwianra nraahumwa mpo quaqitai kyuqeve ti varivaro nkyi mwutukya mwanraquravanto nraahu mwi quara qio riaanarro. Nkye mwitaa timwaqita vivaro mpovanto nkyivata nrumu variariva nkyi qua hia riaraitiro, nataama kyerove nkyi quara qutaave qianarro?

¹⁷ Nkye nraahumwa mpo quaqitai timwaqi viqata Kotirara kyuqeve tivaro nkyi quavanto kyuqe qua vahiqaro nkyita nraahu kyaahaqa hiqaro hiama qio nkyi henanra mwia kyaahaqa hianarro.

¹⁸ Nte nkyi nraatara kyena nraahumwa mpo quaqitaina airiqama kyena ti varuvama. Nte mwianra rieqana Kotirara kyuqeve ti varura.

¹⁹ Kotira nraakye qora ntuvantuama vita varivaqena nte mwihua utaqa variqana nraahumwa mpo quaqitaina qumina airi quantikara qiarita hia rievu tina, nte mwihua rie quaraqitaina pataqia toqa kyena qiariro mwihua qio kyaahaqa hianarro.

²⁰ Ni kata pakyya tuaavo, nraaqiara akirivanto hia uaqia hi kyaqigara utiraitiro kyuqema kyero varintema kye, nkyevata variate. Mwitaama variqatavata hia nraaqiaravanto vu nraato tintema kye vu nraato tuate. Nkye nronra tuaahua vu nraatoqa hirata variata. ²¹ Kotira mpukuqi Kotiva mwitaama tiro:

Mpo qua ti vaisihua nroqitai

nte mwaa mwatanaahua ntena qua timwa nyinrenrave.

Nte mpo mwatanaa mwihua nyoqitaina qiaritavata hia

mwaa mwatanaahua ni qua rievavave, tura.

(Aisaiia 28:11-12)

²² Hia qumina nraakye qorara riaraitiro, Kotira nraakye qoravanto Kotira kepukya taqaate tiro, Kotira mwanraquravanto mpo hiahua kyaahaqa hiqaro mwihua kepukya mpo nyihata mwihua nraahumwa mpo quaqitai ti variara.

(Mwi quava vaiharo mpo quavatama vahiro. Mwataamama vahiro): Hia Kotira nraakye qorara riaraitiro, qumina nraakye qoravanto Kotira kepukya taqaate tiro, Kotira mwanraquravanto vaisi mponramwu kyaahaqa hiqaro mpo kepukya nyihata mwihua qumina nraakye qora Kotira qua timwa nyi variara.

²³ Nkye ntuvantuama vita variqata nkye ekyya mwihua nraahumwa mpo quaqitaita timwaqi vivata mpo ihua qumina nraakye qorave, hia Kotira qua riehuvave, mwihuavata nrumu variqata mwihua nkyi qua rietama nkyiara vu nraato apiqama vihata ueraqama quavoma tivara.

²⁴ Nkye ntuvantuama vita variqata Kotira qua ntapihi kye timwa nyiqi vivaro mpovanto qumina vaisivantove, hia Kotira qua anoma kyero riaari vaisivave, nkyi qua riero tiqaro, Qutaa nte uaqia hi kyaqigara uti varuvama varuqo, qianarro. Mwiva mwitaa tiraro nkyi quavanto mwia kyaahaqa hiraro mwia vu nraato ntapihi viraro mwiva tiqaro, Qikye, nte uaqia hi aanranraqaa nrohi varuvama varuqo, qianarro.

²⁵ Mwitaa timwa kyero mwiva nai ugeta taani quara timwa qovarama kyero mwiva tumu ntiro variqaro Kotira nrtutu tuaaherero tiqaro, Qutaqama kyeroma Kotiva nkyi utaqa variho, qianarro.

Poruva mwataama kye variqi viqata Kotira qua mwaanra qiate tura

²⁶ Ni kata pakyya tuaavo, ni qua okyaravanto mwataamama vahiro. Nkye mwaanra tirerata ntuvantua hita variqata nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hirara rieqata variata. Nkyiqitairo mpovanto tiqaro, Nrivaqe mwi ihira qiare, tirata nkye mwia qua rieta mwi ihira tivaro mwiaqaatairo mpovanto tiqaro, Tire mwataama kye Kotira aanraqaa nrohinerave, tirata nkye mwia qua rieta varivaro mwiaqaatairo mpovanto tiqaro, Kotiva mwitaa tihana riaurave, tirata nkye mwia qua rie varivaro mwiaqaatairo nraahumwa mpo quaqitairo nkyi timwa nyi variraro mpovanto mwi quara tuqasaa kyero nkyita quaqitairo timwa nyi varirata mwia qua riaata. Mwitaama kyeqata mwaanra timwaqi quata. Nkye nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hirara rieqata variata.

²⁷ Nkyiqitai airivanto nraahumwa mpo quaqitai nkyetara nkyetara timwaqita vivora. Kuaikuvantove, taarakuvantove, taaramponramwuvantove, qioma nraahumwa mpo quaqitaita tivara. Mwinramwuhua nraahumwa mpo quaqitai tirerata kuaigia kuaigiqi-avanto timwaqi vivaro mpovanto mwihua qua tuqasaa kyero nkyi timwa nyinrata nkye ntapih kye rievvara.

²⁸ Mwihua qua tuqasaa quariva hia varirata nraahumwa mpo qua tihua mwihua tirema variata. Mwihua variqata nkyiariaraqama kye Kotiravata qua tiqata variata.

²⁹ Vaisi taaratanave taarampotanavantove Kotira qua tirera hivera, nkye qati kyaivata mwinramwuhua qiata. Mwinramwuhua qua nkyi timwa nyivata nkye mwihua qua tukyama kye riegata variata.

³⁰ Mpovanto siviro Kotira qua timwa nyi variraro mwiaqaatairo mpovanto mwatakyaaa quariva tiqaro, Kyai ntevata Kotiva ni mpi quara timwa nyiankye, tirera, vaakya siviro qua qiariva eo timwa kyero mwatakyaaa viraro mwivavata nkyi qua timwa nyianri.

³¹ Nkye mwitaama kye kuaigia kuaigiqiavanto siviqata Kotira qua timwaqi vigaatama ekyaa nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hiqata ekyaa hia kepukyaqama nyatevara.

³² Vaisi mpo Kotiva nai qua qiarive tiro nai kepukya mwianriva, mwi vaisiva nai quaqaa ntaqikyiqaro nai tukaqaa qiananro.

³³ Kotiva hia kyirikyairi hi kyaigara vararaitiro, Kotiva kyuqema kyero kyaigaa vare varirara tita, nkyevata hia kyirikyairima kyeqa mwaanra tiraitita, vivinrama kyeta qiata.

Kotira nraakye qoravanto mwtukya mpoqi mpoqi ntuvaantua hiantema kye ³⁴ nkyevata mwaanra tirera ntuvaantua hita variqata nraakya nkye hia uro sivita Kotira qua qiate, nkye tirema variate qiata. Kotira mpukuqi nraakyevanto hama vuni variananrove tura.

³⁵ Nraakyevanto mpo qua okyara kyaparama kyero ntapihirero nai nraamwuqi variqaro nai vaati ntumwahiamwa hiari. Nkye ntuvaantua hiraqi nraakye mpovanto siviro qua tirera, kyaantaagaqa hiro hama kyuqe hiananro.

³⁶ Qikye, Kotira quavanto nkyi Korintiqitairove qovara hiro? Mwi quava nkyi nraahu kyaahaqa hirero qovarama virave iho? Hiave.

³⁷ Mpovanto nanrianra tiqaro, Nte Kotira qua ti varuvave. Kotira mwanraqavanto mpo kepukya mpihana varuvave, tirera, mwi vaisiva ni quara qutaavema qiananro. Mwiva nte tu quara mwianra, Tiri vunyaa vaisivanto vatai quaravema, qiananro.

³⁸ Mwi vaisiva ni quara hia nronraqama kyero riairera, nkye mwi vaisira qua hia riaata.

³⁹ Qio ni kata pakyaa tuaavo, Kotira qua mwakyaakya nraakye qora timwa nyi kepukya mwi kepukya nkyi varaataa hirata variata. Nkyiqitairo mpovanto nraahumwa mpo quaqitairo nkyi timwa nyinrenro utirata hia mwianra qao tiraitita, qioma tinanrave qiata.

⁴⁰ Nkye ntuvaantuama vita variqata hia apiqama kye Kotira qua mwaanra tiraitita, ntapih kyeqata Kotira qua mwaanra tira mwivau timwaqi quata.

15

Karaisiva qutu vuraqitairo qaiqaa qati sivurara Poruva tura

¹ Ni kata pakyaa tuaavo, nte Karaisira mwakyaakya nkyi timwa nyiava quara qaiqaa nkyi timwa nyianrita nkye mwi quara riegata variata. Nte tauraa mwi quara nkyi timwa nyiavata nkye mwi quarara qutaa quave timwa kyeta mwiaqaatai nkye mwi quara kepukyaqama kye riemwaqita vura.

² Karaisira qua nkyi timwa nyiavara nkye hia mwi quara qaqira kyaraitita, kyuqema kye tutaivera, mwi quava nkyi kyaahaqa hiraro Kotiva hia nkyi qaqira kyaraitiro nkyi sitaananro. Nkye mwi quara hia kyuqema kye tutaivaro mwi quava hia nkyi kyaahaqa hiankyora.

³ Mwi quara ni timwa mpuvana nte mwi quarara vunyaa quama vaiho timwa kye mwi quara nkyi timwa nyiavara. Nte nkyiara mwitaama tina. Tire uaqia hi kyaigara uturava nruka quarive tiro, Karaisiva tirara rieqaro qutu vura. Kotira mpukuqi mwitaama kyero qutu quananrove turaqa mwiva qutu vura. *(Aisaiaa 53:5-12)*

⁴ Karaisiva qutu vuvata mwataqi quntamwa tovaro taarampo enta vaitero mwiaqaatairo qaiqaa qati sivura. Kotira mpukuqi mwitaama siquananrove turaqa mwiva sivura.

⁵ Karaisiva qutu vuraqitairo qati siviro uro Pitaara vuqaa qovarama viro mwiaqaatairo mwiva nai nronraqama kyo vaisihua 12 nramwu suqaa qovarama viro ⁶ mwiaqaatairo nai nraaqiara airi 500 nramwu suqaavata qovarama vuvata mwihua mwia taqora. Mate mwi nraakye qorahua hininramwu qutu quavata hini airivanto qati variara. ⁷ Iesusiva nai nraaqiara mwihua suqaa qovarama viro, mwiaqaatairo Iesusiva lemisira

vuqaavata qovarama viro, mwiaqaatairo ekyaa nai nronraqama kyo vaisinramwuhua suqaa qovarama vuvata mwia taqora.

⁸ Karaisiva mwitaamaqiro viro ekyaa ni puqaavata qovarama vuvana taqaavara. Nraaqiara mpo mwatai iherava nritaraiharo nraakiara mwataintema kyena nte nraakiarani Karaisira nraaqiaraqama vura.

⁹ Nte Iesusiva nronraqama kyai vaisihuaqitaina uapaa vaisi hia kyuqe huva varuva. Tauraa Karaisira vataqi nrohi varu nraakye qorahua nte anoma kye uaqiamaqina quavarara tiro, Karaisiva hia nianra nronra vaisive qiataara.

¹⁰ Kotiva mwiva nraahu nianra po kye tiqaro kyuqema mataihananra tina, nte mwataama kye vaisi nronra varura. Kotiva ni kyuqema mataihana hia nte qaqira kyena qati varura. Nte kepukyaqama kye mpoqiavata mwia kyaiqa varaqi viganu mwiva nronraqama kyai vaisinramwuhua kyaiqavata nraatara kyaura. Qio hia nte ntena kepukyara mwi kyaiqara varaura. Kotiva ni kyuqema matero kepukya mpihana nte mwia kyaiqa varaqi vi varura.

¹¹ Nteve mwihuave Karaisira qua nkyi timwa nyunanra mwianra nte hiamu nronraqama kye riena. Tire mwinro mwaanro mwihua nkyi timwa nyunrata nkye mwi quarara qutaave timwa kye variara, mwianrama nte nronraqama kye riena.

Poruva tire qutu quanraqitai qati siquananranra tura

¹² Tire mwakyaakya nkyi timwa nyiqata Karaisiva qutu vuraqitairo qati sivurave tunanra. Tire mwitaa turata nanraqamave nkye mponramwuvanto qutu vihua hiamu sivivarave ti varita?

¹³ Qutaa qutu vihua hia sivira hitiri, Kotiva hiamu Karaisira sivuma kyotiri.

¹⁴ Kotiva hia Karaisira sivuma kyotiri, tire qua turava qumina qua vaiharo nkyi timwa nyunrata nkye qutaave qiava, mwivavata qumina inraikyaaqama hitiri.

¹⁵ Qikye, tire nkyi timwa nyiqata qutaqama kyero Kotiva Karaisira qati vara sivuma kyorave tuna quava, mwi quava unra qua vahitiri, mpovanto tiriara tiqaro, Kotiva hia Karaisira qati vara sivuma kyorave. Nkye mwitaama kye Kotirara qia quava unra quama vaiho, titiri.

¹⁶ Kotiva hia qutu quahua qati vara sivuma kyaiva varitiri, mwiva hiamu qio Karaisiravata qati vara sivuma kyotiri. ¹⁷ Kotiva hia Karaisira qati vara sivuma kyaitiri, nkye quminama Karaisirara qutaave qiavaro nkyiqa qua vahiva hia taiqaraitiro, qatima vahitiri.

¹⁸ Kotiva hia Karaisira qati vara sivuma kyaitiri, Karaisirara qutaave timwa kye qutu quahuavata hia qaiqaa qati siviraiti, uro quminama raupirima quatiri.

¹⁹ Tire Karaisira vekya variqata mwaa mwataraqaa mwianra riemwaqi vita uro qutu vita hia qati siquarahua variaratavauma mwaa mwataraqaa varihua tiriara raimu timwa teta po kye tivara.

²⁰ Mwihua hiamu qio mwia kyaara tiriara raimu timwa tevara. Karaisiva qutu vuvuro qutaqama kyero Kotiva mwia qati vara sivuma kyora. Kyara vara tutaiharo tohare riemwa taiva, mwiva nraante keko tintema kyero Karaisiva nraante qutu vuraqitairo qati sivurara tita, Karaisirara qutaave timwa kye qutu quahua qatima sivivara.

²¹ Haaru vaisi mpoqaatairo qutu vi okyarava qovarama vurama. Qaiqaa kuaa qarama kye vaisi mpoqaatairo qati sivi okyarava qovarama vira. ²² Tire Ataamunraqaatai qovara hurahua ekyaa qutu vi varunanra. Kuaa qarama kye tire Karaisira nraaqiaraqamavi variarahua nraakiara tire ekyaa mwihua sivita qati variqi quanarra.

²³ Nraakiara hia tire apiqama kyeta siquanarra. Tire naitarama kyeta kuaiqia kuaiqi-avanto siquanarra. Karaisiva nraante quturaqitairo qati sivurara tita, Karaisiva qaiqaa mwatani tumuani entaraqaa Karaisiva hiari nraakye qorahua qaiqaa qati sivivara.

²⁴ Mwihua sivivuro mwiaqaatairoma taiqaani entava nriananro. Mwi entaraqaa Karaisiva kepukyaqa hiqaro mpo mwatanaa mpo mwatanaahua kamaninra nraatara kyero, vaisi kepukyave ekyaa mpo inraikya mpo inraikya kepukyavata nraatara kyero, uro nai qora Kotira kyauquqi kyero tiqaro, Nte ekyaa inraikya nraatarama kyauqo. E ekyaa inraikyaaqaa ntaqikiyiqira quante, qiananro.

²⁵⁻²⁶ Karaisiva kepukyaqa hiqaro nai nramwutaahua nraataraqvi viro uro ekyaararaqama qutuqi vi vari okyarara nraatara kyairaro mwi okyarava ekyaarama taiqaanarro.

²⁷ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Kotiva Karaisira nronraqama kyaiharo

Karaisiva ekyaa inraikya nraatara kyero

mwiaqaa ntaqikiyiqiro quanarrove, tura. (Ithi 8:6) [Karaisiva ekyaa mwi inraikyaraqaa ntaqikiyiqaro hiamu Kotiraqaavata ntaqikiyanarro.]

²⁸ Nraakiara Karaisiva ekyaa inraikya nraatara kyero mwiaqaa ntaqikyiqiro viro mwiva nai qora mwemwani variro tiqaro, E niqaa ntaqikyiqira vi variaravama e niqaa ntaqikyiqira quante, qiananro. Karaisiva mwitaa tiraro mwiaqaatairo Kotiva Karaisiraqaavata ekyaa inraikyaqaavata ntaqikyiqiro quananro.

²⁹ Karaisiva hia qutu viraqitairo qaiqaa qati sivira hitiri, nanraqamave mpo hiahua qutu quahuara rieqata nramanri vare varita? Qutu quahua ekyaa qutu quavo qiatiri, hiamu qumina mpo hiahua mwihua kyaahaqa hiqata nramanri vare variatiri. Mwihua tiqata, Qutaama qutu quari vaisiva qaiqaa siqunanrove, timwa kyetama nramanri vare varita.

³⁰ Karaisira qua kyaara tiri ekyaa enta ru kyarera uti variara. Tire hia qutu qunanraqitai qaiqaa siquarahuavauma, tiri qumina mwitaa hivara.

³¹ Ni kata pakyaatuaavo, Iesusi Karaisiva nkyiqaavata niqaavata ntaqikyivarihananra tina, nte nkyiara qamwate variqana ntena kyauqu nriqiqaa vatena qutaqama kyena tirera. Ekyaa enta ni ru kyaivaq qutu quariva nte variqina vi varurave, tuqo.

³² Nte Karaisirara rieqana Epesaasiqi uro variavata mwi mwatanaahua qaakyau vairo votima kye variqata ni naatara kyarera uti varuvana variavarave. Nte qumina vaisi taiqa quariva hutiri, nte quminama mwini varutiri. Kotiva hia qutu vihua sivuma kyaari quava qutaa vahiraqevauma nte mate mwaa entarara rieqana mwataa qianinra: Nrivaq kyuq qaanra qaqira kye hura qutuananranra hia nronraqama kye riaraiti, mate kyaravata nramanrivata nramwaqi quare, qianinra.

³³ Hauri mpo ihua unra qua tivata nkye mwihua sataqita vivora. Quavanto mwitaama tiro.

Vaisivanto uaqia hi vaisihuavata variqi viro

mwi vaisivavata uaqiama qunanrove, tura.

(Aisaiaa 22:13)

³⁴ Mwianra rieqatama nkyi su nyaatovanto ntipihi virata uaqia hi kyaiqara qaqira kyaata. Qikye, nkyi utaqitai nraake qora mpo hiahua hia Kotirara riaraitita, api qua ti variara. Mwitaa qiahua mwihua kyauruate tinama, nte mwitaa tina.

Mwamwantavanto qati siquani okyarara tura

³⁵ Mpowanto mwitaama qiananro. Nataama kyerove Kotiva qutu vihua qati vara sivuma kyaananrove? Nataama vahiani mwamwantara varetave sivivarave? qiananro. Mpowanto mwitaa tirera, nte nai timwa mwinrenra:

³⁶ I vu nraato apiqamave viho? E hiave ntipihiaro? E kyara humwu mwataqi vara tutairaro uru mwiva ntuko hiraro nruhi mwiva hia tapitairera, kyaravanto hiamu qupiqaananrove.

³⁷ E kyara humwu vara tirera hira, e humwu nraahu kyakuma humwuve, mpo humwuve, vara tuananrave. E hia uro nronra mwia rirante ntaruqira tuananrave, qianinra. ³⁸ Kotiva tiharo uru mwiaqaatairo mwi kyarava qupiqaiharo mpo humwuqaatairo mpo kyaravanto qupiqaiharo hia kuaa mwamwanta vahirave. (Mwia votima kyero tire qutu qunanraqitai qaiqaa siquararo tiri mwamwanta nraahumwa mpo mwamwantama vahiananro.)

³⁹ Vaisi mwamwantavata, vahi aasau mwamwantavata, hia kuaa qarama kyero vahirave. Vaisi mwamwanta mpo mwamwanta vaiharo, vahi aasau mpo mwamwanta vaiharo, nyaamwa mpo mwamwanta vaiharo, tavukya vaanti mpo mwamwanta vaiharo.

⁴⁰ Nyaamwuni nraahumwa mpo inraikya vaiharo mwatani mpo inraikya vahirama. Nyaamwuni itai inraikyava mwitaama kyero iteqaro ntuvaahe vaiharo mwatani vahi inraikyava nraahumwa mpo qarama kyero ntuvaahe varira.

⁴¹ Huarivanto iteqaro mpo qarama kyero ntuvaaheharo, toravanto iteqaro mpo qarama kyero ntuvaaheharo, qovora kuaiqia kuaiqivanto mpo qara mpo qarama kyero ntuvaahe varira.

⁴² Mwi inraikyara mwi inraikyara mwunruqa hi okyarava nraahumwa vahira. Mwia votima kyero nraakiara tiri mwamwantavanto qutu qunanraqitairo qaiqaa qati siviraro nraahumwa mpo mwamwantama vahiananro. Tiri mwamwanta mwataqi quntamwa taavaro ntenrai mwamwantavama vahiro. Nraakiara sivuma kyaani mwamwantara qaraakya mwamwanta hia ntenraani mwamwantavama vahiananro.

⁴³ Tiri mwamwanta mwataqi quntamwa taava uqenrenro hia kyuuq mwamwanta vahira. Nraakiara tiri sivuma kyaani mwamwantava kepukya mwamwantavanto kyuuq mwamwantama vahiananro.

⁴⁴ Tiri mwamwantavanto mwaa mwataraqaa nrohiarive tiro utu tairara tita, mwaa mwataraqaa qunte variara. Nraakiara tiriara nyaamwuni nrohiate tiro, nyaamwuni nrohiana mwamwantara vara sivuma kyaanro. Mwaa mwataraqaa nrohira mwamwantava vaiharo nyaamwuni nrohira mwamwantavavata vahira.

⁴⁵ Mwi quara Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Kotiva utu kyovaro toharenaa vaisi Ataamuva siviro

qati variqiro vi varurave, tura.

(Okyara 2:7) Mwi vaisiva mwitaama

varuvaro mwia nraakiara vaisi mpo Karaisiva qovarama viro ekyaa nraakye qora qati variqi quate tiro, qati nraahu varura.

⁴⁶ Hia nraakye qoravanto nyaamwuni nrohira nraante qovarama kyora. Nraakye qoravanto mwatani nrohira nraante qovarama kyero mwiaqaatairo nraakiara nyaamwuni nrohira qovarama kyora.

⁴⁷ Hoqarenaa vaisi Ataamunra mwataqotairo utu tovaro mwaa mwataraqaa qovarama viro varura. Nraakiara vaisi mpovanto Karaisiva nyaamwusairo mwatani tumu qovarama viro varura.

⁴⁸ Mwaa mwataraqaa variahua mwihua mwataqotairo utu to vaisira votima kyeta variara. Nyaamwuni varirera hiahua mwihua nyaamwusairo tumu vaisira votima kyeta varivara.

⁴⁹ Mwaa entara tire mwataqotairo utu tai vaisira Ataamunra votima kyeta nrohi varunanra. Nraakiara tire nyaamwunyaa vaisi Karaisira nraantantamwa kyeta varianra.

⁵⁰ Ni kata pakyaa tuaavo, nte nkyi timwa nyinrenra. Nraakye qora mwaa mwamwantara vataahua hiam qio Kotira mwatukyaqi vivara. Ntenra quari vaisiva hia ntenraani mwatukyaraqi hiam qio quanranro.

⁵¹ Kyai nte Kotiva uqeta tai quara nkyi timwa nyianri. Hiam tire ekyaa qutu quanra. Tire Iesusira nraaqiara mpo hiarahua hia qutu viraitita, qati variqi vita qamwanrama kye kyuqu quanra.

⁵² Tire mponramwuvanto variararo nraakiara ekyaa entaqaa ntoma riraro Kotiva qutu vihua qaiqaa qati sivuma kyairata mwihua mwiaqaatai hia qaiqaavata tapitaraitita, qati variqi vivara. Tire ekyaa mwi entaraqaa kyuqu vita varianra.

⁵³ Tire ntenrai mwamwantara vataahua mwi entara kyuqu vita hia ntenraani mwamwantara vareta qati variqi quanra. Tire quti mwamwantara vataahua mwi entara kyuqu vita hia qutuani mwamwantara vareta qati variqi quanra.

⁵⁴ Tire ntenrai mwamwantara vataahua kyuqu vita hia ntenraani mwamwantara vareta qati variqi quanra. Tire quti mwamwantara vataahua kyuqu vita hia qutuani mwamwantara vareta qati variqi quararo mwi entara haaru qara ntumwa to quava qutaa mwivauma vahiananro. Mwi entara mwi quara tuntema kye tire mwitaama qianra:

Qutu vi inraikyara vara mwataniqama kyero

Kotiva mwia ekyaa nraatara kyairave.

⁵⁵ Quti okyarava e riaante. E vaisi ru kyera nraatara

kyera kepukyava tanave vaiho?

I aanraivanto vaisi kutu kyaariva tanave vaiho?

(Hosaiaa 13:14)

⁵⁶ Qutira inraikya mwia qora kyaiqavanto ru vatero nai qora kyaiqa mwiva Kotiva timwa to quaraqatairo kepukya varaira.

⁵⁷ Qio tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisiva quti okyarara nraatara kyero qati sivirara tiro, Kotiva tirivata kepukya timwihata tire qioma qutuani okyarara nraatara kye qaiqaa qati sivi varianra. Mwianra riegatama tire Kotira nrutu tuaahereta mwianra kyuqeve ti varita.

⁵⁸ Ni kata pakyaa tuaavo, mwi quara riegatama kepukyaqama kye sivita variata. Tiri vunyaa vaisi kyaiqa kepukyaqama kye varaqi quata. Nkye ntapihiarave. Nkye kyaiqa vareva hia quminavau quaninranra tita, nkye kepukyaqama kye mwia kyaiqa varaqita quata.

16

Iutiaani munima vara kyaivaro quaninranra tura

¹ Kotira nraakye qora Iutiaani hia kyuqema kye variahuara riegata nkye mwihua kyahaqa hirerata munima ntuvaantua hirara tirera. Nte Karesiaani variqana Kotira nraakye qora mwini variahua timwa nyuntema kyena nkyivata timwa nyianrita nkyevata mwitaa hiata.

² Mpo Saante mpo Saante nkye kuaigia kuaigivanto nkyeta munima vareraqitai munima mpoqiani qati vataqi vivaro qio vahiyari. Nkye mwitaamaqi vi varivaqe nte nkye hinani iro ntaarita nkye hia nanra munimave mwunro tita uro munimanra puua hiata.

³ Nraakiara nte nkye hinani uro variarita nkyetavanto vaisi mponramwu mwatama kyaivaqe nte mwinramwuhua qara nyina sitaarita mwihua mwi munimanra varetama Ierusaremini uro nyiata. ⁴ Mwi entara nte Ierusaremini mpo kyaiqa varaariva vahiraqe ntevata quankyera mwihua nivata qioma vivara.

Poruva nai nrohianinranra vu nraato tutora tura

⁵ Nte Masentoniaani mpo mwatukya mpo mwatukya nrohianinranra tina, mwini nrohianinranra uro nkyi taqaaninra.

⁶ Nkyivata uro variqana nte mpuahaamave, toqa vaururu tuani entara vari kyena qaiqaa taini tainive virera hiarita nkye ni kyaahaqa hivaqe nte quari. ⁷ Hia nte aanraqaa viqana nkyivata pataqia totiqama kye varirerave. Tiri vunyaa vaisi Karaisiva qiove tirera, nte nkyivata mpuahaama varirerave.

⁸ Qio nte mwate Epesaasini variqi quariro Pentikosi omwata nre entava nriarive. ⁹ Mwaini nte airi mwataqi nraakye qora Kotira aanra nyaamwutaariva vaihananra tina, nte mwaini variqana virera. Nte mwaini mwi kyaiqara vare varuqata airivanto ni nramwutaaga hiavanavata nte Karaisira nraakye qorara rieqana mwaini varirera.

¹⁰ Timotiva nte varaantema kyero tiri vunyaa vaisi kyaiqa vare varivara tiro, mwiva nkye hinani uro ntairera, nkye mwia qamwata mwateta mwia vitaata.

¹¹ Mwianra rieqatama nkyiqitairo mpovanto Timotirara qumina vaisive timwa kyero mwoqa mwiankyora. Nkye Timotirara mwiva Karaisira kyaiqa vaisi variho timwa kyetama mwia kyaahaqa hiqata huntaqita aanraqaa uro kyaivaro mwiva kyuqema kyero variro qaiqaa nte hunani nriariri. Nte mwivata tiri tiqata vakyaa mponramwuvata mwihua sekyama varuqo.

¹² Nte tiri tiqata vakyaa Aporosirara tirera. Nte mpo enta mpo enta nkyiara rieqana mwianra mwitaama tina, Qata vakyaa mponramwuvanto Korintini virera hiahuvata e quante timwa kyena vuaviraavira tuqaro hia quataa iharoma mate hia viro. Nraakiara aanra qio vahirera, mwiva nkye hinani quanranro.

Poruva ekyaa qua tura

¹³ Nkye rauriqa taqe variata. Nkye Karaisirara qutaave tiraqa kepukyaqama kye variata. Vaisima variata. Kepukyaqamavi variata.

¹⁴ Nanrianra nanrianra mwutukya vahianinraqitai ekyaa kyaiqa varaqi quata.

¹⁵ Nkye Sitipanasiravata mwia nraamwuqi variahuavata ntipihi kyaarave. Nte haaru Akaiaani variqana Karaisira qua mwi mwatanaahua timwa nyiavata mwihua nraante qutaave tura. Mwihua mwitaa timwa kyeta mwiaqataai mpoqama kye Kotira nraakye qora kyaahaqa hirera uti variara. Ni kata pakyaa tuaavo, nte nkyiara qati mwataa hiatema tuqo, ¹⁶ Nkye mwi vaisinramwuhua mwemwani variqata mwihua hiante hiate, tuqo. Mwihua kyapata kyaiqa varaahua mwihuavata mwemwani variqata mwihua hiante hiata.

¹⁷ Nkyiqitai Sitipanaasivavata, Potunataasivavata, Akaikaasivavata, nte hunani nriavata nte qamwateqanama varuqo. Nte hia nkyi taqaaninranra ni mutukyavanto uaqia ihana varuqata mwihua nte hunani nri nte nkyiara qiavana rieta, nte qamwateqana varuqo.

¹⁸ Mwihua nkyi mwutukya kyuqema nyataavaro qihaakyama vahintema kyeta nrumu mwaini ni mutukyavata kyuqema kye qihaakyama mataavana varuqo. Nkye mwitaa hi vaisihua nyutu tuaaheraata.

¹⁹ Kotira nraakye qora Esiaani mpoqi mpoqi variahua nkyiara rieqata nkyi qua mwantaavo. Akuiraava mwia nraata Pisisiraavavata, mwitanahua nraamwuqi ntuvaantua hiahuvata, tiri vunyaa vaisi nruvata rieqatama nkyi qua mwantaavo.

²⁰ Tiri tiqata vakyaa mwaini variahua, mwihuavata nkyi qua mwantaavo. Nkye nai qua mwante nai qua mwante nai kyauqu mwi nai kyauqu mwi hiqata variate.

²¹ Qio nte ntena kyauquqo mwaa quara qara ntina:

NTE PORUVA NKYI QUA MWANTAUQO.

²² Tiri vunyaa vaisi Karaisirara hia mwutukya vahiani vaisira kyaivaro viro ekyara vehiqama quarive. Marana ta. Po, nronrao, qamwanrama uro nteranta tumuana.

²³ Tiri vunyaa vaisivanto Iesusiva nkyi kyuqema nyataari.

²⁴ Nkyevata ntevata Iesusi Karaisiranigamavi varunanranra tina, nte nkyiara mwutukya nthana varura.

2 KORINTI

Poruva Korintiġinaahuani nraakiaraa qara vara kyora

Poruva kuaa ihi vara kyero Masentoniani variqaro qaiġaa Korintiġinaahuani qara vara kyora. Poruva qara mwaaġi Kotiva mwia nronraqama kyovaro Iesusi Karaisira kyaiġa varo okyarara mwi mwatanaahua timwa nyunra.

¹ Nte Poruva. Kotiva tihana nte nronraqama vina Iesusi Karaisira mwakyaakya timwa nyi varuvama varina. Tiretana tiri tiġata Timotikya nkyiara Kotira nraakye qora Korintiġi variahuavata ekyaa Kotira nraakye qora Akaiaani variahanivatama qara mwaa vara kye.

² Tiri tiġova Kotivavata tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisivavata nkyi kyuqema nyatairaro nkyi mwutukyaqaitaro kyuqe hiro qhaakya hirata variata.

Poruva Kotirara kyuqeve timwa kyero qamwata mwatora

³ Nrivaqe Kotirara kyuqeve timwa kye qamwata mwataara. Mwiva mwanriqavanto variqaro tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira mwia qovama variro. Kotiva tiri tiġova variharo ekyaa tiriara po kye ti okyaravavata, mwutukya qhaakya hi okyararavata, mwiaqatairo qovara hi varira.

⁴ Tire mpo muaanra mpo muaanra vare variqata atura nti varuraro Kotiva tiri mwutukya qhaakyama timwa te varira. Kotiva tiri mwutukya qhaakyama timwa te varirara tita, tire taqaarata nraakye qoravanto mpo muaanra mpo muaanra vare varivaqe tire Kotiva tiri mwutukya qhaakyama timwa taintema kye tirevata mwi nraakye qorahua mwutukya qhaakyama nyataara.

⁵ Karaisiva nriqa vi inraikyara varaġiro vihata tire mwivavata taqaq vi variqata nriqa vi inraikyara varaġi vunanra. Mwia mwutukya qhaakyama mwataintema kyero Kotiva tiri mwutukyavata qhaakyama timwa taananro.

⁶ Hia tire quminavuma nriqa vi inraikyara vare varita. Kotiva nkyi mwutukya qhaakyama nyatero nkyi sitaarive titama, tire nriqa vi inraikyara vare varita. Tire nriqa vi inraikyara vare varuraro Kotiva tiri mwutukya qhaakyama timwa tairara tita, mwiaqatai tire qioma nkyi mwutukyavata qhaakyama nyateta tiġata, Tirevata nkyi nraantante nriqa vi inraikyara varauro. Nkye kepukyaqama kyeta variate, qiananra.

⁷ Nkye tiri nraantante nriqa vi inraikyara varaġi vivera, Kotiva tiri mwutukya qhaakyama timwa taintema kyero nkyi mwutukyavata qhaakyama nyataanro. Tire mwianra rieqatama nkyiara tiġata, Nkye hia qoriri hiraita, kepukyaqama kye variqi quate, tita.

⁸ Tiri tiġata vakyaa tuaavo, tire haaru Esiaani nrohiqata muaanra varaavananra, mwi quara nkye hia ntapihi kyevara. Mwi muaanrava nronraqama kye tiriġaa vahuvata tire tiġata, Po hia qio muaanra mwia vare qati quananrave. Tire qutu quananrave, qivananra.

⁹ Mwi entara tire tiġata, Po, tire qati variara entava taiqa viharo qutu quara entavama nri ntaiho, qivananra. Tire mwitaa timwa kye tire tetavanto teta kyaahaqa hiara aanrava hia vahuvata mwiaqatai tire Kotiva qutu qua nraakye qorahua qati vara sivuma kye variva, mwiva nraahu tiri kyaahaqa hiananrove timwa kye, mwianra nraahu nronraqama kye riemwaqi quavananra.

¹⁰ Tire mwi entara qutu virera uti variavararo Kotiva tiri vaitutuma kyovata tire qati variavananra. Kotiva mwi entara tiri vaitutu huntama kyero nraakiaravata Kotiva tiri vaitutuma timwa taananro. Tire mwiaqaa kepukya vu nraato vateta tiġata, Kotiva tiri qaiqaavata qaiqaavata vaitutumagiuro quananrove, turo.

¹¹ Nkyevata tiriara rieqata Kotirara aakyara tivaro tiri kyaahaqa hiari. Nraakye qora airivanto tiriara rieqata Kotirara aakyara tivara, Kotiva tiri kyuqema timwa tero kyaahaqa hirata mwiaqatai nraakye qora airivanto Kotirara kyuqeve tivara.

Poruva hia Korintini vurara ntapihi kyero timwa nyunra

¹² Tire nraakye qora utaqaa nrohi varuraro hia tiri toqaamwu rihata tire kyuqema kye mwihua utaqaa nrohi varunanranra tita, tire mwianra qamwateqa kyuqe huroma tita. Tire nraakye qora suqaa nrohirera hia tire mwatanyaa qua okyara riaraiti, tire Kotiva tiri kyuqema timwa taaninranra rieqata Kotira kyaiqa nraahu varaġi viqata avuqavuma kye nrohi varunanra. Tire mpo nraakye qora suqaavata, nkyi suqaavata, nrohiqata mwitaamaqi vita mpoqavata mwitaamaqi vunanra.

¹³⁻¹⁴ Tire nkyini qara ntiqata hia mpo quaqaa ntumwa kye mwi quara okyara uqeta taunanra. Nkye ntapihi kye rie quara nraahu tire nkyini qara ntumwa taunanra. Nkye

mwaa entara hiama tiri ntapihhi kye taqe variavo. Nraakiara nkye tiri okyara ntapihhi kye taqarera, nte qiove qianinra. Nkye tiri okyara ntapihhi kye taqeta variqi vita nraakiara tiri vunyaa vaisivanto Iesusiva tumuani entaraqaa nkye tiri qamwata timwa taivaqe tire nkyita qamwata nyataanra.

¹⁵⁻¹⁶ Tauraa nte nkyiara qioma ni qamwata matevarave timwa kyeqana nte nkyi taqarera uti variqana mwataa qiavarama: Kyai nte Masentoniani viqana nkyi taqana qaiqaa mwisaina uro ntante nriqana qaiqaavata nkyi uro taqaarita nkye taara nani ni taqaivaqena nte nkyi kyuqema nyataarita nkye uro ni nikyivaqae lutiaani quankye, qiavara.

¹⁷ Mwitaa timwa kye nkyi uro taqaankye timwa kyenavata hia uro nkyi taqaavara. Tauraa nte nkyi taqaankye qiavara nte mwi quara unra qiavarave iho? Mwatanyaa vaisivanto mwatanyaa qua okyara rieqaro taara qua tintema kyenave nte eo mwitaa hirerave, hia mwitaa hirerave, tiqana varuvave iho? Nkye mwitaamave nianra riaavo?

¹⁸ Nte Kotira qutaa okyarara rieqanama ntena kyaqu nriqigaa vatena tiqana, Hia tire nkyi unra tiqata taara qua tiqata, Eo mwitaa hirerave. Hia mwitaa hirerave, turahua nkyi timwa nyi varunanra.

¹⁹ Sairaasivavata, Timotivavata, ntevata, tirenramwu nkyi utaqaa variqata Iesusi Karaisira qua nkyi timwa nyiavananra. Iesusi Karaisira okyaravanto vahirero mwiva Kotira mwaaquvantoma variro. Mwiva hia unra qua taara qua tiraitiro, mwiva qutaa qua nraahu ti variva. Mwiva nte mwitaa hirerave timwa kyeqaro qutaa mwitaa hi varira.

²⁰ Kotiva nai kyaqu nriqigaa vatero mpo qua mpo qua tiqaro nte mwitaa hirerave tu quara, mwi quava mwivau vahiarive tiro, Karaisiva qovarama vura. Kotiva timwa to quava mwivau vahiarive tiro, Karaisiva qovarama viro Kotira kyaiga varaqiro vurara tita, tire Karaisira kyaiqara rieqatama Kotirara i qua qutaa quama vaiho timwa kyeqatama mwia nrtutu tuahereqa varunanra.

²¹ Kotiva nai nkyivata tirivata kepukyaqama timwa taihata tire Karaisiravata kuaaqi variqi vi varunanra. Tiriara mwihua nai kyaiqa vara mataate tiro, Kotiva naivanto tiri nronraqama kyaira.

²² Kotiva tiri nai kyaama tero mwiaqaatairo nai kyaama tai quava kepukyaqama vahiarive tiro, mwiva nai mwanraqura tiri mwutukyaqi vataira. Mwia mwanraquravanto tiri mwutukyaqi varihatara tita, tire tiqata, Qutaama Kotiva nraakiara tiri tivitaananrove, ti varunanra.

²³ Nte nkyi unra qianinravauma Kotiva ni qua qovarama kyaananro. Nte qutaa qua nraahu tireranama. Nte uro Korintini variqana mpo qua kyaara nkyiara qiariro nkyi mwutukyavanto uaqia hiankyo tina, qaqira kyena hia quavara.

²⁴ Hia nte nronra vaisi nraantantamwa kye variqana nkyiara kepukyaqama kye mwi quara mwi quara vataqi quate tireranauma. Tire taqaurata nkye qioqama kye Karaisira qua riemwaqi vi variara. Nkye Karaisira qua rieqata qamwateqa variate tita, tire nkyi hena vaisi variqata nkyivata kyaiqa varaqi virera uti varunanra.

2

¹ Mwi quara rieqanama mpo qua kyaara nkyi uro timwa nyataariro nkyi mwutukya uaqia hiankyorave tina, qaqira kyena hia uro nkyi taqarera quavara.

² Nte uro nkyi timwa nyataariro nkyi mwutukyavanto uaqia hiraro mwiaqaatairo tavave ni mutukya kyuqema matairaqe qamwateqa varianinrave? Hiama mpovanto ni mutukya kyuqema mataariva variananro. Nkye ni mutukya kyuqema mataahua varivaqe nte nkyi timwa nyataariro nkyi mwutukyavanto uaqia hirata variqata nkye hia ni mutukya kyuqema matevara.

³ Nte mwianra rieqana haaru nkyini qara vara kyaavaro vura. Nte tiqana, Nkyi uro timwa nyataarita nkye ni mutukya kyuqema mataahua variqata mwiaqaatai nkye ni mutukya uaqiama matevorave, timwa kyena nte nkyini qara ntumwa taavara. Ni mutukyaqitai kyuqe ihana varuqata nkyevata nkyi mwutukyaqitai kyuqe ihata variara. Mwi quarara qutaave tura.

⁴ Mwi quara qara ntiqana ni mutukya uaqia huvana nteqana qara ntumwa taavara. Nte qara ntiqana hia nkyi mwutukya uaqia hiarive tina, qara ntuavara. Ni mutukyavanto nkyiara mpoqiavata vahira nkye anoma kye ntapihiate tina, nte nkyini qara vara kyaavara.

Vaisi mpovanto uaqia hi kyaiqara utu kyora mwi quara taiqa kye taunru kyaate tura

⁵ Nkyi utaqitairo vaisi mpovanto uaqia hi kyaiqara utu kyovaro mwia kyaara hia ni mutukyaqitairo nraahu uaqia huvana variavarave. Ekyaa nkyi mwutukyaqitavata uaqia huvata varurave. Qio hia nte qaiqaavata mwi vaisirara kepukya qua tirerave.

⁶ Nte taqauqata nkye mwi vaisira nai uaqia hi kyaiqara kyaara airi vaisivanto mwia nai kyooqaa mwunranra tina, nte tiqana, Qio hia qaiqaavata mwitaama mwataate. Qiovema, tuqo.

⁷ Mate mwaa nkye mwia qua taiqa kye taunru kyauro timwa kyeta mwia mwutukya qihaakyama mwataata. Nkye hia mwitaa hivaro mwia mwutukyavanto uaqia hiraro mwi vaisira tiqaro, Hiamia qio nte aanra kyugeraqaa qaiqaavata quaninrave. Ekyaaroma qaqira kyauqo, qiankyorave. ⁸ Nte nkyiara po tiqana qiarita nkye mwi vaisirara qutaama tiri mwutukyavanto iara vaiho qiata.

⁹ Nkye ekyaa ni qua kyugema kyetave, hia kyugema kyeta riera, nte mwia taqarera nkyini qara mwia vara kyaavara. ¹⁰ Nkye vaisi mpovanto qora kyaiqa utuaninra taiqa kye qaqira kyauro tivera, ntevatata taiqa kyauqoma qianinra. Nkyi utaqatairo mpovanto uaqia hi kyaiqara utirera, nte Karaisira vuqaa variqana nte nkyiara rieqana mwi vaisiva uaqia hi kyaiqara uti quara taiqa kyauqo qianinra.

¹¹ Tire Saataaniva unra kyaiqa vare vari okyarara taqaunanranra tita, mwiva tiri nraatara kyaankyo tiqata hia mpova uaqiama kyai quara qati nraahu riemwaqi viraitita, tire qamwanrama kye mwia qua taiqa kyeta taunru kye varunanra.

Poruva hia Taitaasira puaama kyorara airi nraato tura

¹² Nte Karaisira qua timwa nyinrenrana Toroaasini uro ntena taqaavaro nronravanto Kotiva mwi mwatanaahua su nyaato terama kyero vatovana nte qua timwa nyianriva vahuvana nte mwini mpuaahaama variankye timwa kyena ¹³ taqaavaro ti tiqata vakyaa Taitaasiva hia huvaro ni pu naatovanto hia kyugema vahuvana mwi mwatanaahuara varivaqo nte vuqo timwa kyena Masentoniaani quavara.

Iesusiva nraatarairara tita, tirevata qioma nraataraanrave tura

¹⁴ Qikye, Kotiva mwitaa mwitaa hirara rieqana nte Kotirara kyugeve timwa kyena mwiaqamwata mwatarera. Tire Karaisiravata nrohi varunanranra tiro, Kotiva tiri tivita vareqoro nrohi varihata tire mpo mwata mpo mwataqi nrohiqata teta nramwutaahua nraataraqi vi varunanrave. Tire Karaisira qua timwa nyiqi vi varuraro tiriqaatairo mwia quavanto kyuge mwunta vira votima kyero ekyaa viro nrinro hi variro.

¹⁵ Tire Karaisira mwakyaakya nraakye qora timwa nyi varuraro Kotiva tiriara tiqaro, Karaisiraqaa kyuge mwunta viva nkyiqaatairovata kyuge mwunta vi varihata variavo, tihata nkye Kotira mwatukyaqi virera hiahuavata, Saataaninra mwatukyaqi virera hiahuavata, mwi mwuntara hue variara.

¹⁶ Nraakye qora mpo hiahua Karaisira mwakyaakya rieqata uaqia hi mwuntara voti hirave timwa kyeta mwi quara qoririma kye variarara tita, mwihua Saataaninra mwatukyaqi vihua variara. Nraakye qora mpo hiahua Karaisira mwakyaakya rieta mwi quarara kyuge mwunta voti hirave timwa kyeta mwihua mwi quarara nronraqama kye riaarara tita, mwihua Kotira mwatukyaqi vihuama varita.

Qikye, mwaa mwi kyaiqara nronraqama vahi kyaiqarave. Tavave qio varaananrove? Avuqavu nrohiari vaisiva, mwiva nraahuma mwi kyaiqara qio varaananro.

¹⁷ Tirenramwu Kotira kyaiqa vareqata hia vaisi mpo hiahua nraantantamwa kyetama vare varita. Mwiha mpo inraikya nyiqata munima vare variantema kyeta Kotira qua tiqata munima vare variara. Hia tire munimanra rieqata nraakye qora Karaisira qua timwa nyi varunanra. Tire Karaisira mwakyaakyara qutaa mwakyaakyave timwa kye Kotiva tiri titaihata tire Karaisira kyaiqa vaisima varuro timwa kyeqata Kotira vuqaa variqata nraakye qora Karaisira qua timwa nyi varunanra.

3

Tire Kotiva qaraakya qua timwa taira nraakye qora timwa nyi varurahuave tura

¹ Tire qaiqaa mwi quara tiqata hia teta nrutu tuaahere varuro. Vaisi mpo hiahua kyaiqa vararera hita nkyiari nronra vaisiara tiqata, Qara timwivaqo vare quararo vaisi mpovanto tiri kyaiqa okyara taqaarive, ti variara. Tire hia mwitaa hirera. Nkye tiri okyara ntapihiarara tita, tire qumina mwitaa hiarora.

² Nkye tiri qara nraantantamwa kyetama variavo. Nraakye qoravanto nkyi taqetama tiri kyaiqa okyara ntapihii kye taqevara. Nkyi qara votima kyero tiri mwutukyaqaa qara ntumwa taihata nraakye qoravanto nkyiara rieqatama tiri okyara ntapihii kyevara.

³ Tire Karaisira mwakyaakya nkyi timwa nyiavarata nkye mwi quara riorara tita, nkye tiri qara votima kyeta variara. Karaisiva nkyi qua qara ntirera hiro hia vakoraqotairo qara ntumwa taira. Kotiva qati variva variharo Karaisiva mwia mwanraquraqotairo nkyi qua qara ntumwa taira. Mwiva hia qumina oriqa mwi quara qara ntiraitiro, mwiva nkyi nraakye qora mwutukyaqaa mwi quara qara ntumwa taira.

⁴ Karaisiva tiri kepukya timwihatara tita, tire Kotira vuqaa variqata mwutukya qihaakyama kye mwi quara mwi quara ti varunanra. ⁵ Hiamu tire tetaqama kye Kotira kyaiqa qio vare varuro qiananra. Tire taqauraro teta kepukyara Kotira kyaiqa varaarava hiamu qioqa hiro. Kotiva tiri kyaahaqa ihatara tita, tire qio ma mwia kyaiqa varaananra.

⁶ Kotiva tiri kyaahaqa hiqaro tiri nronraqama kyaihata tire Kotiva nraakye qora kyapata kuaaqi varirero qaraakya qua vataira nraakye qora timwa nyi varurahuama. Tire nraakye qora timwa nyiqata hia haaru qara ntumwa to quara riemwaqi quate tiraitita, tire Kotira mwanraqurara mwihua timwa nyi varunanra.

Kotiva Mosesirara timwa to quara nraakye qoravanto hia riemwaqi vuraqaatairo gutu vi inraikyava qovarama vura. Kotiva qaraakya qua timwa tairaqaatai nraakye qoravanto Kotira mwanraqura vareta mwihua ekyaa enta qati variqi vihuama varita.

⁷ Tauraa Kotiva qua vatero nraakye qorara mwi quara riemwaqita quate tiro, mwi quara oriqa qara ntumwa kyero Mosesira mwu quara nraakye qoravanto mwi quara vataqi quare tura mwi quara nteqaqi viqata mwia kyaara gutu vi varura. Mwi quava nronra qua vahuvorora tiro, Kotiva Mosesira mwi quara timwa mwi varuvoro Kotira peqa okyaravanto iteqaro Mosesira viri ntuvaahama mwatoro. Mwitaa huvaro Mosesiva mwi quara oriqa qara ntumwa tora varero nraakye qora kyonani vuvoro mwia virivanto nronraqama kyero ntuvaahero takyuqi varuvata nraakye qoravanto mwia viriqi taqaare tura hia kyuqema taqovoro vahiqiro viro uro taiqa vura.

⁸ Mwi entara Kotiva nai mwaanra qua qovarama kyovoro mwia peqa okyaravanto takyuqi varura. Mwaa entara Kotiva nai mwanraqura nyiani quara qovarama kye varihoro mwi quava nraakiara vahi quava tauraa vahi quara nraatara kyero vahiqarora tiro, mpoqivata nronra inraikyama vahi.

⁹ Kotiva Mosesirara timwa to quara, nraakye qoravanto hia ntipihi kye riemwaqi viqata quti varu quara, Kotiva qovarama nyatovoro mwi entara Kotira peqa okyaravanto takyuqi varura. Mwaa entara Kotiva mwi quara nruka kyero qaraakya qua qovarama nyataira. Kotiva nai qaraakya quaqotairo nraakye qora avuqavuma nyate varirara tiro, qaraakya quavanto haarua qua nraatara kyero vuni vahi quavama vahi.

¹⁰ Tauraa Kotiva Mosesira mwu quava vahuvata tire mwi quarara kepukya quave, Kotiva nai peqa okyara qovarama kyeqaro tu quarave, ti variavananra. Mwaa entara tire Kotiva qaraakya qua vatairara kepukya quave tiqata haarua quara hia kepukya quave ti varita. Kotira haaruaa quavanto tumitarero vaiharo Kotira qaraakya quavanto nritarero vahi.

¹¹ Kotiva Mosesira mwu quara pataqia vahianinra qovarama kyorara tiro, mwi entara Kotira peqa okyaravanto pataqia takyuquqiro viro uro taiqa vura. Kotira qaraakya quavanto hia taiqaraitiro, qati vahiqiro quaninranra tiro, Kotira peqa okyaravanto qati nraahu takyuquqiro vi variananro.

¹² Tire tiqata, Kotira qaraakya qua rieqatama hia ekyaa gutu viraitita, qati variqi virerave, ti varunanranra tita, tire hia aatu hiraitita, tire mwutukya qihaakyama kye varunanra. ¹³ Hia tire Mosesira nraantarerave. Mosesira virivanto takyuqi varuvoro mwiva nai nramwunaa Isareriera tiqaro, Mwihua taqaivoro ni virivanto takyuquqiro viro uro taiqa quaninra taqevorave, timwa kyero tavuna vara kyero nai viri ntumwaqu torave.

¹⁴ Qio Isarerivanto varuvoro hia mwihua su nyaatovanto ntipihuvata varura. Mwaa entaravata mwi mwatanaahua Kotiva haaru vato quara kyaara ntiqata hia mwi quara okyara ntipihiara. Mosesiva nai viriqaa ntumwaqu to tavunanra votima kyeta Kotira qua amaata nyate varihata tita, mwihua mwi quara kyaara ntiqata hia ntipihi kye riaara. Mwihua nkyiarivanto hiamu qio mwi tavunanra vara qatinani kyeta ntipihi kyeta taqevara. Karaisiva mwiva nraahuma mwi tavunanra vara qatinani kyaanano.

¹⁵ Haaruvata mwaa entaravata Isarerivanto Mosesira mwu quara kyaara nti variavaro tavuna votima kyero mwihua su nyaato ntumwaqu kyaihata mwihua hia Iesusira ntipihiara.

¹⁶ Qio vaisivanto nai mwaaqu kyaiqaqaatairo tuqasaa viro tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisirara aakyara ntairera, mwiva mwi tavunanra mwia vu nraatoqitairo qatinani vara kyaanano.

¹⁷ Nte tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisirara tiqana nte mwia mwanraqurara ti varura. Tiri vunyaa vaisi mwanraquravanto vaisi mwutukyaqi varirera, mwi vaisiva variroro qora inraikyavanto hiamu mwia rupa tairaro mwiva qatinani huvantu viro variananro.

¹⁸ Tire Iesusi Karaisira nraaqiara varuraro hia tiri viriqaa tavunavanto ntumwaqu taihata tire kyiniani votima kye varuraro tiri vunyaa vaisivanto tiriqaatairo itero vara re varira.

Tire mwitaamaqi quaraqata quaraqata tita, tire teta vunyaa vaisi mwia votima kyeta variananra. Qio mwi kyaiqara Kotira mwanraquravanto uro taiqa kyaanranro.

4

Poruva nkyiariara tire ntapihi kye Karaisira mwakyaakya nraakye qora timwa nyi varurahuave tura

¹ Kotiva tiriara po tiro kyuqema timwa teqaro tiri nronraqama kyero tiriara mwaa quara nraakye qora timwa nyiate tihatara tita, tire mwihua timwa nyiqata hia qoriri hunanra.

² Tire nraakye qora timwa nyiqata vaisivanto uqeta variqaro kyauri kyaiqara utira, mwi okyarara mwoqa mwita hia kumwaanri tiraitita, hia Kotira qua api tuqasaqasama kye tiraitita, tire Kotira vuqaa variqata vutu kye timwa nyi varurata nraakye qoravanto tiri qua rie variavaro mwihua su nyaato mwutukyavanto tiri quara qutaa quave ti varihata variara.

³ Tire Karaisira qua ntapihi kye nraakye qora timwa nyiqi vi varunanra. Vaisi mpo ihua hia mwi quara riaivera, mwihua vita raupiri hi vaisihuama hia rievvara.

⁴ Mwihua variavaro unra mwanriqa Saataaniva mwaa mwataragaa ntaqikiy variva mwihua su nyaato tita kyaihatara tita, mwihua Karaisira quara hia qutaa quave ti variara. Karaisira mwakyaakyavanto omwa votima kyero iteqaro mwihua su nyaato ntuvahama nyataankyo tiro, Saataaniva mwihua su nyaato vara qumimaqama kyero. Karaisira peqa okyara vahirero mwia vu nraatovata Kotira vu nraatovata kuaa qarama kyero vahira.

⁵ Hia tire nkyiqa ntaqikiyirera teta quavauma nkyi timwa nyita. Tire nkyi timwa nyiqata Iesusi Karaisiva mwiva nraahuma tiri vunyaava variho ti varunanra. Tire Iesusirara rieqata nkyi kyaiqa vaisiqama variqata kyaiqa varaurahuama.

⁶ Haaru kyokira riro vahuvaro ntuvahama quante tuva, Kotiva, mwivama mwaa entara tiri mwutukya vu nraatoqi ntuvahama timwa taihata tire vu nraato mwutukyaqitai Kotira peqa okyaravanto Karaisira viriqi ntuvaahe varihata taqaunanra.

Tire tave votima kyeta varuraro tiriqaatairo Kotiva nai qua qovarama kye varira

⁷ Tire tave aatapaigo vara kyero utu taira votima kyeta varuraro Kotira quavanto tiriqima vahiho. Tire tave votima kyeta uqenraunrahua varuratara tita, nraakye qoravanto taqaavaro tire ti varura quava hiama tiri titaqitairo qovara hiro. Mwi quava nritarero vahì quava kepukya qua vaihatara tita, nraakye qoravanto taqaavaro mwi quava Kotiraqaatairo qovarama viro tiriqi vahiho.

⁸ Hisai hisairo nramwutaavanto mwaanra tita, taintema kyero mpo muaanra mpo muaanravanto tiri titatarero utihatavata tire qatinani quara aanrava qatima vahiho. Mpo enta mpo enta tire tiqata, Po, mate nataama kyetave variqi quananrave, timwa kyeta tire qaqira kyaarava vaini vaihatavata hia tire ekyaa qaqira kyaunanrave.

⁹ Nraakye qoravanto tiri nramwutaaga hiqata tiri vataqi quavaro Kotiva hia tiri qaqira kyero nkyetaraa variqi quate tiraitiro, Kotiva tiri kyaahaqa hi varihata variqi vunanra. Nraakye qoravanto tiri riqatavata hia ekyaa tiri taiqa kyakya hiara.

¹⁰ Tire varurata Iesusira ru kyontema kyeta ekyaa enta tiri mwamwantavata ruavata tire qiove tunanra. Tire mwitaama kye variarata Iesusiva siviro qati variqiro vi vari kepukyaravata nraakye qoravanto tiri mwamwantaqa qio taqevara.

¹¹ Tire Iesusirara rieqata qati variqi vurata mwia kyaara mpo enta mpo enta tiri ru kyarera uti variavata varunanra. Mwitaamaqi vi varurata nkye tiri taqaavaro tire taiqa quana mwamwantaqai Iesusiva qati variqiro quariva varihata varunanra.

¹² Tire variqata tiri ru kyehua varurata nkye variqata tiri qua riaahuara tita, qati variqi vihuama varita.

¹³ Kotira qua mpukuqi vahiva mwataama tiro:

Nte Kotira quara qutaave timwa kyenama nte mwi quara nkyivata timwa nyi varurave, tura.

(Ihi 116:10)

Tirevata mwi vaisira nraantanteta Kotirara qutaa quama tiho timwa kyeqatama mwia qua nkyi timwa nyi varunanra. ¹⁴ Tire ntapihi kyauraro tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira qati vara sivuma kyaiva, mwiva nraakiara tiri qati vara sivuma kyero tirivata nkyivata tivitaqiro uro kyairaqe tire ekyaa Iesusi Karaisira vuqaama variananra.

¹⁵ Tire nkyiara rieqata nkyi kyaahaqa hirera nriqa vi inraikyara varaqi vi varunanra. Tire mwitaamaqita quarata nkye Kotiva nkyi kyuqema nyatai quara riemwaqi viqata airiqama vita, nkye nraakye qora airivanto variqata Kotira qamwata mwataivaro Kotira nrutuvanto viritto vahiani.

¹⁶ Mwianra rieqatama hia tire qoririma kye mwaa kyaiqara varaqi virerave. Tiri mwamwantavanto taiqavi variharo mpo enta mpo enta tiri mwutukya mwanraquravavanto qaraakyaqa ihata varunanra.

¹⁷ Mwaa entara muaanra varaananra mwianra hia tire nronraqama kyeta riaara. Tiri mwi inraikyara hia mpuahaama vahi inraikyarave tunanrama. Mwi inraikyara mwi inraikyara nraataraqi vita, nraakiara tire kyuqema kye nyaamwuni ekyaa enta ekyaa enta qati variqi quarava muaanra varaananra mwaviata anoma kyero nraatara kyaanro.

¹⁸ Tire vugotai tage varunanra mwatani vahi inraikyarara hiamanronraqama kye rieta. Ekyaa mwi inraikyava quahaqa vahiri inraikyavama vahiro. Tire hia vugotai tage varunanra nyaamwuni vahi inraikyarara nronraqama kye riemwaqi vi varunanra. Hia vuqo taqaua inraikyava, mwi inraikyava ekyaa enta ekyaa enta qati nraahu vahiqiro quanano.

5

Tiri mwamwantara tiqaro haraara nraamwu quahaqa vahirave tura

¹ Tiri mwamwanta vahiro haraara nraamwu votima kyero vaihata tire mwi mwamwantaraqi variqata mwatani variqi vi varunanra. Tiri haraara nraamwu ntapairi kyairera, tire ntapihiki kyauro nyaamwuni tiri mwamwanta nraamwu voti hiva mpo vahianrove. Mwi nraamwua hia vaisivanto nai kyauquqo hoqa tai nraamwunra votima kyeroma vahianro. Kotiva mwi mwamwantara utu timwa tairara tiro, mwi mwamwantava ekyaa enta qatima vahiqiro quanano.

² Mwaa entara tire nyaamwuni vahi mwamwantara rieqatama mwi mwamwantaraqi uro varirerata mwaa mwamwantaraqi variqata atura ntiqata varunanra. ³ Tire nruihivanto variaro tita, mwi mwamwantara utute varianarave.

⁴ Tire mwaa mwamwantara haraara voti hiraqi variqi viqata atura ntiqata muaanra vare varuro tunanra. Hia tire teta mwamwanta qaqira kyarera utunanrave. Vaisivanto haaruaa tuavaaqaa qaraakya tuavaqa ututaintema kye, tire teta haaruaa mwamwantaa qaraakya mwamwanta utirerave. Mwitaa hiraro tire qutu quara mwamwantava variqiro viro mwiaqaatairo kyuuqo viro qati variqiro quari mwamwantavama vahianro.

⁵ Tiriara mwihua mwitaama kye qati variqi quate tiro, Kotiva tiri mwamwanta terama kyero vataira. Kotiva mwitaa timwa kyero tiri nai kyaama tero nyaamwuni vahi inraikyara timwinrenro timwa tai quava kepukyaqama quarive tiro, mwiva nai mwanraqura nraante vuni tiri timwihata varaanra.

⁶ Tire mwaa mwamwantara vataahua variqata hia aatu hiraitita, mwutukyavanto qihaakya ihata varunanra. Tire mwaini mwaa mwamwantaraqi variarera, tire hiamanro nyaamwuni tiri vunyaa vaisivanto varinani quanano.

⁷ Mwaa entara tire hia mwia virivata taqaraitita, mwia quara nraahu qutaa quave tiqata variqi vi varunanra. ⁸ Tire mwutukya qihaakya ihata varurahuama varita. Tire teta mwamwanta mwaini kye uro nyaamwuni teta mwaata tuananrani teta vunyaa vaisivata variataama hiro. ⁹ Qie tire mwaini teta mwamwantavata variarave, nyaamwuni uro variarave, tire Iesusira kyakya hiani inraikyara nraahu utiga varirera.

¹⁰ Nraakiara Karaisiva ko riaahua taintaa mwatakya viro variqaro ko tirera hiraqe tire ekyaa mwihua mwia vuqaa sivita varianara. Mwi entara tire kuaqia kuaqivanto mwaa entara mwamwantavata variqata varaana quara avuqavu hianro. Kyuqe kyaiqa varaani vaisira nai kyooqa kyuqema kyero mwianro. Uaqia hi kyaiqara utuani vaisira nai kyooqa uaqia hianinrama mwianro.

Nraakye qoravanto Kotiravata kuaaqi variate tu quara

¹¹ Tiri vunyaa vaisivanto ko qiani entarara rieqata tire aatu hiqama teta hena nraakye qorara mwia qua riemwaqita quate ti varunanra. Kotiva tire ntapihiki kye varaana okyarara taqema variro. Nkyevata tire varaana okyarara qio ntapihivera, qiovema qianinra.

¹² Tirenramwu teta okyarara rieqata hia teta nrutu tuaaherera uturahuave. Tire mwi quara nkyi timwa nyianrata nkye tiri okyarara qamwate variqata nraakye qora mpo ihua api qua tihua nkyiarivata qua timwa nyihua variate. Mwi vaisihua vaisi mwataara hirerata, vaisi viri mwamwantara nraahu nronraqama kye rieqata hia vaisi mwutukya vu nraatora nronraqama kye rie variara.

¹³ Mpo hiahua tiriara ueraqama quavo qiahua, mwihua qioma nkyiari mwitaa tivara. Tire Kotirara rieqata mwitaamaqi vi varunanra. Mpo hiahua tiriara kyuuqe vu nraato

vataahuave qiahua, mwihuavata qioma mwitaa tivara. Tire nkyiara rieqata mwitaamaqi vuro.

¹⁴ Karaisira mwutukyavanto tiriara vaihatara tita, tire mwia kyaiqa nraahu vare varunanra. Mwaa quara okyara vahirero mwataamama vahiho. Tire ekyaahua qutu quataara kuaikuvanto tiri ekyaahuara rieqaro tiri mwaata varero qutu virara tita, tire ekyaahua mwiavata kye qutu vurahuama varita.

¹⁵ Mwiva tiri ekyaahuara rieqaro qutu virara tita, tire hia teta variananranra nraahu riemwaqi viraitita, Karaisira kyaiqa varaananranra riemwaqi viqata qati variqi quaravama vahiho. Mwiva tiriara rieqaro qutu viro qaiqaa qati siviro varirara tita, tire mwitaa hiara.

¹⁶ Mwaa entara hia tire qaiqaa mwatanyaa qua okyara rieqata vaisi mpo tukyama kye mwi vaisiva kyuqe vaisive, mwi vaisiva uaqia hi vaisivave, tunanrave. Tauraa tire mwatanyaa okyara rieqata Karaisira tukya hiqata Karaisirara qumina vaisive qiavananra. Mwaa entara hia qaiqaa mwitaa ti varunanra.

¹⁷ Vaisivanto Karaisiravata varirera mwi vaisiva qaraakyaqama viro qaraakya vaisima variro. Mwi vaisiva haaru api nrohu okyarara qaqira kyero, qaraakya okyara varaivama variro.

¹⁸ Kotiva mwi vaisira qaraakyaqama kyaiharoma variro. Tire Kotira nramwutaa variavararo Kotiva tiriara nivata kuaaqi variate tiro Karaisira titorara tita, tire mwia nraaqiaraqama vitama varita. Tire mwia nraaqiaraqama vi varuraro Kotiva tiri titero nte nraakye qoravata kuaaqi varirera tu quara uro timwa nyiate tiro.

¹⁹ Mwi quara okyara mwataamama vahiho: Kotiva mwatani variahua uaqia hi kyaiqara utuara kyaara hia mwihuaqaa qua vataraitiro, mwiva Karaisiva nraakye qorara qutu vura mwianra rieqaro nraakye qorara nivata kuaaqi taaqau vi variate ti varira. Mwi quara nraakye qora timwa nyiate tiro, Kotiva tirinramwu nronraqama kyero titaihata tire uro nraakye qora timwa nyi varunanra.

²⁰ Tire Karaisira kyaahaqa hiqata mwia qua vareta nrunranro Kotiva tiri nroqitairo nkyi timwa nyi variro. Tire Karaisira kyaahaqa hiqata nrumu nkyiara po kye tiqata Kotiravata kuaaqi variate ti varunanra.

²¹ Karaisiva hia uaqia hi kyaiqara utiraitiro varuvaro Kotiva tiriara rieqaro tire uaqia hi kyaiqara utuna quara Karaisiraqaa vatero. Mwiaqaa qua vatovaro Karaisiva tiri uaqia hi quara varero uro qutu vurara tita, tire Karaisiravata kuaaqi varuraro Kotiva hia tiriqaa qua vataraitiro, tiri avuqavuma timwa taihata varunanra.

6

Tire nkyi kyaahaqa hirera airi muaanra varaqi vi varunanrave tura

¹ Tire Kotiravata kyaiqa vare varurahua variqata tire nkyiara po kye tita tiqata, Kotiva nkyi kyuqema nyataira mwianra haunri nkye qumina inraikyave tivorave, turo.

² Kotiva mwitaama tiro:

Nte nkyi kyuqema nyataani entaraqaa nkye qua tivaye nkyi qua riaaninrave.

Nte nkyi huvantu kye sitaani entaraqaa

nkyi kyaahaqa hianinrave, tura.

(Aisaia 49:8)

Riaate, mate Kotiva nkyi kyuqema nyataari entavama vahirove. Mate Kotiva nkyi huvantu kyero sitaari entavama vaiho, tuqo.

³ Nkye tiri kyaiqaa qua vatevo tiqatama tire hia apiqama kye kyaiqa vare varita.

⁴ Hia mwitaa hiraitita, mpo enta mpo enta tire variqata nkye tiriara mwihua Kotira kyaiqa vaisima variavo qiata tita, tire qihaakya kye variqi vi varunanra. Mwitaama variqi viqata nriqa vi inraikyara vare varuna entarave, muaanra vare varuna entarave, tiri uaqiama timwa taa entarave, tire hia qoriri hiraitita, kepukyaqama kye variqi vi varunanra.

⁵ Tiri nramwutaahua tiri kyaamwuqo ntuqutu kye vateta, tiri karavuqi uro kyeta, tiri tuqara tuteqata tiri ntuqutu kye vateta, mwitaamaqi quavata tire variqi viqata toqaamwu tiqa kyaiqa varaqi vita, entaqi hia kyuqema kye vaieta, kyara nraataa ihata variqi vita, mwitaamaqi viqatavata tire hia qoriri hiraitita, kepukyaqama kye variqi vi varunanra.

⁶ Nkye tiriara Kotira kyaiqa vaisima variavo qiata tita, tire kyuqe kyaiqa nraahu varaqi vita, kyuqe vu nraato vataqi vita, tiri mwutukyavanto qihaakya hi varihata varita, mpohuara kyuqemaqita vi varunanra. Kotira mwanraquravanto tiriqi varihata tire nraakye qorara quataaqama kye mwutukya vateqata varunanra.

⁷ Qutaa qua nraahu tire ti varunanra. Kotira kepukyaqo tire mwi kyaiqara vare varunanra. Vaisivanto huru veva tutaintema kyeta tire kyauqu tuananranivata, kyaan-taaqanivata, Kotiva avuqavuma nrohiani okyarara tuqi vi varunanra.

⁸ Vaisi mpo hiahua tiri nrtutu tuaahere variavata mpo hiahua tiri nrtutu vara mwataniqa hi variara. Mpo hiahua tiri nrtutu tuaahereqa kyuge vaisive ti variavata mpo hiahua tirigaa uaqia hi quara vate variara. Mwihoa tiriara unra qua ti variahuave qiavata tire qutaa qua nraahu ti varuruhuama varita.

⁹ Mpo hiahua tiriara hia nkyi ntapihii kyaurahuave qiavataavata mpo hiahua tiri ntapihii kyaarave. Mpo hiahua tiriara qutuavo qiavataavata tire qati varunanrave. Mwihoa tiri ntuqutuqi viqatavata hia ekyaa tiri ntuqutu kyaarave.

¹⁰ Mpo inraikya mpo inraikyavanto tiri mwutukya uaqiama timwa te varihatavata tire qamwateqa nraahu variqi vi varunanra. Tire vehi vaisi varurataavata tiri quaqatai ari nraakye qoravanto kyuge inraikya vare variara. Tire hia mpo inraikya vataurahua varigatavata tire nyaamwuni ari inraikya vatauruhuama varita.

¹¹ Po, nkye Korintiqi variahuama tiri tiqata vakyaa tuaavo, tire hia mpo qua uqeta taraitita, ekyaa qua qoqaa nkyi timwa nyi varunanra. Tiri mwutukya ekyaa mwiva nkyiarama vahiro.

¹² Tiri mwutukya ekyaa mwiva nkyiara vaihata hia tire nkyi uama nyatauro. Nkye nraahuma tiri qoririma timwa taavo.

¹³ Nte ntena nraaqiara timwa nyi varuntema kyenama nkyivata timwa nyi varina. Tiri mwutukyavanto nkyiara vahintema kyero nkyi mwutukyavantovata tiriara vahiri.

Iesusirara hia qutaave tihua varivata nkye hia mwihoa kyapata kuaaqi taaqu vi variqi quate tura

¹⁴ Purimakau taaratana rupa taariro kuaaqa viqaro kyaiqa varaarive tiro, hia vitare tumitare hitana rupa tairave. Mwia nraantantamwa kye nkye Iesusira qua riehua variqata nkye uro hia Iesusira qua riehua kyapata kuaaqi kyaiqa varevorave. Nataama kyerove kyuge inraikyavantovata uaqia hiari inraikyavavata kuaaqi variqiro quanro? Hiama qio mwitaa hiananro. Nataama kyerove omwavantovata, enta hiarivavata, kuaaqi variqiro quanro? Hiama qio mwitaa hiananro.

¹⁵ Nataama kyeve Karaisivavata Saataanivavata kuaa qua vatevara? Hiama qio mwitaa hivara. Karaisirara qutaave qarivavata, hia Karaisirara qutaave qarivavata, qiove ekyaa inraikyaqi kuaa qaramaqita vivara? Hiama qio mwitaa hivara.

¹⁶ Kotira nraamwuvanto nraahumwa vaiharo unra mwanriqa nraamwuvanto nraahumwama vahiro. Kotiva qati variqiro vi variva varihata tire mwia nraamwuma varuro. Kotiva nai mwitaa tiro:

Nte ntena nraakye qoravata varirerave.

Mwihoa utaqaa nte variqina viqana

nte mwihoa mwanriqavanto variarita

mwihoa ni nraakye qorama varivarave, tura.

(Wok Pris 26:12)

¹⁷ Mwiva mwitaa timwa kyero qaiqaavata mwitaa tiro:

Nkye qumina nraakye qora kyeta nrumu nkyetaraa variata.

Nkye uaqia hi inraikyara hia tu vararaitita,

variqi vi varivage nte qioma nkyi sitaaninrave.

(Aisaiaa 52:11)

¹⁸ Nte nkyi sova variarita nkye ni naamwunra maaqu varivarave. Nte nronravanto ekyaa kepukya vahiva mwitaa turave, tura.

(2 Samueri 7:14)

Kotiva mwi quara turama.

7

¹ Qio ni kata pakya tuaavo, Kotiva nai kyauqu nriqiqa vateqaro tiriara ekyaa mwi quara turara tita, nrivage teta mwamwantaqaave mwutukyaqi uaqia hi inraikyava vahianinra nruka kyeta Kotirara nraahu nronraqama kye rieqata Kotira kyaiqa kyugera varaqita quara.

Nkyiara ni mutukyaqitairo kyakya ihana varurave tura

² Hia tiri qoririma timwa taraitita, tiriara mwutukya vahirata variata. Hia tire vaisi mpo uaqiama mwataunanra. Hia tire vaisi mpo apiqama kyauraro mwiva qora aanraqaa vira. Hia tire vaisi mpovanto hi inraikyara kumwaanri timwa kye varaunanra.

³ Hia nte mwitaa tiqana nkyiqa qua vatarera. Nte vaakya mwianra nkyi timwa nyunra. Tiri mwutukyavanto nkyiara nronraqama kyero vahirara tita, nkye qati vari entarave, quti entarave, tire nkyivata nraahu variananra.

⁴ Nkyiara tiri mwutukyavanto qihaakya ihata varunanra. Nte nkyi nyutu tuaahere varura. Muanravanto qovara ihana nte hia mwianra nronraqama kye riaraitina, nkyiara rieqanama mwutukyaqitairo kyuqe ihana mpoqiavata qamwateqana varura.

⁵ Tire Masentoniani uro nteta qative variananrave qiavananra hisai hisairo qora inraikyavanto qovara huvata tire aatu hiqata variavananra.

⁶ Qio Kotiva mwutukya qora iharo vari vaisira kyuqema mwate variva, mwiva mwi entara tiri mwutukya qihaakyama timwa teqaro Taitaasira titovaro tire hiavananrani uro ntoro.

⁷ Hia tire Taitaasiva uro ntoro mwianra nraahu qamwateqata variavananra. Mwiva nkyiara kyuqe mwakyaakya timwa timwunra, mwianravata qamwateqata variavananra. Taitaasiva nkye tiri taqaataa ihata variarara timwa timwinro. Nkye po, hia mwitaa hiataara mwitaa huro, qia quaravata Taitaasiva tiri timwa timwinro. Nkye nronraqama kye tiriara rie variararavata Taitaasiva timwa timwihata rieta. Taitaasiva mwitaa mwitaa tihana nte nronraqama kyena qamwateqana varura.

⁸ Nte qaraqitaina nkyi timwa nyataavata mwia kyaara nkyi mwutukya uaqia huvata varura. Mate hia nte mwianra eqaataara mwitaa qiavarave qianinra. Haaru nte taqaavata nkye nte qara kyaavarara pataqia variqata mwutukya uaqia huvata varuvana nte mwi entara tiqana mwi qarara hia nkyi nyiataara nyuqo qiavara.

⁹ Mate mwi qarara nkyi nyiavarara qamwateqanama varuqo. Qara mwiva nkyi mwutukya uaqiama nyatora mwianra hia nte qamwateqata varuqo. Nkye qara mwia kyaara ntuvoro nkyi mwutukyavanto uaqia huvata mwiaqaatai nkye uaqia hi aanranra qaqira kyaara, nte mwianrama qamwateqana varuqo. Nkyeta uaqia hi kyaiqara kyaara nkyi mwutukyavanto uaqia ihata variavaro Kotivavata nkyi mwutukyavanto qio mwitaa hiarive tirave. Tire nkyi timwa nyateqa qiavarava hia nkyi uaqiama nyatorave.

¹⁰ Vaisivanto mwutukya uaqia hiroro tiqaro, Po, Kotira qua hia nteqa kyaataara nteqa kyauqo, qariva uaqia hi aanranra qaqira kyairaro Kotiva mwi vaisira qioma huvantu mwataanro. Vaisi mwia mwutukyavanto uaqia hiariva, mwiva mwia kyaahaqa hiananro. Vaisi mpovanto qumina mwatanyaa qua okyarara rieqaro mwia mwutukyavanto uaqia hiroro hia uaqia hi aanranra qaqira kyaraitiro, mwitaamaqiro viro uro ekyaarana qutu qunanro.

¹¹ Nkye nkyeta kyaiqa varorara rieqata variata. Nkyi utaqitairo vaisi mpovanto qora kyaiqa utuvata nkye mwianra qiataara vahuvata nkye hia mwianra tiraitita variqata mwiaqaatai ni qaraqinaa quara rieqata nkye tiqata, Hia tire kyuqema kye Kotira kyaiqa vare varuro, tuvaro nkyi mwutukyavanto uaqia huvata varurave. Mwi entara nkyi mwutukyavanto uaqia huvata varurara tita, nkye mwiaqaatai aanra kyuqeraqaa nraahu nrohiataa huvata mwiaqaa nrohura.

Mwi entara nkyi mwutukyavanto uaqia huvata varurara tita, nkye mwi vaisira qua ntapihi kyarera uti varura. Mwi entara nkyi mwutukyavanto uaqia huvatara tita, mwi vaisira nai uaqia hu kyaiqara kyaara mwia inronra hura. Mwi entara nkyi mwutukyavanto uaqia huvata varurara tita, nkye Kotirara aatu hiqata mwi vaisira uaqia hi kyaiqaraqaa Kotiva tiriqaa qua vataankyorave tura.

Mwi entara nkyi mwutukyavanto uaqia huvata nkye nianra tiqata mwiva mwaini tirivata variqaro mwaa quara avuqavuma timwa tairaqa qlove qiare tura. Mwi entara nkyi mwutukyavanto uaqia huvata nkye Kotira kyaiqa nraahu vararerata mwi vaisira qua kepukyaqama kye avuqavuma mwatarera uti varura. Nkye mwitaa mwitaamaqi vuvanana tina, nte taqaavata nkye mwi vaisira qua avuqavuma mwatarera uti varura.

¹² Nte haaru mwi quara qara ntigana hia nte uaqia hi kyaiqara utu vaisira mwianra rieqana qara ntumwa taavara. Hia nte mwi vaisiva uaqiama mwato vaisirara rieqana qara ntumwa taavara. Nkye Kotira vuqaa variqata su nyaatovanto ntapihirata nkye tiriara nronraqama kye riaava vahirara ntapihiate tita, qara mwia nkyini vara kyaavananra.

¹³ Nkye ni qaraqinaa qua rieta mwitaa hiarara tiro, tiri mwutukyavanto kyuqe ihata varunanra.

Tire Taitaasira titaavararo nkye hunani vuvata nkye mwia mwutukya qihaakyama mwatovoro mwia mwutukyaqitairo kyuqe huvaro varura mwianravata rieqata tire qamwateqata varuro.

¹⁴ Nte Taitaasira timwa mwiqana nkyiara kyuqe hia nraakye qorahuave qiavaro mwiva nkyivata variqaro ni quara qutaa quave turara tina, nte hiama kyaurina. Tire nkyiara qutaa qua nraahu timwaqi vi varunanra. Tire Taitaasira timwa mwiqata nkyiara kyuqe hia nraakye qorahuave tuna quara, mwi quaravata Taitaasiva taqaiharo qutaa quama vahiro.

¹⁵ Taitaasiva nkye hunani vuvata nkye mwia qamwata mwateqa mwia mwemwani variqata mwia qua kyuqema kye riorara tiro, Taitaasiva mwianra riakhiru mwia mwutukyavanto nkyiara mpoqiyavata vahira.

¹⁶ Mwianra rieqanama ni mutukyavanto nkyiara qihaakyama vaihana nkyiara qamwateqana varura.

8

Nkyeta sata sakya kyaahaqa hirera hivaro nkyi mwutukyaqaitiro qihaakya hirata kyaahaqa hiata

¹ Ni kata pakya tuaavo, Kotira nraakye qora Masentioniani mpo mwatukya mpo mwatukyaqi variahua variavaro Kotiva mwihua kyuqema nyataihata variara mwi mwakyaakyara nkyi timwa nyianrita riaata.

² Mwinyaa nraakye qoravanto variqi quavaro nronra muaanravanto mwihua mwataara hirero qovarama viro vaihata mwi mwatanaahua vehiqama vita hia munimave, kyau kyoqaave, vataahua variqata Kotirara qamwateqa nraahu variqi vita mwiaqaatai mwihua mpohua kyaahaqa hirerata nkyiari hu inraikyara hia tuqara tutaraitita, qihaakyama kye tirigaa vataavata tire varaqita uto nyunanra.

³ Nte gutaama tuqo. Mwihua mpohua kyaahaqa hirerata nataama munimave, kyau kyoqaave, nyianre qiara mwia nyita qaiqaa mpoqiyavata tirigaa vataavata tire varaqita uto nyunanra. Hia nte kepukyaqama mwihuara tuqata mwihua mwitaa hiara. Mwihua nkyiarivanto mwitaa hiataa ihata mwitaama kyeqa nyianra.

⁴ Mwihua nkyiarivanto tiriara po kye tita tiqata, Kyai tirevata Kotira nraakye qora mpo hiahua Iutiaani variahua kyaahaqama nyataare, qiara. ⁵ Tire tiqata, Mwihua munimave, kyau kyoqaave, pataqia timwivage vaqita uto nyiananrave, turata nraakiara mwihua munimavata kyau kyoqaavata airi timwivavata vaqita uto nyunanra. Mwi mwatanaahua nraante tiqata, Tire Kotira kyaiqa nraahu vararerave, timwa kyeta nkyiari ekya Kotira mwita tiriara tiqata, Kotira kyaiqa tinraamwutaivage varaqi quare, tura.

⁶ Masentioniaaqinaahua mwitaama kyeqa nkyiari munimave, kyau kyoqaave, Iutiaani variahua nyianranra tita, tire Taitaasirara tiqata, E Korintiqi tohara kyera munimavata kyau kyoqaavata vararerava quanarave. E mwini qaiqaa nrumu ntantera vira, mwi kyaiqarara po timwa nyateqara munima varena kyaiqara taiqa kyaante, tita. Mwitaa timwa kyetama nkye hianani Taitaasira titaararo quarive tita, vuaviraavira ti varuro.

⁷ Nkye mpo kyaiqa mpo kyaiqa kyuqema kyeqa vare variahua. Nkye Karaisirara kepukyaqama kye rie variahua. Nkye mwia qua kyuqema kye rie variahua. Nkye mwia qua okyara ntipihi paahima kye rie variahua. Nkye mpohua kyaahaqa hirerata uti variahua. Nkye tiriara mwutukya vaihata variahua. Nkye mwitaa mwitaama kye variarara tina, nte nkyiara tiqana, Nkye Iutiaani variahuara po tirerata qihaakyama kyeta nkyeta munimavata kyau kyoqaavata nyiate, tuqo.

⁸ Mwitaa tiqana hia nte nkyiara kepukyaqama kyena munima kyaate tuqo. Masentioniaavanto kyuqema kye nkyiari munimave, kyau kyoqaave, nyia okyararama nkyi timwa nyina. Nte mwitaa tiqana nkyi mwutukyavanto mpo inraikyara vahira mwataara hiqana taqarera.

⁹ Tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisiva tiri kyuqema timwa taira nkyevata riara. Mwiva ekya inraikya vataiva eqero nkyiara rieqaroma mwiva vehiqama viro. Mwiva vehiqama viraqaaitama nkye ekya nyaanmwuni vahi inraikyara varehuama varita.

¹⁰ Hia nte nkyiara kepukyaqama kye tiraitina, nte ntena riemwa kye nkyiara mwitaama tina: Tuvana ihiqi nkye nraante munimavata kyau kyoqaavata ntuvantua hirerata tohara tora. Nkye nraante mwitaa hiataa huvata mwitaa hurara tita, nkye mwi kyaiqara varaqita uro taiqa kyaata.

¹¹ Qio mate nte nkyiara tiqana mwi kyaiqara varaqita uro taiqa kyaate tuqo. Nkye tohara kye mwi kyaiqara vaavaa varontema kyeta matevata mwi kyaiqara vaavaa taiqa kyaate, tuqo. Munima airi vateta kyaahaqa hiataa hirata munima airi nyiata. Munima pataqia vataivera, mwia pataqia nyiata.

¹² Nkye munima pataqia vatehua mwiqia qihaakyama kye nyivera, Kotiva hiamana nraaqamave pataqia nyiavo tiraitiro, qiovema qiananro.

¹³⁻¹⁴ Hia tire nkyiqa nronraqamakye muaanra vateqa nkye nronraqama munima nyivata mpo mwatanaahua pataqia nyiate turo. Nkye mate mwaa entara airi vateqaa qioma tukyama kye mpohua hia airi inraikya vataahua kyaahaqa hivara. Nraakiara mpo enta nkye hia airi inraikya vateqaa qioma mwihua airi vateqata tukyama kye nkyitavata nyivara. Nkye mwitaama kye nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hiqata nkyevata mwihuavata kuaa qaramama varivara.

¹⁵ Nkye munima tukyama kye nyi okyarara rieqata Kotira mpukuqi haaru gara ntumwa to quarara rieqata variata. Kotira mpukuqi mwitaama tiro: Manaa kyara airi ntuvaantuama tai vaisiva hia kyuqinra kye nraihanro qamwanrama taiqa viharo hia vahirave. Manaa pataqiatana uti vaisiva kyuqinra kye nraihanro vikyokya hirave, tura. (Kyatura 16:18)

Korintinianra vaisi mponramwu sitovata vura

¹⁶ Kotiva Taitaasira kyaahaqama mwataiharo mwiva tire nkyi kyaahaqa hirera huran-tema kyero nkyi kyaahaqa hirero nronraqama kye rie variro. Taitaasiva mwitaa hirera rieqata tire Kotirara kyuqeve tiqata varunanra.

¹⁷ Nte Taitaasirara nkyi uro kyaahaqa hiarive tuqaro mwiva mwi quarara qamwata kyero nai mwiva nkyi kyaahaqa hiataa iharo mwiva nkyi uro taqarerave tiro.

¹⁸ Tire vaisi mpo titaaroma Taitaasira vatama kyero quanano. Mwi vaisiva kyuqema kyero Karaisira qua timwa nyi varihata Kotira nraakye qora mpoqi mpoqi variahua mwianra kyuqe vaisive ti variara.

¹⁹ Mwihua mwi vaisirara kyuqe hi vaisirave timwa kyeta tirivata variqaro kyaiqa varaarive tita, mwianra qiove timwa taavaro mwiva tiri kyaahaqa hi varihata tire munima vara kyeqata ntainre varunanra. Kotira nrtu tuaahereqata tire mwi munimanra vara kyeqata ntainraunanra. Mwitaamaqi viqata tire vehi nraakye qorara nronraqama kye riaunanra nkyivata nyaamwute varunanra.

²⁰ Nraakiara mpovanto munima vara kyeqata apiqama kye tukya hiavo qiankyo tita, tire mwi vaisira Taitaasiravatama kye titarera. ²¹ Tire ntapihi kyeqata mwi kyaiqara mwi kyaiqara vararera. Hia tire Kotira vuqaa nraahu variqa mwitaa hirerave. Ekyaa nraakye qora suqaavata variqa mwitaa hirera.

²² Tire mwitanahua siteqata vaisi mpovata titarera. Tire airi nani mwi vaisira mwataaroma kye taqauraro mpohua kyaahaqa hiarivama variro. Mwia mwutukyavanto nkyiara qihaakyama kyero vaiharora tiro, mwiva qamwata kyero nkyi kyaahaqa hirero uti variro.

²³ Nte Taitaasirara tirera. Mwiva nivatama kyero kyaiqa vare vari vaisivama variro. Mwiva nivata variqaro ni kyaahaqa hiataa iharo variqaro kyaiqa vare variro. Nte vaisi mpotanana vaakya tuhuara tirera. Iesusira nraaqiara mwatukya mpoqi mpoqi variahua mwitanahua tiri kyaahaqa hiqata nkyi uro kyaahaqa hiate timwa taatanahua. Mwitana kyaiqavanto Karaisira nrtu tuaaheraanro.

²⁴ Mwihua nkye hinani vivata nkye mwihua kyuqema nyataivaro nte nkyiara qua tuva qutaa mwivau vahiyari. Nkye mwihua kyuqema nyataivata Iesusira nraakye qora mponani mponani varihua nkyiara tiqata, Qutaama nkyi mwutukyavanto tiriara vaiho, tivara.

9

Mwutukya qihaakyama kye munima nyi okyarara tura

¹ Nkye Kotira nraakye qora kyaahaqa hi okyarara vaakya ntapihi kyaarara tina, nte hia qumina qaiqaa mwi quara nkyi timwa nyiqana qara ntirera. ² Nte taqauqaro nkyi mwutukyaqaitaro mpoqama kye mwihua kyaahaqa hiataa ihata nkye Iutiaani variahua kyaahaqa hi variara. Nte nkyiara Masentonia nraakye qora timwa nyiqana nkyi nyutu tuaaherena tiqana, Akaiyani variahua tuvana ihiqu variqata munimavata mpo inraikyavata terama kyeta mpo mwatanaahua nyinrenrata uti variarave, tina. Nte mwitaama kyena nkyi nyutu tuaahereqana qivata Masentoniaaqinaahua mwihuavata qamwateqata munimavata mpo inraikyavata terama kye vataare tita uti varura.

³ Nte mwi mwatanaahua timwa nyiqana nkyi nyutu vataaherau quava qumina qua vahiankyo tina, nte tuntama kye terama kye vate variate tina, nte vaisi mponramwu nkye hianani sitauqo.

⁴ Nte hia mwihua nraante sitaraitina, nte Masentoniaa vaisinramwu kyapata nkye hinani uro nte taqarita nkye hia mwi inraikyara ntuvaantuama kye terama vataivera, nte nkyiara mwihua qio munima teramakye vatevarave tu quava qumina qua vahirata nte mwia kyaara kyaurira inraikya varaarita nkyevata kyaurira inraikya varevarave.

⁵ Mwianra rieqanama nte mwaa vaisihua sitaaita mwihua nraante tiri tivuni vihua uro nkye munima mwiaavata mwitaa inraikya mwiaavata ntainra kye nyinrenrave qiara, mwihua mwi inraikyara uro ntuvaantuama kye vataivaqe tirevata mwini quanana. Nkye mwitaa hivaqe nte quariva uro nkyiara tiqana, Nte hia nkyiara kepukyaqama kyena tuqata nkyetavanto mwitaa hiavo, qianinra. Nte nkyiara mwihua qihaakyama kyeqata munimavata kyau kyoqaavata tiriqaa vataavata varaqita uto nyunanrave qianinra.

⁶ Mwaa quara ntapihi kye riemwa taata. Mpovanto kyara pataqiatana vara tutaariva pataqiatanama vantuananro. Mpovanto kyara airi vara tutaariva kyara airintima vantuananro.

⁷ Kyara vara tira mwianra rieqatama nkye qihaakyama kyeqa Kotira kyaiqara rieqata munima nyiata. Nkye kuaiqia kuaiqjavanto kyuqema kye vu nraato tu kyeta mwitaa mwitaama qioma nyiananrave timwa kyeta nyiate. Nkye hia nyiatata hirata nyivora. Nkye tiriara mwihua kepukyaqama kye nyiate qjavatama nyunro tivora. Vaisi mpovanto qamwata kyeqaro qihaakyama kyero nyi vari vaisirarama Kotira mwutukya vahiro.

⁸ Nkye qihaakyama kyeqata Kotira mwivaro Kotiva nai mpoqjavatama nkyi kyuqema nyatirata nkye hia aarantaraiti, qioqama kye variqi vivara. Nkye mwitaama kye variqi viqata nkye ekyaa enta mpohuavata kyaahaqa hiva qioma vahiananro.

⁹ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Vehi nraakye qora qihaakyama kyeqaro mpo inraikya mpo inraikya nyiqiro quariva variraro mwia kyuqe kyaiqjavanto ekyaa enta qati nraahuma vahiqiro quananrove, tura.

(Ihi 112:9)

¹⁰ Vaisivanto kyara vara tukye nraate tiro, Kotiva kyara humwu kyanaa nyi variva, mwia nkyi kyaahaqa hirata nkye kyuqe kyaiqa mpoqavata varevarave.

¹¹ Nkye airi inraikya vateta mpo kyaiqa mpo kyaiqa kyuqe kyaiqa mpoqavata mwiaqaatai nkye qioma mpo enta mpo enta qihaakyama kyeqata nraakye qora kyaahaqamaqi vivara. Nkye nraakye qora qihaakyama kyeqata kyaahaqamaqi vivata nraakye qora airivantoma Kotirara kyuqeve tiqata qamwata mwatevara.

¹² Nkye Kotira nraakye qorani kyuqe kyaiqa vara nyateqata nkye hia mwihua nraahuvauma kyuqe kyaiqa vara nyatevara. Nkyi kyaiqaqaatai airi nraakye qoravanto Kotirara kyuqeve tiva mpoqjavatama vahiananro.

¹³ Nkye nraakye qorani kyuqe kyaiqa varaqi vivata mpohua nkyi okyara ntapihi kyetama taqevara. Mwihua nkyi okyara taqevata Kotira nrutu tuaahera kyeta mwihua nkyiara tiqata, Qikye, mwihua Karaisira quara qutaave timwa kyeta mwi quara kyuqema kye riemwaqi vi variarave, tivara. Mwihua nkyiara tiqata, Mwihua tirivata mpohuavata qihaakyama kyeqata nkyiari hia inraikyara tukyama kyeqata timwi variarave, tivara.

¹⁴ Mwihua nkyiara Kotiva mpoqjavata mwihua kyuqema nyate variho timwa kye nkyiara mwutukya vahirata nkyiara rieqata Kotirara aakyara ntamwaqi vivara.

¹⁵ Kotiva nai mwaaqu nritarero vari vaisira tiri timwinranra tita, nrivaqenramwu Kotirara kyuqeve tita mpoqjavata qamwata mwataara.

10

Api qua ti varu vaisihua Poruva nkyiari timwa nyu quara

¹ Nkye hini hiahua nianra tiqata, Poruva tiri tivuqaa variqaro aatu hiqaro qua qihaakyama kyero ti varirave. Mwiva uro mponani variqaro kepukyaqama kyero ti varirave, qiara. Nkye mwitaa qjavana nte nkyita timwa nyinrenra. Karaisiva hia raraqata taiharo qihaakyama kyero nrohira tina, nte mwianra rieqana mwia nraantantamwa kye variqana nkyi timwa nyinrenrave.

² Nte nkyi mwitaa timwa nyiqana taqauqata nkyiqitai mponramwuvanto tiriara tiqata, Mwihua mwatanyaa qua okyara rieqatama kyaiqa vare vialavo, qiarave. Qio nkye rauruate. Mwihua mwitaama kye api qua tira kyaara nte qioma nkye hinani urontena nkyivata kepukyaqama kyena qua qiataama vaihanavata nte hia mwitaa hirerave.

³ Qutaa tire mwaa mwataraqaa variqi vi varunanrave. Tire hia mwaa mwataraqaa variqata veva huru kyaamwu vara kye ntaquqi vi varunanrave.

⁴ Tire uaqia hi inraikyaravata ntaquqi viqata nraahumwa mpo veva huru kyaamwuqo ntaquqi vi varunanra. Kotiva mwiva tiri kepukya timwihata tire ntaquqi viqata uaqia hi kyaiqara kepukya mpo kepukya mpo kepukya nraataraqi vi varunanra. Vaisi mpovanto tiriara mwihua qua nraatara kyaankye tiqaro unra qua tirera, tire qioma Kotira kepukyaqo mwia qua nraatara kyaananra.

⁵ Mpovanto nraakye qoravanto Kotira qua okyara rievorave tiro mpo inraikya mpo inraikyaqo huvaitairera, tire mwi kepukyarao qioma mwi inraikyara qatinani vara kyaananra. Mpo qua mpo qua api quavanto tiri vu nraatoqi vaihata tire mwi kepukyarao nraahu mwi quara raaquta kyeta Karaisira qua nraahu riemwaqi vi varunanra.

⁶ Tire nkyi vekya variqata taqaarata nkye tiri qua ekyaa qua qio riemwaqita virevata utivera, mwiaqaatai tire qioma hia qua rie variari vaisiraqaa qua vataanra.

⁷ Nkyi suqaa vahiani inraikyara ntapihi kye taqaata. Nkyiqitairo mpovanto nanrianra tiqaro, Nte Karaisira nraaqiarama varuqo, tirera, mwi vaisiva qaiqaa riemwa kyero

tiriaravata mwitaama qiari. Mwiuhavata Karaisira nraaqiarama variavo, qiari. Mwi vaisiva varintema kye tirevata Karaisira nraaqiarama varita.

⁸ Tiri nronravanto tirinramwu nronraqama kyaihata tita, tire nkyiqa ntaqiky varurahuama. Nte nkyiqa ntaqikyiani quara timwa nyina qaiqaavata qaiqaavata nraahu timwa nyiqana hia kyaururave. Nte nkyiqa ntaqikyiqana nkyi kyaahaqa hirera uti varurave. Hia nkyi uaqiama nyatareravauma varina.

⁹ Nte hia nkyi nraatuqa taariveravauma mpo qua mpo qua nkyini qara ntumwa tena. ¹⁰ Mpo hiahua ni vara mwataniqa hita nianra tiqata, Poruva qaraqitairo nraahu kepukya qua ti variho. Mwiva tiri utaqaa variqaro mwiva uqenrai vaisi variqaro uqenranra qua qumina qua nraahuma qiananrove, ti variara.

¹¹ Mwi quara ti variahua ntapihi kyeta riaata. Tire nyianrani variqata qaraqitai turantema kye uro nkyivata variqata kuua qua mwia nraahu tirera.

¹² Mwi quara ti variahua nkyiari nyutu tuaahereta tire vaisi nronrama varuro ti variavata tire aatu hita hia mwihua qiantema kyeta qio qiananra. Mwiuhua nkyiari qua nraahu riegata, nkyiari nraahu taqeqata kyuqe vaisivanto varunanrave tita. Mwitaa qia vaisihua hia su nyaatovata vaihata variara.

¹³ Hia tire mwihua vu nraato tuantema kye tirera. Kotiva hia timwiani kyaiqara mwianra hia teta nrtutu tuaaherera. Kotiva tiri timwi kyaira mwianra nraahu timwaqi virera. Kotiva nkyivata variqata kyaiqa varaate tihata tire nkyi utaqaa variqata kyaiqa varaunanranra tirera.

¹⁴ Hia tire Kotiva mwukya rataira voti hira nraatara kye nkye hunani quavananra. Kotiva tiri titovata tita, tire kyuqe mwakyaakya Karaisira mwakyaakya uro nkyi timwa nyiavananra.

¹⁵ Kotiva tiri timwi kyaiqara hia tire mwia nraatara kye vaisi mpovanto vara tairara tire vara taunanrave timwa kyeqata teta nrtutu tuaaherarerave. Tire Kotiva tiri timwi kyaiqara nraahu vareqata nkyiara tiqata, Mwiuhua variqi viqata kyuqema kye Karaisira qua riemwaqita vi variqate tire mwiaqaatai mwihuaqi nronra kyaiqa mpo kyaiqa mpo kyaiqa qio varaananrave, tita.

¹⁶ Nkye kepukyaqama kye Karaisira qua riemwaqi vivaqe qioma tire nkyi mwini kyeta Karaisira qua timwa nyinrenra mpo mwatani qunanra. Tire mwitaa hiqata mpovanto nraante Karaisira kyaiqa varaaninranra hia tire teta mwahuta tiqata mwi kyaiqara tirema varauro qiananra. Hiama mwitaa tiqata unra qiananra.

¹⁷ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Vaisivanto nai kyaiqara riegaro
nai mwahuta qiankyorave.

Mwi vaisiva Kotiva mpo kyaiqa mpo kyaiqa
varaaninranra riegaro Kotira nraahu
mwahuta timwa mwataarive, tura.

(*Ieremaia 9:24*)

¹⁸ Vaisivanto nanrianra tiqaro, Ni kyaiqavanto kyuqe kyaiqave, tiraro mwia quavanto qumina quama vahiananro. Kotiva vaisi mpora tiqaro, I kyaiqavanto kyuqema iho, tirera, mwia kyaiqavanto kyuqe kyaiqama vahiananro.

11

Unra qua mwaanra tihua qua riemwaqi vivorave tura

¹ Nkye ni qati kyaivaqe nte pataqia ntena mwahuta qiari. Nkye qati kyaivaqe nte mwaa quara qiari. ² Kotiva vaisi mpora uaqia hi aanranraqaa quankyo tiro, mwiaqaa ntaqikyintema kye ntevata nkyiqa ntaqikyiqina vi varura. Mwanraata kyuqema kye varira qoraisi ntumwu mwintema kye nte nkyi qoraisi kuaiku nyitaura. Nte nkyi sitaqina uro Karaisiva hinani kyaaninra.

³ Nte nkyi Karaisiraqaa ntumwu tarera hiariro mpovanto nkyi uaqiama nyataankyora. Haaru qaruravanto gutaa qua votima kyero unra tuvaro Ipiva mwia quara gutaa quave tuntema kyeta, nkyevata vaisi mpo quara gutaa quave timwa kyeta tuqasaa vita hia Karaisira qua riemwaqita vivora. Nte mwianrama aatu hina.

⁴ Tire nkyi timwa nyiqata Karaisira okyarara ntapihi kye timwa nyunrata nkye variavaro vaisi mpovanto nri ntero api qua tiqaro, Karaisira okyara mwitaamama vaiho, tihata nkye mwia qua rie variara. Tire Karaisira mwakyaakya nkyi timwa nyunrata nkye Kotira mwanraqura varaavaro mwiaqaatairo vaisi mpovanto nri ntero api mwakyaakya tiqaro Kotira mwanraqurara api qua nkyi timwa nyihata nkye mwia qua rie variara. Nkye mwi vaisirara tiqata, Mwia qati kyaivaro qarive, timwa kyeta mwia qua rie variara.

⁵ Nkye vaisi mwinnramwuhua tiqata, Kotiva nronraqama kyaihata vuni variahuave, ti variara. Mwi vaisihua hia nritare tiri vuni variahuama.

⁶ Qutaa ni novanto muaanra ntaihana hia kyuqema kyena qua nkyi timwa nyi varura. Mwianra nte hiamu nronraqama kye riaaninra. Nte Kotira qua okyara ntapihi paahima kye riauvava tina, nte nkyi mwakyaakya timwa nyi varura. Mwiaqaaatana mpo enta mpo enta ntapihi kyena qutaa qua nkyi timwa nyi varura.

⁷ Nte Kotira qua kyuqe mwakyaakya nkyi timwa nyiqana hia nkyiara kyoqaa mpivaqe nkyi timwa nyianke qiavara. Mwi entara nkyi nyutuvanto virito vahiarive tina, ntena nutu vara mwataniga hiavara. Nte mwitaa hiavara mwianra nkye tiqata, Nivanto uaqia hi kyaiqara utihove, tivara? Hiamu qio mwitaa tivara.

⁸ Mwi entara nkyiqi kyaiqa vareqana hia nte nkyiara munima mpiate tiraitina variavata Kotira nraakye qora mpo mwatani varuhua ni kyaahaqa hiqata kyoqaa ni mpo varuvana nte mpuara vaisi nraantantamwa kye mwihua munima varena nte nkyiqi Kotira kyaiqa varaqina quavara.

⁹ Mwi entara nkyivata variqi quavaro ni munima taiga vuvana hia nte nkyiara ni kyaahaqa hiate tiraitina variavata ni nramwunaahua Masentoniaasai nrumu mwi inraikyara mwi inraikyara hia vataava inraikyara kyaahaqama matovana variavara. Haaru mwitaa hiavantema kye nraakiaravata nkyi muaanra nyiankyo tina hia nte nkyiara ni kyaahaqa hiate qianinra.

¹⁰ Nte Karaisira qutaa qua ti varuva kyauqu nriqigaa vareqana qutaa quama tina, Nte ntena mwahuta tiqana nte hia nkyiqitana munima varauvavema, tuqo. Hiamu qio mpovanto nkyi mwata Akaiaani variva ni quara unra quave qiananrove, tuqo.

¹¹ Nte nanraqamave mwitaa tina? Nkyiara hia ni mutukya vaihanave nte mwitaa tina? Qaqao, Kotiva ntapihi kyaiharo ni mutukyavanto nkyiara vaihana varura.

¹² Mpo vaisinramwuvanto unra tita tiqata, Kotiva tiri nronraqama kyaihata mwia kyaiqa vare varuro, qiahua, mwihua nraakye qora suqaa variqata nkyiari nyutu tuaahererata mwihua tire vuna aanranra kuaa mwiaqaa quare titama puuahi varita. Mwi aanrva vahiankyo tina, nte nkyiqitana hia munima vararaitina, qati variqi virera. Nte mwitaa hiarita mwihua hia qio tiqata, Tire Porura nraantantamwa kye nkyiqitai munima vareqata Kotira kyaiqa vare varuro, tivara.

¹³ Hia Karaisiva mwi vaisihua nronraqama kyero ni kyaiqa varaate tihua variqata mwihua nkyiariara unra qua tiqata, Karaisiva tiri nronraqama kyaihuave, tiqata kumwaanriqama kyeqata mwia kyaiqa varaqi vi variara.

¹⁴ Hia nte mwihua kyaiqara nrhanrama vina nronraqama kye riaaninra. Saataaniva-vata mwaaquvanto variqaro kumwaanriqama kyeqaro nyaamwunyaava kyuqema kyero itero nutuavahe varira virininiqama kyero nrohi varira.

¹⁵ Mwi vaisihua mwia kyaiqa vaisi variahuara tita, mwihua Saataaninra nraantanteta kumwaanriqama kyeqata avuqavu nrohi varia vaisihua nraantantamwa kyeta nrohi variara. Mwihua nkyiari api kyaiqaqaa nkyiari kyoqaa varaivaqe huvigaravema qianinra.

Poruva nronraqama viro Kotira kyaiqa vare varuvata mwia qoraqamaqita vurara tura

¹⁶ Nte nkyi timwa nyu quara qaiqaavata nkyi timwa nyinrenra. Hia mpovanto nianra mwanrunrunra qia hiva qia. Nianra mwanrunrunra qia hiva tivera, kyaiqaqe nte mwitaa hiarivavata variqana ntena nrutu pataqia tuaaheraari. ¹⁷ Nte ntena nutu tuaahereqana hia Karaisiva tintema kyenavauma tina. Nte hia vu nraato vataava variqana mwitaa qianinra.

¹⁸ Airi vaisivanto mwatanyaa qua okyara rieqata nkyiari kyaiqara nkyiari mwahuta ti variarara tina, ntevatata mwihua nraantantara.

¹⁹ Qio qutaama nkyi su nyaato kyue su nyaato vahirara tita, qiama nkye kyaivata hia kyue su nyaato vahiaruhua nkyi qua timwa nyivara.

²⁰ Qikye, nte taqauqata vaisi mponramwuvanto qovarama vita nkyi api ntavaaqavu kyeta, nkyi munimavata kyoqaavata vara kye nramwa kyeta, nkyi vireraarorama nyateta, nkyi pupohaira utu nyateta, nkyi siri ntuteqa kyeta, mwihua qovarama vita mwitaa hi variavata nkye mwihuara tiqata, Qati kyaivata variate, qiarave. Nkye mwi vaisihuara, Hia mwitaa hiate, qiataara vaihata nkye mwihuara, Qati kyaivata variate, qia.

²¹ Qikye, tire uqenraunra vaisihua variqatave mwi vaisihua nkyi qorama nyataantema kye tirevata hia nkyi qorama nyatauro?

Vaisi mponramwuvanto nkyiari mwahuta tiqata nkyiari nyutu tuaahere variara. Kyai ntevatata hia aatu hiraitina, mwihua qiantema kye qiankye. Nte mwitaa tiqana hia vu nraato vahi vaisiva tintema kye tirera.

²² Mwi vaisihua nkyiari mwahuta tiqata, Tire teta haivaqahua qua Hivuru qua ti varurahuave, ti variarave. Qio ntevatata Hivuru qua ti varuvave.

Mwihua tiqata tire Isarerivantove, ti variarave. Qio ntevata mwaa kuaa mwi okyaravama varuqo. Mwihua tiqata, Tire Evarahaamunraqatai qovara hurahuave, ti variarave. Qio ntevata mwaa mwiaqaatana qovara huvave.

²³ Mwihua tiqata, Tire Karaisira kyaiqa vaisima varuro, ti variara. Nte mwitaa tiqana ueraqa hi vaisiva qua tintema kyenama ti varina.

Mwihua tire Karaisira kyaiqa vaisima varuro, ti variara. Qio nte mwihuavata nraatara kyenama Karaisira kyaiqa vaisi varuqo. Nte mwihua mpoqiavata nraatara kyena Karaisira kyaiqa vare varura.

Nte mwihua nraatara kye qaiqaavata qaiqaavata Karaisira kyaiqa vare varuqata mwia kyaara ni karavuqi kyaavana variqi vura.

Nte mwihua nraatara kye qaiqaavata qaiqaavata ni kyaamwuqo ntuqutu kye vataara. Airi enta nte qutu quari entava qaumato vaihana varura.

²⁴ Nte Karaisira kyaiqa vare varuqata mwia kyaara reti kyaantaqo 39 nani ni moqaqa uaqiama kye ntuqutuara. Iutaa vaisivanto kyauquru nani ni mwitaama kyeqa ntuqutuara.

²⁵ Nte Karaisira kyaiqa vare varuqata mwia kyaara Romenivanto ni retiqa ntuqutu kye vataara.

Mpo enta mpo mwatanaahua ni oriqa ntuqutu kye kyovana ntumwa quavara.

Nte taarampo nani nramanriqaa sipiqi quavaro sipivanto nramanriqi viqetora.

Mpo enta sipivanto nramanriqaa ntuvuraa vuvana nramanri mwutu sata kuaa ihera kuaa enta variavara.

²⁶ Nte Karaisira kyaiqa vareqana nyianrani vi variavaro humwunra nramanrivanto ni vara kyeqaro ntuhiqau kyakya hura. Mpuara vaisivanto ni rirerata uti varura. Nina mwatanaa Iutaavanto ni rirerata uti varura.

Mpo mwatanaavanto ni rirera uti varura. Nte mwatukya nronraqi nrohi variavata ni rirera uti varura.

Nte qumina mwata sata aanraqaa vi variavaro ni taiqa kyarera uti varura.

Nte kyaareraqaa vi variavaro ni taiqa kyarera uti varura.

Vaisi mponramwuvanto unra tiqata, Tire i qata vakyaahuave, tuhua ni rirerata uti varura. Nte mwitaa mwitaamaqi viqana Karaisira kyaiqa vare varura.

²⁷ Nte Karaisira kyaiqa toqaamwu tu kyena varaqi viqana entaqivata airi enta hia vaitaraitina, Karaisira kyaiqa varaqina quavara. Airi enta hia kyaravata nramanrivata nraavaro ni nraataa huvana variavara. Nte airi enta hia tuavaaqa vahuvana qati variavaro ni toqa tu kyeqaro vatora.

²⁸ Hia mwi inraikyava mwi inraikyava nraahu ni muaanra mpi varira. Mpo enta mpo enta Karaisira nraakye qora mpoqi mpoqi variahua nte mwihuaqaa ntaqikyianinranra nronraqama kye riemwaqi vi varuqaro mwi muaanravavata niqaa vaihana varura.

²⁹ Mwihuaqitairo vaisi mpovanto tiqaro, Nte hiana kepukyaqama kyena Kotira aanraqaa quanirave, tirera, nte mwianra po qiariro ni mutukyavanto uaqia hiraqena varianinra. Mpovanto Kotira aanraqaatairo tumu ntiro qora kyaiqa varairera, mwianravata riariro ni mutukyavanto uaqia hiraqe varianinra.

³⁰ Nte ntena mwahuta qiarri aanrava nraahu vahirera, nte ntena hia kepukya vaihana varura mwianra nraahu rieqana nte ntena mwahuta qianinra. ³¹ Kotiva tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira qova varirama. Nte Kotira nrutu nraahu ekyaa enta tuaaheraqi virerama. Kotiva rie varihana hia nte nkyi unravauma tina.

³² (Nte uqenrau vaisira ni okyara riaate tina, nte mwaa quara nkyi timwa nyinrenra.) Haaru nte Ntamasikaasini mwatukya nronraqi variavaro Aretaasiva vunyaa vaisivanto varuvaro mwia kyaiqa vaisi nronra mpovanto mwatukya mwiaqaa ntaqikyivi variqaro nianra mwia ntavaaqavuqita uro karavuqi kyaate timwa kyero vaisi mponramwu sitovata uro vasaamwunra qesaqaa variqata nianra taqe varura.

³³ Taqe varuvata vaisi mponramwuvanto ni kyaahaqa hiqata tua nronra ntutantu toraqi ntumwa kye vateta vasaamwunra ntukoraatonaita kyaantaqa sutu kyeta mwaaqani mwaati kyovana mwiaqaatana ntuqema kyena quavara.

12

Kotiva Porura nraamwuto inraikyarara tura

¹ Nte ntena mwahuta qiariva hiana ni kyaahaqa hiananro. Vaisi mponramwuvanto unra qua mwaanra nkyi timwa nyiqatama nkyiari mwahuta ti variarara rieqana, nte ntena mwahuta qiarri aanrava nraahuma vahiro. Qio kyai nte ntena mwahuta timwaqi viqana nronravanto ruvaatayaa qua mpo qovarama kyaihana taqaurara nkyi timwa nyianri.

² Haaru nte Karaisira nraaqiara variavaro Kotiva ni pitaqiro verara nyaamwuni uro kyora. Ni manraquha nraahu pitaqi uro kyorave iho, ni mamanta rirante pitaqiro uro kyorave iho, hia nte mwia ntipihuqo. Kotiva nraahuma mwia ntipihiro. Mwi entaraqatai variqi vuqaro 14 ihima nritarero.

³ Kotiva ni pitaqiro uro nai mwatukya kyuqeraqi kyovana taqaavara. Mwi entara ni manraquravanto nraahuve, ni mamantavantovatave, vura nte hia mwia ntipihuqo. Kotiva nraahuma mwia ntipihiro.

⁴ Ni pitaqiro uro nai mwatukya kyuqeraqi kyovana mwiqi variqana hia qio nkyi timwa nyiani quara riaavara. Hiama qio teta vaisi quaqitai mwi quara nkyi timwa nyianinra.

⁵ Nte mwini variqana mwi inraikyara mwi inraikyara taqaurara riegana qio ntena mwahuta qiataa ihanavata hia nte mwitaa hirera. Nte uqenrau vaisiva varura mwianra riegana ntena nutu tuaaherara.

⁶ Nte nyaamwuni variqana taqau inraikyarara riegana ntena mwahuta qiankyera, hia nte vu nraato apiga hi vaisihua qiante qianinra. Nte qutaa qianinra. Qio hia nte nyaamwuni variqana taqau inraikyarara riegana ntena mwahuta timwaqi virera. Nte mwitaa qiaro vaisi mpovanto nianra qikye mwiva nronra vaisivanto variho qiankyora. Nkye ni kyaiqa taqeta nte qua ti varura rieta qioma ni okyara ntipihi kye taqevara.

Viaruaava rintema kyero Porura ri varurara tura

⁷ Kotiva ni pitaqiro uro nyaamwuni kyovana nte kyuqe inraikya mpo inraikya mpo inraikya taqaavarora tiro, Kotiva nianra tiqaro, Poruva nai tiqaro, Nte nronra vaisi varuqo qiankyorave, tiro. Mwitaa timwa kyero Kotiva ni mamantaq nriqa vu inraikyaravatora. Mwi inraikyava viaruavaa rintema kyero ni mamanta ri varihana varura. Saataaniva mwi inraikyarago ni uaqiama mate varihana varuvara tina, nte nyaamwuni taqau inraikyarara ntena mwahuta timwaqina quankyora.

⁸ Nte tiri vunyaa vaisiara taarampo nani po tiqana mwi inraikyara qatinani vara kyairaqe qio variankye tuqaro ⁹ mwiva qaqaqo tiro, E mwi muaanranra varaqi vi variraqe nte qioma i kyuqemaqina quaninrave. E uqenrenra vaisiva variqira viraqe nte qioma i kepukya mwiqina quaninrave, tiro. Mwiva mwitaa tihana nte nriqa vi inraikyara varaqi viqana uqenrau vaisiva variqi quaninra mwianra riegana qamwateqana variqi virera. Nte mwitaamaqi vi varuqaro Karaisiva ni kepukyaqama mate varihana variqi vi varura.

¹⁰ Nte Karaisirara riegana nte uqenrau vaisiva varianinranra hiama nronraqama kye riena. Mpohua nianra qora qua tirave, nte mwukyaari tuqina quaninrave, ni uaqiama matairaqe variqi quaninrave, muaanra varaqi quaninrave, nte Karaisirara riegana hia mwi inraikyara mwi inraikyarara nronraqama kye riemwaqina virera. Nte uqenraanri vaisiva variariro Karaisiva ni kepukyaqamaqi vi variraqe variqina quaninra.

Poruva Korinti qinaahuara nronraqama kyero riora

¹¹ Nte ntena mwahuta tiqanama nte hia vu nraato vahi vaisiva tintema kyenama ti varina. Nte nkyiara riegana ntena mwahuta ti varina. Nkye ni kyaiqara kyuqe kyaiqave qiataara hia mwitaa qiavo. Nkye nianra qumina vaisivantoma variho tivera, mwaa quara riaata. Nkye vaisi mponramwanra tiqata, Karaisira nronraqama kyai vaisihuave, qiahua nte mwihua kyaiqa nraatara kye varuvave.

¹² Karaisiva qutaqama kyero ni nronraqama kyaihana nte qutaqama kyena mwia kyaiqa vaisima varuqo. Nte nkyi utaqaa variqana hia qoriri hiraitina, mpo kyaiqa mpo kyaiqa nronra kyaiqave, hia taqaa kyaiqarave, vare variavata nkye ni kyaiqa taqeta mwiaqaa nianra qutaama Kotiva mwia nronraqama kyero titaiho timwa kyeta ni okyara ntipihi kye taqaataara.

¹³ Nte Karaisira nraakye qora mpo nani variahuaga kyuqema kye ntaqikyiqana nkyiqa nraahuve hia kyuqema kye ntaqiki variuqo? Qaqaqo, nte mwihuaqaavata nkyiqaavata kuaa qarama kyena ntaqiki variuqo. Nte mwitaa hiqanavata kuaa inraikyaqo mpohua ntaqikyuravata nraatara kye nkyiqa ntaqikyura. Nkyi muaanra nyiankyo tina, nte nkyiara hiama kyarave, mpo inraikyave, mpiate tina. Hia nte mwitaa tiraitina, nkyiqa qati ntaqikyiqina vi varura. Po, nkyiyivata muaanra nyiataara hia nkyi muaanra nyunrave.

¹⁴ Nte nkyi taara nani uro taqaura. Nte terataarama kye qaiqaa nkyi uro taqarera utuqo. Hia nte nkyi muaanra nyinrenrana uro nkyi taqareravauma iho. Hia ni nkyi munimanrave, ontarave, mwutukya ntihana nte nkyi vaisiara mwutukya ntihana uro nkyi taqarera. Hia nraaqiara pataavanto nkyiari nyohua sohuaqaa ntaqiki variara. Nyohua sohua nkyiari nraaqiaraqaa ntaqaki variara. Nkye ni nraaqiara votima kyetama variavo.

¹⁵ Nte nkyi kyaahaqa hirerana qamwateqana ntena kepukya taiqa kye ntena mwamwantaqaa nriqa vi inraikyara varaqina virera. Ni mutukyavanto nkyiara uromwi

mpoqiavata vahiho. Nkyi mwutukyavanto nianra nataamave vahiho? Nkyi mwutukyavanto nianra mwatumwi pataqiave vahiho?

¹⁶ Nte hia nkyi muaanra nyianinranra tura mwianra nkye qutaave nraahuma tivara. Nkye mpo hiahua nianra tiqata, Poruva kumwaanri utu kyeqaro tire huna inraikyara vare variho, qiara.

¹⁷ Nanraqamave nte mwitaa hianinrave? Nte vaisi mponramwu sitauqata nkye hianani quahua nkyiqitai mpo inraikya varetave hiaovo? Qaqao, mwihua hia mwitaa hiara.

¹⁸ Nte Taitaasirara po tiqana nkyiara mwihua hianani quante timwa kyena mwiaavata Karaisira nraaqiara mponramwu sitauqata mwihua Taitaasiravatama kyeta quarama. Taitaasiva uro nkyi unra utu kyero mpo inraikya varairave iho? Hia mwiva mwitaa hirave. Ntevata Taitaasivavata kuaa kyaiqa mwia nraahu vare varurahua. Tiretana hia unra utu kyeqata mpohuani vare varunanra.

¹⁹ Hia tire mwaa quara tiqata nkyi suqaa variqata teta qua ntipihi kye taiqa kyaare titavauma tita. Ni nramwunaa tuaavo, tire Karaisira nraaqiara variqata Kotira vuqaa variqatama ti varita. Tire nkyi kyaahaqa hiare tita, mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare varurahuama varita.

²⁰ Nte mpo inraikyara aatu hiqanama varina. Nkye mwitaama varia nraakye qorahua varivaravema ti varina. Nte nkye hinani uro ntena taqaarita hia mwitaama vari nraakye qorahua varivora. Nkyevata nianra mwitaama vari vaisiva variananrove tihua variavana nte nkye hinani uro ntaarita nkye nianra hia mwitaama vari vaisiva variho tivorave. Mwianra aatu hiqanama varuqo.

Nte nkye hinani uro ntena api okyara, mpo okyara mpo okyara taqaankyora. Inronra hi okyararave, kyarunti vari okyararave, raraqa tai okyararave, tukyama vita hia kuaaqi vari okyararave, uaqia hi quara ti vari okyararave, mpohuara mwoqanyaa qua ti okyararave, nte nronravanto varuqo ti vari okyararave, nanrianra nanrianra mpo qua tiqata hia kuaa qua ti vari okyararave, nte ekjaa mwi okyarara mwi okyarara nkye hinani uro ntena taqaankyora. Mwi inraikyara taqaaninranra aatu hiqana varura.

²¹ Nte uro ntena taqaarita nkye api qaraqita nrohi variqata uaqia hi kyaiqara mpo kyaiqa mpo kyaiqa utuqi vira hia qaqira kyaraitita varivera, mwia kyaara Kotiva kyaurira inraikya ni mpiraqe nkyiara nronraqama kyena ntataaninra. Nte mwi okyarara taqaankyora.

13

Poruva qua taiqa kyarera hiro tiqaro, Rauriqata variate, tura

¹ Nte taara nani nkyi uro taqauva qaiqaa uro nkyi taqarera. Kotira mpukuqi mwaa quava mwitaama tiro:

Vaisi taaratanave, taarampotanavantove, nkyiari suqo taqaivaro

vaisi mpovanto qora kyaiqa utu kyairera,

nkye mwi vaisinramwuhua quara qutaave tiqatama

mwi vaisiraqaa qua vatevarave, tura.

(Lo 19:15)

² Nte taara nani nkyi taqarera quava entaraqaa nkyi kyapata variqana qora kyaiqa uti nraakye qorahuaravata, ekjaa hini mwihuaravata, kepukyaqama kyena qao tiqana qua timwa nyiavara. Nte mate nyianrani variqana qaiqaa mwi qoraha tirera. Nte qaiqaa nkye hinani quariva haaru qora kyaiqa vare varia nraakye qorahuavata, kyaatavantovata, qora kyaiqa vare varihua hia nte mwihua ntauhaaninra.

³ Nkye nianra tiqata, Qutaave Karaisiva mwia nroqitairo ti variho, hiave mwia nroqitairo ti variho? tiqata ni mwataarama kye taqarera uti variarara tina, nte uro ntena qora kyaiqa uti varihua hiam ntauhaaninra. Nte uro ntena mwitaa hiarita ni okyara ntipihi kyeta taqavara. Karaisiva hia uqenrai vaisiva variqaro nai okyara nkyi nyaamwute variho. Karaisiva kepukya vaisivanto variqaro nkyi nyaamwute variho.

⁴ Haaru mwiva uqenro vaisiva varuvata mwia kyatarigaa rukye hiritovaro Kotiva mwia kepukyaqama kyovaro mwaa entara mwiva qaiqaa qati siviro kepukyavanto qati variqiro vi varira. Karaisiva haaru uqenro vaisiva varuntama kye mate tirevata uqenraunra vaisihua varita. Kotiva tirivata kepukya timwiqi vi variraqre tire Karaisiravata kuaaqi variqi viqata nkyini kyaiqa varaqi virera.

⁵ Qutaa nkye Karaisira qua riemwaqi quarave? Nkye nkyeta tukyama kye taqaate. Nkye qiove tiqata, Iesusi Karaisiva tiri utaqi variho, tivara? Nkye hia qio mwitaa tivara, nkye hia Karaisira qua riaahuama varivara.

⁶ Nkye tiri tukyama kye tiriara nanra quave tivara? Nkye tiriara tiqata, Tire mwihua tukyama kye varaanira mwianra ntapihi kye variavo, tivera, tire nkyi quara qiovema qiananra.

⁷ Nte Kotirara aakyara nteqana mwitaama tina, Kotio, mwihua kyaahaqa hirata mwihua hia mpo inraikya apiqa hiraitita, ntapihi kyeta variate, tuqo. Nte ntena kyaiqa qioqama kye varaanira mwianra hia nte nronraqama kye riauqo. Nte nkye Kotira vuqaa ntapihi kye varira mwianra nte nronraqama kye riauqo. ⁸ Tire hiama qio qutaa qua vara mwatumwiqa hiananra. Tire mwi quara kyaahaqamaqita virera.

⁹ Nkye kepukya nraakye qora variqi quate tita, tire qioma hia kepukyaqa hiara vaisihua variqi quanana. Tire nkyiara kepukyaqama vita qutaqama kye Kotira nraakye qora variate tita, Kotirara aakyara nte varunanra.

¹⁰ Nte vaini quariva nkyi uro inronra hiankyo tinama, nyianrani variqana qara nraahu vara kyena. Kotiva ni nronraqama kyaihana nte nkyiqa ntaqiki varuvama varina. Kotiva hia nianra nkyi uaqama nyataarive tiravauma. Mwiva nianra nkyi kepukyaqama nyataarive tiro, ni nronraqama kyaihana nte nkyiqa ntaqikiqina vi varura.

Qua mwanteqaro tura

¹¹ Ni kata pakyaa tuaavo, ni qua qio taiqero. Nkye Kotira vuqaa ntapihi kye variqi virara kepukyaqamaqita quata. Nte tu quara riemwaqi quata. Kuaa qua nraahu timwaqi quata. Nkyi mwutukyaqitairo qihaakya hi varirata variqi quata. Nkye mwitaamaqi vivaro Kotiva nkyiara mwutukya mpoqavata vaiharo nkyi mwutukya qihaakya nyate variva, mwivama nkyivata variqiro quanarro.

¹² Nkye Kotira nraakye qora variqatara tita, nkye kyuqema kye nai qua mwante nai qua mwante hiqata variata.

¹³ Kotira nraakye qora mwaini variahua nkyiara rieqata nkyi qua mwantauroma tita.

¹⁴ Qio varivaro tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisiva nkyi kyuqemaqiro viraro Kotiva nkyiara mwutukya vahiariva vahiqiro viraro mwia mwanraquravanto nkyivata variqiro quari.

KARESIA

Poruva Karesiaqinaahuani qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro 25 ihive nritarovata Karesia mponramwuvanto Karaisira quara qutaave timwa kye varuvata vaisi mponramwuvanto uronte mwihuara tiqata, Nkye Karaisira qua nraahu riemwaqita vivorave. Nkye Karaisira qua rieqata Iutaa mwaanra qua Kotiva Mosesira mwu quara mwi quaravata riemwaqita quate, ti varura. Mwihoa api mwitaa ti varuvaro Poruva mwia kyaara mwaa quara qara ntumwa teqaro Karesiaqinaahua ntapihii kyero timwa nyinro kepukyaqama kyero tiqaro, Karaisira qua nraahu riemwaqita quate, tura.

¹ Nte Poruva qara mwaa nkyini vara kyauqo. Hia qumina vaisivanto ni nronraqama kyero ni titaihana nte variqana Karaisira qua nkyi timwa nyiqi vi varura. Qaqao, Iesusi Karaisivavata, tiri tiqova Kotiva Karaisira qutu vuraqitairo qati vara sivuma kyova mwivavata, mwitanahua ni nronraqama kyeta ni titaavana nte Karaisira qua nraakye qora timwa nyiqi vi varuvama varina.

² Ntevata, Kotira nraaqiara mponramwu mwaini nivatamakye variahuavata, tire nkyiara Kotira nraakye qora Karesiani variahu nkyi qua mwanteqa mwitaama tita, ³ Kotiva tiri tiqovavata, tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisivavata, mwitanahua nkyi kyuqema nyataivaro nkyi mwutukyaqitairo qihaakya hi varirata variate, turo.

⁴ Tire mwata mwaaqa variqata qora kyaiqa nraahu utuqita vi variavararo Karaisiva tiri kyaahaqa hirero tiri qora kyaiqavanto mwihua ntumwaqu kyaankyo tiro, mwiva tiriara rieqaro tire qora kyaiqa utuna quava nruka quarive tiro qutu vura. Tiri tiqova Kotiva Karaisira titovaro Karaisiva Kotira qua riemwaqi viro qutu vura.

⁵ Qio Kotiva Karaisirara tiri kyaahaqa hiarive tiro Karaisira titairara tita, nrivaqe tire ekyya enta Kotira nrutu tuaaheraqi vi variare. Qutaave.

Hia mpo qua mwaanra riaraitita, Karaisira qua nraahu riemwaqita quate, tura

⁶ Kotiva Karaisira kyaiqara rieqaro nkyi kyuqema nyatarero nkyi nyaanrama taihata nkye Karaisira qua riemwaqi vita mwiaqaatai nkye qamwanrama kye Karaisira qua qaqira kyeta tiqata, Kyai mpo qua Kotiva varinanianra vi quara riemwaqi quare, timwa kyeqata variara. Nkye mwitaa hiavana nte mwianra nronraqama kye rieqana aatu hina tiqana, Qikyee, mwihua qutaave mwitaa ti variavo? tura.

⁷ Hia nraahumwa mpo qua kyuqe qua vahira mwi quara rieqata nkye Kotira aanraqaa vivarave. Hiave. Vaisi mpo hiahua Karaisira qua hia ntapihii kyeta tiraitita, apiqama kyeqata mpo qua nkyi timwa nyinrenra uti variavaro nkyi su nyaato apiqa ihata taara su nyaato vaihata variarara tina, nte nkyiara tiqana, Karaisira qua nraahu vaiharo hia nraahumwa mpo qua vahirave. Nkye Karaisira qua mwia nraahu rieqata Kotira aanraqaa vivarave, tuqo.

⁸ Tireve iho, nyaamwunyaahuave iho, tauraa tire nkyi timwa nyuna quaraqatai nraahumwa mpo qua nkyi timwa nyianrenra, Kotiva mwiaqaa qua vatairaro mwiva uaqiahia nraakye qorahua uaqiahi mwataraqi rupavita varinani viraqe nte huviqarave qianrrove.

⁹ Mwi quara tire haaru nkyi timwa nyiavana quara nte qaiqaavata nkyi timwa nyinrenrama. Tire Karaisira qua nkyi timwa nyunrata nkye mwi quarara qutaa quave qiara. Nkye mwitaa qarara tiro, vaisi mpovanto nkyiara mwi quara qaqira kyeta mpo qua riemwaqita quate tirera, Kotiva mwiaqaa qua vatairaro mwiva uaqiahi mwataraqi uaqiahia nraakye qorahua rupavita varianani viraqe nte mwianra huviqaravema qianinra.

¹⁰ Hia qumina vaisivanto ni qamwata mataate tinavauma, mwi quara tina. Qaqao, Kotiva ni qamwata mataarive tina nte variqina vura. Hia nte nraakye qoravanto ni qamwata mataate tina, Karaisira kyaiqa vare varura. Nte mwitaama rieqana kyaiqa varautiri, nte hiam Karaisira kyaiqa vaisi varutiri.

Iesusi Karaisiva Porura nraanrama kyero nronraqama kyorara tura

¹¹⁻¹² Ni kata pakyaa tuaavo, nte kyuqe mwakyaakya Karaisira qua nkyi timwa nyunra mwi quara hia vaisi mpovanto nai riemwa kyero timwa mpi quaravauma nkyi timwa nyina. Hia vaisi mpovanto nai riemwa kyero mwi quara okyara ni naamutaihana nte nkyi timwa nyunra. Qaqao, Iesusi Karaisiva naivanto mwi quara qovarama kyaihana nte mwia qua rieqana nkyi timwa nyunra.

¹³ Nte Iutaa vaisivanto variqana nte haaru Iutaa mwaanra okyara Kotiva Mosesira timwa mwu quara, mwi quara nraahu kepukyaqama kyena riemwaqi viqana nrohiavara

nkye mwia ntapih kyaara. Nte mwi entara Iesusira qua rio nraakye qorahuara api qua riaahuave timwa kyena hia mwiuhara po tiraitina, mwihua ntuqutu kyena raupirama kyarera uti variavara.

¹⁴ Nte Iutaavanto variqana mwi entara nte Iutaa mwaanra okyara riemwaqi viqana nte ntena henahuavata nyaatara kyena vuni variavara. Nte mwihua vuni variqana nte mpoqama kye teta hiavaqahua tu quara, mwi quara nraahu pu naatoqi vatena riemwaqina vi variavara.

¹⁵ Qio haaru hia ni mwato entara Kotiva kyuqema mateqaro ni nai kyaama tero nianra Poruva ni kyaiqa vaisima variananrove timwa kyero ni naanrama kyero ni pita vatora.

¹⁶ Mwiaqaatairo mpo enta nai mwatamato entaraqaa nianra Poruva ni maaqu mwakyaakya mpo mwatananaa mpo mwatananaa, hia Iutaa mwatanaahua mwi quara timwa nyianrive tiro, Kotiva nai mwaaqu qovarama kyovana nte mwia taqaavara.

Nte Kotira mwaaqu taqena mwiaqaatai hia mpohua mpohua Iesusira okyarara kyapara hirerana quavara.

¹⁷ Hia nte Ierusalemmini nraante vaisi mponramwu nronraqama kyohua taqarerana quavara. Nte hia mwini viraitina, mwi entara toharena nyianra Arepiaani uro varina mwisai uro ntantena Ntamaasikaasini nrumu variavara. ¹⁸ Nte mwini variavaro taarampo ihi nritarovana nte Pitaara taqarera Ierusalemmini quavava uro mwiaavata taarampo uiki variavara. ¹⁹ Mwi entara hia nte Iesusiva nronraqama kyo vaisihuaqitai vaisi mpovata taqaraitina, nte Iesusira qata Iemisira nraahu taqaavarave.

²⁰ Nte Kotira vuqaa variqana kyauqu nriqigaa vateqanama nkyiara tina, Qara mwaa ntumwa tau quava hia unra quavauma vaiho. Qutaa quama vaiho, tuqo.

²¹ Nte Ierusalemmini vari kyena mwiaqaatai nte Siriaanivata Sirisiaanivata uro variavara. ²² Mwi entara Iesusira nraaqiara Iutiaani varuhua hia ni ntapih kyohua varura. ²³ Mwihua mpo uhua nianra tu quara mwia nraahu riora. Mpo uhua nianra tiqata, Mwi vaisiva haaru Iesusirara qutaave tivorave timwa kyero tiri Iesusira nraaqiaranramwu uaqiama timwa tarero uti varurave. Mwiva mate mwaa entara Iesusirara qutaave qiata tiqaro nraakye qora timwa nyi varirave, tura.

²⁴ Mwihua mwitaa timwa kye nianra rieqata Kotiva kepukyavanto variho timwa kyeta Kotira nrtutu tuaahere varura.

2

Poruva Iesusiva nronraqama kyo vaisihua uro taqora

¹ Ihi 14 nramwu nritarovana nte Vanavaasikyantiri nrumu ntante qaiqaa Ierusalemmini quavara. Nte mwini virera hina Taitaasira, hia Iutaa mwatananaa mpo mwatananaa vaisivata vitena quavara.

² Kotiva govarama kyero nianra Ierusalemmini quante tu quara nte ntapih kyena nte mwi quara vataqi vina nte mwini quavara. Nte mwini uro variqana nronra vaisinramwuve qiahuavata nraahu variqana nte Karaisira qua mwitaa mwitaa timwa kyeqana mpo mwatanaahua timwa nyu okyarara mwiuhavata timwa nyiavara. Nronra vaisi mwinramwuhua nianra api qua qumina quama mpo mwatanaahua timwa nyiho timwa kyeta ni ntavaaqavivo tina, nte mwinramwuhua mwi quara ntapih kye timwa nyiavara.

³ Mwi entara nivatama kyero nru vaisira Taitaasiva Kiriki mpo mwatanaavanto varuvata mwihua hia Iutaa mwaanra okyarara rieqata mwia mwamwanta toqa mwataate turave.

⁴ Vaisi mponramwuvanto nraahu unra qua tiqata, Tirevata Iesusiva nraaqiarave, tuhua, mwihua nraahu nianra tiqata, Qaqao, e Taitaasira mwamwanta toqa kyaataarave, tura. Mwi vaisihua tiri kyaiqa okyara apeqama kye taqarerata nru vaisihua varura. Iutaa mwaanra quavanto tiri rupa taihata varuraro Iesusi Karaisiva tiri huvantu kyaihata tire qatinani nritare varurata mwihua taqeta qaqao tita, Nkye Iutaa mwaanra qua nraahu riemwaqi quataarave, tiqata mwihua qaiqaa mwi quaraqotai tiri rupaarera uti varura.

⁵ Mwihua mwitaa hirerata uti varuvata tire hia mwihua qua pataqivata riaraitita, mwihua quara qoririma kyeta Karaisira qua mwi quava nraahu qutaa qua vaihata nkye mwi quara nraahu riemwaqi quate tita, tire hia mwihua api qua riaavanana.

⁶ Mwi entara nte Ierusalemmini uro variavata nronra vaisinramwuve tuhua nanra quave ni timwa mpita? Hia nte nronra vaisi nronraqama quaninranra riena. Kotiva hia vaisi nrtutara rieqaro mwi vaisiva kyuqe vaisive mwi vaisiva qora vaisive tira. Qio mwi entara nronra vaisi mwihua nianra nanra quave tita? Mwihua hia nianra e mpo quavata qiataarave tiraitita, mwihua ni quara qio vaiho, tura.

⁷ Mwihua mwitaa timwa kyeta taqovaro Pitaava nronraqama viro Iutaa mwihua Karaisira qua timwa nyi varuntema kyero Kotiva ni nronraqama kyovana nte mpo mwatanaa Karaisira qua timwa nyi variavara.

⁸ Iutaa timwa nyianrive tiro Pitaara nronraqama kyaiva Kotiva, mwivama nivata nronraqama kyero mpo mwatanaahua timwa nyiante, tiro. Kotiva kuaa mwiva nivata Pitaaravata nronraqama kyaivama variro.

⁹ Nronra vaisinramwuve ti variahua Iemisivavata, Pitaavavata, Ionivavata, mwinramwuhua nianra tiqata, Qutaagama kyero Kotiva i nronraqama kyaihara e mwi kyaiqara varaqira vi variaro, timwa kyeta mwihua ni kyauqu mpita Vanavaasiravata kyauqu mwunrama. Mwihua tiritana kyauqu timwiqata Vanavaasikya tiritananra tiqata, Nkyetana mpo mwatanaahuaqi kyaiqa varaqi vivaqe tire teta nramwunaa Iutaaqi kyaiqa varaqi quare, tura.

¹⁰ Mwihua qua kuaqiqa nraahu tiritana timwa timwita tiqata, Nkyetana vehi nraakye gorara taunru kyevorave. Nkyetana mwihuama kyaahaqama nyataate, tuvana nte tiqana, Eo, nte mwihuara mwutukya vaihana vaakya mwitaa hi varuvara tina, nte mwitaa hianinrave, qiavara.

Poruva Pitaara inronra hiqaro mwia avuqavu hura

¹¹ Mwitaa timwa kye nte variqi quavaro mpo enta Pitaava nte hiavara Antiokini nrintero mwini variqaro mpo inraikya apiqama kyovana mwia kyaara nte ekyaahua suqaa variqana Pitaara inronra hiavara. (Mwi quara okyaraqaatana nkyi timwa nyinrenra.)

¹² Mwi entara vuni Pitaava Iesusira nraaqiara mpo mwatanaavatama kyero kyara nre varuvata mwiaqatai Iemisiva Ierusaremisairo sito vaisihua nri ntoro. Mwihua Iutaavanto nruvaro Pitaava mpo mwatanaa mwihua kyero tiqaro. Mpo mwatanaahua hia Iutaa mwaanra qua riaraitita, hia nkyiari nyamwanta toqaahuave. Mwia kyaara nte mwihua kyapata kyara nre variarita Iutaa mwaanra qua rieqata nriahua nianra tivorave, tiro. Pitaava mwitaa timwa kyero mwiva hia mpo mwatanaa kyapata variraitiro, mwihua kyero nanrianraa variqaro kyara nre varura.

¹³ Pitaava mwitaa huvata Iutaa mponramwuvanto Iesusira nraaqiaraqama vita varuhua, mwihuavata Pitaava tuntema kye tiriara tivorave timwa kyeta hia mpo mwatanaavata kyara nronra. Mwihua mwitaama kyeta kumwaanriqama kyeqata kyuqe kyaiqa varovaro Vanavaasivavata mwihua hunte kuaa qarama kyero hia mpo mwatanaa mwihuavata kyara nronra.

¹⁴ Mwinramwuhua mwitaa huvana nte taqaavata mwihua hia ntapihi kyega Karaisira qua riemwaqi viqata nrohi varuvana nte ekya mwihua suqaa sivina Pitaarara mwitaama tina, Qaqao, e Iutaavanto Iesusira qua riaarava variararovata Iutaa mwaanra okyaravanto hia i tutaihara variaro. E ena mwitaama variqara nanraqamave mpo mwatanaa mwihuara nkye Iutaa mwaanra okyara riemwaqita quate ti variaro? E hia mwitaa qiataarave, tina. (Nte Pitaarara mwitaa timwa kye mwiaqatai teta Iutaa mwatanaavanto varuna okyarara mwihua ntapihi kye timwa nyiavara.)

Iesusirara qutaa mwivave tihua mwihua nraahuma Kotiva avuqavuma nyataanro

¹⁵ Tiri tinrohua qohua tiri mwatataavata tire Iutaavanto variqata tire tauraaqama kye mpo mwatanaahua tiqata, Mwihua mpo mwatanaavanto variarara tiro, Kotiva tiri haivaqara Mosesira mwu quava, Iutaa mwaanra okyaravanto hiam qio mwihua kyaahaqa hiraro uaqia hi kyaiqara vare quava qatima mwihuaqaa vahiananrove, ti variavanra.

¹⁶ Tire mwitaa ti variavarahua variqata mwiaqatai tiri tivu nraato ntapihi vuvata riaavararo tiriqitairovata vaisivanto Kotiva Mosesira haaru mwu quara riemwaqiro viraro Kotiva hiam mwianra rieqaro mwi vaisira qua taiga kyairaro mwi vaisiva uaqia hi kyaiqara utuani quava mwiaqaa qatima vahiananro. Vaisivanto Iesusi Karaisirara qutaave timwa kyero mwianra riemwaqiro viraro Kotiva mwi vaisira qua nraahuma taiga kyaanro.

Tire Kotirara mwiva tiri qua taiga kyaarive tita, tire Iesusi Karaisirara qutaave tunanra. Tire haaru Mosesiva Iutaa mwaanra qua timwa tora riemwaqi quavararo Kotiva hia mwianra rieqaro tiri qua taiga kyora. Tire Karaisirara mwiva tiri kyaahaqa hiarivama variho turaro Kotiva mwianra rieqaro tiri qua taiga kyero tiri avuqavuma timwa taira. Vaisi mpovanto Iutaa mwaanra okyara riemwaqiro viraro Kotiva hiam mwi vaisirara qamwateqaro e ntapihi kyera nrohi variaravave qiananro.

¹⁷ Kotiva tiri avuqavuma timwa taarive tita, tire Karaisirara qutaave tunanra. Tire Karaisirara qutaave turaro mwiaqatairo tiri tivu nraato ntapihi vihata tire taqauraro mpo mwatanaavanto uaqia hi kyaiqara utuqita quantema kyetama tire Iutaavantovata

uaqia hi kyaiqara utuqi vurahuama varita. Iesusiva tirini kyaiqa vara tairaqaatairove tiriqi uaqia hi kyaiqava qovarama viro? Qaqao, mpovanto mwitaa tirera, mwiva api quama qiananro.

¹⁸ Haaru nte lutaa mwaanra okyara riemwaqi quankye timwa kyena, qora aanraqaa nraahu quavara. Nte lutaa mwaanra okyara qaqira kyaura, mwi quara qaiqaa riemwaqi quankye qiankyera, nte qaiqaa nraahuma uaqia hi aanranraqaa viqana uaqia hi kyaiqara varaqi quaninra.

¹⁹ Mate lutaa mwaanra okyaravanto hiama niqaa ntaqikyivi variro. Karaisiravata ni ru kyorave. Nte gutu vi vaisira votima kye varuqarora tiro, mwi quava hia qio niqaa ntaqikyiariva vaihana nte Karaisirara nraahu riemwaqi viqana variqi virera.

²⁰ Mate hia nte ntena variqi vi varuvave, Karaisiva ni utaqi variqiro vi varihana nte variqi vuqo. Mwaa entara nte Karaisirara qutaa mwiva Kotira mwaaquve timwa kye mwianra riemwaqi viqananra tinama, nte variqi vina.

Karaisiva nianra mwutukya vahuvaro nianra rieqaro gutu vura.

²¹ Karaisiva mwitaama kyero kyuqema matairara tina, hia nte mwiva mwitaama mataira mwia qaqira kyarerave. Kotiva Mosesira mwu quava lutaa mwaanra okyaravanto tiri kyaahaqama timwa taitiri, Kotiva mwianra rieqaro tiri avuqavumama timwa taitiri. Mwitaa hiankye titiri, Karaisiva hia tiri kyaahaqa hiraitiro, quminama gutu vitiri.

3

Nkye Karaisirara qutaave timwa kyeqata Kotira mwanraqura varaarave tura

¹ Qaqao, Karesiaa tuaavo, hia nkyi su nyaato vaihata variarave. Tava nkyi su nyaato vara apiqama kyaihatave nkye api qua rieqata nrohi variavo? Nte ntapihiki kye Karaisira kyatariqaa ruto quara nkyi timwa nyuqata nkye hiave ntapihiki riaavo?

² Nkye kuaa qua mwaiqiara ni timwa mpivaqe riaari. Nkye lutaa mwaanra qua riemwaqi viqatave Kotira mwanraqura varaavo? Nkye Iesusi Karaisirara qutaave timwa kyeqatave Kotira mwanraqura varaavo? Timwa mpivaqe riaari. Nte mwianrama nkyi kyapara huqo.

³ Nkyi su nyaatovanto apiqamave viro? Nkye Iesusi Karaisirara qutaave timwa kyeqata Kotira mwanraqura varaarave. Tohare nkye nkyetavanto hia nkyeta kyaahaqa hiraitita varuvoro Kotira mwanraquravanto nkyi kyaahaqa huvata nkye Iesusira nraaqiaraqama vita variqi vurave. Mwiaqaatai nkye nanraqamave api vu nraato rieqata Kotira mwanraqura qaqira kyeta nkyetavanto nkyeta qaiqaa kyaahaqa hirerata uti varita?

⁴ Haaru nkye Iesusira nraaqiara variqi vuvata mwia kyaara nkyi uaqiamaqita vuvata nkye mwi entara hia qoriri hiraitita, kepukyaqama kye variqi vura. Haaru mwi entara nkye kepukyaqama kye variqi vurara mate mwaa entara taunru kyeta haunri api mpo qua riemwaqi vivora.

⁵ Nkye hia lutaa mwaanra okyara riemwaqi viraitita, nkye Karaisira quara qutaa quave qiararora tiro, Kotiva nai mwanraqura nkyi nyihanro mwiva nkyi utaqi varihata nkye nronra kyaiqa nraahumwa kyaiqa vare variara.

⁶ Evarahaamunranra tu quara rieqata variata. Kotira mpukuqi Evarahaamunranra mwitaama tiro, Evarahaamuva Kotirara e qutaa mwitaa hinanrave tuvaro Kotiva mwianra rieqaro mwia qua taiqa kyero iara avuqavuma nrohi variara vaisivavema qianinrave, tura.

⁷ Evarahaamuna tuntema kye Kotirara qutaave ti varia nraakye qorahua, mwihua qutaama Evarahaamunra nraaqiara variarama. (Evarahaamuna mwatatai vaisihua mpo hiahua Kotirara hia qutaave tiraitita variahua, mwi nraakye qorahua hia Evarahaamunra nraaqiara variarama.)

⁸ Karaisiva nraakiara nraakye qora kyaahaqa hianinranra rieqaro Kotiva haaru Evarahaamunranra qua turama. Mwi quara Kotira mpukuqi qara ntumwa tova mwitaama tiro:

E mwatatera huaqitairo vaisi mpovanto ekya
mpo mwatanaa mpo mwatanaa kyaahaqa hi varirata
mwihua kyuqema kye varivarave, tura.

(Okyara 12:3)

Mpo mwatanaa mpo mwatanaa Karaisirara qutaa mwivave tivage nte mwihua avuqavuma nyataankye qianinranra rieqaro Kotiva Evarahaamunranra mwitaa tura.

⁹ Evarahaamuna Kotirara qutaave timwa kyero mwianra kepukyaqama kyero riemwaqiro vurara tiro, Kotiva mwianra rieqaro mwia kyuqema mwatora. Mwia votima kyeta ekya nraakye qora Kotirara kepukyaqama kye riemwaqita quahua, mwihua variavaro Kotiva Evarahaamunra kyuqema mwatantema kyero mwihuavata kyuqema nyate varira.

¹⁰ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Mosesiva ekyaa mwaanra okyara qara ntumwa to quava vaiharo vaisivanto hia ekyaa mwi quara nraisairo riemwaqiro viraitiro, hini qua qaqira kyairera, Kotiva mwia uaqiama mwataanrove, tura.

(Lo 27:26)

Kotira mpukuqi mwitaa tirara tiro, mpovanto tiqaro, Kyai nte Mosesira qua riemwaqi quankye, qariva uro uaqiamama quananro.

¹¹ Vaisivanto Mosesira mwaanra okyara riemwaqiro virera, Kotiva hiamu mwianra rieqaro mwia qua nruka mwataanro. Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Kotirara kepuqyagama kyero riemwaqiro vi variari vaisiva variraro Kotiva mwia qua taqqa kyairaro mwi vaisiva qatima variqiro quananrove, tura.

(Habakuk 2:4)

¹² Mosesira mwaanra okyara riemwaqiro quari aanrava mpo aanra vaiharo Karaisirara riemwaqiro quari aanrava mpo aanra vahirama. Hia aanra mwitanava kuaa qarama kyero vahira. Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Mosesira mwaanra okyara hia mpoqia qaqira kyaraitiro, ekyaa mwi quara vataqiro quariva,

mwi vaisivama qati variqiro quananrove, tura.

(Wok Pris 18:5)

¹³ Tire Mosesira mwaanra okyara hia ekyaa mwi quara vataqi vunanra mwia kyaara uaqiama quataara vahuvoro Karaisiva qovara hiro tiri mwaata varovoro Kotiva mwia uaqiama mwatora. Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Kyatariqaa rutaari vaisiva variraro

Kotiva mwia uaqiama mwataanrove, tura.

(Lo 21:23)

¹⁴ Kotiva haaru nai kyauqu nriqiqaa vateqaro Evarahaamunranra kyugema kyero tu quara ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaahuaqi mwi quava vahiarive tiro, Iesusi Karaisiva mwianra rieqaro uaqiama vura. Karaisiva uaqiama vurara tita, tire Karaisirara qutaa mwiva tiri kyaahaqa hariyama variho turaro Kotiva nai mwanraqura tirira mwihua nyinrenrave timwa kyero mwiva mate tiri nai mwanraqura timwihata vareta.

Kotiva nriqiqaa kyauqu vato quara tura

¹⁵ Ni kata pakyaa tuaavo, nkye nte tu quara ntapihi kye riaate tina, nte qumina quaqaa ntumwa kyena nkyi timwa nyinrenra. Vaisivanto nai qutuaninranra rieqaro qara vara kyero qara ntiqaro, Nte qutu quariro ni onta mwi vaisirarama tiraro varaarive, timwa kyero nai nrutuvata qara mwiciq vatero variro qutu viharo quavanto qio mwitaama vahiraro hiamu qio mpovanto mwi quara hini qua qaqira vara kyero kyaananro. Hiamu mpovanto mpo quavata mwia quaqaa mwaati tomaqa taananro.

¹⁶ Mwia votima kyero Kotiva nai kyauqu nriqiqaa vatero Evarahaamunranra tiqaro, Nte iaravata e mwataterahuaravata rieqanama mwaa quara tuqo, tura. Kotiva hia tiqaro e mwataterahuave turave. Kotiva e mwatateravave tiqaro vaisi kuaiqarama tiro. Karaisiva hia mwatani tumu entara Kotiva Evarahaamunranra e mwatateravave tiqaro Karaisirara tura.

¹⁷ Nte tu quara mwia okyaravanto mwataamama vahiro: Kotiva Evarahaamunranra qua timwa tero kyauqu nriqiqaa vateqaro nte qutaa mwitaa hirerave tura. Kotiva mwi quara tuvaro 430 ihi airi ihi nritarovoro mwiaqaatairo Kotiva nai mwaanra okyara Mosesira timwa mwunra. Nraakiara Mosesirara mwaanra okyara timwa to quava hiamu qio hoqarero Evarahaamunranra tu quara nruka kyaananrove. Hoqarero Kotiva Evarahaamunranra tu quava qatima vahiananro.

¹⁸ Kotiva hia nai Mosesira timwa mwiganro mwaanra okyara timwa to quarara rieqaro nraakye qora kyugema nyatarero uti varirave. Mwiva mwitaa hiankye titiri, haaru Evarahaamunranra tu quava qumina quama vahitiri. Kotiva hoqarero Evarahaamunranra tu quara mwi quarara rieqarora tiroma, nraakye qora kyugema nyatarero uti variro.

¹⁹⁻²⁰ Kotiva Mosesira timwa mwiganro mwaanra okyara timwa to quara mpo? Naraqama Kotiva nai mwaanra okyara Mosesira timwa mwunrave? Nraakye qoravanto nkyiari qora kyaiqa okyara ntapihi kye taqaate tiro, Kotiva nai mwaanra okyaravata tomaqa kyero vatora. Nraakye qoravanto mwi okyarara riemwaqi vi varivaro nte tu vaisiva Evarahaamuvu mwataratariva qovarama quarive tiro, Kotiva ni mwaanra okyara nraahu riemwaqita quate tiro, tura.

Kotiva nraakye qora nai mwaanra okyara timwa nyinrenro mwataama kyero timwa nyinro. Kotiva mwi quara nyaamwunyaahua nraante timwa nyuvata mwiaqaatai mwihua Mosesira tumu timwa mwuvoro mwiaqaatairo Mosesiva mwi quara uto timwa nyunra. Kotiva Evarahaamunra qua timwa mwinrenra hiro hia vaisi mpo timwa mwinro

tiqaro e uto Evarahaamunra timwa mwiate tiraitiro, Kotiva nai Evarahaamunra timwa mwunra.

Kotiva mwitaa mwitaama rieqaro Mosesira timwa mwiqanro nai mwaanra okyara timwa tora

²¹ Qutaa Kotiva nai vuni Evarahaamunranra tu quara nruka kyarero Mosesira nai mwaanra okyara timwa mwunrave? Qaqao, hia mwitaa hurave. Kotiva Mosesira mwaanra okyara timwa mwunra hiam qio vaisi mpovanto mwi quara kyuqema kyero riemwaqiro quananro. Vaisi mpovanto Kotiva Mosesira mwaanra okyara tu quara qio riemwaqiro quankye titiri, Kotiva mwi vaisirara, E avuqavu nrohi variara vaisivave. E hia ekyara qutu viraitira, e ekyaa enta qatima variqira vinanravema, titiri.

²² Kotira mpukuqi hia mwitaa tiraitiro, mwataama tiro:

Qora kyaiqavanto ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaahua ntumwaqu kyaihatara tita, mwihua ekyaa qora kyaiqa varaqi vi variarave, tura.

Nraakye qora ekyaa mwihua qora kyaiqa utuqi vi variarara tita, Iesusi Karaisirara qutaa mwivave qiariva, mwiva nraahuma qio variananro. Vaisivanto Karaisirara riemwaqiro quariva variraro Kotiva Evarahaamunranra nai nriqigaa kyauqu kyo quava, mwi quava mwianima vahiananro. Kotiva mwi vaisirama kyuqema mwataanro.

²³ Vuni hia Karaisiva qovarama vu entara Mosesira mwaanra okyaravanto tiri rupa tovata variavananrama. Tire mwi quara nraahu riemwaqi viqata variavararo mwiaqaatairo Karaisiva qovarama vurama.

²⁴ Tire Karaisirara qutaa mwivave tiqata mwianra riemwaqi quararo Kotiva tiriqaa qua vahira taiqa kyero avuqavuma timwa taarive tiro, Kotiva Mosesira mwu quava tiriqaa ntaqikiqiro vi varura.

²⁵ Karaisiva qovarama vihata tire mwianra kepukyaqama kye riemwaqi vi varunanranra tiro, mate Kotiva Mosesira mwu quava hiam tiriqaa ntaqiki variro.

²⁶ Nkye Iesusi Karaisirara qutaa mwivave timwa kyeta mwianra riemwaqi vi variarara tita, nkye Iesusi Karaisiravata kuaaqi variqata Kotira nraaqiaraqama vita variavo.

²⁷ Nkye nramanri vareta mwiaqaatai Karaisiravata kuaaqi variavo. Nkye mwitaa hi variarara tiro, nkyi su nyaatovanto Karaisira vu nraato votima kyero vahira.

²⁸ Nkye Karaisirara qutaave qiahua hiam mpo qarama mpo qarama varita. Iutaavantove mpo mwatanaavantove, kyaiqa vaisivantove qumina vaisivantove, nraakyevantove vaisivantove, nkye Karaisiravata variqatara tita, nkye kuaa qarama nraahuma varita.

²⁹ Nkye Karaisiranigama quarara tita, nkye Evarahaamunra nraaqiara variara. Kotiva nai kyauqu nriqigaa vateqaro Evarahaamunranra e mwataterahua kyuqema nyataanirave tu quara nkyiqi mwi quava vahirata nkye kyuqema kye varivara.

4

Kotira mwaaqu varunanranra tura

¹ Mwi quara okyaravanto mwataamama vahiro. Nraaqiaravanto nraakiara ekyaa nai qova hiani inraikyara varaarivama variro. Qakyo mwi inraikyara vararero mwiva mate nraaqiararu variqaro nai qora kyaiqa vaisi nraantantamwa kyero qumina vaisima variro.

² Mwiva nraaqiara varirata mpo vaisinramwuvanto mwiaqaa ntaqikiqi viqatama mwataama kyera kyaiqa varaante timwaqi viqatama nraamwutamagita vivaro nai qova qio mwiva varaananrove qiri entava nrintairaro mwi inraikyara varaananro.

³ Mwia votima kyeta tirevata variavararo mwatanyaa qua okyaravanto tiri rupa tero tiriqaa ntaqikiqiro vura.

⁴ Mwitaamaqiro vuvoro Kotiva timwa to entava nri ntovaro Kotiva nai mwaaqu titovaro nraakyevanto mwia mwata tovaro mwivavata Mosesira mwaanra okyara riemwaqiro vura.

⁵ Tiriara Mosesira mwaanra okyaravanto hia mwihua tutairata mwihua Kotira nraaqiara tuananra variate tiro, Iesusiva tiriara rieqaro qutu viro tiri huvantu kyera.

⁶ Tire qutaaqama kye Kotira nraaqiara varurarora tiro, Kotiva nai mwaaqu mwanraqura tiri timwihanro mwiva tiri mwutukyaqi varihata varunanrama. Mwi mwanraqurava nai qorara, Ko, ni ko, qio ti varira.

⁷ Kotira mwanraquravanto i mwutukyaqi variharara tira, e mwaa entara hia rupa tai vaisira votima kyera variaro. E Kotira mwaaquvanto variaro. E Kotira mwaaqu variananranra tiro, Kotiva nai mwaaqu mwi inraikyara ivatama mwiananro.

Poruva Karesiani varuhuara nronraqama kyero riora

⁸ Haaru nkye Kotirara hia rio entara unra mwanriqavanto nkyi rupa tero nkyiqa ntaqikiy varuvata nkye mwia kyaiqa vare varura. ⁹ Mwaa entara nkye Kotirara ntapihiki kye rieta. Qio kyai nte mwi quara ntapihikye qiari: Mwaa entara Kotiva nkyiara ntapihiki kyero rie variro. Mwaa entara Kotiva nkyiara kyuqema kyero rie varihata nanraqamave nkye mwia qaqira kyeta haaruaa okyara uqenrenro hia nkyi kyaahaqa hiani okyarara riemwaqi viqata mwi okyarava qaiqaa tiriqaa ntaqikiyiqi vi variraqe mwia kyaiqa varaare ti variavo?

¹⁰ Kotiva nkyi qamwata nyataarive tita nkye tiqata, Mwi entaraqaa nronra enta vahiraqe mwitaa mwitaa hirerave. Mwi toraraqaa mwitaa mwitaa hirerave. Mwi ihiraqi mwitaa mwitaa hirerave, ti variavo. (Nkye mwi quara mwi quara riarera hivaro mwi quava nkyi ntaavaqavu kyero nkyi rupama taananro.)

¹¹ Nkye mwitaa mwitaa hiare tita uti variara mwianra rieqana nte aatu huqo. Nte tauraa nkyiqi kyaiqa utu tauva quminave quananro?

¹² Ni kata pakya tuavao, nte nkyiara nronraqama kye riena po tiqana nkye nte hunte hiatema tina. Nte Iutaa vaisivanto variqana Iutaa mwaanra okyara qaqira kyena nkyi mpo mwatanaa votima kyena varura. Nkyevata ni nraantantamwa kyeta Iutaa mwaanra okyara hia riata. Nkye hia haaru ni uaqiama matarera uti varura.

¹³ Haaru ni nronraqama kyero niqapuvana nkyivata variqananra tina, nte Karaisira qua timwa nyiavata nkye rieta variara.

¹⁴ Mwi entara ni nronraqama kyero niqavuvana variavata nkye hia mwianra nronraqama kye riaraitita, niqaa kepukyaqama kye ntaqikiyiqi vi varurama. Nkye mwi entara nyaamwunyaa vaisi vitontema kyeta ni pitora. Nkye Iesusi Karaisira vitontema kyeta ni pitora.

¹⁵ Mwi entara nkye nronraqama kye qamwateqata varura. Nataama kyaihatave nkye mwaa entara hia mwitaa hi varita? Qikye, nkye mwi entara ni kyaahaqa hirerata nkyeta vu vauru kye ni mpirerata utunte hi varura. Nte qutaaqama kyena qioma mwi quara nkyiara qianinra. ¹⁶ Mate nte qutaa qua nkyi timwa nyuqata nkye mwia rieta nkye ni nramwutaagamave vita?

¹⁷ Mpo hia vaisihua nrumu nkyiari mwaanra quara rieqata nkyiara mwi quarara eo qiate tita, nkyiara nronraqama kye riemwaqi quahua nraantantamwa kye variqata mwihua unraqama kye mwitaa hiqata hia nkyi kyuqema nyatarera uti variara. Nkye ni qua qaqira kyeta mwihua quara nraahu nronraqama kye riemwaqi quate tita, mwihua nkyi timwa nyi variara. ¹⁸ Vaisi mpo ihua qutaaqama kye nkyi kyaahaqa hi varivera, mwihua qioma nkyiara nronraqama kye rievaa. Nte nkyivata variani entarave, hia nkyivata variani entarave, mwihua qioma mwitaa hivara.

¹⁹ Ni nraaqiaranramwu tuaavo, nkye nte mwatatauhua votima kyetama variavo. Nkye kepukyaqama vita Karaisira nraaqiara variate tina, nte qaiqaa nkyi mwata kyarera atura ntuarintema kyenama niqapihana varina.

²⁰ Po, mate nte nkyivata variqana mwianra qiove qiataara. Nte nkyivata variqanavauma mpo qua qio qianinra. Nte mwaini variqana nkyiara nte mwihua nataamakyenave kyaahaqa hianinrave timwa kyeqana nronraqama kyena rie varura.

Poruva Evarahaamunra nraatatanaqaa ntumwa kyero tura

²¹ Nkye Mosesira qua okyara riemwaqita viqata mwia mwemwani varirera uti variahua nte nkyi kyapara hirera. Nkye mwi quara okyara qio ntapihiki kyeta riarave?

²² Mwitaama tiro, Evarahaamunra mwaaqu taaratana varura. Mwia nraata mpovanto rupa to nraakyeva mwia mwaaqu mpo mwata mwuvaro mwia nraata mpo qati varu nraakyeva mwaaqu mpo mwata mwunra.

²³ Rupato nraakyeva nraakye qora nraaqiara mwataa okyarara mwiaqaa mwata tovaro qati varu nraakyeva mpo qarama mwatora. Kotiva Evarahaamunranra kyauqu nriqiqaa vatero tiqaro, E qoraisi nraaqiara mwata tenanrave, turaqaatairo mwi nraakyeva qoraisi nraaqiara mwata tora.

²⁴ Nte mwi nraakyerara rieqana mpo quaqaa ntumwa kyena tirerave. Haaru Kotiva qua taaratana timwa torama. Rupato nraakyerara mwia nrtu Hekaarira mwiaqaa ntumwa kyena qua tirera. Mwi nraakyeva varirero Kotiva qua mpo Sainai taqiqaa variqaro Mosesira mwu quavama vahiro. Mwi nraakyeva mwi quavama variro. Hekaariva rupa to nraakyeva varurara tita, ekyaa mwia nraisi mwihuavata rupa tohua varura.

²⁵ Nte Sainai taqi Arepia mwatani vahiraqaa qaiqaa mpo qua ntumwa kyena tirera. Taaqi mwia Hekaarivama. Ierusalemi mwatukyaqaa qua ntumwa kyena tirera. Ierusalemi mwatukyavanto Hekaarira nraisima variro. Ierusalemi mwatukyani

variahua variavaro Mosesira qua okyaravanto mwihua rupa taihata variarama. Mwihua Hekaarira nraisi votima kyeta rupa taihua variara.

²⁶ Ierusalemi mwatukya mpovanto nyaamwunima vahiho. Mwi mwatukyaraqaa ntumwa kyena qua tirerama. Mwi mwatukyava vahirero mwiva qati vari nraakyeva Seraavama variro. Mwi mwatukyava tiri tinrovama variro.

²⁷ Kotira mpukuqi mwianra mwitaama tiro:

Hia qioqama kyera nraaqiara mwataara nraakyeva eraataqa variara nraakyeva qamwateqara variante. E hia atura ntiqara nraaqiara mwataarava qamwateqara ihi timwaqira quante.

Vaati vataa nraakyevanto hia airi mwatairara e mwia nraatara kyera i qaqira kyai nraakyeva variqara airi nraaqiara mwatenanrave, tura.

(Aisaiaa 54:1)

²⁸ Ni kata pakyaa tuaavo, Kotiva kyauqu nriqiqaa vatero Evarahaamunranra e nraaqiara mwatenanrave turaqaatairo Aisaakira mwata tora. Nkyevata Kotiva nai kyauqu nriqiqaa vatero turaqaatai Evarahaamunra nraaqiara variara.

²⁹ Mwi entara mwaaqu mpo qati mwata tova, Isamairiva variqaro Kotira mwanraquravanto kyaahaqa huvaro mwata tora Aisaakira uaqiama mwate varura. Mwaa entaravata tire Kotira mwanraqura varaurahua varurata Mosesira mwaanra okyara riaahua tiri uaqiama timwa tarerata uti variara. ³⁰ Qio Kotira mpukuqi nanra quave mwianra tiro? Mwitaama tiro:

Rupatai nraakyeva titairaro nai nraaqiarantiri quarive.

Mwia nraaqiara mwiva hia nai qova hi inraikyara varaariva variho.

Qati vari nraakyeva mwia mwaaquvantoma nai qova hi inraikyara varaananrove, tura.

(Okyara 21:10)

³¹ Ni kata pakyaa tuaavo, mwia nraantantamwa kye hia tire rupa tai nraakyeva nraaqiara varunanrave. Tire qati vari nraakyeva nraaqiara nraahu varurahuama varuro. (Mosesira mwaanra okyaravanto hia tiri rupa taiho. Karaisira quavanto tiriqaa ntaqikyivi variho.)

5

Nkye qaiqaavata rupa vivorave tura

¹ Tiriara hia rupavita variraitita, qati variqata nrohiate tiro, Karaisiva tiri huvantu timwa taira. Nkye qatinani varia nraakye qorahua variqatama hiam kyaivaro mpovanto nkyi qaiqaa rupa taarive.

² Nte Poruva nkyi timwa nyianinra riaata. Nkye tiqata, Iutaa mwaanra okyara rie variarata tiri mwamwanta toqa kyaivaqe tire qio variare tivorave. Nkye mwitaa tivera, Karaisiva hiam qio nkyi kyaahaqa hiariva variananro.

³ Nte qaiqaa kepukyaqama kye nkyi timwa nyinrenrave. Vaisivanto tiqaro, Kyai nte Iutaa mwaanra okyara hini nraahu tutena ni mamanta toqa kyaani okyarara tuqina quankye, tirera mwi vaisiva hia hini mwi quara nraahu tutairaro ekyaa Mosesira mwaanra okyaravantovata mwia ntumwaqu kyairaro mwiva ekyaa mwi quara tutaariva nraahuma variananro.

⁴ Nkye tiqata, Kotiva avuqavuma timwa taarive tiqata Mosesira mwaanra okyarave Iutaa mwaanra okyarave riemwaqi vinerave, tivera, nkye Karaisiraqaatai ntuvaihaa vita nkyetaraama varivara. Nkye mwitaama varivaro hiam Kotiva nkyiara po timwa nyatero nkyi kyuqema nyataanro.

⁵ Kotira mwanraquravanto tiri kyaahaqa ihata tire Karaisirara riemwaqi vi varurahuama. Tire mwitaamaqi viqata Kotiva tiri avuqavuma timwa taani entara vekiama varita.

⁶ Tire Iesusi Karaisiravata varunanranra ti, tiri mwamwanta toqa kyaarivave, hia toqa kyaarivave, mwi okyarava hiam tiri mpo qarama timwa taananro. Tire Karaisirara riemwaqi viqata mpohua mpohuara mwutukya vahiraqe variarava, mwi okyaravama tiri kyaahaqa hiananro.

⁷ Tauraa nkye kyuqema kye nrohi variavaro tava nkyi antua kyaihatave nkye uaqiama vita qutaa qua qaqira kyeta nrohi variavo?

⁸ Kotiva nkyi nyaanramataiva hia mwitaa tihata nkyetavanto api nrohi variara.

⁹ Qua mpovanto mwitaama tiro: Taupataariva uapaiqivanto gamaa vitiqaa vahirera, qamwanramama qamaa ekyaa mwiva ntenra quanranrove, tura.

¹⁰ Qio nkyevata ntevata Karaisiraqi kuua mwihua varuruhuama. Mwianra rieqanama nte nkyiara mwutukya qihaakyama kye mwitaama kye nkyiara riaaninra. Nkye nte qiani quarara qutaa quave timwa kyeta mpo qua hiamu qio riemwaqi vivaravema, qianinra. Nai ta vaisivave nkyi api qua timwa nyi vari vaisira, mwia Kotiva nai quaqara mwiaqaa qua vataanarove.

¹¹ Ni kata pakya tuava, nte Karaisira qua mpohua mpohua timwa nyiqana nte hia vaisi mwamwanta toqa kyaatera turavauma iho. Nte mwi quara qiankye tutiri, hiamu vaisi mpo hiahua ni uaqiama mataatiri. Hia nte mwi quara tura kyaaravauma Iutaa vaisivanto ni uaqiama mateta. Nte mwamwanta toqe okyararavata nraakye qora timwa nyianritavauma Iutaavanto nianra qamwateqata hia ni uaqiama matevara.

¹² Qikye, nkyiara api qua tiqata nkyeta mwamwanta toqa kyaate ti variahuu, mwi vaisihua nkyiari tamwa ekyaara iti kye qaqira kyaiavaqe nte huviarave qiataara.

¹³ Ni kata pakya tuava, nkye hia rupa viraitita, qatinani nrohiate tiro, Kotiva nkyi nyaanrama taira. Nkye hia rupa vi viraitita, qatinani nrohiqa varia nraakye qorahua nkye haunri tiqata, Kyai tire haaru qora kyaiqa varaataa hi mwutukyaraqo uaqia hi kyaiqara utuqita quare, tivora. Nkye qatinani nrohiqata varia nraakye qorahua variqata nkye nanrianra nanrianra mwutukya vahirata naini naini kyuqe kyaiqa nraahu varaqita quata.

¹⁴ Nte Kotiva Mosesira mwi quara, ekya mwi quara varakye kuaiqiaqa vataariro mwia okyaravanto mwitaama qiananro:

Nkye nkyetara mwutukya vaihata variantema kyeta
nkye nkyeta henahuaravata

mwutukya vahirata variatema, qiananro.

(*Wok Pris 19:18*)

¹⁵ Nkye hia mwitaa hiraitita, nkye quara vaira votima kyeta variqata inronra hita ntaqua ntari hiqata varivora. Nkye mwitaamaqi viqata nkye nkyeta taiqa vivora.

Aanra kyugeraqaa nrohirara tura

¹⁶ Nte nkyiara mwitaama tina: Nkye aanra kyugeraqaa nrohiqata nkye Kotira mwanraqurara aanra tinraamwutairaqe nrohiare qiata. Nkye mwitaamaqi vivera, hia nkyeta haaru qora kyaiqa varaataa hi mwutukyava qora kyaiqa vare varira varevarave, tuqo.

¹⁷ Tita haaru qora kyaiqa varaataa hi mwutukyava vare vari kyaiqava mpo kyaiqa vaiharo Kotira mwanraquravanto vare vari kyaiqava nai nraahumwa mpo kyaiqama vahiro. Mwitahua nramwutaa variarara tita, tire hiamu qio teta kyuqe kyaiqa varaataa hianinra varaananra.

¹⁸ Kotira mwanraquravanto nkyi sitaqiro nkyi aanra nyaamwutairera, nkye qioma Kotira kyaiqa varaqi vi varivaro hiamu Mosesira qua okyaravanto nkyiqa ntaqikyiqiro quananro.

¹⁹ Nkye haaru qora kyaiqa varaataa hi mwutukyava vare vari kyaiqara mwia ntapihii kyaara. Mwitaamama vahiro. Api qaraqita nrohirave, nraakye qora nanrianra nanrianra ua vu nraato tiqata api nte tutiqe hirave, nkyiari mwamwanta hia kyotataqama kye vate okyararave, ²⁰ unra mwanriqa nrtutu tuaahererave, haaqa quaakyaravata tuhi quaativata utirave, nramwutaaqaa hirave, ntaqirave, mpohua nunu naanunrama nyateta kyaruntumwa nyaterave, raraqaa taaninrave, nkyiari nyutu nraahu tuaahererave, inronra hita tukyama vita nkyiariara nkyiariara varivave, ²¹ mpova hi inrakyarara mwutukya ntirave, uera nramanri nramwa kyeta ueraqa hirave, ntuvaantua hiaragaatai ueraqama vita qua aakyara nteta api qua api qua ti variarave, ekya mwi kyaiqara haaru qora kyaiqa varaataa hi mwutukyava uti vari kyaiqarama vahiro. Nte tauraa nkyi timwa nyuntema kyena qaiqaavata nkyi timwa nyinrenra: Nte kyaiqara mwi kyaiqara utihua hiamu Kotira mwutukyaqi vivarave, tuqo.

²² Qio Kotira mwanraquravanto hia mwitaama kyero kyaiqa varaqiro virave. Kotira mwanraquravanto nraakye qoraqaa ntaqikyiqiro vi varivaro mwaa kyaiqava mwaa kyaiqavama qovara hiananro. Mpohua mwutukya vahiarivave, mwutukyaqitairo qamwataarivave, mwutukyaqitairo qihaakya hiarivave, hia qamwanrama kyero raraqaa tairaro qihaakyamaqiro quarivave, mpora kyaahaqa hiarivave, ntapihii kyero nrohiarivave, nai vaate nai nraatarave mwianra nraahu riemwaqiro quarivave, ²³ hia nai nrtutu tuaaherarivave, uaqia hi kyaiqara utuankyo tiro nai mwamwantaqaa kyugema kyero ntaqikyiarivave, ekya mwi kyaiqava Kotira mwanraquraqatairo qovara hiram. Vaisivanto mwi kyaiqara nraahu varaqiro virera, hiamu mpo quavanto mwia antuataananro.

²⁴ Tire Karaisiraniqama vurahuama. Haaru tiri qora kyaiqa varaataa hi mwutukyava kepukyaqama kyero qora kyaiqa vararero uti varuvoro qora kyaiqa mwianra nraahu

mwia mwutukya vahura. Tire mwi mwutukyara vara kyeta Iesusira ruto kyatariraqaa ekyaa ru taiqa kyaunanrama.

²⁵ Tire ekyaa qutu vurahua votima kyeta varuraro Kotira mwanraquravanto tiri qaiqaa qati vara sivima kyaihata qati variqi vunanranra tiro, Kotira mwanraqura mwiva nraahu tiriqaa ntaqikyiqi vi variqe tire mwia kyaiqa nraahu varaqi quanarra.

²⁶ Tire tetara vaisi nronra varuro qiarora. Nkyeta nanrianra nanrianra raraqaa taani quara tivora. Tire mpovanto kyuqema kyero kyaiqa varaaninrave, mpo inraikya vataaninranra rieqata hia mwia kyaruntumwa mwataara.

6

Tire nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hiqata muaanra varaqi quare tura

¹ Ni kata pakya tuavao, nkyiqitairo vaisi mpovanto aanra kyuqeraqaa quariva uaqia hi kyaiqara utu kyairata hia mwi vaisira qaqira kyaata. Nkye kyuqema kyeta Kotira kyaiqa vare vaisihua variqata nkye qhaakyama kye mwi vaisira kyaahaqa hivaro mwiva uro ntantero Kotira aanraqaa ntapih kyero quari. Saataaniva nkyiara qora kyaiqa utuate tiro nkyi kuaiqia kuaiqia sataqiro quanqyora, nkyevata rauriqata variata.

² Muanravanto vahirera, nkye nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hiqata mwi muaanranra varaqi quata. Nkye mwitaamaqi vivera, nkye Karaisiva vatai quara qutaqama kyetama riemwaqi vivara.

³ Vaisi mpovanto nanrianra tiqaro, Nte nronra vaisima varuqo, tirera, mwi vaisiva nai unrama qiananro.

⁴ Nkye kuaiqia kuaiqiavanto nkyeta kyaiqa kyuqe kyaiqave qora kyaiqa vahianinra tukyama kye taqata. Vaisivanto nai kyaiqa tukyama kye taqairaro kyuqe kyaiqa vahirera, qioma mwiva nanrianra tiqaro, Nte kyuqe kyaiqa vare varuqo, qiananro. Mwiva haunri mpora kyaiqa tukyama kye taqero mwia kyaiqavanto uaqia iharo ni kyaiqavanto kyuqe iho qianqyora.

⁵ Hia mpora kyaiqara nronraqama kye riaata. Nkyeta kyaiqa vareqata mwia muaanra nkyeta varaqi quata.

⁶ Nkye Kotira qua ntapih kyeta riaate tiro, vaisi mpovanto mwi quara nkyi timwa nyiani vaisira nkye mwia kyaahaqa hiqata nkyeta kyuqe inraikya vatera mwi vaisiravata ntainra kye mwiata.

⁷ Nkye Kotirara api qua tivora. Nkye unra qua tivera, Kotiva hiam nkyi unra quara qutaa quave qiananro. Vaisivanto nanra kyarave vara tutaaninra nraakiara nai mwi kyararama vantu kyero nraanro. ⁸ Mwia votima kyero vaisivanto nai mwutukyavanto api varaani kyaiqara varaqiro virera, mwiva nraakiara qutuani inraikyarama varaanro. Vaisivanto Kotira mwanraquravanto varaani kyaiqara nraahu varaqiro virera, nraakiara Kotira mwanraquravanto mwia kyaahaqa hiraro ekyaa enta qati variqiro quanarro.

⁹ Nkye mwi quara rieqatama haunri nkye kyuqe kyaiqa varaqi vivaro nkyi pupohaari-vaara. Hiamaisivanto kyara vara tuteo mateqa mwia vantuqiro nraanro. Mwiva kyara vara tuteo variqiro viraro kyaravanto keko tiraroma varaqiro nraanro. Mwia votima kye tire mate hia qoriri hiraitita kyuqe kyaiqa varaqi vivita nraakiara mpo enta tire kyuqema kye Kotiravata variqi quanarra.

¹⁰ Mwianra rieqatama tire taqaararo vaisi mpo kyaahaqa hia nraava vahirera, varaivage mwi vaisira kyaahaqa hia. Tire ekyaa nraakye qora mwihua kyaahaqa hiarahua variqatavata Iesusira nraaqiara variahua, mwihua mpoqiavata kyaahaqa hia.

Poruva ekyaa qua tura

¹¹ Nkye mwaa taqata. Nte nkyiara rieqana ntena kyauquqo nronraqama kyenama gara ntumwa tena. ¹² Nanraqamave vaisi mponramwuvanto nkyi mwamwanta toqararata kepukyaqa hi varita? Mwihua tiqata, Mpo hihua tiri qanwata timwa taate, tiqata nkyi mwamwanta toqarera uti variara. Mwihua tiqata, Tire kyatariraqaa rutova Karaisiva, tiri kyaahaqa hiarivave qiarata lutaavanto mwi quara kyaara tiri uaqiama timwa tevorave, ti variara.

¹³ Mwitaa ti variqata mwihua mwamwanta toqa kye okyarara nraahu nronraqama kye riemwaqi viqata Mosesira muaanra okyara mpo qua mpo qua qaqira kyeta hia mwi qaravata riemwaqi vi variara. Mwihua nkyiari mwahuta tiqata nkyiara mwitaama tivara. Tiri qua rietama nkye nkyeta mwamwanta toqa kyaahuave, tivara.

¹⁴ Mwihua nkyiari nyutu tuaaherera utuavanavata nte hiam ntena nutu tuaahere varina. Nte kyatariraqaa ruto vaisira Iesusi Karaisira tiriqaa ntaqiky vari vaisira nrutu nraahuma tuaahereqana varina. Karaisira kyatariraqaa rutovaro qutu vurara tina, nte

mwia vatama kye qutu vuvama varina. Nte qutu vuva votima kyena varuqarora tiro, mwatani vahi inraikyava hiama qio ni tu varaanantro. Hia nte mwatani vahi inraikyarara ni mutukya ntihana varuqo.

¹⁵ Mwamwanta toqa kye okyaravave, hia mwamwanta toqa kye okyaravave, mwi inraikyava qumina inraikyama vahi. Tiri vu nraato mwutukyavanto qaraakyaqama quani okyarava, mwi inraikyavama qutaa inraikya vahi.

¹⁶ Vu nraato mwutukyavanto qaraakyaqama quarihua varivaro Kotiva ekyaa mwihua po tiro kyugema nyatairata mwihua mwutukyagitairo qihaakya hi varirata varivara. Mwi nraakye qorahua qutaa Kotira nraakye qora Isareri nraakye qoravantoma varivara.

¹⁷ Nte ntena qua taiqa kyarera hina mwitaama tina. Nte Iesusira kyaiqa vare varuqata mwia kyaara ni ntugutiqata teqataava nrumwaanravanto ni mamantaqa qati vahirara tita, nkye nivata inronra hivora.

¹⁸ Ni kata pakyaa tuaavo, tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisiva nkyi ekyaa mwihua kyugema nyataarive. Qutaave.

EPESAASI

Poruva Epesaasiqinaahuani gara vara kyora

Iesusira ru kyovaro qaiqaa qati siviro nyaamwuni uro varuvaro 30 ihive nritarovaro Poruva karavuqi variqaro mwaa quara gara ntumwa tora. Poruva Epesaasiqi varuhua-vata mpoqi mpoqi varuhuaavata Iesusira peqa okyara ntapihi kyeta riaate tiro, Poruva mwaa quara gara ntumwa tora. Karaisiva mwihua kyuqema nyatorara tita, mwihua mwianra rieqata Karaisira qua riemwaqi viqata aanra kyuqeraqaa nraahu nrohivama vaiho timwa kyero Poruva gara ntumwa tora.

¹ Nte Poruvama. Kotiva nai kyakya hiraqa ni nronraqama kyaihana nte Iesusi Karaisira qua nraakye qora timwa nyi varuvama varina. Nte nkye Kotira nraakye qoravanto Epesaasini variahua Iesusi Karaisirara nraahu riemwaqi quahua nte nkyinima mwaa quara gara ntumwa tena.

² Tiri tiqova Kotivavata, tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisivavata, nkyi kyuqema nyatairaro nkyi mwutukyavanto qihaakya hirata variata.

Kotiva tiri kyuqema timwa taaninranra tura

³ Nriyaqe Kotira tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira qora nrutu tuaaheraqi quara. Tire Karaisiravata kuaaqi varunanranra tiro, Kotiva tiri kyuqema timwa teqaro tiriara Kotira aanraqaa viqata mwia kyaiqa varaate tiro, mwiva ekyaa nyaamwunyaa kepukya tiri timwinra.

⁴ Haaru hia mwata mwaavata ututo entara Kotiva tiriara mwihua Karaisiravata variqata hia mwihuaqa qua vahirata kyotataqama kye ni puqaa variate tiro, tiri nai kyaama tora. Kotira mwutukyavanto tiriara vaiharora tiro, ⁵ mwiva haaru tiri nai kyaama tero tiriara tiqaro, Nte Karaisira kyaiqara rieqana mwihua sita kye vataarita mwihua ni nraaqiara variate, tura. Kotiva nai kyakya huraqa qio nte mwitaa hiankye timwa kyero mwitaa hura.

⁶ Kotiva hia tiri kyoqaara nyaanru hiraitiro, nai mwaaqu nai mwutukya nti nraaqiarara tiri timwunranra tita, varaivaqe mwia nrutu tuaahereqa Kotirara e tiri kyuqema timwa taaravave timwaqi quara.

⁷ Qikye, Kotira mwutukyavanto tiriara mpoqiavata vaiharo tiri kyuqema timwa taiharo Karaisira nraanre rauruvaro qutu vurara tiro, Kotiva tiri uaqia hi quara nruka timwa taihata tire qatinani huvantu vita varunanra.

⁸ Kotira mwutukyavanto mwitaama kyero tiriara mpoqiavata vaiharora tiro, mwiva tiri kyuqe vu nraato timwihata tire mpo okyara mpo okyara qio ntapihunana.

⁹ Haaru Kotiva variqaro Karaisiva nraahuma ni mutukya vahi kyaiqara vara mataananrove timwa kyero nai vararera hi okyarara tuqeta taira, mwi quara mwiva qovarama kyaihata tire riaunanra.

¹⁰ Qua mwia qovarama kyaiva mwi quava mwitaamama vahi: Nraakiara mpo enta Kotiva nte mwitaa hirerave qiari entava nri ntairaro Kotiva nyaamwuni varihuavata, mwatani varihuavata, hisai hisairo ntuvaantuama tero Karaisira nronraqama kyairaro Karaisiva ekyaa mwihuaqaavata, ekyaa inraikyaqaavata, ntaqikyiqaro vunima variananro.

¹¹ Nraakiara Karaisiva vuni variqaro ekyaa inraikyaqaa ntaqikyiki variraqe tire Iutaavanto Karaisiravata variararo Karaisiva nai hiani inraikyara tirivata tukyama kyero timwiananro. Tire Iutaavanto Karaisiravata variate tiro, Kotiva haaru tiri nraante nai kyaama tora. Kotiva kepukyavanto varivara tiro, mwiva qiari quava mwivauma vahiananro.

¹² Kotiva tiriara mwitaama kyero timwa taihatara tita, tire Iutaavanto nraante Karaisirara tiri kyaahaqa hiarivama vaiho timwa kyeta Kotira nrutu tuaahere varunanra.

¹³ Nkye mpo mwatanaa mpo mwatanahua nkyevata gataa qua Karaisira qua rieta gutaave tiqata nkyevata Karaisivavata kuaaqi variara. Kotiva nai nriqiqaa kyaquq vato quarara rieqaro nai mwanraqura nkyi nyinra. Nkyi ntena kyaama tauqo timwa kyero mwi quava kepukyaqama quarive tiro, nai mwanraqura nkyi nyinra.

¹⁴ Kotiva nai mwanraqura tiri timwinranra tita, tire ntapihi kyaauraro mwiva nraakiara ekyaarara tiri huvantu timwa tairaqe variananra. Mwianra rieqatama varaivaqe Kotira nrutu tuaaheraara.

Poruva Kotirara aakyara nteqaro tu quara

¹⁵ Nte riauqata nkye tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisirara kepukyaqama kye rieqata Kotira nraakye qorara mwutukya vaihata variarara tina, ¹⁶ nte nkyiara rieqana Kotirara mpo enta mpo enta kyuqeve tiqana nkyiara rieqana Kotirara aakyara ntaura.

¹⁷ Kotiva tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira qova variharo mwia okyaravanto kepukya okyara vahirama. Kotiva mwitaama varirara tina, nkyiara mwihua Kotira okyara anoma kye taqamwaqita quate tina, nte Kotirara aakyara nteqanama mwihua su nyaato kyuqema nyateqara ena qua okyara qovarama nyataante ti varura.

¹⁸ Nkye nraakiara kyuqema kye variqi quate tiro, Kotiva nkyi nyaanrama taira. Nkyi su nyaatovanto ntapihi virata mwi quara ntapihi kye rieqata mwi entara vekya variate tina, nte Kotirara aakyara nteqana varura. Kotiva nai nraakye qorara rieqaro mwihua kyaama tai inraikyava, mwi inraikyava nritarero nai mpoqaraa inraikyama vahiro. Kotiva qihaakyama nyataani okyarara nkye mwianra riaate tina, nte Kotirara aakyara nteqana varura.

¹⁹⁻²⁰ Kotira kepukyavanto nritarero mpovatama vahiro. Tire Karaisirara qutaave timwa kye mwianra kepukyaqama kye riemwaqi quanranra tiro, Kotiva nai kepukya tiri timwianrivama variro. Nkye mwi quaravata ntapihi kye riaate tina, nte Kotirara aakyara nteqana varura. Kotiva kepukyaqama kyero Karaisiva qutu vuraqitairo qati vara sivuma kyero nyaamwuni nai kyauqu kyaatutani vitaqiro uro kyora. Kotiva kepukyaqama kyero Karaisira kyaahaqa hintema kyero tirivata kyaahaqa hiarivama variro.

²¹ Karaisiva Kotira nraaqani mwia kyauqu kyaatutani mwatakyaa viro variqaro mwiva nritarero ekyaa inraikyaaqaa ntaqikyiqaro, mwiva ekyaa nyaamwuni vunigama vita varihuaqaa ntaqiky variqaro, mwiva ekyaa nronraqama quahuaqaave, ekyaa nronra vaisiqaave, ekyaa nrtutu nronra vataahuaqaave, ntaqiky variavama variro. Mate mwaa entaravata nraakiaravata mpo nrtutu mpo nrtutu nronra nrtutu vataahua varivaro Karaisira nrtutuvanto mwihua nyutuvata nraatara kyero vahianaro.

²² Kotiva Karaisira nronraqama kyero ekyaa inraikya vara kyero Karaisira mwemwani vataiharo mwiva vunyaava nronravanto variqaroma tiri Kotiva nraanrama tai nraakye qorahuaqaa ntaqiky variro. ²³ Karaisiva tiri qiata votima kyero vahihata tire mwia mwamwanta varunanra. Tire Karaisira mwamwanta varuraro Karaisiva ekyaa tiriqi kyuqinra viro variharo ekyaa inraikya piqe variva Kotiva mwiva Karaisiraqi piqa kyero variro.

2

Tire qutu vurahua Karaisiva qati vara sivuma kyaira

¹ Nkye hia Iutaa mpo mwatanaahua nkye haaru Kotira qua nteqa kyeta qora kyaiqa nraahu uti varuvarora tiro, nkyi su nyaato mwutukyavanto hia Kotirara riaraitiro qutu vuvata varura. ² Mwi entara nkye mwatanyaa qua okyara riemwaqi vi varuvaro vaana nyaamwu mwaa sata varihua vunyaava nkyiqa ntaqiky varura. Mwi vaanava Kotira qua nteqa kye varihuaqaa ntaqiky variavama variro.

³ Tire Iutaavantovata qora kyaiqa vareqata Kotira qua nteqa kye variavananra. Mwi entara nkyevata tirevata quara vairo votima kye nrohiqata teta tivu nraatoqi api inraikya varaananra mwianra nraahu riemwaqi nrohiavananra. Mwi entara tita mwutukya vahu kyaiqara nraahu varaqita quavananra. Mwi entara tire ekyaa hini mpo mwatanaahua mwihua nraantanteta variavararo tiri tivu nraatovanto uaqia hi kyaiqara utuarava nraahu vahuvaro mwia kyaara Kotira raraqa tovaro tiri ruataara hia tiri rura.

⁴ Kotira mwutukyavanto tiriara mpoqiavata vahuvaro hia tiri ntuqutiraitiro, tiriara po timwa timwatora.

⁵ Tire qora kyaiqa utiqata Kotira qua, mpo qua mpo qua nteqa kyaavararo mwia kyaara tiri tivu nraato mwutukyavanto hia Kotirara riaraitiro, qutu vuvata variavararo, Kotiva Karaisira qaiqaa qati vara sivuma kyero tiriara mwihua Karaisiravata variate tiro, tirivata qati vara sivuma kyora. Riaate, Kotiva hia nkyi qaqira kyaraitiro, Kotiva nkyi kyaahaqa hiqaro nkyi kyuqema nyatairara tita, nkye Kotiva nkyi huvantu nyataarihuama varita.

⁶ Kotiva tiri Karaisiravata makye qati vara sivuma kyovara tiro, mwiva tiri nronraqama kyaihata tire nyaamwuni Iesusi Karaisiravata kuaaqi taaquavi variqata ntaqikyiqi quarahuama varita.

⁷ Nraakiara qovara ihua, mwihuavata Kotiva qutaqama kyero kyuqema nyataani okyarara taqaate tiro, Kotiva Karaisiraqotairo tiri mwatani varurahua kyuqema timwa taira.

⁸ Nkye Karaisirara qutaave qiavaro Kotiva hia nkyi qaqira kyaraitiro, qatiqama kyero nkyi kyuqema nyatairara tita, nkye Kotiva nkyi huvantu kyero sita taihuama varita.

Hia nkyita kyaiqaqaa mwiataama nyataraitiro, Kotiva nkyiara kyuqe higar qatigama kyero nkyi huvantu nyatairama. ⁹ Tire hia Kotirani kyaiqa varauro Kotiva qati tiri kyuqema timwa tero huvantu timwa tairara tita, hiama tire mpo inraikyara rieqata tire teta mwahuta qiarava vahiho.

¹⁰ Tire Kotiva ututai nraakye qorahuama varita. Kotiva tiriara mwihua Iesusi Karaisiravata variqata kyuqe kyaiqa nraahu varaqi quate tiro, tiri utu tairama. Haaru Kotiva variqaro tire kyaiqa varaananra terama tairama.

Nkyevata tirevata Karaisiravata kuaaqi varunanranra tura

¹¹ Nkye nkyeta okyarara taunru kyevara. Nkye hia Iutaa mwatanaa variraitita, nkye mpo mwatanaa variavo. Iutaa mwihua nkyiari nyamwanta toqa kyaahua variqata nkyiara hia mwamwanta toqa kyaahuave ti variarave. Nkye haaru varurara nraoto tuata.

¹² Mwi entara nkye hia Karaisirara riaraitita, nkye nyianrasata varura. Mwi entara Kotiva Iutaave Isarerive mwihuara nraahu ni nraakye qorave tiqaro nkyiara mpo mwatanaave ti varura. Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatero Iutaara tiqaro, Nkyi ntena kyaama tau nraakye qorahua nte nkyiara mwitaa mwitaa hirerave, timwa kyero nkyiara hia mwi quara tura. Mwi entara nkye hia Kotirara tiqata, Mwiva mpo enta tiri kyuqema timwa taananrove, tiraitita nkye api variqi viqata hia Kotira kyuqe inraikya vekya varurave.

¹³ Mwi entara nkye Kotira nyianrani varuhua mate mwaa entara Karaisiva nkyiara rieqaro nai nraanre rauru kyero qutu vihata nkye Karaisiravata kuaaqi variavaro Karaisiva nkyi sitaqiro nrumu Kotira nraaqani kyaihata variara.

¹⁴ Haaru Iutaavanto mpo mwatanaahuavata nramwutaatana varuvaro mwihua utaqa vasaamwunra votihua antua kyovata nyianrasata varurave. Mwitaama varuvaro Karaisiva mwitanahua mwaateraqama variate timwa kyero, nrumu vasaamwunra ratoro mwia ntukuraaqy kyaihata mwitanahua kuaaqi variara. Mwi quara okyara mwitaamama vahiho: Karaisiva nkyi mpo mwatanaahuaravata tiri Iutaaravata rieqaroma qutu vura. Karaisiva qutu viro nramwutaaga huna vasaamwunranra ntukuraa kyora.

¹⁵ Karaisiva qutu viro Mosesira mwaanra okyara hia mwitaa mwitaa hiate tu quara ekyaa taiqa kyora. Karaisiva vaisi qaraakya kuaiku ututarero mwiva ekyaa mpo mwatanaavata Iutaavata kuairama kyero mwitanahua vaisi kuaiku votima kye variqata nivata mwaateraqama kye variate tiro, qutu vura.

¹⁶ Karaisiva qutu viro nraakye qoravanto nramwutaaga hi varia okyarara taiqa kyora. Ekyaa mwi mwatanaahua kuaaqi kuairamavi varivaro Kotira hia raraqata tairaro kyuqema nyataarive tiro, Karaisiva kyatariqaa nraakye qorara rieqaro qutu viro.

¹⁷ Ekyaa nraakye qora mwutukyaqitai qihaakya hi varirata mwaateraqamavi variqi quate tiro, Karaisiva nrumu mwakyaakya timwa nyiqiro viro. Nkye ekyaa Kotira nyianrani variahuavata, tire Kotira nraaqani varuruhuavata, Karaisiva mwi mwakyaakyara timwa timwinro.

¹⁸ Karaisiva nkyi mpo mwatanaahuaravata, tiri Iutaaravata, rieqaro qutu vurara tita, nkyevata tirevata Kotira mwanraqura kuaa mwanraqura mwia nraahu varetta qioma tiri tiqova Kotiva varinani quanranra.

¹⁹ Mwi quava vaiharora tiro, mwaa entara Kotiva hia nkyiara mpo mwatanaave tiraitiro, Kotiva nkyiara ni nraakye qorave ti varira. Nkyevata tire Iutaavata Kotira nraakye qora kuaa nraakye qorama varita.

²⁰ Nkyevata tirevata Kotira nraamwu voti hurahuama varita. Karaisiva nronraqama kyai vaisihuavata, poropeti vaisi Kotira qua qovarama kyaa vaisihuavata, mwihua nraante nraamwu tura rataara votima kyeta variarama. Mwihua mwitaama variavaro Iesusi Karaisiva puha utaqa rataara votima kyeroma variro.

²¹ Iesusi Karaisiva puha mwiva variharora tiro, nraamwu mwiva kyuqema kyero taqau kyero hoqa taiva hia uaqiama kyero vahiraitiro Kotira nraamwu kyotata nraamwuma vahiho.

²² Nkyevata Karaisiravata kuaaqi variarara tita, nkye nraamwu mwia hiriraarave, umove, votima kyeta variara. Kotiva nai mwanraquravatama kyero nraamwu mwiqi variqiro vi varira.

3

Poruva mpo mwatanaahuaqi kyaiqa varorara tura

¹ Mwianra rieqanama nte Poruva Iesusi Karaisiva ni rupa taihana varuva, nte nkyi mpo mwatanaahuara rieqana variqi vura. ² Kotiva ni kyuqema mateqaro nkyiara ni timwa mpiro, E mwihuaqi kyaiqa utuante, ti quara, nkye quataa mwi quara riarave iho?

³ Kotiva nai uqeta tai quara qoqaa ni timwa mpihana nte haaru mwi quara pataqia timwa nyiqana nkyini qara ntumwa taavara.

⁴ Nkye mwi quara kyaara ntiqata nte Karaisirara uqeta taira qua okyara ntipihi kyaura nkyevata qioma ntipihivara.

⁵ Haaru Kotiva hia mwi quara timwa nyuvatara tita, haaru varu nraakye qorahua hia mwi quara okyara riora. Mwaa entara Kotira mwanraquravanto Kotira kyaiqa nraahu vare varia vaisihua Iesusira vaisi nronranramwuve, poropeti vaisive, mwi quara qoqaa timwa nyinra.

⁶ Mwi quara uqeta taiva mwitaamama vahiho: Hia Kotiva Iutaa nraahu kyuqema nyatarove. Mpo mwatanaa mpo mwatanaahuavata Karaisira quara qutaave qiate tiro, Kotiva mwihuavata kyuqema nyatarero uti variro. Ekyaa mpo mwatanaahuavata Iutaavata kuaa vaisi varita kuaara mwamwanta nraahuma varivara. Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatero Karaisirara Iutaa timwa nyi quava, mwi quava mpo mwatanaahuavata vata vahananrove, tiro. Mwi quara uqeta tai quava mwitaamama vahiho.

⁷ Kotiva nai kepukya ni mpiro ni kyuqema matero ni nronraqama kyaihana nte Karaisira qua nraakye qora timwa nyiqi vi varura.

⁸ Ekyaa Kotira nraakye qoravanto virito variavana nte mwihua mwemwani varura. Nte mwitaa hu vaisiva varuqoro Kotiva hia mwianra nronraqama kyero riaraitiro, Kotiva nianra qamwata kyero kyuqema matero ni nronraqama kyero mpo mwatanaa mpo mwatanaahua Karaisira qua uro timwa nyiqanra Karaisiva mpo inraikya mpo inraikya kyuqe inraikya vataiva nkyi kyuqema nyataanrove qiante, tiro.

⁹ Kotiva ekyaa inraikya ututaiva haaru variqoro nai utuani okyarara uqeta tero variqoro viro mwiaqaatairo nte mwi quara mwitaama kyena qovarama kyarerave timwa kyero nianra mwi quara nraakye qora timwa nyiqira quante tiro.

¹⁰ Mwaa entara vuni variahua nyaamwunyaahua taqaavaro Kotiva nyaanrama tai nraakye qorahua varirerata mwihua Iutaavata mpo mwatanaavata variarara tita, nyaamwunyaahua tiqata, Qikye Kotira vu nraatoqi kyuqe okyara mpo okyara mpo okyara vaiharo rie varivave, ti variara. Mwihua mwitaa qiate tiro, Kotiva nai uqeta tai quara qovarama kyero.

¹¹ Haaru Kotiva tiqoro, Nraakiara ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaa nyaanrama kyena nutuvaantuama taarita ni nraakye qora varivarave, timwa kyero variqoro viro nai quavanto qutaa mwivauma vahiarive tiro, Iesusi Karaisira titovaro Karaisiva tiri vunyaa vaisivanto Kotira kyaiqa varora.

¹² Mwitaa hurara tita, tire Karaisirara qutaa mwivave timwa kyeta Karaisiravata variqata tire hia aatu hiraita, mwutukya qihaakyama kyeqata Kotiva hinani qioma quanana.

¹³ Nte mwi quara rieqanama nkyiara po kye tina nkyiara rieqana mwitaama tina, Nte nriqavi inraikyara vare varura mwianra hia nkyi mwutukyavanto uaqia hirata variate, tuqo. Nkyi nyutu tuahereqanama nte nriqavi inraikyara varaqi vi varurave.

Poruva mwihuara rieqoro Kotirara aakyara ntora

¹⁴ Mwianra rieqana nte tori kyaata ntaqantaa kyena Kotira tiri tiqora nraanreqana varura. ¹⁵ Kotiva tiri tiqova varihatara tita, ekyaa mwia nraaqiara nyaamwuni variahuavata, mwatani variahuavata, mwianra tiri tiqorave qiaara.

¹⁶ Kotira peqa okyaravanto mpo okyara mpo okyara vahirara tina, nte Kotirara aakyara nteqana nkyiara mwitaama tina, Kotio, ena mwanraqarotaira mwihua mwutukya kepukyaqama nyataante, ti varura.

¹⁷ Nkye Karaisirara kepukyaqama kyeta riemwaqi vivaro Karaisiva nkyi mwutukyaqi variqi quarive tina, nte Kotirara aakyara nte varura. Karaisiva nkyi mwutukyaqi varirata nkye mpohuara mwutukya vahirata variqata nkye kyatari kyuqeva nai tuqa paama tiharo mwataqi ratero vahintema kye nkye kepukyaqama vita variate tina, nte Kotirara aakyara nte varura.

¹⁸⁻¹⁹ Nkye mwitaama kye kepukya nraakye qora variqata mwiaqaatai nkye ekyaa Kotira nraakye qoravata variqata nkye qioma Karaisiva nkyiara mwutukya vataani okyarara taqevara.

Karaisiva nkyiara mwutukya vataiva mpoqivata vitarero, tumitarero, nronraqama kyero vahirara tiro, hiama qio qumina vaisi mpo vu nraatovanto mwi okyarara ntipihi kyaanro. Nkye mwi okyarara taqaate tinama, nte Kotirara aakyara nte varina. Nkye Karaisira mwutukyavanto nkyiara vahi okyarara ntipihi kye taqeta variqi vivaro Kotiva ekyaa kyaiqa vare variva nkyi su nyaato mwutukyaqi kepukyavanto varianro.

²⁰ Tire haunri Kotirara tiqata, Mwia peqavanto mwi kyaiqara mwi kyaiqara nraahuma qio varaananrove. Kotiva hiama qio mpo kyaiqa mpo kyaiqa varaananrove, qiarora.

Kotira kepukyavanto tiriqi vahirara tita, tire mpo kyaiqa mpo kyaiqara riemwa kyeta Kotira kyapara hiararo Kotiva qioma mwi kyaiqara mwi kyaiqara vara timwa tero nai mpoqiavata nritareroma mpo kyaiqa mpo kyaiqa vara timwa taananro. Kotira kepukyavanto tiriqi variharo Kotiva nronraqama kyero tiri kyuqema timwa taaninranra tita, mwia nrtu mpoqiavata tuaaheraara.

²¹ Kotira nraakye qora mwaa entara varihuavata, nraakiara varihuavata, mwihua Karaisiravata variqata Kotira nrtu tuaaheraqi ekyaa entara quate. Qutaave.

4

Tire Karaisira mwamwanta kuaa mwamwanta varurahuave tura

¹ Nte teta vunyaa vaisi kyaiqa vare varuqata mwia kyaara ni rupa kyaavana varura. Nte mwitaama variqana nte nkyiara vuavima kyena mwitaama tina, Qaraakya aanra kyugeraqaa quate tiro, Kotiva nkyi nyaanrama tairara tita, nkye mwi aanranraqaa nraahu quate, tuqo.

² Nkye variqata tire qumina vaisi varurahuave timwa kyeta nkyeta vara mwataniqamaqita quata. Mpohuara qihaaqyamaqita quata. Hia gamwanrama kye qoriri qaariri tiraitita, mpohua kyuqema kye kyaahaqa hiqata nkyi mwutukyavanto mwihuara vahi-aninra mwihua nyaamwutaata.

³ Nkyiara kuaikuvanto variate tiro, Kotira mwanraquravanto nkyi vara taagau tairave. Mwianra riegatama haunri ntainra vita variarorave tita kepukyaqama kye kuaaqi kyuqema varirara riemwaqi quata.

⁴ Tire Iesusi Karaisira mwamwanta kuaiqia nraahu varurahuama varita. Kotira mwanraqura kuaiqiavanto nraahuma tiriqi variro. Kotiva nkyi nyaanrama taihata nkye Kotiva nkyi kyuqema nyataaninra mwia vekyaa nraahu varita.

⁵ Karaisiva kuaiqiavantomata tiri vunyaa vaisivanto variro. Tire mwianra nraahu qutaave timwa kyeta kepukyaqama kyeta riemwaqi vunanra. Tire mwia nramanri nraahu varaunanra.

⁶ Mwanriqa kuaiqiavantomata variro mwiva Kotiva ekyaa nraakye qora sova variqaro mwiva vunyaa variqaroma mwihuaqaa ntaqiki variro. Mwiva ekyaa nraakye qora mwutukyaqi kyaiqa vare variqaro mwiva ekyaa nraakye qoraqi variqi vi varira.

⁷ Tire kuaara nraaqiara variqata hia kuaa kyaiqa mwia nraahu vare varunanra. Karaisiva tiri kuaiqia kuaiqiara mwi kyaiqara varaate mwaa kyaiqara varaate timwaqiro variro tiri kyuqema timwa taihata tire mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare varunanra.

⁸ Haaru Kotira mpukuqi Karaisiva varaani kyaiqarara mwitaama tiro:

Mwiva nyaamwuni tumu ntante viqaro rupa tehua airinti sitaairo uro kyaananrove.

Karaisiva nraakye qora kyuce inraikya mpo inraikya mpo inraikya tukyama kye nyiananrove, tura.

(Ihi 68:18)

⁹ Karaisiva nyaamwuni tumu ntantero vurara tu quara mwia okyaravanto nataamave vahiho? Mwia okyara mwataamama vahiho. Karaisiva toharero nyaamwusairo tumuva tumitarero nai mwata vevani uto varura. ¹⁰ Mwata mwaaqa tumu varuva nai kuaava mwiva nraahuma uro nyaamwuni variqaro ekyaa inraikyara riegaro ekyaa inraikyaaqaa ntaqiki variro.

¹¹ Hini vaisivanto nronraqama vita vunyaa vaisivanto variate tiro, Karaisiva nai kepukya mpo mwihua nyinra. Hini vaisiara nai qua timwa qovarama kyehua variate timwa kyero, nai kepukya mpo mwihua nyinra. Hini vaisiara ni qua qaraakya mwatanaahua timwa nyiate tiro, nai kepukya mpo mwihua nyinra. Hini vaisiara ni nraakye qoraqaa ntaqikiyi viqata ni qua okyara timwa nyiqi quate tiro, Karaisiva nai kepukya mpo mwihua nyinra.

¹² Mwihua Kotira nraakye qora terama taivata mwihua kyuqema kye Kotira kyaiqa varaqi viqata Karaisira mwamwanta variqata kepukyaqamavi variate tiro, Karaisiva mwihua nai kepukya mpo kepukya mpo kepukya nyi varirave.

¹³ Tire Kotira kyaiqa varaqi viqata tire ekyaa kuaikuvanto variqata Karaisirara kepukyaqama kye riemwaqi vivita uro tire Kotira mwaaqu okyara ntipihi kye taqaananra. Mwi entara hia tire mwanrunrunraqa hiara nraakye qorahua variraitita, mwi entara tire Karaisiva varintema kye kepukya nraakye qorama variananra.

¹⁴ Mwi entara hia tire nraaqiara pata votima kye variananra. Nraaqiara patavanto gamwanrama kyero mpo qua riero qutaave timwa kyero mwiaqaatairo qaiqaa uro mpo qua riero mwi quarara qutaa quave tirave. Mwiva mwitaamaqiro vi varihata unra ti

varia vaisihua unraqama kyeqata mpo qua mpo qua ti variavaro mwiva mwi quarara qutaa quave ti varira.

¹⁵ Hia tire mwitaa hiara nraakye qorahua variraitita, tire qutaa qua nraahu timwaqi viqata tire nanrianra nanrianra mwutukya vahiraqe tire kyuqema kye nronra tuemwa vita tire teta qiata Karaisiravata taqaquvi kyuqema kye variara.

¹⁶ Karaisiva tiri qiatavanto variqaro tiri nai mwamwantaqaa ntaqikyi variro. Karaisiva tiriqaa ntaqikyi variraqe tire mwia mwamwanta variqata tire kyuqema kye taqaqu vita variara. Vaisi mwamwanta mpoqia mpoqia vahiva qio vaiharo vaisivanto nronra tuairave. Mwia votima kye tire Karaisira kuaaranivanto variqata tire teta kyaiqa mpo kyaiqa mpo kyaiqa varaqi viqata nanrianra nanrianra mwutukya vahiraqe variqi vita qioma kepukyaqama kyeta variananra.

Haarua aanra qaqira kyeta qaraakya aanraqaa nrohiate tura

¹⁷ Mwi quara rieganama nte Karaisira nruutu nteqana nkyiara kepukyaqama kye mwataama tina. Kotira qua hia riaa nraakye qorahua qumina inraikyarara nraahu nraatoqi vaihata riemwaqita vi variarave. Nkye hia mwihua variantema kye variqi quate.

¹⁸ Enta hiraqi variva mwiva nraahu mwihua su nyaatoqi vaihata variara. Mwihua enta hiraqi kepukyaqama kye variqata Kotira qua hia riarera uti variarara tita, Kotiva nraakye qorara qati variqi quate ti vari okyarara mwihua hia qio riarera uti variara.

¹⁹ Mwihua uaqia hi kyaiqara utiqata kyauruataara vaihata mwihua hia kyauriraitita, uaqia hi kyaiqara qati nraahu utuqi vi variara. Vaisi mpuara, nraakye mpuara, mwianra nraahu nronraqama kye rieta mwihua mpo kyaiqa mpo kyaiqa uaqia hi kyaiqara mwia nraahu utuqi vi variara.

²⁰ Mpvanto Karaisira okyara nkyi timwa nyuvata nkye taqovaro Karaisira okyaravanto vahirero hia mwitaama vahi okyarava vahirama. Karaisira okyaravanto hia uaqia hi okyarava vahirama.

²¹ Karaisira qua qutaa qua nkyi timwa nyiqi quarara tina, nte nkyiara ntipihi kye Karaisira okyara riaahuavema tuqo. Qio qutaave nte tuqo?

²² Nkye Karaisira nraaqiara variqata haaruaa vu nraato, uaqia hi kyaiqarara nraahu riemwaqi vi vari vu nraatora qaqira kyaata. Nkye haaru variqata nkyeta su nyaatoqi unraqama kyeqata mwaaqu kyaiqa nraahu vare varu okyarava nkyi taiqa kyarera uti varuvata varura.

²³ Nkye Karaisira nraaqiara variahuara tita, nkye haaruaa vu nraato qaqira kyeta qaraakya vu nraato vareta variqi quata.

²⁴ Nkye haaruaa vaisi qaqira kyeta qaraakya vaisima varuro timwa kyeqatama variata. Kotiva nkyiara mwihua avuqavuma kye nrohiqata ni kyaiqa nraahu varaqi viqata ni votima kyeta variate tiro, nkyi qaraakyaqama kyero utu taira.

²⁵ Nkye mwi quara riegatama mpohua unra ti okyarara qaqira kyaata. Tire Karaisira kuaa mwia nraaqiara varita mwia mwamwanta kuaa mwamwanta varurahuara tita, nkye qutaa qua nraahu nai timwa mwi nai timwa mwi hiata. ²⁶ Mpo qua kyaara nkyi raraqata tairata, hia nkye tiri raraqata taiho timwa kye mwaaqu kyaiqa varaata. Nkyi raraqata tairata mpuahaama variqi vivaro huari vu vikyaarivaarave.

²⁷ Qamwanrama nkyi sikyokyavanto qihaakya hirata variata. Haunri nkyi raraqata tairata mpuahaama variqi vivaro Saataaniva nkyiqa uaqia hi kyaiqara vara vataarivaarave.

²⁸ Nkye mpuara uti variiani vaisirara mwitaama qiata: E Karaisira nraaqiara varinanranra riegara mpuara varenanra qaqira kyaante. E qaqira kyera ena kyauquqo kyaiqa varaqira quante. E mwitaamaqira viraro qioma ini mpo inraikya vahirara e vehi nraakye qora kyaahaqa hinanrave, qiata.

²⁹ Uaqia hi quava nkyi nyoqitairo govora hiankyora. Nkye kyuqe qua nraahu timwaqi vivaro nkyi quavanto mpohua kyaahaqa hirata mwihua kyuqema kye variata. ³⁰ Kotira mwanraquravanto nkyi utaqi varira mwia muaanra inraikya mwivorave. Kotiva nkyi nai kyaama tegaro nai mwanraqura nkyi nyinra. Kotiva nai mwanraqura nkyi nyinranra tita, nkye ntipihi kyaavaro Kotiva ekyaa entaqaa nkyi qatinani huvantu kyaarivama variro.

³¹ Kyarunti okyaravave, raraqata te vari okyaravave, mauqa ntmwa kye inronra hita quaarut ti vari okyararave, mwi okyararavata ekyaa mpo okyara uaqia hi okyararavata nkye qaqira taiqa kyaata.

³² Nkye mwaaqu okyara qaqira kyeta mpohua qihaakyama nyateqata variqi quata. Nanrianra nanrianra po kye tiqata variata. Kotiva Karaisira kyaiqara riegaro nkyi

uaqia hi quara nruka nyataintema kyeta nkyevata mwi quara riegata nkyeta nanrianra nanrianra uaqia hi quara tira taunru kyeqata qaqira kyakya hiata.

5

Tire ntuvaahaaninraqaa variqi quanranra tura

¹ Kotiva nkyiara mwutukya ntiharoro varihata nkye mwia nraaqiara variahuara tita, nkye mwia votima kye variqita quata. ² Karaisira mwutukyavanto nkyiara vahintema kye nkye nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variqi quata. Vaisivanto Kotira qamwata mwatarero kaahe mwunta vira qia quara mwataintema kyero Karaisiva tiriara mwutukya vahuvaro qutu vuvoro Kotiva mwianra rieqaro qamwata mwataro.

³ Nkye Kotira nraakye qora variarara tiro, nraakye mpuarave vaisi mpuara nre okyarava nkyi utaqi vahiankyora. Nraakye qoravanto uaqiama kye nte tutiqe hi okyaravave, nkyiari mwamwanta hia kyuqe hivata taqe ua hi okyaravave, mwi inraikyava nkyi utaqaq vahiankyora. Mpova hi inraikyara mwutukya ntirata vare vari okyaravavata nkyi utaqaq vahiankyora. Nkye hia mwi inraikyara qua pata mpoqiavata qiata.

⁴ Nkye Kotira nraakye qora variqata hia quaaruve, vehi quave, qainaamaqama kye virera qua tirave, ekyya mwi quara hia qiata. Nkye mwi quara qaqira kyeta Kotirara kyuqeve tita mwia qamwata mwate quara nraahu timwaqi quata.

⁵ Mwaa quava qutaa quama vahiro. Nraakye mpuarave vaisi mpuarave nre varihuave, uaqiama kye ntetutiqe ihuave, mpova hi inraikyara mwutukya ntirata vararera uti varihuave, mwihua hiam qio Karaisivavata Kotivavata ntaqikiyi mwatukyaraq vivara. Mpova hi inraikyara mwutukya nti variva, mwiva hia Kotirara nronraqama kye riaraitiro, mwiva mwitaa inraikya varaanranra nraahuma nronraqama kyero rieqaro mwianra nraahu qamwateqaro hia Kotira qamwata mwate varirave.

⁶ Vaisi mponramwuvanto nrinte nkyi kumwaanri tiqata, Nraakye qoravanto uaqia hi kyaiqara utivaro hiam mwia kyaara Kotiva mwihua ruananrove, mwihua mwitaa tivera, nkye hiam mwihua unra qua mwia riaata. Nraakye qoravanto Kotira qua nteqa kyeqata uaqia hi kyaiqara uti variarara tiro, mwia kyaara Kotira raraq tairaro mwihua ruananrove.

⁷ Nraakye qora uaqia hi kyaiqara utivata nkye mwihua kyapata variqata uaqia hi kyaiqara utuqi vivora. Nkye mwi nraakye qorahua nyaatu qatinani ntuvaihaavita uro variata.

⁸ Haaru nkyevata enta huraqi variqi vura. Mwaa entara nkye Karaisira nraakye qora variqatara tita, nkye ntuvaahairaqaa variqi vi variara. Mwianra rieqata nraakye qoravanto ntuvaahairaqaa nrohiantema kye nkyevata nrohiata.

⁹ Nraakye qoravanto ntuvaahaaninraqaa variqi vivera, mwihua kyugema kye nrohivara. Mwihua avugavuma kyetama nrohivara. Mwihua qutaa qua nraahuma timwaqi vivara.

¹⁰ Nkye Kotiva nkyi qamwata nyataani kyaiqara puama kyeta mwi kyaiqara nraahu varaqi quata.

¹¹ Nraakye qora enta hiraqi variqata qora kyaiqa uti variraqaatai nkye mwihua nyaatu nyianrasata uro variata. Nkye mwihua mwaaqu kyaiqa mwia okyara uro ntuvaahaaninraqaa qovarama kyaiavata mwihua taqaata.

¹² Qikye, uqeta kyeqata mpo kyaiqa mpo kyaiqa uaqia hi kyaiqara uti variara mwianra nte nkyi timwa nyiqana kyaurira inraikya varaankyora. ¹³ Kyokiraqi vahiani inraikyara varaqiro uro ntuvaahaaninraqaa kyairaro omwavanto mwi inraikyara okyara ntuvaahama mwatairaro qoqaama vahiananro.

¹⁴ Vaisivanto enta hianinraqaitairo uro ntuvaahaaninraqaa urontero mwivavata ntuvaahaaninraqaa variqiro quanranro. Mwianra haaru quavanto mwataama tiro: E vaite variarava siquante.

E qutu quarava siquante.

E mwitaa hiraro omwavanto Karaisiva

i ntuvaahama mwatananrove, tura.

¹⁵ Mwi quara rieqatama nkye rauriqata variqi quata. Haunri hia su nyaato vaihua nraantantamwa kye variqi vivorave. Vu nraato vataahua variantema kye variqi quata.

¹⁶ Mwaa entara uaqia hi kyaiqara varaahua airivanto variavata tire varuro. Mwianra rieqatama hia gumina variraitita, Kotira kyaiqa nraahu varaqita quata. ¹⁷ Hia nkye su nyaato hia vahihua votima kyeta variqi quata. Qaqao, nkye su nyaato ntapihirata rieqata Kotira mwutukya vahi kyaiqara varaqita quata.

¹⁸ Hia uera nramanri nreqata uera ntaata. Nkye mwitaa hivera, nkye qoranama varivara. Nkye mwia qaqira kyeta kyaivaro Kotira mwanraqura mwiva nkyiqi variqaro nkyiqa ntaqikyari.

¹⁹ Nkye ntuvaantumavi variqata Kotirara qua vahiani ihira timwaqi quata. Mwaanra ihi timwaqi quata. Kotira nrtutu tuaahere variani ihira timwaqi quata. Nkyeta mwutukyaqitai ihi timwaqi viqata tiri vunyaa vaisi nrtutu tuaaheraqi quata.

²⁰ Tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira nrtutu nteqata nkye ekyaa inraikyara Kotirara kyuegeve timwa kyeqata variqi quata.

Poruva nraata vaati varaahuara tura

²¹ Nkye Karaisira nrtutu tuaahere variahua variqatara tita, nkyeta qua tirara nraahu kyueqerave tivora. Nkye nai qua rie nai qua rie hiqata variata.

²² Nte nraakye nkyiara tirera. Nkye tiri vunyaa vaisi qua riemwaqi vintema kyeta nkyeta saatimwanra quavata riemwaqi quata.

²³ Karaisiva tiri nai nraakye qoraqaa ntaqikyari varintema kyero nraakye vaativantovata nai nraataqaa ntaqikyari variananro. Karaisiva tiri Kotira nraakye qorara nkye ni mamantama variavo timwa kyero tiri huvantu timwa taira.

²⁴ Tire Kotira nraakye qora variqata Karaisira qua nraahu riemwaqi vi varurantema kye nkye nraakyevento variqata nkyeta saativanto ekyaa qua tira riemwaqi quata.

²⁵ Nte nkyi saatimwanranra tirera. Karaisiva Kotiva tiri nraanrama tai nraakye qorahuara mwutukya vahuvaro tiriara rieqaro gutu vura. Nkyevata mwitaama kyeta nkyeta nyaatamwanranra po tivoro nkyi mwutukyavanto mwihuara vahiari.

²⁶ Karaisira nramanrivantovata quavantovata tiri Kotira nraakye qora hiqama timwa taihata Kotira kyaiqa nraahu vararera varuraro Karaisiva Kotiva tiri nraanrama tai nraakye qorahuara rieqaro gutu vura.

²⁷ Karaisiva mwitaa hurara tiro, vaisivanto nai ntumwu mwataa nraakyeera varaintema kyero Karaisiva nraakiara tiri Kotiva nraanrama tai nraakye qorahua sitaananro. Vaisivanto hia uaqia aqia hiro tauma vaakuhaa uti nraakyeera varaintema kyero Karaisiva nraakiara tiri Kotiva nraanrama tai nraakye qorahua varaananro. Tiriara mwihua hia uaqia hi kyaiqara varaqi viraitita, kyuege kyaiqa nraahu varaqi vi varivaro hia mwihuaqaa qua vahiarive tiro, Karaisiva tiri hiqama taiva mwiva tiri vararero.

²⁸ Vaisivanto nai mwamwantaqaa kyueqema kyero ntaqikyintema kyero mwiva nai nraataqaaavata kyueqema kyero ntaqikyiananro. Mwia nraatavanto mwia mwamwanta kuaa mwiva varirara tiro, vaisivanto nai nraataqaa kyueqema kyero ntaqikyiqaro mwiva nai mwamwantaqaa kyueqema kyero ntaqikyari variro.

²⁹ Vaisivanto hia nai mwamwanta uaqiama mwatairave. Mwiva hia mwitaa hiraitiro, nai mwamwanta kyara mwinro mwiaqaa kyueqema kyero ntaqikyari varira. Kuaa qarama kyero Karaisiva tiri nai nraakye qoraqaa ntaqikyari varihata ³⁰ tire Karaisira mwamwanta varunanra.

³¹ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Kotiva vaisiara rieqaro nraakye utu tairara tiro, vaisivanto nai nrohua qohua kyero nai nraatantiro taaqauvi variho.

Mwitanahua kuaa mwamwanta varivarave, tura.

(Okyara 2:24)

³² Nte ntena riemwa kyena mwi quara okyaravanto mwitaama vaihoma tina. Nraakye qora nraata vaati vare quava nronra quama vahiho. Vaisivanto nraakye varaintema kyero Karaisiva tiri Kotiva nraanrama tai nraakye qorahua vararero.

³³ Qio nkye mwihua saati kuaiqia kuaiqiantema nkyeta mwamwantaqaa kyueqema kye ntaqikyiantema kyeta nkyeta nyaatamwanraqaa kyueqema kye ntaqikyiqata mwihuara mwutukya vahirata variata. Nkye mwihua nyaatamwanravantovata nkye nkyeta saatira vaisi kyueqerave timwa kyeqata mwihua qua riemwaqi quata.

6

Nraaqiararavata nyohua sohuaravata tura

¹ Nte nkyi nraaqiarara tirerave. Tiri vunyaa vaisivanto nkyi nyohua sohuara nkyiqa ntaqikyiqi quate tirara tita, nkye nkyeta nyohua sohua qua riemwaqi quata. Nkye mwitaamaqi viqatama nkye avuqavuma kye nrohivara.

² Haaru Kotiva qao timwa kyero qua vatero mwaa quaravata mwitaama tiro: Ena nronra qora nrtutu tuaaheraqira quante, tiro.

Kotiva mwi quara tiqaro nai kyauqu nriqiqaa vatero mpo quavata taaqau kyero ³ mwitaama tiro:

Kyueqema kye mwatani variqi viqana mpuahaama mwaa

mwataraqaa varirerave tirava ena nrohua qohua nyutu
tuaaheraqira quante, tura.

(Kyatura 20:12)

⁴ Nte nkyi nraaqiara sohuara tirera. Nkyi nraaqiara raraqaa taankyorave tita hia nkye mwihua uaqiama nyataivata variata. Nkye nraaqiara hia uaqiama nyataraitita, kyuqema kye nkyeta nraaqiaraqaa ntaqikiyi viqata tiri vunyaa vaisi qua mwia nraahu mwihuvata timwa nyiqi vivata mwihua aanra kyuqeraqaa nraahu quata.

Kyaiqa vaisiaravata nkyiari mwihuaqaa ntaqikiyi vaisihaaravata tura

⁵ Nte nkyi kyaiqa vaisiara tirerave. Nkye nkyeta nronra vaisi nyaatu aatu hiqata mwihuaa vaisi kyuqe huave timwa kyeta mwihuani kyaiqa varaata. Nkye Karaisira kyaiqa varaantema kye mwihua kyaiqavata varaqi quata.

⁶ Nkye nkyeta nronra vaisini kyaiqa vareqata mwihua tiri gamwata timwa taate tita, hia mwihua suqaa nraahu variqata kyuqema kye kyaiqa varaata. Mwihua hia nkyi taqera mwiaqaaavata kyuqema kye kyaiqa varaata. Nkye mwihua kyaiqa vareqata tire Karaisira kyaiqa vaisi varurahu Kotira qua riemwaqi vurahuave timwa kyeqata kyuqema kye mwihua kyaiqa varaqi quata.

⁷ Nkye mpohua kyaiqa varaqi vivaro nkyi mwutukyavanto gamwate variratama mwihua kyaiqa varaqi quata. Hia gumina vaisiara riegata mwihua kyaiqa varaata. Nkye Karaisirara riegata mwihua kyaiqa varaata.

⁸ Mwaa quara riaara hia taunru kyaata: Kyaiqa vaisi rupa taahuave, qati variahuave, mwihua mpo kyaiqa mpo kyaiqa kyuqe kyaiqa varerara riegara nronravanto Karaisiva mwihua kyoqaa nyiananroma.

⁹ Nkye vaisi nronra variqata kyaiqaqaa ntaqikiyi variahuara tirerave. Nkyevata kyuqema kye nkyeta kyaiqa vaisiqa ntaqikiyi quata. Hia gumina gumina mwihua ntuqutuare tita, ntauqi nyataivata aatu hiata. Nkye mwaa quara riaara hia taunru kyaata: Nkyiqaavata nkyi kyaiqa vaisiqaavata ntaqikiyi variva kuaikuvanto nyaamwunima variro. Mwiva hiama nraakiara nkyi nyutuarave, vaisi viriarave, riegara qua avuqavu hiananro.

Kotira aanraqaa viqata Saataaninravata ntaqi huru kyaamwunra tu vare quate tura

¹⁰ Qio nte ntena qua taiga kyarera hina mwitaa tirerave: Kepukyaqama kye variqi quata. Nkyeta kepukya mwia qaqira kyeta tiri vunyaa vaisi mwia kepukya nraahu vareqata kepukyaqamavi variqi quata. ¹¹ Saataaniva kumwaanri utu kyeru nkyi nraatara kyaankyo tita, ekyaa huru kyaamwu Kotiva nyinra vara tuteta kepukyaqama kyeta variata.

¹² Hia tire gumina vaisivata ntaquqi vurahuavauma. Tire vaana nyaamwu mwaasata kyokiraqi variahuva airivata ntaqiraqi tire nyaamwuni uaqiama quahua Saataaninra kyaiqa vaisivata ntaquqi vi varurahuama varita.

¹³ Mwianra riegatama nkye Kotira huru kyaamwu vara kyeta terama kye tuteta varivaro qora kyaiqavanto qovara hirata nkye Saataaninravata kepukyaqama kye ntaquqi viqata hia aatu viraitita, mwiaqaa kaike rateta kepukyaqama kye variata.

¹⁴ Qio huru kyaamwu vaqa ntumwa kye vateta variata. Hoqukya tavaarana rupataan-tema kye Kotira qutaa qua okyara tuqara tutaata. Avuqavu nrohi vari okyarara vara kyeta mwetokyaqanaa tuavaaqa votima kyeta utu taata.

¹⁵ Kyuqu nraamwu utu taantema kye Karaisira qua kyuqe qua mwutukya qihaakya hi vari quara utu taata.

¹⁶ Kepukyaqama kye Karaisirara riemwaqi viva, mwiva nkyi kaike votima kyero vahirata nkye mpo enta mpo enta mwia hiri vare vivaro Saataaninra veva qia itaiva hia nkyi ruari.

¹⁷ Nkye qaini tovaqa qiataqa qutaantema kyeta Kotiva nkyi uaqia hi kyaiqaraqaitairo huvantu kyaira vara qutaata. Paipa mpuahaa tutaantema kyeta Kotira mwanraquravanto nyi quara, Kotira qua, mwia tuqara kye tutaata.

¹⁸ Ekyaa enta Kotirara aakyara nteqata variata. Kotira mwanraquravanto mwi inraikyara mwi inraikyara Kotira kyapara hiata tirata nkye mwia qua riegata Kotira kyapara hiata. Nkyi hia pupohairata su ntapairi kye viti viri taqeqa variqi viqata ekyaa Kotira nraakye qorara riegata Kotirara aakyara ntaata.

¹⁹ Nianravata riegata Kotirara aakyara qiata. Nkye Kotirara aakyara tivaro Kotiva ni kyaahaqa hiraqe nte mwaini mwaaqi variqana hia aatu hiraitina, mwutukya qihaakya hiraqe Kotiva uqeta tai quara Karaisira qua ntapihhi kye timwa nyianri.

²⁰ Kotira qua nraakye qora timwa nyiqinra quante tiro, Karaisiva ni nronraqama kyaihana varura. Kotira qua nraakye qora timwa nyunra kyaara ni rupa kyaavana nte karavu mwaaqi varura. Nkye mwianra riegata Kotirara aakyara ntaivaro ni kyaahaqa

hiraqe hia aatu hiraitina, ni mutukya qihaakya hiraqe Karaisira qua kepukyaqama kyena timwa nyianri.

Ekyara qua mwi mwatanaahuara tura

²¹ Tiri tiqata vakyaa Tikikaasiva Karaisirara riemwaqi viqaro mwia kyaiqa vare variva, mwiva ni mwakyaakya nkyi timwa nyinrata nkye nte variqi vurara riaata.

²² Mwiva mwi quara nkyi timwa nyianrive tina, nte mwia titaariro mwiva uro nkyi timwa nyinrata nkye tire variananranra rieta hia aatu hiraitita, nkyi mwutukya qihaakya hirata variata.

²³ Tiri tiqova Kotivavata, tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisivavata, nkyi kyaahaqa hirata variata. Mwitanahua nkyi kyaahaqa hivata nkye nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variata. Mwitanahua nkyi kyaahaqa hivata nkye mwitananra kepukyaqama kye riemwaqi quata.

²⁴ Ekyaa nraakye qora mwihua tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisirara hia pupohairata, mwianra mwutukya ntirata variqi vi variahua mwihua Kotiva kyuqema nyataarivema tuqo.

PIRIPAI

Poruva Piripaiqinaahuani qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvoro 30 ihive nritarovaro Poruva Iesusira qua timwa nyiqiro nrohura kyaara karavuqi kyovaro variqaro qara mwaa ntumwa tora. Iesusira nraakye qora Piripaiqi varuhua Porura kyaahaqa hinerata munima vara kyovaro Poruva mwi munimanra varero mwihuara kyuqeve tiqaro mwaa qarara ntumwa nyatora. Poruva mwihua kepukyaqama kyero timwa nyiqanro kuaaqi variqi viqata Karaisira qua nraahu riemwaqi viqata hia unra vaisi qua mwaanra riemwaqi quate tiro, mwaa qarara ntumwa nyatora.

¹ Nte Poruvama. Tiretana Timotikya Iesusi Karaisira kyaiaqa vaisitanavanto variqata nkye Kotira nraakye qora Piripaiqi variahuaravata, vaisi nronranramwu nkyiqa ntaqiki variahuaravata, mpo hiahua nkyiqa kyaiaqa vare variahuaravata, tiretana nkyiara nkye Karaisiravata kuaaqi variahuaravate timwa kyetama qara mwaa ntumwa teta.

² Kotiva tiri tiqovavata, tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisivavata, mwitanahua nkyi kyuqema nyataivaro nkyi mwutukyaqitairo qihaakya hi varirata variata.

Poruva Kotirara kyuqeve tu quara

³ Nkyiara ni pu naatoqi nti entara nte Kotirara aakyara nteqana kyuqeve timwaqina vurave.

⁴ Kotiva nkyi kyaahaqama nyataarive tina, nte mwianra airi nani aakyara nteqana ni mutukyaqitairo kyuqe ihana Kotirara qamwateqana aakyara nte varura. ⁵ Nkye haaru Karaisira qua rioraqatai Karaisira kyaiaqa nivatama kye kuaa kyaiaqa mwia varaqi vi, mate mwaa iheraraqaa nrintaarara tina, nte nkyiara rieqana Kotirara qamwate varura.

⁶ Nte mwaa quara ntapihura. Kotiva nkyiara kyuqe nraakye qora variate tiro, mwiva nkyi mwutukyaqi kyaiaqa tohara taira. Kotiva nkyi mwutukyaqi kyaiaqa kyuqera tohara taivara tiro, mwiva nkyiqa variqaro mwi kyaigara varaqiro viviro uro Iesusiva tumuani entaraqaa taiqa kyairata nkye mwi entaraqaa kyuqe nraakye qorama varivara.

⁷ Nte nkyiara riemwaqi viqananra tina, nte qioma nkyiara mwi quara mwitaa qianinra. Nte mate karavuqi varu entarave, nte qatinani variqa Karaisira qua timwa nyiqana hia qumina quave kepukya quave timwa nyu entarave, nkye mwi entara mwi entara nivata variqi vi variavaro Kotiva nkyivata nivata nronraqama kyero kyuqema timwa te varihata tire mwia kyaiaqa vare varunanra.

⁸ Karaisira mwutukyavanto nkyiara mpoqiavata vahintema kyero ni mutukyavanto nkyiara mpoqiavata vaihana nte nkyi uro taqaataa ihanama varina. Kotivavata ni quara qutaavema qiananro.

⁹ Nte mwitaama kye nkyiara rieqana nte Kotirara aakyara nte varurama. Nte Kotirara aakyara nteqana nte nkyiara mwataama tina, Kotio, e mwihua kyaahaqa hirata mwihua mpohuara mwutukya vahirata variqi vivaro mwihua su nyaatovanto ntapihirata mpo kyaiaqa mpo kyaiaqa okyara ntapihita mwi kyaigara qio mwataara ihua variqata ¹⁰ uaqia hi kyaigara qaqira kyeta kyuqe kyaiaqa nraahu tuteqata mwi kyaigara nraahu varaqi viqata nraakiara mwihua Karaisiva tumuani entaraqaa kyuqema kye varivaro hia mwihuaqaa qua vahiarive, tina.

¹¹ Kotiva mwitaama kyeqaro nkyi kyaahaqamaqiro virata nkye Iesusi Karaisiravata variqi vivaro nkyi kyaiaqavanto kyuqema nraahu vahirata nraakye qoravanto nkyi kyaigara rieqata Kotirara kepukyavantove timwa kyeqata mwia nrutu tuaaheraqi vivara.

Poruva nai karavuqi varurara tura

¹² Ni kata pakyaa tuaavo, nte mwaaqi varurara nkyi timwa nyinrenrama. Ni karavuqi kyaavana varuva, mwiva hia Karaisira quavatavauma aanra titatero. Karaisira qua qiariva aanra nronraqama kyeroma qatua viro vahiho. Haaru nte qatinani variava entara nte Karaisira qua mwaa vaisihua timwa nyianriva hia vahura. Mate karavuqi variqana qioma mwaa vaisihua Karaisira qua timwa nyianinra.

¹³ Ni rupa kye Sisaara karavu nraamwu mwaaqi kyaavana varuqata ntaqua vaisihua nraamwu mwaaqi ntaqikyiahuavata, ekya mpo vaisinramwuvata, nte Iesusi Karaisira kyaiaqa vaisi varura kyaara ni rupa kyaavana varura mwia ntapihii kyaara.

¹⁴ Ni rupa kyaavana mwaaqi varuqata mwiaqatai Karaisira nraakye qora airivanto mwianra rieqata kepukya vareta hia aatu hiraitita, mwutukya qihaakyama kyeta Karaisira qua nraakye qora timwa nyiqi vi variara.

¹⁵ Qutaa vaisi mponramwuvanto nianra ua vu nraato vateta ni naatara kyaare tita, Karaisira qua nkyi timwa nyi variara. Mwihua mwitaa hiavata vaisi mponramwuvanto hia mwitaa hiraitita, mwihua kyuqema kyeta Karaisira qua nkyi timwa nyi variara.

¹⁶ Mwi vaisihua nianra mwutukya vaihata variqata taqaavana nte Karaisira quaqaa ntaqikyana mpohua mwi quarara qumina quave tivo tina timwaqi vuqata mwia kyaara ni rupa taavana mwaqeti varura.

¹⁷ Hini hia vaisihua nte vaakya tu vaisihua, mwihua hia Karaisirara riaraitita, mwihua nkyiariara nraahu rieqata Karaisira qua nraakye qora timwa nyiqi vi variara. Mwihua tiqata, Kyai mwi quara timwa nyianranro Poruraqaa qua mpoqiavata vahiarive, timwa kyeqata Karaisira qua timwa nyi variara.

¹⁸ Mwihua mwitaa ti variavana nte qamwateqana hiama mwianra nronraqama kye riena. Vaisivanto nai nrutuara rieqaro Karaisira qua timwa nyinratave, Karaisirara rieqaro mwia qua timwa nyinrata, nraakye qoravanto Karaisira ntapihira, nte mwianra rieqana qamwateqana varianinra.

¹⁹ Nte qamwateqana nraahu variqina virerave. Nkye nianra rieqata Kotirara aakyara nte variavaro Iesusi Karaisira mwanraquravantovata ni kyaahaqama mate varihananra tina, nte tiqana, Qutaa mwihua ni mwaaqitai huvantu kyaivaqe nte qatinani quaninrave, tura.

²⁰ Ni mutukyavanto mpoqama kyero mwataama vaihana varura. Nte hia mpo inraikya kyaara kyaauriraitina, nte matevata ekyaa entavata Karaisira kyaiqa kepukyaqama kyena varaqi viqana nte qati variqi quankyerve, nte qutu quankyerve, nraakye qora ni kyaiqara rieqata Karaisira nrutu nraahu tuaaherevara.

²¹ Nte ntena mwatani qati variqi quaninranra mwataama tina, Nte ekyaa inraikya qaqira kyena Karaisirara nraahu riemwaqi viqana mwatani variqi virerave, tuqo. Nte qutu quankyera, nte qioma Karaisiravata varianinranra mpoqama kye qamwataaninrave.

²² Qio nte nkyi kyaahaqa hiariva qio vahirera, nte mwaini mwamwantavatama kye qati variqina quaninra. Qikye, ni mutukyavanto nanra inraikyarave vahiho? Nte mwatani qati variqana mwaini varianinranrave, nte qutu vina nyaamwuni quaninranrave?

²³ Nte mwianra taara vu nraato tiqanama varina. Nte mwaini kyena uro Karaisiravata varianinranrama nronraqama kyero ni mutukya vahiho. Nte mwianra kyuqe hiravema tuqo.

²⁴ Nte mwitaa tiqanavata qio nte nkyi kyaahaqa hiariva qati vaihananra tina, nte qaqira kyena nkyiara rieqana mwatani qati variqi virerave, tuqo.

²⁵ Nte nkyi kyaahaqa hiariva qati vaihananra tina, hia nte qamwanrama qutuaninranra ntapihira kyena. Nkye kyuqema kye variqi viqata mwutukyaqitai kyuqe hi varirata qamwateqata Karaisirara riemwaqi quate tina, nte nkyi kyapata qati variqi virerave.

²⁶ Nraakiara nte nkyivata qaiqaa uro variarita nkye nianra mpoqama kye qamwateqatama Iesusi Karaisira nrutu tuaaherevara.

²⁷ Nkye Karaisira qua riaahuara tita, nkye Karaisira nraakye qora variqata avuqavuma kyeqata nraahu nrohiata. Nkye mwitaamaqi vi varivaqe nte nkyi uro taqaankyera, hia uro nkyi taqaankyera, nte qioma nkyiara tiqana, Mwihua kuaa su nyaato vateta kuaaqi variqata kuaara nraaqiara votima kye variqata Karaisira qua tuteta variqi viqata kepukyaqama kye mwi quara timwa nyiqata ²⁸ hia mwihua nkyiari nramwunaahua nyaatu aatu hiraitita variqita vi variarave, qianinra.

Nkye mwitaama kye variqi vivatama nkyi nramwunaahua su nyaato ntapihirata rieta Kotiva mwihua nkyiari taiqa kyairata raupiri hirara ntapihivara. Nkye mwitaama kye variqi viqata taqaivaro Kotiva, mwivama nkyi kyaahaqa hiariva varirata nkye qioma nkyeta nramwutaahua nraatara kyevara.

²⁹ Karaisirara qutaa mwivave qiate tiro, Kotiva nkyi nyaanrama taihata nkye Karaisirara riemwaqi vi variara. Kotiva nkyi nyaanrama tero nkyiara, Mwihua Karaisirara rieqata nriqavi inraikyara varaqi quate, tihata nkye mwiaqaatai nriqavi inraikyara varaqi vi variara.

³⁰ Nkye mwitaamaqi vi variarara tita, nkye qioma ni votima kyeta nramwutaahua kyapata ntaquti viqata mwihua nraatara kyevara. Nkye taqovana nte haaru variqana nramwutaahua ni naatara kyevorave timwa kyeqana, mwukyaari mwataqina vi variavara. Nkye ntapihira kyaavana nte mwaa entaravata mwukyaari mwataqina viqana variqina vi varura.

2

Kuaana variqata mwaateraqama kye qua timwaqita quate tura

¹ Nte mwaa quara nkyi kyapara hirera. Nkye Karaisiravata variqi viqata nkye qutaaqama kye kepukyaqama kyetave variqi vita? Karaisiva nkyiara mwutukya vaiharo qutaave Karaisiva nkyi mwutukya qihaakyama nyate varihata varita? Qutaave Kotira mwanrauravanto nkyi mwutukyaqi variqaro nkyi kyaahaqa hiro? Qutaave nkye nanrianra nanrianra po kye tiqata kyuqema nyateqata varita?

² Nte mwi quara mwi quara nkyi kyaparama nyataurara nkye qio eo timwa kyeta mwaa mpo qua qianinravata riemwaqita vivera, ni mutukyaqitai mpoqama kye kyuqe hi variraqe qamwateqana varianinrave. Mwaa quara riaata: Nte nkyi timwa nyianrita nkyi quavanto kuaana vahirata mwaateraqama kye qua timwaqita quata. Kuaaqi variqata nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variata. Nkyi su nyaato mwutukya kuaa vahirata aanra kuaaqaa nrohihua variata. Nkye mwitaamaqi vivaqe nte nronraqama kyena qamwateqanama varianinra.

³ Nkye mpo kyaiqa mpo kyaiqa vararera hita hia nkye nkyeta nyutuara nronraqama kye riaraitita, hia nkyeta mwahuta tirara rieqata mwi kyaiqara varaqi quata. Nkye mwitaamaqi viqata nkyeta nyutu vara mwataniqa hita mpohua nyutu vara viriniqamaqita quata. ⁴ Hia nkyeta kyaiqa vareqata nkyeta hi inraikyaraqa ntaqikyirara nraahu riemwaqita quata. Mpohua kyaiqa vareqata mwihua kyaahaqa hiraravata riaata.

⁵ Iesusi Karaisiva vu nraato tintema kye nkyevata vu nraato tuqita quata.

⁶ Iesusi Karaisira vu nraatovantovata Kotira vu nraatovantovata kuaa qarama vahuvaro mwiaqaatairo mwiva Kotikyantiri kuaaqaa varianinranra hia nronraqama kye riaraitiro, ⁷ nai nrutu nronra mwia qati vatero kyaiqa vaisi nraantantero

Kotira kyaiqa vararero vaisi tuero vaisi varura.

⁸ Mwiva vaisi tuero variqaro nai nrutu vara mwataniqama kyero Kotira qua nraahu riemwaqiro viro uro qutu vura.

Mwihua uaqia hu vaisihua ru kyontema kyeta mwia kyatariqaa ru tovaro qutu vura.

⁹ Mwiva nai nrutu qati vatero Kotira qua nraahu riemwaqiro viro uro qutu vurara tiro,

Kotiva mwia qaiqaa qati vara sivuma kyero mwia tuaahera kyero vara virito vatero ekyaa mpohua nyutu vara mwataniqama kyero mwia nrutu nronra mwihanro Iesusira nrutuvanto nraahu nronraqama viro virito vahira.

¹⁰ Nrutu nrutu nronra vahirara tiro, nraakiara Iesusira nrutu ntamwa tairata ekyaa nyaamwuni varihuave, mwatani varihuave, mwata mwemwani varihuave, mwihua mwia nrutu rieqata tori kyaata ntaqantaqita ¹¹ Iesusi Karaisirara mwivama tiriqaa ntaqikyiri varirave tivara.

Mwihua mwitaa tiqata Kotira tiri tiqora nrutu tuaaherevara.

Omwa votima kye variqata kyuqema kye Kotira kyaiqa varaate, tura

¹² Ni nramwunaa tuaavo, mwi quara rieqatama Karaisirara timwa nyu quara riemwaqita quata. Nte nkyivata varu entara nkye mwi quara riemwaqita quarama. Nte mwaa entara mwaini nyianrani varuqata nkye nkyetaraa variqata nkye mpoqiavata mwi quara riemwaqita quata. Nkye Kotiva nkyi nyaamwuni sita varero quaninranra rieta aatu hita kyuqu kyauqu ntirata Kotira kyaiqa nraahu varaqi vivaro nkyi sitaari.

¹³ Kotiva nkyiara mwihua ntena varaani kyaiqara varaate tiro, mwiva nkyi mwutukyaqi variqaro nkyi kyaahaqa hi varihata nkye mwia kyaiqa vare variarama. ¹⁴ Nkye mpo kyaiqa mpo kyaiqa varaqi viqata hia nrutu nraunru/nrunru nraanru tiraqitaive, inronra hiraqitaive, mwi kyaiqara varaqi quata.

¹⁵ Nkye mwitaama kye variqi vi varivaro hia quavanto nkyiqa vahirata nkye kyuqe nraakye qora varivara. Nkye kyuqe nraakye qora varivaro nkyi mwutukyaqi hia mpo nramwanaamwawata vahirata nkye Kotira nraakye qora mwaa mwataraqaa variqi viqata api nraakye qora hia avuqavuma kyeqa nrohi vari nraakye qorahua utaqi variqi vivara. Enta hiraqi qovoravanto itaintema kye nkye mwi nraakye qorahua utaqi variqata

itamwagi viqata ¹⁶ qati variqi vi quara mwihua timwa nyiqi vivara. Nkye mwitaamaqi vivera, ekyaa enta Karaisiva qovara hianinraqa nte nkyi qamwata nyateqana nte nkyi nyaamwuteqana timwa nyu kyaiqava hiama qumina viho qianinra.

¹⁷ Nkye kyuqema kye Karaisirara riemwaqita quate tina, nkyi kyaahaqa hianinranra ni nraane rauriraga qutu quankyera, nte nkyiara rieqana qamwateqanama qutu qianinra.

¹⁸ Nte nkyi kyaahaqa hiqana qutu quankyera, nkye nte qutu qianinranra hia mwutukya uaqia hirata variraitita, nkye nte hiarintema kye qamwateqata variata.

Poruva Timotira titaani quara tura

¹⁹ Tiri vunyaa vaisivanto Iesusiva qiove tirera, nte Timotira titaariro nkye hinani quanarove. Mwiva mwini uro variqaro nkyi mwakyaakya riero mwaini nrumu ni timwa mpiraro ni mutukyaqitairo kyuqe hiraqe varianinra.

²⁰ Hia Timotira nraantaitava mpovanto nivata variho. Mwiva nivata kuaana variqaro nkyiara nronraqama kyero rie vari vaisivave. ²¹ Ekyaa hini vaisi mwihua nkyiari kyaiqara nraahu rieqata hia Iesusi Karaisira kyaiqaravata riaara.

²² Nkyevata taqaavaro Timotira kyaiqavanto kyuqema kyeroma vahiho. Vaisivanto nai qokyantiri kyuqema kyero kyaiqa varaintema kyero mwiva nivatama kyero kyaiqa vareqaro Karaisira qua timwa nyiqiro vi varirave.

²³ Nte mwaini variqi quani okyarara ntapihi kyena mwiaqaatai aanra qio vahiraqe nte Timotira titaariro nkye hinani quanarovo.

²⁴ Qutaa tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisiva nini aanra ututairaqe nte uro nkyivata varianinra mwianra ni mutukyaqitairo qihaakya ihanama varina.

Poruva Epaporotaitasira titaani quara tura

²⁵ Nte tiri tiqata vakyaa Epaporotaitasirara mwitaama tina. Mwiva nkye hinani nrumu ntante quarive turave. Nkye haaru mwiva ni airuqa hiarive tita, titovaro nruva mwaini variqaro ni airuqa hiro ni vatama kyero kuaa kyaiqama varaqiro viro.

²⁶ Mwiva mwaini variqaro nkyiara po nkyi qaiqaa taqaataaravema ti variro. Mwiva nriqa viharo varirara nkyevata riaarara mwia mwutukyavanto uaqia iharo variro.

²⁷ Qutaa haaru mwiva nriqa vuvaro qutiro ntuhiqauruvoro Kotiva mwianra po tiro mwia qati vara sivuma kyora. Mwiva qutu vutiri, nte nronra muaanrama varautiri. Kotiva nianra po tihana nte hia mwi muaanranra varaaurave.

²⁸ Mwiva quari aanravavata qio vahiraqe nte qamwanrama mwia titaariro mwiva nkye hinani virata nkye mwia taqeta qamwata mwataate. Mwiva viraro ni muaanravantovata qihaakya hiraro nina mamanta vahiri.

²⁹⁻³⁰ Nkye hia mwaini nriqaanra huvaro mwiva nkyi kyaahaqa hirero mwaini nruva nrumu Karaisira kyaiqara rieqaro qutu viro ntuhiqaururara tita, nkye mwianra rieqata mwitaa hi vaisihua mwihua kyuqe vaisive timwa kyeta qamwata nyataata.

3

Mpo hi vaisihua nkyi uaqia hi aanranra nyaamwutevorave tura

¹ Ni kata pakyya tuaavo, mwaa quara taiqa kyarera hina nkyiara mwataama tina. Nkye Karaisiravata variqatara tita, nkyi mwutukyaqitai kyuqe hi varirata qamwateqata variqi quata. Hia nte qoriri hiraitinama qaiqaa mwaa quara nkyini qara ntina. Mwi quava nkyi kyaahaqama nyatairata nkye qio variata.

² Uaqia hi kyaiqara uti varihua, mwihua qaakyau vairi votima kye variqata vaisi mwamwanta toqa nrupepaama kyarera uti varihua variavata nkye mwi vaisihuara rauriqata variata.

³ Mwihua nkyiari mwamwanta toqa kyaahua variavata tire hia mwihua votima kyeta varunanra. Kotiva tiri mwutukyaqitairo uaqia hi kyaiqara toqa kyaihata tire mwiva qutaa toqa kyaihuama varuro. Kotira mwanraquravanto tiri kyaahaqa hi varihata tire Kotira nruvu tuaahere varuro. Tire Iesusi Karaisiravata variananranra nronraqama kye rieta hia qumina vaisivanto nkyiari mwamwanta toqe okyarara nronraqama kye rieta.

⁴ Vaisi mwamwanta toqe okyarava qio ni kyaahaqa hiraqevauma, nte mwi inraikyava kyuqema ni kyaahaqa iho qianinra. Mwi vaisihuaqitairo mpovanto tiqaro, Mwi okyarava ni kyaahaqama mataihana varuqo, tirera, nte haaru ekyaa mwi okyarara riemwaqina vi varurara tina, nte mwi vaisira nraatarama kyaaninra.

⁵ Ni mwata kyoraqaatana nte Isarerivantoma varuqo. Nte ntena okyarara tirera nte Mpenisamininra okyarama varuqo. Ni nthua kohua Hivuruve Iutaave variavana ntevatana Hivuruvantoma varuqo. Ni mwata tovaro 8 enta nritarovaro ni mamanta toqa kyora. Nte Mosesira qua mwaaanra riemwaqi vina Parisi vaisi variqana kepukyaqama kyena mwi quara riemwaqina vi variavara.

⁶Nte mwi quarara nronraqama kye riemwaqi viqananza tina, nte Iesusira nraakye qora ruqina viqana uaqiamaqina quavara. Nte Mosesira qua mwaanra avuqavuma kyena riemwaqi vi variavaro hia mpovanto e nianra mwi quara mpo nteqa kyaaro qiariva varuvana nte ekyaa mwi quara riemwaqi vi variavara.

⁷Mwi entara nte tiqana, Mwi inraikyava mwi inraikyava ni kyaahaqa hi varihana nte nronra vaisima varuqo, qiavara. Mwaa entara Karaisirara rieqana nte mwi inraikyarara qumina inraikya hia ni kyaahaqa hiani inraikyarave ti varura.

⁸⁻⁹Hia nte Iutaa mwaanra okyara mwianra nraahu ti varuqo. Nte Karaisirara rieqana ekyaa mpo inraikya mpo inraikya mwianra qumina inraikyavema tuqo. Nte ntapihi kyaugaro Iesusi Karaisiva ni nronravanto variqaro niqaa ntaqikyivi varivama variro. Mwiva mwitaa hirara tina, nte mwianra nraahu nronraqama kye riemwaqi viqana ekyaa mpo inraikya mpo inraikya qaqira kyena qumina inraikyave ti varura. Nte Karaisira nraahu varena mwikyantiri kuaaqi varirerave timwa kyena, ekyaa mwi inraikyarara qumina inraikya kukomwawe ti varurave.

Tauraa nte tiqana, Kyai nte Iutaa mwaanra okyara riemwaqi quariro Kotiva ni avuqavuma mataarive, timwa kyena taqauqaro Kotiva mwianra rieqaro ni avuqavuma mataariva hia vahuvana mwiaqaatai nte qaqira kyena Karaisirara qutaa mwivave tuqaro Kotiva nte Karaisirara tu quara riero ni qora inraikya nruka matero ni avuqavuma mataihana varura.

¹⁰Nte Karaisirara nraahu riemwaqi virera. Karaisiva qutu vuraqitairo kepukyaqama kyero qati siviropo variqi vintema kyena, ntevata kepukyaqama kyena variqi virera. Karaisiva nriqavi inraikyarara varaqiro vintema kyena, ntevata mwikyantiri kuaaqi variqana nriqavi inraikyarara varaqi virera. Mwiva qutu vintema kyena, ntevata variqi vina uro qutu virerave.

¹¹Kotiva Karaisira qati vara sivuma kyaintema kyero nivata qati vara sivuma kyaarive tina, nte mwitaamaqi virerave.

Poruva mwatama tairaqaara hiantero quaninranra tura

¹²Mwaa entara hiamu nte ntenanra ekyaa kepukya vaisima varuqo qianinra. Karaisiva nianra e mwitaama varira vaisivama varinanrave timwa kyero ni pitairara tina, nte mwitaa hu vaisiva varirerave timwa kyena kyuqema kye variqina virera.

¹³Ni kata pakya tuaavo, Mwaa entara hia nte mwi vaisira votima kyena varuqo. Nte mwi vaisira votima kye variankya tina, kyuqema kyena variqi virera. Nte haaru nrohurara hia riaraitina, qaqira kyena qaraakya inraikya nraakiara qovara hiani inraikyarara rieqana varaariva variqi virera.

¹⁴Vaisivanto nai nraatara kye nai nraatara kye hianta quantema kye, nte hianta avuqavu hi aanranraqaa viqana Kotiva ni mpirera hi inraikyarara vararera utiqana variqi virerave. Kotiva Iesusi Karaisira kyaiqara rieqaro nianra nyaamwuni variqiro quarive tiro, ni naanrama taira.

¹⁵Tire Kotira kyaiqa okyara riaurahua tire ekyaa mwihua mwi quara nraahu riemwaqi quara. Nkye mpo ihua mpo qua riemwaqita virera hivera, Kotiva nkyi qua avuqavuma nyatairata nkyi su nyaato ntapihirata riemwaqi vivara. ¹⁶Varaivaqe tire kyuqema kye nrohuna aanranra mwiaqaa nraahu tuqarakye nrohiara.

¹⁷Ni kata pakya tuaavo, nte nrohiarintema kyeta nkyevata mwi aanranraqaa nraahu nrohiata. Tire nyaamwutaurata nrohihua, nkye mwihua nraahu sataqita quata.

¹⁸Airi enta nkyi timwa nyi varu quara nte qaiqaavata ntateqana nkyi timwa nyinrenra. Nraakye qora airivanto tiqata, Kotira vataqi viqata mwia aanraqaa qioma vuro, timwa kyeqata qora aanraqaa nraahu vi variavo. Mwihua api aanra nrohi varita unra tiqata, Kotira aanraqaama vi varuro, qiarara tita, mwihua Kotira nramwutaahuama variavo. Mwihua mwitaamaqi viqata Karaisira ruto kyatarira nramwutaaha hi variavo.

¹⁹Mwihua mwitaamaqi vi variarara tita, mwihua uro raupirimama vivara. Mwihua Kotirara nraahu riemwaqi quataara vaihata mwihua nkyiari mwamwanta kyakya hirara nraahu riemwaqi vi variara. Mwihua nkyiari kyaiqara rieqata kyauruataara vaihata mwihua nkyiari mwahuta ti variara. Mwihua mwata mwaaqa vahi inraikyarara nraahu nronraqama kyeta rie variara. Mwihua mwitaamaqi vi variarara tita, uro raupirama vivara.

²⁰Tire hiamu mwihua nraantantamwa kye varita. Tire nyaamwunianra tiri mwaakyota mwata vaiho timwa kyeqata variqi vunana. Mwata mwaaqaatairo tumu tiri tivitaariva nyaamwusairo tumuananro. Tire mwia vekya variqata mwianra nronraqama kye rie varunanra.

²¹ Mwi entara mwiva ekyaa inraikyaqaa ntaqikyirero kepukyaqama kyero variqaro tiri mwamwanta ugenrenro qutuani mwamwantara kyuqo kyairaro nai mwamwanta takyuquani mwamwantara votima kyeroma vahiananro.

4

¹ Ni kata pakyya tuaavo, mwianra riegatama nkye tiri vunyaa vaisi Karaisiravata kuaaqi variqata kepukyaqama kye variqi quata. Nte nkyiara ua ihana varuqo. Ni mutukyavanto nkyivata variataa ihana varura. Nkye variavaro ni mutukyavanto kyuqo ihana varuqo. Ni kyaiqavanto nkyiqi kepukyaqa ihata nkye ni nronra nrtutu kyuqera votima kyetama variavo.

Ekyaara qua tura

² Nte nraakyetana Iuotiaravata Sintikiravata qua timwa nyinrenrave. Nte nkyitananra po tiqana nkyetana Karaisiravata kuaaqi variqata hia haaru tunte mpo qua mpo qua tiraitita, kuaa qua nraahu timwaqi quate, tuqo.

³ Qio Kyaahaqao, ena nrtutuara riegarama e nraakye mwitanahua kyaahaqa hianti. Haaru nte Karaisira qua timwa nyi variavata nraakye mwitanahua ni kyaahaqa hiqata kuaa kyaiqa mwia vare varura. Mwi entara Keremenivavata, ni kuaa kyaiqa vare varuhuavata, mwi nraakyetanahua kyapata kyaiqa vare varura. Kotiva mwinramwuhua nai kyaama tero mwihua nyutu nai mpukuqi qara ntumwa taihatara tita, mwihua ekyaa enta qati variqi vihuama varita.

⁴ Nkye tiri vunyaa vaisi Karaisiravata variqatara tita, qamwateqata variate. Nte qaiqaa nkyiara tirera: Qamwateqata variate, tuqo. ⁵ Nkye ekyaa nraakye qorara qihaakyamaqita vivata nkyi kyuqo okyara taqaata. Tiri vunyaa vaisivanto tumuanriva qaumaqama hiro.

⁶ Hia mpo inraikya mpo inraikyara nronraqama kye riaata. Nkye hia mpo inraikya vataivera, Kotira kyapara hiata. Nkye Kotirara kyuqeve tiraqitai mwia kyaparamaqita quata. ⁷ Nkye mwitaamaqi vivaro Kotiva mwutukya qihaakya hiani inraikyara nkyi nyiananro. Tire qati qumina vaisi varurahuara tita, hiana qio Kotiva mwutukya qihaakyama nyate vari okyarara ntapihi kye taqaananra. Nkye Iesusi Karaisiravata variqi vivaro Kotiva nkyi mwutukya qihaakyama nyate vari okyarava mwiva nkyi su nyaato mwutukyaqi ntaqikyiqiro quanano.

⁸ Nte mwaa quara taiqa kyarera hina nkyiara mwitaama tina. Mpo okyara mpo okyara kyuqema kyero vahianinra, mwianra nraahu riemwaqita quata. Qutaqama kye vahiani okyararave, kyuqema kyero vahiani okyararave, ntapihi kyero vahiani okyararave, hia mpo nramwanaamwavata mwiaqaa vahiani okyararave, kyotataqama kye vahiani okyararave, nrtutu kyuqema kyero vahiani okyararave, ekyaa mwi okyarara nraahu riemwaqita quata.

⁹ Nte nkyi timwa nyu quara nkye riaarave, nte kyaiqa vare varuqata nkye ni taqaarave, mwianra riegatama nkye sivita mwi kyaiqara mwi kyaiqara varaqi quata. Nkye mwitaamaqi vivaro Kotiva nkyi mwutukya qihaakyama nyate variva nkyivata variratama nkye variqi vivara.

Piripaiqinaahua Porura kyaahaqa hurara qamwateqaro tura

¹⁰ Airi enta vivihata nkye qaiqaa ni kyaahaqa hiarara tina, nte Karaisiravata variqana nronraqama kyena qamwateqana varuqo. Qutaqama nkye haaruvata ni kyaahaqa hirera uti varuvaro hia ni kyaahaqa hi aanrava vahuvata hia qio ni kyaahaqa hurave.

¹¹ Hia nte munimave mpo inraikya hia vahuvana variavara mwianra tuqo. Qaqao, mpo inraikya mpo inraikya vahirove hia vahirove hira, nte hia mwianra nronraqama kyena riemwaqina vurave.

¹² Nte mwitaa mwitaama variani okyarara ntapihi kyaura. Nte vehiqama vina vehi vaisi variqi quani okyarara ntapihi kyaurave. Nte airi inraikya vataani okyarara ntapihi kyaurave. Ni pu naatovanto ntapihi vihana nte uqeta tai quara mpo ntapihi kyaura. Nte mwi quara rieganaama kyara vahi entarave hia vahi entarave, tuavaaqa vahi entarave hia vahi entarave, nte hia mwianra nronraqama kye riemwaqi viraitina, nte qioma varuqo ti varura.

¹³ Mwinra riegana nte taqaariro Karaisiva ni kepukyaqama kyairaqena nte ekyaa inraikya qioma varaqina quaninra.

¹⁴ Nte mwitaa tiqanavata nkye ni kyaahaqama matorara qamwateqanama varuqo. Ni uaqiama matovana variavata nkye ni kyuqema kye kyaahaqama matora.

¹⁵ Nkye Piripaiqinaahua nkye ntapihiarave. Nkye Karaisira qua vuni rieta varu entara nte Masentonaa kyaavata mwi entara hia Iesusira nraakye qora hinivanto ni kyaahaqa ihuavata varuvata nkye nraahu munima ni mpuvana variavarave.

¹⁶ Nte mpo mwatukya Tesaronaikaaqivata uro variavata nkye airi nani ni kyaahaqama matorave.

¹⁷ Nkye ni mpia inraikyara mwianra hiamana nte nronraqama kyena riauqo. Nte nkyitarama nronraqama kyena riauqo. Nkye ni kyaahaqa hiqata mwi inraikyara ni mpiarara tiro, Kotiva mwianra riegqaro mwia hiniqama nkyita nyianinra, mwianra nte nronraqama kyena riauqo.

¹⁸ Mate nte ekyaa mwi inraikyara airiqama kyena vatauqo. Eparatoraitaasira titovaro mwiva nkye nini vato inraikyara varaqiro nrumu mpihana ekyaa inraikya qio vatauqo. Nkye ni mpia inraikyava kyuqe mwuntavi vari inraikyara, Kotira mwia inraikyara votima kyeroma vahi. Nkye ni mwi inraikyara mpiavaro Kotiva nkyi qamwata nyate varira.

¹⁹ Tire Karaisiravata varunanranra tiro, Kotiva ni mwanriqavanto variqaro mwiva ekyaa kyuqe inraikya vataiva ekyaa inraikya nkyi nyinrata nkye kyuqema kye mwia kyaiqa varaqi quata.

²⁰ Nrivaqe Kotira tiri tiqora mwia nrutu ekyaa enta tuaaheraqi quararo mwia peqa okyaravanto takyuquqiro quarive. Nte qutaama tuqo.

Qua mwanteqaro tura

²¹ Ekyaa Kotira nraakye qora Karaisiravata variahua nte nkyi qua mwantauqo. Tiri tiqata vakyaa mponramwuvanto nivata variahua, mwihuavata nkyiara riegata nkyi qua mwantaavo.

²² Ekyaa Kotira nraakye qora mwaini variahuavata nkyi qua mwanteta. Mwaini Kotira nraakye qora vunyaa vaisi Sisaara nraamwuqi kyaiqa vare variahua, mwihua nkyiara nronraqama kye riegata mpoqiavatama nkyi qua mwanteta.

²³ Tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisiva nkyi kyuqema nyatairaro nkyi mwutukyaqitairo kyuqe hi varirata variate, tuqo.

KOROSI

Poruva Korosiqinaahuani qara vara kyora

Iesusira sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro 30 ihive nritarovaro Poruva karavuzi variqaro mwaa quara qara ntumwa tora. Korosiqinaahua mponramwuvanto Karaisira quara qutaave timwa kyeta varuvata vaisi mponramwuvanto uronte mwihua unra qua mwaanra timwa nyi varuvaro mwia kyaara Poruva qara mwaaqi Karaisira peqa okyara mwihua ntapihi kyero timwa nyunra.

¹⁻² Nte Poruvama. Kotiva nai kyakya hiraqa ni nronraqama kyaihana nte nronraqamavi variqana Iesusi Karaisira qua nraakye qora timwa nyiqi vi varuvama varina.

Tire Timotikya nkye Kotira nraakye qora Korosiqi variahuanima mwaa quara qara ntumwa teta. Nkye Karaisiravata variqata mwianra nraahu riemwazi vi variahuara tita, nkye tiri tiqata vakyaama varita.

Kotiva tiri tiqova nkyi kyuqema nyatairaro nkyi mwutukya qihaakya hi varirata variate.

Poruva mwihuara rieqaro Kotirara kyuqeve tura

³⁻⁴ Nkye Iesusi Karaisirara kepukyaqama kye riemwazi quavaro nkyi mwutukyavanto-vata ekyaa Kotira nraakye qorara vahira mwia tire riemwa ntapihi kyaunanrave. Nkye mwitaa hiara mwianra rieqatama tire teta nronra vaisi Iesusi Karaisira qora Kotirara aakyara nteqata kyuqeve timwazi vunarra.

⁵ Haaru qutaa mwakyaakya Karaisira qua nkyi timwa nyuvata nkye mwi quara riovaro mwutukyaqitai kyuqe huvata tiqata, Mwi quara rieta hia raupiri hiraitita, nraakiara qioma nyaamwuni qati variqi quanarave, tura. Nkye mwitaa timwa kye nraakiara nkye nyaamwuni uro kyuqema kye varira, mwi entara vekya variqatara tita, nkye Karaisirara kepukyaqama kye riemwazi viqata nanrianra nanrianra mwutukya vaihata variara.

⁶ Haaru nkye Karaisira qua kyuqe qua riovaro nkyi su nyaatovanto ntapihuvata nkye Kotiva nkyi kyuqema nyataaninranra anoma kye rieta, mwiaqaatai nkye kyatarivanto tamwa kyuqe hira riaintema kyeta nkye kyuqe kyaiqa varaqi vi variara. Mpo mwatanaa mpo mwatanaahua variavaro Karaisira quavanto viro nrinro ihata mwihuvata mwi quara rieta mwiaqaatai mwihua nkyi nraantanteta kyuqe kyaiqa nraahu varaqi vi variara.

⁷ Vaisi mpo Epaparaasiva Karaisira qua okyara nkyi timwa nyuvata nkye kyuqema kye mwi quara riora. Mwi vaisiva tiritana henava kuaa kyaiqa mwia varaiva variqaro mwia tiri kyaahaqa higaroraaakye qora timwa nyi varira.

⁸ Kotira mwanraquravanto nkyi kyaahaqa huvata nkye nanrianra nanrianra mwutukya vahuvata variqi vi varu quara Epaparaasiva nrumu tiri timwa timwuvata riaavanarra.

⁹ Nkyiara tiri timwa timwuvata mwi entaraqaatai hia mpo enta nkyiara taunru kyariatita, mpo enta mpo enta nkyiara rieqa Kotirara aakyara ntamwazi vi varunanra. Kotiva nkyi su nyaato kyuqema kyairata nkye Kotira kyaiqa okyara qio riemwazi viqata Kotira nai mwia kyakya hira nkye ntapihi kye taqeqata qio vari nraakye qorahua variate tita, tire Kotirara aakyara nte varunanra.

¹⁰ Kotiva mwitaama kyero nkyi kyaahaqa hirata nkye mwiaqaatai qioma mwia kyaiqa nraahu kyuqema kye varaqi vivara. Mwitaamaqi viqata nkye mpo kyaiqa mpo kyaiqa kyuqe kyaiqa vare varivaro Kotiva nkyiara qamwateqaro variananro. Mwitaamaqi viqata nkye kyatarivanto tamwa kyuqera riemwa taintema kyeta kyuqe kyaiqa, mpo kyaiqa mpo kyaiqa vareqata Kotira okyarara riemwazi viqata uro kyaata nraahu mpoqiavata rievata.

¹¹ Kotiva anoma kepukyavanto varirara tita, tire mwianra aakyara nteqata nkyiara mwihua kepukyaqama nyaataante tita. Kotiva nkyi kepukyaqama nyatairaro nkyi hia gamwanrama kyero pupohairata kepukyaqama kye variqi vivaro nkyi mwutukyaqitai kyuqe hi varirata variqi vivara.

¹² Kotiva ntuvaahaaninraqaa variqaro ntaqikiyi variani mwatukyara Kotiva nai nraakye qorara rieqaro mwi mwatukyara mwihua kyaama tero. Mwiva nkyivata qioqama kyairara tita, nkyevata nraakiara qioma Kotira nraakye qora mpo ihua kyapata mwi mwatukyaraqi variqi vivara. Nkye mwianra rieqata tiri tiqora Kotirara kyuqeve timwazi quata.

¹³ Haaru tire variavararo enta hu inraikyava tiri ntumwazu kyovata tire enta hurazi variavararo Kotiva mwiqitairo tiri huvantu kyero tivitaqiro uro nai mwaaqu mwianra

mwutukya nti vaisiva ntaqikyí varinani kyaira. ¹⁴ Mwia mwaaquvanto Kotirani kyaiqa utu toraqaatai tire qatinani huvantu vita varuraro Kotiva tire uaqia hi kyaiqara varauna quara taiqa kyero nruka timwa taira.

Karaisiravata mwia peqa okyararavata tura

¹⁵ Tire hia qio taqaarava mwanriqa Kotivavata, tire qio taqaarava Karaisivavata, mwitanahua kuaa qarama kyeta variara. Karaisiva Kotira mwaaqu vunyaava variharo ekyaa utu tai inraikyava mwia mwemwanima vahiyo.

¹⁶ Kotiva Karaisira nronraqama kyovaro mwiva nyaamwuvata mwatavata ekyaa inraikya utu kyero vatora. Vaisivanto hia qio taqaani inraikyarave, qio taqaani inraikyarave, mwatani qoqaa variqatave uqeta kye variqata ntaqikyiahuave, nyaamwuni ntaqikyiahuave, mwiva mwihua mwihua utu kyero vatero. Ekyaa inraikyavanto Karaisirani nraahu vahiarive tiro, Kotiva Karaisira nronraqama kyovaro mwiva ekyaa inraikya utu kyero vatora.

¹⁷ Vuni ekyaa inraikyavanto hia vahu entara Karaisiva qati variqiro vura. Mwaa entara Karaisiva variharora tiro, ekyaa inraikyavanto naitarama kyero qio vahiqiro vi varira.

¹⁸ Karaisiva vuni variqaro qiata votima kyero varihata tire mwia nraakye qoravanto mwia nraakiarani mwia mwamwanta votima kyeta varunanra. Mwiva vuni qati variqiro vihatara tita, tire mwia nraakye qoravanto qio qati variqi vi varunanra. Karaisiva nraahu ekyaa inraikya nraatara kyero uro vuni variarive tiro, Kotiva mwia nraante qutu vuraqitairo qati vara sivuma kyora.

¹⁹ Kotiva naivanto tiqaro, Kyai nte Karaisiraqi variqi viqana ekyaa ntena kepukyavatama kye mwiaqi variqi virerave, tuvaro Kotira kepukya okyaravanto ekyaa Karaisiraqi vahura.

²⁰ Kotiva nyaamwunive mwatanive vahi inraikyara nte mwi inraikyara kyapata mwaateraqaama variqana kuaaqi varirerave timwa kyero nai mwaaqu titovaro mwiva kyatariaqaa nraanre rauru kyero qutu vuvuro mwia nraanrevanto ekyaa mwatanaa vara mwaateraqaama kyaihata mwihua Kotiravata kuaaqi variqi vi variara.

²¹ Nkye haaru Kotiraqaatai nyianrasata variqata nkye uaqia hi kyaiqara utiva nraahu nkyi su nyaatoqi vahuvata nkye uaqia hi kyaiqara mwia nraahu utuqi viqata nkye mwia kyaara Kotira nramwutaahua varura.

²² Nkye Kotira nramwutaahua varuvuro Karaisiva vaisi mwamwanta varero nkyiara rieqaro qutu vura. Mwitaa huragaatairo Kotiva nkyivata mwaateraqaama varirara tita, nkye qioma uro Kotira vuqaa varivaro mwiva nkyiara ni nraakye qora kyuqe hiahuave, uaqia hi kyaiqava hia nkyiqi vaihata variahuave, hia nkyiqaa qua vaihata variahuave, qianarro.

²³ Haaru Karaisira qua nkyi timwa nyuvata nkye mwi quara rieta tiqata, Tire Karaisira nraaqiaraqama vita variqi vita nraakiara kyuqema kye nyaamwuni uro variananrave, tura. Nkye hia mwi quara qaqira kyeta mpo qua riaraitita, Karaisira qua nraahu kepukyaqama kye riemwaqi viqata hia pupohairata variqi vivera, nkye qioma tiqata, Kotiva tirivata taqau viro kuaaqi variho, tivara. Nte Poruva Karaisira qua kyuqe

qua nraakye qora timwa nyinrenra nronraqama vuvama varina. Tire ekjaa mwaa mwataraaqaa varia nraakye qorahua mwi quara timwa nyiqita vi varunanra.

Poruva Kotira nraakye qoraqi kyaiqa varorara tura

²⁴ Nte nkyiara rieqana nriqa vi inraikyara varaqi vura nte mwianra qamwateqana varuqo. Karaisiva Kotira nraakye qorara mwihua ni mamanta votima kyetama variavo timwa kyero mwihuara rieqaro nriqa vu inraikyara varaqiro vura. Mwihuara rieqaro nriqa quani inraikyara varaqiro quariva hini qati vaihananra tina, nte Karaisira nraakye qorara rieqana nte Karaisira kyaahaqama kye nriqa vi inraikyara ntena mwamwan-tagaavata varaqi quariro qioqama viro taiqa quari.

²⁵ Nkyi Kotira nraakye qoraqi kyaiqa varaarive tiro, Kotiva ni nronraqama kyaihana nte Karaisira qua okyaravata, tavaaravata, mwutuvata, ekjaa mwi quara nkyi timwa nyi varura.

²⁶ Haaru mpo vakya mpo vakya varu nraakye qorahua hia mwi quara riovaro mwi quava uqeta viro vahura. Mwaa entara Kotira nraakye qoravanto nraahu mwi quara riaate tiro, mwi quara qovarama kyaira.

²⁷ Mpo mwatanaa mpo mwatanaa mwia peqa okyara kyuqe okyara taqaate tiro, Kotiva nai uqeta tai quara nai nraakye qorara rieqaro qovarama nyataira. Kotiva uqeta tai quara mwia okyara mwataamama vahiho: Karaisiva nkyi mwutukyaqi variqiro vi varivama variro. Mwiva nkyi mwutukyaqi variqiro vi varirara tita, nkye nraakiara Kotiravata variqata mwia votima kye kepukya nraakye qorama variqi vivara.

²⁸ Kotiva uqeta tai quava mwitaama vahirara tita, tire Karaisira qua mpo mwatanaa mpo mwatanaahua timwa nyiqi vi varunanra. Mwiuhua mwaa quarara nronraqama kye riaate tita, tire mwihua Kotira okyara qua, mpo qua mpo qua timwa nyiqi vi varunanra. Mwiuhua Karaisiravata kuaaqi variqata hia nraaqiara taqa votima kye variraitita, mwihua kuaiqia kuaiqiavanto kepukya nraakye qora variqata Kotira vuqaa qio uro variate tita, tire Karaisira qua mwihua timwa nyiqi vunanra.

²⁹ Nraakye qoravanto mwitaama variate tina, Karaisiva kepukya ni mpira mwiaqotai nte kepukyaqama kye mwi kyaiqara vare varura.

2

Karaisira qua nraahu riemwaqi viqata unra qua hia riaate tura

¹ Nte nkyi timwa nyinrenra. Nkyivata, Reotisiaaqi variahuavata, mpo hiahua hia ni piri taqaahuavata, nte toqaamwu tu kyena kyaahaqamaqina vi varura.

² Nkyi mwutukyaqitairo qihaakya hirata nanrianra nraianra mwutukya vahirata kuaaqi variqi quate tina, nte nkyi kyaahaqamaqina vura. Nte nkyi kyaahaqamaqina quarita nkye Kotira qua ntapihii kye rieqata mwi quara qutaa quama vaiho tiqata Kotiva uqeta tai quara, Karaisirara timwa tai quara, anoma kye riemwaqi quata.

³ Kotiva nai kyuqe okyara, mpo okyara mpo okyara Karaisiraqi uqeta taiharo ekjaa mwi inraikyara Karaisiva qovarama kyaihata tire Karaisiraqitaima Kotira okyara, mpo okyara mpo okyara qio taqe varita. ⁴ Vaisi mpovanto unra qua nkyi timwa nyinrenro kyuqe kyuqe timwaqiro nrianinra mwia qua hia riaate tinama, nte mwi quara nkyi timwa nyina.

⁵ Mate nte nyianrani variqana hiama nte nkyivata varina. Qio nte nyianrani variqana-vata nte nkyivata varuva votima kyena variqana nte nkyi kyaiqara rieqana qamwateqanama varina. Nkye kuaa qua nraahu timwaqi viqata Karaisirara kepukyaqama kye riemwaqi vi variarara tina, nte mwianra rieqanama mwutukyaqitai kyuqe ihana nkyiara qamwateqanama varina.

Karaisira qua rieqata mwiavata kuaaqi taaqauvi variqi quata

⁶ Nkye Iesusi Karaisirara mwiva tiri vunyaa vaisivantove qia quarara rieqata nkye Karaisiravata kuaaqi taaqauvi variqi quata.

⁷ Kyatarivanto mwata kyugeraqi tuqa tuta kyero kyugema kyero quipiqaintema kyeta nkyevata nronra tuemwaqi viqata Karaisiravata kuaaqi variqi quata. Karaisirara timwa nyu quara, mwi quara nkye riemwaqi viqata kepukyaqamaqita quata. Mwitaamaqi viqata Kotirara kyuqeve timwaqi quata.

⁸ Mpovanto mwatanyaa qua okyara timwa nyiqanro mwi quaraqo nkyi ntumwaqu kyaankyo tita, nkye rauriqata variata. Mwi quava qumina unra quama vahiho. Qumina vaisivanto mwatanyaa okyarara nraahu rieqaro nai timwa mwi nai timwa mwi hia quava nraahuma mwi quava vahiho. Hia mwi quava Karaisiraqatairo qovara hira.

⁹ Karaisiva vaisi mwamwanta vataava variharo mwanriqavanto Kotiva qati variqi vi okyarava, ekjaa mwi okyarava Karaisiraqi vahirara tita, ¹⁰ nkye Karaisiravata kuaaqi

variqi viqata nkye qio varia nraakye qorahuama variqi vita. Nyaamwunivata mwatani-vata variqata mpo inraikyaa mpo inraikyaaqaa ntaqiky variaria variavaro Karaisiva mwihua nraatara kyero vuni varivama variro.

¹¹ Nkye taagaui vita Karaisiravata kuaaqi variavaro mwiva nkyiqitairo qora kyaiqa teqa kyero kyaira. Mwiva hia Iutaa vaisivanto nai mwaanra qua rieqaro qoraisi nraaqiara mwamwanta toqa kyaintama kyero nkyi mwamwanta toqa kyaira. Mwiva nkyiara hia api vu nraato tiqata uaqia hi kyaiqara utuate tiro, nkyi mwutukyaqitairo uaqia hi kyaiqara toqa kyaira.

¹² Nkye haaru nramanri vareqa Karaisiravata varuvaro mwi entara nkyi Karaisir-avatama kyeta quntamwa tora. Nkyi quntamwa tovata nkye Kotiva Karaisira qutu vuraqitairo qati vara sivuma kyorara kepukyaqama kye riemwaqi quavarora tiro, mwiva Karaisira vatama kyero nkyivata quntamwa toraqitai qati vara sivuma kyora.

¹³ Haaru nkye qora kyaiqa nraahu utuqi vurara tita, nkye qutu vuhua votima kyeta varura. Mwi entara nkyi mwutukyaqitairo hia nkyi qora kyaiqa toqa nyatovata tita, nkye hia qioqama kye varura. Qio mwaa entara Karaisira vatama kyero Kotiva tiri qati vara sivuma kyero ekyaa tiri qora kyaiqa mwi quara nruka timwa taira.

¹⁴ Tire Kotira qua, mpo qua mpo qua nteqa kye variavararo mwia kyaara tiriqaa qua nronra vahuvaro Kotiva mwi quara vara kyero Karaisira ruto kyatariraqaa mwi quaravata rutovaro Karaisiva tiriara rieqaro qutu viro tiriqaa qua vahura taiqa kyora.

¹⁵ Karaisira kyatariraqaa hiritovaro mwiva mwiaqaa variqaro tiriqaa qua vahura taiqa timwa torara tiro, Saataanivavata, mwia henahua vaana vunyaahuavata, tiriqaa qua vateva hia vahura. Hia vahuvaro Karaisira kyatariraqaa hiritovaro variqaro nraakye qora suqaa mwihua kepukyaqaa nteqa kyero mwihua nraatara kyora.

¹⁶ Karaisiva mwitaa hurara tiro, haunri mpovanto nkyi ntavaaqaviqaro nkyiara haaruaa mwaanra qua rieqata nkye mwi kyararave mwi nramanrinrave nrevorave, mwi entara mwi entara nronra entaqaa mwitaa mwitaa hiata, qaraakya tora nri ntaaniraqaa mwitaa mwitaa hiata, Iutaa mwaanra entaqaa nkye mwitaa mwitaa hiata, qiankyorave. Mpovanto govarama viro mwitaa mwitaa hiata tiqaro nkyi ntavaaqavu kyaarivaarave.

¹⁷ Ekyaa mwi okyarava quahaqa vahi okyaravama vahi. Karaisiva qovarama viro ekyaa mwi okyarara taiqa kyairama. Ekyaa mwi okyarava mamanaanru votima kyero vaiharo Karaisiva qutaa inraikya mwivama variro.

¹⁸ Mpo ihua nkyiara tiqata, Nrivaqe teta nruva vara mwataniqamaqi viqata nyaamwun-yaahua nyutu tuaaheraqi quare, ti variara. Nkye mwi vaisihua qua riemwaqi viqata apiqama vivora. Mwi vaisihua tire ruvaata taqaurahuave tiqata qumina mwatanyaa okyara riemwaqita mwihua nkyiari nyutu nraahu tuaaheraqi vi variara. ¹⁹ Mwi vaisihua Karaisira qaqira kyeta hia mwivavata kuaaqi variara. Karaisiva tiri qiata votima kyero varihata tire mwia mwamwanta votima kyeta varunanrave. Mwamwantave, kyuqu kyauquve, nrunrunruve, ekyaa mwi inraikyava qiatavata taagaui viro vahiraro qioma vaisivanto kepukyaqaa hiro nronra tuemwa quananro. Mwia votima kyeta tire Karaisiravata taagaui kuaaqi variarera, tire mwia mwamwanta variqata qioma nronra tuananra. Tiriara mwihua mwitamaqi viqata nronra tuemwa quate tiro, Kotira mwutukya vahira.

²⁰ Nkye Karaisiravata qutu vurara tiro, mwatanyaa okyara mpo okyara mpo okyar-avanto hia nkyiqa ntaqikyihata nkye qatinani huvantu vita variara. Nkye qatinani huvantu vi variahuara tita, nkye nanraqamave mwatanyaa okyarara nronraqama kye riemwaqi vi varita?

²¹ Mpo hiahua nkyiari riemwa kye tiqata, Hia mwi inraikyara tu varaante. Hia mwi kyarara nraante. Hia mwi inraikyara tu vareqara taqaante, ti variara. Mwihua mwitaa qivata nkye nanraqamave mwihua qua riaavo?

²² Mwihua mwitaa ti varia inraikyava, mwi inraikyava pataqia vahi inraikyava vaiharo vaisivanto mwi inraikyara vara kyaiharo taiqa vi inraikyava nraahuma vahi. Qumina vaisivanto nkyiari riemwa kyeta mpohua timwa nyiqata tiri qua vataqi quate ti varia quava nraahuma vahi.

²³ Airi nraakye qoravanto qao timwa tai quara rieqata kyuqe quave qivarovata mwi quava hia kyuqe quama vahi. Vaisivanto mwi quara riemwaqi viqaro nai nruva vara mwataniqamaqi viro kyara aurero nai mwamwanta ntuqutuqi viro mwitamaqi quari okyarava hiam qio mwia kyaahaqa hiananro. Mwi quara riemwaqi quariva qati nraahuma uaqia hi kyaiqara utuqi quananro.

3

Kotiva Karaisiravatama kyero tiri qati vara sivuma kyaira

¹ Kotiva Karaisiravatama kyero nkyi qati vara sivuma kyaihata variarara tita, nkye nyaamwuni vahi inraikyara nronraqama kye riemwaqita quata. Nyaamwuni Karaisiva kepukyavanto Kotira kyaqu kyaatutani mwatakyaa viro varira.

² Nkye nyaamwuni vahi inraikyara nronraqama kye riemwaqi viqata hia mwatani vahi inraikyara riemwaqi quata.

³ Nkye Karaisiravata qutu quarara tita, nkye Karaisiraqi variqatama nkye Kotiravata kuaaqi varita.

⁴ Karaisiva qati variqiro vi varirara tita, nkyevata qati variqi vivara. Mwiva nraakiara govara hirata nkye mwi entara mwivata qoqaa variqata mwiva kepukyaqama kyero kyuqema kyero variqi vintema kyeta nkyevata kyuqema kye variqi vivara.

⁵ Mwi quara rieqatama nkyi su nyaato mwutukyaqitairo mwata mwaaqaanaa kyaiqa api kyaiqa varera ru taiqa kyaivaro ekyaa taiqa quari. Nraakye qora api qaraqita nrohi okyararave, nraakye qoravanto nkyiari mwamwantaqa hia kyuqema ntumwaqi okyararave, mpohua nraata vaatigama kye uaqiama kye vu taqe okyararave, qora kyaiqa vararera uti varirave, mpo inraikya mpo inraikya vara ntuvantua hirarave, mpo inraikya mpo inraikya vara ntuvantua ihua, mwihua unra mwanriqa nrutu tuaahere varihua votima kye variqata Kotira qaqira kye variara.

⁶ Nraakye qoravanto ekyaa mwi kyaiqara uti varivaro Kotira mpoqama kyero raraqa tairaro mwihuaqaa nronraqama kyeroma qua vataanro. ⁷ Nkyevata haaru variqata mwi aanranraqaa nraahu variqi vi varurave.

⁸ Mate mwaa entara nkye ekyaa api okyara mwitaa hiani okyarara qaqira kyeta nrohiata. Raraqa taani okyararave, inronra hiqata ntaqirera uti okyararave, mpohua nramwutaqa hi okyararave, ekyaa mwi okyarara qaqira kyeta nrohiata. Uaqia hi quavave, quaaruvave, nkyi nyoqitairo nriankyora.

⁹ Haaru nkyi su nyaato mwutukyavanto uaqiama kyero vahuvata nkye api aanraqaa nraahu nrohura. Mwiaqatai nkye api nrohu aanranra qaqira kyeta variarara tita, hia nanrianra nanrianra unra qua qiata.

¹⁰ Mwaa entara Kotiva nkyi su nyaato mwutukya vara kyero qaraakya utu tairara tita, nkye kyuqema kye variqi vivaro Kotiva nkyi vara kye qaraakya utuqiro virata nkye Kotira nraantantamwa kye variqata Kotira okyara kyuqema kye taqata.

¹¹ Kotiva nkyi qaraakya utu kyero vataivara tiro, mwiva hiam nkyiari tiqaro, E mpo mwatanaave, e lutaave; e mwamwanta toqa kyai vaisivave, e hia mwamwanta toqa kyai vaisivave; e nronra mwatanaave, e pata mwatanaave; e rupa taihara variara vaisivave, qati variara vaisivave; qiananro. Kotiva hia nkyi tukyama kyero mwitaa tiraitiro, nkyiari nkye Karaisiravata kuaaqi varihuaqama qiananro. Karaisiva ekyaa Kotira nraakye qoravata kuaaqi variqiro vi varira.

¹² Kotira mwutukyavanto nkyiari vaiharo nkyiari mwihua ni nraakye qora variqata mwihua ni kyaiqa nraahu varaqi quate tiro, Kotiva nkyi nai kyaama taihata nkye variara. Nkye mwitaa hi variarara tita, nkye nanrianra nanrianra po kye tiqata kyuqemaqita quata. Hia nkyeta nyutu tuaaheraqi viraitita, mpohuara qihaakyamaqi vivaro hia pupohairata variata.

¹³ Nkye hia inronra hiraitita, nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hiqata variqi quata. Nkyiqitairo mpovanto nai qata vakyaara mpo qua timwa kyairera, mwi vaisirara qamwanrama kyera ena qata vakyaara qiove i qua qaqira kyauqo hia qua vaiho qianta qiata. Nkye mwitaa timwaqita quata. Tiri nronravanto Karaisiva nkyi qua qaqira kyero nruka nyatantema kyeta nkyevata mpohua qua qaqira kyeta taunru kyaata.

¹⁴ Nkye ekyaa kyuqe kyaiqa mwiva varaqi viqata nyanranra nanrianra mwutukya vahirata variata. Nkye mwitaama variqi vivara, nkye kuaara nraatima variqi vivara.

¹⁵ Karaisiva nkyi mwutukya qihaakyama nyataihata nkye variarara tita, nkyi mwutukyaqitai qihaakya hi varirata variata. Mwitaama variqata kuaara nraati Karaisira mwamwanta votima kyeta variqata quate tiro, Kotiva nkyi nyaanrama taira. Mwianra rieqata Kotirara kyuqeve timwaqi quata.

¹⁶ Kyaivaro Karaisira quavanto anoma kyero nkyi kyaahaqa hiari quava nkyi su nyaato mwutukyaqi vahirata nkye mwi quarara nraahu riemwaqi viqata nrohiata. Kyuqe vu nraato tu kyeta Kotira qua okyara nai timwa mwi nai timwa mwi hiqata kyuqe aanra nai nraamwute nai nraamwute hiqata variata. Kotirara qamwateqata ihi qiata. Kotira qua ihigama kye timwaqi quata. Kotira nrutu tuaahereqa mpoqivata ihi timwaqi quata.

¹⁷ Nkye mpo kyaiqa mpo kyaiqa varaqi viqatave, nkye mpo qua mpo qua timwaqi viqatave, Karaisira nrutara riemwaqi viqatama mwitaa hiata. Karaisira nrutu nteqatama Kotirara kyuqeve qiata.

Nkye Kotirara rieqata mwataama kye qua riemwaqi viqata variqi quata

¹⁸ Nte nkyi nraakye vaati vataahuara qiarita riaata. Nkye nkyeta saatimwanra qua riemwaqita quata. Nkye Karaisira nraaqiara variahuara tita, nkye mwitaamaqita quata.

¹⁹ Nte nkyi mwihua saatiara qiarita riaata. Hia nkyeta nyaatamwanra uaqiama nyataraitita, mwihua mwutukya vahirata variqita quata.

²⁰ Nte nkyi nraaqiarara qiarita riaata. Nkye mpo enta mpo enta nkyeta nyohua sohua qua rieqata variqi quata. Nkye mwitaamaqi vivaro Kotiva nkyiara qamwateqaro variananro.

²¹ Nte nkyi nraaqiara sohua qiarita riaata. Nkyi nraaqiaravanto hia qaiqaavata kyuqe kyaiqa varaananrave tivo tita, hia mwihua inronramaqita quate.

²² Nte nkyi kyaiqa vaisiara qiarita riaata. Nkye nkyitaqaa ntaqikiyis vaisihua qua rieqata kyaiqa varaata. Hia vaisivanto qamwata nyataate tita, mwihua suqaa nraahu variqata kyaiqa varaata. Nkye tiri vunyaa vaisi Karaisirara nronraqama kye riemwaqi viqata mwihua kyaiqa ntapihhi kye varaataa hirata varaata.

²³ Nkye vaisi mponi mpo kyaiqa vareqata nkye Karaisira kyaiqama varauro timwa kyeqata kyuqema kyeta varaata.

²⁴ Mwaa quara riaata. Nkye vaisi mponi kyuqema kye kyaiqa vare varivaro nraakiara tiri vunyaa vaisivanto nkyi kyaiqara rieqaro mwia qiata nkyita kyoqaa nyinrata nkye mwia nai nraakye qorara rieqaro nkyiari kyaama taani inraikyara varevara. Nkye Karaisira kyaiqa vaisi variarara tiro, Karaisiva nkyi kyaiqara rieqaro mwia qiata kyoqaa nkyita nyiananro.

²⁵ Mwaa entara vaisivanto uaqia hi kyaiqara utuqiro quaninra nraakiara Kotiva mwianra rieqaro nai kyoqaa ntapihhi kyeroma nai mwiananro. Kotiva hia mwi vaisira nrutuara rieqaro qamwata mwataraitiro, ntapihhi kyeroma mwia qua tukya hiananro.

4

¹ Nte nkyi kyaiqa vaisiqaa ntaqikiyis variahuara qiarita riaata. Nkye ntapihhi kyeqata nkyeta kyaiqa vaisiqaa ntaqikiyiqi quata. Nkyitaqaavata nyaamwuni variva ntaqikiyis varirara tita, nkyeta kyaiqa vaisiqaa kyuqema kye ntaqikiyiqi quata.

Mwaa quaravata riemwaqita quate tura

² Hia qoriri hiraitita, mpo enta mpo enta Kotirara aakyara ntamwaqita quata. Hia vaite variqata Kotirara aakyara tiraitita, su nyaato tu kyeta aakyara nteqata Kotirara kyuqeve timwaqita quata.

³ Nkye Kotirara aakyara nteqata tiriara mwihua kyaahaqa hirata Karaisira qua timwa nyiqi viva aanra vahiarive qiata. Nte Karaisirara uqeta tai quara nraakye qora timwa nyiqina vuvama varina. Mwi quara nraakye qora timwa nyunra kyaara ni rupa kyaavanama mwaaqi varina.

⁴ Qio nianra rieqata Kotirara aakyara ntaivaqena nte ntapihhi kye Karaisira qua nraakye qora timwa nyianrita ntapihhi kye riaata. Haunri nte api qua timwa nyiankyora.

⁵ Karaisira qua hia rie nraakye qorahua varivata nkye mwihua suqaa ntapihhi kye nrohiata. Hia nkye mwihuavata qumina variraitita, nkye taqaivaro Karaisira qua timwa nyi aanrava vahirata nkye Karaisira qua mwihua timwa nyiata.

⁶ Nkye mwihuavata qua tiqata hia mwihua qoriri hiani quara tiraitita, mwihua kyakya hiani quara tivata mwiaqaatai mwihua mpo quara nkyi kyapara hivata nkye qio nkyiari timwa nyintema kyeta variata.

Qua mwanteqaro ekyaa qua tura

⁷ Tikikaasiva ni mwakyaakya nkyi timwama nyiananro. Tikikaasiva tiri tiqata vakyaa kyuqeva variqaro ntapihhi kyeqaro tirivata kuaa kyaiqa Karaisira kyaiqa vare varira. ⁸ Nte mwia titaariro mwia nkye varinani uro tiri mwakyaakya nkyi timwa nyinrata nkyi mwutukyavanto kyuqe hirata qamwateqata variata.

⁹ Nte mwivavata Onisimaasiravata titaarita vivara. Onisimaasiva tiri tiqata vakyaa kyuqevama. Mwiva qutaqama kyero ekyaa kyaiqa vare varivama variro. Mwiva nkyiqinaavama variro. Mwitanahua vihua uro mwaini vahi mwakyaakya nkyi timwa nyivara.

¹⁰ Arisitakaasiva mwiva nivatama kyero rupa taava, mwiva nkyi qua mwantero. Vanavaasira qata Maakivavata nkyi qua mwantero. Nte vaakya nkyiara tiqana, Maakiva nkye hinani virera nkye mwia qamwata mwateta mwia vitaate, tura.

¹¹ Iosuaava mwia mpo nrutu lasitaasivave qia vaisiva, mwivavata nkyi qua mwantero. Kotira nraaqiara Iutaaqitai qio taarampo mwinramwuhua nraahu nivata variqata Kotiva ntaqikiyiani quarara nronraqama kye rieqata ni kyuqema kye kyaahaqa hi variara.

¹² Epaparaasivavata nkyi qua mwantero. Mwivavata nkyiqinaava Iesusi Karaisira kyaiqa vaisima variro. Mwiva nkyiara rieqaro kepukyaqama kyero Kotirara aakyara nte

varira. Mwiva nkyiara Kotirara aakyara ntero tiqaro, Kotio, e mwihua kyaahaqa hirata mwihua hia pupohairata kepukyaqama kye variqata hia nraaqiara taaqa variraitita, kepukya nraakye qora variqata i qua kyuqema kye riemwaqita quate, tira.

¹³ Nte taqauqaro mwi vaisiva kepukyaqama kyero kyaiqa vareqaro nkyivata Reotisi-aani variahuavata, Hiraporisini variahuavata, kyaahaqa hi variro.

¹⁴ Rukuva tiri totaa kyuqevavata, Ntimaasivavata, nkyi qua mwanteta.

¹⁵ Tiri tiqata vakya Reotisiani variahuavata mwihuara riegana mwihua qua mwan- taura timwa nyiata. Nraakye mpo Nimpaaravata mwia nraamwuqi ntuvaantua hiahua, mwihuaravata nte riegana qua mwantaura timwa nyiata.

¹⁶ Nkye qara mwaa kyaara ntumwa kyeta Kotira nraakye qora Reotisiaqinaahuavata nyivata mwihuavata kyaara ntuata. Mwiaqaataita nte qara mpo, Reotisiaqinaahuani vara kyaura, mwia nkyevata vara kyeta kyaara ntuata.

¹⁷ Nkye Akipaasira mwitaama kye timwa mwiata. Tiri nronra Karaisiva i kyaiqa mwinra qutaaqama kyera varaqira vira uro taiqa kyaante, qiata.

¹⁸ NTE PORUVAMA, ntena kyauquqo qara ntiqanama nkyi qua mwante varuqo. Ni rupa taavana mwaaji varuraravata hia taunru kyaata.

Kotiva nkyi kyuqema nyataarive tuqo.

1 TESARONAIKA

Poruva Tesaronaika aqinaahuani vunyaa qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro 20 ihive nritarovaro Poruva mwaa quara qara ntumwa tora. Poruva Tesaronaika aqi varuhua Karaisira qua timwa nyuvata mwihua mponramwuvanto Karaisira quara qutaave timwa kyeta varura. Mwiuhua Iesusira nraakye qora variqi vuvata mwia kyaara mpo uhua mwihua uaqiamaqita vuvaro Poruva mwihuara hia pupohairata kepukyaqama kye variqi quate tiro, mwaa quara qara ntumwa nyatora. Poruva Karaisiva tumuani quaravata mwihua ntapihi kye timwa nyunra.

¹ Nte Poruvama. Ntevata Sairaasivavata Timotivavata tirenramwu nkye Kotira nraakye qora Tesaronaika aqi variahua nkyinima qara ntumwa teta. Nkye tiri tiqora Kotirani-vantovata Iesusi Karaisiranivantovatama varita. Kotiva nkyi kyugema nyatairaro nkyi mwutukyaqitaira qihaakya hirata variata.

Tesaronaika aqinaahua Iesusirara riemwaqita vurara tura

² Tire mpo enta mpo enta Kotirara aakyara nteqata nkyiara kyugeve timwa kyeta nkyi nyutu nteqata Kotirara aakyara nte varunanra.

³ Tire Kotira vuqaa variqata nkye vare varia kyaiqara hia taunru kyaraitita, tire ntapihi kyaurata nkye Karaisirara qutaa mwivave timwa kyeta mwiaqaatai nkye mwia kyaiqa varaqi quara. Nkyi mwutukyavanto Karaisirara vaihata nkye kyugema kye mwia kyaiqa vare variara. Iesusi Karaisiva tiri vunyaa vaisivanto tumuaninra, nkye mwia vekya hia pupohaihata variqi vi variara.

⁴ Tiri tiqata vakyaa tuaavo, tire ntapihi kyauraro Kotira mwutukyavanto nkyiara vaiharo nkyiara ni nraakye qora variate tiro, mwiva nkyi nai kyaama taira.

⁵ Haaru tire Karaisira qua nkyi timwa nyiavarata nkye hia mwi quarara qumina quave tiraitita, mwi quarara kepukya quave tuvaro Kotira mwanraquravanto nkyi kyaahaqama kyovata nkye mwi quarara qutaave timwa kyeta kepukyaqama kye mwi quara riemwaqita vura. Mwi entara tire nkyiara rieqata nkyi utaqaa nrohi variqata kyugema kye ntapihi kye nrohiavananra mwia nkye ntapihi kyaarama.

⁶ Mpo uhua nkyi uaqiama nyateqa nkyiara hia mwi quara riaate tuvata nkye hia mwihua qua riaraitita, Karaisira quara qutaave tuvaro mwiaqaatairo Kotira mwanraquravanto nkyi mwutukya kyugema nyatovata nkye qamwateqa variqata tire hurantema kyeta Karaisira tiri vunyaa vaisi vataqita vi varura.

⁷ Nkye mwitaamaqi vuvata Karaisirara qutaave tuhua Masentoniaanivata Akaiiaanivata varuhua nkyi taqeta, Kyai tirevata mwitaa hiare, timwa kyeta mwitaamaqi vurama.

⁸ Nkye Karaisira qua rieta mwiaqaatai mpohua mpohua timwa nyiqi quavaro mwi quava nkyiqitairo viro nrinro Masentoniaani viharo Akaiiaani viharo mwiaqaatairo ekyaa mwatani viro nrinroma virara tita, ekyaa mwi mwatanaahua nkyiara tiqata, Mwiuhua kyugema kye Kotira qua riemwaqi vi variarave, ti variara. Nkyiqitairo mwi quava viro nrinroma virara tita, tire qumina mwi quara nkyita timwa nyianronra.

⁹ Haaru nkyivata variqata mwitaa mwitaa hiavana quara, mwi quara Akaiiaqinaahua-vata, Masentoniaqinaahuavata timwa nyianre tita taqaurata mwi mwatanaahua nkyiari vaakya mwi quara ntapihi kyeta nkyiarivanto tiri timwa timwunra. Mwi entara tire nkyivata uto variavarata nkye unra mwanriqanra rieqata utu kye vato inraikyara qaqira kyeta tuqasaa vita qutaa mwanriqavanto qati variqi vi varira, Kotira mwia kyaiqa nraahu vararera uti varura.

¹⁰ Mwitaa hiqata nkye mwia mwaaquvanto nyaamwusairo qaiqaa tumuaninra vekya variara mwi quara mwi quara mwihua nkyiarivanto tiri timwa timwiavata riaunanra.

Mwia mwaaquvanto qutu vuvaro Kotiva mwia qaiqaa qati vara sivuma kyova, Iesusiva, mwivama tiri vaitutuma kyaarivama variro. Nraakiara Kotira raraqaa tairaro ko qiani entaraqaa Kotiva tiriqaavata qua vataankyo tiro, Iesusiva tiri vaitutuma timwa taananro.

2

Poruva nai toharero Tesaronaika aqi kyaiqa varorara tura

¹ Ni kata pakyya tuaavo, haaru tire nkyivata uro variqata nkyi kyaahaqa hura kyaiqava hia qumina vivira. Nkye mwia ntapihia. ² Haaru hia nkye hunani quavana entara tire Piripaini variavarata mwi mwatanaahua tiri uaqiama timwa teta kyaurira inraikya vara timwuvata tire nrifa vu inraikyara varaavananra nkye mwi quara ntapihi kyaara. Tire Piripai kyeta nkye hunani utontaavarata vaisi airivanto tiri qoraqama timwa teta hia

mwi quara qiate ti varuvaro Kotiva tiri kepukya timwuvata tire hia aatu hiraitita, Kotira qua Iesusira mwakyaakya nkyi timwa nyiavananra.

³ Tire nraakye qora qua timwa nyinrenra hia api qua rieqata mwi quara timwa nyiavananra. Hia tire mpohuavata api nrohiqata uaqia hi inraikyara utuana quara timwa nyiavananra. Hia tire nraakye qora unra utu nyatarera qua timwa nyiavananra.

⁴ Qaqao, Kotiva tiri mwataarama kyero taqero qioma nkye ni qua kyuqera nraakye qora timwa nyivarave tihata tire mwi quara nraakye qora timwa nyiavananra. Tire hia nraakye qoravanto qamwata timwa taate tita, qua timwa nyunanra. Kotiva tiri qamwata timwa taarive tita, tire mwia qua nraakye qora timwa nyiavananra. Tire vu nraato tunanravata Kotiva tukyama kyero taqaivama variro.

⁵ Nkye tiri okyara taqamwa kyaara. Tire haaru nkyivata nkyi mwaatani uro variqata hia tire kyuqe kyuqe timwaqi viqata qiavananra. Kotivavata taqe varuvata hia tire tiqata, Kyai tire kyuqe kyuqe timwaqi taqarata mpo inraikya timwiate, timwa kyeta qua nkyi timwa nyiavananra. ⁶ Hia tire nkyiarave, mpohuave, tiri nrtu tuaaheraate qiavananra.

⁷ Tire Karaisiva nronraqama kyaihua variqata nkyiara kepukyaqama kye tiqata, Nkye tiri mwitaa mwataama timwa taate, qiara aanrava vahuvavata, tire hia mwitaa hiraitita, tire qihaakyama kye nkyiqi kyaiqa varaavananra. Mwia nrova nai nraaqiaraqaa kyuqema kyero ntaqikyintema kye tire nkyiqa qihaakyama kye ntaqikyivananra.

⁸ Mwi entara nkyiara tiri mwutukya vahuvata tire Kotira qua Karaisira mwakyaakya nkyi timwa nyita nai mpoqiavata nkyiara tiri mwutukya vahuvata tire nkyivata variqata nkyi nraahu kyaahaqa hiarahua variavananra. ⁹ Tire mwi entara toqamwu tu kyeta kyaiga varaavananra mwia nkye ntapihii kyaara. Tire Kotira qua Karaisira mwakyaakya nkyi timwa nyiqi viqata haunri nkyi muaanra nyianro tita, entaqivata iheravata toqamwu tu kyeta qati nraahu kyaiqa varaqi vi variavananra.

¹⁰ Nkye Karaisira quara qutaave tuvata tire nkyivata variqi quavarata nkyevata Kotivavata taqovata tire kyuqema kye hia apiqama kyeqata nkyivata variavananra.

¹¹ Mwia qova nai nraaqiaraqaa kyuqema kyero ntaqikyintema kye tire nkyi kuaiqia kuaiqiaqaa ntaqikyiqi quavananra. ¹² Nkyi pupohaankyo tita, tire kepukya quaqo nkyi su nyato nyita, nkyi mwutukya qihaakyama nyateta, nkyiara po tiqata aanra kyuqeraqaa nraahu vivaro Kotiva nkyiara qamwateqaro variarive qiavananra. Nkye Kotiva nai ntaqikyiyi mwatukyaraqo uro variqata mwia peqa okyara taqaate tiro, Kotiva nkyi nyaanrama tairara titama, tire mwi quara mwi quara nkyi timwa nyita.

¹³ Tire Kotira qua nkyi timwa nyiavarata nkye mwi quara hia gumina vaisivanto timwa tai quarave tiraitita, mwi quara Kotiva timwa tairave tura. Nkye mwitaa hiavata tire Kotirara kyuqeve timwaqi vunanra. Qio qutaqama kye mwi quava Kotira quama vahiro. Nkye qua mwianra qutaave qiavaro mwi quava nkyiqi vahiqaro nkyi kyaahaqama nyate varira.

¹⁴ Ni kata pakya tuaavo, Iutiani Kotiva nyaanrama tai nraakye qorahua, mwihua Iesusi Karaisirara qutaave tuvata mwia kyaara nkyiari nramwunaahua mwihua uaqiamaqita vuvata mwihua nriqa vu inraikyara varaqi vi varura. Mwihua nraantantamwa kye nkyevata Karaisirara qutaave qiavata mwia kyaara nkyita nramwunaahua nkyi uaqiamaqita quavata nkye nriqa vi inraikyara varaqi vi variara.

¹⁵ Iutaavanto Iesusira ru kyora. Haaruvata kuaa mwihua nraahu poropeti vaisi mponramwu ru kyora. Mwaa entaravata mwi mwatanaahua nraahu Karaisira qua kyaara tirivata uaqiama timwate variara. Iutaavanto mwitaamaqi viqata mwihua Kotiva hia qamwataani kyaiqara nraahu varaqi viqata ekyaa mpo mwatanaahua nramwutaaga hi variara.

¹⁶ Tire Kotiva nraakye qora huvantu nyataani quara mpo mwatanaa mpo mwatanaa timwa nyianre turata Iutaavanto tiriara hia mwi quara qiate tita, tiri aanra huvaitarera uti variara. Mwihua mwitaamaqi quavaro mwihua qora kyaiqavanto nritarero vaiharo Kotira raraqaa taiharo qiove timwa kyero mwiaqatairoma mate mwihua ntuquti variro.

Poruva qaiqaa mwihua uro taqaaninranra tura

¹⁷ Ni kata pakya tuaavo, Iutaa vaisivanto tiri uaqiama timwa teta nkyiqitai tiri titovata mwia kyaara tire mpo entanramwu variqata tiri mwutukyavanto uaqia huvata nrainranra nraaqiara votima kye variqata hia nkyi siri taqaraitita, nkyiara nronraqama kye nraato tiqata varunanra. Tire mwutukyavanto anoma kyero uaqia huvata tire mwi entara, Kyai nrumu ntanteta uro nkyi siri taqaare, timwa kyeta ¹⁸ nkye hunani quanra aanra puua hiavararo hia vahuvata variavananra. Nte Poruva qaiqaavata qaiqaavata nrumu ntanteta uro nkyi taqarera hiavaro nte quari aanrava hia qioqa hura. Saataaniva tire quana aanranra tita tovata hia nkyi uro taqaavananra.

¹⁹ Qio nraakiara tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisiva qaiqaa tuminraqe tire mwi entara mwia vuqaa sivita variqata tire tahua taqaananra veyave mate tire varita? Mwia nkyeve. Mwi entara tire tahua taqeve mpoqama kye qamwataanra? Mwiavata nkye nraahuma. Tire tahua taqetave tiri kyaiqavanto hia qumina viviho qiananra? Tire mwi entara nkyi Tesaronaika nraakye qora taqeqatama mwi quara mwi quara mwitaa qiananra.

²⁰ Nkye Kotira nraaqiara kyuqema kye variarara rieqatama tire Kotira nrutu tuaahereqa qamwateqata varita.

3

Poruva Tesaronaikaani Timotira titorara tura

¹ Tire nrumu ntanteta uro nkyi Tesaronaika qinaahua taqaare tita, aanranra puamaqi viqa taqaavararo hia vahuvata haunri tire mpuahaama varita hia nkyi mwakyaakya riaarorave timwa kyeta kyai tire tetaraa mwaini Atenini variqata ² Timotira titaararo mwiva uro nkyi taqaarive qivananra. Timotiva tirivatama kyero Kotira kyaiqa vareqaro Karaisira qua kyuqe mwakyaakya nraakye qora timwa nyi variva. Timotiva mwiva uro nkyi su nyaato nyinrata nkye kepukyaqama kye variqata Kotira qua kyuqema kyeta riemwaqi quate tita, mwia titaavararo mwiva nkye hunani vurama.

³ Vaisi mponramwuvanto nkyi uaqiama nyataivata nkyiqitai mpo ihua pupohairata Kotira qaqira kye vivo tita, Timotira titaavararo mwiva nkye hunani vurama. Nkyevata tirevata Iesusira nraaqiara varunanranra tita, tiri uaqiama timwa teva vahiananro. Mwia nkye ntapihhi kyaara.

⁴ Haaru tire nkyivata variqata nraakiara mwinro mwaanro tiri uaqiama timwate quara nkyi timwa nyiavarata nkye mwi quara riora. Qio mate nkye taqaavaro qutaama mwi inraikyava qovara hiro.

⁵ Nkyi uaqiama nyataivaqe nte mwaini mpuahaama qumina variankya tina, kyai nte Timotira titaararo mwini quarive qivara. Nkye Kotira qua rieve variavo, hiave rie variavo, tina, Timotira titaavaro nkye hunani vura. Nte nkyiara tiqana, Saataaniva mwihuara uaqia hi kyaiqara utuate tirata mwihua mwia qua rieta tiri quavata tire mwihuqi kyaiqa vara taunanravata qaqira kyevorave tina, Timotira titaavara.

Timotiva nkyi mwakyaakya kyuqe mwakyaakya nrumu timwa mpiho, tura

⁶ Mate Timotiva nkye hianasairo uro ntantero nrumu nkyi mwakyaakya kyuqe mwakyaakya timwa mpihanama riaura. Mwiva nkyiara tiqaro, Mwihua Kotira qua riemwaqita vima variavo. Nanrianra nanrianra mwutukya vaihatama variavo. Mwihua tiriara riemwaqi viqata tiriara qamwateqatama variavo, tiro. Tire nkyi siri taqaataa ihata varurantema kye nkyevata tiri tiviri taqaataa ihata variavoma, tiro. Timotiva nkyiara mwitaa mwitaa tihatama riaunanra.

⁷ Ni kata pakya tuaavo, tire mwaini variqata ekyaa mwi muanranra varaqi vi varuraro Timotiva nkye Iesusira kepukyaqama kye riemwaqi quara, nkyi mwakyaakya kyuqe mwakyaakya tihata tire mwi quara riauraro tiri kepukya timwiho.

⁸ Nkyi hia pupohaiata kepukyaqama kye nronravanto ti quara riemwaqi quaraqataa tire qioma kyuqema kye qati variqi quanana. ⁹ Timotiva nkyi mwakyaakya tiri timwa timwihanro tiri mwutukyaqaitaro anoma kyero kyuqe ihata tire Kotira vuqaa variqata nronraqama kyema qamwateqa varita. Qikye, nkyiara qamwateqata nai Kotirara naaamave qamwataanra?

¹⁰ Qio tire qaiqaa nkyi uro taqeta nkyi kyaahaqa hiqata nkye Kotira qua hini qua hia riaara, mwi quaravata nkyi timwa nyianrata nkye Kotira qua ekyaa qua riemwaqita quate, titama tire entaqi ihera nkye hinani quana aanranra tinraamwutaante timwa kyeqata Kotirara aakya nte varunanra.

¹¹ Kotiva tiri tiqova naivata Iesusi Karaisiva tiri vunyaa vaisivantovata aanra tinraamwutairaqe qiove qiananra. ¹² Kyaivaro tiri vunyaa vaisivanto nkyi kyaahaqa hirata nkye nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variqi viqata uro ekyaa nraakye qorarovata mwutukya vahirata variata. Nkye mwitaamaqi vivera, tiri mwutukyavanto nkyiara mpoqjavata vahintema kyeroma nkyi mwutukyavanto mpoahua vahiananro.

¹³ Mwiva nkyi kyaahaqa hiraro nkyi mwutukyavanto kepukyaqa hirata varivaro nraakiara Iesusiva tiri vunyaa vaisivanto nai nraakye qora kyuqehua kyapata tuminrata nkyevata mwi entara hia apiqa hi nraakye qorahua variraitita, kyuqe nraakye qoravanto nraahu variqatara tita, hia kyauriraitita, qioma tiri tiqora Kotira vuqaa sivita varivara.

4

Mwataa hi aanranraqaa nrohi vaisirara Kotiva qamwateqaro varirave, tura

¹ Qio ni kata pakya tuavao, haaru tire nkyivata variqata nkyi timwa nyita mwataama kye aanra kyuqeraqaa nrohivaro Kotiva nkyiara qamwateqaro variarive qiavarata nkye mwi quara riora. Nkye matevata mwi quara riegata nrohi variara. Tire teta vunyaa vaisi Iesusi Karaisirara riegatama nkyiara po kye tita kepukyaqama kye tiqata, Kotira aanraqaa mwitaa mwitaama kye nrohiate tunanra mwi quara nraahu riemwaqi viqatama anomakye mpoqiavata mwi quara riemwaqi viqatama mwi aanranraqaa quaterama, turo.

² Tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisiva tiri nronraqama kyovata tire mwaanra qua, mpo qua mpo qua nkyi timwa nyiavana quara, nkye ntapihi kyaara.

³ Qio Kotira mwutukyavanto mwataamama vahi, Kotiva nkyiara hia uaqia hi kyaiqara utiraitita, aanra kyuqeraqaa nraahu nrohiqata api qaraqita nrohi okyarara qaqira kyaatema tiro.

⁴ Mwianra riegatama nkyeta mwamwantara kyuge mwamwantave timwa kyeta mwiaqotai uaqia hi kyaiqara utuarorave tiqata kyugema kye nkyeta mwamwantaqa ntaqikiqi quata.

⁵ Nkye variqata mpo mwatanaahua, hia Kotira qua riahua api nrohiantema kyeta nrohivora. Mwihua qora kyaiqara mwutukya ntihata mwi kyaiqara uti variara.

⁶ Iesusira nraaqiara mpovanto mwi kyaiqara utirera, mwiva nai henanra uaqiama mwataananro. Mwiva hiavata mwitaa hiari. Mpovanto mwitaa hirera, Kotiva naivantoma mwi vaisira ruananro. Tire haaru kepukyaqama kye nkye mwitaa hivorave tita, nkyi mwi quara timwa nyiavananra. ⁷ Kotiva hia tiri nraakye qorara nanrianra nanrianra api nrohiate tiro, tiri nraanrama tairavauma. Tiriara mwihua kyuge kyaiqa nraahu varaqi quate tiro, Kotiva tiri tinraanrama taira.

⁸ Tire mwaa mwi quara nkyi timwa nyuna quara mpovanto mwoqa mwianriva hia vaisivauma mwoqa mwiananro. Mwi vaisiva Kotiva nai mwanraqura nkyi nyi varira, mwiana mwoqa mwiananro.

⁹ Nkye nanrianra nanrianra mwutukya vaihata variara Kotiva vaakya nkyi nyaamwutairara tita, tire hia qaiqaa mwi quara nkyi timwa nyita mwitaa hiata qiananra. ¹⁰ Nkye nanrianra nanrianra mwutukya vaihata variqata mwiaqaatai ekyaa Iesusira nraakye qora Masentonianaia variahuaravata mwutukya vaihata variara. Nkye mwitaamaqi vi variavata tire nkyiara mpoqiavata mwitaamaqi quatema turo.

¹¹ Nkye qihaakyama kye varirara kepukyaqama kye riemwaqita quata. Hia qumina aanraqaa nrohiqata mpora kyaiqa uro mwaati taqe nrumu mwaati taqe hiata. Nkye nkyeta kyaiqa nraahu varaqita quata. Nkyeta kyauquqo kyaiqa vara kye kyara nreqata variata. Mwi quara haaru nkyi timwa nyiavananra mwivauma quata.

¹² Nkye mwitaamaqita viqata nkye qioma nkyetavanto nkyetaqa ntaqikiqita hia qumina uro mpohuara kyararave, mpo inrakyarave, nyaanru tiraitita, variqi vivata mpo nraakye qoravanto hia Iesusira qua riehua, mwihua nkyi kyaiqa taqeta nkyiara kyuge nraakye qoravema tivara.

Tiri vunyaa vaisivanto qaiqaa tumuaninranra tura

¹³ Ni kata pakya tuavao, hia Kotira qua raa nraakye qorahua ekyaa qutu vita hia qaiqaa siqunanrave ti variavaro mwihua mwutukyavanto uaqia ihata variara. Nkyevata mwihua nraantantevo tita, tire ntapihi kyeta qutu vihua okyarara nkyi timwa nyinrenra.

¹⁴ Iesusiva qutu viro mwiqitairo qaiqaa sivura mwi quarara tire qutaave tunanra. Tire mwi quarara qutaave tiqatara tita, tire tiqata, Nraakye qora Iesusirara qutaa mwivave tihua, mwihua qutu vivaro Kotivama mwihuavata qati vara sivuma kyairata mwihua Iesusiravatama kye uro ntante tumivaravema, turo.

¹⁵ Tiri vunyaa vaisivanto tirivata timwa timwi quarama nkyivata timwa nyita. Tiri vunyaa vaisivanto tumuani entaraqaa Iesusirara qutaave tiqata qati varihua, hiana mwihua nraante vivata qutu vihua nraakiara vivara.

¹⁶ Qaqao, mwi entara Kotiva qua tiraro mwiaqaatairo nyaamwunyaava nronravanto aakyara tiraro Kotira ntomaqotairo vuatairaro tiri vunyaa vaisi nai mwivama nyaamwusairo tumuananro. Mwitaa hiraro Karaisirara qutaa mwivave timwa kye qutu vihua, Kotiva mwihua nraante qati vara sivuma kyairata ¹⁷ mwiaqaatai tiriqitai qati vari nraakye qorahua, mwihua vita qutu vihua kyapata ntuvaantua hita tiri vunyaa vaisivanto tonamwuqi tumuaninra mwia hunta kyarera virini vivara. Tire uro teta vunyaa vaisi hunta kyeta mwiaqaatai ekyaa enta mwia vatama kyeta qati variqi quananra.

¹⁸ Nkyi mwutukyaqitai kyuqe hi varirata variate tita, nkye mwi quara nai timwa mwi nai timwa mwi hiqata variata.

5

Iesusiva tumuani entarara terama teta variate, tura

¹ Ni kata pakya tuaavo, ekyya mwi inraikyava qovara hianinra okyara nkyeta ntapih kyaarara tita, tire qumina nkyi qara ntumwa kye timwa nyiqata mwi entara mwaa entarave qiarora. ² Nkye ntapih kyaarama. Mpuara vaisivanto entaqi tirema kye nriantema kyero Iesusivavata nkye hia mwianra rie entara tumuananro.

³ Nraakiara nraakye qoravanto tiqata, Mate kyuqe entave. Kyuqema kye variqi virerave, timwa kye varivaro nrihanrama nyatero mwihua ntuqutu raupirima kyaari entava nrintairata mwihua anoma kyeta uaqiama kyeta varivara. Nraakyevanto kyuqe variqi viharo qamwanrama kyero nraaqiara mwataari entava qovara iharo atura ntintema kyero qamwanrama kyero mwi entava qovara hiananro. Mwi entaraqaa hiamapovanto ntuqema kyero aatu quari aanrava vahiananro.

⁴ Ni kata pakya tuaavo, nkye hia enta hiraqi variqata uaqia hi kyaiqara uti variahuara tita, nkye mwi entava mpuara vaisivanto tirema nrintema kyero nriankyo tita, teramateta variate. ⁵ Nkye omwavanto itainani varia nraakye qorahua nraahu variara. Nkye huari iteqaro ntuvaahainani nraahu variara. Nkyevata tirevata hia enta hiro kyokira riraqi varurahuavauma.

⁶ Tire mwianra rieqatama haunri mpo nraakye qora nraantante vaite variarora. Nrivaqe sivi variqata vu ntapairi kye viti viri taqeqata variqi quara.

⁷ Vaitaahua entaqi vaite variavata uera nramanri nraahuavata entaqi nraahu nreqata apiqama kyeqa uera nte variara. ⁸ Tire hia mwihua nraantantamwa kyeta varurahua. Tire ntuvaahairaqaa nrohura nraakye qorahua tita, varaivaqe vu ntapairi kye viti viri taqeqata variqi quara.

Ntaqi vaisiva vevavanto ni mutukya ruankyo tiro, nai mwetokyaqa qainiqotairo nraamwuma taira. Mwia nraantantamwa kyeta varaivaqe Iesusirara kepukyaqama kye riemwaqi viqata nanrianra nanrianra mwutukya vataana okyarara riemwaqi quararo mwi okyarava tiri mwetokya ntumwaqu tairaqe variara.

Ntaqi vaisiva qiataqi ruankyo tiro, qaini tovaqa nai qiataqaa qutaira. Mwia votima kyero Kotiva tiri huvantu kyero tivita vatairaqe tire mwivata qio variana quara riemwaqi quararo mwi quava tiri qiataqaa tovaqa votima kyero vahiri.

⁹ Hia Kotira raraqa tairaro tiri ntuqutirero nai kyaama tairavauma. Tire Iesusi Karaisira tiri vunyaa vaisiara rieqata hia ekyaara qutu viraitita, Kotiravata qati variqi quanranra rieqaro Kotiva tiri nai kyaama tairama.

¹⁰ Karaisiva tiriaro rieqaro qutu vurara tita, qutu quararove, qati variararove, mwiva tuminraqe tire mwi entaraqaaatani mwivata ekyya enta qati variqi quanranra. ¹¹ Nkye mwianra rieqatama nkye mate hiantema kyeta nkye nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hiqata nai kepukyaqama mwate nai kepukyaqama mwate hiqata variata.

Vitini ekyaara qua tura

¹² Tire nkyiara mwataa hiatemala tita, Vaisi mponramwuvanto nkyivata variqata Kotira kyaiqa nkyiqi vare varihua nkye mwihuara nronraqama rieqata mwihua kyuqema nyataata. Tiri vunyaa vaisivanto mwihuara nkyi aanra kyuqera nyaamwutamaqi quate tiro, mwihua nronraqama kyaira. ¹³ Mwihua nkyiqi kyaiqa varerara tita, nkye mwianra rieqata mwihuara kyuqe vaisive tiqata nkye mwihuara mwutukya vahirata variata. Nkye kuaara nraati variqi viqata nanrianra nanrianra qihaakyamaqita quata.

¹⁴ Tiri qata vakyaa tuaavo, tire nkyiara mwataa hiatemala tita, Hia kyaiqa vararaitita qumina nrohi varihua su nyaato nraivata mwihua kepukyaqama kyeta kyaiqa varaata. Aatu hi varihua kyaahaqa hivata kepukyaqama kyeta Kotira kyaiqa varaata. Hia Iesusira qua kepukyaqama kyeta riemwaqi vihua, kyaahaqa hivata kepukyaqama kye Iesusira qua riemwaqi quata. Hia paparuqa hita vuavi raavira tiraqitai mpohua kyaahaqamaqita quata.

¹⁵ Nkyi uaqiama nyataivata nkyiari uaqiama nyataaro tita, rauriqata variata. Nkye nanrianra nanrianra kyuqe hita kyaahaqa hiqata ekyaahua kyaahaqa hiata.

¹⁶ Nkye ekyya enta qamwateqata variata.

¹⁷ Nkye ekyya enta Kotirara aakyara nteqata variata.

¹⁸ Hia kyuqe enta nraahu Kotirara qamwateqata variata. Uaqia hi entaravata Kotirara qamwateqata nraahu variqi quata. Kotira kyakya hiva nkyiara mwitaamaqita quatema tiro.

¹⁹ Kotira mwanraquravanto nkyiqi variva nkyiqi kyaiqa utirera hirata nkye mwia kyaiqa antua kyeta mwia qua hia rievora.

²⁰ Kotira mwanraquravanto vaisi mpo kyaahaqa hiraro mwi vaisiva Kotira qua tirata nkye mwia quara qumina quave tivora.

²¹ Nkye ekyaa kyaiqave, ekyaa inraikyave, tukyama kye taqaivaro kyuqema vahianinra mwia nraahu tuqara tutaata.

²² Ekyaa uaqia hi kyaiqavave, uaqia hi inraikyavave, vahianinra mwia qaqira kyaata.

²³ Nraakye qorara hia aatu hiraitita, mwutukyaqitai qihaakya hi varirata variate ti variva, Kotiva nkyivata kyaahaqa hirata nkye hia uaqia hi kyaiqara utiraitita, kyuqe kyaiqa nraahu varaqi quata. Kotiva nkyiqa ntaqiki variraro nkyi mwutukyavantovata, su nyaatovantovata, mwamwantavantovata, qio vahiani. Mwitaa hiraro Iesusi Karaisiva tiri vunyaa vaisivanto tumuani entaraqaa nkye kyuqema kyeta varivaro hiama nkyiqa qua vahiananro.

²⁴ Kotiva nkyi nyaanrama taiva qutaaqama kyeroma nkyi kyaahaqamaqiro quananro.

²⁵ Ni kata pakyaa tuaavo, nkye tiriaravata riegata Kotirara aakyara ntaata. ²⁶ Nkye Iesusira nraaqiara varihuara tita, Iesusira nraaqiara mpo ihua kyuqema kye qua mwantegata nai kyauqu mwi nai kyauqu mwi hiqata variata.

²⁷ Nronravanto ni nronraqama kyaiava nte nkyiara kepukyaqama kyena tiqana, Qara mwaa kyaara ntumwa kyeta ekyaa tiri tiqata vakyaavata mwaa quara timwa nyiata.

²⁸ Tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisiva nkyivata variqaro nkyi kyuqema nyatairata nkye kyuqema kye variqi quatema tuqo.

2 TESARONAIKA

Poruva Tesaronaikaaqinaahuani nraakiaraa qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro 21 ihive nritarovaro Poruva mwaa quara qara ntumwa tora. Tesaronaikaaqi varuhua mpo uhua Karaisiva qaiqaa tumuani entara vekya variqata kyaiqa qaqira kyeta qumina varuvaro mwia kyaara Poruva mwihuara kepukyaqama kyero tiqaro, Kyaiqa varaqi viqata Iesusira vekya variate, tura. Mwihuara kyaiqa varaate timwa kyero mwaa quara qara ntumwa tora.

¹ Nte Poruvama. Ntevata, Sairaasivavata, Timotivavata, tire nramwu nkye Kotirani-vata, Iesusi Karaisiranivata, Tesaronaikaaqi varia nraakye qorahua nkyinima qara mwaa vara kyeta.

² Tiri tiqova Kotivavata, tiri vunyaa vaisi Karaisivavata, nkyi kyuqema nyataivaro nkyi mwutukyaqitairo qihaakya hi varirata variata.

Karaisiva uro ntantero tumu variqaro ko qianinranra tura

³ Ni kata pakya tuaavo, tire nkyiara rieqata mpo enta mpo enta Kotirara kyugeve qiarava nraahu vaihata varunanra. Nkye Karaisirara qutaave timwa kyeta mwiaqaatai mwianra riemwaqi viqata kepukyaqamaqi vi variarara tita, tire qioma Kotirara kyugeve qiananra. Nanrianra nanrianra mwutukya vahiva nkyiqi mpoqivata vahirara tita, tire qioma Kotirara kyugeve qiananra.

⁴ Nkye mwitaamaqita vi variarara tita, tire Kotira nraakye qora mpo hiahua utaqaq variqata nkyi nyutu tuaahere varunanra. Nkye Iesusira nraakye qora variavata mwia kyaara mpohua nkyi qoraqama nyate variavata nkye nronra muaanra vareqata hia qoriri hiraitita, kepukyaqama kye Karaisirara riemwaqi vi variarara tita, tire nkyi nyutu tuaahere varuro.

⁵ Nkye Karaisira kyaara muaanra varaqi quara Kotiva hia taunru kyaanro. Kotiva nraakye qora qua avuqavu hi variva varihatara tita, nkye Karaisirara riemwaqi viqata nronraqama kye muaanra varaqi vivaro Kotiva nkyiara, Nkye ni nraakye qorave. Nkye ni mwatukyaqi qioma nrivarave, qiananro. Nkye Kotira mwatukyaqi vihuara titama, nkye mwaa entara muaanrave, nriqa vi inraikyarave, varetta.

⁶ Kotiva avuqavuma kyero qua rie variva. Nkyi uaqiama nyateta muaanra nkyiqa vatehua vivarivo Kotiva mwihua nkyiarivata uaqiama nyatero muaanra mwihuaqaa vataananro.

⁷⁻⁸ Nkye muaanra varaqi vi varivaro ekyaa entaqaq nkyiqaataivata, tiriqaataivata, muaanra vara kyairaro vuvuatama viraqe variananra. Ekyaa entaqaq tiri vunyaa vaisi Iesusiva nyaamwusairo nai nyaamwunyaahua kepukyanramwuvata sita varero mwihua kyapata qovarama viro qia nronraqama kyero itaaninravata tumuananro. Mwi entara mwiva Kotirara hia rie nraakye qorahuave, Iesusi Karaisira quara qumina quave ti nraakye qorahuave, mwihua rirero qovara hiananro.

⁹ Mwiva qovarama viro mwi nraakye qorahua ri ntutuqiti hiqaro titairata nyianrani nkyiariaraa uro variqata ekyaa enta uaqiama vita variqata hiama tiri vunyaa vaisi Iesusira kepukya okyara taqevara.

¹⁰ Mwi entara Iesusiva tuminranro mwia peqa okyaravanto qoqaa vahirata Iesusirara qutaave ti nraakye qorahua mwia nrutu tuaahera kyeta mwia mwahuta timwa mwatevara. Tire Iesusirara nkyi timwa nyunrata nkye qutaave qiarara tita, nkyevata mwi entara mwi nraakye qorahua kyapata varivara.

¹¹ Tire mwianra rieqatama Kotirara nkyi kyaahaqama nyataarive titama, mpo enta mpo enta mwianra aakya nte varunanra. Aanra kyuqeraqaa quate tiro, Kotiva nkyi nyaanrama taira. Aanra mwiaqaa kyuqema kye quate tita, tire Kotirara aakya nte varunanra. Nkye Karaisirara kepukyaqama kye riemwaqi viqata kyuqe kyaiqa nraahu vararera uti varivarivo Kotiva nkyi kepukya nyinrata nkye qio mwi kyaiqara mwi kyaiqara varega variate.

¹² Nkye mwitaamaqi vivaro tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira nrutuvanto viriraqaa nri viraro mwiva nkyita nrutuvata tuaaheraari. Kotivavata, tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisivavata, nkyi kyuqema nyatairata nkye qioma mwitaamaqi vivara.

2

Anoma kyero Kotira qua nteqa kyero qora kyaiqa uti varianikurara tura

¹ Iesusi Karaisiva tiri vunyaa vaisivanto tiri ntuvaantua hirero tumuani entarara nkyi timwa nyinrenra. Nte nkyiara po, ² qati hia mpohua api qua tira riaate tuqo. Vaisi mponramwuvanto unra tiqata, Tiri vunyaa vaisivanto uro ntante tumuanri entava vaakya qovaramama viho, ti variara. Nkye aatu hiqata mwihua quara nronraqama kyeta rievora. Hia mwi entava nrintaiho. Taisairo mwi quava qovarama vihatave mwihua api qua ti variavo? Mpovanto unra tiqaro, Kotiva tihana riaurave, tihatave mwitaa ti variavo? Mpovanto tiriara, Mwihua mwi quara mwitaa qiarave. Mwihua mwi quara gara ntumwa taarave, tihatave mwitaa ti variavo?

³ Hiamu kyaivaro vaisi mpovanto mpo qua mpo quaqotairo ekyaa entara nkyi kumwaanri qiari. Nraakiara mpo enta nraakye qora airivanto Kotira qoririma mwate varivaro mpovanto Kotira qua nteqa kyaari vaisikuva qovarama viro variqiro viraro mwiaqaatairo Karaisiva tumuani entava qio nriananro. Ekyaa mwi inraikyava nraante qovarama viro variqiro viraro mwi entava nriananro. Mwi entava hia nri ntaaninraqaa Kotira qua nteqa kyaari vaisiva nraante qovarama viro qora inraikyavanto variqiro viro Saataaninra mwatukyaqi viro raupiri hiarivama variananro.

⁴ Kyai nte mwi vaisira qora kyaiqara nkyi timwa nyianri. Mwi vaisiva nraakiara qovarama viro nraakye qoravanto mwanriqave ti inraikyarara qumina inraikyave tiro nraakye qoravanto mpo inraikya nrtutu tuaahere inraikyarara qumina inraikyave timwa kyero mwiva tiqaro, Nte mwi inraikyarara mwi inraikyarara nraataru kyaavave, timwa kyero uro Kotira nraamwuqi mwatakyaa viro variqaro nanrianra nte Kotivave qiananro.

⁵ Nkye hiave mwi quara nraatoqi vateta? Nte haaru nkyi kyapata variqana mwi quara mwi quara nkyi timwa nyiavarama.

⁶ Qora vaisi Kotira qua nteqa kyaari vaisiva qamwanrama qovara hiankyorave tiro, mpo inraikyavanto mwia antua taira. Nte mwi inraikyarara nkyi timwa nyuqata nkye mwi quara ntapili kyaara. Kotiva mwi vaisirara qovara hianta qiani entarama Kotira qua nteqa kyaari vaisiva qovara hiananro.

⁷ Mwaa entara Kotira qua nteqa kye variahua hia qoqaa variqata uaqia hi kyaiqara uti variavo. Mwihua uqeta vi variqata uaqia hi kyaiqara uti variavaro nraakiara mwihua kyaiqa antua taariva ekyaa viro mwia mwaanrainranro ⁸ mwiaqaatairoma qamwanrama kyero Kotira qua nteqaari vaisiva qovara hiananro. Mwi vaisiva qovarama viro qoqaa variqaro mwaaqu kyaiqa utuqiro quanano. Mwia mwaaqu vehi kyaiqa mwia utuqiro viraro mwiaqaatairo tiri vunyaava, Iesusiva qovarama viro mwia peqa okyaravanto takyuqi vairaro mwiva tumu nai nroqitairo vuata kyairaro mwi vaisiva taiqa quanano.

⁹ Kyai nte mwi vaisira qora kyaiqara mpoqivata nkyi timwa nyianri. Kotira qua nteqa kyaari vaisiva nri ntero qovarama viro variraro Saataaniva mwia kepukya mwinranro mwiva nraakye qora unra qua timwa nyiqiro viqaro mwihua api aanraqaa viqata nai mwianra qutaa vaisive qiate tiro, mwiva mpo kyaiqa mpo kyaiqa nronra kyaiqa hia taqe kyaiqara varaqiro quanano.

¹⁰ Mwiva mwitaamaqiro virata Saataaninra mwatukyaqi virera hi nraakye qorahua varivaro mwiva mpo qua mpo qua unra qua mwihua timwa nyiqiro virata mwihua mwia quara qutaavema tivara. Mwi nraakye qorahua Karaisira qutaa quara hia mwutukya vaihata variarara tita, mwia kyaara mwihua Saataaninra mwatukyaqi vihua varivaro Kotiva hiamu qio mwihua huvantu nyataananro.

¹¹ Mwia kyaara Kotiva mwihua su nyaato vara qumimaqama kyairata mwihua mwitaama variqata unra quara qutaa quave tivara.

¹² Ekyaa nraakye qoravanto Kotira qutaa quara unra quave timwa kyeta uaqia hi kyaiqarara qamwate varihua varivaro Kotiva mwihua ko timwa nyatairata mwihua Saataaninra mwatukyaqi vivara.

Kotiva nkyi nai kyaama torara tura

¹³ Ni kata pakyaava tuaavo, tire mpo enta mpo enta nkyiara rieqata Kotirara kyuqeve timwaqi virera. Tiri vunyaa vaisi Karaisira mwutukyavanto nkyiara vaihata nkye variavo. Haaru nkye hia varu entara Kotiva nkyiara nte mwihua huvantu nyatarerave timwa kyero nkyi nai kyaama torara tiro, Kotira mwanraquravanto nkyi kepukya nyihata nkye Kotira nraakye qora variara. Karaisira qutaa quara nkye qutaave tiqata variarara tita, nkye Kotira nraakye qora variarama.

¹⁴ Tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisiva nyaamwuni uro kepukyavanto variharo Kotiva nkyiaravata nronraqama vita Karaisiravata variqi quate tiro, nkyi nyaanrama taira. Nkye Kotiva nkyi nyaanrama tai quara riaate tita, tire Karaisira mwakyaakya nkyi timwa nyunanra.

¹⁵ Ni kata pakyaa tuaavo, mwi quara rieqatama nkyevata kepukyaqama kyeta variata. Tire nkyi timwa nyuna quara mwia nraahu tuqara kyeta tutaata. Nroqitaive, qaraqitaive, nkyi timwa nyuna quara tuqara kyeta tutaata.

¹⁶⁻¹⁷ Tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisivavata, Kotiva tiri tiqovavata, tiriara mwutukya vaihata varunanra. Tiriara mpo enta mpo enta kepukyaqama kye variqata mwaviavata uro vari entara vekya variate tiro, Kotiva tiri kyugema timwa taira. Kyaivaro mwiva nkyi mwutukya kepukyaqama nyatairata nkye kepukyaqama vi variqata kyuqe kyaiqa nraahu varaqi viqata kyuqe qua nraahu timwaqi viqata variata.

3

Poruva nkye tiriavata rieqata Kotirara aakyara ntaate tura

¹ Ni kata pakyaa tuaavo, nte ekyaa mpo qua nkyi timwa nyinrenra. Nkye Kotirara aakyara nte varivaro tiri vunyaa vaisi quavanto qamwanrama kyero viro nrinro hirata mpo mwatanaavanto mpo mwatanaavanto nkye qiantema kyeta mwihuavata mwi quarara qutaa qua nritare vahi quarave qiata.

² Hia ekyaa nraakye qoravanto Karaisirara qutaave ti variarara tita, nkye qaiqaavata Kotirara aakyara nte varivaro mwaaqu kyaiqave, uaqia hi kyaiqarave, vare varihuaqi-tairo tiri vaitutuma kyaari.

³ Tiri vunyaa vaisivanto nkyiara ekyaa enta rie varivama variro. Saataaniva nkyi tu varaankyo tiro, mwiva nkyi kepukyaqama nyatero nkyi vaitutuma kyaananro.

⁴ Tire teta vunyaa vaisiara rieqatama nkyiara mwutukya qihaakya ihata mwitaama tita, Qioma nkye tire nkyi timwa nyuna quaravata, qaiqaa timwa nyiana quaravata, riemwaqita vivarave, turo.

⁵ Tiri vunyaa vaisivanto Karaisiva nkyi kyaahaqa hirata nkye Kotiva nkyiara mwutukya vataani okyarara ntapihiata. Karaisiva nkyi kyaahaqa hirata nkyevata mwiva nai kepukyaqama kyero variqi vintema kyeta kepukyaqama kye variqi quata.

Hauri nkyiqitai mpo ihua qumina variqata hia kyaiqa varevorave, tura

⁶ Ni kata pakyaa tuaavo, tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira nrtutu nteqatama tire mwaa quara kepukyaqama kye nkyiara mwitaama tita, Nkye taqaivaro nkyi sata sakyaa mpovanto hia kyaiqa vararaitiro, mwiva tire nkyiara mwataama kye kyaiqa varaate tiqata nkyi timwa nyuna quara hia riaraitiro, qumina variqiro virera, nkye mwi vaisira vitiqama taqaata.

⁷ Nkye ntapihi kyaara. Tire hurante hiataara vaihata nkye hininramwuvanto uaqia hi variavo. Tire nkyivata variqata hia qumina variavananra.

⁸ Tire nkyivata variqata hia nkyi kyara qumina vararaitita, munima kyeqata varaanvananra. Tire nkyi muaanra nyianro tita, entaqivata iheravata toqaamwu tu kyeta kyaiqa varaqi viqata munima vara kyeta mwiaqo kyara nramwaqita quavananra.

⁹ Mwi entara tire nkyiqitai kyara nyaanruma kye nraanrava qio vahuvavavata tire hia mwitaa hiavananra. Nkye tiri kyaiqa taqeqata tiri vataqi viqata tire hurante hiate tita, hia nkyiara kyararave, mwitaa inraikyarave, nyaanru qiavananra.

¹⁰ Tire nkyivata variqata nkyi qua mwaaanra timwa nyiqata mwitaa qiavananrama. Hia kyaiqa varaataa hiari vaisiva hia kyara nraanrive, qiavananra.

¹¹ Tire riaurata nkyiqitai vaisi mpo hiahua hia kyaiqa vararaitita, mwihua qumina variqata mpohua kyaiqara nraahu airi qua tiqata qumina variara.

¹² Tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira nrtutuqaa tire qua vateqama mwi vaisihuara kepukyaqama kye tiqata, Hia qumina aanra nrohiraaitita, mwata sata tirema kye variqata kyaiqa vara kyeqata kyara nramwaqi quate, turo.

¹³ Qio ni kata pakyaa tuaavo, hia qoririma kyeqa kyuqe kyaiqa varaqi quata.

¹⁴ Tire mwaaqi qara ntumwa tauna quarara mpovanto qumina quave qiankyora. Mpovanto mwaa quara hia riarerave tirata nkye mwi vaisira ntapihi kye taqeta mwia vitiqama taqeta nraahumwa sata varivaro mwi vaisiva kyauruari.

¹⁵ Hia mwi vaisira nramwutaaqa hiraitita, nkye mwianra qata vakyaave tiqatama mwaateraqama kye mwianra ena quana aanranra mwia qaqira kyaante qiata.

Ekyaa qua tura

¹⁶ Tiri vunyaa vaisivanto mwutukya qihaakya nyate varivama variro. Mwiva nkyi kyaahaqa hirata nkye mpo kyaiqa mpo kyaiqa varaqi vivaro nkyi mwutukyavanto qihaakya hi varirata variqi quata. Tiri vunyaa vaisivanto nkyivata variqiro virata nkye variqi quata.

¹⁷ Qio nkyi qua mwantarera nte ntena kyauquqo ntena nutu qara ntumwa tauqo: NTE PORUVAVE. Nte ntena nutu qara ntumwa taura taqeqatama nkye qutaama Poruva tirini qara ntumwa tairave tivara.

¹⁸ Tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisiva nkyi kyugemaqiro virata variqi quatemala, tuqo.

1 TIMOTI

Poruva Timotirani toharenaa qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro 35 ihive nritarovaro Poruva qaiqaa karavuqi variqaro mwaa quara qara ntumwa tora. Timotira qova Kirikinyaava varuvaro mwia nrova Iutaa nraakyevanto varuvaro Timotiva Porura mwakyaakya riero Karaisira quara qutaave timwa kyero Porura vataqiro viqaro mwia kyaahaqamaqiro vi varura. Timotirara mwiva kyuqema kyero Karaisira qua nraakye qora timwa nyiqiro viqaro unra qua mwaaanra hia riaraitiro variqiro quarive tiro, Poruva Timotirani mwaa quara qara ntumwa tora.

¹ Nte Poruvama. Kotiva nyaamwuni tiri huvantu timwa taarivavata, Iesusi Karaisiva tire mwia vekya varuravavata, mwitanahua qiavana nte nronraqama vina Karaisira qua nraakye qora timwa nyi varuvama varina.

² Nte i Timotiranimu mwaa quara qara ntumwa tena. E Iesusi Karaisirara qutaave qiananranra tina, nte iara ni maaquve titi hurama. Tiri tiqova Kotivavata, tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisivavata, i kyuqema mwateta iara po timwa mwate varivaro i mwutukyavanto qihaakya hi varirara variante.

Unra qua mwaaanra timwa nyi varu vaisihuara tura

³ Timotio, nte Masentoniaani virera hiqanama nte kepukyaqama kyena iara tiqana, Epesaasini variante, tura. Qaiqaavata qio iara mwini nraahu variantema, tuqo. Vaisi mponramwuvanto mwini variahua unra qua mwaaanra nraahu nraakye qora timwa nyi variahua e mwihuara qao tira hia mwitaa qiate qiante.

⁴ Mwihua uri qua nraahu timwaqi viqata nkyiari haivaqahua nyaquhua okyarara nraahu riemwaqi viqata mwiaqaatai inronra qua nraahu qovara hi variara. E uro mwihuara hia mwitaa qiate qiante. Mwi quava hiamu qio vaisi mpo kyaahaq hiraro mwiva Kotira kyaiqa taqaananro. Vaisivanto Iesusi Karaisirara kepukyaqama kyero riemwaqiro viqaroma Karaisira kyaiqa qio taqaananro.

⁵ Nraakye qora su nyaato mwutukyavanto kyuqema viro vahirata variqata hia taara nraato tiraitita, Karaisirara qutaqama kye riemwaqi viqata nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variate tita, tire Karaisira qua nraahu timwa nyi varunanra.

⁶ Mpo hia vaisihua mwi aanranraqaa nraahu quataara vaihata mwihua apiqama kye nrohi variqata api qua nraahu ti variara.

⁷ Mwihua tiqata, Kyai tire Mosesira mwaaanra qua nraakye qora timwa nyianre, timwa kyeta mwihua mwaaanra qua okyara ntipihiahua votima kye variqata mwi quara okyararavata, mwihua nkyiari qiararavata, hia ntipihi kyaahua variara.

⁸ Tire ntipihi kyauraro Kotiva Mosesira mwu quava vaiharo vaisivanto mwi quara ntipihi kyero riero vataqiro quariva hiamu Kotira qua nteqa kyaananro.

⁹ Tire ntipihi kyauraro Kotiva hia mwia qua rie varia nraakye qorahuara rieqaro mwi quara vatairavauma. Mwia qua nteqa kyeqata uaqia hi kyaiqara uti varia vaisihuani mwi quara Mosesira mwunrama.

Nraakye qoravanto hia Kotirara rie variahuave, mwaaqu kyaiqa vare variahuave, Kotira qua qaqira kyeta mwatanyaa okyarara rie variahuave, nkyiari nyohua sohua ru kye variahuave, mphua ru kye variahuave, ¹⁰ nraakye qora api gareqata uaqia hi kyaiqara uti variahuave, hena vaisive hena nraakyevata qora kyaiqa utuahuave, vaisive nraaqiarave mphuara utihuave, unra qua ti varihuave, unra quaravata nkyiari kyauqu nriqigaa vate varihuave, qutaa qua mwogaa mwita mpo kyaiqa mpo kyaiqa api kyaiqa varaqi vi variahuave, mwihuara rieqaro Kotiva nai qua mwaaanra qovarama kyero Mosesira mwunra.

¹¹ Qutaa qua vahirero Karaisira quama vahiho. Kotiva nraakye qora kyuqema nyate variva, mwiva ni nronraqama kyero mwi quara kyuqe hi quara nraakye qora timwa nyiante tihana ti varurama.

Kotiva Porurara po tiro kyuqema mwatorara tura

¹² Iesusi Karaisiva tiri vunyaa vaisivanto ni kepukya mpiro nianra mwiva qioma ni qua timwa nyiqiro quananrove timwa kyero ni nronraqama kyaihana nte mwia kyaiqa varaurara tina, nte mwianra kyuqemave ti varuqo.

¹³ Qutaa nte haaru Karaisirara uaqia hi quara timwa kyeqana mwia nraaqiara mwihua uaqiamaqi viqana mwihua ntuqutuavara. Nte mwitaamaqi viqana mwi entara Karaisira okyara hia ntipihiraitina mwitaa hiavarara tiro, Kotiva nianra po tiro kyuqema mataihana nte Karaisirara qutaa mwivave tura.

¹⁴ Tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisiva qutaagama kyero kyuqema mataihana mwiaqaatai nte mwiaavata kuaaqi variqana mwianra kepukyaqama kye riemwaqi viqana nte mwianra mwutukya vaihana varura.

¹⁵ Mwaa quarara nraakye qoravanto qutaa quave timwa kyeqata qioma riemwaqi vivara. Mwaa quava mwitaamama vahiho:

Mwiva uaqia hi kyaiqara uti varia nraakye qorahua kyaahaqa hiraro Kotiva mwihua sitaarive tiro, Iesusi Karaisiva mwatani tumunra. Qikye, uaqia hia nraakye qorahua variavana mwihua utaqitaina nte anoma kye uaqia hiava vaisiva variavara.

¹⁶ Nte uaqia hia nraakye qorahua mwihua suni uaqia hu vaisiva varuqaro Iesusi Karaisiva nraakye qorara nte mwihua qihaakyama nyataani okyarara ntapihi kye taqaate tiro, mwiva nianra nraante po timwa mataira. Iesusi Karaisiva nte qora hu vaisira nianra nraante po timwa matairara riaivaro nraakye qora su nyaatovanto ntapihirata tiqata, Qikye, Karaisiva Porurara po timwa mwataintema kyero mwiva tiriavata po timwa timwa tairaqe ekyaa enta qati variqi quare. Kyai Karaisirara qutaave qiare, tivara.

¹⁷ Kotiva ekyaa enta qati variqiro vi variva, mwiva hia qutuariva variva, mwia hia vuqo taqaava variva, mwiva kuaava nraahu mwanriqavanto varira. Mwiva mwitaama varirara tita, nrivaqe ekyaa enta variqata mwia qamwata mwateqata mwia nrutu nraahu tuaaheraqi quara. Qutaave.

¹⁸ Ni maaqu Timotio, haaru vaisi mponramwuvanto i timwa mwiqata Kotiva iara mwitaama tiho tu quarara rieqanama nte mwaa quaravata i timwa mwina. E Kotira aanraqaa viqarama uaqia hi kyaiqara uti varihua i nraatara kyevorave tiqara kyuqema kyero ntaqi vari vaisira nraantantamwa kyera variqira viqara uaqia hi kyaiqara nraataraqira quantema tina.

¹⁹ Aanra mwiaqaa viqara Karaisirara kepukyaqama kyera riemwaqira viqara kyuqe kyaiqa nraahu vare variraro hia i toqaamwu ruari. Mpo hia vaisihua kyuqe aanra qaqira kyeta uaqia hi kyaiqara utiqata kyaurirara hia nronraqama kyeta rieta, mwia kyaara mwihua Karaisirara riemwaqi quava uaqiama viro.

²⁰ Haimeniaasivavata Arekisantaavavata mwitanahua mwitaama kye kyuqe aanra qaqira kyeta qora aanraqaa quara. Nte mwitanahuara qao timwa tena hia Kotirara qora qua qiate timwa kyena mwitanahuara Saataaniva nkyitanaqaa ntaqikyiqiro quanarove tura.

2

Poruva Timotirara nkye ntuvaantuama vita variqata mwataama kye Kotira nrutu tuaaheraate tura

¹ Nte iara kepukyaqama kye tiqana vuni i mwitaama kye timwa mwinrenra. Nkye ntuvaantuama vita variqata mwataama kye Kotirara aakyara qiata: Mwiva nkyi kyaahaqa hiarive titama mwianra aakyara qiata. Mwiva mpoahuavata kyaahaqa hiarive tita aakyara qiata. Mwianra aakyara tiqata kyuqeve timwaqi quata. Nkye Kotirara aakyara nteqata ekyaa nraakye qorara rieqata Kotirara aakyara qiata.

² Vunyaa vaisive, kamaninranrave, ekyaa nronraqama vita vari vaisihuave, mwi-huaravata rieqata nkye Kotirara aakyara tivaro Kotiva mwihua kyaahaqa hiari. Nkye mwitaamaqi viqata Kotirara aakyara nte varivaro Kotiva mwihua kyaahaqa hirata mwihua tiriqaa kyuqema kye ntaqikyivi varivaqe mwiaqaatai tire qio variararo tiri mwutukyavanto qihaakya hiraqe tire tirema variqi viqata Kotira kyaiqa vareqata aanra kyuqeraqaa quanarra.

³ Nkye mwitaama kyeta Kotirara aakyara nteqata kyuqe kyaiqa vare varivaro Kotiva tiri huvantu timwa taariva nkyi qamwata nyataanro. ⁴ Kotiva ekyaa nraakye qorara uaqia hi aanranra qaqira kyeta qutaa qua okyara ntapihi kye riemwaqi quate tiro, mwiva mwihua huvantu nyataarivama variro.

⁵ Kotiva mwanriqa kuaiqiavanto nraahuma variro. Kotiva variharo vaisi kuaiqiavanto tavaaraqaanaa vaisivanto variqaro Kotiravata mwatani variahuvata vara kuaaqi vataarivama variro. Mwiva Iesusi Karaisiva vaisivantoma variro. ⁶ Mwiva ekyaa nraakye qora mwihua huvantu vita qatinani variate tiro, qutu vurama. Mwiva Kotiva timwa to entaraqaa qutu viro Kotiva nraakye qora huvantu nyataani okyarara qovarama kyora.

⁷ Mwi mwakyaakyara nraakye qora timwa nyiante tiro, ni nronraqama kyero titaihana nte ekyaa mpo mwatanaahua hia lutaa mwatanaahuara mwi mwakyaakyarara qutaave timwa kyeta riemwaqi quate tina, mwihua timwa nyiqina vi varura. Hia nte unra quavauma ti varuqo. Nte qutaa quama ti varuqo.

⁸ Mwianra rieqanama ni kyakya hiva mwitaamama vahiho: Mpo mwatukya mpo mwatukyaqi vari nraakye qorahua Kotirara aakyara nteqata variate tura. Mwihua hia

raraqa tairata variqata hia inronra hiraitita, Kotira kyaiqa nraahu vararerata nkyiari kyauqu tuahereqa Kotirara aakyara ntamwaqi vivaravema tina.

Poruva nraakye mwunruqa qutaa mwunruqanra tura

⁹ Nte nraakye tirerama. Nraakyevanto nai mwamwantaqa kyuqema kyero ntumwaqu tero naitarama kyero tuavaaqa utuari. Hia mpo qara mpo qarama kyero qiata mwunruqa hiari. Hia ori inraikyayo inranra kyaatamwa ututaara nronra munima vahira vara kyero ututaari. Hia nronra munima vahiani tuavaaqa utuari.

¹⁰ Nraakyevanto nte Kotira aanraqaa vi varuvave tirera, mwiva hia nai kyuqe kyaaqema kyero mwunruqa hianinranra nronraqama kyero riari. Mwiva Kotira aanraqaa viqaro kyuqe kyaiqa varaqiro quariva, mwi inraikyava mwia mwunruqa qutaa mwunruqa vahiri.

¹¹ Nkye ntuvaantuama vita varivaro vaisivanto Kotira qua mwaanra tiraro nraakyevanto hia qua tiraitiro, qati variqaro vaisi qua nraahuma riemwaqiro quari. ¹² Nraakye qoravanto varivaro hiam nraakyevanto vintantero Kotira qua mwaanra timwa nyiari. Hia nraakyevanto nronraqama viro vaisiqaa ntaqikyari. Nte mwianra qaoma tina. Nraakyevanto tirema variari.

¹³ Kotiva Ataamunra nraante ututero mwia nraakiara Ipira utu tora. ¹⁴ Hia Ataamuva Saataaninra quara qutaa quave tvaro nraakye mwiva Saataaninra qua riero qutaave timwa kyero Kotira qua nteqa kyora. Mwitaa hurara tinama, nte nraakye mwithaa tina.

¹⁵ Qio nraakyevanto Iesusirara riemwaqiro viqaro mpohuara mwutukya vahiraro Kotira kyaiqa varaqiro viro hia nai nrtutu tuaheraraitiro, variro nraaqiara mwataqiro vi variraro Kotiva mwia huvantu mwataanro.

3

Kotira nraakye qoraqaa ntaqikyai vaisihuara tura

¹ Mwaa quarara nraakye qora qutaa quave tiqata qioma riemwaqi vivara. Mwitaa-mama mwaa quava vahiro:

Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikyirera hiari vaisiva kyuqe kyaiqa vararera hariavama varianro.

² E mwi quara rieqara mwaa quara vataqi viqara vaisi mpo nronraqama kyaante. Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikyari variari vaisiva avuqavuma kyero nrohiari vaisiva variari. Nraakye kuaiqia varataariva variari. Hia nramanri nrenro uera ntaari vaisiva variari. Mwiva naiqaa kyuqema kyero ntaqikyiriva variari. Nraakye qoravanto mwi vaisirara kyuqe vaisive tiva variari. Mwiva kyuqema kyero nyianranyaahua sita kyero nraamwuqi vateqaro kyara nyi variariva variari. Mwi vaisiva Kotira kyaiqa okyara nraakye qora qioqama kye nyaamwute variari vaisiva variari.

³ Mwi vaisiva hiam uaini nrenro uera ntaari vaisiva variari. Mwiva hia qamwanrama kyero raraqa tairaro nraakye qora ntuqutuariva variari. Mwi vaisira vikyokyavanto qihaakya hiraro nraakye qora qihaakyama kyero kyaahaqa hiari vaisiva variari. Mwi vaisiva hia munimanra nronraqama kyero mwutukya ntuari vaisiva variari. ⁴ Mwiva nai nrahesi nraaqiaraqaavata kyuqema kyero ntaqikyiriva variari. Mwia nraamwunra mwaaguvanto mwi vaisira qua kyuqema kye rie vari vaisiva variari. ⁵ Vaisivanto nai nrahesi nraaqiaraqaa hia kyuqema kyero ntaqikyiriva nataama kyerove Iesusira nraakye qoraqaavata ntaqikyianro?

⁶ Hia mateqa nrumu Iesusira nraaqiaraqama quariva Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikyiqiro quari. Haunri mwiva nronraqama viro nte nronravanto varuqo qiankyora. Mwiva mwitaamaqiro viraro Kotiva Saataaninraqaa qua vatontema kyero mwiaqaavata qua vataankyora.

⁷ Mwi vaisiva kyuqe vaisi varirata ekyaa qumina nraakye qoravata mwianra kyuqe vaisive tivara. Mwiva hia mwitaama variari vaisiva varirata, qumina nraakye qoravanto mwianra uaqia hi vaisirave tivaro mwia kyaara Saataaniva mwi vaisira raquta kyairaro uaqia hi aanranraqaa qunanro.

Iesusira nraakye qoraqaa kyaiqa vare vaisihuara tura

⁸ Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikyiriva kyuqe vaisivanto varirata mwia votima kyeta mwia nraakiara nronraqama vita mwia kyaahaqa hi varihua kyuqe vaisi nraahu varivara. E mwi vaisihua nronraqama kyarera hiqara mwaa quara vataqira quante: Mwiha avuqavu nrohiqata nkyiari qua vataqi viqata qutaa qua nraahu tihua variata. Mwiha hia uaini airi nre vaisihua variata. Hia munimanra mpoqama kyero mwutukya ntuarihua variata.

⁹ Mwiha Karaisira qua tirera hivaro hia mpo qua apiqama kye quava mwiha nyo muaanra ntairata mwiha vutu kye Kotiva qovara hiani quara timwa nyiqita quata.

¹⁰ E qakyo mwihua nronraqama kyarera hira mwihua nraante mwataarama kyera taqaante. E mwihua kyaiqa mwataara hiqara taqairata mwihua mwi kyaiqara kyuqema kye varaivera, e mwihua nronraqama kyairata mwihua Iesusira nraakye qoraqi kyaiqa varaqi quata.

¹¹ Mwihua nyaatamwanravata kyuqe nraakye nraahuma varivara. Mwihua nyaatamwanravanto hia mpohua mwaanra tiraitita, mwihua su nyaato kyuqema vahirata variqi viqata ekyaa kyaiqa qutaqama kye varaqita quata.

¹² Vunyaa vaisi mwia mwemwani nronraqama viro variariva, mwivavata nraakye kuaiqia vataavama variari. Mwi vaisiva kyuqema kyero nai nraaqiaraqaavata mwia nraamwuqi varihuaqaavata ntaqikiyarivama variari. ¹³ Nronraqama vita Iesusira nraakye qoraqi kyuqema kye kyaiqa varaqi vivera, mwihuara kyuqe vaisive tivata mwihua qua rientemwa kye variqata qioma nkyiari Karaisira aanraqaa virara timwa nyiqi vivara.

Kotira qua nronraqama kyero vahi qararama

¹⁴⁻¹⁵ Nte pataqia vari kyena uro i taqaaninranra rieqanama varuqo. Mpo inraikyavanto antua kyairaqe hia vaakya uro i taqaaninrave tinama qara mwaa ini vara kyena. Nataama kyetave Kotira nraakye qora variqita vivarave? E mwi quara okyara ntapihi-ante tinama, nte ini qara mwaa ntumwa tena.

Kotira nraakye qora varirerata mwihua mwia nraamwuqi variahua votima kyetama varita. Kotiva qati variqiro vi variva varihata mwihua Kotiva nyaanrama taihuama varita. Mwihua Kotiva nyaanrama taihua variqata kyatari kepukyaqama kye rataara votima kye kepukyaqama kyeqata Kotira qutaa quaqaa ntaqikiyiqi vi variara.

¹⁶ Qikye, Kotiva nai qua qovarama kyai quava nronraqama kyero vahi quavama vahi. Mwataamama vahi:

Karaisiva vaisi mwamwanta varero

mwatani qovarama vuvaro

Kotira mwanraquravanto mwia qutaa okyara

qovarama kyovata nyaamwunyaahua mwia taqora.

Karaisira qua mpo mwatanaa mpo mwatanaa

timwa nyiqi vuvata mwihua mwianra qutaave tura.

Mwihua qutaave tuvaro

nraakiara Kotiva mwia vitovaro nyaamwuni vura.

Kotiva nronra qua qovarama kyaiva mwitaamama vahi.

4

Poruva unra qua mwaanra tu vaisihuara tura

¹ Kotira mwanraquravanto mwaa quara ntapihi kyero mwitaama tiro, Nraakiara mpo hi vaisihua Karaisira ti quara qaqira kyeta tovevaanavanto unra qiani quara nraahu riemwaqi viqata Saataaniva timwa taani quara nraahu riemwaqita vivarave, tira.

² Mwi vaisihua mwaa entara qovarama vita mwihua qutaa qua ti variahua nraantantamwa kyeta unra qua timwaqi vi variqata kyauruataara vaihata hia kyauriraitita, Saataaniva uti vari kyaiqara nraahu uti variara. ³ Mwihua mwaanra qua timwaqi viqata nraakye qorara hia nraata vaati varaate tita, mwi kyarara mwi kyarara hia nranraitita qati variqi quate, ti variarave. Mwihua mwitaa qiavaro Kotira quavanto hia mwitaa tira.

Tiriara mwihua ekyaa mwi kyarara mwi kyarara nraate tiro, Kotiva mpo kyara mpo kyara utu taira. Mwianra rieqatama tire Karaisirara qutaave timwa kye Kotira qutaa qua riemwaqi viqata tire qioma mpo kyara mpo kyarara Kotirara kyuqeve timwa kyeta nramwaqi quanra.

⁴ Ekyaa Kotiva ututai inraikyava kyuqe inraikyama vahi. Tire hia mpo kyarara qao tiraitita, ekyaa kyarara kyuqeve timwa kyeqata qioma nramwaqi quanra. ⁵ Kotiva tiharo kyaravanto qovarama virara tita, tire Kotirara kyuqeve timwa kyeta tire ekyaa kyarara kyuqerave nraahu timwa kyeqata nraananra.

Timotirara e kyuqema kyera Iesusi Karaisira kyaiqa varaqira quante tura

⁶ E mwi quara mwi quara Iesusira nraakye qora timwa nyiqira viqarama e kyuqema kyera Iesusi Karaisira kyaiqa varaqira vinanra. E mwitaamaqira viqara e qutaa mwaanra qua riemwaqira vi variravara tiro, mwi quava i kyera votima kyero vahirara e kyuqema kyera Kotira aanraqaa vinanra.

⁷ Mpo qua uri qua apiqama kyeqa mwanriqanra ti varia quara kyontavanto mwi quara ti variara. E ekyaa mwi quara mwoqa mwiate. E variqara Kotira aanra kyuqeraqaa nraahu quataa hirara variqira quante.

⁸ Vaisivanto nai mwamwanta huvantu vaantu hiarive tiro, kyuqu kyauqu ntatuteqaro mpo qara mpo qara hiariva, mwiva mwaa entara nraahuma mwia kyaahaqa hiananro. Vaisi mwanraquravanto huvantu vaantu hiro kepukyaqama quarive tira, e Kotira aanraqaa mpo enta mpo enta kepukyaqama kyera viraro i vu nraato mwutukyaqaitairo qio vahirara e mwaa entaravata nraakiara nyaamwuni varina entaravata qioma variqira vinanra.

⁹ Mwi quarara nraakye qoravanto qutaa quave timwa kyeta qioma riemwaqita vivara.

¹⁰ Tire tiqata, Mwanriqavanto qati variqiro viva, Kotiva, mwiva tiri kyaahaqa hiariva variho, ti varunanranra tita, tire kyuqema kye Kotira aanraqaa virera uti variqata tire toqaamwu tiqata Kotira kyaiqa varaqi vi varunanra. Kotiva ekyaa nraakye qora huvantu nyataariva variva, mwiva Iesusirara qutaa mwivave ti nraakye qorahua huvantu nyate variro.

¹¹ Mwaa quara timwa mwunra e nraakye qora timwa nyiqanra mwi quara riemwaqita quate qiante.

¹² Mpo ihua iara tiqata, Taqaate, mwiva qaraakya vaisima variho. Hia mwia qua riarerave, tihua, haunri mwihua iara mwitaa tivora. Iesusira nraakye qoravanto iara kyuqe vaisive qiante tira, e kyuqe qua nraahu timwaqira viqara kyuqema kyera nrohiante. Mpohuara mwutukya vahirara variqira quante. Kotirara kepukyaqama kyera riemwaqira quante. Api nrohina okyarara mwoqa tu kyera variqira quante. E mwitaamaqira virata nraakye qora e nrohinanra taqeqata mwihuavata qioma mwitaama kye nrohivara.

¹³ E ni pekya variqarama mwaa kyaiqara varaqira quante. Nraakye qora ntuvan-tuama kyera mwihua suqaa sivira Kotira mpukuqitaira qua kyaara ntumwa kyera timwa nyiqinra quante. Mwitaamaqira viqara mwihuara mwi quara riemwaqita quate tira, mwi quara okyara ntapihi kyera mwihua timwa nyiqanra variante. ¹⁴ Haaru Kotira vaisi nronranramwuvanto nkyiari kyauqu iqaa vateqata Kotira qua mpo i qovarama kye mwuvara e mwiaqaataira Kotira kepukya mpo kepukya varonanra. Kotiva mwi kepukyara mwinra e hia mwianra taunru kyaraitira, mwianra riemwaqira quante.

¹⁵ Ekyaa mwi inraikyarara tura mwi kyaiqaraqaa variqara qutaqama kyera varaqira virata ekyaa nraakye qora i kyaiqa taqeqatama kyuqe kyaiqave qiata.

¹⁶ E aanra kyuqeraqaa viqarama kyuqe qua nraahu timwa nyiqi virerave timwa kyera kyuqema kyera enaqa ntaqikyiqira quante. E mwitaamaqira viraro Kotiva inavata, i qua riehuvata, huvantu nyataanro.

5

Mwitaama kyera Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikyiqira quante tura

¹ E taqairaro Iesusira nraaqiara nronra tuaari vaisiva mpovanto hia aanra kyuqeraqaa virera, hia mwia mpoqama kyera inronra hiante. Ena qorara qihaakyama kyera qiarantema kyera tiraro aanra kyuqeraqaa quari. Qaraakya vaisiara ena gata vakyaara tinantema kyera mwihuaravata qiante. ² Kyontara ena nronranra tinantema kyera mwihuaravata qiante. Qaraakya nraakye ena nronra nraakyaara tinantema kyerama mwihuaravata tiqarama kyotataqama kyeqara variqira quante.

³ Taqairaro tetoqa nraakyevanto nanrianraa varirata qio qutaa hia mpohua mwiaqaa ntaqikyivera, mwiaqaa kyuqema kyera ntaqikyiante.

⁴ Tetoqa nraakyevanto varirata mwia nraaqiaravantove, mwia nraisivantove varivera, mwihua qioma mwiaqaa ntaqikyivara. Mwihua nyohua sohua, nyaaquhua saatohua, haaru mwihuaqaa ntaqikyurara rieqata mwihuaqaa ntaqikyiqita quata. Mwihua mwitaa hiqatama Kotira kyaiqa vare varivaro Kotiva mwihuara qamwataanro.

⁵ Tetoqa nraakyevanto nanrianraa variqaro Kotirara nronraqama kyero riemwaqiro viqaro mpo enta mpo enta Kotirara aakyara nteqaro mwianra ni kyaahaqa hiarive qiani nraakye, mwiaqaa kyuqema kye ntaqikyiqi quate qiante.

⁶ Tetoqa nraakye mpovanto nanrianra nraahu qamwataani nraakye hia kyaahaqa hiate qiante. Mwi nraakyeva qutu quahua nraantantamwa kyeroma variro.

⁷ E mwaa quara Kotira nraakye qora timwa nyinrata mwihuaqaa hia qua vahirata kyuqema kye variqi quata.

⁸ Vaisi mpovanto hia nai nrahesi nraaqiaraqaa mwiavata varihuaqaa kyuqema kye ntaqikyirera, mwi vaisiva Karaisira quara qumina quave timwa kyero nteqama kyero. Mwi vaisiva hia Kotira qua rias vaisihuavata nraatara kyero qora vaisivantoma variananro.

⁹ E tetoqa nraakye kyaahaqa hiqara mwia nrutu vatarera hira taqairaro nraakye mpovanto qoraisi kuaiqia nraahu varataariva variqaro kyontaqama viro 60 ihi varaariva varirera, mwia nrutu nraahu vataate qiante.

¹⁰ Mwi nraakerera kyuqe kyaiqa vare vari nraakerave ti vari nraakyeve nraahuma variari. Mwi nraakyeve kyuqema kyero nai nraaqiaragaa ntaqikyiqi vihata mwihua nronra tueta varia nraakyeve variari. Mwi nraakyeve kyuqema kyero nyian-ranyaahua sitaqiro nai nraamwuqi kyero kyara nyi variari nraakyeve variari. Mwi nraakyeve Kotira nraakye qorani hia mpohua varaataa hi kyaiqara vara nyataarivama variari. Mwiva uaqiama vita vari nraakye qorahua kyaahaqa hiari nraakyeve variari. Mwiva kyuqe kyaiqa, mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare variari nraakyeve nraahuma variari. Mwitaa hiani nraakyeve nrutu nraahu vataate qiante.

¹¹ Tetoqa nraakyevento kyontaqama viro 60 ihi vara kyaaninra mwia nrutu nraahu vateta tetoqa nraakye qaraakya nrutu hia vataate qiante. Mwi nraakyeve Karaisira kyaiqa vareqa taqero vaati varaataa hiraro qaqira kyaaninranravata hia mwia nrutu vataate qiante. ¹² Mwi nraakyeve tauraa nai kyauqu nriqiaqa vateqaro qiani quara qaqira kyero Karaisira kyaiqavata qaqira kyero mwia kyaara qua varaankyora.

¹³ Tetoqa nraakye qaraakyavanto hia gumina variqaro mpo nraamwu mpo nraamwuqi vera nteqaro airi qua timwaqiro nrohiari. Mwitaa hia nraakyeve nrohiqata mpohua mwaanra tita, hia qiataa qua viti timwa nyi viri timwa nyita, qua raapu vareqata mpo nraamwu mpo nraamwu nrohi variara.

¹⁴ Tetoqa nraakye qaraakyava mwitaa hiankyorave tina, nte mwianra tiqana, E qaiqaa vaati varera nraaqiara mwata kyera mwiaqaa ntaqikyiqira quantema, tina. Mwi nraakyeve mwitaa hirera, tiri nramwutaaga hi varihua hiamu qio mwi nraakerera rieqata tiriqaa qua vatevara. ¹⁵ Nte taqauqata tetoqa nraakye mpo hiahua kyuqe aanra qaqira kyeta Saataaninra kyaiqa nraahu vare variara.

¹⁶ Nraakye mpovanto Iesusira nraaqiaravanto variqaro taqairaro mwia kuaa nraanre mpovanto tetoqa nraakye varirera, mwivama mwiaqaa ntaqikyiqiro quari. Mwiva mwiaqaa ntaqikyiqiro virata Iesusira nraaqiara hini mwihua tetoqa nraakye mpoqiani nkyiariaraa varihuaqaa ntaqikyiaata.

Nronra vaisinramwu Kotira kyaiqa varaahuaqa kyuqema kye ntaqikyiate tura

¹⁷ Nronra vaisinramwu kyuqema kye Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikyihuara tirera. Mwihua kyaiqavanto kyuqema kyero vahirara tira, e Iesusira nraakye qora timwa nyinrata mwihua kyuqema nyateqata uqinra kye kyoqaa nyiate. Vaisinramwu kyuqema kyeqa nraakye qora timwa nyiqi viqata mwaanra qua okyara timwa nyiqi vi varia vaisihua, nte mwi vaisihuarama tuqo. E mwihua uqinra kye kyoqaa nyiate qiantema tina.

¹⁸ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Uiti uru ntatatamwu hiarive tira, purimakau vita vatairaro uiti mwivau ntamwaqiro nrohianinra nronra hia rupaante.

Mwia nronra hia rupairaro purimakauvanto mwi kyaiqara vareqaro qioma mwi kyarara mpoqiani nraananrove, turama. (Lo 25:4)

Kotira mpukuqi mpo quavata vahiva mwitaama tiro: Mporani kyaiqa varaariva hia eqaananrove, mwiva nai kyoqaa varaananrove, tura. (Matu 10:10) Mwi quara rieqarama e Iesusira nraakye qora timwa nyinrata mwihua nkyiari nronra vaisi uqinra kyeqa kyoqaa nyiata.

¹⁹ Nronra vaisivanto Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikyivi variariva variraro vaisi kuaiqivanto mwiaqaa qua vatarera uti varirara hia mwi vaisira qua riaante. Vaisi taaratanave, taarampotanavantove, mwiaqaa qua vataivera, mwi quara rieqara avuqavu hiane. ²⁰ E taqairata nronra vaisinramwu gutaqama kye qora kyaiqa utu kyaivera, e mwihua sita varera uro nraakye qora suqaa variqara mwihuara tiqara avuqavu hiane. E mwitaa hirata hini nraakye qora mwihua taqeta tirevata mwitaa hiarorave tiqatama aatu hiata.

²¹ Timotio, nte Kotira vuqaavata, Iesusira vuqaavata nyaamwunyaahua suqaavata, variqanama nte iara kepukyaqama kyena tiqanama: Nte i timwa mwu quara mwaa nraakye qora timwa nyiqi viqara hia vaisi mpora ntena nramwunaave timwa kyera mwivata qihaakyama kye qua tira, mpo mwitanaahuavata kepukyaqama kyera qua qiante. E ena nramwunaahuavata mpo nramwunaahuavata kuaa qarama kyera qua qiante.

²² Hia paparuqama kyera ena kyaquq vaişiqa vateqara mwia nronraqama kyairao Kotira kyaiqa varaari. E mwitaa hiraro mwi vaisiva hia kyuqema kyero Kotira kyaiqa varairaro iqaavata qua vahiankyora. Mpohua qora kyaiqavanto ivata tu varaankyora tira, e kyuqe kyaiqa nraahu varaqira quante.

²³ Hia qumina nramanri nraahu nramwaqira quante. Airi enta i nriqa virara tira, e uaini pataqiani nranra hiraro i vikiyokavanto qio vahiari.

²⁴ Mpo hia vaişihua qoqaa variqata qora kyaiqa uti variavaro qamwanrama kyero mwihuaqaa ko vahira. Mpo hia vaisihua uqeta variqata qora kyaiqa uti variavaro mwihua qora kyaiqa mwiva nraakiarama qovara hiananro. ²⁵ Mwia votima kyero nraakye qoravanto kyuqe kyaiqa vare variava qoqaama vahiyo. Uqeta variqaro kyuqe kyaiqa vare variariva variraro mwia kyuqe kyaiqavanto nraakiara qoqaama vahiananro.

6

Rupatovata variqata mpohuaqaa qumina kyaiqa varo nraakye qorahuara tura

¹ Nte nkyi rupa taavata mpohuani kyaiqa vareqata hia kyoqaa vara nraakye qorahuara tirera. Nkye variqata nkyitaqaa ntaqikyiani vaisirara kyuqe qua nraahu timwaqi viqata mwia qua nraahu riemwaqi quata. Nkye mwitaamaqi vivaro mpovanto hiama qio Kotirara uaqia hi quara qiananro. Mpovanto hiama qio tiri mwaanra quara uaqia hi qarave qiananro.

² Nkyi rupa taari nraakye qorahua varivaro nkyiqa ntaqikyari vaisiva, mwivavata Iesusira nraaqiara varirera, nkye mwi vaisirara tiri tiqata vakyaama variho qiata. Nkye mwia qua raaqutevora. Mwi vaisiva nkyi sata sakyaa varirata nkye kyuqema kye mwia qua rieqata mwia kyaiqa vara mwataata. Mwi vaisivavata Iesusirara qutaave timwa kyero Kotirara mwutukya vahirara tita, nkye kyuqema kye mwia kyaiqa vareqata mwia kyaahaqamaqita quata. Timotio, e mwi quara nraakye qora timwa nyiqira quante.

Unra qua mwaanra ti vaisihuara tura

³ Vaisi mpovanto nri ntero tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisiva qutaa qua tura qaqira kyero, mwiva tire riemwaqi vi varuna quara qaqira kyero mpo qua mwaanra tirera, ⁴ mwi vaisiva nai nruutuara nraahu rie vari vaisiva variqarora tiro, mwiva hia mwaanra okyara ntapihiari vaisivama variananro. Mwitaa hi vaisihua varivaro inronra quave antua quave tiva nraahuma mwihua su nyaatoqi vahiananro. Mwihua mwi quara ti variavata mwia kyaara nraakye qoravanto mpohuara vikiyokya uaqia hirata variqata inronra hiqata varivara. Mwi quara kyaara mwihua nanrianra nanrianra qora qua tivara. Nraakye qora nanrianra nanrianra qora su nyaato rieqata varivara.

⁵ Nraakye qoravanto uaqia hi qua mwaanranra nraahu rieqata hia su nyaatoqi ntapihirata mwihua Kotira qutaa qua qaqira kyeta munimave, mpo inraikya vararera nraahuma uti varivara. Mwihua tiqata, Kyai Kotira vataqi quana aanranraqatai munimave mpo inraikya mpo inraikya varaare, ti varivara.

⁶ Vaisivanto Kotiva mwiani inraikyarara qiove timwa kyero qamwatairera, qutaama mwiva airi inraikya mwia vatero kyuqema kyero variariva variananro.

⁷ Tiri mwatani mwatai entaraqaa tire govarama vita hia mpo inraikyavata vare nrunanra. Tire qutu vita nanra inraikyavatave vare quanana? Hiama qio tire mpo inraikyavata vare quanana.

⁸ Mwianra rieqama tire taqaararo kyarave tuavaaqave qio vahiyaqe tire kyuqemave timwa kye tire qio varuro qiara.

⁹ Munimave, airi inraikyave, vararera uti variahua variavaro mwi inraikyava mwihua vara qora kyaiqaci kyaihata nkyiari kyakya hira mpo kyaiqa mpo kyaiqa varaqi vita uro uaqiama kye variqi vita raupirima quara.

¹⁰ Nraakye qora munimanra nraahu mwutukya ntiyata mwianra nraahu riemwaqi vi variara mwia kyaarama ekya mpo kyaiqa mpo kyaiqa uaqia hi kyaiqava qovara hi variro. Nte taqauqata vaisi mponramwuvanto munimanra mpoqama kye mwutukya ntiyata mwihua Iesusira qua qaqira kyeta variqi vita mwiaqatai mwihua mwutukyavanto uaqia ihata variara.

Poruva Timotirara mwitaa mwitaama kyera variqira quante tura

¹¹ Qio Timotio, e Kotiranivanto variananranra tira, ekya qora kyaiqa mwia nraatu ntuvaihaa vira uro nyianrato variante. E avuqavu vahiani okyarara riemwaqira quante. Kotira aanraqaa nraahu nrohianta. Iesusirara kepukyaqama kyera riemwaqira quante. Mpohuara mwutukya vahirara variqira quante. Hia qamwanrama kyero pupohairara kepukyaqama kyera variqira quante. Nraakye qorara qihaakyamaqira quante.

¹² Vaisivanto mpo inraikya vararerata nai ntutaa kye nai ntutaa kyemaqi viqata hiantaantema kyera evata hianteqara uaqia hi kyaiqara qaqira kyera nte ekyaa enta qati variqi virerave timwa kyeqara Iesusirara rieqarama variqira quante. E mwitaama kyera variqira quante tiro, Kotiva i nraanrama taira. Kotiva i nraanrama taihara e airi nraakye qora suqaa variqara nte Kotira aanraqaa nraahu virerave qiananra.

¹³ Kotiva variharora tiroma, ekyaa inraikyavanto qati vahiqiro viro. Qio nte Kotira mwia vuqaa variqanama iara mwaa quara riemwaqira quantema tuqo. Iesusi Karaisiva Pontiaasi Pairaativa huraga variqaro kyuqema kyero mwia timwa mwunra. Qio nte Iesusi Karaisira nai mwia vuqaavata variqanama mwaa quara riemwaqira quantema tuqo:

¹⁴ Nte Kotira qua i mwu quaraqaa kyuqema kyera ntaqikyiqira viraro hia api qua inaqaavata mwiaqaavata vataivaro kyuqema kyero vahirara ntaqikyiqira viraro ekyaa entaqaa tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisiva qovara hiari.

¹⁵ Nraakiara Kotiva timwa taani entaraqaa Iesusi Karaisiva qovara hirata ekyaa mwia taqevara. Kyuqema varia okyarava Kotiraqima vahiho. Mwiva nraahu ekyaa inraikya ntaqiki variyama variro. Mpohua mpohua vunyaahuave, nronravantove, variavaro Kotiva ekyaa mwihua nraatara kyero mwihua vuni variyama variro.

¹⁶ Mwiva nraahu ekyaa enta qati variqiro vi variya. Mwiva omwa nronravanto ite variraqi variharo hiama vaisi mpovanto Kotiva hinani quariva vahiho. Hiama vaisi mpokuvanto Kotira taqaiva variro. Hiama mpovanto mwia taqaarivavata variananro. Mwiva ekyaa enta kepukyavanto variqiro quaninranra tita, varaivaqe mwia nrutu nraahu tuaaheraqi quara. Qutaama tuqo.

Airi inraikya vataahua tukyama kyeta mpohuavata nyiate tura

¹⁷ Mwaa mwataraqaa airi inraikya vataahua e timwa nyinrata mwihua hia nkyiari nyutu tuaahereqata tire nronra nraakye qorave qiate. Mwihuara hia nkyetani quahaqa vahiani inraikyara nronraqama kye riaraitita, Kotirara nraahu nronraqama kye riemwaqita quate qiante. Tiriara kyuqema kye variqi quate tiro, Kotiva qihaakyama kyeqaro ekyaa inraikya naini vahi inraikyara tiri timwi varira.

¹⁸ E airi inraikya vataahuara kyuqe kyaiqa, mpo kyaiqa mpo kyaiqa varaqi quate qiante. E mwihuara nkyeta hi inraikyara qihaakyama kye tukyama kyeqa mpohuavata nyiate qiante.

¹⁹ Mwihua mwitaamaqi vivaro nraakiara nyaamwuni mwihua kyoqaa kyuqema kyero kepukyagama kyero vahiananro. Mwihua mwiaqaatai qutaagama kye qati variqi vi okyarara vareta qati variqi vivara.

Kotiva i mwiani kyaiqaraqaa kyuqema kyera ntaqikyiente tura

²⁰ Timotio, Kotiva i mwiani kyaiqaraqaa kyuqema kyera ntaqikyiqi viqara mwi kyaiqara varaqira quante.

Mpohia vaisihua hia Kotira qua ntipihi kye riaraitita, mwihua nkyiari riemwa kyeta tire mwaanra qua okyara ntapihura huave timwa kyeta api qua ti variara. E mwi quara ti varihua mwoqa nyiante.

²¹ Mpo hia nraakye qorahua, mwihua quara qutaa qua okyarave timwa kyeta mwihua Kotira aanra qaqira kyeta apiqama kye uaqia hi aanranraqaa nrohi variara.

Kotiva nkyi kyuqema nyatairata variatema, tuqo.

2 TIMOTI

Poruva Timotirani nraakiaraa qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro 36 ihive nritarovaro Poruva karavuqi variqaro gaiqaa qara mwaa ntumwa tora. Mwi entara Porura ru keyeva qaumaqa huvaro Poruva mwianra rieqaro Timotira qua mwaanra mwinro tiqaro, Kyuqema kyera Karaisira qua riemwaqira quante, tiqaro qara mwaa ntumwa tora.

¹ Nte Poruvama. Kotiva nai kyakya hiraqa tihana nte nronraqama vina Iesusi Karaisira qua timwa nyi varuvama varina. Tire Iesusi Karaisiravata variqi quanranra Kotiva kyauqu nriqiqa vateqaro timwa tai quara, nte mwi quara nraakye qora timwa nyi varuva.

² Nte i Timotirara ni maaqu kyuqevavema tuqo. Kotiva tiri tiqovavata, Iesusi Karaisiva tiri vunyaa vaisivantovata, i kyuqema mwateta iara po kye timwa mwataivaro i mwutukyaqitairo qihaakya hi varirara variante.

Tire hia Karaisira quara kyauruare tura

³ Nte Kotirara kyuqeve timwaqi viqana ntena haivaqahua huntama kyena Kotira kyaiqa varaqi vi varura. Nte Kotira kyaiqa vareqana ntapihi kyena varaurara tina, nte qua tuqaro hia ni no muaanra ntaihana vutu kyena tura. Nte mwitaamaqi viqana nte entaqivata iheravata Kotiva i kyaahaqa hiarive tina, mwianra aakyara ntamwaqina vura.

⁴ I vuqitairo nruqunru tumunranra nte qati nraahu rie varuqo. Ni mutukyavanto kyuqe hiarive tina, i taqaataa ihana varuqo.

⁵ E hia unraqama kyera Kotirara rieqara mwia aanraqaa quanra nte mwia ntapihima kyena. I taatova Roisivavata, i nrova Iunisivavata, Kotira aanraqaa vuntama kyera evata vi variananra nte ntapihi quara.

⁶ Mwianra rieqanama haaru nte iqaa kyauqu vataavaro Kotiva mwi entara nai kepukya mpo i mwunra, e mwia taunru kyerorave tuqo. Vaisivanto qia vuata kyaiharo auru vintema kyera e Kotiva nai kepukya mpo i mwinra hia qumina tutaraitira, tuqara kyera mwia kepukyaqama kye titera Kotira kyaiqa varaqira quante.

⁷ Hia tiriara mwihua aatu hiate tiro, Kotiva nai mwanraqura timwinra. Qaqao, Kotiva nai mwanraqura tiri timwihanro mwia mwanraquravanto tiri kyaahaqa hi varihata mwiaqaatai tire kepukyaqama kye variqi viqata tire nanrianra nanrianra mwutukya vaihata tire kyuqema kye teta mwamwantaqaa ntaqikyiqi vunara.

⁸ Mwianra rieqarama hia kyauriqara tiri vunyaa vaisiara nraakye qora timwa nyiqira quante. Nte Karaisira qua timwa nyunra mwia kyaara ni rupa kyaavana karavuqi varura, hia mwianravata riairaro i kyaurirara variante. E hia kyauriraitira, ni nraantantera tiri vunyaa vaisi quarave tira i uaqiama mwate varivara e muaanra varenanranra hia nronraqama kyera riemwaqira quante. E mwitaamaqira viraro Kotiva i kyaahaqa hiqaro i kepukyaqama mwatairara e qioma variqira vinanra.

⁹ Kotiva tiri huvantu timwa tero tiriara ni nraakye qora variate tiro, tiri tinraanrama taira. Hia tire kyuqe kyaiqa vara mwataunanranra riero tiri tinraanrama taira. Mwiva nai nte mwitaa hirerave timwa kyero qati tiri kyuqema timwa taira. Hia mwaa mwatara ututo entara Kotiva tiqaro, Nraakiara nte Iesusi Karaisira kyaiqara rieqana nraakye qora kyuqema nyatarerave, timwa kyero terama tero varura.

¹⁰ Kotiva mwitaa timwa kyero variharo mwaa entara Iesusi Karaisiva tiri huvantu timwa taariva mwatani qovarama virara tita, tire Kotiva tiri kyuqema timwa taaninranra ntapihi kye riaunanra. Karaisiva qovarama viro ekyaara qutu vi okyarara mwia kepukya nteqa kyairara tita, tire Karaisira mwakyaakya kyuqera riemwaqi viqata tirevata qioma ekya enta qati variqi quanra.

¹¹ Kyuqe mwakyaakya mwia timwa nyianrive tiro, Kotiva ni nronraqama kyaihana nte mwi quara nraakye qora timwa nyiqi viqana qua okyaravata mwihua timwa nyi varura.

¹² Nte mwi quara timwa nyiqi vi varuqata mwia kyaara mpo hiahua ni uaqiama mate variavana nte muaanra vare variqana nte hia nronraqama kye mwianra riena kyauriraitina, nte mwiaqaa vuntu vina varu vaisira Iesusira okyara ntapihi kyauvava tina, nte mwutukya qihaakya kyena tiqana, Mwiva qioma ni kyaiqa mpitairaqaa ntaqikyiqiro viraro ekyaara enta qovara hiananrove, ti varura.

¹³ Nte qutaa qua i timwa mwunra rieqarama mwi quara nraahu tuqara titera nraakye qora timwa nyiqinra quante. Mwi quara rieqarama Karaisirara kepukyaqama kyera riemwaqi viqarama mpohuara mwutukya vahirara variqira quante.

¹⁴ Vaisivanto kyuqe inraikyaqaa ntaqikyintema kyera e Karaisira qua nte i timwa mwunraqaa kyuqema kyera ntaqikyiqira quante. Kotira mwanraquravanto tiriqi variva i kyaahaqa hi varirara e mwi quaraqaa ntaqikyiqira quante.

¹⁵ Nte Esiaani nrohi varuqata ekyaa vaisivata, Pikeraasivavata, Hemokenaasivavata, ni qaqira kyeta quara e mwia ntapihni kyaanranra.

¹⁶ Ni karavuqi kyeta seniyo rupa taavana varuqaro Onesiporaasiva hia mwianra kyaauraitiro, mpo hira mwiqi nrumu ni kyuqema matairara tina, nte Kotirara aakyara nteqana mwi vaisiravata, mwia nraamwuqi variahuavata, kyuqema kyera po kye timwa nyataanema tuqo.

¹⁷ Mwi vaisiva hia ni rupa taarara nronraqama kyero riaraitiro, Romiqi uro ntero ni piriara puamaqiro viro uro ni puama kyaira. ¹⁸ Qio tiri vunyaa vaisivanto ekyaa entaqaa mwianra po kye timwa mwataanro. Nte Epesaasiqi variavaro mwi vaisiva kyuqema kyero ni kyaahaqa hura, mwiavata e ntapihianra.

2

Ntaqi vari vaisira kyuqera votima kyera variqira quante tura

¹ Timotio, ni maaquo, Iesusi Karaisiva tiri kyuqema timwa te varirara tira, e kepukyaqamaqira quante. ² Nte nraakye qora airi suqaa variqana timwa nyu quara e riaanranra, mwi quara Kotira aanraqaa kyuqema kyeta nrohi vaisihua timwa nyinrata mwihua mwi quaraqaa kyuqema kye ntaqikyiqi vigaqta mpohuavata timwa nyiqi quata.

³ E Iesusi Karaisira nraaqira variqara ntaqi vaisira kyuqera votima kyera variqarama hia tiri uaqiama timwa terara nronraqama kyera riaraitira, tiri nraantantamwa kyera muaanra vareqarama kepukyaqama kyera variqira quante. ⁴ Ntaqi vaisiva variqaro naiqaa ntaqikyivaisira qamwata mwatarero uti variqaro mwiva hia mpo kyaiqa mpo kyaiqa varaqiro viraitiro, mwiva ntaqi kyaiqara nraahu varaqiro vi varira.

⁵ Mpo inraikya vararerata hianta huaqitairo mpovanto hianta okyarara timwa taani quara hia riaraitiro, nai riamwa kyero mpo aanraqaa qariva hiam qio kyooqaa varaanranro. ⁶ Vaisivanto toqaamwu tu kyero kyaiqa varaqi viro kyera vara tutaariva, mwiva nraantema kyera nraanranro.

⁷ Tiri vunyaa vaisivanto i kyaahaqa hirara e ekyaa qua okyara qio ntapihni kyera rianranranra tira, e nte tu quara nraato tuqira quante.

⁸ Nte Karaisira mwakyaakya kyuqe mwakyaakya nraakye qora timwa nyiqina vu quara nraahu riewwaqira quante. Iesusi Karaisiva Ntevitira okyara kuaa okyara varuva qutu vuraqitairo qaiqaa qati sivurama. Nte mwi vaisira qua timwa nyiqi vi varurama.

⁹ Nte timwa nyiqi vuqata mwi quara kyaara ni uaqiama mateta antua utuahua rupa taantema kyeta ni seniyo rupa taara. Mwi hua ni nraahu qio rupa teta Kotira qua hia qio rupa tevata.

¹⁰ Mpo hiahua ni uaqiama mate variavana nte hia mwianra nronraqama kyera riauqo. Nte Kotiva nai kyaama tai nraakye qorahua rieqana qioma nte muaanra mwia varaanranra. Mwi huavata Karaisira qua riaivaro Kotiva mwihua sitairata ekyaa enta Kotiravata qati variqi quate tinama, nte ekyaa muaanra mwianra hia nronraqama kye riaraitina, variqi vura.

¹¹ Mwaa quarara qutaa quave qarara tira, evata riewwaqira quante:

Tire Karaisiravata qutu quarahua variarera,
tira qioma nraakiara mwiavata qati variqi quanarave.

¹² Tira hia qoriri hiraitita, kepukyaqama kye variqi qarera, tira Karaisira vatama kye variqata ntaqikyiqita quanarave.

Tira Karaisira mwoqa mwianranra,
mwivavata tiri mwoqa timwianranrove.

¹³ Tira mwia qua riewwaqita virerave timwa kyeta qaqira kyaarera, mwiva nai timwa taani quara hia qaqira kyaraitiro, qati nraahuma mwi quara riewwaqiro quanarave.
Mwiva hia nai timwa taani quara qaqira kyero mpo qua mwia mwoqaqaa qianarove.

Kotira kyaiqa kepukyaqama kyera varaqira quante tura

¹⁴ Ekyaa mwi quara tura qaiqaavata qaiqaavata nraakye qora timwa nyiqira quante. E Kotira vuqaa variqara nraakye qora timwa nyiqanrama hia qumina mpo qua mpo qua kyaara inronra hiqata variate qianta. Inronra hi quava hia nraakye qora kyaahaqa hianranro. Mwi quava mwihua vara raupirimama kyaanranro.

¹⁵ Kotiva iara kyaiqa vaisi kyuqevave qiarive tira, mwia kyaiqa nraahu kyuqema kyera varaqira quante. E tiqara, Mwiva ni kyaiqa tukyama kye taqairage hia kyaurirerave, timwa kyeqarama mwia kyaiqa varaqira quante. Kotira qua qutaa qua ntapihhi kyera nraakye qora timwa nyiqira quante.

¹⁶ Vaisivanto hia Kotirara riaraitiro, qumina qua nraahu riemwaqi viqaro inronra qua qiani vaisira mwoqa mwiane. Mwi quava vaisi vara kyairaro Kotira aanra qaqira kyero mpo aanra uaqia hianinraqaama quanantro.

¹⁷ Mwi quava tauma rumpuara uaqia hiva vaisi mwamwanta nre varira voti hira. Haimeniaasivavata Pairitaasivavata mwi quara timwa nyiahua variara.

¹⁸ Mwitanahua qutaa aanra qaqira kyeta tuqasaavi api qua tiqata, Ekyaa nraakye qora qutu viraqitai qaiqaa qati sivi entarara vaakya qovarama viro taiqama viho, ti variavata Iesusira nraaqiara mpo hiahua mwitanahua quara qutaave timwaqi vita mwia kyaara mwihua uaqiama quara.

¹⁹ Qio paatiharo mwataqi kyatari rataintema kyero Kotiva nai qua paatiharo rataira. Mwiaqaa qara ntumwa taiva mwitaama tiro:

Nronravanto nainive ti nraakye qorahua ntapihhi kyairavema, tiro.

Qara mpovanto tiqaro:

Nronravanto niqaa ntaqikiyi varivave qiariva, mwi vaisiva uaqia hi kyaiqara qaqira kyero kyuqema kyero variqi qarive, tira.

²⁰ Nraamwu nronraqi taanu mpo qara mpo qara hiva vahira. Mpo hiva nronra munima kyeqata utu taava korive, munimave, mwi inraikyarago utu taava vaiharo mpo hiva kyatarive, aatapaive, mwiaqo utu taava vahira. Mpo hi taanunraqaa nronra entaqaa nraavata mpo hiraqaa qumina entaqaa nraanra.

²¹ Vaisivanto uaqia hi kyaiqara qaqira kyero variva, mwi vaisiva taanu kyuqeraqaa nronra ihera nraahu vara kyeqaro nrai taanunra votima kyero varianantro. Tiri nronravanto mwi vaisira vita kyero qioma mwiva ni kyaiqa nronra kyaiqa varaananrove qianantro. Tiri nronravanto mwi vaisirara hia qumina kyaiqa vararaitiro, ni kyaiqa nraahu varaqiro quanantrovema qianantro.

²² Qumwanraa vaisive, qaraakya vaisive, variqata api nkyiari mwamwanta kyakya hira qora kyaiqa varaataa hira qaqira mwoqa tukyera ntapihhi kyera variqira quante. E Karaisirara kepukyaqama kyera riemwaqira quante. Mpohuara mwutukya vahirara variqira quante. Mwaateraqama kyera variqira quante. Mwitaamaqira viqarama mpo ihua qutaqama kyero Karaisiva tiriqaa ntaqikiyi varivave tihuavata variqira quante.

²³ Qua uaqia hianinra tiqata inronra hivara e hia mwihua kyapata variqira quante. Mwihua mwitaa timwaqi viraqaatairo ntaqira inraikyavanto nraahuma qovara hianantro.

²⁴ Karaisira kyaiqa vaisivanto hiamu mpohuavata ntaqiro inronramaqiro quanantro. Mwiva mwihua mwutukya vara qihaakyama kyero kyuqeraqama vataqiro quanantro. Mwiva kyuqema kyero raraqaa taaninra vara mwataniqama kyero ntapihhi kyero qua okyara timwa nyiqiro quanantro.

²⁵ Mwia quara qumina quave timwa kye hia riehua qihaakyama kye timwa nyiqi viro avuqavu hiari. Mwiva mwitaamaqiro viraro Kotiva mwia qua hia riehua kyaahaqa hirera, mwihua mwi vaisira quara qutaave timwa kyeta unra qua qaqira kyeta Karaisira quara qutaavema tivara. ²⁶ Vaaravanto aasau tutaintema kyero Saataaniva mwi vaisihua tutaihata mwihua mwia qua nraahu riemwaqi vi variara. Mwihua su nyaato ntapihhi virata ntapihhi riavera, mwihua Kotira qua riemwaqi vivara.

3

Poruva ekyaa entanramwuanra tura

¹ E mwaa quara riaante. Ekyaa enta qaumaqa hianinraqa nraakye qora uaqiama kye variqata nronraqama kye muaanra vahianinraqi varivara.

² Mwi entara vaisivanto nkyiariara nraahu riemwaqita vivara. Mwihua munimanra nraahu nronraqama kye rieqata mwia varehua nraahu kyaiqa utuqita vivara. Mwihua nkyiari mwahuta tita nkyiari nyutu nraahu tuaaheraqi vivara. Mwihua mpohuara uaqia hi quara nraahu timwaqi vivara. Mwihua nkyiari nyohua sohua qua raaqu tevava. Mpohua mpo inraikya nyivatave, kyaahaqa hivatave, hiamu kyuqevavata tivara. Mwihua hia Kotira kyaiqarave Kotiva hi inraikyarara riaraitita, apiqama kye variqi vivara.

³ Mwihua hia mpohuara mwutukya vahirata variqi vivara. Mwihua hia mpohuara po tita mpohuara kyuqe hivara. Mpohua nyutu vara mwataniqa hiqata unra qua tiqata varivara. Mwihua hiam qio nkyiari nyamwantaqaa kyuqema kye ntaqikyivara. Mwihua qamwanrama kyeta hena vaisi rukye toqa ntupepaa hirera nraahu utivara. Mwihua kyuqe okyarara hia mwutukya vahirata varivara.

⁴ Utaruara rieqata nramwutaa kyaququzi mwihua nkyiari nramwunaahua sitaqita uro kyevara. Mwihua paparuqama kyega api kyaiqa varevara. Mwihua nkyiari mwahuta tiqata tire nronra vaisi varuroma tivara. Mwihua nkyiari qamwaterara nraahu rieqata hiam Kotirara nronraqama kye rievvara.

⁵ Mwihua nraakye qora suqaa nrohiqata nkyiari nroqitai tiqata, Tire Kotira vataqi vi varuro, timwa kyeta mwihua nkyiari su nyaatoqitai tiqata, Hiam Kotiva tiri qio kyaahaqa hiananrove, tivara. Nraakiara mwitaa hi vaisihua qovarama vivara e mwihua nyaatu aatu hiqara hia mwihua nraaqani quante.

⁶ Mwitaa hia vaisihua hia kyuqe vu nraato vahi nraakyehuara tiri qua riemwaqi quate tita, mwihua mpo nraamwu mpo nraamwuqi vi variara. Mwi nraakyehua nkyiari qora kyaiqaqaa nronra muaanra varet nkyiari mwamwanta kyakya hira vataqi viqata mwi aanranraqaave mpo aanraqaave quanarave ti varia nraakyehua variara. ⁷ Mwihua mpo qua mpo qua ntapihiare tiqatavata hia Kotira qua qutaa qua okyara ntapihii kye riaara.

⁸ Haaru Mosesiva varu entara vaisitana Ianisikya Iampirisikya Mosesira nramwutaqa huntama kyeta mwaa entara mwi vaisihua Kotira qua qutaa qua okyarara nramwutaqa hiqata varivara. Mwi vaisihua variavaro mwihua su nyaatovanto apiqama vihata mwihua unra tiqata, Tire qioma Kotira aanraqaa vi varuro, ti variara.

⁹ Qio mwihua mwitaamaqi viqata hia qioqama kye variqi vivara. Haaru nraakye qoravanto Ianisikya Iampirisikya api okyara qovarama kye taqontema kyetama nraakye qoravanto mwi vaisihua okyara qumina unra okyara qovarama kye taqevara.

Poruva Timotirara Kotira qua kepukyaqama kye tutaante tura

¹⁰ E nivatama kyera variqara nte nraakye qora timwa nyu quara ntapihii kyera riaanra. Nte nrohina varura ekyya ni okyara ntapihii kyaanra. Nte Karaisirara kepukyaqama kye riemwaqi vurarave, ni pikyokyaqitairo hia raraqaa taihana nte tirema variqana kyuqema kye vaisi kyaahaqa hi varurarave, nte mpohuara mwutukya vaihana varurarave, e ekyya mwi inraikyara ntapihii kyaanra. Hia nte qoriri hiraitina kepukyaqama kye variqi vurarave, ¹¹ mpo hiahua ni uaqiama mataavana toqaamwu tu kyeqana variqi vurarave, nte atura ntiqana variqina vurarave, mwiavata ntapihii kyaanra. Nte Antiokinive, Aikoniaaminive, Risitaraanive, mwi mwatukyara mwinramwunraqi variqi vi variavata mwi mwatanaahua anoma kye ni uaqiama mate varuvana nte nriqa vu inraikyara varaavara e mwiavata ntapihii kyaanra. Mwi mwatanaahua anoma kye ni uaqiama mate varuvaro tiri vunyaa vaisivanto mwihuqitairo ni vaitutumama kyero ni vara qatinani kyera.

¹² Ekyya nraakye qora Iesusi Karaisiravata variqata Kotira aanraqaa virera ihua variavata mwata mwaaqana nraakye qoravanto hiam mwihua egevara. Mwihua ri ntuquti hivata nriqa vira inraikya vareqatama varivara.

¹³ Uaqia hi kyaiqara uti varihuave, Kotira kyaiqa unraqama kyeqa vare varihuave, mwihua uaqia hi kyaiqara utiva mpoqivata nritarero nronraqama kyero vahianro. Mwihua mpohua unra utu nyataivata mwihua nkyiari unra utu nyatevara.

¹⁴ Qio e hia mwitaa tiraitira, mwaanra qua rieqara mwi quarara qutaave qiananra mwianra nraahu riemwaqira quante. Tire mwi quara i timwa mwunanranra tira, e tiri okyaravata ntapihii kyaanra. ¹⁵ E pataru variqara Kotira mpukuqi qara ntumwa tai quara riemwaqira quananra. Mwi quava i kyaahaqa iharo i vu nraatovanto ntapihii paahima vihara e Iesusi Karaisirara qutaave qiananranra tiro, Kotiva i huvantu kyero qioma i vitananro.

¹⁶ Ekyya Kotira mpukuqi vahi quara Kotira mwanraquravanto vaisi kyaahaqa hi varihata qara ntumwa taara. Mwi quava nraakye qora kyaahaqa hiari quavama vahi. Mwi quaraqatairoma vaisivanto qutaa qua okyara qio ntapihianro. Mwi quaraqatairoma vaisivanto nai uaqia hi kyaiqara utuaninra vu nraato ntapihiraro ntapihii kyero riaanro. Mwi quaraqatairoma kyuqe aanraqaa nrohiani okyarara qio ntapihianro. Mwi quava nraakye qora kyaahaqa hi variratama mwihua ntapihii kye variqi vivara.

¹⁷ Mwi quava mwitaama vahirara tiro, Kotira kyaiqa vaisivanto Kotira mpukuqi vahi quara riemwaqiro viro mwiaqatairo tera taarama kye variqaro qioma kyuqe kyaiqa varaqiro quananro.

4

Kepukyaqama kyera Karaisira qua timwaqira quante tura

¹ Nte Kotira vuqaavata, Karaisira vuqaavata, variqana qua i timwa mwinrenra. Iesusi Karaisiva nraakiara qutu vihuavata, qati varihuavata, tukya hiananro. Mwiva nraakiara vunyaa vaisivanto variqaro ekyaa nraakye qoraqaa ntaqikyiariva tumuananro. Mwianra rieqanama nte i qua mwiqana mwitaama tina:

² Karaisira mwakyaakya nraakye qora timwa nyiqira quante. Nraakye qoravanto tera hita qamwate entarave, hia qamwate entarave, qati nraahu mwi quara timwa nyiqira quante. Kepukyaqama kyera qua timwa nyiqira virata mwihua mwi quarara qutaave qiata. Mwihua qora aanra nrohira mwi inraikyara qoqaa timwa nyiqira virata mwihua mwi aanranra qaqira kyeta Kotira aanra qate. Mwi quara hia paparugama kyera timwa nyinraitira, qakyoma kyera ntapihhi paahima kyera timwa nyiqira quante.

³ Mpo enta nri ntairata mwi entaraqaa nraakye qoravanto hia qutaa qua riarera utivara. Mwihua nkyiari riaataa hiani quara, mwia nraahu riarera uti variqata api okyarara nraahu ti vaisihua sita kye vateta tiqata, Tiri rie nraahu variataa hiraqe rieqata qamwate varihana quara nraahu timwa timwa qatema, tivara.

⁴ Mwihua qutaa qua mwoqa mwita uri quave, haaru varuhua qua nraahu riaataa hiratama rieqata varivara.

⁵ Mwihua mwitaamaqi vi varivara e hia mwitaa hiraitira, i vu nraatovanto kyuqema vahirara variqira quante. I uaqiama mwataivara e nriqa vi inraikyara vareqara kepukyaqama kyera variqira quante. Karaisira qua timwaqira quante. Kotiva i mwitai kyaiqara varaqira quante.

Nte qutuani entava qaumatoma vaiho tura

⁶ Kotira kyaiqa vareqaro uaini ekyaa rauru kyaintema kyero qaumama ni nraanrevata rauriraqe taiqaaninra. Pataqia vari kyena mwaa mwataragaatai taiqena quaninra.

⁷ Nte mwatani variqana mpo inraikya vararera hiantaantema kye hiantamwaqi vina uro aanra mwia taiqa kyauqo. Nte Karaisira qua kepukyaqama kye tuqina vi varura.

⁸ Nte kyuqema kye hianteqana aanra mwia taiqa kyaurara tina, nte mwia qiata kyoqaa varaaninra mwia vekya nraahuma varuqo. Nronravanto ekyaa nraakye qora ntapihhi kyeqaro tukya hi variva, mwiva ekyaa entaqaa variqaro ni kyoqaa mpiqaroma nianra e ntapihhi kyera nrohi variaravavema qiananro. Mwiva hia nianra nraahu mwi quara qiananro. Ekyaa nraakye qoravanto mwiva qaiqaa qovara hiani entara mwia vekya varihuavata varivaro mwiva mwihuaravatama mwi quara qiananro.

Poruva ekyaa qua tura

⁹ E ni taqera aanrava vahirara gamwanrama nrumu ni taqaante.

¹⁰ Ntimaasiva mwaa mwataraqaa vahi inraikyarara mpoqama kyero mwutukya nti variharo ni qaqira kyero Tesaronaikaani vura. Kereseniva Karesiaani viharo Taitaasiva Ntarimesiaani viharo ¹¹ Rukuva kuaikuvantoma nivata variro. E mwaini nrinrenra hira Maakiravata vitera nriante. Mwiva kyuqema kyero ni kyaahaqa hi varihana kyaiqa varaura.

¹² Nte Tikikaasira titauqaro Epesaasini virama.

¹³ E mwaini nrinrenra hira ni vaagatua Toroaasini Kapaasira nraamwuqi kyaura mwiaavata varaqira nrumu mpiante. Mpukuvata varaqira nrumu mpiante. Mpuku mponramwu aasau pahiqo utu taira mwianra nronraqama kye riemwaqi virama varaqira nrumu mpiante.

¹⁴ Arekisantava qainiqotairo mpo inraikya mpo inraikya uti variva nronraqama kyero ni uaqiama mataira. Mwianra rieqaro tiri vunyaa vaisivanto nai kyoqaa mwiananro.

¹⁵ Evata mwi vaisirara rauriqara variante. Tire nraakye qora timwa nyuna quara mwiva qutaqama kyero mwi quara nramwutaqa hi varira.

¹⁶ Vuni niqaa qua vatovana ko ti variavaro hia mpovanto nivata variro ni kyaahaqa hura. Ekyaa ni qaqira kyeta vuvana nte ntenanraa variqana ntena vaitutu hiavara. Qio nte Kotirara aakyara nteqanama mwitaa hia vaisihua hia mpo qara hianta tura.

¹⁷ Nte ntenanraa ko ti variavaro tiri vunyaa vaisi mwiva nraahu nivatama kye variqaro ni kepukyaqama matovana nte Karaisira qua ekyaa mpo mwatanaa mwihua timwa nyiavata mwihua ni qua riora. Tiri vunyaa vaisivanto qaakyau vairi raioni nroqitairo ni vaitutuma kyora.

¹⁸ Uaqia hi kyaiqava ni nraatara kyaankyo tiro, tiri vunyaa vaisivanto ni vaitutumaqiro viviro ni pitaqiro uro nyaamwuni nai mwatukyaqi naivatama kye variarive tiro, ni uro kyaananro. Mwiva kepukyavanto varirara tita, mwia nrtutu nraahu ekyaa enta tuaaheraqi quata. Qutaave.

Qua mwanteqaro ekyaaara qua tura

¹⁹ Nte Pisisiraaravata Akuiaraaravata qua mwantauqo. Onesiporaasiravata mwia nraamwuqi variahuavata nte qua mwantauqo.

²⁰ Irasitasiva Korintiqi nraahu variharo Toropimasira nriqa vihananra tina, nte Mairitaasini mwia kyaura.

²¹ Ni taqarerara toqa vaururu tuani entara nrinronra. E nrinra aanrava qio vahirara, vuhaaninraqaa qamwanrama kyera nrumu ni taqaante.

Iuvuraasivavata, Piutenisivavata, Rainasivavata, Kirotiavavata, ekyaa tiri tiqata vakyaa hini mwihuavata, nkyi qua mwantaavo.

²² Tiri vunyaa vaisivanto Karaisiva i mwutukyaqi variari. Kotiva nkyi ekyaa kyugema nyatairata variatema, tuqo.

TAITAASI

Poruva Taitaasirani qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro 36 ihive nritarovaro Poruva qaiqaa karavuqi variqaro mwaa quara qara ntumwa tora.

Taitaasiva hia Iutaa vaisi nai mpo mwatanaavanto Iesusira nraaqiaraqama viro varuvaro Poruva mwianra mwataama kyera nraakye qora Kotira aanra nyaamwutaante tiqaro Taitaasirani qara ntumwa tora.

¹ Nte Poruva Kotira kyaiqa vaisi varuvama. Kotiva ni nronraqama kyaihana nte Iesusi Karaisira qua timwa nyiqi vi varuvama varina.

Kotiva nai kyaama tai nraakye qorahua Karaisirara kepukyaqama kye variqi viqata qutaa qua okyara riemwaqi quate tiro, Kotiva ni titairave.

² Kotiva hia unra qua ti variva haaru hia mwaa mwatara ututo entaraqaa nai kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Ntena kyaama taani nraakye qorahua ekjaa enta qati variqi vivarave, tura. Mwianra rieqanama nte nraakye qora timwa nyiqanama, Nkye Kotirara kepukyaqama kye riemwaqi viqatama mwi entara vekya variqi quate, ti varurave.

³ Kotiva nai kyaama tai nraakye qorahua ekjaa enta qati variqi vivarave timwa kyero variqi vuvaro nai timwa to entaraqaa Iesusi Karaisiva tumu ntero Kotira qua qaraakya qua qovarama kyora. Mwi quara nraakye qora timwa nyiqira quante tiro, Kotiva tiri huvantu timwa taariva, mwiva ni nronraqama kyaihana nte mwi quara nraakye qora timwa nyiqi vi varuvama varina.

⁴ Taitaasio, nte mwaa quara inima qara ntumwa tena. Tiretana Karaisira qua kuaa qua nraahu riemwaqi vi varunanranra tina, nte iara ni mwaaquve turave. Kotiva tiri tiqovavata Iesusi Karaisiva tiri kyaahaqa hiarivavata i kyuqema mwataivaro i mwutukyaqaitaro qihaakya hi varirara variana.

Mwaa quara rieqara vaisi nronraqama kyairata Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikyiate tura

⁵ Iara nte hia taiqa kyaani kyaiqara ntapihi kyera taiqa kyera mpo mwatukya mpo mwatukyaqaitara vaisi nronraqama kyairata Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikyiqi quate tina, nte Kiritini i kyena nrunrave. Qio nte mwini variqana i timwa mwivava quara riemwa taante. ⁶ E vaisi nronraqama kyarera hira mwataama variani vaisira nronraqama kyaante:

Mwi vaisiva varirata nraakye qoravanto hia mwianra uaqia hi kyaiqara utiho timwa kye mwiaqaa qua vatevama variari.

Mwi vaisiva nraakye kuaa varataarivama variari.

Mwi vaisira nraaqiaravantovata Karaisira qua riemwaqi viqata mwihuavata hia api aanra nrohiraaita, nkyiari nyohua sohua qua nraahuma riemwaqi quata.

⁷ Mwi vaisiva Kotira kyaiqaaqaa ntaqikyiqiro quaninranra tiro, qora kyaiqa varaani quava hia mwiaqaa vahiyari.

Mwi vaisiva hia nai quara nraahu kyuqerave timwaqiro quari.

Mwi vaisiva hia qamwanrama kyeqaro raraqaa taariva variari.

Mwi vaisiva hia nramanri nrenro uera ntaari vaisiva variari.

Hia mwi vaisira raraqaa tairaro qamwanrama kyeqaro mpohua ntuqtuariva variari.

Hia munimanra mpoqivavata mwutukya ntuari vaisiva variari.

⁸ Mwi vaisiva nyianrasai nrhiva kyarave qiatomwave nyianrivama variari. Mwiva kyuq okyarara mwutukya vahiarivama variari.

Mwi vaisiva naiqa kyuqema kye ntaqikyiarivama variari.

Mwiva avuqavuma kyero nrohiari vaisivama variari.

Mwiva kyotataqama kye variari.

Mwiva nai kyaiqa vutu nteqaro varaari vaisivama variari.

⁹ Qutaa qua mwia timwa mwia quara mwi vaisiva tuqara kyero tutaari vaisivama variari.

Mwiva mwitaa hiari vaisiva variqaro qioma mpohuavata kyaahaqama nyataari.

Mwiva mwitaamaqiro viqaro api qua ti vaisihua quavata nraatara kyairata mwihua nkyiari api qua ntapihi kyaata.

Mwaanra apiqama kye ti vaisihuara rauriqara variante tura

¹⁰ Vaisi airivanto mwihua kepukyaqama kye lutaa mwaanra okyarara rie variahua, mwihua tiri quara qoririma kyeqata mwihua qumina qua unra qua nraahu timwa nyiqi vi variarave.

¹¹ Mwihua munimanra nraahu riegata api qua ti variavata mwihua quaqaara mpo nraamwu mpo nraamwuqi variahua apiqama vivi hiarave. Mwihua uaqia hi quara ti variarara tira, e mwihuara qaqira kyeta tirema variate qiante.

¹² Kiriti vaisi mpovanto nraakiara qovara hianinranra timwa nyi varu vaisiva haaru variqaro nai nramwunaahuara mwitaama tiro:

Kiritiqinaahua unra qua nraahu ti variahuave.
Mwihua qaakyau quara vairi nraantantamwa kye variarave. Mwihua hia kyaiqa vararaitita, qumina aanra nrohiqata kyara nraahu kyovi kyaavirama kye nre variarave, tura.

¹³ Haaru mwi vaisiva tuva gutaama vahiyo. Mwianra riegarama mwi mwatanaahuara kepukyaqama kyera tiqara, Qora qua qaqira kyeta kyuqe qua nraahu riemwaqi quate, qiante.

¹⁴ Iutaavanto uri qua tira hia riaate, qiante. Vaisi mponramwuvanto nkyiari riemwa kyeta hia mwitaa mwataa hiate ti quaravata hia riaate, qiante.

¹⁵ Kyuqe vu nraato vahiarai vaisiva variqaro mwiva ekyaa inraikyara kyuqe inraikyavema qiananro. Vaisi mpovanto hia Iesusirara gutaave qiariva ua vu nraato vahiariva hiama qio mpo inraikyavata kyuqe inraikyave qiananro. Mwia vu nraato mwutukyaqaitairo apiqama quaninranra tiro, mwiva ekyaa inraikyara qora inraikyavema qiananro.

¹⁶ Mwitaa hia vaisihua nkyiari nyoqitai tiqata, Tire Kotirara riegata nrohi varurahuave, timwa kyeqata variavaro mwihua kyaiqavanto mpovau vaihata Kotira qoriri hi kyaiqara varaqi vi variarave. Mwihua mwitaama kye nrohi variavaro Kotiva mwihuara qua raqute varia vaisihuave tirave. Mwihua Kotira qua raqute variarara tiro, kyuqe kyaiqavanto hiama qio mwihuqaqi vahiananrove.

2

Qua mwaanra kyugerara tura

¹ Mwihua api qua timwa nyivara e kyuqe qua nraahu timwa nyiqinra quante. E nraakye qora mwaanra qua kyugera timwa nyiqanra mwataama kyeta nkye mwi quara riegata nrohiate qiante.

² Nyaapai mwihua mwataama kyera timwa nyiana: Nkye hia nramanri nreta uera ntaraitita, nkye kyuqe vu nraato vahirata nkyeta mwamwanta mwutukyaqaa kyugema kye ntaqikyiqi nrohiate. Karaisira qua anoma kye riegata variqi quate. Mpohuara mwutukya vahirata variqi viqata hia pupohairata kepukyaqama kye Kotira aanraqaa variqi quate, qiante.

³ Kyontavata mwataama kyera timwa nyiante: Nkye Kotiranivanto variarara tita, kyotataqama kye variqi quate. Hia mpora nrutu vara mwataniqa hiqata qora qua qiata. Uainivanto nkyi kyonta ntavaaqavu kyaankyorave, qiante. Kyonta nronra tuari nraakye qaraakya nraakye aanra kyugera nraamwutairaro ⁴ mwiva kyugema kyero nai vaatiaravata, nai nraaqiaravata, mwutukya vahiraro variari.

⁵ Nronra tuari nraakye qaraakya nraakye nraamwutairaro kyugema kyero nrohiqaro hia mpo vaisiara riaraitiro, nraamwu maataqaa kyugema kyero ntaqikyiqaro nai vaati qua nraahu riemwaqiro viraro mpovanto mwia kyaiqa taqero hiama Kotira quara uaqia hi quarave qiananro.

⁶ Qaraakya vaisiaravata mwataa qiante: Uaqia hi kyaiqara utuaro tita kyugema kye nkyeta mwamwantaqaa ntaqikyiqi quate, qiante.

⁷ Taitaasio, e ena mwiva mpo kyaiqa mpo kyaiqa vareqara kyuqe kyaiqa nraahu varaqira virata qaraakya vaisivanto i kyaiqa taqeta mwihuavata kyuqe kyaiqa varaqita quate. E nraakye qora Kotira aanra nyaamwuteqara hia nroqitaira nraahu qiante. Qua timwa nyiqanra qua mwia vataqi vira mwitaa mwitaa hiante. Hia uqenraaqenrama kye tiraitira, mwi quarara nronra qua qutaa vahirave qiate tira, kepukyaqama kyera qiante.

⁸ E ntipihi vahiani quara nraahu timwa nyiqira virata hia iara api qua tiho qiata. Mwitaa timwaqira virata tiri nramwutaahua tiriqaa qora qua vateva hia vahirata mwihua nkyiari kyauruata.

⁹ Rupataavata quminaqama kye kyaiqa vare varia vaisihuara mwataa qiante: Nkyiqa ntaqikyiani vaisira qamwata mwateqata mwia qua riemwaqi quate. Hia mwianra qora qua qiante.

¹⁰ Mwiva vataani inraikyara hia mpuara varaate. Nkye mwia kyaiqa kyuqema kye varaqi vivaro mwi vaisiva nkyiara kyuqe vaisi nraahuve timwa kyero Kotiva tiri huvantu kyaiqa timwa tai quarara kyuqe quave qiare, qiante.

¹¹ Tire ntapihhi kyaunanrave. Ekyaa nraakye qora huvantu vita qio variate tiro, Kotiva nai kyuqema nyataani okyarara qovarama kyairave.

¹² Tire mwi okyarara rieqatama hia Kotira qoririma mwataraitita, mwatanyaa inraik- yara hia mwutukya ntraqeta tetaqa kyuqema kye ntaqikyiqata ntapihhi kye nrohiqata mwaa entara Kotira kyaiqa nraahu varaqi quaravama vahiho.

¹³ Tire mwitaamaqi viqata tiri kyuqema timwa taani entara vekya varunanra. Mwi entara tiri mwanriqa nronravanto tiri huvantu timwa taariva Iesusi Karaisiva, mwia peqa okyaravanto omwa votima kyero itero takyuqi variraro qoqaa tumu ntaanarove.

¹⁴ Uaqia hi kyaiqava tiri rupa taankyo tiro, mwiva tiriara rieqaro tiri huvantu timwa tarero qutu vurave. Mwiva tiriara kyai mwihua hiqama nyataarita mwihua ni nraakye qora variqata kyuqe kyaiqa nraahu varaqi quate tiro, mwianra rieqaro qutu vurave.

¹⁵ Qio e mwi quara nraakye qora timwa nyiqira quante. E nronra vaisivanto variqarara tira, kepukyaqama kyera nraakye qora mwi kyaiqara mwitaa mwataama kye vareqata mwi kyaiqara hia varaate qiante. Hauri vaisi mpovanto iara qumina vaisive qiankyorave.

3

Mwataama kyeqata Kotira aanraqaa nrohiate qiante tura

¹ Nraakye qora timwa nyiqanrama kamaninra nronra vaisive, kamaniva nronraqama kyai vaisihuave, mwihua qua hia raagutaraitita, mwihua qua riemwaqi quate quante. Mpo kyaiqa mpo kyaiqa kyuqe kyaiqa vahianinra qamwanrama varehua terama viqata variate qiante.

² Mpohua nyutu mwataniqa hiarive tita mwihuaqaa unra qua vatevorave qiante. Tirema variqata nanrianra nanrianra qamwateqata variate qiante. Henahuara qi- haakyamaqi viqata variqi quate qiante.

³ E ntapihiananrave. Haaru tire qumimaqa hiqata qua nteqa kyeta apiqa hiqata nrohi variavananrave. Mwi entara api nrohiaravave, apiqa qamwataaravave, mwi inraikyava nraahu tiri rupa tovata variavananrave. Tire mwi entara mpohua uaqiama nyateqata kyaru kyaaruma nyate variavananrave. Tire mpohua nramwutaqama nyate variavarata mwihua tita mwitaama timwa te varurave.

⁴ Tire mwitaamaqi vi variavararo Kotiva tiri huvantu timwa taariva, mwiva nai kyuqema timwa taaninra mwia mwutukyavanto tiriara vahianinra qovarama kyero ⁵ tiriara apiqama kye variqi vivorave timwa kyero mwiva tiri huvantu timwa torave. Mwiva hia tire kyuqe kyaiqa mpo kyaiqa mpo kyaiqa varaavananranra rieqaro tiri huvantu timwa toravauma. Mwiva nai tiriara po kye timwa timwa taaninranra rieqaro tiri huvantu timwa torave. Mwiva tiri hiqama timwa taihata tire qaraakya vaisi utuvita varuraro mwia mwanraquravanto tiri qaraakyaqama kyaihata variqi vi varunanrave.

⁶ Iesusi Karaisiva tiri huvantu timwa taariva tiriara kieqaro kyaiqa varorara tiro, Kotiva qihaakyama kyero nai mwanraqura tiri timwi varirave.

⁷ Kotiva kyuqema timwa tairaqaatairo tirigaa qua vahiva taiqa vihata tire mwia nraaqiaraqama vita variqata mwiavata ekyaa enta qati variqi quanranra mwia vekyama varuro.

⁸ Mwi quava qutaa quama vahiho. E mwi quara kepukyaqama kyeqara timwa nyiqira virata Kotirara qutaave ti nraakye qorahua mpoqama kye kyuqe kyaiqa varerara nraato tugita quata. Mwihua mwitaamaqi viqata qioma mpohuavata kyaahaqa hivara.

⁹ Qumina inronra hi quarave, nkyiari haivaqahua okyarara nraahu nronraqama kye rie vari quarave, antua quave, Mosesira mwaanra qua kyaara inronra hi quarave, ekyaa mwi quara mwi quara tihua nraaqani hia uro variante. Mwi quava hiam qio vaisi kyaahaqa hiananro. Hiam mwi quaraqatairo kyuqe inraikyavanto qovara hiananro.

¹⁰ Vaisi mpovanto inronra hiqaro Iesusi nraakye qora ntainra kyarera uti varirera, e mwi vaisirara hia mwitaa hiant tiraro hia riairara qaiqaa mponanivata qiante. Mwitaa tiraro qio hia riairara mwi vaisira qoririma kyera mwoqa mwiate.

¹¹ E ntapihhi kyaunanrave. Mwitaa hia vaisihua apiqama quavaro nkyiari qora kyaiqavanto vara uaqiama kyaihata nronra qua varaavo.

Ekyara qua tura

¹² Nte Ateamasikya Tikikaasikya titaarita mwini uro ntaivara e Nikoporisini nte uro varianinrani quante. Huari hia kyuqema kyero itaani entara nte uro mwinima varianinra.

¹³ Sinasiva ko okyara ntapihi paahima kyero rie vari vaisivavata, Aporosivavata, mwitanahua nyianra aanraqaa virera hiatanahua kyuqema kyera kyaahaqama nyatairata aanraqaa viqata hia mpo inraikyara aaranteta puua hiata.

¹⁴ Tiri nraakye qoravanto hia kyaiqa vararaitita, qumina varivaro kyarave mpo inraikya hia vahirata aara ntevorave tira, mwihuara kyuqema kye kyaiqa varaqi vi varivaro ekyaa mwi inraikyava nkyini qio vahiarive qiante.

¹⁵ Nivatama kye variahua i qua mwantaavo. Karaisira qua riaahua tiriara mwutukya vaihata variahua, qua mwantaunanra timwa nyiante.

Kotiva nkyi kyuqema nyatairata variate, tuqo.

PIRIMONI

Poruva Pirimoninrani qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro 30 ihive nritarovaro Poruva karavuqi variqaro mwaa quara qara ntumwa tora. Pirimoniva nronra vaisivanto Iesusira nraaqiaravanto varuvaro mwia kyaiga vaisi rupatova Onisimaasiva nai kyaiga qaqira kyero ntugema kyero uro Romini variqaro Porura nroqitairo Karaisira qua riero mwi quarara qutaave timwa kyero Poruravata varuvaro Poruva Onisimaasira Pirimoniva hunani titarera hiro Pirimoninrani qara mwaavatama kyero titovaro vura.

¹ Nte Poruva. Iesusi Karaisiva ni rupa taihana varuva. Nte tiri tiqata vakyaa Timotikyama mwaa quara i Pirimoninrani qara ntumwa teta. E tiritana vaisivanto variqara tiri nraantantera Kotira kyaiga vaisima variaro.

² Iesusira nraakye qora i nraamwuqi variahanivatama mwaa quara qara ntumwa tena. Tiri nrunra nrakya Apiaaranivatata, Akipaasiranivatama, nte qara ntumwa tena. Akipaasiva tiri nraantantamwa kyero ntaquqi viqaro Kotira aanraqaa kepukyaqama kyero vi varirama.

³ Kotiva tiri tiqovavata, tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisivavata, nkyi kyuqema nyatairata nkyi mwutukyaqitai qihaakya hi varirata variata.

Poruva Pirimoniva Karaisira qua riorara tura

⁴ Pirimonio, nte Kotirara aakyara nteqana mpo enta mpo enta iara rieqana Kotirara kyuqeve tura.

⁵ Nte riauqara e Kotira nraakye qora ekyaa mwihuara i mwutukya vaihara e kepukyaqama kyera tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisirara riemwaqira vi variananrave.

⁶ E Karaisira qua mpohua mpohua timwa nyiqira quante tina, nte Kotirara aakyara nte varura. E mwitaamaqira viqarama Karaisiva tiri kyuqema timwa taani okyarara mpo okyara mpo okyara ntapihiki kyera taqenanra. ⁷ E mpohuara mwutukya vaihara variarava mwiva nivatama kyuqema mataiharo ni mutukyavanto kyuqe ihana varura. E mwitaa hiarava mwi okyarava ekyaa Kotira nraakye qora mwutukya kyuqema nyataihata variara.

Nte iara Onisimaasirara po kye timwa mwataantema tuqo tura

⁸ Pirimonio, e mwitaama variarana nte Karaisiravatama kye variqana nte i vakyaava variqananra tina, nte qioma kepukyaqama kyena iara ni qua nraahu riaante qianinra. Nte qio mwitaa qiariva vaihanavata hia nte mwitaa tirera.

⁹ Ni mutukyavanto iara vaihananra tina, nte ivata qua qihaakyama kyena tirera. Nte Poruva nte nyaapaiqama vina variqana nte Iesusi Karaisiva rupa taihana varuva, ¹⁰ nte iara qihaakyama kyena mwitaama tina, Onisimaasira ni maaquara po kye timwa mwataante, tuqo. Ni senigo rupa taavana mwaini varuqaro mwiva i qaqira kyero ntugema kyero mwaini nrumu variro mwiva Karaisirara qutaave timwa kyero mwiaqatairo mwiva ni nraaqiaraqama vira. ¹¹ Mwi vaisiva haaru hia kyuqema kyero i kyaahaqa hu vaisiva varura. Mwaa entara mwiva Karaisirara qutaa mwivave tivara tiro, mwiva nivata ivata kyuqema kyero kyaahaqa hiari vaisivama variro.

¹² Nte mate e hiananrani Onisimaasira titaariro mwiva nrumu ntantero quananno. Mwiva ni mutukya nti vaisiva varihana nte mwia titeqana ntena mwamwanta votima kyena titaariro quananno.

¹³ Nte Karaisira qua timwa nyiqi vi varuqata mwia kyaara seniqotai ni rupa taavana varuva. Nte mwaini mwaaqi variqana iara tiqana, E hia qioqama kyera nrumu ni kyaahaqa hinanrave timwa kyena Onisimaasirara mwiva i mwaata varero mwaini variqaro ni kyaahaqa hiananrove, timwa kyena mwianra mwaini variarive qiataa ihanavatama ¹⁴ Onisimaasiva hia i kyapara hirara rieqanama qaqira kyena mwianra hia mwaini variante tuqo. Hia nte mwia mwaini tutaaninra mwianra iara kepukyaqama kye eo qiante tirera. Ina kyakya hiro eo qiataa hirara eo tinanra.

¹⁵ Qutaa Onisimaasiva i qaqira kyero ntuge hiro hia mwaini nrumu mpuaaama varirave. Qio mwiva i kyero ntugema kyero viraqitairo Iesusi nraaqiaraqama virora tiro, mwiva ekyaa enta ivata qioma qati variqiro quananno.

¹⁶ E mate mwaa entaraqataira hiama mwi vaisirara nte rupa tau vaisiva mwitaama nraahu variarive tiraitira, e mwitaama qiante: Onisimaasiva qutaqama kyero Kotira nraaqiaraqama virara tina, nte mwianra ni kata pakyaa qianinrave, qiante. Nte mwi vaisirara ni mutukya vaihana nte mwianra ni katave tura. E qioma mwi vaisirara tiqara,

Mwiva ni kyaiqa vaisi kyuqeva variqaro mwiva Karaisira nraaqiara varivara tiro, mwiva ni kata pakyaama variho, tinanra.

¹⁷ E nianra qutaqama kyera ni hena vaisive tirera, e ni qamwata materantema kyera Onisimaasiravata qamwata mwataante.

¹⁸ Onisimaasiva haaru i apiqama mwatovavata ini mpo inraikya varero hia mwianriva qati vahirera, e mwia nrtutu nruka kyera ni nutu vatairaqe nte mwianra rieqana i kyoqaa mwiankye.

¹⁹ Qio taqaante, nte ntena kyauquqotaina mwaa quara qara ntireranama, NTE PORUVA MWI MUNIMANRA INA MWINRENRAVE, tuqo.

E ni qua riera Kotira nraaqiaraqama vira variananra mwia hiniqama hia nina mpiante turave. Nte mwianra qiataa ihanavata hia mwianra tirera.

²⁰ Po, Pirimonio, ni katao, tiri vunyaa vaisiara rieqara nte qiani quara riera mwitaa hianta. E Karaisiravata variqara e ni katavanto variananranra tira, ni mutukya kyuqema matairaqe qamwateqana variari.

²¹ Nte mwaa quara qara ntiqanama iara ni qua riero mwitaa hiananrovema tina. Nte iara tiqana, Mwiva nianra qamwateqaro ni quaravata, mpo qua hia nte timwa mwianinravata, nai riemwa kyero mwitaa hiananrovema, tina.

²² Nte pata qua mpoqia tirera. Nte mwini quaninranra rieqara e nini nraamwu mpoqiaqi terama taante. Kotiva ni kyaahaqa hiarive tita, nkye mwianra aakyara nte variara. Nte Kotiva nkyi qua qioma riaanarove timwa kyena nkyi uro taqaaninranra nronraqama kyena rieqana varura.

Ekyara qua tura

²³ Epaparaasiva nivatama kyero variva i qua mwantaiho. Mwiavata Iesusi Karaisira kyaara rupa taavaro nivatama kyeroma variro. ²⁴ Maakivavata, Arisitakaasivavata, Timaasivavata, Rukuvavatama kyeta i qua mwantaavo. Mwinramwuhua nte varau kyaiqara kuaa kyaiqa mwia vare variahuave.

²⁵ Tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisiva nkyi kyuqema nyatairata variate, tuqo.

HIVURU Hivuruqinaahuani qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro 40 ihive nritarovaro vaisi mpovanto mwaa quara qara ntumwa tora. Mwaa quara qara ntumwa to vaisira nrutu tire hia ntapihi kyaunanra. Mwi vaisiva Poruvave, Rukuvave, Aporosivave, Sairaasivave, nraahumwa mpovantove, mwaa quara qara ntumwa teta? Hia ntapihuro. Iutaavanto Iesusira nraaqiaraqama vuhua Iesusi Karaisiva nritarero uro virini kepukyavanto vari okyarara ntapihi kye rieta taqaate tiro, mwi vaisiva mwaa quara Iutaani qara ntumwa tora. Iutaave Hivurive mwia kuaa mwatanaa mwihua nyutuma.

Karaisiva nronravanto vitarero vuni vari okyarara tura

¹ Haaru Kotiva tiri haivaqahua Hivuru nraakye qora qua timwa nyinrenro mwiva vaisi mponramwu poropetive tuhua ekya mpo qua timwa nyuvata mwihua mwi quara qovarama kyeqata tiri haivaqahua timwa nyiqi vi varurave. Mpo enta Kotiva ruvaatayaa poropeti vaisi mpo timwa mwinro mpo enta nraahumwa mpo qarama kyero poropeti mpo timwa mwinro mwitaamaqi vivihura.

² Kotiva mwitaa timwa nyiqiro viro mwaa entara ekyaara enta vahiraqaa mwiva nai mwaaqu titaiharo mwia mwaaquvanto mwia qua qovarama kyaihata tire riaunanra. Kotiva nai mwaaqu nronraqama kyovaro mwia mwaaquvanto mwatavata nyaamwuvata utu tora. Kotiva ekya inraikya mwia nai mwaaqu kyaama taiva nraahuma vahiho.

³ Kotira peqa okyaravanto nai mwia mwaaquqivata ntuvahe varirama. Mwia mwaaqu okyaravantovata, mwia qora okyaravantovata, kuaa okyara nraahuma vahiho. Mwia mwaaquvanto timwa tai quaraqatairo ekya nyaamwunivata, mwatanivata, vahi inraikyava qati nraahu vahihiro vi varira. Mwaa entara mwia mwaaquvanto nraakye qora uaqia hi kyaiqara utua quara nruka nyatero uro nyaamwuni Kotira kepukyavanto vahinani mwia kyaqu kyaatutani mwatakyaa viro variro.

⁴ Kotiva mwianra ni maaquve tirara tiro, mwia mwaaquvanto ekya nyaamwunyaahuavata nraatara kyero nritarero variharo mwia nrutuvantovata mwihua nyutu nraatara kyero nritarero virinima vahiho.

⁵ Kotiva nai mwaaqu mwianra nraahu tiqaro,

E ni maaquvanto variaro.

E ni maaquvanto variarana

nte mate i nronraqama kyauqo.

(Ihi 2:7)

Kotiva hia nyaamwunyaahuara mwi quara tiraitiro, nai mwaaquara mwi quara turave.

Kotiva qaiqaa nai mwaaquara tiqaro,

Nte mwia qova variariro mwiva ni maaquvanto variarive,

turave.

(2 Samueri 7:14)

Mwitaa tiqaro Kotiva hia nyaamwunyaahuara mwi quara tiraitiro, nai mwaaquara nraahu mwi quara turave. ⁶ Kotiva nai nraaqiara tauraanaanra mwata mwaini titarera hiro tiqaro,

Ekyaa nyaamwunyaahua mwia nrutu nraahu

tuaaheraqi quate, turave.

(Lo 32:42)

⁷ Kotiva nyaamwunyaahua okyarara mwitaama tiro:

Nte tuqata nyaamwunyaahua toqavanto tintema kyeta

hianteqa nrohi variarave.

Nte qua ti varuqata mwihua qia auruvanto itaintema

kyeta ni kyaiqa vare variarave, turave.

(Ihi 104:4)

⁸ Nyaamwunyaahuara mwitaa timwa kyero Kotiva nai mwaaquara mwaa quara tiqaro,

Kotio, e kepukyavanto varira ntaqikyiqi viqara

ekyaa enta qati nraahu variqira vinanrave.

E ntapihi kyera nraahu ntaqikyiqira vinanrave.

⁹ Ntapihi kyera nrohina okyararama

i mwutukyavanto vaiharo

qora okyarara hia i mwutukya vahirave.

E mwitaa hi variarana nte Kotiva iqaa ntaqiky varuva

i hena vaisi qaqira mwini kyena,

i nraahu vita kye vate i mwutukyaqitai

kyuqe hi varirara variante tina,

nte i nronraqama kyaurave, tura.

(Ihi 45:6-7)

¹⁰ Kotiva mwitaa timwa kyero qaiqaa nraahu nai mwaaquara tiqaro, Nronrao, e haaru toharera mwaa mwatara utu tonanrave. E ena kyauquqotaira nyaamwuvata utu tonanrave.

¹¹ Nyaamwuvantovata mwatavantovata hia ekyaa enta vahirara e nraahuma ekyaa enta variqira vinanrave. Tuavaaqavanto nrihiqama vintema kyero nyaamwuvantovata mwatavantovata nrihiqama quananrove.

¹² Tuavaaqa garaakya utirera hiro haaruaara ntahuku kyero kyaintema kyera e nyaamwuvata mwatavata taiqa kyenanrave. Mwia taiqa virara e nraahu hia nyaapaiqama viraitira, ekyaa enta qati nraahu variqira vinanrave, turave.

(Ihi 102:25-27)

¹³ Kotiva hia nyaamwunyaahuara tiraitiro, nai mwaaquara nraahu mwaa quara tiqaro, E nritarera nina kyauqu kyaatutani variraqe nte i nramwutaahua ru taiqa kyaarira mwihuaqaa kyuqu ntamwa tera variante, turave.

(Ihi 110:1)

¹⁴ Nyaamwunyaahua mwihua okyara vahirero mwitaamama vahiro. Mwihua Kotira kyaiqa vaisivanto hia mwamwantavata vaihata mwanraqura nraahu vaihuama varita. Kotiva mwihua airi enta sitaihata uro Kotiva huvantu nyataani vaisihua kyaahaqa hi variara.

2

Kotira quara qumina quave tivorave tura

¹ Mwia mwaaquvanto Iesusiva nyaamwunyaahua nraatara kyero vuni varirara tita, tire mwia qua riaunanra mwi quara hia qoriri hiraitita, kepukyaqama kye riemwaqi quara aanrava nraahuma vahiro.

² Haaru Kotiva nyaamwunyaahua sitovata mwihua Kotira qua Mosesira timwa mwitovaro mwi quava qutaa qua vahurara tiro, mpovanto mwi quara nteqa kyovaro Kotiva mwia hiniqama nai kyoqaa mwunrama.

³ Kotiva mwi quara qovarama kyero variqiro viro nraakiara qua mpo nai nraakye qorara po timwa nyatero huvantu nyataani quara qovarama kyero. Tire mwi quarara qumina quave timwa kyeta mwi quara qaqira kyaarera, Kotiva tiri ruari entava nrinraqe po tire nataama kyetave ntugema kye aatu hianteta quananrave? Mwi quara qovarama kyarero nai mwaaqu tiri nronra vaisi titovaro mwiva nraante mwi quara timwa nyuvata mwia qua riohua tirivata timwa timwivata riaunanrave. Mwi quava haaru Kotiva Mosesira timwa mwu quaravata nraatara kyero nronraqama kyero vahirarama tina.

⁴ Nraakye qoravanto Kotira quara qutaa quave qiate tiro, Kotiva nai qua timwa nyiahua kepukyaqama nyataihata mwihua nronra kyaiqa, hia taqaa kyaiqara varaqi vi variara. Kotiva nai mwanraquravata nai kyakya hiraqaa nraakye qora nyi varihata mwihua mpo kepukya mpo kepukya vareqata variara.

Iesusiva nraahu tiri huvantu timwa taariva variho tura

⁵ Tire qaraakya mwata nraakiara qovara hianinranrama ti varita. Kotiva hiamu nyaamwunyaahuara mwi mwataraqaa ntaqikiyiqita quate qiananro.

⁶ Kotira qua mpovanto mwitaama tiro: Kotio, e nronravanto variqarara tira, nanraqamave e qumina nraakye qora mwatani varurahuara nronraqama kyera riemwaqira vi variaro? Mwihua nraaqiaraqaavata nanraqamave e ntaqikiyiqira vi variaro?

⁷ E nraakye qora utu kyera mwihuara pataqiaqaa tumitare nkye nyaamwunyaahua mwemwani kumwaanri pataqira variqi quate qiananrave. Nraakiara e mwihua vara vuniqama kyera mwihua nyutuvata vara viriniqama kyera

⁸ Mwihua nronraqama kyera mwihuara tiqara, Ekyaa inraikyaqaa ntaqikiyiqita quate tinanrave, tura.

(Ihi 8:4-6)

Mwi quara okyaravanto mwitaamama vahiho. Kotiva nraakye qora nronraqama kyairata mwihua ekyaa inraikyaqaa ntaqikiyi vivara. Mwiuhua hiamu mpo inraikyaqaa hia ntaqikiyivara. Mwiuhua ekyaa inraikyaqaa ntaqikiyi vivara. Nraakiara mwi quava qutaqama kyero mwivauma vahiananro. Mate mwaa entara nraakye qoravanto hiamu ekyaa inraikyaqaa ntaqikiyi varita.

⁹ Mwiuhua hia mwitaa hiavarovata mwaa entara tire Iesusira okyara ntapihii kyaunanra. Kotiva nraakye qora kyuqema nyatarera hiro Iesusirara pataqia tumitarera nyaamwuni variahuu mwihua kyuqutarani variqara nraakye qorara rieqara qutu quante tuvaro mwiva nriqa vu inraikyara varero qutu vura. Mwiva ekyaa nraakye qorara rieqaro qutu vurara tiro, Kotiva mwia vuni vita kyero vatero mwia kepukyaqama kyero mwia nrtutu vara viriniqama kyaiharo variqiro vi varira.

¹⁰ Kotiva variharo Kotiraqaatairo ekyaa inraikya qovarama viro ekyaa enta qati nraahu vahiqiro vi variro. Kotiva airi nraakye qorara mwihua ni nraaqiara varivaqe nte mwihua sitaqina ntena varianinrani ntuvaahainani uro kyaankyema timwa kyero, Iesusira qati kyovaro nriqa vu inraikyara varaqiro viro uro qutu vurama. Kotiva ntapihii kyero Iesusira qati kyovaro qutu vurama. Iesusiva nriqa vu inraikyara varaqiro viro qutu vurara tiro, mwiva viriniqama viro kepukyavanto variqaro qioma tiri huvantu kyero Kotiva varinani tivitaqiro uro kyaarivama variro.

¹¹ Iesusiva tiri uaqia hi kyaiqara qua vahira nruka timwa taiva varihata tire mwiva tiri uaqia hi kyaiqara qua nruka timwa taihuu varunanranra tiro, Kotiva mwia qovavata tiri tiqovavatama variro. Mwitaama varunanranra tiro, Iesusiva tiriara nkye ni nunra katave qianinranra hia kyaurira.

¹² Iesusiva mwitaama tiro:

Kotio, ntena nunra kata i okyara timwa nyiqi virerave.

Mwihua ntuvaantuama vita varivaqe nte i nrtutu

tuahereqa ihi timwaqi virerave, turama.

(Ihi 22:22)

¹³ Qaiqaa mwiva tiqaro,

Nte Kotirara qutaave timwa kyena

mwiaqaa vuntuvina varirerave, turama.

(Aisaiia 8:17)

Qaiqaavata mwiva tiqaro,

Kotiva nraaqiara ni mpihata

mwihua nivata variahana varuvave, turama.

(Aisaiia 8:18)

¹⁴ Tire Kotira nraaqiara variqata mwamwanta vataahuu varunanrama. Tire mwamwanta vataahuu varurara tiro, Iesusivavata vaisi tuero tiri nraakye qora nraantantero mwamwanta vataahuu variqiro vurave. Saataaninra kepukyavanto ekyaa nraakye qora rupa tovata mwihua ekyaa qutu vita varuvarara tiro, Iesusiva vaisi tuero Saataaninra kepukyavanto qumina inraikyaqama quarive tiro, qutu vurave.

¹⁵ Nraakye qoravanto mwatani qati variqi viqata mwihua nkyiari qutirara aatu huva mwi inraikyava mwihua rupa tovata varuvaro Iesusiva mwi nraakye qorahuu mwigitairo huvantu kyarero vaisi tuero qutu vurave.

¹⁶ Iesusiva hia nyaamwunyaahuu rieqaro mwatani qovarama vuravauma. Mwiva mwatanyaa nraakye qora Evarahaamunra okyarara rieqaro vaisi tuorama.

¹⁷ Mwiva tiri nai nrunra qata votima kyero vaisi tuero, mwamwanta vataahuu variqiro vurara tiro, mwiva tiri kyaahaqa hiarivama variro. Mwiva hia mwitaa hiankye titiri, hiamu tiri kyaahaqa hiariva mpovanto varitiri. Tire mwatani variavarahuu tetavanto teta uaqia hi kyaiqara qua nruka kyaara aanrava hia vahuvaro Iesusiva mwi quara Kotiva nruka timwa taarive tiro, mwatani tuminro nraaqiara tuemwa vura. Iesusiva tiri nraakye qorara po kye timwaqiro viqaro mwiva Kotira kyaiqa vara mwataariva nronravanto variqaro Kotirara kepukyaqama kyero riemwaqiro viqaro Kotiva tiriara mwihua uaqia hi quara nruka nyataarive tiro, tiriara rieqaro qutu vurave.

¹⁸ Iesusiva vaisi variqi vi varuvaro uaqia hi kyaiqava mwia mwataaramaqi viqaro taqovaro mwiva hia uaqia hi kyaiqara utiraitiro, kepukyaqama kyero variqiro vi varurara tiro, uaqia hi kyaiqava tirivata mwataara hiraro Iesusiva tiri qioma kyaahaqa hiraqe hia uaqia hi kyaiqara utuananra.

3

Mosesiva nronravanto variharo Iesusiva mwiavata nraatara kyero anoma nronravanto variro

¹ Ni kata pakya, nkye rauriqata variata. Kotiva nkyi uaqia hi kyaiqara qua nruka nyataihata variara. Kotiva nkyivata nyaanrama taihata variara. Nte vaakya tu quarara rieqanama nkyiara nkye Iesusirara nronraqama kyeta riemwaqitama quatema tuqo.

Iesusiva Kotiva nronraqama kyero titai vaisivama variro. Kotiva tiriqaa qua vahira nruka timwa taarive tiro, Iesusiva tiriara rieqaro Kotirani kyaiqa vara mwato vaisiva varihata tire mwia qua riemwaqi vi varunanrave.

² Kotiva Iesusira nai kyaiqaaqaa vita vatovaro Iesusiva kepukyaqama kyero mwi kyaiqara varaqiro viqaro Kotira qua nraahu riemwaqiro vurama. Haaru Mosesiva ekyaa Kotira nraakye qoraqaa ntaqikyiqiro viqaro mwia qua nraahu riemwaqiro viqaro kyaiqa varontema kyero, Iesusivavata Kotira kyaiqa varaqiro vurama.

³ Kotiva Iesusira nrutu vuni vara vatero Mosesira nrutu nraakiaranima vatero. Nraamwu hoqa tai vaisiva vuni variharo nraamwu mwiva mwatumwi vahintema kyero, Iesusiva vuni variharo Mosesira nraakiaranima variro.

⁴ Ekyaa nraamwu hia naiqama kye qovarama viro vahira. Vaisivanto hoqa taiva nraahu vahira. Qio kuaa qarama kyero Kotiva nyaamwuvata mwatavata utu taivama variro.

⁵ Mosesiva Kotira kyaiqa vaisivanto variqaro Kotira qua nraahu riemwaqiro viqaro ekyaa Kotira nraakye qoraqaa ntaqikyiqiro vurama. Mwiva mwi kyaiqara vareqaro nraakiara qovara hiani vaisirara timwa nyiqi vurama.

⁶ Mosesiva qati kyaiqa vaisivanto varuvaro Karaisiva Kotira mwaaqu taruvama variro. Karaisiva Kotira mwaaqu taruva variqaro Kotira qua nraahu riemwaqiro viqaro mwia nraakye qoraqaa ntaqikyiqiro vi varirama. Tire kepukyaqama kyeqata Karaisirara riemwaqi viqata, Kotiva tiri kyuqema timwa taani entara mwia vekya variqi quarera, tire qioma tiqata, Tire Kotira nraakye qorama varuro, qiananra.

Nkye Kotira quara pupohairata qaqira kyevorave tura

⁷ Kotira mpukuqi Kotira mwanraquravanto timwa tai quara riaata. Mwi quava mwitaama tiro:

Mate Kotira qua riarera hita

⁸⁻⁹ nkye nkyi haivaqahua Kotira qua rieta qaqira kyeta nkyiari vu aanranraqaa qua raaquta kyeqata vuntema kyeta nkyevata vivorave.

Kotiva nkyi haivaqahuara mwitaama tiro,
Nte nkyi haivaqahuaqi 40 ihia kyaiqa varaqina quavata nkyi haivaqahua qumina mwatani variqi viqata nte mwihuani kyaiqa varataavarara hia nronraqama kye riaraitita, mwihua qua raaquta kyeqata nianra mwia mwoqaaqaa mpo kyaiqa nraahu varaarive tiqata nina nraahu mwataarama kye taqarera uti varuhua varurave.

¹⁰ Mwihua mwitaamaqi vuvuro ni raraqaa tovana mwihuara tiqana, Mwihua ekyaa enta api aanra mwiaqaa nraahu virera uti variahuave.

Mwihua qua raaquta kyeqata hia ni aanraqaa virera uti variahuave, qiavarave.

¹¹ Mwihuara ni raraqaa tovana nte ntena kyauqu nriqiqaa vatena tiqana, Mwia kyaara mwihua hia uro nivatama kye tekya hivarave, turama.

(Ithi 95:7-11)

¹² Ni kata pakyya tuaavo, nkye rauriqata variata. Nkyi su nyaato mwutukyavanto uaqiama virata nkye Kotira quara hia qutaa quave timwa kyeta tuqasaa vita qati variqi vi vari mwanriqara, Kotira mwoqaa mwivorave.

¹³ Mate mwaa entara nkye Kotiva hinani nrita mwia aanraqaa nrohi entavama vahiro. Uaqia hi kyaiqaa nkyi vara apiqama kyairata nkye hia Kotira aanraqaa vivorave tita, mwaa entara nkye nai kepukyaqama mwate nai kepukyaqama mwatemaqi viqata Kotira aanraqaa quata.

¹⁴ Haaru enta tire Karaisirara qutaave timwa kyeta mwianra kepukyaqama kye variqi quavanarave. Mwi entaraqatai tire kepukyaqama kye Karaisirara riemwaqi viqata matevata variqi vita uro qutu quarera, tire qioma tiqata, Tire Karaisiravata variqi vuraahuave, qiananra. ¹⁵ Nte qaiqaa Kotira mpukuqi tu quara tirerama. Mwitaama tiro: Mate Kotira qua riarera hita, nkye nkyi haivaqahua Kotira qua rieta qaqira kyeta mwihua nkyiari vu aanranraqaa nraahu qua raaquta kyeqata virerata uti varuntema kyeta

vivorave, tura.

(Ihi 95:7-8)

¹⁶Ta vaisihua Kotira qua rieta qaqira kyeta nkyiari vu aanranraqaa nraahu nrohira uti varurave? Mwihua tiri haivaqahuave. Mosesiva mwihua sita varero Isipisairo uro kyohua, mwihua Kotira qua rieta raagutorama.

¹⁷Kotiva tahuara raraqa tovara 40 ihiaa variqi vurave? Mwiva tiri haivaqahuara raraqa tovaro varurave. Tiri haivaqahua gumina mwatani variqata uaqia hu kyaiqara utura kyaara mwini qutu taiqa vurama.

¹⁸Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Mwihua hia ni mwata tekyia hi mwataraqi uro tekyia hivarave, tu quara, tahuara turave? Mwiva tiri haivaqahuara turave. Mwihua Kotira qua rieta qaqira kyeta nkyiari nrohu aanranraqaa nraahu virera uti varurara tiro, Kotiva mwitaa turama.

¹⁹Tire ntipihi kyaurata mwihua hia Kotira quara qutaa quave turara tita, mwihua hia qioqama kye Kotira mwata tekyia hi mwataraqi tekyia hirera vura.

4

Kotira nraakye qoravanto tekyia hirara tura

¹Haaru Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Ni nraakye qoravanto nivatama kyeta uro tekyia hiqata varivarave, turama. Mwianra rieqata nrivaqe tire aatu hiqata variara. Haunri nkyiqitairo mpovanto mpo aanraqaa ntuqia viro hia tekyia hi mwataraqi qaankyora.

²Tire mate riaurantema kyeta tiri haivaqahuavata Kotira qua riora. Mwihua Kotira qua riovaro mwi quava hia mwihua kyaahaqa hura. mwihua mwi quara rieta mwianra hia qutaa quave timwa kyeta qaqira kyorara tiro, mwi quava hia mwihua kyaahaqa hura.

³Tire Kotira qua rieta qutaave qiarahua nraahuma uro Kotiravata tekyia hiananra. Kotira mpukuqi nraakye qora Kotira qua nteqa kyaahuara Kotiva mwitaama tiro: Ni ntaraga taihana nte ntena kyauqu nriqigaa vatena tiqana, Mwihua hia uro ni vatama kye tekyia hivarave, turama.

(Ihi 95:11)

Kotiva nai kyaiqa haaru taiqa kyero tekyia huva viviro taiqa vuvarovata mwi quara turama.

⁴Kotira mpukuqi Kotiva tekyia hu entarara mwitaama tiro:

Kotiva 6 entara kyaiqa varaqi viro uro taiqa kyero

7 entaqaa mwiva tekyia hurave, turama.

(Okyara 2:2)

⁵Kotiva mwi entaraqaa tekyia hurara tita, Kotira nraakye qoravata tekyia hita qati variqi vivara. Kotira qua rieta qoririma kyeqa nrohia nraakye qorahuara Kotiva mwitaama tiro: Mwihua hia qio nte tekyia hianinrani vivarave, tura.

⁶Haaru tiri haivaqahua Kotira qua kyuce qua rieta qaqira kyeta hia qutaa quave turara tita, mwihua hia Kotiravata tekyia hirerata vura. Kotira quara qutaa quave ti nraakye qorahua mwihuama Kotiva qati kyairata Kotiravatama kye tekyia hivara.

⁷Haaru tiri haivaqahua Kotira qua qaqira kyeta mwia kyaara hia Kotiravata tekyia hirera vuvaro airi ihi nritarovaro Kotiva qaiqaa mpo entara mwatama tero tiqaro, Mate mwaa entaraqaa ni qua riaate, tiro. Mwiva tiri haivaqara Ntevitira nroqitairo tiri haivaqahua mponramwuana vaakya timwa nyu quarara tiqaro mwitaama tiro: Mate Kotira qua rieta hia qoririma kye

mwia qua qaqira kyaate, tura.

(Ihi 95:7-8)

⁸Haaru tiri haivaqahua gumina mwatani variqi vita qutu vuvaro Iosuaava mwihua nraaqiara sita varero uro Isareri mwatani kyorave. Kotiva ni mwatani tekyia hiate tiqaro hia Isareri mwata mwianra turavauma. Mwiva Isareri mwatiananra tutiri, mwiva hiama nraakiara Ntevitira nroqitairo tiqaro, Mwaa entara ni qua riehua ni mwatani tekyia hivarave, tutiri. Kotiva ni mwaatave tiqaro mwiva nai varinanianra ti varira.

⁹Kotiva 6 entara kyaiqa utuqi viro uro mwaa mwatara taiqa kyero 7 entaqaa tekyia hurave. Kuaa qarama kye tire Kotira nraakye qoravanto kyaiqa taiqa kyeta mwiaqaatai tekyia hiananrave.

¹⁰Kotiva nai kyaiqa taiqa kyero tekyia huntama kye Kotira nraakye qoravanto nkyiari kyaiqa taiqa kyeta uro Kotiravata tekyia hiqata variqi vivarave.

¹¹Mwianra rieqatama nrivaqe Kotiravata variananranra hia qoriri hiraqe kepukyaqamaqi vita mwini quara. Tiri haivaqahua Kotira qua nteqa kyeta mwia kyaara mwihua hia Kotira mwaatani tekyia hirera vurave. Tiriqitairo mpovanto mwihua nraantantaankyorave.

¹²Kotira quavanto qati nraahu vahiqi viqaro kepukya quama vahiro. Paipa hini hini vai vahira votima kyero mwia quavanto mpoqama kyero vaihira. Paipavanto mwamwanta

toqaqiro viro uro mwukyaarivata mwativata teqa kyero ntainra kyaintema kyero Kotira quavanto vaisi vu nraato mwutukyaqi vahira qovarama kyero mwi vaisira mwataarama kye taqero tiqaro, I vu nraato mwutukyaqi vahi quara qora quave, kyuqe quave, ti varira.

¹³ Kotiva ututai inraikyaraqitairo hia mpo inraikyavanto Kotira vuqaa uqeta viro vaiho. Mpo inraikya mpo inraikya nyaamwuni vahi inraikyavave, mwatani vahi inraikyavave, ekyaa inraikyavanto qo tuananraqaa vaiharo Kotiva mwi inraikyara taqe variho. Nraakiara tire ekyaa mwitaama varira mwia vuqaa variqatama teta utuana inraikyara ekyaa timwa qovarama kyeqata timwa mwianra.

Iesusiva tavaaraqaanaa vaisi vunyaava tiriara rieqaro Kotirani kyaiqa varaivama variro

¹⁴ Iesusiva Kotira mwaquvanto variqaro tiri kyaahaqamaqiro viro Kotiva tiri qua nruka timwa taarive tiro, tiriara rieqaro Kotirani kyaiqa vara mwatero uro nyaamwuni Kotiva varinanima variro. Mwiva tavaaraqaanaa vaisi vunyaava mwitaama varirara tita, nrivaqe mwia qua kepukyaqama kye riemwaqita quara.

¹⁵ Tire ugenrauna nraakye qorahua variqata hia qio qora kyaiqa nraatara kyaarahuama varita. Tire mwitaa hura nraakye qorahua variqata haunri tiri tavaaraqaanaa vaisi vunyaanranra mwiva hia tiriara po kye ti variho qiaravaara. Ekyaa qora kyaiqavanto tiri mwataara hirero uti vari kyaiqava, kuaa mwi kyaiqava Iesusiravata mwataara hiqaro taqovarovata Iesusiva hia qora kyaiqa mpoqiavata varora.

¹⁶ Iesusiva tiri kyaahaqama timwa taiva nronravanto variqaro nyaamwuni uro varirara tita, nrivaqe hia aatu hiraitita, Kotiva varira mwia nraaqani uro variara. Kotiva tiri kyuqema timwa te varivama variro. Tire mwianra aakyara qiararo mwiva po timwa timwa taanarro. Muaanra vahiani entara tire mwianra aakyara qiararo mwiva tiri kyaahaqa hiqaro tiri kyuqema timwa taanarro.

5

Qumina nraakye qorara rieqaro tavaaraqaanaa vaisivanto Kotirani kyaiqa varaaninranra tura

¹ Mwi vaisiva qati vaisivanto nraahu varuvata mwia hena vaisivanto mwia nronraqama kyeta tavaaraqaanaa vaisi variqara Kotirani mwi kyaiqara varaante tura. Mwi vaisiva nraakye qora uaqia hi kyaiqarara rieqaro quara vahi aasau ru kyeqaro qia quara mwateqaro mwi kyaiqara vare varura.

² Mwi vaisiva qati vaisi hia kepukya vahiva variqarora tiro, mwiva taqairaro mwia hena vaisi mpovanto hia kyuqe vu nraato vahiariva qora kyaiqa utu kyairera, mwiva nte mwi vaisira votima kyena hia kepukyaqa huvama varuqo timwa kyero mwia qihaakyama mwataanro.

³ Kotira nraamwuqi vuniqama viro Kotira kyaiqa vara mwate vari vaisiva mwivavata vaisivanto variqarora tiro, mwiva hia hini nraakye qora uaqia hi kyaiqarara nraahu riaraitiro, mwiva nai uaqia hi kyaiqararavata rieqaro quara ru kyero Kotira qia quara mwate varira.

⁴ Mwi vaisiva hia nai nronraqama viro mwi kyaiqara vare varira. Kotiva mwia haivaqara Eroninra nraanrama kyero nronraqama kyontema kyero, Kotiva mwi vaisira nraanrama kyero nronraqama kye varira.

⁵ Mwia votima kyero Karaisiva hia nai nronraqama viro tiqaro, Kyai nte nraakye qorara riegana Kotira kyaiqa vara mwataankye, tura. Kotiva mwia nronraqama kyero mwianra mwitaama tiro:

E ni maaquvanto variaro.

Mate nte i qovama varuqo.

(Nte mate i nronraqama kyauqo.)

⁶ Qaiqaa Kotira mpukuqi Kotiva Karaisirara mwitaama tiro:

Vaisi mpo Merikisetekiva nraakye qora uaqia

hi kyaiqarara rieqaro ni kyaiqa vara mate varurave.

Evata mwia nraantantamwa kyera vareqarama ekyaa

enta mwi kyaiqara varaqira vinanrave, tura.

(Ihi 110:4)

⁷ Iesusiva mwatani varu entaraqaa mwiva ti atura ntiro vera kyero ntataqi viqaro Kotirara aakyara ntoro. Mwiva Kotirara nte qutu quarira e qioma ni kyaahaqa hinanrave timwa kyero hia nai kyakya hurara riaraitiro, Kotira qua nraahu riemwaqiro vurara tiro, Kotiva mwia qua riorave.

⁸ Iesusiva Kotira mwaquvanto variqaro mwiva hia nte mwia mwaquve tiraitiro, tirema variqaro nriqa vu inraikyara varaqiro viqarora tiro, mwiva kyuqema kyero Kotira qua riemwaqiro vura.

⁹ Mwiva Kotira qua nraahu riemwaqiro viqaro nriqa vu inraikyara varaqiro viro uro qio varu vaisiva varura. Iesusiva qio vari vaisiva varirara tiro, nraakye qoravanto mwia qua riemwaqi vihua varivaro Kotiva mwihua huvantu nyatairata mwihua ekyaa entama qati variqi vivara.

¹⁰ Kotiva Iesusira nronraqama kyero tiqaro, Merikisetekiva nraakye qora uaqia hu kyaiqarara rieqaro nini kyaiqa vara matontema kyero Iesusivavata nraakye qora uaqia hi kyaiqarara rieqaro nini kyaiqa vara mwataanarove, tura.

Tire nronra tuaurahua nraaqiara taaqa nraantantamwa kye variarorave tura

¹¹ Tire mwaa quara airi qua nkyi timwa nyianre tita, taqauraro nkyi su nyaatovanto hia qioqama kye vahiro qua okyara hia ntapihiaqara ihata tire mwukyaari tu kyeta mwaa quara nkyi timwa nyi varunanra.

¹² Nkye airi enta mwaa quara riemwaqi viqata ntapihi kye rieta mpohuavata timwa nyiataara vaihata nkye hia Kotira qua ntapihi kye rie variavo. Mwia kyaara tire mwi quara okyaraqatai nkyi timwa nyianrava qati vaiho. Nkye mwaa entara kepukya kyara nraataarama nraamwa nraahu nre variavo.

¹³ Nraamwa nraahu nre variva, mwiva nraaqiara taaqa nraahuma variro. Mwiva nraaqiara taaqa variqaro hiama qio kyuqe hi aanranrave, uaqia hi aanranrave, anoma kyero ntapihianro.

¹⁴ Kepukya kyara nronra tuaahua nranra hiarave. Nronra tuaahua kepukya kyara nre variantema kye Kotira nraakye qoravanto kepukya qua qio rie varivaro mwihua su nyaatovanto qio ntapihi vihata tita, mwihua qioma kyuqe hi aanranrave, uaqia hi aanranrave, anoma kye ntapihivara.

6

¹ Mwi quara rieqatama nrivaqe Karaisira qua rieqata okyaraqinaa qua mwiaqaa vateta, tavaaranavata mwutunivata vahi quara riarerata quara. Vuni nkye uaqia hu kyaiqara uti varuvaro nkye ekyaa qutu viva vahuvata nkye mwi aanranraqatai tuqasaavi Kotirara riemwaqi vura.

² Nkye nramanri varovaro vaisi mpovanto nkyiqa nai kyauqu vatovata nkye Kotira mwanraqura vare, nkye Kotiva nraakye qora vara sivuma kyaani quara rieta, ekyaa entaqaa Kotiva ko qianinravata nkye riarave. Hia tire okyarani toharai quara mwia nraahu riemwaqita quare.

³ Kotiva qati kyairera, tire uromwi mpociavata viqata tavaaranavata mwutunivata vahi quara riemwaqita quara.

⁴ Kotira aanraqaa vita mwiaqatai qaqira kye quahua, nataama kyeve mwihua qaiqaa Kotira aanraqaa vivara? Mwihua kyokiraqi variavaro su nyaatovanto qatua vihata mwihua Kotiva kyuqema nyataaninra nyaamwunyaa inraikya vareta, mwihua Kotira mwanraqura vareta, ⁵ mwihua mwataarama kye taqaavaro Kotira qua kyuqe qua nraahu vaihata mwihua Kotiva nraakiara qovarama kyaani inraikyara hini okyara taqaara.

⁶ Ekyaa mwi inraikyara taqaahua, mwihua Kotira aanra qaqira kyaivera, mwihua uaqia hi aanranraqatai qaqira kye nrumu ntante viva hiama qio vahiananrove. Mwitaa hiahua mwihua Kotira mwaaqu qaiqaama kyatariqaa ru teqata ekyahua suqaa mwia kyaurira inraikya vara mwita. Mwitaa hi variarara tiro, mwihua qaiqaa nrumu ntante Kotira aanraqaa viva hiama qio vahiananro.

⁷ Kotira qua riemwaqi vi varia nraakye qorahua mwata kyuqera votima kyeta variara. Vativotiro mwi mwataraqi viharo kyara tutaiharo mwata mwiqitairo quipiqe variharo Kotiva mwata mwianra kyuqe mwatavema tiro.

⁸ Mwata mpogaatairo kyaantamwanra uvi auquqa hiva uakukya kyapata nraahu quipiqe variharo Kotiva mwi mwatarara uaqia hi mwataravema tiro. Mwi mwataraqi quipigaaninra qia tuta kyairaro itamwama kyaanro.

⁹ Ni nramwunaa tuaavo, nte uaqia hi mwatararavata kyuqe mwataravata tiqana hia nkyiara uaqia hia mwatahuave tiqanavauma tina. Tire nkyiara tiqata, Mwihua kepukyaqama kyeta aanra kyuqeraqaa vi varivaro Kotiva mwihua sitaarihuama variavo, tunanra.

¹⁰ Kotiva hia nkyi apiqama nyataanarove. Mwiva nkyi ntapihi nyataanarove. Nkye mwiani kyaiqa varaarara hia taunru kyaanarove. Nkye Kotirara mwutukya vaihata nkyeta hena nraakye qora Kotira nraakye qora kyaahaqama nyataararave, mate mwaa entaravata kyaahaqama nyaterarave, Kotiva hiama taunru kyaanro.

¹¹ Nkye mwia vekya variva qutaa mwivau vahiarive tita, nkye mwatani variqata Kotira aanraqaa kepukyaqama kye variqi vita uro taiqa kyaata. Nkye mwitaama varira mwianra tiri mwutukya vaihata varunanra.

¹² Tire nkyiara Kotira aanraqaa viqata pupohevorave turo. Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatero kyuqema nyatarerave tuvata mpo uhua mwi quarara qutaa quave, timwa kyeta hia pupohovata variqi vuvarora tiro, Kotira quavanto mwihuaqi qutaa mwivau vahura. Nkyevata mwihua votima kye varivaqe tire qiovema qiananra.

Kotiva nai kyauqu nriqigaa vateqaro tu quarara tire qio qutaavema qiananrave tura

¹³ Kotiva tiri haivaqara Evarahaamunranra nte mwitaa mwitaa hirerave tiqaroma Kotira nraatara kye variva hia mpovanto varuvarora tiro, mwiva nai nrtu nteqaro nai kyauqu nriqigaa vatero mwitaa turama. ¹⁴ Mwiva tiqaro, Nte ntena kyauqu nriqigaa vateqanama nte i kyuqemaqina vireravema, tuqo. E mwatara terahua airinti varivarave, tura.

¹⁵ Kotiva mwitaa tuvaro Evarahaamuva hia qoriri hiraitiro, qakyoma kyero Kotira vekya variqiro vuvaro Kotiva kyauqu nriqigaa vateqaro tu quava qutaa mwivau vahuvaro mwiva qoraisi nraaqiara mwata tora.

¹⁶ Vaisivanto nte mwitaa hirerave tirera hiro, nai kyauqu nriqigaa vateqaro mpovanto mwivavata nraatara kyero nronraqama varira nrtu timwa kyero nai kyauqu nriqigaa vatairave. Mpovanto mwia quara unra quave timwa kye airi qua qiankyo tiro, mwiva nronra vaisi nrtu nteqaro nai qua kepukyaqama kye varirave. Iutaa mwatanaa okyara mwitaamama vahiro.

¹⁷ Kotiva Evarahaamunranravata mwiva mwatara tohuaravata rieqaro mwivavata nai kyauqu nriqigaa vateqaro timwa to quara kepukyaqama quarive tiro, nai nrtuvata nteqaro timwa torave. Kotiva mwitaa turara tiro, mwiva timwa to quava hia tumutare vaiharo mpo quavanto nritarero vahiananro. Mwiva timwa to quava nraahuma vahiananro.

¹⁸ Kotiva nai kyauqu nriqigaa kyoraravata, nai nrtu ntoraravata, mwitaa hurara tiro, mwia quavanto hiam qio unra qua vahiananro. Kotiva timwa to quava qutaa qua vahirara tita, tire Kotirara tiriqaa ntaqikyante turahua hia aatu hiraitita, Kotira qua rieqatama kepukyaqama kye mwia quavanto qutaa qovara hiani entara vekya varita.

¹⁹ Kotiva timwa to quava qutaa qovara hiani entara rieqatama tire hia ntuqutu vaisivi hiraitita, kepukyaqama kyeta variara. Kotira quavanto qutaa qovara hiani entara rieqatama tire qioma tauha voti hira pati kyeta Kotiva varira turuarani uro variananra. Tire qioma mate mwaa entara Kotira nraaqani uro variananra.

²⁰ Iesusiva tiri kyaahaqama timwa teqaro mwiva nraante qotiva varira turuarani vurama. Haaru Merikisetekiva nraakye qora uaqia hu kyaiqarara rieqaro Kotirani kyaiqa vara mwatontema kyero Iesusivavata Kotiva nraakye qora qua nruka nyataarive tiro, Kotirani kyaiqa vara mwatero ekyaa enta qati variqiro vivama variro.

7

Merikisetekira okyarara tura

¹ Merikisetekiva vunyaa vaisivanto mwatukya mpo Saremiqaa ntaqikyiqiro viqaro mwiva nraakye qorara rieqaro mwiva virini varira mwanriqa, Kotira kyaiqa vare varu vaisiva varurama.

Mpo enta mwiva varuvaro Evarahaamuva ntaquqi viro nronra vaisi vunyaa vaisinramwu nraatara kyero nrumu tantero aanrani vi varuvaro Merikisetekiva Evarahaamunra uro hunta kyero nai kyauqu mwiaqaa vatero mwianra tiqaro, Kotiva i kyuqema kyero ntaqiky i mwataarive, tiro.

² Timwa kyovaro Evarahaamuva ntaqiqaro varato inraikyara ntainra kyero kyauqurutana vato inraikyaraqitairo kuaa inraikya Merikisetekira mwunrama. Merikisetekira nrtu okyara mwaa quaraqitai tirera, *Vunyaa Vaisivanto Ntapih Kyero Nrohi Varivavema qiananra*. Mwiva Saremiqaa ntaqiky varurara tiro, mwia nrtu mpo mwaa quaraqitai tirera, *Mwaateraqaqama Kyero Ntaqiky Varivavema qiananra*.

³ Merikisetekira nrohua qohuave, mwia okyarave, hia mpukuqi vahurara tita, hia tire mwia ntapihunanra. Mwia mwatato entarave, mwiva qutu vu entarave, hia mpukuqi gara ntumwa torara tita, hia tire mwia ntapihunanra. (Kotiva mwi vaisira nronraqama kyorara tiro, mwiva ekyaa entama Kotirani kyaiqa varaqiro quanano.) Mwi vaisira nraantantamwa kyero Kotira mwaaquvanto nraakye qorara rieqaro ekyaa enta Kotirani kyaiqa varaqiro quanano.

⁴ Merikisetekiva nronra vaisivanto varurara rieqata variata. Evarahaamuva tiri haivaqahua vunyaa vaisivanto ntaquqi viro nramwutaa nraatara kyero, mwihua hu inraikyara varatora kyauqurutana vatoraqitairo Merikisetekira kuaiqia mwunrave. Merikisetekiva nronra vaisi varurara tiro, Evarahaamuva mwitaama kyero mwunra.

⁵ Rivaira okyaraqitaita Mosesira qua okyara vataqi viqatama nraakye qorara rieqata Kotira kyaiqa varaqi vihua, mwihua qumina nraakye qorara nkyeta kyauqurutana vate inraikyaraqitai kuaiqia tiri timwiate timwa kyeqata mpo inraikya mpo inraikya vare variarave. Mwihua nkyiari nramwunaa Evarahaamuva mwataratai huaqitai vare variarave.

⁶ Merikisetekiva hia Rivaira kuaa okyaravanto variqaro Evarahaamuva nai hu inraikyara tukyama kyero vatoraqitairo kuaa inraikya varero Evarahaamunranra tiqaro, Kotiva iqaa kyuqema ntaqiky mwaarive, tura. Kotiva nai kyauqu nriqigaa vateqaro timwa to vaisiva, Evarahaamuva varuvaro Merikisetekiva nai kyauqu mwiaqaa qutero mwi vaisirara tiqaro, Kotiva iqaa kyuqema ntaqiky mwataarive, turave.

⁷ Hiamu vaisi mwatumwi variariva nronra vaisiqaa kyauqu vatero mwianra tiqaro, Kotiva iqaa kyuqema ntaqiky mwataarive, qiananrove. Nronra vaisivanto nai kyauqu mwatumwi variani vaisiraqaa vateroma mwianra tiqaro, Kotiva iqaa kyuqema ntaqiky mwataarive, qiananro. Merikisetekiva nronra vaisivanto variqarora tiro, mwiva nai kyauqu Evarahaamunraqaa vatero tiqaro, Kotiva i kyuqema mwataarive, turave.

⁸ Rivaira okyaravanto nronraqama vita Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa varaqita vi variahua, mwihua nraakye qora vataa inraikyara kyauqurutanaqaa tukyama kyeqaa vataaraqitai kuaiqia vare variara. Rivaira okyara mwihua variqi vita ekyaa qutu vi variahua variara. Merikisetekiva Evarahaamuva ntainra kyero vatoraqitairo kuaiqia varora. Kotira mpukuqi Merikisetekira okyarara mwiva qati variqiro quari vaisivave turara tiro, Merikisetekira okyaravanto Rivaira okyara mwihua nraatara kyora.

⁹⁻¹⁰ Nte Merikisetekira okyarara rieqana mpo quavata tirera. Rivaiva Kotira kyaiqa vare varuva varuvata tita, nraakye qoravanto nkyiari vato inraikyara kyauqurutanaqitai kuaiqia vara kyeqata Rivaira mwi varura. Evarahaamuva mpo inraikya ntainra kyero kyauqurutanaqitairo Merikisetekira mwi entara Rivaira hia mwatovaro Evarahaamunra nai haivaqara mwamwantaqi varura. Mwi entara Rivaiva nai haivaqara Evarahaamunra mwamwantaqi variqarora tiro, mwivavata Evarahaamunravatama kyero variqaro Merikisetekira mwi inraikyara mwuntema kyero mwunra. Rivaiva Merikisetekira mwi inraikyara mwunranra tiro, Merikisetekira okyaravanto Rivaira okyara nraatara kyora.

¹¹ Kotiva nai qua okyara Mosesira timwa mwi entara mwiva Rivaira okyara vara nronraqama kyero mwihua tiqaro, Mwi okyararaqinaa vaisivanto nraahuma qio nini kyaiqa varaananrove, timwa kyero Rivaira kuaa okyara varu vaisira Eroninra nronraqama kyovaro Eroniva vuni variqaro mwi kyaiqara varorave. Rivaira okyara mwihua variqata nraakye qorara rieqatama Kotira kyaiqa varaqi viqata quara vahi aasau ru kyeta Kotirani qia quaraqita vuvoro mwihua kyaiqavanto hia anoma kyero kyuqee kyaiqa vahura. Mwihua kyaiqavanto qio vahutiri, vaisi mpovanto Kotirani kyaiqa varaariva Iesusiva hiamu qovara hutiri. Iesusiva qovara hiro Merikisetekiva Kotira kyaiqa vara mwatontema kyero Kotira kyaiqa vara mwatora. Mwi hia Eroniva Kotira kyaiqa varontema kyero Kotira kyaiqa vara mwatora.

¹² Haaru Kotiva Rivaira okyarara mwihua nraahuma ni kyaiqa varaqi quate tura. Nraakiara Kotiva mwi quara qatinani vara kyero Iesusiva titovaro mwiva Kotira kyaiqa vararero tumunranra tiro, Mosesira qua okyaravantovata qatinaniqama hiananro.

¹³ Tiri vunyaa vaisivanto Iesusiva hia Rivaira okyara kuaa okyaravanto varura. Hia Iesusira okyaraqitairo mpovanto Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwataariva varura.

¹⁴ Tire ntapahi kyauraro Iesusira okyaravanto Iutaa okyarama vahi. Hia Mosesiva Iutaa okyaraqinaanra vaisi mpora Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa varaqiro quarive tura.

¹⁵ Iesusiva hia Rivaira okyaravanto kyaiqa varontema kyero Kotira kyaiqa vararaitiro, mwiva Merikisetekiva Kotira kyaiqa varontema kyero Kotira kyaiqa vararero tumunranra tita, tire ntapahi kye taqauraro Kotiva Rivaira okyara mwihua nraahu ni kyaiqa varaqi quate tu quara qaqira kyora.

¹⁶ Vaisi mpovanto Rivaira okyaravanto varuvara tiro, mwiva Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varura. Iesusiva hia mwihua nraantantamwa kyero nai okyarara riemwaqiro viraitiro, mwiva kepukyavanto ekyaa enta qati nraahu variqiro vi varivara tiro, mwiva Kotira kyaiqa varaqiro vura.

¹⁷ Kotira mpukuqi Iesusira okyarara mwitaama tiro: Merikisetekiva Kotira kyaiqa vara mwantontema kyera evata Kotira kyaiqa varaqi viqara ekyaa enta qati variqi vinanrave, turama.

¹⁸⁻¹⁹ Rivaira okyaraqinaa vaisinramwuvanto Kotira kyaiqa varaqi viqata hia qio nraakye qora uaqia hu kyaiqara qua nruka nyatovaro mwihua kyaiqavanto hia kepukya vahuvaro Kotiva nai Mosesira mwu quara vara kyero qatinani nruka kyero qaraakya qua qovarama kyora. Haaruaa qua Mosesira qua okyara rieqaro nrohu vaisiva, hia kyuqema varu vaisiva varura. Qaraakya quavanto nritarero vahirara tita, tire qaraakya qua rieqatama tire qioma mwaa entara Kotira nraaqani uro varianra.

²⁰ Kotiva Iesusira vara sivuma kyarera hiro nai kyauqu nriqigaa vateqaro qua tura. Rivaira okyaravanto Kotira kyaiqa vararera utuvaro Kotiva hia kyauqu nriqigaa vateqaro qua tura. ²¹ Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatovaro Iesusiva nraakye qorara rieqaro Kotira kyaiqa varaqiro vura. Kotiva Iesusirara mwitaama tiro:

Nte i nronravanto variqana

ntena kyauqu nriqigaa vatena tiqana,

E ekyaa enta qati variqira viqara

ni kyaiqa varaqira vinanrave.

Hia nte mate timwa taani quara vara kyena

qaqira kyaaninrave, tura.

(Ihi 110:4)

²² Kotiva nai kyauqu nriqigaa vateqaro Iesusirara mwitaa turara tita, tire ntapihi kyauraro qaraakya quavanto haaruaa qua nraatara kyero nritareroma vahiho.

²³ Rivaira okyaravanto haarua qua rieqatama Kotira kyaiqa varaqi viqata qutuqi vura. Mwi kyaiqara airi vaisivanto varaqi vura.

²⁴ Qaraakya quavanto qovarama viharo Iesusiva ekyaa enta qati variqi vi varivara tiro, mwiva Kotira kyaiqa varaqiro viqaro ekyaa entama variqiro quanarove. ²⁵ Iesusiva ekyaa enta qati variqiro vi varirara tita, nraakye qoravanto tiri kyaahaqama timwa taante ti variavaro mwiva ekyaa enta mwihua rieqaro Kotirara aakyara ntamwaqiro quanarove. Iesusiva mwitaama varivara tiro, mwiva nraakye qora kyaahaqama nyataariva qio variharo Kotiva mwihua qioma huvantu nyataanarove.

²⁶ Iesusiva vuni variqaro tiriara rieqaro Kotira kyaiqa vara mwate varivama variro. Mwiva Kotira kyaiqa nraahu vare varivama. Mwiva hia uaqia hi kyaiqaravata utiritiro, kyuqe kyaiqa nraahu vare varivama variro. Uaqia hi kyaiqara uti variahua variavaro mwiva nanrianraama kyotatavanto variro. Kotiva mwia tuaahera kyaiharo mwiva nyaamwuni viro nraatara kyero veratoma variro. Iesusiva mwitaama vari vaisiva varivara tiro, mwiva qioqama kyero tiri kyaahaqa hiarivama variro.

²⁷ Rivaira okyaravanto mpo enta mpo enta Kotira kyaiqa varaqi viqata mwihua nkyiari uaqia hu kyaiqarara nraante rieqata quara Kotirani qiaqaa kyovaro itamwa kyovata mwia nraakiara nraakye qora uaqia hu kyaiqarara rieqata mwitaa hura.

Iesusiva hia mwihua hunte hura. Hia Iesusiraqaa uaqia hi kyaiqava vahuvara tiro, hia nai vara ntapihiani kyaiqara nraante mwiva varora. Hia mwiva mpo enta mpo enta quara qiaqaa kyovaro itamwa kyovaro Kotirani mwi kyaiqara varaqiro vura. Mwiva hia airi nani mwitaa hiraitiro, mwiva kuua nani nraakye qora uaqia hi kyaiqarara rieqaro nai mwamwanta Kotira mwinro qutu viqaro Kotira kyaiqa vara mwatora.

²⁸ Mosesira qua okyarara rieqatama nraakye qoravanto Rivaira okyaraqi vaisi nronraqama kyeta tiqata, Nkyenramwuma tiri uaqia hi kyaiqarara rieqata tiri kyaahaqa hiqata Kotira kyaiqa varaqi quate, tura. Mwitaa tuvata mwi vaisinramwuhua nronraqama vita hia kepukya vahuuavata variqata mwi kyaiqara vare varura.

Kotiva Mosesirara qua timwa to entara mwia nraakiara Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatero nai nruvu ntero tiqaro, Ni maaquvanto ni kyaiqa varaqiro quanarove, timwa kyero mwia nronraqama kyora. Mwia mwaquvanto nronraqama viro Kotira kyaiqa varaqiro viqaro qioqama kyero vari vaisiva variqarora tiro, mwiva nronraqama viro ekyaa entama mwia kyaiqa varaqiro quanarove.

8

Iesusiva tavaaraqanaa vaisi nronravanto nyaamwuni variqaro tiri kyaahaqa hiqaro Kotira kyaiqa vara mwate varivama variro

¹ Nte qua ti varura mwia okyara vahirero mwataamama vahiho. Iesusiva tavaaraqanaa vaisi nronravanto nyaamwuni variqaro tiri kyaahaqa hiqaro Kotira kyaiqa vara mwate varivama variro. Nyaamwuni nronravanto Kotiva variharo mwi vaisiva mwia kyauqu kyaatutanimu mwatakyaa viro variro.

² Rivaira okyaravanto Kotira kyaiqa varaqi viqata vaisivanto kyauquqo hoqa to nraamwunraqi kyaiqa vare variqata mwi nraamwunranra Kotira nraamwuve ti varura. Iesusiva nyaamwuni variqaro Kotiva hoqa taira nraamwu tuananraqi variqaro Kotira

kyaiqa varaqiro vi varira. (Mwi quara ntapihi kye tirera Iesusiva nyaamwuni qutaa Kotiva varinani uro variqaro Kotira kyaiqa varaqiro vi varirave.)

³ Nraakye qoravanto Rivaira okyaraqinaanra vaisi mpo nronraqama kyarera hita mwianra tiqata, E tiri kyaahaqamaqi viqara vunyaa vaisivanto variqara quara rukyeqara Kotirani kyairano qiaqaa itaarive, qiara. Mwiuhua mwitaa qiavaro mwi vaisiva quara rukyeqaro Kotirani kyaiharo qiavanto itamwa kyaiharo mwi kyaiqara varaqiro vira. Qio tiri kyaahaqama timwa teqaro Kotira kyaiqa varaqiro vi vari vaisiva, Iesusiva, mwivavata Kotira kyaiqa vareqaro mpo inraikya Kotira mwinrama. (Mwiva nai nraanre Kotira mwinrama.)

⁴ Iutaa qua mwaanra rieqata Rivaira okyaravanto Kotira kyaiqa varaqita quarara tiro, Iesusiva mwtatani varitiri, mwiva hiama mwi kyaiqara varaitiri.

⁵ Rivaira okyaravanto Kotirani varaa kyaiqava hia qutaa kyaiqa vaiharo qati manaanruqama kyero vaiharo nyaamwunima kyaiqa tuananravanto vahiho. Iesusiva nyaamwuni variqaro Kotirani qutaqama kyero vahi kyaiqarama vare variro. Kuaa qarama kyero haaru Mosesiva Kotira nraamwu hoqarera uti varuvaro Kotiva tiqaro, E taqiqaa nivatama kyera variarana nte i nraamwuteqana e mwitaama kyera nraamwu hoqaante tura mwianra rieqarama mwitaama kyera hoqaante, tura.

⁶ Kotiva Iesusira nronraqama kyaiharo mwiva Kotira kyaiqa varaqiro viqaro Rivaira okyara mwiuhua kyaiqa nraatara kyaiharo mwia kyaiqavanto vunima vahiho. Rivaira okyaravanto Kotiva Mosesira timwa mwi quara nraahu rieqata Kotira kyaiqa varaqi vi variavaro Iesusiva Kotiva nai kyauqu nriqiqaa vateqaro timwa to quara rieqaro Kotira kyaiqa varaqiro vi varira. Kotiva nai kyauqu nriqiqaa vateqaro tu quava, mwi quava vuni vaiharo Iesusiva mwi quara riemwaqiro vi variharora tiro, mwia kyaiqavantovata nritareroma vahiho.

⁷ Kotiva Mosesira mwi quava qio vahitiri, Kotiva hiama mwi quara nruka kyero garaakya qua mpo nraakiara vataitiri.

⁸ Kotiva taqovata nraakye qoravanto nai Mosesirara timwa to quara hia kyuqema kye riovarora tiro, mwiva mwataama tiro:

Nraakiara mpo enta nrianinra mwi entaraqaa nte Isareri nraaqiara lutaa okyaravata variqana garaakya qua vataaninrave.

⁹ Ni qua garaakya mwiva vahirero hia mwiuhua haivaqahua qiava quara nraantantamwa kyero vahiananrove. Haaru nte mwi entara mwiuhua haivaqahua kyauquqaa tu vare Isipiqitai sitaqina nrumu kyena nte mwiuhavata variqana qua timwa taavata mwiuhua ni qua riemwaqi quataara vahuvata mwiuhua qaqira kyeta hia ni qua riemwaqi vi varurara tina, mwia kyaara nte mwiuhua qaqira kyaavarave.

¹⁰ Nte nraakiara mpo enta nrianinraqaa Isareri nraaqiaravata variqana garaakya qua timwa kyena vataaninrave. Hia nte mwi entara oriqaa mwi quara qara ntuaninrave. Nte mwi entara mwiuhua su nyaatoqi mwi quara qara ntumwa taaninrave. Nte ntena qua mwiuhua mwutukyaqi qara ntumwa taaninrave.

Nte mwiuhua mwanriqavanto variqana mwiuhuaqaa ntaqikyiqi vi variarita mwiuhua ni nraakye qora varivarave.

¹¹ Nraakiara mwi entara nronra vaisivata qumina vaisivantovata mwiuhua ekyaa ni okyarara ntaphita hia qumina ni okyarara uro hena nraakye qora timwa nyivarave. Mwi entara ekyahua ni okyara ntapihi kyetara tita, hia mpovanto uro nai nrunra nrakya qata vakyaa timwa nyianriva vahiananrove.

¹² Mwi entara mwiuhua uaqia hi kyaiqara uti varirara rieqana nte mwiuhua po timwa nyataaninrave. Nte mwiuhua uaqia hi kyaiqara uti quara nruka nyatena hia mwianra riemwaqina quaninrave, tura.

(Ieremaiaa 31:31-34)

¹³ Kotiva mwi quara mwitaa tiqaro qaraakya qua vataaninranra tura. Mwiva mwitaa tiqaro haaru qua vatova mwiva hia vahiananrove tiqaro turama. Haaruaa inraikyavanto nraahaqamaqiro viro uro qamwanramama taiqa quanano.

9

Haaruaa qua riegata Kotira nraamwuqi kyaiqa varaqi vurara tura

¹ Nte Kotiva vuni timwa to quara haaruaa qua okyarara tirerama. Kotiva Mosesira qua timwa mwuvaro Mosesiva nraakye qorara mwitaa mwitaama kye Kotira nrutu tuaaheraqi quate tuvata mwi quara riegata nraamwu mpo Kotirani hoqa mwatorama. Mwi nraamwuva nai mwata mwaaqa vahu nraamwuva vahura.

² Mwi nraamwunra vahirero tavunaqo hoqato nraamwuva vahura. Nraamwu mwia hoqa kye utaqaqa vaata/antuataara tavunaqo utu tetu vuni vahura mwisatara kyuqe inraikya nraahu vahiarive tura. Mwiqi omwa qupi kyeqata vato taquva vahuvaro tainta mpo vahuvaro Kotirani utato mperetivavata vahura.

³ Tavunaqotairo tavaarana tita tora mwia mwaatira uta mwiqiara Kotira turuaranive turama. Kotira turuarani vahurara tiro, vaisivanto mwiqi qati viqetaariva hia vahuvaro qao timwa tora.

⁴ Kotira turuara mwiqi tainta mpo koriqotairo ututo taintara mwiaqaa kyuqema kyero mwunta vu inraikyara qia quarate varu taintava vahuvaro vokuhe mpo koriqotai taqau kye ntumwaqu tova vahuvaro mwiqi Kotiva Mosesira mwi quara nraamwu mpo ori tanava vahuvaro, manaa kyara huto taquvavata mwiqi vahuvaro, Eroninra kyaamwu, mwia haaru aaharaqa mwanre qupiqavu kyaamwuvavata vahura.

⁵ Mwi inraikyava mwi inraikyava mwiqi vahuvaro vokuhe viti hiniqaa hiniqaa nyaamwunyaahua ututova taaratana vahura. Mwitanaahua nkyiari nraakya iri kye aaraa vatetatana Kotiva mwaini mwaaqima variho tiqata varura. Mwitanaahua hini vitiqaa hini vitiqaa varuvaro vokuhe uta mwiaqaanrama Kotiva nraakye qorara po kye timwa nyategaro mwihua qora kyaiqa nruka nyate vari satave tura. Kotiva nraakye qoravanto uaqia hi kyaiqara uti quara nruka nyataarive tiro, mpo ihi mpo ihiqi kuaa nani nraahu Kotira nraamwuqi kyaiqa varo vaisiva vunyaava nraanre kyaqa kye varero vera ntero vokuhe mwia utaqaqa uro ntukikiata kyora. Hiama qio tire mwaa qararaqi ekyaa mwi quara mpoqiavata qiarava vahiuro.

⁶ Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwaanra qua riegatama mpo enta mpo enta nraamwu mwiqi tavunaqo vaata utu tova vuruto vahuvata vera ntera, mwisata vera ntera kyaiqa varegata hia turuara Kotirani vahunani vura.

⁷ Mwihua vunyaa vaisivanto qio nai mwiva nraahuma mpo ihi mpo ihiqi kuaa nani nraahu vera ntanta hura. Mwi entaraqaa mwi vaisiva hia qati mwiqi vera ntaraitiro, mwiva nraanre kyaqagiro mwiqi uro ntukikiatora. Mwiva nai uaqia hi kyaiqararavata qumina nraakye qora uaqia hi kyaiqararavata rieqaro Kotiva tirigaa qua vahira nruka timwa taarive tiro, mwiva turuara Kotira huraqi vera ntero nraanre ntukikiata tero vura.

⁸ Mwi vaisi mwitaama kyeqaro Kotira kyaiqa varaqiro vura mwianra Kotira mwanraquravanto tiri tinraamwutaihata tire ntapihii kyauraro qumina nraakye qoravanto Kotiva hinani vi aanrava hia vahurama. Kotira nraamwuvanto mwatani vahuvaro haaruaa okyaravanto qati vahuvarora tiro, qumina nraakye qoravanto Kotiva hinani vi aanrava hia vahura.

⁹ Mwaa entaravata haaruaa qua rieqaro quara Kotirani rukyero qiaqaa kyaiharo itaiva mwi kyaiqava hia nraakye qora kyaahaqa ihata mwihua mwutukya su nyaatovanto qati nraahu uaqiama kyero vaihata variara.

¹⁰ Nraakye qoravanto haaruaa qua riegatama kyarave nramanrive nrenranra riegata mpo quara mpo qarama kye nkyiari mwamwanta hiqama kye kyotataqama kye variare ti variavaro mwi inraikyava hia mwutukya vu nraato kyaahaqa hira. Kotiva nai haaruaa qua Mosesirara timwa torara tiqaro, Mwi quava quahaqa pataqama vahiananrove. Mwi quava vahiraro ni qua qaraakya quavanto qovara hiarive, tura.

Qaraakya quara tura

¹¹ Kotira qaraakya quavanto nritarero vahi quara Karaisiva hia mwi quara nteqaraitiro riemwaqi virero qovarama vura. Mwiva Kotira kyaiqa vare variva vunyaa vaisivantoma variro. Mwiva hia vaisivanto mwata mwaini hoqa tai nraamwunraqi Kotira kyaiqa vare varivavauma. Mwiva nai nritarero vahinani Kotiva varinani nyaamwuni variqaro Kotira kyaiqa vare variro.

¹² Karaisiva nyaamwuni vuva uro turuara, Kotiva hinani hia quahaqa variariva variraitiro, mwiva ekyara variarivama variro. Kotiva nraakye qora uaqia hi kyaiqara qua nruka nyataarive tiro, Karaisiva kuaa nani hia memenra nraanreve, hia purimakau

nraanreve, kyaqa varero mwiqi viraitiro, mwiva nai nraanre varaqiro uro vataiharora tiro, Kotiva tiri uaqia hi kyaiqara qua nruka timwa taariva qio vaiharo tiri huvantu timwa taariva ekyaa enta qio vahiananro.

¹³ Haaruaa qua okyara rieqaro Kotira nraamwuqi kyaiqa vare varu vaisiva memenra nraanrevata purimakau nraanrevata nraakye qoraqaa ntukikiata kyero purimakau nraati qia quara tova itero qaupaqama vura, mwiva qaupa mwia vaqita kyero nraakye qoraqaa qu nyatero mwihuara tiqaro, Kotiva mwianra rieqaroma nkyi hiqama nyataiho, tiro. Mwiva mwitaa tiqaro mwihua pahi nraahu hiqama nyatero, hia mwihua mwutukya su nyaato hiqama nyatora.

¹⁴ Haaruaa qua okyara rieqaro mwitaama kyovaro Karaisiva mwi okyarara nraataro kyero nai nraanregotairo tiri hiqama timwa tero. Kotira mwanraquravanto ekyaa enta qati variqi vi variva Karaisiraqi varuvaro Karaisiva hia uaqia hi kyaiqara utuva Kotira kyaiqa vareqaro qutu vurara tiro, mwia nraanrevanto qioma tiri tivu nraato mwutukya hiqama timwa tairaro tire uaqia hi kyaiqara utuqi viqata uro ekyara qutu qarava hia vahiraqe tire Kotiva mwiva qati variqi vi vari mwanriqara mwia kyaiqa nraahu varaqi quananra.

¹⁵ Karaisiva Kotira qaraakya qua qovarama kyai vaisivama variro. Kotiva nai kyaucu nriqigaq vatero tiqaro, Nte nyaanrama taari nraakye qorahua kyugema nyataarita ekyaa enta kyugema kye qati variqi vivarave, turara tiro, Karaisiva mwi quava qutaa mwivau vahiarive tiro, qovarama vura. Nraakye qoravanto haaruaa qua Mosesira mwu quara rieta hia mwi quara ntipihi kye riaraitita, uaqia hu kyaiqara utuqi vi varuvaro Kotiva mwiaqaatairo mwihua uaqia hi quara nruka nyatarero qaraakya qua timwa tovaro Karaisiva nraakye qorara rieqaro qutu vura.

¹⁶⁻¹⁷ Vaisi mpovanto qati variro tiqaro, Nte qutu quariro mwi vaisiva mwaa vaisivama nte hu inraikyara varaananrove, timwa kyero mwi quara gara ntumwa taananro. Qara ntumwa tero mwiva qati variani entaraqaa hiamaisi mpovanto mwiva hi inraikyara varaananro. Mwiva qutu viraroma qio mwia quavanto qutaa mwivau vahiananro.

¹⁸ Mwia votima kyero Kotiva haaruaa qua timwa tova, mwi quava kepukyaqama quarive tita, mwihua quara ru kyovaro mwia nraanrevanto raurura.

¹⁹ Mwi entara vuni Kotiva timwa to quara ekyaa mwi quara Mosesiva nraakye qora timwa nyi taiga kyero mwiaqaatairo purimakau nraati rutoravata, memenra nraati rutoravata, mwia nraanre kyaqa kye varero mwia qati nramanrivatama kyero tuqasaa kyero sipisipi kyaahi ventakya voti huraqi ntamwa to kyaantara vara kyero qaukyuvera mwanre voti hura vitiqaa rupa tero nraanregi ntamwa kyero varero uro Kotira qua qara ntumwa to mpukuraqaavata nraakye qoraqaavata nraanre ntukikiatero.

²⁰ Mwiva nraanre Kotira mpukuqaavata, nraakye qoraqaavata, ntukikiata kyero tiqaro, Kotiva qua timwa kyero vatero nkyiara, Mwi quara riemwaqi quate, tihata nkye tiqata, Tire mwi quara riemwaqi virerave, qiara. Kotiva timwa tai quavavata nkye qia quavavata kepukyaqama quarive tinama, nte nraanre mwaa ntukikiata kye nkyi qu nyatauqo, tura.

²¹ Mosesiva mwitaa timwa kyero mwitaamaqiro viqaro nraanre kyaqaqiro uro Kotira nraamwuqaa ntukikiata kyero nraamwu mwiqi vahu inraikyaraqaavata ntukikiatora.

²² Haarua qua okyarara rieqaro mpo inraikyavanto uaqia huvaro nraanrevanto hiqama nyate varura. Hia mpo inraikya ru kyairaro nraanre rauru viraro qutu virera, Kotiva nraakye qora uaqia hi kyaiqara qua nruka nyataari aanrava hia vahura.

Kotiva nraakye qora uaqia hi kyaiqara qua nruka nyataarive tiro, Karaisira nraanre rauruvaro qutu vura

²³ Kotira nraamwu mwtatani hoqato nraamwunravata, nraamwu mwiqi vahu inraikyaravata, qumina vaisivanto hoqa kyero ututo inraikyava nraahu vahurama. Mwitaa hi inraikyava Kotirani qutaqama kyero vahi inraikyava nyaamwunima vahiho. Vaisivanto Kotira nraamwu mwtatani vahuravata, mwiqi vahu inraikyaravata, hiqama mwatarero mwiva quara nraanregi nraahu ntukikiata kyeqaro hiqama mwate varurama. Kotiva hi inraikyara nyaamwuni vahi inraikyara hiamaisi qio quara vahi aasau nraanregi hiqaananro. Nritarero variari vaisira nraanrevanto nraahu mwi inraikyara hiqaarivama vahiho.

²⁴ Karaisiva hia vaisivanto nyaamwuni vahi nraamwunranra rieqaro hoqa to nraamwuva mwata mwaaqa vahura turuaraqvi viqe toravauma. Karaisiva Kotira nraamwu tuananra nyaamwuni vahira mwiqima viqetero. Mwi quara vutu kye tirera, Karaisiva Kotiva varinani nyaamwuni viva uro variqaro tiri kyaahaqa hiarivama variro.

²⁵ Kotira nraamwuqi kyaiqa varai vaisiva vunyaava mpo ihi mpo ihiqi kuaa nani nraahu quara vahi aasau nraanre kyaqa kye varero Kotira nraamwu turuarani vi varira.

Karaisiva hia mwitaa hira. Kotiva nraakye qora uaqia hi kyaiqara qua nruka nyataarive tiro, mwiva hia qaiqaa qutiro qaiqaa qutiro hiariva varira.

²⁶ Mwiva mwitaa hiankye titiri, mwiva mwata mwaa ututo entaraqaatairo airi nani nriqavi inraikyara varaqiro vitiri. Karaisiva hia mwitaa hirero qovara hiravauma. Mwaa entara taigaari entava qaumaqa huvaro Karaisiva Kotiva nraakye qora uaqia hi kyaiqara qua nruka nyataarive tiro, kuaa nani nraahu mwihuara rieqaro qutu virero qovara hura.

²⁷ Mwata mwaaqa vari nraakye qorahua variqi vita kuaa nani nraahu qutu vita mwiaqaatai mwihua varivaro Kotiva mwihua quaqa vateroma ko qiananro.

²⁸ Karaisiva Kotiva nraakye qora uaqia hi kyaiqara qua nruka nyataarive tiro, mwivavata kuaa nani nraahu qutu vura. Karaisiva mwitaama kyero qutu vurara tiro, Kotiva mwia kyaiqara rieqaro qioqama kyero nraakye qora uaqia hi kyaiqara qua nruka nyataarivama vahiro. Nraakiara Karaisiva qaiqaa mwatani tumuani entara mwi entara mwiva hia nraakye qora uaqia hi kyaiqarara rieqarovauma tumuananro. Mwiva mwi entaraqaqa mwia vekya vari nraakye qorahua sitareroma tumuananro.

10

Rivaira okyaravanto Kotira kyaiqa varaqi vuraqaatairo Kotiva nraakye qora uaqia hi kyaiqara qua nruka nyataariva hia qioqa hura

¹ Kotiva Mosesira mwu quava mwi quava vahirero hia qutaa inraikya vahura. Qati mamanaanruqama kyero vahura. Mwitama vahirara tita, nraakye qoravanto mwi quara riemwaqi viqata hia ntapihi kye Kotiva kyugema nyatarera hu okyarara taqora. Nraakye qoravanto Mosesira mwu quara rieqata mpo ihi mpo ihiqi quara vahi aasau nraahu Kotirani qia quaraqita vuvaro quara vahi aasau qia quara mwato inraikyava su nyaato mwutukya hia qioqama kye hiqama nyataariva vahuvoro nraakye qora uaqia hu kyaiqava qati vahuvata mwihua hia qioqama kye varu nraakye qorahua varura.

² Kotirani qia quara mwatova quara vahi aasau mwiva nraakye qora su nyaato mwutukya qioqama kye hiqama nyataankye titiri, nraakye qoravanto tiqata, Tiri uaqia hi kyaiqara qua nruka timwa taiho, timwa kyeta hiama qaiqaavata mpo ihi mpo ihiqi quara vahi aasau Kotirani qio quara mwataatiri.

³⁻⁴ Purimakau qora ru kyaira mwia nraanrevantovata, memenra nraanrevantovata, rauriraro hiama Kotiva mwianra rieqaro nraakye qoravanto uaqia hi kyaiqara uti quara nruka nyataanro. Mwitaa hurara tita, nraakye qoravanto mpo ihi mpo ihiqi quara vahi aasau ru kyeta Kotirani qia quaraqita vuvaro su nyaato ntapihi vuvata tiqata, Qikyey, tire uaqia hi kyaiqara nraahu uti varurahuave, tura.

⁵ Kotirani quara vahi aasau qia quara mwate varuva hia nraakye qora kyaahaqama nyatorara tiro, Karaisiva mwaa mwataaraqaqa tuminrenra hiro Kotirara mwitaama tiro:

Quara vahi aasau ini qia quarataavave,
ini vataa kyaravave, ekyaa mwi inraikyava
hia i mwutukya ntihara variaro.

Mwitaa ihara e nianra mwiva ni mutukya vahira
varaqiro quanarove timwa kyera ni mamanta
mwatanianra rieqara terama mataaro.

⁶ Quara vahi aasau ru kyeqata kyaitu qia quara
mwataara mwianra hia e qamwateqara variaro.
Nraakye qoravanto tiri uaqia hi kyaiqara qua
nruka timwa taarive timwa kyeta quara vahi aasau
varaqi ini ru kye vataararavata
hia qamwateqara variaro.

⁷ Mwitaa hi variarana nte iara tiqana,
Kotio, nte mwaa varuqo.

Nte i kyakya hi inraikyara vararerana varuvave.
Haaru nianra qara ntmwaa to quava tuntama kyena
nte mwitaa hiqana i kyakya hira vataqina virerave,
tura.

(Ihi 40:6-8)

⁸ Kyai nte hini qua tura qaiqaa qiari. Haaru Kotiva Mosesira qua timwa mwinro tiqaro, Nkye quara vahi aasau nini qia quaraqita quate, timwa kyero varuvoro Iesusiva Kotirara mwitaama tiro: Ini quara vahi aasau qia quara mwataava ekyaa mwi inraikyava hia i mwutukya ntihara variaro. E hia ekyaa mwi inraikyara qamwateqara variaro, tura.

⁹ Iesusiva mwitaa timwa kyero mwiva nte vaakya turara tiqaro, Kotio, nte mwaa varuqo. Nte i mwutukya vahira vararerana varuvave, tura. Iesusiva mwitaa tuvaro

Kotiva nai Mosesira mwu quara haaruaa qua qaqira kyero mwia mwaatana mpo qua nai mwutukya vahu quara qovarama kyora.

¹⁰ (Mwi quara okyara mwitaamama vahiro): Karaisiva Kotira mwutukya vahi inraik-yara varaqiro vqaro uro kuaa nani nai mwamwanta mwinro qutu vurara tiro, Kotiva tiri uaqia hi kyaiqara qua nruka timwa taariva qioma vahiro.

¹¹ Mwaa entara Rivaira okyaraqitaita mpo hia vaisihua ekyaa enta haaruaa okyarara riegata sivi variqata Kotirani kyaiqa varaqi vqata airi nani Kotirani quara vahi aasau qia quara mwate variara. Mwhua mwitaama kye Kotirani varaa kyaiqava hiam qio uaqia hi kyaiqara qua nruka timwa taananro.

¹² Kotiva tiriara mwhua uaqia hi kyaiqara qua nruka timwa taarive tiro, Karaisiva tiriara rieqaro kuaa nani qutu vura. Mwiva mwitaa hurara tiro, mwiva tiri kyaahaqama timwa taariva ekyaa enta qati nraahuma variqiro quanano. Karaisiva tiriara rieqaro qutu viro mwiaqaatairo mwiva nritarero uro Kotira kyaqu kyaatutani mwatakya viro varira. ¹³ Mwiva mwaa entara mwini variqiro viroro Kotiva mwia nramwutaahua nraatara mwatairaro nai kyuqu mwhuaqaa vataainra.

¹⁴ Iesusiva Kotirani kyaiqa vareqaro nraakye qorara rieqaro kuaa nani qutu vurara tiro, mwiva Kotira nraakye qora su nyaato mwutukya hiqama nyataihata mwhua ekyaa enta qio vari nraakye qorahua variqi vivara.

¹⁵ Kotira mwanraquravantovata Kotira okyara ntapih kyeroma tiri timwa timwinro. Mwiva haaru poropeti kyaahaqa huvaro mwi vaisiva tiqaro,

¹⁶ Kotiva mwitaama tiho,

Nte nraakye qora kyapata variqana qaraakya qua vatarera.

Nraakiara nrani entaraqaa

hia nte oriqa ntena qua qara ntumwa tarerave.

Mwi entaraqaa nte nraakye qora su nyaatoqi

ntena qua vatarerave.

Nte ntena qua mwhua mwutukyaqi qara ntumwa

tarerave, tiho, tura.

(Ieremaiaa 31:33)

¹⁷ Qaiqaavata mwitaama tiro:

Kotiva mwitaama tiho,

Nraakye qoravanto uaqia hi kyaiqara uti varirave,

ni qua raaqute varirave, nte ekyaa mwi quara

taunru kyena hia mwi quarara riemwaqina virerave,

tiho, tura.

(Ieremaiaa 31:34)

¹⁸ Kotiva nraakye qorara nkye uaqia hi kyaiqara utuara ekyaa mwi quara nruka nyataurave tirara tita, nraakye qoravanto qumina qaiqa tiqata, Tiriqa qua vahira nruka timwa taarive tiqata Kotirani kyaiqa varaqi virerave, tivora.

Kyai Kotira nraaqani quare, tura

¹⁹ Iesusiva tiriara rieqaro mwia nraanre rauruvaro qutu vurara tiro, Kotiva tiriqa qua vahira nruka timwa taihata tire mwia qua rie varurahua qioma Kotira nraamwu turuarani qati quanana. Tire qioma Kotiva hinani qati quanana.

²⁰ Haaru Kotiva hinani vi vari aanranra tauhaqo antua tovata tire Kotiva hinani quara aanrava hia vahuvoro Iesusiva mwamwanta vataava variqiro viro tiriara rieqaro qutu viro mwiva mwi tauhara qatinani vara kyero mwiva Kotiva hinanianra tirini qaraakya aanra utu timwa tora.

²¹ Mate Iesusiva tiriara rieqaro vuniqama viro variqaro Kotira kyaiqa vareqaro Kotira nraamwuqaa ntaqikiyi varira.

²² Iesusiva mwitaamaqiro vi varihatara tita, nrivaqe Kotiva varira mwia qaumato quara. Kyai mwiva hinani tiri mwutukyaqitairo quataa hiraqe quara. Iesusiva qutaa mwi aanranra utu timwa taiho timwa kyeta quara. Tire ntapih kyauraro tiri tivu nraato mwutukyavanto uaqiama kyero vahuvoro Iesusiva nai nraanre rauru kyero tiriara rieqaro qutu vurara tiro, tiri tivu nraato mwutukya hiqama timwa taihata varunanra.

²³ Kotiva qutaa qua nraahu ti variva hiam mpo qua nruka kyero mpo qua qianano. Mwianra riegatama nrivaqe hia ntuqutu vaisivi hiraitita, kepukyaqama kye Kotiva kyuqema timwa taani entara vekya variqi quara.

²⁴ Varaivaqe teta hena nraakye qorara nronraqama kye riemwaqi vqata nanrianra nanrianra mwutukya vahiraqeta kyuqe kyaiqa nraahu varaqita quara.

²⁵ Nrivaqe ntuvaantua hiqata Kotira qua riaananra hia qaqira kyaraitita, tuqara kyeta tutaara. Mpo hiahua hia ntuvaantua hirara nronraqama kye riaara. Haunri tirevata

mwitaa hiarora. Karaisiva tumuanri entava qauma qauma hi varira mwianra riegata nriyave tire teta henahua kepukyaqama nyateqata Kotira aanraqaa vi variara.

²⁶ Tire Kotira qua qutaa qua rieta mwiaqaatai Kotira mwoqa mwita teta uaqia hi aanranraqaa nraahu virerave qiarera, qaiqaa tiriara riegaro Kotirani tiri kyaahaqa hiani kyaiqara varaariva hiamahiananro. Kotiva qaiqaa tiri uaqia hi kyaiqara qua nruka timwa taariva hiamahiananro.

²⁷ Tire mwitaa hiarera, tire mpoqama kye aatu hiqata Kotiva ko qiani entara vekya variarava nraahuma vahiananro. Qiavanto mpoqama kyero iteqaro Kotira nramwutaahua itamwa tatoqa kyaani qiaara tire mwia vekya nraahu variaravama vahiananro.

²⁸ Haaruaa qua Kotiva Mosesira mwu quara nteqa kyo okyarava mwitaama vahura. Vaisi mpovanto mwi quara nteqa kyovata vaisi taaratanave, taarampotanavantove, tiqata, Qutaa tire taqe varuraro mwi vaisiva mwi quara nteqa kyairave, tuvaro mwiaqaatairo hia mwi vaisira po timwa mwataraitiro, qamwanrama kyero mwia ru kyora. Haaruaa qua nteqa kyo okyarava mwitaama vahura.

²⁹ Haaruaa qua nteqa kyo vaisira rukyo okyarava mwitaama vahirara tiro, qikye, garaakya qua rierovata mwoqa mwiani vaisira ru kyaari okyarava nataamave vahiananro? Mwi quara mwoqa mwiani vaisiva mwitaa hiqaroma Kotira mwaaquara qumina inraikyavema tiro. Karaisira nraanrevanto Kotiva garaakya qua timwa tora kepukyaqama kyero mwi vaisira uaqia hi quara nruka mwataariva vaiharo mwi vaisiva tiqaro, Hiamahia qio nruka mataananrove. Qumina nraanreve, tiro. Kotira mwanraquravanto nraakye qora kyugema nyataaninranra mwi vaisiva qaqirave tiro, qoririma mwate variro. Qikye, mwi vaisira rukyaani okyarava nataamave vahiananro?

³⁰ Tire ntapihiki kyauraro mwaa quara nte qiani quara Kotivama timwa tero. Mwiva mwitaama tiro:

Ntenavanto mwihua ru vuntuaninrave. Ntevento

mwihua nkyiari kyoqaa nyianinrave, tura.

(Lo 32:35) Kotiva mwitaa tuvaro mpo

quavata vahiva mwitaama tiro:

Kotiva naivanto nai nraakye qoraqaa qua vatero

mwihua ko qiananrove tura.

(Lo 32:36)

³¹ Qikye, Kotiva qati variqiro vi varira kyauquqi mwia qua nteqa kyaani vaisiva ntumwa quaninranra nronraqama kyena po kye tuqo. Kotiva mwi vaisira nataamave mwataanro?

Mwianra riegatama nkye Karaisirara kepukyaqama kyeta riemwaqita quate tura

³² Haaru Kotira quavanto nkyi mwutukya su nyaatoqi viro ntuvahama nyatovata varu entarara nraato tuata. Mwi entara nkye Kotira qua riemwaqi vi varuvata nkyi muaanra nyita nkyi uaqiamaqita vuvata nkye nriqa vu inraikyara varaqi viqata nkye kepukyaqama kyeta nraahu variqi vura.

³³ Mwi entara mpo hura nkye varuvata mpo uhua nraakye qora suqaa nkyi uaqia hu quara timwa nyateta nkyi uaqiama nyatora. Mpo hura mwihua nkyi hena nraakye qora uaqia hu quara timwa nyateta uaqiama nyate varuvata nkye nkyeta hena nraakye qora kyaahaqamaqi vura.

³⁴ Mwi entara Karaisira vataqi vura kyaara nkyi henahua karavuqi kyovata nkye hia aatu hiraitita, uro mwihua kyapata variqata mwihuara po kye timwa nyatora. Mwi entara nkyi mwatave, nkye hu inraikyarave, varovata nkye hia mwianra nronraqama kyeta riora. Nkye tiqata, Tire hura inraikyava nyaamwuni nritarero vahi inraikyava ekjaa enta qati nraahu vahiqiro quanrove, timwa kyeta qamwateqata nraahu varura.

³⁵ Mwi entara nkye kepukyaqama kyeqa variqi vurara riegatama nkye mwaa entaravata kepukyaqama kyeqata nraahu variqi vivaro Kotiva mwianra riegaro nkyi kyoqaa nyianri.

³⁶ Nkye hia pupohairata kepukyaqama kyeta variqi vivera, nkye qioma Kotira mwutukya vahianinra varaqi vivaro Kotiva nai kyauqu nriqiqaa vateqaro timwa to quava qutaa nkyiqi vahiananro.

³⁷ Kotira mpukuqi qara ntumwa to quava mwitaama tiro:

Pataqia vari kyero

nraakiara tuminrenra hiari vaisiva tumuananro.

Mwiva hia vari kyero qakyoma kyero tumuananro.

³⁸ Ntapihiki kyero nrohiani vaisirara Kotiva mwitaama tiro:

Mwi vaisiva ni quara qutaave timwa kyero

ni qua riegaro qati variqiro quanrove.

Mwi vaisiva ni aanraqaatairo tuqasaaviro

qaqira kyero virera, hia nte mwianra

gamwata mwataaninrave, tura.

(Habakuk 2:3-4)

³⁹ Tire Kotira aanraqaa tiqata hia mwiaqaatai tuqasaqita raupirima quarahuama varita. Tire Kotira quara qutaave timwa kyeta mwi quara nraahu riemwaqi quararo Kotiva tiri tivitaarihuama varita.

11

Tire Kotira quara qutaave timwa kyeta riemwaqi quana okyarara tura

¹ Tire Kotira quara qutaave timwa kyeta riemwaqi quara okyarava mwataamama vahiro, Tire Kotira quara qutaave tiqata hia taara vu nraato tiraitita, Kotiva kyuqema timwa tarera hiari inraikyava qutaama qovarama quananrove timwa kyeta mwia vekiama variananra. Mwaa entara mpo inraikya mpo inraikya hia vuqotai taqaura inraikyava vaihata tire Kotira quara qutaave tiqatama qutaqama kyero ekjaa mwi inraikyava vaiho ti varunanra.

² Haaru vetato varu entara Kotira nraakye qoravanto Kotira quara qutaave tiqata kepukyaqama kye variqi vurara tiro, Kotiva mwihuara qamwateqaro varura.

³ Haaru Kotiva tuvaro mwia quavanto nyaamwuvata mwataavata utu kyero vatora mwi quarara tire tiqata, Qutaa Kotiva mwitaa hurave, timwa kyeqata varunanra. Mwiva mwi entara hia qio vaisivanto taqaani inraikyara vara kyero mwiaqotairo qio vaisivanto taqaani inraikyara utu kyero vatora.

Everira, Inokura, Noaanra, mwinramwuhura tura

⁴ Haaru Everiva Kotira quara qutaave timwa kyero sipisipi nraati ru kyero Kotirani qia quara mwatovaro mwiva Kotira mwi inraikyava Keniva Kotira mwi inraikyaravata nraatara kyora. Everiva Kotira quara qutaave tuvaro Kotiva mwianra, E ntapihi kyera variara vaisiva variaro, timwa kyero Everiva mwi inraikyarara qamwata mwatora. Everiva haaru qutu vuvaro mwiva Kotirara qutaave tu quara nraakye qoravanto nai timwa mwi nai timwa mwimaqita vi variavarora tiro, mwia quavanto hia taiqaraitiro, qati nraahu vahiqiro vi variro.

⁵ Haaru Inokuva Kotira quara qutaave timwa kyero Kotirara kepukyaqama kyero riemwaqi vuvara tiro, mwiva hia qutu vura. Mwiva hia qutu vura qati varura Kotiva nyaamwuni vita varovata hia vaisivanto mwia puuama kye vitora. Kotira mpukuqi gara ntumwa to vaisiva Inokurara mwitaama tiro: Inokuva mwatani kyuqema kyero variqi vuvarora tiro, Kotiva mwiva qamwata mwateqaro mwia qati nyaamwuni vitero vurave, tura.

⁶ Vaisivanto hia Kotira quara qutaave tiraitiro variraro Kotiva hiam mwi vaisira qamwata mwataanaro. Vaisivanto tiqaro, Qutaama Kotiva variho. Qutaama nte mwianra puamaqina quariro mwiva ni kyuqema mataananrove, qariva mwi vaisiva nraahuma Kotira nraaqani qio quananro.

⁷ Kotiva Noaanranra tiqaro, Mpo inraikya mpo inraikya nraakiara qora inraikyavanto mpo enta qovara hiananrove, tuvaro Noaava hia mwi inraikyara taqaraitiro, Kotira quara qutaave timwa kyero nramanriqaa quani nraamwunra hoqa kyero nai nraakye nraaqiaravata mwi nraamwunraqi kyuqema varurave. Noaava Kotira quara qutaave tuvata mwia hena nraakye qora mwatani varuhua hia Kotira quara qutaave tuvaro mwia kyaara Kotiva mwihua ntuqutu taiqa kyero Noaanranra ntapihi kyero nrohi vari vaisivave tura.

Evarahaamunranra tura

⁸ Haaru Kotiva Evarahaamunra nraanrama kyero tiqaro, Sivira ena mwaata mwaini kyera mpo nani uro variraqe nraakiara mwi mwatara i mwianrinro ini vahiarive, tuvaro Evarahaamuva mwi mwatara hia taqaraitiro, Kotira quara qutaa quave timwa kyero nai mwaata qaqira kyero vurama.

⁹ Evarahaamuva Kotira quara qutaave timwa kyero Kotiva nai mwia kyaama to mwataraqaa uro variqi viro mwiva mpo mwatanaava votima kyero variqaro mwiva hia mwaakyota variari nraamwunra hoqa taraitiro, seri nraamwu nraahu hoqa kyero mwiqi mpoqi mpoqi variqi vura. Mwitaa huvata mwia mwaagu Aisaakivavata mwia nraisi Iaikopuvavata tiqata, Kotiva mwata mwaanra tu quava tiritanani vaiharo mwaa mwatara tiri kyaama taivama vaiho, timwa kyeqata mwi mwataraqaa seri nraamwuqi nraahu variqi vurama.

¹⁰ Mwi entara Evarahaamuva seri nraamwuqi variqi viraqaro mwiva nyaamwuni vahiani mwatukyara Kotiva riemwa kyero mwaakyota variari nraamwunra hoqa tora mwia vekya varurama.

¹¹ Evarahaamunra nraatavanto Seraava kyontaqama viro nraaqiara mwataariva hia qioqa huvaro Seraava hia mwianra nronraqama kye riaraitiro, mwiva tiqaro, Kotiva

nianra nraaqiara mwataanrove tiva mwiva qutaa qua nraahu ti varivave, timwa kyero variro nraakiara Seraava qutaa nraaqiara tuaqama viro nraaqiara mwata tora.

¹² Mwitaa huvaro Evarahaamuva nyaapaiqama viro qutuariva qaumaqa hu vaisira kuaiqiqaatairo mwia nraaqiara airintivanto qovarama vura. Mwiaqatai qovara hia nraaqiarahua qovora aahoqura votima kyeta airinti variara. Mwiuhua nramanri tokyasataa nruqa vahira votima kyeta airinti variara.

¹³ Nte vaakya tu nraakye qorahua Kotira quara qutaave timwa kyeta Kotiva nkyiari kyaama to inraikyara mpo inraikya mpo inraikya hia vararaitita, qutu vura. Mwiuhua qutaa mwi inraikyava nraakiara qovara hiananrove timwa kyeta qamwateqata varura. Mwiuhua mwata mwaanra vutu kye tiqata, Qutaqama kye tire mpo mwatanaavanto mwata mwaaqa quaahaqama varuro, tura.

¹⁴ Mwiuhua nkyiari mwaata tuanarra puaama kye mwini viqatarata tita, mwitaa tura.

¹⁵ Mwiuhua haaru Evarahaamuva qaqira kyero nru mwatara hia mwini nrumu ntanteta virara nraato turave. Mwiuhua mwini nrumu ntanteta virara nraato tutiri, qioma mwiuhua mwini vutiri.

¹⁶ Mwiuhua nritarero vahi mwatara mwianra mwutukya vahuvata mwia vekya varura. Mwiuhua Kotirara kepukyaqama kyeta riemwaqi viqata nyaamwuni vahu mwatara mwia vekya varurara tiro, Kotiva mwiuhua mwata terama nyatero tiqaro, Nte hia kyauraitina, nte mwiuhua mwanriqavanto variqana mwiuhuaqaa ntaqikiyiqina virerave, tura.

¹⁷⁻¹⁸ Evarahaamuva Kotiva timwa to quarara qutaa quave timwa kyero nai mwaaqu ru kyero Kotira mwinrenra uti varura. Kotiva nai kyauqu nriqiqa vatero Evarahaamunranra tiqaro, I mwaaqu Aisaakiraqaatairo i nrutuvanto qati nraahu vahiqiro quananrove, timwa kyero variro mpo enta Evarahaamunra mwataara hirero mwianra tiqaro, Ena mwaaqu ni ntuqutu mpiante, tuvaro Evarahaamuva Kotira qua riero nai mwaaqu ru kyarera hiro tiqaro, Kotiva nianra nai kyauqu nriqiqa vateqaro timwa to quava qutaa qua nraahuma vahiananrove.

¹⁹ Nte ntena maaqu ru kyarero Kotiva qioma mwia qati vara sivuma kyaananrove, timwa kyero mwia Kotira ru kyero mwinrenra uti varuvaro Kotiva hia mwia ru kyaante tuvaro Evarahaamuva nai mwaaqu qutu vuraqitairo qati sivuvaro vitontema kyero vitora.

Aisaakira mpo, Iaikopura mpo, Iosepira mpo, mwinramwuhua tura

²⁰ Aisaakira Kotiva timwa to quarara qutaave tiqaro nyaapaiqama viro qutuari entava qaumaqa huvaro mwiva nai kyauqu Iaikopuraqaavata Isoraqaavata vatero kyugema nyateqaro mwitanahuara tiqaro, Qutaama Kotiva nraakiara nkyitana mwitaa mwitaama kyero kyugema nyataariva variho, tura.

²¹ Iaikopuvavata Kotiva timwa to quarara qutaa quave tiqaro nyaapaiqama viro qutuari entava qaumaqa huvaro nai kyauqu Iosepira mwaaqutanaqaa vatero kyugema nyatero mwitanahuara tiqaro, Qutaama Kotiva mwitaa mwitaama kyero nkyitana kyugema nyataariva variho, timwa kyero nai kyauruqaa vuntuvi variqaro Kotira nru tuaherera.

²² Iosepivavata Kotiva timwa to quarara qutaa quave tiqaro nyaapaiqama viro nai qutuari entava qaumaqa huvaro Kotira qua mpo qovarama kyero tiqaro, Qutaama nraakiara Isareri nraakye qora Isipiqi varita nraakiara nkyiari mwaatani nrumu ntanteta vivarave. Mwi entara virera hita ni mwukyaari mwaa mwataraqitai pati kye varaqi uro tita mwatani quntaate, tura.

Mosesirara tura

²³ Mosesira nrohua gohua Kotira qua riemwaqita vi varura. Mosesira nrohua gohua mwia mwata kyeta taqovaro nraaqiara kyugeva varuvata mwitanahua Perova qoraisi nraaqiara mwata tera rukyaate tu quara nteqa kyeta hia mwianra aatu hiraitita, Kotirara qutaama mwiva tiri kyaahaqa hiariva variho timwa kyeta Mosesira taarampo torara uqetaqita vura.

²⁴ Mosesivavata Kotira qua riemwaqiro vi varura. Mwiva nronra tuemwa viro Kotira quara qutaa quave timwa kyero mwiva qaqao tiro, Hia nianra Perora nraamwunravanto viritai vaisirave qiaterave.

²⁵ Nte Isipiqinaahuavata pataqia variqana qora kyaiqa utuqi vina qamwateqana viankyorave. Nte qaqira kyena ntena nramwunaahua Kotira nraakye qora kyapata kuaaqi variqana muaanra varaqina virerave, tura.

²⁶ Isipini mpo inraikya mpo inraikya kyuge hu inraikyava nraahu vahuvaro Mosesira hia mwianra nronraqama kyero riaraitiro, Kotiva mwia nronraqama kyero titora mwianra nronraqama kyero riemwaqiro viro tiqaro, Ntena nraakye qora kyapata kuaaqi

variaritya Isipi qinaahua qioma ni uaqiamaqita vivaqe varianinrave, timwa kyero Kotiva nraakiara nyaamwuni mwia kyoqaa mwianinra mwianra riemwaqiro vura.

²⁷ Mosesiva kepukyaqama kyero Kotirara riemwaqiro viqarora tiro, mwiva nai nraakye qora sita varero Perora raraqaa taaninranra hia nronraqama kyero riaraitiro, Isipi kyero vura. Vaisivanto qutaa nai vuqo Kotira taqontema kyero Mosesiva qutaave tura mwiaqo Kotira taqamwaqi viqaro Isipi kyero vurama.

²⁸ Mosesiva kepukyaqama kyero Kotirara riemwaqi viqarora tiro, mwiva Kotiva tu quara riero nyaamwunyaava Isarerivanto vunyaa nraaqiara mwata tohua ekyaa mwihua hia ru taiqa kyaraitiro, vekyahu nyataarive tiro, sipisipi nraati ru kyero nrenro mwia nraanre qesa mpoqa mpoqa qutura.

Isareri nraakye qora airivanto Kotira quara kepukyaqama kye riemwaqi vurara tura

²⁹ Isarerivanto kepukyaqama kyeta Kotirara riemwaqi viqatara tita, mwihua aahara mwataqaa ntamwaqi vuntema kyeta nramanri *Nraanre Nramanrive* tura mwia qareta vurama. Mwhua qio qareta vuvata Isipivanto mwihua rirera mwihua sataqi vuhua mwihuavata nramanri nronra mwiaqaa Isarerivanto vuntema kyeta qare quare tuvoro nramanrivanto mwihua ntumwaqu kyora.

³⁰ Isarerivanto Kotirara kepukyaqama kye riemwaqi vurara tiro, Kotiva mwihuara tiqaro, Nkye Ieriko mwia uro 7 entara vara ututu nrohi varivaro mwi mwatukyara ori vasaamwunra ututaava ntaavesau quarive, tuvata mwihua Kotira quara qutaa quave timwa kyeta mwitaamaqi vuvoro ori vasaamwunravanto ntaavesau vura.

³¹ Nraakye mpovanto api nrohi varu nraakyeve Rehepiva Kotirara kepukyaqama kyero riemwaqiro viqarora tiro, mwiva nai nramwutaa Isareri vaisitana kyaahaqama nyatora. (Isareri vaisi mwitanahua uqeta kyeta uro Ieriko mwia apeqa hinerata nruvaro Rehepiva ni nramwunaahua mwi vaisitana puuama kye rukyevorave timwa kyero uqeta tovata mwia nraakiara Isarerivanto mwi mwatukyara nraatara kyeta mwigi varuhua hia Kotira quara qutaave tuhua ruqi viqata mwi nraakyeve Isareri vaisitana kyaahaqama kyorara rieqata mwi nraakyeve qati kyora.) Mwi nraakyeve Kotirara qutaave turara tiro, Kotiva mwia kyaahaqama mwatovata Isarerivanto hia mwiaavata rukyora.

³² Kotirara kepukyaqama kye riemwaqi vu nraakye qorahua variavana nte mpoqi-avatave mwihuara timwaqina quaninra? Kitinionrave, Paraakirave, Samusoninrave, Iepitaarave, Ntevitirave, Samuerirave, nte hiama qio qara mwaqi ekyaa mwihuara qariva qioqa hiro.

³³ Mwihua Kotira quara qutaa quave tiqata mwianra kepukyaqama kyeta riemwaqi viqatara tita, ntaqigata nronraqama varu mwatanaahua nraatara kyorave. Mwihua avuqavuma kye nrohi varuvorora tiro, Kotiva nai kyauqu nriqigaa vateqaro timwa to quara riero mwihua nkyiari kyoqaa nyunra. Mwihua Kotirara kepukyaqama kye riemwaqi viqatara tita, mwihua mpo uhua variqata qaakyau vairi mwia nrutu raioni nro tita tovaro hia kutura.

³⁴ Mpo uhua Kotirara kepukyaqama kyeta riemwaqi vuvoro qivanto nronraqama kyero iteqaro mwihua tatoqa kyarera huvata mwihua qia mwia qipa kyora. Mpo uhua Kotirara kepukyaqama kyeta riemwaqi vuvatara tita, mwihua nramwunaavanto mwihua rirera utuvata mwihua qio ntuqema kyeqa aatu vivi hurave. Mwihua uqenro nraakye qorahua variqata mwiaqaatai Kotirara kepukyaqama kyeta riemwaqi viqatara tita, mwihua kepukya nraakye qoraqama vita varurave. Mwihua Kotirara kepukyaqama kye riemwaqi vita ntaquqi viqata mpo mwatanaa mpo mwatanaahua ntaqu vaisihua nraatara kyora.

³⁵ Haaru Kotira nraakye nramwuvanto kepukyaqama kyeta Kotirara riemwaqita vuvorora tiro, Kotiva mwihua nraaqiaranramwu qutu vuhua sivuma kyero nyunra.

Haaru Kotira nraakye qoravanto Kotirara kepukyaqama kye riemwaqi vuvata mwihua nramwutaahua mwihua ntavaaqavu kyeta tiqata, Kotira mwoqa mwita mwia qaqira kyaivaqe tire nkyi qati kyaarata variate. Nkye hia mwitaa hivaqe tire nkyi ntuqutuqi vita nkyi taiqa kyaanarave, tuvata mwihua hia nramwutaavanto tu quara riaraitita, mwihua nraakiara qutu vita mwiaqaatai Kotiravata kyueqema kye variqi virara nraahu rieqata hia Kotira mwoqa mwita hia mwia qaqira kyovata mwia kyaara nramwutaahua mwihua ntuqutuqi vita uro ru kyora.

³⁶ Kotira nraakye qora Kotirara kepukyaqama kye riemwaqi vuvata mwia kyaara mwihua mpo uhua raima nyateta mpo uhua kyaamwuo ntuqutu nyatora. Mpo uhua rupa kyeta karavuqi uro kyora.

³⁷ Mpo uhua ori tuto kyeqa mwihua ntuqutuqi vita uro ntuqutu kyora. Mpo uhua so vara kyeta mwiaqo mwihua mwamwanta tavaaraqaa teqa kyeqa kyora. Mpo uhua paipa viti mpuahaa vahuntaininra qo rakuraa kyeqata ru kyeqata kyora. Mpo uhua sataqi

viqata uaqiama nyatovata hia kyuqe tuavaaqa utiraitita, sipisipi pahiqovata memenra pahiqovata tuavaaqa utu kye utu vareta uaqiama kye nrohiqata varura.

³⁸ Mwiuhua hia vaisivata varura qumina mwatasata nkyiariaraa variqita vurave. Mpo uhua qumina taagiqaa varivaraa nrohurave. Mwiuhua ori ontamwuqive, ori mwata hakaraukaqive, vaitaqita nrohura. Qikye, mwi nraakye qorahua Kotirana kepukyaqama kyeta riemwaqi vi variqata kyuqe nraakye qora nraahu varuvata mwatani varuhua uaqia hu kyaigara nraahu varaqi vi varuhua mwiuhua uaqiamaqita vurama.

³⁹ Mwi nraakye qorahua haaru Kotira quara qutaave tiqata Kotirara kepukyaqama kyeta riemwaqi vi varurara tiro, Kotiva mwiuhua kyuqema nyateqaro mwiuhua kyuqe nraakye qorave tura. Kotiva mwitaa tiqaro mwiuhua qamwata nyatovatavata nai kyauqu nriqigaa vateqaro nyinrenrave tu inraikyara hia varora.

⁴⁰ Haaru Kotiva tiriavata rieqaro qua mpo vatero tiqaro, Hia haaru varu nraakye qorahua nraante kyuqema nyatarerave. Haaru varu nraakye qorahuavata nraakiara vari nraakye qorahuavata kuaaqi varivaqe nte mwinro mwaanro mwiuhua kyuqema nyataarita qio vari nraakye qorahua varivarave, tura.

12

Karaisiva qioqama kyero vari vaisivama variro

¹ Qio haaru nraakye qora airivanto Kotira quara qutaave tiqata kepukyaqama kye mwianra variqi vi varurave. Mwaa entara mwi nraakye qorahua airivanto tiri vara ututu variqata tiri taqe variahua nraantantamwa kye variarara tita, nrivaqe mwiuhua suqaa variqata hia qoriri hiraitita, kyuqema kye Kotira aanraqaa viqata mpo inraikya vararera hiantaantema kye hiantaara.

Mwiuhua suqaa variqata mpo inraikya mpo inraikyavanto tiri ntavaaqavu kyarera uti varianni inraikyara qaqira kye uaqia hi kyaigava tiri tuqara kyero tutaaninra ntavaqaa kye qaqira kyeta hia qoriri hiraitita, kepukyaqama kye hiantamwaqi quara.

² Nrivaqe hianta viqata Iesusira nraahu taqamwaqita quara. Mwiva nraante vuni viqaro Kotirara kepukyaqama kyero riemwaqiro vivara tiro, mwiva qioma tirivata kyaa-haqama timwa tairaqe tire mwia votima kyeta Kotirara kepukyaqama kyeta riemwaqi viqata uro taiqa kyaananra. Iesusiva kyatariqaa qutu virera hiro, Nianra raima mateta kyaurira inraikya mpira nte hia mwianra nronraqama kyena riarerave, timwa kyero mwiva nraakiara qamwateqaro varianni entarara riero tiriavata rieqaro qutu vura. Mate mwaa entara mwiva nritarero Kotira kyauqu kyaatutanima variro.

³ Karaisiva mwatani varuvata uaqia hi kyaigara uti varu vaisihua anoma kyeta mwianra ua vu nraato vateta qoririma mwatovaro varurave. Karaisirara ua nraato vateta qoririma mwatora nkye mwianra rieqata varivata nkyivata uaqiama nyatarera utivata hia pupohairata qoriri hirata variqi viraitita, kepukyaqama kyetama variqi quata.

⁴ Nkye variavata uaqia hi kyaigara utuahua nkyivata ntaquqi vi hiama nkyi ru kyaavata nkye qutu quavo.

⁵ Mpo qua qara ntumwa tora nkye taunru kyevara. Mwi quaraqii Kotiva nkyiara ni naamwunra maaquve tura. Mwitaama tiro:

Ni maaqu, ina kyaigaa kyaara Kotiva i avuqavu hiqaro i mpo qarama mwatairara

e mwianra nronraqama kyera riaante.

I inronra hirera hia e kyaruru ntuante.

⁶ Kotiva nai mwutukya nti vaisiva qaiqaa

uaqia hi aanranraqaa quankyo tiro,

mwiva nai nraaqiara ntuqutuqiro viro

mwia ntapihiqiro virave.

Mwiva ni maaquve qiani vaisira

kyaamwu mwiqiro quanarove, tura.

(Sindaun 3:11-12)

⁷ Kotiva nkyi qati ntuqutuqiro virera, nkye kepukyaqama kye variqata Kotiva ni nai mwaaquma ntuqutiho qiata. Ta nraaqiarara mwia qova mwia avuqavu hiqaro hia ntuqutirave? Mwia qova nai mwaaquara avuqavuma kyero nrohiarive tiro, mwia qati nraahu ntuqutuqiro virave.

⁸ Kotivavata nai nraaqiara mwiuhua ntuqutuqiro vi varirave. Mwiva hia nkyivata ntuqutirera, nkye hia mwia nraaqiara tuananravanto variraitita, nkye kyapa nraatima varita.

⁹ Mwata mwaini tiri tiqohuamwanra tiriara avuqavuma kye nrohiate tiqata tiri ntuqutuqi quavata tire hia mwiuhua kyaruru ntumwa nyataraitita, tire mwiuhua vaisi

kyuqehuaave nraahu tunanra. Mwia votima kyeta tire tiri tiqova Kotiva nyaamwuni varira mwia qua mpoqiyavata riemwaqi viqata ekyaa enta qati variqi quara.

¹⁰ Tiri tiqohua mwatani variahua quaaahaqa variqata mwihua nkyiari riemwa kyeqata mwi aanranra nrohiate timwa kyeqata tiri ntuquti variara. Kotiva tiriara mwihua nivata variqata hia uaqia hi kyaiqara utiraitita, kyuqe kyaiqa nraahu varaqi quate tiro, tiri kyuqema timwa teqaro tiri ntuqutuqiro vi varira.

¹¹ Mwia qova nai nraaqiarara avuqavuma kyero nrohiarive tiro, mwia ntuqutuqiro vi variharo mwi nraaqiarava tiqaro, Qikye ni mamanta mpoqama kyero niqa viho, timwaqiro viro nraakiara mwiva nronra tuero vaisi kyuqevama variananro.

¹² Kotiva nkyiara avuqavuma kye variqi quate tiro, nkyi ntuquti varihatara tita, nkye hia qoriri hiraitita, nkyi kyauquve, nkyi kyuquve, ugenraaqenra hianinra tuaahera kye kepukyaqama kye kyuqe hi aanranraqaa variqi quata. ¹³ Nkye ntapihhi kye Kotira aanraqaa quata. Nkye mwitaa hivaro hia kyuqe hiari kyuquva kyuqema virata kepukyaqama kye vivara.

Uaqia hi kyaiqara utuaro tita rauriqata variate tura

¹⁴ Nkye variqi viqata hia antua qua tiraitita, ekyaa nraakye qora mwutukya qi-haakyama nyate kyaiqara varaqita quata. Nkye hia uaqia hi kyaiqara utiraitita, Kotira kyaiqa nraahu varaqita viqata variata. Hia Kotira kyaiqa vararaitiro variqiro quariva, mwi vaisiva hiam qio Kotira taqaanro.

¹⁵ Kotiva nkyi kyuqema nyataihata nkye variarara tiro, haunri mpovanto nkyiqitairo Kotira qaqira kyero mwia nununrama mwataankyora. Mwitaa hirara rauriqata variata. Kyanaa mwanre uka viravata uta taira nraavaro uka vintema kyero mpora unra quavanto nkyi vara uaqiama kyaankyo tita, nkye rauriqata variata.

¹⁶ Api qaraqiri nrohi okyarava nkyiqi vahiankyo tita rauriqata variata. Nkyiqitairo mpovanto mwata mwaagaanaa inraikyara nronraqama kyero riero Kotirara hia riaankyo tita, rauriqata variata. Tiri haivaqava Isova mwitaa hi varu vaisiva varurama. Mwia nraante vuni mwatato nraaqiarava variro mpo enta qoraqama kye kyara nraataa huvaro nai qatara tiqaro, Kyara mpiraqe nte iara vuni mwatatai nraaqiarava variho, iara ni kova nianra qamwatero kyuqema mataani quara ema varenanrave qiankye, timwa kyero nai qata kyara nronra.

¹⁷ Nramwa kyero variro mpo enta mwiva qaqaqo tiro, Nte hia mwitaa qiataarave, timwa kyero nai qorara tiqaro, Ni nraante vuni mwatataaravave. E qutu virera hira kyauqu niqaa vateqara ni kyuqema matena quara tiraqena ntevatata ni nraaqiaravantovatama kye kyuqema variqita quare, tuvaro mwia qova hia kyauqu mwiaqaa vateqaro mwia kyuqema mwatorave. Mwiha huvaro Isova nteqaro, Kyai haaru nai qatara tu quara nruka kyena vara kyaankye timwa kyeroqvata taqovaro hia qioqaa hurave. (Okyara 27:30-40)

Haaruaa quaravata qaraakya quaravata tura

¹⁸ Nkye Kotiva qaraakya qua vataira riaahua variarave. Hia nkye Kotiva haaruaa qua vataira riaahuavauma. Haaru Kotiva qua timwa kyero qovarama kyero nyinrenro utuvata nkyi haivaqahua Sainai taaqi mwemwa tunrenrasata uro ntuvaantuama vita variqata taqovaro qiavanto nronraqama kyero itamwaqiro vuvaro kyokira ru tovaro nrotaara aaquakyaavanto mpo uti varura.

¹⁹⁻²⁰ Mwitaa hi varuvata nraakye qoravanto kuaiqiaqa vita variqata riovaro ntomavanto nronraqama kyero nruqaa tuvaro mwiaqaatairo quavanto nyaamwuqitairo mwitaama tiro: Vaisivantove quaravantove hiavata taaqi mwaaqaa nriate. Mpovanto mwaaqaa nrianinra mwia oriqo ntuqutu kyaate, tiro. Quavanto mwitaa tuvata nraakye qoravanto nraatuqa tovata hia qaiqaavata qua qianta tura.

²¹ Mosesivavata ekyaa mwi inraikyara taqero tiqaro, Qikye, nivata mpoqama kyero kyuqu kyauqu ntihana aatu hiqana varuqo, tura.

²² Nkyi haivaqahua ekyaa mwi inraikyara taqeqata haaruaa qua riorave. Nkye Kotira qaraakya qua riaahuara tita, nkye hiam mwi inraikyara mwi inraikyara taqevara. Nkye Kotira qaraakya qua riaahuara tita, nkye hia vuqotai taqe varia taaqira voti hiraqaa uro nteta. Taaqi mwia nruva Saionive. (Mwi taaqira vutu kye tirera nyaamwuni Kotiva varinanive tina.)

Nkye Kotira mwatukya Ierusalemi nyaamwunianra uro nteqa vi variara. Mwi mwatukyaraqima Kotiva qati variqi vi variva variro. Nyaamwunyaahua airivanto variavata qaiqaa kyaatavantovata airivanto ntuvaantuama vita variqata Kotira qamwata mwate variara, nkye mwianinra uro nte vi variara.

²³ Kotiva vuni nraakye qora mpo hiahua nai nraaqiaraqama taihua nyaamwuni variananianra nkye vi variara. Mwi nraakye qorahua nyutu nyaamwuni qara ntumwa

taiharoma vahiho. Kotiva ekyaa nraakye qora qua avuqavu hiariva varira nkye mwiva hinani uro ntega vi variara. Mwatani ntapihi kye nrohi varia nraakye qorahua mwihua mwanraquravanto varianani nkye mwinianra vi variara. Kotiva mwihua kyaahaqama nyataihata mwihua qio varia nraakye qorahua variara.

²⁴ Iesusiva Kotiva qaraakya qua timwa taira qovarama kyai vaisiva varira nkye mwiva varinanianra vi variara. Iesusira nraanre rauravaro tiriara rieqaro qutu vurara tiro, Kotira qaraakya quavanto kepukyaqama viro vahiho. Keniva Everira ru kyovaro Everira nraanrevanto rauriqaro naivata ru kyera vuntu taante tura. Iesusira nraanre rauriqaro hia mwia qiataqaa nkyiarivata rukyera vuntu taante tiraitiro, nraakye qora uaqia hi kyaiqara qua nruka nyataante tirara tiro, Iesusira nraanrevanto Everira nraanre nraatara kyora.

²⁵ Mwi quara rieta rauriqata variata. Mwaa entara Kotira qaraakya qua nkyi timwa nyi vari vaisira qoririma mwatevora. Haaru Mosesiva qumina vaisivanto variqaro Kotira haaruaa qua nraakye qora timwa nyuvata mwihua hia mwi quara riovaro mwia kyaara Kotiva mwihua ruvata mwihua ntuqema kye aatu vi aanrava hia vahurama. Mwaa entara Iesusiva nyaamwunyaa vaisivanto Kotira qua tiri timwa timwi varihata tire mwia qua hia riarera, Kotiva qoraqama kyero tiri ntuqutu timwa tairaqe tire aatu quara aanrava hiamahiananro.

²⁶ Kotiva nai haaruaa qua qovarama kyero timwa nyu entara qua tuvaro mwatavanto qakya hurama. Mwaa entara Kotiva nai kyauqu nriqaaqaa vatero tiqaro, Nraakiara nte qaiqaa qiariro hiamahiananrove. Mwi entara nyaamwuvantovatama qakya hiananrove, tura.

²⁷ Kotiva qaiqaave tu quara okyaravanto mwataamama vahiho: Kotiva haaru tuvaro nyaamwuvantovata mwatavantovata qovarama vura. Nraakiara mwiva qaiqaa tiraro mwatavata nyaamwuvata taiqa quanano. Taiqa viraro Kotira mwatukya hia qio qakya hiarivama qati vahiananro.

²⁸⁻²⁹ Tire hia qakya hiani mwatukyaqi quarahuara tita, nrivaqe Kotirara kyufeve tiqata variara. Kotiva tiri mwanriqavanto qiavanto tatoqa kyaintema kyero vaisi rirara tita, nrivaqe mwia nraatu aatu hiqata kyufema kyeqa mwia nrutu tuahereqa variara. Mwiva nronravanto varirara tita, nrivaqe mwianra nronraqama kye riemwaqi quara.

13

Mwataama kye nrohivaro Kotira kyakya hiarive tura

¹ Nkye Iesusira nraaqiaraqama vi variqata nkye qata vakyaa nrunra nrakya variqata nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variqi quata.

² Mponasairo nriani vaisira kyufema kyeta vitaqi nraamwuqi kye kyara mwivaro nrenro quari. Mwi okyarara hia qaqira kyaritita, kyufema kye rieqata variata. Haaru nyaamwunyaahua mponramwu mwatani qovarama vita varuvata mpo uhua mwinramwuhua qumina vaisima variavo tiqata mwihua sitaqa vateta kyara nyunra. Mwi quara rieqatama kyufema kye mponasai nrighua kyaahaqa hiata.

³ Nkye nkyeta hena nraakye qora karavugama taahua taunru kyevora. Nkyevata karavuqi variqatara votima kyeta mwihuara po tiqata kyaahaqama nyataata. Nkyi uaqiama nyataavata variarara votima kyeta nkyi hena nraakye qora uaqiama nyataavata variahuara po timwa nyataata.

⁴ Nraata vaati varaa okyarava kyufe okyara vaihoma qiata. Vaativanto nraatara rieqaro variraro nraatavanto vaatiara rieqaro variari. Api qaraqita nrohihuave, mpohua nraata vaativata api nrohihuave, varivaro Kotiva mwihuaqaa qua vataanro.

⁵ Nkye variqata hia munima vararera nraahu nronraqama kye riemwaqita quata. Nataama inraikya vatera mwianra qioma vatauro qiata. Kotiva tiriara mwitaama tiro, Nte nkyivata variqina quaninrave. Nte hia nkyi qaqira kyaaninrave, tura.

⁶ Kotiva mwitaa turara tita, nrivaqe hia aatu hiraitita, mwutukya qihaakyama kye vahiraqe Kotirara mwataama qiara:

Kotiva ni kyaahaqama mate varihanana tina,
nte hia vaisivanto uaqiama materara
aatu hirerave.

(Ihi 118:6-7)

⁷ Haaru nkyi vunyaa vaisi mponramwuvanto Kotira qua nkyi timwa nyunra nkye mwi quara taunru kyevora. Mwihua Kotira quara qutaa quave timwa kyeta kepukyaqama kye Kotirara riemwaqi vita qutu vurara rieqatama nkyevata mwihua hunte hiata.

⁸ Iesusiva haaru kuaa qarama kyero varuva, matevata kuaa qarama kyero variva, qakyovata kuaa qarama kyero nraahuma variananro.

⁹ Nkye ntapihhi kye vahi aanranraqaa viqata hia nraahumwa mpo qua mpo qua riarerata mpo aanraqaa quata. Nkye variqata kyai tire mwi kyarara nreta mwi kyarara aurama tegata kyuqema kye variqi quare tivora. Kotivama nkyi mwanraqura kyuqema nyatairata variqi vivara. Kyai mwi kyarara nre mwi kyarara hia nraanre ti vari okyarava hiama qio vaisi kyaahaqa hiraro aanra kyuqeraqaa quanranro.

¹⁰ Kotira nraamwuqi kyaiqa vare varihua mwi hia mpo taintaqaa variqata Kotira kyaiqa vare variara. Tire mpo taintaqaa variqata Kotira kyaiqa vare varunanra. Tiri tainta vahirero Karaisira ruto kyatarivama vahi. Mwitaa hirara tita, mwihuavata tirevata hiama qio kuaaqi variananra.

¹¹ Rivaira okyaraqinaava vunyaa vaisivanto Kotiva nraakye qora uaqia hi kyaiqara qua nruka nyataarive tiro, quara rukyero mwia nraanre Kotira nraamwuqi turuarani uro ntukikiata kyaihata quara nronra mwia varaqita uro mwatukya mwaaqani kyeta qia quara te variarave.

¹² Iesusiva Kotiva nraakye qora uaqia hi kyaiqara utira nruka nyataarive tiro, mwivavata uro mwatukya mwaaqani qutu viro nai nraanreqotairo nraakye qora mwutukya su nyaato hiqama nyatora.

¹³ Mwiva mwatukya mwaaqani uro qutu vurara tita, nrivaqe tirevata Kotira haaruaa qua okyara qaqira kyeta uro mwatukya mwaaqani quarata mwia kyaurira inraikya mwuntema kyeta tirivata kyaurira inraikya vara timwivaqe mwi inraikyara varaqita quara.

¹⁴ Hiama mwata mwaaqa tire mwaakyota variara mwatukyava vahi. Tire mwatukya mpo nraakiara qovara hiani mwatukyara mwia vekya variqatama taqamwaqita vi varunanra.

¹⁵ Karaisiva tiriara rieqaro qutu vurara tita, nrivaqe hia quara vahi aasau Kotira rukye mwinraitita, Karaisira kyaiqara rieqata Kotira nruu tuaaheraqi quara. Nrivaqe tire Karaisira nraaqiarama varuro timwaqi quara.

¹⁶ Mwitaamaqi viqata nkyye kyuqe kyaiqa varaqi viqata nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hiqata variata. Mwitaa hi kyaiqara mwianra Kotira kyakya hirama.

¹⁷ Nkyiqa ntaqikyivi vari vaisihua qua kyuqema kye riemwaqita quata. Nkyye mwitaa hivata mwihua hiama qoririma kyeqata nkyiqa ntaqikyiqita vivara. Nraakiara mwihua Kotira vuqaa uro variqata nkyiqa ntaqikyirara timwa mwivara. Nkyye mwihua qua riemwaqi vivara, mwihua qamwateqata nkyiqa ntaqikyivi kyaiqara varaqi vivara. Nkyye mwihua qua hia riemwaqi vivara, mwihua mwutukya uaqia hianinraqitai nkyiqa ntaqikyivi hiama nkyi kyaahaqa hiananro.

¹⁸ Tiriara rieqata Kotirara aakyara ntaata. Tire teta tivu nraato vikyokyaqi vahi inraikyara ntapihhi kyeta tiqata, Tiri kyaiqavanto kyuqe kyaiqama vaiho, tunanra. Tire ekyaa inraikyaci ntapihhi kyeta kyaiqa varaqita virera.

¹⁹ Mwi quara rieqanama nte nkyiara tiqana, Nkyye Kotirara aakyara tivaro mwiva qamwanrama ni titiraqe nte nkyye hinani quankye, tuqo.

²⁰⁻²¹ Kotira qaraakya quavanto ekyaa enta qati nraahu vahiqiro quarive tiro, Iesusiva tiri nai sipisipiqa ntaqikyivi vunyaaava qutu vuvaro mwia nraanrevanto mwi quara kepukyaqama kyovaro Kotiva mwia qati vara sivuma kyorara tiro, Iesusiva nronraqama viro nkyye Kotira kyakya hira vataqi quate tiro, mpo inraikya mpo inraikya kyuqe inraikya nkyye nyinra. Karaisiva nkyye kepukyaqama nyatairata nkyye Kotira mwutukya vahiri nraakye qorahua variata. Nrivaqe Karaisira nruu ekyaa enta tuaaheraqi quara. Qutaave.

Ekyaa qua tura

²² Nte nkyye mwutukya qihaakyama nyatarera mwaa quara turama. Nte nkyiara po tiqana mwaa quara riemwaqita quate tuqo. Nte mwaa quara qara ntiqana hia mpuahaa qua qara ntumwa taurave.

²³ Nte mwakyaakya mpo nkyye timwa nyianrita riaata. Tiri tiqata vakyaa Timotiva karavutitai taiqeroma. Mwiva qamwanrama mwaini nrinrenra, nte mwikyantirima uro nkyye taqaaninra.

²⁴ Nte nkyiqa ntaqikyivi varia vaisihua qua mwantaura timwa nyiata. Ekyaa Kotira nraakye qoravata qua mwantaura timwa nyiata. Nkyi qata vakyaa Itarinyaahua nkyye qua mwantaavo.

²⁵ Kotiva nkyye ekyaa mwihua kyuqemaqi virata variqi quate, tuqo.

IEMISI

Iemisiva qara vara kyora

Iesusira ru kyovaro qati siviroya nyaamwuni uroya varuvoro 10 ihive 15 ihive nritarovaro Iemisiva mwaa quara qara ntumwa tora. Iemisiva Iesusira qatavanto variqaro Iesusira qua rie varu nraakye qorahua Ierusaremini varuhuaqaa ntaqikiyi varura. (Kyaiqaa Varora 12:17, 15:13)

Ierusaremisaita mpo nani mpo nani kyatita uroya varu nraakye qorahua aanra kyuer-aqaa kepukyaqama kye variqita quate tiro, Iemisiva mwaa quara qara ntumwa tora.

Iemisiva sita vato vaisihua 12 nramwugitairo mpo vaisivanto mwia nrutu Iemisiva mwia qamwava varura. Nkye mwi vaisirara kuaa vaisi mwivave tivora.

¹ Nte Iemisiva. Kotivavata, tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisivavata, variavana nte mwitanahua kyaiqaa vaisima varina. Isarerivanto 12 okyara kuaa naaquntaqaanaahuaqitaita Kotira nraaqiaraqama vita nkye mpo nani mpo nani uroya variahua nte nkyi qua mwantaugo.

²⁻³ Ni kata pakyya tuaavo, nkyiara uaqia hi aanranraqa quate tiro, mpo kyaiqaa mpo kyaiqavanto nkyi mwataara hirera, hia nkyi mwutukyavanto uaqia hirata variate. Nkye mwi entara tire qamwateqata nraahu varirerave qiata. Nkye Iesusira qua riemwaqita viqatama uaqia hi kyaiqara nraatara kyeta tire kepukya vaisive, kepukya nraheseve, qiata.

⁴ Nkye mwitaamaqi viqata mpo enta mpo enta nkyi mwataara hiani inraikyara nraataraqi viqata mwiaqaataita nkye kepukyaqama vita hia Kotira okyara, mpo okyara mpo okyarara aara ntaraitita, nkye qioqama vita varivara.

⁵ Kotiva hia kepukyaqama kyeqaro tute variva, mwiva nraakye qorara po kye timwa nyateqaro mwiva qihaakyama kyeqaro nyi varirara tiro, nkyiqitairo vaisi mpovanto kyuqe vu nraato hia vahiraro mwiva kyuqe vu nraatora aara ntairera, mwi vaisiva Kotirara aakyara ntairaro Kotiva qioma mwia kyuqe vu nraato mwiananro.

⁶ Haunri nkye Kotirara aakyara nteqata mwiva tiri kyaahaqaa hiananrove, hiave tiri kyaahaqaa hiananrove, tivora. Kotiva qutaaqama kyero tiri kyaahaqaa hiananrove tiqatama Kotirara aakyara ntaata. Kotirara taara vu nraato ti variva, mwi vaisiva nanra inraikya votima kyerove variro? Mwi vaisiva nramanriqaa kurupupora/nramanri taara toqavanto tiqaro ventaqiro viro nrinro hintema kyero varira.

⁷ Haunri mwitaa hiari vaisiva tiqaro, Kotirara mwiva ni kyaahaqaa hiananrove, qiankyora.

⁸ Mwi vaisiva mwi aanranraqaa quataara vaiharo mwiva mpo aanraqaa viqa taqero qaqira kyero qaiqaa mpo aanraqaa viqa taqero mwivavata qaqira kye vari vaisivama variro.

Vehi vaisiaravata airi inraikya vatai vaisiraravata tura

⁹ Tiri tiqata vakyya mpovanto vehi vaisi variraro Kotiva mwia nronraqama kyairera, mwiva qamwataari. ¹⁰ Tiri tiqata vakyya mpovanto airi inraikya vataariva mwia vu nraato ntapihiraro mwiva tiqaro, Nte vatau inraikyava qumina inraikyave. Nte vehi vaisi nraahuma varuqo, tirera, qamwataari.

Airi inraikya vatehua maunra pairavanto tapupu hiro taiqa vintema kye taiqa vivarave.

¹¹ Maunra paira kyuqema kyero riemwa taiharo huari nronra iteqaro aaharama kyaiharo tapupu hiro tutu ntiharo mwiaqaatairo haa hiro mpoqaraa hiva mwivavata taiqa vira. Mwia votima kyero airi inraikya vataari vaisiva nai kyaiqara nraahu riemwaqiro quaninra mwiqitairo qamwanramama qutu quananro.

Uaqia hi kyaiqava vaisi mwataara hianinranra tura

¹² Vaisivanto Kotira aanraqaa viqaro taqairaro mwataara hiari inraikyava nrinranro hia pupohairaro kepukyaqama kyero nraatara kyero variqi virera, Kotiva mwia kyuqema mwataananro. Kotiva mwianra tiqaro, E mwia kyoqaa vararera ekyaa enta qati variqira vinanrave, qiananro. Kotiva nai kyauqu nriqiqaa vatero tiqaro, Nianra mwutukya vahitari nraakye qorahua ekyaa enta qati variqita vivarave, tiro, tura.

¹³ Uaqia hi kyaiqava vaisi mpo mwataara hirera, haunri mwi vaisiva tiqaro, Kotiva ni mwataara lho, qariva. Uaqia hi kyaiqava hiamaa qio Kotira mwataara hiraro Kotivavata hiamaa qio vaisi mpora uaqia hi kyaiqara utuarive tiro, mwia mwataara hiananro.

¹⁴ Mwataama kyero vaisivanto apiqama kyeqaro uaqia hi kyaiqara uti varira. Vaisivanto nai vu nraato tiraqitairo uaqia hi kyaiqara utuaninranra riemwa kyero mwi kyaiqarara nraahu riemwaqiro viharo mwi quava mwia tuqara kye tutero ¹⁵ mwi

kyaiqara utuante tiharo vaisivanto uaqia hi kyaiqara uti varira. Mwiva uaqia hi kyaiqara utuqiro viro mwia kyaara uro qutu quani inraikyara varero qutu vira.

¹⁶⁻¹⁷ Ni kata pakyaa tuaavo, Kotiva hiama vaisiara uaqia hi kyaiqara utuarive tiro, mwia mwataara hiananro. Mpovanto Kotiva mwitaama kyero mwataara hiananrove tirata nkye mwia unra quara qutaa quave tivora. Qati nyi varia inraikyavave, ekjaa kyuqe inraikyavantove, Kotiva hinasairo nraahu tumi varira. Kotiva ekjaa nyaamwuni itero ntuvaawe vari inraikyara utu taiva, mwiva kyuqe inraikya tiri timwi varivama variro. Mwiva kuaa kyaiqa nraahu varaqiro vi varivama variro. Nyaamwuni itamwaqiro vi vari inraikyava itero qiperomaqiro vi variharo Kotiva nraahuma qati itamwaqiro vi varivama variro.

¹⁸ Kotiva nai kyakya hiraqa nai qutaa quaqo tiri utu kyero vataihata varunanra. Mwitaa ihata ekjaa mwiva utu kye vatai inraikyaraqitai tire vuniqama kye varurahuama varita.

Nkye Kotira qua qumina riemwaqita viqata mwia kyaiqavata hia varevorave tura

¹⁹ Po, ni kata pakyaa tuaavo, nkye mwaa quara riaata. Nkye qamwanrama kyeta mpora qua rieta qakyoma kyeta mwia qua hiniqa hiata. Mpora qua riavaro hia qamwanrama kyero raraqa tairata inronra hiata.

²⁰ Vaisivanto raraqa taaninraqatairo hiama Kotira kyaiqa kyuqe okyaravanto qovara hiananro. ²¹ Mwi quara riegatama nkye api nrohi okyararave, ekjaa qora kyaiqave, qaqira kyaata. Nkye Kotira qua riarerata uti variqata nkyeta nyutu vara mwatumwi mwataniqama kyeta Kotiva nkyi su nyaatoqi vataani quara riemwaqita vivaro Kotiva nkyi huvantu nyataari.

²² Nkye hia Kotira qua quminaqama kye riemwaqita quata. Nkye mwitaa hiqata nkyeta unrama utita. Nkye mwi quara riegata mwi quava tintema kye nrohi variqata kyaiqa varaata. ²³ Vaisivanto Kotira qua riero hia mwia kyaiqa vararaitiro qumina variva, mwi vaisiva vaisi mpovanto nai viri kyunumiqi taqai vaisira votima kyeroma variro. ²⁴ Mwi vaisiva kyunumiqi nai viri taqero nte mwataama varuvave timwa kyero vututo viro uro nai viri taqairara taunru kyairave.

²⁵ Kotiva kepukya qua vataiva, mwi quava tiri huvantu kye varira. Vaisivanto mwi quara ntapihhi kyero riemwaqiro viqaro hia qaqira kyaraitiro, mwi quarara nraahu riemwaqiro quariva, mwi vaisiva mwitaamaqiro viraro Kotiva mwia qamwata mwataananro.

²⁶ Vaisi mpovanto nte Kotira qua riemwaqina vi varu vaisivama varuqo timwa kyeqarovata hia nai nroqa kyuqema ntaqikiyi variva, mwiva nte Kotira qua rie varuva varuqo ti quava, qumina qua nraahu vaiharo mwi vaisiva naima unra utu mwate variro.

²⁷ Mwataama kyero vaisivanto Kotira tiri tiqora mwia aanraqaa nrohiqaro ntapihhi kyero mwia nrtutu taaheraanro. Mwi vaisiva uro nrainranra nraaqiaravata, tetoqa nraakye muaanra vare varihuavata, uro kyaahaqa hiari vaisivama variananro. Mwi mwitaamaqiro viqaro nte Kotira qua nteqa kyena qora kyaiqa varaankyorave tiqaro ntapihhi kyero nrohi variari vaisivama variananro. Mwitaa hiani vaisirara Kotiva tiqaro, Qutaqaqama kyero mwi vaisiva ni aanraqaa nrohi vari vaisivama variho, qiananro.

2

Ekyaahua kuaa qarama nyataate tura

¹ Ni kata pakyaa tuaavo, Iesusi Karaisira mpo mwatanaa mpo mwatanaahua vara kyeta puhaqama taa vaisiva varihata nkye mwia qua riemwaqita viqata nkye mpo vaisi nrtuara riegata mwi vaisira nraahu qamwata mwateta mpo vaisi hia qamwata mwatevorave.

² Nkye taqaivaro nkye ntuvaantua hiraqi mpovanto nai kyauquqi vataani inraikyara nronra munima kyero vara taaninra utu tero kyuqe tuavaaqa utu taariva nrinranro mpovanto vehi vaisivanto mwia tuavaaqa uaqia hiro nrahitu quaninravata nrinrata ³ nkye kyuqe tuavaaqa ututaaninranra nraahu tiqata, Tainta kyuqera mwaqaqa mwatakyaqa quante, mwianra mwitaa timwa kyeta vehi vaisiara, Mwini qati sivira variante. Mwini qati mwatasata mwatakyaqa vira variante, tivora.

⁴ Nkye mwitaa hivera, nkye apiqama kyeta nai tukya hi nai tukya hi varivara. Nkye ko rie vari vaisira votima kyeta mwi vaisirara uaqia hi vaisivave, mwi vaisirara kyuqe hi vaisivave, tita. Mwitaa hiqata nkye uaqia hi okyarara nraahu riegatama mwitaa hivara.

⁵ Ni kata pakyaa tuaavo, nte qianinra riaata. Hia mpo inraikyavata vataa nraakye qorahua variavata mwatani variahua mwihuara nkye vehi nraakye qorave ti varia nraakye qorahua, mwihuara Kotiva qamwateqaro nyaanrama kyero site varira. Mwi hua Iesusirara kepukyaqama kyeta riemwaqita vivaro Kotiva mwihua nronraqama kyairata

mwihua Kotira mwatukya taqevara. Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Nianra mwutukya vahiri nraakye qorahua ni mwatukya varevarave, tura.

⁶ Vehi nraakye qora mwitaa hiahua variavata nkye mwihua nyutu vara mwataniqa hi variavo. Tahuave nkyi airi muanra nyita nkyi ntanrau vareqata ko riaahua suqaa vi variavo? Mwia airi inraikya vataahua, mwihuave.

⁷ Nkye Iesusira nraaqiara variavata airi inraikya vataahua variqata mwihuama Iesusira nrtuara uaqia hi nrturave ti varita.

⁸ Kotiva vunyaava mwaa quara vataiva mwitaama tiro:

Inanra i mwutukya vahintema kyero

mporaravata i mwutukya vahiarive, tura. (Wkp 2:8)

Nkye mwitaamaqita vivera, nkye ntapihii kye vahi kyaiqarama varevara. ⁹ Nkye hini vaisiara nraahu kyuge vaisive tita, hini vaisiara uaqia hia vaisihuave tivera, nkye qua raaguta kyeta uaqia hivaro Kotiva nkyiara nkye ni qua nteqa kyaavoma qiananro.

¹⁰ Vaisivanto Kotira qua ekjaa hini qua riemwaqiro viqarovata kuaqia nteqa kyairera, Kotiva mwi vaisirara tiqaro, E ni qua ekjaa mwi quarama nteqa kyaaroma, qiananro.

¹¹ Kotiva tiqaro, Hia mpora nraata vaatiara nrohianta, tira. Mwi quara tiva, kuaa mwiva nraahu mpo quavata tiqaro, Hia mpora ru kyaante, tira. Nkye hia mpora nraatave, mpora vaativata nrohiraaita uro vaisi ru kyaivera, nkye Kotira qua nteqama kyevara.

¹² Iesusiva nkyi huvantu kyaihata nkye Iesusira qua riaahua variara. Nkye mwia qua nraahu rieqatama kyuge kyaiqa nraahu vare varivaro Kotiva hia nkyiqaa qua vataari.

¹³ Nkye mwaa entara hia mporara po tita kyugema mwataivera, nraakiara Kotiva ko tiqaroma hiam nkyitaravata po timwa nyataanro. Nkye mpohuara po tita kyugema nyataivera, nkye qioma ko nraatara kyevara.

Iesusira qua riauvave timwa kyera haunri hia mwi quara vataqira viravaarave tura

¹⁴ Ni kata pakjaa tuaavo, nkye taqavaro vaisi mpovanto tiqaro, Nte Iesusirara kepukyaqama kyena riemwaqina vuvave, tiqarovata hia kyuge kyaiqa varaqiro virera, mwia quavanto qumina qua nraahuma vahiraro Kotiva hiam mwi vaisira huvantu kyaanro.

¹⁵ Nkye taqavaro nkyiqitairo nkyi qata vakyaave, nrunra nrakjaa mpovanto hia tuavaaqa vaterove nraataa hiarove varirera, ¹⁶ nkye mwia hia kyaahaqaraitita, nkye mwianra qumina tiqata, Uro kyara nrenra tuavaaqa utu tera kyugema variante, tiva, mwi quava nataama kyerve mwia kyaahaqa hiananro? Hiam mwi quava mwia kyaahaqa hiananro.

¹⁷ Mwia votima kyeta nkye hia mpohua kyaahaqa hivera, nkyi kyaiqavanto hia kyuge kyaiqa vahirata nkye Iesusirara qutaa mwivave ti quava qumina unra qua nraahuma vahianro.

¹⁸ Mpovanto ni qua nraatara kyarero uti variqaro mwitaama qiananro. Qioma vaisi mpovanto Iesusirara kepukyaqama kyero riemwaqiro viraro qioma vaisi mpovanto kyuge kyaiqa nraahu varaqiro quananrove, tirera, nte nai mwi vaisira mwitaama kyenama timwa mwianra. E nataama kyerve hia mpora kyaahaqaraitira, Iesusirara nraahu kepukyaqama kyera riemwaqira vyanrave? Nte mpohua kyaahaqamaqima viqana Iesusirara kepukyaqama kyena riemwaqina quariro ni quavanto qutaa qua vahirara evata qioma taqenanrave, qianinra.

¹⁹ E tiqara, Qutaama mwanriqa Kotiva kuaikuvanto variho, qiananra. Mwia kyugemama mwitaa tira. Tove vaanavantovata qutaama mwanriqa Kotiva kuaikuvanto nraahu variho ti variara. Mwi hua mwitaa timwa kyeqata variavaro mpoqama kyero kyugu kyauqu ntihata aatu hi variara. ²⁰ I vu nraato apiqama vihara variara. I vu nraatovanto qatua viro ntapihirara e riaante. E hia mpohua kyaahaqa hiraitira variraro e Iesusirara qutaa mwivave tirava qumina unra qua nraahuma vahianro.

²¹ Tiri haivaqava Evarahaamua Kotiva tu quara riero nai mwaaqu Aisaakira vita kyero Kotirani qia quara mwatarero uti varuvaro Kotiva mwia kyaiqa taqero tiqaro, Nte iara avuqavuma kyera nrohi variara vaisivave tuqo, tura. Kotiva Evarahaamunra kyaiqara rieqaro mwitaa tura.

²² E hiave taqera? Evarahaamua Kotira quara qutaa quave timwa kyero mwiaqatairo mwiva tuntema kyero Kotira kyaiqa varaqiro vura. Evarahaamua Kotira quara qutaave tu quavavata, mwiva Kotira kyaiqa varovavata, mwitanahua nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hi varuvaro qio varura. Mwiva Kotira kyaiqa varova kyaahaqa hi varuvaro mwiva Kotirara qutaave tu quava qio vahura.

²³ Evarahaamua mwitaamaqiro vurara tiro, Kotira mpukuqi gara ntumwa to quava mwivau vahura. Mwitaama tiro:

Evarahaamua Kotira quara qutaave tuvaro

Kotiva mwianra tiqaro,
E ni quara qutaa quave qianama nte e qiana quara
rieganama iara ntapihi kyera nrohi variara vaisivave
tuqo, tura. (Okyara 15:6)

Mwianra rieqaro Kotiva Evarahaamunranra e ni vaisima variaro tura. ²⁴ Nkye mwi quara rieqatama mwaa quara okyara anoma kyeta ntapihiata. Vaisivanto hia Kotira kyaiqa vararaitiro tiqaro, Nte mwia qua nraahu riauqo qiani vaisirara, Kotiva mwi vaisirara hia ntapihi kyera nrohi variara vaisivavema, qiananro. Vaisivanto Kotira qua riero mwiaqaatairo mwia kyaiqavata varaani vaisirara, Kotiva mwi vaisirara ntapihi kyero nrohi vari vaisiravema qiananro.

²⁵ Haaru nraakye mpo Rehepiva mwiva api qaraqiro nrohi varu nraakyeva mwivavata Evarahaamuva hunte hura. Iosuaava nai ntaqu vaisitanahua nramwutaahua varunani uqeta kyero titovata mwitanahua uro ntovaro Rehepiva mwitanahua nai nraamwuqi uqeta tero ni nramwunaahua mwitana ntavaaqavu kyevorave tiro, mwitanahua kyaa-haqa hura. Kyaahaqa huvata qio mwitanahua uqeta kyeta mpo aanraqaamateta vurara tiro, Kotiva Rehepira kyaiqara rieqaro mwi nraakyerara tiqaro, E ntapihi kyera nrohi variara nraakyeveve, tura. (Jos 2)

²⁶ Vaisivanto hia nai mwanraqura vatama kyero varirera, mwi vaisiva qutu quari vaisiva variananro. Mwia votima kyero vaisivanto Iesusirara qutaa mwivave qiari quava nraahu vahiraro mwi vaisiva Iesusira kyaiqa varaqiro quariva hia vahirera, mwiva Iesusirara qutaave tivavata qumina inraikyaqama hiananro.

3

Nkyeta mwaaqinriqaa kyugema kyeta ntaqikyiqita quate tura

¹ Ni kata pakyya tuaavo, nkyiqitaita airi vaisivanto tiqata, Tire mwaanra okyara nraakye qora timwa nyinrenrave, tivora. Tirenramwu mwaanra okyara timwa nyi variara vaisihua variararo Kotiva tiri kyaiqa mpoqavata tukya hiro mpohua kyaiqa viraqamama tukya hiananro.

² Airi enta ekyaa tire variqata ntapihi kyeqata kyaiqa varaare tunanra tire apiqama kyeqata vare varunanra. Vaisivanto hia api qua tiraitiro, ntapihi kyero nraahu ti variari vaisiva varirera, mwi vaisiva hia ugenraanri vaisiva variraitiro, mwiva kepukya vaisima variananro. Mwiva ekyaa nai mwamwantaqaa kyugema kyero ntaqikyiri variari vaisivama variananro.

³ Tire qosiqaa nrohiqata teta virera hiananrani qosivanto quarive tita, tire qaini pataqia mwia nroqi vateta kyaantaqa tu varauro qosi nronra mwiva tire virera tuna aanranra mwiaqaa nraahu vi varira.

⁴ Nkye sipiaravata riaata. Sipi nronravanto vaiharo toqavanto nronraqama kyero ti variharo vaisivanto mwi aanranraqaa quankye timwa kyero mwia nriqi ti varira pataqiaqotairo sipi mwia tuqasaa kyaiharo sipivanto mwiva virera ti aanranraqaa vi varira.

⁵ Mwia votima kyero vaisi mwaaqinrivanto pataru vahiqaovata mwiva nronra kyaiqa vare varira. Qio taqaata. Qia pataqivanto itamwaqiro viro uro antave, mwukyauve, qioma itamwa kyaanranro.

⁶ Vaisi mwaaqinrivanto qora qua tiqaro qia auru votima kyero iteqaro mpo inraikya mpo inraikya qoraqama kye varira. Mpo qua mpo qua uaqia hi quavave, uaqia hi kyaiqavave, mwaaqinriqaatairo qovara hiro. Vaisi mwaaqinrivanto ekyaa vaisi mwamwanta uaqiana kye varira. Saataaninra mwatukyagaitiro qivanto nri ntero vaisi mwaaqinriqaatairo iteqaro qora kyaiqa mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare varira.

⁷ Vaisivanto ekyaa vahi aasaave, qarurave, tavukyave, ekyaa qaakyau vahi aasau vara tumusa kyeqaro vataariva qioma vahi.

⁸ Mwi inraikyara mwi inraikyara qio tumusa kyaariva vaiharo vaisivanto nai mwaaqinri nraahu tumusa kyaariva hama qio vahi. Mwaaqinrivanto qoraqa hi inraikyava nai kyakya hira nraahu vataqiro vivarivama vahi. Vaisi ru kye varia tuhira, haqa quaakya voti hi inraikyava mwaaqinriqaa piqaroma vahi. ⁹ Tire mwaaqinriqotaita Kotiva tirigaa ntaqikyiri varira teta tiqorara qamwateqata variana quara timwa kyeta qoqaraara mwiaqotaita tire vaisi mpo Kotiva nai votima kyero utu tai vaisirara uaqia hi quaarura ti varunanra.

¹⁰ Qikye, kuua nro mwiqitairo qamwate varina quava nri ntaiharo qora quavanto mpora timwa mwate varina quavavata nrinte varira. Ni kata pakyya tuaavo, tiri nroqitairo hia mwitaa qiarive.

¹¹ Rumwu kuaa mwiqitairo hiana kyuqe hiani nramanrivavata uka quani nramanrivavata nriananro. ¹² Kyaimwuvanto hia vatekya tamwa riairave. Tauveravanto hia kyaimwu riairave. Puaataqitaira hiana kyuqe hiani nramanrinra kyaqenanrave.

Kyuqe qaravata kyuqe vu nraatoravata tura

¹³ Nkyiqitairo kyuqe qua rie vari vaisiva, kyuqe vu nraato vataava varirove? Mwi vaisiva hia nai nrtuara riaraitiro, kyuqe qua nraahu riemwa kyeqaro kyuqe kyaiqa nraahu vare varirata nraakye qora mwia kyaiqa taqeqata mwianra kyuqe vaisive qiata.

¹⁴ Vaisi mpo kyuqema mwataaninra kyaara nkye mwia kyaru ntumwa mwate variqata nkye nkyetara nraahu rieqatama tire nronra vaisi varirerave tiqata nkye nai nraatara kye nai nraatara kyemaqita vivera, nkye mwianra rieqata hia nkyeta mwahuta tiqata, Tire kyuqe nraakye qora varuro, tivara. Nkye nkyeta uaqia hi kyaiqara utirara unra qua tivora.

¹⁵ Hia nyaamwusairo Kotiva kyaahaqa iharo mwi vaisiva mwitaama kyero uaqia hi kyaiqara utirave. Mwi kyaiqara utuari okyarava mwatasairo qovarama vi variho. Saataaniva kyaahaqa hi varihuo vaisivanto mwi kyaiqara uti varira. ¹⁶ Nraakye qoravanto vaisi mpo kyuqema mwataaninra kyaara mwia kyaru ntumwa mwate variqata mwi hua nkyiariara nraahu rieqatama tire nronra vaisi varirerave tiqatama nai nraatara kye nai nraatara kye hi variraqi inronra hi quavave, uaqia hi kyaiqavave, mwiva nraahuma vahiananro.

¹⁷ Mwatasauro qua okyaravanto mwitaama vaiharo nyaamwusairo Kotira vu nraatavanto vahirero mpo qaramama vahiro. Vaisivanto Kotira vu nraato vahirara rieqaro mwiva vunyaa inraikya mwia, mwiva kyuqema kyero nraahu variqiro quanano. Kotira vu nraato vahirara riarii vaisiva hia antua qua tiraitiro, qihaakyamaqiro quanano. Mwi vaisiva hia nai qua nraahu riaraitiro, mpora quavatama riemwaqiro quanano. Mwiva mpohuara po timwaqiro viqaro mwiva mwi hua kyuqemaqiro quanano. Mwiva mwianravata mporaravata kuaa qua nraahuma timwaqiro quanano. Mwiva hia unraqama kyeqaro Kotira kyaiqa varaananro.

¹⁸ Tire mpohuara qihaakyamaqita viqata kuaara nraati variananraqatairo qioma ntapihi kye nrohi variana okyarava qovara hiananro.

4

Mwata mwaaqanaa inraikyara nraahu mwutukya ntiraro variari vaisiva Kotira nramwutaama variananrove tura

¹ Nkye variavaro taisirove inronra hia quavave, ntaqua quava nrinro? Kyai nte nkyi timwa nyianri. Nkyi su nyaatqitairovata nkyi mwutukyaqitairovata qora kyaiqa, mpo kyaiqa mpo kyaiqa vareva nri ntero nkyiqa ntaqikyirero uti variqaroma nkyivata ntaqi variro.

² Nkye mpo inraikya mpo inraikya varaataa ihata hia mwi inraikyara vararaitita, mwiaqataita nkye tiqata, Kyai tire vaisi ru kyeta mwi inraikyara varaare, ti variara. Nkyi mwutukyavanto mpo inraikyara vaihata nkye mwi inraikyara varaare qiara hia vararaitita, mwiaqataita nkye inronra qua tiqatama ntaqi variara.

Nkyi mwutukyavanto vahi inraikyara nkye hia vare variara. Nkye mwi inraikyarara Kotirara aakyara tiqata kyapara hiataara vaihata nkye hia mwitaa hiara.

³ Nkye Kotirara aakyara qia entara nkye apiqama kyeqata nkyeta kyakya hiraqa vara kye api tuto kyarera aakyara nte variavarora tiro, Kotiva hia mwi inraikyara nkyi nyi variara.

⁴ Nai vaati qaqira kyero mpo vaisintiri api nrohi vari nraakyaera votima kyeta nkye variara. Nkye hiave ntapihita? Nkye mwatani vahi inraikyara totiqa hiqata mwia nkye Kotira nramwutaqama hita. Tavave mwata mwaaqanaa inraikyara nraahu riemwaqi viro mwi inraikyara totiqa hiariva, mwiva Kotira nramwutaama variro. ⁵ Mwi quara Kotira mpukuqi qara ntumwa torara nkye qumina quave tivora. Mwitaama tiro:

Tiriara nkyi mwutukyavanto nianra nraahu vahiarive tiro,

Kotiva nai mwanraqura tiri timwinrave, tura.

⁶ Kotiva po timwa timwateqaro tiriara uaqia hi kyaiqara

nraatara kyaate tiro, Kotiva tiri kyaahaqa hi variara.

Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Nai nrtu nraahu tuaaheraani vaisira

Kotiva raaquta kyaananrove.

Hia nai nrtu tuaaheraani vaisira Kotiva po timwa

mwatero mwia kyuqema mwataananrove, tura. (Snd 3:34)

⁷ Kotiva nkyiqa ntaqikyiarive tita, nkyeta nyutu vara mwataniqama kyeta mwia mwemwani variate. Nkye Saataaninravatama kyeta kepukyaqama kyeta ntaquqita vita mwia nraatara kyaivaro mwiva aatu quarive.

⁸ Nkye Kotira nraaqani uro varivaro Kotiva nkyi nraaqani variari. Vaisivanto gainaama kyauquqaa vahiankyorave tiro nai kyauqu hiqama kyaintema kyeta, nkye uaqia hi kyaiqara uti varihua nkyeta mwutukya hiqama kyaivaro uaqia hi kyaiqava hia vahiyari. Nkye Kotira vataqi vuro timwa kyeqata kumwaanri hi variahua nkyeta mwutukya hiqama kyaata.

⁹ Nkye nkyeta uaqia hi kyaiqara uti varirara hia raihita qamwateqata variata. Mwi inraikyara riaivaro nkyi mwutukyavanto uaqia hirata variqata ntataata. ¹⁰ Nkye Kotira vuqaa nkyeta vara mwataniqa hivaro Kotiva nkyi tuaahera kyaari.

Hia mpohua mwaanra qiate tura

¹¹ Ni kata pakya tuaavo, nkye hia mpohua nyaanra tiqata uaqia hi quara qiata. Nai qatave nai vakyaarave pupitaapitama kyero e mwitaa mwataama variaravave qariva, mwiva ko riasa vaisihua votima kyero variqaro Kotiva vatai quara hini hi quara mwinanra kyuqe quave tiro mpo hi quara uaqiahi quarave ti varira.

(Nkyiqitairo mpovanto mwitaa tirera, nte mwianra mwitaa qianinra.) E mwitaamaqira viqarama Kotira qua hia tintera hama vataqira vira hiaro. E ko ia vaisihua votima kyera variqarama Kotira qua mwataara hiqarama ntainra kyera hiaro.

¹² Kotiva mwiva nai nraahu nai qua vata tairave. Mwiva nraahuma nraakye qorara kyuqe vaisive qora vaisive qiananrove. Mwiva nraahuma ko tiqaro vaisi ru kyerove vaisi sitaananrove. E ta vaisiva variqarave e ena hena nraakye qora tukya hiaro? qianinra.

Huanri nkye qakyo vare inraikyara nronraqama kye riemwaqita vivorave tura

¹³ Nkye mpo hiahua tiqata, Kyai tire mateve hurave mwi mwatukyara nronra mwatukyahi uro variqata munima airi ntanrau kyeta varaana kyaiqara kuaa ihiaara varaqi viqata munima airi varaare, qiahua, nkye rie varivaqena nte nkyi qua timwa nyianri.

¹⁴ Nkye hura qovara hiani inraikyara mate hama ntapihita. Nkye variqita viva nanra inraikya votima kyerove vahiro? Kyai nte nkyi timwa nyianri. Toqaqinaa tonamwuvanto rupa qutero pataqia vahiro ntupepaama viro hia qaiqaavata vahintema kyeroma, nkye variqi viva vahiro.

¹⁵ Mwianra riegatama nkye hia nte mwitaa mwitaa hirerave qiata. Nkye mwataama qiata, Nai Kotira kyakya hirave. Mwiva nianra qiove tirera, nte mwitaa mwitaa hianinrave, qiata.

¹⁶ Mate nkye nkyeta nyutu nraahu tuaaheraqi viqata nkye nkyeta mwahuta nraahu ti variavo. Mwitaa ti varia quava uaqia hi quava nraahuma vahiro. ¹⁷ Vaisivanto tiqaro, Mwi kyaiqara kyuqe kyaiqa varaataara vaihanavata nte qaqira mwia kyena hia vararerave, qariva, mwi vaisiva Kotira qua nteqa kye variananro.

5

Airi inraikya vataahuara tura

¹ Nkye airi inraikya vatehua ni qua riaata. Qikye, nkye nraakiara anoma kyero uaqia hiani entarara riegatama mwaa entara ntataqi viqatama po kye timwaqita quata.

² Nkyi kyau kyoqaavanto ntenra quarivama vahiro. Tovesivanto nkyi tuavaaqa nramwa kyaarivama vahiro.

³ Nkyi kori munimavantovata, ori munimavantovata, puataqa taarivama vahiro. Nraakiara puataqa taaninra tageqaroma nkye qora kyaiqa varera ntapihi kyero taqaananro. Qia auruvanto itaintema kyero puataqa taariva, nkyi mwamwanta itamwaqiro viro uro taiga kyaananro. Nkye mwaa ekyaara enta variqata nkye mwaa mwatara taiga kyaani entarara hia hiaraitita, nkye mwitaa inraikya ntuvaantua hirara nraahu riemwaqita vi variara.

⁴ Taqaata. Nkyi kyaiqa vaisivanto nkyi aakyoqi kyaiqa varaahua kyoqaa nyiqata nkye ntape rape hi variarave. Nkye mwitaa hiavata nkyi kyaiqa vaisivanto mwia kyaara inronra hi variavaro Kotiva nyaamwuni ntaqi varia vaisihuaqaa ntaqikyari variva, mwiva mwihua qua mwia rie varira.

⁵ Nkye mwatani variqata nkye kyuqe inraikya, mpo inraikya mpo inraikya vateqata nkye nkyetara nraahu riegata nkyeta qamwaterara nraahu riegata variavo. Nkye airi kyara nramwaqita quavaro nkyi mwamwantavanto nrakyyote varihata nkyetavanto nkyita ru kyaani iherara tera hi variavo.

⁶ Hia uaqia hi kyaiqara uti varia vaisihua variavata nkye mwihuaqaa qua vateta mwihua ru kyaara. Mwihua hia nkyi hiniqama kyeta uaqiama nyataavata nkye mwihua ru kyaara.

Mwutukya qihaakya hirata Kotirara aakyara nteqata Iesusira vekya variate tura

⁷ Ni kata pakyya tuaavo, nkye tiri vunyaa vaisivanto qaiqaa tumuaninranra rieqatama mwia vekya variqata mwutukya qihaakyama kyeta varivaro tumuanri. Nkye kyara vara ti vari vaisirara nraato tiqata variata. Mwi vaisiva kyara vara tutero hia vaakya vara kyero nranraitiro, mwiva qakyoma kyero variqaro huarivata vativata vekya variharo mwitanava kyaiqa utiharo kyaravanto qupiqero peqaqama viharo mwiva uro vantugiro nrumu nranrave.

⁸ Nkyevata mwiva hintema kyeta Iesusira vekya variqatama mwutukya qihaakyama kyeqata variata. Tiri vunyaa vaisivanto tumuanriva qaumato vahihatara tita, nkye kepukyaqama kye variqita quata.

⁹ Ni kata pakyya tuaavo, Kotiva nkyiqa qua vataankyo tita, nkye hia nanrianra nanrianra uaqia tiqata e hia ni mwitaa mwataa hiaro tiqata airi quanti qiata. Ko rie variva nronravanto Kotiva nrumu gesana variqaro vera ntareroma uti variro.

¹⁰ Ni kata pakyya tuaavo, haaru poropeti vaisivanto Kotira nrtuara rieqata hia aatu hiraitita, Kotira qua timwa nyiqi vuhua, nkye mwi vaisihuara riemwaqita viqata variata. Mwihua nriqa vu inraikya varaqita viqata mwutukya qihaakyama kyeqata nraahu varurara rieqata nkyevata mwitaa hiata.

¹¹ Haaru uaqiama nyatovata poropeti vaisivanto hia Kotira kyaiqa qaqira kyaraitita, Kotira kyaiqa kepukyaqama kyeta vare varura. Mwihua mwitaa hurara tita, tire mwihuara tiqata, Mwihua qamwateqata varu vaisihuave, tunanra.

Iopuva tiri haivaqava mwivavata mwutukya qihaakyama kyero vahu vaisiva varura. Nkye mwi vaisira ntapihhi kyaara. Iopuva haaru nronra vaisivanto varuva, mwiva anoma kyero uaqiama variqiro viro mwiva mwi entara hia Kotira qaqira kyaraitiro, Kotirara rieqaro mwutukya qihaakyama kyero varuvaro mwiaqaatairo nronravanto Kotiva mwia kyuqema mwatero mwia qaiqaa nronraqama kyora. Nronravanto Kotiva, mwiva tiriara po kye tiro kyuqema timwa te varivama variro.

Kyauqu nriqiqaa vaterara tura

¹² Ni kata pakyya tuaavo, kyai nte Kotiva nronraqama kyero qao timwa tai quara nkyi timwa nyianri. Nkye kyauqu hia nriqiqaa vateqata nyaamwunyaa nrutuve, mwatanyaa nrutuve, mpo inraikya nrutuve, nteqata qutaama turo qiata. Nkye qua tiqatama qati eo nraahu tita hiave nraahu qiata. Nkye mwitaa tivaro Kotiva hiama nkyiqa qua vataanro.

Ntapihhi kyeqaro nrohi vari vaisiva Kotirara aakyara nta quava kepukya vaiho tura

¹³ Nkyiqitairo vaisi mpovanto variraro mwi inraikyara mwi inraikyara kyaara mwia mwamwantavanto muaanra ntairaro varirera, mwi vaisiva Kotirara aakyara ntaari. Mpovanto mwutukyaqitairo qamwateqaro varirera, mwi vaisiva Kotirara ihi tiqaro Kotira nrtu tuaaheraari.

¹⁴ Nkyiqitairo vaisivantove nraakyevantove nriqa virera, mwiva Iesusira nraaqiara nronranramwu nyaanrainrata mwihua nrumu tiri vunyaa vaisi nrtu nteqatama vahamwenra mwia qiataqaa qu mwateta Kotirara aakyara nteqatama mwia kyuqema kyaante qiata.

¹⁵ Nkye mwitaama kyeta Kotirara aakyara nteqatama Kotiva qutaama mwia kyuqema kyaanarove tivaro Kotiva mwia kyuqema kyaari. Nronravanto mwia nriqa quaninra vara kyero mwiva uaqia hi kyaiqara utuani quaravata nruka mwataanro.

¹⁶ Nkye mwi quara rieqatama hia nkyeta uaqia hi kyaiqara utira uqeta taraitita, mwi quara qovarama kyeta nai timwa mwi nai timwa mwi hiata. Nkye mwitaamaqita viqata nanrianra nanrianra rieqatama Kotirara aakyara ntaivaroma mwiva nriqa quaninra taiqa kyaari. Avuqavuma kyeqaro nrohi vari vaisiva Kotirara aakyara nteqaro ti vari quava, kepukya qua vaiharo Kotiva mwi quara rie varira.

¹⁷ Tiri haivaqava Iraisaava mwivavata tiri nraantantova vaisivanto varura. Mwiva hia vati ntuarive tiro, Kotirara kepukyaqama kyero aakyara ntovaro Kotiva mwia qua riovoro vativanto taarampo ihi vara kyero mpo ihi mwia hinivata vara kyero hia vati ntura.

¹⁸ Hia vati ntuvoro Iraisaava variqiro viro mwiaqaatairo vati ntuarive tiro, Kotirara aakyara ntovaro nyaamwunyaa nronraqama kyero vati ntuvoro mwiaqaatairo kyaravanto kyuqema kyero qupiqora.

Vaisivanto kyuqe aanra qaqira kyero quaninra uro qaiqaa viteta nrinranra tura

¹⁹ Ni kata pakyya tuaavo, nkyiqitairo mpovanto qutaa qua qaqira kyero uaqia hi aanranraqaa viraro mwiaqaatairo mpovanto mwia vitero kyuge aanraqaa nrumu kyaani vaisirara tirera.

²⁰ Mwia kyaahaqa hiraro uaqia hi aanranra qaqira kyero uro ntantero nrhani vaisiva hama ekyara qutu quanano. Kotiva mwi vaisiva uaqia hi kyaiqara utuani quara, mpo qua mpo qua nrukama mwataanano.

1 PITAA

Pitaava tauraanaa qara vara kyora

Iesusira ru kyovaro qutu viro qati siviro nyaamwuni uro varuvaro 30 ihive 35 ihive nritarovaro Pitaava mwaa quara qara ntumwa tora. Mwi entara Iutaavanto Iutaa mwaanra qua rihua Iesusira nraakye qora qoraqama nyate varuvata Iesusira nraakye qora airivanto tiqata, Iesusira vataqi vunanra kyaara tirivata rivorave, timwa kyeta Ierusaremisaitavata, Iutaa mwatasaitavata, kyatu kyaatu hita uro mpo nani mpo nani varirerata vurama.

Mwihua mwini uto varuvata Iutaa vaisivanto mwini varuhuavata, mpo vaisinramwuvantovata, Iesusira vataqi vura kyaara mwihua qoraqama nyate varura. Mwihua qoraqama nyate varuvata Iesusira nraakye qoravanto Iesusira vataqi vura kyaara muanra vareqata pupohevora tiro, Pitaava mwihua kepukyaqama nyatarero mwaa quara qara ntumwa tora.

Iesusiva sita vato nraaqiarahua 12 nramwuqitairo Pitaavavata varura.

¹ Nte Pitaava. Iesusi Karaisiva ni nronraqama kyaihana nte mwia kyaiqa vare varuvama varina. Nkye nraakye qora nkyeta mwaata qaqira kye kyatu kyaatu hita uto Pontiaasinive, Karesiaanive, Kapatosiaanive, Esiaanive, Pitiniaanive, variahuara rieqanama nte nkyini qara ntumwa tena.

² Haaru Kotiva tiri tiqova nkye hia varu entara nkyiara ni nraaqiara variate tiro, nkyi nai kyaama tora. Nkyiara kyuqema kyotata nraakye qora nraahu variate tiro, nai mwanraqura nkyi nyinro. Nkyiara Karaisira qua riemwaqita quate tiro, Karaisira nraanrevanto nkyi hiqama nyataira. Kotiva nkyi kyuqema nyatairaro nkyi mwutukyavanto qihaakyama vahirata variata.

Kyuqema kye variva nyaamwuni nkyi seka vaiho tura

³ Nrivaqe Kotira nrutu tuaaheraare. Kotiva mwanriqavanto variqaro mwiva tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira qova varirama. Kotiva tiriara po kye timwa timwa teqaro tiriara qaraakya nraakye qora variqata ekyaa enta qati variqita quate tiro, mwiva Iesusi Karaisiva qutu vuraqitairo qati vara sivuma kyora. Kotiva Iesusi Karaisira qati vara sivuma kyorara tita, tire nraakiara Kotiva tiri tivitairaqe mwiavata uro nyaamwuni variananra veykama varuro.

⁴ Kotiva mpo inraikya mpo inraikya kyuqe inraikya nraahu tiri kyaama tai inraikyavama nyaamwuni vahiho. Mwini vahirara tiro, mwi inraikyava hiama qio ntenra viro taiqa qunanro.

⁵ Nkye Kotirara kepukyaqama kyeta riemwaqita vi variavaro Kotira peqavanto nkyiqa vaimwanraanra ntaqikiy varihata variara. Kotiva nkyiqa ntaqikiyiqiro viviro ekyaa entaqa nraakye qora huvantu nyatero sitaani okyarara terama taariva qovara hiananro.

⁶ Nkye mwi quara rieqatama mpoqama kyeta qamwateqata variata. Nkye mwi quara riemwaqita vivaro mwaa entara nanra nanra inraikyavantove qovarama viro nkyi qoraqama nyatairera, nkye hia mwi inraikyava nkyi antua kyairata mpo qua taunru kyaraita, qati riemwa teta qamwateqata variqita quata.

⁷ Mwi inraikyava mwi inraikyava nkyi qoraqamaqiro viraro nkye Kotirara kepukyaqama kye riemwaqita vi okyarara Kotiva qio mwia mwataara hiqaro taqaananro. Korivanto hia ekyaa enta vahiani inraikyava vaiharo vaisivanto mwi orira mwataara hirero qiaqotairo mwia mwataara hiqaro tage varira. Korivanto qumina orivanto nraahu vaiharo nkye Kotirara kepukyaqama kye riemwaqita viva mwiva nritarero vaiharo Kotiva mwianrama nronraqama kyero riero. Vaisivanto kori mwataara hintema kyero Kotiva nkye mwianra kepukyaqama kyeta riemwaqita viva mwataara hi variro. Mpo inraikya mpo inraikyavanto nkyi qoraqamaqiro virata nkye Kotirara nraahu kepukyaqama kyeta riemwaqita vivera, nraakiara Iesusi Karaisira qovarama kyaani entaraqaa Kotiva nkyi nyutu tuaahera kyero nkyi nronraqama kyero nkyi qamwata nyataanro.

⁸ Nkye Iesusi Karaisira hia taqaahua variavaro nkyi mwutukyavanto mwianra vahira. Nkye matevata hia mwia taqaahua variqata nkye mwianra kepukyaqama kye riemwaqita vi variara. Nkye Iesusirara mpoqavata qamwateqata variarara tiro, nkye nkyeta nroqitaita mwianra mpo qua vutu kye tiva hiama qio vahiananro.

⁹ Nkye Iesusirara kepukyaqama kye riemwaqita viraqaatairo nkyi mwanraqura huvantu kyaari inraikyava qovara hiananro.

¹⁰ Haaru poropetinramwuvanto varigata Kotiva nraakye qora huvantu kyero sitaani okyarara ntapihi kyeta riarerata uti varigata Kotira qua, mpo qua mpo quara nraato tara hiqata varura. Kotiva mwihua kyaahaqa huvata mwihua Kotiva nkyi kyuqema nyatarera hianinranra qoqama kyeqata tura.

¹¹ Karaisira mwanraquravanto mwihuaqi variqaro timwa nyinro tiqaro, Karaisiva nriqa vi inraikyara varaqiro viro mwiaqaatairo mwiva nronraqama viraro mwia nruvanto virito vahiananrove, tuvata mwihua mwi quara qara ntiqata nraato tara hita tiqata, Taireve mwitaa hiananrove? Ta vaisivave mwitaa mwitaa hiananrove? tura.

¹² Mwihua ntapihi kyovaro mwihua qati varu entaraqaa mwi inraikyava qovarama viro. Kotiva nai mwanraqura nyaamwusairo titovaro mwiva vaisi mponramwu kyaahaqa huvata mwinramwuhua mwi quara kyuqe mwakyaakya nkyi timwa nyuvata nkye riora. Qikyey, nyaamwunyaahuavata mwi quara okyara ntapihi kyeta riataa ihata variara.

Kyotataqama kye variqata kyuqe kyaiqa nraahu varaqita quate tura

¹³ Mwi quara riegatama vtunte vurunte qakyaa hirara terama teta variata. Nkye vu nraato kyuqema vahirata variata. Iesusi Karaisiva nai qovarama viro nkyi kyuqema nyataani entara mwi entara vekya variqata mwianra nraahu riemwaqita quata.

¹⁴ Nkye Kotira nraaqiara variqata nkye mwia qua riemwaqita quata. Haaru nkye Kotira qua hia riaraitita varu entara, nkye nkyita mwutukyavanto vahu inraikyara qora inraikya nraahu vararerata uti varura. Nkye mwaa entara mwitaamaqita vivora.

¹⁵ Kotiva nkyi nyaanrama kyero sita varaiva, mwiva kyotataqama kyero variqaro kyuqe kyaiqa nraahu vare varirara tita, nkyevata kyotataqama kye variqata Kotira nraantantamwa kyeta kyuqe kyaiqa nraahu varaqita quata. ¹⁶ Kotira mpukuqi Kotiva mwitaama tiro:

Nte kyotataqama kye variqana

kyuqe kyaiqa nraahu vare varurara tita,

nkyevata kyotataqama kye variqata

kyuqe kyaiqa nraahu varaqita quate, tura. (Wkp 11:44-45)

¹⁷ Kotiva hia vaisi nruvanta riegaro mwi vaisiva nronra vaisive mwi vaisiva pata vaisive tiraitiro, mwiva vaisi kyuqe kyaigarave qora kyaigarave riegaro qua avuquvugama kye varira. Nkye mwianra riegatama Kotirara aakyara nteta tiri tiqovave tiqatama mwatani variqi viqata Kotirara aatuma kyeqata variqi quata.

¹⁸ Haaru nkye nkyi haivaqahua timwa nyu quara nraahu riegatama nkye gumina aanra nrohi varuvoro Kotiva nkyiara nte mwihua huvantu kyaarita qatinani nriarere quate tiro, mwiva nkyi kyoqaa hirero hia gumina taiqaani inraikyara ori munimaqove, kori munimaqove, kyoqaa hiraitiro, ¹⁹ Kotiva nkyi Karaisira nraanregotairo kyoqaa utu taira. Karaisira nraanrevanto ekyya kyoqaa nraatara kyaira. Sipisipi hia mwia mwamwantaqaa mpo nramwanaamwavata vahura kyuqe mwamwanta vataara ru kyontema kyeta Karaisira ru kyora.

²⁰ Haaru hia mwaa mwatara ututo entara Kotiva tiqaro, Karaisiva mwi kyaiqara varaananrove, timwa kyero mwia mwatama tero variqiro viro mwaa entara nkyiara riegaro Kotiva Karaisira qovarama kyaira.

²¹ Karaisiva nkyi kyaahaqa hianinranra tita, nkye Kotirara kepukyaqama kyeta riemwaqita vi variara. Kotiva Karaisiva qutu vuraqitairo qati vara sivuma kyero mwia nruvu tuaaheraate tiro, mwia nronraqama kyora. Kotiva Karaisiva mwitaa hurara tita, nkye tiqata, Qutaama Kotiva tirivata mwitaa hiqaro tivitaananrove, ti variara.

Nkyeta qata vakyaaahuara mwutukya vahirata variate tura

²² Nkye Kotira qua qutaa qua riemwaqita quavaro Kotira quavanto nkyi mwutukya hiqama nyataiharo nkyi mwutukyavanto nkyita sata sakyaaahuara vaihata variara. Mwiaqaataita nkye nkyita sata sakyaaahuara qutaaqama kye mwutukya vahirata variata.

²³ Nkye varirerata qaiqaa qaraakyaqama kyero mwatatai nraaqiarahua variara. Hiama qutu quari inraikyava nkyi qaiqaa mwata tairata nkye qaiqaa qutu vivarave. Kotira quavanto qati vahiqiro vi vari quava, mwiva nkyi qaiqaa mwata tairama. Mwi quava ekyya enta qati vahiqiro quananro.

²⁴ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Mwukyaavanto vahiqiro viro uro aaharama vintema

kyero vaisivantovata variqiro viro

uro ekyyaama taiqa quananrove.

Ntontora riemwa tero iteqaro

kyuqema kyero ntuvaahero uro tapupu hintema kyero

vaisi peqavantovata taiqa quananrove.

²⁵ Kotiva qiani quava nraahuma ekyaa enta qati vahiqiro quananrove, tura. (Ais 40:6-8)

Qio Kotira qua kyuqe mwakyaakya nkyi timwa nyiavata nkye mwi quara riaara.

2

Kotira quavanto nkyi kyarama vaiho tura

¹ Nkye Kotira qua rie variahua variqatara tita, nkye uaqia hi kyaiqara ekyaa qaqira kyaata. Hia unra qiata. Hia unraqama kyeqata kyuqe kyaiqa varaata. Vaisi mpovanto kyuqema quaninranra hia mwia nronri nriqi kyamwu ntumwa mwataata. Hia mpora nrutu vara mwataniqa hiqata uaqia hi quara qiata.

² Nraaqiara akirivanto nraamwanra mpo utintema kyeta nkyevata Kotira nraaqiara garaakya variahuara tita, Kotira quara nraataa hirata variata. Kotira quavanto nkyini kyuqe nraamwa voti hivama vaihiro. Mwi nraamwanra kyuqe hi nraamwanra nre-qatama nkye kyuqema kyeta nronra tuemwa vivaro Kotiva nkyi huvantu kyero sitaari.

³ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Nkye Kotira kyaiqa vareqata taqaavaro

Kotiva nkyi kyuqema nyate varivama variho, tura. (Sng 34:8)

⁴ Nkye nronravanto Karaisiva varinani nriata. Karaisiva qati variqiro quari puhavama variro. Qumina vaisinramwuvanto mwianra hia kyuqe puhave tiqata mwia qoririma kyaavaro Kotiva mwia nai kyaama tero ni puha kyuqera vahiananrove tiro.

⁵ Nraamwu kyaara qati vahiqi vira votima kyeta nkyevata variavaro Kotiva nkyiqo-tairoma nai nraamwu hoqarero uti variro. Nkye mwi nraamwunraqi variqata Kotira kyaiqa vara mwate vari vaisihua variqata Kotirani kyuqe kyaiqa varaqita quata. Nkye mwitaa hivaro Kotiva Karaisirara rieqaro nkyi kyaiqara qamwataanro.

⁶ Kotira mpukuqi Kotiva mwitaama tiro:

Taqaate, nte puha kyuqera ntena mwatama taura

Saioni mwatukya utaqaa rataurave.

Mwiaqaa vuntu viro variariva hiam kyauruananrove,

tura. (Ais 28:16)

⁷ Nkye Karaisirara qutaa mwivave timwa kyeta mwiaqaa vuntuvi variahua, nkye tiqata, Karaisiva tiri puha kyuqerave, ti variara. Mpo hiahua hia Karaisirara qutaa mwivave qiahua, mwihua mwiaqaatai huntavaivaimaqita kyaamwu ntuaara. Kotira mpukuqitairo mwitaama tiro:

Mwihua nraamwu hoqeqa tiqata,

Mwaa ori uaqia hirave, timwa kyeta qoririma mwataava,

mwi orivama puhaqama viho, tura. (Sng 118:22)

⁸ Kotira mpukuqitairo mpo quavata tiqaro mwitaama tiro:

Ori mwaqaataita vaisivanto

huntavaivaimaqita ntuqutu vivarave.

Qoqaraa ori mwiaqaataita nraahu vaisivanto tantu

vaantumaqita kyaamwu ntiavarave, tura. (Ais 8:14)

Mwihua hia Kotira quara qutaa quave tiqatara tita, mwihua huntavaivaimaqita ntuqutu quara mwianra haaru Kotiva qio mwihua mwitaa hivarave tura.

Nkye Kotiva nai kyaama tai nraakye qorahuama variavo tura

⁹ Nkye hia mwihua hianta hiavo. Kotiva nkyiara ni nraakye qora variate tiro, nkyi nai kyaama taihata variavo. Nronravanto Kotiva varihata nkye mwia kyaiqa vara mwate vaisihuama variavo. Nkye kyotataqama kye varia nraakye qorahuama variavo. Nkye Kotira nramwunaahuama variavo. Mwiva nkyiara nte nkyi kyuqema nyataaninranra mpo nraakye qora timwa nyiate tiro, Kotiva nkyi kyokiraqitairo nyaanrama varero uro omwavanto itaira kyuqe hinani kyaihatama variavo.

¹⁰ Nkye vuni qumina nraakye qora varura. Mate mwaa entara nkye Kotira nraakye qorama varita. Haaru Kotiva hia nkyiara po kye timwa nyatovata nkye varura. Mate mwaa entara Kotiva nkyiara po kye timwa nyataihata variara.

Tire Kotira kyaiqa vaisima varuro tura

¹¹ Po, ni nramwunaa tuaavo, nkyi mwaata tananra hia mwaa mwataraqaa vahira. Nkye mwaini variqata nkye mpo mwatanaahua votima kyeta variara. Nkye mwianra rieqatama nkyi mwamwantavanto uaqia hi kyaiqara varaataa hira hia varaata. Nkyi mwamwantavanto nkyi mwanraqura nraatara kyero mwiaqaa ntaqikyirero uti varihata variara.

¹² Hia Kotira qua riehua varivata nkye mwihua suqaa ntipihi kyeta nrohiata. Nkye mwitaamaqi vivata mwihua nkyiqa qua vatarerata mpo inraikyaqaa ntumwa kyeta tuqasaagasama kyeta unra qua tivera, mwihua quavanto hia qio vahianinra. Mwihua quavanto hia qio vahirata mwihua nkyi kyuqe kyaiqa taqeta nronravanto tumuani entaraqaa mwihua Kotira nrtu tuaaherevara.

¹³ Nkye tiri vunyaa vaisi Karaisirara rieqata ekyaa kamaninra kyaiqa vaisi qua riaata. Kamaninra kyaiqa vaisi vunyaa vaisi mwia qua riemwaqita quata. ¹⁴ Kamaniva nronraqama kyaihua nkye mwihua quavata riemwaqita quata. Mwia qua nteqa kyehua ntuqutita, mwia qua riehua qamwata nyataate tiro, kamaniva vunyaava nai nraakiaraanaa vaisi mpovata nronraqama kyaira.

¹⁵ Kotira kyakyahiva nkyiara mwitaamama vahiho: Nkye kyuqe kyaiqa nraahu vare varivaro hia vu nraato vahiarihua nkyiara api qua tiva hia qio vahirata mwihua tirema varivara.

¹⁶ Uaqia hi kyaiqava nkyi ntavaaqavu kyaankyo tiro, nkyi huvantu kyaihata nkye qatinani nritareta variara. Nkye qatinani nritare varita tiqata, Tire qatinani varurahuave, tiqata nkye uaqia hi kyaiqara utivora. Nkye Kotiva rupa tai vaisihua votima kyeta variqita nrohiata.

¹⁷ Nkye variqata ekyaa nraakye qorara kyuqe hiahuave nraahu qiata. Nkye Iesusira nraaqiara variqata nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variata. Nkye Kotirara aatuma kyeqata variqi quata. Kamaninra vunyaa vaisiara nronra vaisive qiata.

Karaisiva nriqa vi inraikyara varaintema kyeta nkyevata varaqita quate tura

¹⁸ Nte nkyi kyaiqa vaisiara tirera. Nkye kyuqema kyeta kyaiqa vareqata nkyeta nronra vaisi qua riemwaqita quata. Nkyi nronravanto nkyi kyuqema nyateqaro nkyiara mwi kyaiqara varaate tirera, mwia qua riemwaqita quata. Nkyi nronravanto hia nkyi kyuqema nyateqaro nkyiara mwi kyaiqara varaate tirera, mwia quavata qati nraahuma riemwaqita quata.

¹⁹ Nkye mwitaama variqita vivaro Kotivama nkyi kyuqema nyataanaro. Nkye Kotira qua riemwaqita vi varivaro vaisi mpovanto qumina inraikya kyaara nkyi qoraqama nyatairera, nkye nriqa quani inraikyara vareqata kepukyaqamaqita vi varivaro Kotiva mwianra rieqaroma nkyi kyuqema nyataanaro.

²⁰ Nkye uaqia hi kyaiqara utivata mwia kyaara nkyi rivata nkye kyaakueqama varivera, Kotiva hiam mwianra rieqaro nkyi kyuqema nyataanaro. Nkye kyuqe kyaiqa nraahu vare varivata mwia kyaara nkyi rivata nkye kyaakueqama varivera, Kotiva mwianra rieqaro nkyi kyuqema nyataanaro.

²¹ Nkye mwitaamaqita quate tiro, Kotiva nkyi nyaanrama taira. Karaisiva nkyiarave tiro, nriqa vu inraikyara vareqaro Karaisiva nkyiara nte hiarintema kyeta nkyevata mwitaa hiata tiro, mwiva nriqa vu inraikyara varaqiro vura.

²² Karaisiva hia qora kyaiqavata varovaro mwia nroqitairo hia unra quavantovata qovara hura.

²³ Mwihua Karaisirara uaqia hu quara tuvaro Karaisiva hia nkyiararavata uaqia hu quara tura. Karaisiva nriqa vu inraikyara vareqaro hia mporara tiqaro, Nraakiara ina qoraqama mwataaninrave, tiraitiro, Karaisiva Kotirara nraahu nronraqama kyero riero tiqaro, Kotiva ni qua avuqavu hiqaro qua avuqavu ti varivave. Mwiva nraahuma ni kyaahaqa hiananrove, tiro tura.

²⁴ Tiriara mwihua hia qora kyaiqa utiraitita, kyuqe aanraqaa nraahu quate tiro, Karaisiva tiriara rieqaro tiri uaqia hu inraikyara varero uro kyatariqaa gutu vura. Karaisira mwamwanta toqa ntupepaama kyaaraqaataita nkye kyuqema vita variavo.

²⁵ Sipsisipivanto api nrohintema kyeta nkyevata kyuqe aanraqaataita apiqama kyeta nrohi varura. Mate mwaa entara nkyi sita varaihata nkye nrumu ntanteta nkyi mwanraquraqaa ntaqiky ni nyate vari vaisira mwia vataqita vi variara.

3

Nraata vaati varaa nraakye qorahuara tura

¹⁻² Nte nkye vaati varaahuara tirera. Nkye nkyeta saatimwanra qua nraahu riemwaqita quata. Nkye mwitaamaqi vi varivata nkyi saatimwanra hia Kotira qua riehua nkyi kyuqe kyaiqa taqeta tiqata, Kyai tirevata mwihua nraanteta Kotira qua riemwaqita quare, tivara. Nkye nkyeta saatimwanranra hia mpo qua tiraitita, kyuqe kyaiqa nraahu vareqata nkyeta qoraisiara nraahu riemwaqita vivata mwihua nkyiara mwitaama qiata.

³ Nkye kyuqe nraakye varirera hiqata nkyeta nyamwanta mwunruqa hi inraikyarara hia qamwataata. Hia qiata mwunruqa hirara nronraqama kyeta riaata. Hia nkyeta nyamwantaqaa ntumwaqute inraikyarara nronraqama kyeta riaata.

⁴ Nkye kyuge nraakye varirerata nkyeta utaqive mwutukyaqive mwunruqa hirana nronraqama kyeta riaata. Nkyi mwutukyaqitairo kyugema kye mwunruqa hi inraikyava qovara hiananro. Mwia mwutukyaqitairo qihaakya hi variani nraakyaera, mwi nraakyerara Kotiva qamwata mwatero kyuge nraakyeve qiananro.

⁵ Haaru Kotira nrtutu tuaahereqa varu nraakye hua variqata Kotiva nriqigaa kyauqu vatero tu quarara riemwa teta nkyiari saatimwanra qua riemwaqita vuva, mwi quava mwinramwuhua mwunruqama to inraikyava vahura.

⁶ Tiri haivaqava Seraava mwitaa hi varu nraakye va varura. Mwiva nai vaati Evara-haamunra qua riemwaqiro vi variqaro mwianra tiqaro, E niqaa ntaqikiyi variaravave, turama. Nkye nraakye kyuge kyaiqa nraahu vareqata hia mpo inraikya nraatu aatu hivera, nkye Seraara nraamwunramwanrama varivara.

⁷ Mwia votima kyeta nkye nraakye mwihua saatimwanravantovata kyugema kyeqata nkyeta nyaatamwanraqaa ntaqikiyi quata. Nraakye nyamwantavanto hia kepukya nyamwanta vahirara tita, nkye nkyeta nyaatamwanraqaa kyugema kyeta ntaqikiyi quata. Kotiva nkyi kyugema nyataintema kyero Kotiva nkyi nyaatamwanravata kyugema nyatairata mwihuavata ekyaa enta qati variqi virara tita, nkye mwianra rieqatama kyugema kyeta mwihuaqaa ntaqikiyi quata. Nkye mwitaa hivera, hia mpo inraikyavanto nkyi antua kyairata nkye qioma Kotirara aakyara ntamwaqita vivara.

Nkye kuaara nraati nraahu variate tura

⁸ Nte mwaa quara taiqa kyarera hiqana mwitaama tina, Nkye variqata kuaara nraati nraahu variata. Nkye nanrianra nanrianra po kye tiqata variata. Nkye Kotira nraaqiara variqatara tita, nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variata. Hia nkyeta nrtutu tuaaherairaitita, nanrianra nanrianra kyuge hiqata variata.

⁹ Mpovanto nkyi qoraqama nyatairera, hiana nkye naiavata qoraqama mwataata. Mpovanto nkyiara mwaaquqama quate tirera, hia nkye nanrianra, Enavata mwaaquqama vinanrave, qiata. Nkye mwi vaisirara tiqata, Kyairaro Kotiva i kyugema mwataarive, qiata. Kotivavata nkyiara kyugema vita variate tiro, nkyi nyaanrama tairara tita, nkye mwitaama qiata.

¹⁰ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Kyugema kyero variqaro
airi enta qati variqiro quari vaisiva,
mwi vaisiva qora kyaiqa qaqira kyero hia unra tirera,
mwiva qioma kyugema kyero variqaro
qati variqiro quananrove.

¹¹ Mwi vaisiva qora kyaiqa mwoqa mwinro
kyuge kyaiqa nraahu varaqiro quarive.
Mwi vaisiva antua qua qaqira kyero
mwia mwutukyavanto qihaakyama viraro
kyuge qua nraahu timwaqiro quarive.

¹² Nronravanto nai vuqotairo kyugema kyero
nrohi vari vaisira taqamwaqiro viro nai nraatoqotairo
mwianra aakyara nte variahua qua rie varirave.
Qora kyaiqa vare nraakye qorahua variavaro
nronravanto mwihua mwoqa nyinrave, tura. (Sng 34:12-16)

¹³ Nkye kepukyaqama kyeta kyuge kyaiqa nraahu varaqi vivera, tavave qio nkyi qoraqama nyataananro?

¹⁴ Nkye kyuge kyaiqa vare varivaro mpovanto mwia kyaara nkyi qoraqama nyatairata nkye nriqa vi inraikyara varaivera, qamwateqa variata. Nkyi qoraqama nyate vari vaisihua nyaatu hia aatu hita hia ua hiata.

¹⁵ Nkye Karaisirara kyugevave tiqatama mwianra nraahu tiriqaa ntaqikiyiqira quante qiata. Nkye terama te varivaro mpovanto nkyiara nkye nanra quave riemwaqi quavo tirera, nkye Karaisirara riemwaqi vi quara mwia timwa mwitaata.

¹⁶ Nkye mwi quara mwia timwa mwinrenra hiqata mwi vaisira kyugema mwateqatama qihaakyama kyeta timwa mwitaata. Nkyi toqaamwu ruankyorave tiqata vivinrama kyeqata variqi quata. Nkye mwitaama vivinrama kyeta variqi vivata mpo vaisinramwuvanto nkyi kyaiqara qora kyaiqave tivera, mwiaqaataita mwihua nkye Karaisira qua rieqata nrohira taqeta kyaurira inraikya varevara.

¹⁷ Kotira kyakya hiariva nkyiara mwihua kyuge kyaiqa vareqatama nriqa vira inraikya varevarave tirera, nkye mwianra kyugerave tivara. Nkye qora kyaiqa vare varira kyaara nriqa vira inraikya varaivera, nkye mwianra hia kyugerave tivara.

Karaisiva tiriara rieqaro nriqa vu inraikyara varaqiro vura

¹⁸ Karaisiva tire qora kyaiqa uti varuna quara ekyaara taiqa kyarero mwivavata nriqa vu inraikyara varero uro kuaa nani qutu vura. Tire qora kyaiqa uti varurahua mwia kyaara teta qutu quataara vaiharo Karaisiva ntapihy kyero variva tiriara rieqaro uro qutu vura. Tiri tivita varero Kotiva hinani uro kyaankye tiro, Karaisiva tirara rieqaro qutu vura. Karaisira ru kyovaro mwiva qutu vuvaro Kotiva mwia qati vara sivuma kyovaro mwiva mwanraquravatama kyero qati siviro varura.

¹⁹ Karaisira mwanraquravanto qati siviro uro rupa to mwanraqurahua mwakyaakya timwa nyunra. ²⁰ Haaru Noaava varu entara mwihua Kotira qua ntega kye varuvaro Kotiva hia mwihua qamwanrama ntuqutu kyaraitiro, variqiro vuvaro Noaava nramanriqaa qani nraamwunra hoqa taiqa kyovaro humwunravanto utuvaro Kotiva nraakye qora 8 nramwu nraahu kyaahaqama nyatovata mwinramwuhua qio varura.

²¹ Mwinramwuhua qora kyaiqa vare varu nraakye qorahua qaqira mwini kyeta mwinramwuhua nraahu nraamwuqi nramanriqaa variqata qio varura. Mwia votima kyeta tire qora aanra qaqira kyeta nramanri vare kyuqe aanraqaa vi varunanra. Tire nramanri vare varuraro hia nramanrivanto tiri mwamwanta hiqama timwate varirave. Tire nramanri vare tiqata, Kyai qora aanra qaqira kyeta Kotira aanraqaa nraahu quare, tiqata nramanri varaunanra. Tiriara Kotira aanraqaa quate tiro, Iesusiva qutu vuraqitairo qaiqaa qati sivura.

²² Iesusiva qutu vuraqitairo qaiqaa qati siviro mwiaqaatairo nyaamwuni viro mwaa entara mwiva Kotira kyauqu kyaatutani uro variqiro viqaro ekjaa nyaamwuni vahi inraikyaraqaave, ekjaa nyaamwuni nronraqama quaninraqaave, ntaqikyiqiro vi varira.

4

Nkyevata nriqa vi inraikyara vare aanrava vahiananrove tura

¹ Karaisiva vaisiqama viro variqaro nriqa vu inraikyara varaqiro vurara tita, nkyevata tiqata, Tirevata qioma nriqa qani inraikyara varaqi quananrave, qiata. Nkye qora kyaiqa varaarorave tita, nriqa vi inraikyara varaqi viqata qioma qora kyaiqa nraatara kyevara.

² Nkye mwianra rieqata mwatani qati variqi viqata nkyeta qora kyaiqa utuataa hianinra qaqira kyeta Kotira kyakya hiani kyaiqara nraahu varaqita quata.

³ Kotira qua hia ria nraakye qorahua votima kyeta nkyevata haaru api nrohiqata nkyeta varaataa hi kyaiqara varaqita vura. Qio mwiaqaa taiqairaqe hia qaiqaavata mwi kyaiqara utirerave qiata. Mwi entara nkye api qaraqita nrohi varurave, api inraikyara mwutukya vahuvata varurave, nkye nramanri nreqata uera ntorave, nkye omwata nronraqama kye nronranrave, kyarave nramanrive airigama kye nronrave, nkye mwitaa hiqata nkye qumina vaisivanto ututo inraikyara mwanriqave tiqatama mwia nrutu nraahu tuaahere varura. Nkye haaru mwitaa mwitaamaqi viqata qoraqama vita varura.

⁴ Mwaa entara nkye mwi kyaiqara qaqira kyeta variavata hia Kotira qua raa nraakye qorahua nkyiara nkyevata tire hiarante hiate qivata nkye mwihua qua hia riaraitita variavata mwihua nrihanrama vita mwia kyaara nkyiara qora qua ti variara.

⁵ Qio raaata. Mwihua nraakiara ekjaa qua avuqavu hianinra vuqaa variqatama mwihua nkyiari uaqia hiani kyaiqara utira timwa qovarama kyevara. Ekjaa qua avuqavu hiariva Kotiva variqaro ekjaa qati varihuave, qutu vihuave, mwiva mwihua qua tukyama kyero riemwaqiro quanano.

⁶ Mwianra rieqaroma Karaisiva haaru qutu vuhuvata kyuqe qua timwa nyunra. Haaru (Noaava varu entara) nraakye qora mwihua Kotira qua ntega kyovaro Kotiva mwihua ru kyovata qutu vura. Mwihua mwanraquravanto Kotiva qati varintema kyero qati variqata quate tiro, (Karaisiva) mwihuavata kyuqe qua timwa nyunra.

Ekyaara enta qaumaqa hirara rieqata kyuqema kye nrohiqata variata

⁷ Mwaa mwatara taiqaari entava qaumatoma vahi. Nkye mwianra riaivaro nkyi mwutukyaqitairo hia raraqa tairata kyuqema kyeta nkyetaqaa ntaqikyiqata nkyi mwutukyavanto qihaakya hi varirata variata. Vu nraato ntapihirata rieqata variata. Nkye mwitaamaqi viqata qioma Kotirara aakyara nramwanta vivara.

⁸ Vuni mwaa quara nraante raaata. Nkye nanrianra nanrianra mpoqama kyeta mwutukya vahirata variata. Nkye mwitaamaqita vivaro Kotiva nkye airi uaqia hi kyaiqara utira taunru kyaanano.

⁹ Kyuqema kyeta nkyeta nraamwuqi nkyeta qata vakyaahua Iesusira nraaqiara sita vateta kyara nyiata. Nyiqatama hia nrutu nraunru tiraitita, qati kyara nraahu nyiata.

¹⁰ Kotiva nkyi kyuqema nyateqaro nkyi kuaa kuaa mwihua mpo kyaiqa mpo kyaiqa nyaamwutero mwi kyaiqara varera kepukyavata nyinranra tita, nkye mwi kyaiqara varaqi viqata nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hitamaqita quata.

¹¹ Vaisivanto mwaanra tirera hiqaro Kotira qua nraahuma qiananro. Vaisivanto mpora kyaiqa vara mwatarera hiro tiqaro, Kotiva ni kyaahaqa hi varihana nte qioma i kyaiqa vara mwataanirave, qiananro. Nkye mwitaamaqita vivaro Iesusi Karaisiraqatairo Kotira nrutuvanto nronraqa hiari. Kotira nrutuvantovata Kotira kepukyavantovata ekyya enta qati vahiqiro nraahu quananrove. Nte qutaama tuqo.

Muaanra varaqi viqata kyuqe aanraqaa nraahu quate tura

¹² Ni mwatanaa tuaavo, qiaqotairo mwataara hintema kyero mpo inraikya mpo inraikyavanto nkyi mwataara hi varihata nkye variara. Qio hia nkye nrihanrama vi tiqata, Nanraqamave mwi inraikyava qoraqama timwa te variho? qiata. ¹³ Nkye mwitaama qiata: Karaisiva nriqa vi inraikyara varairara riegama tirevata mwia kyaahaqa hiqata nriqa vi inraikyara varaqita vi varuro, qiata. Nkye mwitaa timwa kyeta variqi vivaro Karaisira peqa okyaravanto qovarama quani entaraqaa nkyi mwutukyaqitairo kyuqe hirata varivara.

¹⁴ Nkye Karaisira vataqi vihua varivata mwia kyaara nkyiara uaqia hi quara tivera, nkye qamwateqata nraahuma variata. Mwihua nkyiara uaqia hi quara tivata nkye qioma tiqata, Kotira mwanraqura mpoqaraava tirivata varihata varurahuave, tivara. Mwianra riegatama qamwateqata variata.

¹⁵ Nkye vaisi ru kyera kyaarave, nkye mpuara utira kyaarave, nkye kamaninra qua nteqa kyera kyaarave, nkye mpo vaisi kyaiqara qumina antua qua tira kyaarave, nkyi qoraqama nyataivata nriqa vira inraikya varevora.

¹⁶ Nkye Karaisira nraaqiara variqata kyuqe aanraqaa nrohira kyaara nkye nriqa vira inraikya varaivera, nkye hia kyaurira inraikya varauro qiata. Mwataama qiata, Tire Karaisira nraaqiara varurahuara tita, mwianra riegatama tire Kotira nrutu tuaaheraqi virerave, qiata.

¹⁷ Kotiva ko qiani entava nri ntairaro Kotiva tiri nai qua riaarahua nraante qua avuqavu hiananro. Mwiva vuni tiri qua nraante avuqavuma kyero, qikye, mwia nraakiara hia mwia nai qua riehua ko tiqaro nataama quave mwihuaqaa vataananrove.

¹⁸ Kotira mpukuqi mwitaama tiro:
Avuqavu nrohiari vaisiva mwukyaari tu kyero
kyuqe aanraqaa nrohitaro
Kotiva mwia huvantu kyero vitaananrove.
Avuqavu nrohiani vaisira okyaravanto mwitaama
vahirara tita, hia Kotira qua riehua
uaqia hi kyaiqara nraahu vare varihua
qora aanraqaa nrohita variqi vita qikye, mwihua
nraakiara tainive uro taiqa vivarave? tura. (Snd 11:31)

¹⁹ Kotira kyakya hiariva nkyiara qioma nriqa vi inraikyara varaqi vivarave tirera, nkye Kotirara mwutukya qihaakyama kyeta vateta kyuqe kyaiqa mwia qati nraahu varaqi quata. Kotiva tiri utu taiva hiama nai kyauqu nriqiqa vateqaro quata qua tiriara ti quara taunru kyaananro.

5

Nronra vaisinramwuanra mwitaa mwitaa hiate tura

¹ Nte nkyiqa ntaqiki varihua nronra vaisinramwuanra tirera. Ntevata nkyi votima kyena Iesusira nraake qoraqaa ntaqiki varuvama varina. Karaisiva nriqa vu inraikya vare varuvana nte variqana ntena puqotaina taqaavara. Nraakiara mwia peqa okyaravanto qovara hiani entaraqaa ntevata variqana ntena puqotaina taqaaninra. Nte nkyi nronra vaisira mwitaa mwitaa hiate qianinra riaata.

² Kotiva sipisipi votima kyero nkyinramwu nyinra nkyenramwu mwi nraake qorahuaqaa kyuqema kyeta ntaqikiyi quata. Kotira kyakya hiva nkyiara mwi kyaiqara varaate tirara tita, nkye hia qoriri hiraitita, nkye mwihuaqaa kyuqema kye ntaqikiyataa hirata mwihuaqaa ntaqikiyi quata. Hia kyoqara riegata mwi kyaiqara vararaitita, nraake qorara nronraqama kye riavarro nkyi mwutukyaqitai varaataa hirata qamwateqata varaata.

³ Kotiva nkyinramwuanra ni nraake qoraqaa ntaqiki mataate tirara tita, hia nkyenramwu tire nronra vaisi varuro tiqata mwihuara mwitaa mwataa hiate timwaqi viraitita, nkyenramwu mwihua suni variqata kyuqe kyaiqa vare varivata nraake qoravanto nkyinramwu kyaiqa taqamwaqi viqata mwihuavata kyuqe kyaiqa varaqita quata. ⁴ Nkye

mwitaamaqi vi varivaro nraakiara sipisipi qova vunyaava tumuaninraqaa mwiva nkyi nronraqama kyairata nkye nronraqama vita vari okyarava ekyaa enta qati nraahu vahiqiro quananro.

Qaraakya vaisinramwuanra tura

⁵ Nkye qaraakya vaisivantovata nkye kyuqema kyeta nkyeta nronra vaisi mwemwani variqata mwihua qua riemwaqita quata. Nkye ekyaa hini nraakye qora mwihuavata hia nkyeta nyutuara nronraqama kyeta riaraitita, nkye nai kyaahaqa hi nai kyaahaqamaqita quata. Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Nai nrtutu nraahu tuaaheraani vaisira

Kotiva raaquta kyaananrove.

Nai vara mwataniqa hiani vaisira Kotiva mwianra

po kye timwa mwatero mwia kyuqema mwataanrove,

tura. (Snd 3:34)

⁶ Nkye mwi quara rieqatama nkyeta vara mwataniqama kyaivaro Kotiva kepukyavanto nkyiqa ntaqikyiqiro viqaro nraakiara mwivama kyuqe ihera nai mwatama taani iherara nkyi nyutu tuaahera kyaari.

⁷ Hia qumina mpo inraikyara mpo inraikyara nronraqama kye riemwaqita vivaro nkyi mwutukyavanto uaqia hiari. Kotiva nkyiara nronraqama kyero rie varirara tita, nkye ekyaa mwi quara Kotira timwa mwivaro Kotiva nkyi kyaahaqa hiari.

⁸ Nkye vu ntapairi kyeta viti viri taqeta rauriqata variata. Vaisi rukye vari vairiva, raionivanto nruqua timwaqiro viqaro vaisi ru kyarera uti varintema kyero nkyi nramwutaa Saataaniva vaisi taiqa kyarero uti variqaro viro nrinro hi varira.

⁹ Nkye riavata ekyaa nkyi qata vakyaa mpoqi mpoqi variahua nkyi nraantantamwa kyeta Iesusira kyaara nriqa vi inraikyara vare variarara tita, nkyevata Kotira qua nraahu riemwaqi vita kyaakueqama variqata hia Saataaninra qua riaata.

¹⁰ Nkye uqenraa nraakye qorahua variqata nriqa vi inraikyara quahaqa varaqita vivaro Kotiva naima nkyi kepukyaqama kyaananro. Kotiva nkyi kepukyaqama kyairata nkye kepukya nraakye qora nraahu variqatama ntapihii kye variqi vivara. Kotiva tiri kyaahaqa hirero kyuqema timwa te variva, mwivama nkyiara mwihua Karaisira vatama kyeta kuaaqi variqata kepukyaqama kyeta ekyaa enta variqita quate tiro, nkyi nraanrama taira.

¹¹ Kotiva ekyaa enta variqiro viraro mwia peqavanto ekyaa enta vahiqiro quananrove. Qutaave.

Qua mwanteqaro ekyaa qua tura

¹² Nte pata mwaa quaqiara nkyi timwa nyinrenra huqaro Sairaasiva gara ntumwa taihana nkyini vatena. Nte Sairaasirara mwiva ni katavanto hia ni qaqira kyaraitiro, ni kyuqema kyero kyaahaqamaqiro vi vari vaisivama variho tura. Nkyi mwutukyavanto kyuqe hirata variate tina, nte qara mwaaqi Kotiva nkyi kyuqema nyataani okyarara nkyi timwa nyunra. Kotiva nkyi kyuqema nyatairata nkye avuqavuma kyeta nraahu nrohata.

¹³ Kotira nraakye qora Papironini variahua nkyi voti hiahua Kotiva nai kyaama tai nraakye qorahua variqatara tita, mwihua nkyi nramwunaahua variqatama mwihua nkyi qua mwante varita. Nte ni maaquve tu vaisiva Maakiva mwivavatama nkyi qua mwante variro.

¹⁴ Nkye Iesusira nraaqiara variqata nanrianra nanrianra mwutukya vahirata kyuqema kyeta nai quamwante nai quamwante hiata. Nkye Karaisira vatama kyeta kuaaqi varihua varivaro nkyi mwutukyavanto qihaakya hirata variata.

2 PITAA

Pitaava nraakiaraa gara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro airi ihi nritarovaro Pitaava mwaa quara gara ntumwa tora.

Iesusira nraakye qoravanto kyuqema kye Iesusi Karaisira qua riemwaqi viqata hia unra qua mwaanra ti varia vaisihua qua riaate tiro, Pitaava mwaa quara gara ntumwa tora.

¹ Nte Saimoni Pitaavama. Iesusi Karaisiva ni nronraqama kyero ni titaihana nte mwia mwakyaakya timwaqi viqana mwia kyaiqa vaisima varina. Nte nkyiara rieqanama mwaa quara gara ntumwa tena.

Tiri mwanriqavanto tiri tivitaari vaisiva Iesusi Karaisiva, mwiva tiri avuqavuma timwa taihatara tita, nkye tiri nraantanteta kyuqe mwakyaakya nritarero vahira riemwaqi vi variarave.

² Nkye Kotira okyaravata, tiri vunyaa vaisi Iesusira okyaravata, ntapihi kyaahuara tita, nkye kyuqema kye variqi vivaro nkyi mwutukyaqitairo qihaakya hi varirata variqi quata.

Kotiva tiri nai kyaama tairara tura

³ Karaisiva variharo Kotira mwanriqa okyara kepukya okyaravanto Karaisiraqi variharo Karaisiva tiriara mwihua hia uaqia hi kyaiqara utiraitita, kyuqema kye variqi quate tiro, tiri kepukyaqama kyaihata tire Kotira okyara ntapihi kye riemwaqi vunanra. Kotiva tiri nai kyaama torara tita, nraakiara tire mwia vatama kye variqata mwia peqa okyara taqeta mwiva kyuqema kyero variqi quani okyarara taqeqata variqi quanana.

⁴ Kotiva nai kyauqu nriqiqa vateqaro tiriara mpoqaraa qua turara tita, tire mwi quara rieqatama mwatani variqata hia api inraikyara mwutukya ntiqaqe vita uaqiama viraitita, tire Kotiva kyuqema kyero variqi viqata Kotirara nraahu kyeta tirevata variqi quata.

⁵ Nkye Kotiva mpoqaraa qua turara riemwaqi viqata nkye kepukyaqama kyeta variqi viqata kyuqe kyaiqa nraahu varaataa hirata varaqi viqata variata. Nkye Kotirara kepukyaqama kye riemwaqi viqata kyuqe kyaiqa nraahu vareqata kyuqe okyara, mpo okyara mpo okyara ntapihi kye taqamwaqita quata.

⁶ Nkye kyuqe okyara taqamwaqi viqata nkye nkyeta nyamwantaqo uaqia hi kyaiqara utuaro timwa kyeqata, nkyeta nyamwantaqaa kyuqema kye ntaqikyiqi viqata variqi quata. Mwitaamaqi viqata hia qoriri hiraitita, kepukyaqama kyeta variqi quata. Nkye kepukyaqama kyeta variqi viqata Kotirara nraahu riemwaqita quata.

⁷ Nkye Kotirara nraahu riemwaqi viqata nkyeta hena nraakye qorara kyuqemaqita quata. Mwitaamaqi viqata nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variata.

⁸ Nkye mpoqiavata mwitaamaqi vivera, nkyi kyaiqavanto hia qumina kyaiqa vahiraitiro, nkyi kyaiqavanto kyuqe kyaiqa nraahu vahirata nkye tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira okyara ntapihi kyeta taqamwaqi vivara.

⁹ Vaisi mpovanto hia mwitaamaqi vi variava, mwiva vu qipa vi vaisira votima kyero variqaro hiama qio Kotira qua okyara taqero. Mwi vaisiva Karaisiva mwiva haaru uaqia hi kyaiqara utu quara nruka mwatairara qumimaqama kyeqaro apima variro.

¹⁰ Ni kata pakyaa tuaavo, Kotiva nkyi nyaanrama kyero nkyi nai kyaama tairara tita, qutaa mwi quava nkyiqi mwivau vahiarive tita, nkye Kotira kyaiqa mpoqiavata varaqita quata. Nkye mwitaamaqi viqata hia api aanra vivera, ¹¹ nkye tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisiva ntaqikyinani vihuuma varivara. Tiri huvantu timwa taariva ntaqikyiaru mwatava, mwi mwatava ekyaa enta qatima vahiqiro quanana.

¹² Mwi quara qutaa qua nkye riemwaqi viqata kepukyaqama kye vi variara nte ntapihi kyaurave. Nte mwianra rieqanama nte qati nraahu qaiqaavata qaiqaavata mwi quara nkyi timwa nyiqana mwi quara vu nraatoqi vateta riemwaqi viqata variate timwaqi virera.

¹³ Ni mamanta mwaava hia qutu viraqe nte qati variqi quani entara nte qioma qaiqaavata qaiqaavata nkyi timwa nyianriva vahianana.

¹⁴ Ni mamantavanto haraara nraamwu votima kyeroma vahiho. Pataqia nraahu vari kyena nte ntena mamanta mwaini kyena nyaamwuni virerave. Tiri vunyaa vaisivanto Iesusi Karaisiva mwatani variqaro nte qutu quaninranra ntapihi kyero tihana riaurave.

¹⁵ Nte ntena qutuariva qauma vahirara rienama nte tiqana, Nte qutu quarita nkye mwi quara riemwaqita quate tinama nte qaiqaavata qaiqaavata kyuqe aanra nrohi okyarara nkyi timwa nyinrenrave, ti varura.

Tire teta tivuqotai Karaisira peqa okyara ntuvaaha vari okyarara taqanarave tura

¹⁶ Tire tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira okyara nkyi timwa nyiqata hia teta riemwa kye uri qua mwaanra nraantantamwa kyeta nkyi timwa nyunanravauma. Tire variqata teta tivuqo Karaisira peqa okyara taqaavananrave.

¹⁷ Karaisira gova nritarero nyaamwuni kepukyavanto variva, Kotiva nai mwaagu Iesusira ntuvaahama mwatero tiqaro, Mwaa ni maaquvantomta variho. Ni mutukyavanto mwianra mpoqiavata vaihana nte mwianra qamwateqana varuqo, tura.

¹⁸ Haaru Kotiva mwitaa tuvata tire tetavanto mwi entara taagi kyoata mwiaqaa Iesusira vatama kye variqata Kotiva nyaamwusairo tu quara riaavananrave.

¹⁹ Tire mwi inraikyara mwi inraikyara taqaunanranra tita, tire poropeti vaisinramwuvanto haaru qovarama kyo quava, mwi quava qutaa qua vaiho tunanra. Nkyevata mwi quara anoma kye riemwaqi vivera, nkye qioma varivara. Poropeti vaisinramwuvanto tu quava, mwi quava omwavanto kyokiraqi itaintema kyeroma itamwaqi vi variro. Mwi quava omwa votima kyero itamwaqi viharo qaatatarera iharo mwiaqaatairo itataraaravanto nrumu ntuvaahaintema hianaro. Iesusira quavanto qaatatarenani itataraaravanto ntuvaahe varintema kyeroma nkyi mwutukyaci ntuvaahama nyate variananro.

²⁰ Nkye poropetivanto tu quarara rieqatama mwaa quara nraante ntapihhi kye rieqata variata. Poropetivanto gara ntumwa to quara mpukuqi vahira, haunri vaisi mpovanto nai riemwa kyero tiqaro, Mwi quara okyaravanto mwitaa mwitaamama vaiho, qiankyora.

²¹ Hia poropeti mwihua nkyiari riemwa kyeta ekyya mwi quara turavauma. Kotira mwanraquravanto poropeti mwihua kyaahaqa hi varuvata mwihua Kotira qua qovarama kye varurama.

2

Unra timwa kyeqata tire poropeti vaisima varuro tu vaisihuara tura

¹ Haaru vaisi mpo uhua qovarama vita nraakye qora utaqaa variqata unra tiqata, Tire poropetivanto variqata Kotira qua qovarama kyeqatama nkyi timwa nyi varuro, tura. Mwiuhua mwitaa timwa kyeqata unra qua nraahu ti varurave. Mwiuhua ti varuntema kyeta nraakiara vaisi mponramwuvanto qovarama vita nkyi utaqaa variqata unra qua nraahu nkyi timwa nyiqi vivarave. Mwiuhua qua mwakyaakyavanto unra qua vahiraro mwi quara riariva viro uaqiamama quanano. Tiri vunyaa vaisivanto Iesusiva mwihua huvantu kyaihata mwihua mwiaqaatai qaqira kyeta Iesusira qoririma mwate variarara tiro, mwia kyaara mwihua taiqa kyaariva qaumatoma vahiro.

² Mwiuhua kyaaurira kyaiga varaqi vivata nraakye qora airivanto mwihua qua rieqata mwihua sataqita vivara. Mwiuhua kyaurira kyaiga varaqi vivata nraakye qora mpo ihua mwihua kyaiga taqetama tiqata, Qikye, Karaisira qua qutaa qua rieqata mwia vataqi vi varia aanrava uaqia hi aanranravema tivara.

³ Unraqama kyeqata Kotira qua ti varihua qovarama vita mwihua kepukyaqama kyeqata nkyi munima ntavihi kye vararera utiqata mwihua nkyiari riemwate quara nkyi timwa nyivara. Mwi vaisihua mwitaamaqi vi varirara tiro, Kotiva haaru mwihua kyaiga kyaara mwihuaqaa qua vataira. Mwiuhua taiqa kyaariva hiam vaite variro.

⁴ Haaru nyaamwunyaahua mponramwuvanto Kotira qua nteqa kyovaro Kotiva hia mwihua taqe kyaraitiro, Kotiva mwihua nkyiari uaqia hu kyaigara utura qaara qutu quahua varianani vara kyero tuto kyorave. Mwiuhua mwini rupa taihata variqata Kotiva ko qiani entara vekya variarama.

⁵ Haaru varu entara nraakye qoravanto hia Kotirara riaraitita, variqi vi varuvaro Kotiva mwia kyara hia mwihua taqe kyaraitiro, Kotiva tuvaro humwunravanto mwihua taiqa tuto kyorave. Mwi entara Noaava nraahu Kotira okyara avuqavu hu okyarara nraakye qora timwa nyi varurara tiro, Kotiva mwivata mwia vataahua 7 nramwuvata vekyahu nyatovata qio varura.

⁶ Haaru Sotomiqi varuhuavata Komoraqi varuhuavata uaqia hi kyaigara uti varuvaro mwia kyaara Kotiva mwatukya mwitana qiaqotairo taiqa kyovaro qarapaa nraahu vahura. Nraakiara hia Kotirara riehua variqata Kotiva tirivata mwitaama kye taiqa kyaankyo tiqata variate tiro, Kotiva mwihua mwitaama kyora.

⁷ Kotiva mwi mwatukyatana taiqa kyarera hiro mwira Rotira nraahu vaitutuma kyero kyaahaqama kyovaro qati vura. Rotiva vaisi kyuqeva Sotomiqi variqaro taqovata mwi mwitanaahua vaisivanto mpo qua mpo qua nteqa kyeqata nanrianra nanrianra nrohiqata qora kyaiga uti varuvaro Rotira mwutukyavanto uaqia huvaro varura. ⁸ Rotiva vaisi kyuqeva variqaro mpo enta mpo enta mwi mwitanaahua kyapata variqiro viqaro

mwihua uaqia hu kyaiqara uti varuvaro vuqo taqoraravata, nraatoqo rioraravata, mwia mwutukyavanto uaqia huvaro vurura.

⁹ Haaru Kotiva mwitaamaqiro vurara tita, tire ntapihia kyauraro Kotiva kyuqe hia vaisihua qati vaitutuma kyeqaro kyaihata quavaro qora hia vaisihua rukye varivama variro. Kotiva uaqia hi kyaiqara uti variahua tutero variqiro viro nraakiara ko qiani entaragaama mwihua ko qianaro.

¹⁰ Vaisivanto hia Kotira quavata mpohua quavata riaraitita, mwihua nkyiari mwamwanta kyakya hi kyaiqara nraahu vare variavaro mwia kyaara Kotiva mwihuaqua qua nronrama vataananro.

Unraqama kyeqata Kotira mwakyaakya ti varia vaisihua okyarara tinerave. Mwihua nkyiari qua timwa kyeqata nyaamwunyaahua nronra vaisiara qumina vaisive tiqata mwihuaravata uaqia hi quara nraahu timwaqi vi variarave.

¹¹ Mwi vaisihua uapaa vaisivanto variqata nyaamwunyaahua nyutu vara mwananiqa hiqata ti variavata nyaamwunyaahua nronravanto variqatavata hia mwihua nraantantamwa kyeta qua qiara. Nyaamwunyaahua Kotira vuqaa varita tiqata, Tire mpohua nyutu vara mwananiqa hiqata uaqia hi quara qiarorave, tiqata hia mpohuara uaqia hi quara qiara.

¹² Nyaamwunyaahua mwitaa ti variavata unraqama kyeqata Kotira mwakyaakya ti varia vaisihua hia ntapihia inraikyara mwi inraikyarara uaqia hi quara nraahu ti variara. Mwihua qaakyau quara vairi hia vu nraatovata vaihua votima kyeta variara. Qaakyau quara vairi mwihua hia taqeqa qati kyakya hiarave. Mwihua ru nraahu kyakya hiarave. Mwia nraantantamwa kye nraakiara mwi vaisihuavata ru kyairata vita raupirima vivarave.

¹³ Mwi vaisihua henahua uaqiama nyate variarara tiro, nraakiara nkyiarivata Kotiva uaqiama nyatairata raupirima vivarave. Nraakye qoravanto huariqaa ntuvaantuama vita omwata nre variavata mwi vaisihua airi kyaravata kepukya nramanrivata mwia nraahu nreta tiqata, Tire mwi inraikyara nraahu nramwaqi viqata qamwateqata varirave, ti variarave. Mwihua mwitaamaqi viqata nkyivata kyara nreqata nkyiari unra kyaiqara qamwataqi viqata nkyi kyaurira inraikya vara nyi variarave.

¹⁴ Mwi vaisihua svanto mpo enta mpo enta mpohua nyaatamwanraqaa nraahu vaihua mwihuavata nrohirera uti variqata qio uaqia hi kyaiqara nraahu utuqi vi variarave. Mwi vaisihua hia kepukyaqa hia nraakye qorahua unra qua qihaakyama kyeqata timwa nyiqi quavata mwi nraakye qorahua uaqiama vi variara. Mpova hi inraikyarara mwutukya nti varia okyarava mwihuaci nronraqama kyero vahirave. Mwihua mwitaamaqi vi variarara tiro, Kotiva mwia kyaara mwihuara uaqiama vita variate tihata uaqiama vita variarave.

¹⁵ Mwi vaisihua kyuqe aanra avuqavuma kye nrohi varia aanranra qaqira kyeta api aanraqaa nraahu nrohi variarave. Haaru vetato varu entara vaisi mpovanto mwia nruu Mperaamuva Mpeora mwaqaquvanto uaqia hu aanranraqaa vuntema kyeta, mwi vaisihuavata kuaa aanra mwiaqaa nraahu virera uti variarave. Haaru mwi entara Mperaamuva munimanra nraahu rieqaro uaqia hu kyaiqara vararera uti varuvaro

¹⁶ mwiaqaatairo mwia ntonkivanto hia qua ti inraikyava, mwi entara vaisivanto qua tuntema kyero qua tiqaro mwia inronra huvaro Mperaamuva qaqira kyero uaqia hu kyaiqara vararera tura hia varorave.

¹⁷ Mwi vaisihua rumwu nramanrivanto ekyaa tati vira votima kyeta variara. Toqa nronraqama kyero tiqaro tonamwu raapu varero vi varintema kyeta mwi vaisihua variara. Qikye, Kotiva mwihuanu veva vevani viro upi kyokikina ri mwanutukya terama tairave.

¹⁸ Mwi vaisihua quaqama vahira turo tiqata qumina qua nraahu ti variarave. Mwi vaisihua tiqata, Qioma nkye nraakye qora api qaraqita nrohivarave, qia quaraqo nraakye qora mpo hiahua qora kyaiqa qaqira kye kyuqe aanra virera uti variahua vara apiqama taavata mwi vaisihua qua rieta, mwihua qaiqaa uaqiama vita variarave.

¹⁹ Mwi vaisihua tiqata, Tiri quavanto nkyi huvantu kyairata nkye qioma variqi vivarave, tiqata mwitaa ti variavaro mwihua uaqia hi kyaiqava mwihua nkyiari rupa taihata variara. Uaqia hiari kyaiqava mpoqara mpoqara hiariva vaisi mpo nraatara kyero mwia rupa tairaro mwi vaisiva uaqia hi kyaiqara mwia kyaiqa vaisima varianaro.

²⁰ Uaqia hi kyaiqava tiri rupa taihata varuraro Iesusi Karaisiva tiri vunyaa vaisivanto tiri huvantu kyaihata tire qati varunanra. Mpovanto Iesusira qua riero huvantu viro variqiro viro mwiaqaatairo qaqira kyero qaiqaa uaqia hi kyaiqara utuqi virera, uaqia hi kyaiqava mwia tuqara kye rupa tairaro mwiva qaqira kyero nrumu ntantero kyuqe aanraqaa qariva hiamahiananrove.

²¹ Vaisivanto Karaisira qua avuqavu nrohi variani okyarara riemwaqi viro mwiaqaatairo mwi vaisiva hiavata mwi quara qoririma mwataarive. Nte Kotira qua qoririma mwataani vaisirara mwitaama tina: Po, e Karaisira qua hia riaraitira, qati variraqe nte iara qiove qiataara vaihara e Karaisira qua riera mwiaqaataira qaqira kyera uaqia hi kyaiqara utuqira quarana nte iara po tuqo tirerave. (Haaru Karaisirara hia riaana entara iqaa qua pataqia vaihara mwiaqaataira e Karaisira qua riera mwianra nraahu riemwaqi quataara vaihara e mwia qua qoririma kyaararoma mwia kyaara iqaa nronraqama kyeroma qua vahiananrove qianinra.)

²² Vaisivanto uaqia hi kyaiqara qaqira kyero variro qaiqaa uro uaqia hi kyaiqara vararera uti vari vaisirara haaruaa quavanto mwitaama tiro:

Mwi vaisiva vairivanto mwunru vihi taira uro qaiqaa nai nraintema kyeroma variho, tura.

Qaiqaavata quavanto mwitaama tiro:

Quara hiqama taiva nrumu ntantero uro qaiqaa horaqi henoma ntintema kyero mwi vaisiva variho, tura. (Snd 26:11)

Vaisivanto uaqia hi aanranra qaqira kyaariva qaiqaa uro uaqia hi aanranra mwiaqaa quaninranra quavanto mwitaamama vahi.

3

Karaisiva uro ntante tumuaninranra tura

¹ Ni nramwunaa tuaavo, nte gara mpo nkyini kyenama qaiqaa-vata mwaa qarara nkyini kyauqo. Nkyiara mwihua ni gara kyaara ntiqata mwi quara mwi quara riemwa teqata kyuqe qua nraahu su nyaatoqi vahirata variqi quate tina, gara ntumwa taura.

² Nkye poropetivanto gara ntumwa to quara riaate tina, nte gara ntumwa taurave. Tiri vunyaa vaisivanto tiri huvantu kyaiva mwitaamaqi quate tiqaro tiri nai nronraqama kyai vaisihua timwa timwuvata tire mwi quara nkyi timwa nyiavananra. Nkye mwi quaravata hia taunru kyaraitita, qati nraahu riemwaqi quate tinama, nte mwaa quara gara ntumwa tena.

³ Nkye mwaa quara nraante ntapihiata. Nraakiara ekyaara enta qaumato vahirata vaisi airivanto qovarama vita variqata mwihua nkyiari kyakya hi kyaiqara varaqi viqata nkyiara raima nyatevarave.

⁴ Mwihua raima nyateqata mwitaama tivara, Nraakiara nte uro ntante tuminrenrave tu vaisiva tanave variho? Tiri haivaqahua variqi vita qutu vuntekama kyetama mwaa entaravata qati nraahu mwitaamaqi vi variavata varuro. Haaru mwata mwaa utu toraqaatai ekyaanra inraikyavanto kuaa qarama kye mwitaama nraahuma vahiqiro vi variho, timwa kyeqatama nkyiara raima nyatevarave.

⁵ Mwi vaisihua mwitaa tiqatama Kotiva haaru tuvaro nyaamwuvantovata mwatavantovata qovarama vura mwi quara hia riarerave timwa kyeta hia mwianra nraato tuaavo. Mwi entara nramanrivanto nraahu vahuvoro Kotiva tuvaro nramanriqitairo aahara mwata qovarama viro vahura.

⁶ Mwia nraakiara Kotiva mwatani varuhua nramanriqotairo vehi utu nyatero ru taiqa kyera.

⁷ Nraakiaravata Kotiva qaiqaa tiraro qiavanto nyaamwuvata mwaa mwataravata itamwa kyairaro taiqa quanarove. Mate Kotiva nai ko tirera hiani okyarara rieqaroma nyaamwuqaavata mwataqaavata ntaqikiyiqiro viraro mwi entava nri ntairaro Kotiva uaqia hia nraakye qorahuaqaa qua vatero mwiaqaatairo mwiva mwihua vehi utu nyateqaro nyaamwuvata mwatavata qiaqotairo taiqama kyaanarro.

⁸ Ni nramwunaa tuaavo, nkye mwaa quara taunru kyevorave. Nronravanto Kotiva 1,000 ihi mwianra ni puqaa kuaa ihera votima kyero vahirave timwa kyero kuaa ihera mwianra 1,000 ihi votima kyero vahirave tirama.

⁹ Haaru nronravanto Kotiva nai kyauqu nriqiqaa vateqaro nte mwitaa hirerave tuvaro mwi entaraqaatairo airi ihi nritaraihata haunri nkye tiqata, Qikye Kotiva qakyoma kyero mwitaa hiananrove, tivora. Kotiva hia mpoqiavanto viro raupiri hirata ekyaanra mwihua nkye uaqia hi aanranra qaqira kyaate tiro, mwiva qakyoma kyero nkyi sekyama variro.

Nyaamwuvata mwatavata taiqaaninranra tura

¹⁰ Mpuara vaisivanto nrihanrama mwatero nri ntema kyeroma nronravanto qovara hiani entava nrihanro. Mwi entaraqaa nyaamwuvanto nronraqama kyero takuma viro hia vahianarro. Takuma viraro nyaamwuqi vahi inraikyara mpo inraikyara mpo inraikyara qiavanto itamwa kyairaro taiqa quanarro. Mwata mwaavata mwiaqaa vahiani inraikyara mwia rirantema qiavanto itamwa taiqa kyairaro taiqama quanarro.

¹¹⁻¹² Mwi inraikyava mwi inraikyava mwitaamaqiro viro taiqa quaninranra tita, nkye mate mwaa entara nataama kyetave variqi vivara? Nkye Kotiva qovara hiani entara vekya variqata nkye hia uaqia hi kyaiqara utiraitita, kyuqema kye variqi viqata Kotirara nronraqama kyeta riemwaqi viqata varivama vahiho. Nkye mwitaamaqi vivaro mwi entava qamwanramama nri ntaananro. Mwi entava nri ntairaro qiavanto nyaamwu itamwa kyairaro mwatani vahiyari inraikyava kepukya inraikyavanto itero ravita viro taiqama quanano.

¹³ Mwitaamaqiro vi variraqe tire Kotiva nai kyaqu nriqiqa vateqaro tu quava mwivau vahianinra vekyama variananra. Mwi entara nyaamwu qaraakyavantovata, mwata qaraakyavantovata, qovara hianinranra taqeqata qamwateqata variananra. Mwi mwatukyarara avuqavu nrohi vari nraakye qorahua tiqata, Tiri mwaata tuananravema, tivara.

¹⁴ Ni nramwunaa tuaavo, mwi entara vekya variqatama Kotiva nkyiara hia uaqia hi kyaiqara uti variahua kyuqe nraakye qora nraahu variavo timwa kyero nkyi qihaakyama nyataarive tita, nkye mwaa entara ntuvaihaa vita ekyaa tonani uro kyuqema kye variqi quata.

¹⁵ Tiri vunyaa vaisivanto hia vaakya tuminra mwianra nkye mwataama kye rieqata variata. Mwiva hia vaakya tuminra mwia airi nraakye qoravanto uaqia hi kyaiqara qaqira kyaiqaqe mwihua sitaankye tiroma hia vaakya tumiho, qiata. Tiri tiqata vakyaa Poruva varuvaro Kotiva mwia kyaahaqa huvaro mwivavata kuaa qua mwia nraahu kyuqema kyero qara ntumwa teqaro nkyi timwa nyunrave.

¹⁶ Poruva mwi quara okyarara tiqaroma mwiva mpo qara mpo qaraq mwitaa timwa kyeqaro ti varura. Mwiva qara ntumwa tai quava mpohi quava nronra qua vaihatara tita, mpohia vaisihua, hia kyuqe su nyaato vataahua, mwi quara hia ntapihi kye riaraitita, apiqama kyeqata mwi quara okyara ti variarave. Mwi vaisihua hia kuaa qua rie varia vaisihua, mwihua mpo qua mpo qua rie variahuara tita, mwihua Porura quavata, Kotira mpukuqi mpo qua qara ntumwa toraravata, hia ntapihi kye riaraitita, mwi quara okyara apiqama kyeqata ti variarave. Mwihua mwitaa ti variarara tita, mwihua nkyiari apiqama vita raupirima vivarave.

¹⁷ Qio ni nramwunaa tuaavo, nkye mwi vaisihua okyara ntapihi kyaarave. Nkye mwaa entara Karaisira qua ntapihi kye rieqata qioma kepukyaqama kyeta variavo. Nraakiara hia Kotira qua rie vari vaisihua qovarama vita api qua tiqatama api aanraqaa nkyi sita vatevorave tita, rauriqata variata.

¹⁸ Iesusi Karaisiva tiri vunyaa vaisivanto tiri huvantu kyaivama variro. Karaisiva nkyi kyuqemaqiro virata nkye mwia nraaqiara variqata mwia okyara mpoqiavata ntapihiqata kyuqema kye nronra tuemwaqi quata.

Nrivaqe mwia nrutu tuaaheraarava matevata, qakyovata vahiqiro nraahu quari. Qutaave.

1 IONI

Ioniva vunyaa qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro airi ihi 60 ihive nri-tarovaro Ioniva mwaa quara qara ntumwa tora. Iesusi Karaisiva qutaa vaisiqama viro mwatani variqiro vu okyarara ntapihi kyeta riaate tiro, Ioniva mwi quaravata, Kotirara mwutukya vate okyararavata, timwa nyiqanro qara ntumwa tora.

Ioniva Iesusi Karaisirara tu quara

¹ Toharoraqaatairo qati variqiro vi varu vaisira, mwi vaisirara nkyi timwa nyinrenra. Tire mwi vaisira teta tivugotaita taqaavananrave. Mwiva qua tuvata tire mwia qua riaavananrave. Tire mwia taqeta teta kyauquqo mwia tu varaavananrave. Tire taqauraro mwiva timwa tai quaraqaatairo ekyaa inraikyavanto vahiqiro viqaro hia taiqaraitiro, qati nraahu vahiqiro vi varira.

² Mwiva qati variqiro vi variva variqaro mwiva tiri tivuqaa qovarama viro varihata taqaunanra. Tire mwia taqaunanranra tita, tire nkyiara mwitaama tita, Ekyaa enta qati variqiro vi variva mwiva nai qokyantiri variva, mwiva mwaa mwataraqaa qovarama vihata tire mwia taqaunanranrama turo.

³ Tire mwia qoravata mwia mwaaqu Iesusi Karaisiravata kyuqema kye kuaaqi variqata variqi vi varunanra. Kuaa qarama kye nkyevata tirivata kyuqema kye kuaaqi variqata variqi qate tita, tire mwia taqeta mwia qua riaunanranra nkyivata timwa nyi varita.

⁴ Nkyevata tirevata qamwataarava mpoqivata vahiarive titama, tire mwaa quara qara nti varuro.

Omwaqaa nrohiqata variate tura

⁵ Tire mwaa quara Karaisiva tiri timwi quara nkyivata timwa nyinrenra. Kotiva varirero omwavantoma variro. Hia kyokira rivavata mwiaqi vahira. ⁶ Tire uaqia hi aanranra enta hiani aanranraqaa nrohiqata tire tiqata, Kotiravata kuqema kye kuaaqi variqi vi varurahuave, qiarera, tiri quavanto unra qua vahiraro tiri kyaiqarantovata unra kyaiqama vahiananro.

⁷ Kotiva omwaqaa varintema kyeta tirevata omwaqaa variqita quarera, qutaama tire nanrianra nanrianra qamwateqatama kuaaqi variqita quanana. Tire mwitaama variqita quarera, Kotira mwaaqu Iesusira nraanrevanto tire uaqia hi kyaiqara utuana quara nruka kyero hiqama timwa taqiro quanano.

⁸ Tire tiqata, Hia tire uaqia hi kyaiqara uti varurahuave, qiarera, tire teta unra qiararo qutaa quavantovata hiamu tiriqi vahiananro.

⁹ Tire teta uaqia hi kyaiqara uti variananra qoqaa timwa qovarama kyaarera, Kotiva avuqavuma timwa te variva, mwiva qutaama tiri uaqia hi kyaiqara uti varuna quara nruka timwa tero kyuqema kyero tiri tivu nraato hiqama timwa taananro.

¹⁰ Kotiva ekyaa nraakye qorara uaqia hi kyaiqara uti varihuave tirara tita, tire tiqata, Tire hia uaqia hi kyaiqara uti varurahuave, qiarera, tire mwitaa tiqatama Kotirara mwiva unra qua tivavema qiananra. Tire mwitaa qiarera, Kotira quavanto hiamu tiriqi vahiananro.

2

Iesusiva tiri kyaahaqama timwa taarivama variho tura

¹ Ni nraaqiaranramwu tuaavo, nkye hia uaqia hi kyaiqara utuate tinama, nte mwaa quara qara nti varina. Tiriqitairo vaisi mpovanto uaqia hi kyaiqara utu kyairera, Iesusi Karaisiva avuqavu nrohi variva, mwiva Kotira nai qora nraaqani variqaro mwi vaisirara rieqaro nai qorara po kye tiqaro mwi vaisira kyaahaqamama mwataanro.

² Kotiva tire uaqia hi kyaiqara uti varuna quara nruka timwa taarive tiro, Iesusiva tiriara rieqaro qutu vura. Iesusiva hia tire uaqia hi kyaiqara uti varunanranra nraahu rieqaro qutu viraitiro, mwi ekyaa mwaa mwataraqaa variahua uaqia hi kyaiqaravata rieqaro qutu vura.

³ Tire Kotiva mwitaa mwitaa hiate qiani quara riemwaqita quarera, tire qioma tiqata, Tire Kotira okyara ntapihi kye taqaurahuave, qiananra.

⁴ Mpovanto Kotiva mwitaa mwitaa hiate qiani quara hia riemwaqiro viraitiro, mwiva tiqaro, Tire Kotira okyara ntapihi kye taqaurahuave, tirera, mwi vaisiva unra ti variari vaisiva variraro qutaa quavantovata hia mwi vaisiraqi vahiananro.

⁵⁻⁶ Vaisi mpovanto Kotira qua nraahu riemwaqiro vi vari vaisiva varirero mwi vaisiva qutaaqama kyero Kotirara mwutukya vahi vaisivama variro. Karaisiva nrohintema

kyero nrohi variva, mwi vaisiva ntapihi kyero tiqaro, Nte Kotikyantiri kuaaқи variqina vi varuvave, ti variro. Tire Karaisiva nrohintema kyeta nrohiarera, tire qioma tiqata, Tire Kotiravata kuaaқи variqita vi varurahuave, qiananra.

Qaraakya qua vatairara tura

⁷Ni nramwunaa tuaavo, nte mwaa quara gara ntiqana Kotiva vatai quara hia qaraakya quavauma nkyi timwa nyi varuqo. Kotiva haaru mwi quara vataihata nkye haaru vuni Iesusirara gutaave timwa kyeta variqata mwi quara riaara. (Kotiva haaru tiqaro, Nanrianra nanrianra mwutukya vahirata nrohiate tu quara nkye mwi quara riaarave.)

⁸Mate nte mwi quara qaraakya qua votima kyena nkyi timwa nyinrenrave. Karaisiva mwi quara riovaro nkyiara nronraqama kyero mwia mwutukya vahura. Nkyevata mwi quara riaavaro nanrianra nanrianra nkyi mwutukya vaihata variarama. Nkye mwitaa hiarara tita, nkye enta hiraqi nrohi varia entava taiqero vi variharo omwavantoma qovara hi variro.

⁹Vaisi mpovanto hia nai hena vaisiara mwutukya vahiraro mwianra ua vu nraato ti variva tiqaro, Nte omwaqaa nrohi varuvave, ti variva, mwi vaisiva kyokiraqi nraahuma nrohi variro. Mwi vaisiva nai haaru kyokiraqi nrohi varuntema kyeroma mwaa entaravata kyokiraqi nraahu nrohi variro.

¹⁰Nai hena vaisiara mwutukya vahiraro nrohiariva, mwi vaisiva omwaqama nrohi variananro. Mwi vaisira kyaiqaqatairovata hiamu mpovanto uaqia hi kyaiqara utuananro.

¹¹Vaisi mpovanto nai hena vaisiara qora vu nraato vate variva, mwi vaisiva kyokiraqi hia nai vi aanranra ntapihiraitiro, apiqama kyero vi variro. Enta hi inraikyava mwia vu entama kyaiharo mwia vuvanto qipa viharora tiro, mwi vaisiva nai quani aanranra hia taqaraitiro, api vi variro.

¹²Ni nraaqiaranramwu tuaavo, Kotiva Karaisira kyaiqarave tiro, mwiva nkye uaqia hi kyaiqara uti varia quara nruka nyatairara tina, nte nkyini gara ntumwa nyatauqo.

¹³Nkye nraaqiara sohuamwanra tuaavo, tauraqama kyero toharoraqatairo qati variqiro vi varu vaisira nkye mwi vaisirara ntapihi kyeta riaarara tina, nte nkyinivata gara ntumwa nyatauqo. Nkye qumwanraa tuaavo, nkye Saataaninra nraatara kye variarara tina, nte mwaa quara nkyinivata gara ntumwa nyatauqo.

¹⁴Ni nraaqiaranramwu tuaavo, nkye tiri tiqora ntapihi kyaarara tina, nte nkyinivata gara ntumwa nyatauqo. Nkye nraaqiara sohuamwanra tuaavo, tauraqama kyero toharoraqatairo qati variqiro vi varu vaisira, nkye mwi vaisirara ntapihi kyeta riaarara tina, nte nkyinivata gara ntumwa nyatauqo. Nkye qumwanraa tuaavo, nkye kepukyaqama kyeqata variqita vi variavaro Kotira quavanto nkyi su nyaato mwutukyaqi vaihata nkye Saataaninra nraatara kye variarara tina, nte nkyini mwaa qarara ntumwa nyatauqo.

¹⁵Hia mwata mwaaqaanaa okyararave, mwata mwaaqaanaa inraikyarakave, nkyi mwutukya ntirata variata. Vaisivanto variraro mwia mwutukyavanto mwatanyaa inraikyara nraahu vahirera, hia mwi vaisira mwutukyavanto tiri tiqora Kotirara vahiananro.

¹⁶Nraakye qoravanto nkyiari qamwaterarave, nkyiari varaataa hiani inraikyarakave, variqahi okyararave, airi inraikya vategata nkyiari mwahuta ti vari okyararave, ekyaa mwi okyarava mwi okyarava hia tiri tiqova hinasairo tuminraitiro, nai mwata mwaaqaanaa okyarama vahiro.

¹⁷Mwaa mwataavavata, mwaa mwataragaanaa inraikyara mwutukya nti varihata varia inraikyavavata, ekyaa mwi inraikyava mwi inraikyava taiqama quanano. Kotira qua riemwaqiro vi variari vaisiva, mwiva nraahuma ekyaa enta ekyaa enta qati variqiro quanano.

Karaisira nramwutaara tura

¹⁸Ni nraaqiaranramwu tuaavo, ekyaa entavanto qaumatoma vahiro. Iesusi Karaisira nramwutaavanto qovara hiananrove tu quara nkye riaarave. Mwaa entara Karaisira nramwutaa airivanto qovarama vita variavata tire qio ntapihi kyauraro ekyaa entavanto qaumatoma vahiro.

¹⁹Karaisira nramwutaahua hia tiriqinaahuara titama, mwihua tiri kyeta vita. Mwihua tiriqinaahuara hiatiri, tirivata variatiri. Mwihua tiri kyeta quavata mwiaqama tire ntapihikye tiqata, Qutaama mwihuaqaitairo hia mpokuvanto tiriqinaavave, tita.

²⁰Qio nkye Kotira mwanraqura nkyiqi rauru kyaihata varaahua variqatara tita, nkye ekyaa Kotira qua qutaa qua ntapihi kyeta riaara. ²¹Nte hia nkyiara tiqana, Nkye hia qutaa qua riaarave, turave. Nkye Kotira qua qutaa qua riaarara tina, nte mwaa quara nkyini gara ntumwa tauqo. Hia Kotira qua qutaa quaqaatairo unra quavanto qio qovara hiananrove. Nkye mwia ntapiharave.

²² Unra qua ti vari vaisiva varirero mwiva tavave? Iesusiva hia Kotiva hinasairo tiri kyaahaqa hirero tumivave qiariva, mwivama mwi vaisiva. Mwi vaisiva mwitaa tiqaroma Iesusira nramwutaa variqaro mwiva mwia qoravata mwia mwaaquvata qoririma mwate variro.

²³ Vaisivanto Kotira mwaaqu Iesusira qoririma mwateqaroma mwia qora Kotiravata qoririma mwatero. Vaisi mpovanto Iesusirara qutaa mwiva Kotira mwaaquve qiariva, mwi vaisiva mwia mwaaqu vatama kyero kuaaqi variqaroma mwia qora Kotira vatama kyero kuaaqi variananro.

²⁴ Tauraa vuni riemwataa quara, mwi quara nraahu tuqara kyeta tuteta riemwaqita quata. Mwi quava nkyiqi kepukyaqama kyero vahiqiro virera, nkye mwia mwaaquvata mwia qoravata mwitanahua kypata kuaaqi variqita vivara. ²⁵ Mwia mwaaquvanto tiriara mwihua mwitaamaqita viqata ekyaa enta ekyaa enta qati variqita quate tiro, nai kyaquq nriqiqaq vateqaro tura.

²⁶ Vaisi mponramwuvanto nkyi sitaqita uro uaqia hi aanranraqaa kyarerata uti variahuara rieqanama nte mwaa quara nkyini qara ntumwa tena.

²⁷ Qio Kotiva nai mwanraqura nkyi nyihata varaara. Kotira mwanraquravanto nkyiqi variqaro nkyi Kotira okyarara ntapihi kyero timwa nyinranra tiro, hia qumina mpovanto nkyi timwa nyianinra. Kotira mwanraquravanto mpo okyara mpo okyara ekyaa okyara nkyi nyaamwuteqaro hia unra qua nkyi timwa nyinraitiro, qutaa qua nraahuma nkyi timwa nyi varira. Kotira mwanraquravanto nkyi timwa nyiqiro vi variratara tita, nkye mwia qua riemwaqita viqata Karaisira vatama kyeta kuaaqi variqi vivara.

²⁸ Ni nraaqiaranramwu tuaavo. Karaisira vatama kyeta kuaaqi variqi viqata variata. Tire mwitaamaqita quararo nraakiara Karaisiva qovarama viro tumu ntairaqeta tire hia aatu hiqata kyauriraitita, mwia vuqaa variqata mwutukya qihaakyama kyeta variananra.

²⁹ Karaisiva hia uaqia hi kyaiqara utiraitiro, ntapihi kyero nraahu nrohi vari okyarara, nkye ntapihi kyaahuara tita, nkye taqaivaro vaisi mpovanto Karaisira votima kyero ntapihi kyero nrohi varirera, nkye qioma mwi vaisirara Kotira nraaqiarave tivara.

3

Tire Kotira nraaqiarama varuro tura

¹ Qikye, nataamave Kotiva tiriara mwutukya vahiva vahiyo? Kotiva tiri tiqova mpoqama kyero tiriara mwutukya vaiharora tiro, mwiva tiriara nkye ni nraaqiarave ti varira. Qutaqama kyeta tire mwia nraaqiaranramwuma varita. Mwatani hini hia nraakye qorahua Kotira okyara hia ntapihi kyaahuara tita, mwihua tiri okyararavata hia ntapihi kyaara.

² Ni nramwunaa tuaavo, mate mwaa tire Kotira nraaqiarama varita. Nraakiara tire nataamave variananra? Hiama tire mwi okyarara ntapihi kyeta. Tire mwaa quara nraahu riaunanra: Nraakiara Karaisiva qovarama viraqeta tire mwia votima kyetama variananra. Mwi entara tire mwia vitama kyeta taqeta mwiaqaataita tire mwia votima kyeta variananra.

³ Mwi entara vekya variahuua uaqia hi kyaiqara utuaro tita, Karaisiva kyotataqama kyero nrohintema kyeta mwihuavata kyotataqama kyeta nrohiqata mwia vekya variara.

⁴ Vaisivantove nraakyevantove uaqia hi kyaiqara utiqaroma Kotira qua nteqa kye variro. Kotira qua nteqa kye variava, mwiva uaqia hi kyaiqara uti varirama. ⁵ Nkye ntapihi kyaavaro Karaisiva nraakye qoravanto uaqia hi kyaiqara uti variara nruka nyatarero qovarama vira. Karaisiva hia uaqia hi kyaiqara uti variavama variro. ⁶ Mwikyantiri variqiro quariva hia uaqia hi kyaiqara utuqiro quanano. Uaqia hi kyaiqara utuqiro vi vari vaisiva hia Karaisira taqero, mwiva Karaisira okyara hia ntapihiva varira.

⁷ Po, ni nraaqiaranramwu tuaavo, haunri mpovanto unra qua nkyi timwa nyiankyora. Vaisi mpovanto ntapihi kyero nrohi vaisiva, mwi vaisiva ntapihi kyero nrohi vari vaisivama variro. Mwi vaisiva Karaisiva nrohintema kyero ntapihi kyero nraahu nrohi varira.

⁸ Saataaniva haaru toharama kyero uaqia hu kyaiqara nraahu varaqiro vurara tiro, uaqia hi kyaiqara nraahu vare vari vaisiva, mwi vaisiva Saataaninra nraaqiarama variro. Kotira mwaaquvanto Saataaninra kyaiqa taiqa kyarero mwaa mwataraqaa qovarama vira.

⁹ Vaisivanto Kotira nraaqiara variharo Kotira vu nraatovanto mwi vaisiraqi vaiharora tiro, mwi vaisiva hia qio uaqia hi kyaiqara utuqiro quanano. Kotiva mwia qova variharora tiro, mwi vaisiva hiama qio uaqia hi kyaiqara utuqiro quanano.

¹⁰ Tire nataama kyetave mwi vaisirara Kotira nraaqiarave variho, Saataaninra nraaqiarave variho, qiananra? Mwataama kyeta tire mwia ntapihii kyeta taqaananra. Vaisi mpovanto hia avuqavu hiani kyaiqara varaarivave, hia nai hena vaisiara mwutukya vahiarivave, mwi vaisivama hia Kotira nraaqiara variro.

Nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variate tura

¹¹ Nkye tauraqama kyeta riemwataa quava, mwi quava tiriara mwataama tiro: Nkye nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variate, tura. ¹² Tire haaru varu vaisira Keninra nraantantarora. Mwi vaisiva Saataaninra nraaqiara variqaro nai qata ntuqutu kyora. Nanra kyaarave Keniva nai qata ntuqutu kyero? Keninra kyaiqavanto uaqia hu kyaiqava nraahu vahuvaro mwia qata kyaiqavanto kyuqe kyaiqa nraahu vahuvaro mwia kyaara Keniva nai qata ntuqutu kyora.

¹³ Ni kata pakya tuaavo, Keninra nraantanteta mwata mwaqaanaahua nkyi uaqiama nyataivera, hia mwi inraikyara nrihanrama quata. ¹⁴ Tire teta qata vakyaahuara mwutukya vaihata variqatara tita, tire hia ekyaara qutu quarahua variraitita, tire ekya enta qati variqita quarahuama varita. Nai qata vakyaahuara hia mwutukya vahiraro variari vaisiva, mwiva ekyaara qutu quarivama variro.

¹⁵ Vaisi mpovanto nai hena vaisi uaqiama mwataaninranra rie variva, mwi vaisiva mpohua rukye vari vaisira nraantatamwa kyeroma variro. Nkye mwia ntapihii kyaarave. Vaisivanto hena vaisi rukye variva, mwi vaisiva hia ekya enta qati variqiro quarivama variro.

¹⁶ Iesusiva tiriara rieqaro qutu virara tiro, Iesusira mwutukyavanto tiriara vahi okyarara tiri tinraamwutaihata taqaunanra. Iesusiva mwitaa hirara tita, tirevata Iesusira votima kyeta teta qata vakyaahua kyaahaqa hirerata qioma qutu quataa hiraqeta qutu quanarra.

¹⁷ Vaisi mpovanto airi inraikya vataariva taqairaro mwia qata vakyaa mpovanto kyarave mpo inraikyave hia vatairaro mwianra hia po tiro kyuqema mwatairera, nataama kyerove mwi vaisiva Kotirara ni mutukyavanto iara vaiho qiananro?

¹⁸ Ni nraaqiaranramwu tuaavo, tire hia teta qata vakyaahua kyaahaqa hiraitita, tire qumina nroqitaita nraahu tiqata, Ni mutukyavanto ni kata pakya mwianra vaihana varuqo, qiarora. Tire teta qata vakyaahuani mpo kyaiqa varaqi viqata mwiaqaataitama teta qata vakyaahuara mwutukya vaihata varuro qiaravama qio vahiananro.

Kotira vuqaa tire hia aatu hiraitita variananranra tura

¹⁹ Tire teta qata vakyaahua kyaahaqamaqita quarera, tire qutaa okyara nraahuma riemwaqita vuro qiananra. Tire mwitamaqita viqata Kotira vuqaa variqata hia aatu hiraitita, mwutukya qihaakyama kyeta variananra. ²⁰ Tire mwitamaqita quararo tiri vu nraato mwutukyavanto tiriqaa qua vatero tiqaro, Nkye hiam Kotira nraaqiara variavo, tirarovata Kotiva tiri vu nraato mwutukya nraatara kyero ekya inraikya taqe variva, (mwiva tiriara nkye ni nraaqiarama variavo qiananro).

²¹ Po, ni nramwunaa tuaavo, tire teta vu nraatoqitaita kyuqe kyaiqa nraahu vare varuro qiarava qio vahirera, tire hia aatu hiraitita, Kotira vuqaa variqata mwutukya qihaakyama kyeta variananra.

²² Tire Kotira qua riemwaqi vita Kotira kyakya hi kyaiqara varaqi quarera, tire mpo inraikya mpo inraikyara Kotira nyaanru hiararo Kotiva mwi inraikyara tiri timwiananro.

²³ Kotiva mwaa quara vatero tiqaro, Nkye Iesusi Karaisirara qutaama mwiva Kotira mwaquve tiqatama mwianra kepukyaqama kyetama riemwaqita quate. Iesusi Karaisiva nkyiara nkye nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variate ti quara, mwi quara riemwaqita quate, tiro tura.

²⁴ Vaisi mpovanto Kotira qua riemwaqiro nrohi vari vaisiva, mwi vaisiva Kotira vatama kyero kuaaqi variqiro vi variharo Kotiva mwi vaisira vatama kyero kuaaqi variqi vi varira. Kotiva nai mwanraqura tiri timwinranra tita, tire tiqata, Kotiva tirivata kuaaqi variqiro vi varihata varunanrave, qiananra.

4

Nkye vaanavanto qiani quararavata Kotira quave tivorave tura

¹ Po, ni nramwunaa tuaavo, unra vaisi airivanto mpo mwatani mpo mwatani nrohita tiqata, Nte Kotiva qua mpo qovarama kyaihana nte timwa nyi varuvave, ti variara. Vaisi mpovanto nri ntero nkyiara mwitaa tirera, mwia quara qamwanrama kyeta qutaave tivora. Nkye mwia kyaiqavata mpora kyaiqavata tukyama kyeta taqaata. Kotira mwanraquravanto mwia kyaahaqa hi variharove mwiva tiho, vaanavanto kyaahaqa hi

variharove mwiva tiho, timwa kyetama mwia kyaiqavata mpora kyaiqavata tukyama kyeta taqaata.

² Mwataama kyeta nkye Kotira mwanraquravanto qiani quara ntapihi kyeta rievvara. Nkye vaisi mpo tukyama kyeta taqaivaro mwiva tiqaro, Qutaama Iesusi Karaisiva Kotiva hinasairo tuminro vaisi tuemwa virave, tirera, nkye mwi vaisirara, Qutaama Kotira mwanraquravanto mwia kyaahaqa hi variharo ti variho, qiata.

³ Nkye vaisi mpo tukyama kyeta taqaivaro mwiva Iesusira okyarara unra quave tirera, nkye mwi vaisirara mwitaama qiata: Hia Kotira mwanraquravanto mwia kyaahaqa hi variharo unra qua ti variho. Vaanavanto Saataaniva varinasairo mwi vaisira quavanto qovara hi variho, qiata. Karaisira nramwutaaga hi variani okyarava nrianinra nkye mwianra ntapihi kyaara. Mate mwaa iherara unra vaisinramwu Karaisira nramwutaahua govarama vita Saataaninra qua ti variara.

⁴ Po, ni nraaqiaranramwu tuaavo, nkye Kotiranivantoma varita. Kotira mwanraquravanto nkyi mwutukyaqi variva mwiva kepukyavanto variqaro mwatani vari vaananra nraataru kyaihataru tita, vaanavanto kyaahaqa hi varihata unra qua ti varia vaisihua nkye nraataru kyaara.

⁵ Mpo hiahua hia Kotira nraaqiara variahua, mwihua mwata mwaaqaanaa qua okyara nraahu rie variara. Mwitaama kyeta variarara tita, mwihua mwatanyaa okyarara nraahu timwa nyiavata hia Kotira qua riaa nraakye qorahua mwihua nraato nyitama mwihua qua rie variara.

⁶ Tire hia mwihua votima kyeta variraitita, tire Kotiranivantoma varita. Kotirara rie variariva, mwiva tiri qua qioma riaanano. Hia Kotirara rie variariva tiri quavata hiaa qio riaanano. Tire mwi inraikyaraqaa vitama kye taqeqata mwaa vaisiva Kotira nraaqiarave, mwaa vaisiva hia Kotira nraaqiarave, qiananra.

Kotira mwutukyavanto mpohuara vahi okyarara tura

⁷ Po, ni nramwunaa tuaavo, nrivaqenramwu nanrianra nanrianra mwutukya vahiraqeta variara. Mwi okyarava Kotiva hinasairo tuminra. Mpohuara mwutukya vaiharo nrohi vari vaisiva, mwiva Kotira nraaqiarama variro. Mwi vaisiva qioma Kotira okyara ntapihi kyena taqauqo qiananro.

⁸ Kotira okyaravanto vahirero mpohuara mwutukya vahivama variro. Mwia okyaravanto mwitaama vahirara tiro, vaisivanto mpohuara hia mwutukya vahiariva, mwi vaisiva hia qio Kotira okyara ntapihi kyena taqauqo qiananro.

⁹ Tiriara ni maaquqaataita qati variqita quate tiro, Kotiva nai mwaaqu kuaiqia vataira mwatani titovaro tiriara rieqaro tuminro qutu vura. Kotiva mwitaama kyero nai mwaaqu titorara tita, tire taqauraro Kotira mwutukyavanto nronraqama kyero tiriara vahira.

¹⁰ Kotira mwutukya vahi okyarava mwataamama vahi: Tire hia Kotirara mwutukya vahuvata variavararo Kotiva mwiva nraahu tiriara mwutukya vahuvarora tiro, mwiva nai mwaaqu titovaro mwiva tire uaqia hi kyaiqara utuna quara nruka timwa taarive tiro, mwiva tiriara rieqaro qutu vura.

¹¹ Po, ni nramwunaa tuaavo, Kotira mwutukyavanto tiriara mwitaama kyero vahirara tita, tirevata nanrianra nanrianra mwutukya vahiraqeta variaravama vahi.

¹² Haaruvata matevata hia vaisi mpovanto Kotira taqaivama variro. Tire nanrianra nanrianra mwutukya vahiraqeta variqita quarera, Kotiva tirivata variqiro viraro tiri mwutukyavanto qutaama Kotirara vahiananro.

¹³ Kotiva nai mwanraqura tiri timwinranra tita, tire qioma tiqata, Tire Kotiravatama kyeta kuaaqi variqi vi varuraro Kotiva tirivata kuaaqi variqiro vi varirave, qiananra.

¹⁴ Tire mwiva mwaaqu teta tivuqotaita taqaurahuara tita, tire nkyivata timwa nyita tiqata, Tire mwatani variarahua hia raupirima viraitita, ekyaa enta qati variqita quanranra rieqaro, mwia qova nai mwaaqu titovaro tiri huvantu timwa tarero tumunrave, tita.

¹⁵ Ta vaisivave Iesusira qutaama mwiva Kotira mwaaquvanto variho tirera, Kotiva mwi vaisiravatama kyero variharo mwiva Kotiravatama kyero variqiro quanano.

¹⁶ Tire taqauraro qutaama Kotira mwutukyavanto tiriara vahi. Kotira okyaravanto vahirero Kotiva mpohuara mwutukya vaiharo varivama variro. Vaisivanto mpohuara mwutukya vahiraro variariva, mwi vaisiva Kotiravatama kyero variqiro vi variraro Kotiva mwiatavama kyero variqiro quanano.

¹⁷ Tire mwitaama kyeta variqi quararo mwiaqaatairo tiri mwutukyavanto qutaagama Kotirara vahiraqe tire mwatani variqita Karaisira votima kyeta nrohiananra. Tire Karaisiva nrohintema kyeta variqi vita, nraakiara ekyaa enta Kotiva ko qiani entaraqaa tire variqata hia aatu hiraitita, mwutukya qihaakyama kyeta variananra.

¹⁸ Kotirara mwutukya vahiariva hiama Kotira nraatu aatu hiqaro variananro. Mwiva qutaagama kyero Kotirara mwutukya vaiharora tiro, mwiva hia Kotira nraatu aatu hiqaro variananro. Nai uaqia hi kyaiqara kyaara Kotiva ni ntuqutuankyo tiro Kotira nraatu aatu hiqaro variariva, mwi vaisiva hia qio qutaagama kyero Kotirara mwutukya vahiarivama variananro.

¹⁹ Kotiva nraante tirira mwutukya vaiharo varirara tita, tirevata nanrianra nanrianra mwutukya vaihata varunanra.

²⁰ Vaisi mpovanto tiqaro, Ni mutukyavanto Kotirara vaiho, timwa kyero nai qata vakyaa mporara hia kyuqe vu nraato riemwa mwatairera, mwi vaisiva Kotirara qiani quavavata unra qua nraahuma vahiananro. Mwiva nai vuqo taqaani vaisirara hia mwiva mwutukya vahirera, nataama kyerove mwi vaisiva Kotira hia taqaaninranravata mwiva mwutukya vahiananro?

²¹ Karaisiva mwaa quara vataihata tire ntapihi kyaunanra. Mwitaama tiro: Kotirara mwutukya vahiariva nai hena vaisiaravata mwutukya vahiraro variarive, tura.

5

Tire mwata mwaaqaanaa okyara nraatara kyaunanranra tura

¹ Ta nraakye qorahuave Iesusirara tiqata, Mwiva qutaama mesaiavanto variho. Qutaama Kotiva mwiva titaiharo tiri kyaahaqama timwa tarero mwatani tuminrave, tihua, mwi nraakye qorahua Kotira nraaqiarama varivaro Kotiva mwihua sovama variananro. Vaisivanto mwiva qora Kotirara mwutukya vahiariva, mwi vaisiva Kotira nraaqiararavatama mwiva mwutukya vahiananro.

² Tiri mwutukyavanto Kotirara vahiraqeta Kotiva vatai quara riemwaqita quarera, tire qioma tiqata, Tiri mwutukyavanto Kotira nraaqiararavata vaiho, qiananra.

³ Tire Kotira qua riemwaqita quarera, tire qioma tiqata, Tiri mwutukyavanto Kotirara vaiho, timwa kyeta mwiva quavata riemwaqita quarava hiama muaanraqama kyero vahiananro.

⁴ Tire Kotira nraaqiara variqatara tita, qioma mwatanyaa okyara nraatara kyaunanra. Tire Iesusirara kepukyaqama kyeta riemwaqi viqata qioma mwatanyaa inraikya nraatara kyaunanra.

⁵ Ta vaisivave mwatanyaa okyara qio nraatara kyaunanro? Vaisivanto Iesusirara mwiva qutaama Kotira mwaaquvanto variho qiariva, mwi vaisiva nraahuma mwatanyaa okyara nraatara kyaunanro.

Kotiva Iesusi Karaisira okyarara ntapihi kyero tura

⁶ Iesusi Karaisiva mwatani tumu ntero nramanri varovaro mwiva nraanre rauruvaro qutu viro. Iesusiva hia nramanri nraahu vararaitiro, mwiva nramanri varovaro mwiaqaatairo mwiva nraanrevata rauruvaro qutu vura. Kotira mwanraquravanto qutaa qua nraahu ti variva variqarora tiro, mwivavata Iesusira okyarara ti varira.

⁷ Taarampo nramwuvanto Iesusira okyarara ti variara. ⁸ Mwinramwuhua qua tiqata kuaa qua nraahu ti variara. Kotira mwanraquravantove. Iesusiva nramanri varaiave. Iesusira nraanrevanto kyatarigaa raurivave, mwinramwuhua taarampo nramwuvanto Iesusira okyarara tiri timwa timwi variara.

⁹ Qati qumina vaisivanto mwitaama taqaunanrave ti varia quara, tire mwi quarara qutaave ti varunanra. Tire qumina vaisivanto ti vari quarara qutaave qiarera, Kotiva qiani quara nronra quaravata tire mpoqjavata qutaave qia. Kotiva Iesusirara mwiva ni maaquvanto variho tirara tita, tire qioma qutaave qiananra.

¹⁰ Vaisivanto Kotira mwaaquara qutaa mwivave tiharora tiro, mwiva mwutukyaqitairovata mwi quarara qutaa quama vaiho tiro. Kotira quara hia qutaa quave ti vari vaisiva, mwi vaisiva Kotirara unra qua ti varivave tiro. Kotiva Iesusirara ni maaquve ti quara, mwi vaisiva hia qutaa quave tiqarora tiro, mwiva Kotirara unra ti varivave tiro.

¹¹ Kotiva timwa tai quava mwataamama vahiro: Tirira mwihua ekyaa enta kyuqema kyeta qati variqita quate tiro, Kotiva nai mwaaqu tiri timwinra. Qati variqita vi okyarava nai mwaaquqi vahirara tiro, ¹² Kotira mwaaquntiri variqiro quariva qati variqiro quananro. Hia Kotira mwaaquntiri variqiro quariva hiama qati variqiro quananro.

Tire ekyaa enta qati variqita quananranra tura

¹³ Nte nkye Kotira mwaaquara qutaa mwivave qia nraakye qorahuani gara ntumwa nyatauqo. Nkye nkyeta ekyaa enta qati variqita vi okyarara ntapihiate tina, nte mwaa quara nkyini gara ntumwa nyatauqo.

¹⁴ Tire Kotira kyakya hianinranra rieqata mpo inraikya mpo inraikyara mwia ntumwahiamwa hiararo mwiva tiri qua qioma riaananro. Mwiva tiri qua qio riaariva varirara tita, tire hia aatu hiraitita, Kotirara aakyara nteqata varunanra.

¹⁵ Kotiva tiri qua qioqama kyero riaariva varihatara tita, tire ntapihi kyauraro mwiva tire ntumwahiamwa hiana inraikyara tiri qio timwianrivama variro.

¹⁶⁻¹⁷ Nkye taqaivaro Kotira nraaqiara nkyi sata sakyaa mpovanto hia mwia kyaara ekyaa qutu quani kyaiqara qora kyaiqa utu kyairera, nkye mwi vaisirara Kotirara aakyara ntaivaro Kotiva mwia kyaahaqama mwatairaro mwi vaisiva qora kyaiqa qaqira kyero qati variqiro quari.

Hia nte anoma kyero uaqia hi aanranraqaa nrohi varirara tuqo. Ekyaa uaqia hi kyaiqara utuava Kotira qua nteqa kyaavama vahiho. Uaqia hi kyaiqava mpo vahira, vaisivanto mwia utu kyaariva, mwiva qioma Kotirara aakyara ntaananro. Uaqia hi kyaiqava mpo vahira, vaisivanto mwia utu kyairera, mwi kyaiqara utuaninra kyaara mwiva ekyarama qutu quanano. Nkye mwi kyaiqara utu kyaani vaisirara rieqata hia Kotirara aakyara qiata.

¹⁸ Tire ntapihi kyaunanrave. Kotira nraaqiaravanto hia qaiqaavata qaiqaavata uaqia hi kyaiqara utuqiro quananrove. Kotira mwaaquvanto mwiaqaa ntaqikyiri varirara tiro, mwiva qio variraro Saataaniva hiama mwia qoraqama mwataanano.

¹⁹ Tire ntapihi kyaunanrave. Tire Kotira nraaqiara varurata qati mwatani varia nraakye qorahua hia Kotira qua riaahua variavaro Saataaniva mwihuaqaa ntaqikyiri varira.

²⁰ Tire ntapihi kyaunanrave. Kotira mwaaquvanto mwatani tuminro tiri tivu nraato kyaahaqama kyaiharo tiri tivu nraatovanto ntapihi vihata tire qutaa mwanriqa Kotiva varirara ntapihi kyaunanra. Tire mwia mwaaqu Iesusi Karaisira vatama kyeta variqi viqata tire qutaa Kotira vatama kyeta variqita vi varunanra. Kotiva qutaa mwanriqavantoma variro. Mwiva qutaqama kyero ekyaa enta qati variqita vi varia okyarava, mwivama variro.

²¹ Po, ni nraaqiaranramwu tuaavo, nkye unra mwanriqa mwoqa nyita qatiraqaa variatema, tuqo.

2 IONI

Ioniva tavaaraqinaa qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro airi ihi 60 ihive nri-tarovaro Ioniva mwaa quara qara ntumwa tora. Nraakye mpovanto nai nraaqiara-nramwuanravata hia unra qua mwaanra riaraitita, kyuqema kyeta Karaisira qua riemwaqita quate tiro, Ioniva mwaa quara mwinramwuhuni qara ntumwa nyatora.

¹ Nte Kotira nraaqiaraqaa ntaqiky varuva i Kotiva nai kyaama tai nraakyeraravata, i nraaqiara mwihuaravatama, qara mwaa ntumwa nyatena. Ntevata ekyaa Kotira qua qutaa qua riaahuavata nkyiara mwutukya vaihata varuro.

² Kotira qua qutaa quavanto tirinramwuqi vahirara tita, tire nkyiara mwutukya vaihata varuro. Mwia quavanto tirinramwuqi ekyaaqama kyero qati nraahu vahiqiro quanro.

³ Tire qutaa qua riemwaqita viqata nanrianra nanrianra mwutukya vahiraqeta variararo Kotiva tiri tiqovavata mwia mwaaqu Iesusi Karaisivavata tiri kyuqema timwa teta tiriara po tita tiri mwutukya qihaakyama timwa taivaqeta variara. Qutaaqama kye nanrianra nanrianra mwutukya vahirata variate tura

⁴ Tiri tiqova tiqaro, Qutaa qua nraahu riemwaqita quate, tuvata i nraaqiara hininramwuvanto mwiva tuntama kyeta nrohi variarara tina, nte mwihuara qamwateqanama varina.

⁵ Nini nraakye kyuqeva, e riaante. Nte qua mpo i timwa mwinrenrave. Hia Kotiva qaraakya qua vataira nte i timwa mwinrenranavauma. Tire haaru variqata mwaa quara riaunanra. Mwianra rieqatama po, nrivaqenramwu nanrianra nanrianra mwutukya vahiraqeta variara.

⁶ Tire Kotiva vatai quara riemwaqita quarera, tire qioma tiqata, Kotirara mwutukya vaihata varuro, qiananra. Kotiva vatai quava mwataamama vahiro: Nanrianra nanrianra mwutukya vahirata nrohiate. Nkye haaru tauraaqama kyeta mwi quara riaarave.

Unra qua ti varia vaisihuara tura

⁷ Unra qia vaisihua airivanto nraakye qora unra qua timwa nyinrenrata mpo mwatani mpo mwatani nrohi variara. Mwihua Iesusi Karaisirara mwiva hia nyaamwusairo qutaa tumiro vaisi tuemwa vivave, ti variara. Mwi quara ti vari vaisiva unra qua nraahu ti vari vaisivama variro. Mwiva Karaisira nramwutaavantoma variro.

⁸ Nkye mwi quara ti vari vaisihuara rauriqata variate. Nkye mwihua quara qutaa quave tivaro nkye tauraa Iesusirani kyaiqa varataava quminavau quankyora. Nkye Karaisira kyaiqa nraahu varaqita vivita uro nkyeta kyoqaa varaata.

⁹ Vaisi mpovanto hia Karaisira qua kyuqema kyero tutaraitiro, qaqira kyero mpo qua riemwaqiro virera, Kotiva hiama qio mwikyantiri variananro. Vaisi mpovanto Karaisira qua kyuqema kyero tutero variqi virera, Kotiva nai mwaaqu ntiri mwiavatama kyero variqiro quanro.

¹⁰ Hia Karaisira qua ntapihi kyero timwa nyinraitiro, mpo qua ti variari vaisiva nkyivata varirero nrinrenra, hia mwia qamwata mwateta nkyeta nraamwuqi vita vataata. Hia mwi vaisira qua mwantaata.

¹¹ Mwi vaisirara kyakya hiqaro mwia qua mwantaariva, mwivavata mwi vaisira kyaiqa voti hianinra uaqia hi kyaiqara nraahuma varaananro.

Ekyaaara quara tura

¹² Nte airi qua nkyi timwa nyianriva vaihanavata nte hia qaraqitaina nraahu nkyi timwa nyinrenra. Nte ntenavanto uro nkyivata variqana timwa nyiankye timwa kyenama varina. Nkyivata uro variqana qua timwa nyiqanama nkyevata ntevata qamwataanra.

¹³ I nrunra Kotiva nai kyaama tai nraakyerara nraaqiara-nramwu mwaini variahua i qua mwantaavo.

3 IONI

Ioniva ekyaaara qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvoro airi ihi 60 ihive nri-tarovaro Ioniva mwaa quara qara ntumwa tora. Vaisi mpovanto Kaiasiva varuvoro Ioniva mwianra kyuqema kyera Iesusira nraaqiaravanto nyianrasaita nrumu varihuaqa ntaqikyiqira quante timwa kyero vaisi mpo Ntiotarepirara uaqia hi kyaiqara uti variho timwa kyero Ntemitiriaasirara kyuqe kyaiqa vare variho timwa kyero qara ntumwa tora.

¹ Kaiasio, nte Ioniva Kotira nraaqiaragaa ntaqikyivi varuvama mwaa quara ini qara ntumwa tena. Po, Kaiasio, qutaagama kyeroma ni mutukyavanto iara vahiho. ² Ni katao, e hia nriqa quani inraikyara varairaro i mwamwantavanto kyuqema kyero vahiarive tina, nte iara rieqanama Kotirara aakyara nte varura. Nte ntapihi kyauqaro i vu nraato mwutukyavanto Kotirara kyuqema kyero vaihara variananra.

³ Tiri tiqata vakyaa mponramwuvanto e hiananrasaita mwaini nri nteta iara mwiva kyuqema kyero qutaa qua tutero variqiro vi variho qiavana nte mwi quara riena qamwateqana varuqo. Qio nte i ntapihi kyauqara e Kotira qua qutaa qua nraahu riemwaqira vi variaravama variaro.

⁴ Qikye, nte qaiqaa nanra qua mpo rienave nte qamwataaninra. Ni nraaqiarara mwihua qutaa qua nraahu riemwaqita vi variavo ti vari quara, mwi quara rieqanama nte nronraqama kyena qamwataaninra.

Ioniva Kaiasirara kyuqe kyaiqa vare variaro tura

⁵ Ni vaisio, e tiri tiqata vakyaa kyaahaqama nyateqarama hia viri taqaarahuavata kyaahaqama nyateqarama kyuqema kyera kyaiqa vare varira.

⁶ I mwutukyavanto mwihuara vahira mwihua tiri timwa timwivavata tire Iesusira nraakye qora mwaini varuraha riaunanra. Mwi vaisihua Kotira kyaiqa vare varirara tira, e mwihua kyuqema kyera kyaraqotairave, mpo inraikyaqotairave, kyaahaqama nyatairata aanraqaa quata.

⁷ Hia Iesusira qua raa nraakye qorahua variavata mwihua hia mwihuara munima timwivaqeta aanraqaa tuvare quare tiraitita, mwihua Iesusi Karaisira nruutuara rieqata mpo mwatukya mpo mwatukya nrohigata Karaisira qua timwa nyi variara.

⁸ Mwihua mwitaamaqita vi variarara tita, tire mwihuara qamwateqata sita kyeta vateta kyaahaqama nyataaravama vahiho. Tire mwihua kyaahaqamaqita viqata mwihuavata tirevata kuaa kyaiqa mwia vare variararo qutaa qavanto qioma viro nrinro hiananro.

Ioniva Ntiotarepisiva uaqia hi kyaiqara utiho tura

⁹ Nkwe Iesusira nraakye qora mwini variahua, nte nkyini qara vara kyauqaro Ntiotarepisiva kyaakueqama kyero hia tiri qua riarero uti variro. Mwi vaisiva nronra vaisiqama viro mpohuaqaa ntaqikyianinranra nraahuma mwia mwutukya vaiharo variro.

¹⁰ Nraakiara nkye hinani uro ntena nte mwia uaqia hi kyaiqara qovarama kyarera. Mwiva tiri nrutuvanto mwatani tumi quarive tiro, unra qua tiriara ti variho. Hia mwi qira nraahuve. Mwiva varihata tiri qata vakyaa hua mpo mwatukya mpo mwatukyani nrohi variahua nriavaro mwiva kepukyaqama kyero hia nte mwihua qamwata nyatarerave timwa kyero taqaiharo mpovanto mwihuara qamwato sita kyero nai nraamwuqi vatarero utiharo mwiva mwivavata vu nraato nrenro tiqaro, E mwihua sita vatairera, mwia kyaara i raaguta kyaarara hia tirivata variqara Kotira qua rienanrave, tiro. Mwiva mwitaa tiqaro mpohuvavata antuare varira.

Ntemitiriaasira kyuqe kyaiqara tura

¹¹ Ni vaisio, hia uaqia hi kyaiqara utihua vi aanranraqaa quante. Kyuqe kyaiqa nraahu vare aanranra mwiaqaa nraahu quante. Kyuqe kyaiqa nraahu vare variva, mwiva Kotira nraaqiarama variho. Uaqia hi kyaiqara uti vari vaisiva hia Kotira okyara taqavama.

¹² Vaisi mpovanto Ntemitiriaasiva varihata ekyaa nraakye qora mwi vaisirara kyuqe vaisive ti variara. Mwihua taqaavaro mwi vaisiva qutaagama kyero Kotira kyaiqa vare varira. Tirevata mwi vaisirara kyuqe vaisive turo. Tire mwitaa tunanra evata riararo qutaa qua nraahuma vahiho.

Ekyaaara qua mwanteqaro tura

¹³ Nte airi qua i timwa mwianriva vaihanavata nte hia qaraqitaina i timwa mwinrenra.

¹⁴ Nte pataqia vari kyena nte uro i viri taqeqana ivata qua tirera.

¹⁵ Kotiva i kyaahaqama mwatairaro i mwutukyavanto qihaakyama vahirara variante.

I qata vakyaa mwaini variahua i qua mwantaavo. Ni kata pakyaa mwini variahua nianra mwiva nkyi qua mwantaiho tira timwa nyiante.

IUTI Iutiva qara vara kyora

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvaro 40 ihive 50 ihive nritarovaro Iutiva mwaa quara qara ntumwa tora. Iutiva Iesusira qatavanto variqaro nraakye qora hia unra qua mwaanra riemwaqi viraitita, kyuqema kye Iesusi Karaisira qua riemwaqi quate tiro, Iutiva mwaa quara qara ntumwa tora.

¹ Nte Iutiva Iesusi Karaisira kyaiqa vaisima varuqo. Nte Iemisira qatavantoma varuqo. Nte Kotiva nyaanrama tai nraakye qorahuanima mwaa quara qara ntumwa tauqo. Kotira tiri tiqora mwutukyavanto nkyiara vaihata nkye variara. Iesusi Karaisiva nkyiara aanra kyuqeraqaa quate tiro, nkyiqa ntaqikyi varira.

² Kotiva nkyiara po tiraro nkyi mwutukyaqaitaro qihaakya hi varirata variqata nanri-anra nanrianra mwutukya vahirata variata. Nkye mpoqiavata mwitaamaqita quata.

Unra mwaanra okyara tu vaisihuara tura

³ Ni nramwunaa tuaavo, nte Kotiva nkyivata tirivata huvantu kyaani okyarara qara ntiqana nkyi timwa nyiankye tura qaqira kyena mpo qua nkyi timwa nyinrenra. Vaisi mponramwuvanto tire Karaisira qua riauna quara qaqira kyaa vaisihua nkyi qua nraatara kyevorave tina, nte nkyi timwa nyianrita nkye Karaisira qua kepukyaqama kye tuteqata variqi quata. Kotiva Karaisiva tiri kyaahaqa hiani okyarara tire qutaave tunanra kuaa nani timwinranra tita, tire mwia nraakye qoravanto variqata mpo qua hia tiraitita, avuqavuma kye mwia qua timwaqi virera.

⁴ Nkye hia taqaavata mpohia vaisihua tirema kye uro nkyi utaqi variara. Haaru Kotira mpukuqi qara ntumwa tova tiqaro, Mwitaa hi vaisihuaqaa Kotiva nronraqama kyero qua vataanrove, tura. Mwi vaisihua hia Kotirara nronraqama kye riaraitita, Kotiva tiri kyuqema timwa taani quara, mwi quara api tuqasaa kye unراسi tiqata, Tire qioma naitarama kye nraata vaati varaana okyarara qaqira kyeta api nrohiana okyarara nraahu riemwaqita quare, ti variara. Mwi hua mwitaa tiqata Iesusi Karaisira qoririma mwate variara. Iesusi Karaisiva tiriqaa ntaqikyi vari vaisiva tiri vunyaa vaisivanto varihata mwihua mwia qoririma mwate variara.

⁵ Nkye mwaa quara vaakya riaravata nte qaiqaa nkyi timwa nyinrenrave. Haaru Kotiva nai Isareri nraakye qora Isipiqitairo kyaahaqama kye sitaairo uro kyero variqiro vuvata mpo enta nai nraakye qoraqitai mpo uhua Kotira quara hia qutaa quave tuvaro mwia kyaara Kotiva hia mwihua vekyahu nyataraitiro, mwihua taiqa kyorave.

⁶ Mwi quara rieta nkye nyaamwunyaahuaravata rieqata variata. Haaru nyaamwunyaahua mpo uhua Kotiva mwihua nronraqama kyero nkyiari mwutukya nyunra mwiaqaa varuvaro pupohovata qaqira kyeta mpo kyaiqa varaare tuvaro mwia kyaara Kotiva mwihua nronraqama kyero enta huraqi kyero seniqa rupa tora. Mwi hua mwini variqi vita ekyara entaqaa nronraqama kyetama qua varevara.

⁷ Nkye Sotomianravata, Komoraaravata, mwitana tataaqaa vahu mwatukyahuaravata, riaata. Mwi mwatukyarai varuhua nyaamwunyaahua ua kyaiqa varontema kyeta avuqavuma kye nai vare nai vare hi okyarara qaqira kyeta quara vai ri nraantantamwa kyeta vaisivanto nraakyevanto nanrianra nanrianra api nrohi varuvaro mwia kyaara Kotiva qiaqotairo mwihua tatoqa tuto kyorave. Ekyaa nraakye qoravanto Kotira qia hia qipaani qiarara taunru kyevorave tiro, Kotiva qiaqotairo mwihua tatoqa kyora.

⁸ Mwi quarara nraato tuataara vaihata mate unra mwaanra okyara ti varia vaisihua hia mwi quarara riaraitita, mwihua api kyaiqa nraahu vare variarave. Mwi vaisihua nkyiari su nyaatoqi api nrohi okyarara nraahu rieqata uaqia hi kyaiqara utiqata mwihua nkyiari mwamwanta uaqiama kyeqata nronra vaisinramwuvanto qia quara hia riaraitita, nyaamwunyaahua kepukya inraikyaravata uaqia hi quara tiqata mwoqanyaa qua ti variarave.

⁹ Haaru nyaamwunyaava Maikeriva nyaamwunyaahua vunyaa vaisivanto variqaro mwiva Saataaninravata Mosesira mwamwanta varaaninranra inronra hi variqaro mwiva tiqaro, Nena Saataaninranra uaqia hi quara tiqana mwoqanyaa qua qiankyorave, timwa kyero Saataaninranra tiqaro, Kyairaro niqaa ntaqikyi variva, Kotiva iara qiarive, tura. Maikeriva nronravanto mwitaa tu quava vaihata mate mwi vaisihua hia mwi quarara nronraqama kye riaraitita, nyaamwunyaahuara uaqia hi quara tiqata mwoqanyaa qua ti variarave.

¹⁰ Mwi vaisihua unra mwaanra okyarara ti varia vaisihua mwi okyara mwi okyarara hia ntapihiraitita, ekyaa mwi okyarara uaqia hi okyararave tiqata uaqia hi quara

mwanira tiqata mwoqanyaa qua ti variara. Mwihua quara vairi su nyaatoqa ihata quara vairivanto rieta taqe hia okyarara nraahu mwihua rie taqe hiarave. Mwi vaisihua mwi okyarara utuqi vi varivaro mwi okyarava mwihua vara raupirima kyaanano.

¹¹ Nte mwihuara poma tuqo. Mwihua Keniva nrohuntema kyeta api aanraqaa nrohi variarave. Haaru Mperaamua munimanra nraahu rieqaro nraakye qorara unra mwanriqa nrutu tuaahereqa varieta tuntema kyeta mwaa entara mwi vaisihuavata munimanra nraahu uti variara. Haaru Koraava Mosesira nramwutaaga hiqaro mwia nraatara kyarera utuvaro ru kyontema kyeta mwi vaisihuavata taiga vivara.

¹² Nkye nanrianra nanrianra mwutukya vaihata ntuvaantuama viqata kyara nre variaraqi mwi vaisihua uaqia hia vaisihua nkyi utaqaa variqata mwihua tauma rumpuara uaqia hira votima kyeta nkyi utaqaa variqata mwihua nkyiariara nraahu rieqata kyara nre variarave. Mwi vaisihua qumina tonamwu nraantantamwa kyeta variarama. Toqavanto tonamwu mwia ntupupuata kyaiharo hia vativata vaiharo aahara tonamwu vahira votima kyeta variarama. Kyatari mwanrevanto ekyaa quavaruma viharo hia tamwa riara votima kyeta variarama. Kyatari tuqavata ntaru kyaiharo aaharama vira votima kyeta variarama.

¹³ Nramanri aisaakya votima kyero mwihua uaqia hi kyaigava qoqaa vahirama. Mwihua qovoravanto qakya hiro nrohiro qipa vintema kyeta variara. Mwi vaisihua anoma kyero enta hiro upi kyokikina ri mwatukyaraqa ekyaa enta variqi quate timwa kyero, Kotiva mwi mwatukyara mwihuani terama kyero vataira.

¹⁴ Ataamua tohare varu vaisiva variro vaisi mpo mwata tovaro mwi vaisiva vara mwata tovaro mwitaamaqiro viro Inokura 6 vanto mwata tovaro mwiva 7 okyara mwiva varurama. Inokuva mwi entara variqaro Kotira qua qovarama kyero tiqaro, Taqaate, nraakiara nronravanto nyaamwunyaahua airi sita varero ¹⁵ ekyaa nraakye qora qua avuqavu hirero tumuananrove. Nraakye qora Kotira qoririma mwateta mwianra qora qua ti varihua rirero tumuananrove tura. Inokuva haaru mwi quara turama.

¹⁶ Unra qua mwaanra ti varia vaisihua *nrutu nraunru/nrunru nraanru* tiqata mpo-huaqaa qua vateta tiqata, Nkyiqaama qua okyaravanto vaiho, ti variarave. Mwihua nkyiari api varaataa hi kyaigara nraahu vare variqata nkyiari nyutu nraahu tuaahereqa variarama. Mwihua nkyiari kyuqema kye varirara nraahu riemwaqi viqata mpohua vara mwataniga hi quara nraahu ti variarave.

Kepukyaqama kyeqata Karaisira qua tutaate tura

¹⁷ Ni nramwunaa tuaavo, mwihua mwitaa timwaqi vi varivata nkye hia mwihua hiante hiate. Tiri vunyaa vaisivanto vaisi mponramwu nronraqama kyovata mwihua qia quara nkye qati nraahu riemwa taata. ¹⁸ Mwihua mwitaama tita:

Ekyara enta qaumato vahiani entaraqaa

nraakye qora qovarama vita

mwihua Kotira aanraqaa nrohi varihuara raima

nyateta mwihua hia Kotirara riaraitita,

mwihua nkyiari api nrohiataa hirata nrohivarave, tura.

¹⁹ Mwi vaisihua nkyi Iesusira nraakye qora ntainra kyarera uti variarave. Hia Kotira mwanraquravanto mwihua kyaahaqa ihata mwihua mwi kyaigara utuqi vi variara. Mwihua quara vairivanto nrohiantema kye mwihua nkyiari mwutukyavanto varaataa hi kyaigara nraahu varaqi viqata nrohi variarave.

²⁰ Ni nramwunaa tuaavo, hia nkye mwihua nrohiantema kye nrohiata. Nkye Karaisira qua riahuama. Karaisira qavanto mpo qua mpo qua nraatara kyero kyuqe quama vahiro. Nkye kepukya nraakye qoravanto varirerata mwi quara nraahu mpoqavata riemwaqita quata. Kotira mwanraquravanto nkyi kyaahaqa hirata Kotirara aakyara nteqata variata.

²¹ Nkye Kotira qua riemwaqita vivaro Kotira mwutukyavanto nkyiari vahirata variata. Nkye mwitaamaqi viqata tiri vunyaa vaisi Iesusi Karaisira vekya varivaro nkyi kyuqema nyatairata nkye ekyaa enta qati variqi quata.

²² Karaisira quara hia kepukyaqama kye riaraitita, taara vu nraato tihua, mwihuara nkye mpo tita, mwihua kyaahaqamaqita quata. ²³ Vaisivanto qiaqi variharo mwiqitairo pati qatinani kyaintema kyeta nkye mwi nraakye qorahua kyaahaqamaqi vivata mwihua uaqia hi aanranraqaa hia quata. Nkye po tiqata mpohua kyaahaqa hirera hita mwihua qora kyaigavanto nkyivata apiqama taankyo tita, nkye qakyoma kye taqamwaqi viqata mwihua kyaahaqa hiata. Mwihua qora kyaigavanto ntenra vi tuavaaqara voti hiva vahira nkye tu varevora.

Kotirara kyuqeve tura

²⁴ Kotiva qioma nkyiqa ntaqikiyiqiro virata nkye Kotira aanraqaa nrohiqatama hia qora kyaiqa varaqi vivaro hia nkyiqa qua vahirata nkye mwutukyaqitai qamwate variqata vivita mwiva kepukyavanto varinani uro ntevara.

²⁵ Kotiva mwanriqa kuaiqiavanto variqaro mwiva tiri nronra vaisi Iesusi Karaisira kyaiqara rieqaro tiri huvantu timwa te varira. Mwivama vunyaava variro. Mwiva ekyaa inraikyaqaa ntaqikiyi varivama. Mwiva kepukyaqama kyeqaro kyaiqa vare varivama. Haaru Kotiva mwitaamaqiro vi varurama. Mate mwaa entaravata mwiva mwitaamaqiro vi varira. Nraakiaravata mwiva mwitaamaqiro nraahu vi variananrove. Nte qutaama tuqo.

QOVARAMA KYORA

Uqetato quara Karaisiva govarama kyero Ioninra timwa mwunra

Iesusira qati vara sivuma kyovaro nyaamwuni uro varuvuro airi ihi 60 ihive nri-tarovaro Ioniva mwaa quara gara ntumwa tora.

Mwi entara mpo uhua Iesusira nraakye qora uaqiamaqita vi varuvuro Ioniva Iesusira nraakye qorara hia pupohairata kyuqema kye Iesusi Karaisira qua riemwaqita quate tiro, mwaa quara gara ntumwa tora.

Ioniva hia vaitaraitiro, qati variqaro ruvaata voti hura taqamwaqiro viqaro mpo inraikya mpo inraikyavanto nraakiara qovara hianinra taqero mwi quara gara ntumwa nyatora.

¹ Kotira kyaiqa vaisinramwuvanto varivaro nraakiara hia mpuahaama viraro mpo inraikya mpo inraikyavanto qovara hianinranra ntipihiate tiro, Kotiva mwaa quara Iesusi Karaisira timwa mwuvuro mwiva mwi quara govarama kyora. Iesusi Karaisiva nyaamwunayaa vaisi mpo titovaro mwiva tumu ni timwa mpuvana nte Ioniva Iesusi Karaisira kyaiqa vaisivanto variqana ² ruvaata votima kyena taqeqana mwi inraikyara mwi inraikyara taqaavarara rieqana gara ntumwa taura. Nte mwaa quarara qutaa Kotira mwakyaakya vaiharo qutaa Iesusi Karaisiva mwi inraikyara mwi inraikyarara timwa mpuvana riaavararama tuqo.

³ Mwaa quara kyaara nti variani vaisira Kotiva kyuqemama mwataanano. Mwiva kyaara nti varirata mwaa quara rie vari nraakye qorahua, mwihuavata mwaa quarara nronraqama kye riemwaqi vivera, Kotiva mwihuavata kyuqemama nyataanano. Mwaa quava qutaqama kyero qovara hiani entava qaumatoma vahi.

Kotira nraakye qora mwatukya 7 nramwuqi varuhuara qua mwanteqaro tura

⁴ Kotira nraakye qora Esiaani mwatukya 7 nramwuqi variahua nte Ionivama nkyi qua mwantena. Kotiva mate qati variqiro vi varivama. Haaruvata mwiva qati variqiro vi varuvama. Nraakiaravata mwiva qati variqiro viqaro tumuanrivama variro. Kotiva nkyi kyuqemaqiro viraro nkyi mwutukyaqitairo qihaakya hi varirata variata. Kotiva nai taintaqaa mwatakya viro vaiharo mwia vuqaa mwanraqura 7 nramwuq variahua, mwihuavata nkyi kyuqemaqita vivaro nkyi mwutukyavanto qihaakya hi varirata variata.

⁵ Iesusi Karaisivavata nkyi kyuqemaqiro viraro nkyi mwutukyaqitairo qihaakya hi varirata variata. Iesusi Karaisiva hia qoriri hiraitiro, kyuqema kyero Kotira okyara tiri timwa timwi variva, mwiva nraante vunigama kyero qutu quaraqitairo siviro qati variqi vi variro. Mwatani vunyaa vaisi airivanto variavaro mwiva ekyya mwihua vunyaa vaisivantomoma variro. Mwiva mwutukyavanto tiriara vaiharoma variro.

Mwiva tiriara rieqaro qutu vurara tiro, Kotiva tiri uaqia hi quara nruka timwa taihata tire huvantu vita variqata ⁶ tiri vunyaa vaisivata variqata qioqama kye mwia qora Kotira kyaiqa varaqi quarahuama varita. Nrivaqe mwia nrutu tuaaheraqi quara. Mwiva kepukyavanto variqaro ekyya enta qati variqiro quananrove. Qutaave.

⁷ Qio taqaate. Mwiva tonamwuqi variqaroma qaiqaa tumuananrove.

Mwiva tumi varirata ekyyahua mwia taqe varivaroma tumuananrove. Mwiva mwamwantaqi higaariqo ruto vaisihua, mwihuavata mwia taqe varivaro tumuananrove.

Mwi entara mwatani varihua mpo mwatanaa mpo mwatanaavanto mwia taqeta ntate varivarave.

Mwi inraikyava qio mwitaama hiananrove. Qutaave.

⁸ Kotiva nronravanto ekyya inraikya nraatara kyaiva tiqaro, Nte toharena vuni variavantema kyena ekyyaararaqavata variarivama varuqo, tiro. Kotiva mate qati variqiro vi varivama. Haaruvata mwiva qati variqiro vi varuvama. Nraakiaravata mwiva qati variqiro viqaro tumuanrivama variro.

Ioniva nai ruvaata taqorara tura

⁹ Nte Ioniva nkyi sata sakyavantomoma varina. Nkyevata ntevatata Iesusiravata kuaaqi variqi vi varunanra. Nte nkyi kyapata variqi viqana nriqi vi inraikyarave, muaanrave, varaqina vi varura. Mwitaamaqi vi varuraro Kotiva tiriqaa ntaqikiyi varihata tire mwiva nraaqiara varunanranra tita, nkyevata tirevata kepukyaqama kyeta variqi vi varunanra. Nte mwitaamaqi viqana Kotira qua nraakye qora timwa nyiqi vina, Iesusiva govarama kyai quara nraakye qora timwa nyiqi vi variavata mwiva kyaara ni rupaqita uro kyaarera utaqaa vahi mwatara Patimosiqaa kyoroma.

¹⁰ Nte mwini variqana tiri vunyaa vaisi nrtutu tuaaheraani entaraqaa variavaro Kotira mwanraquravanto nivata varuvana nte nronraqama kyena Kotirara riemwaqi viqana variavaro ni moqasairo quavanto nronraqama kyero ntoma nruqua taara tiqaro ¹¹ mwitaama tiro: E taqe varina inraikyara qara ntumwa kyera mwi qarara vara kyairaro Kotira nraakye qora mwatukya 7 nramwuqi varinani quarive. Mwi mwatukyara nrtutu vahirero Epesaasi, Simenaa, Pekamaami, Taiataira, Saatisi, Pirateripiaa, Reotisiaa, mwi mwatukyara nrtutu mwitaamama vaiho, tiro.

¹² Mwitaati varuvana nte mwi quara ti varu vaisira taqaankye tina, tuqasaavi taqaavaro omwa ite varu inraikyava 7 nramwu koriqo ututo inraikyava vahuvaro ¹³ mwia utana vaisi mwiva varura. Mwia viri vahirero nte mwatani mwatatai nraaqiarava varuqo tu vaisira viri votima kyero vahura. Mwiva tuavaaqa mpuaahaa utu tovaro kyuqu taaqi tumitarovaro varuvaro mwetokyaqaa mwiva koriqotairo ututo hoqukyara huteru varura.

¹⁴ Mwia qiata kyaahi vahirero turomunrave, vahi vosauve, mwia voti huva vahuvaro mwia vuvanto qia votima kyero ite varura. ¹⁵ Mwia kyuqu qaini voti hira mwia nrtutu mparaasi ravita kyero kyuqema kye utu kyero vahamwenra qutaiharo takyuqira votima kyero takyuqi varuvaro mwia quavanto vahirero aisaakya nruqua taara ti varura.

¹⁶ Mwitaama vahuvaro mwiva nai kyauqu tuananrani qovora 7 nramwu tovarovo paipa hini hini mpoqama kyero vaihova mwia nroqitairo govarama vuvaro aatuqo tero varura. Mwitaama vahuvaro mwia virivanto huarivanto ihera itaintema kyero iteqaro takyuqi varura.

¹⁷ Mwi vaisiva mwitaama varu vaisiva varuvana nte mwia tagena tumu ntina qutu vu vaisira votima kyena mwia kyuqutarani variavara. Nte mwitaama variavaro mwiva nai kyauqu tuananraqotairo ni mamantaqaa vatero tiqaro, Hia aatu hianta. Nte tohare vuni variavantema kyena nte ekyaararanivata variarivama varuqo.

¹⁸ Nte qati variqi vi varuvama varuqo. Qio taqaante. Nte qutu quavavavata mate qati variqi viqana ekyaa enta qati variqi virerave. Nte ntaqikyiqana nte qiariroma vaisivanto qutuananrove. Nte qiariroma vaisivanto uaqia hi mwatara nronraqama kyero qia itaaninraqi quananrove.

¹⁹ E taqe varina inraikyara qara ntumwa taante. Mate mwaa entara qovara hianinravata, nraakiara qovara hiani inraikyararavata, qara ntumwa taante.

²⁰ E ni kyauqu tuananrani qovora 7 nramwu taqe variananravata, omwa qupi kye vataa inraikyara koriqotairo utu kye 7 nramwu vataaravata, nte mwi quara okyara uqeta taira vutu kyena i timwa mwinrenrave.

Qovora 7 nramwu mwia okyara vahirero mwihua nyaamwunyaa vaisi 7 nramwu variarave. Nyaamwunyaa vaisi 7 nramwu vaakya tura Kotira nraakye qoravanto varia mwatukyara 7 nramwuqaa ntaqiky variarave. Omwa qupi kye vataa inraikyara 7 nramwu taqe variananra okyara mwitaamama vaiho. Mwi inraikyava Kotira nraakye qoravanto varia mwatukyara 7 nramwuma vaiho, tiro.

2

Epesaasiqi varu nraakye qorahua qua nyunra

¹ Mwitaati timwa kyero mwiva tiqaro, Epesaasiqaa ntaqiky virira nyaamwunyaanrani mwitaama kyera qara ntumwa taante. Nte ntena kyauqu tuananrani qovora 7 nramwu tutena omwa qupi kye vataa inraikyara koriqotairo utu taara 7 nramwu vataara utaqaa nrohi varuva, ntema nkyi qua timwa nyuqo:

² Nte nkye kyaiqa vare variara taqaurave. Nte taqauqata nkye toqaamwu tu kyeta kyaiqa varaqi viqata hia pupohaihata kepukyaqama kyeta variqi quarave. Nte taqauqata nkye uaqia hia vaisihua hia qamwata nyataraitita, mwihuara quate qiarave. Uaqia hu vaisihua mponramwu govarama vita tiqata, Tire Iesusiva nronraqama kyaihata varurahuave, tuvata nkye mwihua mwataara hiqata taqovata mwihua unra tu vaisihua varurave.

³ Nte taqauqata nkye nianra rieqata muaanra varaqi viqata hia qoriri hiraitita, kepukyaqama kye variarave.

⁴ Nkye mwitaamaqi viqata qio variavanavata nte mpo qua kyaara nkyiara tirerave. Nkye tohareta varu entara nkyi mwutukyavanto nianra mpoqiyavata vaurave. Mwaa entara nkyi mwutukyavanto hia nronraqama kyero nianra vaiho.

⁵ Mate nkyi kyaiqavanto tumu ntira mwianrama riaate. Nkyeta qora kyaiqa qaqira kyeta haaru kyuqe kyaiqa varontema kyeta varaate. Nkye hia nkyeta qora kyaiqa qaqira kyaivera, nte nkye hinani uro ntena nkye omwa qupikyegata vataa inraikyara mwia vara qatinani kyaaninrave.

⁶ Mwitaa tiqanavata nte nkyi qua mpo riegana nkyi qamwata nyatauqo. Nte ti varuntema kyeta nkye tiqata, Nikoraasiqinaahua utua kyaiqarara tiri tiqo itaiho, ti variave. Nkye mwitaa qiarara tina, nte nkyi qamwata nyatauqo.

⁷ Nkyi su nyaato kyuqe su nyaato vahirera, Kotira mwanraquravanto Kotira nraakye qora timwa nyi vari quara riegata variate. Vaisi mpovanto qora kyaiqa hia utiraitiro, qora kyaiqa nraatara kyeqaro variqiro viraqe nte mwi vaisirara qio Kotira aakyoqi uro variqarama kyatari mpo mwia tamwa nreta qati nraahu variqi vira hiq kyera nrenanrave qianinrave, tiro.

Simenaqaq varu nraakye qorahua qua nyunra

⁸ Mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Simenaqaqa ntaqiky variira nyaamwunyaanrani mwataama kyera qara ntumwa taante. Nte toharena vuni variavantema kyena nte ekyaararanivata variarivama varuqo. Nte qutu quavava mwaa entara qati variqi vi varuvama varuqo.

⁹ Nte qianinra riaate. Nte taqauqata nkye muaanra nronraqama kye vare variarave. Hia nkyini mpo inraikyavata vaihata nkye vehiqama kye variarave. Qio nkyini airi inraikya nyaamwunima vaiho. Nte riaugata Iutaa vaisinramwuvanto tiqata, Tire lutaavanto nraahu Kotira nraaqiara varuro, tiqata nkyiara uaqia hi quara qivata variarave. Mwiuhua hia Kotira nraaqiara variraitita, mwiuhua Saataaninra nraaqiarama variavo.

¹⁰ Nronraqama kyero muaanravanto govora hirata hiama aatu hiqata variate. Riaate. Saataaniva nkyi mwataara hirero nkyi mponramwu sitaairo uro karavuqi kyaananrove. Nkyi karavuqi uro kyairata nkye kyauqurutana iherara mwiqi variqi vivata nkyi qoraqama nyatevarave. Nkyi qoraqamaqita vivata nkye hia ni qoririma mataraitita, nianra nraahu nraato tuqita quate. Nkyi nronraqama kye ntuqutuqi vita uro nkyi ntuqutuqyaivera, nianra nraahu nu nraato tiqata varivaqena nte ntenavanto mwia qiata nkyi kyoqaa nyiqana qati variqi vira nkyi nyianrita kyuqema kye qati variqi quate.

¹¹ Nkyi su nyaato kyuqe su nyaato vahirera, Kotira mwanraquravanto Kotira nraakye qora timwa nyi quara riaata. Vaisivanto nraatara kyeqaro kyuqe aanraqaa variqiro viro uro qutu quari vaisiva qio variraro nraakiara qutu quariva hiama mwia tu varaananrove, tiro.

Pekamaamiqi varu nraakye qorahua qua nyunra

¹² Mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Pekamaamiqaa ntaqiky variira nyaamwunyaanrani mwataama kyera qara ntumwa taante. Nte paipa hini hini mpoqama kyero vaihaira vatauvama varuqo. Nte qianinra riaate.

¹³ Nkyi mwatukya mwia nte ntapihi kyaurave. Nkyi mwatukyaqi airi nraakye qora Saataaninra qua riegata mwia kyaiqa vare variavata nkye mwini variqata nianra nraahu riemwaqi vi variarave. Saataaninra kyaiqa vare variahua airivanto variavaro nkyiqitairo mpovanto Antipaasiva kyuqema kyero ni qua ti varihata mwia kyaara mwia ru kyaavata nkye mwiaqaatai hia aatu hiraitita, nkye kepukyaqama kyeta nianra nraahu riemwaqi vi variarave.

¹⁴ Nkye mwitaamaqi viqata qio variavanavata nte mpo qua kyaara nkyiara tirerave. Nkyi utani vaisi mponramwuvanto variqata mwiuhua Mperaamuva api qua timwa to quara votima kyeta nkyi timwa nyi variavata rie variarave. Haaru Mperaamuva variqaro vaisi mpo mwia nruutu Mperekira timwa mwinro tiqaro, Kumwaanri mwataama kyera timwa nyiqanrama mwiuhua rapatama kyairata i mwatanaa Isarerivanto i unra qua riegatama unra mwanriqani vate kyarara nregatama api qaraqita viqatama uaqiama quate, turave.

¹⁵ Nkyi utaqitai vaisi mponramwuvantovata api qua ti variavata nkye mwiuhua qua rie variarave. Mwi vaisihua Nikoraasiqinaahua api timwa taa quara nkyi timwa nyi variavata nkye mwiuhua qua rie variarave.

¹⁶ Nkye mwi quara mwi quara api qua qaqira kyeta tuqasaqita kyuqe qua nraahu riemwaqita quata. Nkye hia mwitaa hivera, nte nkye hinani uro ntena nkyi utaqaa api qua ti varihuavata ntena noqinaa paipaqa ntaquaninrave.

¹⁷ Nkyi su nyaato kyuqe su nyaato vahirera, Kotira mwanraquravanto Kotira nraakye qora timwa nyi quara riegata variata. Qio kepukyaqamaqiro viqaro qora kyaiqa uro nraatara kyaani vaisira, nte mpo kyara *mana* uqeta taura hini mwina mwiaqaatana ori eqarorivata mwianrinro mwiaqaa vahi nrutura mwia varaari vaisiva, mwiva nraahuma ntapihiananrove, tiro.

Taiatairaqi varu nraakye qorahua qua nyunra

¹⁸ Mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Taiatairaaqaa ntaqikyivi varira nyaamwunyaan-rani mwataama kyera qara ntumwa taante. Nte qua qianinra riaate. Nte Kotira mwaaguvanto ni puvanto qia votima kyero ite varihana varuvave. Ni kyuqu qaini voti hira mwia nrtutu mparaasiqaa vahaamwenra qutaiharo takyuuqira votima kyero takyuuqi varihana varurave.

¹⁹ Nte variqana nkyi kyaiqa taqe varurave. Nte taqauqata nkye nanrianra nanrianra mwutukya vaihata variarave. Nkye Kotirara kepukyaqama kye rieqata variarave. Nte taqauqata nkye mpohua kyaahaqa hiqata variarave. Nkye muaanra nrilhata hia qoriri hiraitita, kepukyaqama kyeta variqata varaqi vi variarave. Vuni nkye Kotira kyaiqa pataqia varaqi vita mate nkye mwi kyaiqara nronraqama kye vare variarave.

²⁰ Nkye mwitaamaqi viqata qio variavanavata nte mpo qua kyaara nkyiara tirerave. Nraakye mpovanto mwia nrtutu leseveriva nai tiqaro, Nte Kotira qua qovarama kye varuvave, timwa kyero nkyi utaqi varihata nkye mwia qati taqe kyaavaro nkyivata varirave. Mwi nraakyeva api qua timwa nyi varihata ni kyaiqa vaisinramwu mwia qua rieqata api qareqata unra mwanriqani vataa kyarara nre variarave.

²¹ Mwi nraakyeva nai qora kyaiqa qaqira kyaarive tina, nte mwia vekya mpuhaama variqi vi varuqaro mwiva hia qaqira kyaraitiro, mwi kyaiqara qati nraahu utuqiro vi varirave.

²² Mwia kyaara nte mwi nraakyeera ntuqutuariro mwiva nronraqama kyero nriqa quani inraikyara varaqiro quananrove. Mwiavata api nrohi vari vaisihua, mwihuavata hia nkye po kye tita tiqata, Hia mwi nraakyeravata nrohiaaarave, tivera, nte qamwan-rama kyenama mwihuavata ruarita mwihua nronraqama kyetama nriqa vi inraikyara varaqita vi varivarave.

²³ Nte mwitaama kyena mwi nraakyeera vataqi vihua, mwihuavata ekya ntuqutu kyaarita qutu vivarave. Nte mwitaamaqi quarita Kotira nraakye qora mpoqi mpoqi varihua ni okyara ntapihii kyeta taqavarave. Nraakye qoravanto su nyaatoqi vahi quarave, mwihua vare varia kyaiqarave, nte mwi quara mwi quara tukyama kyena ekya ntapihii kyaurave. Nraakye qora kuaiqia kuaiqiyavanto nkyiari qora kyaiqa varera mwiaqama nkyiari koqaa tukyama kyena nyianinrave. Ni okyara mwitaama vahirave.

²⁴ Nkye mponramwuvanto Taiatairaaqi variahua hia mwi nraakyeera qua rie variarave. Mpo qua mwi quarara Saataaniva uqeta tai quarave ti varia quara, nkye mwi quaravata hia riaraitita, variqi vi variarave. Nkye mwitaa hiarara tina, nte hia mpo muaanra nkyi qi vataainrave, tuqo.

²⁵ Nkye kyuqe inraikya tutaara mwi inraikyara tuqara kyeta tute variqi vivaqe nte tumuankye.

²⁶ Kepukyaqamaqi viqaro qora kyaiqa nraatara kyero ni mutukya vahianinra nraahu varaqiro vi varianii vaisira, nte nronraqama kyaariro mwiva mpo mwatanaa mpo mwatanaahuaqaa ntaqikyiqiro quananrove.

²⁷ Ni kova mwitaama kyero ni nronraqama kyaihana nte ntaqikyiqi vi varuntema kyeta mwihuavata mpo mwatanaa mpo mwatanaahuaqaa ntaqikyiqi vivarave.

Mwihua ntaqikyiqi viqata qaini kyauru tuqi viqata mwiaqotai tave ntukuraa kyaintema kyeta

mwihua mpo mwatanaa mpo mwatanaahua

ntuqutuqi viqata mwihuaqaa ntaqikyiqi vivarave. (Sng 2:9)

²⁸ Nte mwi vaisihua nronraqama kyena qovora nrumu qaatate varira itataaaravata nyianinrave.

²⁹ Nkyi su nyaato kyuqe su nyaato vahirera, Kotira mwanraquravanto Kotira nraakye qora timwa nyi vari quara rieqata variate, tiro.

3

Saatisiqi varu nraakye qorahua qua nyunra

¹ Mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Saatisiqaa ntaqikyivi varira nyaamwunyaan-rani mwataama kyera qara ntumwa taante. Nte qiani quara riaate. Nte Kotira mwanraqura 7 nramwu tutena varuvama varuqo. Nte qovora 7 nramwu tutena varuvama varuqo. Nte nkyi kyaiqa taqamwa ntapihii kyaurave. Mpo hiahua nkyiara kyuqema kyeta mwihua qati variqi quahuave ti variavanavata nte nkyiarama nkye qutu quahuave tuqo.

² Vu ntapairi kyeqata sivi variate. Nkyeta hini vataa inraikyava hia qutu vira, mwi inraikyara kepukyaqama kyaivaro hia qutu quarive. Nte taqauqaro nkyi kyaiqavanto Kotira vuqaa hama qioqama kyero vahiro.

³ Nkyi kyaiqavanto mwitaama vahirara tita, nkyi timwa nyuvata rio quara, mwi quara riemwa teta mwi quara nraahu riemwaqi viqata qora kyaiqa qaqira kyaata. Nkye hia su

ntapairi kye sivita varivera, nte mpuara vaisivanto nrhanrama nyatero nri ntema kyena nkyi rirera nrinanrave. Nte nrintaani entara nkye hia qio ntapihikyevarave.

⁴ Nkye mpo hiahua Saatisiqi variahua, nkyeta tuavaaqa hia qainaamaqama kyaavo. Nkyi kyaiqavanto qio vaihatara tita, nkye qioma eqarori tuavaaqa utu teta nivatama kye variqivivarave.

⁵ Qio kepukyaqamaqi viqaro qora kyaiqa nraatara kyaani vaisira, mwi vaisira nrtutu nraakye qora qati variqvi vi nrtutura qara ntumwa tai mpukuraqitai nte hia nruka kyaraitina, qati kyena, eqarori tuavaaqa utu mwataanirave. Nte ni kora vuqaavata, nyaamwunyaahua suqaavata, variqana qoqaa vutu kyena tiqana, Mwi nraakye qorava ninivantoma variho, qianinrave.

⁶ Nkyi su nyaato kyuqe su nyaato vahirera, Kotira mwanraquravanto Kotira nraakye qora timwa nyi vari quara rieqata variate, tiro.

Pirateripiaaqi varu nraakye qorahua qua nyunra

⁷ Mwitaata timwa kyero mwiva tiqaro, Pirateripiaaqaa ntaqikyivirira nyaamwunyaanrani mwataama kyera qara ntumwa taante.

Nte qianinra riaate. Api okyarave, qora okyarave, hia niqi vaihana nte kyotataqama kyena nraahu varuvave. Qutaa okyaravanto nraahu niqi vaihana varuvave. Ntevitiva haaru tuto kiqara ntema mwi kiqara tutaugo. Nte mwi kiqaraqotai gesa qatua kyaariro hiam qio mpovanto tita taananrove. Nte mwi kiqaraqotaina gesa ru taariro hiam qio mpovanto qatua kyaananrove.

⁸ Nte nkye vare varia kyaiqara ntapihikyaaurave. Nte nkyi suni gesa mpo qatua nyatauqaro vahira, hiam qio mpovanto titaananrove. Nte taqauqaro nkyi kepukya pataqia vaiho. Mwitaama vaihatavata nkye hia ni qoririma mataraitita, ni qua qati riemwaqi vi variarave.

⁹ Iutaa mponramwuvanto tiqata, Tire Iutaavanto nraahu Kotira nraaqiara varuro, ti variahua, mwi vaisihua Saataaninra nraaqiara, unra ti varia vaisihua variarave. Nte mwi vaisihua ntavaaqavutina uro nkyi kyuqutarani kyaarita mwihua tumu ntita variqata nianra qutaama mwia mwutukyavanto nkyiara vaiharo variho tivarave.

¹⁰ Nte nkyiara hia qoriri hiraitita, kepukyaqamaqi quate qiavata nkye ni qua kyuqema kye riemwaqi quarara tina, nte nkyiqa ntaqikyiaro nronraqama kyero muaanra vaihari entava qovara hiariva hia nkyiqa qovara hiarive. Mwi entara nronraqama kyero muaanravanto govarama viro ekyaa mwatanaa mwataamaqi virata mwihua anoma kye uaqiama variqita vivarave.

¹¹ Nte qamwanrama tumuntaanirave. Nkyeta vataa inraikyara tuqara kyeta tutaate. Nkyeta kyaiqa ututaa kyoqara nkyi nyianinra hauri mpovanto ntapihikye varaanky-orave.

¹² Kepukyaqamaqi viro uro qora kyaiqa nraatara kyaani vaisira nte mwi vaisira vara kyena ni mwanriqa Kotira nraamwuqi rataariro nraamwu kyaara kepukyavanto variananrove. Mwi vaisiva hia mwi nraamwunra kyaraitiro, mwiiqi mwanriqanraqama kyero variqiro qunanrove. Nte mwi vaisiraqaa ni mwanriqa Kotira nrtutu qara ntumwa mwatena, Kotira mwatukya nrtuvata mwi vaisiraqaa qara ntumwa mwataanirave.

Mwi mwatukyava Ierusalem qaraakya mwatukyama vahiananro. Mwi mwatukyava nyaamwuni Kotiva varinasairo tumu vahiananrove. Ntena nutu qaraakya nrtuvata mwi vaisiraqaa qara ntumwa mwataanirave. Kepukyaqamaqi viqata qora kyaiqa nraatara kye nraakye qorahuaqaa nte mwitaama kyeqana qara ntumwaqina virerave.

¹³ Nkyi su nyaato kyuqe su nyaato vahirera, Kotira mwanraquravanto Kotira nraakye qora timwa nyi vari quara rieqata variate, tiro.

Reotisiaaqi varia nraakye qorahua qua nyunra

¹⁴ Mwitaata timwa kyero mwiva tiqaro, Reotisiaaqaa ntaqikyivirira nyaamwunyaanrani mwataama kyera qara ntumwa taante.

Nte qua qiarita riaate. Ekyaa Kotira quara nte qio qutaave ti varuvama. Nte ekyaa Kotira kyaiqa taqaurara hia uqetaraitina, vutu kyeqana ntapihikye timwa nyi varuvama. Nte ekyaa Kotiva ututai inraikyara mwia okyaravantomva.

¹⁵ Nte nkye vare varia kyaiqara taqaurave. Nte taqauqata nkye hia anoma kyero anterove, anoma kyero qia itai nramanrinra votima kye variavo. Nkye anoma kye antai nramanrinrave, anoma kyero qia itai nramanrinra votima kye variavaqe nte qiove qiataarave.

¹⁶ Nkye hia anoma kye anteta, hia anoma kye qia itaihata, pataqia tutoqa hi nramanrinra votima kye variavanra tina, nte nkyi ntena nroqitaina mwunru vihi kyarerave.

¹⁷ Nkye tiqata, Tire airi inraikyara vataurahua qioma varuro. Tire hia qumina mpo inraikyara aara ntaananrave, ti variarave. Nte nkyiara po tuqo, nkye mwitaata tiqatama

nkye nkyeta vehiqama kye variara hia ntapihi kye taqaavo. Po, mpohua nkyiara po kye tiva nraahu vaiho. Nkye vehi nraakye qora nraahu variavo. Nkye tuavaaqa hia vaihata tokyavanto variavo. Nkye vu qipa vihata vuara kyaara hiahua variavo.

¹⁸ Nte nkyiara mwataa hiatema tina, Nkye niqaatai kyoqaa hiata. Kori qiaqotairo hiqama kyaira kyuqera mwia niqaatai koqaama kye varaivaro nkyini kyoqaa airi vahiarive. Nkye tokya variqata kyauriqata variarara tita, niqaatai eqarori tuavaaqa vara kyeta nkyeta mwamwantaqa ntumwaqu taate. Niqaatai manrasini vara kyeta nkyeta suqaa qu taivaro nkyi suvanto ntapairi virata kyuqema kye taqaate.

¹⁹ Ni mutukya vahi nraakye qorahua kyuqema variate tina, mwihua timwa nyateqana mwihua ntutuqina vurave. Mwianra rieqatama nkye qora kyaiqa qaqira kyeta, ni kyaiqa kyuqe kyaiqa nraahu varaqi qate.

²⁰ Qio riaate. Nte mwaatani qesaqaa variqana qesa ntukuakua hiqana varuqo. Vaisi mpovanto ni qua riero qesa qatua matairera, nte mwi vaisira nraamwuqi verante mwi vaisiravata kyara nre variariro mwi vaisiva nivata variqaro kyara nre varianrove.

²¹ Kepukyagamaqiro viqaro uro qora kyaiqa nraatara kyaani vaisira nte mwi vaisira nronraqama kyaariro mwiva nivatama kyero mwatakya viro variqaro ntaqikyiqiro quanrove. Nte qora kyaiqa nraatara kyena kepukyavanto variqananra tina, nte ntena kora mwia taintaqa mwatakya vina variqana mwikyantiri ntaqikyiqi vivarurama. Kepukyagamaqi viqata uro qora kyaiqa nraatara kyehua ni votima kyeta variqata ni kyauqu tuanranri mwatakya vita varivarave.

²² Nkyi su nyaato kyuqe su nyaato vahirera, Kotira mwanraquravanto Kotira nraakye qora timwa nyi vari quara rieqata variate, tiro. (Mwiva mwitaa tuvana nte Ioniva ruvaata taqontema kyena mwia qua riaavarave.)

4

Nyaamwuni Kotira tainta nronra taqorara tura

¹ Nte Ioniva variqana nte ruvaata votima kyena qaiqaa mpo taqaavarave. Nte nyaamwuni taqaavaro qesavanto qatua viro vahurave. Nte mwini taqe variavaro quavanto ntoma nruqua votima kyero tauraa ni timwa mpu quava qaiqaa nianra tiqaro, Mwaini nrumu variraqe nraakiara mpo inraikya mpo inraikya qovara hianinra nte i nraamwutaankye, tiro.

² Quavanto mwitaa tuvaro gamwanrama kyero Kotira mwanraquravanto kepukyagama kyero nivata varuvana nte variqana taqaavaro ni puni nyaamwuni tainta nronra, vunyaa vaisi tainta vahuvaro mwiaqaa mpovanto mwatakya viro varura.

³ Mwiva taintaqa mwatakya viro varuvaro mwia virivanto takyuqiqaro nronra munima kyai orira mwia nrutu *iasipaave*, mpo ori nraanre ori mwia nrutu *konirianive*, ori mwitana takyuqi varintema kyero mwia virivanto takyuqi varura. Mwi vaisiva taintaqa mwatakya viro varuvaro haunrikyavanto mwia tainta vara ututuma kyero vahuvaro haunrikyaa mwiva vuhanaa ori *emaraari* votima kyero vahura.

⁴ Tainta nronra vahura mwia vara ututu tainta 24 nramwu vahuvaro tainta mwinramwunraqaa 24 vaisi nronra vaisinramwu mwatakya vita varuvaro mwihua tuavaaqa eqarori tuavaaqa vahuvaro mwihua qiataqaa koriqotairo ututo tovaqara quteta varura.

⁵ Mwitaama vahuvaro tainta utaaq vahuraqitairo aaquakyaavanto mpo uti varuvaro nyaanruva nruqua tintema kyero qua rara ti varuvaro tainta mwia vuni omwa 7 nramwu qupi tova ite varura. Omwa mwinramwuva vahirero Kotira mwanraqura 7 nramwu vahura.

⁶ Mwitaama vahuvaro tainta vuni kyaarera, karaasi voti huva vahuvaro mwiqi vevatovata qio taqaariva vahura.

Mwitaama vahuvaro tainta nronra tataaqani qati variqi vi varu inraikyava taaratana taaratana tainta utaaq vahuvaro mwi inraikyaraqaa vu airivanto vuni mwoqani vahura.

⁷ Mwi inraikyava vahirero mpovanto vairi raioni mwia viri voti huva vahuvaro, mpovanto purimakau nraati votihuva vahuvaro, mpovanto vaisi viri voti huva vahuvaro, mpovanto memonra hitero nrohi varintema kyero vahura.

⁸ Mwi inraikyava taaratana taaratana qati variqi vi varu inraikya vahuvaro mwihua kuaiqia kuaiqiaqaa nraakya 6 nramwu vahuvata ekyaa nraakya mwia mwoqaqaavata mwemwanivata vu aairinti vahuhua variqata ihi timwaqi viqata hia tekya hiraitita, iheravata entaqivata ihi timwaqi viqata mwitaama tita:

Nronravanto Kotiva kepukyavanto

ekyaa inraikya nraatara kyero nritarero varivave.

Mwiva kyotatavantove, mwiva kyotatavantove,

mwiva kyotatavantove.

Mwiva haaru qati variqiro vuvave.

Mwiva mate qati variqiro vi varivave.

Mwiva nraakiara qati variqiro quariva tumuananrove,
ti varura.

⁹ Qati variqi vi varu inraikyava taaratana taaratanavanto mwitaa timwaqi viqaro tainta nronraqa mwatakya vi varu vaisira mwia peqa okyara viriniqama kyero mwia nrutu tuaaherero mwia qamwata mwataqi viqaro mwiva ekyaa enta qati variqiro vi variananrove timwaqi vi varura.

¹⁰ Qati variqi vi varu inraikyava mwitaa timwaqi vi varuvata 24 vaisi nronra, mwinramwuhuvata mwatasata tumu ntita variqata tainta nronraqa mwatakya viro varu vaisira qamwata mwateta tiqata, Mwiva ekyaa enta qati variqiro vi variananrove, tiqata nkyiari tovaqa qutora qatinani vara kyeta tainta nronra vahura mwia kyuqu vahunani tuto kye varura.

Mwitaamaqi vita mwihua tiqata,

¹¹ E mwanriqavanto Kotiva tiriqaa

ntaqiki variaravave.

E ekyaa inraikya utu kyera govarama kyaaravave.

Mwitaahi variananranra tita,

tire i qamwata mwateqata tiqata,

I okyara kepukya okyara nraahuma vaiho.

I nrutuvanto viriniqama viho.

I kepukyavanto nritaraiho,

E qua qiananraqaatairo ekyaa inraikyavanto

govarama viro qati variqiro vi varirave, tura.

5

Nyaamwuni vahu mpukurara tura

¹ Mwihua mwitaa timwaqi vuvana nte Ioniva variqana taqaavaro tainta nronraqa mwatakya viro varuva variqaro nai kyauqu kyaatutani ququrama to mpukura tutero varuvaro mpuku mwia utanivata mwaaganivata qara ntumwa tova vahuvaro mpuku mwia iriqiro viqaro mwi quara taqevoto tiro, qume voti hurago taqau tovaro qume voti huva mwiva 7 nramwu vahura.

² Mpukuvanto mwitaama kyero tita viro vahuvana nte variqana taqaavaro nyaamwunyaava nronra mpovanto aakyara ntero tiqaro, Ta vaisivave vaisi kyuqeva variariva mwaa mpukura vara kyero qume ntamwa kyero taqau taira ntavahi kyero qua taqaananrove? tiro.

³ Mwiva mwitaa tuvaro qume ntamwa kyero taqau tora ntavahi kyaani vaisirara nyaamwunivata, mwatanivata, mwata mwemwanivata, puua huvaro hia mpovanto varura.

⁴ Qumina puua hi taqovaro vaisi mpovanto qume ntamwa tora ntavahi kyero utaqi taqaariva hia varuvana nte nronraqama kye ntataqi vi variavara.

⁵ Nte qati nraahu ntate variavaro vaisi nronra 24 nramwugitairo mpovanto nianra tiqaro, Hia ntataante. Mwaini taqaante. Vaisi mpovanto, mwiva vairi raioni voti hiva lutaara okyaraqinaava, mwi vaisiva Ntevitira kuaa okyaravanto nronraqama viro uaqia hi kyaiqara nraatara kyero kepukyavanto variho. Mwi vaisiva qioma 7 nramwu qumeqo ntamwa kyero taqau taira ntavahi kyero mwi mpukura iri kyero taqaananrove, tiro.

⁶ Mwitaa tuvana nte variqana taqaavaro tainta nronra utaqaa sipisipi nraatavanto siro varuvaro qati variqi vi varu inraikyava taaratana taaratanavanto mwia vara ututu varuvata nronra vaisi 24 nramwuvantovata mwia ututuma teta varura. Mwitaama varuvana nte mwini variqana taqaavaro sipisipi mwia ru kyovaro qutu vu sipisipira votima kyero siro varuvaro nriqiakyau mwia qiataqaa 7 nramwu vahuvaro mwia vuvata 7 nramwu vahurama. Ekyaa 7 inraikya mwi nramwunra okyara vahirero Kotira mwanraqura 7 nramwu vahura. Mwi mwanraqurahua okyara vahirero Kotiva nai mwanraqura 7 nramwu titovata mwatani nrohita tumu ntanteta uro varu mwanraqurahua varura.

⁷ Mwitaama vahuvaro sipisipi nraati mwiva uro mwi taintaraqaa mwatakya viro varura kyauqu tuananraqitairo mpuku mwia varora. ⁸ Sipisipi nraati mwiva mpuku qatinani tu varovata taaratana taaratana qati variqi vi varu inraikyavavata, vaisi 24 nronra vaisinramwuvantovata, sipisipi nraati mwia vuni tumu ntita varura. Mwihua tumu ntita variqata kyaanta rupa tero ntuqutira kitaai voti hura tuteta koriqotairo ututo

taanunravata tuteta varura. Taanu mwiqi qia quarovaro kyuqe mwunta vu inraikyava vahura. Mwi inraikyara okyara vahirero Kotira nraakye qoravanto Kotirara aakyara nte variavaro vi vari quara votima kyero vahura.

⁹ Mwitaama kyero vahuvata 24 vaisi nronra vaisinramwuvanto qaraakya ihi tirerata sipisipi nraatiara mwataama tita:

I ru kyaavaro i nraanre tumihanra e qutu vira nraakye qora huvantu kyaarata mwihua Kotira nraakye qoraqamavi variarara tira, e mwi mpukura qume voti hiraqo taaqau taira qioqama kyera ntavahi kyera taqeravama variaro. Mwi nraakye qorahua ekyaa mpo okyara mpo okyaraqitaitave, ekyaa mpo qua mpo quaqitaive, ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaahuaqitaive, ekyaa mpo mwamwanta mpo mwamwanta vahiraqitaive, ekyaa qovara hivarave.

¹⁰ E mwi nraakye qorahuaqaa ntaqikyiqira virata, mwihua Kotirani kyaiqa varaqi viqata mwihua mwatani mwi mwataraqaa ntaqikyiqi vivarave, tita.

¹¹ Mwi vaisinramwuhua mwitaa tuvana nte variqana taqaavata nyaamwunyaahua airivanto ntuvaantua huvana taqaavata nai qaiqaa nraahu kyaatavanto nrita ntuvaantua hita nai nronraqama kyeta tainta nronra mwia ututumavi varuvata taaratana taaratana qati variqi vi varu inraikyavavata, 24 vaisi nronranramwuvantovata, ututumavi variqata

¹² paa tita ihi timwaqi vita mwitaama tita:

Sipisipi ru kyovara qutu vurava i kyaiqavanto kyuqe kyaiqa nritarero vahi kyaiqava vahirara tiro, Kotiva i nronraqama kyairave.

Mwitaama kyaihana

e ntaqikyiaara vaisiva nronravanto variqara airi inraikya vateqara variararo i vu nraatovanto kyuqe vu nraato vaihana kepukyavanto variqi quararo i nrutuvanto nronraqama kyero vaiharo i okyaravanto kepukya okyara kyuqe okyara vaihana variaro.

I kyaiqavanto nritarero vahi kyaiqava vaiharo

Kotiva mwitaama kyero i nronraqama kyairara tita, tire i nrutu tuaaheraqi virelave, tura.

¹³ Nyaamwunyaahua mwitaa tuvana nte variqana riaavata Kotiva ututo inraikyava ekyaa inraikyavanto, nyaamwuni vahu inraikyavave, mwata mwaaqa vahu inraikyavave, mwata mwemwaqi vahu inraikyavave, nramanri nronraqi vahu inraikyavave, ekyaa mwi inraikyava mwi inraikyava ihi timwaqiro viqaro mwataama tiro: Nronravanto taintaqa mwatakya viro varira mwiavata,

sipisipi nraativata, tire mwitanahua nrutu tuaaheraqi virelave.

Mwitanahua nyutu kyuqe nyutuma vaiho.

Mwitanahua kepukyaqa hiqata ekyaa enta qati variqi vivarave, tura.

¹⁴ Ekyaa inraikyavanto mwitaa tuvaro qati variqi vi varu inraikyava taaratana taaratnavanto tiqata, Qutaa qiavo, tuvata vaisi nronra 24 nramwuvanto tumu ntita mwatasata variqata mwitanahuara qamwataqi viqata mwitanahua nyutu tuaahere varura.

6

Sipisipi nraati mwiva qume voti huraqo taaqau tora ntavahi kyorara tura

¹ Mwitaamaqi vi varuvana nte variqana taqaavaro sipisipi nraati mwiva qume voti huraqo taaqau toraqitairo kuaiqia ntavahi kyovaro mwiaqaatairo qati variqiro vi varu inraikyara taaratana taaratanaqitairo kuaiqiavanto qua tirero nyaanruva nruqua tintema kyero qua tiqaro, Nriante, tura.

² Mwitaa tuvana nte variqana taqaavaro qosi eqara kyaahi vahuva ni puqaa varuvaro mwia mwogaqa mpovanto huru tute varuvoro vunyaa vaisi tovaqa mwuvoro mwiva kepukyavanto ntaqiqui viqaro nramwutaahua nraatara kya nraatara kya hiariva viro.

³ Mwiva vuvuro sipisipi nraati mwiva qumeqo mpo taaqau tora nampa 2 mwia ntavahi kyovana nte riaavaro qati variqi vi varu inraikyara taaratana taaratanaqitairo nampa 2 vanto, Nriante, tuvaro ⁴ mwiaqatairo qosi mpo, nraanre qosivanto govarama viro varuvuro mwia mwoqaaqaa varu vaisira kepukya mwunra. Mwatani varihua ntaquqi viqata nai ru kye nai ru kye hiate tiro, kepukya mwinro paipavata mwunra.

⁵ Mwuvaro sipisipi nraati mwiva qumeqo taaqau tora nampa 3 ntavahi kyovana nte riaavaro qati variqi vi varu inraikyaraqitairo mpovanto nampa 3 vanto nriante tuvaro qosi mpo kyokiraqaa huva govarama viro varuvuro mwia mwoqaaqaa varuva nai kyauquqi muaanra tukya hi varu inraikyara tutero varura.

⁶ Tutero varuvana nte riaavaro qati variqi vu inraikyara taaratana taaratanaqitairo quavanto vaisivanto tuntema kyero tiqaro, Nkye uiti uru vararerata nkye kuaa enta kyaiqa utu kye munima varera ekyyaa mwi munimanra qo uiti kuaa kaapu nraahuma kyoqaa hivarave. Nkye mpaari uru vararerata kuaa ihera kyaiqa utu kye vare munimanra mwiaqaa taarampo kaapu nraahuma kyoqaa hivarave. Nkye vahamwenra kyatari oripi tamwa riaani kyatarira tutaara ntaru kyevorave. Nkye uaini tutaara ntaru kyevorave, tiro.

⁷ Mwitaa tuvaro sipisipi nraati mwiva qumeqo taaqau tora nampa 4 ntavahi kyovana nte variqana riaavaro qati variqiro vi varu inraikyara taaratana taaratanaqitairo nampa 4 vanto nriante tura.

⁸ Mwitaa tuvana nte taqaavaro qosi mpo qaamiantaqatova varuvuro mwia mwoqaaqaa mpovanto mwia nrutu *Qutu Quani Okyarava* varura. Mwiva varuvuro mwia nraakiara mpovanto mwia nrutu *Qutu Vu Mwatukyava* mwia nraaqani mwia vataqiro nri varura.

Mwitanahua varuvuro mwitanahua nraakiara tiro: Nkyetana ekyyaa nraakye qora mwatani varihua taaratana taaratanaqaa tukyama kye vateta taaramponramwuuqaa tukyama tehua qati varivata mpo mwikuraqaa tukyama tehua ekyyaa ru taiqa kyaate. Nkyetana ntaqi okyarara govarama kyaivata mwihua ntaquqi viqata nai ru kye nai ru kye hiate. Nronraqama kye aara nte iherara govarama kyairata airivanto qutuete. Nriqa quani inraikyara govarama kyairata mwihua nriqa virata variqi vita uro qutu quate. Qaakyau quara vairo govarama kyairata nraakye qora kutita uro ru taiqa kyaate. Mwitaa timwa kyero mwitanahua nronraqama kyora.

⁹ Mwitaa timwa kyero sipisipi nraati mwiva qumeqo taaqau to mpukura nampa 5 ntavahi kyovana nte variqana taqaavaro quara vahi aasau ru kyeqaro vato taintava vahuvuro mwi taintara mwemwaqi nraakye qora mwanraqura airintivanto varura. Mwi nraakye qorahua qati varu entara Kotira qua nraakye qora timwa nyiqi vuvata mwia kyaara ru kyovata qutu vuvuro mwihua mwanraquravanto tainta mwia mwemwaqi varura.

¹⁰ Mwihua mwanraquravanto mwiqitairo aakyara ntero tiqaro, Nronrao, kepukya-vanto variaro. Uaqia hi inraikyava hiama qlo iqi vahiananrove. E avuqavuma kyera variqira vi variaravave. Mwatani varia nraakye qorahua tiri ru kyaavata tire mwaaqi varuro. Nataama enta nritarairarave e ko tiqara mwihua nkyiarivata rinanrave? tita.

¹¹ Mwitaa tuvaro eqarori tuavaaqa ekyyaa mwi mwanraqurahua nyinro tiqaro, Pataqia varivata haaru nkyi ru kyontema kyeta nkyi henahua ni qua riaahua mponramwuvata ru kyaate. Nte mwitaa mwitaama nraakye qora ru kyaate timwa tauhua qati variavo. Mwitaama kyaivaro Kotiva nkyi nramwutaahua nkyiarivata ru vuntuananrove, tiro.

¹² Mwitaa tuvana nte variqana taqaavaro sipisipi nraati mwiva qumeqo taaqau tora nampa 6 ntavahi kyovaro mwiaqatairo mwaturavanto nronraqama kyero tuvaro huari vuvanto aamanagaama viro vakora tavuna votima kyero entama viro vahuvuro toravanto vaisi nraanre votima kyero nraanrenrusi utu vura.

¹³ Mwitaa huvaro qovora aahoquravanto nyaamwusairo mwatani tumu nti tumu nti hi varuvuro toqavanto kyatari qakyaama kyaiharo kyatari tamwa ahoravanto tumu nti tumu nti hintema kyero qovora aahoquravanto nyaamwusairo mwatani tumu nti varura.

¹⁴ Mwitaama vahuvana nte variqana taqaavaro pepaa ququra hintema kyero nyaamwuvanto ququramaqiro viro uro taiqa vura. Taiqovaro mwatani taaqivanto nai vahura mwia kyero uro mpoqi mpoqi apiqama kyero vahuvuro kyaarera utaqaa vahua mwata mwiiqianiva nai vahuraqatairo siviro uro mpoqi mpoqi vahura.

¹⁵ Mwitaa huvata mwatani varu nraakye qorahua vunyaa vaisinramwuvantove, mpohuaqaa ntaqikiyiki varuhuave, ntaqu vaisihuaqaa ntaqikiyiki varuhuave, airi inraikya vatohuave, nronra vaisive, mpo qara mpo qara hu nraakye qorahua karavu vaisive, qati varu vaisihuave, ekyyaa mwihua nronraqama kye aatu hita ori ontamwuqive, mupiqive, ori hakaraukaqi vita nrita uqetaaqetama vurave.

¹⁶ Mwi nraakye qorahua ora tatari taqiara aakyara nteta tiqata, Ntuvuraavura hira tiriqaa ntumwaqu viraqe uqeta quare. Tainta nronraqa mwatakya viro variva tiri taqaakyorave. Sipisipi nraati mwivavata raraqa tairaro tiri taqaakyorave.

¹⁷ Qikye, Kotira raraqa tairaro ko qiari entava mate govarama viho. Tavave mwate qio variananrove? tura.

7

Isareri nraakye qora 144,000 nramwuanra tura

¹ Nte Ioniva variqana taqaavata nyaamwunyaahua taaratana taaranavanta varura. Mpovanto mwata mwaa hini tokyasataa varuvoro mpovanto hini tokyasataa varuvoro mpovanto hini tokyasataa varuvoro mpovanto hini tokyasataa varura. Ekyaa mwihua varuntema mwisairo hia toqavanto mwatave, nramanri nronrave, kyatarive, tiraro qakyaa hiarive tita, mwini variqata toqa antua teta varura.

² Mwinramwuhua mwini varuvana nte variqana taqaavaro nyaamwunyaava mpovanto huari vu nrasairo nri ntero nai kyauquqi Kotiva qati variqiro vi variva nai nraakye qoraqaa aaraa vataani inraikyara tu varero nrinro. Mwiva nriqanro nyaamwunyaahua taaratana taaratana Kotiva nyaamwuvata mwatavata uaqiama kyaate tuhuara mwitaama tiro, ³ Nkyenramwu mwatavata, nramanri nronravata, kyatarivata, uaqiama kyarera qiahua qati varivaqena nte nraante Kotira kyaiqa vaisi tiriqaa aaraa vataqina vina uro taiqa kyaarita nkyeta vararera ti kyaiqara mwia varaate tiro.

⁴ Mwitaa tuvana nte variqana riaavaro Isareri nraakye qora 144,000 nramwu tiriqaa aaraa vateqaro Kotira kyaama tovata varura. Isareri okyara 12 nramwu vahura. Nyaamwunyaava Isareriqaa aaraa vatarera hiro:

⁵ Iutaara okyaraqitairo 12,000 nraakye qora mwatama tero
Ruveninra okyaraqitairo 12,000 nraakye qora
mwatama tero

Kotira okyaraqitairo 12,000 nraakye qora mwatama tero

⁶ Asaara okyaraqitairo 12,000 nraakye qora mwatama tero
Napataraira okyaraqitairo 12,000 nraakye qora
mwatama tero

Manasaara okyaraqitairo 12,000 nraakye qora
mwatama tero

⁷ Simioninra okyaraqitairo 12,000 nraakye qora
mwatama tero

Rivaira okyaraqitairo 12,000 nraakye qora mwatama tero

Isakaara okyaraqitairo 12,000 nraakye qora
mwatama tero

⁸ Sepiuraaninra okyaraqitairo 12,000 nraakye qora
mwatama tero

Iosepira okyaraqitairo 12,000 nraakye qora
mwatama tero

Mpenisamininra okyaraqitairo 12,000 nraakye qora
mwatama tero mwitaamaqiro viro nyaamwunyaava

Kotiva nai kyaama teqaro aaraa vato inraikyara 144,000 mwihua tiriqaa vatovata varura.

Nronraqama kyeta nraakye qora ntuvantuama tohuara tura

⁹ Mwitaa tuvana nte variqana taqaavata nraakye qora airivanto varura. Mwihua airintivanto varuvorora tiro, mpovanto mwihua kyaara ntumwa kyero mwitaa mwitaamavanto variavo qariva hia qioqa hura. wi nraakye qorahua ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaave, kyokirave, eqarave, mpo mwata mpo mwataqinaa nraakye qorave, mpo qua mpo qua tu nraakye qorahuave, ekyaa mwihua tainta nronra mwia vuqaavata, sipisipi nraati mwia vuqaavata, sivita variqata eqarori tuavaqaa utute variqata ekyaa mwihua qatokya mwanre voti hura tuteta ¹⁰ paa tita tiqata, Tiri mwanriqavanto Kotiva nai taintaqaa mwatakya viro varivavata sipisipi nraati mwivavata mwitanahua tiri huvantu timwa taavata tire kyugema kyeta qioma varuro, tura.

¹¹ Mwitaa tuvata ekyaa nyaamwunyaahua tainta nronra mwivavata, 24 vaisi nronranramwuvata, mwanraqura vahu inraikyara taaratana taaratana varuhuavata, ekyaa mwihua vara ututuma kye sivita varita mwiaqatai mwihua mwataqi tumu ntita nkyiari siri mwataqi vatavata nronra tainta vuqaa variqata Kotira qamwata mwateqata mwitaama tita:

¹² Qutaave, nrivaqe
tiri mwanriqa Kotira nrtu tuaaheraare.
Mwia okyaravanto kepukya okyarama vaiho.
Mwia vu nraatovanto kyuqe vu nraatoma vaiho.
Nrivaqe mwia nrtu nraahu tuaaheraqi viqata
mwianra nraahu gamwataqita quare.
Mwia kepukyavanto nritaraiharo
mwia kepukyavanto ekyaa enta qati nraahu
vahihiro quananrove, qutaave, tura.

¹³ Nyaamwunyaahua mwitaa tuvaro 24 vaisi nronra vaisinramwuqitairo mpovanto ni kyaparama matero tiqaro, Nraakye qora mwaahua eqarori tuavaaqa ututaahua tahua tahua, taisai taisaie nrumu variavo? tuvana ¹⁴ nte tiqana, Nronra vaisio, e mwia ntapihiananrave, qiavaro mwiva tiqaro, Mwaa nraakye qorahua varuvaro nronraqama kyero muaanravanto qovara huvata mwihua variqi vuvata mpo uhua mwihua anoma kye uaqiama nyatovata variqi vita mwaini nriahuave. Mwihua nkyiari tuavaaqa sipisipi nraati nraanreqi hiqama kyorara tiro, mwihua tuavaaqavanto takyuqu vihata variarave.

¹⁵ Mwitaa hi varia nraakye qorahua variarara tita, mwihua Kotira tainta vuqaa variqata iheravata, entaquivata, Kotira kyaiqa varaqi viqata Kotira nraamwuqi variqi vi variavaro tainta nronraqa mwatakya viro variva mwihuaqaa ntaqikyiqiro vihata kyuqema kye variqi vi variarave.

¹⁶ Mwihua mwitaamaqi vi varivaro hia mwihua qaiqaavata nramanrive kyarave nraataa hiananrove. Mwihua varivaro huarivantove mpo inraikyavanto mwihua mwamwanta itaari inraikyava hia vahiananrove.

¹⁷ Sipisipi nraati mwiva tainta utaqaa variva, mwiva mwihuaqaa ntaqikyiqaro sipisipi gova kyuqeva nraantantamwa kyero variqaro mwihua sitaairo uro qati variqi quani nramanriva vahianinrani kyairata nrevarave. Mwitaa hiraro Kotiva mwihua suqitairo nruqunru nruka nyatairata mwi nraakye qorahua hia qaiqaavata ntevarave, tura.

8

Qume voti huraqo taaqau tora nampa 7 ntava hi kyorara tura

¹ Mwitaa huvana nte variqana taqaavaro sipisipi nraati mwiva qume voti huraqo taaqau tora nampa 7 mwia ntavahi kyovaro mwiaqaatairo nyaamwuni hia mpovanto qua tuvaro ekyaa inraikyavanto tirema kyero vahihiro vura. Pataqiara mwitaama vahuvana ² nte taqaavata nyaamwunyaahua 7 nramwuvanto Kotira vuqaa sivita varuhua varuvaro ntoma 7 nramwu mwihua nyuvata varora. ³ Nyuvata varovaro nyaamwunyaava mpovanto nai kyauquqi kori taanu tuvarero nrumu tainta mpo, kori tainta tataqa siviro varura. Mwi taintaraqaa Kotira kyaiqa vara mwate varu taintava nronra tainta vuni vahuvaro nyaamwunyaava mwiva kori taanu varero tainta mwia nraaqani siviro varuvaro qia quara tairaro kyuqema kyero mwunta quani inraikyara mpoqiavata mwinro tiqaro, Kotira nraakye qoravanto Kotirara aakyara nte variavaro vi vari quaravatama kyera e mwaa inraikyara qia quaraante, tuvaro ⁴ nyaamwunyaava taanu tutoraqitairo qia munra kyuqe mwunta vuvu viqaro Kotira nraakye qoravanto Kotirara aakyara nteqa tu quavavata viqaro Kotira vuqaa vi varura.

⁵ Mwitaaqi viro uro munra taiqa kyero mwiaqaatairo nyaamwunyaava kori taintaqaatairo qia ite varura, mwia vara kyero nai taanu piqa kyero mwi taanunra mwatani mwaamwi tuto kyora. Tuto kyovaro nyaanruva nruqua ti varuvaro nrotaara aaqukyaa ti varuvaro mwatura ti varurave.

Ntomanramwuanra tura

⁶ Mwitaaqi vuvata mwiaqaatai nyaamwunyaahua 7 nramwuvanto ntoma 7 nramwu tuteta vuatarera tera hura.

⁷ Mwinramwuhuaqitairo mpovanto nraante ntoma vuata kyovaro kaapura vativantovata qiavantovata nraanre vatama kyero mwatani vati ntintema kyero tumu nti tumu nti hi varura. Tumu ntiro mwata mwaa taarampotanaqaa tukyama kyero mpo mwia mwataavata kyatarivata itamwa kyero omwa ahikyave mwukyau mwia ekyaa itamwa taiqa kyora.

⁸ Mwitaa huvaro mwiaqaatairo nyaamwunyaahua 7 nramwuqitairo nampa 2 vanto ntoma vuata kyovaro taqi nronra qia ite varura voti hura nramanri nronraqi tuto kyora. Nramanri nronra mwiqi tuto kyovaro ekyaa nramanri mwia tukyama kye taarampotana vahura taaratanavanto qati vahuvaro kuaa mwiva vaisi nraanre nraantantamwa kyero nraanrenrusi utu vura.

⁹ Nramanri tukyama kye taaratana qati vahuvaro mpo mwiqi vahu inraikyava ekyaa qutu taiqa vura. Nramanri mwiqi nrohuhua sipivata kuaa qarama tukyama kye taaratanaqi vahuva qati vahuvaro kuaa qati vahu sipiva taiqa vura.

¹⁰ Mwitaa huvaro nyaamwunyaahua 7 nramwuqitairo nampa 3 vanto nai ntoma vuata kyovaro mwiaqaatairo qovora nronravanto omwa qupi kyaiharo itaintema kyero iteqaro nyaamwusairo tumu ntiro tumu ora tataro taaqitairove rumwuqitairo vihata nrauna nramanrinra mpoqi mpoqi tumu ntiro. Qovora mwiva ekyaa nramanri tukyama kye taarampotana vatoraqitairo taaratana qati vahuvaro kuaa mwiqi tumu ntura. ¹¹ Qovora mwia nrtu *Ukaviva*. Mwiva nramanriqi tumu ntuvoro hini nramanri mwiva ekyaa uka vuvoro hini mwiva qati vahura. Nraakye qoravanto ukavu nramanrinra nrohua mwihua ekyaa qutu nraahu vurama.

¹² Mwitaa huvaro mwiaqaatairo nyaamwunyaahua 7 nramwuqitairo nampa 4 vanto nai ntoma vuata kyovaro huarivantove, toravantove, qovora aahoquravantove, iteqaro taaratanaqaa tukyama tora mwisataa qati ite varuvoro kuaa mwisataa ekyaa qipa viro hia itora. Qaatatoraqaa huarivanto hiniqi nraahu itamwaqiro viro hiniqi hia itovaro entaqivata tora qovora aahoquravanto hiniqi nraahu itovaro hiniqi hia itora.

¹³ Mwitaa huvana nte tuaahera kyena virini taqaavaro memonra mpovanto virisata hitero nrohi variqaro aakyara ntero tiqaro, Po, po, po, nyaamwunyaahua taaramponramwuvanto hiamu nkyiari ntoma vuataavo. Po, mwinramwuhuvata nkyiari ntoma vuata kyaivata mwatani nai uaqiama kyeta varivarave, tiro.

9

Nampa 5 vanto nai ntoma vuata kyorara tura

¹ Memonravanto mwitaa tuvaro mwiaqaatairo nyaamwunyaahua 7 nramwuqitairo nampa 5 vanto nai ntoma vuata kyovana nte variqana taqaavaro qovoravanto nyaamwusairo tumu ntiro mwatani vahuvaro mpovanto kiqa mwia mwunra. Mwi kiqava mupi, nai veva veva mwutukyani vu mupira qatuaraani kiqava vahura.

² Kiqa mwuvoro qovora mwiva kiqa mwiaqotairo mupi veva veva mwutukya kyokikina rura qatua kyovaro mwiqitairo qia munravanto nronraqama kyero nrivi varura. Nronraqama kyero qia itaiharo qia munravanto nrivi varintema kyero munravanto mwiqitairo nriviqaro huarivata nyaamwuvata ntumwaqu kyovoro ³ qia munraqitairo kainyaaqavanto qovarama viro mwatani vahura.

Kainyaaqa airivanto qovarama vita vahuvaro voravanto kutintema kyero kainyaaqavanto kutuarive tiro, kepukya nyinro tiqaro, ⁴ Nkye vihua hiamu uro mwukyau omwa ahikyave kyanta kyatari qupiqaaninra togeta uaqia hiraitita, nkye taqaivoro nraakye qora tiriqa Kotiva hia nai kyaama teqaro aaraa vataarihua mwihua nraahu kutuate.

⁵ Nkye mwi nraakye qorahua kyauquru torara kutuqita quate. Mvihua kutiqata hia mwihua ekyaa ru kyairaitita, qati kutuqi quate, tuvata kainyaaqavanto uro voravanto kutintema kyeta nraakye qora kutuvata nraakye qora nyamwantavanto mpoqama kyero nriga vuvata variqi vurama.

⁶ Mwi entara nraakye qoravanto nronraqama kyero nriga virata atura ntumwaqi virara rieqata mwihua qutuataa hirata qutirera hivarovata hia qioqa hiananrove. Qutira okyaravanto nyianratoma uro vahiananrove.

⁷ Nte ruvaatakyaa taqaavata vaisivanto ntaqirero nai qosi nraamwuma kyero ekyaa inraikya terama kyero vataintema kyeta kainyaaqa mwihua varurama. Nkyiari qiataqaa tovaqa kori tovaqa voti hura quteta mwihua siri vahirero vaisi siri votima kye vahuvaro ⁸ mwihua qiata kyaahivanto nraakye qiata votima kyero mpuahaa vahuvaro mwihua aanraivanto raioni vairo aanrai votima kye vahuvaro ⁹ mwetokyani qaini voti hurago nraamwuma teta mwihua nraakyaavanto nronraqama kyero nruqua tiqaro qosi airivanto vaisivanto ntaqirerata variavata ntanrau vare qua inraikyava nruqua tintema kyeta harahara ti varura.

¹⁰ Mvihua vora nraantantamwa kye varuvorovata mwihua raqani aanrai vahura mwiaqo nraakye qora kyauquru torara kutuqiro quariva vahura.

¹¹ Kainyaaqavanto mwitaama vahuvaro nyaamwunyaava mpovanto mwihuaqaa ntaqikyiqiro vi varura. Nyaamwunyaava mwiva nai mupi vevaveva mwutukyara vuraqi ntaqikyivi varuva mwia nrtu Hivuru quaqitairo tirero *Apantonivave* tura. Mwaa quaraqitai tirera *Vaisi Taiqakye Varivave* tita.

¹² Qio riaate, kainyaaqavanto mwatani varihua uaqiamaqiro quari entava taiqa viraro qaiqaa nraakye qora qoraqama nyataariva taara inraikya qatima vahiananro. Mwianra tirirave.

Nampa 6 vanto nai ntoma vuata kyorara tura

¹³ Nte variqana taqaavaro nyaamwunyaahua 7 nramwugitairo nampa 6 vanto nai ntoma vuato kyovana nte mwiaqaatai riasa varo kori tainta Kotira vuqaa vahu taintara hini hini vitiqitairo qua tura.

¹⁴ Mwiqitairo quavanto nyaamwunyaanra nampa 6 mwianra mwitaama tiro: Nyaamwunyaahua taaratana taaratana rupa taihata nramanri nronra luparetisiqi vari-ahua huvantu kyairata qati quate, tuvaro huvantu kyora.

¹⁵ Mwinramwuhua variqata mwi ihirave mwi torarave mwi entararave tire vekyaqa hiararo tiri huvantu kyairaqe qio mwi kyaiqara nraahu varaqi quare timwa kyeta, terama teta varuvaro mwinramwuhua huvantu kyovata mwihua mwatani varu nraakye qorahua tukyama kyeta taarampotanaqaa vateta taaratana qati kyeta kuaa mwiaqaa varu nraakye qorahua ntuqutu taiqa kyarera vura.

¹⁶ Mwiuhua ntaqu vaisihua varirerata airivanto ntaqu vaisihua qosi mwoqaaqaa varura. Airivanto 200,000,000 vanto variavo tuvana riaavarama.

¹⁷ Nte ruvaata taqamwaqi viqana vaisi mwihuavata mwihua qosivata taqaavarama. Mwi vaisihua mwetokyaqaa ntumwaquto inraikyava qia auru votima kyero nraanregahuva vahuvaro vakora vahuvaro qaamiantaqatova vahura. Mwitaama vahuvaro mwihua qosi qiata vahirero raioni vairi qiata voti huva vahuvaro qosi mwihua nyoqitairo qiavantovata qia munravantovata oriqaatairo qia itovavata mwihua nyoqitairo nritareqaro vi varura.

¹⁸⁻¹⁹ Qiantovata qia munravantovata ori qia itovavata qosi nroqitairo nritara nritara hiqaro nraakye qora ri varura. Mwiuhua qosivanto nai nroqitairo nraakye qora ruqiro viqaro mwihua ru kyero nkyiari riqanaqovata nraakye qora ri varura. Qosi riqana mwiva vahirero qualha qiata voti huva vahuvaro mwiaqotairo nraakye qora kuti varura.

²⁰ Hini qati varu nraakye qorahua, mwihua hia nkyiari qora inraikya qaqira kyaraitita, nkyiari qora kyaiqa utura mwianra nraahu qamwataqita viqata varura. Mwiuhua mpo inraikya koriqotai utu teta, mpo inraikya munimaqotai utu teta, mpo ori mpo oriqotai utu teta, kyatarigo utu to inraikyava, ekyya mwi inraikyava hia taqero riero nrohiro qakyaa hu inraikyava vahuvata nraakye qoravanto mwi inraikyarara tiri mwanriqa utu tannarave timwa kyeta, mwi inraikyara qamwata mwateqata vaananravata qamwataqita vura.

²¹ Nraakye qoravanto mwitaamaqi viqata mwihua nkyiari vaisi ru kyora hia mwianra nronraqama kye riaraitita, nkyiari vaana kyaiqa vare varura hia qaqira kyaraitita, api qaraqita nrohura hia qaqira kyaraitita, mpuara varo kyaiqara hia qaqira kyaraitita, uaqia hi kyaiqara mwia qati nraahu utuqi vi varura.

10

Ququrama to mpukura pata mpukuara tura

¹ Mwiuhua mwitaa hi varuvana nte variqana taqaavaro nyaamwunyaava mpo, kepukya-vanto nyaamwusairo tumi varura. Mwia tuavaaqa vahirero tonamwu vahuvaro qiatani haunrikyavanto ututuma tero vahura. Mwia virivanto vahirero huarivanto itaintema kyero ite varuvaro mwia kyuqutanavanto qia auru nraantantamwa kyero ite varura.

² Nyaamwunyaanra mwamwantavanto mwitaama vahuvaro nai kyauguqi pata mpuku iri kyero tu varero tuminro nai kyuqu tuananra kyaarera nronraqa vatero nai kyaan-taaqa kyuqu mwia mwataqaa vatero.

³ Mwiaqaatairo mwiva aakyara ntamwa kyero vairi raioni qua taanaanra tuvaro nyaanruva 7 nani nronraqama kyero qua tura.

⁴ Nyaanruva mwitaa tuvana nte variqana nyaanruva qua tura mpukuqi gara ntirera hiavaro nyaamwusairo qua mpovanto tiqaro, Nyaanruva 7 nani ti quara mwini uqeta kyaante. Hia mwi quara qara ntumwa taante, tiro.

⁵ Mwitaa tuvana nte variqana taqaavaro nyaamwunyaava nai kyuqu hini nramanriqaa vatero hini mwataqaa vatova, mwiva nai kyaugu nyaamwuni tuaahera kyero ⁶ Kotira nrutu ntero tiqaro, Kotiva ekyya enta qati variqi vi varivave. Mwiva nyaamwuvata ekyya nyaamwuni vahi inraikyaravata utu kyero vatero, mwatavata ekyya mwataqaa vahi inraikyaravata utu kyero, nramanri nronravata ekyya inraikya nramanri mwiqi vahiravata utu taivave. Nte Kotira nrutu nteqana mwaa quara qutaa qua nraahu tirerave. Kotiva nai utirera qiani kyaiqara hia vari kyero utuananrove.

⁷ Nyaamwunyaahua 7 nramwugitairo nampa 7 vanto ekyaara variva, mwiva nai ntoma vuata kyairaro Kotiva nai uqeta tai quara taiqa kyaananrove. Mwiva mwi quara nai kyaiqa vaisi poropeti vaisi haaru timwa nyunrave, tiro.

⁸ Mwiva mwitaa tuvaro nyaamwusairo quavanto, vaakya riaava quava qaiqaa nianra tiqaro, Nyaamwunyaava siviro nai kyuqu mpo nramanri nronraqa ntamwa tero mpo

mwataqaa ntamwa taira kyauquqitaira pata mpuku ququrama taira iri kyaira varaante, tuvana ⁹ nte nyaamwunyaanra mwia uro mpuku mwianra mpiante qiavaro mwiva nianra tiqaro, Mwaa mpukura vara kyera nraante. Mwi mpukuva i vikyokyaqi viqaro qoraqamama uka qunanrove. E mwi mpukura nroqi nrainranro kyaaqavanto viti hintema kyeroma viti hiananrove, tiro.

¹⁰ Mwitaa tuvana nte mwia kyauquqitaina mpuku mwia vara kyena nraavarave. Nte nroqi nreqana taqaavaro mwi mpukuva kyaaqa votima kyero viti huvana nte nrapitama kye taqaavaro ni pikyokyaqitairo mpoqama kyero uka vurave.

¹¹ Nte mwi mpukura nramwa taiqa kyaavaro ni timwa mpiro tiqaro, E qaiqaavata Kotira mwakyaakya qiante. E ekyya mwatanaave, eqara vaisi upi vaisi mpo mwatanaa mpo mwatanaave, mpo qua mpo qua ti vari nraakye qorahuave, mwatani vunyaa vaisi variahuave, ekyya mwihua mwihua Kotira qua qovarama kye timwa nyiante, tiro.

11

Kotira qua timwa nyiqi vi varu vaisitanahuara tura

¹ Mwiva mwitaa timwa kyero kyairiqa mpoqia ni mpiro tiqaro, Sivira kyairiqaqotaira uro Kotira nraamwu mwatama kyera, quara vahi aasau ru kyeqata qia quara mwate varia taintara, mwiavata mwatama kyera, nraakye qora Kotira nraamwuqi variqata mwia nrtutu tuahere variahua, mwihuavata kyaara ntumwa kyaante.

² Kotira nraamwu mwateqarama hiana nraamwu vara ututu vahiyari mwatuk- yara mwataante. Mwi mwatukyara qati kyairata nraakiara mpo mwatanaa gumina mwatanaa, hia Kotira qua rie mwatanaahua mwi mwatukyara ntevarave. Mwi- hua taarampo ihi 6 tora variqi viqata Kotira mwatukya kyugeru ntmwaqi vi varivaro ³ Kotiva nai qua timwa nyi vari vaisitanahua sitairata mwitanahua ua tuavaaqa ututeta Kotira mwakyaakya mwi entara 1,260 enta variqi viqata timwaqi varivarave.

⁴ Kotira qua timwa nyiqi vi vari vaisitanahua oripi kyatari votima kyeta varivarave. Mwatani omwa taaratana Kotira vuqaa qupi kyero vataira, vaisi mwitanahua omwa mwitana votima kyetama varivarave. ⁵ Nraakiara mwi entaraqaa mwitanahua varivaro mpovanto mwitana uaqiama nyatarera uti varirera, mwitanahua nyoqitairo qiavanto qovara hiro mwihua itamwa tatoqa kyaanrove. Mwitanaahua mwitaama kyeqatama nkyiari nramwutaahua rivarave. Tahua tahuave mwitanahua qoraqama nyatarera utivera, mwitanahua mwitaama kyeqata mwihua taiqagita vivarave.

⁶ Mwitanaahua mwi entaraqaa Kotira qua timwa nyiqi vi varivaro mpo kepukya mwitanahua nyinrata mwitanahua qioma nyaamwu tita taivaro hia vati ntuananrove. Mwitanaahua varivaro mpo kepukya nyinrata mwitanahua qioma nrumwu nramanri mpohira tuqasaa kyaivaro nraanre nramanri utuqunanrove. Mwitanaahua varivaro mpo kepukya nyinrata mwitanahua qiove tivera, nkyiari kyakya hianinraqaa mwatani varihua ntuqutivata mpo qara mpo qarama kyero nriqa quani inraikyara varevarave.

⁷ Mwitanaahua Kotira qua timwa nyiqi vivaro mwiaqaatairo mupi veva veva mwutukya viraqitairo qaakyau vairi voti hiariva mwiqitairo qovarama viro uro mwi vaisitanavata ntaqagiro viro mwitanahua ru kyaanrove.

⁸ Qaakyau vairi voti hiva mwitanahua ru kyairaro mwitana mwamwantavanto mwatukya nronra mwiqi aanraqaama vahiananrove. Mwi mwatukyaraqi haaru mwitanahua vunyaa vaisi kyatariqaa ru kyorave. Mwi mwatukyara mpo nrtutu mwiqata Sotomive, Isipive, tivarave.

⁹ Mwiva mwitana ru kyairaro mwitana mwamwantavanto aanraqaa qati vahirata ekyya mpo mwatanaa mpo mwatanaahua eqarave upivantove, mpo qua mpo qua tihua mwitanahua mwamwanta nrumu taqeta tiqata, Mwitanaahua mwamwanta qati kyaivaro vahiarive. Hiana mwitana mwamwanta quntaate, tivaro mwihua mwamwantavanto taarampo iheravata mpo ihera hinivata qati aanraqaa vahiananrove.

¹⁰ Mwi entara mwitanahua mwamwanta aanraqaa qati vahirata mwatani varihua mwitaama tivara, Mwiva mwia ru kyaihata mwianra tirevata gamwateqatama varuro. Mwitanaahua qati variqata tiri nronra muaanra timwiavata uaqiama kye variqi vi varunanrave, tivarave. Mwatani varihua mwitaa timwa kyeta gamwateqatama ihi timwaqi viqata kyarave, mpo inraikyave, nai mwi nai mwimaqi vivarave, tiro.

¹¹ (Nyaamwusairo quavanto nianra mwitaama kyero nraakiara qovara hianinranra ni timwa mpuvana nte Ioniva ruvaata votima kyena variqana taqaavaro) mwi vaisitana mwamwanta taarampo entavata mpo ihera hini entavata aanraqaa qati vahivaro mwiaqaatairo Kotiraqaatairo nraahovanto mwi vaisitanahuaqi vuvata mwitanahua sivita varuvata nraakye qoravanto mwitanahua taqovaro nyaatu qatovata aatu hiqata varura.

¹² Mwihua aatu hi variqata mwihua riovaro nyaamwusairo quavanto paa tiro mwitanahuara tiqaro, Mwaini nriate, tuvata mwitanahua tonamwuqi nyaamwuni vi varuvata mwitana nramwutaahua mwihua taqe varuvata nyaamwuni vura.

¹³ Mwitanahua nyaamwuni vuvaro qamwanrama kyero mwaturavanto nronraqama kyero tura. Mwatura nronraqama kyero tiqaro mwi mwatukyara kyaugurutanaqa tukyama kyero 9 qati kyero kuaa mwia taiqa tuto kyero. Mwi mwatukyara taiqa tuto kyero nraakye qora airinti 7,000 nraakye qora ru taiqa kyora. Nraakye qora airinti ru taiqa kyovata qati varu nraakye qorahua mpoqama kyero nyaatu qatovata aatu hi varita tiqata, Qikye, Kotiva nyaamwuni varira okyaravanto kepukya okyarave, tura. (Mwitaa tuvana nte ruvaata taqeqana mwi inraikyara mwi inraikyara taqaavarave. Ekyaa mwi inraikyava nraakiara qutaa qovara hiananrove.)

¹⁴ Nraakiara mwatani varihua anoma kyeta uaqiama vita vari entara taara entara qara ntumwa taurave. Rie varivaqena nronra enta nampa 3 entara timwa nyianri.

Nyaamwunyaava nampa 7 vanto ntoma vuata kyorara tura

¹⁵ Nte ruvaata taqaavaro nyaamwunyaava 7 nramwuqitairo nampa 7 vanto ekyaa varuva ntoma vuata kyovaro nyaamwusairo quavanto nronraqama kyero tiqaro, Mwaa entaraqatairo Saataaniva tumitarairaro tiri nronravantovata mwiva titai vaisivavata nritareta mwaa mwataraga ntaqikyiqita vivarave, tiro.

¹⁶ Quavanto mwitaa tuvata nronra vaisi 24 vaisinramwu Kotira vuqaa nkyiari taintaqa nkyiari taintaqa mwatakyaa vita varuhua, mwihua mwi quara rieta mwiaqatai mwihua mwatasata tumu ntita nkyiari siri mwatani vateta Kotira qamwata mwate varita tiqata,

¹⁷ Nronravanto, e kepukyavanto variqara ekyaa inraikya nraatara kyera variaravave.

E qati variqira vi variaravave.

Haaruvata e qati variqira vi varuravave.

E kepukyaqa hiqara nraakye qoraqaa ntaqikyirera

uti variarata tire iara qamwateqa varuro.

¹⁸ Mpo mwatanaa mpo mwatanaahua raraqaa tovata variqi vu entava taiqama viho.

Mwaa entara i raraqaa tairara

variqira vira entavama nri ntaiho.

Mwaa entara e qutu vihua ko tira entavama nri ntaiho.

I kyaiqa vaisi poropeti vaisivata,

ekyaa i nraakye qoravata, nronra vaisive pata vaisive,

iara nronraqama kyeta

rie vari nraakye qorahua varivara

mwaa entara e mwihua qamwata nyateqara

e mwihua nkyiari kyoqaa nyina entava nrintaiho.

Mwaa mwatara uaqiama kyaahua varivara e mwihua

nkyiarivata uaqiama kyera entavama nri ntaiho, tura.

¹⁹ Mwihua mwitaa tuvaro Kotira nraamwu nyaamwuni vahu nraamwunra qesavanto qatua viro vahuvana nte taqaavaro Kotiva nraakye qora kyapata kuaaqi variate timwa to quara vokuheqi nraamwu mwiqi vahura. Mwiqi vahuvaro mwiaqatairo aaquakyaavanto mpo uti varuvaro nyaanruva nruqua ti varuvaro mwatura ti varuvaro kaapura vati nti varurave.

12

Nraakyeravata, evari voti hura nronra qumina inraikya qaakyau inraikyaravata, tura

¹ Mwitaamaqiro vi varuvana nte Ioniva variqana taqaavaro nyaamwuni nai nraahumwa mpo qara hu inraikyava qovarama viro vahura. Nraakye mpovanto mwini varuvaro mwia tuavaaqavanto vahirero huari vu nraahu vahuvaro mwia kyugu mwemwani toravanto vahuvaro mwiva qiataqaa qovora 12 nramwu tovaqa qutaantema kyero qutero varura.

² Mwi nraakyeva nraaqiara tuaqa huva nraaqiara mwatarera hiro atura ntiqaro kye kye timwaqiro vura.

³ Mwi nraakyeva nyaamwuni varuvaro nai nraahumwa mpo qara huva mpo inraikyavantovata nyaamwuni varura. Mwini qaakyau inraikya evari voti huva qaqira qutaava mwia qiata 7 nramwu vahuvaro kyaava 10 nramwu vahuvaro ekyaa nai qiata kuaiqia kuaiqiaqaa nronra vaisi tovaqa qutero varura.

⁴ Mwi inraikyava nyaamwuni variqaro nai riqanaqotairo qovora aahoqura kuaasataa vahura ntupi kyero mwatani kyero qovora aahoqura taarasataa vahura qati kyora. Qaakyau inraikya, evari voti huva nronra qaqiraqutaava, mwiva uro nraakye vuni siviro variqaro mwiva nraaqiara mwata kyairaqa nraankye timwa kyero varura.

⁵ Varuvaro nraakye mwiva qoraisi nraaqiara mwata tovaro nraaqiara mwiva nronra tuemwa viro qaini kyaamwu tuteru variqi viqaro ekyya mwatanaaqaa ntaqikiyariva varuvaro qaakyau inraikya mwiva nraaqiara mwia ru kyero nranrenra huvata nraaqiara mwia ntavihi kyeta uro Kotiva nai taintaqaa varunani kyora.

⁶ Mwia nraaqiara ntavihi kyeta varaqita uro kyovaro mwi nraakyeva hiantero qumina mwatani Kotiva mwi nraakyerara rieqaro terama kyero vatonani vuva uro mwini variqaro 1,260 enta variqi vuvata mwiaqaa kyuqema kyeta ntaqikiyiqi vuvaro varura.

⁷ Mwi nraakyeva mwini varuvaro nyaamwuni ntaquva nronraqama kyero qovora hura. Govarama vuvaro nyaamwunyaava nronravanto, Maikerivavata nyaamwunyaahua mponramwuvantovatama kyeta qaakyau inraikya evari voti hura mwiavatama kye mwia kyuquqaa vitinto vaanahua mponramwuvatama kye ntaqura.

⁸ Ntaquvaro Maikerivavata nyaamwunyaahua mwia kyuquqaa vitintohua kepukyaqama kye ntaquqi vita qaakyau inraikya evari voti hura mwiaavata, mwia kyuquqaa vitintohua mwihuavata, nraatara kyora. Mwihua nraatara kyero qaakyau inraikya mwianra tiqaro, E hiamu qio mwaini nyaamwuni varinanrave, Nyaamwunyaahua i kyuquqaa vitintaahua, mwihuavata hiamu qio mwaini varivarave, tiro.

⁹ Timwa kyero qaakyau inraikya evari voti hura mwia nyaamwusairo mwata mwaini mwaamwi tuto kyorave. Qaakyau inraikya evari voti huva mwiva haaruaa qarura mwia nrtutu Nramwutaavave Saataanivama variro. Saataaniva ekyya mwata mwaaga variahuva unra qua timwa nyi varivama variro. Mwiaavata, nyaamwunyaahua mponramwuvanto mwia kyuquqaa vitintohuavata, nyaamwusairo mwatani vara mwaamwi tuto kyorave.

¹⁰ Tuto kyovana nte variqana riaavaro nyaamwusairo quavanto mwitaama tiro:

Mate Kotiva nraakye qora huvantu nyataani entava nri ntaiho.

Kotiva kepukyaqama kyero nraakye qoraqaa ntaqikiyiqi virerove.

Kotiva titai vaisiva, mwivavata mate nronraqama viho.

Mwitanahua Saataaninra nyaamwusaita

vara mwaamwi tuto kyaarave.

Saataaniva mpo enta mpo enta Kotira vuqaa variqaro

tiri qata vakyaahuaqaa qua vatarera uti varira

mwitanahua mwia vara mwaamwi tuto kyaarave.

¹¹ Tiri qata vakyaahua Saataaninravata ntaquqi viqata

sipisipi nraati mwia nraanreqo

Saataaninra nraatara kyaarave.

Mwihua Kotira qua timwaqi viqata

Saataaninra nraatara kyaarave.

Mwihua Karaisirara rieqata hia nkyiari mwataqaa kyuqema

varirara nronraqama kye riemwaqi viraitita,

hia aatu hiraitita, qioma qutu quanarave timwa kyeta,

mwihua Saataaninra nraatara kyaarave.

¹² Mwihua mwitaamaqi viqata

Saataaninra nraatara kyaarara tita,

nyaamwuvantovata, nyaamwuni variahuavata,

nkye mwihuara qamwateqata variate.

Nte mwaravata nramanri nronranravata po tuqo.

Saataaniva mwini variqaro mwiva ntapihi kyaiharo

mwiva taiqaari entava qaumaqa iharora tiro,

nai mwia mpoqama kyero raraqa te variharo variho, tiro.

¹³ Nyaamwusairo quavanto mwitaa tuvana nte taqaavaro qaakyau inraikya evari mwia vu nraato ntapihi vuvaro mwiva tiqaro, Qikye ni vara mwaamwi kyaavanama mwatani varuqo, timwa kyero mwiva siviro nraaqiara mwatato nraakyeru, mwia vataqiro rirero uti varura.

¹⁴ Evari nronra uaqia huva mwia vataqiro rirera uti varuvata nraakye mwia kyaahaqa hiqata mwianra rieqata mwata terama tonani hia vaisivata varunani quminasata hitero

uro taarampo ihivata hini ihivata variraro evarivantove qaruravantove mwia hia ruarive tita, memonra nraakya taaratana mwunra.

¹⁵ Mwuvaro nraakyeavanto hianta vi varuvaro qaruravanto nai nroqitairo nramanri vihi kyovaro mwi nramanriva humwunra votima kyero nteqaro mwi nraakyaera vataqiro viqaro mwia raaqu kyarera huvaro ¹⁶ mwavavanto nraakye mwia kyaahaqa hiqaro nai nro qaqaama kyero nramanri mwia nramwa taiqa kyero.

¹⁷ Nramanri nramwa taiqa kyovaro evarivanto nraakye mwianra raraqa tovaro mwia mwia nraaqiara hini uhuavata ntaquariva viro. Mwiva uro Kotira qua riohuavata, Karaisiva timwa nyu quara riohuavata, ntaqirero vura. ¹⁸ Ntaqirero vuva uro evari voti hiro qarura voti huva kyaarera nronra tokyani siviro varura.

13

Qaakyau vairi voti huva kyaarera nronraqitairo qovarama vurara tura

¹ Nte variqana ruvaata taqe variavaro kyaarera nronraqitairo qaakyau inraikyavanto qovarama viro. Mwi inraikyava vahirero kyaava 10 nramwu mwia mwamwantaqaa vahuvaro mwia qiata 7 nramwu vahuvaro mwia kyaava mpoqaa mpoqaa nronra vaisi tovaqa vahuvaro mwia qiata mpoqaa mpoqaa Kotirara uaqia hi quara tu nrutuva vapura.

² Nte taqaavaro mwi inraikyava qaakyau vairi, *repaati* vairi voti huva vahuvaro mwia kyuquvanto aasau *mpea* kyuqu voti huva vahuvaro mwia nrovanto vairi *raioni* nro votima kyero vapura. Mwi inraikyava qaakyau vairi votima kyero varuvoro evari nronra mwia nai mwia votima kye variarive tiro, mwia vara nronraqama kyero nai kepukya okyara mwia mwinro nai ntaqiky kyaiqara mwia mwunra.

³ Qaakyau inraikya evari mwiva nai kepukya qaakyau vairi mwia mwuvana nte taqaavaro mwi inraikya qiata mpo teqa kyovaro qauma qutu quariva vahuvarovata qaiqaa tavanta viro qio vapura. Mwia qiata mpovanto qutu quataara vahuvaro tavanta vuvaro qati variqiro vi varuvata tita, mwavani varuhua nrihanrama vita mwi inraikyarara kepukyavantove timwa kyeta, mwia vataqi vi varura.

⁴ Evari qora inraikya mwiva nai kepukya qaakyau vairi voti hura mwia mwunranra tita, mwavani varu nraakye qorahua qaakyau vairi mwia nruva tuaahera kyeta tiqata, Qaakyau vairivanto nraataraarivama variho. Hia mpovanto mwia nraatara kyaanarrove, tura.

⁵ Mwi entara Kotiva qaakyau vairi mwia qati kyovoro mwiva nronraqama viro variqaro 42 tora variqiro viqaro Kotirara mwaaqu uaqia hi quara timwaqiro vi varura.

⁶ Mwiva nai nro qaqaama kyero Kotirara uaqia hi quara tiro, mwia mwavatukyaravata uaqia hi quara tiro, ekya nyaamwuni varuharavata uaqia hu quara timwaqiro vi varura.

⁷ Mwitaa timwaqiro vi varuvoro Kotiva mwia qati kyovoro mwiva Kotira nraakye qoravata ntaquqi viro mwihua nraatara kyora. Mwiva mwihua nraatara kyero qaakyau vairi voti huva, mwiva nronraqama viro ekya mpo mwavanaa mpo mwavanaahua eqarave, upive, ekya mwavanaa mpo qua mpo qua ti varuhave, mwiva ekya mwihuaqaa ntaqikyiqiro vi varura.

⁸ Nte ruvaatakya mwi inraikyava nraakiara qovara hianinra taqaavarave. Nraakiara ekya mwavani varihua mpo mwavanaa mpo mwavanaavanto qaakyau vairi mwianra gamwataqi viqata mwia nruva tuaaherevarave. Haaru mwata mwaa hia ututo entara Kotiva nraakye qora nruva mpukuqi qara ntumwa tohua, mwihua nraahuma vairi nruva mwia hia tuaaherevara. Mpuku mwia qati variqi vihua nyutu vatai mpukuva vaiharo haaru sipisipi nraati ru kyova, mwivama mwi mpukuraqaa ntaqiky variro.

⁹ Nkyi su nyaato vahirera, nkye mwaa quara okyarara vu nraato tita ntapihata.

¹⁰ Mwia ntavaaqavu kye rupate vaisiva varirata mwihua mwia ntavaaqavu kye rupa kyevarave.

Paipaqtaita mwia rukye vaisiva varirata mwihua mwia paipaqtaita ru kyevarave.

Mwihua mwitaamaqi vivata nkye Kotira nraakye qoravanto Kotirara riemwaqita vira kepukyaqama kyeta tutaata.

Qaakyau vairi voti huva mpovanto mwataqitairo qovarama vurara tura

¹¹ Nte variqana ruvaata taqaavaro qaakyau vairi voti huva mpovanto mwataqitairo qovarama vura. Vairi mwia kyaava taaratana sipisipi nraati kyaavatana voti huva mwia mwamwantaqaa vahuvaro evari qora inraikya mwia qua votima kyero tura.

¹² Mwia quavanto mwitaama vahuvaro qaakyau vairi mwiva nronraqama viro vuni varura qaakyau vairi mwia kyaiqa nraahu vararero variqaro mwia kepukya kyaiqa okyara vareqaro ekya mwavani varuhuaqaa ntaqikyiqiro viqaro vuni varu vairira mwia

qiata teqa kyovaro tavanta vuvaro qati varura, mwianra kepukyaqama kyero tiqaro, Nkye unra utu kyovatarata tita, nraakye qora mwatani varuhua mwianra qamwataqi viqata vuni varu vairira, mwia qiata teqa kyovaro tavanta vura, mwia nrutuvanto viriniqa hiarive tita, mwanraquhave mwanrahave utu mwatora.

¹³ Mwitaa timwa kyero nraakiara govora huva qaakyau vairi mwiva variqi viqaro nronra kyaiqa nraahu vare variqaro nraakye qora suqaa variqaro mwiva tuvaro nyaamwusairo qiavanto mwatani tumuvata nraakye qora taqora.

¹⁴ Mwiva vuni varu vairira kyaahaqa hiqaro nronra kyaiqa varaqiro viqaro nraakye qora unra utu kyovatarata tita, nraakye qora mwatani varuhua mwianra qamwataqi viqata vuni varu vairira, mwia qiata teqa kyovaro tavanta vura, mwia nrutuvanto viriniqa hiarive tita, mwanraquhave mwanrahave utu mwatora.

¹⁵ Nraakye qoravanto vuni varu vairira mwia mwanraqura utu tovaro nraakiara govarama vuva qaakyau vairi mwia Kotiva qati kyovaro mwiva nai nraaiho vuata kyovaro mwanrahavanto qakya hiro qua tiqaro varuvata nraakye qora mpo uhua mwia nrutu hia tuaaherohua varuvaro mwanraqura ututo inraikyava mwiva mwihua qio ru kyaariva varura.

¹⁶ Mwanraquravanto mwitaama vahuvaro nraakiara qaakyau vairi qovarama viro varuva variqaro ekyaa nraakye qora nronra vaisive, pata vaisive, airi inraikya vatohuave, hia airi inraikya vatohuave, karavu vaisive, qati varu vaisihuave, mwiva mwihuara kepukyaqama kyero tiqaro, Mwaa nampaara nkyeta kyauqu tuananranivata, nkyeta tiriqaavata, vataate, tuvata nkyiari kyauqu tuananranivata tiriqaavata nampaa vatora.

¹⁷ Qaakyau vairi mwia nampaave, mwia nrutuve, hia varo vaisira mwianra qaoqama tovaro mwi vaisiva hia qio kyoqaama kyero mpo inraikya varero hia nai vato inraikyara nyiqanro munima varorave.

¹⁸ Tiri tivu tinraato kyugema kye vahirera, tire qioma qaakyau vairi mwia nampaa okyara ntaphiananrave. Mwi nampaara okyara vahirero vaisi nrutuma vahiho.

Nampaa mwia vahirero 666.

14

Taaqi Saioniqaa ntuvaantuama vita varura taqorara tura

¹ Nte variqana ruvaata taqaavaro sipisipi nraati mwiva taaqi Saioniqaa siviro varuvata mwia kyapata 144,000 nraakye qora varuvaro mwihua tiriqaa sipisipi nraati nrutuvata mwia qora nrutuvata qara ntumwa tovata varura.

² Mwihua mwini varuvana nte variqana riaavaro nyaamwusairo quavanto nramanri nruqaa taarave, nyaanruva nruqaa tintema kyerove, ti varura. Nte riaavaro vaisi airivanto kitaa ntuavaro nruqaa tintema kyero qua ti varuvata ³ nraakye qora 144,000 airivanto sivita variqata Kotira tainta nronra vuqaa variqata, mwihua qati variqi vi varu inraikyara taaratana taaratana suqaa variqata, mwihua 24 vaisi nronranramwu suqaavata variqata, qaraakya ihi timwaqita vi varura. Sipisipi nraati mwiva mwihua mwatasairo huvantu nyatorara tita, 144,000 nraakye qora mwihua nraahu mwi ihira timwaqi vi varura. Mwihua nraahu mwi ihira riovata mpohua hia mwi ihira riora.

⁴ Vaisivanto hia nraakyevata nrohintema kyero mwi nraakye qorahua Kotirara nraahu riemwaqi viqata sipisipi nraati mwiva taini tainive virera hunani mwi nraakye qorahua mwia nraahu vataqita vi varura. Mwatani varu nraakye qorahuaqitairo mwihua nraante huvantu kyero sitaairo uro Kotiravata sipisipi nraativata mwitanahua nyunra.

⁵ Uro nyuvata mwi nraakye qorahua hia unra qua timwaqi vuvaro hia mpo quavata mwihuaqaa vahuvata kyuge kyaiqa nraahu vare varuhua varura.

Nyaamwunyaahua taaramponramwu taqorara tura

⁶ Nte Ioniva qati nraahu ruvaata taqe variqana taqaavaro nyaamwunyaava mpovanto nyaamwu virisata hitero vi varuvaro Kotiva mwia titero uro mwatani varihua mpo mwatanaa mpo mwatanaahua eqarave, upive, ekyaa mpo qua mpo qua ti variahuave, mwihua kyuge mwakyaakya ekyaa enta qati variqi vi quara timwa nyiante timwa kyero mwia titovaro mwiva nyaamwu virisata nrohiqaro ⁷ paa tiro aakyara ntero tiqaro, Kotiva nraakye qora ko qiari entava nri ntaihatara tita, nkye Kotirara aatu hiqata mwia nrutu tuaaheraate. Mwiva nyaamwuvata, mwatavata, nramanri nronravata, rumwu nramanrivata, utu tairave. Mwia nraahu qamwata mwateqata tiri mwanriqavanto variho, qiate, tiro.

⁸ Mwitaa tuvaro mwia nraakiara nyaamwunyaava mpovanto mwia nraakiara viqaro mwitaama tiro, Papironi mwatukyavanto taiqama viho. Mwi mwatukyava uaqia hi kyaiqara nraahu utuqi viqaro ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaahua ni uaini nraate tuvata mwihua nreqata mwihuavata api qaraqita vi varurave, tiro.

⁹ Mwitaa tuvaro mwitanahua nyaakiara nyaamwunyaava mpovanto mwitanahua sataqiro viro paa tiro aakyara ntero tiqaro, Vaisi mpovanto qaakyau vaii qamwata mwateqaro ni mwanriqave timwa kyero, mwia nampaa nai tiriqaave, nai kyauqu tuananranive, vatairera, ¹⁰ Kotiva mwi vaisirara mpoqama kyero raraqata tairaro mwianra ni uaini nrengano ni raraqata taani okyarara taqaananrovema qiananro. Kotiva hia qihaakyama kyero mwi vaisira ru mwataananrove. Kotiva mpoqama kyero raraqata tairaro uaqiama kyero mwi vaisira ntuqutu mwataananrove. Kotiva mwi vaisira ntuqutu kyairaro mwiva nyaamwunyaahua kyugehua suqaavata sipisipi nraati mwia vuqaavata variqaro nronraqama kyero qia itaaninraqi nriqintuna uka quani qiava itaaninraqi variqiro viqaro nronraqama kyero atura ntiqaro variananrove.

¹¹ Mwiqi variqiro viraro mwi qiava hia qiparaitiro, qati nraahu ekyaa enta itamwaqiro quanarove. Mwiqi varihua ekyaa enta itamwaqiro quanarove. Nraakye qora qaakyau vairivata mwia mwanraquhavata qamwata mwateqata tiri mwanriqave tiqata mwia nampaavata varehua, mwihua entaqi ihera nronraqama kye qia itaaninraqi hia tekyavata ihua ekyaa enta atura ntiqata variqi vivarave, tura.

¹² Mwi quara rieqanama nte Ioniva nkyiara tiqana, Nkye Kotira nraakye qora variqata kepukyaqama kyeqa Kotira qua riemwaqita quatemala, tuqo. Nkye Iesusirara nraahu nraato tuqi quaterama, tuqo.

¹³ Qio nyaamwunyaava mwitaa tuvana nte variqana riaavaro nyaamwusairo quavanto nianra mwitaama tiro, Mwaa quara qara ntuwama taante. Mate mwaa entaraqatai nraakye qoravanto Kotira kyaiqa varaqi vita qutu vihua varivaro Kotiva mwihua kyugehua nyataanarove, tiro.

Nyaamwunyaava mwitaa tuvaro Kotira mwanraquravanto tiqaro, Qutaama qiaro. Mwi nraakye qorahua muaanra varaqi vira qaqira kyeta uro tekyava hivarave. Mwi hua vare kyaiqava kyuge kyaiqa vahianinranra tita, mwi kyaiqaravata vare vihua uro nyaamwuni tekyava hivarave, tiro.

Mwataqaatairo kyara vantarura tura

¹⁴ Mwitaa tuvana nte variqana taqaavaro tonamwu turomunra vahuvaro mwiaqaa mpovanto mwatakya viro varura. Mwia viri vahirero nte mwatani mwatatai nraaqiarava varuqo tu vaisira viri voti huva vahuvaro qiataqaa kori tovaqa qutero kyauquqi paipa mpoqama kyero vaihora tutero varura.

¹⁵ Varuvaro mwiaqaatairo Kotira nraamwuqitairo nyaamwunyaava mpovanto veva ntero iro tonamwuqaa mwatakya viro varu vaisirara aakyara ntero tiqaro, E kyara vantira entava nri ntaiho. Ena paipaqotaira kyara vantu varera nriante. Mwatani kyaravanto naitarama viho, tiro.

¹⁶ Mwitaa tuvaro tonamwuqaa mwatakya viro varu vaisiva nai paipa tuto kyero mwatani vahu kyarara teqa kyero vantura.

¹⁷ Mwiva mwitaa huvana nte variqana taqaavaro Kotira nraamwuqitairo nyaamwunyaava mpovanto veva ntero mwivavata nai kyauquqi paipa mpoqama kyero vaihora tutero varura.

¹⁸ Mwiva veva ntero varuvaro nyaamwunyaava mpovantovata qiaqaa ntaqikiyi varuva, mwiva Kotira qamwata mwateqaro qia quara to taintaraqatairo nri ntero nyaamwunyaava paipa vaihora tutorara aakyara ntero tiqaro, Ena paipaqotaira mwatani ito uaini tutera mwia tamwa ekyaa teqa vare nriante. Mwi tamwava keko timwa viho, tiro.

¹⁹ Mwitaa tuvaro nyaamwunyaava mpovanto mwatani nai paipaqotairo uaini tamwa teqa kyero varero Kotiva uaini tati kyeqaro vataani tanunraqi tuto kyero. Tuto kyovaro mwi tanuva vahirero Kotira mpoqama kyero raraqata to tanuva vahuvaro ²⁰ mwiqi tuto kyovaro uaini tamwa mwia tati varuvaro mwi tanuva nronra mwatukya mwiaqani vahuvaro mwiqitairo tatito nramanriva nraanrevanto viqaro humwunra nramanri votima kyero nai nyianra 300 kiromitaa uto taiqora. Vaisi mwamwanta ekyaa nrapitama kyero qiata nraahu qoqaa vahi nramanrinra votima kyero nraanre mwiva nteqaro humwunra nramanri votima kyero nai nyianrani uto taiqora.

15

Nyaamwunyaahua 7 nramwuvanto variqata nraakye qora uaqiama nyate inraikyara tute varurara tura

¹ Nte Ioniva variqana ruvaata taqeqana nyaamwuni taqaavaro nronra inraikya nraahumwa inraikyavanto govarama viro vahura. Mwini nyaamwunyaahua 7 nramwuvanto variqata nraakye qora qoraqama nyatarera hu inraikyara 7 nramwu qora inraikya tute varura. Mwi inraikyara nraakye qora ekyaa nyivaro Kotiva nraakye qorara raraqataariva taiqa quanarro.

² Mwihua mwia tute varuvana nte taqaavaro kyaarera nronravanto karaasi voti huva mwiqi mpoqi mpoqi qia ite varuva vahura. Mwitaama vahuvana nte taqaavata nraakye qora airivanto qaakyau vairi nraatara kyohua varura. Mwihua qaakyau vairivata mwia mwanraqura mwi inraikyara nampaa qara ntumwa tora nraatara kyeta uro kyaarera karaasi voti hura tokyani sivita variqata nkyiari kyauquqi kitaa voti hura Kotiva nyu kitaara tuteta varura.

³ Mwihua mwini variqata Mosesira Kotira kyaiqa vaisi ihivata, sipisipi nraati ihivata, timwaqi viqata mwitaama tita:

Nronrao, Kotio, i kepukyavanto nraatara kyero vaiho.

I kyaiqavanto nronra kyaiqa vaihatara tita, tire mwia taqeqata kyauqu ntukikinraaqateqa varuro.

E ekyaa mpo mwatanana

mpo mwatananaahua vunyaava variaravave.

I kyaiqa okyaravanto avuqavu okyara

qutaa okyara nraahuma vaiho.

⁴ Nronrao, tavave i nraatu hia aatu hiananrove?

Ekyaama i nraatu aatu hiqata varivarave.

Tavave hia i nrutu tuaaheraanrove?

Ekyaama i nrutu tuaaherevarave.

Iqi nraahuma hia qora okyaravanto vaiharo

kyuqe okyaravanto nraahuma vaiho.

E avuqavuma kyera varaara kyaiqava

qoqaa vaihara variananranra tita,

ekyaa mpo mwatanana mpo mwatananaahua

i kyaiqa taqeta uro i vuqaa variqata,

i qamwata mwateqata i nrutu tuaaherevarave, tura.

⁵ Mwihua mwitaa timwa kyeta ihi timwa taiqa kyovana nte taqaavaro nyaamwuni Kotira nraamwu qesavanto qatua viro vahuvoro Kotiva nainive tu mwatukyava qoqaa vahura.

⁶ Mwitaama vahuvata nyaamwunyaahua 7 nramwuvanto nraakye qora uaqiama nyatarera hu inraikyara 7 nramwu qora inraikya tutohua, mwihua Kotira nraamwuqitai veva ntoro. Mwinramwuhua veva nteta kyuqe tuavaaqa takyuqi tuavaaqara utu teta mwetokyaqaa kori naaqunta voti hura rupa teta varura.

⁷ Varuvoro qati variqi vu inraikyara taaratana taaratanaqitairo mpovanto tanu 7 nramwu nyaamwunyaahua 7 nramwu nyunra. Mwi tanunra 7 nramwu kori tanu vahuvoro mwiqima Kotiva ekyaa enta qati variqiro vira mwia raraqaa tova piqaro vahura.

⁸ Mwi tanunra nyaamwunyaahua nyuvaro Kotira peqa okyaravanto takyuqi varuvoro mwiaqaatairo qia munravanto viqaro Kotira nraamwuqi uro piqa vuvata mwia kyaara mpovanto hia qio mwia nraamwuqi vera ntaariva vahura. Nyaamwunyaahua 7 nramwuvanto nraakye qora uaqiama nyatarera hu inraikyara hia taiqa kyovoro qati vahurara tita, mwihua mwiqi viqeteva hia vahura.

16

Kotira raraqaa tova piqa vu tanunra 7 nramwuanra tura

¹ Mwitaama vahuvana nte variqana ruvaata taqeqana riaavaro Kotira nraamwuqitairo quavanto nyaamwunyaahua 7 nramwuanra paa tiro aakyara ntero tiqaro, Kotira raraqaa taiva piqai tanunra 7 nramwu vareta uto mwatani rauru kyaate, tura.

² Mwitaa tuvaro nyaamwunyaahua 7 nramwuqitairo mpovanto nai tanu varero uto mwatani rauru kyora. Rauru kyovata qaakyau vairi nampaa vareta mwi mwanraqurara qamwateta tiri mwanriqave tuhua, mwihua varuvoro mwihua mwamwantaqa tauma rumpuara uaqia huva qovarama viro mwihua mwamwanta nre varuvata varura.

³ Rumpuaravanto mwihua nre varuvata varuvoro nyaamwunyaahua 7 nramwuqitairo nampa 2 vanto tumu nai tanu kyaarera nronraqa rauru kyovoro ekyaa kyaarera mwiva tuqasaa viro qutu vu vaisira nraanre votima vuvaro mwiqi ekyaa qati variqi vi varu inraikyava vahuva ekyaa qutu taiqa vura.

⁴ Ekyaa qutu taiqa vuvaro nyaamwunyaahua 7 nramwuqitairo nampa 3 vanto nramnri nronraqaavata nramwuqitai tumu nramanrinraqaavata tumu nai tanu rauru kyovoro mwi nramanrivavata vaisi nraanre tuemwa vura.

⁵ Mwitaa huvaro nte riaavaro nyaamwunyaava nramanriqaa ntaqikiyi varuva Kotirara tiqaro,

I kuaaraqii nraahuma uaqia hi okyarava hia vaihara

kyotatavanto variaro.

E qati variqira vi variaravave.

Haaruvata e qati variqira vi varuravave.

E mwataama kyera nraakye qora ntuqutiqara avuqavuma kyera mwitaa hiqara kyuqema hira hiaro.

⁶ Mwihua i nraakye qoravata, i qua qovarama kyaa vaisihuavata, ru kyaavaro mwihua nraanrevanto raurirave. Mwia kyaara e nkyiari ntuqutiqara nraanre mwihua nyianrata nramwa kyaara nte mwianra huviqaravema tuqo, tiro.

⁷ Nyaamwunyaava Kotirara mwitaa tuvana nte riaavaro Kotirani mpo inraikya mpo inraikya qia quara mwate varu taintaraqaatairo quavanto tiqaro, Nronrao, Kotio, i peqavanto mpoqiavata vaiho. E mwitaa hiqara nraakye qora ntuqutiqara avuqavuma kyera ntuqutuaro. Nte mwianra qiovema tuqo, tiro.

⁸ Mwitaa tuvaro nyaamwunyaahua 7 nramwuqitairo nampa 4 vanto uro nai tanu huari vuqaa rauru kyovaro Kotiva huari mwia qati kyovaro huarivanto mpoqama kyero iteqaro mwatani varu nraakye qorahua itamwa tatoqa kye varura.

⁹ Huarivanto nraakye qora nronraqama kyero ite varuvata mwihua Kotirara qora qua tita tiqata, Mwivama nyaamwunyaahua sitaihata mwihua nkyiari tanu rauri variavaro qora inraikyavanto qovarama vi variho, tita. Mwitaa timwa kyeta mwihua nkyiari qora kyaiga qaqira kyeta Kotira nrutu tuaheraataara vahuvata mwihua hia mwitaa hura.

¹⁰ Mwihua hia mwitaa huvaro nyaamwunyaahua nramwuqitairo nampa 5 vanto nai tanu uro qaakyau vairivanto mwatakyaa vi varu taintaraqaa rauru tovaro qaakyau vairivanto ntaqikyau mwataqaa enta hu inraikyava qovarama viro entamaqiro vi varura. Entamaqiro vi varuvata nraakye qoravanto mpoqama kye nriqa vu inraikyara vareqata nkyiari mwaaqinri toqe varura.

¹¹ Mwitaamaqi viqata mwihua nkyiari nriqa vura kyaaravata, nkyiari tauma rumpuara itora kyaaravata, Kotirara qora qua tiqata hia nkyiari qora kyaiqa qaqira kyaraitita, qati nraahu mwi kyaiqara utuqi vi varura.

¹² Mwihua nkyiari qora kyaiqa qati nraahu utuqi vi varuvaro nyaamwunyaahuaqitairo nampa 6 vanto nai tanu uro nramanri nronra, Iuperetisi nramanri mwiaqa rauru kyovaro mwi nramanriva tati viro huari vu nrinanyaahua nronra vunyaahua aanra vihi nyatora.

¹³ Mwitaa huvana nte taqaavaro qaakyau inraikya evari nronra voti hura nroqitairovata, qaakyau vairi nroqitairovata, Kotira qua unra qua tu vaisira nroqitairovata, vaana taaramponramwu vihaunta voti uhua qovarama vita varura.

¹⁴ Vaana mwinramwuhua Saataaninra vaanavanto nronra kyaiqa vare varuhua varura. Mwinramwuhua qovarama vita uro ekyaa mwatani varuhua vunyaahua rapateqata nrivaqe ntuvantua hita Kotiravata ntaquare tura. (Nte Ioniva ruvaata tageqana nraakiara qovara hianinra taqaavara.) Kotiva kepukyavanto ekyaa inraikya nraatara kyaiva variraro nraakiara mwiva ko qiani entava qaumato vahirata ekyaa mwatani varihua vunyaa vaisivanto ntuvaantuama vita Kotiravata ntaqirera utivarave.

¹⁵ (Karaisiva nai uro ntantero tumuani entarara mwataama tiro): Riaate, Nte mpuara vaisi nraantantamwa kye tumuaninrave. Vaisivanto hia vaitaraitiro, vu ntapairi kyero nai tuavaaqaga kyuqema kyero ntaqikyvi variariva, mwi vaisiva qamwateqaro variananrove. Mwi vaisiva mwi entaraqaa nraakye qora suqaa nrohiqaro hia tokyva variariva hama kyaurira inraikya varaananrove, tura.

¹⁶ Nte ruvaata tage variavaro vaana taaramponramwuvanto uro tunrenrasata, Hivuru quaqitai mwata mwia nrutu *Amaketoni* mwatave tura, mwini uro mwatani varu vaisihua vunyaahua ntuvaantuama kyovata ntaqirerata uti varura.

¹⁷ Ntaqirerata *Amaketoni* tunrenrasata ntuvaantuama vita varuvaro nyaamwunyaahua 7 nramwuqitairo nampa 7 vanto ekyaa tokyaqaa varuva nai tanu virira nyaamwuni rauru kyovaro Kotira nraamwuqi vahu taintaraqaatairo quavanto paa tiro tiqaro, Taiqama viho, ¹⁸ tuvaro mwiaqaatairo aaquakyaa ti varuvaro nyaanruva nruqa ti varuvaro mwaturavanto nronraqama kyero ti varura. Mwaa mwatara ututo entaraqaatairo hia mwitaa hi mwaturava utuvata nraakye qoravanto taqorave. Mwi entara mwatura tiqaro nai nraahumwa mpo qarama kyero turave.

¹⁹ Mwaturavanto tiqaro mwatukya nronra mwia vara mwata mwatama kyero taarampotanaqaa tuqamu viro vahuvoro ekyaa mwatani nronra mwatukya, mpo mwatukya mpo mwatukyaqi vahu inraikyava tumantiro ntuvuraavura hiro uaqiama vura.

Mwitaamaqi vuvaro Kotiva hia Papironivata taunru kyaraitiro, mwiva mpoqama kyero raraqā tovaro mwi mwtukyarara tiqaro, Evata ni uaini ni raraqā tai nramanrinra nraante, timwa kyero mwi mwtukyaravata ntaqu mwtovaro ²⁰kyaarera nronra utaqaā pata mwata airi vahuavata raupirima viro hia vahuvaro mwataqaā ora tatari taaqi vahuvavata viviro hia vahura.

²¹ Mwitaamaqi vuvaro nyaamwusairo vati kaapura ori nronra voti huva mwia maaanra 50 kirovanto vaisiqaa ntiqaro vaisi ri varura. Vaisi ri varuvata mwihua Kotirara uaqia hi quara tita tiqata, Kotiva nronraqama kyero tiriqaa qua vatero tiri ntuquti varihō, tita. Timwa kyeta mwia qorama timwa mwatora.

17

Api qaraqiro nrohi varu nraakyerara tura

¹ Mwitaā huvaro nyaamwunyaahua 7 nramwu tanu 7 nramwu tutohuaqitairo mpovanto nte variavanani nrintero nianra tiqaro, Nrinqaqe nte api qaraqiro nrohi vari nraakye ruani okyarara i nraamwutaankye. Mwi nraakyeva mwatakyaā viro variqaro ntaqikiyari taintava nronra nramanri, mpo nramanri mpo nramanriqaa vahirave.

² Ekyaa mwtani variahua vunyaa vaisivanto mwi nraakyeravata mpuaraqama kye api nrohi variarave. Mwi nraakyeva vaisi kyapata api qaraqiro nrohiqaro nai uaini, api nrohi vari nramanrinra, ekyaa mwtani varia nraakye qorahua nyihata mwihua nramanri mwia nreta ueraqama quavo, tiro.

³ Mwitaā tuvaro Kotira mwanraquravanto kepukyaqama kyero nivata varuvaro nyaamwunyaava ni pitaqiro uro quminasata kyovana nte mwini variqana taqaavaro nraakye mpovanto qaakyau vairi mwia mwoqaa mwatakyaā viro varuvaro vairi mwia nraanre vairi varuvaro mwiaqaa mpo nrutu mpo nrutu mwaaquqa hi nrutura nraahu gara ntumwa tovaro vahura. Qaakyau vairi mwia qiata 7 nramwu vahuvaro kyaava kyauqurutana vahura.

⁴ Qaakyau vairi mwiva mwitaama varuvaro nraakye mwiva nraanre tavunavata titiqa tavunavata nronra munima kyo tavunanra rupatero variqaro nronra munima kyo orira korive, mpo ori mpo orive, mwiaqo nai mwamwanta mwunruqama tero variqaro nai kyauquqi kaapu tuterō varura. Mwi kaapuraqi nai api qaraqiro nrohi varuraqatairo uaqia hu inraikyava, mpo inraikya mpo inraikyavanto nraahu piqa viro vahura.

⁵ Kaapu mwia tuterō nai tiriqa uqetato quara mpo gara ntumwa tovaro vahura. Mwi nrutava mwitaama tiro:

MWAA PAPIRONIVE.

EKYAA API QARAQITA NROHI VARIAHUAVE,

EKYAA QORA INRAIKYA UTI VARIAHUAVE,

MWIHUA VARIAVARO MWAA NRAHESIVA

MWIHUA NYOVAMA VARIHO, tiro.

⁶ Mwi quara mwitaama kye gara ntumwa tovaro vahuvana nte taqaavaro mwi nraakyeva airi nraakye qora nraanre nramwa varovaro mwia vu nraato apiqa huvaro varura. Kotira nraakye qora nraanreve, Iesusira qua nraahu riemwaqi vura kyaara ru kyo nraakye qorahua nraanreve, ekyaa mwi nraanrenra mwi nraakyeva nramwa kyero ueraqama viro varura. Mwi nraakyeva varuvana nte mwia taqena mpoqama kye kyauqu ntukikinraaqate variavaro ⁷ nyaamwunyaava nianra tiqaro, Nanraqamave e mwi nraakyeva taqera kyauqu ntukikinraaqate variaro? E rie variqae nte mwi nraakye okyara tuqetatairavata, mwia mwoqaa mwatakyaā viro vairira mwia qiata 7 nramwuvata kyaava 10 nramwuvata vahi vairira okyaravata, i timwa mwiankye.

⁸ Mwi vairira e taqaarava mwiva haaru qati variqiro vi varuvave. Mate mwiva hia qati variqiro vi variho. Nraakiara mwiva mupi nronraqitairo uaqiamva virero mwataqa mwaanri ntero quananrove. Mwi vairiva qaakyau vairivanto mwataqaā nrohi varirata mwtani varihua mpo ihua mwia taqeta nkyiari kyuu kyauqu ntukikinraaqate varivarave.

Haaru hia mwaa mwatara ututo entara Kotiva hini hia nraakye qorahua ni nraakye qora variqata ekyaa enta qati variqi vivarave timwa kyero, mwihua nyutu mpukuqi gara ntumwa tora. Vairi mwianra kyauqu ntukikinraaqate vari nraakye qorahua nyutu hiamva mwi mpukuraqi vaiho. Mwihua nyutu mpukuqi hia vahiarihua qaakyau vairi mwia taqeta, nkyiari kyauqu ntukikinraaqate varivarave. Mwi vairiva haaru varuvave. Mwaa entara mwiva hia variho. Nraakiara mwiva qaiqaa govarama quaninranra tita, mwi nraakye qorahua mwianra nkyiari kyauqu ntukikinraaqate varivarave.

⁹ Kyuqe vu nraato vahiariva nraahu mwaa quara okyarara riemwaqiro quananrove. Qaakyau vairi mwia qiata 7 nramwuvanto mwia okyara vahirero taaqi 7 nramwu vahira

mwiaqaa mwatakayaa viro variho. Vairi mwia qiata 7 nramwuvanto qaiqaa mwia okyara vahirero nronra vaisi 7 nramwu variarave.

¹⁰ Vaisi 7 nramwuqitairo hini kyauguruvanto mwatani variqi vita qutu quavaro kuaiqiavanto qati ntaqiki variharo mpovanto nronra vaisi vunyaa variariva qatima variho. Nraakiara mwiva qovarama viro mwiva pata qiquqiarama variananro.

¹¹ Qaakyau vairi mwiva haaru qati variqiro vuvave, mate hia qati variqi viva, mwivama nraakiara vunyaa vaisi mwihua nampa 8 gama kyaananro. Mwiva 7 nramwu vunyaa vaisi mwihua kuaa okyarama variananro. Mwiva qaiqaa qovarama viro uro taiga virero quanarove.

¹² Kyaava kyaugurutana taqaananra mwia okyara vahirero mwi inraikyava vunyaa vaisi kyaugurutana variarave. Mwaa entara mwi vaisihua hia nronraqama vita kepukya vareta mpo mwataqaa mpo mwataqaa ntaqikyiraitita, qati variarave. Nraakiara mwinramwuhua nronraqama vita qaakyau vairi kyapata ntaqikiyi qigata huari vu kuaiqiagaa nai qiquqiagaa ntaqikiyi vivarave.

¹³ Mwi vaisinramwuhua vunyaa vaisi kyaugurutanavanto variqi viqata kuaa vu nraato nraahu vateta mwihua qaakyau vairi kyaahaqa hinerata nkyiari kepukya mwia nraahu mwivarave.

¹⁴ Mwihua sipisipi nraativata ntaquqi vivaro sipisipi nraati mwiva nronravanto variqaro ekyaa inraikyagaa ntaqikiyiro ekyaa vunyaa vaisiqaa ntaqikiyivara tiro, mwiva mwihua kepukya nteqa kyero nraatara kyaananrove. Mwi entara sipisipi nraati mwiva ntaquqi virata mwia kyuquqa nai nyaanrama kyero nai kyaama tai nraakye qorahua, nai mwianra nraahu riemwaqi vihua, mwihuama mwia vataqi viqata nraatara kyevarave, tiro.

¹⁵ Nyaamwunyaava mwitaa timwa kyero mwiva nianra qaiqaa tiqaro, Api qaraqiro nrohi vari nraakyeva mwatakayaa viro vari nramanrinra mwatavau nronra nramanri mpo nramanri mpo nramanri vira mwia okyarara titerave. Ekyaa mwi nramanrinra okyaravanto vahirero ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaahuama variavo. Upi mwamwanta vaihuave, eqara mwamwanta vaihuave, mpo qua mpo qua qiahua, variarave.

¹⁶ Qaakyau vairivata kyaava kyaugurutanavata taqaananra, mwihua variqata api qaraqiro nrohi vari nraakyeva mpoqama kyeta uaqiama mwatevarave. Mwihua mwia nramwutaaga hiqata mwia vehiqama mwateta mwia kyaivaro tokyama variananrove. Mwihua mwia vehiqama mwateta mwia mwamwanta mwati toqa nrupepaama kye nramwa kyeta qiaqotai mwia mwamwanta itamwa tatoqa kyevarave.

¹⁷ Kotiva mwihuara ni mutukya vahiani kyaiqara varaqi quate qianinranra tita, mwihua kuaa vu nraato nraahu tu kyeta nkyiari kepukya mwia qaakyau vairi mwia nraahu mwivarave. Mwihua mwitaamaqi vivaro Kotira quavanto qutaa mwivauma vahiananrove.

¹⁸ Mwi nraakyea taqaarava mwia okyaravanto vahirero mwiva nronra mwatukyavanto mwatani variahua vunyaaahuqaa ntaqiki variavama variro.

18

Papironi mwatukyavanto taiqa vurara tura

¹ Nte mwi inraikyara mwi inraikyara ruvaatakayaa taqena qaiqaa taqaavaro nyaamwunya vaisi mpovanto nyaamwusairo tumu varuvaro mwia nronraqama kyero nronra kepukya mwuvaro mwia mwunrugamato inraikyava mpoqama kyero takyuqigaro ekyaa mwata maata ntuvahaamaqi vi varura.

² Mwiva paa tiro aakyara ntero tiqaro, Mwi mwatukyava taiqa viho. Papironi mwatukya nronra mwatukyavanto uaqiama viho. Mate mwi mwatukyaraqi hia kyuqe inraikya vaanavanto nraahu variqi vi variavo. Nyaamwa uaqia hiahua mwi mwatukyaraqi variqi vi variavo. ³ Haaru mwi mwatukyava nai uaini uaqia huru mpo mwatanaa mpo mwatanaahua nyunranra tiro, mate mwiva taiqa viho. Ekyaa mwata maata vahintema vunyaa vaisi variahua ekyaa mwihua mwivata api qaraqita nrohi varurave. Mwi mwatukyava api qaraqita nrohu kyaiqara uti varuvatara tita, munima kyaiqa vare varuhua, mwihua kyaiqavanto nronraqa huvata munima vare varurave, tiro.

⁴ Nyaamwunyaava mwitaa tuvana nte variqana riaavaro nyaamwusairo quavanto mwitaama tiro:

Ni nraakye qora tuaavo,
mwi mwatukyara qaqira kyeta nritaraate.
Nkye mwiavata variqata qora kyaiqa varevorave.
Nkye mwatukya mwiqi varivaqena

haunri nte mwia riqana nkyivata ruankyorave.

⁵ Mwi mwatukyara uaqia hi kyaiqava nritarero nyaamwu mwutukyani viro piqa viho.

Kotiva mwia qora kyaiqa mwianra qati nraahu riemwatero hia taunru kyaiho.

⁶ Mwi mwatukyava nkyi uaqiama nyataintema kyeta nkye naivata uaqiama mwataate.

Mwiva nkyi kuaiqia nyinranra rieqata nkye mwia taarqia mwiate.

Mwiva uaqia hi nramanrinra nkyi nyinra nkye mwi tukyara nraataru kye mpoqavata mwia mwiate.

⁷ Nkye mwiva nai nrtutu tuaahera kyairara rieqata mwiva nanrianra qamwateqaro kyuqe inraikya mwunruqa hiani inraikyara vatairara rieqatama, nkye mwia nrtutu vara mwataniqama kyeta nriqavira inraikya mpoqavata mwia mwiate.

Mwiva nanrianra timwaqiro viro tiqaro, Nte vunyaa nraakyevantoma varuqo.

Nte hia tetoqa nraakye varuqo.

Hia muaanravanto niqaa vahiraqe ntataaninrave, tiho.

⁸ Mwi nraakyeva mwitaa tirara tiro, mwiva variqaro qioma varuqo tiraro kuaa enta mwiaqaa nraahu uaqia hiari inraikyava, mpo inraikya mpo inraikya mwia ruananrove.

Nriqa vi inraikyarave, mwutukya uaqiahiani inraikyarave, kyara nraataahiari inraikyavave, ekyaa mwi inraikyava mwi inraikyava mwi nraakyeru ru kyairaro qiavanto mwia tatoqa kyaananrove.

Nronravanto Kotiva mwiaqaa qua vataariva kepukyavanto varirave.

⁹ Ekyaa mwatanaa vunyaa vaisivanto mwi nraakyeravata api qaraqita nrohiqata qora kyaiqavata vare varihua, mwihua variqata taqavaro mwi mwatukyava qia iteqaro munra vi varirata mwihua munra mwia taqeqatama nteavarave.

¹⁰ Mwihua nyianrasata variqata mwi nraakyeru nronraqama kyero nriqa quaninra taqeta aatu hiqata varivarave. Mwihua tiqata:

Qikye, uvo, Papironi mwatukya mwaavao, e nronra mwatukya kepukya mwatukyavanto variarava variararo mate pataqiaqa i taiqa kyaihara raupirima quaro, tivarave.

¹¹ Mwi mwatukyava uaqiama virata munima kyaiqa vare varihua varivaro mpovanto mwihua hi inraikyaru kyoqaa hiva hia varirata mwihua nteavarave.

¹² Mwihua hi inraikyava vahirero korive, munima orive, mpo ori mpo ori kyuqe orive, kyau mwukyaarive, kyuqe tavuna mpo tavuna mpo tavunave, nraanre tavunave, vakora tavunave, kyuqe mwunta vi vari kyatarirave, vahi aasau aanraiqa utute inraikyarave, kyatari kyuqeraqo utute inraikyarave, kapaave, qainive, eqarorive, mwi orira mwi oriraqotai utute inraikyarave, ¹³ kyaravata nraivaro qiakyaahiani inraikyarave, kyuqe mwunta quarive tiro qia quare vari inraikyarave, mwuntavi inraikyaru mpo inraikya mpo inraikyave, uainive, oripi kyatari tamwa mwia vahamwenrave, uitivata uiti qaupavatave, purimakauve, sipisipive, qosivata nai mwia raqa kaari vothiravatave, qati inraikyaru munima kyontema kyeta munima kyeqata kyoqaa ututo vaisihuave, ekyaa mwi inraikyaru hia mpovanto kyoqaa hiariva variananrove.

¹⁴ Munima kyaiqa varehua mwi mwatukyararu mwataama tivara: Qikye, ekyaa e hiarava mpo inraikya mpo inraikyavanto taiqama viho. E mwunruqama taara inraikyava taiqama viho. Ekyaa mwi inraikyaru vataarava hiama qaiqaavata qovara hiananrove, tivarave.

¹⁵ Mwi entara mwi mwatukyarai variqata mpo inraikya mpo inraikya nyiqata nronra munima vare vari vaisihua, mwihua nyianrasata variqata mwi mwatukyara taiqa kyaaninra taqeta mpoqama kye aatu hita nteqata varivarave. Mwi entara mwihua qutu vi vaisirara kyora mwata hianta hivarave.

¹⁶ Mwihua tiqata: Qikye, po, nronra mwatukyave, kyuqe tuavaaqa

nraanreve, vakora tuavaaqave, utute variqara e mwunruqama taara inraikyava korive, mpo orive, kyau mwukyaaarive, takyuqi varihara variararo
¹⁷ i pataqiaqa taiqa kyaiharavira raupirima quaro, tivarave.

Sipiqaq ntaqiky varihuavata, ekyaa sipiqi nrohi varihuavata, ekyaa sipiqi kyaiqa vare varihuavata, mwihua nyianrasata variqata ¹⁸ taqaivaro mwi mwatukyava qia iteqaro munra vi varirata qia munra mwia taqeta tiqata, Mwaa mwatukyava nai nronra mwatukya vahirave. Hia mpo mwatukyavanto mwaa mwatukyara nraatara kyaiharo vahivama taiqa viho, tivarave.

¹⁹ Mwitaa timwa kyeta mwihua nkyiari qiataqa qaupa quvareta ntateqata tiqata: Tire mwi mwatukyarara po kye turo.

Mwi mwatukyava airi inraikya varaqiro vi varihata sipi gohua airivanto mwia nrumo mwitaa inraikya vaisihuavata nronra munima varaarave.

Mwi mwatukyava mwatukya nronra vaiharo pataqiaqa mwia ntuqutu raupirima kyaiho, tivarave, tiro.

²⁰ (Nyaamwusairo quavanto nraakiara qovara hiani inraikyarara timwa mpi taiqa kyero mpo qua mwataama tiro):

Mwi mwatukyava taiqa virara rieqata nkye nyaamwuni varihua qamwateqata variate.

Kotira nraakye qoravata, Iesusiva nronraqama kyai vaisihuavata, Kotira qua qovarama kye vaisihuavata, nkye ekyaa qamwateqata variate.

Mwi mwatukyava nkyi uaqiama nyatairara rieqaro mwia kyaara Kotiva nai kyoqaa mwinrave, tiro.

²¹ Quavanto nyaamwusairo mwitaa tuvana nte ruvata taqaavaro nyaamwunyaava nronravanto ori nronra qumina inraikya kyavuhu kyero kyaarera nronraqi tuto kyero tiqaro:

Ori mwia tuto kyauqaro vivintema kyero Kotiva Papironi mwatukya taiqa kyairaro raupirima viraro mpovanto hia qaiqaavata mwia taqaananrove.

²² Papironi mwatukyave, e ihi tiqara e kitaa ntuananrave, ntoma ntuananrave, mpo inraikya mpo inraikya ntuararo nruqua tira hia qaiqaavata iqtai rieverave.

Mpo kyaiqa mpo kyaiqa okyara taqehua hiam qaiqaa iqi kyaiqa varevarave.

Uiti uru oriqa ntuqutu qaupaqama kye varianinra, mwia nruquavata hia iqtai qaiqaa rieverave.

²³ Hiam qaiqaavata omwa qupi kyeta vataivaro iqtairo itaananrove.

Nraakye qoravanto nai vare nai vare hivavata hiam iqi qaiqaavata vahiananrove.

Haaru ini munima kyaiqa varo vaisihuara mwatani variahua, mwihuara nronra vaisive ti varurave.

E ena quahave, qasokyave, vuhua pahaa inraikyaqo mwatani varia nraakye qorahua unra utu nyateqara qora aanra sitera vi variananrave.

²⁴ Kotiva taqaiharo Kotira nraakye qora ru kyaahua nraanrevanto iqima vaiho.

Kotiva taqaiharo Kotira qua qovarama kye varu vaisihua nraanrevanto iqima vaiho.

Mwitaa hiananranra tiroma,

Kotiva i Papironi mwatuka taiqa kyaiho, tiro.

19

Papironivanto taiqa vurara nyaamwuni varuhua nronraqama kye qamwatora

¹ Nyaamwunyaava nronravanto mwitaa tuvana nte riaavata nyaamwuni varu nraakye qorahua airivanto nronraqama kye tiqata:

Nrivage Kotira nrtutu tuaaheraare.

Tire raupirima virera huraro
 Kotiva tiri huvantu timwa taihata qio varuro.
 Kotira okyaravanto kepukya okyara nraahuma vaiho.
 Mwiva kepukyavanto variqaro
 kepukyaqa hiqaro variqiro quananrove.

² Mwiva ko tiqaro avuqavuma kyeqaro qutaa ko ti varivave.
 Papironi mwatukya nronravanto api qaraqiro nrohi vari
 nraakyera votima kyero api qaraqiro nrohi varihata
 ekyaa mwatanaavanto mwiavata api nrohiqata
 uaqiama quarara tiro, mwia kyaara mwi mwatukyaraqaa
 Kotiva qua vatero mwia ntuqutu raupirima kyaiho.
 Mwi mwatukyava Kotira kyaiqa vaisi airi ru kyaiharo
 mwia kyara Kotiva mwia nai kyoqaa mwiqanro
 mwia ntuqutirave, tita.

³ Mwiwua mwitaa timwa kyeta qaiqaa nronrama kyeta tiqata,
 Nrivaqe tire Kotira nrutu tuaaheraare.
 Mwi mwatukyava qia ite variharo mwiqitairo
 qia munravanto ekyaa enta nrivi variananrove, tura.

⁴ Mwiwua mwi quara mwitaa tuvata nronra vaisi nramwuvata, qati variqi vi varu
 inraikyava taaratana taatanavata, mwiwua mwatasata tumu ntita varuvaro Kotiva nai
 taintaqa mwatakya viro varuvata mwiwua mwia qamwata mwateta tiqata,
 Qutaave. Nrivaqe tirevata Kotira nrutu tuaaheraare, tita.

⁵ Mwiwua mwitaa tuvaro Kotira tainta nronra taintaqitairo qua
 mpovanto mwitaama tiro:

Nkye Kotira kyaiqa vara mwate varia nraakye
 qorahuave, nkye Kotira nraatu aatu hiqata
 nrohi varia nraakye qorahuave,
 nkye nronra vaisivantove, pata vaisivantove,
 nkye ekyaa Kotira nrutu tuaaheraate, tiro.

Nyaamwuni sipisipi nraativanto nraata varovata nronraqama kye kyara nronra

⁶ Quavanto mwitaa tuvana nte variqana rie variavaro airi nraakye qoravanto qua
 tuntema kyero quavanto ti varura. Mwi quava aisaakya nronraqitairo hara hara tuntema
 kyero tiro. Mwi quava nyaanruva nruqua tintema kyero tiqaro mwitaama tiro:
 Nrivaqe tire Kotira nrutu tuaaheraare.

Tiri nronravanto Kotiva ekyaa inraikya nraatara kyairave.
 Mwiva ekyaa inraikyaqa ntaqikiyi varivave.

⁷ Nrivaqe tire Kotira okyarara kepukya okyarave
 timwaqi viqata mwianra qamwataqi viqata variare.
 Sipisipi nraati mwiva nraakye varaari entava qaumato
 vaiho. Mwia mwitai nraakyeva terama teroma variho.

⁸ Mwi nraakyerara kyuqe tuavaaqa, eqarori tuavaaqa
 takyuqi varira, utute variarive tiro mwia mwinrave, tiro.
 Mwia nraata mwiva varirero ekyaa Kotira nraakye qorama
 varita. Tuavaaqa kyuqera eqarori mwia okyara vahirero Kotira
 nraakye qoravanto kyuqe kyaiqa varaavama vahiro.

⁹ Mwi quava mwitaa tuvaro nyaamwunyaava nianra tiqaro,
 Mwaa quara mwitaama kyera qara ntumwa taante. Sipisipi nraati
 mwiva nraakye varaani omwatara nranrenra hiro nai nraakye
 qora nyaanrama taarihua, mwi nraakye qorahua qamwateqatama
 varivarave, tiro. Mwitaa timwa kyero mwiva qua mpw
 tiqaro, Mwi quara Kotira qua, qutaa quama vaiho, tiro.

¹⁰ Nyaamwunyaava mwitaa tuvana nte mwia kyuqutarani tumu ntina mwia qamwata
 mwateqana mwia nrutu tuaaheratera utuavaro mwiva tiqaro, Qaqao, hia mwitaa hiante.
 Nte i nraantantena Kotira kyaiqa vaisima varuqo. Nte ivata i qata vakyaahuavata
 nraantantena Iesusira qua timwa nyiqi vi varurahuama varuqo. E Kotirara nraahu
 ni mwanriqave tiqarama mwia qamwata mwataante. Kotira mwanraquravanto haaru
 poropeti vaisi kyaahaqama nyate varuvata mwiwua Kotira qua qovarama kye varurave.
 Mwia votima kyero Kotira mwanraquravanto tirivata kyaahaqama timwa te varihata tire
 Iesusira qua timwa nyiqi vi varunanrave, tiro.

Qosi eqarori mwoqaa mwatakya viro varurara tura

¹¹ Nyaamwunyaava mwitaa tuvana nte variqana taqaavaro nyaamwuvanto qatua uvuvaro qosi eqarorivanto govarama viro. Govarama viro varuvaro mwia mwoqaqa vaisi mpovanto varuvaro mwi vaisirara Kotirara nraahu rie vari vaisivave timwa kyero, qutaa vaisive tura. Mwi vaisirara mwitaa tuvaro mwi vaisiva mpohuaqa qua vatarero hirove, mpohua rirero hirove, mwiva avuqavuma kyeqaro mwitaa hura.

¹² Mwi vaisiva varirero mwia vuvanto qia votima kyero ite varuvaro mwia qiataqaa nronra vaisi tovaqa airi vahuvoro mwi vaisiraqaa nrtutu mpo qara ntumwa tova vahuvoro hia mpovanto mwi nrutura ntapihi kyovaro nai mwi vaisiva nraahu mwi nrutura ntapihi kyora.

¹³ Mwi vaisiva nai nraahu naiqaa qara ntumwa to nrutura ntapihiro variqaro vaaqa ututovaro vaaqa mwiva nraanreqi ntamwa kyova vahura. Mwi vaisira nrtutu *Kotira Quavantove*, tura.

¹⁴ Mwi vaisira nrtutu mwitaama vahuvoro mwiva vi varuvata nyaamwusai ntaquhua mwia kyuquqa vititeta mwia vataqi viqata mwihuavata qosi eqaroriqaa viqata kyuqe tuavaaqa eqarori tuavaaqa takyuqi varura ututeta vi varura.

¹⁵ Vi varuvaro mwi vaisira nroqitairo paipa vaihova nrintero vahuvoro mwi paiparaqotairo ekyaa mwatanaa nraatara kyaariva varura. Mwi vaisiva ekyaa mwatanaa nraatara kyero mwiva qaini kyauru tu varero viqaro mwihuava ntaqikyiqiro quanaro. Mwiva mwihuava ntaqikyiqiro viqaro uaini tamwa tanu nronraqi kyero tatintema kyero mwi vaisiva Kotiva ekyaa inraikya nraatara kye variva, raraqaa taani nraakye qorahua ntuqutuqiro quariva varura.

¹⁶ Mwi vaisiva varuvaro mwia tuavaaqa ututoraqaavata mwia tukyaqaavata qua mpo qara ntumwa tova mwitaama tiro:

Ekyaa vunyaa vaisi variavaro
mwaa vaisiva mwihua vunyaa varirave.
Ekyaa nronra vaisi variavaro
mwiva mwihua nronra vaisi varirave, tiro.

¹⁷ Mwitaa hi varuvana nte taqaavaro nyaamwunya vaisi mpovanto huari vuqi siviro variqaro nronraqama kyero qua tiqaro ekyaa hiteta nrohi varu nyaamwahua nyaanrenro tiqaro, Nkye ekyaa nriate. Kotiva omwata nronra nrainani nrumu nraate.

¹⁸ Nkye nrumu vunyaa vaisi mwamwanta mwati nreta ntaqua vaisihua mwihuava nronraqahi vaisira mwamwanta mwati nreta, nronra vaisi mwihua mwamwanta mwati nreta, qosivata mwihuava mwatakyaavi varia vaisihuavata, ekyaa mwatanaavata, rupa taa vaisihuavata, qati varia nraakye qorahuavata, nrtutu vataa nraakye qoravata, hia nrtutu vataa nraakye qoravata, nkye ekyaa mwihua mwihua mwamwanta mwati nrumu nraate, tiro.

¹⁹ Nyaamwunya vaisivanto mwitaa tuvana nte taqaavata qaakyau vairivantovata, mwatani vunyaa vaisinramwuvantovata, mwihua ntaqu vaisihuavata, mwihua kuaaqa ntuvaantuama vita qosiqaa mwatakya viro varu vaisira mwiaavata, mwia kyuquqa nruhua ntaqu vaisihua mwihuavata, ntaqirerata uti varura.

²⁰ (Ntaquqi vi varuvaro qosiqaa varu vaisiva mwihua nraatara kyero) qaakyau vairi mwia rupa tero vaisi mpovanto unra tiqaro, Kotira qua govarama kye varuqo, tu vaisiravata rupa tora. Unra vaisi mwiva vuni qaakyau vairi kyaahaqa hiqaro nraahumwa mpo kyaiqa nronra kyaiqa vare varuvata nraakye qoravanto qaakyau vairi nampaa varohua qaakyau vairi mwanraquhara tiri mwanriqave tiqata gamwata mwatohua, mwihua unra vaisi mwia kyaiqa taqeta qutaama mwiva Kotira qua ti varuvave tura. Unra vaisi mwiaavata qaakyau vairi mwiaavata hia ru kyaraitiro, mwitanahua qia nronraqama kyero itoraqi tuto kyovatatana mwiqi varura. Mwi qiava ite varuvaro mpoqama kyero nriqiqi viqaro munravanto ukavi varu qiava vahura.

²¹ Mwitanaahua qiaqi tuto kyero qosiqaa varu vaisiva uro ntaquqi viro mwitanahua kyuquqa vitinto vaisihua ruqiro viro nai paipa, nroqitairo nru paiparaqotairo, mwihua ru taiqa kyovaro nyaamwa ekyaa mwihua nrumu mwihua mwamwanta mwati toqa ntupepaama kyeta nkyiari nraataa huntema nramwa vura.

20

Saataaninra 1,000 ihia rupa tairaro varianinranra tura

¹ Mwitaa huvana nte variqana taqaavaro nyaamwunya vaisi mpovanto nyaamwusairo kiqa mpo, mupi nronra qesa qatuaa kiqara nai kyauquqi tu varero seni muaanrantora, mwiaavata tu varero tuminro.

² Mwiva tumu evari nronra votihura qora inraikya mwia ntavaaqavu kyora. Evari qarura uaqiahuva mwiva haaru varuvave. Mwiva Saataaniva Kotira nramwutaavanto

varuvaro mwia ntavaaqavu kyero mwia rupa taariro 1,000 ihiaa karavuqi variarive timwa kyero, seniqtairo mwia rupa kyora.

³ Rupa kyero mupi nronraqi mwia mwiamwi tuto kyero mwianra 1,000 ihiaa mwiqi variqaro hia qaiqaa mwaanri ntero nraakye qora unra qiarive tiro, qesa mwia tita tero roki rutero qumego taqau tora. Nte ruvaatakyaa nraakiara qovara hianinra taqaavarave. Nraakiara Saataaninra rupa tairaro mwiva 1,000 ihiaa karavuqi variqiro uro taiqa kyairaro mwi entaraqaatairo Saataaninranra mwiva mpo enta pata entanramwu qatinani mwaanri ntero nrohiarive tiro, mwia huvantu kyaanrove.

⁴ Nte ruvaatakyaa taqaavaro tainta nronra mpo tainta mpo taintavanto vahuvata mwiaqaa nronraqama vu vaisihua mwatakyaa vita varura. Mwi vaisinramwuhua ko qiata tiro, nronraqama kyovata varuvana nte mwihua taqeqana nraakye qora mwanraqama airivata taqaavara. Mwi nraakye qorahua mwatani varu entara Iesusirara nraakye qora timwa nyiqata Kotira qua ti varuvata mwia kyaara mwihua nyunta teqa kyora. Mwi nraakye qorahua mwatani variqatama hia qaakyau vairivata mwia mwanraqaharavata qamwateta tiri mwanriqave tiraitita, nkyiari kyauquqaavata tiriqaavata hia mwia nampaa varora. Nte taqaavata mwi nraakye qorahua qaiqaa qati sivita variqata Karaisiravatamake mwaa mwataraqaa ntaqikyiqi viqata 1,000 ihiaa variqi vura.

⁵ Mwi nraakye qorahua qaiqaa qati sivi variqata mwitaamaqi vuvata hini nraakye qora qutu vuhua hia siviraitita, qati nraahu variqi vuvaro 1,000 ihi nritarovata mwihuavata qaiqaa qati sivita nrohi varura. Vaakya tu nraakye qorahua nraakiara mwihua nraante qaiqaa qati sivi variqi vi vari nraakye qorahuama varivara.

⁶ Tahuave varivaro Kotiva mwihua nraante sivuma kyaarihua mwihua qamwateqata varivaro Kotiva mwihua kyugema nyatairata varivarave. Mwihua kepukyavanto qio vahiraro qaiqaa mwihua qutu viva hiana qio vahiananro. Mwihua qaiqaa qutu viva hia qioqahirata mwihua Karaisiravata 1,000 ihiaa ntaqikyiqi viqata Kotiravata Karaisiravata kyaiqa varaqi vivara.

Saataaninra ekyara nraatara kyaaninranra tura

⁷ Nraakiara Saataaniva 1,000 ihiaa karavuqi variqi viro uro taiqa kyairaro mwia huvantu kyairaro ⁸ mwiva veva ntero pataqiara qatinani variqaro uro ekyaa mwatanaa unra qua tirata mwihua mwia quara gutaave tivara. Nraakiara mwi entara mwatani varihua mpo mwatanaa Nkoku mwatanaahua varivata mpo mwatanaahua Menkoku mwatanaahua varivara. Mwi mwatanaahua variqata mwihua Saataaninra quara qutaa quave tivaro Saataaniva ntaqirero mwi mwatanaahuatana ntuvaantuama tairata mwihua nramanri nronra tokyasataa nruqa vahira mwia votima kyeta vaisi airintivanto ntuvaantuava hivarave.

⁹ Nte ruvaatakyaa taqaavata mwi mwatanaahua Kotira nraakye qoravata ntaqirerata uti variqata ekyaa mwata maata variqi viqata uro Kotira nraakye qora ututuma kyeta Kotira mwutukya vahi mwatukyara mwiaavata ututuma kye varura.

Nkoku mwatanaa mwihuavata Menkoku mwatanaa mwihuavata Kotira nraakye qora ututuma kye mwihua rirera huvaro nyaamwusairo qivanto tumu mwihua itamwa taiqa tuto kyora.

¹⁰ Mwihua taiqa kyovaro Saataaniva mwihua unra utu nyatova varuvaro mwiaavata vara kyero qia ori eqaroriqaatairo ite varuraqi tuto kyora. Vuni qaakyau vairivata unra qua tiqaro, Kotira qua qovarama kye varuvave, tu vaisiravata tuto kyoraqi Saataaninravata tuto kyora. Nraakiara mwinramwuhua mwi qiava itaaninraqi variqi viqata iheravata entaqivata ekyaa enta atura ntumwaqi vivara.

Kotiva ekyara entaqaa variqaro ko qianinranra tura

¹¹ Nte ruvaatakyaa taqaavaro tainta nronra eqarori tainta vahuvaro mwiaqaa mpovanto mwatakyaa viro varura. Mwiva tainta mwiaqaa mwatakyaa viro varuvaro nyaamwuvantovata mwatavantovata tiqaro, Hiana qio mwia vuqaa varianinrave, timwa kyero aatu ntuqema kyero vivuvaro hia mpoqiavantovata mwia qaiqaa taqora.

¹² Mwitaa huvana nte taqaavata nraakye qora qutu vuhua nruvu nronra vataahuave, pata nruvu vataahuave, mwi taintara vuqaa sivita varura. Qutu vuhua tainta mwia vuqaa sivita varuvaro taintaqaa mwatakyaa viro varuva mpuku vara kyero mpo mpuku mpo mpuku iritero variqaro mpuku mpo, mwiqi ekyaa enta qati variqi vi nraakye qorahua nyutu vahu mpukura, iri kyero ko timwaqiro vura. Qutu vuhua mwatani qati varu entara mpo kyaiaq mpo kyaiaq vare varu quara mwi mpukuraqi mwi mpukuraqi qara ntumwa tovaro vahuvaro taintaqaa mwatakyaa viro varuva mpukuqi qara ntumwa to quara rieqaro ko timwaqiro vura.

¹³ Mwiva ko timwaqiro vuvata kyaarera nronraqi ntaqutu vu nraakye qorahua mwiqitai qovarama vita uro tainta mwia vuqaa varuvata qutu quahua uro varia

mwatukyaraqitaivata nraakye qora qovarama vita uro mwi taintara vuqaa varuvuro taintaqa mwatakya viro varuva mwihua qati varu entara kyaiqa vare varurara rieqaro ko timwaqiro vura.

¹⁴ Mwiva ko timwaqiro viro uro taiqa kyero mwiaqaatairo gutu vuhavata, qutua okyararavata, qia nronra itoraqi vara mwaamwi tuto kyora. Nraakiara Kotiva qia nronra itaaninraqi tuto kyairata mwihua mwi entara tiqata, Po, mate ekyarama gutu vuro, tivara.

¹⁵ Tainta nronraqa mwatakya viro varuva variqaro taqovaro ta nraakye qorahuae nyutu hia mpukuqi ekya enta qati variqi vi nraakye qorahua nyutu gara ntumwa to mpukuraqi vuhavaro mwia qia nronra itoraqi vara mwaamwi tuto kyora.

21

Nyaamwu qaraakyavata mwata qaraakyavata qovarama quaninranra tura

¹ Mwitaa huvana nte taqaavaro nyaamwu qaraakyavantovata mwata qaraakyavantovata vahura. Nyaamwu haaruaavavata mwata haaruaavavata ekyara vivuvuro kyaarera nronravantovata hia vahura.

² Mwitaa huvana nte taqaavaro Kotiva hunasairo nyaamwusairo mwatukya kyuqeva, hia mwiqi uaqia hi inraikyavavata vahu mwatukyava, qaraakya Ierusalemivanto tumi varura. Nraakyevanto nai vaati vararera hiro nai mwamwanta mwunrugama taintema kyero mwi mwatukyava tumi varuvana ³ nte riaavaro tainta nronraqaatairo quavanto mwitaama tiro: Mwaa entaraqaatairo Kotiva nai nraakye qora kyapata variqiro quanarove. Mwiva mwihua kyapata variqiro virata mwihua mwia nraakye qorama varivarave. Kotiva naivanto mwihua kyapata variqiro virata mwihua mwianra tiri mwanriqave tivarave.

⁴ Mwihua varivaro mwiva mwihua nruqunru nruka nyatairata mwihua qio variqata hia qaiqaa qutiraitita, hia ntataraitita, hia mwutukya uaqiahirata variraitita, hia nriqavira inraikya vararaitita, kyuqema kye variqi vivarave. Haarua okyara taiqa virara tita, mwihua mwitaamaqita vivarave, tiro.

⁵ Quavanto mwitaa tuvaro tainta nronraqa mwatakya viro varuva tiqaro, Nte mate ekya inraikya qaraakyagama kyarerave, tiro. Timwa kyero nianra tiqaro, Mwaa quava qutaa qua vaiharo mpovanto qio mwi quara riemwaqiro quaninranra tira, e mwaa quara gara ntumwa taante, tiro.

⁶ Mwitaa timwa kyero mwiva qaiqaa tiqaro, Qio nte mwi kyaiqara taiqama kyauqo. Nte haaru vuni variavavama varuqo. Nte nraakiara ekyarara vitinivata variarivama varuqo. Vaisi mpovanto nramanri nraataa hirera, nte numwuqitairo qati variqiro quani nramanrinra, mwia mwaniganama hia kyoqaa nyaanru hiraitina, qati mwianrinro nrenro mwiva qati variqiro quanarove.

⁷ Vaisivanto uaqia hi kyaiqaravata ntaquqiro viro qio nraatara kyaariva, mwivama nte hiani inraikyara qio varaanarove. Nte mwihua mwanriqavanto variarita mwihua ni maagu naamwunra varivarave.

⁸ Mpo hia nraakye qorahua ni kyaiqa nraatu aatu hiqata ni pataqi nria aanranra qaqira kyaahuave, hia nianra riemwaqita vihuave, mwaaqu kyaiqa uti varihuave, hena vaisi ru kyehuave, api qaraqita nrohi varihuave, qumina unra inraikyara tiri mwanriqave tiqata qamwata mwate varihuave, ekya unra qua ti varihuave, ekya mwi kyaiqara mwi kyaiqara uti varihua qia nronravanto ori eqaroriquaatairo itaaninraqi vivarave. Mwihua mwini uro variqata, Qikye, ekyarama gutu vuro tivarave, tiro.

Qaraakya Ierusalemianra tura

⁹ Mwitaa huvaro nyaamwunyaahua 7 nramwu mwihua nraakye qora ekyara uaqiama nyatarera hu inraikyara tanu 7 nramwu piqa kyeta tutoraqitairo mpovanto nte hiavanani nri ntero nianra tiqaro, Nrinraqe nte sipisipi nraati mwiva varaani nraakya i nraamwu taarira taqaante, tiro.

¹⁰ Mwitaa tuvaro Kotira mwanraquravanto kepukyaqama kyero nivata varuvana nte variavaro nyaamwunyaava mwiva ni pita varero taaqi nronra mpo nritaroraqaa uro kyero ni naamutovana nte taqaavaro Ierusalemi kyuqera hia mwiqi qora inraikyavanto vahu mwatukyava tumiganro Kotiva varura nyaamwusairo tumi varura.

¹¹ Mwi mwatukyava tumi varuvuro Kotira peqa okyaravanto mwi mwatukyaraqitairo takyuqi varuvuro tuminro. Mwi mwatukyava takyuqiqaro nronra munima kyaani orira voti hira mwia nrutu *iasipaa* ori votima kyero takyuqiqaro karaasi votima kyero itero ante anta hi varura.

¹² Mwi mwatukyara vasaamwunra vahirero nronra nritarero vuhavaro mwia qesa 12 nramwu vahuvata nyaamwunyaahua 12 nramwuvanto mwi qesara kuaa kuaaqa

ntaqikiy varuvaro qesa mwiaqaa Isarereri okyara 12 nramwu nyutu qara ntumwa tovaro vahura.

¹³ Mwi mwtukyara vasaamwunra riqanani taarampo qesa vahuvaro kyaavani taarampo qesa vahuvaro vetara hini taarampo qesa vahuvaro mwaa hini taarampo qesa vahura.

¹⁴ Vasaamwunra mwia vara ututu qesa 12 nramwu mwitaama vahuvaro ori 12 nramwuqaa vasaamwunra mwia ratova ori mwinramwunraqa sipisipi nraati mwiva nronraqama kyo vaisihua 12 nramwu nyutu qara ntumwa tovaro vahura.

¹⁵ Mwitaama vahuvaro nianra qua ti varu vaisiva nyaamwunyaa vaisivanto variqaro mwitaani kyaamwunra koriqotairo ututora nai kyauguqi tutero mwi mwtukyavata, mwi mwtukyara qesavata, mwi mwtukyara vasaamwunravata, mwtarero uti varura.

¹⁶ Mwi mwtukyava vahirero kyaava riqana nraantera hini hini mwinramwuva kuaaqarama vahura. Mwitaama vahuvaro nyaamwunyaa vaisivanto mwi mwtukyara mwatama kyero taqovaro vasaamwunra hinisataa 2,200 kiromitaa vahuvaro mwtukyaa mwia virinivata mplanivata mwtama kye taqovaro 2,200 kiromitaa kuaa qarama kyero vahura.

¹⁷ Mwitaama vahuvaro nyaamwunyaa vaisivanto vasaamwunra mwia mwtama kye taqovaro mwia mpuahaa mwiva 144 mitaa vahura. Vaisivanto kyairiqa vara kyero mwataara hi varintema kyero nyaamwunyaa vaisivanto mwi mwtukyara mwatama kye taqero mwi quara timwa mpuvana nte riaavarave.

¹⁸ Vasaamwunra mwia *iasipaa* oriqotairo ututova vahuvaro mwtukyaa utaqi vahu nraamwunra *kori* oriqotairo ututovaro karaasivanto itero ante anta hintema kyero itero ante anta hiqaro vahura.

¹⁹ Mwitaama vahuvaro vasaamwunra mwemwani vahu orira munima nronraqama kyaani orira mpo ori mpo ori mwunruqama tova *iasipaa* ori vahuvaro

mwiaqaa nampa 2 ori kukyanumwu votihuva *sapaia* ori vahuvaro

mwiaqaa nampa 3 ori eqarori votihura aketi ori vahuvaro

mwiaqaa nampa 4 ori vuhanaa votihuva emaraari ori

vahuvaro

²⁰ mwiaqaa nampa 5 ori nraanrevata eqarorivata vahu orira

sontonisiki ori vahuvaro

mwiaqaa nampa 6 ori nraanre ori *koniriani* ori vahuvaro

mwiaqaa nampa 7 ori qaamiantaqatova *karisoriti* ori

vahuvaro

mwiaqaa nampa 8 ori kyatari mwanre votihura *mperiri* ori

vahuvaro

mwiaqaa nampa 9 ori *topaasi* ori vahuvaro

mwiaqaa nampa 10 ori korisopareri ori vahuvaro

mwiaqaa nampa 11 ori qia votihura *haiasini* ori vahuvaro

mwiaqaa nampa 12 ori nraanre votihura *ametisi* ori vahura.

²¹ Ori 12 nramwu vahuvaro qesa 12 nramwu kyau mwukyaari voti huvave, kinaa voti huvave, vahura. Hia kinaa pataqiani vara kyero tomaqa kyeqaro qesa mwia utiraitiro, kinaa nronra kuaikuqo qesa mwia utuqiro viro ekyaa qesa 12 mwinramwunra taiga kyora. Qesavanto mwitaama vahuvaro mwi mwtukyaraqi vahu aanrava koriqo ututovaro karaasi nraantantoraqitai vutura hinivata qio taqe inraikyava vahura.

²² Mwi mwtukyaraqi vahu aanrava mwitama vahuvana nte taqaavaro Kotira qamwata mwate nraamwuva hia vahura. Kotiva ekyaa inraikya nraatara kye variva mwivavata, sipisipi nraati mwiva omwa votima kyero ite varuvarora tiro, huarivantovata toravantovata hia mwia kyaiqa vahura.

²³ Mwi mwtukyava vahuvaro Kotira peqa okyaravanto itero takyuqi qaro ntuvaahe varuvaro sipisipi nraati mwiva omwa votima kyero ite varuvarora tiro, huarivantovata toravantovata hia mwia kyaiqa vahura.

²⁴ Nraakiara mwi mwtukyava qovarama virata ekyaa mwatanaa nrohivaro mwi mwtukyava ntuvaahairata nrohi varirave. Mwihua mwitaama kye nrohi varivata mwatani vunyaa vaisinramwuvanto nkyiari kyuqe inraikya vatera varaqita uro mwi mwtukyaraqi kyevarave.

²⁵ Mwihua nkyiari vate inraikyara varaqita uro kyeta varivaro qaatataaninraqa mwi mwtukyara qesavanto qati nraahu qatua viro vahiraro mwini hia enta hianinranra tiro, hia mwi qesara tita taanrove.

²⁶ Mwi mwtukyara qesa qati qatuaviro vahirata ekyaa mwatanaavanto nkyiari vatera kyuqe inraikya varaqita mwiqi qio uro kyevarave.

²⁷ Mwi inraikyara mwi inraikyara uro kyeqatama kyuqe inraikya nraahuma uro kyevara. Mpo inraikya qora inraikyavanto hiamu mwi mwatukyaraqi viqetaananro. Vaisivanto kyaurira kyaiqa varaarivave, unra qua qiarivave, ekyaa mwitaa hi vaisihua hiamu mwi mwatukyaraqi viqetevara. Sipisipi nraati mwia mpukuqi ekyaa enta qati variqi vi nraakye qorahua mwihua nyutu qara ntumwa tai nraakye qorahua, mwihua nraahuma mwi mwatukyaraqi qio viqetevarave.

22

Qati variqi vi nramanrinranravata qati variqi vi kyatariraravata tura

¹ Nyaamwunyaa vaisivanto mwi mwatukyara ninaamutero mwiva nramanri mpo ni naamutovana taqaavara. Mwi nramanriva, qati variqiro vi vari nramanriva, kyuqema kyero takyugiro itero ante anta hiqaro Kotiravata sipisipi nraati mwitana taintaqitairo tumi varura.

² Mwi nramanriva mwiaqitairo viqaro mwi mwatukyara aanra utaqaa vi varuvaro nramanri tokya hini hini kyatari, qati variqi vi variva vahura. Mwi kyatariva kuaa ihi mwiqi kuaa tora kuaa tora tamwa riegaro 12 nani tamwa riemwaqiro vivi hura. Mwi kyatarira mwanrevanto ekyaa mwatanaahua hemwaa votima kyero mwihua kyuqema nyataariva vahura. ³ Kotiva uaqiama quarive qiari inraikyava hiamu mwi mwatukyaraqi vahiananro.

Mwi mwatukyaraqi Kotiravata sipisipi nraativata mwitanahua taintama vahiananro. Mwi taintava mwi mwatukyaraqi vahirata Kotira kyaiqa vaisi mwia nraakye qora, mwihua Kotirara tiri mwanriqave tiqatama qamwata mwatevara.

⁴ Mwihua mwianra qamwataqi viqata mwia viri taqamwaqi vi varivaro Kotira nrutu mwihua tiriqa qara ntumwa tairaro vahiananro.

⁵ Mwihua mwitaama kyeta Kotirara qamwataqita vivaro hiamu mwini enta hiananro. Nronravanto Kotiva mwihua ntuvaahama nyate varianinranra tiro, huarivantovata omwavantovata hiamu mwia kyaiqa vahiananro. Kotiva mwihua ntuvaahama nyatairata mwihua vunyaa nraakye qora variqata ekyaa enta ntaqikiyiqita vivara.

Iesusiva uro ntanero tumuaninranra tura

⁶ Nyaamwunyaa vaisivanto qaiqaa nianra tiqaro, Mwaa quava qutaa quama vaiho. Qioma vaisi mpovanto mwi quara riemwaqiro quanarove. Nronravanto Kotiva nai mwanraqura poropeti vaisi nyuvaro mwiva mwihua kyaahaqa hi varuvata mwihua Kotira qua govarama kye varurave. Kuaa qarama kyero Kotiva matevata nai kyaiqa vaisiara mwihua nraakiara pataqi vari kyero qovara hianinra ntipihi kyeta riaate tiro, nyaamwunyaa vaisi mpo titarave, tura.

Mwiva mwita tuvana nte Ioniva ruvaatakyaa nraakiara ekyaa mwi inraikyava qovara hianinra taqaavara.

⁷ Iesusiva mwitaama tiro: Nte nkye hinani qamwanrama uro ntantena tumuaninrave. Mwaa mpukuraqi nraakiara qovara hianinra qara ntumwa taurave. Mwi quara riemwaqiro quariva variraro Kotiva mwia kyuqema mwatananrove, tura.

⁸ Nte Ioniva ruvaatakyaa mwi inraikyara riena mwi inraikyara taqaavara. Nte mwi inraikyara rie taqe hina mwiaqataai nyaamwunyaa vaisivanto ni naamutovana mwia kyuqutarani tumu ntina mwia nrutu tuaaheratera uti variavaro ⁹ mwiva qaqaqo tiro, Hia ni nutu tuaaheraante. Nte i voti huva Kotira kyaiqa vaisima varuqo. I qata vakyaahuave, poropeti vaisive, mwaa mpukuraqi qara ntumwa tai quara raa nraakye qorahuave, nte mwihua votima kyena Kotira kyaiqa vaisima varuqo. E Kotirara nraahu ni mwanriqave timwa kyera mwia nraahu qamwata mwataante, tiro.

¹⁰ Mwitaa timwa kyero qaiqaa tiqaro, Mwaa quara nraakiara qovara hianinra govarama kyauqara qara ntumwa taananra hia uqeta taante. Ekyaa mwi quava qutaa qovara hiari entava qaumato vahirara tira, e hia uqetataante.

¹¹ Qora kyaiqa utuani vaisira qati kyairaro mpoqavata qora kyaiqa utuqiro quarive. Api nrohiani vaisira qati kyairaro api nrohiani kyaiqara mpoqavata utuqiro quarive. Kyuqe kyaiqa varaani vaisira qati kyairaro kyuqe kyaiqa nraahu mpoqavata varaqiro quarive. Kotira kyaiqa nraahu varaani vaisira qati kyairaro Kotira kyaiqa nraahu varaqiro quarive, tura.

¹² Iesusiva mwitaama tiro: Riaate, nte qamwanrama uro ntantena tuminrenrave. Nte mwi entara nraakye qora nyianri inraikyara varena nraakye qora mwihua nkyiari kyaiqa kuaqia kuaqiaqa taqeqana kyoqaa nyianinrave.

¹³ Nte haaru vuni variavama varuqo. Nte nraakiara ekyaarara vitinivata variarivama varuqo. (Nte nraahuma okyaranivata mwutunivata varuvama varuqo.)

¹⁴ Nraakye qora nkyiari tuavaaqa kyuqema kye hiqama tehua, mwihua qamwateqata varivarave. Ekyaa enta qati variqi vi kyatari tamwanra mwi nraakye qorahua qio hiqum kye varevama vahiananrove. Mwi nraakye qorahua qioma Kotira mwatukya qesa qatua kye vera ntevama vahiananrove.

¹⁵ Mwihua mwi mwatukyaraqi varihua varivaro mpohua mwi mwatukyaraqi viva hiama qio vahiananrove. Mwihua mwaaqani vairi votima kyeta varivarave. Tuhive haaqa quakyara kyaiqa vare varihuave, nraakye qora api qaraqita nrohi varihuave, vaisi ru kyehuave, unra inraikyara tiri mwanriqave tiqata qamwata mwate varihuave, unra quavata unra kyaiqavata vare varihuave, mwihua hia Kotira mwatukyaqi viraitita, mwaaqani varivarave.

¹⁶ Nte Iesusiva Kotira nraakye qora mpoqi mpoqi variahua, mwihua mwi quara riaate tinama, nte nyaamwunyaa vaisi mpo titauqaroma mwi quara mwihua timwa nyiho. Nte Ntevitira okyara kuaa okyaravantoma varuqo. Itataraaravanto qaatatarera hinani itaira nte mwia votima kyena iteqana ntuvaathe varuvama varuqo, tiro.

¹⁷ Kotira mwanraquhavantovata sipisipi nraativanto varaari nraakyeavata mwianra tumuantema, tita. Mwitinahua mwitaa ti variarara tita, nkye mwaa quara riehuvata Iesusirara tumuante qiata. Tavave nramanri nraataa iharo variho? Nrinra hia kyoqaa hiraitira, qati vara kyera nraante.

Ekyaa qua tura

¹⁸ Nte Ionivama tina. Nraakiara qovara hiani quara qara ntumwa taura nkye mwi quara riehua tirera. Nte nkyiara kepukyaqama kyena mwitaama tina, Vaisi mpovanto nte tu quaraqaa mpo qua tomaqa taakyorave. Mwiva mwitaa hirera, qora inraikya qovara hininranra mwaaqi tura, Kotiva ekyaa mwi inraikyara mwi vaisiraqaa vataanrove.

¹⁹ Nraakiara qovara hiani quara nte qara ntumwa tauraqaatairo mpovanto mpo qua vara qatinani kyaankyorave. Mwiva mwi quara vara qatinani kyairera, Kotiva mwi vaisirara hiama mwiva ekyaa enta qati variqi vina kyatari tamwanra nrenanrave qiananrove. Mwiva hiama ni mwatukya kyuqeraqi qiananrove, qiananrove. Nte kyatari mwianravata, mwatukya mwianravata, mwaa mpukuraqi qara ntumwa taurave.

²⁰ Ekyaa mwi quara mwi quara qovarama kyai vaisiva, Iesusiva, nai kyauqu nriqiqa vateqaro mwitaama tiro, Nte qutaama tuqo. Nte qamwanrama kye uro ntantena tumuaninrave, turave.

Iesusiva mwitaa tihana nte tiqana, Qutaama tira hiaro. Nronrao, Iesusio, e tumuante, tuqo.

²¹ Nkye varivaro tiri vunyaa vaisi Iesusiva nkyivata variqaro nkyi kyuqemaqiro quarive. Qutaave.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Matiu 1:1-2:12
2	Matiu 2:13-3:6
3	Matiu 3:7-4:11
4	Matiu 4:12-25
5	Matiu 5:1-26
6	Matiu 5:27-48
7	Matiu 6:1-24
8	Matiu 6:25-7:14
9	Matiu 7:15-29
10	Matiu 8:1-17
11	Matiu 8:18-34
12	Matiu 9:1-17
13	Matiu 9:18-38
14	Matiu 10:1-23
15	Matiu 10:24-11:6
16	Matiu 11:7-30
17	Matiu 12:1-21
18	Matiu 12:22-45
19	Matiu 12:46-13:23
20	Matiu 13:24-46
21	Matiu 13:47-14:12
22	Matiu 14:13-36
23	Matiu 15:1-28
24	Matiu 15:29-16:12
25	Matiu 16:13-17:9
26	Matiu 17:10-27
27	Matiu 18:1-22
28	Matiu 18:23-19:12
29	Matiu 19:13-30
30	Matiu 20:1-28
31	Matiu 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Matiu 21:23-46
2	Matiu 22:1-33
3	Matiu 22:34-23:12
4	Matiu 23:13-39
5	Matiu 24:1-28
6	Matiu 24:29-51
7	Matiu 25:1-30
8	Matiu 25:31-26:13
9	Matiu 26:14-46
10	Matiu 26:47-68
11	Matiu 26:69-27:14
12	Matiu 27:15-31
13	Matiu 27:32-66
14	Matiu 28:1-20
15	Maaki 1:1-28
16	Maaki 1:29-2:12
17	Maaki 2:13-3:6
18	Maaki 3:7-30
19	Maaki 3:31-4:25
20	Maaki 4:26-5:20
21	Maaki 5:21-43
22	Maaki 6:1-29
23	Maaki 6:30-56
24	Maaki 7:1-23
25	Maaki 7:24-8:10
26	Maaki 8:11-9:1
27	Maaki 9:2-29
28	Maaki 9:30-10:12

date	Scripture
1	Maaki 10:13-31
2	Maaki 10:32-52
3	Maaki 11:1-26
4	Maaki 11:27-12:17
5	Maaki 12:18-37
6	Maaki 12:38-13:13
7	Maaki 13:14-37
8	Maaki 14:1-21
9	Maaki 14:22-52
10	Maaki 14:53-72
11	Maaki 15:1-47
12	Maaki 16:1-20
13	Ruku 1:1-25
14	Ruku 1:26-56
15	Ruku 1:57-80
16	Ruku 2:1-35
17	Ruku 2:36-52
18	Ruku 3:1-22
19	Ruku 3:23-38
20	Ruku 4:1-30
21	Ruku 4:31-5:11
22	Ruku 5:12-28
23	Ruku 5:29-6:11
24	Ruku 6:12-38
25	Ruku 6:39-7:10
26	Ruku 7:11-35
27	Ruku 7:36-8:3
28	Ruku 8:4-21
29	Ruku 8:22-39
30	Ruku 8:40-9:6
31	Ruku 9:7-27

date	Scripture
1	Ruku 9:28-50
2	Ruku 9:51-10:12
3	Ruku 10:13-37
4	Ruku 10:38-11:13
5	Ruku 11:14-36
6	Ruku 11:37-12:7
7	Ruku 12:8-34
8	Ruku 12:35-59
9	Ruku 13:1-21
10	Ruku 13:22-14:6
11	Ruku 14:7-35
12	Ruku 15:1-32
13	Ruku 16:1-18
14	Ruku 16:19-17:10
15	Ruku 17:11-37
16	Ruku 18:1-17
17	Ruku 18:18-43
18	Ruku 19:1-27
19	Ruku 19:28-48
20	Ruku 20:1-26
21	Ruku 20:27-47
22	Ruku 21:1-28
23	Ruku 21:29-22:13
24	Ruku 22:14-34
25	Ruku 22:35-53
26	Ruku 22:54-23:12
27	Ruku 23:13-43
28	Ruku 23:44-24:12
29	Ruku 24:13-53
30	Ioni 1:1-28

date	Scripture
1	Ioni 1:29-51
2	Ioni 2:1-25
3	Ioni 3:1-21
4	Ioni 3:22-4:3
5	Ioni 4:4-42
6	Ioni 4:43-54
7	Ioni 5:1-23
8	Ioni 5:24-47
9	Ioni 6:1-21
10	Ioni 6:22-40
11	Ioni 6:41-71
12	Ioni 7:1-29
13	Ioni 7:30-52
14	Ioni 7:53-8:20
15	Ioni 8:21-30
16	Ioni 8:31-59
17	Ioni 9:1-41
18	Ioni 10:1-21
19	Ioni 10:22-42
20	Ioni 11:1-53
21	Ioni 11:54-12:19
22	Ioni 12:20-50
23	Ioni 13:1-30
24	Ioni 13:31-14:14
25	Ioni 14:15-31
26	Ioni 15:1-27
27	Ioni 16:1-33
28	Ioni 17:1-26
29	Ioni 18:1-24
30	Ioni 18:25-19:22
31	Ioni 19:23-42

date	Scripture
1	Ioni 20:1-31
2	Ioni 21:1-25
3	Kyaiqa Varora 1:1-26
4	Kyaiqa Varora 2:1-47
5	Kyaiqa Varora 3:1-26
6	Kyaiqa Varora 4:1-37
7	Kyaiqa Varora 5:1-42
8	Kyaiqa Varora 6:1-15
9	Kyaiqa Varora 7:1-29
10	Kyaiqa Varora 7:30-50
11	Kyaiqa Varora 7:51-8:13
12	Kyaiqa Varora 8:14-40
13	Kyaiqa Varora 9:1-25
14	Kyaiqa Varora 9:26-43
15	Kyaiqa Varora 10:1-33
16	Kyaiqa Varora 10:34-48
17	Kyaiqa Varora 11:1-30
18	Kyaiqa Varora 12:1-23
19	Kyaiqa Varora 12:24-13:12
20	Kyaiqa Varora 13:13-41
21	Kyaiqa Varora 13:42-14:7
22	Kyaiqa Varora 14:8-28
23	Kyaiqa Varora 15:1-35
24	Kyaiqa Varora 15:36-16:15
25	Kyaiqa Varora 16:16-40
26	Kyaiqa Varora 17:1-34
27	Kyaiqa Varora 18:1-21
28	Kyaiqa Varora 18:22-19:12
29	Kyaiqa Varora 19:13-41
30	Kyaiqa Varora 20:1-38

date	Scripture
1	Kyaiqa Varora 21:1-16
2	Kyaiqa Varora 21:17-36
3	Kyaiqa Varora 21:37-22:16
4	Kyaiqa Varora 22:17-23:10
5	Kyaiqa Varora 23:11-35
6	Kyaiqa Varora 24:1-27
7	Kyaiqa Varora 25:1-27
8	Kyaiqa Varora 26:1-32
9	Kyaiqa Varora 27:1-20
10	Kyaiqa Varora 27:21-44
11	Kyaiqa Varora 28:1-31
12	Romeni 1:1-17
13	Romeni 1:18-32
14	Romeni 2:1-24
15	Romeni 2:25-3:8
16	Romeni 3:9-31
17	Romeni 4:1-12
18	Romeni 4:13-5:5
19	Romeni 5:6-21
20	Romeni 6:1-23
21	Romeni 7:1-14
22	Romeni 7:15-8:6
23	Romeni 8:7-21
24	Romeni 8:22-39
25	Romeni 9:1-21
26	Romeni 9:22-10:13
27	Romeni 10:14-11:12
28	Romeni 11:13-36
29	Romeni 12:1-21
30	Romeni 13:1-14
31	Romeni 14:1-23

date	Scripture
1	Romeni 15:1-21
2	Romeni 15:22-16:7
3	Romeni 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18-2:5
6	1 Korinti 2:6-3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19-10:13
16	1 Korinti 10:14-11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27-13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12-2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14-7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Karesia 1:1-24
15	Karesia 2:1-16
16	Karesia 2:17-3:9
17	Karesia 3:10-22
18	Karesia 3:23-4:20
19	Karesia 4:21-5:12
20	Karesia 5:13-26
21	Karesia 6:1-18
22	Epesaasi 1:1-23
23	Epesaasi 2:1-22
24	Epesaasi 3:1-21
25	Epesaasi 4:1-16
26	Epesaasi 4:17-5:2
27	Epesaasi 5:3-33
28	Epesaasi 6:1-24
29	Piripai 1:1-26
30	Piripai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Piripai 2:19-3:6
2	Piripai 3:7-4:1
3	Piripai 4:2-23
4	Korosi 1:1-20
5	Korosi 1:21-2:7
6	Korosi 2:8-23
7	Korosi 3:1-17
8	Korosi 3:18-4:18
9	1 Tesaronaika 1:1-2:9
10	1 Tesaronaika 2:10-3:13
11	1 Tesaronaika 4:1-5:3
12	1 Tesaronaika 5:4-28
13	2 Tesaronaika 1:1-12
14	2 Tesaronaika 2:1-17
15	2 Tesaronaika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitaasi 1:1-16
27	Taitaasi 2:1-14
28	Taitaasi 2:15-3:15
29	Pirimoni 1:1-25
30	Hivuru 1:1-14
31	Hivuru 2:1-18

date	Scripture
1	Hivuru 3:1-19
2	Hivuru 4:1-13
3	Hivuru 4:14-5:14
4	Hivuru 6:1-20
5	Hivuru 7:1-19
6	Hivuru 7:20-28
7	Hivuru 8:1-13
8	Hivuru 9:1-10
9	Hivuru 9:11-28
10	Hivuru 10:1-18
11	Hivuru 10:19-39
12	Hivuru 11:1-16
13	Hivuru 11:17-31
14	Hivuru 11:32-12:13
15	Hivuru 12:14-29
16	Hivuru 13:1-25
17	Iemisi 1:1-18
18	Iemisi 1:19-2:17
19	Iemisi 2:18-3:18
20	Iemisi 4:1-17
21	Iemisi 5:1-20
22	1 Pitaa 1:1-12
23	1 Pitaa 1:13-2:10
24	1 Pitaa 2:11-3:7
25	1 Pitaa 3:8-4:6
26	1 Pitaa 4:7-5:14
27	2 Pitaa 1:1-21
28	2 Pitaa 2:1-22
29	2 Pitaa 3:1-18
30	1 Ioni 1:1-10

date	Scripture
1	1 Ioni 2:1-17
2	1 Ioni 2:18-3:2
3	1 Ioni 3:3-24
4	1 Ioni 4:1-21
5	1 Ioni 5:1-21
6	2 Ioni 1:1-13
7	3 Ioni 1:1-14
8	Iuti 1:1-25
9	Qovarama Kyora 1:1-20
10	Qovarama Kyora 2:1-17
11	Qovarama Kyora 2:18-3:6
12	Qovarama Kyora 3:7-22
13	Qovarama Kyora 4:1-11
14	Qovarama Kyora 5:1-14
15	Qovarama Kyora 6:1-17
16	Qovarama Kyora 7:1-17
17	Qovarama Kyora 8:1-13
18	Qovarama Kyora 9:1-21
19	Qovarama Kyora 10:1-11
20	Qovarama Kyora 11:1-19
21	Qovarama Kyora 12:1-18
22	Qovarama Kyora 13:1-18
23	Qovarama Kyora 14:1-20
24	Qovarama Kyora 15:1-8
25	Qovarama Kyora 16:1-21
26	Qovarama Kyora 17:1-18
27	Qovarama Kyora 18:1-24
28	Qovarama Kyora 19:1-21
29	Qovarama Kyora 20:1-15
30	Qovarama Kyora 21:1-27
31	Qovarama Kyora 22:1-21